R. P. D. IOAN. ANGELI
OSSII,
X CLER. REG. BARNABITIS
CONGREGATIONIS S. PAVLI,
TRACTATVS
E EFFECTIBVS CONTRACTVS
MATRIMONII IVXTA VTRVMQVE FORVM:
PARS SECVNDA,
MPLECTENS TRACTATIONEM DE PARENTVM
ligatione præstandi alimenta filiis: & in vniuersum de alimentorum materia, a exactè enucleatur, diligenter examinatis, & discußis communibus, & peculiaribus nionibus Theologorum, Summistarum, & vtriusque Iuris peritorum præsertim entiorum. In qua etiam plura de dote filiabus legitimis, & illegitimis naturalibus, spuriis debita alimentorum occasione pertractantur.

ERITIS, QVI EAM ANTE IMPRESSIONEM LEGERE; pprobauere existimata est hæc Tractatio, Confessariis necnon iudicibus, causarum patronis in externo foro tam Ecclesiastico, quàm sæculari versantibus, & quibuscumque Theologiæ moralis, & iuris studiosis valdè vtilis.

LVGDVNI,
ib. PHIL. BORDE, LAVR. ARNAVD, & CL. RIGAVD.
M. DC. LVIII.
CVM APPROBATIONE, ET PERMISSV.

ALEXANDRO
SEPTIMO,
PONT. OPT. MAX.

DON IOAN. ANGELVS BOSSIVS, Cler. Reg. S. Pauli, Perpetuam Fœlicitatem.

REPREHENSIBILEM, & fortè temerarium quis ſuſpicabitur meum auſum; quid vir nullius nominis, & Tibi, BEATISSIME PATER, incognitus has qualeſcumque lucubrationes meas Sanctitati Tuæ offeram eius patrocinio fouendas. Perſtringit opuſculum hoc parentum obligationem exhibendi filiis alimenta, & vniuerſam ferè materiam alimentorum præſtandorum à Theologis, & vtriuſque Iuriſperitis ſparſim, & diuerſimodè pertractatam. Quem igitur patronum quærere par erat, quàm communem omnium parentem, qui, SANCTISSIME, Tu es, verè Papa. Cui à ſupremo Paſtore, cuius vices geris, ter iniunctum, Paſce oues meas, agnos meos. Quod plenè exequeris iuſſum. Paſcis enim omnes filios tuos vniuerſos Chriſti Fideles ſpirituali alimonia, Doctrinæ pabulo, pietatis

ã 2 exemplo,

exemplo, Apostolicis sanctionibus, atque vigilantissima directione regiminis: pascis & omnes vibis, & vniuersi Ecclesiæ districtus temporalis incolas annonæ copia, & amplissimis eleemosynarum largitionibus pauperibus, miserabilibus personis, ac piis & religiosis domibus erogatis. Videmus quoque litterarum cuiusuis generis monimenta communis vtilitatis intuitu conscripta in publicum prodeuntia consueuisse ab auctoribus alicui amplissimo viro potissimùm consecrari, cuius auctoritate munita, & à maleuolorum linguis, & obtrectatorum calumniis tuta liberè in vulgus queant emanare; atque auctoris labor ob publicam vtilitatem susceptus improborum scelere minimè fraudetur fructu, quem bonarum artium, & scientiarum studiosi percipere possent. Verum enimuerò, Tu, PATER SANCTISSIME, omnes auctoritate præcellis mortales: quem ornant, & decorant & generis, familiæque tuæ claritas, & Iurisprudentiæ, & sacri Iuris, diuinarúmque Scripturarũ peritia, & omnigena sapientia, atque amplissimus, & supremus sub cœlo dignitatis gradus; in quem non casu aliquo, aut fortunæ temeritate; sed tuis virtutibus præstantissimis, tuísque eximiis, & singularibus meritis ab eminentissimo Purpuratorum Senatu vnanimi consensione euectus es. Meritò igitur tractatus iste meus Te, BEATISSIME PATER, deprecatur Mœcenatem, & Patronum; quem vnà cum omnibus vigiliarum mearum, & studiorum operibus hucusque euulgatis (nimirum tractatu de triplici Iubilæi priuilegio, moralibus variis vtriusque fori in Tomos tres distributis; tractatu de Matrimonij contractu, & prima parte tractatus de Effectibus contractus Matrimonij) in argumentum Fidei Catholicæ Tibi pro custodia demandatum, (quam semper & professus, & sum professurus, cui nil aduersus volo à me scriptum) ad sacratissimos Pedes tuos illos reuerentissimè adorans, & deosculans, BEATISSIME PATER, prouolutus Sanctissimæ, ac supremæ Dignitati tuæ consecrandum censui, obnixè rogans, vt qua benignitate, protectione, & ope fideles ad eosdem sacratissimos Pedes recurrentes consueuisti excipere, & fouere, non dedigneris me filium tuum humillimum, meorúmque studiorum partus, necnon meam Religionem amplecti. Qui fauoris à Te nobis exhibiti nunquam non memores Præpotenti Deo perennes effundemus preces, vt bellorum præsentium turbines dissipet, & Te Ecclesiam vniuersalem regente Catholicos Principes ad pacem, & concordiam reuocet, totíque Ecclesiæ orbi BEATITVDINEM TVAM diù præesse, & diù in pace viuere donet.

AD LECTOREM

AVCTORIS PRÆMONITIO.

PARS *hæc secunda Tractatus*, De Effectibus contractus Matrimonij, *iuxta distributionem eiusdem Tractatus in præcedenti Parte traditam, deberet continere triplicem tractationem, de Alimentis, ac Dote, & de Legitima filiorum. Verum cur editur restricta ad materiam alimentorum? Audi, Beneuole Lector, rationem. Præter intentionem in Comitiis Generalibus Religionis anno 1653. habitis ad Generalitatem indignus promotus toto Generalatus triennio occupationes regiminis non permiserunt tempus opportunum vacandi consuetis meis studiis. Quapropter, licet præsentem tractationem de Alimentis absoluissem, oportuit tamen aliis duabus tractationibus supersedere. Interim grauior ætas, & morbi vtplurimum senectutis comites hominem laboribus continui studij scientiarum, & bonarum artium minus habilem reddentes superuenere. Et tametsi adhuc superfit aliquid virium ad elucubrationes haud ita diuturnas, & paulò minùs intensas, Tu tamen scis illud*, Quod senescit propè interitum est; *Ne itaque forte me morte præter spem maturiùs præoccupato, omnis laborum, quos in hac eadem alimentorum tractatione perficienda insumpsi, pereat fructus; satiùs, maximè peritorum ex mea Religione accedente consilio, & hortatu duxi, si imprimeretur sola, & singularis seiuncta ab aliis duabus Tractationibus de Dote, & de Legitima: Quas nihilominus Deo ex sua pietate vitam cum aliqua incolumitate saltem per paucos annos protrahente spero absolutas fore lucem coniunctim aspecturas. Modo, si quid boni, fruere elaboratis.* VALE.

D. IOANNES ANGELVS BOSSIVS.

Approbatio M. R. Patris Generalis.

Don Io. Augustinus Gallicius, Præpositus Generalis Congregationis Clericorum Regularium sancti Pauli.

CVm Opus R.P. DON IO. ANGELI BOSSII, Assistentis, cuius titulus est; *De Effectibus contractus Matrimonij Tractatus, Pars secunda, complectens tractationem de Parentum obligatione præstandi alimenta filiis, &c.* Duo, quibus id commisimus, eiusdem Congregationis Patres Theologi, & eruditi viri, recognouerint, & probauerint, Facultatem facimus, vt typis mandetur; si & aliis, ad quos spectat, ita videbitur. In quorum fidem, &c. Datum Mediolani in Collegio nostro Sanctorum Apostolorum Pauli, & Barnabæ, die 10. Nouembris 1656.

D. IO. AVGVSTINVS GALLICIVS,
Præpositus Generalis.

APPROBATIONES DOCTORVM.

QVæ profundissimè Reuerendiss. Pater Dom. Ioannes Angelus Bossius, Generalis meritissimus Barnabitarum concepit, *De Effectibus contractus Matrimonij*, Partu publico dignissima sunt. Sic iudicauimus Lugduni 2. Nouembris 1654.

Fr. PAVLVS LOMBARD, Doctor Parisiensis, ac Prouincialis Carmelitarum Prouinciæ Narbonæ.

Fr. CYRILLVS MOREL, eiusdem facultatis Doctor, humilisque Prior Carmeli Lugdunensis.

Consensus Procuratoris Regij.

VIsa Doctorum approbatione, Ego infrà scriptus Regio nomine non impedio quin hic liber à Philippo Borde, Laurentio Arnaud, & Claudio Rigaud, Bibliopolis Lugdunensibus excusus in lucem prodeat, cum defensione tali casu requisita & solita. Actum Lugduni die 11. Nouembris 1654.

VINCENT. DE PANETTES.

PERMISSIO.

ITa, & me non dissentiente fiat. Lugduni die decima Nouembris 1654.

CHARRIER.

SERIES

SERIES CAPITVM,

Quæ in hac Tractatione continentur.

Cap. I AN & qua obligatione parentes teneantur præstare alimenta filiis legitimis, & naturalibus. pag. 1
2 Alimentorum appellatione quæ contineantur. 16
3 Filijs legitimis an ex iuris ciuilis dispositione alimenta sint præstanda, & taxanda secundum eorum qualitatem, & quantitatem patrimonij, vbi in vniuersum, an alimenta debita iure naturæ, & sanguinis coniunctione, & etiam debita ex legato alimentorum, & hominis dispositione sint præstanda iuxta qualitatem, & dignitatem personarum & facultates illius, qui alere tenetur. 21
4 An, & quando pater teneatur exhibere alimenta etiam vxori filij, seu nurui, 26
5 Quibus filiis legitimis, vt naturalibus pater teneatur præstare alimenta. 29
6 An filiis illegitimis, & purè naturalibus, nec non spuriis iure positiuo, & humano à patre præstari debeant alimenta. 38
7 Quinam alij à patre teneantur filiis alimenta præstare, an auus, mater, & cæteri ascendentes vtriusque lineæ, hæres, Monasterium, Fiscus, Donatarius, singularis successor. 68
8 An frater diues, vt frater, & soror diues, vt soror teneatur in subsidium alere fratrem, & sororem pauperem. 118
9 In defectum ascendentium, & eorum, quos in præcedentibus capitibus probatum est de iure teneri, ad quosnam alios spectet onus alendi pueros. vbi de infantibus expositis, & de parentibus, Dominis, & Patronis eos exponentibus hospitali, vel alio modo. 142
10 An & quando, quibúsque ex causis parentes filiis alimenta exhibere non teneantur, eisque possint denegare. 151
11 Vtrum pater teneatur dare, vel possit negare alimenta filio extra domum, seu nolenti habitare cum eodem patre. Vbi quid in aliis præter patrem ex legis, vel hominis dispositione obligatus alicui præbere alimenta. 160
12 Quo anni tempore præstanda sint alimenta, ab eo, qui ex legis, vel hominis dispositione ea alicui præbere obligatur. 173
13 Ex quibus rebus, seu bonis filiis, fratribus, pupillo, iisque quibus testator reliquit simpliciter alimenta, debeant eadem alimenta præstari; an solum ex redditibus bonorum immobilium, an vero etiam ex venditione proprietatis, & ipsorum bonorum immobilium, etiam fideicommisso subiectorum 179
14 Quomodo, & quo iure, quáve actione debeantur, & in foro iudiciali petantur, seu peti possint alimenta, quæ filiis à parentibus, & parentibus à filiis præstanda sunt, & in vniuersum quæ iure sanguinis, & charitatis, ac coniunctionis naturalis præstari debent iuxta tradita in præcedentibus capitibus: vbi quandónam alimenta debeantur iure officij iudicis, quando iure actionis. 195
15 Alimenta præterita, seu quæ pro præterito tempore alimentario non fuerunt exhibita, an, & quando peti possint. 202
16 An, & quando alimenta ab vtriusque lineæ ascendentibus descendentibus præstita, vel à descendentibus præstita ascendentibus, vel à consanguineo præstita consanguineo putà à fratre, vel patruo præstita fratri, vel sorori, aut sobrino, vel sobrinæ, & è contrà possint ab eo, qui illa præstitit, repeti. 211
17 Si dubitatur an sit filius, qui petit alimenta, quia v.g. filio ea petenti pater negaret esse filium; & è contra si dubitatur an sit pater, qui alimenta petit à filio, quia filius neget esse patrem; an pendente lite super filiatione, & paternitate alimenta, & litis expensæ filio, vel patri pauperi actori à patre, vel filio reo negante filiationem, vel paternitatem præstari debeant. Vbi an, & quando alimenta, & sumptus litis actori pauperi per reum subministrari debeant, vel è contra. 219

ã 4 18 De

18 De nonnullis litigatoribus reis, vel actoribus, quibus vltra enumeratos præcedenti Capite præstari debent alimenta, & litis sumptus lite pendente. 256
19 A sententia lata in causa alimentorum an permittatur, seu detur appellatio quoad deuolutionem, & suspensionem exequutionis sententiæ etiamsi fuerit de alimentis in futurum præstandis. 264
20 An obligatio alendi filios tolli possit. Vbi etiam quid de alimentis in futurum debitis ex vltima voluntate, vel alia causa, v.g ex pacto, vel contractu inter viuos celebrato. 271
21 Si alimenta à pluribus debeantur vni siue ex officio iudicis, siue iure actionis, quia v.g. plures hæredes teneãtur soluere alicui alimenta ex testamento relicta; quomodo sint soluenda Et quid iudex statuere debeat: & an iudex Ecclesiasticus sit competens in materia alimentorum etiam inter laicos. 282
22 Quando sanguine coniunctus non potest simul alere se ipsum, & alterum egentem; vel concurrunt plures coniuncti extremè egentes, & non potest omnibus subuenire, quis ordo seruandus sit in præstandis alimentis, seu cui potius danda sint. 287
23 Parens, filius, frater an possint licitè ingredi religionem, si alii ab ipsis alimentandi sint in egestate, seu necessitate alimentorum, & subsidii temporalis; an verò teneantur abstinere ab ingressu, si præuideant se in religione existentes non posse illis succurrere, possint verò manentes in sæculo Etan, & quando post emissam professionem votorum solemnem possint, vel teneantur è religione egredi ad illis subueniendum. 316
24 An filij teneantur ex mutuo per patrem ad ipsos alendos recepto, seu soluere æs alienum debitavè à patre ad ipsos alendos, seu pro alimentis ipsis præstitis contracta teneantur soluere ex propriis bonis, quando pater non est soluẽdo; vel decessit nullis bonis relictis; vel non sufficientibus ad soluenda debita: Et quando idem pater mutuo accepit, seu debitum contraxit, erat inops. Vbi etiam an vxor teneatur soluere debita à marito pro alimentis illis, & familiæ exhibitis contracta, si maritus non possit creditoribus satisfacere, vel defunctus non reliquit bona. 338

INDEX MATERIARVM,

De quibus vel ex instituto in peculiaribus capitibus, vel latè & exactè in opere agitur iuxta ordinem Alphabeticum.

CTIONE, qua debentur, & petuntur alimenta quibuscumque debita, quando officio iudicis, & quando iure actionis. Capite 14. pag 195

Alimentorum appellatione, & quæ sub alimentis comprehendantur cap. 2 per totum. An vestes, & habitatio §. 2. an ligna ad coquendum cibos, & calefaciendum & medicinæ, & expensæ pro medico §. 3. An salaria seruitorum, & expensæ ad addiscendas artes honestas, & disciplinas iuxta conditionem alimentarij. §. 4. & 5 p. 199

Alimentorum quantitate, an tantum pro necessaria sustentatione vitæ, an vero ad viuendum honestè iuxta qualitatem, & conditionē personarum. cap. 3. §. 1. 2. & 7. p. 21. 22. & 25

Alimentorum taxatorum augmento, & diminutione. c. 3. §. 3. p. 23

Alimenta filiis debita deneganda iustis causis, vbi de filiis ingratis, & nubentibus contra voluntatem parentum, & qui legitimum, vel aliā bonorum portionem pro alimentis assignatam consumpserunt. capite 10. per totum pag. 150

Alimentorum accipiendorum loco; vbi an in domo patris, & eius, qui illa præstare debet, sint accipienda: & legata alimenta sint accipienda in domo hæredum. c. 11. per totum p. 158

Alimentis alimentario ab eo, qui ea debet, missis in itinere fortuito pereuntibus, an alimentario, vel debitori pereant. cap. 11. §. 9 pag. 170

Alimenta vni à pluribus debita soluendi modus. c. 21. §. 1. p. 282

Appellatione à sententia lata in causa alimentorum futurorum, an, & quando admittatur quoad effectum tātum deuolutiuum, non quoad suspensiuum, & quando quoad vtrūque. c. 19. per totum p. 263

Aui paterni obligatione alendi nepotes legitimos ex filio legitimo; nepotem spurium ex filio legitimo; nepotes legitimos, & illegitimos etiam spurios ex filio naturali, aut spurio. c. 7. §. 2. 3. & 4. p. 69 & 70

Aui paterni obligatione dotandi neptem spuriam ex filio legitimo, & neptem legitimā ex filio spurio. c. 7. §. 5. p 70

Aui paterni obligatione alendi nepotem existente filia diuite. c. 7. §. 6 p. 70

Aui paterni obligatione alendi nepotes viuente matre diuite c. 7. §. 7. & 8. p. 71. 72

Aui materni, & auiæ maternæ obligatione alendi nepotes ex filia. c. 7 §. 15 p. 80

Bonis, & rebus, ex quibus filiis, fratribus, pupillo, vxori, & legatariis alimentorum præstituri debent alimenta: an solum ex redditibus bonorum, an etiam ex venditione stabilium, & quando ex alienatione bonorum fideicommissi, maioratus, & primigenij. cap. 13. per totum p. 177

Confiscatione bonorum delinquentium iuxta ius authenticorum, & communem consuetudinem. c. 7. §. 29. p. 102

Debitis per mutuum acceptum, vel per aliam viam contractis à patre, vel marito pro alimentis præstitis filiis, & vxori, an filij, & vxor teneantur illa soluere ex bonis propriis, si pater vel maritus ob inopiam sint impotentes ad soluendum, vel decesserint nullis relictis bonis. c. 14. per totum p. 338

Debitore alimentorum dilapidante bona, & vergēte ad inopiam; an sit cogendus assignare fundum cuius fructus inseruiant pro alimentis alimentandi cap. 13. §. 17. 18. 19. p. 190. 191. & 192

Donatarij omnium bonorum patris obligatione præstandi alimenta, & dotes liberis donatoris: c. 7. § 48 p. 114

Dotandi filias onere hæredum patris. c. 7. §. 22. p. 95

Dotandi in subsidium sorores, neptes etiam spurias ex redditibus Ecclesiasticis fratris clerici beneficiati libertate, & obligatione. c. 8 §. 23. & 24 p. 135. & 136

Expositos infantes (vbi non sunt hospitalia ad illos

illos alendos destinata) alendi obligatione : ad quos spectat, an ad Ecclesiam , an ad communitatem, an ad Dominum loci, an ad eum, ad cuius fores sint expositi. cap. 9 §.1.p.142

Exponentes prolem propriam parentes iusta causa excusantur à peccato. c 9.§.2.p.143

Exponentium ad hospitale infantes obligatione restituendi hospitali impensas alimentorum. c. 9.§.2 n.606 p.144

Exponentium infantes filios, & seruos libertos proprios, pœnis. c.9.§.4.*& quatuor seqq.*p.145. *& sequent.*

Expositam à se filiam obligatione patris illam dotandi, licet patria in eam potestate sit priuatus. c.9.10 p.148

Expositum filium, aut seruum illis ignorantibus patris, ac Domini potestate repetendi. capit. 9. §.9.p.147

Exposito alimentorum præstitorum repetitione. c 9.§.11.*&* 12.p.148 *&* 150

Expositorum in bonis successore ab intestato. c.9. §.11.p.148

Filiis, quibus aliunde non habentibus pater tenetur præstare alimenta. c.5.p.27.*an emancipato.* §.1.p.29.*An bannito.* §. 3.p.29.*An deportato.* §.3 p.30.*An iustè damnato, vt inedia pereat.* § 4.p.30. *An excommunicato.* §.5.p.3. *An hæretico* §.6 p.31.*An Monacho.* §.10.p. 34.*An expulso à monasterio* §.11.p.34. *An adoptiuo.* §.13.p.35.*An si filia viro diuiti nupta sine promissione dotis.* §.14.p.37

Fideicommissi bonorum alienatione causa alimentorum, studij, & bonorum artium capessendarum cap.13.§.13.*&* 14.pag.187.*&* 189

Fisci obligatione præstandi alimenta, & dotes, & legitimam filiis, & filiabus ex bonis patris, vel matris delinquentis confiscatis. c.7. §.30 p.102.

Fisci obligatione præstandi alimenta, & litis expensas aduersario inopi contra ipsum litigant. ibid.

Fratri, & sorori obligatione in subsidium alendi fratres, & sorores pauperes. c. 8.§.1.2.3. 3.5.6.p.118.*& sequent.* q.11.12. *etiam illegitimos naturales, & spurios.* § 10.pag. 125

Fratrum, & sororum obligatione in subsidium dotandi sorores inopes etiam illegitimos naturales, & spurias. capit. 8.§.14.*& octo sequent.*p.128

Hæredum patris, vel aui materni obligatione alendi liberos, & dotandi filias c.7.§.16.*& tribus sequentibus* p.82

Hæredis, seu successoris vniuersalis in bonis paternis rigore consuetudinis aut statuti excludentis fœminas obligatione alēdi filiam exclusam. cap.7 §.20.*& decem sequentib.*p. 93.

Hæresis paterna pœna priuationis hæreditatis paterna respectu filiorum iure ciuili, & iure canonica inspectis : & quos filios patris hæretici talis pœna afficit. cap.7. §.40. *& sex sequent.*

Hæresis materna pœna priuationis succedendi matri. c.7 §.47 p.114

Hypotheca in bonis paternis competente filiis pro alimentis consequendis. c.7.§. 49.p.115

Illegitimos filios naturales, & spurios alendi parentum obligatione, & iure naturali. c.1.§. 3.*& trib. seqq.*p.7

Illegitimos filios naturales, & spurios alendi parentum obligatione ex iure humano, & positiuo. c.6.§.2.p.38

Illegitimorum filiorum naturalium, & spuriorum appellatione. c. 6.§.1.p.38

Iudicij forma, & priuilegij in causa alimentorum futurorum. c 19 § 9.*&* 10.p.269

Iudice competente in causa alimentorum. c.21. §.2.p.283

Legato alimentorum sine expressione testatoris, quod præstanda sint in domo hæredis, an legatarius alimentarius pro consequendis alimētis teneatur habitare cum hærede. c.11.§.3. p.165.

Legati alimentorum annui moriente legatario anno tantum inchoato transmissione ad hæredes legatarij. c.12.§. 4.p.176

Loca accipiendorum alimentorum. c.11. *per totum.*p.158.

Litis expensis, & alimentis præstandis filio pauperi egenti contra patrem negantem esse suū filium: patri pauperi agenti contra filium negantem esse suum patrem, filio aut nepoti pauperi agenti contra possessorem paternæ, vel auitæ hæreditatis & fratri, & consanguineo inopi agenti ad hæreditatē fratris, vel alterius consanguinei; & cuicumque litigatori pauperi, vel etiam ano. c. 17. *per totum* pag. 226

Litigatori pauperi, vt expensa litis, vel etiam alimenta decernantur prærequisitis. c.17.§.3. 7.8.*& seqq.*p.233.*&* 240.242

Litis expensarum, & alimentorum actori, seu litigatori inopi à collitigante præstitorum repetitione. c 17.§.20.*& seqq.*p.249

Litis expensas, & alimenta, quæ à colligatore recipiet, cautione restituendi in casu succumbentiæ ab eo actore paupere danda. c.17. §.23. 24.*&* 25.p.253.*&* 255

Litis expensis, & alimentis ministrandis ei, cui omnia bona sunt sequestrata, vt se possit defendere. c. 18 §.1.p 256

Litis expensis, & alimentis ministrandis, Monacho, seu Religioso agenti contra Abbatem, vel Prælatum, & Prælato se tuenti contra subditum, & monasterium. c.18.§.2 *& tribus seqq* p.257.

Litis expensis, & alimentis subministrandis collegiali agenti contra collegium volente illum expel

expellere; vassallo, seu subdito litiganti contra Dominum, aut Principem; uxori litiganti contra maritum, vel eius haredes ad dotis restitutionem, & filia nupta agenti ad dotem sibi promissam. c.18.§.6.& sese seqq.p.260
Matris obligatione praestandi alimenta filio primo triennio, & illū ablactandi proprio lacte. c.7.§.9.& 11.p.73.& 76.
Matris obligatione alendi filios dissoluto matrimonio nulliter ab initio contracto. c.7.§.12. n.325.p.78
Matris obligatione alendi filios ultra primum triennium, & quando alimentorum praestitorum aestimationem repetere. c.7.§.13.& 14. p.78 & 79
Monasterij obligatione praestandi alimenta filiis patris professi. c.7.§.27.& 28.p.100
Nobilium alimentis; qualia esse debeant, & qua comprehendant. c.3.§ 4 & 5.p.24
Obligationis alimentorum praestandorum ex ea sanguinis coniunctione, legis dispositione, aut hominis voluntate orta firmitate, nempe, an prohibitione paterna, lege, statuto, Principis voluntate, renunciatione, transactione, cessione, pacto, contractu tolli, seu extingui possit. cap. 20.p.270
Operas officiales, & artificiales praestandi ei, à quo alimenta praestari debēt, alimentarij obligatione, vel deobligatione. c.11.§.9.10.& 11. p.170.173.
Ordine seruando in exhibendis alimentis, & in subueniendo in extrema vel graui necessitate, ubi quis & alter simul egeat, vel concurrunt plures simul egētes; & quid si sibi & alteri nō potest succurrere; & uni tātū ex concurrentibus potest subuenire: An quis sibi potius succurrere possit, & in extrema necessitate teneatur: an potiùs succurrere quis teneatur patri, & matri, quam filio; patri, quam matri; parentibus, & filiis quam uxori: parentibus, filio, uxori potiùs, quia amico, & benefactori, creditori, & viro insigni sanctitate praedito: filiis legitimis & naturalibus potiùs, quàm illegitimis: sorori potiùs, quàm fratri, & fratri ac sorori potiùs, quàm patruo, & sobrino. c.22. per totum.p.284
Parentum obligatione praestandi alimenta filiis legitimis, & naturalibus, de iure naturali, & ciuili. c.1.§.1.2.4.5.& 6.p.3.6.8.10.& 12.
Parentum de obligatione alendi filios tam legitimos, quàm illegitimos.c.1.§ 5 & 6.ibid.
Patri priùs vili, & pauperi, postea diuiti, aut dignitatem adepto alimentis debitis. c.3.§.8. p.25
Patre dilapidatore bonorum; an cogi possit dare filiis fundum, ex cuius fructibus alatur.c.13. § 17.18.19.p. 190.191.192
Patrui obligatione in subsidium alendi, & dotandi nepotes, & neptes ex fratre, vel sorore inopes. c 8.§.8.§.25.& 26. p.124.137.& 139
Primogenito alimentis debitis. c.3.§ 6.p.25
Primogeniti successoris in maioratu, seu fideicommisso obligatione praestandi alimenta, & dotes caeteris fratribus, & sororis filiis instituatis maioratus. c.7.§.21.23.24.p.93.95
Primigenij, maioratus, aut fideicommissi possessorum quorumcumque obligatione alendi, & dotandi omnes descendentes ex instituto primigenij. c.7 § 25.p.96
Primogeniti fratris successoris in toto haereditate paterna, in primogenio, & maioratu, aut feudo obligatione alendi fratres etiam diuites. c.8 §.13.p.127
Priuigni obligatione in subsidium alendi vitricum, & nouercam pauperes. c. 8.§.27. p.140
Religionis ingressu à filio differendo ad subueniendum in saeculo parentibus extrema, vel graui necessitate alimentorum laborantibus, cui aliter succurri non possit.c.23.§ 1.& quatuor seqq.p.317
Religiosi filij professi obligatione deserendi ad tempus religionem, & viuendi extra claustra ad subueniendum parentibus extrema, vel graui necessitate subsidij temporalis pressis. c.23.§.6.7.8 p.324.325.& 328
Religionis ingressu à patre differendo, & si sit professus deserendi religionem, & viuendi in saeculo obligatione ad subueniendum filiis constitutis in extrema, vel graui necessitate. c.23. §.10.& 12.p.333 & 334
Religionis ingressu ad subueniendum fratribus, vel sororibus, vel aliis consanguineis transuersalibus differendo à fratre, vel paerno, vt si sit professus an possit, & debeat ad eundem effectum egredi è religione, & viuere extra claustra. c.23.§.13.p.334
Repetitione alimentorum praeteritorum, seu quae pro tempore praeterito alimentario non fuerunt à debitore praestita Et qua ratione probetur fuisse, vel non fuisse praestita. c.15.per totum.p.201
Repetitione alimentorum ab vtriusque linea ascendentibus praestitorum descendentibus, & è contra; & à consanguineo praestitorum consanguineo, à socero filia nupta, à vitrico priuigno, à patre putatiuo filio putatiuo, & ab extraneo per errorem existimante se esse debitorem. c.16 per totum.p. 208
Rustico alimentis debitis; scilicet qualia vsu esse debeant. c.3.§.4 p.24
Soceri obligatione praestandi alimenta nurui, siue dotata, siue indotata c.4.p.26
Spurij alendi obligatione iure ciuili attento.c.6. §.3.& 4 p.42.& 43.& §.20.& 21.p.65. & 66.
Spurij alendi obligatione patris iure Canonico attento.

attento. c.6.§.5.& 6.p.44.& 47

Spurij alimentorum debitorum quantitate iuxta conditionem & statum. c.6.§.9.p.50

Spuriarum filiarum dote à patre danda, vel constituenda; & illius quantitate. c. 6. §.7.& quinque seqq p.49.& seqq.

Spuriarum filiarum dotis transmissione ad illius haredes c.6.§.17.p.57

Spurij capacitate, vt illi pater dare, vel relinquere possit ex causa alimentorum. c 1.§.7.& c 6.§.13.14.16.18.p.54 57 & 59

Tempore praestandi alimenta alimentariis ab eo, qui illa praestare debet; an dietim, an singulis mensibus, an singulo anno praestari debeant; & quando vestes, & similia. c.12.p.173

Tutoris, & curatoris iure repetendi alimenta praestita pupillo, vel minori cap. 15. §. 7. p.107

Vitrici, & Nouercae obligatione in subsidium alendi priuignum. c.8.§.27.p.140

SYLLABVS

SYLLABVS CAPITVM, ET PARAGRAPHORVM,

ſeu præcipuarum difficultatum huius Tractationis iuxta ſeriem Operis.

CAPVT PRIMVM.

An Parentes teneantur præſtare alimenta filiis legitimis, & naturalibus. pagina 1

§. 1. AN Pater iure naturali propriè obligetur ad præſtanda filiis ſuis alimenta. pagina 3

2 An de iure naturali & ſtricto tantum ſit prouidere filiis de alimentis, ſimpliciter neceſſariis, ſine quibus vita amitteretur, an vero etiam de alimentis ad commodè vitam ſuſtentandam, & competentibus ſtatui. 6

3 Etiam filiis illegitimis naturalibus, & ſpuriis indigentibus ex iure naturali ſtricto, exque vi præcepti quarti Decalogi tenentur parentes præſtare alimenta. 7

4 Parentes iure naturæ an teneantur alere filios legitimos, & illegitimos ſolum dum pueri ſunt, & donec adoleuerint, non vero poſt pueritiam, aut pubertatem. 8

5 Si filij legitimi, vel illegitimi habeant, vnde ſe ſufficienter alere poſſint, vel ex redditibus ſuorum bonorum, vel ex aliqua arte, quam ſine dedecore iuxta conditionem natalium exercere poſſint pater non tenetur eos alere. 10

6 Filius, & quiuis alimentarius ex legis diſpoſitione bonis carens, & nullam callens artem an ſit alendus à patre, vel ab eo, ad quem ſpectat alere, ſi poteſt habere victum inſeruiendo nobili, vel Principi, vel in bello, vel ex Doctoratu conſulendo, & aduocando. 12

7 Filio ſpurio, qui ex arte, & operis ſuis poteſt honeſtè ſe alere an pater poſſit aliquid ad alimenta, ſeu cauſa alimentorum relinquere. Vbi an quintum bonorum, de quo *in l. Tauri* 10. poſſit pater relinquere filio diuiti, & qui nouit artem, ex qua honeſtè viuere poteſt. 13

8 Quando alimenta ex conſuetudine, diſpoſitione legis, vel hominis, ac iure actionis debentur, etiam diuiti ſunt præſtanda 15

CAPVT II.

Alimentorum nomine quæ contineantur.

§. 1 EXplicantur ea, quæ communi conſenſu nomine elementorum veniunt. 16

2 In materia odioſa veſtes, & habitatio non veniunt nomine alimentorum cum agitur de illis remittendis. 18

3 Appellatione alimentorum comprehenduntur ligna ad coquendum cibos, & calefaciendum, & medicinæ, ac expenſæ pro medico. ibid.

4 Alimentorum appellatione comprehenduntur equus, ſeruitores, eorumque ſalaria; item expenſæ ad addiſcendas artes honeſtas, & diſciplinas iuxta conditionem alimentarij. 19

5 Quando alimenta alicui debentur ex diſpoſitione hominis, & ex legato alimentorum, & iure actionis, an ſub illis comprehendantur expenſæ pro ſtudiis, & diſcipliuis apprehendendis. ibid.

6 Debita illius, qui alendus eſt, non comprehenduntur ſub alimentis. p. 20

CAPVT III.

Filiis legitimis an ex iuris Ciuilis dispositione alimenta sint præstanda & taxanda secundum eorum qualitatem & dignitatem, ac quantitatem paterni patrimonij. Vbi in vniuersum, an alimenta debita iure naturæ, & sanguinis coniunctione; & etiam debita ex legato alimentorum sint præstanda iuxta qualitatem, & dignitatem personarum, & facultatis illius, qui alere tenetur. 21

§. 1 QVid iuxta ius ciuile. 21
2 Vbi alimenta non sunt à lege, vel ab homine definita, nec constat de vsu patrisfamiliæ, seu testatoris, illorum taxatio committitur iudicis arbitrio, attentis tamen circumstantiis personarum, patrimonij, & consuetudinis regionis. 22
3 Alimenta semel taxata an, & quando possint, & debeant augeri, vel diminui. 23
4 Quæ cibaria præstanda nobili, quæ rustico filio, seu alimentario. 24
5 Nobili, & alimentario, qui eius dignitate inspecta illis eget, præstanda sunt alimenta etiam pro famulis, seu seruitoribus, & etiam impensæ pro equo, vel mulo, naui, vel rheda. ibid.
6 Primogenito an, & quando sint præstanda lautiora alimenta, quàm illius fratribus. 25
7 Pater priùs vilis, & pauper postea effectus diues, & ad digniorem statum perductus tenetur præstare alimenta filio secundum præsentis status facultates. ibid.

CAPVT IV.

Pater an teneatur præstare alimenta etiam vxori filij, seu nurui, quando ipse pater, seu socer non habuit penes se dotem vllam, & filius atque nurus aliunde non possunt habere, vel quærere sibi alimenta. 26

§. 1 QVid quando filius sine dote duxit vxorem patre consentiente. 26
2 Quid quando filius duxit vxorem indotatam patre contradicente. ibid.
3 Pater non tenetur alere vxorem filij in casibus, in quibus filius maritus non tenetur. 27

CAPVT V.

Quibus filiis legitimis, & naturalibus pater teneatur præstare alimenta. 29

§. 1 FIlio emancipato pater cogitur præstare alimenta, si filius sit inops. 29
2 Filio bannito an, & quando, & quæ alimenta præstare debeat, & è contra filius patri bannito ibid.
3 Filio deportato pater, & patri deportato filius alimenta præbere tenetur. 30
4 Filio, vel patri iusta iudicis sententia damnato vt inedia pereat, an alimenta à patre, vel filio debeant, vel possint licitè præstari. ibid.
5 Filio excommunicato, & patri excommunicato an pater, vel filius teneatur præstare alimenta, & quæ. 31
6 Filio hæretico persistenti in pertinacia an pater Catholicus teneatur præbere alimenta. ibid.
7 Filius Catholicus an teneatur præbere alimenta; & quæ patri hæretico. 32
8 Pater Iudæus, & infidelis filio ad fidem Catholicam conuerso tenetur dare alimenta iuxta statum, & vires patrimonij. 33
9 Filius fidelis tenetur alere patrem infidelem, & alios ascendentes infideles. 34
10 Pater an, & quando teneatur ad alendum filium monachum. ibid.
11 Pater an teneatur præbere alimenta filio religioso professo è monasterio expulso. ibid.
12 Filio adhuc existenti in vtero vxoris prægnantis prouidendem est de alimentis, seu vxori prægnanti alimenta sunt ex bonis viri defuncti præstanda. 35
13 Paternè adoptiuus, an pater naturalis teneatur alere filium adoptiuum extraneum. ibid.
14 Pater an teneatur alere filiam sine promissione dotis nuptam etiam viro diuiti. 37

CAPVT VI.

An filiis illegitimis, & purè naturalibus, nec non spuriis iure positiuo, & humano à patre præstari debeant alimenta. 38

§. 1 QVinam sint illegitimi naturales, & qui illegitimi spurij. 38
2 Pater filiis illegitimis naturalibus tenetur

tenetur dare alimenta. ibid.

3 Filiis illegitimis spuriis an ius ciuile denegget alimenta. 42

4 Ius ciuile an filiis spuriis ex coitu damnato natis neget etiam alimenta vitæ simpliciter necessaria. 43

5 Iure Canonico an alimenta quibuscumque spuriis etiam incestuosis, & ex coitu damnato procreatis sint à parentibus præstanda. 44

6 Ius Canonicum de præstandis alimentis filiis spuriis an sit obseruandum etiam in terris imperij, & aliorum Principum Christianorum in foro sæculari. 47

Filio spurio pater potest donare, & relinquere ex causa alimentorum pro modo alimẽtorum eidem filio debitorũ 48

7 Pater tenetur, & cogi potest dotare filiam spuriam vsque ad quantitatem alimentorum. 49

8 Dos filiæ spuriæ à patre relicta, vel constituta si excedat modum, siue quantitatem alimentorum non valet in eo, quod excedit alimenta filiæ debita. ibid.

9 Dos filiæ spuriæ quantitatem alimentorum ei debitorum excedens à patre data an constante matrimonio possit quoad excessum à marito reuocari. 50

10 Dos inofficiosa filiæ legitimæ à patre constituta, & eius marito tradita an constante matrimonio possit à marito reuocari quoad excessum. 52

11 Si ei, cum quo filius spurius contraxit societatem vniuersalẽ pater spurij relinquat, vel donet, an valeat relictum, aut donatio. 53

12 Dissoluto matrimonio per mortem mariti filiæ spuriæ excessus dotis à patre eidem marito traditæ an ab hæredibus patris possit reuocari, siue marito superfint filij, siue non. ibid.

13 An filius & filia spurij possint præscribere sibi relicta, & tradita vltra quantitatem alimentorum debitorum. 54

14 Vtrum si pro alimentis filio spurio traditus sit fundus, vel aliquid aliud, ex quo percipi posiit annuus redditus, ipso mortuo debeat fundus statim ad patrẽ, vel eius hæredes reuerti, vel transmittatur ad filij hæredes. ibid.

15 Filio spurio pro alimentis traditis à patre fundus an posiit à patre grauari, vt mortuo filio alteri restituatur. 56

16 Quintum bonorum, quod iuxta legem Hispanam Tauri pater tenetur relinquere, vel dare filio illegitimo naturali, & spurio, an liberè sit relinquendum, aut dandum sine grauamine vllo. 57

17 Dos filiæ spuriæ, vel eius marito à patre data in fundo, vel in alia re reddente fructus annuos sufficientes ad congrua alimenta, ea mortua an transeat ad patrem, eiúsve hæredes, vel ad hæredes spuriæ. ibid.

18 Auus nepotibus illegitimis ex filiis spuriis an posiit ad libitum relinquere, & eos instituere. 59

19 Pater an teneatur præstare alimenta filiis spuriis habita ratione dignitatis paternæ, & diuitiarum, an vero tantum alimenta vitæ necessaria. 61

20 Filiis spuriis an vterque parens æquè teneatur alimenta præstare. 65

21 Pater tenetur alere filium naturalem, vel spurium legitimatum. 66

CAPVT VII.

Quinam alij à patre teneantur alimenta filiis præstare; præsertim an auus, mater, & cæteri ascendentes, Hæres, Monasterium, Fiscus, Donatarius, &c. 68

§ 1 SI quis egenus habeat patrem, & filium diuitem, quis horum teneatur illum alere. 68

2 Auus paternus tenetur alere nepotes legitimos ex filio legitimo genitos in defectum patris. 69

3 Auus, & proauus paterni tenentur alere nepotem spurium ex filio legitimo procreatum. ibid.

4 Auus tenetur alimenta præstare nepotibus legitimis & naturalibus, ac etiam spuriis ex filio spurio, vel naturali procreatos. 70

5 Auus tenetur dotare neptem spuriam ex filio legitimo, & neptem legitimam, vel spuriam ex filio spurio. ibid.

6 Auus paternus an teneatur alere nepotem, quando filius est diues. ibid.

7 Patre defuncto nepotes egenos teneaturnè auos paternus superstes, vel mater, si ambo sint diuites alere. 71

8 Cum in regnis Hispaniæ nullus auus habeat nepotes in potestate, vtrum auus paternus, vel mater in defectum patris teneatur eosdem nepotes alere. 72

9 An, & quando mater teneatur alere filios, & an iure naturæ obligetur lactare suos filios, & non ablactando sine iusta causa peccet. 73

10 Quæ causæ ab omni culpa excusent matres, quæ filios aliis nutricibus tradunt lactandos, & nutriendos. 74

11 Mater iure quoque positiuo tenetur primo triennio alere filios suos illos ablactando. 76

12 Quæ causæ excusent matrem ab obligatione legali, & ciuili alendi, seu ablactandi filios suos primo triennio. ibid.

Primo triẽnio tenetur mater solũ quoad nu-

Io. Angel. Bossius, De aliment. abl gat. ẽ a trimentum

mentum lactis, non vero quoad reliqua filiorum educationi necessaria. 77
Matrimonio bona fide contracto ratione impedimenti dirimētis dissoluto, filij an vtriusque parentis communibus expensis etiam infra triennium sint alendi. 78
13 Vltra primum triennium an, & quando mater teneatur filios alere. ibid.
14 Mater diues vltra triēnium in defectum panis tenetur in subsidium alere filios, & dotare filias. 79
15 Auus maternus, & auia materna an, & quando teneantur alere nepotes ex filia, & neptes dotare. 80
16 Hæredes patris, vel aui paterni tenentur alere liberos in subsidium, quando non habent bona, neque coniunctos, aut proximiores, qui ratione vinculi sanguinis teneantur alere. 81
17 Onus alendi filios, siue legitimos & naturales, siue naturales, & etiam spurios an transeat absolutè, & indistinctè in hæredes patris, ita vt hæredes teneantur illos alere, sicut teneretur pater, si viueret. 83
Hæredes filij an absolutè teneantur alere patrem habentem matrem, vel fratres diuites. 90
18 Habens matrem, vel auum maternum diuites, & hæredes sui patris an debeat habere alimenta à matre, aut auo, vel ab hæredibus ipsis. ibid.
19 Filiam, cui à patre, vel auo paterno relicta est certa dos an frater, vel nepos institutus hæres vniuersalis teneatur alere, etiamsi illa habeat matrem diuitem. 91
20 Si ex consuetudine, vel statuto filia excludatur à successione paterna, & tota hæreditas masculis deuoluatur, an masculus hæres, seu successor vniuersalis in bonis paternis teneatur filiam sic exclusam alere, & dotare 93
21 Primogenitus successor in maioratu an teneatur præstare alimenta cæteris fratribus suis. ibid.
22 Onus dotandi filias an transeat in patris defuncti hæredes. 95
23 Primogenitus successor fratres, & sorores (quibus pater non assignauit) tenetur alere, & dotare, etiamsi habeant matrem, vel auum maternum diuitem. ibi.
24 Quando institutor maioratus cæteris filiis, & filiabus præstitit congruentia alimenta, & dotes; & if si postea ad paupertatem deueniunt, an primogenitus successor teneatur illis præstare alimenta, & dotes. si habeant matrem, vel auum maternum diuitem. ibid.
25 Omnes maioratus seu fideicommissi possessores an teneantur alere, & dotare omnes descendentes ex institutore maioratus in infinitum. 96
26 Monasterium, ad quod ob patris professionem deuenerunt bona paterna, an teneatur liberis congrua alimenta, & dotes competentes præstare. 99
27 Monasterium pro alimentis an teneatur assignare, seu præstare totum vsumfructum legitimæ: & non minus, nec teneatur plus. 100
28 Monasterium, quod successit in bonis filij professi tenetur præstare alimenta patri inopi. ibid.
29 Iure communi authenticorum, & ex vniuersali consuetudine extantibus ascendentibus, vel descendentibus vsque ad tertium gradum non est locus confiscationi bonorum, exceptis crimine hæresis, & crimine læsæ Maiestatis. 101
30 Publicatis, seu confiscatis bonis paternis ob patris delictum, quod non sit læsæ Maiestatis, vel hæresis an legitima reseruetur filiis. ibid.
31 Quanta sit legitima filiis debita in casu confiscationis bonorum patris, an solum triens, vel semis, seu medietas bonorum, & aliquando totum patrimonium. 104
32 Confiscatis bonis maternis ob matris delictum an filiis legitima reseruāda sit. 105
33 Filiis conceptis post condemnationem, & publicationem bonorum patris delinquentis non debetur legitima, debetur autem cōceptis ante, licet postea natis. ib.
34 Post condemnationem, & bonorum paternorum publicationem si pater ex gratia Principis restituatur in pristinū, præiudicatur legitimæ filiorum, eamque non deducunt filij ex bonis confiscatis. ibid.
35 Ex bonis delinquentis confiscatis deducuntur dotes filiarum. 106
36 Alimenta filiis etiam naturalibus, & spuriis fiscus in omnibus bonis patris delinquentis succedens præstare debet. ibid.
37 Quando bona patris confiscantur ob crimen læsæ Maiestatis, an tunc etiam fiscus teneatur filiis dare legitimam, dotes, & alimenta. 107
38 Filiæ patris rei criminis læsæ Maiestatis an debeant habere dotes congruas ex bonis confiscatis. ibid.
39 Filij patris rei criminis læsæ Maiestatis an ex bonis confiscatis debeant habere alimenta. 108
40 Publicatis bonis paternis ob hæresim patris an etiam legitima, dotes, & alimenta, ita vt ex bonis confiscatis nihil omnino filiis debeatur, publicentur. 111
Filij orthodoxi patris hæretici an iure ciuili priuentur hæreditate patris. ibid.
41 Filij etiam orthodoxi patris hæretici iure Canonico priuantur hæreditate. ibid.

42 Filij orthodoxi ob patris hæresim an priuentur legitima. 112
43 An priuentur alimentis sequuta sententia declaratiua hæresis, vt publicatione bonorum. ibid.
44 Filiæ orthodoxæ ob paternam hæresim an priuentur dotibus, an vero in illis à fisco ex bonis paternis confiscatis debeatur. 113
45 Pœna priuationis hæreditatis, & legitimæ statuta contra filios orthodoxos patris hæretici an extendatur ad nepotes. ibid.
46 An dicta pœna afficiat solum filios conceptos post commissum crimen hæresis. ibid.
47 Filij orthodoxi an priuentur hæreditate materna ob matris hæresim. 114
48 Donatarius omnium bonorum paternorum an teneatur, & cogi possit alere filios pauperes donatoris etiam illegitimos, & spurios. ibid.
49 Filiis pro alimentis an competat hypotheca in patris bonis ad quoscumque possessores bona titulo lucratiuo, vel onerofo transeant. 115

CAPVT VIII.

Frater dives vt frater, vxor & soror dives vt soror an teneatur alere fratrē & sororem pauperem; qui Doctores de hac re agant, & quid de patruo & vitrico. 118

§. 1 IVxta dispositionem iuris humani an frater diues, vt frater teneatur fratribus, & sororibus pauperibus alimenta præbere, & è contra. 118
2 Frater diues vt frater an teneatur præstare alimenta fratribus, & sororibus iantum ex parte patris. 120
3 Soror diues vt soror de iure humano tenetur fratribus, & sororibus pauperibus præbere alimenta in subsidium. 121
4 De iure naturali, & ex lege charitatis frater diues fratri & sorori in extrema, vel graui necessitate constitutis tenetur subuenire sicut quilibet extraneus. 122
5 De iure naturali in conscientia obligante frater diues, vt frater an teneatur in subsidium alere fratres, & sorores pauperes. ibid.
6 Stante dispositione iuris humani, & legum ciuilium, quod frater diues vt frater debeat in subsidium alere fratres & sorores pauperes, an etiam in foro conscientiæ obligetur ad præstanda illis alimenta sufficientia ad honestè viuendum iuxta statum. 123
7 Frater diues vt frater tenetur alere fratres naturales egenos. 124
8 Frater diues vt frater tenetur alere fratres, & sorores spurios vterinos. ibid.
9 Frater diues vt frater an teneatur alere fratrem spurium ex parte patris. ibid.
Frater diues vt frater tenetur alere etiam sororē nuptam pauperem, quæ aliunde non potest habere necessaria vitæ. 125
10 Frater diues vt frater an teneatur præstare alimenta fratri, & sorori pauperibus iustè à parentibus exhæredatis. ibid.
11 Frater diues vt frater an fratri egeno, qui bona pro alimentis sibi à patre assignata dilapidauit, & malè consumpsit, teneatur alimenta præbere, & quæ. 126
12 Frater diues vt frater an teneatur alere fratrem, qui extra patriam potest honestè viuere. ibid.
13 Frater primogenitus ex Principis rescripto, vel dispositione statuti, aut consuetudinis successor in tota hæreditate, in primigenio, & in feudo toto an teneatur alere fratres diuites, qui habeant aliunde. 127
14 Frater diues vt frater in subsidiū, & defectum patris, & matris, & aliorum ascendentium tenetur iure humano dotare sororem inopem, quæ aliunde non habet, si sit vtrinque vel ex parte patris coniuncta. 128
15 Frater diues vt frater an iure ciuili teneatur dotare etiam sororem vterinam tantum, quæ aliunde non habet, vnde possit dotari. 129
16 Frater an possit alienare bona fideicōmissi, maioratus, & primogenij, vt dotem constituat sorori inopi vtrinque coniūctæ, vel ex altero parente tantum. 131
17 Frater diues vt frater an ex obligatione iuris naturalis teneatur dotare sororem pauperem non habentem aliunde 132
18 Frater diues vt frater an ex vi iuris humani non solum in foro iudiciali, sed etiam in foro conscientiæ teneatur sorori inopi dare dotem. ibid.
19 Frater diues vt frater an sorori pauperi iustè à patre exhæredatæ teneatur dotem dare. ibid.
20 Frater, qui sorori inopi semel dotem dedit, an iterum illam dotare teneatur si dotem absque sua culpa amiserit. 133
21 Frater diues vt frater an teneatur dotare sororem naturalem, & spuriam egenā, quæ aliunde non potest habere. 134
22 In hoc casu, in quo frater diues vt frater tenetur dotare sororem inopem, an in contractu dotis possit stipulari, & apponere pactum, quod dos ad ipsum reuertatur ea absque liberis defuncta. ibid.

23 Frater Clericus beneficiatus non habens alia bona propria potest fratres, & sorores pauperes alere, & dotare ex redditibus beneficij Ecclesiastici. 135
24 Frater Clericus vt frater ex redditibus Ecclesiasticis tenetur dotare sororem inopem quæ aliunde habere non potest 136
25 Patruus an teneatur alere sobrinum, seu nepotem ex fratre pauperem. 137
26 An patruus diues teneatur dotare sobrinam, seu neptem filiam fratris sui pauperem. 139
27 Vitricus, & Nouerca an teneantur in subsidium alere priuignum pauperem, & è contra priuignus alere vitricum, & Nouercam pauperes. 140

CAPVT IX.

In defectum parentum, & ascendentium, & eorũ, quos supra probatũ est deiure teneri, ad quosnam alios spectet onus alendi pueros. 142

§. 1 INfantes expositi, quorum parentes ignorantur, vbi non extant hospitalia ad illos alendos distincta, an sint alendi ab Ecclesia, vel domino loci, vel communitate, vel ab eo, ad cuius ianuam fuit expositus. 142
2 Parentes exponentes suos filios infantes, an & quando excusentur, vel peccēt. 143
Parentes fornicarij, & adulteri diuites, qui ad euitandam infamiam filium illegitimum, aut spurium secretò exposuerunt in hospitali, an teneantur restituere alimentorum impensas. 144
3 Ad cuius ianuam infans expositus fuit, an & quando ad alterius ianuam exponere possit. 145
4 Quibus pœnis afficiantur pater, patronus, & Dominus exponentes filium libertum, & seruum. ibid.
5 Prædicta pœna priuationis patriæ potestatis, iuris seruitutis, & iurispatronatus inducitur ipso facto. 146
6 Dispositio pœnalis cap. vnici de infantibus expositis an comprehendat etiã patrem & dominum, qui filiis, vt seruis sanis adultis negant alimenta. ibid.
7 Exponentes impiè filium, seruum, vel libertum infantes debent etiam punire alia pœna iudicis arbitrio. 147
8 Pater & dominus necessitate coacti exponentes filium, aut seruum infantes an excusentur, & euadãt prędictas pœnas. ibid.
9 Si patre ignorãte vel domino expositus est filius, aut seruus, potest pater, & dominus repetere, cum sci[illegible] ierit. 148
10 Pater exponens filiam & si amittat patriã potestatem, tamen tenetur dotare. ibid.
11 Alimenta exposito præstita an, & quando repeti possint. ibid.
12 Hospitale, vel Ecclesia alens puerum expositum non repetit expensas, & an expositio ab intestato succedat. 150

CAPVT X.

An, & quando, quibusque ex causis parentes filiis alimenta prabere non teneantur, eisque possint negare. 151

§. 1 PAter inops, qui non habet, vnde se & filium alere possit, non tenetur alere filium. 151
2 An ex quibus causis pater possit filios exhæredare, possit eis etiam denegare dotem, & alimenta etiam ad vitæ sustentationem præcisè necessaria. 152
3 An filiisfamilias masculis & fœminis minoribus 25. annis nubentibus cõtra eorum voluntatem possint parentes denegare alimenta. 153
4 Si filius legitimam portionem in tot bonis sibi à patre assignatam, vel bona (quorum fructibus se alere poterat) nomine alimentorum ab eodem patre sibi data consumpserit, an pater eidem de nouo teneatur alimenta præstare. 155

CAPVT XI.

Vtrum pater teneatur dare, vel negare possit alimenta filio extra domum, seu nolenti habitare cum eodem patre. Vbi quid in aliis prater patrem obligatis alicui prabere alimenta. 160

§. 1 DE patre an filio nolenti habitare cum eo, & emittenti extra domũ paternam teneatur dare alimenta. 160
2 In aliis præter patrem & filium, an alimẽta debita alicui siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis, scilicet testatoris sint præstanda, & accipienda in domo eius qui illa præstare tenetur. 163
3 Quando testator legans alicui alimẽta expressit esse præstanda, & accipiẽda in domo hęredis, an alimẽtarius volẽs cõsequi alimẽta teneatur habitare cũ hęrede. 165
4 Ex quibus causis is, cui alimenta sunt debita ex dispositione legis, vel ex dispositione testatoris cum onere habitandi in domo cum hæredibus, excusetur, vt extra domum hæredis, & alimenta debentis morari possit, & accipere alimenta. 166
5 Quando pater, & filius, & debitor alimentorum, & alimentarius incolunt diuersas domos, & habent diuersa domicilia, an alimenta sint præstanda in domo patris, & debitoris an verò in domo filij, & alimentarij, scil. sint deferẽda ad domũ filij, & alimẽtarij, vbi an debitor teneatur. 167

6 Quando

6 Quando hæres, & alimentarius sunt diuersi domicilij, & fori, & alimenta simpliciter relicta sunt, regulariter sunt præstanda, & accipienda in domo hæredis. ibid.

7 Si hæres, vel debitor cœpit soluere alimenta, aut debitum in vno loco, an teneatur continuare solutionem in eodem loco. 169

8 Quando hæres, & alimentarius habitantes in diuersis ædibus sunt eiusdem fori, & ciuitatis, an hæres teneatur deferre alimenta ad domum alimentarij. ibid.

9 Si alimenta ab hærede missa ad alimentarium in itinere casu aliquo pereant, an hęres maneat liberatus. vbi an periculum rei ante solutionem ad debitorem pertineat. 170

An alimentarius teneatur operari in commodum illius, qui alimenta subministrat siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis. 171

10 Vidua, quæ intra annum luctus ex dispositione legis percipit alimenta ab hæredibus mariti dotem illi non restituentibus, an debeat hæredibus præstare operas officiales, & artificiales saltem domesticas. ibid.

11 Percipiens alimenta ex dispositione testatoris, an teneatur operari in commodum hæredis qui dat alimenta. 173

CAPVT XII.

Quo anni tempore præstanda sint alimenta ab eo, qui ea alicui prabere est obligatus. 173

§. 1 QVando alimenta in domo, vel extra domum illius, qui alere debet, sunt præstauda, an dietim, vel singulo mense, vel in anno sint præstanda. 174

2 Vbi apparet ex voluntate testatoris expressa, vel tacita, quo tempore alimenta sint præstanda, eo tempore præstantur. 175

3 Quo tempore vestimenta, & similia sub alimentorum legato comprehensa sint alimentario præstanda. 176

4 Legatum alimentorum annuum si post inchoatum annum alimentarius moritur, an transmittatur ad illius hæredes integrum, & pro toto anno. ibid.

CAPVT XIII.

Ex quibus rebus, seu bonis filiis, fratribus, pupillo, iisque, quibus testator reliquit simpliciter alimenta, præstari debeant alimenta, an solum ex redditibus bonorum immobilium, an verò etiam ex venditione proprietatis, & immobiliũ bonorum. 179

§. 1 ALimenta an sint præstanda tantum ex redditibus. 179

2 Alendus iure sanguinis ab alio, vtrum si ex redditibus suorum bonorũ stabiliũ nõ possit se sufficienter alere teneatur proprietates vendere, vt ex pecunia se alat. 180

Vtrùm alendus iure sanguinis habẽs prædium magni valoris, & modici redditus non sufficientis ad alimenta, teneatur fundum vẽdere, & annuos redditus emere, vt alatur, ne alimenta ille cogatur præstare, qui iure sanguinis præbere alioqui tenetur. ibid.

3 Verùm maritus vt vxori dotatæ præstet alimenta, vel restituat dotem, teneatur vendere proprietatẽ, vbi redditus eius nõ sufficiũt. 181

4 Is, qui iure sanguinis tenetur præstare alimẽta, an fructibus deficientibus pro præstandis alimentario alimenta iuxta eius gradum, & ordinem, teneatur vendere proprietatem magni valoris, & modici redditus, cum postea ex pecunia potest comparare annuos redditus sufficientes ad alimenta congrua pro se, & pro alimentario. ibid.

Qui obligatur alere alium iure sanguinis non tenetur ob alimenta iuxta statum præstanda minuere patrimonium consistens in pecuniis, & mercibus; tenetur tamen exercere capitale in negotiationibus, vel illo emere redditus annuus. 183

5 Qui iure sanguinis alere tenetur, debet vendere proprietates pro præstandis alimentis vitæ sustentandæ simpliciter necessariis, vbi redditus non sufficiunt. ibid.

6 Vt alimenta præstentur ei, qui est dominus, vel est futurus dominus bonorum, vendi potest proprietas, nõ sufficientibus redditib. 184

7 Grauatus à testatore si sine liberis decesserit, restituere quidquid ex hæreditate superesit, potest quartum fideicommissario substituto relinquendum vendere, vt se alat, si aliunde non habet. ibid.

8 Primogenitus debet soluere secundo genito ex proprietate illi assignata. ibid.

9 Pecunia à testatore relicta, vt ex ea quis alater, non debet consumi, sed collocari ad lucrum, & an penes hæredem, vel legatarium debeat manere, & administrari. 185

10 Alimenta alicui extraneo simpliciter, & indeterminatè relicta arbitrio prudentis taxãda, aut debeantur solum ex redditibus. 185

11 Legatum alimentorum taxatum à testatore, qui mandauit pro alimentis dari tantam pecuniam, tantum frumenti, vini, olei, & similium, an sit præstandum ex venditione rerum, si redditus non sufficiat. 186

12 Legatũ alimentorũ an sit præstãdũ ab hærede vltra vires patrimonij hæreditatis, præsertim nõ confecto ab hærede inuentario. ibid.

13 Bona fideicommissi an possint alienari pro alimentis filiorum, & descendentium ipsius testatoris institutoris fideicommissi. 187

14 Ex causa studij, & artium capessendarum an possint alienari bona fideicommissi. 189

15 An ex causa militiæ. ibid.

16 Filio petenti alimẽta an pater possit assignare legitimã, vt ex eius fructibus se alat. ibid.

17 Pater deprehensus dissipator bonorum, an possit cogi ad assignandum filio certam portionem bonorum pro alimentis. 190

18 Patre dilapidante bona, an filius agere possit, vt legitima ex bonis paternis separetur, & sibi assignetur. 191

19 Vbi debitore alimentorum dilapidante bona, & vergente ad inopiam per iudicis decretum fundus pro alimentis creditori alimentorum assignatus est, an si debitor postea efficiatur diues, & industriosus, ab eo reuocari possit. vbi an dos ob inopiam mariti restituta per superuenientes diuitias debeat reuerti ad maritum. 192

CAPVT XIV.

Quomodo, seu quo iure, quavè actione debeantur, & in foro iudiciali petantur alimenta iure sanguinis debita; quandoque iure officio iudicis, quando iure actionis. 195

§. 1 ALimenta à patre filio, & à filio patri debentur officio iudicis. 196

2 Quibusnam aliis alimenta debeantur officio iudicis. 197

3 Casus aliqui, in quibus alimenta debentur iure actionis. 198

4 Nonnulli alij casus, in quibus alimenta debentur, & petuntur iure actionis. 199

5 Nonnulli alij casus, in quibus pro alimentis competit officium iudicis, vel dubitatur an detur actio. ibid.

CAPVT XV.

Alimenta præterita, seu quæ pro præterito tempore alimentario non fuerunt exhibita, an, & quando peti possint. 202

§. 1 ALimenta præterita solo iudicis officio debita an debeantur alimentario, seu ab alimentario, qui abundè ex pietate, vel ex liberalitate, & erogatione aliorum vixit, peti possint. 202

2 Alimenta officio solo iudicis debita petuntur, & præstanda sunt alimentario, si is, vt se aleret fecit se debitorem, scilicet mutuã pecuniam accepit; & an tam mutuanti quia alimentario competat actio contra debitorem alimentorum pro restitutione pecuniæ mutuo acceptæ. 203

3 Alimenta præteriti temporis solo officio iudicis debita contemplatione alicuius seruitij an ab alimentario peti possint. 204

4 Quænam alimenta in hac specie dicantur præterita, & quæ futura; vbi an præterita iudicentur solum vsque ad diem motæ litis, futura à die motæ litis. 205

5 Alimenta præterita peti possunt, & sunt restituenda, quando debentur iure actionis ex contractu, vel ex testamento. 206

6 Præstita fuisse pro tempore præterito alimẽta ab eo, qui tenebatur præstare, quomodo probetur, & cui incumbat onus probandi fuisse, vel non fuisse. ibid.

7 Per librum rationum an plenè probentur expensæ alimentorum, vbi an libro rationum adhibeatur plena fides. 207

8 Legatarius, aut pupillus, qui habitauit seorsim ab hærede, vel tutore, an, & quãdo præsumi debeat ab hærede, vel tutore accepisse alimenta. 208

CAPVT XVI.

An & quando ab vtriusque linea ascendentibus præstita descendentibus, vel à descendentibus præstita ascendentibus; vel à consanguineo præstita consanguineo, v. g. à fratr fratri, patruo, & è contra possint ab eo, qui illa præstitit repeti. 211

§. 1 CErti casus, in quibus alimenta præstita non possunt repeti. 211

2 Vbi inter alimentatum, & alimentantem intercedit cõiũctio sanguinis, vel affectio charitatis, si præstãs alimẽta non tenebatur præbere ob diuitias aliti, an expensæ alimentorũ possint repeti, vel debeãt præsumi donatæ. ib.

3 Prædicta an procedant siue expensæ alimentorum fuerint modicæ, siue magnæ. 212

4 Mater defuncto patre alens filium diuitem an possit repetere expensã alimẽtorũ magnã. ib.

5 Mater impensam pro alimentis filij de suo factã repetit à patre, auo, & hæredibus, & quacumque alia persona filiũ alere obligata. 214

6 Pater, mater, filius, frater, patruus bona filij, patris, matris, sororis, aut patruelis administrans præstanda alimenta præsumitur præstasse animo repetendi, non donandi. 215

7 Tutor, & curator an, & quãdo, & qua ratione possit repetere alimẽta, quæ præstitit pupillo, aut minori, dũ tutelam, vel curam exercent, & bona pupilli, aut minoris admini strãt. ibid.

8 Mater filiæ debitrix, & frater debitor fratris præstans alimenta filiæ, vel fratri non præsumitur illi donare. 217

9 Per protestationẽ factam ab initio præstationis alimentorum, donationis præsumptio excluditur & probatur animus illa repetẽdi. ib.

10 Quando quis sumptus pro alimentis alteri præstitis retulit in librum rationum ab initio scribens, quod præstabat animo repetendi, non præsumitur donatio. 218

11 Filius, vel nepos an alimenta patri, matri, auo, vel auiæ diuiti præstita possit repetere, an verò præsumendus sit præstitisse animo donandi. 219

12 Vitricus si priuigna præstet alimenta, an & quando possit illa repetere; an in casu dubio præsumi debeat animus donandi, an verò repetendi. ibid.

13 An & quando socer, qui filiæ sanæ, vel ægræ alimenta, vel medicinas exhibuit, possit impensam

pensam factam repetere à genero. 221

14 Pater putatiuus, seu is, qui filio, & per errorẽ credens aliquem esse suum filium, illi præbuit alimenta, an sublato errore possit impensam alimentorum repetere ab ipsomet alito, vel ab eius patre. 222

15 Extraneus, qui præstitit alimenta alicui credens se teneri, cum non teneretur, potest illa repetere. 224

16 Ius repetendi transit ad hæredes illius, qui potest repetere. 225

17 Impensæ inter ascendentes, & descendentes, & inter fratres & sorores factæ circa res, & bona in dubio non censentur factæ causa pietatis, & animo donãdi, sed animo repetẽdi. ibi.

18 In casibus, in quibus in dubio, an expensæ factæ sint animo donandi, vel repetendi, præsumitur animus repetendi; & conceditur ad repetendum actio negotiorum gestorum; & an is, qui repetit, possit cogi iurare se fecisse illas animo repetendi. ibid.

19 Miserò conscientiæ expensæ pro alimentis alterius, vel in aliam vtilitatem factæ repeti non possunt, quando constat de expresso, vel tacito animo liberali, & gratis faciendi. 226

CAPVT XVII.

Si dubitatur an sit filius, qui petit alimenta negante patre, & contra dubitetur an sit pater negante filio, an pendente lite super filiatione, & paternitate, & expensa litis filio, vel patri pauperi actori à patre, vel filio reo negante filiationem, vel paternitatem præstari debeant Vbi an, & quatenus alimenta, & sumptus litis actori pauperi per reum filium ministrari debeant, & è contra. 229

§. 1 EI, qui se asserit filium, vel alium descendentem, vel patrem, aut alium ascendentem, vel fratrem eius, à quo petit alimenta, an is, à quo petit, vt negat esse suum filium &c. cogi debeat præstare alimenta, & litis expensas, si aliunde nequeat habere. 229

2 Filius, aut nepos pauper agens contra possessorem paternæ, vel auitæ hæreditatis ex causa inofficiosi, vel ex alia causa petens hæreditatẽ paternam, an lite pendente debeat à reo conuento habere alimenta, & litis expensas 232

3 Vt filio, vel nepoti agenti contra possessorem ad hæreditatem paternam, vel auitam alimenta, & litis expensæ præstari debeant, qua ratione constare debeat de illius filiatione, aut descendentia, atque de bono iure petendi. 233

4 In quibusnam filiis, & descendentibus, & an etiam in patre, & ascendentibus habeat locum dispositio textus *in l. si instituta, §. inofficioso, ff. de inoffic. testam.* & doctrina tradita de alimentis, & litis expensis præstandis filio pauperi agenti ad hæreditatem. 234

5 An fratri, & consanguineo agenti ad hæreditatem fratris, vel alterius consanguinei, & cuiuscumque iudicio vniuersali agenti pro tota hæreditate, vel maiori eius parte; cuilibetque litiganti super bonis, quæ prætendit cõmunia, vel ad se pertinere, ab aduersario debeant subministratui alimenta, & litis expẽsæ. si sit pauper, & habeat pro se præsumptionem boni iuris. 236

6 An lite pendente cuicumque litigatori pauperi agenti ad bona, quæ prætendit ad se pertinere; & ea nunquam possedit, habenti præsumptionem boni iuris subministrari debeant alimenta, & litis expensæ. 238

7 Ad effectum decernendi alimenta, & litis expensas pendente lite actori pauperi, qualis præsumptio boni iuris requiratur, & sufficiat; & an sententia talem præsumptionem faciat, licet ab ea sit appellatum. 240

8 Qualis paupertas actoris, eiusque probatio requiratur, & sufficiat, vt ei possint, & debeãt decerni alimẽta, & litis expẽsæ lite pẽdente. 242

9 Litigator, qui de suo non habet, vnde se alere, & litem sustentare possit, habet tamen aliquas personas, à quibus de iure ali debet, vel suo labore absque dedecore alimenta sibi cõparare potest, an in præsenti materia sit dicendus pauper. 243

10 Defectus liquidationis non impedit executionem decreti de alimentis, & litis expensis subministrandis litigatori pauperi. 245

11 Superuenientibus diuitiis cessat prouisio alimentorum pendente lite. ibid.

12 Actori pauperi non debentur alimenta, & litis expensæ, quando altera pars non est diues, sed eget. ibid.

13 Actori pauperi alimẽta, & litis sũptus debentur tantum ex bonis, ad quæ agit, & pro modo fructuum rei, super qua litigatur, & sic tantum vbi agitur de re frugifera, vel aliàs pretio æstimabili. ibid.

14 Actori pauperi non debentur alimenta, & litis expẽsę, si à parte aduersa obiiciatur statim aliquid excludens præsumptionẽ boni iuris. 246

15 Filio, vel fratri, aut vxori agẽti ad rescindendã renuntiationem alimentorum, aut hereditatis, vel cessionis bonorum à se factam, an lite pendente super rescissione sint decernenda alimenta, & litis expensæ. ibid.

16 In Rebuspublicis, vbi sunt aduocati, & procuratores pauperũ de publico constituti, an pauperibus actoribus sint litis expensæ pendente lite ministrandæ. 247

17 Fiscus tenetur aduersario contra ipsum litiganti inopi præstare alimenta. ibid.

18 Præfata alimẽta, & litis expensæ peti possint in quacumque parte iudicij; & tam si agatur possessori, quã si agatur petitorio: & præstari debent vsque ad finẽ litis, & sententiã definitiuã, & executionem in causa principali nõ habita ratione alicuius causæ incidentis, & horũ alimentorum prouisio executioni mandanda, non obstante appellatione à decreto. ibid.

19 In qua quãtitate hæc alimenta, & litis expẽsæ debeãt taxari relinquitur prudẽtis iudicis arbitrio pro diuersitate personarũ, dubio litis euẽtu, & modo redditnum rei, super qua litigatur. 248

20 Al

20 Alimẽta,& litis expensæ,quæ actori pauperi decernuntur, & exhibentur lite pendente si ipse obtineat victoriam,sunt imputanda,& cõpensanda cum fructibus rei in iudicium deductæ. 249

21 Alimenta,& litis sumptus filiis,&aliis descẽdẽtibus,vel patri,& aliis ascẽdentibus pẽdente lite super filiatione, vel paternitate, præstita nõ debẽt restitui,si is,qui accepit succũbat.ibi.

22 An in vniuersum actor pauper,cui ob præsũptionẽ boni iuris decernũtur,& præstãtur alimenta,& litis expẽsæ ex bonis ad quæ agit,teneatur, & cogi possit restituere in casu succumbentiæ. 251

23 Actor pauperi,quando ei decernuntur alimẽta,an teneatur, & cogi possit dare cautionem fideiussoriam, vel saltem iuratoriam de illis restituendis in casu succumbentiæ. 253

24 Si actor pauper, & recipiens alimenta & litis expensas,quæ illi fuerint prouisa,præstet cautionem de illis restituendis in casu succũbẽtię, an cogi possit ad restitutionem,si succũbat. 255

25 Quando alimenta sunt debita iure actionis,& eodem iure petuntur an sit præstanda cautio fideiussoria de illis restituendis in casu succumbentiæ. ibid.

CAPVT XVIII.

De nonnullis litigatoribus reis, vel actoribus, quibus vltra enumeratos præcedenti capite præstari debent alimenta,& litis sumptus lite pendente. 256

§. 1 EI,cuius bona sunt sequestrata, & alia sibi non remanent, ex quibus se alere, & litem sustinere possit,alimenta, & litis sumptus debent decerni; & an idem sequestratis bonis propter delictum. 256

2 Monacho,seu religioso accusãti,vel denuntiãti Abbatem, seu Prælatũ suum ex iusta causa, & contra eũ agenti lite pendẽte debent subministrari alimẽta, & litis expẽsæ necessariç 257

3 Abbati,seu Prælato accusato, & se defendenti ab obiecto crimine lite pendente à monasterio ministrari debent alimenta, & etiam litis sumptus,si aliunde nequit habere. 258

4 Monacho accusato se defendenti à monasterio ministrari debent alimenta, & litis sumptus lite pendente. 259

5 Monacho existenti in quasi possessione monachatus,si monasterium vellet eum expellere; vel contra eum mouerec quæstionem super valore professionis, debet idem monasterium exhibere alimenta,& litis sumptus. ibid.

6 Collegiali contra Collegium ne à Collegio expellatur,Collegium exhibet alimenta & sumptus litis. 260

7 Vassallo,seu subdito litiganti contra dominum, seu Principem, à quo patitur molestiam, litis expensæ à domino sunt ministrandæ. ibid.

8 Maritus debet alere vxorem,& ei litis sumptus ministrare durante lite ab eo cõtra eã intentata,vel ab ea cõtra ipsum ob causã adulterij ib.

9 Lite inter vxorem, & virum pendente super valore matrimonij,tenetur maritus vxori alimenta, & litis sumptus ministrare siue maritus,siue vxor ipsa agat. 261

10 Vxori marito ad inopiam vergente agenti ad restitutionem dotis sunt exhibenda alimenta,& litis sumptus ex fructibus dotis. 262

11 Filiæ nuptæ agenti ad dotem sibi promissam, & debitam alimenta, & litis sumptus debent ministrari à debitoribus dotis. ibid.

12 Vxori dissoluto matrimonio agenti contra hæredes mariti ad dotis restitutionem an,& qua ratione hæredes teneantur alimenta,& litis sumptus exhibere. 263

CAPVT XIX.

An à sententia lata in causa alimentorum permittatur, seu detur appellatio quoad deuolutionem, & suspensionem exequutionis sententiæ, etiamsi fuerit de alimentis in futurum præstandis. 264

§. 1 DAtur appellatio quoad deuolutionem causæ ad superiorem. 264

2 A sententia lata in causa alimentorum futurorum in fauorem alimentarij pauperis non habentis aliunde, vnde viuat,an detur appellatio sententiæ executionem suspendens. ibid.

3 A sententia super alimentis præteritis lata licet appellare quoad vtrumque effectum deuolutiuum, & suspensiuum. 265

4 A sententia in causa alimentorum lata in fauorem alimentarij diuitis, & habentis aliunde, vnde se alere possit, permittitur appellatio quoad effectum suspensiuum. 266

5 Quid si post admissam appellationem superueniat necessitas alimentarij. ibid.

6 Sententiæ, & prouisiones alimentorum futurorum executioni mandari debent non obstãte supplicatione ad Principem,vel Senatum,nec etiam obstante restitutione in integrum concessa minori condemnato. 267

7 In causa alimentorum si contra alimentarium petentem lata sit sententia,admittitur appellatio in fauorem eiusdem alimentarij. ibid.

Iudicium alimentorum futurorum est suspensiuum negotij principalis. ibid.

Causa alimentorum futurorum est summaria, nec in ea requiritur libellus,aut permittendæ calumniosæ dilationes. 268

8 Causa alimentorum futurorum ,pro paupere aliunde non habenti,vnde se alere possit,agitari potest tempore feriarum. ibid.

9 Alimenta futura pauperi debita relicta, seu aliàs debita peti possunt ab hærede intra trimestre ei concessum ad conficiendum inuentarium. 269

10 Alimenta futura pauperi ex legato debita peti possunt, & solui debent hæreditate non adita. ibid.

11 In causa dotis, subsidij charitatiui, pensionis impositæ pro alimentis, & mercedis pauperi debitæ non admittitur appellatio quoad effectum suspensiuum. ibid.

CAPVT

CAPVT XX.

An obligatio alendi filios tolli possit. Vbi etiam quid de alimentis in futurum debitis ex vltima voluntate, vel alia causa, v.g. ex pacto, & contractu inter viuos celebrato. 271

§. 1 PAter non potest in suo testamento prohibere, ne filiis suis etiam spuriis alimenta præstentur, nec se iuramento obligare ad non præstandum. 271

2 Obligatio alendi filios an possit tolli statuto, vel consuetudine, vel Principis lege, seu voluntate. 272

3 Qua ratione legitima filiis debita possit tolli statuto. 273

4 Alimenta à parentibus filiis debita an possint tolli cessione, pacto, transactione, vel renunciatione. ibid.

5 Alimenta, quæ alicui in futurum debentur ex testamento, aut alia vltima voluntate, vel ex pacto, aut contractu inter viuos an, & qua ratione possint cedi, vel renunciari, & de illis transigi possit. 274

6 Nonnullæ limitationes præcedentis communis responsionis, & decisionis legalis. 275

7 An transactio super alimentis futuris facta cū iuramento per iuramentum additum firmetur, seu efficiatur valida. 276

8 De alimentis non ex vltima voluntate, sed ex alia causa puta pacto, seu contractu inter viuos debitis sine iudicis authoritate potest transigi, & eis renunciari. 277

9 Pensio pro alimentis super beneficio pensionario reseruata, an sine superioris authoritate possit gratis remitti. Vbi an sine labe simoniæ pensio absque authoritate Papæ possit remitti, pecunia redimi, & extingui, vel in alium transferri. 280

CAPVT XXI.

Si alimenta à pluribus debeantur vni officio iudicis, vel iure actionis, quia v.g plures hæredes teneantur soluere alicui alimenta ex testamento relicta, quomodo sint soluenda. Et quid statuere debeat; & an iudex Ecclesiasticus sit compentens in materia alimentorum etiam inter laicos. 282

§.1 QVando alimenta vni à pluribus debētur, qua ratione debeantur, & petātur. 282

2 Vtrum iudex Ecclesiasticus possit de causa alimentorum cognoscere contra personam laicam obligatam illa soluere. 283

CAPVT XXII.

Quando sanguine coniunctus non potest simul alere se ipsum, & alterum egentem, vel concurrunt plures coniuncti extreme degentes, & non potest omnibus subuenire, quis ordo seruandus sit in præstandis alimentis; seu cui potius danda sint. 287

§. 1 QVando pater non potest alere seipsum, & filium, & è contra: & frater fratrē, an teneatur potius alere seipsum quam alterum. 287

2 Duobus naufragantibus emittente tantum vna tabula an vnus alteri licitè possit relinquere tabulam, qua alioqui conseruaret vitam. 290

3 Duobus extremæ egentibus cibo, si sit vnus tantum panis vni tantum eorum sufficiens ad vitam conseruandam; an licitum sit alteri non arripere, vel arreptum panem alteri tradere cum certo periculo suæ vitæ 291

4 Sententia asserens esse graue peccatum in extrema necessitate propria, & proximi priuati etiam amici & coniunctissimi vitam propriam postponere vitæ alterius. 294

5 Responsio ad argumenta primæ sententiæ asserentis in extrema necessitate licitum esse vitam propriam postponere vitæ alterius præsertim amici, & coniunctissimi. 296

6 In extrema necessitate constitutis patre, & filio, cum alteri tantum possit subuenire, an quis potiùs patri, quam filio teneatur succurrere. 298

7 Extra extremam necessitatem paternam, an potiùs sit prouideudum filio, quàm patri, 300

8 Si pater vellet iniustè occidere filium, liceret præferre filium patri occidendo patrem in defensionem filij, & si quis ad id non teneatur. 301

9 Vtrum in extrema necessitate parentum & amici, aut insignis benefactoris, quis tenetur potius patri subuenire, cum non potest vtrique. ibid.

10 Pater in æquali necessitate per se loquendo præferri debet matri, si vtrique non potest succurri. 302

11 In æquali necessitate corporali, & spirituali aui paterni, & matris propriæ an quis potius auo quam matri debeat subuenire. 303

12 Patre, vel matre, & vxore extremè egentibus alimentis filiis patrine, aut matti potiùs, an verè vxori debeat subuenire. 304

13 Concurrentibus in extrema necessitate alimentorum filiis, & vxore, filiúsne an vxor debeat præferri. 305

14 In extrema necessitate parentum, & filij, vel patris, & matris, aut patris, vel mattis, vel filij & vxoris, si filius parentibus, vel mater patri, vel vxor parentibus vel filio præferatur, an sit peccatum mortale, vel veniale tantum. 306

15 Concurrentibus in extrema necessitate filiis legitimis & naturalibus cum filiis illegitimis, vel naturalibus cum spuriis, vel legitimo & naturali aut illegitimo cum adoptiuo, quis præferri debeat. ibid.

16 Concurrentibus in extrema necessitate alimentorum auo paterno, vel materno, aut auia paterna, vel materna cum fratre vtrimque, vel ex parte patris coniuncto, cui potius subueniendum, 307

17 Con

17 Concurrentibus in extrema necessitate fratre,& sorore;vel fratre,& patruo, vel duobus consanguineis transuersalibus vltra secundum gradum,cui potius debeamus succurrere. ibi.
18 Concurrentibus in extrema necessitate consanguineis ascendentibus,vel descendentibus vltra secundum gradum, vel consanguineo trāsuersali in primo,& secundo gradu, vel vltra secundum gradum cum amico vel benefactore,quis sit præferendus. 308
19 Consanguineis transuersalibus concurrentibus in extrema necessitate cum extraneis nostræ curæ commissis,qui debeat, vel possit præferri ; & quid si extranei sint sanctiores sanguine coniunctis. ibid.
20 Concurrentibus in extrema necessitate alimentorum patre hæretico,aut infideli,& alio fideli,aut sancto pater hæreticus, & infidelis præferri debet. 309
21 Patre,aut matre,aut filio , aut vxore concurrentibus in extrema necessitate cum creditore, creditorinè prius subueniendum , aut patri. &c. 310

CAPVT XXIII.

Parens,filius,frater an possint licitè ingredi religionem, si a ij ab ipsis alimenta adi sint in egestate, seu necessitate alimentorum, & subsidij temporalis;an vero teneatur abstinere ab ingressu,si prauideant se in religione existentes non posse illis succurrere,possint vero manentes in sæculo. 316.

§. 1 Triplex necessitas explicatur. 316
Necessitas leuis parentū non impedit filium ingredi religionē,& è contra.p 317
Extrema necessitas quādo nō impediat filiorum ingressum in religionē, & è contra.ibid.
2 Explicantur spectantia ad casum necessitatis extremæ,& grauis parentum. 318
Necessitas extrema qua ratione impediat filiorum ingressum in religionem. ibid.
3 An,& quando necessitas grauis parentum impediat filios ingredi religionem, vt manentes in sæculo possint illis subuenire. 319
4 Existentibus parentibus in graui necessitate si filius extra religionem manere non potest absque extraordinario , & proximo periculo peccandi lethaliter , an tunc illis desertis possit,& teneatur ingredi religionem. 321
5 Si parentes graui necessitate laborantes prouocent,& inducant ad peccatum graue filios sibi obsequium præstantes,an illis desertis filij transire possint ad religionem, & quid si alter tantum parentum prouocaret ; & quid si prouocarent tantum ad veniale. 322
6 In extrema parentum necessitate,cui aliter nō possit subueniri, nisi filius professus religionē egrediatur , tenetur egredi , etiamsi Prælatus denegaret licentiam egrediendi. 324
7 In graui parentum necessitate,cui subueniendi nullum aliud remedium adsit præter egressum filij professi è religione,an idem filius professus possit,& teneatur egredi, & viuere in sæculo etiam inuita religione, & Prælato licentiam denegante. 325
8 Necessitas grauis parentum, cui subueniri aliter non possit, quàm per filium professum viuentem extra claustra , est iusta causa concedendi illi licētiam exeundi è religione,& quis possit concedere facultatem exeundi dimisso habitu,& viuendi extra monasteria ordinis ad longum tempus retento habitu; & an talis licentia sit concedenda. 328
9 Monasterium admittens ad professionem filiū habentem parentes graui necessitate pressos, ex quo factus est impotens ad illis subueniendum,an loco filij teneatur eisdem parentibus subuenire. 332
10 Ob filiorum extremam,vel grauem necessitatem an pater,qui in sæculo,& non in religione potest illis subuenire,teneatur ad illis subueniendum omittere, aut differre ingressum in religionem. 333
11 Filius,vel pater etiam voto castitatis,vel religionis adstrictus, qui nisi matrimonium contrahat accepta ab vxore dote,non potest alere patrem,vel filium grauiter egentem, teneatur matrimonium inire. 334
12 Parens iam professus in religione an teneatur egredi , vt subueniat filiis in graui necessitate constitutis , si viuens in religione non potest illis succurrere. ibid.
13 Ob necessitatem grauem fratrum, vel sororū; vel aliorum consanguineorum transuersalium an frater,vel patruus teneatur differre ingressum in religionem, vel iam professus teneatur deserere statum religiosum, vt illis subueniat. ibid.
Talis necessitas an sit iusta causa differendi executionem voti ingressus in religionem propria authoritate. 335
14 Filius,vel pater habens parentes,vel filios magna egestate pressos peccat repudiando hæreditatem,vel nolens exercere artem,quam nosset,quaque lucrari posset. 337

CAPVT XXIV.

An filij teneantur ex mutuo per patrem ad ipsos alendas recepta,seu as alienum,aut debita à patre ad ipsas alendos contracta teneantur soluere ex propriis bonis,quando pater non est soluendo, vel decessit nullis relictis bonis,aut sufficientibus ad soluenda debita,vbi etiam an vxor teneatur de suo soluere debita à marito contracta pro alenda ipsa, & familia, ipso impotente. 338

§. 1 Explicantur certa. 339
§. 2 Explicantur controuersa. ibid.
Filij & vxor in foro externo non possunt cogi ad soluendam pecuniam à patre,vel marito mutuo acceptam etiam expressi in instrumento,quod accipiebatur ad illos,& familiam alendam,nisi creditor probauerit in eam causam fuisse consumptam. 345

IO. ANGE

R. P. D.
IO. ANGELI BOSSII
TRACTATIO
DE
OBLIGATIONE PARENTVM
ERGA FILIOS, QVOAD ALIMENTA ILLIS præstanda. Déque aliis ad materiam alimentorum spectantibus.

DE hac materia Syluester, & alij Summistæ, *verbo Alimenta*, & *verbo Filij*, Nauarrus *in man. cap. 14. num. 17.* Graffius *part. 1. decis. aur. lib 2. cap. 58.* Tol. *lib. 5. cap. 1. n. 11.* Molina *de Iustitia, tom. 1. disp. 168. & disput. 228. §. Quintus effectus, & tom 3. disp. 578.* Azorius *part. 2. lib. 2. cap. 4. & 5 & p. 3. lib. 1. c. 2. quæst. 3.* Vasquez *opusc. de testament. cap 5. §. 7.* Sayr. *lib. 7. clauf. cap. 7.* Henriquez *lib 11 cap. 19. §. 1. & 2.* Homobon. *de statibus cap. 20. num. 1* Rebellus *de oblig. iustit part. 2. lib. 5. quæst 8.* Ioannes Valerius *de diff. in vtrumque forum, verbo Alimen a* Reginaldos *in praxi fori lib 20. à num 29.* Villalobos *part. 2. tract. 41. diffic. 7.* Bonacina *de præceptis disp 6 q. vnic. p. 6. §. 1.* Sanchez *in consileis mor. lib 4. cap 3.* Fagundez *in Decalogum lib. 4. cap. 1.* Sayrus *lib. 5 tract. 10 part. 3. cap. 5.* Filliucius *tom. 2. tract. 28. part. 2. cap. 2.* Trullench *in Decalogum lib. 4 cap. 1. dub. 3* & Megala *in summ. p 2. lib. 2. cap 23. quæst. 1. & 2. & cap. 24. q. 1 & seq.* ex Iurisperitis, & Canonistis scribentes, tum *in cap. cum hab. ret. De eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per Adulterium*; tum *in l. si quis à liberis, ff de agnoscendis liberis,* vbi præsertim Corduba à Lara, Ioannes Baprista Ponianus *tractatu de Alimentis.* Ant. Gabr. *comm opin. lib. 6 tit de Alimentis.* Couarruuias *de sponsalibus part. 2. cap 8 §. 6* Matthæus VVesembeius *in Pandectis lib 25. tit. 3. num 4.* Ioannes Garzias *de expensis cap. 3.* Antonius Gomez *in l. 9. 10 11. & 12. Tauri, n 36. & in l. 40. à num. 75.* Paleotus *de nothis cap 46 47. & 48.* Ludou. Molina *de primogenitis lib 2. cap. 15. & 16* Spino *in speculo testament.* Glossa 16. *n principio à num. 96.* Gama *decis. 225. & 304.* P. Barbosa *in l. 1. p. 4 à n. 56. ff. solut. matr.* Hercules Marescotus *var. resol. lib. 2 cap. 8.* Surdus *in tract. de Alimentis.* Ioannes Lupi *de illegitimis, commentario 1. ff. 1.* Marius Giurba *decis. 5. & 6.* Molsesius *in consuet. Neapol. tom. 1. part. 5.* Marta *de success part. 4. quæst. 18 art. 7.* Iacobus Cancerius *var resol. tom. 1. cap 16.* Merlinus *de legitima lib. 1. tit. 2. quæst. 5.* Peregrinus *de iure fisci, lib. 3. tit. 18.* Carpanus *ad statuta Mediol. cap. 312. 313 & 314. & cap 485. à num. 110.* Menochius *de arbitr. num. 169. & 170* Roja *part 4. diuers. decis. 431. & 688. 747* Riccius *in collect. decis. p. 4. collectanco 2435.* Pascalis *de patria potestate part 2. cap. 3.* Io. Baprista de Barbobus *de Filiisfamil. quæst. 1. à num. 69. quæst. 16. num. 55 & quæst. 30. à num. 89.* August. Barbos. *collect. ad cap. cum haberet, de eo qui duxit in matr. & collect. in Authent. ex complexu, C. de incertis nuptiis,* & alij à suprà citatis Doctoribus relati. 1

SVMMARIVM
Capitis Primi.

Referuntur Doctores agentes de Parentum obligatione præstandi alimenta filiis, num. 1.

Nomine Parentum in præsenti intelliguntur præcipuè Patres, numer. 2.

Iure positiuo citra omne dubium Pater tenetur alere filios legitimos, & naturales. num. 3.

Parentibus, sicut & cæteris Animantibus, & belluis quantumcumque sauis inest innatus instinctus, & appetitus educandi, & alendi filios à se genitos, n 4.

Ideo iuxta omnes educatio. Filiorum dicitur esse iuris naturalis. ibid.

Qui senserint educationem filiorum etiam legitimorum esse tantum de iure natura inclinante, non verò de iure natura scripto obligante, & cogente in conscientia. n.5.

Vera, & communis sententia est Alimenta filiis esse debita à parentibus ex iure naturali proprio, & stricto, & obligante: & ex vi quarti præcepti Decalogi. n.6. & 7.

Quid requiratur, & sufficiat, vt aliquid inter homines dicatur esse de iure naturali, stricto, & proprio. n.8. & 9.

Non omnis ratio naturalis facit in homine ius naturale. ibid.

Lex civilis de Alimentis præstandis per patrem filiis non tollit ius naturale. ibid. 10. & 11.

Regula quod quando per ius civile additur, vel detrahitur iuri naturali illud quod deponitur, efficitur ius civile, & naturale supprimitur, quando intelligenda. num. 11.

Matrimonium, & procreatio filiorum qua ratione dicitur esse iuris naturalis. num. 12.

Vis, seu obligatio quarti præcepti non fundatur primariò in virtute gratitudinis, sed in virtute pietatis naturalis, quæ per se primo intenditur. n. 13.

Onus alendi liberos causatur à natura, & à legibus. ibid.

Pater licet habeat vsumfructum in bonis aduentitiis filij, non tamen illum ex hoc tenetur alere, sed ratione sanguinis. ibid.

Vsusfructus aduentitiorum filij acceptatus per patrem non potest remitti filio, ad effectum se liberandi ab onere alendi. n. 13.

Iure naturali inspecto, an satis sit, si parentes præstent filiis indigentibus alimenta simpliciter necessaria, sine quibus vitam amitterent; an verò competentia, & congrua conditioni, vel saltem quibus commodè, & honestè viuere possint? num. 14. & 15.

Parentes etiam de non superfluis ad statum debent filiis grauiter egentibus succurrere. num. 15. circa finem.

Etiam filiis illegitimis naturalibus, & spuriis indigentibus ex iure naturali, strictè tenentur parentes præstare Alimenta. n.16. & 17.

Respondetur obiecti s. n. 18. & 19.

Parentes iure natura an teneantur alere filios solum, dum sunt pueri, non verò postquam facti sunt adulti, vel peruenerunt ad pubertatem, si possent suis operis, etiam seruiendo, aut mendicando victum quærere. Sententia absolutè asserens ius naturale non obligare, postquam facti sunt Adulti, vel puberes. numer. 20. 21. & 22. Contraria si commodè, & honestè victum non possint quærere. numer. 23. cum sequent.

Aliqua sunt de iure naturali quoad homines, quæ talia non sunt quoad cætera animantia. n 25.

Pater non tenetur alere filium siue legitimum, siue illegitimum, qui ex bonis suis, vel ex aliquo honesto artificio, & conditioni personæ congruo potest se alere, vel victum sufficientem, & honestum quærere. num. 27. & 28.

Filius vt dicatur posse seipsum alere ex bonis suis, attendendi sunt redditus, non proprietas, quam non tenetur vendere, vt se alat. num. 29.

Dicitur posse se sufficienter alere, si ex redditibus, & ex arte simul potest ali. n. 30.

Filius artifex, si ars non sufficit ad alimenta, vel bona, & ars simul non sufficiant debet à patre habere supplementum. ibid.

Filius quando videatur se ipsum ex bonis, vel ex arte alere arbitrio Iudicis committitur. n. 31.

Si non posse, artem, vel operas exercere nisi cum periculo valetudinis, vel nisi cum notabili incommodo, est alendus à patre. n. 31.

Morbus excusat, ne filius cogatur viuere ex arte, ibid.

Doctrina Generalis, quod filij non sint alendi à patre, quando ex aliqua honesta arte possunt victum quærere; an benè applicetur filia, vt & ipsam callentem artem, ex qua possit viuere; pater non tenetur alere; & si sit spuria, non sit à patre dotanda. ibid.

Filius, vel filia, qui artes, vel operas non possunt sua conditione absque dedecore exercere, siue legitimus sit, siue illegitimus, est alendus à Patre. numero 33.

Id dicimur non posse facere, quod commodè, vel honestè non possumus. ibid.

Aliquid operari, potest esse turpe in legitimo filio, quod tale non erit in illegitimo præsertim spurio. ibid.

Filia spuria, vel naturalis minor dos datur, quam legitimæ. ibid. in fine.

Pater, qui filium, & quicumque alius, qui aliquem alere tenetur, an satisfaciat, si eum in Hospitali alendum reposuerit; vbi si possit ibi esse sine dedecore; & quid si Hospitale sit publicum, in quo publicè pauperes alantur. num. 34.

Filius nobilis, qui iam cœpit mendicare, potest etiam sine dedecore seruire, & arare terram. n 35.

Filio Artifici, qui non potest amplius artificium facere, præstanda sunt alimenta. ibid.

Filius robustus, & quiuis Alimentarius carens bonis, & arte, qui cum honore seruato potest ex seruitio præstito nobili, vel Principi in eius domo, vel in bello, vel ex Doctoratu, vel personæ seruitio victum sibi comparare; an sit alendus à patre, vel ab eo, cui alendi onus incumbit. Affirmatiuè num. 36. negatiuè num. 37.

Iudicium Auctoris. n. 38.

Pauper, & inops quis dicatur. n. 37.

Non est danda occasio otiositatis. ibid.

Alimentarius non debet esse otiosus in domo eius, qui eum alere debet. ibid.

Pater an possit filio spurio aliquid nomine Alimentorum, seu alimenta relinquere, seu legare, quamuis ex arte, & operis suis posset se honestè alere. Referuntur duæ sententiæ oppositæ, & approbatur affirmatiua. numer. 39 ad 44.

Quintum bonorum, quod l. 10. Tauri permittitur à patre dari filio spurio; an pater possit eidem dare, & relinquere, si idem filius spurius sit diues, vel ex aliquo artificio honesto possit se alere. n. 42. & 44.

Filio spurio, qui aliunde habet partem Alimentorum, non tamen Alimenta sufficientia, an pater iuxta dict. l. Tauri 10. possit relinquere præfatum quintum integrum ad Alimenta; an verò relictum sit minuendum quoad excessum alimentorum. num. 43. & 44.

Si quinta pars paternæ substantiæ non sufficiat alendo spurio; an pater teneatur augere, seu maiorem partem assignare. num. 43.

Alimenta ex consuetudine, vel dispositione legis, aut hominis, & iure actionis debita, etiam diuiti, & habenti aliunde, vnde se alat, sunt præstanda. num. 45.

Alimenta à primogenito in lege, vel consuetudine secundogenito, & aliis fratribus debita, eisdem licet diuitibus præstari debent, & ad illa etiam præterita datur actio. ibid.

CAPVT PRIMVM.

An Parentes teneantur præstare Alimenta filiis legitimis, & naturalibus.

NOmine parentum licet comprehendantur [illegible]tam 1
mater, quàm pater, aui paterni, & materni, hic tamē
intel

iotelligimus solos patres, de matris verò & ascendentium obligatione alendi filios, siogillatim infra agitur, etsi rationes, quæ iosra afferuntur sumptæ ex ipsa rei natura probent etiam matrem in subsidium, & vbi pater nequit, vel iniustè negat filiis alimenta, teneri eis illa præstare, si possit.

3 Certum est patrem ex iure positiuo teneri alere filios legitimos, & naturales, *l. si quis a liberis, ff. de agnoscendis liberis l. 3. & 4.* Cod. *de alendis liberis*: sicut & filij eodem iure tenentur alere parentes, eisdem legibus: *& l. 1. &* 2. Cod. *de alendis lib. vel.* Hoc idem tradunt omnes præallegati Doctores, Somnistæ, Theologi, & Iurisperiti ita Molin. *d. disp.* 28 §. *quintus effectus.* Pontanus *dicto tract. de alimentis n.* 1. Surdus *d. tract. de alimentis tit. 1. q.* 1. Paschalis *d. cap.* 1. *n.* 1. Io. Garzias *d. cap.* 11. *n.* 2 & in terminis alij Doctores *n.* 1. relati, & omnes scribentes, in præallegatas leges.

§. *Primus.*

An pater iure naturali propriè obligetur ad præstanda filiis suis alimenta.

Difficultas ergo est, an parentes seo patres iure naturali propriè obligentur ad præstanda eisdem filiis suis alimenta.

4 Et conueniunt omnes, sicut procreatio filiorū est de iure naturali, quatenus ius naturale importat instinctum, inclinationem, & propensionem naturalem, ita etiam educationem filiorū, quoad alimenta, eorumque conseruationem esse de iore naturali, quia instinctu, & inclinatione naturæ impelluntur parentes ad educandam, & alendam prolem, quam procrearuot: quod est commune omnibus animantibus, belluis, & feris, quæ quantum sæuæ, & immanes ex ipsa naturæ propensione impelluntur ad filios alendos, illosque procreatos nutriunt. Vnde Cic. *lib. 1. de fin. a natura* (inquit) *ipsa impellimur, vt eos, quos genuimus, nutriamus, & amemus. & lib. 1 offic. Commune* (ait) *omnium animantium est coniunctionis appetitus procreandi causa, & cura quadam eorum, quæ procreata sunt.* Et educationem esse de iure naturali hoc pacto sumpto indubitatoin est: & id ad minimum probat textus *in §. 1. instituta de iure natu. gent. & ciuil.; in l. 1. §. ius naturale; & in can. ius naturale d.* 1. quibus io textibus expressè dicitur, educationem filiorū esse iuris naturalis. Etsi enim à natura ipsa, cœtera animantia impelluntur ad nutriendos, & educandos filios; molto magis oportoit à natura homini imprimi instinctum, inclinationem, & propeosionem ad proprios filios educaodos, cum homo præ cœteris animantibos nascatur indigentissimus aliena ope; nam animalia cuncta statim, cum nascuntur, maxima præsidia, plurima ornamenta, quibus cooperirentur, natura tribuit, victum sibi ipsis, non alieno auxilio statim quærunt: At homines his omnibus nudi in lucem prodeunt, ita vt nisi alieno præsidio fruantor, vitam setuare non possent. Quod elegantissimè Plinius *lib. 7. historiæ naturalis in proœmio descripsit, vbi vnum animantium,* inquit, *cunctorum alienis natura velat opibus; cæteris varia tegumenta prabuit, testas, cortices, coria, spinas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera, truncos etiam arboresque cortice, interdum gemino à frigoribus, & calore tutata est: hominem tantum nudum, & in nuda humo natali die abiicit, ad vagitus statim, & ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lachrymas, & has protinus vitæ principio; at Hercule visus præcox, & celerrimus ante quadragesimum diē nulli datur, ab lucis rudimento, quæ ne feras quidem inter nos genitas, vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus; Itaque feliciter natus iacet manibus, pedibusque deuinctis, flens, animal cæteris imperaturum; & à suppliciis vitam auspicatur, vnum tantum ob culpam, quia natum est. Heu dementiam ab iis initiis æstimantium ad superbiam se genitos: prima arboris spes, primumque temporis munus quadrupedi similem facit. Quando homini incessus? quando vox? quando firmum cibis os? quandiu palpitans vertex? summa inter cuncta animalia imbecillitatis indicium? iam morbi, totque medicina contra mala excogitata, & hæ quoque subinde nouitatibus victa. Cætera sentire naturam suam, alia pernicitatem, vsurpare alia prapetes volatus, alia vires, alia nare; hominem scire nihil sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci, breuiterque non aliud natura sponte quam flere.* Ita Plinius, *& prius* Aristoteles (*ex quo fonte* Plinius de sumpsit) de gener. animal. lib. 5 c. ad medium ibi: *imperfectissimum enim omnium perfectorū partuum nascuntur.* Et problematom, sed. 10. problemat. 45. ibi: *indicium verò, cætera perfecta, hominem imperfectum produci, quod illa statim inde ab ortu naturæ viuere sua opera queunt; pueri curam desiderant, nec seruari nisi alieno beneficio possunt.* Plinius, & Aristot. iaddo Senecam, qui lib 4 de beneficiis c. 18. *Illud igitur* inquit, *naturam mouit post creationem, vt educationem instituerēt, ne humanu proles alieno auxilio, quo maximè eget, destituta periret, id quod vt efficacius fieret, amorem indidit, quo animantium genus omnes fœtus suos prosequitur. Vnde fit, vt ipse amor, quo nos ipsos tuemur, liberos quoque nostros tueatur, quorum numque conseruatione conseruamur, & quorum propagatione propagamur.*

Illud ergo, quod alij verterunt in controuersiam est an educatio filiorum sit non solum de iure naturæ inclinante, & impellente, sed etiam de obligante, & cogente, ita, vt alimenta filiis a parente, seu patre sint simpliciter debita ex iure naturali in conscientia obligante ad illorum præstationem; ità & patri sit imposita naturaliter necessitas dandi, vel relinquendi filiis alimenta; an verò hæc necessitas liberos alendi sit inducta tantum à iure ciuili, non vero à iure naturali. 5

Et ex iure naturali non otiri obligationem præcisam, seu coactiuam, aot compulsiuam alendi liberos, sed solum ex iure cioili, tradidere Alexander. *in l. quod de bonis §. final in. 3. ff. ad l. falcid.* Dynus *in cap. indultus de reg. iur. in 6. n.* 13. Decius *in l. iure sanguinis ff. de reg. iuris num. 3. & consf. 9. num.* 5. Alciatus *alios allegans de præsumpt. reg. 3. præsumpt.* 8. Franciscus Piscina *de statut. exclud. form. num.* 133. Tellos Fernandez *n.* 333. *&* Ferdinandus Vasquius *lib. 2. de successi. creat §. 20. num 305. & duobus sequen. in repet. auth. nouissima n.* 256. Cod. *de inoff. testamento; & in quæst. illustr. lib. 1. c. 35. n.* 15. qoos referunt Ioannes Garzias *d. c. 31. à num.* 10 *&* Ludou. Molin *de primogen. lib 2. cap. 1. n. 15. vbi n.* 16. addit à pluribus hanc opinionem appellari communem Et idem docet Antonius Gomez *in l. 9.* ic. 11. *& 52. tauri n. 36. versic. de iure tamen Canonico.* Idem etiam statuunt Doctores asserentes statuto posse legitimam in torum filiis auferri, etiam si non habeant aliundè, vnde viuere possint, qoi fundantur in eo, quod iure tantum cioili legitima sit debita; quos Doctores latè referunt Mangilius *de imput. q. 31. num. 37. &* Ludou. Molina *de primog. lib. 2. c. 1. num. 15. &* Merlinus *loco infra num. sequenti allegato.* probat Vasquius, quia ex eo quod educatio filiorum, & illorom alimenta dicantur debita de iure naturali, non infertur obligatio præcisa, & coacta educandi, & alendi liberos, quacumque alia lege positiua seclusa; nam ius naturale, inquit, *de quo in iuribus num. præcedenti præallegatis,* non est aliud, quam qooddam naturale votum, desiderium, inclinatio, & instinctus, seu propensio naturalis, quibus homines & cœtera animantia ducuntur, vt explicatur in dictis legibus & canone, *& habetur l. scripto ff. vnde liberis,* vbi, *& parentum commune votum.* quare vt iostinctus procreandi liberos, & appetitus coniugij maris, & fœminæ (inquit Vasquius *d. num.* 15.) 6

& si sit iuris naturæ, vt in prædictis textibus dicitur, tamen non inducit præcisam obligationem, nec exequitur ab inuito; ita instinctus, appetitus, & votum, seu propensio alendi liberos, etsi sit iuris naturæ, nihilominus non obligat præcisè, nec exequeretur ab inuito, inspecto eo iure; sicque necessitas à mero iure positiuo descendit. Confirmatur ratione, quia si alimenta deberentur de iure naturæ præcisè obligante, seu ex obligatione iuris naturalis coactiua, cum iura naturalis perpetua sint, tolli non possent vlin in casu; sæpe autem à iure, vel statuto tolluntur alimenta, vt ex infra dicendis constabit, vbi de causis excusantibus à præstatione alimẽtorum. Hanc eandem opinionem approbauit Surdus (licet contrarium videatur sentire, *tit.1.quæst.1.initio*) *de alim.tit.1. quæst.3.num.*10. *& dub.sequentib.* vbi cur alimenta à patre debita filio, & à filio patri debita non petantur iure actionis, sed solum officio Iudicis, rationem, & veram esse ait, quia pro alimentis à lege debitis nulla datur obligatio, quia nullus contractus, vel quasi, nullum maleficium, vel quasi intercedit, sine quibus non oritur obligatio, *§. namque agit instit. de actionib.* deficiente autem obligatione, deficit actio, cuius ipsa est mater. *l.licet,§.11.ff.de procuratoribus.* & licet (subdit Surdus) dicamus patrem obligari ad alimenta filij naturali ratione, non tamen intelligimus de naturali obligatione, sed de naturali ratione, id est, æquitate à natura insita. Quare, iuxta hanc sententiam alimenta, & legitima etiam quoad quantitatem alimentorum possunt lege positiua, vel statutm tolli, vt Vasquius *d.numer.*305.

6 Verum alimenta à patre filio, & à filio parentibus esse debita de iure naturali verè, & propriè obligante in conscientia, seclusa quacumque lege positiua, asserunt in primis Summistæ, & Theologi communiter, proinde patrem negantem alimenta filio peccare mortaliter, nisi aliqua legitima causa excusetur, prout infra explicatur. Ita S.Thom.2.2.*quæst.vlt.art.6.in corpore.* ex præallegatis *num.*1. Sylnester *d.verbo filij qu.4 versicula secundo generaliter.* Toletus, Nauarrus, Graffius, Homoboous *locis ibidem allegatis.* Molina *de iustitia dicta disp* 168.*initio.d.d.sp.*578.*n.6.per totum*, & præsertim versic. *Quartum.* Ioannes Valerius *d.v.alimenta diff* 1. *num.*2. Azor *d.cap.4 q.1 & q.7. & p.3. lib.1.c.2.q.3.* versic. *Tertium.* Valquez *opusc.de testam.c.5.§.7. dub.9. initio.* Rebellus *4.q.8 sect.2.n.4* Ssyrus, Reginaldus, Bonacina Filliucius, Trullench, Fagondez *locis eodem n.*1. *citatis.* & Megala *d.p.2. lib.1.c.8.q.2.n.2.& cap.13.q.1. n.3.& 4.& cap.14.q.1.num* 1. Layman. *dicto cap.5.n.*8. Ex Iurisperitis præter alios à Garzia *d.cap. in n.6.& 7.* relatos, ita ex relatis *supra n.1.* sentiunt Ludouicus Molina *de primogen. d. lib.2 cap 1. num.*14.17.18. *ad* 23. Couarruuias *d.§ 9.num.*1. Spin. d. Glossa *ib.num.*98. Garzias *d.cap.11. num.6. ad* 25. (vbi tamen id probat solum quoad alimenta debita filiis legitimis, & naturalibus, ex legitima, & matrimoniali coniunctione procreatis; de illegitimis verò quibuscumque negat deberi à parentibus alimenta de iure naturali obligante, eo quod, inquit, sola procreatio filiorum ex coniunctione legitima matrimoniali sit secundum naturam; procreatio verò filiorum ex illicito, & damnato coitu sit contra naturam; vtpote contra legem naturæ prohibentem omnem carnalem maris, & fœminæ commistionem, quam matrimonium non honestat,) Paleotus *d.cap* 46. *num.*3. Corduba à Lara *in l si quis à liberis, in principio, num.6.ff.de lib.agnoscend.* Mangilius *de imput.d.quæst.149.& q.51.n.62.* Mantica *de tacitis, & ambiguis conuent. p 2. lib.13. tit.12.n.2.* Pontanus *d.tract.de alimentis.cap.*1. Io. Lupi *d.com.s. §. .n.5.* Carpanus *ad stat. ed. cap.313.n.9.* Marta *de successionibus part.1.quæst. 5.art.5.n.7.&* in Franchus *decis.576. num.23. & seq.* Gemma *decis. 225. num.1. fine.* Rota *part. 4. diuersorum, d.decis.742. n.16.* apud *Seraphinum decis.45.p.1.recentiorum decisionum. 31. & p.5.diuers.apud Rubeum, decis.62. numer. 24.* ita etiam Menochius *in additionibus de arbitr.cent.6.casu* 501.*numer.*2. Andreas Gayllus *pract.obseru.lib.2.obseruat.122.num.4.* Merlinus *de legitima lib. 3. tit.1. quæst.1.num.*8. Stephanus Gratianus *p 4.c.*613.*num.*8. & omnes Iurisperiti asserentes legitimam filiis debitam non posse lege aut statuto tolli in totum, scilicet etiam quo ad quantitatem pro alimentis necessariam, quos Doctores late referunt Lud. Molin. *de primog. lib.2.d.cap.1.n.14.* Gayllus *d.obseru.122.initio.* Marta *d.ar.5.n.7.* & Merlinus *d.q.1.n. 11. & 16.* id etiam expressè tradit Corduba *in summ. quæst.*125.*paulo ante dictum.*10.

Probatur hæc sententia verissima, quia alimẽta parentibus indigentibus à filiis, & ipsis filiis indigentibus à parentibus debita, & tradenda sunt ex vi præcepti quarti Decalogi de honorando parentes, vt tradũt Sũmistè, & Theologi omnes *n.præcedenti allegati*, & docuerunt D.Hieronymus *in Matth.c.*15. & S. Thomas 2.2.*q 122. ar. 5. & in 3.sent.d.15.ar.2. q.1.* & asserit etiam Rota *dicta decis.62.n.25.p 5 diuersorum, apud Paulum Rubeum*, quod præceptum cum sit morale, est (sicut & cætera præcepta moralia) de iis, quæ sunt de lege naturali spectatque ac dictamen legis naturalis, *cont. fin.d.6.& trad.*S.Th.1.2.*q.100. ar.1.* Scoto *de iust. lib.1.q.3.ar.1.* Rota *d.decis.62 2.n.24* Ego ipse *tom. 3. mor.var.tit.12.* & est indubitatum apud omnes scribentes de legibus, & de præceptis Decalogi, & quoad quartum Decalogi præceptum constat ex eo, quia spectat ad virtutem pietatis, seu fundatur in iustitia, & pietate naturali (*vt præcedenti parte prima de effectib.contr. matr.cap.10. n.*2 ostensum est, & tradunt Reginal. *lib.20 num.*3. Magals *a.p.lib. 2. cap. 1.initio*, & alij) qua filiis parentes, & parentibus filij secundum carnem impendunt ea, quæ eis ex hoc titulo parentum, & filiorum debent: & ita parentes necessaria corporalia, & spiritualia tenentur curare filiis ex iustitia, & pietate naturali, & consequitur ex iure naturali stricto, & obligatorio in conscientia, vt dictu numero 1.alleg.cap.10. ostendi, & tradunt in his terminis Doctores ibid.citati. Parentum ergo nomine in d. præcepto 4. Decalogi intelliguntur non solum hi qui nos genuerunt, pater scilicet, & mater: sed etiam omnes alij; qui nobis aliqua cognatione coniuncti sunt; vt aui, filij, fratres, & alij consanguinei, maritus, vxor, inter quos tamen post patrem, & matrem, primum locum tenent filij; quia cum sint aliquid substantiæ parentum, cunctis cæteris plus amantur. Ita Azorius *d. p. 2. lib. 2.capito 1. quæst. 1.* Villalobos *d. tractatus 41. diff 5.numero 1.* Megala *d.capito 1. initio* Trullench. *d. lib.4. capito 1. dub. 1. numero 2.* & Reginaldus *d.libro 20. allegato numero 5.* vbi additur in quarto præcepto non sit facta expressa mentio de filiis honorandis, D. Antoninum *1. p. tit. 14. capito 4.§. 5.* post Alexandrum de Ales *3.p.q.33.membro 3.ar.1.* eam reddere rationem, quod naturalis inclinatio satis ostendat in patribus, quod debeant filiis obsequium, & beneficium, de quo præstando non fuit proindè necesse dare in Decalogo præceptum expressum, vt nec de amore sui, quem naturalis inclinatio satis commendat. Præterea hoc etiam spectat ratio *præallegato cap.10.n.3.* ex Ægidio Romano, & Iauello adducta, quam & alij probant, scilicet, quia cum filij accipiant, & habeant à parentibus, vt sint, inde fit, vt parentes naturali lege debeant filiis bono corporali, & spirituali prospicere; si quidem singulæ res suos effectus ad perfectionem producendos sedulò curant, quam rationem affert S.Thomas *d.quæst. vltima ar.6.* vbi ex eo, quod parentes sunt principium, & causa filiorum, dicit illis per se, & absolutè incumbere onus alendi filios, & habendi curam illorum filiis verò conuenire curã parentũ, & illos alere tantum per accidens, scilicet ratione necessitatis aliquæ, in qua sint cõstituti, quam

rationem

rationem etiam approbant Doctores, qui *infra cap. 13. n. 136.* allegantur.

8 Igitur cum vt aliquid dicatur esse de iure naturali inter homines non sit necessaria aliqua lex, seu constitutio iuris naturalis id ipsum disponens, nec ad ipsum adstringens, sed sufficiat (vt docet S. Th. 1. 2. *quæst. 94. ar. 2.*) inclinatio naturæ hominis ad illud, & dictamen rationis, seu ratio naturalis dictãs illud esse cõforme, vel difforme naturæ rationali, absque alia lege; vt etiam indicatur *d. can. ius natur. d. 1.* ibi *quod vbi instinctu naturæ, non constitutione habetur aliqua*; & constat, *& ex l. cum ratio ff. de bon. damn.* ibi *cum ratio naturalis quasi lex quædam tacita*; & facit etiam dicta lex *scripto ff. vnde v.* ibi, *naturæ & parentum commune votum*, quam proinde non rectè pro se allegat Vasquius; quod enim in ratione naturali consistit, lex esse dicitur *d. l. cum ratio*, & clarius, C. in *consuetudo § prior si ratione d. 1.* constat alimenta a parentibus filiis indigentibus esse debita de iure naturali propriissimo, cum ad id natura ipsa, seu inclinatio, & instinctus naturalis parentes impellat, & ratio naturalis seclusa quacumque alia lege suadeat, & dictet, vti naturæ rationali hominis conformem, contrarium verò dissonum. Pro maiori autẽ explicatione, aduertendum (prout etiam notauit Ludou. Molina *de primog. lib. 2. d. cap. 1. n. 19.*) in homine duplicem esse instinctum naturalem, vnum Brutis etiam communem, alterum verò ratione constantem, vt explicat Sotus *de iustit. lib. 1. q. 4. ar. 2.* Instinctus ergo naturalis in homine ratione constans efficit ius naturale, seu est, ex quo ius naturale procedit, scilicet vt id dicatur, & sit propriè de iure naturali, ad quod talis instinct. naturalis rationalis, seu ratione naturali ita dictãte astrinxerint faciendum, vel omittendum, & talis est educatio liberorum, & pariter cætera iuris naturalis præcepta.

9 Et licet non omnis ratio naturalis faciat in homine ius naturale, vt Ludouicus Molina *d. cap. 1. numer. 21.* & Rota *d. decis. 62. numer. 46. apud Rubeum p. 5.* notauit; tamen ratio naturalis, quæ ex instinctu ipsius naturæ impellente, seu (vt ait Rota *d. 46.*) a primis principiis iuris naturalis gẽtium immediatè deriuatur, qualis est illa, (inquit eadem Rota) quæ dictat patres, & filios teneri mutuò inter se ad necessaria alimenta, facit ius naturale.

10 Neque ex eo quod lex ciuilis id, quod iure naturali circa filios, vt parentum alimenta in specie introductum erat, declaret, vel exponat, id iuris naturalis esse desinit; nam iuri naturali manenti illæso potest ius positiuum addi, seu superuenire *l. ius ciuile ff. de iustitia, & iure*; & cum aliis Molina *d. c. 1. n. 20.*

11 Non obstat etiam, quod ex iure ciuili quoad alimenta aliquid additum sit iuri naturali, putà quod præstentur attenta dignitate personarum, vel quod quintum non excedant, & similia, ac proinde videatur habere locum regula, quod quando additur, vel detrahitur iuri naturali, illud quod disponitur, efficitur ius ciuile, & naturale supprimitur *d. l. ius ciuile cũ similibus*; id enim intelligitur quando substãtia alteratur, non verò quãdo substantialibus relictis alteratur quid accidentale; tunc enim primum, quod re manet, erit ius naturale, accidens autem additum erit ius ciuile, quo pacto legitima simpliciter sumpta dicitur, & est de iure naturali, quoad quintũ verò procedit ex iure ciuili. Alimenta ergo solum, quatenus vitæ sustentationi necessaria sunt filiis, iure naturæ debita sunt, esto quatenus statui, & dignitati congrua solo iure ciuili debeantur.

12 Non obstat pariter, quod supra *numero 5.* adductum est ex Vasquio, scilicet, etiam coniunctionem maris, & fœminæ seu matrimonium sit iuris naturalis, tamen inde non oritur præcisa obligatio, vt quilibet debeat iungi matrimonio, & filios procreare; nam matrimonium, marisque, & fœminæ coniunctio dicitur esse, & est iuris naturalis considerando specie humanam vt sic, & in vniuersum, scilicet quatenus talis coniunctio est necessaria ad speciei conseruationem, & propagationem, & ita licet in natura, vt sic, & in vniuersum sumpta concipiatur instinctus, & inclinatio ad matrimonialem coniunctionem impellens, prout vnaquæque res in sui conseruationem inclinatur; non est tamen in quolibet homine innatus instinctus impellens illum ad eandem coniunctionem, ac proinde ex eo iure naturali non oritur obligatio præcise quẽlibet hominum adstringens ad matrimonium, & procreationem liberorum, sed solum obligans in casu, quod esset simpliciter necessaria ad speciei conseruationem; at instinctus impellens ad liberorum educationem, & præstanda illis alimenta necessaria est in quolibet parente innatus, & à natura inditus; atque adeò meritò ex eo oritur obligatio naturalis vera, & propria in conscientia adstringens parentes ad eadem alimenta filiis indigentibus præstanda.

Demum non obstat, quòd parentes non recipiunt 13 beneficium à filiis, sicut filij recipiunt ab ipsis patre, & matre beneficium generationis, educationis, & gubernationis; ex quo videtur sequi filios quidem ex iure naturali, in quarto præcepto Decalogi contento teneri alimenta parentibus indigentibus præstare, non autem parentes filiis: nam obligatio quarti præcepti quoad subministranda alimenta parentibus à filiis, & è contra non fundatur primariò in illo principio, vt benefacienti benefaciamus, quod ad virtutem gratitudinis pertinet; sed primò, & per se oritur ex iustitia, & pietate naturali erga parentes, & consanguineos, quæ in dicto præcepto per se, & primò intenditur, ac proinde idem quartum præceptum (vt supra dictum est) ad ipsam virtutem pietatis principaliter, non ad virtutem gratitudinis spectat. Ad maiorem prædictorum confirmationem adduco textum in *l. fine § ipsum autem Cod. de bonis quæ liberis*, vbi expresè dicitur, quod onus alendi filios causatur à natura, & legibus, non à beneficio, quod causa filiorum pater percipiat, non ab hæreditate, seu vsufructu aduentitiorum, filij: textus verba sunt; *ipsum autem filium, vel filiam, filios, vel filias deinceps alere patri necesse est non propter hæreditatem, sed propter ipsam naturam, & leges, quæ & à parentibus alendos esse liberos imperauerunt, vt ab ipsis liberis parentes, si inopia ex vtraque parte vertitur.* Ex quo textu inferunt Doctores, quod quamuis pater habeat vsum fructum in bonis filiis aduentitiis, non tamen illius ratione tenetur alimenta dare eidem filio, sed solum ratione sanguinis; ita Baldus, & Saliretus *in d. §. ipsum autem*, & post multos alios, Surdus *tit. 1. quæst. 24. numero 10.* & Stephanus Gratian. *tom 3. capite 5. 19. numero 12.* addens *numero 13.* quod imò etiam si pater nollet alere filium dicendo, *non teneor te alimentare, si non habes, & volo tibi reddere vsum fructum, qui est apud me, vt te alas*; non potest hoc facere postquam acceptauit vsum fructum *l. sed cum fructuarius 71. ff. de vsufructu*, Gloss. & Franciscus Porcell. à Gratiano relati.

§. II.

An de iure naturali stricto tantùm sit prouidere filiis de alimentis simpliciter necessariis, sine quibus vita amitteretur; an verò etiam de alimentis ad commodè vitam sustentandam, & statui competentibus.

14 AN verò de iure naturali tantùm sit, vt pater, si possit teneatur prouidere filiis de alimentis solum quatenus vitæ sustentationi sunt necessaria, & sine quibus viuere non possint; an verò etiam de eodem iure naturali teneatur illis prouidere de alimentis competentibus, quibus honestè eorum conditione spectata viuere possint; cùm aliunde non habeant, vnde se honestè alant. Ludouicus Molina *de primoge. lib. 2. dicto cap. 1.* licet *num* 22. *fine* concludat alimenta, quatenus vitæ sustentationi necessaria sunt, filiis iure naturæ debita esse, nec lege, statuto, vel principis rescripto tolli posse; tamen *n.* 23. ait patrem obligatione naturali teneri præstare alimenta competentia filio aliunde non habenti, vti se honestè alat. Quare alter Molina Theologus *p. 3. de iustitia, & iure disp.* 578. *n.* 6. versic *Quartam verò partem*, ait illum *d. cap. 1. num.* 14. *iunctis sequentibus ad* 23. sentire patrem de iure naturali teneri relinquere filiis legitimam vsque ad competentia alimenta eis necessaria: & ita in institutione maioratus, & primogenituræ teneri iure naturali relinquere cæteris liberis competentia alimenta, & nomine alimentorum competentium Molina Theologus arbitratur alterum Molinam intellexisse competentia attenta ipsorum qualitate.

15 Ipse verò Molina Theologus d. vers. *Quartam verò partem* dicit quatuor; primum de iure naturali stricto, patrem, si possit, teneri prouidere filiis de alimentis, sine quibus viuere non possint; quando aliunde non habent, neque sua industria, & labore sibi illa comparare possint. Secundum congruum esse rationi, ductui, seu instinctui, ac propensioni naturali, qua parentes in filios propendent, vt filiis thesaurizent, eisque parent, vnde absque vlla indigentia splendidè viuant. Tertium dictum Molinæ est non esse de iure naturali stricto, vt parentes etiam necessaria ad vitam sustentandam illis relinquant, si aliunde ea habeant, aut sua industria, & labore comparare illa possint; & multo magis non teneri ex eodem iure naturali stricto competentia statui alimenta illis præstare, aut relinquere, vnde accommodatè ad paternas diuitias, honoremque, ac statum suum, ac paternum, vitam ducant. Quod probat, quia quod vnus (inquit) in Republica lautius, & splendidiùs, quam alius viuat, nihil ad ius naturæ attinet, quo solo spectato nullus hominum maior est alio, neque illi debetur splendidior, & lautior vita, quam aliis. Quartum Molinæ dictum est de æquitate naturali parentes teneri relinquere filiis alimenta statui competentia, atque adeo numquam esse facultatem instituendi maioratum, seu primogenituram, quæ contineat, vt de omnibus bonis constitui possit maioratus non relinquendo cæteris liberis competentia alimenta; neque tutum esse in conscientia eum, qui vi illius maioratum instrueret, non relinquendo cæteris liberis competentia alimenta: Principemque moderamen in forma exteri ri ei institutioni adhibere debere; quod probat, nempe eum leges, quæ certam quotam bonorum parentum assignant filiis in legitimam, vnde sustententur, & familiam assumant, & quæ rectæ rationis ductui, ac propensioni naturali, qua parentes filiis thesaurizent, eosque perducere conantur ad statum, in quo non egeant, valdè sint consentaneæ, in publicumque Reipublicæ bonum cedant, & omnibus de Republica communes sint, & per eas filii ius sibi ad suas legitimas portiones compar auerint, recta ratio, & æquitas non patitur, vt in detrimentum ipsorum princeps ita latè dispenset in iuribus, quibus legitimæ portiones ipsis sunt debitæ, vt neque congrua alimenta iuxta opes, & statum ac conditionem parentum ad ipsos post eorundem parentum obitum deueniant; maximè (subdit) cum non multum Reipublicæ expediat multiplicatio maioratuum, imo fortè esset longè vtilius non tot multiplicari, quot reipsa multiplicati sunt in Hispania, & in dies multiplicantur, non contingendo legitimas aliorum portiones, nedum non ita eas etiam contingendo, vt neque competentia alimenta ex magnis parentum opibus cæteris filiis relinquantur. Ita Molina Theologus. Sed puto alterum etiam Molinam d. cap. 1. voluisse de iure naturali stricto parentes teneri præstare filiis alimenta attenta dignitate personarum filiorum & parentum, atque illorum diuitiis consideratis, vt constat ex iis quæ *num.* 5 s. tradit, vbi expressè supponit solùm ex iure ciuili communi, vel regio, seu statutario alimenta filiis esse præstanda. Quare dum dicit de iure naturali deberi filiis alimenta competentia, vbi aliunde non habent, vt se honestè alant, puto eum intelligere alimenta sufficientia sustentationi, vel etiam quæ sint sufficientia vitæ commodè traducendæ, vt scilicet in ea quantitate tradantur, vt non solum extrahantur à graui necessitate, vt scilicet possint sustentare vitam, sed non nisi cū graui dedecore, & incommodo corporali; aut nisi cum magna difficultate & extraordinaria diligentia procurando sibi aliunde, vt possint viuere absque graui dedecore, vel notabili miseria, & corporali incommodo: sed vt possint commodè traducere vitam, licet non iuxta decorem, conditionem, & honestatem status paterni, & quantitatem diuitiarum illius. Quod etiam probabile videtur; hoc enim videtur exigere pietas naturalis erga parentes, & coniunctos, vt nempe filij parentibus indigentibus, & filijs pariter indigentibus parentes præstent alimenta, si possint, quibus commodè præfato modo viuere queant; rationique dissonum videtur, quòd pater, aut filius abundet omnibus ad vitam commodam, & honestam requisitis, & filius, aut pater misere, & cum magna incommoditate viuat contentus pane, & oleribus, quæ ad naturæ solius præcisam sustentationem sufficiunt; & præsertim, quia ad alimenta præstanda proximo constituto in extrema necessitate obligantur omnes respectiuè ex præcepto charitatis: oportet ergo vt parentes, & filij mutuo obligentur ex pietate naturali ad præstanda sibi alimenta, sine quibus commodè saltem communi, & ordinario modo viuere nequeant; alioqui ex solo charitatis præcepto, & non ex præcepto Decalogi quarto in naturali pietate fundato pater, & filius tenerentur sibi mutuo alimenta exhibere. Fauet Rebellus relatus supra *numer.* 6. *sectione ibidem allegata numer.* 5. vbi docet, quod etsi nemo sub mortali obligandus sit ad succurrendum proximo in aliis grauioribus necessitatibus citra extremas, nisi quando habeat superflua ad statum, vt videtur colligi ex 1. Ioannis *cap.* 3. & asserunt Alexander Alensis *3. p. q. 65. ar. 2. num.* 4. *q.* 1. D. Thomas 2. 2. *q.* 32. *ar.* 5. *&* 6. *& q.* 118. *ar.* 4. *ad* 2. *& in 4. d. 15. q* 2. *ar.* 1. Abulensis *in Matth. 6. q.* 34 Caietanus *in tractatu de eleemosyna*, Sotus *lib.* 5. *de iust. q.* 8. *ar.* 1. Alij Thomistæ, & Theologi communiter (quamuis Durandus *in 4 d. 16 q.* 6. & nonnulli alij in dubium reuocent, ne maiorem diuitum, vt aiunt, partem condemnent, nihilominus indubitatum esse, patrem, tametsi superflua status non habeat, obligari ad succurrendum filiis etiam spuriis, nedum legitimis, quoad suppetunt facultates, non solum, vt non extreme (quo casu omnes etiam non habentes superflua status tenentur succurrere, vt D. Th. *dictis ar.* 5. *&* 6.) sed ne etiam grauiter egeant. Quamquam non solum Molina Theologus dicto vers *Quartam partem & tom. 1. q.* 268. *in initio* teneat de iure naturæ stricto filiis

lis esse debita tantum ea alimenta, sine quibus vitam amitterent; quæque sunt simpliciter necessaria vitæ; seu quatenus vitæ subsidio sint satis, ne fame, aut frigore pereant; sed idem etiam asserant ex Doctoribus supra *num.*6.relatis: Couarruuias *d.§.6.* Vasquez *vbi supra* Azorius *d.cap.4.quæst 7.versic. At verò sine*; Filiuc.*d.cap.2.numer.*30 Reginaldus *d.lib.*20 *num.* 38.*fine*, Layman. *lib.5 tract.*10.*parte* 3.*cap.*5 .*numer.* 8.& plures iurisperiti à Couarruuia *d.§.6.numer.* 7.*fine*; & à Sanchez *in consiliis mor.lib.4.cap.3.dub.*34 *n.* 5.allegati; & plures etiam alij asserentes filiis spuriis esse debita solum alimenta necessaria ad simplicem victum, cum tamen eosdem quoque filios spurios teneatur pater ex iure naturali stricto alere iuxta mox dicenda Et quod iure naturæ tam filiis legitimis, quam illegitimis, naturalibus, & spuriis debentur tantum alimenta secundum naturam, & necessitatem, ne fame, vel frigore pereant, post alios expresse tradunt Gama *decis.*225.1°. Barbosa *ad l.*1 *p.*4.*num.*60.*fine, ff. soluto matrimonio* videntur sentire communiter iurisperiti, præsertim qui *infrà n.*70.*& num.*255. referuntur. Verùm filios parentibus, & parentes filiis ex iure,& pietate naturali obligati præstare alimenta, non solùm ea, quibus liberentur ab extrema necessitate, sed etiam ea, quibus extrahantur à graui necessitate oportet sentiant, & verè sentiunt; tum Doctores affirmantes etiam quando parentes, solum graui necessitate premuntur, non esse filio licitum ingredi Religionem, sed teneri differre ingressum, vel si iam ingressus est, differre professionem, & egredi, vt parentibus subueniat, si alio modo illis succurri nequeat (Ii sunt Nauarrus *in summ.cap.*14.*num.*14 *& in com.de reg.quæst.*15.*num.* 48.*&* 49.Toletus *lib.*5.*c.*1.*num.*6.Cajet. 2.2. *q.*189.*ar.*6.Valētia 2.2.*disp.*7.*q.*1.*p.*2 Azorius *p.*1.*lib.* 12.*cap.*1. *q.*8.*& p.*2. *lib.*2 *cap* 3.*q.*4 *&* 5. Saytus *lib.* 7.*Clauis cap.*6.*num.*3. Versic. *cæterum.* Suarez *tom.* 3. *de Relig.lib.*5.*cap.*5 .*num.*11.Sanchez *in sum.lib.*4.*cap.* 20. Lessius *de voto lib.*2.*cap.*41.*num.* 34. Rodriguez *tom.*3.*qu.Reg.q.*13.*ar.*5.*& in sum.tom* 2 *cap.*6.*num.*4. Megala 2 *p.instruct.lib.*2.*cap.*1.*q.*3 *num.*10. Fagundez *in Decalog. l.b.*4 *cap.*2.*num.* 25. Bonacina *de præcep. Decalog.d.*6.*q.vnica p.*5.*numer.*4.Villalobos *p.*2.*tract.* 35.*diff.*7.Layman.*lib.*4.*tract.*5.*c.*4.Filiuc.*p.*2.*tract.* 28. *c.*1.Reginaldus *lib.*2.*num.*11.*& duob. sequent.*Alij recentiores,& communiter Doctores à præfatis allegati, qui etiam infra *n.* 1275. citantur.) tum etiam Doctores, qui sustinent quòd si filij etiam emancipati laborent graui necessitate alimentorum, aut alia corporali, cui parens manens in seculo consulere possit non autem in Religione, nec alio modo eidem filiorum necessitati prouidere queat; parens ad illis subueniendum sub mortali tenetur differre ingressum in Religionem, & iam ingressus adhuc nouitius debet egredi: hi sunt S.Thomas 2.2.*q.*189.*ar* 6.*corpore* Azorius *d.cap.* 1.*q.*8.Suarez *d.lib.*5. *cap.*6.*numer.*1. *&* 2. Lessius *d.c.* 91.*num.*44.Sanchez *d.c.*10.*num.*34. *&* 35.Laym.*d.c.* 4.*num.*2.& plures alij ab iisdem citati,& alij infra *d.n.* 1275.*& num.*1355.allegati.

§. III.

Etiam filiis illegitimis naturalibus, & spuriis indigentibus, ex iure naturali stricto, exque vi præcepti quarti Decalogi, tenentur parentes præstare alimenta.

16 CÆterum non solum filiis legitimis,& naturalibus, sed etiam illegitimis quibuscumque naturalibus, & spuriis ex incestu,adulterio, & quouis alio coitu per leges damnato, ac punibili natis indigentibus, ex iure naturali proprio, & stricto, exque vi quarti præcepti Decalogi tenentur parentes alimenta præstare sustentationi vitæ necessaria; quidquid,quoad hos filios illegitimos, vel naturales tantum, vel spurios secus senserint Io.Garzias *loco supra num.*6.*allegato*, & Corduba *in d.l.si quis à liberis.* §. *virum num.* 81. Ita Grassius, Nauarrus, Homobonus, Saytus *locis suprà num.*1.*allegatis.*Syluester, Ioannes Andreas,Azorius, Vasquez, Layman *locis superius num.*6 *citatis.* Filiucius, Reginaldus *locis num. præcedenti citatis.* & ex aliis Theologis d.*num.*6.*relatis*, Molina *de iustitia tom.*1.*d.dispu.*169.*initio* Henriquez *d. lib.*11. *cap.* 59.*n.*2.alios in cō.lit.K.allegans Villalobos *d.diff.*7.*n.* 1. Trulleneh. *dict.dub.*3.*num.* 8. Megala *d.p.*2.*lib.*2. *cap.*8.*q.*2.*& cap.*24 *quæst.*1.Fagundez *d.lib.*4.*in Decalogum cap.*1.*num.*1. *&* 6. & præter hos Sanchez *in consiliis moralibus d.lib.*4. *cap.*3. *dub.*27. asserens esse certissimam conclusionem. Ex Iurisperitis idem asserunt ex præallegatis *num.*1.*&* 6.Couarruuias *d.§.6.n.*8. Spinu *d.Glossa* 16. *num.*99.Ioannes Lupi *d.com.*2. §. 2.*num.*5.*&* 6.Gaillus *pract.*16.*lib.*2.*obseru.*88.*num.* 5. *&* 6.Rota *dicta decis.*747.*num.*7.*p.*4.*diuersorum.*Tiraquellus *in l.si vmquam v.donatione largitus num.* 288. *fine cod.de reuoc.donat.*Matta de iurisdict.*p.*4.*casu* 162. *num.*2.Gratianus *cap.*567.*num.*26.Surdus *de alimentis tit.*1.*quæst.*10 *num.* 6. Ioannes Nicolaus Lucidorus *tractatu de illegitimis clericorum & Regularium cap.*15. *num.*1.6.7.*&* 8.Hoc idem sentiunt plures alij, & præsertim Baldus *cons.*456.*num.* 10.vbi dicit ius ciuile, (*dum in auth.ea complexus Cod.de iniust.nupt.*decreuit spurios filios à parte non esse alendos)in tantùm amasse castitatem, vt destruxerit paternam pietatem: *& consilio* 457.*num.*9. vbi inquit, quod sicut patri non licet occidere filium spurium,ita nec alimenta ei denegare, quia ea denegans necare videtur. *l.necesse ff. de agnoscendis liberis.*

Probatur ex traditis supra *n.* 7.*&* 8.Nam obligatio educandi, & alendi filios non prouenit præcisè ex vin- 17
culo matrimonij,neque ex patria potestate, sed ex pietate naturali parentum erga filios, & filiorum erga parentes,super qua fundatum est quartum præceptum de honorando parentes,quo propterea indistinctè quicumque parentes, & filij comprehenduntur; cum non minùs teneantur honorare parentes filij illegitimi, quā legitimi; & parentes sint principium, & causa non minus filiorum illegitimorum, quam legitimorum, in quibus conseruantur; & natura ipsa impellat, seu instinctu, & affectu naturali innato impellantur parentes tam ad alendos filios illegitimos, & extra matrimonium natos, quam legitimos, & naturales; vnde obligatio quarti præcepti parentum erga filios,& filiorum erga parentes.& sibi mutuo tradendi alimenta necessaria est secundum ordinem naturæ, & ex naturali ratione procedens; & consequenter comprehendet indistinctè quoscumque parentes, & quoscumque filios: apud Deum enim, & iuxta naturam, seu iuxta primarium ius naturæ nulla est distinctio filiorum legitimorum, & illegitimorum; sed ab humanis legibus distinctio hæc originem duxit. Natura si quidem omnibus filiis communis est *l. hos accusare §. omnibus ff.de accusationibus.*Nec natura facit differentiam inter legitimos, & naturales, sed omnes æquales produxit, sicut omnes ingenuos produxit; sed concupiscentia,& bellum rem ad alium ordinem conuertit; §.*siquis sanè fine auth. quibus modis naturales efficiantur legitimi,* Autb *quibus modis naturales efficiantur sui*, *initio.* & facit *l. adoptiuus*, §.*vnde ergo ff.de ritu nuptiarum*, vbi dicitur, *patrem naturalem non posse ducere in vxorem filiam vulgo quæsitam, quoniam in contrahendis matrimonijs naturale ius, & pudor inspiciendus est; contra pudorem autem est, filiam vt vxorem suam ducere.* Per quem textum P. Ancharanus *consil.* 215. dicit, quod naturalis proles habetur pro legitima, quoad naturale fœdus. Et Baldus in *cap. quæ Ecclesiarum*, *de*

const. dixit, quod filiis illegitimis est communis amor, & natura per d. textum *in §. omnibus, & in l. 1. Cod. unde vi*, ait, quod quis sicut potest se defendere, ita, & filium siue legitimum, siue illegitimum, quia natura cõmunis est. *d. §. in omnibus.* nec potest, inquit, constitutio naturam immutare, & coarctare naturales stimulos. *l. amicissimos, §. Lucius ff. de excusa. tutor.* & è conuerso filium posse defendere patrem naturalem, vt se ipsum; docet idem Baldus *in l. cum acutissimi Cod. de fideicõ.* idque per *d. §. omnibus.* additque eadem ratione eum, qui occidit patrem, aut filium naturalem puniri vt parricidam; quod tradunt alij relati à Tiraquello *loco, numero praecedenti citato*, vbi etiam addit, ad hoc idem facere benè textum *in l. vxorem § Codicillis in fine, ff. de leg. 3.* vbi pietas, quæ propriè parentum, & filiorum est (vt supra dictum est) dicitur quoque de illis naturalibus tantùm, & textum *in l. parentes ff. de in ius vocando*, vbi nec filius quidem naturalis potest vocare patrem in ius sine veniâ, quia vt ibi dicitur, vna omnibus seruanda reuerentia, & in hanc rem plura alia adducit Tiraquellus. Et interdum contingit, vt intensius parentes ament filios illegitimos, & e contra filios illegitimos parentes, quam filij legitimi, vt Tiraquellus *loco citato*. Ex quibus patet nihil interesse inter filium merè naturalem, & legitimum in his, quæ meram naturam tangunt, cuiusmodi est pietas, reuerentia, & affectus naturalis, &c. Et ideo sicut iure naturali, & ex vi quarti præcepti Decalogi filij illegitimi tenentur parentibus exhibere eundem honorem, eandemque reuerentiam, & eos indigentes alere; sicut & filij legitimi (vt fatentur citra omne dubium omnes Summistæ, & Theologi, & etiam Canonistæ, & Iurisperiti) ita etiam parentes eodem iure naturali, & ex obligatione eiusdem præcepti quarti Decalogi tenentur habere curam filiorum illegitimorum, & eis spiritualia, & corporalia necessaria prouidere, quatenus possunt. Ex quibus, & Doctoribus citatis constat nihil quoad alimenta differre illegitimum, siue naturalem, siue spurium à legitimo; quod etiam in terminis tradunt Paleotus *de nothis c. 48. num. 5.* Rota *vbi supra, & in Romana alimentorum 5. Iunij 1613. corã Mazanedo & in alta Romana alimentorum 29 Nouemb. 1613. coram Pamphilio relata à Garcia d. num. 26.* & Suidus *tit. 1. d. 9 10. numer. 6. & q. 15. numer. 12. & q. 115. numer. 13.* (vbi ait tam naturali, quam legitimo, & naturali agenti, & lite pendente super filiatione, præstanda esse alimenta) & Ludouicus Molina *de primogeniis lib. 2. cap. 13. numer. 53. versic. si verò*, vbi docet filiis spuriis alimenta ex bonis patris defuncti necessaria præstanda, quatenus ad vitæ sustentationem necessaria sunt; etiam si quintum bonorum excedant à lege Tauri taxatum, quia, inquit, huiusmodi alimenta ex iure naturali procedunt, nec iure ciuili minui possunt.

18 Licet ergo filij illegitimi cum peccato generentur, tamen sunt verè filij non minus quam legitimi, & ideo sicut sine peccato aluntur (vt Rota *decis. 747. n. 1. p. 4 diuersorum*, ita non minus, quam legitimis, eisdem indigentibus iure naturali inspecto à parentibus sunt præstanda alimenta: solum enim iure ciuili filij illegitimi præsertim spurij, & nati ex coitu damnato, & iuxta leges puniblii censentur, & habentur tamquã non filij in ordine ad successionem in bonis paternis.

19 Quare non obstat fundamentum Ioannis Garziæ *supra num. 6.* tactum, & Cordubæ *loco superius num. 16. citato*, scilicet quod filiorum extra matrimonium procreatio non sit secundum, sed contra naturæ ordinem, cum fornicatio lege, seu iure naturali sit vetita; & sola coniunctio maris & fœminæ, quæ est matrimonium, dicitur esse iuris naturæ, *d. l. §. ius naturale ff. de instit. & iure*: & fornicatio ideo sit lege naturæ prohibita, & mala, quia filiorum educationi aduersetur, vt *to. 3. mor. tit. 12.* late probaui. Non inquam, obstat; quin licet matrimonium sit necessarium, vt iuxta naturæ legem moraliter loquendo, & absque peccato filij procreentur, & benè regulariter loquendo educari queant, nihilominus procreatio extra matrimonium politicè, & absolutè, ac simpliciter loquendo est secundum naturæ ordinem, & filij, extra matrimonium æqualiter iuxta naturam sunt filij ac geniti ex matrimonio, & secundum naturæ ordinem possunt educari; licet regulariter non æquè benè, & commodè sicut procreati ex matrimonio, & paterna pietas in quarto præcepto consideratur tam in ordine ad filios illegitimos, quam legitimos. Et pro maiori explicatione aduertendum in procreatione filiorum duo a natura considerari. Primum procreationem ipsam; secundum, educationem procreatæ prolis; quia ergo filij absque matrimonio etsi procreari, nihilominus educari minime poterant regulariter loquendo (vt *dicto tit. 12.* latè explicaui) natura & Deus, qui est ipsius naturæ auctor, statuit vt coniunctio, ex qua filij procreantur per solum matrimonium sit inter homines facienda tamquam res non simpliciter & absolute secundum ordinem naturæ ad procreationem necessaria, cum sine matrimonio filij secundum ordinem naturæ procreari possint, vt contingit in Brutis, & aliis animantibus, sed tamquam res necessaria ad bene esse, cum sine matrimonio regulariter, & vt plurimum filij secundum ordinem naturæ nequeant educari; præceptum igitur quartum Decalogi à Deo secundum naturæ ordinem simpliciter necessarium primariò, & per se datum est, scilicet quatenus parentes sunt principium generationis, & causa, atque authores filiorum, & inter parentes, & filios est sanguinis coniunctio, vt tradunt S. Thomas *2. 2. q. 101. ar. 2* & Summistæ, & Theologi, *n. 6.* relati, & alij communiter; & ita secundum hunc naturæ ordinem idem præceptum quartum comprehẽdit illegitimos filios, & eorum parentes, à quibus secundum hunc naturæ ordinem generantur, cum sint vere eorum progenitores. Citra ergo omne dubium etiam illegitimi filij indigentes iure naturæ, quod continetur in quarto Decalogi præcepto, sunt à parentibus educandi, & alendi; & iidem filij illegitimi ex iure teneantur parentes honorare, & in necessitatibus subuenire eodem prorsus modo, quo tenentur filij legitimi erga hos parẽtes & ita etiã posthæc à me scripta inueni cõtra Garz. sentire Ioan. Nic Lucidorũ *in alleg. tract. de illegitimis clericorum cap. 15. num. 3. & dub. seq.* An verò etiam iure canonico filij illegitimi spurij sint à parentibus alendi, & qua ratione explicatur *infra* in speciali difficultate.

§. IV.

Parentes iure naturæ an teneantur alere filios legitimos, & illegitimos solum dum pueri sunt, donec adoleuerint, an verò post pueritiam, aut pubertatem.

Sed numquid iure naturæ parentes obligantur solum ad alendos filios tam legitimos, quam illegitimos, & spurios, donec adoleuerint, ita vt postquã facti sunt adulti, & possunt aliquo modo ex se seruiendo aliis, vel etiam mendicando quærere sufficientem victum pro sustentatione vitæ, cesset eorundem parentum obligatio naturalis iuris illos alendi. 20

Vasquius *lib. 2. de successionum creatione §. 20. num. 310. & 311.* facta suppositione quod alimenta filiis debentur de iure naturæ stricto iuxta tradita *supra numer. 6. & 7.* & Doctores ibidem relatos, nouissimè, & præter omnium opinionem (vt ipse ait) asserit id procedere solum dum liberi eius ætatis sunt, vt victum sibi quærere nequeant, secus si possint: probat primò, ex textu *in can. ius naturale d. 1.* ibi *puerorum educatio*; pueri enim 20

enim vocantur pupilli vsque ad annos 14. *l. fin. §. vbi autem puer in ætas, Cod. de bonis quæ lib.* tum ex textu *in §. ius naturale l. 1 ff. d. inst. & iure* ibi *educatio.* nam propriè paruuli(inquit) dicuntur educari. Secundò probat hac ratione, scilicet quia si pater sua industria, & laboribus multa quæsiuit, postquam filius est eius ætatis, vt possit sibi victum quærere, potest filio iustissimè dicere; hucusque piè educaui te, quia per te non poteras victum quærere, nunc autem quæras per te, sicut & ego feci. Confirmat primo exemplo omnium animantium, quæ filios educant vsquequo eius ætatis sint, vt per se viuere possint; & deinde eorum notitiam perdunt. Confirmat secundo per textum *in l. si quis à liberis ff. de agnosce. lib. §. sed si filius in princ.* & in verbo *si modo*, quod ait Vasquius hodiè intelligendum, etiamsi filius non sit opifex, seu careat omni arte; nam potest, inquit, alieno Domino seruire; de quo viuendi modo addit non fecisse mentionem illum textum; quia tempore Romanorum in vsu non erat, quòd homines liberi seruirent. Confirmat tertiò *ex d. l. si quis à liberis §. 1. ibi, & cum ex æquitate hæc res descendat.* sed hæc æquitas (inquit Vasquius) cessat in eo, qui potest per se victum quærere, ergo, &c. ita Vasquius. Ex quibus patet secundum ipsum parentes iuxta ius naturæ non teneri præstare vllo modo alimenta filiis adultis, eo quod possint victum aliqua ratione quærere, & sic etiam non teneri illos alere, quamuis solum vilissimo opere seruiendi aliis, & mendicandi, quantum ad victum sibi sufficit, parare queant.

21 Idem quod Vasquius videntur sentire Azorius *p. 2. lib. 2. capite 4. q. 1.* Trullench. *in Decalog. lib. 4. c. 1. dub. 3. n. 6.* & Fillucius *tom. 2. tract. 23. p. 2. cap. 3. numero 26.* vbi absolutè aiunt, quod si filij adulti sint, & vel per se sustentare se ipsos possint, vel aliundè per alios quoslibet; tunc parentes non obligantur stricto iure naturæ eis alimenta præbere, sed ex æquitate naturali, & iure communi sumpto tum Ciuili, tum Canonico. Addunt tamen quod si iidem filij adulti inepti fiot prorsus, & inhabiles ad se sustandum, nempè, quia sint vel mente, vel membris capti, vel aliqua alia incommoda corporis valetudine impediti, parentes omnino ex iure stricto naturæ eos alere debent, cum proinde se habeant, ac si adhuc essent infantes; nec huic iuri vlla lex humana derogare possit.

22 Vasquio etiam fauere videtur Bartholus *in d. l. si quis à liberis §. sed si filius*, vbi expressè, & absolutè dicit non obligari patrem alere filium, qui potest se alere ex suis operis, *per l. vnicam Cod. de mendicantibus validis. lib.* 11. vbi *num. 7.* iterum idem Bartholus ait filio sano, & robusto valenti operari non teneri patrem ministrare alimenta.

23 Verum si sententia Vasquij, & Azorij intelligatur, vt parentes, qui alioqui commodè possent, non teneantur iure naturæ stricto præstare amplius alimenta filiis adultis, vel puberibus, etiam si solum mendicando, aut operis quibuscumque etiam vilissimis, quas absque magna incommoditate, & difficultate, & non nisi cum notabili erubescentia, & dedecore, attenta conditione parentum, & filiorum, mihi videtur irrationabilis, & improbabilis; videtur enim omninò rectæ rationi dissonum, & contra pietatem paternam, quod parentes viuant lauti, & pingues; & filij, quos ipsi genuerunt, suntque pars sui, & sibi coniunctissimi, miserrimam ducant vitam, & quærant victum necessarium vitæ sustentandæ, aut mendicitate, si ad quærendum victum operibus inepti sint; vel operis inhonestis, & indignis, ac indecentibus suæ, & parentum conditioni. Quemadmodum etiam nemo non negabit, iuri naturali & rectæ rationi ac pietati parentibus debitæ aduersari, si filius diues, & qui in otio lautus, & pinguis viueret denegaret alimenta parentibus, qui alioqui, vel solum mendicando, vel operibus, quæ sine notabili dedecore non possunt exercere, necessarium victum, & tenuissimum sibi possunt comparare. Quare cæteri Doctores, Summistæ, Theologi, & Iurisperiti, vt constabit ex mox tradendis, tunc solum aiunt cessare parentum obligationem alimenta filiis quibuscumque præstandi, quando operibus suis commodè, & honestè victum quærere possunt.

24 Non obstat primum argumentum Vasquij, quia *in d. can. ius naturale ly puerorum ponitur pro liberorum*, & in vtroque textu educatio rectè sumitur pro cura præstandi filijs corporalia, & spiritualia necessaria, quæ non solum se extendit ad illorum ætatem 14. anni, sed etiam vltra, cum tam post eam ætatem, quàm ante illam possint egere necessariis ad corporis sustentationem, & indigere instructione quo ad mores, & disciplinas; & parentes teneantur etiam filios iuuenes in bonis moribus, & artibus, vt *in prima p. huius tractatus cap.* 10. explicatum est Et si in dicto canone nomẽ puerorum propriè intelligeretur, solum infantes vsque ad septennium completum essent à parentibus alendi ex obligatione iuris naturalis; nam pueritia durat solum primo septennio; post sequitur adolescentia secundo septennio, deinde iuuentus. Et quod educatio dicatur non solum puerorum, sed & adultorum, & etiam parentum, ita quod importet idem, quod cura præstandi alimenta colligitur manifestè ex Rota *decis. 62. num. 27. p. 5. diuersorum apud Rubeum.* Secundum argumentum nihil probat; iniustissimè enim pater sic diceret filio puberi alimentis indigenti, qui vel ineptus omnino esset ad illa sibi comparanda, vel non posset sibi prouidere nisi mendicando, aut operibus sordidis, & valdè indecentibus sui, & patris ipsius conditioni.

25 Ad confirmationem deductam ex exemplo cæterorum animantium, si aliquid probaret, concluderet etiã parentes non fore iure naturali obligatos alimenta præstare filiis postquam adoleuerint, & simul facti fuerint apti ad victum quærendum suis operis, etiam si post euaderent inepti omnino ad victum necessarium comparandum. Similiter concluderet, quòd quia cætera animantia non curant de educatione parentum, illisque indigentibus subministrandi alimenta; neque etiã inter homines filij iure naturali tenerentur parentibus indigentibus alimenta necessaria præstare; quod est absurdissimum, & confutat Rota *d. decis. 62.* cum eodem iure naturali, quo parentes tenentur alere filios, & filij tenentur alere parentes, vt constat ex traditis *supra n. 7.* & tradit contra Bartholum, & Baldum Rota *d. decis. 62. n. 24.* vbi *num. 25. & seq.* ad argumentum Bartholi, & Bald. & nonnullis aliis probantibus legitimam etiã quoad solam quantitatem alimentorum non esse debitam ascendentibus de iure naturali, quia illud est omnibus animalibus commune *d. l. 1. §. ius naturale ff. d. inst. & iure* Educatio autẽ parentum non conuenit aliis animalibus, bene autem educatio filiorum; respondet, quod licet educatio parentum non sit de iure naturali prout conuenit generi animalium, est tamen de iure naturali prout conuenit speciei hominum, quod ius naturale gentium appellatur; alioqui (ait Rota) quod homo sit rationalis, & quod sit capax prudentiæ, & temperantiæ, & operationis secundum rationem, quia hæc aliis animantibus non conueniunt, nõ esset in homine de iure naturali, nec in volatilibus volare, quia nõ cõuenit hominibus, quod esset penitus erroneum iuxta doctrinã S. Thomæ 1. 2. *q. 51. ar. 1. q. 63. ar. 1. & quest. 94. per totam*, præsertim *art. 2.* & plura alia in hanc rem adducit Rota *d. decis. 62.*

26 Ad secundam confirmationem, *ex d. § .sed si filius* solum potest inferri, non esse alendum filium, si ea arte vel operis suis non indecentibus posset commodè, & sufficienter se alere, vt omnes Doctores, qui numero sequenti allegantur. Ad tertiam confirmationem negatur cessare æquitatem, vbi filius non potest se sustentare, nisi mendicando, vel operis sordidis, & indecentibus

bus suæ, & parentum conditioni ; ac proinde nisi cum ingenti incommodo, vel notabili dedecore, vt constat ex traditis *n.* 25.

§. V.

Si filij legitimi, vel illegitimi habeant vnde se sufficienter alere possint, vel ex redditibus suor in bonorum, vel ex aliqua arte, quam sine dedecore iuxta conditionem natalium possunt exercere, pater non tenetur eos alere.

27 IGitur tunc solum vtroque iure naturali, & positiuo, Ciuili, & Canonico cessat parentum obligatio filijs tam legitimis, & naturalibus, quam illegitimis naturalibus, & spuriis, quando aliundè, vel ex propriis bonis, vel ex beneficio Ecclesiastico, vel ex aliquo officio, aut artificio personæ condigno, seu suæ conditioni congruo, seu ex suorum bonorum redditibus, & artificio simul sine notabili incommoditate, & absque dedecore alimenta habere, & victum sibi quærere filij possint: ita communiter Doctores, ex Summistis, & Theologis *supra numer.* 1 relatis Syluester verbo, *Alimenta, quæstio 1. initio, & v. filii q.* 21. *versic.* 4. Nauarrus *in man. c.* 14. *num.* 17. versic. *diximus.* Graffius *p.* 1. *lib.* 5. *decis. cap.* 58. *numer.* 2. Molina *tom.* 1. *disp* 160 §. *alimenta, & disp.* 228. §. *quintus effectus initio.* Vasquez *opusc. de testam. cap.* 5. § 7. *dub.* 9. 7 16. Rebellus *p.* 2. *lib.* 5. *q.* 18. *numer.* 7. Reginaldus *lib* 0. *numer.* 30. Bonacina *de præceptis disput* 6. *q. vnic. cap.* 6. §. 1. *numer.* 3. Sanchez *in consil. mora. lib.* 4. . 3. *dubio* 31. *num.* 2. *& de matr. lib.* 4. *disp.* 16. *n.* 20 Megala *p.* 2. *lib.* 2. *capite* 23. *q.* 1. *num.* 38. & Henriquez *lib.* 11. *cap.* 19. *num.* 2. ex Iurisperitis Bartholus *in d. l. si quis a liberis* §. *sed si filius ff. de agnoscendis liberis, & in d. l. vnica numer.* 2. *Cod. de mendicantibus validis, & in tract. de alimentis, num.* 12. Tiraquellus *de nobilitate capite* 20. *numer.* 104. 105. *&* 106. *& de primogen. q.* 75. *numer.* 2. Ant. Thesaurus *decis.* 211. *n.* 14. Petrus Benintendus *decis.* 22. *numer.* 10. Mangilius *de imputation. quæst.* 9. *numer.* 11. P. Barbosa *in l.* 1. *p.* 4. *numer.* 62. 65. & 77 §. *soluto matr.* Paleotus *de nothis cap.* 48. *num.* 6. Carpanus *ad statut. Mediol. cap.* 327. *n.* 48. *& seq.* Andræas Gayllus *pract. obseru. lib.* 6. *obseru.* 88. *num.* 9. Ant. Gabriel *comm. conclusio lib.* 2. *tit. de alimen. conclus.* 1. *n.* 17. 29. *&* 30. & præter innumeros alios a Tiraquello, Gabriele *locis citatis*, & à Surdo *locis mox citandis* relatos, ex aliis Iurisperitis *supra n.* 1. relatis Couarruuias *d. spon. p.* 2. *capite.* 8. § 6. *num.* 9. Ludouic. Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 23. *& capite* 15. *num.* 46. *&* 47. Peregrinus *de iure fisci. lib.* 3. *tit.* 18. *num.* 69. *&* 70. Spina *in specu. test. glos.* 16. *in princ. num.* 116. Giurba *decis.* 5. *num.* 8. Ioann. Baptista Lupi *de illegit. com.* 2. §. 1. *num.* 33 Merlinus *de legitima lib.* 5. *tit.* 1. 1. *q.* 3. *num.* 6. Ioan Baptist. de Barbosius *de filio-familias cap.* 30. *num.* 94. *&* 95. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 78. *num* 31. vniuersaliter loquens *& tit* 7. *quæst.* 6. *numer.* 1. 2. *&* 3. vbi loquitur in filiis legitimis, & naturalibus, & *quæst* 9. *num.* 1. *cum pluribus seq.* Riccius *in collectaneis decis. p.* 4. *collect.* 1099. *&* 1212. & Aug. Barbos. *collect. ad d. cap cum haberet, num.* 11. *de eo, qui duxit eam*, & plures alij à Giurba allegati. Ex quibus Doctoribus aliqui loquuntur in omnibus filijs tam legitimis, & naturalibus; aliqui loquuntur in illegitimis quibuscumque, fundantur tamen in rationibus de omnibus filiis masculis, & fœminis, legitimis, & illegitimis concludentibus; igitur probatur. Quia si inspicimus ius naturale, & diuinum, hoc non obligat extra necessitatem, cum enim sit præceptum affirmatiuum, nó obligat semper, & ad semper, sed tantum tempore, quo filius indigeat. Quare hæc obligatio naturalis parentum alendi filios, & e contra, licet possit aliquo modo dici iustitiæ, vt notat *loco citato* Vasquez, non est absoluta, sed conditionalis, & subsidiaria (vt *loco citato* Vasquez) scilicet, si filius egeat, vel non habeat aliunde: si verò inspiciamus ius positiuum ciuile, etiam iuxta hoc alimenta a patre non debentur filiis, qui ex propriis bonis, vel artificio, cuius operis sufficere vires possũt, se alere queũt *d. l. si quis a liberis* §. *sed si filius, ff. de liber. agnos.* Per quem textũ vniuersaliter vbicumque ius mandat aliquem alendum esse, intelligi, si ex ea arte, vel industria non possit viuere; tradunt Glossa *ibid. initio, & in l. si quis argentum* §. 1. *Cod. de donatio.* Alexand. *in l. maritum vers.* 15. *fallit. ff. solut. matr.* ibidem Nicolaus de Neapoli, & Surdus *d. q.* 58. *citato num.* 32. ius autẽ Canonicum circa hoc nihil statuit diuersum à iure ciuili. Confirmatur, quia alimenta filiis debentur ex naturali pietate iure sanguinis, vt *supra num.* 7. probatum est, & ex iudicis officio, vt *infra*, ne postquam in esse producti sunt, fame, & frigore pereant; vel miserrimam, & infelicem incommoditatis plenam cogantur traducere vitam; vnde communiter dicuntur dari miserationis gratia; cessante ergo huiusmodi necessitate, vt contingit, quando filius, ex propriis bonis, vel ex beneficio Ecclesiastico, vel officio aliquo, seu artificio honesto possunt commodè viuere; cessat iudicis officium, & obligatio paterna illos alendi, quam lex naturalis, & ciuilis induxit solùm, ne filij priuati alimẽtis fame pereãt; vel cum turpitudine patris, & ipsorum mendicare, vel sordidis, & personæ non congruis operis vacare cogantur. Idem verò dicendum, si a principio filius, vel quiuis alius ab alio alimentandus esset pauper, nec haberet, vnde aleretur, & postea superuenirent diuitiæ, vel ars alimoniam præstans; tunc enim cessabit obligatio præstandi alimenta, vt Gabriel alios allegans *d. conclus.* 1. *n.* 29. & Thesaurus *d. decis.* 211. *num.* 15. Addens tamen, id verum esse considerato tempore diuitiarum; secus verò si pro alimentis præteritis tempore paupertatis aliqua debita filius contraxisset, nec haberet modum soluendi; nam tunc ad ea debita exoluẽda teneretur pater, de quo infra agendo an alimenta præterita repeti possint. Ex quibus reiiciendus Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis clericorum cap.* 22. *num.* 8. *& seqq.* cótra præfatam communissimam sententiam, opinans non sufficere artificium ad exclusionem filiorum ab alimentis à patre, vel eius heredibus præstandis; sed ad exclusionem requiri certos reditus non dependentes ex industria humana, quæ fragilis est, & facillimè potest cessare, vel impediri; cui tamen fundamento, & alijs ab eodem ad suam opinionem confirmandam adductis manet satisfactum ex modo dictis, & mox dicendis ad intelligentiam Rotæ, & eiusdem communissimæ sententiæ. Itaque prædictis puto non obstare Rotam Romanam *in Bononiensi alimentorum* 1604. *coram Iusto; & decis.* 224. *n.* 5. *p.* 2. *in recent.* Farin. *decis.* 92. *numer.* 13. *p.* 3. *diuersorum apud Rubeum, & decis.* 194. *in* 68. *p.* 7. *diuersorum, apud eundem Paulum Rub.* quibus in decisionibus vnà cum alijs à se citatis tenet, in hac materia alimentorum à patre filio, tam legitimo, quam illegitimo debitorum, non attendi operas, laborem, nec industriam personæ propter fragilitatem humanæ potentiæ, quæ variatur ex tempore, sed solum attendi, si quis habeat tot in bonis, ex quorum redditibus viuere possit. Existimo enim Rotam solum loqui, quando quis caret arte certa honesta, cuius exercitio continuato potest honestè, & commodè viuere, & solum operis, scilicet seruiendo alteri, militando, consulendo, procuram exercendo potest victum quærere; non vero, quando esset opifex, & certam artem calleret, & exerceret, ex cuius exercitio regulariter omnes eiusdem conditionis victum lucrentur. Alioqui Rota expressè contradiceret textui *in d. l. si quis a liberis citato* § *sed si filius* & cómunissimæ Theologorum, ac Iurisperitorum; quod non est credibile, Rotam voluisse; hoc enim casu cessat illa ratio humanæ fragilitatis, quæ potius respicit simpliceem

cem operam, & indostriam vagantem, quam certi officij, vel artificij exercitium; & colligitur ex ipsa Rota, quæ in allegatis decisionibus loquitur de operis militis in bello, Doctoris in continendo, & procuratæ exercitio, & alio simili exercitio, quod ex voluntate alterius dependet, & potest facilè impediri: secus autem est quãdo quis est artifex; Nam ex eo solum, quòd quis est artifex, eum præsumi habere, vnde viuat, post Manticam *cons. 77. num. 12. lib. 1.* tradit Thesaurus *d. decis. 511. num. 17.* Adducens illud Catonis.

Cum tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue quo possint inopem defendere vitam.

Addit idem Thesaurus ex Baldo *in l. si defunctus, C. arbitrium tutelæ,* quòd quilibet præsumitur ex suo artificio non solum ali posse, sed etiam ditari. & licet dicatur inops, qui ex operis, vel artificio debet victum quærere, per *leg. quod super his de voto.* Panormitanum *ibid.* Iason, Crauetam *locis infra num. 36. sine allegatis*, & P. Barbosam *allegato num. 63.* tamen quatenus pertinet ad paternam obligationem alendi filium, is filius, qui ex honesta arte potest sibi victum quærere, non consideratur tanquam inops, vt pater cogatur illum alere; vt Crauetta *d. cons. 199. num. 10. in fine*, & P. Barbosa *d. num. 63.* Quamquam absolute, & simpliciter non dici pauperem ignobilem, & rusticum, qui ex labore suo, & arte sua viuere possit, dixerim *in tom. 2. moralium var. tit. 12. num. 261.* & tradunt Surdus *de alim. tit. 8. privil. 1.* & alij Doctores, quos *eodem tit. 12. num. 258.* refero.

29 Dixi autem *initio num. 27. ex propriis bonis, seu ex suorum bonorum redditibus.* Quia vt filius, vel filia dicatur habere, vnde se alere possit ex bonis, non attenditur proprietas, sed considerari debet, an filius viuere possit ex redditibus bonorum, quæ habet; Quare si filius habeat bona, quorum redditus non sufficiant, ad ipsius aliméta, alendus erit à patre, nec ei opponere poterit pater, quòd vendat bona, & alat se ex pretio bonorum suorum, quia dicitur non habere, cum non aliter potest habere, quam ex venditione bonorum, ita Baldus *in l. fin. §. ipsum autem, in principio, Cod. de bonis, quæ liber.* Aretinus *in l. Alimenta, C. de negot. gest.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis. §. sed si filius, num. 22. & 33. ff. de liber. agnosc.* & alios allegans Surdus *de alimentis, tit. 4. quæst. 9. n. 10. & tit. 7. q. 6. n. 12. 23. & 29.* vbi post Aretinum, ait, id optimum esse Textum *in l. qui bonis, ff. de cessio. bonor.* vbi, vt ei, qui bonis cessit, relinquatur, quod sufficiat pro alimentis; est inspiciendum quantum redigi possit ex fructibus, non quantum ex proprietate. Hoc autem limitatur, quando vendi posset proprietas, non vt ex pretio filius sibi alimenta prouideret; sed vt pretium conuertatur in emptionem prædiorum, seu rei magis frugiferæ, & ex illorum, vel illius fructibus filius alimentorum expensas reciperet; tunc enim filius cogeretur vendere illam proprietatem putà domum minus frugiferam; quia sic posset commodè se alere absque molestia patris, & incommodo sui ipsius. Ita Corduba *d. § sed si filius, num. 25. & 26.* Megala *p. 2. lib. 2. cap. 259. 2. num. 77.* & probatur ex eo quod etiam pater in simili casu tenetur proprietatem minus fructuosam vendere, & pretium in magis fructiferam conuertere, vt possit alere filium, vt Surdus *d. quæst. 9. num. 19.* de quo *infra*, vbi ex quibus bonis alendus sit filius *num. 814.*

30 Dixi præterea *initio eiusdem num. 27. ex suorum bonorum redditibus, & artificio simul,* nam vt filius dicatur abundè habere, vnde viuere possit, non est necesse quòd redditus bonorum, quæ possidet, sufficiant ad alimenta; vel tantum ex officio, vel arte lucrum faciat, quod sufficiat pro alimentis, sed sat est, quod ex bonis, & ex arte simul iunctis habeat, vnde viuat, vt post Socinum *cons. 21. num. 48. vol. 3.* Surdus *d. tit. 7. quæst. 9. num. 7.* quod si ex artificio, vel ex suorum bonorum fructibus, vel ex vtrisque simul iunctis non possit filius, vel filia tantum percipere, quod sufficiat ad alimenta; tunc quod deest ad integra alimenta, supplendum esset per patrem, vt colligitur *d. §. sed filius.* a contrario sensu, & tradunt Corduba *ibid. num. 132.* & Surdus *d. q. 6. num. 16.*

Verum quando ex bonorum fructibus, vel ex arte, vel ex bonis, & arte filius dicatur posse seipsum sufficienter alere, relinquitur viri prudentis, seu Iudicis arbitrio, vt tradunt Baldus *in l. 1. §. sed scimus. Cod. de Latina libertate tollenda*; Lupus *in c. per vestras in 2. notab. §. 23 num. 9.* Aymon Crauet. *cons. 100. nu. 10. versic. circa legatum alimentorum*; & Surdus *d. tit. 7. q. 6. num. 11. & quæst. 9. num. 9. & 10* & probat Textus *in dict. l. si quis a liberis. §. sed si filius. ff. de liber. agnoscend.* 31

Dixi insuper initio *eiusdem num. 27. si sine notabili incommoditate.* Nam si filius vel filia non posset operas, vel artificium exercere sine periculo infirmitatis, non eximeretur pater ab obligatione illi dandi alimenta; neque enim si filius esset persona debilis cogeretur agriculturam exercere, ita Bartolus *in d. l. vnica. Cod. de mendicantibus validis.* Crauetta *cons. 199.* versic. *Rursus*, & Thesaurus *d. decis. 211 num. 14.* & idem sentiunt Corduba *in d. l. si quis à liberis. §. sed si filius in d. num. 131. ff. de liber. agnosc.* Caccialupus *in l. si qua illustris, num. 93. C. ad orfic.* Crauetta *d. cons. 199. num. 2.* & P. Barbosa *d. num. 62. fine.* & Surdus *d. q. 6. num. 17.* dicentes alimenta à patre præstanda filio opifici aliquo morbo laboranti, vel alia causa impedito, propter quam, seu quem sibi minime liceret operari, & victum quærere; addúntque Corduba, & Surdus arbitrio Iudicis committi, qualis morbus dicatur sufficiens arg. *l. fin. ff. de liber. agnosc.* Imò P. Barbosa *d. num 62. post medium,* doctrinam generalem *num. 27.* traditam, quod pater non teneatur alere filios, qui callent aliquam artem, ex qua possint sibi victum quærere; ait, non benè applicari filiabus; tum quia Textus *in d. l. si quis à liberis. §. sed si filius,* loquitur in filiis legitimis masculis; tum quia in filia vix verificari potest, quòd calleat artem, ex qua honestè victum possit quærere; ac proinde sentit absolutè patrem teneri dotare, & alere filiam naturalem non habentem, vnde ex propriis bonis posset se alere, & dotare. Quamuis contrarium, & non teneri patrem dotare, & alere filiam naturalem, quæ callet artem, ex qua potest se alere, & dotare, in terminis doceant Baldus *in l. neque inter. Cod. de iure dotium.* idem Baldus & Bartolus *in l. si maritus, ff. soluto matr.* Iason. *in Auth. res quæ. num. 32. limit. 7. C. communia de legat.* Butrius, & alij *in cap. cum haberet, de eo, qui duxit*; alij à Surdo *tit. 7. q. 9. num. 6.* relati. Idem Surdus *ibid.* & Ludouicus Molina *de primog. loco supra n. 27. citato.* & idem prorsus sentire videntur alij Doctores *d. n. 27.* relati. Fundamentum est, quia etiam in filia, quæ ex artificio potest se honestè alere, procedũt rationes *d. n. 27.* adductę; tũc enim cessat ratio illa deducta ex pietate naturali, officium Iudicis, & æquitas naturalis, ac canonica; vt late Surdus *loco cit.* An verò ex artificio filia possit & honestè se alere, arbitrabitur Iudex iuxta tradita *n. præcedenti.* 32

Item dixi *in initio eiusdem num. 27. & absque dedecore,* Nam si filio, vel filiæ secundum conditionem natalium esset verecundum, & indecorum opera seruilia, vel talem artem, vel operas exercere, & sic operari non posset sine dedecore, tunc enim ei pater teneretur præstare alimenta. Ita Bartolus *in d. l. vnica. C. de mendic. validis, & d. tract. de alim. num. 12.* (vbi ait, quòd miles, vel homo nobilis eo ipso quòd eget, alendus est, etiamsi sciat operari) Tiraquellus *d. num. 104. & 105.* Crotus *in l. si constante in 1. lectura. num. 15. ff. solut. matr.* Corduba *vbi supra num. 131.* (vbi ait nobilem non teneri dare operam seruilibus, & vilibus exercitiis) Thesaurus *d. decis. 211. num. 14.* Surdus *d. tit. 7. q. 6. à num. 11. & q. 9. à num. 15.* cæteri Doctores, Summistæ, Theologi, & Iurisperiti superiùs *d. num. 27.* relati, & alij quos Gabriel. 33

d. concl.

*d.concl.*1. *num.*32. Tiraquellus & Surdus *locis citatis* referunt; qui fere omnes loquuntur etiam in filio, vel filia spuriis, quibus talem artem, vel operas exercere iuxta conditionem natalium, & personæ dedecus esset, & in filiis illegitimis, & spuriis solum loquitur, cum aliis Surdus *d. quæst.* 9. eos enim a patre alendos esse, non obstantibus artibus, vel operis, quas exercere non possunt absque dedecore, & saluo honore tradunt communiter Doctores tum allegati *hic, & num.* 27. tum alij relati à Surdo *d. quæst.* 9. & scribentes *in d.cap.cum haberet de eo, qui duxit in matrim.* & prædictorum & eorum quæ num. precedenti. tradita sunt, ratio est, quia non possumus, quod honestè, aut commode non possumus, *l. si filius ff. de condit. inst. & l. nepos Proculo de verb.significat.* Bartholus, P. Barbosa, Craueta alios allegans *locis citatis* Surdus *d.q.* 9. *n.* 30. Ego ipse *in tract.de contract.matrim.cap.* 11. *n.* 467. vbi cum Iurisperitis communiter notaui, id fieri non posse, quod nisi cum dedecore geri potest: & adduco legem in eadem *ff. ex quibus causis maior.* Aduertit autem & recte Surdus *d.q.* 9. *num.* 30. & 31. quod sicut est diuersa filiorum legitimorum, & illegitimorum conditio, ita multa vni conueniunt, quæ alteri turpe esset facere; vnde communiter dicitur, filiæ naturali, vel spuriæ dotem minorem dari, quam legitimæ, & naturali, vt idem Surdus *ibidem, & tit.* 1. *q.* 10. *n.* 17. post Panormitanum *cons.* 115. *vol.* 1. & Palæotum *de nothis c.* 50. *n.* 1. si quidem conditio natalium attendenda est *c.considerandæ dist.* 86.

Ex quibus fit, patrem obligatione alendi filium, &
34 quemlibet alium, qui aliquem alere teneatur satisfacere, ab eoque liberari, si curet illum recipi in hospitali, vbi alimenta illi præbeantur, sentiunt Doctores, qui mox citantur; id tamen limitaot, dummodo ibi morari, & alimenta recipere sine dedecore possit, attentis dignitate personæ, & conditione hospitalis, secus si Alimentarius ibi ali non possit, nisi cum dedecore Ita Baldus *in l.* 1 *§.sed scimus Cod.de latina liber. tollen.* & alios allegantes, Tiraquellus, *d. capite* 20. *num.* 107. Peregrinus *de iure fisci.lib.*3. *d.tit.*18. *num.* 73. Couarruuias *d.§.*6. *n.*9. *fin.* Corduba *in l.si quis a liberis §.sol.n.* 17. & 18. & Surdus *d. quæst* 6. *numer.* 15. Quare idem Couarruuias *ibid.* ait sibi videri certissimum, patrem iuri alendi liberos minimè satisfacere, si curet, & agat, vt filius recipiatur, & alatur in dicto hospitali, in quo pauperes publicè aluntur, quia indecens sit, eum filium in domo publica hospitali constituere. Quod idem sentire videntur Rebuffus *de priuilegiis scholarium, priuilegio* 54. *fin.* Menochius *de arbitr.casu* 396. *num* 14. dum absolutè aiunt, patrem non liberari à portione alimentorum, si vult filium ali in hospitali. Idem etiam ait Ioannes Lupi *de illegitimis comm.*2. *§.*1. *numero* 34. quod tamen intelligunt, quando filius non est plebeius, aut vilis, & abiectæ conditionis: item intelligunt quando pater habet facultates, & extra hospitale potest filium alere honestè iuxta statum: nam si non haberet facultates, certum est, quod sufficit, vt consulat eo modo quo potest; vt in terminis Corduba *num.*19. & etiã Valascus *consult.*1. *num.*8. *fin.* vbi tamen contra prædictos Doctores, & alios a se *eodem num.*8. relatos asserit vniuersaliter, quod si is, qui venit alendus, homo liber est, & qui tenetur eum alere, habet vnde possit alimenta præstare, non satisfaciat, si in Xenodochium, aut collegium pauperum, recipi illum faciat, siue alendus sit nobilis, siue plebeius. Quod probat eo, quia non in seruo id admittitur; nam Dominus seruum alere obligatus, si potest alimenta suppeditare, non satisfacit, & amittit ius seruitutis, si alimentandum recipi in hospitale, & ibi ali efficiat; vt constat (inquit) ex textu *in l. vnica §. sed scimus Cod.de lat.liber.tollenda*, ibi, *quod si quis seruum suum ægritudine periclitantem à sua domo publicè eiecerit, neque ipse eum procurans, neque aly eum commendans, cum erat ei libera facultas, si non ipse ad eius curã sufficeret in xenodochiũ eũ mittere, vel quo poterat modo, eum adiuuare, talis seruus libertate necessaria, Domino etiam nolente re ipsa donatus, fiat illico ciuis Romanus*, &c. Verum, iste Textus probat solum, Dominum teneri eo modo, quo potest procurare, vt in ægritudine curetur, & habeat alimenta, si ipse Dominus non habet facultates; inde enim non potest inferri, quod si curet seruum recipi voluntariè in hospitale, non satisfaciat, & ob id debeat amittere ius in seruum; quod quidem amitteret, si occulto seruum languidum exponeret in hospitali, cum ipse posset illum curare, & alere de qua re *infra n.*615. & 616 *cum seq.*

Quod si filius nobilis iam mendicare cœpisset, & 35
publice quærere victum, tum si viribus constaret, Bartholus *in d.l.si quis a liberis §.sed si filius num.*1. & *d. tract.de alimentis n.*12 etiam Ioan.Baptist. de Barbobus *d.cap.*30. *num.*95 & Surdus *d.tit* 6. *q* 6. *n.*14. dicunt cũ posse cogi laborare, & arare terram; quia longè magis indecorum est mendicare, quam arare, aut simile opus seruile exercere. Aduertendũ moneo circa prædicta, quod si filius, qui modo ex artificio viuit, seu viuere potest, postea ex aliquo impedimento non possit amplius facere artificium, aut in eo perseuerare, nec aliunde possit decenter victum honestum quærere, tunc alimenta ei præstanda erunt, vt notauit Rolandus à Valle *cons.*54. *n.*76. *lib.*2.

§ VI.

Filius, & quiuis alimentarius ex legis dispositione carens bonis, & nullam callens artem, an sit alendus à patre, vel ab eo, ad quem spectat alere, si potest habere victum inseruiendo nobili, vel principi in domo, vel in bello.

CÆterum si filius carens bonis, & omni arte, vn-
de se alere possit, eius tamen honore seruato, & 36
decentia possit iuxta ipsius qualitatem, & corporis vires victum honestum sibi quærere seruiendo alicui nobili, vel alicui principi in militia, vel exhibendo seruitium erga personam principis in eius aula, seu domo; vel ex Doctoratu consulendo, vel procuræ exercitio pro alio vel exercendo mercaturam, dubitatur, an tunc necne sibi à patre debeantur alimenta.

Adhuc alimenta præstanda per patrem esse tali filio,
& per quemcumque obligatum alere aliquem eidem 37
alimentando, qui tantum præfatis seruitiis, & exercitiis possit sibi victum quærere, tenuit Rota Romana *decision.supra n.*28. *relatis, & alibi*, vt refertur *in allegata decis.*194. *n.*68. *p.*7. *diuersorum apud Paulum Rubeum.* Idem sensere Craueta *d.cons.* 199. *numer.*1. versic. *tamen diligentius & n.*5. & *seq.* Syluester Aldobrandinus *cons.*28. *n.*16. 21. & 26. Decianus *cons.*30. *lib.*2. Rosen. *cons.*17. *n.*19. Cauallus *cons.ciuil.*154. *n.*28. Marescotus *var.lib.*2. *c.*83. *num.*40. Ioan. Baptist. Lupi *de illegitimis.com.*2. *§.*1. *n.*35. Aloysius Riccius *in coll.decis.p.*8. *coll.*35. 28. *fin.* Molfesi. *in cons.Neap.to.*1. *q.*5. *q.*12. *n.*51. August. Barbosa *in l.*5. *Cod. collect.ad l. si patrem de alend.lib.* & Surdus *de alim.tit* 9. *q.*28. *n.*2. *cũ seq.* vbi testatur Mantuæ, cum accidisset casus in senatu Mantuano in causa quorumdam nobilium patris, & filij de Mainoldis, negante patre alimenta filio, eo quod posset victum quærere seruiendo principi in bello, vel eius in domo; senatum à patre præstanda ea alimenta filio decreuisse, reiecto consilio Curtij minoris, de quo *infra* Fundamentum senatus fuit, quod si filius semper diceretur habere, vnde viueret, cum posset principi in bello, vel domi seruire, iam non esset distinguendum inter filium artificem, & indoctum, & ineptum, atque ignarum, cum semper obijci illi possit, seruias principi, vel alteri Domino, sed sufficere probare illum sanum

num esse, & robustum; Doctores autem iuxta Textum *in d. l. si quis a liberis § sed si filius* distinguunt inter artificem, & inertem. Addebant etiam, quod à fortuna dependet, & à voluntate principis, vel alterius Domini, vt ad eius seruitium aliquis assumatur, & commode possit eidem principi, aut Domino seruire. Rota probauit, quia ad hunc effectum, vt quis dicatur habere, vnde honeste viuere possit, non attenditur talis industria, nec attenditur operæ propter fragilitatem humanæ potentiæ, quæ variantur ex tempore, ac proinde attendendum, an habeant, vnde ex redditibus viuere possit. Quod pariter ait Cranetta *d. cons. 199. n. 6. & 7.* vbi ex distinctione Baldi *cons. 3. lib. 2. & ex textu in l. cum alimenta num. § 1. ff. vbi pupill. educari debeant*, notat, vt quis dicatur habere vnde se alat, attendendi sunt redditus, nempe an ex suis redditibus viuere possit, non operæ; ex quibus interdum viuere possit, quia nõ semper quis operari potest, vel ob malam valetudinem, aut aliam causam impedientem.

36 Addit idem Cranetta *n. 7.* pauperem dici, qui non habet bona sufficientia ad victum, & vestitum Auth. *præterea Cod. vnde vir, & cap. quod super his de voto*, vbi Agricolæ enumerantur inter personas inopes, non aliam ob causam, nisi quia inops dicitur nihil habens; & sic licet Agricola possit viuere ex artificio suo, tamen enumeratur inter personas inopes; & idem ait *ibid.* Cranetta dici de aliis, qui ex artificio viuere possunt. Quod etiam dixere Panormitanus *in d. c. quod super his*, & Iason *in l. constante num. 147 ff. solut. matr.* & P. Barbosa *in l. 1. p. 4. n. 63. ff. eod. tit.*

37 Contrarium, & patrem non teneri alere filium non callentem aliquam artem, si decenter iuxta conditionem, & qualitatem personæ potest viuere, seu victum quærere propriis operibus seruiendo alicui nobili, vel principi in eius aula, vel eundo ad bellum, vel ex Doctoratu, aut procuræ exercitio, vel quouis alio exercitio honesto, & decenti, præter Valquium *loco supra num. 10. citato* tradidit in terminis Curtius minor & idem sentit Bartholus *in l. vnicam n. 7. Cod. de mend. validis*, dum ibi dicit, si filius non sit Artifex, sit tamen corpore validus, & robustus, qui ex operibus corporalibus, & seruiendo nobili possit se alere, non tenetur pater tali filio alimenta præstare, quam Bartholi doctrinam refert, & sequuntur Decius *cons. 5 ·o* Æmilianus *cons. 146. num. 1.* Menochius *cons. 321. nu. 26* Tiraquellus *de nobil. Ætto ap. 20. num. 104. initio.* P. Barbosa *in l. 1. p. 4. num. 62. uers. num. 63. initio* (vbi ait patrem non teneri alere filium, qui ex honesta causa; vel arte possit sibi victum quærere) Thesaurus *d. decis. 211. num 20.* Carpanus *ad statuta Mediolani cap 513. n. 51. & 53.* apud eum Burfatus *cons. 62. n. 14. ad 18. volum. 1.* Idem indicat Gabriel *com concl. 16. tit. de alim. concl. 1. n. 27.* Et alij iurisperiti, quos ibi cumulat; quatenus aiunt non teneri patrem alere filium habentem, vnde aliunde viuere possit honeste, vel ex aliis bonis, vel ex propria industria, dummodo operari illi liceat absque dedecore: & idem prorsus sentire videntur Summistæ, & Theologi, & Iurisperiti n. 27. relati, & alij à præallegatis Doctoribus, & a Surdo *loco d. n. 27 allegatis*, qui ad eximendum patrem ab obligatione alendi filium considerant etiam solam potentiam quærendi victum honestum, & sine dedecore, & tandem idem sentit Cravetta *de consilio 199. numer. 15. fin.* cum ibi fateatur, quod pater non potest cogi, vt alat filium spurium, quando ex operis suis se alere potest, licet si velit, possit illi alimenta relinquere. Fundamentum est, tum quia paria sunt, & idem omnino videtur ad hunc effectum, vt cesset paterna obligatio alendi filium, quod is ex arte, vel disciplina aliqua, vel aliis operis, & industriis victum honeste, & decenter quærere, & viuere possit; tum quia vere non videtur indigens, qui ex labore suo honesto potest victum sufficientem, sibi, & suis hæc quærere; *vt supra n. 28. fin.* notaui, tum quia non est danda occasio otiosita-

tis, & inertiæ vt Thesaurus *d. num. 10.* ex Alciato *cons. 241. n. 3.* vnde illa regula, de qua Surdus *de alim. tit. 4. q. 29. n. 1. ad 9. & n. 45. cum pluribus seq.* & Molfesius *a p. 5. q. 6. n. 17.* quod alimentarius, cui ex iuris dispositione alimenta debentur, tenetur operari iuxta conditionem suæ personæ ad commodum eius, qui præstat alimenta, qui non debet stare in domo sicut corpus mortuum. De qua re, & de quibus operis an obsequialibus, seu officialibus, & adesse, comitari, coquinam facere, lectum sternere, aquam haurire, mensam parare; an verò etiam de artificialibus, vt sunt fabriles, filum, stamina ducere, texere, & similes latè pertractat Surdus *d. q. 29.* & agitur infra *a n. 758.*

Et hæc sententia de rigore, & inspecta ratione sicut 38
est communis, ita etiam videtur verior, inspecta autem dispositione iuris *in d. l. si quis a liberis § sed si filius*, vbi dicitur iudicem in decernendis alimentis filio debere considerare, an habeat facultates, vel sit opifex, viribus valens operari; & nulla fit mentio de aliis operis præter artificiales, ex quibus filius victum possit quærere; prior sententia recte sustinetur; quæ etiam videtur æquior (vt notauit Molfezius) propter illam Rotæ rationem, scilicet fragilitatem humanæ potentiæ, & quia operæ, seu seruitia mere personalia ex tempore facile possunt mutari, & impediri, vnde sæpè solet inter patrem & filium disceptandum de alimentis, an debeantur nec ne, quia filius non possit operari, & seruire ob aliquod impedimentum, vel valetudinis, vel quia non inueniat cui seruiat, aut seruire possit iuxta decentiam conditionis suæ personæ, quoties enim operari, aut seruire non posset, & sic nec victum comparare absque dubio pater tenetur illum alere, vt etiam Doctores secundæ sententiæ tradunt; vel supplere si non posset totum, & sufficientem victum sibi quærere. Et quod non teneatur pater alere filium ex eo præcise, quod possit principi seruire in militia, seu bello, nullo modo videtur admittendum propter specialem rationem, quam Surdus *d. q. 28. a n. 3.* affert, scilicet, quod nemo tenetur ire ad bellum cum periculo suæ personæ, & nemo cogitur conicere se in aliquod periculum *l. fin. Cod. de accus. l. 3. Cod. ad leg. Iul. maiest. & lege nostris Cod. de calumnia*, & dato quod filius, possit seruire principi in bello, vel domi, cum deberet se prouidere de necessariis quoad vestes, & arma pro expeditione militiæ, vel pro seruitio principis, ne nudus accedat, & successiuè si veniat talis occasio; Molfezius *d. n. 51.* rectè ait, quod tenetur iudex assignare illi, & in simili casu cuicumque alimentando tantam pecuniarum qualitatem, quæ iudicetur conuenienter sufficiens pro omnibus prędictis

§. VII.

Filio spurio, qui in arte, & operis suis potest honestè se alere; an pater possit aliquid ad alimenta, seu causa alimentorum relinquere vbi an quantum bonorum de quo in l. 10. Tauri, *possit pater relinquere filio diuiti, & qui nouit artem, ex qua honestè viuere potest.*

PRædictorum occasione hic videndum, an pater filio spurio, aut filiæ spuriæ, qui, vel quæ callet artem, 39
vel habet industriam ex qua potest lucrari decenter, & absque dedecore victum honestum, possit valide aliquid relinquere nomine alimentorũ, itaut legatum teneat, & sit obseruandum, & ratio difficultatis est, quia de iure ciuili *in Auth. ex cõpl. Cod. de incertis nupt. n. & Auth. licet Cod. de nat. lib. & §. fin. in Auth. quibus modis naturales efficiantur sui*, Pater filiis tam masculis, quam fœminis spuriis, & ex coitu damnato natis nihil potest relinquere, seu legare; excluduntur enim huiusmodi filij totaliter a beneficio successionis paternæ; itaut etiam illis indictis testibus alimenta à patre

danda denegentur; quæ tamen saltem iure naturali,& etiam de æquitate canonica,vt infra ostenditur,illis indigentibus sunt à patre præstanda; quæ æquitas canonica seruatur etiam in foro seculari vbique etiam extra terras Ecclesiæ, quoad iurisdictionem tẽporalem subiectas;vt pariter *infra numero* 185.ostenditur, Ratio ergo præsentis difficultatis est, cum filius spurius ex arte sua possit lucrari victum.& sic non videatur indigens alimentorum;nec pater tunc cogatur illi eadem alimenta præstare possit nihilominus illi aliquid relinquere pro alimentis, & legatum teneat in vtroque foro,non obstante dispositione illa iuris ciuilis(quam canonicum ius non abrogauit) qua pater prohibetur filiis ex damnato coitu natis aliquid ex suis bonis relinquere.

40 Et Craueta allegatus *cons.199.per totum*,præsertim *numero* 10.*& cons.*200.*numer.* 10. censuit,quod quãuis pater filio artifici, qui ex hæc sua arte, & industria poterat se alere,non cogatur alimenta præstare, tamen si vult potest illi relinquere alimenta , seu aliquid nomine alimentorum; Crauetam sequuti sunt Couarruuias *de spons.p.*1.*cap.*8.§.6.*numer.*10 Simon de Prętis *de interpr.vltimarum volunt.lib.*3.*interpr.*1.*dub.*3.*solut.*2.*numer.*7 *fine*,Additio , seu Apostillator *ad Decium cons.*576.in verbo *quando*(vbi addit,quod ita practicatur)Stephanus Gratianus *discep.for.cap.*586. *num.* 26.& Latiùs *cap.* 120. *numero* 16. (vbi ait hanc opinionem esse veriorem) & hanc Crauetæ opinionem, quod pater possit relinquere filio spurio alimenta,etiãsi possit ex industria se alere,multum æquam dicit Surdus de *de alimentis tit.*7.*quæst.*9.*numer.* 11. licet addat Crauetæ argumenta non concludere , conetùrque ea conuellere , & reiicere; eandem Crauetæ opinionem, eius auctoritate præsertim nixi præter Couarruuiam *loco citato* ex Doctoribus Hispanis loquentes de quinto bonorum , quod apud Castillanos *iuxta legem Tauri*,pater potest relinquere filiis spuriis ad alimenta,amplexi sunt Gregorius Lopez *l.*10.*tit.*16.*p.*6.verbo, *Hereditas,in fin.*Vasquius *de succession.creat.*§.10.*n.* 494. & nonnulli alij à P. Barbosa *ad.l.*1.*p.*4. *numer.*77 *ff. soluto matr.* relati; asserunt enim patrem posse relinquere dictum quintum filiis spuriis.quamuis bona haberent,ex quorum redditibus se alere possint , vel artificium norint , ex quo sine dedecore possint victum quærere;quamuis Craueta dictis locis loquatur tantum in spurio,qui nullas habet facultates , sed solum ex artificio congruenti possit honestè viuere ; tandem pro hac sententia videntur posse allegari Rota Romana *locis supra numero* 28. *&* 36 *citatis* , & alii Doctores *eodem numero* 36. relati.Probatur ea sententia ex traditis *dicto num.* 36. se licet quia ob humanæ potentiæ fragilitatem operæ & industria possunt ex tempore variari, & impediri ; etsi enim hodie filius spurius possit operari,& ea arte habere alimenta;cras tamen vel propter superuenientem morbum non erit aptus labori , vel ob aliã causã,& casu aliquo erit impeditus,nec poterit ex arte habere alimenta.cum ergo non raro soleat contingere , quem ob morbum superuenientem, vel aliam calamitatem , aut causam non posse arte,& industria vti , ideo merito iuxta æquitatem canonicam tale relictum causa alimentorum.quæ alioqui possent deficere filio spurio artifici,& ne in casu deficientiæ,& quãdo factus languens , & egens cogatur pro eisdem alimentis intentare litem contra Hæredes patris,& in vtroque foro erit validum , & nullo modo annullandum. Confirmat Craueta alia ratione *supra num.*36.adducta, quod inops sit,qui totam ex arte,& laboribus potest se, & suos alere. Addit alias confirmationes apud ipsũ Surdum *loco citato* videndas.Subdit autem contra Decium non obstare,quod pater non cogatur alimenta præstare filio spurio artifici, qui ex arte , & operis suis potest se alere iuxta tradita *supra n.*37. eo quod sit arguere à separatis;aliud enim est,patrem non cogi,aliud patrem volentem id,facere posse. Æquitas ergo canonica,inquit Craueta,in hoc casu vult tantum patrem non posse cogi, non autem non posse præstare , & relinquere alimenta,si velit.

Contrarium,& patrem filiis spuriis,qui ex arte,quã callent , & ex operis possunt sine dedecore honestam vitam quærere , non posse aliquid ad alimenta relinquere , & relictum esse nullum , quamuis in futurum possint deuenire ad paupertatem,& statum non aptum labori;sensere Calcaneus *cons.*59. *&* 62. Decius *cons.* 576.Socinus *cons.*121.*n.*47 Thesaurus *decis.*211.*n.* 19. Paleotus *de nothis cap* 48.*n.*6.Io.Baptista Lupi *de illegit.com.*1.§.2.*n.*31.& alij Iurisperiti ab Anto.Gabr.*lib.* 6.*tit.de alim. n.*27.Ioann.Lupi *d.num.*31.& Stephano Gratiano allegato *cap* 120.*n.*12.relati. & ex Doctoribus Hispanis Tellus *in l.*10.*Tauri n.*3. *ad fin.*Matienzo *l.*8.*tit.*8.*l.*5.*ordin.gloss* 1.*num.*14 Ludouicus Molina de primog. *l.*2.*cap* 15.*n.*54.*fin.*P.Barbosa *ad d.l.*1.*p.*4. *numer.*77 *ff soluto matrim.* Sanchez alios allegans *in consiliis moralibus lib.*4 *c.*3.*dub.*31.& Rebellus *de obligat.iustitia p.*2.*lib.*5.*q.*18.*num.* 25.Probatur hæc sententia , quia dum filius spurius potest aliunde, vel ex fructibus suorum bonorum, vel ex artificio , & operis suis habere alimenta, cessat obligatio patris iuxta tradita *supra n.*17.*&* 37.& succedit prohibitio *d. Aut.ex complexu.*& aliorum iurium,quæ sequenti *numero* 39. sunt adducta Præterea receptum est apud omnes,solum in causa alimentorum patrem relinquere posse filio spurio,& si vltra causam alimentorum relinquat,relictum esse nullum,vt ait etiam Craueta *cons.*219.*numero* 7. quando verò filius spurius non eget alimentis à patre dandis,quia aliundè ex propriis bonis, vel sua industria potest se honestè alere, relictum patris non est in causam,sed vltra causam alimentorum neque obstat, quod filius spurius fieri possit pauper,& morbo,vel alia causa impediri exercere artem, & operis suis victum lucrari , quia non est iudicandum de actu secundum futura, sed secundum præsentem statum , qui debet attendi *l.mouetur.Cod si seruus exper.*Ancharanus,Butrius, & Paulus de Castro à Craueta *d.cons.*199.*num.*10. relati. & alios allegans,Surdus *d.tit.*7 *quæst* 9. *à numero* 12. vbi quod omnis dispositio secundum præsentem statum intelligitur *capite* 2.*de iure iur.* & Tiraquellus *in præfat.lib.si vnquam numero* 66. *Cod. de reuocandis donation.*& alia exempla ad id affert Craueta *dict. numero* 10.

Hinc iuxta præfatam l.Tauri 10.disponentem patrem 42 filio spurio posse relinquere quintum bonorum,quando tenetur ei in vita,vel in morte præstare alimenta,si spurius sit diues,non egens alimentis à patre præstandis , vel ex artificio honesto potest alimenta sibi quærere , patrẽ non posse tali filio spurio quintum præfatum relinquere,& relictum esse nullum , tradunt præfati Doctores Hispani *numer.precedente* relati ; & Vasquez *opusc. de testam.cap.*5.§.7.*n.*140.ob eandem rationem, scilicet quia *d.l.*10.loquitur in patre,qui tenetur alimẽta præstare,quem decernit ad præfata alimẽta posse relinquere quintum ; ex quo autem filius spurius aliundè habet alimenta,vel potest illa commodè habere;cessat patris obligatio alendi filium,iuxta tradita,dictis 27. & 37.& habet locum prohibitio iuris communis , quod pater filio spurio nihil potest relinquere ; quamuis contrarium teneant Couarruuias,& Gregorius Lopez *loc. supra n.*40.

Hinc etiam quando filius spurius ad se hone- 43 stè habita consideratione eius personæ alendum , non eget tota quinta portione bonorũ;sed minus sibi ad alimenta congruentia sufficiat , quia aliundè ex propriis bonis,vel officio,aut arte habeat partem alimentorum, non posse tunc patrem tali filio spurio relinquere integrum quintum; & si relinquat , relictum esse minuendum quoad excessum alimentorum : tradunt Tello *d.l.*10.*Tauri numer.*9. ibidem Castilla Molina *d.*

c.15

c.15.eodem n.54 Matienzo *d.Gloss.1.n.12.& 13.* Sanchez *d.cap.3.anv 32.* Surdus *loco infra citat.* Rebellus *d.q.18.n.24 fin.* Et alij à Molina, Sanchez, & Rebello relati; idque ad eandem rationem, scilicet, quod pater iuxta illam legem 10. potest relinquere quintum solum ad alimenta, & non vltra causam alimentorum; ac proinde si integrum quintum relictum excedat necessitatem alimentorum competentium, & à patre debitorum, erit deminuendum. Et si contrarium, & in hoc etiam casu valere relictum totius quinti etiam quo ad excessum, & non esse minuendum, etiam si modum alimentorum excedat, docuerunt Couarruuias *allegato §.6. n.8.* Ant. Gomez *in d.l.10. Tauri n.40.* Palcius Rubius *in c.per vestras de donat inter virum, et vxorem notab. 3.§.24. fine.* & Spino *in speculo Glossa 16.n.104.& 105.* & Corduba *à loco in l.si quis à liberis §.idem rescripsit n.67.ff de liber agnosc.* & ex Theologis Vasquez *d §.11. n.41.* fundatur, quia d.l.10. permittitur patri dare filio spurio quintam partem bonorum, & tantum declaratur, quod vltra illam quintà partem non possit pater dare filio spurio aliquid aliud de bonis suis; ex quo fit (inquit Spino *d.n.105.* post Gregorium Lopez, & Palarios) vt si vltra illam quintam, quam potest pater relinquere filio spurio relinquat illi aliquod aliud legatum, non valeat tale legatum. Quod intelligendum, si quinta pars sufficit ad alimenta, nam si sufficiens non sit pro necessariis alimentis, tunc fore augendam, & aliquid aliud pro alimentis posse, & debere relinqui tradit Couarruuias *d.n.8.fine.* ex Ioan. Lupi, seu Palacio Rubeo, *loco supra citato.* & sequuntur Sordus *de aliment. tit.7.q.10.n.25.* & latiùs probat Corduba *in l.si quis à liberis §.idem rescripsit.n.59.& sequen.ff.de liber.agnosc.* quidquid Tellus *in l.10. Tauri n.1.* quem sequitur Vasquez *d §7.n.149.* secus sentiat dicens patrem maiorem partē quinto non teneri assignare filio spurio etiamsi quinta pars non sufficiat pro alimentis, quia id lex tantum præscripsit; quem tamen latissime reprobat *loco citato* Corduba.

44 Ego existimo in praxi, quoad vtrumque forum non esse recedendum à sententia Crauetæ, & aliorum Doctorum, qui *n.40.* sunt relati; neque à sentētia Couarruuiæ, & aliorum de qua *supra n.42 & 43. posteriore loco relate.* Cum enim materia alimentorum sit fauorabilis *toto tit.de alim.vel cibariis leg.* Craueta *d.cons.199. n.10.* Decianus *cōs 48.n.12.l.5.* Peregrinus *de fidei com. art.42.n.87.* Rota *apud.Seraph.decis.211.n.6.& p.7.diuersorum, apud Rubeum decis.194.n.28.* in praxi eam debemos sequi sententiam, quæ stat pro alimentis; licet sit ampliatiua; & in terminis ampliationem admitti in materia alimentorum, quia fauorabilis; tradit Rota *d. decis.194.alleg.n.28.* Addens *n.24.* in eadem materia potiùs admittendam esse superfluitatem, quam quod quis debitis priuetur alimentis, etiam quod interpretatio fieret contra ius, *per textum in l.1. Cod de legat.* Propterea in eadem materia alimentorum eadem Rota non multum rigorosè, nec per apices iuris consueuit procedere, vt dicitur *decis.41.n.2.apud Seraphin.* & pro indubitato saltem asserendum, relictum filio spurio, qui tempore relicti non egebat, si superueniat necessitas, reuiuiscat; vt in terminis Rolandus *cons.54 n 77.lib.2.* & Simon de Prætis *d.n.7.*

§. VIII.

Quando alimenta alicui ex consuetudine, dispositione legis, vel hominis, & iure actionis debentur, etiam diuiti sunt præstanda.

45 PORro quæ in præcedentibus tradita sunt de alimentis, quod nō debeātur filiis, qui aliunde habēt, vnde se cōpetenter, & honestè alere possunt; procedit quādo alimenta ex solo iure naturali, & miserationis causa, atque æquitate tantum canonica, & solum officio Iudicis debeatur; nam alimenta cuipiam debita ex dispositione legis municipalis, aut hominis, vel ex consuetudine in locum ve legitimæ subrogata, & danda, & iure actionis præstanda; tunc debētur etiam ei, qui aliundè se alere potest *l.de alimen.Cod de transactionibus, ibid.* Baldus *n.5.* Alexander, Iason, & alij Scribentes; idem Alexander *cons.7.n.10.* Tiraquellus *de primog.q.15.n.4.& 5.* Ludouicus Molina *eodem tractatu l.2.cap.15. n.6.& 70.* Additionator cum aliis *eodem c.15.n.6.* Alter Molina *de iust.tom.3.disp.616.n.3.* Rota *decis.447.n.8. apud Seraphin.* & Surdus *de alim.tit.7.q.6.n.25.& q.15.n.27.* quod etiam comprobat Tiraquellus ex eo, quod is alimentarius possit petere alimenta præterita, quibus iam amplius non eget *l. liberis quos, §.1.ibi, tam præteriti temporis, quam futuri, & ibid.* Bartholus, & alij *ff de leg.alim.& cibar.legat* quare cum lex, vel consuetudo deferens successionem integram primogenito, mandat secundum genitum, & alios filios ali, tunc alimenta subrogantur loco legitimæ, & iure actionis, nō officio iudicis debentur; & sic secundo genito, & aliis filiis, seu fratribus sunt præstanda, quamuis sint diuites; vt vterque Molina *locis citatis.* Tiraquellus *d.num.5.* & Surdus *d q.6.n.25.& d.q.15.n.27.* de qua re latiùs *infra n.529.cum sequent.*

SVMMARIVM
Capitis Secundi.

Alimentorum nomine veniunt omnia ad vitæ sustentationem necessaria n.46.

Quare continentur cibus, potus, vestes, habitatio.ibidem.

Cibi nomine comprehenduntur panis, carnes, & alia edulia pro qualitate, & conditione personæ.n.47.

An etiam cibi pro animalibus.ibid.

Potus appellatione continentur vinum, ceruisia, & alia potionis genera, & etiam aqua vbi est venalis.n.48.

Et solum aqua ad bibendum, quando aqua non est distinctè ab alimentis legata, quando verò distinctè leguntur alimenta, & aqua, comprehenditur etiam ad aliorum alimentorum vsum, & ad lauandum & similes vsus necessaria.n.50.

Potus alimentorum, & cibariorū nomine continetur.ibidem.

Victus nomine continetur cibus, potus, vestimenta, & cætera ad viuendum homini necessaria.ibid.

Potus nomine veniunt etiam vasa, quibus vtimur ad potandum, & in quibus vinum, & cætera potabilia conseruantur.n.49.

Aqua in locis vbi est venalis, an alimentario præstanda in ipsa specie; an verò liberum debitori sit aquam dare, vel pretium, seu æstimationem.n.50.

Aliud pro alio solui non potest inuito creditore.ibid.

Debitor an, & quando cogi possit ad soluendum vnum pro alio ibid.

Vestitus nomine veniunt vestes lanea, linea, serica, bombagina, camisiæ, cingula, clamides, tapetia, seu coopertoria, diploides, culcitra, capitis tegumenta, calceamēta, pelles iuxta qualitatem, & conditionem personæ.n.51.52.53.& 54.

Lectus nomine alimentorum continetur.

Alimentario præstanda supellectiles, vulgo massaritia, & vasa, ac instrumenta ad mensam, & ad coquinam, & quotidianum vsum, & an hæc sub nomine habitationis comprehendantur.n.55.

Simplici habitatione legata an veniat supellex, & bona mobilia ad domus instructionem.ibid.

Si debitor alimentorum, & habitationis domus semel assignauerit habitationem, an possit illam variare. numero.56.

Habent seruitutem via in fundo, electione loci semel facta non potest variare ibid.

Viam, qui debet per fundum facta simul loci designatione potest variare assignando alium eque commodum. ibid.

Habitatio Alimentario prastanda intelligitur pro se, & eius vxore, & familia. n.57.

Vestes, & habitatio nomine Alimentorum, non comprehenduntur in materia odiosa, scilicet quando alimenta remittuntur renunciatione, vel pacto, sed comprehenduntur solum, vbi agitur de illis prastandis. n.58.

Sub Alimentis comprehenduntur ligna pro coquendis cibis, & ad calefaciendum hyeme. n.59.

Medicina, & expensa pro medicis, si contingat Alimentarium infirmari, continentur nomine Alimentorum. n.60.

Equus, & serui eorumque salaria continentur nomine alimentorũ, si ita postulat Alimẽtarij dignitas. n.61.

Item sumptus in honesta recreatione, venatione, hastiludio pro qualitate persona, & in aliqua pia peregrinatione. ibid.

Expensè ad addiscendas bonas artes, & disciplinas, ac scientias etiam iuris ciuilis, & medicina, ac similium veniunt nomine alimentorum, quando debentur ratione pietatis, & ex officio iudicis. n.62.

Qui promisit aliquem, vt filium tractare, vel alere, tenetur facere expensas pro studiis. n.63.

Expensa studij Alimentario debentur, quando alimenta debentur iure actionis, & ex dispositione hominis, puta ex legato Alimentorum negatiuo n. 64. affirmatiuo. ibid.

Resoluitur in legato Alimentorum non comprehendi expensas studij, nisi ex probabilibus coniecturis aliud sensisse Testatorem appareat. n.65.

Que sint probabiles coniectura. n.66.

Reiicitur Doctrina quadam Fagundez. n.61.

Inter Alimenta an computentur funeris expensa; resoluitur affirmatiuè. n.68.

Qui Alimenta prabere tenetur, non cogitur soluere debita Alimentarij, nec pœnam si ad aliquid propter delictum condemnetur idem Alimentarius. n.69.

CAPVT SECVNDVM.

Alimentorum appellatione, quæ contineantur latè explicatur.

§. *Primus.*

Explicantur ea, qua communi consensu nomine Alimentorum veniunt.

46 NOmine autem Alimentorum, quæ filiis, & cuilibet alteri debentur à lege, seu ex dispositione hominis, puta ex legato alimentorum alicui facto veniunt seu comprehenduntur omnia ad vitam corporalem cõseruandam necessaria, & sine quibus homo non viuit, vt in iuribus mox citandis, & tradunt Doctores etiam mox allegandi, & alij communiter; Quare primò Alimentorum, sicut, & victus appellatione continentur cibus, potus, vestitus, habitatio, cum hæc omnia sint ad corpus sustentandum, siue ad viuendum necessaria. Ita *l. legatis & l. vitium ff. de alimentis, vel cibariis legatis, l. verbo viuere 43. & l. seq. & l. quos nos, 234. §. verbo viuere ff. de verborum significatione.* Syluester, & alij Summistæ verbo *alim.* Molin. *de iustit. tom. 1. d. 168. §. alim.* Azorius *p. 2. l. 2 c. 4 q. 2. & p. 3. l. 1. c. 7. fin.* Fagundez *de p a cpt. Decal. l. 4. c. 1 n. 3.* Bonacina *de precept. d. 6 q. vnica p 6. § 1. n. 2.* Tullench. *in Decal. l. 4. c. 1. dubio 3. n. 7.* & Megala *p. 2 l. 2. c. 2. q. 1. n. 1.* ex Iurisperitis Bartholus, & alij Scribentes *in d. l. leg.* Craueta *cons. 199. n. 3.* Ioachim Mynsing. *singul. obseruat. cent. 3. obseruat. 12.* Rolandus a Valle *cons. 22. num. 1. & seqq.* Simon de Prætis *de interp. vltimarum voluntatum l. 4 interpret. 1. dubitatione 11. n. 23. 36. 39 & 40. 41. & 42.* Garzias *de expensis cap. 3. numer. 37. 38. & 39.* Menochius *de arbitrariis casu 170. numer. 29. & 30. & de prasumpt. lib. 4. prasumpt. 152. num. 13. & seq.* Paleotus *de nothis cap. 47. numer. 7.* Matta *de successionibus p. 4. q. 18. art. 7. n. 8.* Surdus *de Aliment. tit. 4. q. 1. & quatuor sequen.* Iacobus Cancer *var. resol. tom. 1. cap 16. nume. 41.* Stephanus Gratianus *discept. for. tom. 4. cap. 610 numer. 1.* Carpanus *ad statuta Med. cap. 312. num. 10* Molfesius *in consuetudines Neap tom. 1. p. 5. q. 1. n. 7.* Rota Rom. *decis. 1092. num. 4 apud Seraph. decis. 421. num. 4. p. 4. diuersorum apud Farinacium in nouiter nouissimis; decis. 365. num. 2. p. 5. diuersorum apud Rubeum, & decis. 30. num. 32. p. 7. diuersorum apud eundem Rubeum*, & alij Iurisperiti communiter *apud eosdem* præsertim *apud Surdum, Menochium, & Mariam.*

47 Cibi verò nomine comprehenduntur panis, carnes, & alia edulia pro qualitate, & conditione personæ, cum alij sint cibi Rusticorum, alij nobilium. Menoch. *d. prasumpt. 157. num. 16.* & apud eũ Rebuffus *in d. l. verbo, victus.* Addit idem Menochius *ibid.* cum eodem Rebuffo; & docet etiam Surdus *de Alim. tit. 4 q. 8.* non solum haberi rationem cibi hominis, scilicet ipsius legatarij alimentandi, sed etiam animalium, v. g. equorum, vel mulorum, si id fert ipsius legatarij persona; alias non; & idem quando constat ex coniecturis præstandum cibum pro animalibus.

48 Potus nomine continentur vinum, ceruisia, & alia potionis genera; Rebuffus *in d. l. verbo, victus.* Menochius *d. pras. 157. n. 17.* & colligitur ex aliis, item intelligitur aqua, quando est venalis, vt Romæ, & Venetiis, & etiam Genuæ, *l. 1. l. Mela §. quidem libertis ff. de alimẽ. & librariis.* Rolandus *d. cons. 22. n. 7.* Simon de Prætis *d. n. 39.* Menochius *d. prasu. 157. n. 17. & 25.* Surdus *d. tit 4 q. 3. n. 2.* Matta *d. n. 7. n. 8. fin.* & alij apud eosdem, præsertim Scribentes *in d. l. 1. ff. de alim.* Et aduertendum hic, quod licet Oldradus *cons. 24. n. 2.* dixerit potum non contineri in legato Alimentorum, quia aliud sit cibus, aliud potus, ad id allegans illud Ioannis, *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Nihilominus sub generali alimentorum, & cibariorum nomine contineri, & potum contra eundẽ Oldradum, asseruerunt Corduba *in l. si quis à liberis, §. non tantum enim, & ff. de lib. agnosc.* Alciatus *in d. l. quos nos d. §. verbo, viuere.* Menochius *d. pras. 157. n. 17.* Surdus *d. q. 3. n. 6.* Rolandus *d. cons. 22. n. 7.* alij Doctores *n. 46.* relati, & alij à Surdo *d. q. 3. n. 2.* allegati. Et præsertim Decius *in d. l. 1. ff. de alim & in l. 2 ff. de iurisd. omniũ. dub.* vbi ait quod cibi appellatio includit potum, quando simpliciter pronunciatur, licet aliud sit, quando de cibo, & potu fit separata mentio. Et ratio est, quia alimentorum nomine continetur quidquid ad humanæ vitæ sustentationem requiritur, vt *n. 46* dictum est, sine potu autem, & absque aqua vita corporalis non potest sustentari; nam cum quotidiè insensibiliter consumetur humidum radicale, & partes corporis deperdantur, necessarius est cibus, & potus ad restaurationem humidi, & partiũ per conuersionem cibi, & potus in carnem, & sanguinem. Confirmatur, quia quod continetur nomine victus, continetur etiam nomine alimentorum, ita quod idem sunt reipsa alimenta, & victus, Ruinus *cons. 81. volum. 1.* Rolandus *d. cons. 22 n. 2* Simon de Prætis *d. dub. 11. num. 36.* & Menochius *d prasumpt. 157. n. 15.* Nomine autem victus continentur, quæ esui, potui, cultui corporis, quæque ad viuendum homini necessaria sunt, etiam vestimẽnta *d. l. verbo, viuere 43. ff. de verb. significatione.*

49 Nomine etiã potus veniunt non solũ vinum, ceruisia, & alia potionis genera, & aqua in locis, vbi est venalis; sed etiam vasa ad potandum, & in quibus

vinum

vinum, & cætera in quibus continentur, & conseruantur. Ita Rebuffus *loco supra allegato*. Simon de Prætis *d. dub.* 11. *num.* 42 Menochius *d. præs.* 157. *num.* 17. Molfesius *in conf. Neap.* §. 9. 1. *numer.* 9. & Surdus *d. tit.* 4. *q.* 3. *num.* 4. id comprobans, quia aliter vinum, & cæteri potabilia nequeant seruari, oportet etiam vasa deberi, vno enim concesso venit, id omne, sine quo cōcessum ille non potest *d. l. legatis ff. de aliment. leg. & alijs iuribus* per Surdum ad id *n. 5. allegatis*; faciunt etiam ad horum confirmationem *l. qui pœnam* §. *finali de penu legata*, vbi penu legata veniunt etiam vasa, quibus per varia continentur. & *l.* 3. & *l. 2. vino legato ff. de trico, vi. o, vel oleo legato*, vbi legato vino veniunt vasa, in quibus continetur, & seruatur.

50 Num autem aqua, quando est venalis, & comprehensa sub alimentis debeat in specie ipsa præstari; an verò pretium, seu æstimatio Bartholus *in d. l.* 1. *ff. de alimen. leg. at. numer.* 2. & de quibuscumque, quæ facile, citoque corrumpuntur, & modico tempore durant, vt carnes, pices, & similia, ait eorum pretium esse præstādum alimentario: quæ vero longo tempore durant, præstanda in sua specie, quod idem dicit *in l. pecunia num. 2. ff de alimen. legat.* Idem quod Bartholus, sentit Rolandus *d. conf.* 22. *fi. e per textum in l. mela* §. *quadam, de alimen. leg.* Corduba verò *in d. l. si qua a l bitu* §. *non tantum num.* 1 *t. ff. de liber. agnosc.* & Menochius *d. præsumpt.* 157. *numer.* 26. dicunt id non probari *in d. l. mela* §. *quidem ff. de alimen. legat.* eo quod in illo responso scripserit Vlpianus, quod *in l. eod. tit.* scilicet aquam contineri legat's alimentis, si in ea regione aqua emitur. Surdus *d. q.* 3 *numer* 9. melius respondet, debitorem, si malit, posse præstare; si verò idem debitor aquam singulis diebus dare non grauatetur, atque ab alimentario recipere non esse incommodum, non esse eundem debitorem cogendum dare pretium, quia sicut aliud pro alio solui non potest inuito creditore *l.* 2. §. *mutui datio ff. de reb. cred.* ita debitor non debet cogi ad soluendum vnum pro alio. Quare ait tunc solum prætium, seu æstimationem deberi, quando res debita præstari non potest; vel in subsidium, quando aliqua causa subest deueniendi ad æstimationem, aliàs res ipsa semper præstanda est. *l. si ita fideicom ff. de fideicoff. l. stipulantes opus ff. eodem tit* & *leg si non sciem* §. *libertas ff. certum petatur.* tunc ergo concludit Surdus *num.* 14. quando grane esset alimentario recipere aquā singulis vicibus posset peti æstimatio, & iudex pro suo arbitrio prouidebit, quod in tempus aqua detur, quæ seruari potest, bidno scilicet, vel triduo iuxta regionis consuetudinem; & prædicta quidem, quando aqua non est legata distinctè ab alimentis, sed inest legato alimentorum: nam quando distinctè legantur alimenta, & aqua, *vt in d. l. mela* §. *quidem*, comprehenditur non solum aqua causa potus, seu pro potu necessaria, sed etiam ad aliorum alimentorum vsum, ad abluendum, & alios similes vsus necessaria, *vt eodem* §. *quidem*, Vlpianus sensit, alioqui legatum aquæ distinctum non afferret emolumentum; & tamen dicit Vlpianus ibidem tale legatum afferre emolumentum fidei commisso, scilicet augens legatum aquæ, vt etiam Corduba *d* §. *non tantum numer.* 13. & Menochius *d num.* 26. aiunt; & Corduba probat ex copula, & quæ inter aquam, & alimenta adiicitur, efficit enim pinguius legatum aquæ *l. ea tamen adiectio ff. de leg.* 3. & in hoc casu addit Corduba deberi aquæ æstimationem.

51 Vestitus, seu vestis, aut vestimenti (idem enim important vestis, & vestimenta *l. vestis initio ff de auro, & argēto legat*) appellatione veniūt omnia lanea, linea, serica, bombagina, quæ induenh. (vt Camisias) præcingendi (vt cingula) amiciendi (vt clamydes) insternendi, (vt tapetia, coopertoria;) iniciendi, (vt deploides) accubandi (vt culitæ, seu colcitræ, vel culcitæ, vulgo lecto) siue plumeæ, siue laneæ, vel matarazza; causa parata sunt. ita *dicta l.*

D. Io. Angel. Bossius, de obligat. Parentum.

vestis. ibid. Glossa: Simon de Prætis *dict. dub.* 11. *numer.* 46 *numero* 42. Menochius *d. præs.* 157. *numero* 18. & Surdus *d. tit. 4. quæst.* 2. *numero* 8. vbi *numero* 10. ex Bellono *conf.* 30. *numero* 11. *vol.* 2. declarat Camisiam comprehendi nomine vestis legatæ, quando vestium fit simplex mentio; secus vbi ex testatoris verbis aliter colligi posset, vt *in d. conf.* 30. id etiam, quod nomine vestis veniant, laneæ, lineæ, sericæ, & similes, intelligitur pro qualitate, & conditione personæ *l. penult. initio ff. de aliment. legatis*, & alios allegans Menochius *d. numero* 18. de qua re infra de taxatione alimentorum iuxta qualitatem personæ. De lecto etiam quod alimentorum nomine comprehendatur, constat ex *d. l. quos not* §. *verbum viueri*, ibi & *stramenta contineri ff. d. verb. significat & l. in stratum eod. tit.* vbi & redditur ratio, scilicet, quia sine lecto non potest homo viuere. Idem tradunt Bartholus *in d.* §. *verbum viuere*. Menochius *d. præs.* 157. *numero* 27. Garzias *d. capite* 3. *numero* 39. 40. 41. Marta *d. art.* 3. *numero* 8. Surdus *tit.* 4. *quæst.* 3. apud eosdem. Et nomine lecti intelliguntur etiam omnia ornamenta quæ accedunt lecto, vt Surdus *d. quæst.* 2. *numero* 5. post Bartholum *per textum* ibi *in l. liberorum* § *fin. ff. de leg.* 3. Verum verò si testator alicui legauerit lectum, veniant ornamenta ordinaria, vel etiam pretiosiora ex legatarij conditione iudicandum iuxta ea, quæ infra explicantur, & tradita *tom.* 3. *inter. var. tit.* 14. *n.* 7. & 95.

Præterea vestis nomine veniunt capitis tegumenta *dict. leg. argumento* §. 1. ibi, & *fascia crinales*, *ff. de aur. & arg. leg.* ibidem Glossa, verbo, *muliebria*. & Surdus *d. quæst* 2. *numero* 9. 52

53 Item veniunt Calceamenta, cum hæc sint pedum vestes *d. l. argumento*, ibi *pedula quæ & impilia*, Simon de Prætis *d. dub.* 11. *numero* 39. Rolandus à Valle *d. constitution.* 22 *numero* 5. Menochius *d. præs.* 157. *numero* 10. & *d. ca'u* 170. *numero* 30. Crauetta *d. conf.* 199. *numero* 3. Surdus *d. quæst.* 2. *numero* 3. Rota *d. decision.* 431. *numero* 4. *præcl.* 4. *diuersor.* Marta *d. articul.* 7. *numero* 8. & alij ab iisdem relati.

54 Pelles quoque contineri nomine vestium, & alimentorum, si alimentarius illis egeat, quia sit senex, vel Doctor, vel alterius conditionis, cui vestes ex pelle conueniant, tradunt Baldus *conf.* 3n. *fine vol.* 2. Rolandus a Valle *d. conf.* 21. *n.* 4. *fine*, & Surdus *d. q.* 2. *n.* 6.

55 Habitationis nomine contineri etiam suppellectilia, Quæ massaritias vulgò appellant nempe scamna, cathedras, mensas, tabulas, & vasa omnia ad coquinam, & mensam, & alia instrumenta ad vsum quotidianum necessaria, tradidere Simon de Prætis *d. dubitatione* 11. *n.* 41. & Menochius *d. præsumptione* 157. *n.* 23. *argum. l.* Labeo §. 1 *ff. de supellectili legata*; & quia quis non potest liberatè, qui supellectilia opportuna non habet, sine eis enim, vt experimento constat nemo potest habitare, & viuere, vt vno concesso veniunt omnia, sine quibus alimentarius non potest commodè alimenta consequi; Ad nihil verò seruiret habitatio, si nuda esset domus, nudi parietes. Surdus etiam *tit.* 4. *q.* 4. *n.* 3. existimant prædictas massaritias deberi alimentario non tamen sub nomine habitationis. quia simplici habitatione legata nil aliud sit præstandum præter domum ipsam, non verò supellex, & bona mobilia ad domus instructionem, vel ornatum, cum aliud sit habitatio, aliud supellex, vt constat ex eo, quod in iure habentur separati tituli *de habitat. leg.* & *de supellectli legata*, quæ cum sint diuersa nō potest de vno ad aliud inferri *l. Papinianus, ff. de minoribus*; ait ergo ea ratione alimentario deberi vasa ad coquinam, & mensam necessaria, quia sine iis non sunt perfecta alimenta.

56 An verò debitor alimentorū, & habitationis, si semel assignauerit alimētatio habitationē, seu domū pro habitatione

ratione, possit variare dando aliam, & recipere, quam dedit: Affirmat absolutè Matthæus de Afflictis *in const. regn. constit. incipiente*, Communibus *in fin.* Rolandus *d. cons. 22. num. 1.* & Menochius *cons. 62. n. 11. per textum in l. si sterilis §. fin. ff. de actionibus empti.* Surdus verò *d. q. 4 num 10. & seq.* dicit tunc solum licitam esse eiusmodi variationem, si fiat sine damno, vel incommodo alimentarij, per regulam, quod sit facile concedendum, quod mihi non nocet, & alteri prodest: de qua Glossa *in l. 2. initio ff. soluto matr.* & Bartholus *in l. item Capilli ff. de rerum diuis.* Confirmat, quia etsi habens seruitutem viæ, vel itineris in aliquo feudo non possit variare, sed electione loci semel facta cogatur per illum, & non per alium transire *l. si vi ff. de seruitutibus*; ille tamen, qui seruitutem debet, licet semel viam designauerit in vno loco, potest variare, & alium æquè commodum designare, vt per textum satis clarum *in l. 2. §. penult. ff. de Religiosis, & sumptibus funerum.* Glossa fin. *in d. l. si cui.* Bartholus *ibid.* Castrensis, Cæpola, & alijquos contra Angelum refert, & sequitur, idem Surdus *d. q. 4. numer. 12.* sufficit ergo, quod detur habitatio in aliqua domo, dummodo sit commodum, & sufficiens iuxta qualitatem, & conditionem personæ, & variatio detrimentum alimentario non afferat. Sed puto quod non aliud velint Afflictus, Rolandus, & Menochius scilicet variationem esse licitam sic, nempe sine damno, & notabili incommodo alimentarij, vt etiam notauit Gratianus *discept. for. to. 4. c. 343. numer. 13* hoc idẽ asserens. Et quamuis textus *in d. §. fin. l. si sterilis* loquatur in debito alternatiuo, scilicet quãdo venditor domus reseruauit sibi habitationem, vel decem in singulos annos, & sit obligatio annua, quæ continet plures obligationes, & tot, quot sunt anni, quo casu lex vult emptorem posse vno anno habitationem præstare, alio vero anno decem dare, in præsenti vero casu nulla sit obligatio alternatiua, & sit vnicum debitum alimentorum, vt propterea vna assignata domo non videatur amplius permissa variatio; nihilominus facit etiam aliquo modo ad ostendendum licitam etiam in nostro casu variationem habitationis pro habitatione æquè commoda; sicuti ibi licita est variatio habitationis pro solutione decem, & è contra.

Cæterum habitatio præstanda à debitore alimentorum intelligitur pro se, & eius familia, scilicet, vxore, & aliis, & textus *in l. cæterum §. mulieri. ff. de vsu, & habitatione*; & tradunt Simon de Prætis *d. dub. 11. numer. 19.* Menochius *d. præsumptione 157. n. 21.* ne vir ipse vxore, & familia careat, cum sit mulier socia domus mariti; *l. aduersus Cod. de crimine expilatæ hæreditatis.* Et quod pater teneatur præbere habitorium pro se, & pro suis liberis, & vxore, tradunt Glossa *in l. si quis à liberis §. non tantum* verbo *cætera*, & ibi Bartholus *ff. de liber. agnosc.* & Sanchez *de matrimo. lib. 4 disputation. 26. numer. 21.*

§. II.

In materia odiosa victus, & habitatio, non veniunt nomine alimentorum, vt cum agitur de illis remittendis.

58 Illud verò quod in præcedentibus dictum est vestes, & habitationem venire alimentorum nomine; id intelligendum in materia fauorabili, & vbi agitur de alimentis præstandis ex iure naturæ, & coniunctione sanguinis; vel ex legato, aut alia legis; vel hominis dispositione; secus vero in materia odiosa, & vbi agitur de remittendis alimentis, pacto vel renunciatione, vel transactione, vel alia via; tunc enim nomine alimentorum non continetur vestiarium, & habitatio, seu remittens non censetur remittere vestiarium, & habitationem, nisi specialiter vestiatio, & habitationi renunciauerit seu super illis specialiter transegerit. Textus clarus est *in l. cum hi §. qui transigit ff. de transactionibus.* Bartholus *in l. legatis initio ff. de aliment. legat.* Iason *in d. §. qui transigit*, dicens esse communem sententiam. Menochius *de arbit. casu 170. n. 27. & sequen. de* Garzias *expensis d. c. 3. numer. 38.* Surdus *de alimentis tit. 4. q. 2. n. 6.* Cancerius *var. resol. cap. 16. numer 41.* & alij à Surdo *d. n. 30.* relati Fauore enim eorum, quibus debentur alimenta, introductum est, vt nomine alimentorum veniant vestiarium, & habitatio. Quare non est audiendus Decius *in l. de alimentis num. 2. Cod. de transact. & in l. 2. n. 31. ff. de Iurisdict. omnium Iud.* volens non minus vestes venire nomine alimentorum, quando remittuntur alimenta, quam vbi agitur de illis præstandis; eo quod etiam in materia odiosa fiat lata interpretatio, quatenus verborum proprietas patitur *l. cum lege, Cod. de testam.* respondens ad *d. §. qui transigit*; ideo vestes ibi non venire, quia textus procedit vlterius disponendo specialiter; quam tamen Decij responsionem Surdus *d. n. 30.* reprobat dicens esse verbalem; si enim cum tractatur de alimentis remittendis, vestis veniret appellatione alimentorum, Dinus Mateus *in d. § qui transigit*, non decreuisset de veste specialiter transigenda, vt in eo textu dicitur.

§ III.

Appellatione alimentorum comprehenduntur ligna ad coquendum cibos, & calefaciendum, & medicinæ, & expensæ pro Medico.

Secundo cum sub alimentis comprehendantur omnia vitæ hominis corporali necessaria, vt *n. 46.* iuxta Doctores communiter dictum est; continentur etiam ligna non solum pro coquendis cibis, sed etiam calefaciẽdi causa tempore hyemali; ignis enim ad prædicta necessarius est. Ita expressè Simon de Prætis *dict. dub. 11. numer. 41.* & Menochius *de præsumptione 157. numero 24.* 59

Medicinæ quoque, seu expensæ pro medicinis, si contingat alimentarium infirmari, siue alimenta sint alicui debita ex officio iudicis, siue ex contractu, vel testamento, seu legato, sub alimentis contineri; & alimentario infirmo sunt exhibenda. Ita per dictam *l. verbo victus, & d. l. quos nos §. verbo viuere, ff. de verborum significat.* Bartholus *in l. legatis de alimen. in l. libertis 2. §. 1. ff. eodem, & in l. si cum dotem §. fin autem ff. soluto matr.* Craueta *cons. 149. n. 3.* Mynsinger. *pract. cent. 3. obseru. 12.* Rolandus *d. cons. 22. n. 3. lib. 1.* Simon de Prætis *dicta dubitatione 11. n. 37. & 38.* Menochius *d. præs. 157. n. 30.* Garzias *d. c. 3. n. 42.* Surdus *tit. 4. q. 5. n. 1.* Marta *de success. p. 4. q. 18. ar. 7. n. 8* Et alij Iurisperiti communiter, quos Rolandus, Menochius, & Surdus *num. 5.* late referunt; sine medicinis enim vita hominis conseruari non potest stante infirmitate. Ex quo fit vt sub alimentis contineatur expensa, seu salarium pro medico, quod alimentario infirmo præstandum erit ab eo, qui debet alimenta, vt medico vti possit: vt in specie post alios Rolandus *d. numero 3. fine*, & Surdus *d. 3.* sicut enim medicinæ, ita & medicus alimentario infirmo est necessarius, per quem opportunæ medicinæ sunt præscribendæ, & applicandæ. 60

§. IV.

§. IV.

Alimentorum nomine comprehenduntur equus, seruitores, eorumque salaria; item expensæ ad addiscendas artes honestas, & disciplinas iuxta conditionem Alimentarij.

61 COotinentur etiam equus, seruitores, vel seruitrices, eorumque salaria, si ita postulet dignitas, & status alimentarij. ita Simon de Prætis *d. dub.* 11. *n.* 59. & alios allegans Menochius *d. præsumptione* 157. *n.* 28. *&* 29. & Surdus *d. tit.* 4. *q.* 8. *&* *q.* 18. & de alimentis seruis præstandis habet *l. cum plures, §. si tutor, ff. de administratione, & periculo tutor.* Addit Surdus *d. q.* 8. *n.* 4. *& seq.* alios allegans, contineri etiam currum, seu carocium, si id postulet dignitas alimentarij; item contineri expensas in honesta aliqua recreatione, venatione, hastiludio, & similibus pro qualitate personæ. Tradit Fagundez *in Decalogum l.b.* 4. *cap.* 21. *num.* 8. *& cap.* 24. *num.* 2. *&* 3.

62 Item nomine alimentorum, veniunt expensæ necessariæ ad addiscendas artes honestas, vel disciplinas, & scientias, si alimenta debeantur iure naturæ, & sanguinis, seu ratione pietatis, & officio iudicis; & Alimentarius sit persona docilis, & capax, apprehendendi artem, vel scientiam, vt cæteri eiusdem conditionis, talibus artibus, & disciplinis soleant instrui. Ita per textus *in l. qui filium, ff. vbi pupillus educari debeat*, ibi, *Sed & in studia, & in cæteras necessarias impensas debet impendi pro modo facultatum.* & *d. l. cum plures, §. cum tutor. ff. de administratione & periculo tut.* ibi, *imprimis mercedes præceptoribus. & l. vltima C. de alim. pupillo præstandis*, ibi, *ministeria, studiaque erogata esse.* Ex Iurisperitis *suprà n.* 46 relatis tradunt Crauera, Mynsingerus *locis ibi allegatis*, Rolandus *d. cons.* 22. *num.* 8. Matta *d. ors.* 7. *num.* 12. Menochius *lib.* 4. *præs.* 191. *num.* 12. *in fine, & de arbitr. cent.* 6. *casu* 501. *num.* 7. Ioaones Nicolaus Lucidorus *de illegit. cleric. cap.* 15. *num.* 15. & alij Iurisperiti communiter ab iisdem, & à Surdo *d. tit.* 4. *q.* 6. latè relatis, Fragosus *de Repub. Christ. par.* 3. *disp.* 1. *n.* 93. 94. 95. & Doctores, qui *hoc tract. pars.* 1. *cap.* 10. *n.* 46. sunt relati; vbi probatum est parentes obligari ad curandum, vt filij instruãtur bonis artibus, & disciplinis, quibus cæteri eiusdem conditionis informati solent. Idem etiam sentit Surdus *d. q.* 6. *n.* 1. *& sequent.* (quamuis *num.* 6. *&* 7. contendat id non colligi ex præfatis textibus;) & *d. num.* 7. *fine.* addit ab hac opinione non esse in consulendo, & iudicando discedendum; & quod pater nedum teneatur filio præstare alimenta ordinaria, sed etiam expensas pro studio, latè alios allegantes tradunt Paschalis *de potestate patris part.* 2. *c.* 3. *num.* 16. Franciscus Maria Pratus *in annotationibus ad eundem Paschalem. d. cap.* 3. *ad citatum num.* 16. & Io. Lupi *de illegitimis. com.* 2. §. 1. *cum.* 40. quamuis contrarium sentiant Padilla *in auth. res quæ, num.* 92. *Cod. comm. de legatis*, & alij, qui *infra num.* 825. referuntur. Ratum autem expensarum ratio habenda est Iudicis arbitrio pro qualitate, & dignitate personæ, & pro quãtitate patrimonij, vt Menochius *d. cap.* 101. *num.* 10. & note eum Garzias *tract. de expens. cap.* 3. *num.* 48. licet id intelligat solum quoad studia Grammaticæ, & artium liberalium, non autem iuris ciuilis, vel medicinæ, nempe Philosophiæ, & Theulogiæ, & similium; impensas enim in huiusmodi studiis, cum sine illis filius possit viuere, patrem non teneri facere, præter Garziam *ibid.* tradidere Bartolus *in l.* 1. §. *Nec Castrense in fine, ff. de collat. bono.* (vbi dicit, quod pater non tenetur impendere pro filio studente in iure) & *in d. l. de bonis, §. non solum* (vbi dicit quod in studiis homo dicitur militare, & hoc eis potest honeste viuere) Simon de Prætis *d. dub.* 11. *num.* 38. & alij Iurisperiti; & Menoch. *d. casu* 501. *num.* 11. & Surdus (qui & illos sequitur) *d. quæst.* 6. *num.* 8. 11. *&* 12. quam tamen limitationem reprobant Corduba *in l. si quis a liberis, §. non tantum, num.* 55. *ff. de lib. agnosc.* Rebuffus *de priuileg. scholar. priuil.* 13. *num.* 2. & Menochius *d. casu* 501. *num.* 12. asserentes, si filius sit bonæ indolis, & patris conditio, & substantia ferat; teneri patrem pro filio impendere non solum in studia liberalium artium, sed etiam iuris ciuilis, & medicinæ; tum quia pater tenetur ad institutionem filiorum, vt videtur colligi ex *l. tus alimentoru, §. idē ad instructionem*; tum ob rationē *in illegit. t. p. cap.* 10. *n.* 46. *fine*, adductam ex Menochio; & contra sentire videtur Fragosus *d. disp.* 1. *num.* 96.

Ex quibus colligitur eum, qui promisit aliquem vt 63 filium tractare, vel alere, teneri illum mittere ad scholas, & erudiri facere in artibus honestis, & disciplinis, & iuxta illius capacitatem, & conditionem, & expensas facere in magistris conducendis pro qualitate, & conditione personæ, & quantitate patrimonij. ita post alios Menochius *d. casu* 501. *num.* 7. *& sequent.* & Surdus *d. tit.* 4. *citati q.* 6. *num.* 5. cum ad id teneatur pater erga filium, iuxta tradita *num. præcedenti*, & *d. cap.* 10. *num.* 46. videntur ibi notata.

§. V.

Quando alimenta alicui debentur ex dispositione hominis, & ex legato alimentorum, & iure actionis; an sub illis comprehendantur expensæ pro studiis, & apprehendendis disciplinis.

VTrum verò quando alimenta alicui debentur ex 64 dispositione hominis, nempe ex legato alimentorum relicto, & iure actionis, sub alimentis comprehendantur etiam impensæ pro apprehendendis disciplinis, & artibus honestis necessariæ. Negant Bartolus *in l. legatis, in principio; & in d. l. de bonis. §. an solum, & in tract. de alimentis. num.* 3. Baldus *in d. l. qui filium, ff. vbi pupill. educari debeat.* Ioachimus Mynsing. *loco supra cit.* Simon de Prætis *d. dub.* 11. *num.* 38. *fine.* Molfesius *in constit. Neap. com.* 1. *p.* 1. *q.* 1. *num.* 8. & Doctores communiter, quos referunt Surdus *d. tit.* 4. *q* 6. *num.* 4. & Rota *decis.* 365. *num.* 28. *p.* 5. *diuers. apud Rubeum*; Eo quod nomine alimentorum veniant solum corporis necessaria, scilicet cibus, potus, vestis, habitatio, *d. l. legatis, ff. de alim. leg.* rerum disciplinæ, & scientiæ non sunt ad sustentationem corporis necessariæ, cum sine disciplinis, & scientiis vitam quilibet traducere possit, & videamus plures ignaros litterarum, quàm scientes. Contrarium affert Surdus *d. num.* 4. *fine* asserens, se non videre rationem diuersitatis inter alimenta debita iure naturæ, & sanguinis, atque officio Iudicis, & debita ex dispositione hominis; nam etsi fortè (loquit) arctiùs cogat natura, quam pactum, non tamen in plus cogit. Confirmat, quia pro alimentis fauorabilior interpretatio sumenda est; sicut patet de alimentis relictis vsque ad pubertatem, quæ debentur vsque ad annum 18 si relicta sint masculo, & vsque ad 14. si relicta fœminæ. *l. mela ait, ff. de alim. legatis*; & cum aliis Surdus *tit.* 8. *priuileg.* 58. *num.* 4. & idem quando alimenta sunt legata pupillo, scilicet tunc Alimentorum nomine intelligi etiam expensas pro apprehendendis artibus, & disciplinis, sentire videntur Rolandus, & Matta *locis supra allegatis.*

Dicendum in legato alimentorum absolutè, & re- 65 gulariter nomine alimentorum non contineri expensas studiorum, & ad disciplinam spectantes; sed vt ab hærede alimentatio sint præstandæ, debere aliunde, scilicet per probabiles coniecturas constare, seu colligi testatorem illas relinquere voluisse. textus est *in l. legatis*

alimentis,ff. de alim. leg. vbi cætera (inquit Iauolenus) quæ ad disciplinam pertinent legato (scilicet alimentorum) non continentur; *nisi aliud* (subdit Paulus *l. sequenti*) *testatorem sensisse probetur.* Ita etiam præter Bartolum, & alios num. præcedenti relatos, Corduba *in l. si quis a liberis, §. non tantum, num.* 31. & 35. Menochius *lib. 4. præsumpt.* 157. *num.* 31. & alij ab eodem relati, qui amplectuntur illam Bartoli, & Baldi *locis citatis*, distinctionem de alimentis iure naturæ, & ratione pietatis debitis; & debitis ex dispositione hominis, & iure actionis, atentes impensam studiorum causa contineri nomine alimentorum solum, quando quis tenetur alere ratione pietatis, vt pater filium, etiam spurium; non verò quando quis tenetur alere ex pacto, vel ex legato, nisi aliud ex probabilibus coniecturis appareat de volontate testatoris, vel paciscentis.

66 Probabilis verò coniectura ad eredendum testatorem voluisse præstari studii & disciplinæ impensas, sumitur ex sanguinis charitate, & affectione, quæ id suaderet; vt si testator legauit alimenta filio suo naturali, vel simili, cui alias Iudicis officio tenetur præstare alimenta, & studij, ac disciplinæ impensam, iuxta tradita *num.* 61. ita post Bartolum *in d. l. legatis alimentis, & in d. tractatu de alimentis, num.* 2. & Cordubam *loco supra allegato.* Menochius *d. num.* 31. Aliæ etiam coniecturæ desumi poterunt ex vsu testatoris, & ex affectu erga legatarium etiam non sibi sanguine coniunctum, & ex toto tenore dispositionis.

67 Ex quibus patet esse contra communem Doctorum sensum, & non admittendam doctrinam, quam tradit Fagundez *in Decal. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 13. scilicet textum *in d. l. legatis alimentis*, dicentem nomine alimentorum legatorum non comprehendi impensam ad disciplinam pertinentem; intelligi de alimentis, quæ iure naturæ debentur; alios verò textos *n.* 62. adductos, ex quibus colligunt Doctores communiter nomine alimentorum contineri expensas pro studiis, loqui de alimentis, quæ debentur ex dispositione legis; sub alimentis enim iure naturæ debitis (inquit) comprehenduntur tantum alimenta ad vitam præcisè necessaria; sub alimentis autem debitis ex dispositione legis, seu iuris comprehenduntur alimenta ad vitam, & ad studia; quia intelliguntur de alimentis naturæ humanæ, politicæ, & bene institutæ: textus enim *in d. l. legatis*, loquitur expreise de alimentis debitis ea lege, non iure naturæ: cæteri verò textus *num.* 62. adducti loquuntur de alimentis debitis iure naturæ; & loquuntur etiam de debitis ex dispositione legis; intelliguntur tamen de debitis ex dispositione legis, quæ etiam iure naturæ, & ratione pietatis debentur, vt quæ à patre filiis debentur. Quare alimenta debita ex dispositione legis, cum etiam debita sint iure naturæ continent expensas pro studiis alimentarij.

68 Item inter alimenta comprehendi etiam impensam funeris, si Alimentarius moritur, & competentes expensas pro anima defuncti, tradit Ludouicus Molina *de iustitia tom.* 1. *d. disp.* 168. *allegato §. Alimenta.* Cui contradicit Bonacina *loco supra num.* 46. *citato*, dicens, quod etsi pater tenetur ad expensas funeris, si filius moritur, impropriè tamen Alimentorum nomen illis adscribi, cum filius eis non alatur, non sustentetur; & alioqui etiam expensæ, quæ in diuinis officiis in suffragium Defunctorum fiunt, nomine alimentorum vocarentur, & continerentur. Sed quamuis dictæ expensæ propriæ non vendicent sibi nomen alimenti, rectè tamen dicit Molina inter alimenta computari; quia licet illis corpus non alatur, aut sustenteur, sunt tamen necessariæ ad conuenientem corporis alimentarij Defuncti curam, ac proinde sicut omnia necessaria ad corpus viuum sustentandum inter alimenta computantur, & sunt præstanda ab eo, qui alimenta debet dare; ita etiam funeris impensæ (si alimentarius Defunctus non reliquit) sine quibus corpus alimentarij, aut remaneret derelictum, & inhumatum, vel decenter sepulturæ non posset tradi.

§. VI.

Debita illius, qui alendus est, non comprehenduntur sub alimentis.

DEnique nomine alimentorum, non intelliguntur 69
debita, si quæ alimentarius contrahat. Molina *tom.* 1. *de iust. disp.* 228. *§. Quintus effectus*, versic. *Quartum est*, qui enim alimenta præbere tenetur, eiusmodi debita soluere non cogitur. *§. parens, ff. de liber. agnosc.* & eadem ratione, si filiusfamilias delictum committat, & pœna aliqua condemnaretur, non tenetur pater eam soluere, neque de legitima, quæ filio in bonis patris debetur, neque de alimentis, quæ pater tenetur ei præstare, vt loco citato Molina cum Panormitano *in cap.* 2. *de delictis puerorum, num.* 3. & Greg Lopez *in l.* 1. *tit.* 19. *part.* 4. *l.* 1. post Speculatorem. Et prædicta de alimentorum appellatione.

SVMMARIVM
Capitis Tertij.

Alimenta filiis, & quibuscunque ratione sanguinis, vel legati debita, ex iuris ciuilis dispositione taxanda, & præstanda sunt iuxta qualitatem, & dignitatem eius, qui alendus est, & facultatis eius, qui alere debet, & iuxta regionis consuetudinem, & ætatem alimentarij. num. 70. *ad* 74.

An id procedat in alimentis subsidiariis, quæ ab Auo materno, vel fratre præstantur in defectum patris, vel aui paterni. n. 71.

Taxatio quantitatis alimentorum, committitur arbitrio Iudicis, eo tamen modo, quo declararet diligens paterfamilias, qui nullum interesse haberet. num. 75.

Qui tamen Iudex tenetur considerare præfatas circumstantias dignitatis personarum, virium patrimonij, & consuetudinis regionis. num. 76.

Etsi ignorarentur redditus bonorum, Iudex decernet alimenta ad certam quantitatem, sibi bene visam cum clausula sine præiudicio vtriusque partis. ibid.

Alimenta taxata etiam acceptata augentur auctis facultatibus, vel aucta dignitate, & familia eius, qui ali debet; & si fuerunt taxata in certa quantitate pecuniæ, augenda est taxatio aucto valore, seu pretio rerum nempe ciborum, vestium, & ceter. num. 77. *&* 79.

Consensus in alimenta taxata intelligitur rebus in eodem statu manentibus. num. 77.

Alimentis sibi iure naturali debitis filius renunciare non potest. ibid.

Alimenta ex dispositione hominis, puta conuentione, vel stipulatione in conuentione taxata, vel taxata à testatore nō augentur, neque diminuūtur, aucta familia, vel dignitate alendi, vel diminutis facultatibus. numer. 78.

Nemo tenetur præstare vltra id, quod promisit. ibid.

Stipulans sibi alimenta, non intelligitur stipulare pro persona extrinseca, neque etiam pro vxore. ibid.

Debitor non est grauandus vltra illud, ad quod verisimiliter non se obligauit. ibid.

Nobili alimenta debentur delicata, non debet vesci cibo rusticorum. n. 80.

E contra Rustico, non debentur cibi delicati, non panis albus, aut pulli, sed alendus grosso pane, & fabaceo, caseo, cæpe, allio, rafano, & similibus cibis. num. 81.

Pauperi rustico & vili tradere cibos delicatos, & sumptuosa conuiuia præparare, annumeratur inter peccata venialia, & quare. n. 62.

Aliquando à veniali excasatar.ibid.

Nobili, & quicumque Alimentaria, qui eius dignitate inspecta illis eget, alimenta præstanda sunt etiam pro famulis.n.83.

Et generaliter obligatus alere aliquem, tenetur etiam seruitori, vel seruitoribus, alimenta præstare, si inspecta necessitate, vel qualitate personæ non potest sibi seruire.ibid.

Sublegato vxori facto eius, quod sibi comparauerat, vel confecerat, venit vestis, quam ancillis eius vxoris comparauerat, confecerat.ibid.

Etiam in legato Alimentorum, veniant alimenta pro seruo, & Ancilla contra Gratam.n.84.

Legatum Alimentorum latè interpretandum secundam legatarij dignitatem.ibid.

Alimentario nobili, & cuicumque, si eius dignitas ita exposcit, dandus equus, vel mulus, & pro eis alimenta, & etiam Rheda.n.85.

Alimentario Rustico, qui non potest ire pedester saltem Asinus prouidendus contra Cordubam. numero 86.

Filiis Æqualia alimenta sunt à patrè præstanda. numero 87.

Æqualitas inter filios seruanda.ibid.

Primogenitus habet praeminentiam quandam inter fratres, & sedere debet in loco digniori.ibid.

Primogenito debentur alimenta pinguiora.ibid.

Procedunt prædicta in primogenito successore in omnibus bonis, vel maiori eorum parte.ibid.

Alimentario, qui alias fuit diues, modo est pauper, an sint præstanda ampliora alimenta, quam ei, qui semper pauper; an verò solum alimenta secundam vltimum statum paupertatis, referantur plures opiniones; & resoluitur non præstanda alimenta secundum prioris status dignitatem, tamen ampliora, quam ei, qui semper fuit pauper, numero 88. & 89.

Limitatur vt dignitas pracedens non attendatur, quando est amissa ob culpam propriam.n.90.

Pater alias vilis, & pauper, postea effectus diues, & ad digniorem statum euectus tenetur præstare alimenta filio legitimo, & illegitimo secundum præsentis status facultates, n.91.

Et similiter filius plebei legitimus si postea acquisiuit bona castrensia, vel quasi castrensia: & filius plebej illegitimus ex sua industria est fortuna factus diues debent alere parentes secundum præsentis status facultates.n.97.

Alimenta in quibusdam casibus non sunt, præstanda iuxta personæ dignitatem, sed sufficit, si præstentur tantùm secundum necessitatem; seu quatenus sunt præcisè necessariâ sustentationi.n.93.

CAPVT III.

Filiis legitimis an ex iuris ciuilis dispositione alimenta sint præstanda, & taxanda secundum eorum qualitatem, & dignitatem, & quantitatem paterni patrimonij: vbi est in vniuersum, an alimenta debita iure naturæ, & sanguinis coniunctione, & etiam debita ex legato alimentorum, sint præstanda iuxta qualitatem, & dignitatem personarum, & facultatis illius, qui alere tenetur.

VIdeamos, an filijs legitimis, & naturalibus ex iuri ciuilis dispositione alimenta siot præstanda, & taxanda iuxta statum, & qualitatem, ac dignitatem personarum, & qualitatem paterni patrimonij. Circa qood

§. I.

Quid iuxta ius ciuile.

COmmunis Doctorum sententia est, quod licet attento iure naturali alimenta debeantur tantum secundom naturæ indigentiam, & ea tantom de necessitate sint præstanda, quæ necessaria sunt ad vitæ sustentationem iuxta tradita supra n.15. & Doctores ibidem initio, & fine relatos, & Iurisperitos mox allegandos; tamen iuxta ius ciuile alimenta sunt præstanda secundum statum, & dignitatem illius, cui præstanda sunt, & secundum dignitatem, & facultates illius, qui soluere tenetur, illius scilicet facultatum quantitatem quo ad redditus, quæ ex illis percipiuntur considerata filiorum, conditione, & numeri habita ratione: ita ex Theologis Molina *de iust.tom.1.disp.* 168.§.*iure tamen Canonico, tom.2.disp.413.n.7.& tom.3.disp.576.* Vasquez *in opusc. de testamentis c.3.§.7.dub.9.* Azorius *p.2.lib.2.c.4.q.19.& p 3.lib.5.cap.7.q.9.* Sanchez *in consil.mor.lib.4.c.3.dub.34.* Fagundez *in Decalog.lib.4 cap.17.n.11* Megala *p.2.lib.2.c.2.q.2.& c.23.q.2.n.71.* & alij Theologi *supra n.1.* relati, ex Iurisperitis ita scribentes *in l. si quis.ff.de annuis leg.in l.2.cum plures §.vltimo ff.de administr. tut. in l.2.Cod vbi pupillus educari debeat;* & in alias leges, quæ *infra* adducuntur. Corduba plures alios allegans *in l.si quis à liberis §.sed si filius n.43.ff. de liber.agnosc.* Alexander *cons.72.numer.7.lib.5.* Craueta *cons.189.numer.11.* Tiraquellus *de nobilitate cap.20.numero 143.* Menochius *de arbitrariis, casu 169. & centuria 6.casu 501. & de præsumpt. lib.4.præs.157. numer.16.18.28.& 29.* Simon de Prætis *de interpretat. vltim.volunt.lib.4.interpretat.2.dubitatione 11.numer.52.* Couarruuias *de spons.p.2.c.8.§.6.numero 7.* Garzias *de expensis cap.4.numero 17.* Spino *in speculo testam.* Glossa 16.*numero* 102. Gomez *in l.9.Tauri numero 39.* P.Barbosa *ad l.1.p.4.numero 60. & 61.ff.soluto matr.* Ludouicus Molina *de primog. lib.2.capite 15.numero 55.* Additiones *d. capite 15.numer.39.* Gama *decis.225.numero 1.* Marescottus *var.resol.lib. 2. capite 83. numer.12.* Vincentius de Franchis *decis.283.numero 20. 21.& 22.* Ioannes Lupi *de illegit.comm 2.§.1.numero 40.* Fachineus *controu.iuris.lib.6.capite 34.initio,* Borgninus *canalc.decis.18.num.13.p.2.* Matta *de successoribus p.4.q.18.ar.7.numer.14.* Surdus *de aliment.tit.4.q.18.numero 1.& sequent.* Stephanus Gratianus *discept.for. tom.1.capite 111.numero 1.& sequen.tom.4. capite 613.numero 4.& 5. & tom.5.capite 954.numero 37. & 38.* Paschalis *de patria potestate p.2.cap.3.numero 44. ad 48.* Molfesius *tom.1.in cons.Neapol.p.5.quæst.6.* Augustinus Barbosa *collect.ad l. si potrem numero 2. Cod. de alendis liberis.* Salgado *in labirinth.cap.24. numero 53.& sequent.* Caluinus *de aquis.lib.1.cap.73.* Aloysius Riccius *in collectaneis Decisionum p.1.collect. 97.& p.7.collect.97.& p.7.collect.3077.* Rota Romana *decis.21.p.1.apud Verallum.decis.31.numero 6.* (*quæ est decis.331. apud Mansicam, & decis.411.p.4. diuersorum, seu in noniter nouissimis Farinacij*)(& *decis. 538. numero 2.p.2.recentiorum Farinacij;* & cæteris Iurisperitis *apud eosdē.præsertim.P.Barbosam, Sanchez, Gratianum, Rotam, & Salgadum.* 70

Probatur hæc commonis conclusio, *tam ex l. si cui ff.de annuis legatis* ibi *ex dignitate personæ;* tum *ex l. cum plures ff.de administrat. tutor.* ibi *sed pro facultate patrimonij, pro dignitate natalium.& l.tutor.* ibi *secundum dignitatem, facultatesque pupilli modum seruorum ff.tit.eodem titulo.* tum *ex l.1.Cod. vbi pupilli educari debeant*, ibi *inspecta personarum qualitate, & coniunctione.* tum *ex lib. cum alimenta*, vbi *ex facultа* 71

cultatibus Defuncti, ff. de alimentis legatis; tum *ex d. l. si patrem, Cod. de alen. lib.* ibi, *pro modo facultatum*, tum *ex l. 2.* ibi, *pro modo facultatum*, *& l. 3.* ibi, *modum autem patrimonij, ff. vbi pupillus educari debeat*, tum *ex l. 1. §. mulier autem. ff. de ventre in possessionē mittendo*, ibi, *pro facultatibus Defuncti, & pro dignitate eius, & mulieris, & l. dubitatio, vbi secundū dignitatem e bona præstanda, ff. eod. tit.* tum *ex l. sed si quid ei, §. sufficienter*, ibi, *secundum ordinem, & dignitatem mancipiorum, ff. de vsufructu*, tum *ex l. penultima, ff. de alim. leg.* ibi *ex facultatibus Defuncti, & charitate eius, cui fideicommissum datum erit*. tum *ex l. 2. C. de alimētis pupillo præstādis*, ibi, *alimenta pro modo facultatum*, tum *ex alijs iuribus*, quos Simon de Prætis *d. dubitatione 11. n. 54. 56. 57. & 58. 62. 63.* refert. Limitat autē hanc conclusionem Rota *decis. 581. n. 2. p. prima in recentioribus Farinacij*, vt non procedat in alimentis subsidiariis, scilicet quæ in subsidium præstari debent ab Auo materno, vel fratre, vt fratre in defectum patris, & aui paterni, & matris; hæc enim alimenta subsidiaria dicit esse taxanda ad metam alimentandi necessitatem: nititur Rota authoritate Baldi *in l. si maritus, ff. soluto matr.* Corduba *in l. si quis a liberis, §. sed si filius, n. 69. ff. de agnosc. lib.* & Rolandi *de lucro dotis. qu. 94. n. 3.* qui tamen loquuntur in alimentis, quæ debentur, seu præstantur miserationis gratia, vt quæ præstantur marito soluto matrimonio, & filiis spuriis, & iis, qui dilapidarunt legitimam portionem; vel dotem simul assignatam, ideo hanc limitationem reijciendam puto, nec posse admitti iuxta præallegatos textus, & Doctores; & quod frater diues tenetur præstare fratri, & sorori pauperibus, & egentibus alimenta, & dotes iuxta qualitatem, & genus [illegible], tradunt Baldus, & alij, qui *infra n. 493.* allegantur. Solum potest dici alimenta subsidiaria non fore ita pinguia præstanda, sicut quando non præstantur in subsidium.

73 Præter autem qualitatem, & dignitatem personarum, & facultatum eius, qui soluere tenetur alimenta, in agnoscenda, & taxanda quantitate alimentorum præstandaconsideranda etiam Regionis, seu loci consuetudo, vt tradunt Ancharanus *cons. 383. ad finem*; Bartolus *de alimentis* versic. *quaro, legata alicui*, Simon de Prætis *d. dubitatione 11. num. 58. & 69.* Fachineus, & Marescottus *locis supra n. 70. allegatis.* Menochius *d. casu 169. n. 1.* & alij à Simone de Prætis *d. n. 62.* allegati, & Megala *d. cap. 23. q. 2. n. 21.* & plures alios allegans Additionator ad Molinam *d. primog. lib. 2. dicto cap 15. sit. n. 39.* & faciunt Surdus, & alij ab eodem allegati *de alim. tit. 9. quæst. 40. n. 41.* & colligitur *ex l. si seruus plurium. ff. de leg. 1. & l. nummis, ff. de legatis 3* Ratio autem est, quia experientia constat euidenter, expensas victus in vno loco esse longe diuersas ab expensis, quæ solent in alio loco fieri, & diuersa pretia rerum, vt Simon *d. n. 69.* vbi notat tempore Alexandri. Immolensis *cons. 72. num. 5. lib. 5.* pro alimentis annuis vnius mulieris esse taxatas libras 10 bonorum; temporibus autem eiusdem Simonis, & nostris viginti libræ bonorum vix sufficiunt pro expensis duorū mensiū pro vna persona.

74 Vltra prædicta in mensuranda, & taxanda alimentorum quantitate consideranda est ætas alimentarij, cui ætati commensorari debent alimenta; itavt si is, cui ex legis, vel hominis dispositione alimenta sunt præstanda, est paruulus, vt paruulo dentur, & prout ętas crescit, prębentur maiora pro incremento ætatis. Constat *ex d. l. 3.* ibi, *pupilli ætatem etiam contemplari, ff. vbi pupillus educari debeat. l. cum vnus fine*, ibi *pro incrementis ætatis, & l. alimentis, §. Basilica liberta*, ibi *prout ætatem ampliauerit, ff. de alim. leg.* & tradunt Glossa *in d. l. cum vnus, & in d. §. Basilica*, Gozadinus *cons. 95. n. 4.* Simon de Prætis *d. dub. 11. n. 58* Menochius *d. casu 69. n. 4.* Augustinus Barbosa *loco supra n. 70. cit.* Azorius *d. q. 19.* Megala *d. n. 71.* Speculator & Ioannes Lecirier à Simone de Prætis allegati.

§. II.

Vbi Alimenta non sunt à lege, vel ab homine definita, nec constat de vsu patrisfamilia, seu testatoris, illorum taxatio committitur Iudicis arbitrio, attentis tamen circunstantiis personæ, patrimonij, & consuetudinis regionis.

IGitur quamuis taxatio alimentorum filiis, & quibuscumque aliis, quibus ex legis, vel hominis dispositione sunt præstanda (vbi ea non sunt à lege, vel homine definita, & taxata; nec constat de consuetudine patrisfamilias illa præstandi) relinquatur seu sit commissa arbitrio Iudicis. *l. 2. & 3. ff. vbi pupillus educari debeat, l. 2. Cod. de Alimentis pupillo præstandis, & lege fin. Cod. de ordine cognitionum.* Et notant Doctores communiter *Gloss. in §. consideremus*, verbo, *legitima, Auth. de Triente & semisse*; Baldus *in l. voluntatis, Cod. de fideicom.* Angelus *cons. 357* Alexander *cons. 72. n. 7. lib. 5.* Craueta *d. cons. 189. n. 10* Simon de Prætis *d. dubitat. 11. n. 6.* Menochius *d. casu 169. n. 1.* Spino *in speculo test. d. glossa 16. n. 102* Ioannes Igneus *in repetit. l. necessarios, §. non alias n. 146. ff. ad Sy lenianum.* Aloysius Riccius *in collect. decis. 17. dict. collect. 3077.* Stephanus Gratianus *discept. for. cap. 112. n. 17. & cap. 599. n. 6. dicto cap. 613. n. 1. 2. & 3. & d. cap. 954. n. 38.* Salgado *d. cap. 24. n. 13.* & alij de hac alimentorum materia agentes, & etiam Megala *p. 2. lib. 1. c. 2 quæst. 2. n. 10.* ex quibus glossa, Igneus, Spino *locis citatis*, Gratianus alios allegans *d. c. 613. n. 2.* cum dicitur eam taxationem committi arbitrio boni viri, ly boni viri; intelligunt, Iudicis; quod cum aliis notauit etiam Tiraquellus *de retract. lignag. §. 30. glossa 2. n. 1.* quod arbitrium esse interpretā- dum eo modo, seu quod declararet diligens paterfamilias, qui nullum interesse haberet, *per textum in l. quod nisi, ad finē* versic: *dummodo patronus, ff. de operis libertorum*, tradunt Spino, & Riccius *locis citatis*, & Gratianus *d. c. 613. n. 3.* 75

Nihilominus Iudex in alimentis taxandis debet considerare, & contemplari præfatas circunstantias dignitatis, & qualitatis personarum, quantitatis patrimonij, & redditum, qui ex eo percipiuntur; consuetudinis loci, seu regionis, ac ætatis illius, qui ali debet, & iuxta eas moderari, & decernere alimēnta, eaque taxare. Constat id ex legibus *n. 1.* præallegatis; & tradunt omnes Iurisperiti *n. 70. & num. præcedenti* allegati, Menochius *d. casu 169.* Fachineus, Riccius *locis supra allegatis* Gratianus *d. c. 613. n. 4* Salgado *dicto cap. 24. n. 15. & 16.* & omissis aliis supraallegatis id expresse asserentibus; Simon de Prætis *d. dubitatione 11. allegato num. 63.* addens quod huiusmodi circunstantiæ quæ varium arbitrium, & variam declarationem Iudicis reddere possunt, debent clare probari per textum *in l. qui accusare, Cod. de eden.* id, quod etiam tradidere Baldus *loco numero præcedente allegato*, & Ancharanus *cons. 383. ad finem ab* eodem Simone relati. Quod si ignorarentur redditus bonorum, quorum occasione alimenta deberētur, ne alendus detrimentum sentiat; interim debet decernere, seu assignare alimenta ad certam quantitatem sibi beneuisam cum clausula sine præiudicio iurium vtriusque partis; vt obseruasse Rotam Rom. *in Romana alimentorum de Cocis, 10. Martij 1599.* coram Otano, & alias sæpè testatur Marescotus *d. cap. 83. cit. num. 11. fine.* 76

§. III.

§. III.

Alimenta semel taxata, an, & quando possint, & debeant augeri, vel diminui.

77 FActa autem semel per Iudicem taxatione, & declaratione quantitatis alimentorum præstandorum, si contigerit facultates esse diminutas, vel auctas, vel aliquid aliud diuersum acciderit; poterit, & debebit per Iudicem taxatio diminui, vel augeri pro contingentia casuum; & est textus clarus *in d.l.3.fine, ff.vbi pupillus educari debeat.* Vbi Vlpianus, *& si forte post decreta alimenta* (ait) *ad egestatem fuerit pupillus productus, diminui debent quæ decreta sunt, quemadmodum solent augeri, si quid patrimonio accesserit*, & hoc idem tradũt Simon de Prætis *d.dubitatione 11.allegato num.69* Angelus *d.cons.357.n.9.* Corneus *cons.95 n.4* Sylu. Aldobrandinus *cons.31.n.9.* Stephanus Gratianus *d. c. 613. n.18.ad 21.& n.23.& 24.* Rota *decis.745. apud Seraphinum, & dicta decisione 31.2.p. recentiorum Farinacij, quæ etiam est apud Manticam decis.331.& decis. 1043 1.p.4.diuersorum*, Franciscus Marescotus *annotatione ad cap. 3.* Arturus Paschalis *de viribus Patriæ potestatis ad num.28.& §. Affirmatiuum, & §.mihi vero apud eundem Francisc.* Salgadus *de protectione Regia part.4.capite 7.n.88.versic.ex quo fonte illud fluit vsque ad num.98.* & alij, *quos Gratianus* cumulat. Quare si alimenta fuerint taxata in pecunia, aucto valore, seu pretio rerum, puta ciborum, aut habitationis, vestiarij, calceatij, & aliarum rerum, ex quibus vita hominum sustentari debet, augenda etiam erit obligatio, seu taxatio. Ita Rota in dictis duabus decisionibus; & etiam in aliis, vt *d.decis.745.* dicitur Icẽ si augeatur dignitas, aut familia eius, qui debet ali, quia sint ei nati filij ex legitima vxore, & indigeat seruis, & Ancillis, qui, quæue liberis susceptis deseruire debent, augenda etiam erunt alimenta non obstante taxatione iam semel facta. Ita Angelus, Corneus, Aldobrandinus *locis citatis*. Rota *d. decis.31.n.4.* Gratianus *d.cap.613.n.19.* & alij apud eosdem: & prædicta procedunt etiam si taxatio in certa pecuniæ quantitate, vel in certa aliqua alia specie bonorum facta fuisset, per sententiam acceptatam ab eo, qui est alendus, vel statutum fuerit, quod taxatio illa perpetuò obseruaretur, nam adhuc aucto rerum pretio, vel aucta dignitate, & familia necesse esset alimenta augeri; vt iidem Doctores, & Rota *in d. decisionibus* tradunt; quia consensus alendi in illam taxationem debet intelligi rebus in eodem statu manentibus, *l. quod seruius ff.de condict.ob causã, l.quero §. Inter locatorẽ, ff. locati.* Tiraquellus *in l.si vnquam in præfat. num. 167. Cod.de reuoc.donat.* & aliis, quos idem Tiraq. latè refert. Accedit quod filius non potest renunciare alimentis quæ sibi iure naturali debentur, vt Doctores communiter à Rota *d. decis.31.n.2* relati, de qua te *infra*; etiamsi renunciatio fuerit iuramento firmata, vt Rota *eodem n.1.* alios allegans, de quo etiam *infra*; alimenta autem sunt semper præstanda spectatis temporibus, & conditionibus personarum, quibus debentur; ita omnes Doctores *hoc num.& n.70.& 75.* relati; & Rota *d.decis. 31.n.1.& 6.* ex quibus concluditur, quod si alimentans & alimentarius post taxata alimenta veniant ad pinguiorem, vel tenuiorem fortunam, augeri, vel diminuĩ alimenta debebũt, vt etiam in terminis locis citatis Salgadus, & Pratus, qui *dict.§.mihi* id procedere declarat, quando auctio vel diminutio fiat in adeò magna quãtitate, vt alimentarius ex diminutione patiatur iacturam in se alimentando & è conuerso, si adeo sit excessiua auctio, vt dedecori sit alimentatio ex tam ingenti patrimonio aucto tam tenuia percipere alimẽta, & nõ est dubiũ pro quocũque augmento, vel decremento etiam leui non esse alteranda alimenta taxata, quod autem sit augmentum vel decrementum notabile, ad prudentem iudicem diiudicare spectat.

Procedunt autem ante dicta de augmento, vel diminutione alimentorum taxatorum, quando illa alioqui debeantur indeterminate, vt sunt alimenta iure naturæ, vel sanguinis debita, vel ex legato alimentorum à testatore non taxatorum, quod si ex dispositione, sua præcepto testatoris taxata foret certa quantitas pro alimentis annuatim; (quia testator v.g. dixerit pro alimentis annuis tantam pecuniam, tantum frumenti, vini, olei, lignorum relinquo, vel dari iubeo) vel ex conuentione pariter taxata esset certa quantitas, (vt si quis renunciando alteri bona exciperet tantam quantitatem pro annuis alimentis; vel stipularetur centum aureos pro suis alimentis) tunc aucta familia, & dignitate eius, qui ali debet, non dari augmentum, vel diminutionem, sed hæredem teneri solum ad dandam quantitatem à testatore taxatam ac definitam; & promittentem obligari solum ad quantitatem promissam, latè tradit Stephanus *d.cap.613.n.21. cum pluribus sequ.* & loquens in alimentis à testatore taxatis; idem docet Simon de Prætis *d.dubit.11.num.45.* asserens eam quantitatem à Testatore præscriptam, & taxatam esse attendendam, & seruandam, tanquam ea sit de mente, seu voluntate Testatoris; quod constat ex Textu *in l. Lucius Titius*; *in l. cum Alimenta, initio, ff.de aliment.legat. & in l.Alumna in principio, ff.de adimend.legat.* & passim in legibus cautum reperitur in dispositione testamentaria interpretanda, quod primum Testator dixerit, inspiciendum, & seruandum fore, de quo idem Simon *lib.2.interp. 1. dubit. 3.solut.5.* Cinus *in l.si quis cognatum q.2. Cod.de donat* Natta *cons.211.n.11.* Guido Papa *decis. 8.* & ibi Additionator. Sicut autem non datur augmentum, neque diminutio alimentorum, quando à Testatore certa quantitas pro alimentis annuis est relicta, quia Testator ad illam quantitatem præcisè voluit obligare, & obligauit hæredem, ita ex conuentione eius, qui alioqui nõ tenebatur, ex stipulatione alere, excepta, seu taxata est certa quantitas pro alimentis annuis, promittens, semper ad illam præcisè tenetur præstanda, & non attenditur, quod crescat status eius, cui fuit promissa; vel diminuetur patrimonium eius, qui promisit, quia idem promittens non voluit sufficienter prouidere de alimentis, sed tantum se obligare ad quantitatem alimentorum, quam limitatè, & determinatè, & taxatiuè expresè promisit, & de qua ideo ita limitatè transegit. Et nemo tenetur præstare vltra quam promisit, *l. si quis in conscribendo Cod.de pactis* Surdus *de aliment.tit.4 q.24.n.6.* qui ideo (quod confirmat id, de quo in præsenti agitur) *n.3.& sequ.* dicit, quod, si quis sibi stipulatur pro se alimenta, non intelligitur persona extrinseca in tali stipulatione, quamuis esset vxor, quæ licet faciat vnum corpus cum viro quo ad dilectionem. Et etiam quoad communicationem in habitatione, & thoro; ac proinde vbi maritus stipulatur habitationem pro se, intelligitur etiam habitatio pro familia, & vxore; secus autem est respectu alimentorum, quæ patiuntur diuisionem, & separationem, cum alia sint illa, quæ præstantur viro, alia quæ præstantur vxori; & quæ sumuntur à marito nihil conferunt ad sustentationem vxoris, nec è contra. Confirmat Gratianus *d.c.63 n.28.* quia si propter quancũque necessitatem superuenientem teneretur promittens augere taxationem conuentam, esset multum læsiua transactio, & cõtra verisimilem mentem eiusdem promittentis, qui ideo se obligauit ad certam quantitatem, vt esset certus, ad quid teneretur; nam alias promisisset potius in genere alimenta, si voluisset semper sufficienter ille præstare, & ex quacumque causa augere, quare non est grauandus debitor vltra illud, ad quod verisimiliter non se obligasset. Baldus *in l.cum acutissimi C. de fideicom.* quem cum innumeris aliis ad id allegat Tiraquellus *in l. si vnquam in præfatione num 56.Cod.de reuoc.donat.*

Secus

Secus verò est, quando iure naturæ, & ex legis di-
79 spositione, aut legato præstanda sunt sufficientia alimenta indeterminatè, & indefinitè, nam tunc licet prouisioni, & sententiæ iudicij consideratis circunstantiis personarum, & patrimonij de præsenti teneatur, & sententia, seu taxatio sit acceptata, intelligitur semper iuxta status præsentis permanentiam; & si filio, vel legatario augentur expensæ ratione nouæ dignitatis, vel auctæ familiæ, augenda est taxatio, quia semper præstanda sunt alimenta sufficientia, & competentia statui, vt *numer.* 77. ostensum est, & constat ex *d. l. 3. ff. vbi pupillus educari debeat*; & tradunt Rota, & Doctores *eodem numer.* 77. allegati, & Calu. *de aequit. cap.* 73. *num.* 21.

§. IV.

Quæ cibaria præstanda nobili, quæ rustico filio, seu Alimentario.

80 EX prædicta commoni conclusione, & ex omnibus in præcedentibus traditis infertur, nobili esse præstanda alimenta iuxta suam nobilitatem, & sic cibaria delicatiora, & personæ commensurata, cum nobiles non debeant cogi vesci cibis Rusticorum, vt habetur *can. non cogantur d.* 41. ita præter alios ab iisdem relatos. Tiraquellus *de nobilit. cap.* 20. *n.* 142 Rebuffus, & Menochius *locis supra num.* 47. *citatis*. Simon de Prætis *d. dubit.* 11. *n.* 56. & 57. Surdus *de alim. tit.* 4. *quæst.* 18. *n.* 8. & Stephanus Gratianus *d. c.* 613. *n.* 10.

81 E contra vero Rustico & ignobili non sunt præstandi cibi delicati; non enim Rusticus, & ignobilis vesci, seu alendus est pane albo, pullis gallinaceis, & aliis delicatis cibariis, sed grosso, seu fabaceo pane, caseo, nucibus, raphanis, cæpis, vt *per textum in l. seruus vrbanus*, §. 1. ibi, *aut cibariis, ff. de leg.* 3. glossa *ibidem*. Cephalū *cons.* 116. & alios allegatos. Tiraquellus *d. n.* 142. Simon *d. n.* 57. *q.* 18. *num.* 11. & Gonzales *ad reg.* 8. *Cancel. glossa* 2. *n.* 42. & Ego ipse *tom.* 2. *mor. var. tit.* 12. *num.* 26. & Tiraquel. *n.* 146. post Iacobum Belum Cynum, & Baldum, ait, aquam in potum non vinum Rusticis dandum.

82 Imò pauperibus dare sumptuosa, & delicata cibaria enumeratur inter peccata venialia *can. vnum orarium, paulo ante finem*, ibi, *si pauperibus esurientibus nimium deliciosa, vel sumptuosa conuiuia præparauerit*; & per hunc textum, tradunt idem Tiraquellus *d. n.* 146. Surdus *d. q.* 18. *n.* 15. Gonzales *d. n.* 42 Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. sed si filius, n.* 48. *ff. de liber. agnosc.* Pineda *in vita S. Io. Baptista lib.* 3. *art.* 1. *cap.* 2. & Glossa *in d. can. vnum orarium*, verbo, *vel sumptuosa* dicens secundum Hugon. & Arch. quod sicut infirmatur diues, si vtatur cibis vilibus; ita infirmantur pauperes, si vtantur delicatis. Ratio autem cur *in d. can.* enumeretur inter peccata venialia, nimium delicata, & sumptuosa conuiuia pauperibus præparare, est, quia sic agens indebito fini eleemosynam applicet; nam finis proprius eleemosynæ est subuentio pauperis, non superfluitas; qui enim nimium delicata, & sumptuosa conuiuia pauperibus præparat, superfluum faceret, ac proinde contra eleemosynæ finem, & consequenter est vituperabile, & peccatum veniale; vt ait Caietanus 2. 2. *q.* 12. *art.* 10. sic etiam agens in prodigalitatis vitium incidit non ratione quātitatis dati (quia posset quis Christi amore omnia sua pauperibus erogare), sed ratione excessus, dum præparantur pauperibus quæ præparari non oporteret; superexcessus enim prodigalitatis non attenditur principaliter secundum quantitatem dati, sed magis quatenus excedit id, quod fieri oportet, vt docet S. Thom. 2. 2. *quæst.* 110. *art.* 2. *ad* 3. verum non negandum aliquando lauta conuiuia absque vlla culpa præparari pauperibus in certis solemnitatibus a quibusdam laicorum, & à Principibus, & Prælatis feria V. Cœnæ Domini, eisdem pauperibus permittentibus, vt edant quantum illis libuerit, & quod superest, asportent, eum id faciant ex honesto fine, & tunc ita deceat attenta conditione eorum, qui talia conuiuia præfatis diebus præparant.

§. V.

Nobili, & Alimentario, qui eius dignitate inspecta illis eget, præstanda sunt alimenta etiam pro famulis, & seruitoribus, & etiam impensæ pro equo, vel mulo, naui, vel rheda.

POrrò nobili præstanda sunt alimenta non solum pro 83
sua persona, sed etiam pro famulis, ita quod quoties qualitas filij, vel legatarij (cui sunt relicta alimenta indefinitè) requirit famulum, vel seruitorem seu famulos, & seruitores, & conditione suæ personæ spectata non possit sibi seruire, pro eisdem famulis etiam sint ab eo, qui alere debet, præstanda alimenta, scilicet dandæ sunt expensæ victus, & cōpetens merces seruitutis, *l. cum plures*, ibi, *alimenta serui*, & *l. Tutor secundum dignitatem*, ibi, *modum seruasse ff. de administratione Tutor. l.* 3. *§. ante oculos, ff. vbi pupillus educari debeat l. habitatio, § seruis quoque ff. de ventre in possessionem mittendo*. Et facit etiam Textus *in l. vxori, ff. de auro, argento, & c.* vbi sub legato vxori facto eius, quod sibi comparauerat, confecerat, venit vestis, quam ancillis eius vxoris comparauerat, & fecerat, & ita tradunt alios allegantes Rebuffus *in tract. de priuil. schol. priuil.* 163. Bonacosa *in tract. de seruis, & fam. q.* 95. 120. & 245. Simon de Prætis *de interp. vlt. vol. lib.* 4. *interpr.* 1. *d. dubitatione* 11. *numer.* 59. Menochius *lib.* 4. *præs.* 157. *n.* 29. Surdus *de alimentis, tit.* 4. *q.* 9. *n.* 9. & *duob. sequ.* & *q.* 24. *n.* 8. & *duob. sequ.* Rota *decis.* 31. *n.* 4. *p.* 1. *in recent. Far. quæ est decis.* 431 *p.* 4. *diuersor.* & *decis.* 331. *ai.* Mantica, & Stephanus Gratianus *cap.* 613. *n.* 19. Molfesius *tom.* 1. *part.* 5. *q.* 6. *n.* 2 & Molina *de Iustitia tom.* 2. *disp.* 413. *n.* 7. iuxta quos, qui tenetur alere Dominum, tenetur alere eius famulos, & qui tenetur alere nobilem, tenetur & eius seruitores necessarios: & generaliter qui tenetur alere aliquem, tenetur etiam seruitori, seu seruitoribus alimenta præstare, si inspecta necessitate, vel qualitate personæ (vt sunt Doctor, & nobilis) non potest sibi seruire; vt etiam magis in specie Rebuffus, Bonacosa, Molfesius *locis citatis*, & Surdus *d. q.* 24. *n.* 8 sicut etiam (vt Surdus *ibidem num.* 9. ex Bruno *de cessio. bonor. quæst.* 31) ei, qui cessit bonis, dimittenda sunt alimenta non solum pro seipso, sed etiam pro seruitore.

Et quamuis Gratus *cons.* 87. *n.* 16. *lib.* 1. videatur sen- 84
tire præfatam doctrinam, non procedere in legato alimentorum facto alicui v. g. vxori, ita quod in tali legato non veniant alimenta pro Seruo, vel Ancilla; nihilominus eius opinio vniuersaliter improbatur à prædictis Doctoribus, qui loquuntur ferè omnes indistinctè, & etiam in materia legatorum; & non solum, quando alimenta iure sanguinis, & naturæ, ac legis dispositione debentur; & presertim eam Grati opinionem absolutè sumptam improbant Simon de Prætis *d. num.* 59. & Surdus *d. q.* 18. *num.* 11. post Cordubam de Lara *per textum in l. si cui de annuis leg.* vbi decernitur legatum annuū alicui relictum sine adiectione summæ taxandum ex dignitate personæ, & confirmatur, quia alimentorum legatum est fauorabile, & late interpretandum iuxta legatarij dignitatem, vt ait Surdus *d. n.* 11. & probaui *tom.* 3. *mor. var. tit.* 14 *n.* 96. in casu vero responsi Grati verum erat alimenta pro famula non esse vxori legatariæ præstanda, vt notat Simon de Prætis *d. numer.* 59. quia vxor legataria erat persona vilissima; vt idem Gratus *num.* 19. & quia maritus Testator viuens non erat solitus ei dare seruitutem, vt idem Gratus *num.* 21.

ex

ex vſu autem, & conſuetudine teſtationis legatum ſumit latam, vel ſtrictam interpretationem, vt late explico *dicto tit.* 14.

Imò alimentario nobili, & tali, quod eum non deceat pro qualitate, conditione, & dignitate pedeſtrem incedere extra domum, præſtandus erit ei equus, ſeu mulus, quo iuxta ſuam dignitatem poſſit ire; & multò magis, ſi Alimentarius nobilis ex aliquo corporali impedimentu non poſſit pedeſter ambulare; & ita etiam præſtandus erit cibus pro equo vel mulo paſcendo. Ita Baldus *in l. ſoler. §. non verò, n. 5 ff. de offic. proconſul. & lega.* Rebuffus *in l. verbo, victus, col. 5.* verſic. *Intellige victum, ff. de verb. ſignific.* Menochios *loco ſupra num. 47. citato* Azorius *p. 2. lib. 2. c. 4. quæſt.* 19. & Surdo *de alim. tit. 4. q. 8. n. 1. & ſequ. & quæſt. 24. n.* 11. qui *eadem q. 8. n. 3.* dicit præſtandas expenſas nauis pro itinere neceſſario, ſi qualitas perſonæ alendæ expoſcat; æquè commodè iter per nauem fieri poſſit; addit *num.* 4. quando Alimentarius nobilis aduerſa valetudine impeditus non poſſet equitare, ei prouidendum eſſe de curru ſeu Rheda, qua nũc ferè omnes nobiles vtuntur, vt cum minore incommodo vehantur.

86 Et licet Corduba de Lata *in d. l. ſi quis à liberis §. nõ tantum n. 26. ff. de liber. agnoſc.* dicat ſolum Alimentario nobili, qui pedibus non poſſit decenter, & commodè ire, vecturam iuxta eius dignitatem, neget tamen de neceſſitate dandam alimentario, qui ſit vilis perſona, puta Ruſtico, etiam ſi pedes ire non poſſit; quia Alimentarius, inquit, poterat non excurrere; & domi manere; contra cum rectiùs ſentit Surdus *d. quæſt. 8. n. 7. & 8.* quia quamuis poſſit Alimentarius non excurrere, non tamen ſemper debet eſſe in domo, v. g. ſi laboret articulorũ morbo, vel arthritide, vel alio ſimili; tunc enim omninò veriſimile eſt, equo, vel mulo, aut aſino vehendum fore; dixi vel aſino, quia Ruſtico, & vili perſonæ, ſi pedeſter ire non poſſet, ſufficeret dari Aſinum attenta perſonæ conditione, quæ ſemper ſpectanda eſt, vt ex traditis in præcedentibus, & iuribus *n.* 71. adductis conſtat, & in hac ſpecie notauit Surdus *d. q. 8. n.* 8.

§. VI.

Primogenito an, & quando ſint præſtanda lautiora alimenta, quàm illius fratribus.

87 EX eadem communi concluſione *n. 70. & ſequ.* ſtabilita infertur, quod & ſi filiis à patre æqualia, & non
differentia alimenta ſint præſtanda, vt aliis allegatis
Surdus *de alim. tit. 4. quæſt. 18. n. 21. & quæſtione 23 n.*
1. 2. 3. eo quod inter filios ſeruanda ſit æqualitas, *l. ſi*
mater in fine Cod. commu. diuid. & aliis iuribus per Sur-
dus *d. q. 13. n. 2.* adductis; nec pater, inquit Angelus *in*
§. illud quoque auth. de rapt. debet ex filiis vnum facere
88 legitimum, & alium facere baſtardum. Vnde pro æqua-
litate inter filios ſeruanda, multa ſpecialia fuerunt à iu-
89 re inducta, de qua re *infra*, vbi de legitima filiis danda,
nihilominus ſi onus ex filiis dignitate alios longè ex-
cellat, illi ampliora alimenta tenetur pater dare; vnde
cum primogenitus habeat quandam præeminentiam
inter fratres, & dignior reputetur, & digniori loco ſe-
deat, vt plures apud Tiraquellum *de primog. in præfat.*
num. 12. & 13. & apud Surdum tit. 4. *quæſt. 18. n. 21. 22.*
& 23 eidem primogenito pinguiora, & ampliora, quam
aliis danda eſſe, tradunt Gloſſa *in cap. quam periculoſũ,*
verbo *Primatus* 7. 4. 1. (vbi ait, quod duplicatos cibos
recipere debet) & alij à Tiraquello *d. n.* 12. & Surdo *d.*
q. 18. num. 25. relati, quos ſequitur Molfeſius *tom. 1. d.*
p. 5. q. 6. n. 7. quod tamen idem Surdus ibidem declarat
procedere ſolum, quando ex conſuetudine, vel ſtatuto,
vel diſpoſitione maiorum primogenitus eſt in omnibus
90 bonis, vel maiore eorum parte ſucceſſurus; nam tunc
ratione ſpei dicitur quodammodo Dominus viuente pa-
tre; & tanquam tali ampliores expenſæ ſunt exhibendæ, vt experientia ipſa videmus exhiberi; ſecus autem quo ad primogenitum non ſucceſſiuum in maiori parte, ſed tantum in æquali parte cum fratribus; illi enim plus cæteris non eſt tribuendum, cum tunc omnes fratres ſint æquales, & vnus non habeat paternalem præeminentiam præ aliis, vt idem Surdus.

§. VII.

Pater priùs vilis, & pauper, poſtea effectus diues, & ad dignitatum ſtatum perductus tenetur præ are alimenta filio ſecundum præſentis ſtatus facultates.

ITem ex eadem communi concluſione infertur, quod 91
ſi pater priùs pauper, & plebeius, ac ruſticus inuentione theſauri, vel armis, vel induſtria aliqua poſtea diues euadat, & ad digniorem ſtatum perueniat, filio ſuo ante hunc poſteriorem ſtatum procreato, & plebeio tenetur alimenta lautiora, & maiora præbere, quam præberet, & teneretur dare tempore prioris ſtatus, ſcilicet, proportionata præſentis ſtatus dignitati, & facultatibus. Pater enim tenetur filio alimenta pro modo facultatum præbere iuxta iura 71. adducta, & Doctores *n.* 70. relatos; & facultatibus auctis augentur etiam alimenta *per textum n. 77. relatum*, & Doctores *ibidem* citatos; & dignitas patris redundat in filium legitimum, & naturalem etiam ante patris nobilitatem natum, vt late Tiraquellus *de nobilit. c. 15. n.* 7. imo quamuis filius illegitimus non potiatur priuilegiis, & dignitate patris, cum matris, non patris conditionem ſequatur, vt idem Tiraquellus *eodem cap. 15. num.* 11. Nihilominus non videtur poſſe negari, quin dignitas patris aliquo modo etiam ad filium extendatur, & illius conditionem meliorem faciat, quam ſi eſſet filius illegitimus vilioris patris: aucta autem dignitate alendi, ſunt augenda alimenta per tradita *d. n.* 77.

E contra ob eadem iura, & rationes etiam ſi filius 92
legitimus plebei, & Ruſtici armis, literis, vel beneficiis eccleſiaſticis, aut alia ratione acquiſiuit multa bona Caſtrenſia, vel quaſi Caſtrenſia, tenetur patri alimenta præſtare ſecundum ipſius ſtatus præſentis dignitatem, & facultates, non verò tantum ſecundum patris plebei qualitatem, id quod latè etiam probat Megala *p. 2 lib. 2. quæſt. 2. num.* 8. *& ſequ.* Item filius illegitimus ex plebeio patre natus, qui theſauri inuentione, vel armis, literis, aut aliqua alia ſua induſtria euaſit diues, & inſignis ob eaſdem rationes tenetur patri alimenta præbere ſecundum præſentis ſtatus facultates, & conditionem, vt etiam idem Megala *d. lib. 2. cap. 8. q. 2. n.* 3. quæ omnia etiam confirmãtur ex natura, & ratione correlatiuorum, quæ expoſcunt, vt diſpoſitum in vno, etiam in alio locum habeat, *l. fin.* vbi Doctores *Cod. de indict. vidui. & l. fin. §. fin. ff. de acceptil.* cum ergo pater prius vilis, & pauper poſtea factus diues, & ad ſublimiorem ſtatum prouectus teneatur filiis iuxta facultates præſentis ſtatus alimenta exhibere, etiam filij, &c.

Limitatio communis concluſionis de præſtandis Alimentis iuxta dignitatem perſonarum.

Cæterum præfata communis concluſio *numer.* 70. poſita
limitatur in aliquibus caſibus, in quibus parentes filiis, 93
& filij parentibus non tenentur alimenta præſtare ſecundum dignitatem, & facultates; ſed tantum, quantum ſufficit ad neceſſariã vitæ ſuſtentationẽ, de quibus *infra* vbi agitur de alimentis filio excõmunicato, & hæretico,

& qui ex iusta causa potest exhætedari; vel qui alimẽta à patre pro tota vita consignata malè viuendo prodegit.

SVMMARIVM.
Capitis quarti.

Pater, seu socer tenetur alere vxorem filij, seu nurum, quando penes se retinet illius dotem. n.94.
Onera matrimonij ibi esse debent, vbi est dos. ibid.
Fructus dotis seruire debet oneribus matrimonij. ibid.
Pater tenetur alere nurum licet indotatum, quando filius, & nurus, aliundè non habent. n.95.
Pater sustinet omnia onera filij inopis. ibid.
Maritus tenetur alere vxorem etiam, quando illam indotatam duxit. ibid.
Socer tenet locum patris, & nurus se habet, tãquam eius filia. ibid.
Socer cogitur alere nuram indotatam, si consensit matrimonio, vel non appareat eum consensisse, vel dissensisse. num.96
Imò etiam si contradixerit matrimonio; & filius patre inuito vxorem duxerit. n.97.
Prædicta procedunt etiam in vxore filij illegitimi, & spurij. ibid.
Socer tenetur alere nurum, quæ sine culpa degit extra domum soceri, vel mariti. n.98.
An teneatur alere vxorem filij, qui dotem sibi à patre restitutam dissipauit. n.99.
Et quid si socer dotem sine iusta causa restituit filio etiam nuru consentiente, & cum iuramento de non contrauenendo. ibid.
Pater alit nurum solum in subsidium, quando filius non est soluendo. ibid. & n.101.
Socer tenetur alere filium, & nurum, quando licet subsit causa restituendi dotem, tamen filius suspectus est dilapidationis. n.100.
Non tenetur alere nurũ in casibus, in quibus maritus dines non tenetur. n.101.
Tenetur alere nurum in casibus, in quibus non tenetur alere filium. n.102.
Culpa vnius non debet alij nocere. ibid.
Pœna tenere debet suos Authores. ibid.
Non solum filius, sed etiam nurus agit contra socerum, vt præstet alimenta, & qua ratione. n.103.
Socer tenetur alere pronurum in casibus, in quibus tenetur alere nurum. n.104.
Nurus appellatione venit etiam pronurus.

CAPVT QVARTVM.

Pater an teneatur præstare alimenta etiam vxori filij, seu nurui; quando ipse pater, seu socer non habet penes se dotem vllam, & filius, atque nurus aliundè non possunt habere, vel quærere sibi alimenta.

94 DIxi *quando ipse pater, seu socer non habet penes se dotem*; nam qoando vxor filij est dotata, & pater, seu socer dotem accepit, & penes se retinet; certum est ipsum teneri nurum alere, vt Surdus *tit.1.q.38. n.5. ad* 10. & Doctores communiter apud ipsum. Et ratio est, quia cum dos detur propter onera matrimonij, ibi debent esse onera, vbi est dos, *l. secundum naturam, ff. de regulis iuris*; & quia fructus dotis seruire debeot oneribus matrimonij, *l. vbi adhuc*, & ibi Doctores. *Cod. de iure dotium.*

§. I.

Quid quando filius sine dote duxit vxorem Patre consentiente.

95 DIfficultas est primò quaodo filius vxorem duxit sine dote, & idem filius, & vxor noo habent aliũdè, vode se alere possint; an pater filio, & nurui teneatur, & cogi possit præstare alimeota non solum filio, sed & eius vxori: & teneri, ac cogi posse affirmant communiter Doctores, ex Theologis Sanchez *lib.4 de matr. disp.26.n.21.* Megala *p.2.lib.1.cap.23.q.1.n.* 67. Bonacina *de præceptis disp.6.q.vnica p.6.§.1.n.2.fine.* Trullench *in Decalog.lib.4.c.1.dub.3.n.* 11. & nonnulli alij relati à Sanchez, ex Iurisperitis Glossa *in l. si quis à liberis, §. non tantum*, verbo, *onera*, ibidem Bartolus, *ff. de liber. agnosc.* Idem Bartolus *tract. de alim. n.* 16. Riminaldus *cons.133.n.43.* Ruinus *cons.144.n.6.lib.* 5. Crotus *in l. si constante. n.160. ff. soluto matr.* Conatruuias *de sponf.p.2.c.8.§.6.n.5.versic. tertio.* Menochius *de arbitrari casu* 348. *n.14.* Paschalis *de patria potestate, p.2. cap.3.n.6.* Gotierrez *de matri.c.80 n.13.* versic. *conclusio quinta*; Surdus *de Alimentis tit 1.q.38.n.1. & quatuor sequ. & n.11. & sequ.* Peregrinus *de iure fisci lib. 3. tit.* 18. *n.63.* & alij Iurisperiti, quos latè referunt Sanchez, & Surdus præfatus. Probatur hæc communis *per textũ in d. l. si quis à liberis allegat. §. non tantum, ff. de liberis agnosc.* vbi dicitur, quod pater non solum tenetur, & cogi debet filium alere; sed etiam cætera onera liberorum præbere; onus autem filij sui mariti est, quando vxorem indotatam duxit, ipsam alere; vt latè alios allegantes Surdus *de alimentis tit.1.q.32.* Sanchez *d.n.21.* & Spino *in speculo testam glossa 11.n.65.* de qua re quando agimus, de mutua obligatione cooiugum sibi inuicem alimenta præstandi. Præterea probatur ratione, quia cum vir, & vxor sint vna caro, *can. si vir, & vxor 35.q.2.* nurus pro filia est habenda, & socer locum patris tenet. Cinus *in l. vbi adhuc q.16.n.4. Cod. de iure dotium.* Menochius *d. casu* 348. *n.13.* & Surdus *d. tit. q.38. numero* 5.

96 Et hæc communis sine dubio procedit, quando apparet patrem, seu socerum consensisse matrimonio filij, qui vxorem indotatam duxit, quia conseotiendo censetur se obligare ad alimenta etiam vxoris, & sic tenetur alere, si nec habeat filius, & nuros, vt Bartolus, Baldus, Angelus, Imola, Castrensis, & alij scribentes *in l. si cũ dotem, § transgredimur, ff. solut. matr.* Surdus *d.q.38.n.* 11. Aloysius Riccius *in collect. decis. p. 6. collect.* 2436. versic. *non hic*, & Mangillius *de imputation. quæst.* 27. *num.* 10. idem quando non apparet patrem consēsisse, vel dissēsisse matrimonio; tuoc enim sicut maritus tenetur alere vxorem indotatam, sic & pater, si filius noo habet aliuodè, vt Surdus *n.12.* & Mangillius *d.n.* 10. & probatur iisdem textu, & ratione *num. præcedenti* adducta.

§. II.

Quid quando filius duxit vxorem indotatam patre contradicente.

97 QVod si filius patre contradicente vxorem indotatam duxerit, licet Socinus à Surdo *d.q.38.n.13.* allegatus, Io. Baptista Laderchius *cons.117.* quem sequi videtur Paschalis *n.7.* senserint, tunc socerum noo teneri præstare nurui indotatæ alimenta; nihilominus etiam hoc casu teneri patrem filij vxorem tradunt Ruinus, Gratus, Conarruuias, Menochius, Sanchez, Megala *locis n. 94. citatis.* Io. Baptista Ferretos *cons.* 24. Surdus *d. quæst.* 38. *numero* 13. & 14. Ioannes Lupi *de illegit. tom.* 2. §. 1. *numero* 25. Riccius, & Mangillius *vbi supra.* Sicut enim filio ducenti vxorem indotatam

tam non potest denegare alimenta, ita nec nurui, quæ loco filiæ habetur, vt *n.95* dictũ est: & quia pater tenetur præbere onera matrimonij iuxta *d. §. non tantum.* Idem si filius inuito patre vxorem duxerit, nec habeat vnde illam possit alere, siue duxerit indotatam, siue dotatam, nec dos sufficiat ad alimenta. Ita Ruinus, *d.conf.* 144 *n.* 18. Crotus, Couarruuias, Sanchez, Megala *locis citatis*; & Surdus *d.q.* 38. *n.* 15. idque ob easdem rationes. Confirmat Surdus *n.17.* tum quia vbi alicui debẽtur alimenta, tunc eius quoque vxor est alenda, Ruinus *d.conf.* 144. *n.*8. *d. Glossa in can. Admonere, v. partem* 33. *q.* 2. & Barbat. *in c.* 2. *n.* 4. *de foro comp.* tum quia sicuti patri non iuste denegantur alimenta, quia sit contemptor legum, vt Surdus idem *de alim. tit.* 1. *q.* 17. Ita nec filio, qui vxorem indotatam duxit patre inuito; & consequenter non etiam negabuntur nurui; nam cum pater, & filius sint correlatiua, dispositum in vno, locum habet in alio *l. fin. Cod. de indict. viduit.* & licet iura allegata, & plures ex auctoribus relatis loquantur in vxore filij legitimi, tamen ob eandem rationem idem statuendum in vxore filij legitimi, & etiam spurij attenta dispositione iuris canonici *in cap. cum haberet* (quod latissimè *infra* explicatur) de eo, qui duxit in matrimonium. Alimentorum enim iura sunt etiam spurijs filiis communia; & omnia necessaria pater tenetur subministrare, *d. c. cum haberet, fine.* Inter quæ etiam alimenta vxoris oportet ennumerare; vt in terminis Couarruuias, Peregrinus, Ioannes Lupi *locis allegatis*, Palæotus *de nothis c.* 47. *n.*7. Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum, c.* 12. *n.* 15. & alij a Io. Lupi, relati. Verum autem prædicta sint intelligenda etiã si filius duxerit vxorem indignam, an verò tantum si honestam, explicatur *infra n* 673.

98 In prædictis autem casibus tenetur socer alere nurum etiam quando sine sua culpa degit extra domum soceri, vel mariti. Berous *conf.* 52. *n.* 1. *vol.* 2. & Surdus *d. quæst.* 38 *num.* 15.

99 Teneri etiam patrem, si dotem sibi solutam restituit filio, qui illam dissipauit, alere nurum, si filius sit pauper, docuerunt Crotus *in d. l. si constante, num.* 162 *ff. soluto matrim.* Baldus, & Ruinus à Surdo *d.q.* 38. *n.* 8. relati. Item eam alere teneri, si absque iusta causa restituisset dotem marito, etiam de consensu vxoris, tradidere Berous *conf.* 41. *n.* 8 Natta *conf.* 456. *n.* 9. Io. Andreas, Castrensis, Romanus, & Ancharanus à Surdo *d. q.* 38. *n.* 11 relati, idque etiam si vxor cum iuramento promisisset de non contraueniendo, & facta esset restitutio ad effectum, vt filius se & suos alat, docuere, Natta *d. n.* 9. Ruinus *d. conf.* 144. *n.* 13. & Baldus *conf.* 119. à Surdo *d. q* 38. *n.* 21. relati. In prædictis ergo casibus iuxta præallegatos Doctores licet socer liberetur ab onere iterum restituendi dotem, non tamen eximitur ab onere alimentandi vxorem. Quę omnia admittit etiam Surdus, admissa illa sententia, quod pater teneatur alere filium, qui pensionem bonorum sibi pro alimentis assignatam dissipauit; de qua re *infra*, vbi de causis, quibus possunt alimenta denegari. Quod si filius, qui recepit dotem illam retineret apud se, & eius fructus lucraretur, vel aliunde haberet, vnde se, & vxorem posset alere; pater non tenetur illum alere, cum solum in subsidium teneatur filij vxorem alere, scilicet quando nec filius, nec vxor habeat aliunde, vt Surdus *n.* 23. & alij præallegati Doctores.

100 Si etiam esset iustà causa restituendi dotem, filius tamen esset suspectus dilapidationis, nisi pater caueat de conseruanda dote, licet non cogatur dotem restituere, cum tamen teneri alere filium, & nurum asserunt Baldus, & Salicetus *in l.* 2. *Cod. famil. ercis.* & alij relati à Surdo *d. q.* 38. *n.* 24. qui idem vt rem certam ponit, addens teneri patrem alere non solum in subsidium; sed etiam si filius, vel nurus sint soluendo, si pater recipit fructus dotis, tunc enim consequenter tenetur ad alimenta, propter quæ datur dos.

§. III.

Pater non tenetur alere vxorem filij in casibus, in quibus filius maritus non tenetur.

CVm autem pater teneatur alere vxorem filij solũ in subsidium, scilicet quando filius non potest ob paupertatem illam alere; sequitur, vt ille non teneatur alere in illis casibus, in quibus filius maritus diues non tenetur, vt Surdus *d.q.* 38. *n.* 25. Nam si non tenetur maritus, cuius est proximior obligatio, nec socer qui est remotior, argumẽto de maiori ad minus, *c. si ergo*, 8. *q.* 1. & cum socer teneatur propter maritum, debet liberari his casibus, quibus maritus deobligatur; accessorium enim non debet in plus obligari, quam principale, vt dicitur de fideiussore, *§. fideiussores instit. de fideiussorib.* 101

Teneri verò socerum alere nurum in casibus, quibus non tenetur alere filium pluribus comprobat Surdus *d. q.* 38. *n.* 28. *ad* 31. licet enim filius tale quid committat contra patrem propter quod possit alimentis priuari, nõ tamen nurus debet grauari ob culpam mariti, *l. si quis in suo §. fin. C. de inoff. Test.* nemoque debet puniri ex delicto alterius, sed pœna suos Authores tenere debet, *l. commitatur C. de pœnis*, & maritus delinquẽdo, vel aliter cõmittendo contra patrem, non potest vxori præiudicare, *l. ibi quod nostrum est, ff. de reg. iuris, & rubrica, & titulo, Cod. ne vxor pro marito*, & cum duo sint creditores alimentorum, vir, & vxor, non potest factum vnius alteri nocere, vt Surdus *d. q.* 38. *n.* 32. *&* 31. 102

Et pro alimentis nurui in præcedentibus casibus pręstandis non solum filio dari directam actionem; sed etiã nurum agere posse vel tanquam personam coniunctam mariti ad propriam tamen vtilitatem, vel etiam vtili actione proprio nomine cum aliis tradit Surdus *d. quæstione* 38 *n.* 38 *&* 39. 103

Porrò supradicta de nuru alenda per socerum, procedere etiam quoad pronurum post Speculatorem, & Nattam docet Surdus *d.q.* 38. 39. eo quod appellatione nurus veniat etiam pronurus, vt Bartolus *in l. si quis sub conditione, ff. de testam. Trebel.* Berous *cons* 97. *n.*10. *vol.* 1. Burgin. Caual. *decis.* 2. *n.* 8. *p.* 4. & Surdus *d. q.* 38. *num.* 40. 104

SVMMARIVM
Capitis Quinti.

Quibuscumque filiis legitimis, & naturalibus pater regulariter tenetur præstare alimenta, etiamsi nullam dotem reciperet ab vxore filiorum matre. n. 105.
Pater tenetur præstare alimenta filio emancipato. n. 106.
Emancipatio non tollit iura sanguinis. ibid.
Secundum aliquos pater non tenetur dare alimenta filio bannito. n. 107.
Bannitus non amittit ob bandumea, quæ sunt iuris gentium, & naturalis. ibid.
Pater tenetur alimenta filio bannito præstare, etiam stante statuto, quod nemo bannito subueniat n. 109.
Et etiamsi statutum prohibeat, ne pater filio bannito alimenta præbeat. n. 110.
Statutum quod banniti possint occidi impunè non comprehendit patrem, & filium, & ideo non excusatur pater occidens filium bannitum, & è contra. n. 111.
Fallit quando filius veniat contra propriam patriam, tunc enim posset à patre occidi. n. 112.
Statutum expressè prohibens patrem alere filium bannitum ratione publicæ vtilitatis cõditum valet. n. 113.
In dubio censetur factum ratione publicæ vtilitatis. ibidem.
Princeps ex iusta causa potest limitare, & restringere ius naturale, & diuinum, non contra, sed in fauorem. ibid.

Filium proscriptum,& condemnatum,quia venit contra propriam patriam,pater non tenetur alere. n.112.

Patriæ plus debemus,quam parentibus, & eidem potius obediendum,quam parentibus. ibid.

Cap.1.de pace tenenda declaratur. n.113.

Si filius habeat aliunde, vnde se alere possit, Princeps potest præcipere patri, ne ei aliquid alimentorum præbeat. num.114.

Filius tenetur præbere alimenta patri proscripto.n.115.

Filio bannito pater, & patri bannito filius non tenetur dare alimenta iuxta dignitatem, & facultates, sed solum vitæ simpliciter necessaria. n.116.

Filio deportato pater, & patri deportato filius tenetur præstare alimenta vitæ necessaria. n.117.

Deportatus non amittit ea,quæ sunt iuris gentium, & naturalis,sed ea solum,quæ iuris ciuilis. ibid.

Filio iustè per sententiam damnato,vt inedia pereat,pater potest licitè alimenta,seu cibos subministrare;non tamen tenetur. 118.

Etiam alij,exceptis iustitiæ ministris, possunt tali cibos offerre. ibid.

Quid de ipsis iustitiæ ministris. ibid.

Damnatus vt fame moriatur,non tenetur cibos oblatos edere,potest tamen licitè edere,si velit. ibid.

Filio iustè excommunicato pater, & è contra patri excommunicato tenetur pater,& filius præstare alimenta. 119.

Si absque sua culpa remanet in excommunicatione præstari debeat alimenta iuxta qualitatem personæ; si sua culpa nolens redire ad pœnitentiam, & absolutionem petere, tantum alimenta, simpliciter vitæ necessaria. n.120.

Clericus excommunicatus contumax non est alendus de fructibus beneficij,nisi in extrema necessitate, & existente graui eius inopia.ibid.

Patrem orthodoxum non teneri ad alendum filium hæreticum pertinacem docuerunt plures Iurisperiti.numero 121.

Hoc verum est de alimentis iuxta dignitatem personæ, & non necessarijs simpliciter vitæ. n.122.

Alimenta autem vitæ simpliciter necessaria pater fidelis tenetur dare filio hæretico extremè egenti. n. 123.

Hæretico in extrema necessitate constituto omnes possunt licitè,& tenentur subuenire,ne pereat. ibid.

In extrema necessitate obligatio est subueniendi potius fratri carnali,aut patri, quam Catholico extraneo. ibid.& n.122.

Hæretico non extremè egenti quis non tenetur,potest tamen licitè subuenire,quatenus est homo. ibid.

Filio hæretico etiam extremè egenti non est subueniendum,si alios auertere à fide conatur, & falsorum dogmatum sit disseminator. n.124.

Pater hæreticus tenetur alere filium hæreticum, etiam non extremè egentem. n.125.

Patri hæretico filium fidelem teneri dare alimenta, aliqui absolutè asseruerūt,dicentes maiorem esse filij obligationem alendi patrem,quam è contra. n.126.

Filius Catholicus patri hæretico potest, & tenetur præstare alimenta ex ratione,qua pater Catholicus filio hæretico.n.127.

Filius hæreticus à patre, & pater hæreticus à filio licet possit exhæredari, non potest tamen priuari alimentis simpliciter vitæ necessarijs. n.128.

Non tenetur,nec potest filius fidelis patri hæretico etiā extremè egenti dare alimenta, si præstatio vergat in damnum fidei;& pater conetur filium,& alios a fide Catholica auertere.n.129.

Filius hæreticus tenetur alere patrem hæreticum, etsi non extremè egentem. n.130.

Pater Iudæus,& infidelis filium ad fidem Catholicam conuersum tenetur alere sicut ante conuersionem. numero 131.

Eadem iura,quæ competebant infidelibus,competunt eis Christianis effectis. ibid.

Pater Iudæus vt infidelis tenetur dotare filiam ad fidem conuersam iuxta vires patrimonij.n.132.

Quid si pater Iudæus habeat tantum bona ex vsuris,& illicito quæstu acquisita;an ex his filia ad fidem conuersa possit petere dotem,& si eius marito fuerit tradita,& à mariti defuncti hæredibus eidem filiæ restituta,teneatur filia illam conferre,ad satisfaciendū creditoribus patris;vel possit sibi retinere,si dos fuit à patre tradita in pecunia, & quid si fundus pro dote assignatus. ibid.

Mater infidelis, aut hæretica tenetur dotare filiam Christianam,etiam si pater diues sit.n.133.

Filius conuersus ad fidem potest cogere patrem Iudæum, vel infidelē adhuc viuentem,vt det sibi legitimā. ib.

In huius legitimæ quantitate taxanda,non sunt computanda bona ex illicito quæstu quæsita incertis personis debita. ibid.

Filius infidelis patri ad fidem Catholicam conuerso tenetur præstare alimenta iuxta vires patrimonij, vt ante baptismum.n. 134.

Alimenta,& dos sunt filio, vel filiæ ad fidem conuersis constituenda habita ratione ad statū post baptismū ib.

Filius fidelis tenetur alere patrem infidelem,& alios ascendentes. n.134.& 136.

Intelligitur si extremè egeant. n.135.

Filium Religiosum professum non pater,sed monasterium (si sit diues,& habeat,vnde monachos alat) tenetur alere. n.137.

Si monasterium sit inops nec ad aliud monasterium diuos transire possit,pater ipse tenetur alere. n.138.

Pater non tenetur alere filium monachum iniustè è monasterio expulsum,sed monasterium ipsum.n.139.

Monacho ex sua culpa per iustam sententiā è monasterio eiecto pater ipse tenetur alimenta vitæ necessaria præstare,si ille aliunde nequeat habere. 140.

Quid de alimentis filij nouitij in Religione bonorum, in communi capaci an pater, vel heres filij nouitij; vel ipse nouitius à monasterio recedens expensis alimentorum eiusdem nouitij à monasterio consumptis, teneantur soluere eidem monasterio,remissiuè.ibid.

Filio adhuc existenti in matris vtero, seu ventre prægnanti ex bonis viri defuncti præstanda sunt alimenta,& iuxta facultates defuncti,& dignitatem eius,& mulieris,& etiā si prægnans mulier habeat dotē.n.141.

Patrem adoptiuum teneri alere filium adoptiuum extraneum affirmat vna sententia.n.142.

Contrarium,& filium adoptiuum extraneum debere ali à patre naturali tenet alia sententia. n.146.

Authoris sententia. num.151.

Filij adoptiui extranei succedunt ab intestato patri adoptanti. n.141.& 146.

Qui tenetur aliquem,vt filium tractare, tenetur illum alere.n. 141.& 151.

Adoptio imitatur naturam,& quomodo.n.141.& 149.

Onera eius,qui in adoptionem datur,quæ transferantur in adoptantem.n.141.& 146.

An valeat,quis potest succedere alicui, ergo is tenetur illum alere. n.142.& 150.

Post adoptionem extranei in filium, an maneant immutata,& integra omnia iura patris naturalis tam passiuè,quam actiuè.n.143.& 147.

Pater adoptiuus extraneus non tenetur filio adoptiuo relinquere legitimam.n.143.

Dictio taxatiua tantummodo *excludit omnes casus præter expressos.n.144.*

Non excludit casus similes.ibid.& 150.

Onus alimentandi filium quomodo sit debitum naturæ. n.145.& 146.

Concurrentibus causa naturali, & ciuili prœualet naturalis.num.145.

Pater adoptiuus extraneus tenetur filio adoptiuo præstare alimenta in subsidium.n.150.

Non

Non acquirit iure naturalis patris, nec in eius potestatem transit filius adoptiuus. num. 151.

Pater tenetur alere filiam nuptam viro pauperi, qui non habet, vnde illam alat. 152.

Filiam sine promissione dotis viro diuiti nuptam patrem non teneri alere quidam docuerunt. n. 153.

Pater iuxta veram, & communem opinionem tenetur filia sine promissione dotis viro diuiti nuptæ dare congruam dotem; & dote nondum soluta, illam alere, etiamsi nupsisset sine eius consensu. n. 154.

CAPVT QVINTVM.

Quibus filiis legitimis, & naturalibus pater teneatur præstare alimenta.

105 QVibuscumque filiis legitimis, & naturalibus pater regulariter tenetur præstare alimēta, tum iure naturali (vt ostendunt tradita *supra* . 6 *& sequ.* & docent DD. *ibidem* citati, & alij commun . .) tum ex dispositione iuris ciuilis, & cōstat *ex lege, si quis a liberis, ff. de liberis agnoscendis*; & tradūt Doctores *s pr. n. 5. 6. & 70.* & omnes, quod procedit siue pater lucretur dotem suæ vxoris matris filiorum, siue non lucretur; vel & si nullam dotem receperit, vt constat *ex d. l. si quis à liberis*, absolutè loquens; & quia obligatio alendi filios procedit, ex vinculo sanguinis, & id etiam in terminis notauit Franciscus Molinus *de ritu nupt. lib. 3. disp. 5 4. num. 45.*

§ I.

Filio emancipato pater cogitur præstare alimenta, si inops sit filius.

106 QVare etiam filio emancipato debentur, vt est Textus expressus *in d. l. si quis a lib . . §. sed verum*, & tradunt *ibidem* Scribentes, Azorius *p. 2. lib. 2 c. 4. interio*, Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 1. n. 20. & sequ. & quæst. 17. n. 6* & alij Doctores vtrobique a Surdo relati, licet enim filius emancipatus non sit in patris potestate, *§. emancipatione, instit. quibus modis ius patria potest. soluitur*; hoc tamen non eximit patrem ab obligatione alendi filium inopem emancipatum; quia hæc obligatio alendi filios aliunde non habentes, vnde se alant, non oritur ex iure patriæ potestatis, sed ex naturali pietate, & sanguinis coniunctione, & charitate; vt expresse habetur *d. §. sed verum*: & tradunt Doctores *supra n. 16.* relati, quapropter sufficit ad dictam obligationem, si sanguinis naturale vinculum detur, quod emancipatione non dissoluitur; & emancipatio etsi tollit iuris ciuilis beneficia, non tamen aufert iura naturalia, & iura sanguinis, *l. iura sanguinis de reg. iuris, & §. at ij, qui, & § sequ. instit. de hæredit. quæ ab intest. deferuntur*, & hoc est certum, & indubitatum.

§. II.

Filio bannito, an & quando, & qua alimenta pater præstare debeat; & è contra filius patri bannito.

107 SEd potest dubitari primò an filio bannito, & Principis, vel Reipublicæ auctoritate præscripto pater teneatur alimenta præbere, & Baldus *in c. 1. de pace tenēda, & eius violatoribus in principio n. 7.* per cum textum docuit bannū eximere filiū, & consequenter etiā patrem ab obligatione alendi; ita quod nec filius teneatur alere patrē bannitū, nec pater filiū bannitum; putat enim Baldus *in d. c. 1. ibi, quod ille violator pacis, numquā de cætero ipsorum voluntate, aut non ensu aliquod indè em lumentum percipiat*, filium non teneri alere patrem bannitum ipsumque patrem bannitum propter bannum priuari iure naturæ: quod idem asserit Afflictus, *ibidem notat. 2. n. 21.*

Contrarium tamen, & patrem teneri alere filium bannitum, vti verum asserendum est, ita Bartolus *in l. si* 108 *constante in pr. ff. solut. matr.* Iason *in l. 1. n. 2. Cod. de hæred. instit.* Pontanus *de alimentis c. 2. n. 15* Peregrinus *de iure fisci, lib. 3. tit. 7. n. . 8.* Merlinus *de legitim. lib 4. tit. 1. q. 4 . 6.* Paschalis *de patria potest. p. 2. c. 3. numero 8.* Surdus *de alimentis titul. 1. quæst. 3. numero 4. & seq.* & alij Iurisperiti, quos refert Pontanus, Paschalis, & Surdus, & ex Theologis idem docent Azorius *p. 2. lib. 2 c. 4. q. 6.* Bonac. *de p. accepta disp. 6. quæst. vn. cap. 6. §. 1. n. 1.* Filliucius *tom. 2. tract. 23. c. p. 2. c. 3. n. 29.* & Trullench *in Decalog. lib. 4. c. 1. dub. 1. n. 10.* pluribus id probat Surdus, sed præcipua ratio est, quod bānitus ex condemnatione, seu præsumptione non priuetur his, quæ sunt iuris naturalis, & gentium; vt sunt alimenta filio à patre debita; & pariter alimenta patri à filio debita, lex enim ciuilis non tollit iura naturalia, vt constat ex iuribus *n. 106.* adductis, & quod bannitus nō perdat ea, quæ sunt iuris gentium, tradunt omnes præallegati DD. & Bartolus *in l. emissionem, §. qui deficiunt, ff. de capit. diminut.* & Menochius *cons. 101. n 8* relatus a Merlino *d. q. 4. n 7.* confirmatur hæc sententia à Pontano, & Surdo *per textum in l. legatum, ff de capit. diminut.* vbi debitum Alimentorum, non extinguitur propter, capitis diminutionem, ex quo consistit in facto, non in iure.

Prædicta autem sententia procedit etiam, si adesset 109 statutum pœnale prohibēs bannitis alimenta præstari; tale enim statutū intelligi debet de his, qui naturali iure nō sūt obligati ad alimēta præstāda. Ita Socinus iunior *cons. 54 per totum vol. 3.* & alios allegantes Paschalis *d. c. 3 citato, n. 8* & Surdus *d. q 3. n. 8* & ita etiam statutū, quod banniti possint impunè occidi, non comprehendit filios, vt occidi possint à patre, nec etiam tale statutum excusaret filium, si patrem occideret; ita communiter Doctores, quos referunt, & sequuntur Paschalis *d. c. 3. n. 9. & 10.* & Surdus *d. quæst. 3. n. 9. & 10.*

Imò etiamsi statutum exprese prohibeat, ne pater 110 filio bannito alimenta præbeat, & ne filius patri bannito, illud fore nullum tradidere Socinus *d. cons. 54. post Iasonem in l. 3. § si quis tabulas n. 36 ff. ad syllanī.* Quæ tamen traditio limitanda est, vt non procedat, vbi statutū alimenta filio, & patri bannito præstari prohiberet ratione publicæ vtilitatis; quia multi essēt banniti, qui aliter nō possent arceri à finibus territorij statuentium; vel quando damno essent Reipublicæ; vel quando ex alia causa concernente publicam vtilitatem; tunc enim statutum foret validum; vt tradunt Paschalis *d. c. 3. n. 14* & latiùs Surdus *d. q 3. n. 18. & sequ.* eo quod Princeps ex iusta causa non solum ius naturale, sed etiam Diuinum posset limitare, & restringere, non contra, sed in fauorē, vt aliis allegatis, Felinus *in c. quæ in ecclesiarū, n. 3. versic prima conclusio de constit.* & idem Surdus *tit. 7. q. 2. n. 11.* & in dubio censeri tale statutū factū esse ex causa publicæ vtilitatis, præsertim si Princeps id exprimat, docent Felinus *loco cit.* & alios allegās Surdus *n. 20. & 21.*

Quod etiā dictū, statuto, vt quod bāniti possint impunè occidi, nō cōprehendit patrē, nec filiū ac proinde nō posse patrem occidere filium bānitum, & è cōtra, nō 111 procedit quando filius venisset contra propriam patriā; & ea ratione esset bannitus; nā tunc tanquam publicus hostis, & rebellis posset, & deberet occidi; & idem est è conuerso; vt est expressus Textus *in l. minime, ff. de relig. & sumpt. funer.* & tradidere Tiraquellus *tract. de pœnis tempor. caus. 20. n. 11.* & alios allegantes, Surdus *d. q. 3. n. 10.* & Paschalis *d. cap. 3. n. 11.*

Quapropter si filius proscriptus, & condemnatus esset, 112 qui contra propriam patriam venisset, seu veniret, tunc ei vti hosti patriæ non teneretur alimenta præstare;

præſtare;ea enim eſſet iuſta cauſa illa denegandi.Paſchalis *d.c.3.n.*12.& alios allegans Surdus *d.q.3.num.*21.*& duob.ſequ.& tit.7.quæſt.3. per totum.* Patriæ enim plua debemus,quam parentibus,*d.l.mutinè,& l.veluti,ff.de iuſtitia,& iure;*vbi quod nos primū patriæ naſci;atque ei potius,quam parentibus obediendum, & ordo charitatia eſt primo erga Deum,ſecundo erga patriā,tertiò erga parentes,vt notauit Lucas de Penna *in l. in filiis, in princ.Cod.de decurion. lib.* 10. de qua re latius cum aliis Surdus *d.q.3.*Fragoſus *tom.1.de reg.Chriſt. Rep. in introduct.num.*36. & Franciſcus Maria Pratus *annotatione ad num.*11. *capit.*3. *parte* 2.Paſchalis *de viribus patria poteſtatis.*

113 Quando ergo filius non fuit bannitus, quia venit contra patriam,ſed ex alia cauſa,tunc pater non poteſt ei denegare alimenta iuxta tradita *n.* 108. & Doctorea *ibi* allegatos,& alios à Surdo,*d.tit.*1.*q.*3. *n.* 10. relatos. Nec obſtat textus *in d. c.* 1. *de pace tenenda.* Omiſſis enim aliis interpretationibus illius Textus à Surdo *d.q.*3.*n.*11.*&* 12.adductis,quas idem Surdus meritò reprobat,rectiùs,& veriùs reſpondet idem Surdus *num.* 13. illum textum non dicere ſimpliciter patri bannito alimenta fore deneganda propter bannum,ſed ait, filium præſtantem alimenta patri bannito priuandum eſſe bonis,quæ ſub eo modo fuere illi applicata, ne patri miniſtraret alimenta. Potuit enim Princeps rei ſuæ legem apponere,quam voluit *l.in traditionib.ff.de pactis;* quam ex quo ille non ſeruat,priuandus eſt re tradita,& ſic valet diſpoſitio quoad pœnam amiſſionis bonorum, ſub ea lege conceſſorum, licet non valeat quoad hoc, vt patri denegentur alimenta.

114 Aduertunt etiam Azorius,Bonacina, Filliucius, & Trullench *locis d. n.* 108. *citatis* iuſta ex cauſa poſſe Principem præcipere patri, ne filio bannito, præbeat vlla alimenta,ſi filius præſcriptus aliunde habeat, vnde ſe ſuſtentare poſſit.

115 Quæ autem dicta ſunt de obligatione patris erga filium bannitum,procedunt etiam in filio quoad patrem bannitum;illi enim tenetur filius alimenta præſtare ob rationem *num.* 108.adductam,ſcilicet quod banniti non amittunt ea beneficia,quæ à naturali iure proueniunt; ſed tantum quæ à iure ciuili deſcendunt;& ita ſentiunt Bartolus *in d.l.ſi quis à liberis,§.ſed vtrum,ff.de liberis agneſcendis;*Corduba *ibid.n.* 3. & alij Iuriſperiti communiter,quos referunt,& ſequuntur,Surdus *de alimentis tit.*1.*q.*17.*n.*18.*&* 25.& etiam *q.*3.*n.*7.*&* 9.& Megala *p.*2.*lib.*1.*c.*2.*q.*2.*n.*5.neque his & traditis *n.* 108. obſtat bannitum amittere agnationis, & filiationis ius, vt Bartolus *in l.ſi adulterium cum inceſtu;§.liberto,ff.de adulter.*& Alex.*conſ.*25. *vol.* 1. & conſequenter etiam ius alimentorum,quæ ratione ſanguinis, & agnationis debentur;nam reſpondet Surdus *d.q.*17. *n.* 23. illud intelligi ſolum in eo bannito,qui molitus eſt contra patriam, & ciuitatis hoſtis efficitur,quo caſu loquitur Bartolus,& alimenta poſſunt denegari,iuxta tradita *n.*110. *& duob.ſequ.*

Portò cum bannitus amittat beneficia iuria ciuilis, pater filio bannito,& filius patri bannito non tenetur præſtare alimenta iuxta dignitatem perſonæ, & quantitatem patrimonij;ſed ſolum vitæ ſuſtentandæ ſimpliciter neceſſaria;& quæ ex ſolo iure naturali debentur. Ita Azorius,Bonacina,Filliucius,Trullench *locis n.*108. *citatis.*Megala *loco proximè allegato.*Corduba *in d.l.ſi quis à liberis,§.ſed ſi filius,n.*72. verbo,*hac Alimenta;* & latè Surdus *de alimentis tit.*4.*q.* 18. *n.* 58. *&* 59.id confirmans,tum ex eo quod criminoſi viri ſunt egeſtàte premendi *l.bona fides,ff depoſiti* ; tum quia alioqui præſtitis pinguioribus alimentis daretur occaſio delinquendi;tum demum quia,cum pater,vel filius bannitus ſua culpa in talem neceſſitatem ſit perductus, ei alimēta à filio,vel patre debentur potius tanquam eleemoſyna,quæ præſtatur cuique pauperi, & egeno, quam vti alimenta, & dantur tanquam tertio externo, non tanquam patri, aut filio ; in eleemoſyna vero elargienda non attenditur dignitas,ſed neceſſitas.

§. III.

Filio deportato pater, & patri deportato filius alimenta præbere tenetur.

117 QVemadmodum autem filio,& patri bannito, ita etiam deportato,vel ad metalla damnato à patre, & filio ſunt præſtanda alimenta;conſtat ex textu *in l.*15. *cui,ff.de alimentis,* vbi decernitur in metallum damnato deberi alimenta relicta, & tradunt Bartolus *ibid.* & Surdus *de alim.tit.*1.*q.*17.*n.*22.*& q.*3.*n.* 7.Deportatus enim licet perdat ea,quæ à iure ciuili proueniunt; non tamen amittit ea,quæ ſunt iuris gentium,& naturalis,vt Peregrinus *de iure fiſci lib.*3.*tit.*5.*n.* 8. & expreſſè habetur *l.ſunt quidam,ff.de pœnis,*pluribus aliis confirmat Surdus *d.q.*17. Intelligendum autem, eſt de alimentis ſolum vitæ neceſſariis per tradita numero præcedenti.

§. IV.

Filio,vel patri iuſta Iudicis ſententia damnato,vt inedia pereat;an alimenta à patre, vel filio debeantur,vel poſſint licitè præſtari.

118 SEd numquid filio, vel patri iuſta Iudicis ſententia damnato,vt fame pereat,à patre, vel filio ſint præſtanda alimenta vitæ neceſſaria. Reſpondetur patrem filio,& filium patri poſſe licitè alimenta, & cibos ſubminiſtrare;non tamen teneri.Ita Bonacina *loco ſupra n.* 108.*allegato*,& Trullench *allegato dub.*3.*n.*11.*fine.*Et prima reſponſionis pars,ſcilicet poſſe licitè ſubminiſtrare,probatur, quia damnato ad moriendum fame aliis præter miniſtros iuſtitię,(quibus ex officio incumbit curare,vt iuſta ſententia executionis mandetur,quam impedient cibos miniſtrando, ac proindè ſic miniſtrando peccarent,& quidem mortaliter,vt potè in re graui,infideliterque munus ſuum exercentes contra omnimodā prohibitionem alimenta quouis modo miniſtrandi tali damnato, vt aliis allegatis tradit Sayrus *lib.*12.Clauis *cap.*18.*n.*30.aſſerens contra pattem Arragonum ſententē eſſe tantū peccatum veniale;nec excuſari à mortali,etiamſi tantum ſemel, aut bis cibum ei miniſtrarent)licitum eſſe cibos ſubminiſtrare, vt tradunt communiter Doctores,quos Sayrus *d.n.*30 refert, & ſequitur;& Azorius *p.*2. *lib.*2.*c.*3.*q.*2. & alij,quos in præcedēti parte huius tractatus *c.*9.*n.*182.allego;ſicut enim ipſe damnatus poteſt cibos oblatos ſumere, vt cū aliis Sayrus *d.n.*30.& probaui *d.n.*182.*fine;* & tradunt Doctores ibidem relati;ita etiam alij priuati cibos illi licitè offerre poſſunt;cum id eis non ſit prohibitum;nec cōtra officium aut iuſtitiam peccent;eo quod executio ſētentiæ ſolis iuſtitiæ miniſtris ſit commiſſa. Altera pars reſponſionis oſtenditur,quia iuſtè damnatus, vt fame pereat,non tenetur edere,ſed poteſt licitè ab omni cibo abſtinere;vt latè probaui *d.c.*9.*allegato n.*182.& tradūt Doctores *ibid.*relati,& Sayrus *d.n.*30. ergo etiam nullus alius tenetur ei cibum miniſtrare.Confirmatur,quia eo ipſo(vt inquit Sayrus) quod quis iuſtè damnatur ad eam mortem,ſeu,vt inedia moriatur, priuatur eo iure quod habet,vt cibi,ab aliis etiam in extrema neceſſitate dentur;& conſequenter alij ab obligatione dandi manent liberi; & eo iure poteſt Princeps, aut Reſpublica ob bonum publicum iuſtè, & rationabiliter illum priuare.

§. V.

§. V.

Filio excommunicato, & patre excommunicato an pater, vel filius teneatur præstare alimenta, & quæ.

DVbitatur secundo, an pater teneatur præstare alimenta filio ex iusta causa, & sua culpa excommunicato, è contra filius patri pariter excommunicato: videtur negandum, quia excommunicato denegatur aliorum communio; cum eoque nullum commercium habendum.

119 Dicendum filio, & patri excommunicato à patre, & filio præstari debere, alimenta. Ita ex Theologis Azorius *p.2.lib. 3.cap.4. quæst.*8. Megala *p.2.lib.*2. *cap.2.quæst.2.numero* 5. Bonacina *de præceptis disputat. 6.quæst.vnica p.6* §.21.*numero* 2. Filluccius *tom.2.tract.* 23 *p.2.cap.3.numer.*34.& Trullench.*in Decalog.lib.*4. *cap.1.dub.3.numer.*10.& ex Iurisperitis Nellus *tract. de banni.numero* 1.*p.2.tempor.n.*48.*in fin.* Duegnas *regula* 68.*limit.*10.*circa finem*, quos Sordus *de aliment. tit.*1.*quæst.*19.*numer.*13.allegat.(vbi etiam allegat Glossam *in fine,in cap.pastoralis fine de appellat.* vbi etiam Decius *numero* 9.*& in can.sacrorum* 12.*q.*2. Pontanus *de alimentis capite* 2.*numero* 14.& idem Surdus *d. numero* 13.& probatur primò *ex cap.inter alia,de sent. excommun.* vbi dicitur, quod superueniens sententia excommunicationis non liberat à debito obsequio, quod ante sententiam erat præstandum: inter obsequia autem, quæ filius debet patri, est alimentorum præstatio, & inter debita patris erga filium continentur alimenta, quæ ab vtrisque sibi inuicem debentur iure naturali.

120 An autem debeantur in hoc casu alimenta secundum dignitatem personæ, an solom simpliciter vitæ necessaria, nè pater, vel filius excommunicatus fame pereat, oportet distinguere; nam si filius, vel pater excommunicatus sua culpa non persistat in excommunicatione, & per ipsum non stat, quominus obtineat absolutionem, quam procurat; alimenta videntur præstanda iuxta dignitatem, sicut ante excommunicationem præstabantur; & ita sentiunt Azorius, Bonacina, Filliuccius, & Trullench. *locis citatis*; & innuit etiam Surdus *numero* 14. vel persistit in excommunicatione sponte, & sua culpa, quia cum possit se eximere ab excommunicatione petendo, & obtinendo absolutionem, non curat; & tunc pater filio, & filius patri tenetur præstare sola alimenta simpliciter vitæ necessaria. Ita Azorius, & Megala *locis citatis*, & Surdus *d.q* 19.*n.*4.*& tit.*7.*q.*15.*n.*26.& iuxta id intelligi debent Glossa *in d.c. Pastoralis*. Pontanus *d. n.*14. Franchis ab eodem Pontano relatus, & alij Canonistæ, & Iurisperiti, dum aiunt patri excommunicato non teneri filium præbere alimenta, nisi sit in extrema necessitate constitutus; & ita etiam Glossa *in d.c. Pastoralis, fine, ibid.* Ioannes Andreas, Panormitanus *n.*16. Decius *d.n.*9. dicunt clericum excommunicatum contumacem non esse alendum de fructibus beneficij, nisi in extrema necessitate; & existente graui inopia. Et ad id facit ratio *supra num.*116. adducta, scilicet ne præstitis pinguioribus alimentis detur occasio perseuerandi in contumacia, & peccato. Dum etiam Surdus *tit.*7.*q.*2.*n.*12. dicit excommunicato denegari alimenta ob adductam rationem, scilicet, ne subsidio alimentorum fretus negligat redire ad pœnitētiam; debet intelligi de alimentis extra extremam necessitatem, ne sit sibi ipsi contrarius.

§. VI.

Filio hæretico persistenti in pertinacia an Pater Catholicus teneatur præbere alimenta.

121 DVbitatur tertiò, An pater Catholicus teneatur alere filiū, qui à fide defecit, & est hæreticus pertinax: patrem Catholicum non obligari præstare alimenta filio, qui à fide orthodoxa defecit, & in pertinacia persistit, tenent Caccia Lupus absolutè in *l. fratres à fratre numero* 108.*ff.de condition. indebiti* à Surdo *de aliment.tit.*1.*q.*19.*numero* 2.relatus, Panormitanus *in caput Quintauallis numero* 5.relatus à Merlino *de legitima lib.*4.*tit.*1.*quæst.*3.*numero* 1.& à Surdo *de alimen. tit.*7.*q.*2.*numer.*8.adducitur. Idem asserunt ibidem communiter omnes Doctores; idem Merlinus *d. quæst.*3.idē Surdus *d.q.*2.*à numero* 6.*& tit.*1.*q.*19.*numero* 9. Sanchez *in summa lib.* 2. *cap.* 24.*numero* 7. Fagundez *in Decalogum lib.*1.*cap.*24.*numero* 10.& pro hac sententia à Farinacio *de hæresi q.*182.*n.* 14. allegatur Ioannes de Anania *in cap. excommunicatus* 1.§.*credentes numer.*11.versic.*ex quo infertur*; *& num.*15.versic.*quid de fauente in factis*, vbi dixit ministrantem eleemosynam hæreticis, vel procurantes ab aliis ministrari reputari eorum fautores. Probatur ea sententia, quia pater orthodoxus potest filium hæreticum exhæredare §.*causas*, versic.*si quis de prædictis parentibus orthodoxas*, *Auth.vt cum de appellatione cognoscitur*, Panormitanus, & alij *in d.c. Quintauallis*. Merlinus *d q.*3. Molina *de iustitia tom.*1.*disp.*126.§.*decimo quarto*, Alij à Surdo *d.q.*19.*n.*1.*& d.q.*2.*num.*1.relati, & communiter cæteri Doctores, ex quibus autem causis filius potest exhæredari, ex iisdem potest priuari alimentis, iuxta communē Doctorum, de qua *infra*, vbi de causis ex quibus pater potest filio denegare alimenta, & ex Doctoribus latiùs Ludouicus Molina *de primog.lib.*2.*cap.*6.& alter Molina *tom.*1.*de iust.disp.*168.*fin.disp.*176.§.*ex sequentib.* versic.*ex quibus*, *& tom.*3.*disp.*616.*numer.*13. confirmat Surdus *d.q.*2.*Cod.numer.*7. ex eo quod talis filius necandus potiùs, quam alendus videatur, vt dicitur in simili, *in can legi* 23.*q.*8. vbi laudantur à D. Hieronymo Phinees, authoritas Heliæ, Zelus Simonis Chananæi, Petri seueritas in Ananiam, & Saphiram, Et additur non est crudelitas, crimina pro Deo punire, sed pietas. Per quem textum dicit Surdus, Speculatorem *in tit.qui filij sint legit.*§ 1.*numero* 13 asseruisse etiam patri hæretico, ea ipsa ratione posse à filio fideli alimenta denegari. Addit aliā confirmationem, quod filio ob crimen læsæ Maiestatis humanæ denegantur alimenta, vt tenet ipse *eodem tit.*7.& consequenter multò magis denegari debent ob crimen læsæ Maiestatis Diuinæ, quod est grauius delictum.

122 Neque obstare, ait idem Surdus *d.q.*2.*num.*11. alimenta à patre deberi filio ex iure, seu lege naturali, quæ est immutabilis, tum quia ingratitudo (inquit) aufert, quod naturali lege erat debitum §.*optimè*, versic. *ne fortè Auth. de nuptiis*; vbi adducitur ratio, nempè, ne filij propter spem successionis contra parentes accedant, & proterui sint, & naturæ iniurientur leges. Sic & in proposito, ne sub hac spe alimentorum filij proterui sint contra fidem, &c. tum quia licet ius naturale per positiuum non possit in totum tolli, potest tamen ex causa modificari, restringi, & limitari, vt *supra n.*110. notatum est.

123 Distinguendum de alimentis simpliciter vitæ necessariis, sine quibus filius hæreticus periret; & de alimentis excedentibus, pinguioribus, & extra extremam vitæ sustentandæ necessitatem. Igitur alimenta posterioris generis non tenetur pater Catholicus præstare filio hæretico pertinaci, & nolenti pœnitere ita sentiunt

non solum Doctores n.110.relati, sed etiam qui proxime allegantur,& communiter alij,quos refert,& sequitur Farinacius,*allegata q.182.n.13.* & probant tradita *eodem n.* 10.& à fortiori confirmant rationes *supra n.* 116.adductæ.

115 Aliorenta autem simpliciter vitæ necessaria filio hæretico aliunde non habenti,nec valenti sibi suis operis, industria,aut aliquo artificio decenti comparare; pater Catholicus tenetur præstare. Ita ex Theologis Azorius *p.2.lib.2.c.4.q.10.* Fillucius & Trullench *locu supra n.119.citatis,*Fagundez *in Decalogum lib.4.cap.2.num.6.*& idem sentit (licet expressè non explicet)*loco supra numero* 120.*relato.*Idem etiam sentit Sanchez *loco citato num.7.* (vbi absque dubio vult solum patrem Catholicum non teneri alere filium hæreticum pertinacem,nisi in extrema necessitate, sicut ibidem de filio Catholico ait non teneri alere patrem hæreticum, nisi extremè indigentem) Idem oportet sentiant Farinacius *d.q.182.num.13.*& alij ab eodem *ibidem* citati. Probatur, quia loquendo in vniuersum Catholici possunt, & tenentur hæretico in extrema necessitate constituto, ne fame pareat, dare; cum possibile sit, quod hæreticus viuens ad fidem reuertatur,nec de aliquo desperandum sit.Ita Glossa *in cap.in eos,nihil conferant de hæreticis.* ibid Hostiensis *numer.*1.Butrius *n.*2. Marianus Socinos *n.4.& 5.*Glossa *in cap.accusatus.§.ille quoque,* verbo *nō possit de hær.n.6.*ibid.Mon.*n.6.*& Archid.*n.3.*Henricus Boye. *in cap.si quis Episcopus n.*1.& ibidem Panormit. *eodem titul.Vmbertus locatus v.pater n.*3.Decianus *lib.5.cap.51.num.39.*quos refert, & sequitur Farinacius *d.n.13.* qui omnes addunt in extrema necessitate fratri carnali,aut patri hæretico potiùs subueniendum, quam extraneo Catholico cæteris paribus, dummodo talis fomentio non sit in damnum fidei, & Ecclesiæ, vel quod ipse pater, aut frater ex hoc, quoad Deum non fiant deteriores; & quod hæretico extremè egenti Catholici succurrere teneantur; tradit etiam Nauarrus *in man.cap.17.num.55.*versic. *quarto argumento Canonis Pascha d.*86.Addens etiam quod licet quis non teneatur, potest tamen hæretico non extremè egenti subuenire,quatenus homo est,*arg.can.duo isto nomine* 23. *q.* 4 ibi *quia peccator est,corripe; quia homo miserere; & ibi nulli homini claudenda est misericordia, sicut nulli peccatori impunitas relaxanda est.*Si ergo quilibet Christianus hæretico in extrema necessitate constituto, & aliundè non habenti,vnde se ex propriis bonis, vel ex sua industria alere possit,tenetur alimenta vitæ simpliciter necessaria ministrare, & si frater fratri hæretico pariter extremè egenti, ne fame pereat obligatur frater potius subuenire,quam extraneo Christiano, idque ob coniunctionem sanguinis; multo magis pater Catholicus non solum ex charitate;sed etiam ex pietate personæ,& sanguinis coniunctione tenetur filio hæretico,qui aliunde habere non potest,& aliqui fame periret, alimenta vitæ semper necessaria ministrare.

124 Quod si filius hæreticus foret falsorum dogmatum disseminator, & niteretur alios à fide auertere; tunc cum ,fiet hostis actualis Ecclesiæ ratione publicæ fidei, & reipublicæ Christianæ ei etiam extremè egenti à patre essent deneganda alimenta, cum bonum publicum fidei Catholicæ sit præferendum vitæ filiorum,& parentum;& ita locuti habent tradita *supra num.* 112. & illud, de quo *supra n.*121. quod talis filios videtur potius necandus,quam alendus. & ita tradunt Fagundez *d.c.2.num.7.*& alij *numero præcedenti* allegati, & relati etiam à Farinacio *d.n.*13.

125 Si etiam pater fit hæreticus,tunc eum teneri alere filium etiam non extremè indigentem, & iuxta dignitatem personæ tradit Surdus *d.num.7.citata q.2.numer.*15. eo quod non possit filio obiicere,& opponere,quod sit hæreticus, sicut infamis nihil potest infami patri obiicere,Glossa *in l.3.§ iuge luna ff de test hut.* & Iason *in l.an arenam,numer.*3 *Cod. de inoffi.testam.* & sicut ob eandem rationem mater meretricium exercens non potest exhæredare filiam meretricem, aut eam alimentis priuare,vt tradidi in tractatu de contractu matrimonij *c.11.n.*144.

§. VII.

Filius Catholicus, an teneatur præbere alimenta, & quæ,patri hæretico?

Ex quibus resoluenda est alia difficultas, nempe an filius Catholicus teneatur præbere alimenta patri hæretico nolenti redire ad pœnitentiam, aliundè ex bonis propriis,vel operis, aut industria, seu decenti arte non valentis sibi de illis prouidere. In qua difficultate Surdus *de alimentis tit.1.q.19 numero 5.& sequen.* docet absolutè teneri filium fidelem alere patrem hæreticum; & tamquam huius sententiæ refert Glossam, & Hostiensē *in can.non satis d.86.* eandem Glossam *in can.si quis suy d.*50. Hostiensem,Cardinalem, D Thomam,Panormitanum, Felinum,Bellum, & Duennam *reg.68.limit.*10.*fin.*eo quod maxima sit reuerentia,quā filius debet patri,& vigens filij erga patrem obligatio, à quo recepit esse, quam obligationem non aufert ius humanum.Quod si obiicitur filium,& patrem ex æquo obligari ad alimenta sibi inuicem præstanda; patrem verò non teneri præbere alimenta filio hæretico, quia eum potest ob hæresim exhæredare, & consequenter alimentis priuare,*vt supra num.*20. notatum est, ergo etiam filius potest ob hæresim exhæredare patrem, & illi alimenta denegare;ad quod etiam facit regula correlatiuorum,vt quod dispositum in vno censeatur in alio disponi.*l.non tantum ff.de iure iudic.l. fin.Cod.de instit. & substit.*respondet Surdus *d.q.*19.*numer.*9. *& m.* 7. maiorem esse rationem, seu obligationem alendi patrē, quam alendi filium,ex quo filius habet esse à patre;& quia in patre sub est ratio reuerentiæ,sub quam æstimari semper debet sancta,& honesta eius persona, quantum vis male sit morigerata iuxta textum *in l.liberto ff.de obseq.liber.*ac proinde quamuis obligatione naturali teneatur pater erga filium,arctior tamen est,& magis obligatoria ea necessitas filialis, qua filius obstringitur erga patrem, nam, inquit dici posset obligationem patris erga filium descendere iure naturali ratione muētionis;fortius autem est obligari ciuiliter,quam naturaliter;cum ex ciuili obligatione oriatur actio,sed non ita ex naturali; quamuis idem Surdus *d.q.*19.*n.*10. non dari in foro contentioso actionem, nisi patre hæretico extremè egente, prædicta Surdus; Contra quem facit, quod potiùs maiori vinculo pater sit obligatus alere filium,quam filius patrem, vt probare satis videtur illud vulgare axioma quod natura descendit, non ascendit. & ita docent Sanchez *lib.* 2. *capite* 24. *allegato n.7.*& Fagundez *in Decalog.lib.1.c.24 numer.10. & lib.4.cap 1.2.numero 6.* De quo axiomate *infra capit.*22.

Igitur respondendum filium Catholicum non teneri præstare patri hæretico pertinaci, quando illis extremè non eget; teneri verò eidem præstare alimenta simpliciter necessaria, sine quibus nequiret viuere,si aliundè non possit sibi prouidere;ita quod solum in extrema necessitate tenetur filius fidelis alere patrem hæreticum, sicut pater Catholicus tenetur in simili necessitate alere filium hæreticum.ita ex Theologis Azorius *p.2.l.2. cap.3.q.2.*Sanchez *in sum.lib.2.c.24.dictio n.7.* Megala *p.2.lib.2.cap.2 q 2.num.5.*& Fagundez *in Decalog.locis citatis.*Ex Iurisperitis, & Canonistis Glossa, & alij Canonistæ *supra n.*123. allegat.*locis ibidem citatis.* Locatus *loco eodem n.* 123.*citato*,& verbo *Receptatio n.*- Repertorium Inquisitorum verbo,*filius,* versiculo *filius habens patrem hæreticum*; Cancerius *in tract. de hæreticis n.*167 Decianus,& Nauarrus *locis d.num.*113.

relatis, Vgolinus *de censuris reseruatis p. 2. in Glossa, Receptatores* §.2.Farinacius *d.q.*182. *num.* 53.Corduba à Lara *in l.si quis à liberis* §.*& si impubes numero* 10.*&* §.*si quis ex his n.*74.*ff.de lib.agnoscendis*; Surdus *de aliment.tit.*7.*quæst.*15.*n.*24 (vbi quod dixit *tit.l.allegata q.*19. scilicet patrem hæreticum alendum esse à filio,declarat debere intelligi, quando esset in extrema necessitate) & idem sentiunt Glossa,& alij Canonistæ, relati *num.præcedenti locis ibidem citatis*;dum enim dicunt alimenta patri hæretico à filio præbenda,intelligit debent,quando pater versatur in extrema necessitate,& alioqui fame periret, vt ex textibus, quibus nituntur,& verbis ipsorum apertè constat,in qua extrema necessitate patri constituto,aiunt à filio ex speciali obligatione subueniendum potius, quam alteri Catholico extremè egenti cæteris paribus. Hæc responsio quoad primam partem,scilicet quod extra necessitatem simpliciter,& extremam filius Catholicus non tenetur alere patrem hæreticum;probatur satis ex traditis,*supra num.* 120.*& n.*116. Quoad secundum nempè quod patri hæretico extremè egenti filius Catholicus teneatur præstare alimenta simpliciter necessaria, probant tradita *n.*123.

128 Neque huic secundæ parti responsionis, & conclusionis traditæ *d.num.*123.obstat filium, & patrẽ hæreticum posse à patre fideli, & filio exhæredari propter hæresim, & vbi habet locum exhæredatio, procedit etiam alimentorum,denegatio, nam id non intelligitur de alimentis simpliciter vitæ necessariis vt vterque Molina *locis supra numer.*120 *citatis*,& dicitur *infra*, vbi de causis ex quibus pater filio alimenta potest denegare.

129 Intelligitur autem secunda pars responsionis,quando præstatio alimentorum vitæ simpliciter necessariorum non sit in damnum,& subuersionẽ fidei,& Ecclesiæ;& ipse pater hæreticus indè fiat deterior;& si filiũ, aliosque à fide auertere conaretur, & nollet ab ea intentione desistere;quibus in casibus filius tenetur odisse quo ad corpus patrem suum, & bonum animæ suæ, & aliorum fidei, & totiùs Reipublicæ Ecclesiasticæ præponere vitæ eiusdem patris : quæ omnia constant ex traditis *supra numero* 112.*&* 124. & in terminis notauit Locatus,Fagnndez,& Farinacius *locis superius relatis*.

130 Prima etiam eiusdem responsionis pars limitatur, si etiam filius sit hæreticus,nam tunc tenetur alere patrem hæreticum non extremè egentem,per tradita *supra n.* 125.

§ VIII.

Pater Iudæus, & infidelis filio ad fidem Catholicam conuerso tenetur dare alimenta iuxta statum, & vires patrimonij.

131 DVbitatur quarto, An pater Iudæus, vel infidelis teneatur præstare alimenta filio conuerso ad fidem Catholicam.Respondetur teneri,& posse cogi,sicut antè conuersionem. ita Ascanius Clem.*de patria potest.effectu*,7 *fine*,Marcardus *in tract.de Iudæis.lib.*3.*c.*4.*n.*1.Surdus *de aliment.tit.*1.*q.*4. Antonius Ricciullus *de iure personarum,l.*2.*c.*29.*n.*16.*& de Neophytis.c.*9.*num.*11.Aug.Barbos. *ad Decretales Collecta.ad cap. Iudæi* 2.*num.*4.*de Iudæis,& Saracenis*, & alij Canonistæ,& Iurisperiti apud Surdum, & Ricciullum, & est textus expressus *in l.cognouimus* §.*sed ne videamur,Cod. de hæreticis*. Ratio adducitur *eodem* §. *& dicto c.Iudæi de Iudæis,& Saracenis*,scilicet,quia filius propter conuersionem ad fidem Catholicam, non debet esse deterioris conditionis sed melioris; id enim exigit fauor fidei,& religionis Catholicæ ; quare eadem iura, quæ competebant infidelibus,competunt eis Christianis effectis *d. c.Iudæi*,ibique Doctores, & alios allegantes Ricciullus *d.cap.*9.*n.*1.& Surdus *d. q.*4. vnde alimenta eidem conuerso ad fidem erunt præstanda iuxta dignitatem,& vim patrimonij,& exprimitur *d.*§. *sed ne videamur*.

132 Hinc pater Iudæus, & infidelis tenetur etiam filiam ad fidem conuersam dotare iuxta vires patrimonij *d.* §. *sed ne videamur* August.Barbosa *d.n.*4. Ricciullus *de Neophytis d.c.*4.*n.*12.Campegius *de dote q.*47.& cum alij Surdus *d.q.*4.*num.*3.An verò si non adsint nisi bona ex vsura,& illicito quæstu acquisita per patrem Iudæum, adhuc filia ad fidem conuersa possit petere dotem in bonis patris,negant Panorm.*in c.cum tu n.*13. *de vsuris*,Mascardus *d.tract.de Iudæis p.*3.*c.*8. Campegius *de dote q.*47.& Ioan.Baptist.de Barbobus *de filiis ff.q.*30.*n.*108.& æquiorem,salubriorem, ac magis communem dicunt Panorm.& Marcardus. Contrarium tenere videntur Federicus de Senis *cons.*63.Ananias *in c. cum tu n.*9 *.de vsuris*, & Laurentius de Rodulphis *de vsuris p.*1.*q.*47.*fine*, quatenus asserunt dotem traditam filiæ per patrem vsurarium,patre defuncto etiamsi ad plenariam restitutionem vsurarum hæreditas non sufficiat, filiam non teneri dotem suam à patre in pecunia traditam suo viro,& ab hæredibus viri defuncti sibi restitutam in satisfactionem vsurarum restituere.Quod pluribus comprobat Federicus,licet ei contradicat Campegius *d.q.*47. & hanc posteriorem sententiam admisit saltem tamquam probabilem Ricciullus *d.q.*9.*n.*15. Cæterum prima sententia Campegij, & aliorum magis communis limitari debet. Primò vt procedat, quando est certum bona patris esse ex illicito quæstu; secus si id non constaret;cum in dubio quis præsumatur ditatus ex licito lucro *l. Mariso ff.pro socio, & l.item apud Labeonem* §.*si communem ff.de iniuriis*, Ricciullus *d. num.* 15.*fine*.Secundò limitatur,quando personæ, quibus facienda esset restitutio,essent incertæ;nam tunc cum vigore allegatæ constitutionis Pauli tertij bene concedũtur illis, qui conuertuntur ad fidem; huiusmodi fauor certè debet prodesse filiis,qui eadem ratione,qua si bona essent propria,illis concederentur,eadem concedi debet,vt in illis possit conuersus ad fidem petere quod sibi debetur;*arg.l.illud ff.ad l. Aquil.*& Riciullus *d.c.*9. *n.*16.Tertiò limitatur,vt non procedat,si dos sit à patre soluta in pecunia;nam tunc licet vigore iuris posset concedi repetitio dotis ex vsuris solutæ à patre eo defuncto, si alia bona non sufficiunt ad satisfaciendum creditoribus illius certis, nihilominus de æquitate non datur repetitio,nec est dicta dos à filia restituenda, & hoc tantum voluerunt Federicus,& Ananias *locis citatis*,idque solum probant ab illis tradita,& ita seruari in supremis tribunalibus restatur Ricciullus *d.c.*9.*num.*17. prout etiã Afflictus *dec.*190 *c.*1.*dec.*19.& Rota *in Rom. computor* 28.*Octobris.* 1604. *& in Rom.pretij fundati* 20.*Februar.*1612.*coram Sacrato. ibidem Riciullo relata* à verò traditus esset fundus in dotem,posset vindicari si filia,& ab eius viro,vt Campegius *loco citato*, & Riuallo *d.c.*9.*n.*18.quia transit cum onere. *cap.ex transmissa de decimis*.

133 Imò, & si alias mater non teneatur dotare filiam, nisi in subsidium,vbi pater est egenus,tamen fauore fidei mater infidelis,vel hæretica tenetur filiæ orthodoxæ dare dotem, etsi pater sit diues;colligitur *ex d.*§.*sed ne videamur*,ibi *sed & dotes pro filiabus, & neptibus dare*,& tradit Glossa *in.l.neque mater*. Ascanius Clem. Marcardus *loc.præallegatis*, & alios allegantes Surd. *d. q.*4.*n.*4.& August.Barbosa *collectanea ad d. l. cognouimus n.*4.*Cod.de hæret.*Quin etiã iuxta Ananiam *in d. c.Iudæi*, & alios à Surdo *d.q.*4.*n.*5. relatos, filius conuersus ad fidem nostram potest patrem cogere adhuc viuentem ad sibi consignandam legitimam, quod licet reprobent Ascanius Clem. *loco citato*, & Ioannes Leciciet *in tract. de primeg.lib.*1 *q.*17.*n.*1. eo quod legitima

non

non præstetur patre viuente *l.* 1 §. *neque enim ff. de collat. bonorum.* approbant tamen Surdus *d. num.* 5.& Ricciullus *de Neophytis d. c.* 9. *n.* 10. quia sicut mater tenetur dotare filiam eo casu, quo alias non teneretur, vt magis Religioni faueamus, eodem modo obligabitur pater legitimam ante tempus assignare, ne si differatur exactio in mortis paternæ tempus spe illius legitimæ filius, vt patri sit gratior, & pinguiorem consequatur legitimam; interim inducatur ad fidem Catholicam deserendam, & iudaismum repetendum; & hæc sententia hodie est certa, cum expresse sit terminata in constitutione Pauli tertij 32 in cipiente. *Cupientes*; & in quantitate legitimæ taxanda, forent computanda etiam bona ex illicito quæstu acquisita, si personæ, quibus facienda est restitutio, non sint certæ, iuxta tradita *num. præcedenti, limitatione secunda.*

E contra etiam filius infidelis tenetur patri conuerso ad fidem præstare alimenta iuxta dignitatem, & vires patrimonij sicut ante baptismum tenebatur, quod probat eadem ratio, & cum aliis tradit Ricciullus *d. cap.* 9. *num.* 11. & aduertendum, quod cum infidelis conuersus ad fidem mutat statum in melius *d. capite Iudæi.* Ibi Ananias *n.* 1. Ricciullus *d. cap* 9. *num.* 13. ideo alimenta, dos, & donatio propter nuptias sunt constituenda, habita ratione ad statum præsentem, quem retinet post conuersionem ad fidem, non habita ratione status in quo reperiebatur in infidelitate, ita Ricciullus *d. cap.* 9. *num.* 14. referens in facti contingentia ita respondisse Rotam *decis.* 149. *p.* 1. *diuersorum.*

§. IX.

Filius fidelis tenetur alere patrem infidelem, & alios ascendentes infideles.

134 VTrum verò patri etiam Iudæo, & infideli aliundè non habenti filius fidelis alimenta præstare teneatur? Respondendum pariter affirmatiuè: ita Præpositus *in can. si qui d.* 30. Ascanius Clem. *d. tract. de patria potestate effectu* 7. *n.* 4. Marquard. *allegato tract. de Iudæis in* 3 *p. cap.* 4. *n.* 5 Borgninus Caualcanus *decis.* 21. *n.* 1. *p.* 2. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis.* §. *& si impubes n* 8. *ff. de lib. agnosc.* Surdus *d. alim. tit.* 1. *q.* 18. *& q.* 96. & cæteri Iurisperiti, & Canonistæ ab eodē relati; & ex Theologis Azor. *p.* 2. *l.* 2. *c* 3 *q.* 2. Meg. & Trull. *loc. supra n.* 127. *citatis.* licet enim infidelis sit, est tamen pater à quo filius accepit esse, & cui debet reuerentiam, & cum quo habet strictissimam sanguinis coniunctionem, & consequenter ob infidelitatem non eximitur filius Ca-
135 tholicus ab obligatione illum alendi.

Hoc autem iuxta Doctores præallegatos, & alios intellig tur, quo ad alimenta simpliciter necessaria vitæ, quæ idem pater extreme egena aliundè habere nequeat; quod etiam probant tradita *supra n.* 127. de obligatione alendi patrem hæreticum, quare filius fidelis in eadem extrema necessitate patris Iudæi, aut infidelis obligatur ei potiùs, quam extraneo Christiano alimenta præstare, vt Præpositus, *vbi supra,* & Surdus *d. q.* 18. *n.* 10. & latiùs *d. q.* 96. & Cordub. *d. n.* 8 de quo *infra hoc c. n.* 151.

Eodem modo, & ob easdem rationes filius fidelis te-
136 netur præstare alimenta ascendentibus infidelibus, id quod etiam tradunt Ascanius, Marquard. & Caualcanus *locis citatis.* Quæ omnia tamen limitantur non procedere quando sustentatio patria, vel filij eos efficeret deteriores quo ad Deum, vel redundaret in damnum fidei, vel Ecclesiæ, tunc enim nec pater, nec filius infidelis esset alendus vt etiam tradunt Cardinalis *in con. non satis d.* 86. Præpositus *vbi supra,* & Surdus *d. q.* 96. *fine.*

§. X.

Pater an, & quando teneatur ad alendum filium monachum.

DVbitatur quinto. An pater teneatur præstare 137
alimenta filio monacho?

Respondetur primò, si monasterium habeat ex eleemosynis cōlatis, vel ex propriis redditibus, vnde monachum alere possit; pater non tenetur ad illius alimenta, *l. si quis à liberis* §. *sed si filius*; sed tenetur monasteriū ad danda illi alimenta necessaria. ita Castrensis *cons.* 26. *n.* 1. *vol.* 1. Baldus Nouellus *de dote p.* 1. *in principio. n.* 11. *circa finem,* & alios referens Surdus *de aliment. tit.* 1. *q.* 75. *& tit.* 7 *quæst.* 35. *numer.* 12. & Filliucius *tom.* 2. *tract.* 23 *p.* 2. *c.* 3. *num.* 35. & ratio est, tum quia monachus seruit monasterio, & consequenter debet viuere de Altari *cap. cum secundum de preb.* tum quia monachus acquirit monasterio *capit. cum olim. de priuilegiis.*

Respondetur Secundò. Si monasterium ob illius 138
inopiam non potest Monachos alere; tunc pater tenetur filio Monacho alimenta præstare, seu aliquid illi assignare pro alimentis. ita interminus Baldus Nouellus *loco citato.* & Ioan Baptista de Barbobus *tract. de pius f. q.* 30. *numer.* 106 per ingressum enim monasterij, & professionem filius non desinit esse filius, licet non sit sub patris potestate, & ideo iure naturali pater tenetur illum alere, si aliunde non habere possit, vnde se commodè alat. Hæc tamen responsio limitanda est, vt non procedat, si adesset aliud monasterium eiusdem ordinis potens illum alere; nam tunc ex licētia superioris vtriusque monasterij transmittendus esset, & cogendus transire ad illud, vt ex Baldo *in l.* 1. §. *sed scimus fin. Cod de latina lib. toll.* & Benincasius *tract. de pauper quæst* 7. *in* 2. *specie indic. numera* 25. notat Surdus *d. quæst.* 75. *numero* 5.

§. XI.

Pater an teneatur præbere alimenta filio Religioso professo è monasterio expulso.

DVbitatur sexto. An pater teneatur alere fi- 139
lium monachum professum è monasterio expulsum.

Respondetur si iniustè sit expulsus, vel spontè recessit, & velit redire salua ordinis disciplina; & monasterium non reuocet, vel admittat, tenetur monasterium illum alere; & si non alat, impiè denegat alimenta. Ita Glossa *in c. vnicum verbo languidis, de infantibus, & languidis expositis,* & alios late allegantes Tiraquellus *de retractu consanguinitatis* §. 10. *Glossa vnica num.* 14. & Surdus *de alim. tit.* 7. *q.* 35. *n.* 6.

Respondetur Secundò. Si filius professus sua culpa è 140
monasterio per iustam sententiam fit eiectus, pater illum non habentem, vnde se alere possit, tenetur ei præstare alimenta. Azorius *p.* 2. *l.* 2. *c.* 4. *q.* 9. & Filliuccius *loco superius n.* 137. *citato.* Ratio est, quia iam monasterium non tenetur tali iuste eiecto alimenta dare, vt latè tradit Surdus *d. q.* 15. 35. *n.* 1 *& sequent.* vt à contrario sensu colligitur ex Glossa, & Tiraquello *locis citatis,* & ex aliis Iurisperitis ab eodem relatis; iam enim non est ampliùs filius monasterij, & idem monasterium ad tempus tantum se obligauit alere, & cum monasterio non seruiat, nec ab eo ali debet, ergo pater tenetur illum alere, quia per professionem, vt dictum est, non desiit esse filius malè morigeratus, est tamen filius: excusatur autem pater, si filius aliundè potest commodè viuere; & casu quod non habeat aliundè, cum culpa sua sit è monasterio expulsus, pater non videtur teneri,

nisi

nisi ad præstanda ei alimenta simpliciter necessaria, sicut in *præcedentibus* dictum est de alimentis præstandis filio bannito, deportato, excommunicato, & hæretico; idque ob rationes *iisdem locis* adductas.

An verò pater filio nouitio in Religione capaci bonorum in communi teneatur soluere alimenta, & si ea non exhibuerit, & filius à monasterio recedat, & ad seculum redeat, vel nouitius ab intestato moriatur, expensas in eiusdem filij nouitij alimentis à monasterio factas teneatur pater soluere; vel moriente nouitio ab intestato monasterium debeat illas expensas à patre, hæredibus nouitij ab intestato consequi, quando in ingressu monasterij non est initum pactum largiendi monasterio expensas nouitij? videatur Sanchez *lib. 6. sum. cap. 10. numero 4. & sequen. & lib. 7. cap. 3. numero* 45. quibus in locis resoluit negatiuè, & dictas expensas in alimētis nouitij, neque à patre, neque à filio ipso nouitio à monasterio recedēte, neque ab hæredibus soluēda, etiam si nouitius ratione morbi, aut alia causa non inseruierit monasterio; & expensæ alimentorum excederent laboris nouitij mercedem. Alioqui enim liberè prorsus non posset nouitius recedere ab instituto regulari incœpto.

§. XII.

Filio adhuc existenti in vtero vxoris prægnantis prouidendum de alimentis, seu vxori prægnanti alimenta præstanda sunt ex bonis viri defuncti.

141 PОrrò non solùm filiis iam natis præstanda sunt alimenta per patrem; sed etiam in ventre adhuc matris prægnantis existentibus, etiam patre defuncto, de alimentis prouidendum ex bonis paternis defuncti. Quare ventri prægnanti, seu vxori prægnanti, vel si dubitatur, an sit prægnans post mariti mortem curator datus hæreditati, & etiam nondum facta bonorum partitione, ex bonis viri defuncti prouidere debet de alimentis, victu, vestitu, & lecto, atque aliis, sine quibus fœtus sustineri, & ad partum vsque perduci non posset. ita decernitur *l. 1. §. sed & si incertum sit, & §. mulier autē, & l. curator. ff. de ventre in possessione mittendo*; Pōtanus *de alim. c. 2. num* 9. Menochius *de præsumptionibus lib. 5. q. 35. n. 14.* Corduba *in l si quis à liberis §. itē rescriptum n. 4 ff. de l. agnoscen.* Merenda *controuersiis tom. 3. l. 13. cap. 3. n. 7.* Mantica *de tacitis, & ambiguis lib.* 15. *tit. 31. n.* 11 Stephanus Gratianus *tom 4. c. 610. num. 21.* P Barbosa *ad l. 2. p. 1. in principio n. 16 ff. solut. matr.* Surdus *de alim. tit. 1. q. 23. n. 1. & 2. & tit. 4. q. 23. n. 7.* Io. Valerus *de differentiis* 21. *alim. diff. 4.* & Doctores cōmuniter, vt testatur Barbosa. Imò præstari debent eidem mulieri prægnanti pro facultatibus defuncti, & pro dignitate eius, atque mulieris, vt expressè dicitur *d. §. mulier autem.* Item *dicta l. curetur*, decernitur esse pręstanda huiusmodi alimenta, non solum, si eadem mulier prægnans habeat dotem, sed etiam, si non habeat; quia ea alimenta non tam mulieri quam ei, quem in vtero gestat, præstari videntur, vt lex ipsa dicit; vnde etiamsi haberet dotem traditam marito, eadem alimenta non sunt præstanda ex fructibus eiusdem dotis, sed ex bonis mariti, itaut dotis fructus post mortem mariti debeantur vxori prægnanti, absque deductione sumptuum factorum pro eius alimentis, vt dicta iura, Mantica, & Gratianus *locis citatis*; & probat eadem ratio, quod alimenta potiùs proli, quam matri præstantur.

§. XIII.

Paterne adoptiuus, an pater naturalis teneatur alere filium adoptiuum extraneum.

SEd non leuis controuersia est inter Iurisperitos, an filio adoptiuo ab extraneo adoptato pater adoptans teneatur præbere alimenta, an verò pater naturalis? 142

Patrem enim adoptiuum seu adoptantem teneri filium adoptiuum alere asseruere Placentinus antiquus Glossator citatus à Glossa *in §. sed ea omnia instit. de hæreditat. quæ ab int. deferuntur.* Azo. à Ioanne Fabr. citatus, Speculator *in tit. qui filij sint legit. n.* 19. & *ibidem* Ioannes Andræas *in addit*; Baldus *in leg. cum adoptiuus n. 5. Cod. de adopt. & in Auth. nisi rogati num.* 19. *Cod de Trebell.* Barbatia *in repet. cap. Raynaldus de testam.* relati à Tiraquello *in l. si vmquam, v susceperit liberos n. 8. fine. Cod. de reuocanda donatione.* Et Surdus eosdem etiam Doctores præter Barbatiam referens *de alim. tit. 1. q. 2. n. 6. ad finem. & q. 14. num. 4.* Molfezius *ad cons. Neapolis. p. 5. q. 11. n. 3.* & Ioannes Lupi *de illegitimis com. 2 ff. 3. num. 63.* aliique apud ipsum. Moti sunt primò, quia vocati sunt, & admittuntur ad successionem intestati in bonis patris adoptantis. *§. sed hodie instit. de adopt. §. sed ea omnia, instit. de hæredit. quæ die ab intest. defer. & l. penult. §. sed ne articulum Cod. de adoptionibus* Secundo quia *in l. onera ff. de adoptionibus*, Paulus dicit, onera eius, qui in adoptionem datus est, ad patrem adoptiuum transferri. Alimentationis autem onus est principale, & præcipuum filio annexum, ac proindè licet pater adoptiuus extraneus nō acquirat iura naturalia patris, vt præallegat is textibus; tamē ad hoc onus alimentationis ipsi filio annexum tenetur; nā acceptando eum in filium, videtur se obligare ad ea omnia, quæ pater obligatur præstare filio, & sic ad adoptiui filij alimenta. Nam qui tenetur aliquem tractare vt filium, tenetur illum alere. Bartholus *in l. quidam cum filium n. 3. ff. de verb. oblig.* & alij, quos Surdus *de aliment. tit. 2. q. 10, allegat.* quibus addo ego Menochium *de arbit. in addit. centuria 1. n. 2. & 5. & 6.* qui refert ita tradidisse etiam Iasonem *in d. l. quidam cum filium n. 6. & ibid.* Alciatum *n.* 8. Tertiò adoptio imitatur naturam *§. adoptio instit. de adoptionibus*; ergo pater adoptiuus tamquam in locum naturalis subrogatus tenetur ad alimenta. Neque contra primam rationem, quæ est Baldi obstat, inquit Surdus *d. q. 2.* quod non valeat, potest quis succedere alicui, ergo is tenetur ad pręstandum illi alimenta: Nam contrariū apparet ex eo, quod proximior grauatur onere alendi proximiorem, vt ostendit idem Surdus in variis quæstionibus eiusdem tituli primi, & constabit ex dicendis, & tradendis infra.

Non etiam inquit, obstat allegatus *§. sed hodie instit. de adoptionibus*, in quo dicitur, quod omnia iura patris naturalia facta adoptione maneat immutata; nec dissoluuntur, eo solum excepto, quod filius adoptiuus patri adoptiuo potest succedere ab intestato; ex quo sequitur, quod pater naturalis tantum teneatur alere filium adoptiuum, non pater adoptiuus. Respondet enim idem Surdus hunc textum intelligi de iuribus actiuis, quæ patri contra filium competebant; non de passiuis, quibus pater erga filium tenebatur; & ideò non tenetur filio relinquere legitimam, vt aliis citatis Tiraquellus *d. n.* 8. Merlinus *de legitima lib. 5. tit. 2. q. 2. n. 16.* nec potest citari in ius sine venia quare onera omnia, ait Surdus transeunt in adoptantem, non autem iura, quæ patri competebant. 143

Non obstat pariter, ait idem Surdus textus *in d. §. sed ea omnia instit. de hæredit. quæ ab intest. defer.* vbi habetur, *omnia iura naturalia patris seruari, atque si in pa-* 144

tris

tris naturalis potestate permansisset, nec penitus ad patrio fuisset subsequuta, nisi in hoc tantummodo casu, vt possit ab intestato ad patris adoptiui venire successionem. Dictio namque illa taxatiua *tantummodo* omnes casus excludit præter expressos, *l. qui aliena §. libertos ff. de negot. gest. cap. si duo de procurat. n. 6.* Cassan. *cons.* 339. *n. 2 vol. 1.* Respondet siquidem idem Surdus eodem modo, scilicet textum intelligi de iuribus actiuis tantum: nec obstare taxatiuam *tantummodo*, eo quod non excludat casus similes *l. ob æs.* vbi Glossa *Cod. de prad. min.* Glossa *in l. si mora §. dumtaxat ff. soluto matr.* Tiraquell. *de retractu conuent. §. 1. Glossa 6. n. 6* Gomez *de testam. c. 11. num. 16.* & alij à Tiraquello, & eodem Surdo *d. q. a. n. 10.* relati. Casus autem alimentandi non est dissimilis successioni, ait Surdus, cum ab vno ad alium rectè inferatur iuxta tradita *n. 141.* & addit idem Surd. *d. n. 10.* ex traditis a Tiraquello *vbi supra n. 10.* constare præter successionem in bonis adoptiui parentis alia iura (quæ ibidem numerat Tiraquellus) competere filio adoptiuo; ex quibus deducitur taxatiuam illam non retinere sui proprietatem.

145 Denique ait Surdus non obstare, quod concurrentibus causa naturali, & ciuili, præualeat naturalis vti potentior *l. fin. Cod. de his, qui ven. ætat. impetra.* nam respondet in præsenti non dari talem concursum, cum onera sint in adoptantem translata *d. l. onera*, & vna accedente causa, altera tollatur; quia tunc pater præstat alimenta filio, quando non habet aliunde, vt in filia nupta, quæ alitur à marito, non à patre, & quamuis alimenta naturali quadam charitate debeantur, id verum quando filius aliundè non habet, vt *supra* dictum est; quando autem habet patrem adoptiuum, cessat illa naturalis ratio, & charitas.

146 Contrariam sententiam, & patrem naturalem, non verò adoptiuum teneri alere filium adoptiuum extraneũ docuerunt Glossa *in d. §. sed ea omnia instit. de hæredit. quæ ab intest. def. v. tantummodo* 10 Faber. & Angelus Aretinus, Guil. Benedictus *in cap. Raynutius, verbo, & vxorem nomine Adelpham num. 738 & seq.* Tiraquell. eosdem Doctores referens *loco supra n. 141. citato* Curduba *in l. si quis à liberis in princ. n. 18.* Menochius *de præsumpt. lib. 1. q. 15. n. 26* Et hanc sententiam amplexus est Pachineus *controuersiarum iuris lib. 1. c. 60.* eam contra Surdum probans eo argumẽto, quod filius adoptiuus extraneus per adoptionem nil aliud consequitur, nisi hæc tantummodo, vt adoptiuo patri possit ab intestato succedere, quod præter alia iura *sup. n. 143. & 144.* adducta, dicit constare *ex d. l. penultima Cod. de adoptionibus*, ibi *omnia igitur* (secundum quod disposuimus) cum ad extraneum patrẽ filius per adoptionem transfertur, *maneãt integra iura, siue ad inofficiosi querelam, siue ad alias omnes successiones, siue ab intestato, siue ex testamento, quæ liberis deferuntur, vt & ipse possit prodesse patri naturali, & ab eo naturalia debita percipere.* Percipiat igitur (concludit Fachineus) alimenta à patre suo naturali, cum hoc sit debitum iuris naturæ, vt *supra §. 1.* latiùs probatum est. Verum respondet Surdus esse debitum naturale, quando filius aliundè non habet, filius autem adoptiuus habet à patre adoptiuo, qui tenetur tractare illum tanquam filium, & sic alimenta præbere. Prosequitur Fachineus adducens textum *in §. sed ne articulum, eadem l. penultim.* vbi Iustinianus sic habet, *licentiam damus tali adoptiuo patri* (scilicet extraneo) *si voluerit nihil ei testamento suo relinquere*, &c. *cum enim per omnia natura sua filium aggregauerimus, manifestissimum est, quod & acquisitiones omnium rerum* &c. *non adoptiuo extraneo patri*, &c. *& permaneant in facie patris naturalis, quasi imaginaria quadam, & noua affectione ei acquisita, non pristina cognationis diminutione introducta.* Ex quibus verbis infert Fachineus, apparere, quam integra maneant omnia iura patris naturalis, & consequenter etiam, quod manet integrum hoc ius consequendi à patre naturali alimenta: quod addit magis confirmari ex sequentibus verbis *eiusdem §. scilicet in hoc tantummodo prodesse ei, volumusque adoptionem, vt non successione ab intestato patris extranei adoptiuus defraudetur, sed habeat accessionem fortunæ ex patris naturalis sibi voluntate acquisita.* Ex his, ait Fachineus, liquidò apparere extranei patris adoptionem nullum aliud commodum filio adferre, nisi hoc vnum, vt filius adoptatus succedat adoptanti ab intestato, reliqua iura integra seruentur filio, respectu patris naturalis; ita vt pater naturalis remaneat ei obligatus, sicut ante adoptionem erat, & simili modo pater naturalis vsumfructum consequatur in bonis aduentitiis, sicut ante adoptionem consequi poterat.

Nec iuuat dicere per adoptionem iura tantum actiua quæ patri contra filium competebant, non dissolui; secus verò iure passiuo, quibus pater erga filium tenebatur, quia hoc, inquit Fachineus est contra expressa verba *d. l. penultima in adducto versiculo*, omnia igitur, &c. verba etenim illa videntur clarè ostendere omnia iura tam actiua, quam passiua integra manere, & patri erga filium, & filio erga patrem. 147

Non etiam prodesse textum *in allegata l. onera. ff. de adopt.* dicente, *onera, eius qui in adoptionem datus est, ad patrem adoptiuum transferri*: Respondet Fachineus, eo quod his verbis non contineatur onus alimentandi; quia onus alimentandi filium est patris naturalis, ideoque Iurisconsultus dixisset, onera patris naturalis transferri in patrem adoptiuum. Quæ onera (subdit Fachineus) de quibus ibi loquitur textus, sunt longè diuersa; nempè vt nomine filij conueniatur pater adoptiuus, *§. vltimo instit. de acquisit. per arrog. l. in arrogatorem ff. de peculio.* 148

Ad tertium etiam argumentum *n. 141.* adductum respondet idem Fachineus concedendo adoptionem imitari naturam suo modo, nimirum, vt loquitur textus *in §. minorem, instit. de adopt.* negat tamen per omnia imitari naturam, quia si per omnia naturam imitaretur, sequeretur, quod filius adoptiuus extraneus transiret in potestatem adoptantis, & deberet ab eo institui, quæ omnia sunt falsa, vt constat *ex d. l. penultima, & aliis textibus num. 143.* allegatis, filio adoptiuo concedentibus solum successionem ab intestato, quo ad bona patris adoptiui. 149

Demum idem Fachineus reiicit primum argumentum *n. 143.* adductum, & responsionem Surdi adductã *supra n. 144.* datam *ad textum in §. sed ea omnia instit. de hered. quæ ab intest. defer.* quod ad illam taxatiuam *tantummodo* ibi positam, non excludat casum alimentandi, vt potè similem successioni, reiicit, inquam, dicens hanc rationem, (vt tunc *n. 142.* dicebatur) non esse concludentem, potest quis ab intestato succedere alicui; ergo is, cui succedere potest, tenetur ad alimenta, sed potius è contra valeret, vt videlicet, is qui habet commodum successionis teneretur ad alimenta. Admittit ergo Fachineus id, locum sibi vindicare in subsidium; nempè quando pater naturalis non adesset; vel non posset alimenta præbere, quemadmodum contingit in proximioribus agnatis, & cognatis, qui sibi inuicem succedunt; & tamen directè non obligantur ad alimenta, sed tantummodo in certis casibus. Prædicta Fachineus. 150

Ex quibus apparet vtramque sententiam esse probabilem; priorem tamen magis approbo, & in praxi ab ea non recedendum, ob illam rationem, quod adoptans aliquem in filium, virtute se obligat illum tractare tamquam filium; qui verò obligatur aliquem tractare tamquam filium, tenetur illum alere, vt post textum *in l. si quis a liberis, §. si vel parens, ff. de liberis agnosc.* Scripsere Bartholus, Iason, Alciatus Surdus, Menochius *locis supra n. 41. citatis.* & alij a Surdo relati. & si pater adoptans extraneus sustinet hoc onus, cum tamen non acquirat iura naturalis patris; spontè, & volens suscipit, nam dum spontè vult antecedens, nempe habere 151

bere

bere aliquem vti filium, vult etiam consequens annexum scilicet onus illum alendi.

§. XIV.

Pater an teneatur alere filiam sine promissione dotis nuptam etiam viro diuiti.

152 Controuersia etiam aliqua est, an pater teneatur alere filiam absque promissione dotis nuptam viro diuiti. Dico, viro diuiti, quia si vir esset pauper, qui nō haberet, vnde illam aleret, etiamsi dotem congruam recepisset, teneretur pater saltem in subsidium alere filiam nuptam, cum ob matrimonium non desinat esse eius filia, & sanguine strictè ei cōiuncta, ac proindè ex pietate naturali tenetur ei subuenire præstatione congruorū alimentorum: si etiam pater dotem promisisset, teneretur, & cogi posset vel dotem dare, vel donec dos nō fuerit soluta, alimenta præstare filiæ nuptæ, quam tunc maritus non tenetur alere, iuxta Doctores *in præcedentē parte c. 6. n. 26.* & 28. allegatos de qua re *infra in alia 2. parte.* vbi de obligatione mutua coniugum sibi alimenta præstandi.

153 Difficultas est, quando maritus est diues, quo in casu Bartholus *in Auth. res quæ, Cod. comm. de legat. in l. obligamur §. 1. ff. de actionibus, & oblig. & in lege mulier §. cum proponantur. ff. de Trebell.* Castrensis *in l. si socer. n. 4. ff. soluto matr.* & plures alij relati à me *in tractatu contract. matr. c. 11. n. 179. initio.* Scribere talem filiam sic nuptā non esse amplius à patre dotandam, cum maritus sponte sine dote eam duxerit, nec patrem teneri eam alere, quia à marito, vt pote diuiti habere potest, vt eam vti vxorem suam teneatur alere; pater autem non tenetur præstare alimenta filiis aliunde illa habentibus.

154 Contrarium, & patrem omnino teneri tali filiæ congruam dotem dare latè probaui, *dicto c. 11. citata n. 179.* & tenēt alij Doctores communiter *ibid.* relati, & alij, quos refert, & sequitur Surd. *de alim. tit. 7. q. 6 num. 4. & sequ.* & consequenter interim donec dotem persoluat, teneatur eandem filiam nuptam, sicut & non nuptam alere, & ad id poterit cogi à marito, cui liberum erit agere contra patrem, vel ad dotem, congruam tradendā, vel ad alimenta competentia præstanda; ita Glossa *in d. l. obligamur ff. de actionib. & oblig.* versic. *lege*, Doctores *in d. c. 11. n. 179* relati; & alios allegans Surdus *d. tit. 6. 7. q. 6. n. 4 & 5.* vbi etiam cum aliis, ait procedere, quando filia nupsisset sine patris consensu; de quo etiam egi *d. c. 11. à n. 21. & n. 160. ad* 200. & agitur etiam *infra à n.* 656. *ad* 660. vbi de causis excusantibus à præstatione alimentorum, seu ob quas alimenta à patre filiis possunt denegari.

SVMMARIVM Capitis VI.

Filius illegitimus, & naturalis, ciuilis & antiqui iuris rigore illo tantum dicitur, qui natus est ex concubina, in qua concurrant omnes conditiones ab eodem iure ciuili præscripta, quæ sunt multæ. n. 156.

Cætere illegitimi ex quocumque alio coitu, etiam eodem iure ciuili non punibili procreati iuxta iuris ciuilis rigorem censentur spurij. ibid.

Hodie de iure Canonico, & ex consuetudine apud omnes Christianos in vtroque foro Ecclesiastico, & ciuili dicitur, & est naturalis filius, & capax successionis à iure ciuile naturalibus concessæ, quicumque procreatur, seu nascitur ex soluto, & soluta, inter quos tempore conceptionis, aut natiuitatis potest legitimum contrahi matrimonium. ibid.

Quare hodie naturalis ex soluto, & soluta, non concubina habilitatus ad matrimonium contrahendum ab intestato, succedit patri in duabus vnciis, & etiam ex testamento potest illi succedere, non extantibus filiis legitimis. ibid.

Natus ex soluto, & soluta extra concubinatum censetur naturalis, vt legitimo sic teneat, vbi sit narratum legitimandum esse naturalem. ibid.

Hodie iuxta ius Canonicum etiam in foro ciuili quoad hoc receptū, spurius est quicūque natus est ex his, qui tēpore cōceptionis, vel natiuitatis, aut absolutè nō poterant contrahere legitimum matrimonium. n. 157.

Vt dicatur, & sit naturalis sufficit, vt tempore natiuitatis de iure habile sit tempus ad matrimoniū contrahendum; licet de facto pater non possit contrahere, quia iam mortuus. ibid.

Pater filiis illegitimè naturalibus tenetur præstare alimenta; etiam natis ex soluta, non retenta in schemate concubinatus. n. 158. & 159.

Eisdem danda alimenta, etiam si pater in testamento id prohibuisset. n. 160.

Nec statuto induci potest, quod filio naturali denegentur alimenta. n. 161.

Filio naturali tradenda, & danda sunt alimenta iuxta dignitatem personarum, & facultates patris. n. 162.

Minora tamē, quā filiis legitimis, & naturalibus. n. 163.

Filia naturali minor dos debetur, quam legitimæ. ibid.

Dos debet dari iuxta eam quantitatem, quā homines similis conditionis solent in eo loco dare filiabus naturalibus. ibid.

Pater non potest filio naturali relinquere vltra vnam vnciam extantibus filiis legitimis. n. 165.

Naturalis filius, cui à patre in testamento relicta fit vncia, ab hæredibus non potest petere etiam alimenta vltra vnciam. ibid.

Legatum compensatur cum debito legali. ibid.

Si vncia filio naturali relicta non sufficiat pro alimentis, tunc supplendum vsque ad integra, & congruentia alimenta. n. 166.

Tacitum non plus operatur, quam expressum. ibid.

Compensatio, quæ lege inducitur fit tantū pro rata. ibid.

Testator præsumitur velle id, quod leges volunt. ibid.

Filius naturalis nullis extantibus filiis legitimis, mortuo patre ab intestato succedit in duabus vnciis hæreditatis paternæ. n. 167.

An præter vncias duas possit petere ab hæredibus etiam alimenta, vt sibi ea lege debita, affirmatiuè, ibid. negatiuè. n. 168.

Authoris iudicium. n. 170.

Copulatiua requirit concursum vtriusq; copulati. n. 167.

Copulata habentur pro vno. ibid.

Determinatio respiciens plura determinabilia æqualiter omnia determinat. ibid.

Extantibus filiis legitimis duriùs agitur cum naturalibus; mitiùs verò si nulli extent filij legitimi. ibid.

Filius legitimus quo ad alimenta est præferendus naturali, quādo facultates patris non sufficiūt vtrisq; ibid.

Legitima succedit loco alimentorum. n. 168.

Pater etiam nullis extantibus filiis legitimis, si in testamento præterea filium naturalem, nihilque illi relinquat; non potest filius naturalis querelare, & rumpere testamentum. ibid. fine.

Intellectus ad § considetemus Auth. de triente, & semisse. n. 169.

Conditio apposita in secundo legato non censetur repetita in primo. ibid.

Præcedentia magis influunt in sequentia, quam sequentia refluant ad præcedentia. ibid.

Si nullis extantibus filiis legitimis pater relinquat duas vncias filio naturali; an eo casu filius naturalis possit petere etiam alimenta ab hæredibus. numero 171. & 172.

Voluntarium non dicitur quod ab eo fit, qui cogi potest. n. 171.

Compensatio non fit de credito vnius cum debito alterius. ibid.

Filium proscriptum, & condemnatum, quia venit contra propriam patriam, pater non tenetur alere. n.112.

Patria plus debemus, quam parentibus, & eidem potius obediendum, quam parentibus. ibid.

Cap. 1. de pace tenenda declaratur. n.113.

Si filius habeat aliundè, vnde se alere possit, Princeps potest precipere patri, ne ei aliquid alimentorum prabeat. num.114.

Filius tenetur prabere alimenta patri proscripto. n.115.

Filio bannito pater, & patri bannito filius non tenetur dare alimenta iuxta dignitatem, & facultates, sed solum vita simpliciter necessaria. n.116.

Filio deportato pater, & patri deportato filius tenetur prastare alimenta vita necessaria. n.117.

Deportatus non amittit ea, qua sunt iuris gentium, & naturalis, sed ea solum, qua iuris ciuilis. ibid.

Filio iustè per sententiam damnato, vt inedia pereat, pater potest licitè alimenta, seu cibos subministrare; non tamen tenetur. 118.

Etiam alij, exceptis iustitia ministris, possunt tali cibos offerre. ibid.

Quid de ipsis iustitia ministris. ibid.

Damnatus vt fame moriatur, non tenetur cibos oblatos edere, potest tamen licitè edere, si velit. ibid.

Filio iustè excommunicato pater, & è contra patri excommunicato tenetur pater, & filius prastare alimenta. 119.

Si absque sua culpa remanet in excommunicatione prastari debent alimenta iuxta qualitatem persona; si sua culpa nolens redire ad pœnitentiam, & absolutionem petere, tantum alimenta, simpliciter vita necessaria. n.120.

Clericus excommunicatus contumax non est alendus de fructibus beneficij, nisi in extrema necessitate, & existente grani eius inopia. ibid.

Patrem orthodoxum non teneri ad alendum filium hareticum pertinacem docuerunt plures Iurisperiti. numero 121.

Hoc verum est de alimentis iuxta dignitatem persona, & non necessariis simpliciter vita. n.122.

Alimenta autem vita simpliciter necessaria pater fidelis tenetur dare filio haretico extremè egenti. n. 123.

Haretico in extrema necessitate constituto omnes possunt licitè, & tenentur subuenire, ne pereat. ibid.

In extrema necessitate obligatio est subueniendi potius fratri carnali, aut patri, quam Catholico extraneo. ibid. & n.122.

Haretico non extremè egenti quis non tenetur, potest tamen licitè subuenire, quatenus est homo. ibid.

Filio haretico etiam extremè egenti non est subueniendum, si alios auertere à fide conatur, & falsorum dogmatum sit disseminator. n.124.

Pater hareticus tenetur alere filium hareticum, etiam non extremè egentem. n.125.

Patri haretico filium fidelem teneri dare alimenta, aliqui absolutè asseruerũt, dicentes maiorem esse filij obligationem alendi patrem, quam è contra. n.126.

Filius Catholicus patri haretico potest, & tenetur prastare alimenta ex ratione, qua pater Catholicus filio haretico. n.127.

Filius hareticus à patre, & pater hareticus à filio licet possit exharedari, non potest tamen priuari alimentis simpliciter vita necessariis. n.128.

Non tenetur, nec potest filius fidelis patri haretico etiã extremè egenti dare alimenta, si prastatio vergat in damnum fidei; & pater conetur filium, & alios à fide Catholica auertere. n.129.

Filius hareticus tenetur alere patrem hareticum, etsi non extremè egentem. n.130.

Pater Iudaus, & infidelis filium ad fidem Catholicam conuersum tenetur alere sicut ante conuersionem. numero 131.

Eadem iura, qua competebant infidelibus, competunt eis Christianis effectis. ibid.

Pater Iudaus vt infidelis tenetur dotare filiam ad fidem conuersam iuxta vires patrimonij. n.132.

Quid si pater Iudaus habeat tantum bona ex vsuris, & illicite quastu acquisita; an ex his filia ad fidem conuersa possit petere dotem, & si eius marito fuerit tradita, & à mariti defuncti haredibus eidem filia restituta, teneatur filia illam conferre, ad satisfaciendũ creditoribus patris; vel possit sibi retinere, si dos fuit à patre tradita in pecunia, & quid si fundus pro dote assignatus. ibid.

Mater infidelis, aut haretica tenetur dotare filiam Christianam, etiam si pater diues sit. n.133.

Filius conuersus ad fidem potest cogere patrem Iudaum, vel infidelẽ adhuc viuentem, vt det sibi legitimã. ib.

In huius legitima quantitate taxanda, non sunt computanda bona ex illicito quastu quasita incertis personis debita. ibid.

Filius infidelis patri ad fidem Catholicam conuerso tenetur prastare alimenta iuxta vires patrimonij, vt ante baptismum. n. 134.

Alimenta, & dos sunt filio, vel filia ad fidem conuersis constituenda habita ratione ad statũ post baptismũ. ib.

Filius fidelis tenetur alere patrem infidelem, & alios ascendentes. n.134. & 136.

Intelligitur si extremè egeant. n.135.

Filium Religiosum professum non pater, sed monasterium (si sit diues, & habeat, vnde monachos alat) tenetur alere. n.137.

Si monasterium sit inops nec ad aliud monasterium diues transire possit, pater ipse tenetur alere. n.138.

Pater non tenetur alere filium monachum iniustè è monasterio expulsum, sed monasterium ipsum. n.139.

Monacho ex sua culpa per iustam sententiã è monasterio eiecto pater ipse tenetur alimenta vita necessaria prastare, si ille aliunde nequeat habere. 140.

Quid de alimentis filij nouitij in Religione bonorum, in communi capaci an pater, vel heres filij nouitij; vel ipse nouitius à monasterio recedens expensis alimentorum eiusdem nouitij à monasterio consumptis, teneantur soluere eidem monasterio, remissiuè. ibid.

Filio adhuc existenti in matris vtero, seu ventre pragnanti ex bonis viri defuncti prastanda sunt alimenta, & iuxta facultates defuncti, & dignitatem eius, & mulieris, & etiã si pragnans mulier habeat dotẽ. n.141.

Patrem adoptiuum teneri alere filium adoptiuum extraneum affirmat vna sententia. n.142.

Contrarium, & filium adoptiuum extraneum debere ali à patre naturali tenet alia sententia. n.146.

Authoris sententia. num.151.

Filij adoptiui extranei succedunt ab intestato patri adoptanti. n.141. & 146.

Qui tenetur aliquem, vt filium tractare, tenetur illum alere. n. 142. & 151.

Adoptio imitatur naturam, & quomodo. n.141. & 149.

Onera eius, qui in adoptionem datur, qua transferantur in adoptantem. n.141. & 146.

An valeat, quis potest succedere alicui, ergo is tenetur illum alere. n.142. & 150.

Post adoptionem extranei in filium, an maneant immutata, & integra omnia iura patris naturalis tam passiuè, quam actiuè. n.143. & 147.

Pater adoptiuus extraneus non tenetur filio adoptiuo relinquere legitimam. n.143.

Dictio taxatiua tantummodo excludit omnes casus prater expressos. n.144.

Non excludit casus similes. ibid. & 150.

Onus alimentandi filium quomodo sit debitum natura. n.145. & 146.

Concurrentibus causa naturali, & ciuili prasualet naturalis. num. 145.

Pater adoptiuus extraneus tenetur filio adoptiuo prastare alimenta in subsidium. n.150.

Non

Non acquirit iure naturali patris, nec in eius potestatem transit filius adoptiuus. num. 151.

Pater tenetur alere filiam nuptam viro pauperi, qui non habet, vnde illam alat. 152.

Filiam sine promissione dotis viro diuiti nuptam patrem non teneri alere quidam docuerunt. n. 153.

Pater iuxta veram, & communem opinionem tenetur filia sine promissione dotis viro diuiti nupta dare congruam dotem; & dote nondum soluta, illam alere, etiamsi nupsisset sine eius consensu. n. 154.

CAPVT QVINTVM.

Quibus filiis legitimis, & naturalibus pater teneatur præstare alimenta.

105 QVibuscumque filiis legitimis, & naturalibus pater regulariter tenetur præstare alimẽta, tum iure naturali (vt ostendunt tradita *supra* · 6 & *sequ.* & docent DD. *ibidem* citati, & alij commun...) ... ex dispositione iuris ciuilis, & cõllat *ex lege, si quis a liberis, ff. de liberis agnoscendis*; & tradũt Doctores *s pr. n. 5. 6. & 70.* & omnes, quod procedit siue pater lucretur dotem suæ vxoris matris filiorum, siue non lucretur, vel & si nullam dotem receperit, vt constat *ex d. l. si quis à liberis*, absolutè loquens; & quia obligatio alendi filios procedit ex vinculo sanguinis. & id etiam in terminis notant Franciscus Molinus *de ritu nupt. lib. 3. disp. 54. num. 45.*

§ I.

Filio emancipato pater cogitur præstare alimenta, si inops sit filius.

106 QVare etiam filio emancipato debentur, vt est Textus expressus *in d. l. si quis à lib. v. §. ea virum,* & tradunt *ibidem* Scribentes, Azorius *p. 2. lib. 2 c. 4. initio*, Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 1. n. 20. & sequ. & quæst. 17. n. 6* & alij Doctores vtrobique a Surdo relati, licet enim filius emancipatus non sit in patris potestate, *§. emancipatione, instit. quibus modis ius patriæ potest. soluitur*; hoc tamen non eximit patrem ab obligatione alendi filium inopem emancipatum; quia hæc obligatio alendi filios aliundè non habentes, vnde se alant, non oritur ex iure patriæ potestatis, sed ex naturali pietate, & sanguinis coniunctione, & charitate; vt expresse habetur *d. §. sed virum* : & tradunt Doctores *supra n. 16.* relati, quapropter sufficit ad dictam obligationem, si sanguinis naturale vinculum duret, quod emancipatione non dissoluitur; & emancipatio etsi tollit iuris ciuilis beneficia, non tamen aufert iura naturalia, & iura sanguinis, *l. iura sanguinis de reg. iuris, & §. at ij qui, & §. sequ. instit. de hæredit. quæ ab intest. deferuntur*, & hoc est certum, & indubitatum.

§. II.

Filio bannito, an & quando, & qua alimenta pater præstare debeat; & è contra filius patri bannito.

107 SEd potest dubitari primò an filio bannito, & Principis, vel Reipublicæ auctoritate præscripto pater teneatur alimenta præbere, & Baldus *in c. 1. de pace tenenda, & eius violatoribus in principio n. 7.* per eum textum docuit bannũ eximere filiũ, & consequenter etiã patrem ab obligatione alendi; ita quod nec filius teneatur alere patrẽ bannitũ, nec pater filiũ bannitum; potat enim Baldus *in d. c. 1. ibi, quod ille violator pacis, nunquã de cætero ipsorum voluntate, aut consensu aliquod indè em lumentum percipiat*, filium non teneri alere patrem bannitum ipsumque patrem bannitum propter bannum priuari iure naturæ: quod idem asserit Afflictus, *ibi. in notat. 2. n. 21.*

Contrarium tamen, & patrem teneri alere filium bannitum, vti verum asserendum est, ita Bartolus *in l. si* 108 *constante in pr. n. ... ff. solut. matr.* Iason *in l. 1. d. n. 1. Cod. de hæred. instit.* Pontanus *de aliment. tit. c. 2 n. 15* Peregrinus *de iure fisci, lib. 3. tit. 7. n. ... 8.* Merlinus *de legitim. lib 4. tit. 1. q. 4 ... 6.* Paschalis *de patri potest. p. 2. c. 3. numero 8.* Surdus *de alimentis titul. 1. quæst. 3. numero 4. & seq.* & alij Iurisperiti, quos refert Pontanus, Paschalis, & Surdus, & ex Theologis idem docent Azorius *p. 2. lib. 2 c. 4. q. 6.* Bonac. *de p. acceptis disp. 6. quæst. vn. ca. p. 6. §. 1. n. 1.* Filliucius *tom. 2. tract. 23. c. p. 2. c. 3. n. 29.* & Trullench *in Decalog. lib. 4. c. 1. dub. 5. n 10.* pluribus id probat Surdus, sed præcipua ratio est, quod bãnitus ex condemnatione, seu præsumptione non priuetur his, quæ sunt iuris naturalis, & gentium; vt sunt alimenta filio à patre debita; & pariter alimenta patri à filio debita, lex enim ciuilis non tollit iura naturalia, vt constat ex iuribus *n. 106.* adductis, & quod bannitus nõ perdat ea, quæ sunt iuris gentium, tradunt omnes præallegati DD. & Bartolus *in l. emissionem, §. qui deficiunt, ff. de capit. diminut.* & Menochius *cons. 101. n 8.* relatus a Merlino *d. q. 4. n 7.* confirmatur hæc sententia à Pontano, & Surdo *per textum in l. legatum, ff de c. pit. diminut.* vbi debitum Alimentorum, non extinguitur propter, capitis diminutionem, ex quo consistit in facto, non in iure.

Prædicta autem sententia procedit etiam, si adesset 109 statutum pœnale prohibẽs bannitis alimenta præstari; tale enim statutũ intelligi debet de his, qui naturali iure nõ sũt obligati ad alimẽta præstãda. Ita Socinus iunior *cons. 54 per totum vol. 3.* & alios allegantes Paschalis *d. c. 3. citato, n. 8* & Surdus *d. q 3. n. 8* & ita etiam statutũ, quod banniti possint impunè occidi, non comprehendit filios, vt occidi possint à patre, nec etiam tale statutum excusaret filium, si patrem occideret; ita communiter Doctores, quos referunt, & sequuntur Paschalis *d. c. 3. n. 9. & 10.* & Surdus *d. quæst. 3. n. 9. & 10.*

Imò etiamsi statutum expresse prohibeat, ne pater 110 filio bannito alimenta præbeat, & ne filius patri bannito, illud fore nullum tradidere Socinus *d. cons. 54. post signum in l. 3. § si quis tabulas n. 36 ff. ad syllanũ.* Quæ tamen traditio limitanda est, vt non procedat, vbi statutũ alimenta filio, & patri bannito præstari prohiberet ratione publicæ vtilitatis; quia multi essẽt banniti, qui aliter nõ possent arceri à finibus territorij statuentium; vel quando damno essent Reipublicæ; vel quando ex alia causa concernente publicam vtilitatem; tunc enim statutum foret validum; vt tradunt Paschalis *d. c. 3. n. 14* & latiùs Surdus *d. q 3. n. 18. & sequ.* eo quod Princeps ex iusta causa non solum ius naturale, sed etiam Diuinum posset limitare, & restringere, non contra, sed in fauorẽ, vt aliis allegans, Felinus *in c. quæ in ecclesiarũ, n. 3. versic. prima conclusio de constit.* & idem Surdus *tit. 7. q. 2. n. 11.* & in dubio censeri tale statutũ factũ ... ex causa publicæ vtilitatis, præsertim si Princeps id exprimat, docent Felinus *loco cit.* & alios allegãs Surdus *n. 20. & 21.*

Quod etiã dictũ, statuto, vt quod bãniti possint im- 111 punè occidi, nõ cõprehendit patrẽ, nec filiũ ac proinde nõ posse patrem occidere filium bãnitum, & è cõtra, nõ procedit quando filius venisset contra propriam patriã, & ea ratione esset bannitus; nã tunc tanquam publicus hostis, & rebellis posset, & deberet occidi; & idem est è conuerso, vt est expressus Textus *in l. minimè, ff. de relig. & sumpt. funer.* & tradidere Tiraquellus *tract. de pœnis tempor. caus. 20. n. 11.* & alios allegantes, Surdus *d. q. 3. n. 10.* & Paschalis *d. cap. 3. n. 11.*

Quapropter si filius proscriptus, & condemnatus esset, 112 qui contra propriam patriam venisset, seu veniret, tunc ei vti hosti patriæ non teneretur alimenta

præstare;ea enim esset iusta causa illa denegandi. Paschalis *d.c.3.n.12.*& alios allegans Surdus *d.q.3.num.21.& duob.sequ.& tit.7.quæst.3. per totum.* Patriæ enim plus debemus,quam parentibus,*d.l.minime,& l.veluti,ff.de iustitia,& iure;*vbi quod nos primò patriæ nasci;atque ei potius,quam parentibus obediendum, & ordo charitatis est primo erga Deum,secundo erga patriã,tertiò erga parentes,vt notauit Lucas de Penna *in l. in filiis, in princ.Cod.de decurion. lib.* 10. de qua re latius cum aliis Surdus *d.q.*3.Fragosus *tom.1.de reg.Christ. Rep. in introduct.num.*36. & Franciscus Maria Pratus *annotatione ad num.*11. *capit.*3. *parte* 2.Paschalis *de viribus patria potestatis.*

113 Quando ergo filius non fuit bannitus, quia venit contra patriam,sed ex alia causa,tunc pater non potest ei denegare alimenta iuxta tradita *n.* 108. & Doctores *ibi* allegatos,& alios à Surdo,*d.tit.*1.*q.*3. *n.* 10. relatos. Nec obstat textus *in d. c.* 1. *de pace tenenda.* Omissis enim aliis interpretationibus illius Textus à Surdo *d.q.* 3.*n.*11.& 12.adductis,quas idem Surdus meritò reprobat,rectiùs,& veriùs respondet idem Surdus *num.* 13. illum textum non dicere simpliciter patri bannito alimenta fore deneganda propter bannum,sed ait, filium præstantem alimenta patri bannito priuandum esse bonis,quæ sub eo modo fuere illi applicata, ne patri ministraret alimenta. Potuit enim Princeps rei suæ legem apponere,quam voluit *l.in traditionib.ff.de pactis;* quam ex quo ille non seruat,priuandus est re tradita,& sic valet dispositio quoad pœnam amissionis bonorum, sub ea lege concessorum, licet non valeat quoad hoc, vt patri denegentur alimenta.

114 Aduertunt etiam Azorius,Bonacina, Filliucius, & Trullench *locis d. n.* 108. *citatis* iusta ex causa posse Principem præcipere patri, ne filio bannito, præbeat vlla alimenta,si filius præscriptus aliunde habeat, vnde se sustentare possit.

115 Quæ autem dicta sont de obligatione patris erga filium bannitum,procedunt etiam in filio quoad patrem bannitum;illi enim tenetur filius alimenta præstare ob rationem *num.* 108.adductam,scilicet quod banniti non amittunt ea beneficia,quæ à naturali iure proueniunt; sed tantum quæ à iure ciuili descendunt;& ita sentiunt Bartolus *in d.l.si quis à liberis,§.sed vtrum,ff.de liberis agnoscendis;*Corduba *ibid.n.* 3. & alij Iurisperiti communiter,quos refert,& sequuntur,Surdus *de alimentis tit.*1.*q.*17.*n.*18.& 25.& etiam *q.*3.*n.*7.& 9.& Megala *p.1.lib.2.c.*2.*q.*2.*n.*5.neque his & traditis *n.* 108. obstat bannitum amittere agnationis, & filiationis ius, vt Bartolus *in l.si adulterium cum incestu,§.liberto,ff.de adulter.*& Alex.*cons.*25. *vol.* 1. & consequenter etiam ius alimentorum,quæ ratione sanguinis, & agnationis debentur;nam respondet Surdus *d.q.*17. *n.* 25. illud intelligi solum in eo bannito,qui molitus est contra patriam, & ciuitatis hostis efficitur,quo casu loquitur Bartolus,& alimenta possunt denegari,iuxta tradita *n.*110. *& duob.sequ.*

Portò cum bannitus amittat beneficia iuris ciuilis, patet filio bannito,& filius patri bannito non tenetur præstare alimenta iuxta dignitatem personæ, & quantitatem patrimonij;sed solum vitæ sustentandæ simpliciter necessaria;& quæ ex solo iure naturali debentur. Ita Azorius,Bonacina,Filliucius,Trullench *locis n.*108. *citatis.*Megala *loco proxime allegato.*Corduba *in d.l.si quis à liberis,§.sed si filius,n.*72.verbo,*hac Alimenta;* & latè Surdus *de alimentis tit.*4.*q.* 18. *n.* 58. & 59.id confirmans,tum ex eo quod criminosi viri sunt egestate premendi *l.bona fidei ff.deposit*i ; tum quia alioqui præstitis pinguioribus alimentis daretur occasio delinquendi;tum demum quia,cum pater,vel filius bannitus sua culpa in talem necessitatem sit perductus, ei alimenta à filio,vel patre debentur potius tanquam eleemosyna,quæ præstatur cuique pauperi, & egeno, quam vti alimenta, & dantur tanquam tertio extraneo, non tanquam patri, aut filio; in eleemosyna vero elargienda non attenditur dignitas,sed necessitas.

§. III.

Filio deportato pater, & patri deportato filius alimenta præbere tenetur.

QVemadmodum autem filio,& patri bannito, ita 117 etiam deportato,vel ad metalla damnato à patre, & filio sunt præstanda alimenta;constat ex textu *in l.*15. *cui,ff.de alimentis,* vbi decernitur in metallum damnato deberi alimenta relicta, & tradunt Bartolus *ibid.* & Surdus *de alim.tit.*1.*q.*17.*n.* 22.& *q.*3.*n.* 7.Deportatus enim licet perdat ea,quæ à iure ciuili proueniunt; non tamen amittit ea,quæ sunt iuris gentium,& naturalis,vt Peregrinus *de iure fisci lib.*3.*tit.*5.*n.* 8. & expressè habetur *l.sunt quidam,ff.de pœnis,*pluribus aliis confirmat Surdus *d.q.*17. Intelligendum autem, est de alimentis solum vitæ necessariis per tradita numero præcedenti.

§. IV.

Filio,vel patri iusta Iudicis sententia damnato,vt inedia pereat;an alimenta à patre, vel filio debeantur,vel possint licitè præstari.

SEd numquid filio, vel patri iusta Iudicis sententia damnato,vt fame pereat,à patre, vel filio sint præstanda alimenta vitæ necessaria. Respondetur patrem filio,& filium patri posse licitè alimenta, & cibos subministrare;non tamen teneri.Ita Bonacina *loco supra n.* 108.*allegato*,& Trullench *allegato dub.*3.*n.*11.*fine*.Et prima responsionis pars, scilicet posse licitè subministrare,probatur, quia damnato ad moriendum fame aliis præter ministros iustitię,(quibus ex officio incumbit curare,vt iusta sententia executionis mandetur,quam impedierit cibos ministrando, ac proinde sic ministrando peccarent,& quidem mortaliter,vt potè in re graui,infideliterque munus suum exercentes contra omnimodã prohibitionem alimenta quouis modo ministrandi tali damnato, vt aliis allegatis tradit Sayrus *lib.*12.Clauis *cap.*18.*n.*30.asserens contra patrem Arragonum sententiã esse tantũ peccatum veniale;nec excusari à mortali,etiamsi tantum semel, aut bis cibum ei ministrarent)licitum esse cibos subministrare, vt tradunt communiter Doctores,quos Sayrus *d.n.*30 refert, & sequitur;& Azorius *p.*2. *lib.*2.*c.*3.*q.*2. & alij,quos in præcedẽti parte huius tractatus *c.*9.*n.*182.allego;sicut enim ipse damnatus potest cibos oblatos sumere, vt cũ aliis Sayrus *d.n.*30.& probaui *d.n.*182.*fine;* & tradunt Doctores ibidem relati;ita etiam alij priuati cibos illi licitè offerre possunt;cum id eis non sit prohibitum;nec cõtra officium aut iustitiam peccent;eo quod executio sẽtentiæ solis iustitiæ ministris sit commissa. Altera pars responsionis ostenditur,quia iustè damnatus, vt fame pereat,non tenetur edere,sed potest licitè ab omni cibo abstinere;vt latè probaui *d.c.*9.*allegato n.*182.& tradũt Doctores *ibid.*relati,& Sayrus *d.n.*30. ergo etiam nullus alius tenetur ei cibum ministrare.Confirmatur,quia eo ipso(vt inquit Sayrus) quod quis iustè damnatur ad eam mortem,scu,vt inedia moriatur, priuatur eo iure quod habet,vt cibi,ab aliis etiam in extrema necessitate dentur;& consequenter alij ab obligatione danti manent liberi; & eo iure potest Princeps, aut Respublica ob bonum publicum iustè, & rationabiliter illum priuare.

§ V.

Filio excommunicato, & patre excommunicato an pater, vel filius teneatur præstare alimenta, & quæ.

DVbitatur secundo, an patee teneatur præstare alimenta filio ex iusta causa, & sua culpa excommunicato; è contra filius patri pariter excommunicato: videtur negandum, quia excommunicato denegatue aliorum communio; cum eoque nullum commercium habendum.

119 Dicendum filio, & patri excommunicato à patre, & filio præstari debere, alimenta. Ita ex Theologis Azorius *p.s.lib.* 3.*cap.*4. *quæst.*8. Megala *p.2.lib.*2. *cap.*1.*quæst.*2.*numero* 5. Bonacina *de preceptis disputat.* 6.*quæst.vnica p.*6 §.21.*numero* 2. Filluccius *tom.*2.*tract.* 23 *p.* 2.*cap.*3.*numer.*34.& Trullench.*in Decalog.lib.*4. *cap.*1.*dub.*3.*numer.*10.& ex Iurisperitis Nellus *tract. de banni.numero* 1.*p.*2.*tempor.n.*48.*in fin.* Duegnas *regula* 68.*limit.*10.*circa finem*, quos Surdus *de aliment. tit.* 1.*quæst* 19.*numer.*13.allegat.(vbi etiam allegat Glossam *in fine;in cap.pastoralis fine de appellat.* vbi etiam Decius *numero* 9.*& in can.facrorum* 12.*q.*2. Pontanus *de alimentis capite* 1.*numero* 14.& idem Surdus *d. numero* 13.& probatur primò *ex cap.inter alia,de sent. excommun.* vbi dicitur, quod superueniens sententia excommunicationis non liberat à debito obsequio, quod ante sententiam erat præstandum: inter obsequia autem, quæ filius debet patri, est alimentorum præstatio, & inter debita patris erga filium continentur alimenta, quæ ab vtrisque sibi inuicem debentur iure naturali.

120 An autem debeantur in hoc casu alimenta secundum dignitatem personæ, an solum simpliciter vitæ necessaria, nè pater, vel filius excommunicatus fame pereat, oportet distinguere; nam si filius, vel pater excommunicatus sua culpa non persistat in excommunicatione, & per ipsum non stat, quominus obtineat absolutionem, quam procurat; alimenta videntur præstanda iuxta dignitatem, sicut ante excommunicationem præstabantur; & ita sentiunt Azorius, Bonacina, Filliuccius, & Trullench. *locis citatis*; & innuit etiam Surdus *numero* 14. vel persistit in excommunicatione spontè, & sua culpa, quia cum possit se eximere ab excommunicatione petendo, & obtinendo absolutionem, non curat; & tunc pater filio, & filius patri tenetur præstare sola alimenta simpliciter vitæ necessaria. Ita Azorius, & Megala *locis citatis*, & Surdus *d.q* 19.*n.*4.*& tit.*7.*q.*15.*n.*26.& iuxta id intelligi debent Glossa *in d.c. Pastoralis*. Pontanus *d. n.*14. Franchis ab eodem Pontano relatus, & alij Canonistæ, & Iurisperiti, dum aiunt patri excommunicato non teneri filium præbere alimenta, nisi sit in extrema necessitate constitutus; & ita etiam Glossa *in d.c. Pastoralis, fine, ibid.* Ioannes Andreas, Panormitanus *n.*16. Decius *d.n.*9.dicunt clericum excommunicatum contumacem non esse alendum de fructibus beneficij, nisi in extrema necessitate; & existente graui inopia. Et ad id facit ratio *supra num.*116. adducta, scilicet ne præstitis pinguioribus alimentis detur occasio perseuerandi in contumacia, & peccato. Dum etiam Surdus *tit.*7.*q.*5.*n.*12. dicit excommunicato denegari alimenta ob adductam rationem, scilicet, ne subsidio alimentorum fretus negligat redire ad pœnitétiam; debet intelligi de alimentis extra extremam necessitatem, ne sit sibi ipsi contrarius.

§. VI.

Filio hæretico persistenti in pertinacia an Pater Catholicus teneatur præbere alimenta.

DVbitatur tertiò, An pater Catholicus teneatur alere filiũ, qui à fide defecit, & est hæreticus perti- 121
nax: patrem Catholicum non obligari præstare alimenta filio, qui à fide orthodoxa defecit, & in pertinacia persistit, tenent Caccia Lupus absolutè *in l. fratres à fratre numero* 108.*ff.de condition. indebiti* à Surdo *de aliment.tit.*1.*q.*59.*numero* 2.relatus, Panormitanus *in caput Quintaualli numero* 5.relatus à Merlino *de legitima lib.*4.*tit.*1.*quæst.*3.*numero* 1.& à Surdo *de alimen. tit.*7.*q.*2.*numer.*8.adducitur. Idem asserunt ibidem communiter omnes Doctores; idem Merlinus *d. quæst.*3.idẽ Surdus *d.q.*2.*à numero* 6.*& tit.*1.*q.*19.*numero* 9. Sanchez *in summa lib.* 2.*cap.* 24.*numero* 7. Fagundez *in Decalogum lib.*1.*cap.*24.*numero* 10.& pro hac sententia à Farinacio *de hæresi q.*182.*n.* 14. allegatue Ioannes de Anania *in cap. excommunicatus* 1.§. *credentes numer.*11.versic.*ex quo infertur;& num.*15.versic.*quid de fauente in factis*, vbi dixit ministrantem eleemosynam hæreticis, vel procurantes ab aliis ministrari reputari eorum fautores. Probatur ea sententia, quia pater orthodoxus potest filium hæreticum exhæredare §.*causas*, versic.*si quis de prædictis parentibus orthodoxus*, *Auth.vt cum de appellatione cognoscitur*, Panormitanus, & alij *in d.c. Quintaualli*. Merlinus *d q.*3. Molina *de iustitia tom.*1.*disp.*126.§.*decimo quarto*, Alij à Surdo *d.q.*19.*n.*1.*& d.q.*2.*num.*1.relati, & communiter cæterĩ Doctores, ex quibus autem causis filius potest exhæredari, ex iisdem potest priuari alimentis, iuxta communẽ Doctorum, de qua *infra*, vbi de causis ex quibus pater potest filio denegare alimenta, & ex Doctoribus latiùs Ludouicus Molina *de primog.lib.*2.*cap.*6.& alter Molina *tom.*1.*de iust.disp.*168.*fin.disp.*176.§.*ex sequentib.* versic.*ex quibus,& tom.*3.*disp.*616.*numer.*13. confirmat Surdus *d.q.*2.*Cod.numer.*7. ex eo quod talis filius necandus potiùs, quam alendus videatur, vt dicitur in simili, *in can lege* 23.*q.*8.vbi laudantur à D. Hieronymo Phinees, authoritas Heliæ, Zelus Simonis Chananęi, Petri seueritas in Ananiam, & Saphiram, Et additur non est crudelitas, crimina pro Deo punire, sed pietas. Per quem textum dicit Surdus, Speculatorem *in tit.qui filij sint legit.*§.1.*numero* 13 asseruisse etiam patri hęretico, ea ipsa ratione posse à filio fideli alimenta denegari. Addit aliã confirmationem, quod filio ob crimen læsæ Maiestatis humanæ denegantur alimenta, vt tenet ipse *eodem tit.*7.& consequenter multò magis denegari debent ob crimen læsæ Maiestatis Diuinæ, quod est grauius delictum.

Neque obstare, ait idem Surdus *d.q.*2.*num.*11.ali- 122
menta à patre deberi filio ex iure, seu lege naturali, quæ est immutabilis, tum quia ingratitudo (inquit) aufert, quod naturali lege erat debitum §.*optimè*, versic. *ne forte Auth. de nuptiis*; vbi adducitur ratio, nempè, ne filij propter spem successionis contra parentes accedant, & proterui sint, & naturæ inimicentur leges. Sic & in proposito, ne sub hac spe alimentorum filij proterui sint contra fidem, &c. tum quia licet ius naturale per positiuum non possit in totum tolli, potest tamen ex causa modificari, restringi, & limitari, vt *supra n.*510. notatum est.

Distinguendum de alimentis simpliciter vitæ neces- 123
sariis, sine quibus filius hæreticus periret; & de alimentis excedentibus, pinguioribus, & extra extremam vitæ sustentandæ necessitatem. Igitur alimenta posterioris generis non tenetur pater Catholicus præstare filio hæretico pertinaci, & nolenti pœnitere ita sentiunt

non solum Doctores *n.*120.relati, sed etiam qui proximè allegantur, & communiter alij, quos refert, & sequitur Farinacius, *allegata q.*182.*n.*13. & probant tradita *eodem n.* 20. & à fortiori confirmant rationes *supra n.* 116.adductæ.

Alimenta autem simpliciter vitæ necessaria filio hæ-
123 retico aliunde non habenti, nec valenti sibi suis operis, industria, aut aliquo artificio decenti comparare; pater Catholicus tenetur præstare. Ita ex Theologis Azorius *p.* 2 *lib.*2.*c.*4.*q.*10. Filliuccius & Trullench *locis supra n.*119.*citatis*, Fagundez *in Decalogum lib.*4.*cap.*2.*num.* 6. & idem sentit (licet expresse non explicet) *loco supra numero* 120.*relato*. Idem etiam sentit Sanchez *loco citato num.*7. (vbi absque dubio vult solum patrem Catholicum non teneri alere filium hæreticum pertinacem, nisi in extrema necessitate, sicut ibidem de filio Catholico ait non teneri alere patrem hæreticum, nisi extremè indigentem) Idem oportet sentiant Farinacius *d.q.*182.*num.*13. & alij ab eodem *ibidem* citati. Probatur, quia loquendo in vniversum Catholici possunt, & tenentur hæretico in extrema necessitate constituto, ne fame pereat, dare; cum possibile sit, quod hæreticus viuens ad fidem reuertatur, nec de aliquo desperandum sit. Ita Glossa *in cap. in eos, nihil conferant de hæreticis.* ibid Hostiensis *numer.*1. Butrius *n.* 2. Marianus Socinus *n.*4. *&* 5. Glossa *in cap. accusatus.* §. *ille quoque*, verbo *nō possit de hær. n.*6. ibid. Mon. *n.*6. & Archid. *n.*3. Henricus Boyc. *in cap si quis Episcopus n.*1. & ibidem Panormit. *eodem titul. Vmbertus locatus v. pater n.*3. Decianus *lib.* 5.*cap* 51.*num.* 39. quos refert, & sequitur Farinacius *d. n.*13. qui omnes addunt in extrema necessitate fratri carnali, aut patri hæretico potiùs subueniendum, quam extraneo Catholico cæteris paribus, dummodo talis subuentio non sit in damnum fidei, & Ecclesiæ, vel quod ipse pater, aut frater ex hoc, quoad Deum non fiant deteriores; & quod hæretico extremè egenti Catholici succurrere teneantur; tradit etiam Nauarrus *in man. cap.*27.*num.*55. versic. *quarto argumento Canonis Pascha d.* 86. Addens etiam quod licet quis non teneatur, potest tamen hæretico non extremè egenti subuenire, quatenus homo est, *arg. can. duo isto nomine* 23. *q.* 4 ibi *quia peccator est, corripe; quia homo miserere*; & ibi *nulli homini claudenda est misericordia, sicut nulli peccatori impunitas relaxanda est.* Si ergo quilibet Christianus hæretico in extrema necessitate constituto, & aliundè non habenti, vnde se ex propriis bonis, vel ex sua industria alere possit, tenetur alimenta vitæ simpliciter necessaria ministrare, & si frater fratri hæretico pariter extremè egenti, ne fame pereat obligatur frater potius subuenire, quam extraneo Christiano, idque ob coniunctionem sanguinis; multo magis pater Catholicus non solum ex charitate, sed etiam ex pietate personæ, & sanguinis coniunctione tenetur filio hæretico, qui aliunde habere non potest, & aliqui fame periret, alimenta vitæ semper necessaria ministrare.

124 Quod si filius hæreticus foret falsorum dogmatum disseminator, & niteretur alios à fide auertere; tunc cum esset hostis actualis Ecclesiæ ratione publicæ fidei, & reipublicæ Christianæ ei etiam extremè egenti à patre essent deneganda alimenta, cum bonum publicum fidei Catholicæ sit præferendum vitæ filiorum, & parentum; & ita locum habent tradita *supra num.* 112. & illud, de quo *supra n.*121. quod talis filius videtur potiùs necandus, quam alendus. & ita tradunt Fagundez *d.c.*2.*num.*7. & alij *numero præcedenti* allegati, & relati etiam à Farinacio *d.n.*13.

Si etiam pater sit hæreticus, tunc eum teneri alere fi-
125 lium etiam non extremè indigentem, & iuxta dignitatem personæ tradit Surdus *d. tit.*7 *citata q.*2.*numer.*15. eo quod non possit filio obiicere, & opponere, quod sit hæreticus, sicut infamis nihil potest infami patri obiicere, Glossa *in l.*3. §. *lege Iulia ff de testibus.* & Iason *in l. in arenam, numer.* 3 *Cod. de inoffi. testam.* & sicut ob eandem rationem mater meretricium exercens non potest exhæredare filiam meretricem, aut eam alimentis priuare, vt tradidi in tractatu de contractu matrimonij *c.*11.*n.*144.

§. VII.

Filius Catholicus, an teneatur præbere alimenta, & quæ, patri hæretico?

EX quibus resoluenda est alia difficultas, nempe an 126
filius Catholicus teneatur præbere alimenta patri hæretico nolenti redire ad pœnitentiam, aliunde ex bonis propriis, vel operis, aut industria, seu decenti arte non valentis sibi de illis prouidere. In qua difficultate Surdus *de alimentis tit.*1.*q.*19 *numero* 5. *& sequen.* docet absolutè teneri filium fidelem alere patrem hæreticum; & tamquam huius sententiæ refert Glossam, & Hostiensē *in can. non satis d.*86. eandem Glossam *in can. si quis sui d.* 50 Hostiensem, Cardinalem, D Thomam, Panormitanum, Felinum, Bellum, & Duennam *reg.* 68. *limit.* 10 *fin.* eo quod maxima sit reuerentia, quā filius debet patri, & vigens filij erga patrem obligatio, à quo recepit esse, quam obligationem non aufert ius humanum. Quod si obiicitur filium, & patrem ex æquo obligari ad alimenta sibi inuicem præstanda; patrem verò non teneri præbere alimenta filio hæretico, quia eum potest ob hæresim exhæredare, & consequenter alimentis priuare, *vt supra num.*20. notatum est, ergo etiam filius potest ob hæresim exhæredare patrem, & illi alimenta denegare; ad quod etiam facit regula correlatiuorum, vt quod dispositum in vno censeatur in alio disponi. *l. non tantum ff. de iure iudic. l. fin. Cod. de instit. & substit.* respondet Surdus *d.q.*19.*numer.*9. *& tit.* 7. maiorem esse rationem, seu obligationem alendi patrē, quam alendi filium, ex quo filius habet esse à patre; & quia in patre subest ratio reuerentiæ, ob quam æstimari semper debet sancta, & honesta eius persona, quantumvis male sit morigerata iuxta textum *in l. liberto ff. de obseq. liber.* ac proindè quamuis obligatione naturali teneatur pater erga filium, arctior tamen est, & magis obligatoria ea necessitas ciuilis, qua filius obstringitur erga patrem, nam, inquit dici posset obligationem patris erga filium descendere iure naturali ratione innocentionis; fortiùs autem est obligari ciuiliter, quam naturaliter; cum ex ciuili obligatione oriatur actio, sed non ita ex naturali; quamuis idem Surdus *d.q.* 19.*n.* 10. non dari in foro contentioso actionem, nisi patre hæretico extremè egente, prædicta Surdus; Contra quem facit, quod potiùs maiori vinculo pater sit obligatus alere filium, quam filius patrem, vt probare satis videtur illud vulgare axioma quod natura descendit, non ascendit. & ita docent Sanchez *lib.* 2. *capite* 24. *allegato n.*7. & Fagundez *in Decalog. lib.*1.*c.*24 *numer.* 10. *& lib.*4.*cap* 1.2.*numero* 6. De quo axiomate *infra capit.*22.

Igitur respondendum filium Catholicum non teneri 127
præstare patri hæretico pertinaci, quando illis extremè non eget; teneri verò eidem præstare alimenta simpliciter necessaria, sine quibus nequiret viuere, si aliundè non possit sibi prouidere; ita quod solum in extrema necessitate tenetur filius fidelis alere patrem hæreticum, sicut pater Catholicus tenetur in simili necessitate alere filium hæreticum. ita ex Theologis Azorius *p.* 2.*l.* 2. *cap.*3.*q.*2. Sanchez *in sum. lib.*2.*c.*14. *dicto n.*7. Megala *p.*2.*lib.*2.*cap.*2 *q.*2.*num.*4. & Fagundez *in Decalog. locis citatis.* Ex Iurisperitis, & Canonistis Glossa, & alij Canonistæ *supra n.*123. allegati *locis ibidem citatis.* Locatus *loco eodem num.*123.*citato*, & verbo *Receptatio n.*-. Repertorium Inquisitorum verbo, *filio*, versiculo *filius habens patrem hæreticum*; Cancerius *in tract. de hæreticis n.*167 Decianus, & Nauarrus *locis d. num.*123.

relatis

relatis, Vgolinus *de censuris reseruatis p. a. in Glossa, Receptatores* §. 2. Farinacius *d. q.* 18 *a. num.* 53. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis* §. *& si impubes numera* 10. *&* §. *si quis ex his n.* 74. *ff. de lib. agnoscendis*; Surdus *de aliment. tit.* 7. *quaest.* 15. *n.* 14 (vbi quod dixit *tit. allegata q.* 19. scilicet patrem haereticum alendum esse à filio, declarat debere intelligi, quando esset in extrema necessitate) & idem sentiunt Glossa, & alij Canonistae, relati *num. praecedenti locis ibidem citatis*; dum enim dicunt alimenta patri haeretico à filio praebenda, intelligit debent, quando pater versatur in extrema necessitate, & alioqui fame periret, vt ea textibus, quibus nituntur, & verbis ipsorum apertè constat, in qua extrema necessitate patri constituto, aiunt à filio ea speciali obligatione subueniendum potius, quam alteri Catholico extremè egenti caeteris paribus. Haec responsio quoad primam partem, scilicet quod extra necessitatem simpliciter, & extremam filius Catholicus non tenetur alere patrem haereticum; probatur satis ex traditis, *supra num.* 120. *& n.* 116. Quoad secundum nempè quod patri haeretico extremè egenti filius Catholicus teneatur praestare alimenta simpliciter necessaria, probant tradita *n.* 123.

128 Neque huic secundae parti responsionis, & conclusionis traditae *d. num.* 123. obstat filium, & patrē haereticum posse à patre fideli, & filio exhaeredari propter haeresim, & vbi habet locum exhaeredatio, procedit etiam alimentorum, denegatio, nam id non intelligitur de alimentis simpliciter vitae necessariis vt vterque Molina *locis supra numer.* 120 *citatis*, & dicitur *infra*, vbi de causis ex quibus pater filio alimenta potest denegare.

129 Intelligitur autem secunda pars responsionis, quando praestatio alimentorum vitae simpliciter necessariorum non sit in damnum, & subuersionē fidei, & Ecclesiae, & ipse pater haereticus indè fiat deterior; & si filiū, aliosque à fide auertere conaretur, & nollet ab ea intentione desistere; quibus in casibus filius tenetur odisse quo ad corpus patrem suum, & bonum animae suae, & aliorum fidei, & totius Reipublicae Ecclesiasticae praeponere vitae eiusdem patris; quae omnia constant ex traditis *supra numero* 112. *&* 124. & in terminis notauit Locatus, Fagundez, & Farinacius *locis superius relatis*.

130 Prima etiam eiusdem responsionis pars limitatur, si etiam filius sit haereticus, nam tunc tenetur alere patrem haereticum non extremè egentem, per tradita *supra n.* 125.

§ VIII.

Pater Iudaeus, & infidelis filio ad fidem Catholicam conuerso tenetur dare alimenta iuxta statum, & vires patrimonij.

131 DVbitatur quarto, An pater Iudaeus, vel infidelis teneatur praestare alimenta filio conuerso ad fidem Catholicam. Respondetur teneri, & posse cogi, sicut antè conuersionem. ita Ascanius Clem. *de patria potest. effectu*, 7 *fine*, Marcardus *in tract. de Iudais lib.* 3. *c.* 4. *n.* 1. Surdus *de aliment. tit.* 5. *q.* 4. Antonius Ricciullus *de iure personarum, l.* 2. *c.* 29. *n.* 16. *& de Neophytis. c.* 9. *num.* 11. Aug. Barbos. *ad Decretales Collecta ad cap. Iudei* 2. *num.* 4. *de Iudais, & Saracenis*, & alij Canonistae, & Iurisperiti apud Surdum, & Ricciullum, & est textus expressus *in l. cognouimus* §. *sed ne videamur, Cod. de haereticis*. Ratio adducitur *eodem* §. *& dicto c. Iudei de Iudais, & Saracenis*, scilicet, quia filius propter conuersionem ad fidem Catholicam, non debet esse deterioris conditionis sed melioris; id enim exigit fauor fidei, & religionis Catholicae; quare eadem iura, quae competebant infidelibus, competunt eis Christianis effectis *d. c. Iudei*, ibique Doctores, & alios allegantes Ricciullus *d. cap.* 9. *n.* 1. & Surdus *d. q.* 4. vnde alimenta eidem conuerso ad fidem erunt praestanda iuxta dignitatem, & vim patrimonij, & exprimitur *d.* §. *sed ne videamur*.

Hinc pater Iudaeus, & infidelis tenetur etiam filiam ad fidem conuersam dotare iuxta vires patrimonij *d.* §. *sed ne videamur* August. Barbosa *d. n.* 4. Ricciullus *de Neophytis d. c.* 4. *n.* 12. Campegius *de dote q.* 47. & cum alij Surdus *d. q.* 4. *num.* 3 An verò si non adsint nisi bona ex vsura, & illicito quaestu acquisita per patrem Iudaeum, adhuc filia ad fidem conuersa possit petere dotem in bonis patris, negant Panorm. *in c. cum tu n.* 13. *de vsuris*, Marcardus *d. tract. de Iudais p.* 3. *c.* 8. Campegius *de dote q.* 47. & Ioan. Baptist. de Barbobus *de filiis ff. q.* 30. *n.* 108. & aequiorem, salubriorem, ac magis communem dicunt Panorm. & Marcardus. Contrarium tenere videntur Federicus de Senis *cons.* 63. Ananias *in c. cum tu n.* 9. *de vsuris*, & Laurentius de Rodulphis *de vsuris p.* 1. *q.* 47. *fine*, quatenus asserunt dotem traditam filiae per patrem vsurarium, patre defuncto etiamsi ad plenariam restitutionem vsurarum haereditas non sufficiat, filiam non teneri dotem suam à patre in pecunia traditam suo viro, & ab haeredibus viri defuncti sibi restitutam in satisfactionem vsurarum restituere. Quod pluribus comprobat Federicus, licet ei contradicat Campegius *d. q.* 47. & hanc posteriorem sententiam admittit saltem tamquam probabilem Ricciullus *d. q.* 9. *n.* 15. Caeterum prima sententia Campegij, & aliorum magis communis limitari debet. Primò vt procedat, quando est certum bona patris esse ex illicito quaestu; secus si id non constaret; cum in dubio quis praesumatur ditatus ex licito lucro *l. Mariti ff. pro socio, & l. item apud Labeonem* §. *si communem ff. de iniuriis*, Ricciullus *d. num.* 15. *fine*. Secundò limitatur, quando personae, quibus facienda esset restitutio, essent incertae, nam tunc cum vigore allegatae constitutionis Pauli tertij bene concedātur illis, qui conuertuntur ad fidem; huiusmodi fauor certè debet prodesse filiis, qui eadem ratione, quasi bona essent propria, illis concederentur, eadem concedi debet, vt in illis possit conuersus ad fidem petere quod sibi debetur; *arg. l. illud ff. ad l. Aquil.* & Riciullus *d. c.* 9. *n.* 16. Tertiò limitatur, vt non procedat, si dos sit à patre soluta in pecunia; nam tunc licet vigore iuris posset concedi repetitio dotis ex vsuria solutae à patre eo defuncto, si alia bona non sufficiant ad satisfaciendum creditoribus illius certis, nihilominus de aequitate non datur repetitio, nec est dicta dos à filia restituenda, & hoc tantum voluerunt Federicus, & Ananias *locis citatis*, idque solum probant ab illis tradita, & ita seruari in supremis tribunalibus testatur Ricciullus *d. c.* 9. *num.* 17. prout etiā Afflictus *dec.* 390 *c.* 1. *dec.* 19. & Rota *in Rom. computor* 28. *Octobris.* 1604. *& in Rom. pretij fundati* 20. *Februar.* 1612. *coram Sacrato. ibidem Riciullo relata* à verò traditos esset fundus in dotem, posset vindicari si filia, & ab eius viro, vt Campegius *loco citato*, & Riualdo *d. c.* 9. *n.* 18. quia transit cum onere. *cap. ex transmissa de decimis*. 132

Imò, & si alias mater non teneatur dotare filiam, nisi in subsidium, vbi pater est egenus, tamen fauore fidei mater infidelis, vel haeretica tenetur filiae orthodoxae dare dotem, etsi pater sit diues; colligitur *ex d.* §. *sed ne videamur, ibi sed & dotes pro filiabus, & neptibus dare*, & tradit Glossa *in l. neque mater*. Ascanius Clem. Marcardus *loc. praallegatis*, & alios allegantes Surd. *d. q.* 4. *n.* 4. & August. Barbosa *collectanea ad d. l. cognouimus n.* 4. *Cad. de heret.* Quin etiā iuxta Ananiam *in d. c. Iudei*, & alios à Surdo *d. q.* 4. *n.* 5. relatos, filius conuersus ad fidem nostram potest patrem cogere adhuc viuentem ad sibi consignandam legitimam, quod licet reprobent Ascanius Clem. *loco citato*, & Ioannes Lecirier *in tract. de primog. lib.* 1 *q.* 17. *n.* 1. eo quod legitima 133

non

non præstetur patre viuente *l. 1 §. vlt. ff. de collat. bonorum*. approbant tamen Surdus *d. num. 5.* & Ricciullus *de Neophytis d. c. 9 n. 10*, quia sicut mater tenetur dotare filiam eo casu, quo alias non teneretur, vt magis Religioni faueamus, eodem modo obligabitur pater legitimam ante tempus assignare, ne si differatur exactio in mortis paternæ tempus spe illius legitimæ filius, vt patri sit gratior, & pinguiorem consequatur legitimam; interim inducatur ad fidem Catholicam deserendam, & iudaismum repetendum; & hæc sententia hodie est certa, cum expressè sit terminata in constitutione Pauli tertij 12 incipiente. *Cupientes*; & in quantitate legitimæ taxanda, forent computanda etiam bona ex illicito quæstu acquisita, si personæ, quibus facienda est restitutio, non sint certæ, iuxta tradita *num præcedenti, limitatione secunda*.

E contra etiam filius infidelis tenetur patri conuerso ad fidem præstare alimenta iuxta dignitatem, & vires patrimonij sicut ante baptismum tenebatur, quod probat eadem ratio, & cum aliis tradit Ricciullus *d. cap. 9. num 11.* & aduertendum, quod cum infidelis conuersus ad fidem mutat statum in melius *d. capite Iudæi*. Ibi Ananias *n. 1.* Ricciullus *d. cap 9. num. 13.* ideo alimenta, dos, & donatio propter nuptias sunt constituenda, habita ratione ad statum præsentem, quem tenet post conuersionem ad fidem, non habita ratione status in quo reperiebatur in infidelitate, ita Ricciullus *d. cap. 9. num. 14.* referens in facti contingentia ita respondisse Rotam *decis. 149. p. 1. diuersorum*.

§. IX.

Filius fidelis tenetur alere patrem infidelem, & alios ascendentes infideles.

134 Vtrum verò patri etiam Iudæo, & infideli aliundè non habenti filius fidelis alimenta præstare teneatur? Respondendum pariter affirmatiuè ita Præpositus *in can. si quis d. 30.* Ascanius Clem. *d. tract. de patria potestate effectu 7. n. 4.* Marquard. *allegato tract. de Iudeis in 3 p. cap. 4. n 5* Borgninus Caualcanus *decis. 21. n. 1. p. 2.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis. §. & si impubes n 8 ff. de lib. agnosc.* Surdus *d. alim tit. 1. q. 18. & q. 96.* & cæteri Iurisperiti, & Canonistæ ab eodē relati; & ex Theologis Azor. *p. 3. l. 2 c 5 q. 2.* Meg. & Trull. *loc. supra n. 127. citatis*. licet enim infidelis sit, est tamen pater à quo filius accepit esse, & cui debet reuerentiam, & cum quo habet strictissimam sanguinis coniunctionem, & consequenter ob infidelitatem non eximitur filius Catholicus ab obligatione illum alendi.

135 Hoc autem iuxta Doctores præallegatos, & alios intellig tur, quo ad alimenta simpliciter necessaria vitæ, quæ idem pater extremè egens aliundè habere nequeat; quod etiam probant tradita *supra n. 127.* de obligatione alendi patrem hæreticum, quare filius fidelis in eadem extrema necessitate patris Iudæi, aut infidelis obligatur ei potiùs, quam extraneo Christiano alimenta præstare, vt Præpositus, *vbi supra*, & Surdus *d. q. 18. n. 10.* & latiùs *d. q. 96.* & Cordub. *d. n. 8* de quo *infra hoc c. n. 151.*

136 Eodem modo, & ob easdem rationes filius fidelis tenetur præstare alimenta ascendentibus infidelibus, id quod etiam tradunt Ascanius, Marqoard. & Caualcanus *locis citatis*. Quæ omnia tamen limitantur non procedere quando sustentatio patris, vel filij eos efficeret deteriores quo ad Deum, vel redundaret in damnum fidei, vel Ecclesiæ, tunc enim nec pater, nec filius infidelis esset alendus vt etiam tradunt Cardinalis *in can. non satis d. 86.* Præpositus *vbi supra*, & Surdus *d. q. 96. fine*.

§. X.

Pater an, & quando teneatur ad alendum filium monachum.

Dubitatur quinto. An pater teneatur præstare alimenta filio monacho? 137

Respondetur primò, si monasterium habeat ex eleemosynis solutis, vel ex propriis redditibus, vnde monachum alere possit; pater non tenetur ad illius alimenta, *l. si quis à liberis §. sed si filius*; sed tenetur monasterium ad danda illi alimenta necessaria. ita Castrensis *cons. 26. n. 1. vol. 1.* Baldus Nouellus *de dote p. 1. in principio. n. 11. circa finem*, & alios referens Surdus *de aliment. tit. 1. q. 75. & tit. 7 quæst. 35. numer. 12.* & Filliucius *tom. 2. tract. 23 p. 2. c. 3. num. 35.* & ratio est, tum quia monachus seruit monasterio, & consequenter debet viuere de Altari *cap. cum secundum de preb.* tum quia monachus acquirit monasterio *capit. cum clim. de priuilegiis*.

Respondetur Secondò. Si monasterium ob illius 138 inopiam non potest Monachos alere; tunc pater tenetur filio Monacho alimenta præstare, seu aliquid illi assignare pro alimentis. ita in terminis Baldus Nouellus *loco citato.* & Ioan Baptista de Barbobus *tract. de pens f. q. 30. numer. 106* per ingressum enim monasterij, & professionem filius non desinit esse filius, licet non sit sub patris potestate, & ideo iure naturali pater tenetur illum alere, si aliunde non habere possit, vnde secommodè alat. Hæc tamen responsio limitanda est, vt non procedat, si adesset aliud monasterium eiusdem ordinis potens illum alere; nam tunc ex licentia superioris vtriusque monasterij transmittendus esset, & cogendus transire ad illud, vt ex Baldo *in l. 1. §. sed sciendus fin. Cod de latina lib. toll.* & Benincasius *tract. de pauper quest 7. in 2. specie iudic. numero 25.* notat Surdus *d. quæst. 75. numero 5.*

§. XI.

Pater an teneatur præbere alimenta filio Religioso professo è monasterio expulso.

Dubitatur sexto. An pater teneatur alere filium monachum professum è monasterio expulsum. 139

Respondetur si iniustè sit expulsus, vel spontè recessit, & velit redire salua ordinis disciplina; & monasterium non recipit, vel admittat, tenetur monasterium illum alere; & si non alat, impiè denegat alimenta. Ita Glossa *in c. vnicum* verbo *languidis, de infantibus, & languidis expositis*, & alios latè allegantes Tiraquellus *de retractu consanguinitatis §. 10. Glossa vnica num. 14.* & Surdus *de alim. tit. 7. q. 33. n. 6.*

Respondetur Secundò. Si filius professus sua culpa è 140 monasterio per iustam sententiam sit eiectus, pater illum non habet onem, vnde se alere possit, tenetur ei præstare alimenta. Azorius *p. 3. l. 4. c. 4. q. 9.* & Filliuccius *loco superius n. 137. citato.* Ratio est, quia iam monasterium non tenetur tali iustè eiecto alimenta dare, vt latè tradit Surdus *d. q. 15. 35. n. 1 & sequent.* vt à contrario sensu colligitur ex Glossa, & Tiraquello *locis citato*, & ex aliis Iurisperitis ab eodem relatis; iam enim non est amplius filius monasterij, & idem monasterium ad tempus tantum se obligauit alere, & cum monasterio non seruiat, nec ab eo ali debet, ergo pater tenetur illum alere, quia per professionem, vt dictum est. non desinit esse filius malè morigeratus, est tamen filius; ex cufatetur autem pater, si filius aliundè potest commodè viuere; & casu quod non habeat aliundè, tum culpa sua sit è monasterio expulsus, pater non videtur teneri, nisi

nisi ad præstanda ei alimenta simpliciter necessaria, sicut in *præcedentibus* dictum est de alimentis præstandis filio bannito, deportato, excommunicato, & hæretico, idque ob rationes *iisdem locis* adductas.

An verò pater filio nouitio in Religione capaci bonorum in communi teneatur soluere alimenta, & si ea non exhibuerit, & filius à monasterio recedat, & ad seculum redeat, vel nouitius ab intestato moriatur, expensas in eiusdem filij nouitij alimentis à monasterio factas teneatur pater soluere; vel moriente nouitio ab intestato monasterium debeat illas expensas à patre, hæredibus nouitij ab intestato consequi, quando in ingressu monasterij non est initum pactum largiendi monasterio expensas nouitij? videatur Sanchez *lib. 6. sum. cap. 10. numero 4. & sequen. & lib. 7. cap. 3. numero* 45. quibus in locis resoluit negatiuè, & dictas expensas in alimẽtis nouitij, neque à patre, neque à filio ipso nouitio à monasterio recedẽte, neque ab hæredibus soluẽda, etiam si nouitius ratione morbi, aut alia causa non inseruierit monasterio; & expensæ alimentorum excederent laboris nouitij mercedem. Alioqui enim liberè prorsus non posset nouitius recedere ab instituto regulari incœpto.

§. XII.

Filio adhuc existenti in vtero vxoris prægnantis prouidendum de alimentis, seu vxori prægnanti alimenta præstanda sunt ex bonis viri defuncti.

141 POrrò non solùm filiis iam natis præstanda sunt alimenta per patrem; sed etiam in ventre adhuc matris prægnantis existentibus, etiam patre defuncto, de alimentis prouidendum ex bonis paternis defuncti. Quare ventri prægnanti, seu vxori prægnanti, vel si dubitatur, an sit prægnans post mariti mortem curator datus hæreditati, & etiam nondum facta bonorum partitione, ex bonis viri defuncti prouidere debet de alimentis, victu, vestitu, & lecto, atque aliis, sine quibus fœtus sustineri, & ad partum vsque perduci non posset. ita decernitur *l. 1. §. sed & si incertum sit, & §. mulier autẽ, & l. curator. ff. de ventre in possessione mittendo;* Põtanus *de alim. c. 2. num* 9. Menochius *de præsumptionibus lib.* 2. *q.* 35. *n.* 14. Corduba *in l. si quis à liberis §. itẽ rescriptum n.* 4 *ff. de l. agnoscen.* Merenda *contron. iuris tom.* 3. *l.* 13. *cap.* 3. *n.* 7. Mantica *de tacitis, & ambiguis lib.* 12. *tit.* 31. *n.* 11 Stephanus Gratianus *tom* 4. *c.* 610. *num.* 25. P Barbosa *ad l.* 2. *p.* 1. *in principio n.* 16 *ff. solut. matr.* Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 23. *n.* 2. & 2. & *tit.* 4. *q.* 23. *n.* 7. Io. Valerus *de differentiis* 21. *alim. diff.* 4. & Doctores cõmuniter, vt testatur Barbosa. Imò præstari debent eidem mulieri prægnanti pro facultatibus defuncti, & pro dignitate eius, atque mulieris, vt expresse dicitur *d. §. mulier autem.* Item *dicta l. curator,* decernitur esse prestanda huiusmodi alimenta, non solum, si eadem mulier prægnans habeat dotem, sed etiam, si non habeat; quia ea alimenta non tam mulieri quam ei, quem in vtero gestat, præstari videntur, vt lex ipsa dicit; vnde etiamsi haberet dotem traditam marito, eadem alimenta non sunt præstanda ex fructibus eiusdem dotis, sed ex bonis mariti, iraut dotis fructus post mortem mariti debeantur vxori prægnanti, absque deductione sumptuum factorum pro eius alimentis, vt dicta iura, Mantica, & Gratianus *locis citatis*; & probat eadem ratio, quod alimenta potiùs proli, quam matri præstantur.

§. XIII.

Paterne adoptiuus, an pater naturalis teneatur alere filium adoptiuum extraneum.

SEd non leuis controuersia est inter Iurisperitos, an filio adoptiuo ab extraneo adoptato pater adoptans teneatur præbere alimenta, an verò pater naturalis? 142

Patrem enim adoptiuum seu adoptantem teneri filium adoptiuum alere asseruere Placentinus antiquus Glossator citatus à Glossa *in §. sed ea omnia institut. de hæreditat. quæ ab int. deferuntur.* Azo. à Ioanne Fabr. citatus, Speculator *in tit. qui filij sint legit. n.* 19. & *ibidem* Ioannes Andræas *in addit*; Baldus *in leg. cum adoptiuus n.* 5. *Cod. de adopt. & in Auth. nisi rogati num.* 19. *Cod de Trebell.* Barbatia *in repet. cap. Raynaldus de testam.* relati à Tiraquello *in l. si vmquam, v. susceperit liberos n.* 8. *fine. Cod. de reuocanda donatione.* Et Surdus eosdem etiam Doctores præter Barbatiam referens *de alim. tit.* 1. *q.* 2. *n.* 6. *ad finem. & q.* 114. *num.* 4. Molfezius *ad cons. Neapolit. p.* 5. *q.* 11. *n.* 3. & Ioannes Lupi *de illegitimis com.* 2 *ff.* 3. *num.* 63. aliique apud ipsum. Moti sunt primò, quia vocati sunt, & admittuntur ad successionem intestati in bonis patris adoptantis. *§. sed hodie instit. de adopt. §. sed ea omnia, instit. de hæredit. quæ de ab intest. defer. & l. penult. §. sed ne articulum Cod. de adoptionibus* Secundo quia *in l. onera ff. de adoptionibus,* Paulus dicit, onera eius, qui in adoptionem datus est, ad patrem adoptiuum transferri. Alimentationis autem onus est principale, & præcipuum filio annexum, ac proindè licet pater adoptiuus extraneus nõ acquirat iura naturalia patris, vt præallegatis textibus; tamẽ ad hoc onus alimentationis ipsi filio annexum tenetur; nã acceptando eum in filium, videtur se obligare ad ea omnia, quæ pater obligatur præstare filio, & sic ad adoptiui filij alimenta. Nam qui tenetur aliquem tractare vt filium, tenetur illum alere. Bartholus *in l. quidam cum filium n.* 3. *ff. de verb. oblig.* & alij, quos Surdus *de aliment. tit.* 1. 2. *q.* 10. *allegat.* quibus addo ego Menochium *de arbit. in addit. centuria* 1. *n.* 2. & 5. & 6. qui refert ita tradidisse etiam Iasonem *in d. l. quidam cum filium n.* 6. & *ibid.* Alciatum *n.* 8. Tertiò adoptio imitatur naturam *§. adoptio instit. de adoptionibus*; ergo pater adoptiuus tamquam in locum naturalis subrogatus tenetur ad alimenta. Neque contra primam rationem, quæ est Baldi obstat, inquit Surdus *d. q.* 2. quod non valeat, potest quis succedere alicui, ergo is tenetur ad prestandum illi alimenta: Nam contrariũ apparet ex eo, quod proximior grauatur onere alendi proximiorem, vt ostendit idem Surdus in variis quæstionibus eiusdem tituli primi, & constabit ex dicendis, & tradendis infra.

Non etiam inquit, obstat allegatus *§. sed hodie instit. de adoptionibus,* in quo dicitur, quod omnia iura patris 143 naturalis facta adoptione manent immutata; nec dissoluuntur, eo solum excepto, quod filius adoptiuus patri adoptiuo potest succedere ab Intestato; ex quo sequitur, quod pater naturalis tantum teneatur alere filium adoptiuum, non pater adoptiuus. Respondet enim idem Surdus hunc textum intelligi de iuribus actiuis, quæ patri contra filium competebant; non de passiuis, quibus pater erga filium tenebatur; & ideò non tenetur filio relinquere legitimam, vt aliis citatis Tiraquellus *d. n.* 8. Merlinus *de legitima lib.* 1. *tit.* 1. *q.* 2. *n.* 16. nec potest citari in ius sine venia quare onera omnia, ait Surdus transeunt in adoptantem, non autem iura, quæ patri competebant.

Non obstat pariter, ait idem Surdus textus *in d. §. sed ea omnia instit. de hæredit. quæ ab intest. defer.* vbi ha- 144 betur, *omnia iura naturalia patris seruari, atque si in patris*

bere aliquem vti filium, vult etiam consequens annexum scilicet onus illum alendi.

§. XIV.

Pater an teneatur alere filiam sine promissione dotis nuptam etiam viro diuiti.

152 CONtrouersia etiam aliqua est, an pater teneatur alere filiam absque promissione dotis noptam viro diuiti. Dico, viro diuiti, quia si vir esset pauper, qui nō haberet, vnde illam aleret, etiamsi dotem congruam recepisset, teneretur pater saltem in subsidium alere filiam nuptam, cum ob matrimonium non desinat esse eius filia, & sanguine stricte ei cōiuncta, ac proindè ex pietate naturali tenetur ei subuenire præstatione congruorū alimentorum: si etiam pater dotem promisisset, teneretur, & cogi posset vel dotem dare, vel donec dos nō fuerit soluta, alimenta præstare filiæ nuptæ, quam tunc maritus non tenetur alere, iuxta Doctores *in præcedenti parte c. 6. n. 26. & 28.* allegatos de qua re *infra in alia 2. parte.* vbi de obligatione mutua coniugum sibi alimenta præstandi.

153 Difficultas est, quando maritus est diues, quo in casu Bartholus *in Auth. res quæ, Cod. comm. de legat in l. obligamur §. 1. ff. de actionibus, & oblig. & in lege mulier §. cum proponantur. ff. de Trebell.* Castrensis *in l. si socer. n. 4. ff. soluto matr.* & plures alij relati à me *in tractatu contract. matr. c. 11. n. 179. initio.* Sensere talem filiam sic nuptā non esse amplius à patre dotandam, cum maritus sponte sine dote eam duxerit, nec patrem teneri eam alere, quia à marito, vt pote diuiti habere potest, vt eam vti vxorem suam teneatur alere; pater autem non tenetur præstare alimenta filiis aliunde illa habentibus.

154 Contrarium, & patrem omnino teneri tali filiæ congruam dotem dare latè probaui, *dicto c. 11. citato n. 179.* & tenēt alij Doctores communiter *ibid.* relati, & alij, quos refert, & sequitur Surd. *de alim. tit. 7. q. 6. num. 4. & sequ.* & consequenter interim donec dotem persoluat, teneatur eandem filiam nuptam, sicut & non nuptam alere, & ad id poterit cogi à marito, cui liberè erit agere contra patrem, vel ad dotem, congruam tradendā, vel ad alimenta competentia præstanda; ita Glossa *in d. l. obligamur ff. de actionib. & oblig. versic. lege,* Doctores *in d. c. 11. n. 179* relati; & alios allegans Surdus *d. tit. 6. 7. q. 6. n. 4 & 5.* vbi etiam cum aliis, ait procedere, quando filia nupsisset sine patris consensu; de quo etiam egi *d. c. 21. à n. 21. à n. 160. ad 200.* & agitur etiam *infra à n. 656. ad 660.* vbi de causis excusantibus à præstatione alimentorum, seu ob quas alimenta à patre filiis possunt denegari.

SVMMARIVM
Capitis VI.

Filius illegitimus, & naturalis, ciuilis & antiqui iuris rigore ille tantum dicitur, qui natus est ex concubina, in qua concurrant omnes conditiones ab eodem iure ciuili præscriptæ, quæ sunt multæ. n. 156.

Cæteri illegitimi ex quocumque alio coitu, etiam eodem iure ciuili non punibili procreati iuxta iuris ciuilis rigorem censentur spurij. ibid.

Hodie de iure Canonico, & ex consuetudine apud omnes Christianos in vtroque foro Ecclesiastico, & ciuili dicitur, & est naturalis filius, & capax successionis à iure ciuili naturalibus concessæ, quicumque procreatur, seu nascitur ex soluto, & soluta, inter quos tempore conceptionis, aut natiuitatis potest legitimum contrahi matrimonium. ibid.

Quare hodie naturalis ex soluto, & soluta, non concubina habilitatus ad matrimonium contrahendum ab intestato, succedit patri in duabus vnciis. & etiam ex testamento potest illi succedere, non extantibus filiis legitimis. ibid.

Natus ex soluto, & soluta extra concubinatum censetur naturalis, vt legitimatio teneat, vbi sit narratum legitimandum esse naturalem ibid.

Hodie iuxta ius Canonicum etiam in foro ciuili quoad hoc receptū, spurius est quicūq; natus est ex his, qui tēpore cōceptionis, vel natiuitatis, aut absolutè nō poterant contrahere legitimum matrimonium. n. 157.

Vt dicatur, & sit naturalis sufficit, vt tempore natiuitatis de iure habile sit tempus ad matrimoniū contrahendum; licet de facto pater non possit contrahere, quia iam mortuus. ibid.

Pater filiis illegitimis naturalibus tenetur præstare alimenta; etiam natis ex soluta, non retenta in schemate concubinatus. n. 158. & 159.

Eisdem danda alimenta, etiam si pater in testamento id prohibuisset. n. 160.

Nec statuto induci potest, quod filio naturali denegentur alimenta. n. 161.

Filio naturali taxanda, & danda sunt alimenta iuxta dignitatem personarum, & facultates patris. n. 162.

Minora tamē, quā filiis legitimis, & naturalibus. n. 163.

Filiæ naturali minor dos debetur, quam legitimæ. ibid.

Dos debet dari iuxta eam quantitatem, quā homines similis conditionis solent in eo loco dare filiabus naturalibus. ibid.

Pater non potest filio naturali relinquere vltra vnam vnciam extantibus filiis legitimis. n. 165.

Naturalis filius, cui à patre in testamento relicta fit vncia, ab hæredibus non potest petere etiam alimenta vltra vnciam. ibid.

Legatum compensatur cum debito legali. ibid.

Si vncia filio naturali relicta non sufficiat pro alimentis; tunc supplendum vsque ad integra, & congruentia alimenta. n. 166.

Tacitum non plus operatur, quam expressum. ibid.

Compensatio, quæ a lege inducitur fit tantū pro rata. ibid.

Testator præsumitur velle id, quod leges volunt. ibid.

Filius naturalis nullis extantibus filiis legitimis, mortuo patre ab intestato succedit in duabus vnciis hæreditatis paternæ. n. 167.

An præter vncias duas possit petere ab hæredibus etiam alimenta, vt sibi ea lege debita, affirmatiuè, ibid. negatiuè. n. 168.

Authoris iudicium. n. 170.

Copulatiua requirit concursum vtriusq; copulati. n. 167.

Copulata habeatur pro vno. ibid.

Determinatio respiciens plura determinabilia æqualiter omnia determinat. ibid.

Extantibus filiis legitimis durius agitur cum naturalibus; mitius verò si nulli extent filij legitimi. ibid.

Filius legitimus quo ad alimenta est præferendus naturali, quādo facultates patris non sufficiūt vtrisq; ibid.

Legitima succedit loco alimentorum. n. 168.

Pater etiam nullis extantibus filiis legitimis, si in testamento prætereat filium naturalem, nihilque illi relinquat; nec potest filius naturalis querelare, & rumpere testamentum. ibid. fine.

Intellectus ad § consideremus Auth. de triente, & semisse. n. 169.

Conditio apposita in secundo legato non censetur repetita in primo. ibid.

Præcedentia magis influunt in sequentia, quam sequentia refluant ad præcedentia. ibid.

Si nullis extantibus filiis legitimis pater relinquat duas vncias filio naturali; an eo casu filius naturalis possit petere etiam alimenta ab hæredibus. numero 171. & 172.

Voluntarium non dicitur quod ab eo fit, qui cogi potest. n. 171.

Compensatio non fit de credito vnius cum debito alterius. ibid.

Naturali filio negantur aliaenta ex omnibus iis causis quibus legitimi possunt exheredari.n.173.

Filio naturali praterite impugnanti testamentum patris non debentur alimēta, neque expensa litis n.174.

Legatum pro alimentis à patre filio naturali relictum, an possit granari onere restitutionis ad heredes patris remissiuè.n.175.

Alia summaria vide post.n.175.

CAPVT VI.

An filiis illegitimis, & purè naturalibus, nec non spuriis iure positiuo, & humano à patre præstari debeant alimenta.

DIxi *iure positiue*, quia iure naturali etiam filiis spuriis, & ex damnato coito procreatis à patre es-
155 se præstanda alimenta, latè probatū est *sup.a.16.& seq.*

§. *Primus.*

Quinam sint illegitimi naturales, & qui illegitimi spurij.

156 POrrò licet iuxta rigorem ioris ciuilis, & ius antiquum naturalis filius dicantur tantum, qui natus est ex concubinatu, seu ex concubioa, scilicet à muliere io schemate vxoris sociata, & habentes omnia requisita, à me *tom.1.mor.var.tit.1.§ 43.n.1537.* & ab aliis Doctoribus *ibid.* allegatis, & præsertim à Surdo *de alim.tit.t.q.9 & 10.* explicata, scilicet, vt sit vnica, soluta cum qua possit esse matrimooium, & impar, domi publicè retenta, & vt vxor, non vt ancilla, & pedisequa, & præcessetit protestario, quod vellet habere eam in concubinatu & quod non sit virgo, aut vidua honestæ conditionis, si, ab ioitio noo adfuisset expresè animi destinatio, quæ latiùs *d.n.1537.* declarantur; & constaot *ex Auth. quibus modis naturales efficiuntur sui. §. si quis autem defunctus, & Auth.de triente, & semiss.§.& hoc dicimus, si vnt.l.in concubinatu.ff.de concub.& l.1.versic.cum Atilicino.ff.eodem*; & præter Doctores *d.§.43.n.42.* allegatos, latè explicat Ioan. Nicolaus Locidorus *de illegit. cler.in praludio n.3.& 4.* quo n.4. & n.14. latiùs probat etiam hodie censeri, & esse spurium quoad incapacitatem successionis paternæ natos ex coitu iure ciuili damnato, aut punibili, tametsi tempore conceptionis, aut natiuitatis inter parentes fomicarios matrimonium valide cootrahi potuisset, vt nati ex concubitu cum virgine, aut vidua honestæ conditionis non retenta, seu habita in figora, seu forma concubinatus cum destinatione animi ab initio', id quod notaui post alios, & Theologos, & Iurisperitos *dicto §.43.n.1546.& tribus seq.* Cæteri verò ex quocumque alio coito suscepti eodem iuris ciuilis, & antiqoi rigore censeantur spurij, & non capaces successionis paternæ.

Hodie nihilominus dicitur, & est naturalis, est capax
157 successionis à iure ciuili naturalibus concessæ, qoicumque procreatur, seu nascitur ex soluto, & soluta, ioter quos tempore conceptionis, aut natioitatis poterat legitimum matrimonium cōtrahi, vt latiùs *d.§.43.n.1542.* explicaoi, & cōstat *ex c.tāto, qui filij sint legit.* vbi nulla facta distinctione, an habiti fueriot ex vna concubioa domi retenta; statuitur filios ante matrimonium genitos fieri legitimos per subsequens matrimonium cū ea, ex qua geniti, aut nati sunt; & ex æquitate Canonica ita esse consuetudine receptum, & in toto orbe Christiano seruari, non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam ciuili tradunt communiter Doctores, quos *d.n.1542.* allegaui, & alij apud eosdem; præsertim relati à Surdo *d.q.9 a n.15.ad 18.* nec non alij relati à Peregrioo *de iure fisci tit.15.n.28.versic.sed contra*: & ita etiā sētiūt alios allegantes Gaspard. Antonius Thesaurus *quæst.forensiū lib.1.q.22.n.17.* Aug. Barbos. *collect.ad Auth.licet n.10. Cod.de natur.liber.* asserentes natos ex soluto, & soluta per omnia æquiparari verè naturalibus iuxta ius ciuile, & eodem modo esse capaces successionis paternæ, si pater sit certus; & ita obseruari in dominio Veneto, testatur idem Peregrinus *d.tit.18.eodē n.20.fine, & de fideicomm.art.3 a n.86.* quamuis minus probabiliter ipse *d. n.20.* Io Bapt. Lupi *de illeg.comm.1.§.5.n.7.versic.nihilominus.* Io. Nicolaus Lucid. *in allegato præludio n.23.* & alij à Peregrino, & Lucidoro relati teneant natos ex soloto, & soluta non in schemate concubioæ, retenta ab intestato non succedere patri in duabus vnciis; imò idem Peregrinus *d.n.20.* cum aliis à se *ibid. initio* allegatis tenet; neque etiam ex testamento patris posse illi succedere etiam non extantibus filiis legitimis, quod etiam asseruere alij relati à Io. Bapt. Lupi *d.§.5.num.8. initio.* qui tamen *eodem n.8.versic.contrarium*, cum aliis relatis tum à se, tum à Peregrino *d.n.20.versic.sed contra* sustinet contrarium, & oullo modo excludit à successione patris ex eius dispositione testamentaria, non extantibus legitimis filiis, & ita seruari io dominio Veneto testatur idem Peregrioos, & hanc eandem sententiam amplexos est Lucidorus *d. præludio n.25. & 26.* plures alios recentiores allegans. Admittit verò Peregrinus *d.ar.18.n.10* hos filios natos ex soluto, & soluta non concubioa legitimari per subsequens matrimoniū ad effectum succedendi, etiam in terris imperij, esseque hanc opinionem Doctorum communem, & verlorem; etiā Io. Lupi *d.§.5.n.7.* dicto versic. *nihilominus* ait hos filios natos ex soluto, & soluta non in schemate concubinatus, & si non habeantor vt naturales quo ad successionem patris ab iotestato, censeri tamē naturales quo ad effectus legitimationis, vt scilicet legitimatio teneat; oeque annullari valeat vitio subreptionis, vbi sit narratum legitimandum oaturalem, quod ego quoque *d. §. 43.n.1544.* notaui. Aduerto etiam, quod filius conceptus ex soluta tempore in quo pater non poterat cum ea cōtrahere matrimonium, quia habebat vxorem, quæ viuente patre mortua est, ante partum filij, ita quod pater ante filij natiuitatem potoit cum matre contrahere matrimonium, quod tamen non contraxit, & ante ortū filij mortuus est, is, inqoam filius conceptus tempore iohabili ad matrimonium, natus autem tempore habili de iure ad matrimooium, licet de facto ob mortem patris tempore natiuitatis non potuisset matrimooium contrahi, filius naturalis est, & dici debet vt latè Larea decisione 43. per totum latissimè probat. Qui videatur.

Quare etiam hodie iuxta ius Canonicū etiā in foro 158
ciuili quoad hoc receptū spurius est, quicumque natus est ex his, qoi tēpore cōceptionis, vel natiuitatis, aut absolutè nō poterant cootrahere legitimū matrimooiū; & ex quoois coitu damnato, seu punibili lege ciuili, quales sunt progeniti ex adulterio, vel incestu, ex moniali professa, vel Religioso professo, aut ab existente in sacris, & ex stupro, seu concubitu cum virgine, aut vidua honesta, vti *d.§.43.n.1546.& seq.* explicaui, & tradūt Conart. *de cōs.p.2.c.8.§.5.initio* Surd. *tit.1.q.10.n.32.* Aug. Barb. *col.ad Auth.ex compl.n.18.Cod.de incestis nuptiis*, & alij ab ipsis, & à me *d §.43.cit.n.1546.* relati. & Io. Nicol. Lucidor. *locis supra citatis.*

§. V.

Pater filiis illegitimis naturalibus tenetur dare alimenta.

159 ITaque certū est patrē iure ciuili teneri præstare alimenta filiis illegitimis pure naturalibus, constat *ex Auth.licet Cod.de nat.liber.* ibi, *Huiusmodi enim naturales filios pasci boni viri arbitrio necesse est*, & per hūc textū tradūt præter alios allegatos à e Surd. *de alim.t.1.q.9.n.1.& Io.Lupi de illeg.cō.1.§.1.n.58.* Alcan. *de potest. patria.cap.9.n.36.* Menoch. *cons.60.n.6.* Couaruuias *de spons.p.2 capite.8.§.6. numero 6.* Mantica *de tacitis & ambiguis lib.12. titulo 16 n.19. & lib.13.*

tit.

tit. 11.*n.*4. Surd. *loco citato.* Francbus *decis.*710.*n.*6. Berous *cons.*165.*n.*20.*l.*2. P. Barbosa *in l.*1. *parte quarta n.*60. *fin. ff. soluto matr.* Io. Bapt Lupi *loco citato, & eodē com.* 1. §. 5. *n.*6. *initio* Aug. Barbos. *coll. ad d. Auth. licet. n.* 7. & 8. Moltezius *in consuetudines Neap. p.* 3. *q.* 3. *n.* 3. Paleotus *de nothis c.*38. *n.*4. *fin.* Ioan. Nicolaus Lucidorus *de illeg. cler. c.*15. *n.*6. & alij omnes.

159 Ampliatur id, vt procedat etiam non solum in filiis susceptis ex soluta in schemate concubinæ retenta, sed etiam in quibuscumque illegitimis susceptis ex soluto, & soluta absque dānato, & nefario concubitu. Ita Menochius, Couarruuias, P Barbosa, Berous, Ioan. Lupi, & Surd. *locis cit.* & constat ex traditis *n.*156. cum ibi ostensum sit hodie censeri, & esse naturales, & non spurios omnes natos ex soluto, & soluta, inter quos tempore conceptionis, aut natiuitatis poterat esse legitimum matrimonium, & natos ex soluta absque concubitu æquiparari per omnia susceptis ex concubitu, & retenta domi tamquam vxore, & quia *Auth. ex complexu, Cod. de incestis nuptiis*, solum filij illegitimi ex nefario, & damnato coitu procreati priuantur alimentis à patre dandis, vt ex verbis textus; & tradunt in terminis Couarru Berous, & Io Lupi *loc. cit.* & alij *infr. n.*178. relati.

160 Ampliatur præterea etiāsi pater in testamēto prohibeat alimenta dari filio naturali, ita quod pater nō potest disponere, vt naturalis filius non alatur, ac proindè non obstante prohibitione paterna executores testamētarij poterunt, & tenebuntur alimenta filio naturali præstare, ita in his terminis Ascanius *d. tr. de patria potest. c.* 5. *n* 46 Bald. *in l. ad quod pauper. n.*18 *Cod de Episc. & Cler.* Couarru. *d* § 6. Surd. *d. q.* 9. *n.* 1. Aug. Barb. *dicto coll. ad d. Auth. licet n.* 8. *C. d. de nat. lib.* & alij ab iisdē Surdo, & Barbos relati, & est cōmunis sententia Doctorum, quos allegabimus infra agentes, an alimentorum præstandorum filiis obligatio tolli possit, & an filiis spuriis prohiberi per patrem possint alimenta.

161 Quare neque etiam statuto induci potest, quod filio naturali denegentur alimenta, vt Alciat. *cons.*18. *n.* 8. *l.* 9. Menoch Couarru. Lucidor. *loc. cit.* Surd. alios allegans *d. q.* 9. *n.* 3. & omnes, qui asserūt statuto nō posse tolli alimenta spuriis debita, de quo *infr.*; multò enim minus poterūt tolli filiis naturalib. vt pote legib. minus odiosis.

162 Cum verò huiusmodi filiis naturalibus, & nō ex dānato coitu debeantur alimenta non solū iure naturali, sed etiam iure ciuili, & humano, præstanda esse non solū secundu necessitatē, sed secundū qualitatē personarū, seu dignitatem paternā, & quantitatē facultatū, tradūt, P. Barbos. *in d. l.* 1. *p.* 4. *n.* 61 *ff. sol. matr.* Aug. Barb. *collect. ad d. Auth. licet. n.* 8 *Cod. de nat. lib.* Steph. Gratian. *disc. for. tom.* 1. *c.* 112. & 10.4. *c.* 612. *per totū*, Præsertim *n.* 8. Caluin. *de aquis c.* 73. *n.* 23. Alij cōmuniter à P. Barb. & ab eodem Gratiano relati, & alij, quos allegaui *supr. n.* 70. & coll. ex traditis *supra n.* 71. & confirmatur magis ex his, quæ *infra* traduntur de alimentis secundū statum, & qualitatē personarū, & facultates patrimonij præstādis etiā filiis spuriis. Neque obstat, quod *d. Auth. licet. Cod. de nat. liber.* dicatur, alimenta filiis naturalibus præstāda arbitrio boni viri, nā per hoc non excluditur, vt bonus vir non debeat in taxandis alimentis considerare etiam statum, & dignitatem filij naturalis, & facultates patrias. vt constat ex traditis *supra n.*75. & Doctores *ibid.* relati tradunt.

Minora, seu minus lauta alimenta debētur filiis illegi-
163 timis, licet merè naturalibus, vt pote minus dignis, & inferiorum natalium, quam filiis legitimis; quod etiam confirmatur ex eo, quod filiæ naturali minor dos debetur quam legitimæ; vt tradunt Panorm. *cons.*115. *vol.* 2. Paleot. *de nothis c.*50. *n.* 1. Surd. *de alim. tit.* 4 *q.* 18. *n.* 50. & *tit.* 7. *q.* 9. *n.* 31. & 3. Io. Nicolaus Lucidorus *de illegit. cler. c.* 21. *n.* 29. & alij ab eodem Surdo *d. n.* 50. relati. Conditio enim natalium in decernendis alimentis, & dote constituenda attendi debet *can. considerenda d.* 86. & etiam qualitas personæ, *vt supra d.* 71. ostensum est; nec non consuetudo loci, vt *ibid.* notatum est, quare pater tenetur filiæ naturali dare dotem secundum eam quantitatem, quam homines similis conditionis in ea ciuitate solent dare filiabus naturalibus, maximè quia de pudicitia filiæ naturalis debet esse sollicitus; ita Paleotus, P. Barbosa. *locis citatis.*

Huiusmodi autem filiis naturalibus alimenta à patre 164
non debētur, si potest aliundè habere ex bonis propriis, vel ex artificio absque dedecore commodè illa cōparare. ita in his terminis Paleotus *de nothis c.*38. *n.* 4. Mantica *d. n.* 19. & Surdus *de alim. tit.* 7. *q.* 9. *initio.* & constat ex traditis *n.* 27. & *sequ.* & tradunt omnes Doctores *d. n.* 27. relati, videantur *eodem n.* 27. & *sequ.* explicata.

An verò, si filius naturalis habuerit à patre vnciam, 165
quā solum existantibus aliis filiis legitimis pater potest illi in testamento relinquere; §. *ne igitur Auth. quibus modis naturales efficiuntur sui*; an inquam tunc vltra vnciam possit petere alimenta sibi ab hæredibus decerni? Negatinè respondet Paleotus *de cap.* 38. *citato num.* 4. & Surdus *de alim. tit.* 7. *quæst.* 10. *num.* 4. & *sequent.* Primò quia cessat obligatio alendi, quando filius naturalis aliundè habet, vt *num. præcedenti*, & *num.* 27. dictum est, cum ergo filius est habiturus vnciam omnium bonorum, nulla est necessitas, aut ratio adhuc illi constituendi alimenta. Secundo quia cum huiusmodi alimenta filio naturali debeantur ex obligatione legis, pater in testamento eam vnciam legando, videtur legare animo compensandi, eo quod regulariter legatum compensetur cum debito *l. si cum dotem* §. *si pater. ff. soluto matr.* Doctores *in Auth. præterea* vbi Decius, *Cod. vnde vir. & vxor.* Couarruuias, Imola, & alij à Surdo *d. q.* 10. *num.* 5. relati. Tertiò quia iure ciuili non videtur, quod naturalis, cui relicta est vncia extantibus legitimis, petere possit etiam alimenta, cum lex *d.* §. *ne igitur* prohibeat illi aliquid vltra vnciam relinqui: nec iure canonico etiam possit petere, cum iam habeat, vnde viuat. Quæ contra hanc responsionem possent obiici sunt parui momenti, & sufficienter diluit Surdus *d. q.* 10. *numer.* 8. 9. & 10.

Quod si vncia relicta non sufficeret ad congruentia 166
alimenta, licet legatum à filio naturali esset acceptatum, tunc ab hæredibus addendum esse, quod deest ad competentia alimenta, rectè respondit Surdus *d. quæst.* 10 *num.* 18 *cum pluribus seq.* Primò enim acceptando legatum vnciæ non censetur filius voluisse illam accipere pro totali compensatione alimentorum, sed solum pro valore, & quantitate vnciæ, cum tacitum non possit plus operari, quam expressum. *l. expressa. ff. de reg. iur.* filius autem naturalis non posset expressè renunciare iuri alimentorum, vt Bartho. *in l. si quis a liberis* §. *si parens ff. de liberis agnosc.* Et Doctores communiter, de quo *infra*, vbi agitur, an obligatio alimentorum tolli possit renuncianti & cet. Secundo quia regulariter compensatio, quæ inducitur à lege, fit pro rata tantum, & non vltra, *Auth. præterea in fine*, & *ibid.* Doctores, *Cod. vnde vir, & vxor.* & §. *quando vero Auth. de exhibendis, & introducendis Reis*; & testator præsumitur velle, prout à lege disponitur, vt Surd. *d. q.* 10. *n.* 23. post Baldum *in l si aus ff. de acquir. hæred.* & *in l. precibus Cod. de impub. & al. subst.* Confirmatur hæc responsio ex traditis *supra n.* 43. *fing.* scilicet, quod si quinta pars, quam pater iuxta *l.* 10. *Tauri* potest filio naturali, & spurio relinquere, relicta in testamento, non sufficiet ad alimenta, addendum est aliquid pro alimentis, potestque filius supplementum petere, vt tradunt Couarruuias, & alij Doctores *ibid.* allegati.

Cum autem filius naturalis nullis extantibus filiis le- 167
gitimis mortuo patre ab intestato succedat in duabus vnciis, quæ illi ex legis necessitate debētur, vt cōstat *ex d. Auth. licet. Cod. de naturalibus liberis, & ex* §. *consid. circa medium de triente & semisse, & Nouella* 89. *cap.* 12. §. *ne igitur* (vbi etiam Iustinianus decernit si filij legitimi non existent neque ascendentes patris, pos-

sunt ex eiusdē patris testamēto succedere in toto asse, si verò extent patris testatoris, possunt ex testamento eiusdem capere totam hæreditatem excepta legitima debita parentibus, scilicet ex causa testamenti potest illis relinqui solum bes, seu octo vnciæ, & sextans, seu reliquæ quatuor vnciæ debent relinqui parentibus.) controuertitur, an præter illas duas vncias hæreditatis debeat ab hæredibus habere etiam alimenta, vel debeat esse cōtentus duabus vnciis. Bartholus *in d. §. consideremus, & in §. discretis Auth. quibus modis naturales efficiantur sui*; quē sequuti sunt Paleotus *de nothis c. 38. n. 4. fine* Bonacos. *de aquit. can. concl. 2. in fine*. Rolandus à Valle, *cons. 54. n. 75. lib. 2.* & alij ab eodem Rolando citati asserunt, & duas vncias, & etiam alimenta filio naturali deberi; idque præcipuè *per textum in d. §. consideremus circa medium*, ibi, *& nutrimentum damus ei & intestato morientibus parentibus duas vncias*; ex his enim verbis apparet textum loqui copulatiuè de alimentis, seu nutrimento, & duabus vnciis; talis autem copula dua inducit concursum vtriusque copulati. *l. si hæred. plures, ff. de condit. instit.* & plura simul copulata habentur pro vno, vt *vxor. in l. 1. numero 2.* neque dici potest, alimenta, de quibus *in d. textu*, deberi patre vinente, nam huic intellectui verba repugnant, quia indefinitè, sub eadem determinatione verborum, destinantur alimenta, & vnciæ, ac proindè vna determinatio respiciēs plura determinabilia debet ōnia determinare equaliter *l. cū hæc iur. ff. de vu. g.* Ratio autē diuersitatis inter hūc casū, & alterū, de quo *supra numero 165.* scilicet, vt quando testator filio naturali reliquit vnciam, vltra hanc non debentur alimenta, cum verò ab intestato succedit in duabus vnciis, debeat consequi etiam alimenta; hæc (vt notauit Surdus *de alimen. tit. 7. q. 11. numero 16. & sequent.*) assignatur scilicet, quia primo casu, extantibus filiis legitimis durius agendum est cum naturalibus: secundo verò casu mitius tractandi sunt, & pinguiora eis alimenta sunt præstanda; stantibus enim legitimis, strictiora sunt alimenta naturalium, & si vtrisque non sufficiant, legitimi sunt præferendi, vt *infra n. 271* & etiam quanto maior est alendorum numerus, tantu tenuior est prouisio: quod enim in plures partes diuiditur, minus præstat vtilitatis.

Quibus tamen non obstantibus, Surdus *d. q. 11. n. 4. cum seq.* sustinet contrarium, & præter vncias alimenta non deberi. Mouetur, quia filio naturali (vt supra dictum est) non debentur alimenta, quando habet aliunde; in
168 præsenti verò iam habet aliunde, scilicet ex paterna hæreditate in duabus vnciis, & si filio legitimo, & naturali habenti aliunde vnde possit viuere, iustè denegantur alimenta, multo magis filio naturali, ne sit melioris conditionis, quam legitimus, & naturalis. Confirmat, quia in filiis legitimis, & naturalibus legitima, quæ illis debetur in bonis patris, succedit loco alimentorū, ergo etiam in naturalibus duæ vnciæ illis à lege non extātibus legitimis filiis delatæ succedēt loco alimētorū, cum legitima fortius debita sit filio legitimo, quam filio naturali debeantur duæ vnciæ, nam illa filius legitimus non potest priuari in testamento paterno; alioqui potest filius rumpere testamentum; pater autem potest etiam nullis extantibus legitimis instituere extraneum, nihil relinquendo filio naturali; nec filius propter hoc potest rumpere testamentum tamquam præteritus, vt tradunt communiter Doctores, quos referunt, & sequūtur Paleotus *c. 38 numer. 7. & q. 13. numero 2.* Surdus *d. q. 11. n. 16. & latius tit. 1. q. 115. n. 7. 8. & 9.* Peregrinus *de iure fisci tit. 18. n. 24.* Antonius Gomez *ad l. 9. & 10. Tauri n. 1.* Franchus *decis. 720.* & Iuan. Lupi *de illegitimis, com. 1. §. 1. n. 59.* confirmat etiam pluribus aliis, quæ apud ipsum videri poterunt.

Ad textum *in d. §. consideremus*, loquentem copulati-
169 uè de alimentis, & de vnciis; respondet non obstare, quia debet (inquit) intelligi diuersis temporibus, vt nimirum viuente patre filius naturalis habeat alimenta; eo verò mortuo ab intestato habeat duas vncias, quam tēporis distributionem addit constare ex textu, dum facit mentionem de alimentis simpliciter sine temporis distinctione. Loquēs verò de vnciis, tempus opponit, scilicet morientibus parentibus, quare sensus est, quod viuente patre, filius naturalis consequitur alimenta, eo verò decedente ab intestato duas capit vncias; & in secundam temporis diuersitatem prouisum est ei ab imperatore, vt numquam egeat, vel mendicare cogatur. Quapropter non est vnica determinatio, sed duplex, cum aliter determinet mortuis parentibus, & si vtrumque voluisset deferri filio naturali, mortem parentum proposuisset vtrique prouisioni, dicendo, intestato sine liberis legitimis mortuis parentibus, & alimenta, & vncias habere debeat, non autem & alimenta, & mortuis parentibus vncias habere. Quod ait magis confirmari ex eo, quia de intestato mentionem facit solum in secunda parte copulatiuæ, & conditio illa, *intestato, & mortuis*, non videtur repetita in prima, quemadmodum conditio opposita in secundo legato non censetur repetita in primo, cum magis præcedentia influant, in sequentia, quam sequentia refluant ad præcedentia; vt Bartholus, & Castrensis *in l. arua. ff. de condit. & demonstrat.* Natta *cons. 459. num. 3.* Cephalus *cons. 156. n. 12.* & alij à Surdo *d. q. 11. n. 12.* & si voluisset lex, in alimentis id, quod voluit in vnciis, expressisset sicut in vnciis, cum ei facile hoc foret dicere *l. vnica §. sin autem ad deficientes, Cod. de caduc. toll.*

Et Surdi sententia apparet valdè probabilis; quamuis,
quia materia alimentorum est fauorabilis, prior videa- 170
tur præferenda.

Sed quid si nullis extantibus filiis legitimis pater in testamento relinqueret suæ hæreditatis duas vncias filio naturali, potuit nè tunc filius alimenta petere ab hæredibus patris vltra vncias.

Pro parte affirmatiua Surd. *d. t. 7. cit. q. 11. n. 18.* cum
nonnullis sequentibus affert sequētia, scilicet quod & si 171
pater duas illas vncias relinquit, filius tamen eas nō capit à patre, sed à lege filiū ad illam partē hæreditatis vocante; atq; adeo patris relictū non attēditur; & non dicitur à voluntate alicuius procedere, quod ab eo fit, qui poterat cogi, vt Bal. *in l. neu ff. ff. quod falso tuto Auth.* & alij ab eodē Surd *ibid.* relati. quemadmodū si grauatus onere restituēdi instituat illū, cui tenebatur restituere, fideicōmissarius dicitur à grauante, non à grauato habere. *l. adopt. §. 1. ff de iure dot.* Crauetta *cons. 244.* & alij apud Surd. *n. 20. & 21.* Quare relictū non cōpensabitur cum debito alimentorū, cum cōpensatio nō fiat de credito vnius cū debito alterius; sed cum eo, quod credito ipse debet *l. 1. & 2. & in rē ff. de comp.* Præterea adducitur, quod pater duo tenebatur præstare alimenta, & vncias *d. §. cōnsid.* ergo legando duas vncias non eximitur ab obligatione alendi; nā qui duo debet, non liberatur præstādo vnū *l. si her. plures ff. de her. inst.* Denique si locus esset cōpensationi, ea fieret pro rata, licet autem legatū per compensationē extinguat debitū vnciarū, nō tamē extinguit debitū alimentorū, quod excedit vncias. ita sensisse aliquos testatur idem Surdus *d. q. 11. n. 25.*

Negatiuam nihilominus partē sustinet idē Surd. ibid.
172 eam probās ex eo, quod pater etiam nullis extātibus filiis legitimis faciens testamentū nihil, neque etiā duas vncias, tenetur filio naturali relinquere præter alimenta, nec filius præteritus potest rūpere testamentum, vt supra n. 168. notatū est; cum solū ab intestato lex illi deferat duas vncias, cum ergo pater posset non relinquere illas duas vncias, & sit debitor filij tantum alimentorū occasione *d. Auth. licet. Cod. de nat. lib.* asserendum omnino videtur, relictū esse imputandū in debitum alimētorum, vt *sup. n. 165.* dictum est de vncia; & hic habere locum omnia ibid. tradita ad probādū vnciā relictā esse imputandā in alimenta. Et hæc sentētia videtur vera, supposita alia sententia eiusdem Surdi *num. 168.* posita, quod lex *in dict. §. consideremus Auth. de triente*

&

& semisse non vocet ab intestato filium naturalem ad duas vncias, & alimenta. Supposita vero contraria sententia Bartholi *n.* 167. posita, mihi videtur approbanda prior sententia affirmatiua, & præsumendum patré legando duas vncias noluisse excludere filium naturalem ab alimentis à lege sibi delatis; si enim voluisset excludere, expressisset, & dispositio hominis non debet censeri contraria dispositioni legis; seu testator præsumi debet velle id, quod leges volunt, vt *supra n.* 166. notatum est.

173 Ex quibus autem causis filius legitimus potest exhæredari, & priuari alimentis, etiam filio naturali negari possunt alimenta, cum magis filio legitimo, quam naturali debeantur alimenta, & quamuis filio naturali nulla debeatur legitima, nec præteritus rumpat testamentum, nec de eo pater cogatur mentionem facere, vt *supra n.* 168. notatum est; tamē cū exhæredatio, & alimentorum denegatio procedant *a* pari, vt dictum est *supra n.* 121. & de quo latiùs *infra*, vbi de causis, ex quibus pater non tenetur alere filios; sicut ex illis causis alimenta possint negari filio legitimo, ita etiam filio naturali, ne sit melioris conditionis. ita etiam Surdus *de alim. tit.* 7. *q.* 12.

174 Item filio naturali impugnanti testamentum patris, in quo nullus ex filiis legitimis est præteritus, denegari alimenta, & litis expensas, tradunt Gabriel *cons.* 25. *n.* 5. Peregrinus *de iure fisci lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 24. Surd. *de alim. tit.* 1. *q.* 115. *n.* 7. & Stephanus Gratianus *discept. for. tom.* 3. *c.* 567. *n.* 14. idque ob eam rationem, quia calumniosam litem seu causam agit; cum pater testamentum condens nihil ei teneatur relinquere; & facto à patre testamento habeatur pro extraneo, vt idem Doctores ibidem, & alij *supra d. n.* 168. *fin.* allegati.

175 An verò legatum pro alimentis a patre filio naturali relictum possit grauari onere restitutionis ad hæredes patris, de quo Franchus *deci.* 720. explicatur *infra* hoc capite, vbi an legatum alimentorum spurio relictum transmittatur ad illius hæredes: hæc quo ad illegitimos naturales.

Sequitur Summarium Capitis VI.

Iure ciuili filiis spuriis alimenta denegantur. n. 176.

Spurij sunt duplicis generis; alij simpliciter spurij, scilicet ex coitu non damnato, & lege ciuili non punibili, alij qui procreantur ex coitu per leges ciuiles damnato, & punibili, & qui sint hi spurij ibid.

Coitus coniugati cum soluta an sit lege ciuili damnatus, & punibilis. ibid.

An coitus cum publica meretrice. ibid. fine.

Iure ciuili iuxta aliquos omnibus spuriis denegantur alimenta. n. 177.

At alij verius sentiunt eodem iure ciuili solis spuriis ex coitu damnato procreatis negari alimenta. n. 178.

Spurij simpliciter, & non ex coitu damnato procreati, licet iure ciuili excludantur ab omni successione paterna, ab intestato; si tamen nulli extent legitimi filij, nec vxor, possunt in testamento à patre institui. ibid. fine.

Ius ciuile non prohibet filios spurios ex coitu damnato natos ali, sed permittit parentes eos non alere, nec ad eos alendos cogi posse. n. 179.

Idem ius ciuile secundum Iurisperitos communiter etiam alimenta vitæ simpliciter necessaria denegat præfatis filiis spuriis, quæ sit ratio. n. 180.

Et an comprehendat matrem spurij, vt nec ipsa iure ciuili debeat filios spurios alere. ibidem fine.

Verius est non denegari absolutè alimenta omnia, etiam vitæ necessaria. n. 181.

Iure Canonico, seu de æquitate Canonica quibuscumque filiis spuriis adulterinis, incestuosis, & quouis alio coitu damnato procreatis patrem teneri præstare alimenta necessaria, & ad illa præbenda posse cogi. negarunt aliqui presistendo in dispositione cap. cum haberet, de eo, qui in matrimonium. *n.* 183. 184. *&* 185.

Doctorum vtriusque iuris, & Theologorum sententia, & in praxi recepta est, de iure Canonico, seu æquitate Canonica iuxta d. cap. cum haberet, *quibuscumque filiis spuriis à patre alimenta esse præstanda. n.* 182. *&* 186. *ad* 189.

Intellectus ad cap. per venerabilem fine, qui filij sint legitimi. n. 190.

Filij spurij iure Canonico non vocantur filij quo ad successionem in bonis parentum, retinent vero filiorum nomen quo ad alimenta. n. 191.

Quas facultates disponendi de bonis Ecclesiasticis, vel patrimonialibus in fauorem illegitimorum, auferat Pius V. in sua constitutione. 117. *n.* 192.

Dispositio cap. cum haberet de eo, qui in matrimonium, *de alimentis præstandis filiis spuriis non fuit sublata per dictam constitutionem. n.* 193.

Ius Canonicum de præstandis alimentis filiis spuriis an sit obseruandum etiam in terris Imperij, & aliorum principum in foro laicali, & Ecclesiastico. n. 194. *&* 195.

Pater in testamento non potest prohibere, vt dentur alimenta filiis spuriis. n. 196.

Filio spurio pater potest relinquere, & donare ex causa alimentorum. n. 197.

Et quid si aliundè, vel ex sua industria possit se alere; an tunc pater teneatur illum alere; vel possit aliquid ex causa alimentorum relinquere. n. 198.

Pater spurij illi alimenta præbens, vel relinquens an possit eum grauare, & mandare, vt in domo seruiat filiis legitimis. ibid.

Relictum à patre, vel donatum spurio egeno non expressè causa alimentorum, censetur relictum, & donatum pro alimentis. n. 199.

Legatum nihil habenti factum præsumitur in dubio relictum causa alimentorum. ibid.

Debitor necessarius legando, vel donando censetur facere animo compensandi. ibid.

Filio spurio propter bene merita, & seruitia sibi præstita alias non debita, pater potest vltra alimenta aliquid seruitiis æquale relinquere, vel donare eodem. n. 199.

Legatum à patre filio spurio pro alimentis factum, vel eidem donatum alimentorum nomine, si excedat notabiliter alimenta congrua an valeat quoad excessum. n. 200.

Pater an teneatur dotare filiam spuriam iuxta quantitatem alimentorum ei debitorum. negatiua. n. 201. *affirmatiua.* 201.

Si spuria simpliciter legatur, in causam dotis censetur relictum. n. 202. *fine.*

Maior necessitas incumbet patri in constituenda dote filiæ spuriæ, quam in alimentis præstandis. ibid.

Filia spuria clerici etiam in fructibus beneficij à patre dotare potest, si aliundè dotari non possit. ibid.

Dos filiæ spuriæ à patre relicta, seu constituta non debet excedere quantitatem alimentorum, quæ ei debentur, & excessus non sustinetur. n. 203.

Dos filiæ spuriæ, excedens quātitatē alimentorū congruorū, à patre eius marito tradita immediatè, vel mediante ipsa filia, cui prius talem dotem excessiuā reliquerit, vel dederit; an cstāte matrimonio, quoad excessum possit reuocari à marito, siue ignorauerit, siue scinerit eam esse spuriam, quando illam volebat in vxorem ducere. n. 204. *ad* 209.

Excessus dotis filiæ spuriæ, an, & quando contineat culpā mortalem, & contineat venialem. n. 204. *fine.*

Dos an à marito habeatur titulo lucratiuo, vel oneroso, seu an sit titulus lucratiuus. n. 207.

Dos immensa, & inofficiosa à parentibus filiæ legitimæ tradita, an constante matrimonio quo ad excessum possint reuocari à marito. n. 210. *&* 211.

Et, cum quo filius spurius contraxit societatem generalem

an pater spurij possit validè relinquere, & donare n. 213. & 214.

Pater spuria, vel spurij an possit instituere maritum spuria, & vxorem spurij. n. 215. & 216.

Pater spuria non prohibetur tradere marito spuria quodcumque voluerit. n. 208. & 218.

Et quid præsertim si pater spuria, vel spurij sit clericus attenta constitutione Pij. V. n. 216.

Excessus dotis filia spuria marito tradita dissoluto matrimonio per mortem eiusdem mariti, an ab heredibus patris possit reuocare, etiamsi supersint filij. numero 217.

Filij spurij an sibi à patre relicta, vel donata vltra quantitatem alimentorum congruorum possint præscribere. n. 220. 221. & 222.

Alimenta a morte alimentarij extinguuntur. n. 223.

Si pro alimentis totius vita spurij, vel spuria pater reliquerit, vel tradiderit fundum, vel certam summā pecunia non excedentem æstimationem, seu valorem Alimentorum totius vita facta computatione iuxta l. hæreditatum. ff. ad falcidiam, *mortuo spurio, vel defuncta spuria fundus transmittitur ad eius heredes. n. 224.*

Quid si spurius sine eo fundo vixit aliundè habens alimenta. ibid.

Qui si decesserit ante præsumptam computationem iuxta d. l. hæreditatum. ibid.

Fundus pro alimentis filio spurio à patre relictus, aut datus pro alimentis, si reddat annuos fructus sufficientes ad congrua alimenta, mortuo spurio an reuertatur ad patrem, vel eius heredes affirmat absolutè communis spurio. n. 225.

Alia sententia ex opposito absolutè asserit transmitti ad heredes spurij. n. 227. & 228.

Tertia sententia docet reuerti ad patrem, vel eius heredes, si spurio non supersint filij aut descendentes; transmitti verò ad filios, vel descendentes spurij, si relinquant post suum obitum, & sint egeni. numero 230. & 231.

Cautela Bartholi, vt fundus pro alimentis filio spurio relictus à patre transeat ad heredes spurij. n. 226.

Si fructus fundi non sufficiant ad integra alimenta, pro parte deficiente proprietas fundi debetur spurio, & ad eius heredes deuoluitur; & excessus restituendus patri, aut eius heredibus. n. 232.

Fundus pro alimentis filio spurio à patre datus si non excedat valorem omnium alimentorum totius vita spuria facta computatione iuxta formam l. hæreditatum *efficitur spuria; nec potest grauari, vt alteri restituatur post obitum. n. 233.*

Si fructus annui eiusdem fundi sufficiant ad congrua alimenta potest à patre grauari onere restitutionis facienda ipsi, vel eius heredibus spurio defuncto. ibid.

Iuxta l. Tauri 10. *Pater filiis legitimis tam spuriis, quam naturalibus potest, & debet relinquere quintum bonorum in proprietatem, de qua illegitimus potest ad libitum disponere in vita, & in morte. n. 234.*

Præfatum quintum post obitum filij illegitimi transmittitur ad eius heredes, & in eo pater non potest ponere grauamen restituendi alteri. n. 235. & 236.

Quid si illud quintum excederet quantitatem alimentorum ad ea necessariam n. 237.

Dos, cuius valor non excedit valorem omnium alimentorum totius vita filia spuria, ea mortua transmittitur ad illius heredes. n. 238.

Vbi etiam fructus annui sufficiunt ad congrua alimenta spuria, stante statuto, vel pacto expresso de lucro dotis in fauorem mariti, ea mortua dos acquiritur marito. n. 239.

Faciens actum videtur se obligare legibus de illo actu loquentibus. ibid.

Vbi fructus annui dotis, seu rei data in dotem pro filio spuria ad illius congrua alimenta sufficiunt, ea mortua rem datam in dotem redire ad patrem, eiusve heredes, etiam si spuria filios reliquerit, affirmat sententia magis communis n. 245.

Alia sententia absolutè negat dicens transmitti ad heredes spuria. n. 142.

Tertia sententia docet tunc transmitti ad heredes spuria, si sint filij, aliive descendentes ex ea n. 144.

Cautela Bartoli, vt dos filia spuria ea mortua transeat ad illius heredes. n. 241.

Dos filia legitima, & naturalis à patre constituta, & tradita iure communi inspecto, ea mortua redire debet ad patrem secus de consuetudine Martini vbique recepta, si filia supersint filij. n. 240.

Dos est proprium filia patrimonium. n. 242.

Discrimen inter alimenta, & dotem ibid.

Dos an subrogetur loco alimentorum, vel potius detur ex causa publica, vt mulieres inueniant viros, & ne meretricandi periculo maneant exposita. ibid.

In constituenda dote filiarum spuriarum tutius est adhibere cautelam Bartholi, vt pater apponat conditionem, vt eis mortuis restituatur earum filiis. numero 245.

Auus nepotibus legitimis ex filio, vel filia spuriis potest relinquere, & dare quidquid voluerit iuxta communem sententiam. n. 246.

Institutio nepotis legitimi ex filio spurio facta ab Auo contemplatione ipsius filij spurij non valet. n. 247.

In dubio an censeatur facta contemplatione potius nepotis, quam filij spurij. ibid. & n. 248.

Casus, in quibus certo constaret factam contemplatione potius nepotis. n. 249.

Nepotibus ex filio spurio incestuoso an auus possit relinquere, & illos instituere. n. 150

Quid quo ad nepotes ex spurio filio clerici. n. 251.

Auus habens filios legitimos, vel ex eis descendentes pariter legitimos non potest validè instituere nepotes ex filio spurio, vel eis relinquere, nisi vnam vnciam. n. 252. & 253.

Nepotes ex filio spurio ab intestato non sunt capaces successionis Aui. n. 254.

Alia summaria vide post. n. ibid.

§. III.

Filiis illegitimis spuriis omnibus an ius ciuile deneget alimenta.

QVo ad filios illegitimos spurios, an illis non solum iure naturali (vt *supra n. 16. & sequent.* probatum est) sed etiam humano à patre debeantur alimenta, quādo aliundè nequeunt habere?

Si loquamur de iure ciuili habetur dispositio Constantini *in Auth. ex complexu, Cod. de incestis nuptiis*, cuius textus verba sunt. *Ex complexu nefario, aut incestu, seu damnato liberi nec naturales sunt nominandi, omni paterna substantia indigni beneficio, vt non alantur à patre*; quam Constantini legem approbauit Iustinianus *in Auth. quibus modis naturales efficiantur sui. §. fin.* vbi sic dicitur, *omnis, qui ex complexibus, aut nefariis, aut incestis, aut damnatis processerit; iste neque naturalis nominatur, neque alendus est à parentibus.* 176

Circa quam dispositionem primo dubitatur, an dum decernitur spurios non esse à patre alendos, intelligatur de omnibus illegitimis iuxta rigorem iuris ciuilis spuriis. Pro quo aduertendum, quod alias *tom. 1. allegato §. 43. anno. 1546. & 1547.* filios illegitimos spurios iure ciuili attento esse duplicis generis; alij enim sunt qui nascuntur ex coitu nefario, seu damnato; alij, qui procreantur ex coitu non damnato iure ciuili, & dicuntur spurij simpliciter. quam distinctionem spuriorum, iure ciuili inspecto tradunt Doctores à me *d. n.* 2546. Alleg. & alij cōmuniter, Bald. *in d. Auth. ex cōplexu* 177

an

xu Paleotus *de nothis cap.*16.*& cap.*40.*n.*2.Clarus *in §. fornicatio,num.* 5.Antonius Gomez *ad l.*9.*Tauri n.* 37. Peregrinus *de iure fisci lib.*3.*tit.* 18. *num.* 57. Gaspar. Anto.Thesaurus *quæst.for.lib.*1.*quæst.*22.*num.*14 *&* 15. *& quæst.*25.*num.*1.Surdus *decis.*249.*num.* 5. *& de aliment.tit.*1.*q.* 10.*num.* 34.Io.Lupi *de illegitimis tom.*1. §.5.*n.*6.*& per totum* §.Augostinus Barbosa *collectaneo ad d.Auth ex complexu n.*5.*cum sequentibus*, *& collect.ad Auth.licet,num.* 11.*&* 12. *Cod. de naturalibus lib.*& alij Iurisperiti,quos latè idem Barbosa *locis citatis* refert,& ex Theologis Azorius *p.*2.*lib.*2.*cap.*8.*q.* 5. & Saochez *in cons.moral.lib.*4.*cap.*5.*dub.*4.*&* 5.;iuxta quos coitus nefarius,& damnatus dicitur ille,qui est accusabilis,& punibilis aliqua pœna temporali per aliquam legem,aut constitutionem iuris impositam;& talis est incestus,seu coitus cum consanguinea,vel affine; concubitus sacrilegus scilicet cum moniali professa,Religioso professo,aut cum existente in sacris;coitus cum vxore,vel sponsa,vel concubina alterius; stuprum, seu coitus cum virgine,aut vidua honestæ conditionis; & concubinatus hæræ cum proprio seruo;omnes enim hi coitus dicuntur damnati,quia per aliquam legem, aut constitutionem iuris ciuilis illis pœna aliqua temporalis est imposita,vt latè,& distinctè tradunt præallegati Doctores,præsertim Surdus, Hotomanus *in suis varijs disputationibus disputatione de spurijs*.Thesaurus *d. q.* 22.Io.Lopi *d* §.5.*per textum*. Barbosa *in vtroque collectaneo allegato*, quare omnes illegitimi procreari ex aliquo ex prædictis complexibus lege ciuili punibilibus sunt spurij ex coitu damnato. De coitu coniugali cum soluta valdè controuertitur,an sit lege ciuili damnatus, & punibilis,& Decius *cons.*306 Hotomanus *dicta disputat.de spurijs* §.*sed quæri video*, vtrum natus ex viro marito,& muliere soluta.Couarruuias *de spons.p.*2.*c.* 8.§.5.*n.*16.*&* 17.& plures alij Iurisperiti à Stephano Gratiano *tom.*1.*cap.*35.*n.*15.& Augustinus Barbosa *d. collect.ad Auth.ex complexu num.*5.& alij, quos referunt,& sequuntur Peregrinus *d.tit.*18.*n.*35.& Io.Lupi *d.*§.5.*n.*145.affirmarunt,& in huius affirmatiuæ confirmationem plura adducit Hotomanus. At verò negarũt magis communiter alij Iurisperiti, Aleaãder, Siglicerus, Paulus Castrensis,Socinus ab Hotomano relati,& alij, quos latè referunt,& sequuntur Gratianus *d.cap.*35.*n.* 26.*& sequ.* Thesaurus *d.quæst.*22.*num.* 18. & Sanchez *d.dubio* 5.quamquam concordando præfatas opiniones Peregrinus *d.tit.*18.*num.*36.Gratianus *d.cap.* 35. *num.* 27.& alij ab ipsis,& ab Augustino Barbosa *d. num.*5. relati dicant priorem habere locum in coniugato, qui tenet mulierem solutam loco concubinæ,alteram in cõiugato,qui accidentaliter, vel extra domum cognoscit solutam. Coitus autem lege ciuili non damnatus est, qui nulla lege ciuili est punibilis pœna temporali;qualis est concubitus soluti cum soluta,vel cum vidua non honestæ conditionis,sed vilis,& plebeia;coniugati cum soluta iuxta posteriorem opinionem proximè antè relatam;congressus cum Ancilla, & quacumque alia vili fœmina,& coitus cum meretrice publica,& si coniugata iuxta Thesaurum *d.quæst.*22.*nu.* 10.& alios,quos refert Io.Lupi *d.com.*1.§.5.*num.*145.*fine*, qui *num.* 146. ita sentit,quando maritus consentiret vxoris meretricio, vel esset ipsius leno; tunc enim ait, coitum cum meretrice publica coniugata esse Adulterium, non solum ex parte Adulteri, sed etiam ex parte meretricis Adulteræ,lege ciuili impositum;secus verò vbi maritus nõ esset consentiens, & accusaret vxorem meretricem de Adulterio;tũc enim cũ Farinacio *in praxi crimin. tit. de delictis carnis q.* 141. *num.* 87. *& ex praxi vrbis* ait vxorem meretricem Adulteram puniendam esse, in eaque habere locum *l.si vxor* §.1.*ff.ad l.Iuliã de Adult.* & est magis communis opinio Iurisconsultorum, quos idem Io.Lupi *d. num.* 145. refert; licèt alij ab eodem *ibid.* relati sentiant pœnam Adulterij cessare etiam quo ad ipsam mulierem coniugatam publicam meretricem, & non solum quoad eum,qui ad illam accedit, Hotomanus vero *citata disputat.de spurijs* §. *Altera eiusdem quæstio aliquanto obscurior* indistinctè asserit coitum cum scorto,seu meretrice iure Nouellæ 14.qui est de lenonibus,inter damnatos concubitus numerandum esse.Hac distinctione spuriorum ex coitu iure ciuili dãnato,vel non damnato procreatorum supposita.

Aliqui putarunt in *dicta Authentica ex complexu* 177
comprehendi omnes,& quoscumque spurios,seu filios, qui extra legitimum matrimonium, vel concubinatum à iure ciuili permissum nascuntur;ita quod iis omnibus denegauerit & omnem successionem paternæ substantiæ & ex testamento,& etiam alimenta; ita Conanus *commentariorum iur.ciuilis lib.*10.*cap.* 5. quem in hoc sequitur Thesaurus quæstionum *for.lib.*1.*dicta quæst.* 25.*num.*1.*fine* sequitur, dicens in præfata Authentica, incontinentiæ odium extendi ad omnes spurios, & ita sentit etiam Corduba *in l. si quis à liberis* §. *idem rescripsit. num.*7.*ff.de lib.agnosc.*& sentit etiam Hotomanus *citata disputatione* §.*an parentes natis ex damnato coitu alimenta debeant*,

At alij longè veriùs existimant dispositionem Impe- 178
ratoris *in d. Auth.ex complexu* procedere solum in filiis illegitimis natis ex coitu damnato,& iure ciuili punibili;cæteris autem spuriis simpliciter ex coitu iure ciuili non punibili Iustinianum, seu ius ciuile ibi non denegasse alimenta. Ita Baldus *in d. Auth.ex complexu*, Antonius Gomez *in l.*9.*Tauri num.* 37. Peregrinus *d. tit.*18.*num.*57.Paleotus *de nothis cap.* 40. Couarruuias *de spons.p.* 2.*cap.*8.§.6.*num.*6.Boërius *cons.*165.*num.* 20. *lib.*2 *&* Ioannes Lupi *allegato* §.5.*num.*6.& colligitur ex verbis Iustiniani,ibi,*ex complexu nefario,aut incestu, seu damnato*,& in pœnalibus,& odiosis non admittitur extensio;& præsertim quando non est omninò eadem ratio,vt in præsenti, cum sit magis detestabile coitus damnatus,quam non damnatus;ac proinde spurij ex nefario,& dãnato coitu, Adulterio,incestu, sacrilego complexu sint magis infames,& odiosi, quam spurij simpliciter,seu nati ex fœminis solutis,viduis, meretricibus,ancillis,vel plebeis, aliisque abiectis mulieribus; vt notauit *d. cap.* 4. Paleotus; qui proinde concludit, quod licet hi spurij secundi generis,& ex coitu iure ciuili non damnato, neque punibili procreati iure ciuili excludantur ab omni successione ab intestato (in quo differunt ab illegitimis naturalibus,scilicet natis ex soluto,& soluta retenta in schemate concubinæ, qui ab intestato succedunt in duabus vnciis paternæ hæreditatis nulla existente sobole legitima,neque legitima cõiuge *d. Auth.licet, Cod.de naturalibus*) Nihilominus nullis extantibus liberis legitimis,neque vxore in testamento possunt à patre institui, & hæreditatem paternam capere,quod etiam docent alij ab eodem Paleoto relati. De qua re *infra in alia parte tractatus*, vbi de legitima filiis debita.

§. IV.

Ius ciuile an filiis spuriis ex coitu damnato natis neget etiam alimenta vitæ simpliciter necessaria

SEcundo dubitatur,an ius ciuile in dictis legibus fi- 179
liis spuriis ex nefario, & damnato coitu natis deneget absolutè omnia alimenta, etiam vitæ sustentandæ simpliciter necessaria, quæ iure naturali stricto parentes tenentur quibuscumque filiis præbere;itavt etiam hæc alimenta alioqui iure naturali filiis prædictis spuriis debita pater non teneatur, & cogi non possit illis præbere;& dico non teneatur, & possit cogi;ius enim ciuile in dictis Authenticis non prohibuit patrem illos alere,sed permisit non alere; vt notauit Gregorius Lopez Madera *animaduers. iuris ciuilis cap.* 32. & post

eum August Barbosa *collect.ad d.Auth.complexu.n.21.fine*,nam ex illis verbis *d.Auth.ex complexu*,ibi, *omnis paterna substantia beneficio indigni vt non alantur à patre*,& *in § fin.auth.quibus modis naturales effic. sui*; ibi,*omnis, qui ex complexibus nefariis,aut incertis, aut damnatis processerit,neque naturalis nominatur; neque alendus est à parentibus*;non videtur colligi prohibitio, sed tantum permissio,& non coactio; vt pater non teneatur, cogive possit filium ex coitu damnato natum alere.

180 Igitur Iurisperiti communiter(inter,quos præsertim Corduba a Lara *in l.si quis à liberis,§.verum, num.* 81. *ff.de liber.agnosc.*& Io.Garzias *de expensis cap.* 11. *n.* 25.)Petrus Barbosa *ad l.1.p.4.n.* 68. *ff. soluto matrim.* & Merenda *controuers.iuris tom.3.lib.13.cap.2.n.7.&* 10. videntur sentire ius ciuile in dictis iuribus, filiis ex coitu damnato natis negare absolutè,& simpliciter alimenta,etiam simpliciter vitæ necessaria.& iure naturali omnibus filiis à parentibus debita;& Garzias ait id factum,quia secundum naturæ leges non suscipiuntur. Alij dicere,quod cum hi filij ex coitu damnato,Adulterio,incestu,& cætera, procreari iure ciuili recepto etiā à iure canonico non sint appellandi naturales,(quamuis verè sint naturales,vt potè qui secundum naturam, & ex naturali coniunctione maris,& fœminæ,sicut & cæteri filij legitimi,& illegitimi procreantur)ideo meritò ius ciuile voluit illos carere naturali priuilegio, & nec parentes tenerentur illos alere.Alij magis communiter aiunt factum in odium coitus detestabilis,& filiorum ex eo genitorum pœnam,quæ in parentes redundat;vt sic parentes à simili incontinentia reuocarentur: quia etsi nasci ex Adulterio, vel incestu vitium sit patria,non filij,*can,nasci d.56* quia tamen pater punitur in filio *l.isti quidem ff.quod metus causa*;idcirco ius ciuile,vt parentes ab huiusmodi complexibus carnalibus remoueat,plectit filios,vt in eis parentes discant ab inhonesto,& dānabili coitu abstinere. Ita Surdus *de alim. tit.1.q.10.n.1* Quapropter dictum *Auth.ex complexu.* & dictum §.*finale in Auth.quibus modis naturales efficiantur sui*,habere locum etiam in matre; vt nec ipsa iure ciuili cogatur alere filios spurios;tradidere Rolandus *cons.79.n.44 lib.2.*Corduba *in l.si quis à liberis, §. Idem rescripsit.num.7.ff. de liber. agnosc.* & Surdus *de alim.tit.1.q.15.n.12.*quia in matre est eadem ratio,cū sit hoc,& turpior sit impudicitia in fœmina, quam in viro, cum maior castitas secundum mores hominum exigatur à fœminis,quam à viris;& quia *d.§ finale* dicit, nec alendus est à parentibus, licet contrarium, & matrem habentem vnde illos alat, teneri spurios alere iure ciuili per textum *in l. si quis à liberis, §. ergo & matrem,ff.de liberis agnoscendis* asserat Hotomanus *allegata disput.de spuriis,§ vt in pauca congeram.*

181 At longè verius videtur,ius ciuile in dictis textibus, dum præfatis spuriis denegat alimenta, intelligendum non esse de alimentis, sine quibus huiusmodi filij spurij vitam amitterent;sed illis negare alimenta,cum possint aliundè ali præter quàm à patre,qui proprio labore,& industria, vel aliqua alia via possunt vitam conseruare.& alimenta vltra præcisam vitæ necessitatem, nempe lautiora ad personæ dignitatem, & familiæ honestatem.Ita Molina *de iustitia tom.1.disp.168. initio*, Azorius *p.2.lib.2.cap.4.quæst.7.* Fagundez *de præc.dec. lib.4 cap.17.n.6.fine*,& alii Theologi *supra n.6. & ib.* allegati,& ex Iurisperitis Couarruuias *de sponsp.2.c.8. §.6.n.8* Humada ad Gregor.Lop.*l.2.tit.2.p.2.in glos.1. n.4* & Marienzo *l.8.tit.8.lib.5.ordin.glossa 1. num.10.* Quod igitur in dictis iuribus lex ciuilis non priuet filios hos spurios alimentis vitæ simpliciter necessariis, probatur,quia id manifestè esset contrà ius naturale, ex vi cuius filiis quibuscumque talia alimenta à parentibus debētur(vt *supra n.17.& sequ.*ostensū est)& cōsequēter esset euidenter iniquum, præsertim cum alij in defectum parentum sub mortali tenentur huiusmodi alimenta,sine quibus vitam amitterent, iisdem filiis spuriis præbere; non videtur vero sentiendum de optimis Imperatoribus, quod legem apertè iniquam voluerint condere.Confirmatur,quia alimenta vitæ simpliciter necessaria,& iure naturali stricto debita, nulla lege, statuto,vel consuetudine,aut pacto partium tolli possunt, vt alios allegans Couarruuias *de spons.p.2.c.8.§ 6. n.3.* Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis clericorum cap.15.n.7.& 8.*de qua re latè *infra cap.20.n.* 1133. & ita etiam Hotomanus *loco supra allegato* asserit patrem spurij iure ciuili *iuxta textum in l.si quis à liberis §.sed si filius,ff.de lib.agnosc.*posse cogi exhibere illi alimenta vitæ necessaria,si mater non habeat,vnde illum alat; secus si mater sit diues seu habeat vnde illum alat.

§. V.

Iure Canonico an alimenta sint quibuscumque spuriis etiam incestuosis, & ex coitu damnato procreatis à parentibus præstanda.

CEterum siue ius ciuile *in prædictis Authenticis* fi- 182
lios spurios ex coitu damnato procreatos alimentis absolutè priuauerit; siue solum quando aliundè vitam possunt conseruare;controuertitur,an illud ius ciuile sit correctum per ius canonicum,*in cap.cum haberes in fine de eo,qui duxit in matrimonium*; itaut ex dispositione iuris Canonici,de qua *in d.cap.cum haberes*,præfatis filiis spuriis ex coitu damnato,Adulterio, incestu, &c.natis debeantur alimenta,& ad illa iisdem præbenda pater cogi possit,ac si præfata dispositio iuris ciuilis nunquam extitisset.Verba autem finalia *dicti cap. cum haberes*,sunt,*Sollicitudinis tamen tuæ intererit, vt vterque*(scilicet pater,& mater)*liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates,necessaria subministret.*

Prima ergo sententia negat ius ciuile in dictis Au- 183
thenticis,negans alimenta filiis spuriis,ex Adulterio,incestu,& quocumque alio coitu damnato natis corrigi *in d.cap.cum haberes*;asserens S.Pontificem(siue is fuerit Cælestinus tertius,vt putauit Paleotus *de nothis c. 46.num.2.*siue Clemens tertius,vt existimauit Io.Lupi *de illegitimis comm.2.§.1.num.2.*)dum decernit filiis illegitimis ex muliere adultera susceptis fore præbenda alimenta;non loqui de filiis Adulterinis, scilicet natis ex illa muliere pellice(de qua ibi) viuente prima vxore patris eorum,sed post eius mortem; & ita ibi non decerni à parentibus subministranda alimenta quibuscūque filiis spuriis;sed illis,qui iuxta ius ciuile erant simpliciter spurij, & ex coitu non damnato,& punibili eodem iure ciuili;non verò ex coitu damnato,& punibili nati;ac proindè vel ibi decerni contra dispositionē iuris ciuilis *in dictis Authenticis*; in quibus iuxta Doctores magis communiter,(vt *supra num.* 178. probatum est)solum filiis spuriis ex coitu damnato, & punibili procreatis alimenta denegantur.Ita Paleotus *d.cap. 46.num.5.*& latiùs Merenda *controuersiis lib.13. c.1. num.2.3 & 4.*& reipsa ita sentit etiam Ioannes Lupi *d. §. 1.num. 5.* vbi licet dicat parentes posse compelli ad danda alimenta omnibus filiis spuriis iure Canonico; non quia S.Pontifex *in d. cap. cum haberes* promulgauerit,ac decreuerit alimenta præfatis spuriis esse præstanda;sed quia Scribentes per interpretationē hoc ita acceperint,ac si expressis verbis fuisset inductum; vt in simili(inquit)habetur *institut. de legitim.patr.tute*,cum tamen illi decem filij,de quibus *in d.textu* nati fuerint post mortem vxoris. Huius quoque sententiæ videtur fuisse Baldus *in d.Auth.complexu,Cod.de incestis nupt.* dum dixit textum *in d.cap.cum haberet*,decernere tantum spuriis semper à parentibus esse subministranda;non verò spuriis,incestuosis, nefariis, vel natis ex damnabili coitu,quia in his,inquit,nil reperitur dispositum

situm *in dicto textu*, ac proinde quoad eosdem esse seruandum ius ciuile.

184 Igitur quod filij illi decem (de quibus *in d. cap. cum haberet*) ex pellice ab eo, qui eam per adulterium prius polluerat, & S. Pontifici supplicauerat pro dispensatione, vt iam Defuncta vxore posset cum illa matrimonium legitimum contrahere, fuissent procreati, & nati post mortem legitimæ vxoris, & sic non fuerint Adulterini, probatur, quia *in d. textu* dicitur, quod supplicans pro dispensatione ad contrahendum matrimonium cum illa, quam per Adulterium polluerat, legitima vxore de præsenti luce subtracta, cum Adultera per decennium fuit moratus, & de illa decem filios procreauerat; ex quibus videtur satis apertè colligi illos decem filios non natos esse viuente prima vxore, sed post eius mortem, quod Merenda confirmat primò, quia alioqui illa ratio Summu Pontifici, vt faciliùs dispensationem ad contrahendum concederet, proposita, quod decennio cohabitauerant, ac decem filios susceperant, fuisset valdè imprudenter allegata, si aliquis ex illis decem filiis, viuente vxore fuisset susceptus, & educatus à supplicante; nam quo maiorem (inquit Merenda) primo matrimonio intulit iniuriam, eo minor existebat occasio rigorem iuris relaxandi, & dispensandi. Cõfirmat secundò ex eo, quod S. Pontifex præfatæ rationi respondens, ait, cum multiplicitas prolis ita susceptæ magis eorum crimé exaggeret; illa enim verba, *ita suscepta*, parem ostendunt, (subdit idem Merenda) huiusmodi filiorum conditionem, & ita omnes post mortem vxoris fuisse natos. Confirmat tertiò, quia S. Pontifex ibi in eo totus est, vt grauitatem culpę eius exaggeret, ex quo infertur satis manifestè nullum ex dictis filiis fuisse Adulterinum, cum de hoc nullam faciat mentionem; certum autem videtur, grauitatem culpæ ipsius ex eo factam fuisse maiorem, si viuente vxore filios adulterinos suscepisset, & pro suis agnouisset; neque id S Pontifex diluens illam rationem omisisset, cum inde maiori pœnitẽtia dignum se reddidisset. Confirmat quartò, ex illis verbis textus, *& postmodum iuramento contempto, viuente legitima cum ea matrimonium contrahere, & ipsi diu cohabitare præsumpsit; demum prædicta vxore de præsenti luce subtracta, cum memoratus, l. cum Adultera per decennium est moratus, de qua decem filios procreauit*; cum enim (inquit Merenda) diligenter, & distinctè omnes huius casus circũstantiæ in textu memorentur, non est verisimile confusè authorem tractauisse de huiusmodi filiorum susceptione, cum plurimum intersit inter filios viuente vxore susceptos, & eos, qui ea mortua nati fuere. Ita Merenda per quæ existimat euidentissimum textum illum non loqui de filiis Adulterinis, & solum obstare concors Doctorum sensus interpretantium eundem textum de spuriis adulterinis.

185 Præterea probatur ius ciuile *in dictis Auth.* non fuisse *d. cap. cum haberet*, correctum, in eodemque capitulo non esse sermonem de spuriis Adulterinis; Nam Innocentius tertius *in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi*, *fine* ibi, *secularibus quoque legibus non solum repellentibus eos* (scilicet spurios ex coitu damnato procreatos) *à successione paterna; sed negantibus ipsis etiam alimenta*, videtur approbasse præfatum ius ciuile *in prædictis Authenticis* præfatis spuriis ex damnato coitu genitis alimenta denegans, & correctio in legibus non est admittenda, nisi verba apertè demonstrent, Bartolus *in l. Plautius. ff. de auro, & arg. leg.* & Paleotus *d. cap. 46. num. 1.*

186 Altera sententia omninò tenenda asserit de iure canonico *in d. cap. cum haberet*, condito omnibus, & quibuscumque filiis spuriis etiam Adulterinis, & ex quouis coitu damnato à parentibus alimenta necessariò præstanda esse, & ad id eos cogi posse; & sic textum *in præfato capite, cum haberet* intelligi etiam de filiis spuriis Adulterinis; ita communiter Doctores, tum sacrorum Canonum interpretes, qui omnes ita textum illum intellexerunt; tum Iurisperiti tam in dictas Authenticas eas Scribentes, quam alij omnes; tum Theologi, & Sũmistæ; & ex Theologis ita sentiunt Azorius *p. 2. lib. 2. c. 4. quæst. 7.* Molina *de iustitia tom. 1. disp. 168. in 10. & alibi*, Vasquez *opusc. de testam. cap. 5. num 7 dub 9.* & cæteri omnes *supra num. 16* relati. Ex Canonistis, & Iurisperitis Glossa *in d. cap. cum haberet*, verbo, *secundum facultates, ibidem* Panormitanus, Cardinalis, Scribentes *in d. caput*: Simon de Prætis *de interp. vltim vol. lib. 3. interpr. 1. dub. 3. solut. 1. num. 7.* Rolandus à Valle *cons. 74. num. 39 vol. 1. & cons. 54 num. 59. & sequ. vol. 2. & de lucro dotis quæst. 94. num. 1.* Vasquius *de success. lib. 2. cap. 10. num 313.* Menochius *cons. 60. num. 6* Nauarrus *de spoliis cler. §. 18. n. 9.* Couarruuias *de spons. p. 2. c. 8. § 6.* Ludou. Molina *de primog. lib. 2. cap. 13. n. 42. & 49.* Spino *in speculo test. glossa 16. n. 58. & 59.* Io. Garzias *de expens. cap. 3. num. 8.* Cordoba à Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit à num. 13. ff. de liber. agnosc.* Igneus *in l. necessarios, §. non alias 2 p. n. 146. ff. ad Syllan.* Io. Petrus Ferrarius *in sua practica, in forma libelli pro hæreditate, ob intestato delata*, versiculo, *nullisque superstitibus ex eo liberis, n. 17.* Padilla *in Auth. res quæ, num. 64. comm. de leg.* Mantica *de tacitis, & ambig. lib. 11. tit. 16. num. 10. & lib. 13. tit. 12. num. 5. & tit. 37. num. 26* P. Barbosa *in l. 1 part. 4. num. 64. & sequ. ff. soluto matr.* Gomez *in l. 9. Tauri, num. 36. & 37.* Marta de Iurisd. *p. 4. cent. 1. casu 162. num. 11. & 12.* Merlinus *de legit. lib. 5. tit. 1. q. 3. num. 2.* Surdus *de alim. tit. 1. q. 10. num. 4. & sequ. & num. 28.* Marescotus *var. lib. 1. c. 83. n. 33.* Stephanus Gratianus *tom. 1. cap. 60. numer. 31. & cap. 154 num. 15.* & latiùs, *t. 3. cap. 567. num. 22.* Capycius *decis. 164.* Benintendus *decis. 12.* Gammá *decis. 11. num. 9. decis. 201. & 215.* Gayllus *obseruat. pract. lib. 2. obseruat. 88.* Gaspar. Ant. Thesaurus *quæst. for. lib. 1. c. 25. num. 1. & num. 9.* Paschalis *de patria potestate p. 2. cap. 3. num. 30.* Peregrinus *de iure fisci, lib. 3. tit. 18. n. 55. & 69.* Benedictus Ægidius Lusitanus *in repet. l. ex hoc iure, p. 1. in initio, num. 31. ff. de iust. & iure*, Molfesius *ad cons. Neap. tom. 1. part. 5. quæst. 30. num. 7.* Augustinus Barbosa *collectaneo in d. cap. per venerabilem n. 51. & collectaneo in d. Auth. ex complexu num. 16. Cod. de incestis nuptiis*, Vincentius de Franchis *decis. 283. 605. num. 7. decis. 645. n. 5.* Antonius Thesaurus *decis. 211. num. 2.* Gama *decis. 343.* Aloysius Riccius *in collect. decis. collect. 97. 110. c. 1099. & 1112.* Rota Rom. *decis. 487. num. 3. par. 1. diuersor. decis. 58. apud Seraphinum, decis. 747. p. 4. diuersorum, scilicet in nouiter nouissimis Farinac. & alibi*, vt videre est apud Gratianum *d. c. 567. num. 1.* Nouissimè post hæc scripta Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. cler. cap. 15. num. 9.* & præter hos, idem docent mille alij Iurisperiti, quos præallegati prǽsertim Surdus, Spino, P. Barbosa, Ludou. Molina, Gratianus, & Augustinus Barbosa referunt, quos nimia prolixum est enumerare singillatim; & ab hac sententia nõ recedendum ob communem Doctorum, ita sentientium & dictum caput, cum haberet, interpretantium, & intelligentium de spuriis Adulterinis, & quibuscumque aliis, ex quocumque coitu de lege ciuili damnato procreatis; aiunt etiam Paleotus *d. cap. 46. num. 5. fine.* Ioannes Lupi *d. com. 2. §. 1. numer. 15. & sequ.* & Lucidorus *l. s.*

Hæc communissima, & in praxi recepta sententia 187
probatur pro reiiciendo id, quod Doctores primæ sententiæ sibi tanquam certum persuasere, nempe decem illos filios, quibus *in d. cap. cum haberet*, decisum fuit, alimenta necessaria ab vtroque parente debuisse subministrari, non fuisse Adulterinos, & ex coitu damnato; sed ex illa pellice ab nobili illo Pessulano, de quo *in d. cap.* procreatos, & natos post mortem legitimæ vxoris eiusdem viri; cum enim *in d. c.* dicatur, & exprobretur ipsum viuente vxore diu cohabitasse cum illa pellice, quam per Adulterium cognouerat, non potest deficere verisimilitudine, quod eo tempore cohabitationis

diuturno

diuturno ex ipsis viuente vxore, si non omnes illi decem filij, saltem aliqui fuerint procreati, & nati, esto post vxorem mortua etiam decennio cohabitauerint; si enim illo decennio post vxoris mortem, quo vterque erat senior iuxta Doctores primæ sententiæ procrearunt filios, cur non etiam ante vxoris mortem, quo tempore erant iuuenes, & aptiores ad generationem; cur igitur textus solum dicat præfatum virum cum Adultera per decennium commorantem de ea decem filios procreasse; & non dicat procreatos illo decennio; licet numerus filiorum correspondeat numero annorum, quibus mortua vxore, tanquam vir, & vxor cohabitarunt, non potest inferri omnes illos decem filios natos esse post vxoris legitimæ mortem; cum etiam antè illius mortem diu cohabitauerint, & constet se coitu adulterino commiscuisse; & sic cum tunc fortiores essent ad generandũ, rectè præsumendum filios fuisse ex eis eo tempore genitos, & natos, hosque fuisse, vel omnes illos decem, vel aliquos ex eisdem; dixi vel omnes, quia nil vetat, quin etiam antè vxoris mortem cohabitatio cum illa pellice fuerit ita diuturna, vt omnes potuerint procreari, & nasci; & ex textu contrarium non constat, quia solum dicit mortua prima vxore eos matrimonio contra Ecclesiasticas sanctiones nulliter contracto, decennio cohabitasse, ac decẽ filios suscepisse, quæ susceptio, cũ nõ exprimatur sequuta intra illud decẽniũ, potest referri ad tempus cohabitationis, dum prima, & legitima vxor viuebat. Neque obstat prima confirmatio Merendæ, quia iniuria matrimonio primo illata fuerat per coitũ Adulterinum à dicto supplicante commissum viuente vxore, qui notus erat; ex eo enim ortum fuit impedimentum matrimonij secundi cum pellice contracti dirimens; ex effectu autem eiusdem coitus, qui est susceptio prolis nõ augetur intrinsecè iniuria neque culpa; & si multiplicitas illa prolis arguitiuè aggrauat delictum, quia ostendit diuturniorem perseuerantiam in illo graui crimine consuetudinis turpis cum illa muliere adultera tempore vxoris viuentis, & in matrimonio nulliter contracto cũ eadem Adultera defuncta iam priore vxore; ob quam perseuerantiam ita diuturnam S. Pontifex iudicauit illos indignos dispensatione ad contrahendum, non obstante illa prolis, seu filiorum multiplicitate: quamuis aliàs quãdoque fauor filiorum dispensationem inducat, vt Glossa *in d. cap. cum haberet*, verbo, *multiplicitas*. Non obstat quoque secunda confirmatio, verba enim illa ita sumpta respiciunt tam coitum Adulterinum habitum tempore primæ vxoris viuentis, cui superinduxit vir ille pellicem; cui, vt, inquit textus, etiam eadem prima viuente, quasi matrimonialiter mœchæ mœchus adhęrere præsũpsit, & Sacramentum suũ temerè violare, quàm cohabitationem post primæ vxoris mortem cum illa adultera,
187 quam præsumpsit ducere in vxorem, & cum ea tanquã maritus ita diuturnè perseuerare & sic falsum est, ex necessitate ostendere parem illorum filiorum, conditionẽ ex parte natalium. Non obstat etiam tertia cõfirmatio, quia vt dictum est ad primam, exaggeratio culpæ intrinsecè fundatur tum in coitu adulterino viuente prima vxore, & cohabitatione cum adultera eadem vxore viuente, renouata, & assumpta post eam semel eiectam, & iuramentum de non ampliùs ei adhærendo; tum in eo, quod defuncta prima vxore absque vlla dispensatione super impedimento dirimente, orto ex adulterio, vir ille Adulteram duxerat in vxorem, & decennio in tali matrimonio nulliter contracto perseuerauerat cum eadem cohabitans; quare ad exaggerationem culpæ non erat opus mentionem facere de ipsis filiis, an viuente vxore essent nati omnes, vel aliqui; cum culpa consistat tota in Adulterio, & cohabitatione vtriusque temporis, & tam diuturni; & susceptio filiorum non contineat culpam, sed sit effectus actum culpabilem consequens. Denique non obstat, quarta confirmatio, quia ad intẽtum Summi Pontificis, ostendẽdãque culpæ grauitatem, ob quam meritò iudicauit denegandam dispensationẽ petitam, sat fuit illa ponderatio, quod tandiu publicè in adulterio, & periurio ex certa scientia perdurantes Ecclesiam in graui scandalo perturbauerint. Dum autem decernit prædictis decem filiis ex illa muliere adultera susceptis alimenta subministranda; quamuis videretur non omnes natos viuente prima vxore, nullam tamen facit distinctionẽ, sed absolutè omnibus statuit ab vtroque parente præbenda necessaria alimenta; quia (vt omnes Doctores tradunt) S. Pontificis decretum fundatur in pietate, æquitate, & iure naturali obligante parentes ad alendos proprios filios, ex quo naturali iure à parentibus quicumque filij etiam illegitimi naturales, & spurij non solum ex coitu non damnato, sed etiam ex damnato procreati, & nati debent alimenta habere, cum quoad hoc ius omnes filij legitimi sint pares, & æquales, vt *supra num.* 57. latè probatum est: & nasci ex illicito coitu quantumcumque nefario, & damnato, sit vitium parentum, non filiorum, qui absque eorum culpa non debent, nec possunt iure illo alimentorum à natura sibi competenti priuari.

Quapropter Rota *allegata decis. 747. num. 3. & 4.* 188
rectè dixit, quod licet filij spurij, & illegitimi cum peccato generantur, sine peccato tamen aluntur, & quamuis ius ciuile castitati prouidens, filiis spuriis alimenta denegauerit *d. Auth. ex complexu*; ius tamẽ canonicum, quamquam peccata maximè detestetur, & castitatẽ nedum commendet, sed & præcipiat, naturalem rationem sequens pietatem, & æquitatem castitati prætulit, & filiis illegitimis alimenta *in d. cap. cum haberet*, præstare iussit.

Præterea probatur S. Pontificem *in d. cap. cum habe-* 189
ret loquutum fuisse de filiis etiam adulterinis, seu ex adulterio, & consequenter ex coitu damnato, & per leges punibili natis; quia illum textum semper sacrorum Canonum interpretes, & alij Doctores omnes (præter paucos illos præallegatos pro contraria sententia) Iurisperiti, Canonistæ, & Theologi sapientissimè ita intellexerunt. Quare sicut ille æstimatur verus sensus sacræ Scripturæ (vbi textus non est ita quoad verba clarus) quem Sancti Patres, & interpretes communiter approbarint; ita in præsenti existimandus est verus intellectus præfati Textus *in d. cap. cum haberet*, quem ab antiquo tempore, & successiuè Scribentes ibi, & reliqui vtriusque iuris Doctores, & Theologi sunt sequuti; qui est, quod ibi ius canonicum decreuerit alimenta quibuscumque filiis spuriis, etiam Adulterinis, incestuosis, & ex quouis alio magis odioso, & damnato coitu susceptis; maximè accedente illa ratione, quod ius Canonicũ ibidem nititur pietate, æquitate, ac iure naturali, quod est commune omnibus filiis, qui absque eorum culpa, & peccato non debent, nec possunt alimentis priuari; cum enim nihil ipsi peccent, quod procreentur, ex illicito coitu, non debuerunt, nec poterant tam acriter puniri, sed æquali iure cum legitimis frui, cum communis sit vtriusque natura, æqualis venia, & æqualis innocentia.

Neque prædictæ communissimæ sententiæ, & tradi- 190
tis in præcedentibus numeris obstat Textus *in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi supra num.* 185. pro contraria sententia adductus; nam ibi sensus, & intentio Summi Pontificis est, ostẽdere detestabiles esse, & odiosos spurios legibus Diuinis, & humanis; & in eius confirmationem post allegatas sacræ Scripturæ Authoritates adducit etiam leges ciuiles, quæ eos adeo odio habuerunt, vt etiam eis alimenta denegent, non earum rigorẽ approbando, sed potiùs, & solum eas referendo, vt ex eis sententiam suam magis adiuuaret; ex his enim quæ hodiè antiquata sunt, cum aliàs in vsu essent, licet sumere argumentum ad aliquid demonstrandum, vt Gloss. *in cap. nouit*, verbo, *quicumque de Iudæis*; & Bartolus *in l. fin. ff. de fal.* Pontifex ergo illas leges spuriis alimenta denegantes allegans non voluit illas approbare; ideoque etiam cum de sacris ordinibus ageret, dixit Canones vetare

vetare illos ad sacros ordines promoueri, de alimentis vero agens secularibus legibus id tribuit, non autem canonicis. Ita Paleotus *d.cap.46. num. 3.* Cuiacius *in d. cap.cum haberet, in fine*;& Augustinus Barbosa *ad Decretales collectan.ad idem cap.cum haberet n.51.*

192 Quod verò etiam de iure Canonum spurij aliquando non dicantur, seu vocentur filij, vt Canon, *dicat. 52. q. 4.& can.1.35.quæst.7.* id accipiendum est respectu successionis, quam habet filius ex iustis nuptiis, si enim filij dicerentur, ijdem & hæredes esse putarentur; & hi spurij non succedunt, *dictus can.dicit,& can.* 1. at verò ratione alimentorum spurij retinent nomen filiorum; vt Decius *in cap. per tuas num. 7. de probat* Gozadinus *conf.13.num.47.& 55.* Paleotus *d.cap.46 fine*,& Io.Lupi *de illegit.com.2.§.1.n.8.& 9.*

193 Aduertendum etiam prædictis non obstare rigorosã constitutionem Pij V. incipientem, *Quæ ordini*, quæ est. 117. in nouo Bullario (cui annectitur eiusdem Pij V. extensio eiusdem constitutionis etiam ad bona patrimonialia) in qua reuocantur omnes facultates testandi, & disponendi de bonis Ecclesiasticis,& etiam quoad Clericos de bonis patrimonialibus ad fauorem quorumcumque illegitimorum; nam Pius V. ibi aufert tantum facultates speciales, non autem facultatem iure cõmuni competentem quare non tollit ibi alimenta, nec facultatem, seu ius disponendi in illegitimos ex causa alimẽtorum, quę iure naturali,& canonico iuxta *d.caput cum haberet*; quibuscumque filiis debentur; non enim verisimile est (inquit Rota *d. decis.747.n.12.part.4.diuersorum*) tam pium Pontificẽ id cogitare voluisse, ne pietatis,& æquitatis,& rationis naturalis lex lederetur. Idque post hæc scripta, latè prosequitur Ioan Nicolaus Lucidorus *de Illegit.Cler.cap.26. num. 1. & seqq.* vbi cum Nauarro *loco mox citando*,& aliis ostendit Pium V. *in dicta priori Bulla*, non abstulisse spuriis Clericorum beneficia à Iure communi, tam Cæsareo quam Canonico, sed solum prohibuisse, ne in damnum Ecclesiarum, & scandalum aliorum Clerici beneficiarij suis illegitimis bona beneficiorum darent, aut relinquerent.

194 Et ita quod dispositio *in d.cap.cum haberet*, non fuerit sublata per dictam constitutionem Pij V.& ea non obstante clerici teneantur alimenta præstare filiis spuriis;& in eorum fauorem ex causa alimentorum, & dotis pro alimentorum quantitate disponere ex bonis patrimonialibus,& etiam ex ipsis bonis Ecclesiasticis, seu fructibus, & redditibus Ecclesiasticis in subsidium, vbi non adessent patrimonialia, tradidit Rota *d. decis. 747. num.11.& 13.part.4.diuersorum*, & antea *decis. 487. num.3.part.1.diuersorum & decis.214.part.2. diuersorum*,& docuerunt Nauarrus *in tract. de Spoliis Clericorum §.vlt.num.9.* P.Barbosa *in l.1.part. 4. num.65.ff. soluto matr.* Paschalis *de patria potestate part.1.cap.3. num.31.* Io.Lupi *de illegitimis comm.2 §. 1. num. 11.* Marescotus *var.lib.2.cap.83.num. 33.* Flauius Cherubinus *solut.2. in d.constitutionem Pij V.* Augustinus Barbosa *collect.ad d.cap.cum haberet,num.6.* Surdus *de alimentis tit.1.dicta q.10.num. 29.* Comitolus *respons. mor.lib.1.quæst.45.* Azorius *part.2.lib.2.cap.5. quæst. 7.* Fagundez *in Decalogum lib.4.cap.17. num. 8.* & alij recentiores ab Augustino Barbosa *d.num. 6.* relati, & post hæc scripsit Ioan. Nicolaus Lucidorus *de Illegit, Cler.cap.15.num.11.* plures alios Iurisperitos, & Theologos cumulans,& ante editam dictam constitutionem Pij V. Clericos posse, & teneri ex fructibus beneficij alere etiam filios spurios in Clericatu susceptos, & dotem dare filiabus spuriis ad mensuram alimentorũ, tradidere Panormitanus *in cap.1.num.4. de cohabit. Cler, & mulier,& in cap.peruenit de arbitr.* Lupus *in cap.per vestras in tertio notabili §.33.n.13.de donat.inter virũ & vxorem reg.367.ampl.3.ad finem*,& alij à Fagundez *d.cap.17.n.6.*& Lucidoro *d.cap.15.n.11* relati.

§. VI.

Ius Canonicum de præstandis alimentis filiis spuriis, an sit obseruandum etiam in terris Imperij, & aliorum Principum Christianorum.

QVamuis autem Imola *in l.Lucius,§.1.ff.de leg. 1.* 194
Alexander *in l.1 ff.soluto matr.& cons.74. vol.3.* Aretinus *cons 47.* Iason *in Auth.res quæ Cod. comm.de leg.* Felinus *in cap.quæ in Ecclesiarum, & in cap. Eccles.S.Mariæ num.45.de constit.* (quos Capycius,& Paleotus *locis infra citatis* ad id referunt) Vasquius *de succesionum creat.lib.2. §. 20.num. 15.* versic. *sed bonum epin.*& Io Petrus Ferrarius *loco supra num. 186. citato*, & nonnulli alij à Io.Lupi *loco infra citato* allegati asseruerint præfatum ius Canonicum de alimentis filiis spuriis à patre præstandis, *in d.cap.cum haberet* contentum, habere locum tantum in terris Ecclesiæ Iurisdictioni temporali subjectis in vtroque foro ciuili,& Ecclesiastico,& vbique in foro Ecclesiastico; non verò in terris Imperij,& aliorum Principum secularium in foro laicali.

Nihilominus cæteri Doctores Canonistæ, & Iuri- 195
sperici affirmant dictum ius Canonicum esse obseruandum in vtroque foro Ecclesiastico, & laicali, etiam in terris Imperij,& Regum, ac Principum in toto christiano orbe. Ita Glossa *in d.cap.cum haberet fine, de eo qui in matr.ibidem*, Panormitanus, Fortunius, Angelus, Socinus, Ripa, Corrasius, Decius,& plures alij à Paleoto, Capycio, P.Barbosa, Gomezio, Surdo, Mantica,& Marta *locis mox allegandis* relati, & ex Doctoribus *n.* 186.allegatis Couarruuias, Ludouicus Mol. Simon de Præris, Mantica, Marta, Capycius, Beniotendus, Rolandus à Valle *locis d.num.186.citatis* Antonius Thesaurus *d.decis.211.* Gaspar Ant.Thesaurus *lib.1.quæst. for, dicta quæst.25.num.1.* Padilla *in d. Auth.res quæ numero 65.comm.de leg.* P.Barbosa *d.4.p.num.64.fine*, Paleotus *de nothis cap.47.n.1.& sequ.* Gomez *ad d.l.9.& 10. Tauri,num.37.* Peregrinus *d.tit.18.num.55.* Marescotus *d.cap.83.num.33.* Io Lupi *d.§.1.num.12.13.& 14.* Surdus *d.quæst.10.num.7.* Benedictus Ægidius *dicto num. 31.* Augustinus Barbosa *collectaneo ad d.Auth.ex complexu num.2.Cod.de incestis nuptiis*, Stephanus Gratianus *dicto cap.69.num.30.& d.cap.154.num.14.& 15.*& Molfesius *d.quæst.3.num. 7.* & nouissimè alios Doctores cumulans Ioan.Nicol.Lucidorus *de Illegit.Cler.d.c. 15.n.23.*& ratio est, quia præfatũ ius Canonicũ innititur naturali iuri, naturalique rationi; quoties autẽ decisio, & æquitas Canonica fũdatur super naturali ratione, naturalique iure, quod omnes obligat in cõscientia, innititur, cum concernet peccati materiam, relicto iuris ciuilis rigore obseruandum est etiam in foro laicali vbique in orbe christiano, vt omnes præfati Doctores, & latiùs Marta *loco allegato.*

Hinc pater in testamento non potest filium suum 196
spurium priuare alimentis necessariis, sed debebuntur ab hæredibus, quamuis ipse pater prohibuisset illa dari eidem filio spurio. Ita post alios Couarruuias *d.§.6.* Paleotus *d.cap.37. num. 6.* Rolandus à Valle *d.cons. 54. num.68.lib.2.* Thesaurus *d.decis.211.num.3.* Surdus *d. quæst. 10. numero 8.* & P. Barbosa *ad l. 1. parte 4. soluto matr. numero 74.* An vero pater etiam vxorem filij spurij non habentem vnde se alat, teneatur alere, explicatum est *supra numero 97.fine.*

Filij

Filio spurio pater potest donare, & relinquere ex causa alimentorum, pro modo alimentorum eidem filio debitorum.

197 PRæterea pater potest donare, vel relinquere spurio ex causa, seu ratione alimentorum, & donatio, vel legatum sustinetur in vtroque foro Ecclesiastico, & laïcali vbique, (si filius sit pauper, & aliunde non habeat, vnde viuere possit) quatenus capit verum debitum alimentorum. Ita Bartolus *in d. Auth. ex complexu, Cod. de incestis nuptiis, & in l. fin. num. 7. ff. de his, quibus, vt indig.* Couarruuias, Caueta, Stephanus, Gratianus, Calcaneus, Decius, Ludouicus Molina *de primogeniis*, Sanchez, Rebellus *locis supra n. 40. & 41.* relatis, Thesaurus *d. decis.* 211. Rolandus *d. cons. 74. n. 40. vol. 1. & d. cons. 54. n. 68. & de lucro dotis, citata quæst. 94. n. 2. & 3 vol. 2.* Simon de Prætis, *loco supra n. 186. citato*, Paleotus *de nothis cap. 45 n. 8.* Additionator ad Molinam *de primog. lib. 2. c. 15. n. 26. versic. limitatur primo, & c. 15. num 54 & 55* Manticam *de tacitis, & ambig. lib. 13. dicto tit. 37. num. 26.* Gama *decis.* 343 P Barbosa *in d. l. 1. p. 4. n. 65 ff. soluto matr.* Beniutendus, & Capycius *locis supra citatis* Surdus *d. q. 10. n. 10.* Ciarlinus *controu. iuris cap. 33. n. 60.* Rota *decisionib. supra num. 193. citatis*, & alij Iurisperiti communiter, quos Surdus, Mantica & Ciarlinus allegant.

198 At vero filio spurio, qui ex arte, & operis suis potest honestè se alere, possit pater aliquid relinquere causa alimentorum, explicatum est *supra n. 39. & 40.* sicut etiam cessare obligationem alimenta præbendi filio spurio, quando aliunde ex propriis bonis, vel arte, aut industria propria potest sine dedecore victum ille sibi quærere, resolutum est *supra n. 17. cum pluribus sequ.* & quod spurio non teneatur pater alimenta præbere, vbi propria industria viuere posset, dummodo sine dedecore, & iniuria suæ personæ, aut conditionis valeat exercere, videre alios allegantes Ludouicus Molina, Gayllus, Spino, Io. Lupi, Peregrinus, P Barbosa, Surdus, Augustinus Barbosa, *locis supra d. n. 27 citatis*, Beniutendus *d. decis. 22. n. 10.* Gomez *decis* 341. Thesaurus *d. decis. 211. n. 5. & 13. & 14.* Paschalis *de patria potestate p. 1. cap. 3. num. 34. & 35.* vbi propterea ex Iacobo Æmilio *cons. 146.* ait alendam a patre non esse filiam spuriam, quæ sana & idonea est ad seruiendum pro pedissequa, quod tamen intelligendum procedere, quando esset talis, quæ posset famulatum, vel aliam artem exercere sine dedecore, vt mox dictum est; & idem Paschalis notat, & etiam notatum est *supra n. 53.* & docent præter Doctores *ibidem* citatos Thesaurus *loco nox citato*, Rolandus *d. cons. 54. num. 79. vol. 2.* Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. cap. 15. n. 47.* P. Barbosa *in d. l. 1. p. 4. n. 62 ff. soluto matr.* & alij ab iisdem relati. Item intelligendum si famulatum, vel artem possit exercere sine periculo infirmitatis, vt *supra n 32.* notatum est, & tradunt Doctores *ibidem* citati; & in terminis filiæ spuriæ Paschalis *d. c. 3. n. 36.* Quare quod Rolandus *d. cons. 54. n. 70.* dicit 1. sæpe quod huiusmodi alimenta filiis spuriis debentur absque vllo onere, itant non possit eis mandare, quod teneantur operari in domo, & seruire aliis fratribus legitimis vt sit verum, debet intelligi, vbi non possent seruire sine dedecore, & iniuria suæ conditionis, vt post alios Thesaurus *d. decis. 211. n. 3* & Paschalis *locis citatis*, sed redeundo, vnde discessimus.

199 Legatum vel donatum si quid fuerit à patre spurio non habenti aliunde, vnde viuat non expressa causa alimentorum, intelligitur factum pro alimentis, & pro eo tantum, cuius ipse spurius est capax, ita quod intelligitur fecisse animo cōpensandi, cum aliud ei legari nequeat nisi alimentorum causa. Ita Caueta *cons. 219. n 7.* Ruinus *cons. 124. num 6 vol. 1.* Simon de Prætis *lib. de interp. vlt. volunt. lib. 3. interpr. 1. dub. 3. solut. 2. n. 7.* Beniutendus *decis. 22. num. 15.* Thesaurus *decis. 211. num. 5.* Mantica *loco supra num. 197. citato* Surdus *de alim. tit. 1. quæst. 10. num. 11* Menochius *de arbitr. casu 169. n. 8. & cons. 421. n. 2. vol. 5.* Io. Lupi *de illegitimis comm. 2 §. 1. num. 41.* & alij ab eodem relati, & nonnullos alios allegans Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis clor. cap. 23. n. 17.* Ad id confirmandum Simon de Prætis adducit illud, quod legatum nihil habenti factum præsumitur in dubio factum causa alimentorum secundum Bartolum *in l. seruum, ff. de ann. legat.* & Paulum de Castro *cons. 5. n. 6. lib. 1.* Ruinus, & post eum Surdus asserūt duplicem aliam rationem; prima quod debitor necessarius legando, vel donando censetur facere animo compensandi, vt Doctores *in Auth. præterea Cod. vnde vir, & vxor*; pater autē est necessarius debitor alimentorum filio spurio pauperi, & inopi, vt probatum est. Altera quod fieri debet interpretatio, per quam sustineatur actus *l. quoties ff. de rebus dub.* Ampliant Ruinus, & Surdus, vt id procedat etiam, quando in legato, vel donatione sit facta meritorum mentio, quia ea posthabita (aiunt) sustinetur legatum, vel donatio causa alimētorum: quando spurius non est diues, sed egenus. Imo propter benè merita vera eiusdem filij, patrem posse validè vltra alimenta aliquid in vita, vel in morte dare filio spurio, quod benemeritis sit proportionatum, alios plures allegantes tradunt Tiraquellus *in l. si vnquam, verbo, donatione largitus num. 21.* & Sanchez *in consiliis moral. lib. 4 cap. 3. dub. 38.* & videtur certum, quia hæc non censetur donatio, sed remuneratio; & inter eos, inter quos est prohibita donatio, vt inter patrem, & filiū, inter virum, & vxorem; non censetur prohibita donatio remuneratoria, modo de meritis constet, & donatio sit æqualis meritis, vt tradunt Doctores communiter, quos referunt Tiraquellus *loco citato n. 20.* & Sanchez *lib. 6. de matr. disp. 6.* Aduertunt autem ijdem Tiraquellus, *vbi supra n. 21. fine, & 106* & Sanchez *d. dub. 38. & d. dub. 6* post alios, vt dicatur donatio remuneratoria, debere esse talia merita, seu seruitia, ad quæ donatarius aliàs non tenebatur, quæ enim debentur ex necessitate, vel officio iubente lege, non debent censeri beneficia, quæ exigant præmium, aut remunerationem, v. g. vxor, filius, libertus debent marito, patri, patrono certas operas, & obsequia, & si præstita fuerint, non habetur pro meritis, vt Tiraquellus *d. n. 106.*

Dixi autem *supra num. 197.* Quantum capit verum 200
debitum alimentorum; nam relictum, vel donatum, vel promissum filio spurio sustinetur tantum pro quantitate alimentorum, quæ pater obstrictus est illi dare. Quare si quantitatem prædictam excedat, censeretur factum in fraudem; & quod excedit, reuocari posset. Ita Bartolus *in l. fin. n. 7. ff. de his, quibus, vt indignis*, Baldus *in l. cum quam n. 41. Cod. de fideicom.* Simon de Prætis *loco superius n. 186. citato*. Paleotus *d. c. 45. n. 8.* Rolandus *d. cons. 74. n. 40. vol. 1.* Rota *decisionibus n. 193. citatis*, Gayllus *lib. 2. obseru. 88. n. 8.* Peregrinus *de iure fisci lib. 3. tit. 18. n. 71.* Gaspar Ant. Thesaurus *quæst. for. lib. 1. quæst. 15. n. 3.* Surdus alios allegans *de alim. tit. 1. dict. quæst. 10. n. 15.* Gomez *ad l. 9. & 10 Tauri n. 35.* Sanchez *consil. mor. lib. 4. cap. 3. dub. 40.* & alij qui infra citantur asserentes dotem spuriæ constitui posse, & deberi solum iuxta modum alimentorum, & quoad excessū non valere, & posse reuocari. Ratio, cur sic legatum, vel donatum, aut permissum, sicut & dos filiæ spuriæ constituta non debeat excedere quantitatem alimentorum est, quia quod ob causam permittitur, ab ea causa limitatur *l. manumissiones ff. de iust. & iure ibidem* Baldus *n. 3.* Gayllus *d. n. 16.* & Surdus *d. n. 15* quando vero sit excessus, vel seruatus debitus modus alimētorū, iudex arbitrari debet, vt Baldus, Paleotus *locis citatis*, & Menochius *de arbitr. dicto casu 179. n. 9.* Quian in huiusmodi arbitrio, & in vniuersū in taxatione alimentorum filiis spuriis debitorum debeat attendere, ac inspicere solam naturæ necessitatem an vero etiam dignitatem personæ ac patrimonij paterni quantitatem; discutitur *infra*.

§. VII.

§. VII.

Pater tenetur, & cogi potest dotare filiam spuriam vsque ad quantitatem alimentorum.

101 QVamuis Alexander *in l. 1. n. 18. ff. soluto matr.* Cāpegius *de dote 1. p. quæst. 17. ad finem*, & Ludouicus de Sardis *tract. de naturalib. lib. cap. de obligatione inter patrem, & filiam n. 5.* & ex Theologis Fagundez *in Decalog. lib. 4 c. 1. n. 7. & c. 17. n. 9.* sentiant, patrem (& si tenetur alere filium spurium ex coitu damnato natū stante præfata prouisione iuris Canonici *in d. cap. cum haberet de eo, qui in matr*) non teneri, nec posse compelli dotare filiam spuriam, quod idem Vasquius *de successiō. creat. lib. 2. §. 10. n. 314.* asserit *quoad terras Imperij in foro laicali*; dicens tamen patrem dotare posse, si velit, fundatur autem Alex. præcipuè, quod argumētum de alimentis ad dotem non semper valet; vt exemplis ostendunt Paleotus *de nothis cap. 49. n. 1.* & Molina *de iustitia disp. 224. n. 21.* Quare licet pater teneatur alere filiam spuriam, non indè sequitur, quod eam teneatur dotare ob diuersitatis rationem, nam alimenta dietim, & per singulos mēses, & annos præstantur, Bartolus *in l. fin. n. 1. ff. de his, quibus, vt indignis, & aliis locis relatis* à Paleoto *d. c. 49. n. 3. lit. H.* dos autem, vt plurimum vno cumulo, seu vnica numeratione præstatur; ac proindè in dote agitur de maiori præiudicio, seu onere patris; non ergo est inuitus compellendus spuriā dotare; sicut potest cogi illam alere. Confirmat Fagūdez aliis argumentis nullius, aut parui momenti, quæ etiam remanebunt soluta ex mox dicendis.

102 Nihilominus alij Doctores communiter affirmant, quod iuxta præfatum ius Canonicum vbique in orbe christiano obseruandum (vt *supra n. 195.* probatū est,) sicut pater tenetur filiam spuriam pauperem alere; ita etiam tenetur illam pro modo, & qualitate alimentorū debitorum dotare. Ita Bartolus *in Auth. ex complexu C. de incestis nupt. d. l. fin. n. 7 ff. de his, quibus, vt indign. & aliis locis* à Paleoto *d. cap. 49. &* P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. n. 65. ff. soluto matr. relatis*, Rolandus *cons. 74. n. 40. vol. 1. cons. 54. vol. 2. & cons. 85. n. 4. vol. 3. & de lucro dotis d. q. 94. n. 4* Ripa *in d. l. 1. n. 66 ff. solut. matr. ibidem* Socinus *n. 13* Couarruuias *de sponsal. p. 2. c. 8. §. 6. n. 11.* Boërius *decis. 127. n. 21.* Gayllus *lib. 2. obser. 88.* Paleotus *d. c. 49. per totum* Simon de Prætis, & Vincentius de Franchis *decis. 283. n. 14.* Marescotus *var. lib. 1. c. 83. n. 34.* Mantica *lib. 12. de tacitis, & ambig. tit. 16. n. 10.* Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. c. 15. n. 45.* Peregrinus *de iure fisci, lib. 3. tit. 18. n. 56.* Thesaurus *decis. 211.* Paschalis *de patria potestate p. 2. c. 3. n. 37. & sequ.* P. Barbosa *d. n. 65.* Mantica *de tacitis, & ambig. lib. 13. tit. 37. n. 16. & lib. 12. tit. 6. n. 19.* Surdus *cons. 310. n. 2. & de alim. tit. 1. q. 10. n. 10. cum pluribus sequ.* Io Lupi *de illegitimis com. 2. ff. 1. n. 37. & 45.* Gomez *decis. 519. n. 7.* Capicius *decis. 164. n. 2.* Rota *apud Seraphinum decis. 58. & decisionibus supra n. 186. relatis*, Augustinus Barbosa *collectaneo ad cap. cum haberet, n. 10. de eo, qui vt matr.* Gomez *ad l. 9. & 10. Tauri n. 43.* Spino *in speculo, gloss. 16. n. 119.* Merenda *tom. 3. lib. 13. cap. 2. n 9.* & innumeri alij ab iisdem, & à Vasquio allegati, & nouissimè Ioānes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericor. cap. 15.* Probatur, quia *in d. cap. cum haberet*, filiis spuriis non solum prouidit de alimentis, sed decreuit illis omnia necessaria ab vtroque parente subministranda pro modo facultatum; inter necessaria autem quoad filiam cōtinetur dos, *ad textum in l. 1. ff. soluto matrimonio. & in Auth. res, quæ communia de legatis*, cum sine dote non possit nubere, & sic ea carens plerumque cogatur turpiter viuere, vt Bartolus *in dicta Auth. ex complexu*, P. Barbosa *vbi supra*, & Paleotus *d. cap. 49. num. 3* Boërius *d. decis. 127. num. 14.* & cum aliis P. Barbosa. Quare vbi dos loco alimentorum succedit, & solum præstari potest, à pari procedunt alimenta, & dos, vt Baldus *in d. l. 1. num. 8. ff. soluto matr. ibidem* Ripa *num. 79.* Panormitanus *cons. 12. sept. dubio, vol. 1.* Surdus *de alimentis titul. 1. quæst. 27. numer. 3.* & Rota *d. decis. 88. numero 6. apud Seraphinum.* Imò maior necessitas incumbit patri in constituenda dote filiæ spuriæ, quam in præstandis alimentis propter periculum pudicitiæ, & honoris, quod imminet; vt Vincentius de Franchis, & P. Barbosa *locis citatis*, & Baldus Tello *ad l. 10. Tauri numer. 10.* à P. Barbosa relatus. Hinc ad fundamentum Alexandri respondetur primo *in d. cap. cum haberet*, includi æquè alimenta, & dos: & cum dispositio Pontificia ibi facta sit, in fauorem filiorum, vt eis parentes necessaria tribuant, attendenda est filiorum necessitas, non commoditas, seruato modo facultatum; præter quam quod, vt respondet P. Barbosa, illud maius onus patris in prouidenda dote toleratur, vt euitetur maius malum; nempe, vt conseruetur pudicitia filiæ spuriæ, quæ minimè patri incumbit. Neque etiā huic communissimæ sententiæ obstat Textus *in leg. vxorem, §. pater naturalis, ff. de legatis 3.* vbi Scæuola videtur respondisse, iuxta priorem sententiam; nam ibi (vt rectè notat Paleotus *d. cap. 49. numer. 5.*) loquitur in casu, quo pater naturalis ex alia causa, nempè ex fideicommisso eidem debito erat debitor filiæ, tunc enim ait patrem non cogendum ei dotem dare, cum ex propriis bonis, quæ illi à patre debebantur, eam sibi posset constituere, ac proindè respectu patris naturalis non dicebatur necessaria; quod secus est in legitimo patre qui tenetur dotare filiam & si diuitem, ex quibus fit, vt etiam filia spuria clerici à patre sit dotanda ex fructibus beneficij, si aliundè dotari non possit; vt *supra numer. 193.* & præter Rotam, & alios Doctores *ibidem* citatos, tradunt Vasquius *de successionum creat. lib. 2. §. 10. numer. 500.* & Corduba de Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit num. 25. & 96. ff. de liber. agnoscendis* & alios allegans Augustinus Barbosa *ad Decretales collect. ad caput peruenit. numero 4. de arbitris, & citato cap. 15.* Ioannes Nicolaus Lucidorus, & etiam *cap. 21. num. 18.* Hinc etiam si spuriæ simpliciter legetur, in causam dotis relictum videri, vt actus valeat, tradunt Alban. *cons. 44. ad finem*, & P. Barbosa *d. part. 4. numer. 75.* quid verò si dotem semel datam filiæ spuriæ amiserit, an pater debeat iterum eam dotare, vide *infra, numero 564.*

§. VIII.

Dos filiæ spuriæ à patre relicta, vel constituta, si excedat modum, seu quantitatem alimentorum, non valet in eo quod excedit alimenta filiæ debita.

DIxi pro modo, & quantitate alimentorum, nam relictum, vel datum, aut promissum pro dote filiæ spuriæ non debet excedere quantitatem alimentorum ei à patre debitorum, in quorum loco dos ipsa succedit, sed ad prædictam alimentorum quantitatem taxari; & ideò si quid ampliùs notabiliter fuerit relictum, vel datum, aut promissum ex causa dotis, excessus tanquam in fraudem legis excludentis filios spurios ab omni paterna successione reuocari posse per proximiores consanguineos, seu hæredes patris, tradidere Doctores communiter. Ita præter Doctores *supra numero 200.* relatos Decius *cons. 457. numero 1. libr. 5.* Panormitanus *cons. 50. numero 2. lib. 1.* Rolandus *de lucro dotis, quæst. 94. numer. 44.* Capicius 103

*dec.f.*181.*n.*1.Io.Lupi *de illegitimis com.* 2. §. 1. *num.* 45. Marescotus *var.lib.*2.*cap.* 83. *nummer.* 34. Ludouicus Molina *de primog.lib.*5.*cap.*15.*n.*50.P. Barbosa *ad l.*1.*p.*4.*n.*69.*ff.soluto matr.* Meteoda *d.cap.*2.*n.*11. Fragosus *de Rep. Chr.p.*3.*lib.*2.*disp.*3. *n.* 30. plures alij ab iisdem relati,& alij à Simone de Prætis,Surdo, & Peregrino *locis supra d.n.*200.*citatis*idque ob eam rationem *ibidem* adductam,scilicet,quod id,quod conceditur ex causa,ab ea causa limitatur.ac proinde cum dos permittatur,& debeat dari filiæ spuriæ loco,seu ob causã alimentorum sibi debitorum,iuxta alimentorum debitorum quantitatem,& modum taxari(in qua taxatione an inspicienda sola necessitas,an verò conditio, & dignitas personæ infra explicatur) arbitrio Iudicis debet. Quæ communis doctrina vera est,quando aliquid dotis nomine filiæ spuriæ à patre in testaměto relinquitur; aut inter viuos donatur,tunc enim notauit Paleotus *de Nothis c.*50.*fine* citra omne dubiũ,quiquid vltra honesta alimenta Iudicis arbitrio pater pro dote reliquerit, vel donauerit filiæ,& incapaci successionis paternæ inualidum est , nec illius dominium filia spuria acquirit, Decius *cons.*611.*sub n.*7.dum vult communẽ opinionẽ videri , quod dos filiæ spuriæ debeat constitui vsque ad legitimam,nam id,vt contra eũdem Decium ait Marescotus *d.c.*83.*n.* 3. debet intelligi respectu filiorum legitimorum,quibus legitima debetur,non respectu spoñorum,quibus nulla legitima est debita;sed solum alimenta præstari debent miserationis causa,vt dicitur *d. cap. cum haberet*,& si autem Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clerico um cap.*21.*n.*18. videatur supradictæ sententiæ communi contradicere;dum ait in cõstituenda dote filiæ spuriæ,pater posse excedere alimentorum metam,si talis excessus fuerit necessarius ad inueniendum honestum,ac dignum virum pro filia; ne tamen ipsa non contradicit , nam videtur intelligendus iuxta tradita *infra n.* 268. si tradita ab eo conferantur cum traditis *eodem n.*268.

§. IX.

Dos filia spuria quantitatem alimentorum ei debitorum excedens à patre data an constante matrimonio posit quoad excessum à marito reuocari.

SEd non exigua controuersia est,an si pater filiæ spuriæ dotem promiserit,& tradiderit ipsi marito notabiliter maiorem summam , quam & alimentorum ratio,& eius conditio(supposito quod hæc sit in alimentis,& dote spuriorum attendenda,de quo infra)patiatur; huiusmodi excessus reuocari possit à marito constante matrimonio,& est multiplex sententia.

204 Prima absolutè , & etiam si maritus ignorauerit inculpabiliter filiam esse spuriam , dotis excessum posse statim , & constante matrimonio ab eodem marito reuocari,siue dos sit data immediatè ipsi filiæ , & filia dederit marito,siue promissa,& data immediatè ipsi marito.Ita P.Barbosa *in d.l.*1.*p.*4 *n.*79. Stephanus Gratianus *tom.*3.*cap.*472.*n.*4.*cum sequ.* & ex Theologis Rebellus *de obligat.iustitia p.*2.*lib.*5.*q.*8.*sect.*4.*n.*17.*&* 18. & Fragosus *de Rep.Chr.p.*3.*disp.*3.*n.*50.Ita sensisse videtur etiam Bartolus *in l.fin.n.*7 *ff.de his,quibus, vt indignis*,vbi simpliciter,& indistincte dicit , quod quidquid datur vltra modum alimentorum , statim posse ab agnatis reuocari:& hoc idem tenet Molina *de iustitia tom.*1.*disp.* [illegible] *in dotem filia* Sanchez *in consiliis moralis* [illegible] *cap.*3.*dub.*39.*n.*13.*&* 14.si pater,qui dotauit spuriam,habebat filios legitimos ; hoc enim casu voluit excessum posse statim à marito reuocari , licet maritus ignorauerit esse spuriam;quia tunc ille excessus debitus est filiis legitimis , quibus ignoratio nequitia patris,& ignorantia Generi nocere non potest. Secus verò,si pater donans non habebat filios legitimos , & maritus ignorabat esse spuriam ; hoc enim casu dicunt non posse excessum dotis exigi constante matrimonio; sed solum postquam mortuo marito dos fuerit reuersa ad ipsam spuriam;quia tunc excessus non cedit in damnum filiorum,& patet ex parte damni iniustè dati teneretur illum excessum restituere de bonis, de quibus pro libito poterat disponere,probatur, quia quod pater filiæ spuriæ relinquit,vel dat excedens alimenta quo ad excessum non valet, *Auth.cõplexu,Cod.de incertis nuptiis*;at id totum,quod datur marito,censetur datũ contemplatione filiæ *l.dotem dedit.ff.de collatione donatorum*,,ergo cum tantam quantitatem , seu summã pater in initio non potuerit dare filiæ spuriæ constante matrimonio,poterit reuocari id solum , quod præter congruam summam alimentis æqualem traditum fuit;alioqui facile fraudem contra legem committere posset pater spuriæ.Confirmatur,quia vel maritus ab initio,quã volebat ducere in vxorem,sciuit esse spuriam;vel neglexit culpabiliter inuestigare eius cõditionem, & sibi imputare debet,quod filiam spuriam duxerit, cui lex prohibet relinqui,vel dari vltra quantitatem alimentorum debitorum ; vel facta diligentia ignorauit esse spuriam, & adhuc hæc ignorantia non potest illi prodesse, inquit P Barbosa *d.n.*9. & vniuersali ratione probat,scilicet quia etiam patre volente , & consentientibus filiis legitimis nihil potest spurius habere ex bonis patris vltra congrua alimenta,vt Ang.*conf.*223.*n.*2.*fine*, Alexander *cons.*119 *n.*15.*lib.*6.Surdus *decis.*249.*n.* 25.*&* 26.Tullus *l.*10.*Tauri n.*6.& Sanchez *d cap.*3.*dub.* 30. *n.*3.& nouissimè Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum in praludio n.* 37. eo, quod spurij non excluduntur à successione patris in fauorem filiorũ legitimorum,sicut filij illegitimi naturales(quibus propterea consensus expressus filiorum legitimorum approbantium relictum illis à patre vltra id quod à lege taxatum est,prodest,vt iidem Doctores.)Sed ex causa publica,scilicet odio damnati coitus,ideo filij legitimi aliiue hæredes legitimi iuri derogare non possunt,suo consensu, licet expresso,etiam iurato,vt Surdus *d.n.*26.Tametsi iidem filij legitimi in fauorem eorundem spuriorum,possint de bonis paternis ad ipsos peruentis,seu spectantibus,& Lucidorus *d. num.* 38. post Sanchez *conf. mor. capit.* 3. *dub.* 30. *nummer.* 4. Ergo pariter, neque ignorantia mariti potuit efficere , vt valeat dos vltra illam quantitatem alimentorum,si dicamur id verũ, quando dos legatur,& traditur filiæ spuriæ, non autem quando pater spuriæ dotem promittit,& tradit Genero, eo quod illi dare possit socer quantum velit , cum lex prohibeat solum dare filiæ spuriæ vltra alimentorum quantitatem , & maritus efficiatur Dominus dotis, non filiæ , quæ etiam cum dos est promissa immediatè marito , ex hac promissione agere non potest, *l.pater pro te Cod. de dotis promiss.*& Iason. *conf.* 3. *lib.*4. contra vrget idem P.Barbosa , quia quando datur dos excessiua , videtur facta fraus legi ex Bartolo *loco supra citato* , ac proindè licet data sit genero, seu marito magis credendum est,valorem fuisse quæsitum, & quasi per interpositam personam fuisse dotem excessiuam datam filiæ spuriæ , *arg. leg.* 1. *Cod. de naturalibus lib. Ad textum in lege fin.* §. *si à socero* , *fine* , *ff. qua in fraudem creditorum* , vbi decernitur à creditoribus non reuocari dotem à socero illi datam in fraudem eorundem creditorum , si maritus ignorauit fraudem, quia maritus titulo oneroso dotem accipit , & vxorem indotatam non duxisset, præter alias responsiones à Baëça *tractatu de non meliorandis filiabus capite* 32. *numero* 10. respondet P. Barbosa, & post eum Rebellus *dict. numero* 18. *text. in dict.* §. *à socero*. Loqui in dote data in fraudem hominis; hic verò sermonem esse de date data in fraudem legis; & sic ipso iure excessum esse nullum, *l. si libertus minorẽ,ff.de bon.libert.*& ideò statim posse reuocari.

Nec

Nec obstare, inquiunt, quod hoc modo Gener ignorans tamen maneret deceptus, quia hæc ratio, addunt, tantù euincit, quod tanquam deceptus possit agere aduersus socerum, eiusve hæredes, vt hoc damnum ei resarciant, *arg. l. pen. ff. de dolo*, & Nauarrus *in Apol. de reddit. q. 2. monit. 16. n. 2.* non autem euincere potest, vt valeat dos, & tanquam talis retineatur contra prohibitionem legis; ac proindè si dos fuerit in tot bonis stabilibus constituta, & traditus excessus illorum bonorum, poterit reuocari, & illius loco ad damnum resarciendum dari pecuniam. Aduertit autem Rebellus, *d. sect. 4. n. 20.* quod quantumcumque excessũ dotis spuriæ pater tradat, non continebit culpam mortalẽ talis dotis excessus, si non concurrat vlla iniuria creditorum; nec præiudiciũ vxoris, aut filiorum; nec obstat extrema, aut grauis necessitas proximi, qui per huiusmodi excessum bonorum, ex præcepto charitatis sit adiuuandus; quamuis inquit, peccatum veniale sit iuxta communem, quod contra legis prohibitionem fieret; quare subdit, nec tunc læthaliter peccabit Gener, vel filia dotem acceptando, nec excessum dotis retinendo, quandiu donator in eadem voluntate perstiterit; secus verò si mortuo iam donatore, vel hærede post eius mortem retineat excessum, cum huius excessus dominium nunquam in eos fuerit translatum, sed penes dotantem, & eo mortuo ad hæredes transeat, & ita etiam Molina *d. §. in dotem*, ait, quod, cum dictus dotis excessus sit nullus, non solum repeti potest ab hæredibus patris dotantis, sed etiã tã ipsa filia spuria, quã maritus (scilicet quando non fuit deceptus, sed sciens illius conditionem illam duxit in vxorem) tenentur illũ excessum restituere in conscientiæ foro antequam petatur, scilicet si inuitis eisdem hæredibus retineretur, seu hæredes illum vellent, vel præsumendum esset velle.

105 Secunda sententia loquens cum distinctione asserit dotem excessiuam pro filia spuria tradita marito, non posse quoad excessum ab eo constante matrimonio, si maritus, quando eam duxit, ignorauit eam esse spuriam, posse verò stante, & constante matrimonio reuocari, si tempore contractus matrimonij sciebat esse spuriam. Ita Lupus *in cap. per vestras not. 3. §. 14. n. 1. de donat. inter virum, & vxorem* Ita Nicolaus de Vbaldis *in tractatu de successione ab intestato, prima p. §. successionum n. 50* Ripa *in l. 1. n. 68. soluto matrimonio.* Couarruuias *de spons. p. 2. c. 8. §. 6. n. 12.* Rolandus *cons. 85. n. 13. vol. 3.* Antonius Gomez *ad l. 9. & 10 Tauri n. 43.* Surdus *de alim. tit. 1. q. 10. n. 23. & duob. sequ.* Io. Lupi *de illegit. com. 1. §. 1. n. 47.* Nauarrus *in d. Apolog. de reddit. q. 2. monitu 16 n 2.* & alij Doctores cõmuniter apud ipsos, & præsertim Iurisperiti Hispani, Baeça *de nõ meliorãdis filiabus c. 17. n. 5. & 10.* Matienzo *ad l. 8. tit. 8. lib. 5. ordinam,* Glossa 1. *n. 16.* & Corduba de Lara *in l. si quis à liberis §. idem rescripsit à n. 30. ff. de liber. agnoscendis* asserentes propterea, si pater pro dote filiæ spuriæ constituat, & marito scienti eam esse spuriam tradat sũmam excedentem quintum bonorum, excessum posse à marito reuocari. Hæc sententia quoad primã partẽ (in qua Surdus *d. q. 10. n. 25.* dicit omnes cõuenire) scilicet quod excessus à marito, qui ignorauit vxorem esse spuriã, non possit constante matrimonio reuocari, probatur primo argumento dicti Textus *in l. fin. §. si à socero fine, ff. quæ in fraudem creditorum,* præterea, quia, cum maritus habeat dotem titulo oneroso, & pro oneribus matrimonij sustinendis, Glossa *in l. si donaturus, ff. de conditione ob causam datorum,* Bartolus *in l. si constante n. 67. ff. soluto matr.* & Doctores communiter, vt testatur Surdus *d. q. 10. num. 23.* dum ipse maritus ignorauit, & consequenter non potuerit esse particeps fraudis, ab eo non debet reuocari dos, quantumcumque socer fraudem commiserit; error enim facti non debet nocere marito, qui putauit legitimam vxorem ducere, *cap. lusor, & cap. ex tenore, qui filij sint legitim*; & qui sine ea dote non contraxisset cum ea matrimonium, vt dicitur *in d. §. si à socero*, & propterea non debet manere deceptus. Declarat tamen Surdus *d. q. 10. n 26. & tit. 5. quæst. 7. n. 14.* id intelligi debere, quando constaret maritum seruasse diligentiam, vt mulieris conditionem inuestigaret; nam sine tali diligentia non excusaretur à culpa, & contra eum staret præsumptio, quòd sciens mulieris conditionem, cum ea contraxisset, *arg. l. qui cum alio, ff. de reg. iuris,* & hæc sententia quoad hanc primam partem iuxta eosdem Doctores procedit, etiam si dos non sit immediatè promissa, & tradita marito, sed ipsi filiæ relicta, aut donata, quæ postea fuerit marito tradita; nam iam maritus habet ea titulo oneroso, & sine tali dote eam non duxisset; nec præfati Doctores distinguunt, an bona dotalia sint relicta, & donata filiæ, & postea ad maritum peruenerint; an verò immediate promissa, & tradita marito.

Secunda pars, quòd constante matrimonio possit excessus dotis filiæ spuriæ reuocari à marito, qui sciens esse spuriam duxit, probatur, quia ex quo lex non permittit, sed prohibet dari filiæ spuriæ pro dote vltra quantitatem alimentorum ei debitorum, quam legem maritus scire debebat, sibi imputare debet, quod spuriã duxerit; & cum talis excessus censeatur à patre constitutus, & datus in fraudem legis, maritus scienter spuriam ducens, censetur particeps fraudis, & consequenter non apparet vlla ratio, ob quam non possit, & debeat statim admitti reuocatio dotis quo ad excessum; alioqui, inquiunt Couarruuias, & alij, mille fraudibus locus esset in constituenda dote spuriarum, seu in dotalibus instrumentis. Præterea constitutio dotis quoad excessum, vt potè contra legem à principio non valet, (vnde omnes fatentur, quod defuncto marito, & dote reuersa ad filiam spuriam, potest excessus reuocari) ergo potest statim reuocari. Demum quia etsi dos marito datur pro oneribus matrimonij ministrandis, non tamen inde (aiũt Lupus, & Couarruuias *locis citatis*) sequitur maritum consequi dotem omninò titulo onerosi contractus; quia ratione coniugij tenetur alere vxorem, vnde dos marito promissa, nec deferitur verè gratia lucri, nec omnino contractus onerosi conditionem sequitur.

Tertia sententia absolutè, & indistinctè (& non distinguens an maritus sciuerit mulieris conditionem, an ignorauerit; vel an dos excessiua, & vltra quantitatem alimentorum fuerit relicta, vel donata ipsi filiæ spuriæ; vel promissa, & tradita ipsi marito) asserit dotem excedentem mensuram alimentorum pro filia spuria traditam marito non posse constante matrimonio ab hæredibus reuocari, cum illam habeat ex titulo oneroso; licet mortuo marito, & postquam eadem dos ad mulierem reuersa fuerit, possit excessus ab ea reuocari, cum habeat ex titulo lucratiuo. Ita Bartolus *in d. l. fin. § si à socero, ff. quæ in fraudem,* per illum textum, *ibidem* Angelus, Baldus *in Auth. ex complexu, Cod. de incestis nuptiis*, Rolandus à Valle *cons. 74. n. 49* Alexander *cons. 54. n. 12, vol. 3.* Panorm. *cons. 115. vol. 2.* Bernardus *cons. 54.* ab eodem Rolãdo *ibidem* relati, Mantica *de tacitis, & ambig. lib. 15. tit. 37. n. 29.* Capicius *decis. 181.* nouissimè Ioan. Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum c. 22. n. 24.* & plures alij à Baeza *d. c. 22. num. 3.* P. Barbosa *d. p. 4. n. 78.* & Lucidoro *dict. cap. 22. num. 21.* allegati; & esse communem sententiam dixerunt Bertradus *loco citato*, & Lupus *loco supra n. 105. citato*; & eam etiam vt magis æquam videntur amplecti Surdus *d. tit. 5 q. 7. n. 14. & sequ.* & Paschalis *de patria potest. p. 2. c. 3 n. 39. fine*, & ex Theologis eandem sententiam videtur tenere Fagũdez *de preceptis Decalog. lib. 4. cap. 1. num. 9.* probatur hæc sententia ea ratione, quod licet dos mulieri acquiratur ea titulo lucratiuo, tamen quia maritus habet eam ex titulo oneroso, *cap. salubriter de vsuris l. ex promissione, ff. de act. & obligat.* Glossa, & Bartolus *locis supra n. 105 relatis* Rolandus, Capicius, Mantica, *locis allegatis*, Paleotus *de nothis, c. 50. n. 4. fine*, & alij apud eosdem, & Surdum *loco numer. 105. citato*, ac proindè

106 (margin, beside "Secunda pars")

107 (margin, beside "Tertia sententia")

quamuis quoad excessũ dos fuerit in fraudem legis filiæ spuriæ relicta, vel donata, aut marito promissa, postquã ad maritum peruenerit, non potest ab eo constante matrimonio reuocari, quæ ratio absque dubio fortiùs vrget & concludit, si maritus quando conseosit, ignorabat eam mulierem esse spuriam, vel illegitimam, vt notauit etiam Rolandus *d.n.49.fine*. Vel si sciuit esse spuriam, ignorauit tamen iur prohibens excessum illum, seu cõtrouersiam iuris inter Doctores, an talis excessus à marito possit reuocari, eo quod error iuris controuersi æquiparetur errori facti prout tradunt Craueta *cons. 179 num.2*. Gabriel.*cons.90.num.25.lib.2*. Rota *decis. 131.num 2.part.2.diuersorum, & decis.84.n.2. & decis. 41.n.4.apud Cordiriam*; quia iste error causat bonã fidem, vt Rota *decis.101.num.10.& decis.559.n.6 p.Recentiorum in additionibus apud Rubeum*, ac proinde si ignorantia facti, (scilicet quod filia esset spuria) ex vi bonæ fidei excusat virum à restitutione excessus dotis, etiam excusare debet ignorantia iuris controuersi.

208 Quinta, & vltima sententia supposita illa distinctione, quod pater spuriæ, vel ipsi Genero, seu marito acceptanti promittit, & tradidit dotem excessiuam vltra alimenta congrua; vel nomine dotis aliquid vltra dicta alimenta congrua legauit, vel donauit ipsi filiæ spuriæ, quæ pro se tradat marito iuxta *l.Pomponius, ff. familia erciscunda* affirmat, si dos sit à patre spuriæ promissa, & tradita immediatè ipsi marito ab eius manibus, & nõ à filia accipienti, dotis excessũ à proximioribus, seu cõsanguineis non posse constante matrimonio reuocari: si verò dos sit relicta, & donata filiæ spuriæ, & per eius manus accepta à marito, excessum semper posse reuocari. Ita Paleotus *de nothis dicto cap.50. per totum*; quem in effectu sequuntur Rolandus *d.cons.85.n.13. vel.3*. Surdus *de alimentis tit.5.d.quæst.7.n.14.& duob. sequ.*& Paschalis *loco num.præcedenti citato*. Hæc sententia, quod ad primam partem probatur, quia nulla est lex prohibens; quin pater ab initio in collocanda filia possit erogare quancumque patrimonij partem, quæ cõstante matrimonio eadẽ semper & integra conseruabitur, nec in vlla parte diminuetur, quod ideo permittitur, seu rectè permissum à lege censetur, quia maritus eam dotem titulo oneroso capit iuxta *d.l. ex promissione*, & Doctores relatos *num. præcedenti, & n. 205*. dictum est: & licet dos detur contemplatione filiæ, non tamen acquiritur filiæ, sed ipsi marito, qui eius dotis verus Dominus efficitur, & est, *instit.quibus alien.licet in principio, & l.quoties, Cod.de iure dot & l.dote C.de rei vindic*. Et ipse solus possidet, & solus vsucapit, nec attenditur persona vxoris, *l.1.ff.de vsucap. pro dote*, & patet extraneis non prohibetur dare, sed tantum filiis spuriis; vnde nulla fraus subest, aut fit legi, quia nihil io filium spurium transfertur, sed in maritum, qui fructus lucratur dominium, & possessionem nanciscitur, & ad spuriam nihil præter alimenta pertinet, quæ necessariò illi debentur, quare etiam patet (ait Paleotus *n.5*.) in dotanda filia, & si quid fraudis committat, nihil tamen doli adhibuisse videtur, cum sit commendanda potiùs paterna pietas *l.1.§.sed si liberi, ff.si quid in frau.fine* idem Paleotus patri spuriæ hanc cautelam proponit, scilicet, vt si illi cupiat magnam dare dotem, maritum deligat, cui nomine dotis poterit dare quæcumque bona voluerit; marito autem defuncto, eum tunc filia causa lucratiua incipiat dotalia bona possidere, poterit excessus dotis reuocari iuxta Bartolum, & alios *num. præcedenti* relatos, (quod an sit indubitatom *infra post n.216*. discutitur.) Quoad secunda pars eiusdem sententiæ probatur quia quando in testamento relinquitur filiæ spuriæ, vel eidem donatur, & immediatè traditur nomine, seu dotis causa, ipsa spuria acquirit dominium, & titulo lucratiuo habet, & ita quod ad excessum relictum, vel donatum est irritum, & nullum, vt potè contra legis prohibitionem; & licet perueniat ad maritum, tamen cum ab initio relictum, vel donatum quoad illum excessum non valeat, etiam constaoto matrimonio potest reuocari.

Hanc sententiam quoad primam partem longè verioriem existimo quam oppositam, & eo magis quando maritus tantam dotem congrua alimenta filiæ spuriæ excedentem mereretur, vel ipsa filia spuria sine tanta dote non potuisset maritum inuenire, vt etiam notauit Rolandus *d.cons.85.n.13.circa finem*, Franchus *decis. 283.n.14*. Ioan.Nicolaus Lucidorus *d.c.22.n.27*. & in tali casu non posse hæredes reuocare dotis excessum, quandiu viuit maritus, cuius contemplatione talis dos constituta est: docuit etiam Gulielmus Benedictus *in cap.Raynutius, verbo, & vxorem nomine Adelesiam n. 116.de testam*. Quo verò ad secundam partem, vbi maritus ab initio nouit conditionem vxoris, Paleoti sententia conuenit cum secunda sententia quo ad secundam illius partem, vbi verò maritus absque sua culpa ab initio contractus matrimonij ignorauit vxoris illegitimitatem, si velit Paleotus etiam in hoc casu dotem immediatè relictam, seu donatam filiæ spuriæ, & per eius manus peruenientem ad maritum posse quoad excessum constante matrimonio reuocari à marito (vt verè ita sentire videtur) eius sententia discrepat ab eadẽ secunda sententia quoad primam partem, quam Paleoti sententiæ in praxi præferendam puto, vt potè magis æquam, & rationabilem, ne maneat deceptus maritus, qui sine tanta dote eam mulierem non duxisset in vxorem; & videtur satis conuinci per illum textum *in l.fin. §.à socero.fin, ff.qua in fraudem*, vbi decernitur, (vt notatum est *supra n.104*.) datam filiæ constitutam, & in fraudem creditorum datam marito ignoranti fraudem, non posse constante matrimonio reuocari; quia à fine eadem marito non contraxisset matrimonium, & idẽ videtur sentiendum, si maritus habuit ignorantiam iuris controuersi per tradita *supra n.207 fine*.

§. X.

Dos inofficiosa filiæ legitimæ à patre, constituta, & eius marito tradita, an constante matrimonio possit à marito recusari quoad excessum.

CÆterùm in fauorem primæ sententiæ contra primam partem secundæ contra tertiam senteotiam, & contra primam partem quartæ sententiæ.

210 Obijcitur primò, quia si parentes filiæ legitimę dederint dotem immensam, & inofficiosam, scilicet legitimã filiorum lædentem; constante matrimonio potest excessus reuocari à marito. Ita Lupus *in d.cap.per vestras, notab. 3.§.24.de donationibus inter vir.& vxor*. & plures alios allegantes Antonius Gomez *ad l.29.Tauri n.34. versic.sed his non obstantibus*; & Sanchez *in consil. moralibus lib.4.cap.3.dub.59.n.3*. qui fundatus in eo, quod iure communi *in l.vnica, Cod. de inofficiosa dote*, cautum est dotem inofficiosam posse reuocari, sicut donatio pura lædens legitimam; nec lex distinguit, an matrimonio constante, vel soluto; quia censetur dos, & donatio inofficiosa facta in fraudem legitimæ filiorum; ergo multò magis licebit, etiam constante matrimonio reuocare dotem excessiuam, & inofficiosam, seu excedentem quantitatem alimentorom à lege permissam, cum lege *in dict. Authenticis ex complexu*, cautum sit nihil posse filiis spuriis relinqui.

211 Sed respondetur, contrarium, & dotem inofficiosam, & immensam filiæ legitimæ datam marito, constante matrimonio non posse reuocari, cum maritus habeat eã ex titulo oneroso, scilicet vt matrimonij onera sustineat, (vt *supra numer. 205. 207. & 208*. dictum est) tradidere Suidus *d.tit.14.5.q.7.numero 12*. Bartolus, Baldus, Aretinus, Angelus, Campegius, Antonius Neguzantius, Matienzo à Sanchez *d. dubio 39. numero 2*. relati, Bernardus Dias *reg.215*. & præter

alioa

alios ab eodem Sanchez relatos Afflictus *decis. 86. ad finē* adherens ex causa onerosa posse inferri præiudicium
212 in legitima:quare decisio *dicta l.vnica,C.de inofficiosa dote*,intelligitur,quando dos datur filiæ , non quando datur marito,quia filia habet eam dotē titulo lucratiuo, & sic reuocari potest,quatenus lædit legitimam filiorū, iuxta eosdem Doctores, & præsertim Surdum *d. n.13.*

§. XI.

Si ei,cum quo filius spurius contraxit societatem vniuersalem,pater spurij relinquat,vel donet; an valeat relictum,aut donatio.

213 Obiicitur tertio,quia si filius spurius contraxit societatem vniuersalem cum aliquo, & hunc sociū patet eiusdē spurij instituat hæredem,vel illi bona sua daret;institutio,aut donatio non valet , sed reuocari potest;quia cum dimidia pars ratione societatis ad spuriū peruenire,seu peruenire debeat;institutio , aut donatio in dubio præsumitur facta in fraudem legis, & vt quasi per interpositam personam filius spurius obtineat bona paterna.Ita Capella,*cautela 38.secundum vltimam computationem;& 64.secundum primam*; Ludouicus de Sardis *in tractatu legitimationum*;Couarruuias *de spōs. p.2.c.8.§ 5.n.11.ad finem*,P.Barbosa *ad l.1 .p .4.n.8.ff. soluto matrim.*& ex Theologis Rebellus *de oblig. iust. p.2.lib.5.q.8.sect.4.n.*21.Ergo etiam dos excessiua constituta,& tradita à patre marito filiæ spuriæ censeri debet quoad excessum nulla;quia præsumitur facta in fraudem legis;& et ille dotis excessus per interpositam mariti personam perueniat ad filiam spuriam;ea quo Rebellus ait dictam institutionem in foro conscientiæ esse mortaliter illicitam,si in hæredis , siue successoris præiudicium notabile redundaret.

214 Respondetur in hoc casu contrarium,& institutionē, seu donationem esse validam,licet dimidia pars perueniret ad filiam spuriam,asseruisse Bartolum *in l.15. qui dues in fine,ff.de liberat.legat.*Baldus *in l. 1.Cod.pro socio*,Tiraquellus *de retractu lignag.§.26.glossa 1.n.33.& 35.*Paleotus *de Nothis c.50.n.5.* Io. Lupi *de illegit. tom 2 §.1.n.16* Corsetus,Io.Lupi, Cratus , & plures alij Iurisperiti à Tiraquello,Couarruuia,& P. Barbosa *locis citatis* allegati. Probant quia fraus in dubio non præsumitur *l.merito,ff.pro socio*,& aliis iuribus adductis per Tiraquellum *d.n. 35* & tradunt alij à Tiraquello *ibid.*allegati;delictum enim in dubio non præsumitur; quare iuxta eosdem Doctores debeter constare de fraude,vt dicta institutio , aut donatio tanquam nulla posset reuocari. Iuxta etiam Doctores omnes valida foret institutio in vtroque foro , vbi ex conditione personæ instituti,aliisve circonstantiis verisimiliter præsumeretur instituendus à patre spurij,etiam si cum eodē spurio talem vniuersalem societatem non contraxisset , vt si qui cum spurio filio contraxit omnium bonorum societatem,esset patris filius legitimus,& naturalis, vel affinis,vel alia ratione cum patre strictam coniunctionem haberet;tunc enim propter consanguinitatem , vel affinitatem,& amicitiam verisimiliter præsumeretur spurij socium fuisse instituturum hæredem, etiam si illam societatem non habuisset;ita Paleotus *c.45.n.1.*exemplificat; iterum in vniuersum potest probari talem institutionem esse validam in vtroque foro ; quia leges ciuiles prohibentes institutionem filiorum spuriorum,vel aliquid eis relinqui,sunt pœnales,quia factæ in odium delicti paterni,vt *supra n.*180.dictum est; atque ideo non sunt extendendæ ad spurij socium,esto ex quadam consequentia aliquid hæreditaris ad spurium perueniat.

215 *Pater spuriæ, el spurij an possit instituere Generum,vel Nurum.*

Obiicitur tertio quod pater spuriæ , vel spurij si maritum filiæ spuriæ,vel vxorem filij spurij instituat,vel ei bona donet;institutio,& donatio nulla esset,& inualida ob præsumptam fraudem,scilicet quia censeretur institutio & donatio à patre Genero,vel Nurui facta in fraudem , & quasi per interpositam personam bona data fuisse spuriæ,vel spurio. Ita P. Barbosa *in d.l.1.p.4.n.79. fine,& 81.ff.soluto matrimonio* Royas *epitom. successionum c.20.n.*30.Io.Lupi *d.§.1.n.*27.Hostiensis,Cardinalis,& Io.Andreas *in c.1.de testamentis*, à Sanchez *cons. mor.lib.4.cap.3.dub 42.n.*2.ad id relati,& nonnulli alij relati à Larea *decis. 95. n. 3.* ergo etiam censeri debet nulla dos excessiua data marito filiæ spuriæ,& sic reuocabilis constante matrimonio , vt potē præsumptiue constituta in fraudem legis quoad excessum.

Respondetur,contrarium,& patrem posse validè instituere maritum filiæ spuriæ,vel vxorem filij spurij,eiuè pro libito conferre quæcumque bona sustineat ; Antonius Gomez *ad l.9. Tauri n.17.*versic.*ex quo etiam*(vbi etiam refert,quod cum esset Assessor Iudicis cuiusdam recusat,;& tractaretur matrimonium inter spurium filij Clerici & quandam fœminam, conuentum fuit, vt patet Clericus certa bona expressē, & simpliciter donaret patri,vel matri vxoris spurij , vel ipsimet spuriæ, iudicauit donationem esse validā) Larea *dicta decis.95. à num.4.ad finem*(qui *n. 6.* refert decisionem Senatus Granatensis in fauorem mariti spuriæ filiæ Clerici instituti hæredis ab eodem Clerico patre. Dueñas *reg. 366.fine.*Sandoual.Parlad.& Plaza , quos refert,& sequitur Sanchez *d dub.42.n. 2.* præter quos plures alios refert Larea *dicta decis.95.n.5.*Idque præcipuè ob rationē *n.214.fine* adductā,scilicet, quod leges prohibētes institutionem spurij sunt pœnales,ac proindè,cum tantum prohibeant institutionem spurij,non sunt extēdendæ ad vxorem spurij,aut maritum spuriæ. Confirmat Sanchez *ex l.vlt.ff.de his,quibus, vt indignis* , vbi sic dicitur:Si Gener socerum hæredem reliquerit, taciti fideicommissi suspicionem sola ratio paternæ affectionis non admittit ; ergo idem erit in socero , cum correlatiuorum eadem sit disciplina. Plura in confirmationem huius sententiæ Larea apud quem videri poterūt. Limitatur tamen hæc doctrina,seu responsio , quoad Clericos attenta allegata constitutione Pij V.contra illegitimos filios Sacerdotū,& Clericorū *supra n.*191.relata;quia in ea §.4.interdicitur eis quocūque titulo relinquere non tantū filiis suis spuriis,verū & illorū coniugibus,parentibus,descendentibus,& ascendentibus, vel cognatis;quasi voluerit S.Pontifex omnibus fraudibus obuiare Et prædicta de reuocando excessu dotis pro filia spuria marito tradita matrimonio constante. 216

§. XII.

Dissoluto matrimonio per mortem mariti filia spuriæ,excessus dotis à patre eidem marito traditæ,an ab hæredibus patris possit reuocari , siue marito supersint filij,siue non.

An verò dissoluto matrimonio per mariti mortem, excessus dotis,quā pater spuriæ tradidit eius marito præsertim illius illegitimatē ab initio ignoranti,possit ab hæredibus patris reuocari. Bartolus *in d.l.fin.§. 1. ff.quæ in fraud.creditorū* Paleotus *de Nothis c. 51.n.2.* Fragosus *l.cosupra n.104.citato*,& alij cōmuniter censent talē excessum posse reuocari,& dotē reduci ad mēsuram,seu quantitatē alimētorū eidē spuriæ debitorum: quia mortuo marito filia spuria incipit habere illū excessū ex causa lucratiua , & veluti titulo donationis à patre;nam dum pater marito dotē dedit,voluit post suā & mariti mortem ad filiam pertinere *l.1.§.videamus,ff.de rei vxor.actione*;& ita filia non habet illā dotem à marito, sed à patre , veluti ex causa fideicommissi , & titulo lucratiuo , & quasi donationis ; lex autem prohibet patrem donare filiæ spuriæ , aut relinquere vltra dotem necessariam , & alimenta congrua 217

D. Io. Angel.Bossius,de Obligat.Parentum.

excedentem,& talis excessus est nullus,& reuocabilis, sicut si ab initio dos illa ipsi filiæ fuisset relicta, donata, & tradita.

Baldus *conf.* 456. à Paleoto relatus existimauit non posse reuocari à filia spuria vidua præfatum excessum
218 dotis eius marito ab initio per patrem traditum,eo quod, cum ea dos semel rectè,& valdè fuerit constituta;quia patet spuriæ non prohibetur tradere marito quæcumque bona voluerit,vt *supra num.* 208. dictum est ; & tradit etiam Rolandus à Valle *de lucro dotis quæst.*94. *n.* 15. *fine*,debeat semper valere, & perpetuam eandem causam retinere, *arg.l.pater*,§.15.*ff.de leg.*3.

219 Ludouicus Molina *de iustit.& iure tom.*1. *disput.* 168.§ *in dotem filiæ fine*, asserit dissoluto matrimonio hæredes posse illum dotis excessum marito traditum repetere à filia , & hæredibus illius, si ex eodem,marito non fint suscepti filij vel si suscepti,matre spuria adhuc viuente obierint;negat verò posse repetere ; si proles sit suscepta,& matri superuixerit;quia,inquit,id in mariti iniuriam cederet,eo quod filij eius ex ea suscepti priuarentur bonis sibi cum vxore in dotem datis,& hanc sententiam,vt potè maximè æquam puto esse approbandam,præsertim supposita opinione,de qua *infr.a*,quod dos spuriæ ea mortua spectet ad eius filios descendentes,& non debeat reuerti ad patrem,vel ad patris hæredes;maritus enim qui ignorans conditionem vxoris illam duxit cum tali dote,alias eam non ducturus in suis filiis remaneret deceptus,si post eius mortem, filij eius patre illius dotis priuarentur.

§. XIII.

An filius , & filia spurij possint præscribere sibi relicta , vel tradita vltra quantitatem alimentorum,debitorum.

220 CAsu verò quo excessus illius dotis post mortem mariti ad filiã spuria in peruentus sit nullus,& reuocabilis propter legem prohibentem relinqui,& donari filia spuriæ;controuertitur , an filia post viri obitum possit talem excessum proscribere ; cuius controuersiæ resolutio pendet ex vniuersali;an spurius,vel spuria possit longi, vel longissimi temporis possessione præscribere bona relicta,vel donata à patre vltra alimenta cõgrua.In qua controuersia distinguitur,nempe quod vel spurius putat se esse legitimum,vel naturalibus per legitimationem restitutum, vel scit se esse spurium.

221 Igitur si putat se esse legitimum,vel rite legitimatum (licet contrarium respondisse Alexandrum *conf.*74.*vol.* 2.referat Paleotus *d.cap.*51. *num.* 3. nihilominus Doctores communiter sentiunt spatio , seu possessione longissimi temporis,nempe triginta , vel quadraginta annorum,illa opinione , seu credulitate legitimata,vel legitimationis semper perseuerante posse scribere , eo quod se habeat instar possessoris bonæ fidei. Ita Paleotus *d.cap.*51.*num.*3.Sanchez *in consil. moralibus lib.*4. *cap.*3.*dub.*47.apud quos alij. Dixi, longissimi temporis, &c.nam nequiret præscribere præscriptione longi tẽporis,scilicet decem vel viginti annorum , quia non habet titulum verum,sed titulum lege reprobatum, tradũt Royaa *epitome successionum cap.*10.*n.* 123. Plaza alios allegans *lib.*1.*de d l.*[illegible] *cap.*41.*num.*16.& alij plures, quos refert [illegible] Sanchez *d.dubio* 47.*n.*1. & idẽ sentire videtur Paleotus *loco citato* Ad hanc autem præscriptionem longi temporis inducendam quid requiratur,videtur P.Barbosa *ad Rub.tit.Cod.de præscriptione* 30.*vel* 40.*ann.*[illegible] præsertim *n.*71.

222 Si autem spurius scit [illegible] esse spurium; tunc non posse præscribere a patre relicta,vel donata etiam possessione longissimi temporis, & vltra 40.annos , & amplius post Bartolum *conf.*119.docent Paleotus *d.cap.*51.*num.* 2.& Simon de Prætis *de interpr.vlt.vol.lib.* 4. *interpr.* 1.*dubit.*11.*num.*84.*fine*,& probat Paleotus, quia aut ab initio possessionis sciebat relictum,vel donatũ esse nullum,& contra legem illud prohibentem,& irritantem, & consequenter se non esse capacẽ:& sic esset in mala fide,quæ impedit præscriptionem quamcumque cuiuscumque temporis,*cap.possessor de re iudicat.*6.*& cap.fin. de præscriptionibus*,P.Barbosa *ad d. rubricam n.* 40. *& sequ.*alios allegans.Aut putabat spurius se iustè possidere,& retinere posse relictum , vel donatum ; & tunc etiam non potest vllo vnquam etiam longissimo tempore præscribere;eo quod error iuris saltem vbi versatur circa legem ab initio actui resistentem,non sufficiat ad inducendam præscriptionem etiam longissimi temporis,vt Paleotus *d.cap.*51.*num.*3.& Doctores magis cõmuniter,quos allegat P.Barbosa *ad d.Rubr.num.*67.*&* 78.quamuis ipse,& alij,quos *num.*75.*&* 85.refert contrarium teneant , sententiamque errorem iuris etiam actui resistentis sufficere ad præscriptionem longissimi temporis. Quam sententiam in foro conscientiæ , si error iuris vere fuerit inuincibilis,& à parte rei inculpabilis, puto veram.Sed in his non oportet hic latius immorari, cum requirant altiorem indaginem ; sufficiat prædicta tetigisse.

§. XIV.

Vtrum si pro alimentis filio spurio traditus sit fundus , vel quid aliud ex quo percipi possit annuus redditus ; ipso mortuo debeat fundus statim ad patrem,vel eius hæredes reuerti,vel transmittatur ad filij hæredes.

VTrum autem dos relicta,seu constituta filiæ spuriæ in certis bonis immobilibus,seu fundo aliquo, 223
quod pater spuriæ ei reliquerit,vel tradiderit;aut eius marito pro dote illi debita ; ipsa mortua , deberet dos ipsa statim ad patrẽ,vel eius hæredes reuerti;an verò transmittatur ad filiæ spuriæ hæredes,est quæstio valdè inter Iurisperitos controuersa,ante cuius solutionem priùs resoluenda est alia controuersia,scilicet.

An si filio spurio pater,pro alimentis reliquit,vel donauit fundum, vel rem aliam vsque ad debitam alimẽtorum quantitatẽ;vel Iudex illi constituerit,eodem spurio mortuo fundus relictus,siue relictum fuerit agnitũ, siue solutum,siue Iudicis authoritate constitutum,eodẽ spurio mortuo deuoluatur ad spurij patrem,vel eiusdem patris hæredes;an verò ad spurij descendentes,vel hæredes transeat.Et cum alimenta morte Alimentarij cessẽt & extinguantur,*l.cum hi* §.*modus,ff.de transactionibus, l.mela ff.de alimentis,& cibariis,& l. Dominus* §. *fin.ff. de vsufructu*;latissimè Surdus,*tit.*9.*q.*5.Doctores infra citati,& cæteri omnes,& certum est,vt notauit P.Barbosa,*ad l.*1.*q.*4.*n.*71. *initio* , videtur absque contradictione dicendum fundum relictum,vel constitutum pro alimentis spurij,eo defuncto debere reuerti ad patrem, vel ad eius hæredes,non verò ad descendentes,vel hæredes spurij;sed secernendo quæ videntur certa, & cõmuniter ab iis,quæ sunt controuersa.

Si iuxta formã *l.hæreditatũ,ff.ad l.Falcidiã*(quã certũ est habere locũ in alimentorũ taxatione,quantitateve constituenda,*d.l.cũ hi* §.*modus & ibid.*Glossa,P.Barbosa *ad l.*1.*q.*4.*n.*74.& alios allegã,Vincẽtius de Frãchis *decis.*283.*n.*17)alimẽta spurio sint taxata,eademque sũma nõ annuatim percipiẽda,neque in fũdi vsufructu assignata,sed ad exemplũ extinctæ pẽsionis , vel datus,seu cõstitutus fuit fundus æstimatus secundũ valorẽ,seu æstimationẽ omniũ alimentorũ, quæ in spurij vita iuxta cõputationẽ *d.l.hæreditatũ* debebãtur;vel pro vna vice certa pecunia persoluta iuxta eãdẽ æstimationẽ alimentorũ omniu,ita quod fũdi valor,aut pecuniæ sũma habita computatione prædicta non excedat quãtitatem,& valorẽ alimentorum totius vitæ;videntur in huc casu conuenire Doctores , spurium habere fundi 224

proprie

proprietatem, & sibi absolutè acquirere illam pecuniæ summam, cum non excedatur quantitas alimentorum debitorum, & post eius mortem etiam antè præsumptam computationem *d. l. hereditatum* sequutam transmittere illam ad suos hæredes, ita Baldus *cons. 488. num. 5. lib. 1.* Bermondus *de publica concubinn. v. qui etiam filio, n. 61.* Boerius *decis. 117.* Lupus *in cap. per vestras §. 24. numero 7. de donat. inter virum, & vxorem.* Peregrinus *de iure fisci lib. 3. tit. 18. numero 77.* Vincentius de Franchis *d. decis. 283. numero 16 & 25.* (vbi asserit ita fuisse in causa ardua iudicatum) P. Barbosa *d. num. 74.* Surdus *de aliment. tit. 5 q. 7. numero 54.* Rodericus Xuarez *in l. 1. fori tit. 6 lib. 3. numero 24.* Couarruuias *de spons. p. 2. cap. 8. §. 6. numero 15. circa finem;* Corduba de Lara *in l. si quis a liberis, §. idem rescripsit numero 32. ff. de liber agnosc.* Gaspar. Anton. Thes. *quæst. for. lib. 1. cap. 25. numero 7. & 10.* & alios allegans Anton. Gabriel. *com. concl. lib. 6. tit. de alim. concl. 1. numero 52.* & ex Theologis Rebellus *de iust. oblignt. p. 2. lib. 5. q. 5. sect. 3. numero 15.* & Molina *de iustitia tom. 1. disp. 68. §. alimenta patrem, &c.* versic. *quando etiam*, vbi ita habet, quando fundus esset traditus (scilicet filio spurio) æstimatus, quia valor illius censebatur competentia alimenta ad tempus totum futurum, & quasi interueniente pacto, vt ille esset contentus siue paucioribus, siue pluribus alimentis in futurum indigeret, tunc mortuo spurio fundus transiret ad illius hæredes. Probat P. Barbosa ea ratione, quod alimenta ad hoc dantur, vt consumantur, neque pro illis consumptis aliquid peti potest, aut restitui debet; Craueta *cons. 219. numero 8. ad finem.* & Bermondus *d. tract. de publica concubin.* verbo, *qui etiam filio numero 61.* quos idem P. Barbosa allegat addens, non aliter posse videri satisfactum obligationi alimentorum præstandorum, si igitur à principio detur fundus, qui ferat fructus tenues, & insufficientes ad alimenta spurij, & totus eius valor cum fructibus non excedat quantitatem alimentorum debitorum, & quæ debebant consumi; non est cur non in dominium spurij transferatur, præsertim cum fundus relictus, datus, & acceptus sit pro iusto valore omnium alimentorum totius vitæ, & interueniat pactum, saltem implicitum, vt nihil amplius petat, etiamsi in posterum pluribus alimentis fortè indigeat. Quare etiam si spurius aliundè habuit postea alimenta, vel decesserit antè præsumptam computationem *d. l. hereditatum* quasi pro alimẽtis consumptis nihil peti, aut restitui debet *arg. l. de fideicommisso. Cod. de transact.* & ad dicta apertè facit textus *in l. si id quod. §. illud, ff. de donationibus inter virum, & vxorem.* Ex quibus, tum id quod Surdus addit d. q. 7. n. 56. scilicet fundum vna cum fructibus, non excedentem æstimationem omnium alimentorum totius vitæ non transire ad hæredes spurij, sed repeti posse, si spurius sine eo vixit ex industria, vel arte, aut operis; eo quia datum in causa alimentorum repeti possit tamquam causa non sequuta *l. 1. §. de condict. ob causam, vel condictio. indebiti;* quia alimenta non debentur spurio, qui aliundè seipsum potest alere, vt supra probatum est; tum id quod dixit Scaccia Lupus *in Auth. si qua illustr. Cod. orig. numero 63.* nempe fundum ad alimenta præstitum repeti, si efficiatur diues, non est admittendum; si fundus spurio datus sit verè pro æstimatione omnium alimentorum vitæ, nam tunc statim efficitur spurij proprietas, & aiunt præallegati Doctores, præsertim P. Barbosa; secus si fundus non daretur æstimatus nec expressè, nec tacitè. Quoties ergo fundus relictus, seu res legata spurio est modicæ æstimationis, ita vt fructus ob eorum tenuitatem adiuncto ipsius rei valore, seu cum pretio proprietatis non excedant quantitatem alimentorum debitorum; sed via sufficiant ad alimenta; tunc proprietas remanet penes spurium, & eo mortuo transmittitur ad quoscumque eius hæredes iuxta præfatos Doctores, quos latius prosequitur P. Barbosa *d. n. 74.*

Difficultas ergo est quando fundus pro alimentis fi- 124
lio spurio à patre relictus, seu datus ferat tot fructus seu redditus annuos, qui soli sufficiant ad congrua spurij alimenta; & similiter si quid aliud relictum, vel datum spurio pro alimentis reddat, vel aptum sit reddere annuos fructus, seu redditus ad iusta alimenta, an tunc fundi, seu illius capitalis dominium pertinea ad spurium, & eo defuncto ad illius heredes deuoluatur an verò tantum vsusfructus ad eundem spurium spectet, durante eius vita; & eo mortuo fundus seu capitale illud relictum ad patrem, vel eius hæredes pertineat.

Et prima, eaque communis sententia absolutè asse- 125
rit spectare ad patrem, vel patris hæredes, non verò ad hæredes siue descendentes, & filios, siue extraneos spurij defuncti. ita Baldus *in l. eam, quam numero 41. Cod. de fideicomm.* Paleotus *de nothis cap. 45. numero 8.* Couarruuias *de spons. p. 2. cap. 8. § 6. numero 15.* Simon de Prætis *de inter. vlt. vol. lib. 3. interpr. 1. dub. 4. solut. 2. numero 7. & lib. 4. interpr. 1. dub. 2. numero 84.* Menochius *de arbitr. casu 169. numero 10.* Corduba à Lara *in l. si quis a liberis §. idem rescripsit. numero 73. ff. de liber. agnosc.* Antonius Gomez *in l. 9. & 10. Tauri num. 42.* Rolandus à Valle *cons. 74. num. 51. & 52. lib. 1.* Metenda *tom 3. lib. 13. cap. 2. numero 17.* Surdus *de alimentis tit 5 quæst. 7. numero 2.* P. Barbosa *in l. 1. p. 4. numero 74. & 75.* Vincentius de Franchis *decis. 283. numero 7. & 9. fine*, & *decis. 720.* Capycius *decis. 181.* Benintendus *decis. 12.* Duennas *reg. 346. & 347. ampl. 7.* Anton. Gabr. *allegata conclusione 1. numero 37.* Peregrinus *loco numero præcedenti citato.* Salgado *in labyrintho creditor. concurr. p. 1. cap. 29. numer. 79.* Azo. Decius, Bartholus, Scaccia Lupus, Ripa, Bonacosa, Cassaneus, Pallacius, Rubeus, Tullo, Castillo, & alij Iurisperiti apud eosdem præsertim Surdum, Gabrielem, Duennam, & Sanchez *loco mox citando*; & alij Iurisperiti, qui infra allegantur asserentes dotem spuriæ, post eius mortem non deuolui ad eius hæredes, sed ad patrem, vel patris hæredes pertinere: ex Theologis idem sentiunt Molina, Rebellus *locis numero præcedenti allegatis.* Azorius *p. 2. lib. 2. cap. 5. quæst. 14.* Sanchez *cons. mor. lib. 4. cap 3. dub. 35. numero 2.* & Fragosus *de Rep. Christ. p. 3. lib. 2. disp. 5. numero 50.* versic. *hinc sequitur.* & versic *nihilominus.* Ratio huius communis sententiæ desumitur ex traditis in præcedentibus, scilicet quod pater filiis spuriis non potest relinquere validè nisi ex causa alimentorum iuxta modum eorundem alimentorum, & sic quando relinquit, vel tradit fundum filio, vel filiæ spuriæ, non relinquit, vel tradit in proprietate, quæ transmitti possit, (alioqui relictum esset nullum) sed necessario debet relinquere, & dare loco alimentorum, vtque ex fundo, seu redditibus fundi viuere possit: & sic mortuo spurio non transmittitur ad hæredes spurij, siue habeat, siue non habeat filios, sed ad patrem, vel ad eius hæredes, vt potè causa alimentorum iam cessante; nam cum vnum in locum alterius subrogatur, idem debet iudicari de subrogato, quod de illo, in cuius locum subrogatur *l. filia §. Attia. ff. de condit. & de mõstr. & l. si cum, §. qui iniuriis, ff. si quis cautionibus.* Alimenta aut morte alimentarij extinguuntur iuxta tradita *supra numero 223.* Item cum spurius non sit capax proprietatis fundi relicti, vt dictum est, sed tantum vsus fructus fundi (quãdo fundus non datur spurio æstimatus pro omnibus alimentis totius vitæ spurij iuxta tradita numero præcedenti) & succedit alia regula, scilicet quod vsusfructus extinguitur morte vsufructuarij. §. *finitur institut. de vsufructu*, & ideo spurium teneri cauere de non alienando fundo, sed de eo restituendo post mortem *arg. l. Titio. centum in principio ff. de cond. & demonst.* tradunt Craueta *alleg. cons. 219. n. 8. fin.* Benintendus *d. decis. 12. fin.* Corduba *d. §. idem rescripsit. numero 72.* & P. Barbosa, *vbi supra numero 73.*

226 Quare vt bona à patre spurio pro alimentis relicta transeant eo mortuo ad spurij filios, Bartholus *in l.finali numero 7 ff.de his,quibus vt indignis* tradidit cautelam(quam Ripa *ad l.1.numero 69 ff.soluto matrim.* Paleotus *de nothis cap.45.numero 8.& cap. 51.num.7.* & alij Iurisperiti communiter approbant)vt pater spurij in testamento relinquens, vel inter viuos dans eidem spurio bona, quorum vsusfructus sufficit ad alimenta,expresse disponat in fauorem filij spurij,seu suorū nepotum, qui ex spurio nascentur, illis post mortem spurij relinquens, super fideicommissum ea bona spurio relicta iubens restitui.

227 Secunda sententia prædictæ communi directè,& ex toto opposita tenet bona à patre relicta,vel tradita spurio pro alimentis ei acquiri quo ad dominium; & eo defuncto etiam sine filiis transmitti ad illius hæredes. ita Rodericus Xuarez *ad præallegatam l.fori tit.de todo bone* vbi tractat de naturalibus liberis *numer.24.* à Couarruuia, & P.Barbosa *locis numero præcedenti citatis*; & à Gaspare Anton. Thesauro *supra allegata quæst. 25.numero 5.*relatus, vbi resoluit bona à patre spurio pro alimentis relicta sine vllo grauamine, & libera in spurium transire; & sic transmitti eo mortuo ad illius hæredes. Probat Xuarez primò quia legatum ali-
228 mentorum incertis prædiis constitutum pleno iure quoad proprietatem legatario acquiritur, & ad hæredes illius transmittitur *l.libertis ff.de aliment.& cibariis*,sed respondet Thesaurus *d.quæst.25.numero 10.* huius legis rationem non militare in præsenti casu, in quo odio particulari legatarij statutum est, vt nihil omninò percipere possit;& tantum intuitu pietatis ex benignitate Canonica inductum est, vt alimentorum causa aliquid capiat,quæ benigna concessio ad hæredes saltem extraneos transire non debet.

229 Probat secundo Xuarez,quia si bonorum legatorum dominium non spectaret ad spurium, talia bona essent restitutioni subiecta, ac proinde spurius non posset ea alienare, quamuis ex vsufructu non posset se alere, vnde fame periret,quod esset absurdum. Verum respondet P.Barbosa, quod si vsusfructus fundi non sufficit ad competentia alimenta, potest spurius cogere hæredes patris,vel aui, quod aliundè illa suppleant; cum alimenta ita spuriis debeantur, vt nec ex voluntate patris eis tolli, aut minui possint, vt supra notatum est; & etiam hæredes patris, vel aui, si pater spuriis nihil reliquit, vel non reliquit alimenta congruentia, teneatur congrua alimenta illis præstare, vt Doctores ab eodem P.Barbosa *numero 74* Anton. Gabriel *d.consil.1.numero 10.*relati, & alij communiter vt *infra*. Thesaurus etiam *d.quæst.25.numero 10.*addit, quod si ob defectum alimentorum sufficientium foret necessaria alienatio, iudex causa cognita concedet alienationem, quæ & minoribus, & mulieribus contra iuris prohibitionem concedi solet;vt etiam ego ipse *tom.3. mor. var.tit.6.* agens de alienatione bonorum Ecclesiæ ex causa necessitatis notaui.

230 Tertia sententia media distinguit de spurio decedente nullis relictis filiis,aut descendentibus,& de spurio, cui decedenti supersunt filij, vel descendentes, ab eo; & si spurio desint filij,& descendentes, negat cum sententia communi legatum spurio relictum iure alimentorum vel illud, quod illi iudicis authoritate loco alimentorum fuit constitutum,transmitti ad illius hæredes;si supersunt filij,aut descendētes ab eo;tunc æquius dicit ad eosdem descendentes transmitti.Ita Thesaurus *d.quæst.25.numero 9.* qui in secundo casu transmissionem ad hæredes admittit ea motus ratione,quia eisdem descendentibus eadem iuris naturalis ratione suadente, & æquitate Canonica vigente spurij pater alimenta subministrare tenetur, vt alios allegantes Couarruuias *d.§ 6.numero 16.* & Vincentius de Franchis *allegata decis.285.numero 11.*Nouissime Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit.Cler.c.23.numero 3.*& alij Iurisperiti communiter (de qua re *infra*) sicuti & ipse pater deficientibus filiis legitimis nepotes ex spurio instituere potest,vt *infra.n.246.*probatur, & præfata distinctionem recepisse consilium Neapolitanū teste Minadoro *decis.21.* refert idem Thesaurus *eodem numero 9.* addens ita etiam iudicasse senatum suum Augustæ Taurinorum; verum fundamento Thesauri respondet P.Barbosa *ad d.l.1.p.4.numero 71.*illud non concludere fundum pro alimentis spurio relictum transmitti ad filios spurij,sed tantum eosdē filios ex propria persona posse cogere Auum,& eius hæredes, vt eis inopibus alimenta præstent,quæ poterunt præstari in pecunia, vel alio modo.

Ex iis sententiis secunda cum sit contra communem 235
receptam, & ab omnibus reprobatam,nullo modo videtur posse admitti in praxi, quando spurius decedit sine filiis, & descendentibus relictis tantum hæredibus extraneis.Tertia vero sententia(licet cōtra habeat communem,quæ de rigore iuris indistinctè, scilicet siue spurio supersint filij,siue non videtur vera)nihilominus si spurio sint superstites filij, aut descendentes ex eo inopes,& alimentis egentes, vt maximè æquitati consentaneum;&cum alioqui auus,vel eius hæredes teneātur nepotes ex spurio alere, libenter approbo, quod si quis vrgeat cum Vincētio de Franchis *d.decis.285.numero 9 fine*,quia aut proprietas est translata in spurium, aut non,si est translata,non est curandum, an supersint spurio filij,sed ad quoscumque eius hæredes transmittitur,si verò non; non potest transire, neque etiam ad filias:respondetur id tantum ad summum probare, non transire ad filios, si non sint egeni;& non transire irreuocabiliter; ita quod si postea efficiantur diuites filij eiusdem spurij,proprietas sit restituenda.

Et prædicta,quādo fructus fūdi,seu rei relictæ spurio 232
pro alimentis sufficiunt ad integra alimenta annua. Quod si non sufficiunt ad integra alimenta, tunc pro parte deficiente proprietatem fundi deberi spurio, & ad eius hæredes deuolui, & excessum fore restituendum patri,vel eius hæredi,tradunt Afflictus *decis.99.* Capycius,Benintendus,Rebellus *locis supra n 224. relat.* P. Barbosa *loco ibid. allegato numero 74. circa finem.* vbi etiam allegat Minadorum *d decis.21.* & ita dicendum iuxta communem,de qua *n.215.*

§ XV.

Fundus à patre traditus filio spurio pro alimentis, an possit à patre grauari, vt mortuo filio alteri restituatur.

EX traditis potest facile resolui illud dubium,an pa- 233
ter relinquens,vel dans filio spurio fundum,seu rem aliam pro alimentis, possit eum grauare, vt post eius mortem, eiusdem patris hæredibus, vel alteri restituat. Si enim fundus, aliave res pro alimentis relicta ferat tenues fructus, ita vt cum valore ipsius rei,seu proprietatis iuxta computationem *d.l. hereditatem ff. ad falcidiam* non excedant æstimationem omnium alimentorum totius vitæ spurij,cū tunc proprietas debeatur ipsi spurio,vt constat ex traditis *n.224.* non potest pater tale grauamen imponere, & ita proculdubio sentiunt Doctores *eodem numero 224* citati;si vero fructus fundi annui sufficiant ad congrua alimenta annua, potest pater imponere præfatum grauamen restitutionis; tum quia iuxta tradita *n.225.*etiam non imposito tali grauamine post spurij obitum deuolueretur fundus ad patrem, vel eius hæredes, tum quia cum pater pro alimentis non teneatur fundum,vel rem aliam frugiferam spurio dare,sed possit in singulos annos, vel menses alimenta illi præbere,dum relinquit,vel dat fundum, potest imponere grauamen illud post spurij obitum restituendi alteri,

alteri, prout ipsi patri libuerit,& id etiam in terminis tradunt Antonius Gomez *in l.9.& 10. Tauri numero* 41. Vincentius de Franchis *decis.720.per totum* P. Barbosa *l.1.p.4. numero 75.ff.soluto matrimon.* Thesaurus *d.l.1.quæst.for.q.25.n.5.* & ita oportet sentiant Doctores *numero* 215.allegati, & omnes Doctores Hispani, qui tenent patrem posse tale grauamen imponere in quinto bonorum,quod filio spurio iuxta *l.10. Tauri* in regno Castellæ tenetur relinquere;licet in dicto quinto contrarium alij teneant.

§. XVI.

Quintum omnium bonorum, quod iuxta legem Hispanam Tauri pater tenetur relinquere, vel dare filio illegitimo naturali, & spurio,an liberè sit relinquendum,vel dandum, & sine ullo grauamine.

134 ET ratio difficultatis est, quia *dicta l.10. Tauri* expressè constitutum est,quod pater possit quintam partem bonorum dare, vel relinquere filiis illegitimis etiam spuriis in proprietatem; & de ea possint ad libitum disponere; quæ lex in duobus discrepat à receptis opinionibus iure communi, primo dumtaxat certam quantitatem, vsque ad quam pater possit nomine alimentorum spuriis relinquere etiam proprietatem, cum iure communi nulla sit certa quantitas taxata, sed id relinquatur iudicis arbitrio,inspecta vel sola naturæ necessitate, vel conditione spurij,& patris, ac patrimonij quantitate,de quo *infra* & clarè constat *ex dicto capit. cum haberet de eo,qui duxit*,vbi nulla certa quantitas pro alimentis spuriorum decernitur. Secundo discrepat à iure communi *dicta lex 10.Tauri*,dum disponit spurium, de illo quinto posse ad libitum in vita, aut in morte disponere.

135 Cum igitur ex dispositione *dictæ legis* 10 *Tauri* pater de necessitate pro alimentis debeat spurio quintum bonorum darè,aut relinquere,& efficiatur spurij etiam quoad proprietatem, qui alio quinto non posset de eo pro libito disponere; hinc etiam spurio mortuo illud quintum transmitti ad eius hæredes tradunt Couarruuias *de sponsf.p.2. cap.* 8.§.6. *numero* 15. Antonius Gomex *ad d.l.10.Tauri numero* 42. Ludouicus Molina *de primogen.lib.2.cap.11.numero* 32. Spino *in speculo testam.Gloss.* 16.*numero* 106. Tellus *in d. l. 10. Tauri.* Auendanus *Glossa* 3.*numero* 4 Matienzo *lib.5. ordina. tit.8.l.8. Glossa* 3.*numero* 4 Baeza *de non meliorandis filiabus cap.27.numero* 7.Royas *de successsion.ab intest. cap.21. à numero* 85. Thesaurus *d.quæst.15.numero* 5. Vasquez *opusc.de testam.cap.6.§.7.dub.13.* & Sanchez alios allegans *in cons.moralibus lib.4.c.3.dub.35.numero* 5.& proptereà in dicto quinto nō posse spurium grauari à patre illud post eius obitum restituere eiusdem patris hæredibus, vel alteri, in terminis tradunt Gomez *d.numero* 42.Molina *d.numero* 32.Sanchez *d.dub.* 35. *numero* 4 & idem tradidisse Tello, & Matienzo *locis citatis* testantur Ludouicus Molina, & Sanchez.

136 Quibus nihilominus contradicit P. Barbosa *allegato numero* 75.asserens, quod si constaret patrem reliquisse alimenta filio spurio, etiam in regno Castellæ,mortue censerentur extincta iuxta regulam *l.cum hi §.modus autem ,ff.de transact.*& aliorum textuum,de quibus *supra numero* 124. & quod non obstante *d.l. Tauri* 10. pater relinquendo quintum pro alimentis filio spurio possit imponere onus, vt post mortem suam restituat alteri; tradit in terminis contra Gomezium Garzias *de expensis cap.3.numero* 54.idem docere Xuarez *ad l.feri tit.de todo home numero* 16.Matienzo *d.Glossa 3.num.* 14.& Tellum *ad d.l.10.Tauri num.*17. testatur præfatus P.Barbosa:volunt enim Garzias, & P. Barbosa, & Tellus,(prout illum refert idem P.Barbosa)sensum illius *legis 10.Tauri esse*, quod spurius acquirat, seu habeat proprietatem quinti, & possit de illo disponere, & ad hæredes illius transmittatur, si simpliciter nulla addita conditione illud quintum à patre relinquatur; ita vt in dubio censeatur pater ei relinquere proprietatem, & sic transmittatur ad eius hæredes. At verò si pater quintum relinquens spurio addiderit conditionem, vt post mortem illud alteri restituat, illud grauamen non prohiberi *dicta l.Tauri*,eo quod quintum filio naturali, & spurio non debeatur(inquit Garzias,quemadmodum legitima filiis legitimis debetur:sed ego priorem sententiam tale grauamen excludentem probabiliorem existimo, nam stante dispositione dictæ legis, quintum naturalibus,& spuriis videtur debitum ad instar legitimæ filiis legitimis,& naturalibus debitæ; quæ à patre non potest grauari onere restitutionis in alterius fauorem, *l.quoniam in prioribus Cod. de inofficios. testam.& l.scimus,§.cum autem,Cod.eod.* Vincentius de Franchis alios allegans *decis.*515 *numero* 20. & Iurisperiti communiter.

Limitatur tamen eadem prior sententia à Sanchez *d.dub.35.numero* 5. & Vasquez *d.dub* 13.post Tello, 137 & Matienzo,vbi illud quintum excederet quantitatem alimentorum ad ea necessariã,in illo enim excessu aiunt posse grauari illegitimum; quia cum tantum teneatur (inquiunt)pater alimenta exhibere, id quod superest, voluntariè dat,& sic potest grauare;quam tamen limitationem puto non admittendam per tradita *supra numero* 43.& Couarruuiam, ac alios Doctores *ibid.* relatos asserentes patrem iuxta *d.l.10. Tauri* posse filio illegitimo naturali, & spurio etiam habenti aliunde alimenta relinquere, vel dare illud quintum, & prædicta circa controuersiam an à patre relictum, vel datum spurio pro alimentis; eo mortuo transmittatur ad illius hæredes, vel ad patrem ipsum, eiusvè hæredes.

§. XVII.

Dos filiæ spuriæ, vel eius marito à patre data in fundo, vel alia re reddente fructus annuos sufficientes ad congrua alimenta,ea mortua an transeat ad, patrem eiusuè hæredes, vel ad hæredes spuriæ.

RESoluamus modo aliam controuersiam initio *numero* 223 propositam, scilicet an dos à patre filiæ 138 spuriæ data ad filios,aut descendentes suos,vel hæredes post eius obitum transmittatur,vel debeat patri, eiusve hæredibus restitui.

Pro indubitato tenendum si fructus,seu redditus fundi relicti, vel dati in dotem, vel alterius rei legatæ, vel traditæ pro dote spuriæ,vnà cum valore proprietatis,seu capitalis non excedant æstimationem,seu valorem omnium alimentorum totius vitæ spuriæ iuxta computationem, & ferream legem *hæreditatum ff.ad falcidiam*, proprietatem acquiri spuriæ; & ea defuncta transmitti ad quoscumque illius hæredes; constat ex traditis *supra numero* 224.& affirmant Doctores *ibidem* relati, & omnium latissimè P.Barbosa *ad d.l.1.p.4.ff.soluto matrim.numero* 74.vbi in fine post Bermundum *loco supra d.numero* 214.*citato*. Addit, quod si res data in dotem spuriæ sit vilioris æstimationis, vt quia modica pecunia data est in dotem;hæredes patris nihil repetent,cum illa consumpta sit pro alimentis; & in vniuersum,si vnica vice pro dote spuriæ pecunia sit persoluta in ea tantum quantitate, quæ vnà cum redditu, qui possit ex ea implicata percipi,non excedit quantitatem, & æstimationem omnium alimentorum totius vitæ inspecta dicta computatione, spuria efficitur absolutè Domina dictæ dotis in pecunia constituta, & illam transmittit post suum obitum ad hæredes suos; vt etiam in termi-

nis

nis Gaspar. Ant. Thesaurus *loco citato numero* 214. *allegato*, & nouissime alios referens Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.* 23. *numero* 1.

239 Vbi etiam annui fructus fundi dari in dotem, vel redditus, qui perciperentur, vel percipi possent ex capitali pecuniæ, quæ data est in dotem, sufficerent ad integra alimenta spuriæ, si extet statutum, quod vxore sine liberis decedente maritus lucretur dotem, si spuria præmortiatur viuens e viro, dos non reuertitur ad patrem dotantem, aut eius hæredes, sed acquiritur marito iuxta formam statuti, vt latissimè probat Rolandus *cons.* 74. *à numero* 53. *vsque ad finem lib.* 1. *&* *in tract. de lucro dotis quæst.* 94. & tradunt Aymus Craueta *cons.* 186. Menochius *cons.* 60. *numero* 19. Peregrinus *de iure fisci lib.* 3. *tit.* 18. *numero* 80 Ioannes Lupi *de illegitimis com.* 2. §. 1. *numero* 48, versic. *declaratur etiam.* Antonius Gabr. *com. conc. lib.* 6. *tit. de aliment. concl.* 1. *numero* 41. Merenda *tom.* 3. *lib.* 13. *cap.* 2. *num.* 25. & apud eosdem alij, & Lucidorus dicto tract. *de illegitim. Clericor.* 22. *n.* 28 contractus enim censetur initus iuxta statuta. & faciens eum, videtur se obligare legibus de illo actu loquentibus, & lucrum statuti generaliter habet locum in quacumque persona, quæ possit liberè disponere. Has rationes adducit Rolandus, & approbant communiter alij, licet eas in dote spuriæ non admittat Surdus, qui proinde addit aliam rationem *supra numero* 208. adductam scilicet, quia pater prohibetur filiæ spuriæ dare non alij, & in lucro, quod acquiritur genero, cessat ratio prohibitionis. Quod dictum est stante præfato statuto, dicẽdum est (quidquid secus sentiat Merenda *to.* 3. *lib* 13. *cap.* 2. *numero* 22. *&* 23.) si pacto expresso pater in constitutione dotis filiæ spuriæ cauisset, quod filia viuente marito sine liberis decedente vir lucretur dotem, eueniente enim casu maritus lucrabitur dotem, & nullo modo transmittetur ad hæredes; ita Rolandus à Valle *de lucro dotis quæst.* 94. *numero* 15. *&* 16. Peregrinus, Menochius, Antonius Gabriel, Lupus, Ioannes Lupi *locis citatis*, & Surdus *d. quæst.* 7. *num.* 44. *&* 45. valet enim pactum prædictũ, cum nullibi in iure pater prohibeatur relinquere, vel donare marito filiæ spuriæ, vt dictum est *supra numero* 208. *&* 216. quod enim lex non dicit, nec nos dicere debemus *l. Illam Cod. de collat.* & in odiosis non admittitur extensio; & cum tale pactum non concernat commodum filiæ spuriæ, sed mariti, non potest censeri prohibitum iure ciuili; quia solum prohibet vltra alimenta nihil filiis spurij dari à patre posse: quare inanis est illa distinctio Merendæ; quod quidem pater possit marito filiæ spuriæ donare, non autem nomine dotis, paciscendo de lucro dotis; eo quod in hoc casu, extat iuris prohibitio; nam vere nulla est prohibitio talis pacti in fauorem mariti. Quod tamen pactum admittit ipse Merenda, quando alioqui sine eo filia non posset recipere maritum idoneum ad eius pudicitiam tuendam.

Secluso vero pacto, & statuto, & persistendo in iure
240 communi, præfatam dotem constitutam in fundo, seu capitali, cuius annui redditus ad congrua spuriæ alimenta sufficiunt, sine expressione patris spuriæ, quod ea defuncta ad illius filios, vel hæredes transeat, post mortem spuriæ spectare ad patrem vel eius hæredes, non verò ad hæredes spuriæ, etiam si hæredes sint eius filij, aut descendentes ex ea. Tradidere Doctores magis communiter. Bartholus *in l. fin. numero* 7. *ff. de his, quibus vt indign.* Baldus *in l. ea quam numero* 41. *Cod. de fideicom. & cons.* 91. *lib.* 1. Panormitanus *cons.* 50. *& cons.* 115. *lib.* 1. Ripa *in l.* 1. *numero* 67. *ff. soluto matrim.* Craueta *cons.* 186 *numero* 16 Calcaneus *cons.* 59. Iacob. Puteus *cons.* 62 *numero* 17 Alba *cons.* 44. Menochius *cons.* 60. *numero* 19. Rolandus à Valle *cons.* 74. *numero* 51. P. Barbosa *ad l.* 1. *p.* 4 *numero* 71 *ff. soluto matrimon.* Marescotus *var. lib.* 2. *numero* 36. Capicius, Benintendus *locis supra numero* 225. *citatis.* Gayllus *obseru. pract. lib.* 2. *obseru.* 88. *numero* 13. Anton. Gabriel. *com. concl. lib.* 6. *tit. de alimen. concl.* 1. *numero* 29. Corduba *in l. si quis a liberis §. idem rescripsit. numero* 30 *ff. de liber agnosc.* Eduardus *cons.* 156. Merenda *d. cap.* 2 *numero* 17. *& sequen.* & alij apud eosdem, & Ioannem Nicolaum Lucidorum *allegato capite* 23. *numero* 1 qui fundantur in eo, quod dos spuriæ succedit loco alimentorum, & ideo illorum naturam assumat. *l. filia §. Atia. & l. si eum § qui iniuriarum supra numero* 225. *allegatis*; Alimenta autem morte alimentarij finiuntur, vt ex iuribus *numero* 223. adductis constat; sicut & vsusfructus §. *finitur, instit. de vsufructu*; & spuria non est capax proprietatis fundi dotalis, sed tantum vsusfructus pro alimentis; & consequẽter dos ipsa non transmittitur ad spuriæ filios, aut descendentes, vel hæredes, sed morte spuriæ censebitur extincta, & sic redibit ad patrem, vel eius hæredes. Confirmat Surdus *numero* 5. quod iure communi inspecto etiam dos filiæ legitimæ, & naturalis à patre constituta, & tradita, ea mortua etiam cum filiis relictis redit ad patrem dotantem, vel ad eius hæredes, non verò ad filiæ liberos, & hæredes, *l. dos a patre profecta, ff. solut. matrim.* Bartholus, & alij Scribentes *in l. post dotem ff. soluto matr.* Picus *l.* 4. *numero* 212 *ff. ad l. falcidiam.* Franciscus Molina alios latè allegans *de ritu nuptiarum, lib.* 3. *quæst.* 54. *numero* 34. & alij; quos idem Surdus *num.* 6. refert dicens esse communem opinionem; ergo multo magis seruari idem debet in dote filiæ spuriæ, cum esset absurdum ei plus fauoris impendi quam legitimæ. Quãuis autem illi iuris communis decisioni derogatum sit ex cõsuetudine Martini in scholis, & in iudiciis per vniuersum orbem receptam, & approbatam, iuxta quam dos redire non debet ad patrem neque ad eius hæredes, si supersint filij ipsi mulieri dotatæ, sed apud eosdem filios debeat remanere; vt tradunt Glossa *in d. l. si dos à patre in versic. filia familias* Bartholus *in d. l. post dotem numero* 28. versic. *quinimo quæro, ibid.* Iason *numero* 102. Capicius *decis.* 176. *numero* 22. Menochius *cons.* 238. *numero* 18 Borgi Cauãlcanus *decis.* 44. *numer.* 131. *p.* 1. Franciscus Molinus *d. q.* 54. *numero* 36. Ioannes Lupi *de illegitimis, comm.* 2. §. 1. *numero* 49. & alij à Molino, & Surdo relati; nihilominus idem Surdus *n.* 7. ait dictam consuetudinem in filiabus legitimis non debere extendi ad filias spurias, in quibus subest diuersa ratio, & non tanta militat læsio iuris communis.

Quare Bartholus *in d. l. finali* proposuit maritis cau-
telam (quam Capycius *decis.* 181. Ripa, & Peregrinus, 241
vbi supra, Paleotus *de nothis capite* 51. *fine* Sanchez *in cons. mor. lib.* 4 *c.* 3. *dub.* 45. *numero* 12. & alij communiter approbant) vt curent à soceris dari magnam dotem filiabus spuriis, quam post mortem illarum, pater ipse filiis ex eis nasciturls conferat, seu relinquat, restituire iubeat; cum possit Auus nepotibus ex spuria relinquere, & donare; præsertim si careat legitima Sobole *l. fin. Cod. de naturalibus lib. & capite cum haberet de eo, qui duxit*, dum loquitur per verbum liberis, vt post alios Vincentius de Franchis *d. decis.* 183. *numero* 13. & plures alios referens Ioannes Nicolaus Lucidorus *allegato capite* 23. *numero* 9. & longè Parladorius *rerum quotid. lib.* 1. *c.* 16. de quo *infra.*

Alij è contra absolutè censent dotem filiæ spuriæ
ea mortua transmitti ad illius hæredes, ita Bartholus 242
cons. 56. *numero* 9. *lib.* 5 Berous *cons.* 165. *numero* 13. *vol.* 2. & Vincentius de Franchis *d. decis.* 183. *a numero* 10. *ad* 16. Probant quia dos semel à bonis seu patrimonio patris separata efficitur, & est proprium filiæ patrimonium *l. Pomponius Philadelphus ff. familia ercisc. & l.* 3. §. *ergo etiam filius familias ff de minoribus*; ergo de sui natura est, vt ad filiæ hæredes transeat, non verò ad patris patrimonium redire deberet; neque obstat illud quod dos succedat, & detur loco alimentorum, quæ morte finiuntur, & sic etiam dos subrogata. Primò enim est differentia inter alimenta, & dotem; tum quia dos de

su

sui natura transit sd hæredes, vt modo dictum est; alimenra verò oon; tum quia dos præstatur vnica præstatione, qoæ vnics præstatio liberat pattem à futuris alimentis, ad quotum præstationem non potest vnica præstatioue impelli, iuxta Doctotea, quos Vinceutius de Franchis *numero* 13. refert, & alios communiter. Postquam autem dicta præststio dotis inducit dictsm solutionem alimentorum, & liberationem ab eis in futurum, non debet iterum ad dotantem redire; quia in effectu si rediret, nihil soluisset: tum quia non est verum dotem dari, seu subrogari loco alimenrorum, sed ex causa publica, vt mulier virum inueniat, & ne periculo meretricandi exponatur; nec illa subrogario etiam in doie filiæ spuriæ probatur vllo iure; nam textus i*n d. capito cum haberet*, taotùm prouidit filiis spuriis de alimentis per patrem præstandia; quod Doctores extenderuot ad dotem filiorum, ne meretricandi periculo remsnerent expositæ, ratione cuius periculi euitandi maior est necessitas dotia, quam alimentorum; vnde non valet consequentis, ergo vnũ succedit loco alterius; sed imo vnumquodque remsnet in sua propria natura; nempe alimenta in proptia natura alimentorum, quosd morte finiantur, & dos quod transeat ad hætedes iuxta eius naturam. Quod msgis confirmatur, quia supposito contrario, admistaque præcedenti opinione communi, nemo reperiretur, qui vellet filiam spuriam ducere in vxorem; si postea eo superstite, præsertim cum magno filiorum numero cogeretur dotem restituere, & ita per indirectum daretur spuriæ materia delinquendi, scilicet meretricandi, ad quod euitandum fuit pronisum, quod doa daretur filiabus spuriis, & prouisio ipsa esset frustratoria: prædicta Vincentius de Franchis.

243 Ad quæ responder P. Barbosa *loco supra allegato numero* 71. *circa finem*, & primo dicit quod cum spuria sit incspax bonorum pateroorum, dos debet videri separata sub qualitate, & natura alimentorum; & ita habere locum regula *l. cum hi. §. modo ff. de transact.* Dicit secundo dotem per se non censert, sed imo necessariò debere considerari in filia spuria tsmquam subrogatum loco alimentorum; cum pater filiis spuriis solum ex causa alimentorum relinquere, & dare possit. Tertiò dicit illud ineonueniens, de quo in vltima confirmatione, tolli fscile, si msritus illa Bsrtholi cautela vtatur.

244 Alij denique asserunt dotem spuriæ decedentis sine liberis reuerti ad pattem dotantem, vel eius hæredes; si vero illi supersint liberi, ad eosdem liberos, vel descendentea, ex eis transmitti: ita Paleotus *de nothis cap.* 51. *numero* 6. *&* 7. Peregrinus *de iure fisci. lib.* 3. *tit* 18. *numero* 81. versic. *sed contra.* Ruious *cons.* 124. *numero* 11. *vol.* 1. Minadorus *decis.* 21. Ioannes Lupi *de illegitim. d. com.* 5. §. 1. *numero* 49. & Gaspsr. Anton. Thesaurus *q. for. lib.* 1. *q.* 25. *numere* 9. Molina *de iustitia tom.* 1. *disp.* 168. § *in dotem filia in fine* & plures alij quos Ioannea Nicolaus Lucidorus *dict. cap.* 23. *numero* 3. refert. & id potissimum voluerunt Baldus, Beroua *locis allegatis*, & Vincentius de Franchis *d. decis.* 283. *numere* 14. *&* 15. & iuxta hanc sententiam testatur Thesaurus se iudicasse, dum esset iudex ciuitatis Augustæ Taorinorum iuxta eandem etiam sacrum Consilium Neapolit. pronunciasse tefert Minadorus *d. decis.* 21. ita etiam fuisse decisum per Rotsm Florentinam scripsit Ioanoes Lupi *d. n.* 49. versic. *sed Beroum.* Hæc sententia probatur primo à Paleoto, & Vincentio de Franchis, quod dos datur pro ooeribus matrimonij, quæ onera non concernunt tsntum sostentationem viri, & vxoria, sed etiam sustentationem, & educationem filiorum, præsertim vbi viri fscultates ad illos aleodos, & educandoa non sufficerent, ac proindè iniquum, & iniustum esset, eos priuari, cum ab initio eis pars dotis racitè sit obligata. Secundo probatur à Vincentio de Franchis, Thesauro, Peregrino, & Ioan. Lupi, quia existeoribus filiis post moriem filiæ spuriæ alimenta non finiuntur, sed perseuerant, nam durat adhuc patris debitum alimentsndi filios ex spuria filta ipso viuente, & eo mortuo talis obligatio ligat eius hæredes; vt *supra numero* 230. dictum est. Probatur tertio à Peregrino, quod allegata consuetudo Msrtini, vt dos filio à patre data, ea defuncta spectet ad eiusdeni filiæ liberos, & descendentes, sit obseruanda etiam in dote filiæ spuriæ; sicut consuetudo, aut statutum de lucro dotis fauore mariti, vt *supra numero* 58. notatum est: quod idem air Ioannes Nicolsus Lucidorus *de illegitimis Cler. cit. cap.* 23. *numere* 5. addens rationes *supra numero* 239. ex Rolando adductas, ad probandum dotem spuriæ, & mortuæ sine filiis remanere apud maritum, stante statuto, quod lucrum dotale marito deferatur, deficientibus filiis tortius spplicari ipsis filiis extantibus, ne maritus sit peioris conditionis extantibus filiis, quam ipsis deficientibus, quatenus ipsis extantibus lucro dotali non esset locus, & sic priuaretur tota dote; quæ tunc potissimum est necessaria ad sustentanda onera matrimonij, scilicet filioa superstites alendos. Demum addi rectè potest, ratio illa ab inconueniente deducta, nempè quod oullus vellet contrahere cum filia spuria, & ab hac sententia puto non esse recedendum, & videtur vbique in praxi obseruari.

245 Totius tamen esset in constitutiooe dotis filiarum spuriarum adhiberi cautelam, scilicet, quod pater dotem constituens, adiiceret expressè, quod post filiæ mortem vult illam debere trsnsire ad eius filios, descendentes, & hæredes. Quamuis Locidorus *d. cap.* 23. *numer.* 6 asserat, patrem censeri, & dici velle dotem ad filios spuriæ transire, dum expressè non reseruat ea, Rota *decis.* 231. *numere* 10. *apud Duran. & eodem capito* 23. *numero* 10. *post Ioannem Lupi, & Gasparum Thesan. locis supra allegatis*, non addat sufficere quod tacitùs, & ex coniectutia eliciatur pattem in constitutione dotia spuriæ eius filias fuerit contemplstua.

§. XVIII.

Auus neptibus legitimis ex filiis spuriis, an possit ad libitum relinquere, & eos instituere.

246 POtest enim Auus nepotibus legitimis ex spurla, vel ex spurio relinquere quidquid voluerit, vt est communis Doctorum sententia, quidquid secus sentiat Hotomanus allegsta disputatione de spuriis; ita Bartholus *in l. Gallus. §. quod si* 13. *ff. de liber. & posthumis: ibidē.* Dynus, Iason, Paulus de Castro, & Alexaoder, idem Alexander *cons.* 158. *numere* 1. *lib.* 7. Paleotua *de nothis latissimè cap.* 53. *per totum.* Rolandus *cons.* 74. *numero* 64. *lib.* 1. Federicus de Scois *cons.* 57. *in sexto dubio.* Clarus §. *testamentum q.* 32. Gayllus *obseru. pract. lib.* 2. *obseru.* 88. *numero* 13. *& sequent.* Vincentius de Franchis *dec.* 283. Antonius Gomez *ad l.* 9. 10. *Tauri num.* 17. Minadorus *decis.* 31. P. Barbosa *ad l. 1. p.* 4. *numero* 76. *ff. soluto matr.* Surdua *de alimen. tit.* 1. *quæst.* 15. *numero* 10. *& sequentibus tit.* 5. *q* 7. *numero* 51. Couarruuias *de spons. p.* 2. *cap.* 8. § 5. *numer.* 13. Peregrinua *de iure fisci lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 8. Gaspar. Antonius Thesaurus *lib.* 5. *q.* 25. *numero* 9. Ioan. Lupi *de illegitimis com.* 5. §. 1. *numero* 48. Capycios *decis.* 181. *num.* 4. Benintendus *decis.* 25. *numero* 6. Syluester *verbo filij numero* 4. versic. *quintum.* Sanchez *in concl. moralibus lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 45. *num.* 2. Molina *de iustitia tom.* 1 *disp.* 167. *concl.* 9. Patladorna *rerum quotid. lib.* 1. *allegate cap.* 16. *n.* 10. & Iurisperiti communiter à Surdo, Barbosa, Sanchez *locis citatis*, & à Dugno *reg.* 366. *limit.* 2. & August. Barbosa *coll. ad l. vltimā num.* 8. *Cod. de naturalibus liberis* relsti; qoi omnes id probant ex textu *in d. l. fin. Cod. de naturalibus liberis*, vbi Iustinianus decreuit, licere Auo nepotibus suis legitimis ex filio naturali quodcumqoe libuerit relinquere, quam decisionem habere locum etiam in nepotibus

potibus legitimis ex spurio, eadem de qua *in d.leg.fin.* ratione suadente, intellexere, & sensere Glossa *ibid.* Bartholus *ibid.* §. *quid si is* Paleotus *d.c.* 53. *numero* 4. cæteri Iurisperiti præallegati, & alij. Ratio enim prohibitionis relinquendi spuriis filiis cessat in nepotibus ex spurio legitimè natis, nam fuit delictum paternum, scilicet turpitudo, & incontinentia patris, ad quam cohibendam lex statuit non posse patrem aliquid relinquere filio spurio, nec instituere filium naturalem; pater autem, seu Auus nihil deliquit quo ad nepotem ex spurio, vel naturali filio legitimè natum, sed tantum quoad filium ipsum, & consequenter non punitur Auus quoad nepterem legitimam; *nulla* (inquit Iustinianus *in d.l. finali*) *in neptem legitima est consequentia, cum leges paternum tantum vitium in filio cohibere voluerint*, & ideo iuxta leges potest Auus relinquere, quod illi libuerit, nepoti legitimo nato, siue ex naturali, siue ex spurio. Confirmant Paleotus, & Federicus de Senis, & Surdus; quia nullibi in iure reperitur prohibitum Auum posse nepoti legitime ex filio spurio relinquere, illumue instituere, quilibet autem institui potest, qui expresse prohibitus non reperitur, *arg. l. extraneum*, *Cod. de hæredibus instituendis* Addit Paleotus leges vetantes quid filiis illegitimis relinqui, esse odiosas, nec extendendas ad nepotes, quorum diuersa est causa, *arg. l. cum quidem, ff. de liber. & posthumis.*

Quamuis autem Baldus *in d.l. Gallus*, §. *quidem re-*
247 *ctè, ff. de liberis, & posthumis.* Molina *loco citato*, & nonnulli alij institutionem nepotis legitimi ex illegitimo tam naturali, quam spurio simpliciter factam, in dubio cẽseri factam contẽplatione filij spurij, scilicet vt medio nepote filio spurio bona paterna acquirantur; & sic iudicandã nullam tamquam factã in fraudem legis, conueniunt enim omnes Doctores allegati, vbi certum sit, nepotem legitimum ex filio spurio ab Auo esse institutum, vel ei relictum contemplatione patris, seu spurij, non neptis, nempè vt hæreditas, vel relictum ad eundem filium spurium perueniat, institutionem, seu relictum non sustineri, quia sicut est per se incapax, ita etiam est incapax mediante persona alterius *arg. textus in l. 1. Cod. de natur. lib.* ibi *seue itaquè*, & ibi *siue per interpositam personam*, & aliorum iurium, quæ Antonius Gomez *d.n.* 17. refert.

248 Nihilominus longè verius est, in dubio institutionem nepotis legitimi ab Auo factam præsumi potiùs contemplatione eiusdem nepotis, quam patris ipsius, seu spurij, & valere; & siue nepos sit in potestate sui patris, siue non, ita Bartholus *loco supra numero* 246 *citat.* Iason *in d.l. finali, ff. de his, quibus vt indignis*, Gomez *d. numero* 17. Gaylius *d. obseru.* 88. *numero* 15. Couarruuias *d. numero* 13. Paleotus *d. cap.* 53. *numero* 6. & 7. Surdus *d.q.* 7. *numero* 29 & 30. Larea *decis.* 95. *numero* 8. & est communis sententia Iurisperitorum, vt testantur Iason, & Gaylius. Probat Paleotus primo *per textum in l. fin. Cod. de vsufruct. & in lege si verò, §. 1 ff. mandati.* Probatur secundo, quia nemo præsumitur delinquere, nec eligere sibi viam, per quam dispositio, seu actus infirmetur, *l. similes, qui destinauerat, ff. de militari testamento, l. 3. Cod. eod. & l. quoties ff de reb. dubiis*; neque etiam dolus præsumitur, sed euidenter probandus, vt post alios Mascardus *de probat concl.* 532. *numero* 5. Menochius *lib. 5. præsumpt.* 3. *numero* 44 & Larea *d. decis.* 95. *citato numero* 8. Denique quia hodie omnia, quæ ab auo in nepotem conferuntur, censentur aduentitia, non profectitia, & vt nepoti ipsi, non eius patri acquirantur, vt Glossa, Bartholus, Castrensis, Alexander, Iason, & alij *in l. qui aliena.* §. *interdum ff. de acquir. hær. & in l. quasi. vim ff. de leg.* 1.

249 Cura autem omne dubium, & certo constaret Auum nepti, & filio spurio reliquisse contemplatione eiusdem nepotis, si disposuisset, quod nec vsusfructus ad patrem spurium perueniret, item si tempore institutionis, & relicti, ipse pater spurius non viueret; item si nepos esset emancipatus, ita Doctores vtriusque sententiæ.

Præfata autem communis sententia, quod Auus nepoti legitimo ex filio spurio possit ad libitum relinquere, vel dare; an procedat etiam in neptibus legitimis ex filio spurio incestuosè nato. Asserunt Gomez *ad d.l.* 9. *Tauri dicta numer.* 17. *initio, ibid.* Castillo § *ex testam.* Castrus *in d. l. Gallus* §. *quid si quis numer.* 6. *ff. de liber. & posthu.* & *ibidem* Iason *numero* 15. quos ad id refert Sanchez *d. lib.* 4. *cons. mor. cap.* 3. *dub.* 46. *numero* 5. At negant communiter Doctores Auum posse instituere neptem ex filio spurio incestuoso. Ita Baldus *in l. si quis incerti, Cod. de incertis nup.* Paleotus *d.c.* 53. *numero* 9. Couarruuias Gyllus *locis numero* 248. *citatis.* Surdus *d.q.* 7. *numero* 35. Sanchez *d. dub.* 46. *numero* 2. & communiter alij Doctores à Couarruuia, Surdo, & Sanchez, & Aug. Barbosa *collect. ad d.l. finalem numero* 9. *Cod. de natur. liber.* relati per textum *in d.l. si quis incestis*, vbi expresse statuitur, vt committens incestas nuptias non testetur, nisi in certas personas, de quibus ibi fit mentio; inter quas non comprehenditur nepos ex filio incestuoso; quia aut ratio ob quam contrahentes in certas nuptias, non possunt testari, nec donare, est, quia eorum bona pertinent ad fiscum, & hoc exigit sententiam iudicis saltem criminis declaratoriam (vt *in tom. 2. mor. var. tit.* 12. latiùs probaui) ideo si ante talem sententiã donent tenere factum, nec donatarium teneri restituere antè iudicis sententiam tradit *dicto dub.* 46. Sanchez post Angelum, verbo *donatio* 1. *numero* 15. Syluestrum *eodem* 5. *quæsito* 1. *versic.* 8. Tabien. *eod. numer.* 1. *versic. vndecimo.*

Eadem communis limitatur in nepote ex spurio fi- 250
lio clerici, attenta constitutione Pij V. de qua *supra num.* 591. in ea enim expresse prohibentur clerici de acquisitis ex bonis Ecclesiasticis, & de aliis aliquid dare, nedum ipsis filiis illegitimis eorundem, sed nec coniugibus, nec ipsorum parentibus, filiis descendentibus, ascẽdentibus, &c. sed de hac materia, an clericus stante dicta constitutione Pij V. possit instituere nepotes legitimos ex filio spurio natos, Clarus Couarruuias, Sanchez *locis numero* 246. *relatis.* Alij apud eosdem, & apud August. Barbosam *dicto collect. ad d.l. finalem n.* 10. *Cod. de nat. lib.* & nouissimè Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illeg. clericor. cap.* 30. & id quod controuertitur inter Doctores, est, an Pius V. solum vetet clericos de acquisitis ex bonis Ecclesiasticis, vel aliis relinquere nepotibus legitimis ex filio spurio aliisve coniunctis, affinibus, consanguineis, intuitu & contemplatione eiusdem spurij, vt tandem per circuitum bona ad spurium perueniant; an verò vetet absolutè, & etiam si legatum, vel institutio fiat nullo habito respectu ad spurium, sed solùm propter ipsos nepotes, &c & vetare solum quando legatum, vel institutio fieret intuitu, & contemplatione spurij: tenet cum pluribus aliis Ioannes Nicolaus Lucidorus *d. cap.* 30. ad quem, & ad alios præallegatos Doctores remitto lectorem, pro pleniori intelligentia præfatæ Bullæ Pij V.

Denique eadem communis declaratur procedere
quando Auus non habet filios legitimos, quia si illos 251
haberet, non posset neptibus tametsi legitimis ex filio illegitimo naturali, vel spurio bona sua relinquere, eosue hæredes instituere, constat expresse *ex d.l. finali. Cod. de natur. liber.* ibi, *nulla sobole legitima subsistente.* & tradunt Decius *cons.* 462. *n.* 20. & Doctores *supra n.* 246. pro eadem communi relati, & alij communiter, quos referunt Surdus, *d q.* 7. *numero.* 31. & Sanchez *d. lib.* 4. *cons. mor. cap.* 3. *dub.* 45. *numero* 8. & pro sobole legitima Aui *in d.l. finali* intelliguntur non solum eius filij, sed etiam nepotes, & descendentes ex filiis legitimis, vt in terminis Crauetta *cons.* 200. Paleotus *d cap.* 53. *n.* 9. & Surdus *d.q.* 7. *numer.* 32. vnde reiiciendus omnino Anton. Gabr. *com. conc. lib.* 6. *tit. de aliment. concl.* 1. *num.* 41. dum asserit Auum posse relinquere pro libito nepo-

tibus

tibus ex filia spuria. Nec Capicius *decis.* 181. *n.* 5. id absolute dicit; sed tantum, quod Auus existente ei sobole legitima potest nepoti legitimo ex spurio relinquere vnam vnciam iuxta *l.* 2. *Cod. de naturalibus liberis.*

Et quod Auus existentibus filiis legitimis, vel nepo-
253 tibus ex filiis legitimis possit nepotibus ex filiis spuriis relinquere vnam vnciam, docent etiam Glossa *in dict. l. final. C. d. de naturalibus liberis.* Paleotus *d. cap.* 53. *num.* 9. P. Barbosa *ad d. l. lib.* 1. *p.* 4. *n.* 76. *ff. solut. matrim.* & alios allegans Surdus *de alimen. tit.* 5. *dict. q.* 7. *n.* 33. & 34 & ratio est, quia minus odiosus est nepos legitimus ex filio spurio, quam filius illegitimus naturalis; vnde si vncia filio naturali relinqui potest iuxta *d. l.* 2 *Cod. de naturalibus liberis*, multo magis poterit relinqui nepotibus legitimis ex filio spurio.

254 Prædicta autem procedunt, cum Auus in testamento nepoti legitimo ex filio spurio reliquerit; nam ab intestato præfatus nepos non est capax successionis Aui, ad quem pater suus spurius ei aditum ab intestato exclusit, vt Paleotus *dict. cap.* 53. *numero* 10. post Castr. *in d. l. finali*, Socinum *in d. l. Gallus.* §. *quid si* 15. *numer.* 4 *ff. de liber. & posthu.* & Decium *cons.* 85. *fine.*

Sequitur Summarium Capitis VI.

Filiis spuriis an præstanda sint alimenta secundum diuitias paternas, & conditionem, ac qualitatem, seu dignitatem personæ patris, & filij. Negatiua sententia. n. 255. *& duobus sequen. Affirmatiua. n.* 258. *ad* 265.

Intellectus ad cap. cum haberet, in verbis finalibus, de eo, qui duxit, &c. 256. 257. 259. 260. *&* 271. *ad* 275.

Alimenta, quæ miserationis causa debentur, vt quæ marito vergenti ad inopiam; an præstanda secundum qualitatem, & dignitatem eius, cui præstare debent. Negatiua. numero 256. *affirmatiua. numero* 261.

Spuriis non sunt præstanda alimenta ita ampla, vt filio legitimo, & naturali. n. 264.

Seruis, & famulis alimenta, cibaria, & vestes sunt præstanda secundum eorum conditionem, & statum. ibidem.

Serui alij sunt digniores aliis. ibid.

Dignitas in seruis intelligitur pro meliori statu, & conditione, non pro publico honore; cuius sunt incapaces. ibid.

Spuriis qualiter arbitrio iudicis sint taxanda alimenta, & dos constituenda. n. 265.

Filio spurio præstanda sunt cibaria, vestitus, habitatio, & cætera ad corporis conseruationem necessaria, & ad disciplinas, honestasque artes percipiendas. numero 266.

Præstanda etiam sunt alimenta pro eius vxore, liberis, famulis, & ancillis, si illis indigent iuxta suam conditionem, & dignitatem. ibid.

Dos filiæ spuriæ constituenda, & danda habito respectu ad patris diuitias, & dignitatem, & patriæ consuetudinem, & semper tanta, quanta opus est, vt inueniat maritum, euitetque periculum impudicitiæ, & meretricandi. n. 267. *&* 268.

Filiæ spuriæ non debetur tanta dos, quanta dari solet legitimæ, & naturali. n. 269.

Nepotibus fratribus, & sororibus spuriis pauperibus tenetur Auus, & frater diues præstare alimenta, & dotem attentis diuitiis, & honore, dignitate, ac generis splendore. n. 270.

In concursu filiorum spuriorum, & legitimorum, ac naturalium prius sunt alendi legitimi, quam spurij; & pater non potest omnes, vel angustiora alimenta spuriis danda. n. 271.

Patrem, & matrem æquè teneri alere filios spurios docuerunt Panormitanus, & alij. num. 272.

Merenda opinatus est solam matrem teneri. numero 273.

Communis, & recepta sententia est, patrem principaliter obligari alere filios spurios, quando pater est certus, matrem vero solum in subsidium patris. num. 274. *&* 275.

Quo ad obligationem alendi filios non spectatur patria potestas, neque agnatio, neque ius succedendi in bonis filiorum, neque solus instinctus naturæ patri, & matri communis; sed quod pater sit certus. numero 276.

Quando certum est spurium esse filium Caij, vel Petronij, sed dubitatur à quo determinatè sit procreatus, quis eorum debeat illi præbere alimenta. numero 277.

Pater tenetur alere filium naturalem, aut spurium legitimatum. n. 278.

Priuilegium auget ius, non adimit. ibid.

Legitimatus nihil differt à legitimis; debet institui, & præteritus rumpit testamentum. ibid.

§ XIX.

Pater an teneatur præstare alimenta filiis spuriis habita ratione dignitatis paternæ, & diuitiarum; an vero tantum alimenta vitæ necessaria.

PORrò cum in præcedentibus pluries dictum sit fundum pro alimentis à patre spurio filio relictum, vel datum; & pariter dotem filiæ spuriæ à patre constitutã debere commensurari quantitati alimentorum congruorum debitorum, nec modum alimentorum excedere, examinandum hoc loco est; quæ alimenta filiis spuriis pater dare teneatur, stante dispositione, & æquitate Canonica *præall. c. cum haberet de eo, qui duxit*, &c. An solum alimenta necessaria ad sustentandam vitam, nulla habita ratione dignitatis paternæ, & diuitiarum, an vero iuxta qualitatem, & dignitatem personarum, scilicet patris, & filij, & quantitatem patrimonij paterni iuxta tradita *supra n.* 70. *&* 71. *de alimentis debitis filiis legitimis, & naturalibus, & n.* 162. *de alimentis præstandis filiis illegitimis naturalibus.*

Prima sententia asserit spuriis alimenta à parenti- 255
bus deberi solum iuxta necessitatem nulla habita ratione diuitiarũ, & dignitatis personæ patris, aut ipsius spurij, cum alimenta sunt præstanda, ita in his terminis. Crauetta *cons.* 219. *n.* 8. Rolandus *cons.* 74. *n.* 41. *lib.* 1. *& de lucro dotis q.* 94. *n.* 3. Cassaneus *cons.* 39. *n.* 55. Palacius Rubeus *in c. per vestras de donat. ff. notab.* 3. §. 24. *n.* 5. *& in rubr. de donat* §. 65. *num.* 52. Benintendus *dec.* 22. *n.* 8. Baeza *de non meliorandis filiabus, cap.* 8. *num.* 30. Thesaurus *decis.* 211. *n.* 36. Gama *decis.* 201. *fin. decis.* 215. latè *n.* 1. *&* 2. *decis.* 304. *num* 2. *fine. & decis.* 343. *n.* 4 P. Barbosa *ad l.* 1. *p.* 4. *n.* 65. *&* 68. *ff. solut. matrimonio.* Menochius *de arbitrariis casu* 181. *n.* 31. Corduba *in l. si quis à liberis* §. *idem rescripsit, à n.* 48. *ff. de liber. agnoscen.* Merenda *controu. iuris to.* 1. *lib.* 11. *cap.* 1. *à num.* 6. *ad* 11. Riccius *in collect. decis. p.* 6. *collect.* 2435. Vers. *neque præstanda. & p.* 7. *collect.* 3077. & nonnulli alij à P. Barbosa *d. n.* 65. Merenda *d. c.* 1. *n.* 9 & à Sordo de *alim. tit.* 4. *q.* 18. *num.* 50. & Stephano Gratiano *discept. for. tom.* 1. *cap.* 112. *num.* 4. *& tom* 4. *cap.* 613. *num.* 6. relati, & ita videntur etiam sentire Paleotus *de nothis c.* 47. *fin. & c.* 49. *fin.* & Andreas Gayllus *obseru. pract. lib.* 2. *obseru.* 88. *n.* 9. & ex Theologis ita sentit Rebellus *de obligation. iustitiæ p.* 2. *lib* 5. *q.* 8. *sect.* 2. *num.* 6. & in facti contingẽtia Senatum Granatensem decreuisse filiæ spuriæ clerici fuisse debita alimenta, & dotem solùm iuxta indigentiam naturæ, refert Larea *decisione* 95. *numero* 7. Probatur primo, quia alimenta, quæ debentur ex causa

miserationis, (vt sunt, quæ spuriis filiis à parentibus præstari debent) debentur tantum iuxta necessitatem viuendi,&præcisam indigentiam naturæ;non secundum dignitatem,vt Baldus *in l.mariti,ff.solut matrim.* (vbi vero vergenti ad inopiã docet esse ex dote vxoris soluto matrimonio præstanda alimenta solum necessaria ad vitæ sustentationem, non iuxta illius dignitatem,cum dentur ex causa miserationis, non ex aliqua obligatione)Iason *in §.item si de dota n.8.instit.de actionib.* Decius *cons.311.576.& 611.* Corduba à Lara *in l.si quis à liberis §.sed si filius num.69.*sequẽs sententiam Baldi Roland.*vbi supra* &alij à P.Barb.*d.n.65.*Peregr.*de iur. fisc.lib.3.c.18.n.72.*relan,& Rota Romana *decis.581. numero 2.p.1.in recentior. Farin.* & plures alios refert Salgado *in labyrintho credit. p. 2. capit. 24. num. 20.*Secundo probatur *in cap.cum haberet, de eo, qui duxit in matrim* in quo corrigitur ius ciuile, & decernitur alimenta non esse deneganda, sed præstanda filiis spuriis;ibi enim S.Pontifex dicit, vt vterque parens filiis spuriis necessaria subministret,quibus verbis voluit, seu innuit se comprehendere solum necessaria vitæ subsidia, scilicet illa, sine quibus viuere non possunt: quod P.Barbosa *num.67.*& Mantenda *n.9. per textum in l..., ff.de alim.& cibar.leg.*vbi necessaria fuerunt relicta libertis,& subdit Iurisconsultus, *hæc minimi æris*
256 *esse*,scilicet *minima impensa*, quasi restricta censeantur ad necessaria secundum indigentiam naturæ:& quod id tantum voluerit Summus Pontifex, confirmatur, quia ibi alimenta spuriis præstanda decreuit corrigens ius ciuile,quod illis in odium patrum incontinentiæ alimenta iure naturæ alias eisdem debita denegauit; ac proinde vult S.Pontifex ea alimenta spuriis filiis debere præstari, quæ illis ius ciuile *in Auth.ex complexu,Cod. de incest.nup.*denegauerat,scilicet alimenta iure naturæ illis debita:At iuxta Doctores communiter iure naturali inspecto debentur tantum alimenta ad necessariam vitæ, & naturæ sustentationem, non secundum personarum qualitatem, vt *supra numero* 16.dictum est.Ergo attenta dispositione *d.cap. cum haberet*, spuriis filiis debentur tantum alimenta necessaria secundum naturæ indigentiam, & non secundum dignitatem personæ patris,& ipsorum filiorum, cum hoc pertineat ad ius ciuile,quod alimenta spuriis denegauit.Quare licet ius ciuile circa præstationem alimentorum consideret personarum qualitatem,& facultates eorum,qui ea præstare tenentur;vt constat ex testibus *supra n.71.*adductis, tamen circa alimenta spuriorum ex coitu damnato progenitorum, non est attendendum ius ciuile, cum illis expresse alimenta omnia denegauerit; & ius Canonicum *in dict.cap.cum haberet*, correxerit ius ciuile solum, quatenus *in d.Auth.ex complexu* iure naturali de alimentis naturæ sustentationis necessariis aducrsabatur.

Et quamuis *in dict.cap. cum haberet* expresse di-
257 catur, quod parentes filiis spuriis necessaria subministrent, secundum eorum facultates: id huic sententiæ non obstare quasi Summus Pontifex voluerit alimenta, quoad quantitatem taxanda fore, habita ratione diuitiarum patris, aiunt iidem Doctores; & primo P.Barbosa *numero 67.* respondet textum in illis verbis, *secundum eorum facultates*, posse habere hanc interpretationem, scilicet, quod in constituendis filio spurio alimentis deberet haberi respectus ad facultates, & diuitias patris, ita tamen vt vltra necessaria ad victum nil aliud præstandum sit: vnde si pater sit diues, necessaria præstentur filio spurio, qualia conueniunt personæ diuiti, seu vt diues familiam suam alere solet: si vero est pauper, ea præstentur necessaria, vt pauperes solent eorum familiam alere; & sic filius pauperis alitur pane, & oleribus; filius autem diuitis diuerso ciborum genere, vt in simili dixit Glossa *in l.seruis vibanis 97.verbo cibarijs ff de leg.3.* & Panormitanus *in cap. nobis numero 6.de iure patr.* & dictum est *supra numero* 80.*& numero* 81. Secundo idem P. Barbosa *ibidem*, & Mantenda *numero* 9. respondent veriorem, & germanam illorum verborum interpretationem esse, quod scilicet, dum *in dict. textu* dicitur parentes teneri filiis spuriis necessaria præstare secundum quod suppetunt facultates eorum; hoc intelligi statutum in beneficium ipsorum parentum, ita vt teneantur filios spurios alere, solum quatenus possunt, & saluis sibi necessariis conlectis, ita quod non teneantur alimenta propria coarctare pro alimentis filiorum; sed eatenus tantum, quatenus eorum facultates patiantur, quæ si vtrique sufficiunt,tunc necessaria alimenta filiis spuriis præstentur.

Et iuxta hanc sententiam Thesaurus *d. decis.* 211. 258
numero 17. testatur iudicasse Senatum Taurinensem in causa Marchionatus Cevæ 8.Nouembris 1586. eandem sententiam, & solum necessitatem considerandam tenuisse Rotam in Romana assertæ dotis 29.Nouembris 1593 coram Orano refert Stephanus Gratianus *tom.1.discepi.for. in additione ad cap. 112.posita post repertorium*; licet ibi dos spuriæ (vt idem Gratianus testatur) fuerit taxata scuta quatuor milia, quod tamen est vltra necessitatem.

Altera sententia magis communis, & tenenda af- 259
firmat filiis, & filiabus spuriis à parentibus, & ab aliis, qui loco parentum eos alere tenentur, deberi, & esse præstanda alimenta attentis diuitiis paternis, & personarum patris, & filiorum conditione, generis splendore, honore, & dignitate. Ita ex Theologis Molina *de iustitia tom.1.disputation.168.paragrapho iure tamen Canonico*, Azorius *p.3.lib.5.cap.7.quæstio.9.* Megala *p.2. lib.2. capite 24. quæstio.x. numero 3.* & Lauus *eodem lib.2. capite 8. quæst.2. numero 3.* Sanchez *in consilio moral. lib.4.cap.3.dub. 34.* Fagundez *in Decalogum lib.4.cap.17.numero 12.* Lessius *de iustitia lib.2.cap.19.numero 67 & 68.* Vasquez *opusc. de testament.cap.5 §.7 dub.9.* Tuillench. *in Decalog.lib. 7. cap. 18.dub.7. numero 7.* Diana *p.1. tractat.2.resolution.85.& p.5.tract.3.resolut.231.* & Cardin. Lugo.*de iustit.& iure tom.2.disput.24.numero 123.*& Iurisperiti Glossa *in dict.cap cum haberet, de eo qui duxit*, verbo *secundo facultates* (dum enim ibi dicit hoc regulare esse, vt filiis præstentur alimenta secundum patris facultates, & allegat textum *in l.si quis à liberis, primo responso, & ff.si quis ex his ff. de liber agnoscen. & l.si competunt, & l. vltima, Cod. de alend. lib.* in quibus legibus decernitur alimenta esse præstanda iuxta quantitatem patrimonij, & personarum conditionem; apertè ostendit se sentire id habere locum etiam in alimentis, quæ filiis spuriis ex æquitate Canonica debentur) *ibidem* Hostiensis, Butrius, Ancharanus, Præpositus, Ruinus *cons.27.lib. 3.*Corsetus *in singularibus*, verbo, *spurius secundo.* Couaruuias *de sponf.p.2 cap.8.§ 6.numero* 8. Corduba à Lara *in §.idem rescripsit numero 32.53. & 90.l.si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendo.* Ludouicus Molina *de primogenio.lib. 2. cap.15.numero 55. ibidem.* Additionator alios allegans, Spino *in specul. testament. Glossa 16.numero 102.* versic. *contrarium tamen.*Gomez *ad leg.10.Tauri numero 39.*Tello *ad eandem l. 10.numero 2.*Vincentius de Franchis *decis.283. num 18.* Peregrinus *de iure fisci lib.3.tit.18.numer.72.* Surdus *de alim.tit.4.q.18.num.51.& tit.7.q.9. fine.* Ioan.Lupi *de illegitimis comm.2.§.1.n.43.*Anton.Gab. *commun.concl.lib.6 tit.de alim.concl.1.n.31* versic. *contrarium.*Stephan. Gratianus *tom.1 cap.112 à numer.6. & tom.4.cap.615. num.6 & sequent.* Paschalis *de patria potestate p.2 cap.3.num.47* Augustin.Barbosa *ad decretales tom.2 collectaneo ad c.cum haberet n.11. de eo, qui duxit, & ad Cod.tom.1.lib.5.collectanea ad l.si parentem numero 8.*Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. Cler.c.21.n.3.& sequent.* Larea *alleg. decis.95.num.6.*

Rota

Rota Romana *decis.92.n.13.p.5.diuersorum,apud Paulum Rubeum,decis.30.numero 22.p.7.apud eundem, & in Albanensi alimentorum 13.Octobris 1578.coram Seraphino,relatam à Stephano Gratiano in additione ad d.cap.112.posita post repertorium primi tomi,* & plures alij Iurisperiti apud præfatos Doctores præsertim Sanchez,Gabrielem,Surdum,Stephanum Gratianum, Lucidorum,& Laream,& iuxta hanc sententiam fuisse iudicatum in facti contingentia testatur Vincentius de Franchis,Ludou Molina,io.Lupi *locis allegatis,*& Gomez *d.decis.225.*

259 Probatur hæc sententia primo,quia ius ciuile *in dict. auth.ex cōplexu Cod.de incestis nuptiis*,filiis spuriis non negauit alimenta simpliciter necessaria ad vitæ sustentationem iure naturali debita;sed alimenta, quæ filiis legitimis,& naturalibus,& aliis illegitimis naturalibus concedit;ergo dum ius Canonicum correxit ius ciuile, quatenus spuriis alimenta denegat,voluit illis esse præstanda ea alimenta, quæ non obstante dicta dispositione iuris ciuilis *in d. Auth.ex complexu* facta, filiis naturalibus forent præstanda, quibus præstanda sunt attentis facultatibus,& qualitate personarum, facta enim reuocatione iuris ciuilis *in d. Auth.ex complexu* per ius Canonicum *in d.cap.cum haberet*,quæ antea circa alimēta filiis naturalibus præstanda iure ciuili fuerant constituta,ad filios spurios censentur extensa, vt rectè notauit Molina *d.disput.*168 §. Panormitanus *c.cum haberet.*

260 Secundo omnes præallegati Doctores probant eandē sententiā *in d.c.cum haber.*quatenus ibi decernitur, alimenta filiis spuriis subministranda secundum facultates patrimonij,quare ibi dicitur, quod non solum præsteotur alimenta secundum necessitatem naturalē;sed etiā adduntur illa verba,*secundum quod eis suppetunt facultates*;& sic habita ratione diuitiarū, & conditionis personarum. Et licet ibidem fiat mentio necessitatis, dum dicitur necessaria subministret;nihilominus id non obstat,quia etiam dicūtur necessaria,quæ respiciunt dignitatem eius,qui debet ali, vt constat *ex l.1.*vbi Gloss. *Cod. alen.lib.* & tradunt etiam Glossa *in c.Episcop.4.verbo necessaria,*& ibi Franchus,&Anchatanus *de prebendis, & in his terminis.* Surdus *d.q.18.cit.n.51.*& Stephan. Gratianus *d.c.112.n.12.& d.c.613.n.11.* & certe iniquum,& rationi dissonum esset,(vt Vincentius de Franchis,Surd.& Sanchez notarunt) quod æquè stricta alimenta consequatur spurius alicuius comitis,vel equitis, aut etiam principis,sicut cuiuslis mercatoris, aut alicuius alterius personæ priuatæ;quodque ducis filio spurio præstarentur à patre panis & olera,quæ ad naturæ solius sustentationem sufficiunt,quare merito hæc sententia in praxi recepta est,& à iudicibus fori externi seruatur,vt notauit Ludouic.Molina *d.n.55.*

Neque obstat illud,quod alimenta, quæ causa mise-
261 rationis præstantur,non debeantur vltra necessitatē naturæ;in eisque præstandis non habeatur ratio diuitiarū, & conditionis personæ,cui sunt præstanda.Nam contrarium,& quod etiam in his præstandis sit habenda ratio conditionis,& dignitatis personæ;vt in alimentis marito ad inopiam vergēti ab vxore,vel alio præstandis tradūt magis communiter Doctores,quos referunt,& sequuntur Surd.*d.q.18.n.45.*& Steph.Gratian.*d.c.112.n.21.& d.c.613.n.14.& 15.*& idem docuit Baeza *de inope debitore.c.17.& n.67.& sequen.*relatus à Salgado *d.c.24. n.24.*qui *ibid.* fatetur,id verum esse, addens tamen iuxta communem sententiam Doctorum, quos *n. 20.* refert non esse præstanda tam ampla alimenta iis,quibus tantum ex causa miserationis,& non possunt conueniri, nisi quatenus possunt facere,debentur,sicuti præstarentur,quando illa iidem possunt consequi iure actionis, legati,aut officio iudicis.

262 Non obstat etiam illud, quod ius Canonicum *in dict. cap. cum haberet*, correxerit ius ciuile, solum quatenus negans spuriis etiam alimenta vitæ simpliciter necessaria iuri naturali aduersabatur, & continebat iniquitatem. Nam iam supra ostensum est,ius ciuile non negasse spuriis alimenta iure naturali illis debita. Præterea ius Canonicum iuris ciuilis dispositionem quoad alimenta spuriorum absolutè renocauit decernens alimenta à parentibus illis danda,& secundum quod eis suppetunt facultates;atque adeo quæ circa alimenta filiis naturalibus præstanda iure ciuili fuerant constituta, censentur ad spurios filios extensa, vt supra dictum est: qualiter etiam illud verbum, necessaria comprehendat necessaria respectu dignitatis,iam probatum est.

Posterior etiam interpretatio illorum verborum, 263
prout eis suppetunt facultates, ex P.Barbosa, & Merenda *numero* 257. adducta non est admittenda; nam S. Pontifex voluit fauere filiis spuriis ibidem; & data illa interpretatione, frustra Summus Pontifex illa verba addidisset; cum certum in iure sit, & decantatum parentes in alendis etiam filiis legitimis, & naturalibus, non teneri nisi ad id,quod facere possunt saluis iis,quæ in suos necessarios vsus eos oportet impendere,vt infra dicetur.

Si dicatur spurios esse deterioris conditionis,quam 264
sint legitimi, atque adeo non esse illis ita fauendum quoad alimenta.Respondetur hinc solū inferri, quod licet etiam filio spurio, pro eius qualitate, & dignitate sint præstanda alimenta, vt probatum est; non tamen debentur ita ampla, vt filio legitimo eiusdem dignitatis, atque qualitatis forent, vt notauit Ludouicus Molina *dict.numero* 55. & dictum est *supra numero* 161. traduntque alij Doctores *ibidem* citati, non potest autem inferri sola alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria spuriis ob illorum conditionem, & natalium illegitimitatem fore præstanda; nam (vt ait Gratianus *dict.cap.112.numero 22. & d. cap.613.numero 16.* serui sunt deterioris conditionis, quam spurij, & tamen etiam in illis tractandis, alendis, & vestiendis debet haberi respectus dignitatis, & non solius necessitatis,*l. sed & si quid inædificauerit § mancipiorum, in fine, ff.de vsufructu*, vbi Vlpianus mandat seruum ali, & vestiri sufficienter secundum ordinem, & dignitatem mancipiorum; ex seruis enim alij dicuntur digniores, & magis nobiles aliis, prout nobiliori, vel minus nobili seruitio sunt destinati, vt Rebuffus *in l.censoria 203. §.itemque de seruis, versic. Atriouses ff.de verborum sign.* Intelligendo ita dignitatem,non pro publico honore (cuius seruus non est capax *l.generali Cod de tabular.lib.10.*sed pro meliori stato, & conditione iuxta Glossam *in dicto §.mancipiorum verbo, dignitatem*; & Rebuffum *in l.nepos Proculo 125.verbo, dignitas ff.de verbo significat.* vnde etiam Florianus *in d. §.mancipiorum.* infert famulis quoque conductis sine conuentione salarij, vel mercedis deberi alimenta, & vestes secundum conditionem personarum,multo magis ergo,quam in seruis idem erit dicendum in filiis spuriis.

Et si igitur alimenta filiis spuriis præstanda, sint ta-
xanda iudicis,seu boni viri arbitrio,vt Couarruuias,Spi- 265
no,Ludouic.Molina Peregrinus, Gratianus, & alij ex Doctoribus *n.158.*citatis,& etiam alij superius *num.75.* relati,nihilominus iudex in illis taxandis debet considerare diuitias paternas,& statum,ac dignitatem spurij,vt iidem Doctores,& alij à Gratiano *d.c.118.n.9.*relati,& ad id faciunt tradita *supra n.76.* de modo à iudice seruando in taxandis alimentis filiorum legitimorum, & naturalium.

Ex prædictis infertur,non solum ipsimet filio spurio
à patre exhibenda cibaria, vestitus,habitatio, & cætera 266
ad corporis ipsiusmet filij conseruationem necessaria, nec non quæ ad disciplinas pertinent honestasque artes percipiendas; vt in his terminis filiorum spuriorum alendorum notauit Paleotus *de nothis cap. 47.n.7.*cum hæc omnia alimentorū nomine cōprehen-

dantur, vt constat ex traditis *supra à numero 45. ad 63.* sed etiam præstanda esse alimenta pro omnibus personis, quas filius alimentandus tenetur alere, si aliunde nô possit eas alere, & facultates paternæ suppetant, & sic patrem spurij teneri prouidere alimenta pro eiusdem spurij vxore, liberis, famulis, & ancillis, quibus iuxta suũ statum indiget, eum hæc omnia ad statum, & conditionem spurij pertineant, & in his taxandis expresse tradunt Molina *d. disp. 168. citato §. iure tamen Canonico* Lessius *d. n. 67.* Sanchez *d. dub. 34.* Vincentius de Franchis *d. decis. 283. n. 20.* Stephanus Gratianus *d. cap. 614. n. 18.* Tello *vbi supra n. 10.* Matienzo *loco supra allegato num. 15. & 16.* & alij Iurisperiti à Sanchez *d. dub. 34. allegati*, & nonnullos alios allegans Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit Clericor. c. 21. n. 14. & 15.* & etiam Paleotus *d. num. 7.* supposito, quod spurijs alimẽta sunt præstanda secundum dignitatem, & statum illorum, non secundum præcisam naturæ necessitatem; & constat ex traditis superius *num. 83. & tribus sequen.* quamuis in specie, quod alimenta vxori filij spurij ino pi danda contradicant Thesaorus *allegat. decis. 211. n. 12.* & Merenda *d. cap. 1. num. 13.* dicens decisionem *d. cap. cum haberet*, non loqui de ea, quam proinde si non potest nutrire, non nubat contra quos stant tradita *supra n. 95.* quæ supposita reuocatione iuris ciuilis circa alimenta spuriorum, procedere debent etiam in vxore filij spurij; facta enim illa reuocatione spurij quod alimenta sunt veluti filij obseruandi, vt ait Paleotus *cap. 48. n. 3.* & ideo illorum onera pater sustinere debet, vt *d. num. 95.* probatum est; & consequenter filij spurij inopis vxori aliunde non habenti alimenta præstare, vt in his terminis tenet etiam Io. Lupi *de illeg. com. 2. §. 1. numero 25.*

267 Infertur quoque ex traditis, cum dos filiæ spuriæ in locum alimentorum succedat, minorque alimentis dari non possit; in ea constituenda à patre, vel à iudice taxanda, & arbitranda habendum esse respectum ad paternas diuitias, & ad patris, ac filiæ dignitatem, conditionem, & statum, & ad patriæ consuetudinem circa dotes filiarum, illegitimarum; & non solum ad alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria; ita oportet sentiant omnes Doctores *numero 258.* relati, & in terminis Vincentius de Franchis *d. decis. 283. num. 18. & sequen.* & plures ex Doctoribus supra *n. 202.* & *203.* relati, & cum alijs Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. Clericorum cap. 21.*

268 Imò admissa etiam sententia, quod alimenta etiam iuris Canonici dispositione attenta spurijs filiis non debeantur nisi secundum necessitatem naturalem, adhuc filiæ spuriæ dotem esse constituendam, aut iudicis arbitrio taxandam habito respectu ad diuitias, & dignitatem patris, patriæ consuetudinem, & etiam ad necessaria ad filios alendos, ex eo patrimonio procreandos, quamuis excederet alimenta, quæ pro quotidiano victu filiæ spuriæ cælibi deberentur; tradunt Paleotus *de nothis cap. 10. n. 2.* (vbi ex Decio *cons. 611.* dotem trium millium, & quingentorum scutorum filiæ spuriæ clarissimi, & locupletissimi viri constitutam fuisse visam conuenientem patriæ consuetudine attenta; cum indecorum sit filiæ ex nobilissimo, & locupletissimo patre genitæ illud sibi dotis nomine dari, quod Cælibi solum sufficeret ad victum quotidianum) P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. n. 70. & 71. ff. soluto matr.* Merenda *d. lib. 13. cap. 2. n. 28.* & Rebellus *de obligat. iustit. p. 2. lib. 5. q. 8. sect. 1. n. 6.* Ratio est primo, quia (vt inquit P. Barbosa *d. n. 70.*) aliter debentur alimenta spuriæ nuptæ; aliter quando est cælebs; si quidem nuptæ maiora videntur deberi alimenta, quia debet haberi etiam respectus ad filios, & ancillas *l. ius alimentorum ff. vbi pupillus educeri debeat*; & *l. habitatio ff. de venire in poss. mittendo*, etenim prout patri legitimo incumbit huiusmodi onus, *l. si quis a liberis §. non tamen ff. de liber. agnosc.* ita incumbit quando dotat filiam spuriam, vt constat ex traditis *supra n. 44.* & tradunt Paleotus *loco ibid. citato*, & Vincentius de Franchis *d. decis. 283. n. 14.* Secundo, quia si filiæ spuriæ pro dote ea tantum quantitas, quæ ad quotidianum victum, si cælebs mansisset, sufficeret possiet, facile inuenire non posset maritum; & sic aperiretur ei via ad meretricandum, quod maximè euitandum esse Doctores omnes docent, tanta igitur dos (si quidem) præstari Doctores, præsertim Barbosa, & Merenda) danda filiæ spuriæ, quanta opus est, vt maritum, qui honestatẽ ipsius tueri possit, ipsaque euitare possit pudicitiæ perdendæ periculum; etiamsi alimentorum vitæ sustentandæ simpliciter necessariorum quantitatem excederet.

Secundum omnes tamen spuriæ non datur tãta dos, 269 quanta dari solet legitimæ, & naturali, sed minor, *vt supra n. 163. & 164.* notatum est; & post alios tradit Lucidorus *d. c. 21. n. 19. & 20.*

Aduertendum præterea, quæ in præcedentibus tradita sunt de alimentis, & dote filiis, & filiabus spuriis 270 præstandis, procedere quando Auos, & frater in subsidium, vel defectum parentum tenetur nepotibus, fratribus, & sororibus spuriis alimenta præstare, iuxta tradenda *§ sequenti*; talibus enim nepotibus, fratribus, & sororibus spuriis præstanda erunt alimenta non solum secundum necessitatem naturæ; sed habito respectu ad diuitias Aui, vel fratris, & ad qualitatem personarum, honorem, dignitatem, & generis splendorem, vt in terminis Fagundez *loco supra n. 258.* cum parentum obligatio in ipsos transferatur, & quia quoties alimenta debentur ex dispositione legis, vel hominis, præstari debent secundum statum, & qualitatem illius, cui præstanda sunt; & facultates illius qui soluere debet, iuxta tradita *supra n. 70. & 71.* & Doctores ibid. citatos, spuriis vero ex dispositione Pontificia, & æquitate Canonica debentur, vt supra probatum est, *supra etiam n. 161.* dictum est alimenta ex causa miserationis debita præstãda esse iuxta qualitatem illius, cui debentur consideratis diuitiis illius, qui præstare debet; & in iis terminis post hæc scripta reperi sentire Ioan. Nicol. Lucidorum *alleg. cap. 21. n. 5. & seq.*

Aduertendum quoque quoad huiusmodi alimenta 271 spuriorum, quod considerandum semper est an facultates prius soppetant filiis legitimis, & naturalibus, quam ipsis spuriis, nam in concursu istorum est habenda solũ ratio legitimorum exclusis aliis illegitimis tam naturalibus, quam spuriis, quando vtrisque non sufficiunt redditus, vel si soppetant, angustiora alimenta sunt danda illegitimis, siue naturalibus, siue spuriis; ita Cordubain *l. si quis à liber. § idem rescrip. n. 59. ff. de lib. agnosc.* Surdus *de alim. tit. 7. q. 11. n. 16.* & Steph Gratian. *tom. 3. c. 562. n. 55.* Megala *p. 2. l. 2. c. 24. n. 2.* & positum est etiam *supra n. 167. fin.* & tradit quoque *d. c. 21. n. 14.* licet enim attento iure naturali in præcepto 4 Decalogi contento, æqualis sit parentum erga omnes filios obligatio naturalis illos alendi; nihilominus, quia hæc obligatio quoad filios legitimos, & naturales ex legitimo matrimonio procreatos ex duobus principiis naturalibus prouenit nempe ex ipsa generatione, & ex mattimonio, quod in officium naturæ nempe ad conseruationem humanæ naturæ ante peccatũ fuit institutũ præferenda est obligationi, quam quoad illegitimos, & solum naturales habenti; eum sit arctior obligatio, si quidẽ duo vincula magis ligant *c. 1. de tregua, & pace. & l. pen. § si vero, Cod. de adopt.* quæ obligatio tollit obligationem erga filios tantum naturales, esto etiam sint prius nati, quam legitimi; data autem huiusmodi inopia parentum onus alendi filios illegitimos naturales, vel spurios incumbit aliis consanguineis proximioribus iuxta superius tradita, si illis facultates suppetent; id quod etiam in terminis notauit Io. Nicol. Lucidorus *d. c. 21. n. 15.*

§. XX.

§. XX.

Filiis spuriis an vterque parens teneatur alimenta præstare.

NVm verò filiis spuriis vterque patēs æquè teneatur alimenta præstare, vt non perprius pater, & mater post triennium ablactationis tantum in subsidium; si pater ob paupertatem nequeat illa præbere: an verò ad illa præstanda æqualis obligatio, parque onus sit patris, & matris: difficultatem faciunt illa verba textus *in d. cap. cum haberet de eo, qui duxit, &c. vterque liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria subministrent.* illa enim verba *liberis suis*, non possunt rectè referri ad alios liberos, quam ad illos, quos vir ille (de quo ibi) ex muliere adultera, seu quam per adulterium cognouit, suscepit.

272 Prima igitur sententia asserit dictum onus alendi filios spurios incumbere tam matri, quam patri, ita vt vterque æqualiter concurrere debeat ad præstationem alimentorum prout illis facultates suppetunt; ita quod quo ad hæc sit differētia inter legitimos, & naturales, & illegitimos naturales ac inter spurios; quod illos tenetur per se, & solus pater alere; mater verò solū in subsidiū, *vt in sequ. §.* explicatur, spurios verò etiam mater æquè ac pater tenetur alere, & necessaria ad vitam subministrare. Ita Panormitanus *in d. cap. cum haberet, numero 9. ibid.* Ancharanus, Præpositus, Scaccia, Lupus *in l. si qua illustris numer. 93. ff. ad orificia* Ioannes Lupus *in c. peruersus, notab. 3. § 23. numero* 12. Vitalinus *in tract. de clausulis, an alimenta renunci. poss.* Corduba *in l. si quis à liber. § idem rescripsit. numero* 33. *& in §. si mater ff. de liber agnosc.* Ant. Gabr. *com. concl. lib. 6. tit. de alim. concl. 1. numero* 4 Gregor. Lopez *l. 3. tit. 19. p. 4. in Glossa* 1. Thesaurus *decis. 1. numero* 7. & alij Iurisperiti à Gab. relati, & ex Summistis Syluester *v. filij numero* 4. versic *quintum*, & Layman *lib. 5 tract. 10. p. 3. c. 5. num.* 9. Fundatur Panormitanus, & alij primo illis verbis textus, *vterque liberis suis necessaria subministret.* in quibus verbis mens S. Pontificis videtur fuisse, vt pater, & mater in præstatione alimentorum concurrere deberēt, & dicit Corduba, illa verba *ibi* addita, *prout eis facultates suppetunt*, non fuisse posita, vt alimenta ampla, vel angusta iuxta facultates paternas præstarentur, sed vterque ad alimenta tantum naturæ necessaria subministrāda concurrere deberet secundum facultates cuiusque; vt scilicet pater si sit ditior matre, plus conferat; & eodem modo, si mater sit ditior parte, plus conferat. Probat secundo (quasi adducens rationem, qua motus fuerit S. Pontifex ad decernendum, matrem æquè ac patrem debere concurrere ad spuriorum alimenta) quia cum spurij non sint de agnatione patris, Bartholus *l. Tutelas. ff. de cap. dimin.* nec sub eius potestate *§. si aduersus instit. de nupt.* neque illis pater succedat, sed mater ab intestato *§. fin. instit. ad Tertyll.* & alimenta eisdem spuriis debeantur ex instinctu naturæ, secundum quam filij non minus obligantur matri, quam patri, non videtur æquum, vt solus pater grauetur huiusmodi filijs alimenta præbere, sed par est, vt æquè, imo magis teneatur ad illa subministranda concurrere. Et hanc sententiam videtur tenere Garzias *de expensis cap. 3. numero* 33. *fine*; quatenus dicit regulam de matre quoad alimenta filiis præstanda omnino in spuriis locum non habere.

273 Antonius Merenda *tom. 3. controu. iuris lib. 13. capite 1. numero* 6. supponens de iure ciuili filios spurios non esse alendos a patre iuxta textum *in §. si quis sanè non habens Auth. quibus modis naturales efficiantur legitimi.* eo quod spurij non veniant nomine naturalium, de quibus *ibi*, cum inter eorum parentes matrimonium esse non possit, sed computentur inter vulgo quæsitos, & consequenter esse à matre alendos iuxta textum *in l. si quis à liberis paragrapho idem in liberis ff. de liberis agnoscendis*, vbi sic dicitur, *ergo & matrem cogemus præsertim vulgo quæsitos liberos alere, nec non ipsos eam*: hoc inquam, supponens Merenda dicit S. Pontificem *in dict. capite cum haberet*, illis verbis, *vterque liberis suis*, habuisse respectum ad filios, quos vir ille susceperat ex legitima vxore, & ad eos, quos ex illa, quam per adulterium polluerat, procreauerat; eumque per illa verba voluisse designare, quemadmodum onus alendi hos filios, partiri oporteret, vt nempè maritus suos, scilicet eos, qui ex legitima vxore nati erant, aleret, alios verò mulier. Hic enim intellectus, inquit, idem Merenda, est verbis illis omnino conformis, & dispositioni iuris ciuilis, à qua Canones non solent discedere, *capite 1. & 2. de operib. nouit. nuntiat*; & durum est verba Canonum præter eum sensum, qui ipsorum proprius est, exponere, vt ipsi iuris ciuilis correctio inducatur. Confirmat hanc sententiam lex Hispana Regia *5. tit. 19. p.* 4. quæ dicit filios spurios alendos esse à matre, Auo, & Proauo materni generis. Verùm hæc interpretatio sicut est noua, ita non admittenda vti voluntaria; tum quia nec mater iure ciuili cogitur alere spurios ex coitu damnato natos iuxta tradita *supra numero* 180. *fine*; tum quia *in dict. capite cum haberet*, nulla fit mentio legitimorum filiorum, qui ex legitima viri vxore fuerint suscepti; sed tantum illorum decem, quos ex muliere illa pellice genuerat; quibus solis licet spuriis S. Pontifex voluit prouideri debere, & necessaria à parentibus subministrari: esto ius ciuile aliud statuerit, denegando illis alimenta; & consequenter iuxta idem ius ciuile iidem spurij sint alendi à matre, & eius ascendentibus maternis, attenta dispositione *dicti §. idem in liberis*, quod à matre sint alendi, vulgo quæsiti, qui propriè dicuntur, quorum pater ignoratur.

Igitur magis communis sententia Doctorum, & tenenda affirmat patrem iuxta regulas generales prin- 274
cipaliter teneri ad alendos filios spurios; matrem verò vltra primum triennium teneri solum in subsidium. Ita Couarruuias *de spons. p. 2. capite* 8. §. 6. *numero* 13. *fine.* Paleotus *de nothis capite* 48. *ferè per totum.* Peregrinus *de iure fisci lib. 5. titul.* 18. *numero* 59. Gama *decis.* 304. P. Barbosa *ad lib. 5. p. 4. numero* 67. Valascus *consultation.* 91. Padilla *in Auth. res quæ numero* 66. *comm. de legatis.* Surdus *de aliment. tit. 1 quæst. 14. numero* 6. *fine.* Ioannes Lupl *de illegitimis comm. 1. §. 1. numero* 22. Augustin. Barbosa *collectaneo ad dict. caput cum haberet numero* 7. & Molina *de iustitia tom. 1. disputat.* 168. §. Panormitanus *capite cum haberet*, vbi ait esse communem sententiam, quam quoque nonnullos alios allegans nouissimè amplexus est Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum capite* 17. *numero* 4. Igitur cum Regula generalis sit, quod pater principaliter teneatur alere fillos legitimos, & naturales *l. Nesennius, ff. de negotiis gestis. leg. alimenta Cod. eadem l. si quis à liberis §. si mater, ff. de liberis agnoscend.* & etiam filios illegitimos naturales. *Auth. licet. Cod. de naturalibus §. si quis sanè, Auth. quibus modis natural. efficiantur legitimi, & §. penultimo iuncta Glossa v. legitimi, Auth. quibus modis naturales efficiantur sui.* Probatur eandem regula hodie, & ex dispositione, & æquitate Canonica iuxta *dict. caput cum haberet*, habere locum etiam in filiis spuriis, nam eo ipso quod dispositio iuris Cæsarei permittens; seu decernens patrem non teneri, aut non posse alimenta filio spurio præbere iure Canonico *in d. cap. cum haberet* reuocata est, & dispositio præfata iuris Canonici in foro Cæsaris

vbique recepta est; filij spurij quo ad alimenta non differunt à legitimis,& naturalibus; neque ab illegitimis naturalibus,sed quoad ius alimentorum censendi sunt, & tractandi tamquam filij , ita quod , quæ antea circa alimenta filiis legitimis, & naturalibus tantum ipso iure ciuili decreta fuerunt,ad filios spurios censeantur extensa,vt in terminis Decius *in c.per tuas n.7.de probat.* Paleotus *d.c.48.n.3.*Molina & Ioannes Lupi *loc.cit.*& sic etiam in ipsos non habetet locum dispositio iuris ciuilis facta *in d.§.idem in liber.ff.de liber agnosc.* nisi quando pater spurij est ignotus , & incertus omnino, vel quando pater eiusve ascendentes spurio alimenta dare non possunt:vt expresse Couarruuias *de spons.p.2.c.*.§ 6.*n.16.fine.*Molina *de iust.tom.1.disp.168 §.non solum parentes*,& alij,qui referūtur *infra n.283.*vbi iterum de hac re; & etiam de illa lege, regia 5.quæ iuri Canonico cedit,& correcta est quoad hoc,quod alimēta spurio à patre non debentur , vt *numero* 283.dicitur.

275 Quare textus *in d.c.cum haberet*,vtrique parenti iniungēs onus filijs spurijs alimenta ministrandi,intelligitur non ordine coniunctiuo,sed successiuo;vt scilicet pater per prius teneatur,mater verò in subsidium ; provt præfati Doctores,& in terminis Peregrinus,& August. Barbosa *loc.citat.*

276 Neque quoad huiusmodi obligationem alendi filios attenditur patria potestas,vel filij sint de agnatione,& familia,cum naturales non sint sub potestate patris,vel de eius agnatione,& familia propriè. Iason *l.fin.n.13. Cod.de verb.sign.*Paleotus *d.n.3.*& à solo patre ali debent *d.Auth.licet Cod.de natural.liber.*non à matre,nisi in subsidium, *d.l.Nessennius,d.l.alim.& d.§ si mater*; aut ius succedendi ab intestato ; nam alioqui filius ab ea sola semper esset alendus, ad quam spectat lucrum , & cum filius naturalis moritur viuente patre,mater non esset particeps successionis illius contra textum *in dict. Auth.licet,Cod de nat.lib & l.penult.Cod.ad S.C. Orficy*, & tradita a Paleoto *cap.* 39. eum cum viuentem ipsa non nisi in subsidium alere teneatur,& similiter si filij legitimi decederent, non esset mater , æquè ac pater ad eorum hæreditatem admittenda contra *Auth. defuncto Cod.ad Tertyu.*quia ipsa eos viuente patre non tenetur alere ; & nec pater nec mater teneretur alere filios adulterinos ex incestu natos , cum neuter illis succedat,vt Paleotus *d.c.48.n.4.& cap.41.n.3.* & Surd. *tit.1.q.15.n.15.*quatenus concludunt filios spurios ex coitu punibili natos non succedere matri ; mutua enim in hac re est successionis causa vt Paleotus *d.c.41.citato n.3.post medium.* Aut solus instinctus naturæ,nam alioqui etiam filij legitimi, & naturales æque ab vtroque parente forent alendi,cum tamen pater principaliter teneatur eos alere,vt dictum est:igitur attendendum tantum est, sit ne pater certus consideratis coniecturis inducentibus filiationis præsumptionem , vel quia pater spurium vti à se procreatum agnouerit ; nam cum tunc ius Canonicum iubeat , quoad alimenta spurium vti filium censeri,& obseruari debere;sunt iuris communis Cæsarei regulæ quoad præstationem alimentorum obseruandæ;*arg.text.in l 1.§ lex falcidia etiam ff.ad falcidiam*,& aduertendum textū *in d. §.idem in liberis*, ibi *ergo matrē*,non procedere, vbi pater est certus,& de eo constat vel confessione patris , vel alia probatione ; tunc enim vulgo quæsitus non est alendus à matre, sed à patre etiam iuxta ius ciuile , nisi sit ex coitu punibili natus per tradita à Corduba à Lara *in l.si quis a liberis §.idem rescripsit a n.43.ff.de liber.agnosc.*

§. XXI.

Quando constat spurium esse procreatum à Caio, vel Petronio , & ignoratur , seu dubitatur , à quo determinatè,quis ex his duobus debeat illi præbere alimenta.

QVid autem si constet spurium esse filium huius, vel illius,scilicet Caij ,vel Petronij , quia constat 277
matrem solum ab illis duobus fuisse carnaliter cognitā; dubitetur autem,seu ignoretur, cuius ex duobus prædictis sit filius ; quisnam illorum teneatur alimenta dicto filio spurio præbere.De hac difficultate latè egi *tom. 1. mor.var.tit.1 §.43.à n.1557.ad 1563.*& adibi tradita recurrat lector pro pleniori cognitione,hic enim in gratiam eorum,qui fortè *dicto tomo* carebunt , summariè tantum referam responsiones,quibus *ibid.*dixi posse difficultatem resolui.

Prima responsio fuit,quod si respectu vnius est spurius , & respectu alterius est naturalis , huius solius filius censendus est, & ab eo alendus ; cum illegitimus præsumatur in dubio naturalis ,non spurius.

Secunda responsio,si respectu vtriusque est spurius, censendus est filius illius,respectu cuius existunt verisimilioris coniecturæ.

Tertia responsio propter incertitudinem censeri neutrius filium,& sic neutrum teneri ad alimenta illi præbenda,sicut dicitur de vulgo conceptis *l.vulgo ff.de statu homin.*

Quarta responsio , si alter eorum sit ditior,& nobilior,censendum filium ditioris, & nobilioris , quasi in dubio iudicandum sit,quod est filio fauorabilius,& honorabilius , quam tamen responsionem reprobant Vasquez,Salas,& alij Theologi.

Vltima responsio , & communis Theologorum est vtrumque teneri æqualiter alimenta tali filio præstare , & si alter eorum sit ditior, & nobilior teneri pro facultate largius alimenta præbere;si vero vnus præ inopia nihil possit conferre pro alimentis , vel nolit partem suam præbere;& mater sit diues, & possit , eam debere supplere defectum illius,quod si,& ipsa mater sit pauper,& nihil possit præbere,alterum solum(si ei facultates suppetunt)teneri spurium alere.

§. XXII.

Pater tenetur alere filium naturalem,vel spurium legitimatum.

EX dictis in precedentibus de obligatione patris alendi filium illegitimum naturalem , & spurium 278
infertur , multo magis teneri patrem præbere alimenta congruentia filio naturali , aut spurio legitimato;quod tradidit Alciatus *cons.209.n.5.* & latissimè probat Surd. *de alim.tit.1.q.8. per totum* legitimatio enim accedens non debet quicquam filio detrahere,sed fauorem superaddere, vt dicitur de priuilegio,quod non adimit ius iam competens,sed auget.*l.fin.Cod. de praepositis agentium in rebus lib.12.*vbi Bartholus notat per concessionem , noui priuilegij non tolli ea,quæ antea fuerant concessa. Præterea legitimatus nihil differt à legitimis §. *fit igitur Auth.quibus modis naturales effic.legit.& §.quoniā varus,Auth.quibus modis nat. effician. sui.* vnde debet institui,& potest rumpere,& dicere nullum testamentum inofficiosum,vt legitimus pro vt alijs relatis Surd. *d.q.8.* quapropter etiam viget ad id ratio illa, quod iustè alimenta ei denegari non possunt,qui futurus est rerum Dominus *l. 1. §.sed & si incertum sit ff.de ventr. in possess.mitt.*

SVMMA

SVMMARIVM.

Capitis ſeptimi.

Quando filius eſt diues, vel ex ſua induſtria, vel artificio alimenta ſibi poteſt lucrari, Auus, & alij à patre, qui aliàs in patris defectum tenerentur, non obligantur illum alere. n. 279.

Si quis egenus habeat patrem, & filium diuitet, debet à patre conſequi alimenta, & non à filio. n. 280.

Patri permittitur vendere filium in neceſſitate, idque ratione patria poteſtatis. ibid.

Auus paternus (& idem de cateris Aſcendentibus maioribus virilis ſexus) tenetur alere Nepotem legitimum ex filio legitimo natum. n. 281.

Auus venit appellatione patris in fauorabilibus, ſecus in adioſis. ibid.

Auus tenetur neptem ex filio dotare. n. 282.

Tenetur alere Nepotem ſpurium ex filio legitimo. numero 283.

Idque etiam non obſtante lege Hiſpaniarum valente eſſe alendum ab Auo materno. ibid.

Nepos ſpurius ex filio legitimo non eſt odioſus legibus reſpectu Aui. ibid.

Auus poteſt donare, vel relinquere Nepoti ſpurio ex filio legitimo non ſolum vſque ad congruam alimentorum quantitatem, ſed etiam quantum vult. n. 284. & 285.

Macula patris non nocet filio in iis, qua ſibi quaeruntur alio medio, quam per patrem. n. 285.

Auus paternus tenetur alere nepotem legitimum, & etiam ſpurium ex filio ſpurio, vel aliter illegitimo. n. 286.

Nepos venit appellatione filij in fauorabilibus. ibid.

Nepoti legitimo, & etiam ſpurio ex ſpurio Auus poteſt ad libitum relinquere remiſſiuè. n. 287.

Auus tenetur dotare Neptem ſpuriam ex filio legitimo, & Neptem legitimam & etiam ſpuriam ex filio ſpurio. n. 288.

Nepos ali debet à patre diuite, & non ab Auo paterno, qui non habet nepotem in ſua poteſtate. num. 289. & 229.

Si nepos ſit ſub poteſtate Aui, ab eo, & non à patre licet diuite ali debere docet vna ſententia. n. 191.

Contrarium, & nepotem alendum eſſe à patre, quando eſt diues, & non ab Auo eum habente in ſua poteſtate, ſentiunt communiter Doctores. n. 292.

Auus paternus an teneatur dotare Neptem, quam habet ſub ſua poteſtate, ſi pater, aut ipſa ſit diues. n. 291. & 193.

Patre defuncto nepotes egenos teneaturne mater, an Auus paternus, ſi vterque ſit diues, alere, teneri matrem aſſerit vna ſententia. n. 294.

Altera verior docet teneri Auum, ſiue illos habeat in poteſtate, ſiue non. n. 295 & 296.

In Regnis Hiſpania, in quibus nullus Auus paternus habet nepotes in poteſtate; an Auus paternus, vel mater in defectum patris teneatur nepotes alere, & neptes dotare. n. 297. & 298.

Fœmina iure natura tenentur ablactare ſuos filios. numero 299.

Omnia animantia ſuos nutriunt filios ibid.

Lac maternum eſt maximè proprium pueri recenter nati alimentum & melius infantem maternum nutrit, quam lac alterius, magiſque ſanum. ibid.

Plurimum ad ſanitatem confert cibis nutriri ſimilibus, & conuenientibus, eum alendi natura. ibid.

Quemadmodum ſemen, ita & lac, quo puer nutritur, multum confert ad inducendam corporis, & morum ſimilitudinem. ibid.

Malè faciunt mulieres, qua poſt partum curant vbera obturari, & exſiccari. n. 299. fine.

Peccant matres, qua ſine vlla iuſta cauſa proprios filios non ablactant, ſed aliis nutricibus lactandos tradunt. num. 300.

Non eſt tamen peccatum mortale, ſi filij lactandi nutricibus bona vita, ac morum tradantur; licet ſit veniale non leue. n. 301.

Iuſta cauſa excuſans ab omni culpa matrem non ablactantem filium ſuum, eſt corporis imbecillitas, aut infirmitas, vel ſi lacte careat. n. 302. & 303.

Item ſi ſit egena, & debeat aliundè ſibi victum quaerere; virque non poſſit illi alimenta miniſtrare; vel nolit; ſecus ſi poſſit, & velit. n. 304. & 305.

Si etiam pater ſit egenus, nec matri egena poſſit alimenta miniſtrare abſque peccato, poſſunt exponere filium lactandum, & educandum hoſpitali. n. 306.

Item ſi in lactando filium, infamiam contraheret. numero 307.

Item ſi mulier eſſet monaſterium ingreſſura. n. 308.

Mater à culpa excuſatur, non lactando proprium filium, ſi id ei iuxta mores patria dedecori ſit iuxta Doctores magis communiter, putà quia ſit nobilis, & illuſtris. n. 309.

Contrarium ſentiunt alij. n. 310.

Nullum dedecus eſt matrem quamuis nobilem, etiam Reginam lactare proprium filium. ibid. & n. 311.

An à culpa excuſentur mulieres praſertim nobiles non ablactantes, vt vacent aliorum filiorum procreationi; quibus Reſpublica ciuibus repleatur. numero 310.

Sola, & praciſa conſuetudo inducta, vt matres nobiles, aut diuites non ablactent proprios filios, an excuſet ab omni culpa. Affirmatiua. n. 312.

Negatiue per ſe loquendo. n. 313.

Conſuetudo poteſt ius naturale minuere, augere, diſtinguere, non in totum auferre, & abrogare; atque adeo contra ius naturale inducta non valet. ibid.

Non valet conſuetudo, quod filij à parentibus non alantur. ibid.

Conſuetudo inducta, vt matres nobiles, vel diuites non ablactent ſuos filios, per accidens excuſat à culpa ob ignorantiam probabilem obligationis naturalis. numero 314.

Conſuetudo publica aliquid faciendi licet irrationabilis excuſat ſolum in foro externo à delicto, & à pœna ibid.

Licet conſuetudo longaua inducta, vt matres nobiles non ablactent filios, ſit in ſe praua, non expedit tamen admonere mulieres de prauitate. n. 315.

Eadem conſuetudo limitatur non procedere, quando imminet neceſſitas filij. ibid.

Mater iure poſitiuo inſpecto, primo triennio tenetur alere, ſeu lactare ſuos filios tam legitimos, quam illegitimos naturales, & ſpurios. n. 316. & 317.

Primo triennio mater poteſt inuito patre penes ſe filium nutrire. n. 317. fine.

Eodem primo triennio mater non tenetur alere, ſeu lactare filium, ſi ſit pauper, qua ſuis laboribus deberet ſibi victum quaerere; niſi pater velit illi alimenta praſtare. n. 318. & 319.

Nec ſi ſit, non poſſit lactare abſque periculo notabili ſalutis; neque ſi non ſit lactaria, aut alia iuſta cauſa impediatur lactare. n. 310.

In his caſibus, & quotieſcumque mater eſt inhabilis ad lactandum, etiam ſi ſit diues, non tenetur ſuis expenſis apud nutricem alere filium, ſed has expenſas facere debet pater. ibid.

Mater nobilis, cui iuxta mores, ſeu conſuetudinem patria dedecus exiſtimatur propriis vberibus alere filios; ſi nolit lactare, an ipſa, vel pater teneatur ad expenſas pro lactatione. n. 321.

Mater diues, quando ſine cauſa legitima recuſat lactare filium; tenetur ſoluere impenſas nutricis. n. 323.

Mater onus alendi filium intra primum triennium comprehendit solum alimentum lactis proprij, quod vero ad alia necessaria ad infantis educationem, vestes, &c. tenetur pater. n. 322.

Matrimonio bona fide contracto, dissoluto ob detectum impedimentum dirimens filij nati, vel concepti antè dissolutionem, tam intra primum triennium, quam vltra, an sint alendi communibus expensis patris, & matris. n. 325.

Quid si matrimonium fuit nulliter contractum mala fide vnius, vel vtriusque coniugis. numero 326. & 327.

Vltra primum triennium onus alendi filios, etiam illegitimos regulariter incumbit patri. n. 328.

Cur ad patrem potiùs, quam ad matrem spectat tale onus. n. 329.

Mater viuente patre diuite praestans alimenta filio, eorum aestimationem potest à patre, vel ab Auo paterno repetere. n. 330.

Quo moderamine fiat talis repetitio; & quid Iudex in facienda dicta aestimatione inspicere debeat. ibid.

Defuncto patre, & non superstite alio, ad quem spectat onus alendi filium, si mater de suo alat filium, ab eo non potest alimenta repetere, nisi fecerit protestationem repetendi, vel bona filij administraret. numero 331.

Mater diues vltra triennium tenetur in subsidium alere filium aliundè non habentem, si pater, & Auus paternus sint inopes, nec vllus eorum possit alere. numero 332.

Neque alimenta filio praestanda mater repetet. ibid.

Mater diues tenetur etiam dotare filiam, quando nec pater, nec Auus paternus ob inopiam possunt. numero 333.

Matri debetur eadem reuerentia, qua patri, eique parere debent filij, sicut patri. n. 332.

Mater non potest in ius vocari sine venia. ibid.

Mater diues in subsidium, & defectum patris tenetur alere, etiam filios illegitimos, & naturales, & spurios, licet sit mater illustris. n. 334. & 335.

Filius spurius ex damnato coitu non succedit matri, nec ei mater. n. 335.

Mater non potest tali spurio relinquere vltra alimenta. ibid.

Auus maternus, & Auia materna regulariter non tenentur ad praestanda alimenta nepotibus ex filia, neque ad Neptem dotandam. numero 336. & 337.

Auus maternus tenetur alere nepotes, & neptes dotare in subsidium, quando pater, & mater non sunt soluendo. n. 338.

Idque extenditur etiam ad nepotes naturales, & spurios. n. 339 & 340.

Naturales filij, & etiam vulgò quaesiti non ex coitu dānate nati, etiam iure ciuili ab intestato succedunt matri non illustri, & Auo materno, ac Auiae. numero 339.

Tradita de Auo materno, quoad obligationem alendi nepotes in subsidium procedunt etiam in proauo, & in aliis ascendentibus. ibid.

Versic. caeterum *alia summaria vide post numerum 341.*

CAPVT SEPTIMVM.

Quinam alij à patre teneantur filiis alimenta praestare praesertim an Auus, mater, & caeteri ascendentes, haeres monasterium, fiscus, donatarius, & caetera.

279 ADuertendum quae in sequentibus traduntur de obligatione aliorum à patre alendi filios intelligenda, quando filius sit inops, nec aliundè ex propriis bonis, vel industria, aut artificio potest honestè congrua alimenta habere, seu sibi comparare: nō verò quādo esset diues, vel ex industria, & officio, seu artificio honesto alimenta competentia sibi lucrari posset, nam si in hoc secundo casu pater ipse non adstringitur alimēta praebere filio, vt *supra n. 27. & pluribus sequentibus* probatum est: nec alij, qui defectu patris solum obligantur, ac proinde cessat eorum obligatio, in omnibus casibus, in quibus cessat, seu cessaret patris obligatio; id, quod est de mente omnium Doctorum, qui in sequentibus quaesitis allegantur.

§. *Primus.*

Si quis egenus habeat patrem, & filium diuitem, quis horum teneatur illum alere.

QVaesitum primum, si quis inops habeat patrem, & filium diuites, qui eorum teneatur, & cogi debeat 280 illi praestare alimenta. Ad hoc quaesitum Io. de Lignan. *in tract. de amicitia, §. hinc insurgit dubium n. 3.* à Surdo *de alim. tit. 1 q.* 111. relatus respondit vtrumque teneri contribuere in alimenta patris, & filij respectiue, verior, & tenenda responsio est, quòd solus pater teneatur. Ita Angelus *verbo, filius, n. 24. ad finem* Sylu. *v. filij q. 21.* Azorius *p. 2. lib. 2. c. 5. q. 13.* Ioseph Rocafull *in sua praxi quid agēdum, p. 3. lib. 2. n. 45.* & ex Iurisperitis Bartolus, & Iacobus de Arena *in l. nam quemadmodum, ff. de liber. agnosc.* Paleotus *in cap. cum haberet de eo, qui duxit, & caetera,* Merlinus *de legitima lib. 1. tit. 3. quaest. decis. 5. n. 32.* latè Surdus *d. q.* 101. & Franciscus Maria Pratus *in l. practicarum obseru. obseruat.* 891. *& in annotatione ad n. 65. c. 3. part.* 2. Arturus Paschalis *de viribus patria potest.* Ratio est quia vrget magis debitum ascendentium in descendentes, quam descendentiū in ascendentes, vnde dici solet, quod amor descendit; & obligatio alendi descendit ab aequitate, & ratione naturali, *l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc.* & superiùs saepè dictum est; naturale autem ius magis obligat patrem alere filium, quam è contra, vt Albericus *in l. penult. in fin. C. de alendis liberis*; & Alexander *in l. in suis n. 7. ff. de liber. & posth.* qui enim dat esse debet, & illud conseruare; & pater etiam conseruatur in filio (vt *in prima parte c.* 1 n. agendo de bona educatione filiorum ex Aristotele traditum est) quilibet autem primò tenetur ad sui, suarumque rerum conseruationem, *l. praeses, Cod. de seruitutibus, & aqua.* Demum attendenda est prioritas obligationis paternae, quae cum à principio subsistat, non debet tolli per superexistentiam filij. Neque obstat patri permitti vendere filium in necessitate *l. secunda Cod. de patr. qui fil. de tract.* filio autem non concedi vendere patrem; non enim ideo infertur, non esse maiorem obligationem quoad alimenta in patre erga filiū, quam in filio erga patrem; id enim fuit inductum ratione patriae potestatis, ex Baldo *in d. l. secunda n. 1.* & alios Scribentes *ibidem* ex quibus satis constat ea, quae Diana *p. 10. tract. 13. resolut.* 3. Versic. *sed ego in fauorem Alphonsi de Castro* (qui ex Corduba *in l. si quis à liberis in principio n. 7.* asserit onus alendi in hoc casu spectare ad filium, non ad patrem) asserit, non procedere in praesenti casu, sed tantum in casu extremae necessitatis patris, & filij; itaut quis vni tantum possit subuenire, scilicet tantum patri, aut forsan filio, tunc enim iuxta cōmuniorem succurrendum est potius patri, quam filio subueniendum, de quo *infra n. 1215. ad 1229.* vt Diana *d. resolut.* 3.

§. II.

§. II.

Auus paternus tenetur alere nepotes legitimos ex filio legitimo genitos in defectum patris.

281 QVæsitum secundum, an Auus paternus teneatur nepoti legitimo nato ex filio legitimo,& naturali:& similiter an proauus, & cæteri ascendentes ex linea virili teneantur pronepotes, & cæteros descendentes alere. Certa conclusio est, Auum paternum(& idem de proauo,& cæteris ascendentibus)teneri alere nepotes legitimos ex filio legitimo, & naturali natos, quos illorum pater non potest præ inopia alere;nec ipsi aliũdè habent, vnde se alere possint, Glossa, Bartolus, Albericus, *in l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc.* Corduba *ibid. §. non tantum n.*41. Bartolus pariter *in tractatu de alim. & alibi* Pontanus *de alimentis cap.*11.*n.*11.*&* 52. Paleotus *de nothis cap.*47.*n.*6. Io. Garzias *de expensis c.*3.*n.*33. Surdus *de alim. tit.* 5. *q.* 15. Seraphinus *decis.* 447.*n.*5. Stephanus Gratianus *tom.*1.*cap.*159.*num.*14. Vincentius de Franchis *decis.*178.*n.*10. Fachineus *controu. iuris lib.* 10.*cap.*40. Royas *de successionibus cap.*23.*n.*30. Rota *decis.*431.*n.*3.*p.* 4. *diuersorum*, & Iurisperiti communiter, quos Surdus *d.q.*51.*n.*1. refert, & idem docent Summistæ, & Theologi, præsertim Azorius *p.*2. *lib.*2.*cap.*4.*quæst. vltima* & Rebellus *de oblig. restit. p.*2. *lib.*5.*q.*4.*n.*5; & à fortiori omnes Doctores asserentes Auum paternum teneri alere nepotes spurios ex filio legitimo natos, qui *infra* citantur. Constat hæc conclusio *ex dicta l. si quis à liberis, §. vtrum autem* vbi ita Vlpianus; *vbi autem tantum patrem Auumque paternum proauũque paterni aui patrem, cæterosque virilis sexus parentes alere cogamur; an verò etiam matrem, cæterosque, & per illum sexum contingentes cogamur alere, videndum est; & magis est, vt vtrobique se iudex interponat; quorundam necessitatibus facilius succursurus, quorũdam ægritudini; & cum ex æquitate hæc res descendat, charitateque sanguinis, singulorum desideria perpẽdere iudicem oportere.* Hæc Vlpianus, *& in Auth. vt liceat matri, & Auia, §. illud* de Auis maternis simile habetur; *quod autem* (dicitur ibi) *de alenda matre, & filiis indigentibus definiuimus, hoc quoque in omnibus ascendentibus, descendentibusque personis vtriusque naturæ valere præcipimus*; quod Authenticum refertur *in Auth. si pater, Cod. de diuortio facto.* Probatur etiam *ex §. non tantum alimenta d. l. si à liberis*, vbi quod pater non solum tenetur alere filium, sed etiam alia onera sustinere; & consequenter etiam alere nepotes ex filio, cũ numerentur inter onera filij, eadem enim ratio, & æquitas naturalis, quæ dictat, & suadet filium esse alẽdum à patre, dictat etiam esse alendum ab Auo, & cæteris ascendentibus in patris defectum; super qua ratione naturali fundatur dicta legis dispositio. Procedunt autem prædicta non solum patre viuente, sed etiam mortuo, vt post Ruinum *cõs.*94.*n.*8.*vol.*5. & Aretinum *cons.*17.*num.*15. notauit expressè Surdus *d.q.*12.*n.* 2. & est de mente aliorum, & est ad id Textus expressus *in l. penult. ff. de liber. agnosc.* vbi dicitur, quod nepos, seu filius est patri oneri, nisi aut pater non sit superstes, aut egenus est. Confirmatur prædicta conclusio ex eo, quod Auus veniat appellatione patris *l. iusta interpretatione de verborum significatione*, Gratianus *d.c.*259.*n.*15. & latè Surdus *d.q.*12.*n.*3. quod est verum, in dispositione fauorabili, vt post alios ibidem Surdus; licet secus in correctoriis, & odiosis, vt idem Surdus ex Beroo, Dueña, & Ascanio *de patria potestate effectu* 1. *numero* 51.

282 Ex hac conclusione infertur Auum teneri dotare neptem ex filio, de qua re Surdus latè *d.q.*12. Pontanus *d. cap.*11.*num.* 12. Fachineus & Rebellus *locis citatis*; & Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. non tantum n.*69. *& infra* cum de obligatione parentum dotandi filias pertractabimus.

§. III.

Auus, & Proauus paterni tenentur alere neptem spuriam ex filio legitimo procreatam.

283 AN vero Auus teneatur alere etiam nepotem spurium ex filio legitimo natum in defectum patris? Negauit Vasquius *de success. creatione lib.*2.§.20.*num.*160. *& n.*318. *&* 319. asserens esse alendum tantum à coniunctis ex parte matris. Sed cæteri Doctores communiter affirmarunt attenta æquitate Canonica, seu dispositione iuris Canonici *in cap. cum haberet de eo qui duxit, & cætera in præcedentibus* explicata. Ita Socinus *cons.*161.*n.*9. Nicolaus Vbaldis *in tract. de successionibus ab intestato p.*1. *in* 4. *specie liberorum*, Couarruuias *de spons. p.*2.*c.*8.§.6.*n.*16. Gama *decis.* 11. *n.* 7. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit n.*42. Carpanus *ad statutum* 313.*n.*15. Ludouicus Molina *de iustitia tom.*1.*disp.* 168. §. *non solum parentes*; Surdus *d. quæst.*12.*n.*6. *& duobus sequentibus*, Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.*17.*n.*9. Azorius *loco supra citato*, & alij. Eadem enim æquitatis ratio quæ viget in patre spurij, locum etiam habet in eius auo, proauo, & cæteris maioribus: ac proindè sicut hodie pater iuxta dispositionem iuris Canonici *in d. cap. cum haberet*, in foro seculari vbique receptam (vt superiùs ostensum est) tenetur alere filios spurios ex coitu punibili procreatos; ita etiam Aui paterni in defectum patris eos alere tenentur, quemadmodum enim lex ciuilis, quæ matrem cogit ad alendum filium illegitimum, extenditur per identitatem rationis ad ascendentes per maternam lineam, vt docet etiam Vasquius, ipse *loco citato*; ita non apparet ratio, cur non eodem modo extendenda sit ad ascendentes per lineam paternam lex Canonica, quæ ex æquitate compellit patrem alere filios spurios, maximè quia respectu Aui sunt minus odiosi *arg. l. finalis, Cod. de naturalibus liberis.* Quare legem regiam 5. *tit* 19.*p.*4. dicentem filios spurios esse alendos à matre, Auo, & proauo ex linea materna in defectum matris (in quo sequuta est rigorem iuris Cæsarei, *§. idem in liberis, ff. de liber. agnosc.*) corrigi per ius Canonicum, illique cedere; tradunt Couarruuias, Molina, Padilla *in Auth. res quæ n.*66. *comm. de legatis*; & alios allegans Surdus *d.q.*15.*n.* 9. licet non rectè secus sentiant Vasquius *d.n.*319. & Gregorius Lopez *l.*5.*tit.*19.*p.*4. & Corduba a Lara *in §. idem rescripsit n.*46. *&* 47. *l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc. addens d. l.* 5. *regiam* non habere locum, si spurius probauerit se esse nepotẽ, nam tunc Auus paternus etiam iuxta illam *l.*5. cogitur præstare alimenta.

284 Ex quibus infertur Auum posse relinquere nepoti spurio ex filio legitimo nato eo prorsus modo, quo pater potest illi relinquere, scilicet vsque ad congruam alimentorum quantitatẽ iuxta tradita *in præcedentibus*, vt Iason *cons.*26.*n.*12.*vol.* 1. cum id possit pater iuxta dispositionem iuris Canonici *in d. cap. cum haberet.*

285 Imo Auus paternus eidem nepoti spurio ex filio legitimo, & naturali potest relinquere, & donare quantum vult; vt Surdus *de alim. tit.* 1.*d.q.*12.*n.* 10. *& quatuor sequentibus*; & cæteri Iurisperiti ab eodem Surdo *num.*12. relati, & idem Surdus *cons.*84.*n.*14. Non enim reperitur lege aliqua cautum, quod Auus non possit relinquere nepoti spurio; & solum patri prohibetur relinquere filio spurio, non verò Auo interdicitur relinquere nepoti spurio, *in Auth. ex complexu, Cod. de incestis nuptiis, & l.*10. *Cod. de naturalibus liberis*, & cũ d. lex sit odiosa, non est extendenda; & in Auo cessat

ratio,

ratio, qua lex ciuilis prohibuit à patre relinqui, *l. finali, Cod. de natur. lib.* Nec macula patris nocet filio, in iis quæ sibi quæruntur alio medio, quàm per patrem *l. diui fratres, ff. de iure patronatus.*

§. IV.

Auus tenetur alimenta præstare nepotibus legitimis, & naturalibus, ac etiam spuriis ex filio spurio, vel naturali procreatis.

286 QVemadmodum autem Auus, & Proauus paternus, & cæteri maiores tenentur alere nepotem spurium ex filio legitimo; ita eadem ratione in defectum patris viuentis, vel defuncti Auus (& sic de reliquis maioribus paterni generis) paternus eadem ratione tenetur alere filium legitimum, & naturalem natum ex filio spurio, vel aliter illegitimo. Ita Ruinus *consil. 124. num. 1. vol. 1.* Rolandus à Valle *consil. 54. num. 6. 2. n. 2.* Paleotus *de Nothis cap. 47. num. 6. & cap. 51.* Vincennus de Franchis *decis. 283. num. 15. & decis. 686. n. 2.* P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. num. 75. ff. soluto matr.* Peregrinus *de iure fisci lib. 3. tit. 18. n. 64.* Gama *d. decis. 11. num. 7.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescriptis num. 39. & sequ.* Surdus *de alim. tit. 1. quæst. 13. num. 1. & 2.* Gaspar Ant. Thesaurus *quæst. for. lib. 9. quæst. 55. num. 9.* Augustinus Barbosa *collect. ad cap. cum haberet, n. 8. de eo, qui duxit;* Doctores alij *supra num. 183.* relati, & alij plures apud præcitatos præsertim Peregrinum, Surdum, & Franeum, Probant Franeus, & Surdus *ex d. cap. cum haberet, vbi* dum dicitur, quod pater liberis suis tenetur alimenta ministrare; liberorum enim appellatione veniunt non solum filij, sed etiam nepotes, *l. liberorum, ff. de verborum sign.* præterea in fauorabilibus dispositio loquens de filiis extenditur ad nepotes, vt Bartolus *in d. l. liberorum* præterquam quod maior est ratio alendi nepotes legitimos ex filio spurio, quam nepotes spurios ex filio legitimo, cum non sint ita odiosi legibus ob legitima natalia; & cessat in eis causa, per quam iure ciuili denegantur alimenta, vt scilicet pater puniatur in filio. Imò etiam nepotibus spuriis ex filio spurio in defectum patris tenetur Auus paternus alimenta præstare, vt in terminis Gomez *d. decis. 11. num. 8.* & Ioannes Nicolaus Lucidorus *d. cap. 17. num. 10.* eum & hi nepotes spurij ex spurio nomine liberorum contineantur, & quoad hos etiam habeat locum eadem æquitatis naturalis ratio in Auo, quæ in patre, & siiuxta *d. cap. cum haberet, de eo, qui duxit,* & cæteris, quoad alimenta præstanda idem ius naturale respicit tam spurios, & incestuosos, quam legitimos; non minus cogitur Auus nepotem quamuis spurium, & ex spurio alere, quam cogitur Auus alere nepotem legitimum ex filio legitimo.

287 Posse autem Auum huiusmodi nepotibus legitimis, & naturalibus, vel spuriis ex filio spurio progenitis quantum voluerit, legitimis filiis sibi non extantibus, relinquere, ostensum est *præcedenti, §. à n. 246.*

§. V.

Auus tenetur dotare Neptem spuriam ex filio legitimo, & Neptem legitimam, vel spuriam ex filio spurio.

288 EX traditis *num. 183. & 186.* sequitur qua ratione Auus in defectum patris tenetur alere nepotem spurium ex filio legitimo, & nepotem legitimum, & naturalem; vel spuriam ex filio spurio, eadem quoque eum teneri dotare neptem spuriam ex filio legitimo, & neptem legitimam ex spurio, cum dos succedat loco alimentorum; & vbi dos loco alimentorum succedit à pari procedunt alimenta, & dos, vt *supra n. 202.* notatum est. Vbi probatum est patrem ex eo, quod tenetur alere filium spurium, teneri etiam dotare filiam spuriam, & ita etiam Auus obligatur dotare neptem ex spurio, quia pater debet sustinere onera filiorum, *l. si quis à liberis, §. non tantum, ff. de liberis agnosc.* Surdus *d. quæst. 13. num. 2.* & Lucidorus *d. cap. 17.*

§. VI.

Auus paternus an teneatur alere nepotem, quando filius est diues.

QVæsitum tertium, an Auus paternus diues teneatur alimenta præstare nepoti, vel nepti, quando filius est diues, an verò ipsi filio diuiti incumbat onus alimentorum.

Prima sententia distinguit inter Auum paternum, 289 habentem nepotem, vel neptem in potestate; & inter Auum non habentem in potestate: si ergo Auus paternus non habeat in potestate nepotes, & pater sit diues, ait hæc sententia non Auum, sed patrem diuitem teneri illos alere; si verò habeat in potestate, ipsum Auum teneri illos alere, etiam si pater sit diues. Ita expressè P. Barbosa *l. 1. p. 4. n. 115. versic. secundo vrget, & n. 121. initio, ff. soluto matrimonio,* & Socinus *iunior in d. l. 1. n. 92.* ab eodem Barbosa *d. n. 121.* relatus, & pro hac sententia videntur posse allegari omnes Doctores asserentes Auum paternum teneri dotare neptem, quam habet in potestate, & si pater sit diues, vel etiam ipsa sit diues; quos referunt idem Barbosa *num. 122.* Fachineus *contr. iuris lib. 10. cap. 40.* & Surdus *de alimentis, tit. 1. quæst. 10. 18.* & sequitur Rebellus *de oblig. iust. p. 2. lib. 3. quæst. 4. n. 23.*

Primam partem huius sententiæ probat Barbosa *d.* 290 *num. 121.* quia quando Auus non habet nepotes in potestate, quia sunt emancipati, tunc eis debet alimenta ex æquitate, & charitate sanguinis *l. si quis à liberis, §. 1.* consonantius autem æquitati, & charitati sanguinis esse videtur, quod priùs pater cogatur alere filios, quam Auus etiam paternus, vt Alexander *in l. alimenta in fine, Cod. de negot. gestis,* & Boërius *consil. 7.*

Secundam partem, quod Auus etiam existente patre di- 291 uite teneatur alere nepotes, quos habet in potestate, probat Barbosa, primò *per textum penult. ff. de liberis agnosc.* ibi enim ait legem constituere differentiam inter descendentes per lineam masculinam, vel fœmininam, & in hoc secundo casu velle, quod Auus teneatur alere nepotes, nisi filius sit inops; quare (subdit idem Barbosa) vt is casus differat à primo, intelligendum est Auum per lineam masculinam teneri alere nepotes, etiam si filius sit diues, dummodo nepotes sint sub potestate Aui, secundo *d. n. 121.* probat, quia quando Auus habet nepotes in potestate, concurrit in eo duplex vinculum, scilicet naturale proueniens ex charitate sanguinis; & ciuile proueniens à patria potestate, atque adeo propter hoc duplex vinculum cogitur alere nepotes iuxta *d. legem penult. ff. de lib. agnosc.* Tertiò probatur, quia Auus paternus tenetur dotare neptem, quam habet in potestate, si ipse sit diues, & etiam filius sit diues ex regula *l. qui liberos. 19. ff. de ritu nuptiarum,* quæ generaliter loquens ita habet *qui liberos, quos habet in potestate iniuria prohibuerit ducere vxores, vel nubere; vel qui dotem dare non volunt, coguntur in matrimonium collocare, & dotare.* Ex quibus verbis videtur manifestè constare, onus dotandi principaliter prouenire ex patria potestate, ergo à fortiori tenebitur nepotes alere, licet sit diues, cum maius incommodum sit in dote danda, quam in alimentis suppeditandis, vt *supra n. 201. & 202.* dictum est: & tradunt Alexander, & alij *d. num. 101.* relati; quia alimenta dantur singulis mensibus, dos autem semel

vna

vna solutione numerari solet, vt ibidem dictum est: & regulariter valet argumentum de dote ad alimenta iuxta Doctores. Plura alia cumulat Surdus *d.q.*101. ad idē probandum, quæ apud ipsum videri possunt; & ab ipso vt potè a longè deducta existimantur nullius momenti, nec opus esse refelli à tenentibus contrarium.

292 Altera sententia indistinctè, & absolutè asserit, quādo pater est diues, Auum paternum quantumuis diuitem non obligari nepotibus præstare alimenta, sed ipsum patrem. Ita Bartolus *in l.pen.ff.de liber. agnosc. & in l.unam quemadmodum, ff.de liber.agnosc.* Socinus *cons.* 561. *vol.*2. Io. Lupi *in cap.per vestras notab.*3. §. 24. *de donat.inter vir. & uxor.* Ascanius Clem. *de potest.patria effectu* 17. *n.*17. Pontanus *de alim.c.*51. *n.* 12. Peregrinus *de iure fisci lib.*3. *tit.*18. *n.* 64. Corduba de Lara *in l.si quis à liberis, §.in princ.n.*36. *ff.de liber.agnosc.* Surdus *d.q.*102. *n.*6. *& sequ.* Fachineus *allegato cap.* 41. Io. Lupi *de illegitimis com.*2. §.1. *num.*26. Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum d.cap.*17. *num.* 8. & cæteri Iurisperiti communiter, quos latè refert Surdus *d.n.*6. vbi dicit esse veriorem, & communem sententiam, qui omnes probant ratione *supra n.*190. tacta, scilicet quod obligatio alendi oritur ex charitate, & sanguinis coniunctione, atque naturali stimulo, seu instinctu, quo pater impellitur filios educare, super qua charitate, & sanguinis coniunctione, atque instinctu naturali fūdatur legis dispositio *in d.l.si quis à liberis, ff.de liberis agnosc.* Huiusmodi autem obligatio prius afficit patrem, vt potè filio magis coniunctum, & immediatam illius causam, & proximum principium, & cuius filius est pars, & imago, atque adeo ipse pater, cum potest, debet filios suos alere, ipsa naturali ratione sic dictante; Auus autem in defectum patris inopis; & qui alimenta filiis non possit ministrare, vt *in præcedentibus quæsitis* ostensum est. Confirmatur *ex d l.si quis à liberis §.virum autem;* vbi ex contentis in linea recta masculina obligatis ad alendum liberos primo loco enumeratur pater: *Virum autem tantum pater, Auusve paternus,* & cætera. Item *d.l.si quis à liberis, §.sed si filius, filium diuitem non cogimur alere;* censetur autem diues, qui patrem habet diuitem, Surdus *d.tit.*1. *quæst.*103. *num.*3. & Doctores *in Auth.præterea Cod. unde vir.* Rursus *d.l.penult.ff.de liber.agnosc.* Auus maternus non cogitur alere neptem, nisi quando pater defunctus est, vel est egens, ergo nec paternus: tantum enim abest, vt *ex d.l.pen.* colligatur, legem velle Auum paternum teneri alere neptem, si pater sit diues, vt potiùs Doctores, quod dicitur de Auo materno, (licet non habeat in potestate nepotes) intelligant etiam de Auo paterno; vt Aretinus *cons.*17. *num.*11. & Surdus *tit.*1. *q.*17. *num.*2. maximè quia legum correctio euitanda est, nec inducenda, vbi non est expressa, vel adsit vrgens coniectura. Quare, cum ex *d. l. si quis à liberis* onus alendi liberos primò incumbit patri, & in eius defectum Auo paterno, nec *d.l.penult.* adsit verbum indicans contrarium, non potest censeri correcta dispositio *eiusd.l.si quis à liberis.* Neque etiam in Auo potest considerari duplex illud vinculum ad alimenta obligans, scilicet naturale, & ciuile ex patria potestate proueniens; nam obligatio alendi filios non prouenit ex patria potestate, vt constat ex traditis *cap.*1. *num.*5. & superius, *num.*176. sed ex naturali ratione, ipsoque instinctu, & stimulo naturæ impellente parentes ad proprios partus educandos, & conseruandos, cui innititur legis dispositio.

293 Demum, quod dicebatur de obligatione Aui paterni dotandi neptem, quam habet in potestate, licet siue pater, siue ipsa neptis sit diues; magis communiter à Doctoribus negatur; quos referunt idem P. Barbosa *d.p.*4. *num.*11. Menochius *cons.*183. *num.*14. *lib.* 2. & Surdus *d.quæst.*102. *num* 8. qui & illos sequitur, & eandem sententiam latè defendit Fachineus *d. cap.* 4. vbi testatur esse communem Doctorum, de qua controuersia in suo loco, vbi agendum de obligatione parentum dotandi filias. Præterea dato, quòd *d.l.qui liberos* sit generalis decisio, quod qui habet in potestate filios teneatur dotare, non sequitur quod lex voluerit etiam Auum teneri præstare alimenta nepotibus omnibus, cum sit diuersa ratio alimentorum, & dotis, quando hæc non est danda ex miseratione, & pietate, & præcisè loco alimentorum iure naturæ debitorum, & ita non semper valet argumentum de dote ad alimēta; sicut nec sēper valet de alimentis ad dotem, vt *in præcedentibus* dictum est: & notauit Paleotus *de Nothis c.*49. *n.*1.

§. VII.

Patre defuncto nepotes egenos tenentur ne Auus paternus superstes, vel mater, si ambo sint diuites, alere.

QVæsitum quartum, filiis egenis, patre defuncto 294
Auusne, aut Proauus paternus, an verò mater, quando vterque scilicet, & Auus, & mater est diues, teneatur præstare alimenta. Teneri in hoc casu matrem asserunt Molina *de iust.tom.*5. *disp.* 568. §. *in defectum patris, & disp.*228. § *secundum est,* Azorius *p.*2. *lib.* 8. *c.* 4. *quæst.*8. versic. *præterea,* Bonacina *tom.* 2. *disp.*2. *p.*6. §. 1. *num.*3 Villalobos *tom.*2. *tract.*41. *diff.*8. & Ægidius, Trullench *in Decalog.lib.*4. *c.*5. *dub.*3. *num.*23. Hi enim Theologi statuerunt hunc ordinem circa filiorum alimenta, vt primò pater ad illa præstanda teneatur, in defectum ipsius impotentis onus alimentorum transferri in matrem; in defectum verò matris ad alimenta præbenda obligari Auum, & Proauum, & cæteros ascendentes ex parte patris, & ex parte matris; ita tamen vt primò teneantur Aui, & ascendentes per virilem sexū; & his deficientibus Aui per fœmineum sexum, & eandem sententiam videtur tenere Antonius Gomez *ad l.* 40. *Tauri, num* 75 quatenus absolutè dicit, mortuo patre matrem teneri de iure alere filios; & ipse, ac præallegati Theologi probant per textum (quem Gomez dicit esse formalem, & expressum) *in l.si quis à liberis, §.virum autem, ff de liber.agnosc.* Azorius probat etiam ex textu *in § ergo & matrem, ff eodem.* Aliam rationem ipsi non adducunt. Sed probatur præterea, quia obligatio alendi filios descendit ex æquitate naturali, charitate, & sanguinis affectione, vt dicitur *in l.si quis à liberis, dicto §. virum autem,* mater autem plus filios diligit; eisque proximior est sanguinis communione, quam Auus paternus; & consequenter in matre viget potentius ius sanguinis, quam in Auo, ergo iure naturali eosdem alere priùs, & potiùs tenetur, quàm Auus. Rursus mater filio decedenti succedit excluso Auo paterno, ergo & illum alere debet.

At tanquam verius asserendum Auum, & cæteros
ascendentes prius teneri, non matrem. Ita ex Theologis 295
Angelus, *verbo, alimenta, num.* 1. Syluester *verbo eodem num.*2. *& verbo, filij, quæst.*21. Versic. *mater tamen;* Layman *lib.*5. *tract.*10. *p.*3. *op.*5. *num.*7. Megala *part.* 2. *lib.* 2. *cap.*23. *quæst.*1. *num.*23. *fine,* & Ioseph Rocafull *in praxi quid agendum pars.*3. *lib.* 2. *num.*44. ex Iurisperitis, Ruinus *cons.*94. *num.*9. *&* 10. *vol.*5 Castro *in l. Nesennius, ff.de negot.gest. & cons.*186. *num.*3. *vol.* 2. Corduba à Lara *in d.l.si quis à liberis, §.si mater num.* 37. *& duobus sequ.* P. Barbosa *in l.*1. *p.*4. *num.*223. *ff. soluto matr.* Stephanus Gratianus *tom.*2. *cap.*159. *num.* 14. & Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæst.*103. *per totum.* Probatur hæc sentētia inprimis ratione ducta ex ipsa natura, quia sicuti pater conseruatur in filio, ita & Auus, quare eodem naturali instinctu, atque stimulo, quo inclinatur homo ad diligendum filios, impellitur ad diligendos nepotes, & non minus intensè, imò magis, cum in ipsis contemetur *l.liberorum* 220 *fine de verb.signif. Etenim* (inquit tex) *idcirco filios, filiasque concipimus, atque edimus, vt ex prole eorum, earumve æternitatis nobis memoriam*

memoriam in æuum relinquamus. Vnde *ibidem* dicitur, quod naturali ratione docẽte nepotes,& omnes ex nobis descendentes filiorum nomine continentur;& quod non possumus dulciore nomine nepotes nostros, quam filij appellare,quapropter argumentum illud pro contraria sententia adductum de charitate, & affectione sanguinis reponquerent;nam non minùs ardenter,imo ardẽtiùs(vt post alios notauit Surdus *d. q.* 103.) descendit amor in nepotes,quam vigeat in filiis, & experientia ipsa constat Auos, & Proauos non minus gaudere de nepotum, & pronepotum natiuitate,quam de filiorum ortu; eosdemque nepotes non minus intensè diligere; ergo etiam attenta propria conseruatione,& ipsa charitate,& sanguinis coniunctione Auus tenetur potiùs,& priùs,quam mater,alere nepotes; sicut & tenetur alere filios; quorum etiam nomine ita natura ipsa dictante iidem nepotes continentur. Et ex hac ratione reiicitur sententia Cordubæ *d.§ si mater n.*39. dicentis iure naturæ potiorem esse causam matris in alendo filio, quam Aui paterni in alendo nepote; hoc tamen ius naturale contrahi ratione à natura ducta, constitutumque esse iure ciuili,ne matri oneri sit filius,sed auo paterno iure patriæ potestatis,cum nepos in Aui sit potestate.*l.liberorum,ff.de adoptionibus,& §.1.quibus modis ius patr. potest.soluitur*;& vsusfructus eorum, quæ filius quærit, si Castrensia non sunt, Auo acquiritur iure patriæ potestatis *l.cum oportet.l.fin.in princ Cod.de bonis,quæ liberis, & instit. per quas personas nobis acqu. in princ.* vnde secundum naturæ regulas, Auus, qui sentit commodum,quia ei nepos quærit,sentiat incommodum alẽdi,nec cogatur mater alere,cui filius non quærit *l.secũdum naturam,ff.de reg.iuris.* Ita Corduba,contra quem vlteriùs est,quod onus alendi filios non attendatur ex patria potestate,vt sæpè in præcedentibus dictum est, alioquin pater non cogeretur alere illegitimos filios;nec ex successione seu iure succedendi,& lucri acquirendi, vt pariter in præcedentibus ostensum est:& tradũt Ruinus *d cons.*54 *fine*,P.Barbosa *d.p.4.n.* 124. & Surdus *d. q.*103.*fi*... eum pater & mater æquè filio succedant, & tamen alere tenetur pater,non mater,vt constat *ex l si quis à liberis*,& clarius *l.penult.*(vbi dicitur filium esse patri oneri quoad alimenta,)*ff.de lib:r.agnosc.* præterea data doctrinã Cordubæ nepotes, quos in sua potestate non haberet Auus paternus diues,essent alendi à matre diuite; & ita non esset vniuersaliter vera sententia, quam ipse *ibid.n.*37.approbat,quod Auus paternus alere teneatur nepotem,non mater.

196 Confirmatur eadem sententia attento iure ciuili, & primò, quia appellatione filij venit nepos, vt constat *ex d. l. liberorum, ff. de verb. signif.* & dictum est *supra n.*286 sicut & nomine patris veniunt etiam in hac materia alimentorum cæteri ascendentes per sexum virilem,vt Angelus, & Silnester *locis supra citatis.* Secundò quia pater præter alimenta filij tenetur etiam alia filij onera sustinere, *§.non tantum, ff.si quis à liberis, ff.de liber. agnosc.*& filij sunt onus patris, & consequenter Aui,qui nepotes propter filium cogitur alere. Tertiò,quia mater vltra primum triennium non tenetur alere filium habentem aliundè,vnde possit ali,vt quæsito sequenti:non dicitur autem non habere, quando adest Auus diues,qui ad hoc tenetur; & quia non dicitur pauper,qui patrem, vel Auum habet diuitem,vt Surdus *d.q.*103.*n* 3.& dictum est *supra n.* 292. Quartò *ex d.§.vtrèque autem, ff. si quis à liberis*, ibi obligatio alendi liberos iniungitur primo loco patri, & eius ascendentibus per lineam maternam, ergo Auus paternus prius quam mater tenetur nepoti in defectum patris alimenta præstare. Quod magis confirmatur; quia cum principalis obligatio alendi semel a lege iniuncta sit patri,& ita constituta in ascendentium sexus virilis linea, faciliùs per eandem lineam excurrit in Auum, quam vt transeat in aliam lineam maternam, quia in habentibus symbolum facilior est transitus; ad quod ostendendum Surdus *d.q.*103.*n.* 6. *&* 7. adducit illud de feudo,scilicet,quod postquam feudum peruenit ad vnam lineam per diuisionem, vel per aliam licitam viam,in ea succedunt quicumque descendentes ab illa linea exclusis agnatis coniunctis per aliam lineam quãuis proximioribus,*cap.1.de natura success. feud.* Bartolus, Baldus,& Doctores communiter,quos idem Surdus allegat.Demum confirmatur eadem sententia ex eo,quod si neptis habeat Auum paternum diuitem, & matrem etiam diuitem,priùs cogendus est Auus etiam non habens eam in potestate,dotare,quam cogatur mater, vt P.Barbosa *d.n.*123.Corduba *d.§.si inter num.* 3. Gratianus *d.cap.*259.*num.*12.*ad* 21 .Surdus *d.quæst.*13 *numer.* 2. alij apud eosdem, & Doctores communiter *in sit.ff.solut.matr.per textum in l.dedit dotem,ff. de collat.& l.fin.Cod.de dotis promissione*,de qua re *infra* cũ de dote, & ex traditis manet satisfactum fundamentis prioris sententiæ.

§. VIII.

Cum in Regnis Hispaniæ nullus Auus habeat nepotes in potestate; vtrum Auus paternus, vel mater in defectum patris teneatur eosdem nepotes alere.

ET prædicta iure ciuili,& communi attento;sed cum in Hispania ex dispositione *l.*47.*Tauri*, filius, aut filia matrimonio cum Ecclesiastica benedictione coniunctus habeatur omnibus in rebus in perpetuum emãcipatus patriaque potestate liberatur, & consequenter filij ab eo geniti in Aui potestate non sint, mortuoque patre liberi sũt,*§.1.instit.quibus modis ius patria potest. soluitur*.Difficultas est,an attenta *d.l.* 47. mortuo patre Auus ipse diues, an verò Mater pariter diues teneatur in his prius alere nepotes inopes:& teneri matrem affirmat Corduba *in d.§ si mater num.*40.*l.si quis à liberis,ff de lib.agnosc.*Et eius sententiæ esse etiam Gregorium Lopez *in l* 4.*part* 4.verbo,*qualquier dellos*, ait P. Barbosa *p* 4.*num.*123.*fine*.Probant Corduba,quia cum stante *dicta l.*47.nepotes,non quærant Auo vsumfructum,cessat causa,ob quam Auus iure ciuili cogebatur alere nepotes,ergo cessabit & ipsa alimentorum præstatio,cogeturque mater alere, cuius causa est præcipua in successione filij *Auth.defuncto,Cod.ad Tertull.*præterea,alet(inquit)mater,quæ arctiori sanguinis nexu filio cohæret, quàm Auus iuxta *d. l. si quis à liberis in principio.* 297

At contrarium rectiùs sustinet P Barbosa *d.l.*1.*p.*4. *num.*24.*ff.solut. matr.* asserens & in Regnis Hispaniæ Auum paternum diuitem,& non matrem teneri in defectum patris alere nepotem,& dotare neptem;eo quod officium paternum sit alere, & dotare suam sobolem,& non autem maternum,iuxta iura *supra n.* 295. *&* 296. adducta:& quamuis nepotes, & nepotes descendentes per lineam masculinam in Hispania non sint in potestate Aui,sunt tamen etiam nepotes, & neptes de eius familia,& agnatione,*l.sunt autem,ff.de legitim. tutor. §.1.instit.de successio.agnat.& l.iurisconsultus, ff.de gradibus*,descendentes autem per lineam fœmineã nõ sũt de familia matris,vel Aui materni; qua ratione fœmina dicitur principium,& finis suæ familiæ, & agnationis *d.l.Iurisconsultus in principio, & l. pronunciatio,§. familia,ff.de verborum signif.*ac proindè ex consequenti Auus paternus priori loco tenetur,& cogendus alere nepotes,& neptes,vt potè de eius familia, & agnatione; quam mater,aut Auus maternus de quorum familia nõ sunt,neque obstat illud, quod matris causa sit potior in successione,quia obligatio alendi(& idem de obligatione dotandi)non oritur, seu attenditur ex iure successionis,vt *supra numer.* 295.*fine*, & in præcedentibus dictum est; sicut etiam non oriri ex patria potestate 198

iam

iam ſæpius oſtenſum eſt, ex quibus corruunt Cordubæ fundamenta.

§. IX.

An, & quando mater teneatur alere filios, & an iure natura obligetur lactare ſuos filios, & non ablactando ſine iuſta cauſa peccet.

QVæſitum quiotum, an, & quando mater teneatur alere filios. Pro quæſiti explicanone plures ſunt enodandæ difficultates; ſcilicet an iure naturæ mater teneatur proprios filios per ſe ipſam lactare; an primo triennio onus alendi filios ad matrem ſpectet, & poſt trienniom qua ratione obligetur ad præſtanda filiis alimenta.

299 Difficultas prima an mater iure naturæ teneatur lactate filios, & peccet, ſi abſque iuſta cauſa aliis nutricibus lactandos tradat, ſeu lactari curet.

Communis Doctorum ſententia eſt de iure naturæ, & pietatis officio matrem teneri per ſe ipſam lactare filios ſuos; & conſequenter peccare, ſi abſque iuſta cauſa excuſante lactet per alias nutrices. Ita ex Theologis Azorius *p. 1. lib. 2. cap. 4. quæſt. 5.* Sayrus *lib. 7.* Clauis *cap. 7. n. 6* Reginaldus *tom. 1. lib. 20. num.* 33. Layman *lib. 15. tract. 10. p. 3. cap. 5. n. 6.* Bonacina *tom. 2. diſp. 6. quæſt. unica, puncto* 6. §. 1. *n.* 4. Filliucius *tom. 2. tract.* 28. *p. 2. cap. 2. n.* 43. Megala *p. 2. cap.* 23. *quæſt.* 1. *n.* 12 *ad* 20. Fagundez *in Decalog. lib* 4. *cap.* 1. *n.* 12. Villalobos *tom.* 2. *tract.* 41. *diff.* 8. & Trullench *in Decalog. lib.* 4 *cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 13 *&* 24. ex Iuriſperitis, Panormitanus *in cap. cum haberet, num.* 8. *de eo, qui duxit in matrimonium.* Dominicus, Benedictus *in cap. Raynutius num.* 45 *de teſtam.* Cardinalis Alexandrinus *in can. ad eius d.* 5. Nauarrus *in mann. cap.* 14 *n.* 17. Paleotus *de nothis cap.* 48. *initio.* Couarruuias *de ſponſ. p. 2. cap.* 8 § 6. *n.* 13. Tiraquellus *de nobilitate cap.* 20. *n.* 78. 80. *& ſequ. ad* 93. Pontanus *de alimentis cap.* 8. *num.* 1 Garzias *de expenſ. cap.* 3. *num.* 30 Didacus Rodericus Aluaradus *de coniectural. mente teſtatoris lib.* 2. §. 1. *num.* 83. verſic. *quod etiam* Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæſt.* 13. *n.* 2. *&* 3. Auguſtinus Barboſa *ad decretu collect. ad can. ad eius d.* 5. & alij à Tiraquello *d. n.* 78. *&* 81. & Surdo relati. Probatur primo *ecd. can. ad eius d.* 5. vbi (ſiue ille ſit Diui Auguſtini, vt ponit Gratianus, ſiue D. Gregorij ad Auguſtinum Cantuarienſem Epiſcopum, vt vult Tiraquellus *d. cap.* 20. *n.* 81.) tanquam praua reprehenditur conſuetudo lactandi filios per aliam nutricem, quàm per matrem propriam, *praua conſuetudo* (ait textus) *ea coniugatorum moribus irrepſit, vt filios, quos gignunt nutrire mulieres contemnant, eoſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant, quod videlicet ex ſola carnis incontinentia videtur fuiſſe inuentum; quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare, quos gignunt.* Secundò quia natura ipſa impellente cætera animantia ſuos nutriunt partus; nullum eſt enim animantis, aut plantæ genus (vt ex Eraſmo in colloquio ex Plutarcho refert Tiraquellus *dicto capite* 20. *numero* 85. *&* 90.) quod non alat ſuos fœtus; *vlula, leones, & vipera educant partus ſuos*, ergo etiam ſimilis inſtinctus, & impulſus eſt in hominibus. Tertiò quia ad hunc effectum, vt mater propriis vberibus, ſi quos genuit, contriat partus, ipſi matri vna cum partu lactis præſidium ab ipſa natura præſtatur in ipſo primo filij vagitu; cui propterea eſt merito debitum, velor alimẽtum, quod ipſemet filius in ſua natiuitate ſecum attulerit; atque adeo materno affectu ei exhibendum per tempus conueniens, quod iuxta leges eſt triennium, *l. filium, Cod. de patria poteſtate.* Hac ratione vſus eſt Phauorinus Philoſophus ad ſuadẽdum nobili fœminæ, vt liberos, quos peperiſſet, proprio non alieno lacte nutriret; vt eſt apud Gellium *lib.* 10. *noctium Atticarum cap.* 1. & refertur à Tiraquello *d. cap.* 20. *numer.* 86. *nanè in hac quoque re* (ſunt verba Phauorini admirantis naturæ prouidentiam) *ſolertia naturæ euidens eſt: quod poſtea quam ſanguis ille opifex in penetralibus ſuis omne corpus hominis finxit, aduentante iam partus tempore in ſuperuas ſe partes perfert, & ad ferenda vita, atque lucis rudimenta praſtò eſt, & recens natis notum, & familiarem victum offert. Nec enim* (paulò poſt ſubditur) *fœminis mammarum vbera quaſi quaſdam naeulos venuſtiores, aut ornandi pectoris cauſa, ſed alendorum liberorum, gratia natura dedit.* Eandem rationem conſiderauit Plutarchus à Tiraquello *d. numero* 85. relatus; *quod autem matres* (ſcribit idem Plutarchus in libro de educandis liberis) *quos progenuerint, nutrire, atque alere conueniat, ipſa etiam natura demonſtrat: vnicuique enim animantium generi qua pariant, idcircò ſimul & lactis alimenta ſuppeditauit; eius quoque* (ſubdit) *ſapientem fuiſſe prouidentiam conſtat, qua duplices mulieribus mammas addidit, vt ſi gemellos peperiſſe contigerit, duplices ad alendum fontes haberent.* Addendum lac maternum (vt potè cibum non diuerſum ab eo, quo in vtero matris nutritur fœtus, à ſanguine enim, dum partus in vtero geſtatur, alitur; ex ſanguine verò lac gignitur exiguam in mammillis mutationem accipiens iuxta Philoſophos, & Medicos) eſſe veluti continuatum, & maximè proprium pueri recenſet nati alimentum, quod proindè melius nutrit infantem, quam lac alterius, vt inquit Galenus *lib.* 1. *de ſanitate tuenda*; ac proinde infantibus minimè ſalubre, & nullus æquè ſanus eligi poteſt infanti cibus illo, quo fuit in ventre matris coagulatus; ſi quidem plurimum ad ſanitatem confert cibis nutriri, qui conueniant cum alendi natura. Quare Galenus *in* 3. *Tech. cap.* 2. *ſeu comm.* 43. *Calidiora* (inquit) *corpora calidioribus indigent alimentis, frigidiora frigidioribus, ſicciora ſiccioribus, humidiora humidioribus*; de quo latè cum aliis Tiraquellus *ad leg.* 5. *connubialem.* Gloſſa 1. *parte* 5. *numero* 23. pertractans illud, *ſimilia ſimilibus conuenire, & ſalubria eſſe.* Ex quibus etiam Phauorinus apud Gellium *loco ſupra citato*: dixit non eſſe ſimpliciter dicendas matres, ſed tantum dimidiatas, ſeu non eſſe integras matres filiorum ſuorum, quæ illos non lactant ipſæ, quia non conferunt tantundem ad eſſe filiorum, quantum cæteræ, à quibus proles nata lactatur, & proprio lacte alitur; & propterea ait eſſe contra naturam matrem non alere proprio lacte partum, ſed aliis nutricibus lactandum tradere, oro te (ait Phauorinus ad matrem, quæ pepererat) mulier, ſine eam totam integram eſſe matrem filij ſui; *quod eſt enim contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genitus peperiſſe, ut ſtatim à ſeſe abieciſſe.* Adiungit idem Phauorinus multum conferre lac, quo puer nutritur ad mores pueri inducendos; *quamobrem non fruſtra* (inquit) *creditum eſt, ſicutì valeat ad fingendas animi, corporiſque ſimilitudines vis, & natura ſeminis, non ſecus ad eandem rem lactis quoque ingenia, & proprietates valere. Neque in hominibus id ſolum, ſed in pecudibus quoque animaduertendum: nam ſi ouium lacte hœdi, aut caprarum Agni alerentur, conſtat fermè in his lanam duriorem, in illis capillum gigni teneriorem. In arboribus etiam, & frugibus maior plerumque vis, & poteſtas eſt ad earum indolem vel detrectandam, vel augendam aquarum, atque terrarum, qua alunt, quam ipſius, quod iacitur, ſeminis. Ac ſæpè videmus arborem latam, ac virentem in locum alium tranſpoſitum deterioris terra, ſucco deperiſſe. Quæ igitur ratio eſt, nobilitatem iſtam nati modo hominis, corpuſque, & animum benignè ingenitis pri-*

mordicus inchoatum infitino, degenerique alimento lactis alieni corrumpere, præsertim si ista, quam ad præbendum lac tunc adhibebitis, aut serua, aut seruilis, & vt plerumque solet extranea, & barbara rationis: si improba, si informis, si impudica, si temulenta est: & infra, quoniam in moribus inolescendis magnam ferè partem ingenium altricis, & natura lactis tenet, qua iam à principio imbuta paterni seminis concretione ex matris etiam corpore, & animo recentem indolem configuret, cuius rei pleraque exempla refert Tiraquellus *d. cap. 20. num. 88. & sequentibus.* Denique lac maternum conducit ad amorem inter se, & filium gignendum, & seruandum, ad huncque effectum parturientibus naturam subministrare lac scribit Plutharcus *loco supra allegato; propterea*(inquit scilicet naturam dedisse mulieribus lactis fontes, seu vbera ad alendum filios) *vt maiorem in eos, quos procreassent, amorem, beneuolentiamque fouerent; quod medius fidius haud incuria factum est, victus enim, cibique sodalitium quoddam beneuolentia, & amoris incrementum existit.* Et in eandem rem Phauorinus apud Gellium *loco citato* post verba supra proximè adducta; *Et præter hæc autem*(ait) *quis illud etiam negligere, aspernarique possit; quod qui partus suos deserunt, ablegantque à se, & aliis nutriendos dedunt; vinculum illud, cingulumque animi, atque amoris, quo parentes cũ filiis natura consociat, interscindunt, aut certè quidem diluunt, deferuntque. Nam vbi infantis aliorsum dati factus ex oculis amolitio est, vigor ille materna flagrantia sensim, atque paulatim restinguitur, omnisque impatientissima sollicitudinis strepitus consilescit, ipsius quoque infantis affectio animi, amoris, consuetudinis in ea sola vnde alitur, occupatur.* Et id vltimum confirmat illud, quod ex Iunio Rustico refert Tiraquellus *d. cap. 20. numer. 91.* in hæc verba, *nempè duobus illis Gracchis fratrem nothum fuisse bellicosissimum, cui aliquando de bello redeunti multis hostium spoliis onusto obuiam fuerunt mater & nutrix ipsa, quibus munus obtulit, matri quidem annulum argenteum, nutrici torquem auream; quod, cum mater quæreretur, desine, inquit ille, mater queri, tu enim nouem tantum mensibus tuo vtero tulisti; hæc me duobus annis suis vberibus sustulit, si quid decoris hac in vrbe habeo, ei debeo; quæ me eo prouexit; si contra aliquid dedecoris, id per te factum est, quæ me alieno concubitu concepisti: Hæc vero ablactauit ob voluptatem, quam in me educando capiebat; tu me concepisti ex voluptate, quam tu ex alio accepisti, quod ex te habeo, corpus est ex minimè honesta ratione mihi datum; quod autem hæc mihi spontè obtulit, ex sincero processit, cum infans essem, vix ex vtero prolatus, continuò me à tuo consortio, & oculis tuis relegasti; hæc verò me ita relegatum mox obuiis vlnis blandè excepit.*

Ex quibus Garzias *d. cap. 3. num. 30. fine* infert corollarium hoc, scilicet, *ex his colligi potest, quam malè faciunt matres, quæ fontes illos lacteos quæsitis medicamentis obturant, impiæ, feræ, asperæ, & immites, & in nulla alia re, quam in oblectamentis, & voluptatibus matres.*

300 Ex eisdem colligitur manifestè Reas peccati constitui matres, quæ nullam habentes causam iustam excusantem recusant filios suos proprios lacte nutrire; sed aliis nutricibus lactandos, & enutriendos tradunt. Faciunt enim contra ius naturæ, ac proindè eas peccare tradunt omnes Theologi *supra numero præcedenti allegati*, Nauarrus, Couarruuias, Dominicus, Benedictus, Augustinus Barbosa *locis ibidem citatis*, Tiraquellus *dict. cap. 20. numero 93.* Surdus *titul. 1. citata quæst. 14. num. 2. & tit. 8. dicto priuilegio 56. citato num. 15*

301 Non esse tamen peccatum lethale, sed tantum veniale, non tamen leue in hoc genere; si filij lactandi mulieribus bonæ vitæ, ac morum tradantur, à quibus diligenter ali solent, docent omnes præfati Theologi; Nauarrus, Couarruuias, & Augustinus Barbosa *locis supra, & dicto numero 299. citatis*, eo quod nec pietas, nec charitas debita filiis grauiter violetur; nec filius ob id graue damnum patiatur.

§. X.

Quæ causæ ab omni culpa excusent matres, quæ filios aliis mulieribus tradunt lactandos, & nutriendos.

QVænam autem sint causæ iustæ excusantes matrem, vt non peccet, si propriis vberibus non lactet filium, certum est primò iustam esse causam, naturæ, seu corporis imbecillitatem, aut infirmitatem, ratione cuius sine graui suo detrimento corporali non posset puerum lactare. Ita Theologi *numero 199* relati, Nauarrus, Couarruuias, Pontanus, Barbosa *locis eodem numero 299. citatis*, Paleotus *de nothis cap. 48. n. 1.* & alios allegans Surdus *tit. 7. dicta quæst. 13. num. 4.* 302

Secundo, si mater lactanea non sit, seu non haberet lac saltem ad alendum filium sufficiens. Ita Couarruuias *eodem loco*; Surdus *dicto numero 4.* Aluaradus *loco supra numero 299. citato*, & alios plures allegans Coduba de Lara *in §. si mater, numero 6. l. si quis a liberis, ff. de liber. agnosc.* in hoc enim casu cessat causa, propter quam tam iure naturæ, quam iure ciuili tenetur mater lactare filium. 303

Tertiò inopia, scilicet si mater sit ægrota, & pauper, quæ aliunde, sibi victum quærere, & parare debeat; ordine enim charitatis priùs sibi consulere debet mater, quam filio, & ita Theologi *numero 299.* allegati, Couarruuias, Nauarrus, Pontanus, Barbosa *locis eodem numero 299. allegatis*, Corduba *in dict. §. si mater numero 5.* Paleotus *dict. cap 48. numer. 1.* Surdus *dicta quæstione numero 13.* Couarruuias *allegat. §. 6. numero 13.* Garzias *de expens. dict. cap. 3. num. 31.* & alij Iurisperiti communiter, quos *locis citatis* Corduba, & Surdos referunt. Vnde etiam iure ciuili attento Bartolus *in dict. §. si mater*, Baldus *in l. alimenta numer. 2. Cod. de negot. gestis*, Corduba *dict. numero 5.* Garzias *dict. numero 31.* & plures alij Iurisperiti à Corduba allegati aiunt, quod mater paupercula puta Francisca contra legem, qua nutrire tenetur trienoio filium, propter paupertatem, qua cogitur sibi alimenta quærere, potest filium scholastico etiam intra triennium reddere; quod obseruatur Salmanticæ ex Paulo *in dict. l. alimenta* ita attestante refert Corduba *d. numero 5.* & etiam Garziaa affirmat pluries seruatum in suo senatu, quò sæpius commeabant pauperculæ mulieres ab his, ex quibus filios susceperant postulantes alimenta præstita paruulis etiam intra triennium, quibus ait succursum *ex dicta decisione* Bartoli, Baldi, & aliorum. 304

Procedunt autem prædicta, si etiam pater sit pauper, vt non possit alimenta vxori ministrare; at verò si pater possit, & velit alimenta ministrare matri, vt possit filiom propriis vberibus nutrire; tunc teneretur mater lactare in foro conscientiæ, & ciuili. quia cessaret causa excusans. Ita Couarruuias *loco supra numero 299. citato* Corduba *d. numero 5.* & Surdus *d. tit. 7. citata quæst. 13. n. 16.* 305

Hinc si non solum mater sit egena, sed etiam pater sit vilis, & pauper, vt non possit matri lactanti alimenta præstare, vterque à peccato excusabitur, si filium lactandum, & educandum hospitali, aut alteri loco pio ad alendos infantes exposito, vel alios pauperes instituto exposuerint. 306

Quartò

307 Quartò est iusta causa, si sine infamia mater filium lactare non possit, quia sic detegeretur delictum eiusdem matris occultum, scilicet, quod ex concubitu alieno, & inhonesto concepisset. Ita Azorius *d. part. 3. lib. 2. cap. 4 quaest. 3.* & Molina *d. q. 168.* & cæteri Theologi *num. 299.* relati, & colligitur etiam ex Iurisperitis *eodem num. 299* relatis, & aliis, quos Surdus *tit. 7. d. q. 13. a. 2.* refert.

508 Quintò si defuncto viro, vel diuortio facto mulier fuisset monasterium ingressa, vel esset ingressura causa vitæ Religiosæ. Ita Panormitanus *in d. cap. cum haberet de eo, qui duxit*, & cætera. Pontanus *de alimentis citato cap. 8. num. 2.* & Azorius *d. quæsito 30.*

509 Sextò, esse iustam causam à culpa excusantem matrem non lactantem proprium filium, & alij nutrici lactandum tradere, si ei dedecus esset per se ipsam lactare; veluti si esset fœmina nobilis, & illustris, quam iuxta patriæ mores, seu consuetudinem, filium ablactare non deceat, tradunt Azorius, & alij Theologi *num. 299.* relati, & ex Iurisperitis Azo *in summa Cod. de patria potestate fere*, Bartolus *in tractatu de alimentis, num. 13.* Angelus *in l. Nesennius ante fine, ff. de negot. gestis*, Neuizonus *in sylua lib. 3. verbo est nubendam*, Versic. *stuprator*, Surdus *de alimentis tit. 7. quæst. 13. num. 3.* & cæteri Iurisperiti communiter, quos referunt Tiraquellus *de nobilit. cap. 20. n. 79.* Surdus *d. num. 2.* & Corduba de Lara *in d. §. si mater, num. 7. l. si quis à liberis, ff. de liberis agnosc.* quod enim honestè, & sine dedecore facere non possumus, censetur tanquam impossibile, & nō cadit sub obligatione, *l. nepos Proculo, ff. de verb. signif.*

310 Contrarium tamen huiusmodi hominum mores damnantes sentiunt nullam nobilitatem excusare, fœminas à lactandis propriis filiis, etiam si mater sit Principissa, vel etiam Regina, existimat Tiraquellus *d. cap. 20 numer. 80. adiunctis sequentibus*; & Couarruuias, *loco supra numero 299. & 304.* allegati, Aluaradus *loco dicto numero 299.* relati, Garzias *de expensis cap. 3. dicto numero 31.* quos sequi videtur Surdus *dict. quæst. 13. 3. & de iure Canonico, & in foro conscientiæ* (de quo hic agimus) nobiles fœminas non excusari ab ablactatione docuit priùs Dominus Benedictus *loco supra numero 299. citato*, fundatur in eo, quod neque etiam Reginæ dedecori esse potest lactare filium, quem ex propriis visceribus eduxit, nouemque integris mensibus plus, minusvè in abditissimis vteri recessibus proprio sanguine aluit, & confirmat Garzias ex eo, quod proprij filij ablactandi obligatio prouenit ex pietatis virtute, & obseruatione, seu iure institutæ (vt probatum est) quæ reliquis fœminis communis est. & Tiraquellus *dicto numero 80. & sequentibus* adducit ex historiis profanis, & ex sacra Scriptura exempla matronarum, & nobilium fœminarum, quæ proprios filios ablactarunt. Et certè nullum dedecus potest fingi in sola ablactatione; cætera verò sordida, seu vilia ministeria circa corpus infantis curam possunt matres nobiles curare, vt per alias fœminas exerceantur, & etiam Corduba de Lara *in dict. §. si mater, numero 8.* dicit illepidum, vel fatuum, existimare dedecus esse matrem nobilem proprium lactare filium; sed nihilominus excusat morem, & consuetudinem, quod nobiles fœminæ, imò etiam aliæ proprio lacte non nutriant filios suos; idque ex eo, quod interfit Reipublicæ plures habere ciues *l. 1. ff. soluto matrimonio* maximè nobiles, quorum viribus, & authoritate defendi, protegique possit, *l. 1. ff. de ventre inspiciendo.* Nec posset Respublica ingenuis repleri ciuibus, si matrum vberibus liberi ablactarentur; nam matres (inquit) quæ ablactant, debent à venere abstinere, nè concipiant; quod infantibus lactentibus multum obest. *d. can. ad eius d. 5.* & latè Tiraquellus *ad l. connub. 15. num. 139.* & hanc ob causam addit idem Corduba multorum gentium moribus introductum esse, ne nobiles fœminæ filios ablactent, vt liberos suscipere possint, sed hæc doctrina apertè aduersatur dicto Canoni *ad eius*, vbi D. Augustinus, siue D. Gregorius consuetudinem illam matrum non ablactādi proprios filios, vt iuri naturæ repugnantem reprehēdit, & licet expediat Rempublicam repleri ciuibus, id tamen intelligi debet seruato modo, educandi filios à natura ipsa præscripto; & tempus sit vacandi procreationi filiorum, & tempus filios genitos educandi, præterquam, quod ex noua conceptione dum infans ablactatur, non immineat saltem regulariter infanti lactenti periculum damni talem notabilis iuxta tradita *in prima parte cap. 1. n. 214.*

Dicendum verè nullum dedecus matri quantumuis nobili, & illustri filium proprium ablactare; & ex hoc capite dedecoris solū non posse per se loquendo excusari a culpa veniali matres nobiles, alia iusta causa non existente, non lactantes suos filios: dixi *per se loquendo*, quia ob ignorantiam probabilem talis obligationis naturalis communiter excusantur. 311

An verò sola consuetudo iam inducta, & vniuersalis, vt mulieres nobiles, imò etiam non nobiles, sed diuites, quæuè habent viros diuites (ita credit iste abusus) nō lactent propriis vberibus filios, quos genuerunt, præbeat iustam excusationem ab omni culpa, etiam veniali contrahenda, etiamsi alia iusta causa non subsit; affirmat expressè Azorius *p. 2. lib. 2. cap. 4. quæst. 4.* & ita videntur sentire plures ex Theologis *supra n. 299.* relatis; licet id non expressè dicant, eiusdem sententiæ videntur esse Iurisperiti *n. 309.* relati, & alij communiter, quos refert Surdus *d. q. 13. n. 2.* asserentes matrem non teneri ablactare filium, si iuxta patriæ consuetudinem eam non deceat per se lactare. 312

Contrarium, & hanc consuetudinem *per se loquendo* non excusare in foro conscientiæ (estò excuset iure ciuili solo attento) tenent Dominicus Benedictus *in d. can. ad eius*, verbo, *dotem, quam ei dederat numero 45. dict. 5.* & Tiraquellus *de nobilitate d. cap. 20. n. 93.* & ita etiam sentire videtur etiam Megala *p. 2. lib. 2. cap. 23. quæst. 1. n. 20.* & colligitur *ex d. can. ad eius d. 5.* vbi talis consuetudo appellatur praua; praua autem consuetudo cum sit potiùs abusus, & corruptela *can. denique d. 4.* per se loquendo non potest à peccato excusare. Ratio autem quod talis consuetudo sit praua, & non valeat, & consequenter per se loquendo non excuset a peccato est, quia matres iure naturali obligantur lactare proprios filios, vt conuincunt tradita *supra numero 299.* & docent authores communiter: consuetudo verò etsi potest ius naturale minuere, augere, vel distinguere secundum Innocentium *in cap. de conuer. ibidem* a Panormitano, & ab aliis receptum teste Nauarro *cons. 4. de vsuris in nouis*, & alios Doctores, quos Augustinus Barbosa *collect. ad d. c. finale numer. 4.* refert; non potest tamen omninò tollere, & abrogare ius naturale, quod est immutabile, atque adeo consuetudo contra ius naturale non valet, vt Glossa *in d. cap. fin* Couarruuias *de spons. p. 2. cap. 8. §. 6. n. 3.* & alij communiter, quos Barbosa *d. collect. num. 3.* cumulat; & *supra* dictum est. Quapropter cum alimenta filiis debeantur naturali iure, vt *supra* latè probatum est; non valet consuetudo, quod filij non alantur à parentibus, vt Couarruuias *loco citato* Panormitanus *in cap. fin. n. 13. de consuetudine: ibidem* Rocchus de Curte *sect. 3.* Surdus *de alim. tit. 8 priuil. 56. num. 35.* & cæteri Iurisperiti, & etiam Theologi *initio huius operis* relati; & etiam in præcedentibus agendo de alimentis filiis illegitimis, & spuriis debitis dictum est, de qua re etiam *infra*, vbi an alimenta filiis debita possint tolli. 313

Dixi, *per se loquendo*, quia per accidens ratione ignorantiæ probabilis obligationis iuris naturalis, per talem longiorem, & inueteratam consuetudinem inductæ, talis consuetudo excusat mulieres filios suos 314

non lactantes à culpa transgressionis iuris naturalis; vniuersalis enim consuetudo licet contraria iuri naturæ præsertim longissima temporum serie continuata, & tolerata rectè potest inducere ignorantiam obligationis eiusdem iuris naturalis; & consequenter excusare à culpa transgressores nescientes consuetudinem esse prauam, sed bona fide credentes esse legitimam (vt in præsenti materia ablactationis filiorum) vt colligitur ex d. can. denique d. 4. & notat Glossa ibidem, verbo, consuetudine, & in cap cum venerabilis, verbo, emigrasse; de consuetudine. Hac enim ratione consuetudinem publicam faciendi actum licet irrationabilem excusare à delicto, tradunt communiter Doctores, quos refert, & sequitur Augustinus Barbosa collectaneo ad d. cap. finale num 4 de consuetudine; & præter illos Nauarrus cons. 34 num. 4. de vsuris in nouo; & à pœna delicti in foro conscientiæ semper excusat, etsi sciatur esse prauam, & iniustam iuxta eosdem Doctores communiter ab eodem Barbosa ibidem relatos, & Nauarrum d. numero 6.

315 Quamuis autem talis consuetudo in se sit praua, non expedit admonere mulieres, præsertim nobiles de tali prauitate, quia nihilominus à tali consuetudine auerti non possent, atque adeo cum admonitio non sit profutura, neque effectum habitura, relinquendæ sunt mulieres in sua bona fide, & suo ingenio, ne fortè detur illis occasio peccandi, vt in simili D. Gregorius d. can. Denique d. 4. eandem verò consuetudinem (admissa opinione, quod regulariter excusaret matrem in vtroque foro ab ablactatione proprij infantis) limitandam non procedere, quando imminet necessitas filij (puta quia non inuenitur alia nutrix, vel infans respuit lac cuiuscumque aliûs mulieris, & solum lac matris sugit, & retinet) rectè notarunt Aluaradus loco supra num. 299. citato, & Gregorius Lopez in l. 14. tit. 18. part. 2. verbo vrgentius, & certum omnino est, in tali enim casu necessitatis pompam honoris deponere debet mater, vt iidem Doctores.

§. XI.

Mater iure positiuo tenetur primo triennio alere filios suos, illos ablactando.

316 Difficultas secunda an mater etiam iure positiuo inspecto teneatur primo ætatis triennio alere, seu lactare filios, & Doctores communiter per textum in l. penult Cod. de patria potestate in cap. fin. de conuers. infidel. & in d. can. ad eius dist. 5. affirmant, ita ex Summistis Angelus, Sylucster, Tabiena, Armilla, Rosellu, verbo, alimenta, ex Theologis Molina Fagundez, Villalobos, Bonacina, Megala, Trullench locu supra numer. 299. allegatu, Azorius p. 2. lib. 2. cap. 3. quæst. 8. Lessius de institia lib. 2. cap. 19. n. 20. & Layman lib. 5. tract. 10. p. 3. cap. 5. num. 5. atque Ioseph Rocafull dicto lib. 2. num. 44. ex Iurisperitis Glossa in d. l. penult. verbo, Trimo, Cod. de patria potestate, & in l. alimenta, verbo, materna, Cod. de negot. gestis, & in §. illud, verbo filius Auth. vt liceat, item glossa in cap. cum haberet v. secundum facultates de eo, qui duxit in matr. Panormitanus ibidem n. 8. Baldus in d. l. alimenta Bartolus in l. si quis à liberis, §. si mater, ff. de liber. agnosc. & in tract. de alimentis n. 3. Pontanus de alimentis c. 8. Paleotus de nothis cap. 48. n. 1. Ludouicus Molina de primog. lib. 2. cap. 15. n. 3. Nauarrus in man. c. 14. n. 17. Couarruuias de Sponsalibus p. 2. c. 8 §. 6. n. 13. Corduba à Lara in d. §. si mater, n. 2. & 3 Velascus consultatione 9 2. Camerius var. p. 1. c. 16. n. 13. & 14 Garzias de expensis c. 3. n. 29. Neguzantus in sylua lib. 3. n. 26. Antonius Thesaurus decis. 3... Peregrinus de iure fisci, lib. 3 tit. 18. n. 62. Surdus de alimentis tit. 3. quæst. 14 & tit. 7. quæst. 11. Ioannes Lupi ... n. 22. Molfesius ad consuet Neapolit. 1. p. 3. q. 11. Augustinus Barbosa collectanea ad d. l. alimenta num. 14. Cod. de negot. gest. & alij sexcenti apud eosdem præsertim Surdum, Cordubam, Garziam, & Ioannē Lupi, & solum Zasium in l. 1. § huius studij, numer. 14 ff. de iust. & iure contradicere, & asserere matrem intra triennium non compelli, refert Surdus d. quæst. 14. num. 1. Huius legalis decisionis, & communis Doctorum sententiæ Glossa in d. §. si mater, l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc. ibidem, Bartolus, Albericus, Corduba n. 3. Baldus in d. l. alimenta Cod. de negot. gestis, & Velascus d. consul. 92. num. 2. rationem esse aiunt, quod lactare, seu præstare lac sit modica impensa l. sed ndest, § si quis mulierem, ff. locati. Et ob hanc causam dicunt matrem repetere non posse, arg. l. omninò ff. de impensis in rebus dotalibus: quam tamen rationem rectè reprobat Surdus d. quæst. 14. num. 2. quia impensæ modicitas non transfert in matrem onus, quod patri incumbit. Ratio igitur decisionis, & communis sententia sumitur ex traditis supra numer. 299. scilicet, quod per se, & ex rei natura loquendo mater ex pietatis officio, & iure naturali tenetur proprios filios ablactare, & proprio lacte nutrire; super hac igitur naturali ratione, & obligatione fundatur legalis decisio, & præfata communis sententia. Ita Surdus, & hanc etiam rationem approbat Velascus.

Quæ propterea extenditur, & intelligitur etiam 317
quoad quoscumque filios illegitimos, vt hos etiam mater primo triennio teneatur lactare, & nutrire; vt in terminis ferè omnes præallegati Doctores, præsertim Couarruuias, Paleotus, Surdus, Ioannes Lupi, Molina locis supra numero 299. Azorius, & alij Theologi, ac Summistæ allegati; quidquid secus Panormitanus loco citato, & post eum Thesaurus dicto numero 3. Corduba in dict. §. si mater, & Gregorius ab eodem Corduba relatus afferentes ad alimenta filiorum illegitimorum, & spuriorum pari obligatione, & æqualiter pro rata portione patrem, & matrem, etiam intra triennium teneri, ob textum in dicto capite cum haberet, ibi, vterque parens liberis suis, & alia fundamenta supra numero 273. adducta, circa quam Panormitani sententiam reprobandam non oportet immorari, cum iam supra numero 274. & sequentibus sufficienter sit reiecta, & illius fundamentis satisfactum; & eam reprobat etiam locis citatis Paleotus, Surdus, & Ioannes Lupi. Porrò stante dicta decisione legali & communi sententia in illa ratione nascendi fundata, inquiunt Doctores, quod mater inuito patre potest per primum triennium filium penes se enutrire. Ita Alexander in d. leg. alimenta numero 4. Cod. de negot. gest. Grammaticus cons. ciuil. 33. Antonius Gabriel com. concl. lib. 6. titul. de alimentis conclus. 1. numer. 20. Peregrinus Ioannes Lupi locis citatis, qui addunt, si eo casu mater pro educatione infantis facit impensas, quæ alioqui ad patrem spectant, posse illas repetere à patre.

§. XII.

Quæ causa excusent matrem ab obligatione legali & ciuili alendi seu ablactandi filios suos primo triennio.

Prædicta autem decisio, & communis sententia limitatur primò, vt nō procedat, si mater sit pauper, & 318
cogatur quærere victū suis laboribus; nā tunc excusatur à lactādo, & nutriēdo filiū etiam intra triennium. Ita Bartolus, Baldus, & alij Doctores supra n. 316. & n. 304. relati; & sic pater filij illegitimi etiā spurij si mater sit egena, tenetur, & expendens est suis impensis alere filiū vel apud matrē, vel alteri nutrici tradendo, vt Bartolus, Baldus, Corduba, & alij d. num. 304. relati.

Sublimatur ista limitatio, si pater esset diues, & vellet 319
alimenta eidem matri vxori suæ præstare; tunc enim tenetur

teneretur lactere cessente alia causa iuste, vt dictum est *supra num.* 305. & tradunt Doctores *ibidem* citati, quod si non vellet elimenta matri præstare, cogeretur suis expensis tradere infantem alteri nutrici lectandum, vt iidem Doctores, & alij communiter.

310 Secundò limitatur si mater sit imbecillis, vel infirma, vt absque periculo nequeat filium lactere; vel careret lacte, seu lactare non esset, vel aliquo alio iusto impedimento per se lactare non posset, vt si esset ingressura monasterium, in foro conscientiæ, excusatur à lactando, vt *supra num.* 302. & 303. & etiam iure ciuili, vt ferò omnes Doctores *num.* 416 relati, quare & si matrem diuitem, quæ aliquo iusto impedimento proprio lacte, non possit nutrire filium, primo triennio, teneri propriis sumptibus curare, cum ab toto illo triennio non verò patrem, asserunt Peregrinus, Couarruuias *var. p.* 1. *c.* 16, *n.* 10. & Lessius *locis supra n.* 316. *citatis*, eo quia, cum onus alendi filium ad triennium metri sit iniunctum *d. l. penult. C. de patria potest.* videtur quod ab eo onere impensa sua, si possit, se releuare, debeat, non autem illud onus in patrem referre, nihilominus dicendum est patrem ipsum, si diues sit, & possit, teneri ad expensas pro elimētis infantis faciendas, vt in terminis ex Theologis *n.* 316. allegatis Ludouicus Moline *de iustitia to.* 1. *disp.* 168. §. *si mater lacte careat*, Megale *d. q.* 1. *n.* 10. Azorius, Layman *locis eodem n.* 316. *allegatis*, ex Iurisperitis *eodem n.* 316 allegatis, vt expressè Panormitanus *in d. cap. cum haberet, n.* 10 Beldus *in d. l. alimenta* Couarruuias *d. n.* 13. Cordube *in d.* §. *si mater n.* 6. Velascus *d. consult.* 92. Surdus *tit.* 1. *q.* 14. *n.* 7. & letius *d. q.* 13. *n.* 10. Paleotus *d. c.* 48. *n.* 1. Io. Lupi *d.* §. 1. *n.* 64. Molfesius *loco n.* 316 Neuizanus *d. num.* 16. idem sentiunt Azo *in summa Cod. de patria potest.* Ioannes Faber *instit. de iure naturali gent.* & alij Iurisperiti communiter à Surdo *d. n.* 10. relati, qui omnes asserunt, quod, vbi mater est inhabilis, infans lactatur expensis patris, si sit diues, & possit elimentorum expensas facere. Quod probatur, quia existente matre inhabili ad lactandum infantem proprio lacte, cessat ratio, ob quem lex voluit onus alendi filium primo triennio ad matrem spectare nimirum, quia iure naturali, & ex pietatis officio, cessante iusta causa excusante debet mater filium proprio lacte nutrire; quia sit commodiùs, & meliùs nutritur, vt *cap. fin. de conuer. Infid.* ac proindè lex voluit matrem obligare primo triennio alere filium, quatenus eum proprio lacte potest nutrire, & etiam solum ad tribuendum ei lac, & consequenter imposuit matri solùm obligationem personalem, atque adeo si ipsa per se propriis vberibus inhabilis est ad lactandum filium; onus illud elendi transfertur in patrem, qui, cum potest, principaliter, & primò tenetur onus filiorum alendorum sustinere; si enem admittatur, quod ratione communis sententiæ, & decisionis legalis sit quod lectatio est impensa modice, hæc etiem ratio cesset, quando mater inhabilis est ad lectandum; quia lectatio per alteram nutricem non esset modica impensa, & ideo infans patris impensa à patre est elendus; quoad filios legitimè natos vlteriùs probatur, quia cum constante matrimonio dotis fructus propter matrimonij onera sustinenda meritus percipiat *l. pro oneribus Cod. de iure dotium*; & *l. dotis fructus*, *ff. eodem*, pater tenetur alere filium, non mater, etiem primo triennio, quando iuste excusetur nutrire infantem proprio lacte.

321 Tertiò limitatur, si mater sit nobilis, & cōsuetudo patriæ sit filios nobilium per nutrices educari, & propterea matris dedecus existimatur, si proprio lacte nutriet, In hoc enim vsu etiam infantem impensis patris per nutricem fore elendum tradunt ex Theologis Moline, Azorius, Layman, Megala *locis numero præcedenti relatis*, Bartolus *in tractatu de alimentis n.* 9. Azo, Paleotus, Neuizanus *locis numero præcedenti citatis*, Corduba *in d.* §. *si mater n.* 8. *fine*, Velascus *d. consul. quæstione* 2. *numero* 5. Surdus *dicto quæst.* 13. *numero* 1. D. Io. Angel. Bossius de Oblig. Parentum.

& communiter alij Iurisperiti, quos latè refert Surdus *dict. quæst.* 13. *numer.* 2. & 3. idque propter rationem *supra numero* 309. relatam; scilicet quia reputatur impossibile, quod honestè, & decenter iuxta dignitatem fecere non possumus, atque adeo in hoc casu mater nobilis reputatur, vt inhabilis ad lectandum, & consequenter infans à nutrice patris impensa est ablactandus, & educandus.

Hanc tamen limitationem non admittunt Tiraquellus *de nobil. cap.* 20. *numero* 80. Couarruuias, Peregrinus, & Ioannes Lupi *locis supra numer.* 320. *citatis*, asserentes solam nobilitatem, & consuetudinem non eblactandi proprios filios non solum in foro conscientiæ, sed neque iure ciuili attento excusare, matrem ab ablactatione infantis propriis vberibus; & ita si aliis nutricibus eblectandum puerum tradat, ipsam teneri ad impensas faciendas. Fundatur in eo, quod nullum dedecus sit, matrem quantumcumque nobilem ablactare proprium filium, quem tot mensibus in vtero portauit, & proprio sanguine eluit, vt *supra numero* 310. & 311. notatum est. Consuetudo etiam non ablactandi proprios pueros per se, sed per alias nutrices prave, & irrationabilis per se loquendo existimatur, vt *supra numero* 313. probatum est; & sic non videtur posse excusari fœminas etiam nobiles, ne propriæ lacte suos nutriant filios, & ideo si aliis tradunt nutricibus, onus expensarum illis incumbere. Verùm & si matri nobili dedecori non est, proptium ablectare filium; & etiam consuetudo non eblectendi in se sit praue, & irrationabilis; nihilominus, cum sit longæue, & publice, dicendum eam excusare matres nobiles iuxta eam consuetudinem, tradentes suos infantes aliis nutricibus ablactandos, & nutriendos ab obligatione ciuili, seu iuris positiui alendi, & lectandi per se filios primo triennio, quia licet consuetudo publica ectum aliquem faciendi, licet irrationabilis, in foro ciuili excusat à delicto, & à pœna, vt *supra numero* 314. dictum est, & tradunt *ibidem* citati, & alij apud eosdem; ita rectè potest excusare matres nobiles ab obligatione legali, & ciuilis iuris alendi primo triennio proprios filios; cum obligatio hæc sit tantum de lactatione propriis vberibus, & ita in praxi, vbique seruatur, vt filij nobilium, & diuitum apud nutrices alantur patris expensis.

Ex dictis colligitur, si mater sine vlla ex præcedentibus causis, aut alia iuste causa recusat filium propriis vberibus lactare, ipsius expensis filium ab alia nutrice fore lactandum, vt etiam in terminis præter Doctores numero præcedenti relatos, Lessium *loco supra numero* 316. *citato*, tradunt Panormitanus *in d. cap. cum haberet, numero* 8. *fine*, & Surdus *de alimentis tit.* 7. *quæst.* 13. *numero* 11. & oportet asserant alij Doctores *eodem num.* 316. allegati, & conuincunt *d. l. penult. Cod. de patria potestate*, & *d. cap. fin. de conuers. infidelium*, alioqui enim non esset verum matrem primo triennio teneri lactare filium suum. 323

Mater primo triennio tenetur solum quoad nutrimentum lactis, non verò quoad reliqua filiorum educationi necessaria.

Colligitur prætere decisionē legalem, & communem sententiam asserentem onus alendi filium primo triennio matri incumbere; procedere solum quoad nutrimentum lectis, iteut nomine alimentorum à matre infre primum triennium debitorum, lac tantum intelligatur; quoad alia verò necessaria ad infantis educationem, puta vestes lineas, & laneas, & subucnlas, lectum, & similia, ac medicinas, si infirmatur, non obligeti matrem, (quidquid secus sentiet Iacobus Cancerius *var. port.* 1. *cap.* 16. *numer.* 14.) sed patrem ipsum infanti prouidere suis expensis: ita in terminis 324

Molina *de iustitia tom. 1. dicta disput. 168. §. mater vsque*, Azorius Rocafull, & Laymon *locis supra n. 316 citatis*; & Velascus *dicta consultatione 92. n. 6.* & idem sentiunt alij Doctores *supra n. 316.* relati; qui dum asserunt matrem regulariter teneri alere filium intra triennium loquuntur expressè de lactatione, scilicet quod tenetur lactare: Et probatur ex traditis *eodem n. 316.* nèpè, quod ideo lex curlis dixit, & voluit matrem teneri alere filium trimum, quia ex ratione, & iure naturali, pietatisque officio tenetur illum proprijs vberibus lactare; & ita lex voluit matrem obligare solum ad tribuendum lac proprium tantum, vnde quamuis *dicta lex penult. Cod. de patria potest.* absolutè grauet patrem ad alimenta præstandi filio trimo maiori, matrem tamen ante illud tempus nullo modo grauat. Et quoad filios legitimè ex matrimonio natos confirmatur ex dictis *supra n. 320. fine*, nempè quia maritus percipit fructus dotis, vt onera matrimonij sustineat, inter quæ onera continentur necessaria ad filiorum educationem, atque adeo mater solum proprio lacte proprios filios nutrire debet, cessante iusta causa non lactandi. Quare si mater etiam intra triennium vltra lactationem pro necessaria educatione filij impensas cogatur facere, quas pater facere tenebatur, poterit in foro conscientiæ, & ciuili ab eodem patre exigere, cum vtroque iure naturali, & ciuili ad eas faciendas obligetur, ita in terminis Molina, Azorius, Laymon *locis supra allegatis*, & Iurisperiti *supra n. 317. fine* relati; quod intelligitur, si pater erat diues, & poterat dictas expensas facere; secus si pauper, & impotens iuxta dicenda infra.

Matrimonio bona fide contracto ratione impedimenti dirimentis dissoluto, filij an vtriusque parentis communibus expensis etiam infra triennium alendi sint.

325 AN verò quando matrimoniū bona fide contractū ex causa impedimenti dirimentis detecti dissolutur, filius ex eo matrimonio susceptus communibus patris, & matris expensis sit alendus etiam intra trienniū. Difficultatem facit Textus *in c. 2. qui filij sint legitimi, in fine*, vbi dicitur, dissoluto matrimonio bona fide cōtracto, filios ante dissolutionis sententiam natos, vel cōceptos de parentum facultatibus debere nutriri, ex quibus verbis nō videtur posse inferri esse nutriendos communibus expensis patris, & matris, si vtrique parenti facultates suppetant; nam licèt dicatur ab vtroque parēte esse alendos, non conuincitur vtrūque parētem æqualiter, & pro rata portionis debere cōcurrere ad præstationem alimentorū; quia potest intelligi distributiuè, & ordine successiuo, vt scilicet pater perpriùs teneatur, & mater in subsidiū, vt *supra n. 274. & 275.* cū aliis dictū est intelligi tes ū *in cap. cū haberet de eo, qui contraxit matrimoniū*; in quo etiā dicitur vtrūque parentem iuxta facultates debere filiis spurijs alimēta subministrare, verū estò quod ex illis verbis dicti textus nō cōuincetur; nihilominus præfatos filios debere ali, & educari cōmunibus patris, & matris expēsis, tradūt Vitalinus *in tract. de clausulis in poss. renunc. alimen. n. 6. casu 3.* Surdus *de alim. tit. 1. q. 14. n. 8. & tit. 7. dicta q. 13. n. 19.* & Sanchez *de matr. lib. 10. disp. 10. n. 11.* idque ob eā rationē, quod cū vterque parēs fuerit in bona fide, nō est, cur dissoluto matrimonio filij suscepti debeant esse oneriosiores vni, quam alteri parenti, sed eorū onus communiter ferendum est, quæ ratio probat etiam quoad primū trienniū; & id etiam expressè tradunt iidem Doctores; & ita etiā dictum textū *in citato c. 2.* intelligit Vitalinus; quia cū ille Textus non distinguat de ætate filij, generaliter intelligi debet etiam de filio minore triennio.

326 Quod si alter parentum fuerit in mala fide, cum alter habuerit semper bonam fidem, tunc Sanchez *ibidem*, ait filium alendum ab eo, qui in mala fide fuit, nisi sit pauper, & alter diues; cessat enim tunc ratio adducta, & non est cur coniux bonæ fidei grauetur alere filium, nisi alterum paupertas excuset, quod magis confirmabitur ex tradendis de obligatione alendi filios post factum diuortium.

Si verò vterque parens fuerit in mala fide constitutus, cum tunc filij sint illegitimi de obligatione illos alendi iudicandum iuxta in præcedentibus tradita de obligatione patria alendi filios illegitimos naturales, & etiam spurios. 327

§. XIII.

Vltra primum triennium an, & quando mater teneatur filios alere.

DIfficultas tertia, exacto triennio an, & quando mater teneatur præstare filiis alimēta Regula generalis, & communis sententia Doctorum est, quod vltra triennium pater tenetur ad præstanda filiis alimenta, ita Summistæ, & Theologi *supra num. 316.* relati Glossa *locis eodem num. 316. allegatis*: item *in l. si quis a liberis, §. vtrum autem tantum, ff. de liber. agnosc. ibidem* Bartolus, Baldus, & Cynus, & alij Scribentes, etiam Doctores communiter *in l. alimenta, Cod. de negot. gestis*, Paleotus *de nothis cap. 48.* Couarruuias, Io. Lupi, Nauarrus, Pontanus, Molfesius *locis supra d. numer. 316. citatis*, Ludouicus Molina *loco mox citando*, Peregrinus *de iure fisci lib. 3. tit. 18. numer. 60. & 61.* Corduba à Lara *in d. §. si mater, numer. 9. d. l. si quis à liberis*, Velascus *d. consultatione 91. numer. 7.* Stephanus Gratianus *tom. 5. cap. 959. numer. 14. & 15.* Surdus *de alim. tit. 1. quæst. 14. num. 9. & tit. 60. q. 6.* & alij Iurisperiti, quos idem Surdus *d. numer. 9.* & Ludouicus Molina *de primogeniis lib. 2. cap. 15. num. 2.* referunt; & est textus clarus tum *in d. §. vtrum autem*, vbi primo loco pater, & eius ascendentes per lineam virilem cogontur alere liberos, & postea in eorum defectum mater, & eius ascendentes tum *ex d. lege penult. Cod. de patria potestate*, vbi vltra primum triennium lex grauat absolutè patrem filiis alimenta præstare; & procedit regula etiā quoad filios illegitimos, & spurios, vt *supra n. 274. & duobus sequentibus* probatum est. 318

Cur autem lex patrem in alendis filiis matri prætulerit, Paleotus *d. cap. 48 numer. 5.* assignat has rationes, scilicet, quia pater est principalis, & agens in procreatione, quia est caput familiæ; quia vir bona lucrari potest: vnde filios alatque ipse rebus acquirendis, mulier conseruandis tantum incumbat: & quia etiam filius à patre ferè semper denominatur nō à matre. Addi potest quoad filios legitimos, quia fructus dotis, quæ pro oneribus matrimonij sustinendis datur, percipit. 319

Hinc si mater superstite patre diuite filiis alimenta præstiterit ex proprijs bonis extradotalibus (puta quia fortè maritus ipse erat absens, & totam dotem asportauerat; vel si præsens eo negligente ipsa coacta sit eos alere) poterit omnium alimentorum per se præstitorum æstimationem à patre repetere, licet nulla prævia protestatione præstiterit, de quo est Textus expressus *in dict. §. si mater d. leg. si quis à liberis*; & colligitur etiam *ex l. alimenta Cod. de negot. gest. & ex l. Nesennius, ff. eodem*, & tradunt Scribentes *in dict. § si mater*, Bartolus, Alexander, Albericus, Odofredus, & alij, idem Bartolus *de alimentis numero 9.* Vitalinus *vbi supra*, Peregrinus *lib. 3. d. tit. titul 18. numero 60.* Corduba *in dict. §. si mater, numero 8.* Pontanus *de alimentis dicto cap. 8.* Velascus *d. cons. 92. numero 7.* Ioannes Lupi *de illegitimis com. 2. §. 1. numero 24.* Stephanus Gratianus *d. cap. 959. num. 15.* Surdus *de alimentis tit. 16. q. 8. num. 1.* 330

num 1. ad 6. & alij Iurisperiti communiter à Peregrino, & Surdo relati; Idem etiam Molina, Azorius, Laymon, & Rocafull *locis supra num 324. citatis*; qua autem ratione, seu moderatione fiat talis repetitio per matrem, habetur *in d. §. si mater*, ex rescripto D. Marci, qui Antoniæ Mantuanæ in hæc verba rescripsit, *sed hæc quantum* ibi *alimentorum nomine, quibus necessario filiam tuam exhibuisti, à patre eius præstari oporteat, iudices existimabunt, nec impetrare debes ea, quæ exigente materno affectu in filiam tuam erogatura esses; etiam si à patre suo educaretur.* Ex quibus verbis constat horum alimentorum solutionem iuxta iudicis arbitrium, & examen faciendum esse matri, quæ illa præstitit; & habendā non esse rationem cuiusquam interesse, temporis, aut laboris, sed tantum eius quod fuerit effectualiter erogatum, cum bursali impendio tradit Pontanus ex Baldo *in l. patrem fine Cod. de nuptiis.* Et quod dictū de repetitione alimentorum præstitorum, patre viuente procedit, si onus alimentādi spectabat ad alium, præter patrem, puta Auum paternum diuitem, quem mater sciebat, vel credebat viuere, quando præstitit filiis alimenta; ab illo enim sic obligato alere, mater repetere potest alimenta præstita, etiam sine præuia protestatione, vt omnes præallegati Doctores, vt latiùs Surdus *d. num. 2. & n. 4.* eam adducens rationem, quod cum inter matrem, & patrem, vel alium, qui obligatus sit ad alimenta præstanda, non subsit pietas, mater ipsa non præsumitur præstitisse alimenta animo donandi, sed repetendi, quamuis protestationem non præmisisset.

331 Defuncto autem patre, & non superstite alio, ad quē spectat onus alendi filium, sed onus ad ipsum filium spectat; si mater illi spontè præstat alimenta sine vlla protestatione repetendi, censetur id ex charitate, & pietate facere, nec repetere potest; vt *in l. 1. & 2. l. alimenta, Cod. de negot. gestis, & l. Nesennius ff. eodem*, Bartholus *in d. §. si mater* Pontanus *de alim. d. l. 8. num 6.* Surdus *q. 8. numer. 41. & 81.* & alij Iurisperiti communiter, quos idem Surdus refert; quod an procedat solum, quando mater pro alimentis filij diuitis fecit de suo modicam impensam, an etiam si fecerit magnam impensam, explicatur *infra num. 906. & sequentibus.* Poterit vero repetere à filio diuite, si vel bona filij tunc administret; vel protestetur se præstare animo repetendi, *d. §. si mater, & dict. legibus alimenta, & Nessennius*, Pontanus *loco citato*, & alios allegans Surdus *d. quæstio. 8. numero 46. & 47. & 64.* de qua re *infra à numero 902.* latiùs.

§. XIV.

Mater diues vltra triennium in defectum patris tenetur in subsidium alere filios & filias dotare.

332 PRæterea communis sententia, & conclusio est, quod si nec pater ob inopiam, nec alius ex linea paterna, ad quem aliàs de iure spectat, non possit alimenta præstare, mater in subsidium, si ipsa diues sit, & possit, tenetur vltra triennium propriis sumptibus filium aliundè non habentem alere. Ita Summistæ, & Theologi *numer. 316.* relati, Bartholus *in Auth. res quæ numero 4. communia de leg. & in tract. de aliment numero 13.* idem Bartholus, Cynus, Baldus, & alij *in d. l. alimenta Cod de negot. gestis.* Pontanus *de alimentis dict. cap. 8. n. 4.* Ludouicus Molina, Paleotus, Nauarrus, Couarruuias, Molfezius, Peregrinus *locis supra d. num. 316. & 326. citatis.* Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. cap. 15. num. 3.* Padilla *in d. Auth. res, quæ numero 60.* Corduba *in d. §. si mater num. 10. & 14. l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc.* Velascus *d. consult. 92. num 9.* Surdus *de aliment. tit. 1. quæst. 14. numero 9.* & cæteri Iurisperiti, quos Velascus, Corduba, & latiùs Surdus referunt: & constat *ex l. si quis à liberis, §. vtrum autem, & §. ergo & matrem ff. de liber. agnosc. l. penult. ff. eodem; Auth. si pater,* ibi, *nisi pater minus idoneus sit, Cod. de diuortio facto.* Rationem eam rectè assignat Surdus, quia subducto patris, & aliorum lineæ paternæ, qui nomine patris veniunt, subsidio, nemo est, ad quem attenta sanguinis coniunctione, & naturali affectione, & charitate magis spectet officium alendi, cum filius non magis obstringatur patri, quā matri; ac proindè matri nō minor, quā patri exhibenda sit reuerentia *l. filia. Cod. de patria potest.* & non magis, quam pater vocari debet in ius *l. parentes ff. de in ius vocando*; & quia (vt loquit Ascanius Clem. *de patria potest. cap. 4 n. 18.*) licet patria potestas de iure sit patri tributa, in his tamen, quæ reuerentiam, amorem, & pietatem respiciunt, mater est æqualis patri, & filius sicut patrē, ita matrem egentem tenetur alere; & consequenter ipsa quoque filium tot officiis sibi obligatum alere tenetur. Neque in hoc casu repetere potest alimētorum æstimationem à patre, vel ab alio, vt pote solo pietatis officio, & affectione, & charitate materna filio præstita, vt præallegati Doctores præsertim Corduba *d. num. 10.* & alij *duobus numeris præcedentibus* allegati, & constat *ex §. si mater d. l. si quis à liberis, & ex l. alimenta & l. Nesennius supra numero 328.* adductis.

333 Hinc Doctores communiter inferunt, quod mater diues sicut alere, ita & dotare tenetur filiam, quando pater, vel Auus paternus ob inopiam non possunt, alimenta enim, & dos à pari procedunt, ita quod qui tenetur alere, tenetur etiam dotare, vt supra agendo de alimentis illegitimorum, & spuriorum filiorum probatum est; & ita senserunt communiter Doctores quos referunt, & sequuntur Pontanus *d. c. 8. n. 5.* Corduba *in d. §. si mater num. 14.* Molfezius *loco supra n. 316. citato*, & Surd. *d. q. 14. num. 13.* id etiam colligentes *ex l. neque mater Cod. de iure dot.* vbi dicitur, matrem non cogi dotare filiam, nisi ex causa probabili, probabilis enim causa (vt ibi Glossa, & alij) est, si ipsa mater diues sit, filia autem pauper patre, vel auo paterno careat, vel eos habeat vtrumque inopem, sed de hac re latiùs cum de parentum obligatione dotandi filias.

Diuortio autem facto, patrine, an matri, an vtrique incumbat onus alendi filios, & præsertim si mater sua culpa dedit causam diuortij, & sit diues, an eius expensis filij alendi sint apud patrem innocentem, licet & ipsa sit locuples, actum latè est *in præcedenti parte huius tractatus cap 10. §. 9. à n. 114. ad 118.*

334 Quemadmodum autem in subsidium, & defectum patris mater diues tenetur alere filios legitimos, & naturales, ita etiam filios naturales illegitimos, ita Summistæ, & Theologi relati *n. 316. & 328.* Tiraquellus *in l. si vnquam §. susceperit liberos n. 63.* Paleotus *cap. 48.* Surdus *de alim. tit 1. q. 15. num. 1. & sequent.* Molfezius *quæstione supra num. 316. citata.* Doctores *supra numer. 275.* allegati, & alij communiter. Quoad onus enim alendi filios par est conditio legitimorū, & illegitimorū inspecto iure naturali, vt *supra n. 17.* & etiam Canonico, vt *supra numero 187. fine, & 189. & 224.* & tradunt Paleotus *d. c. 48. numer. 3.* Surdus *q. 15. numer. 2.* & alij Doctores *supra d. n. 224.* citati. Cum ergo legitimi in subsidium à matre diuite debeant ali, idem erit dicendum in naturalibus, vbi enim duo æquiparantur à iure, dispositum in vno, locum habet in alio *l. 1.* vbi Doctores *ff. de leg. 1.* Confirmatur quia aliméta filiis præstanda sunt naturæ instinctu, seu impulsu, naturalique ratione, & charitate, vt *supra num. 7. & 8. & 17.* ostensum est de filiis legitimis; secundum naturam autem nulla est differentia inter legitimos, ac naturales, & naturales illegitimos, vt *dict. numero 17.* probatum est.

335 Quare mater diues in subsidium, & patris defectum debet alere non solum filios vulgò quæsitos, vt habe-

 tur

tur *l. si quis à liberis §. ergo, & mater ff. de liber. agnosc.* sed etiam spurios, vt constat *ex cap. cum haberet, de eo, qui contraxit*, & tradunt Doctores *supra numero* 214. & 125. relati Surdus *d. q.* 15. *num.* 11. Corduba à Lara *in d. l. si quis à liberis §. idem rescripsit num.* 35. Molfezius *vbi supra*, & alij *supra num.* 186. relati, iure naturali, & Canonico attentis, quidquid sit iure ciuili inspecto; iuxta quod neque matrem cogi filios spurios alere docuere in terminis Rolandus, & Corduba *locis supra num.* 180. *fine citatis*, & Aretinus *in §. ius naturale num.* 8. *instit. de iure natur.* quamuis contrarium teneat Hotomanus *loco citato eodem numer.* 180. *fine*, & licet Speculator *tit. qui filij sint legitimi*, §. 1. *num.* 17. excipiat matrem spurij illustrem, nihilominus rectè reijcit hanc limitationem Surdus *d. q.* 15. *numer.* 13. quia secundum ius naturale personarum nulla est distinctio; & solum mater illustris intra triennium exoneratur à lactatione spurij propriis vberibus, vel per nutricem propriis sumptibus, si pater esset diues iuxta tradita *supra num.* 321. & 322. Neque obest, quod filius spurius ex damnato coitu non succedit matri; nec ei mater, quæ etiam non potest ei aliquid relinquere §. *fin. Auth. quibus modis naturales efficiuntur sui*, vbi dicitur spurium non esse alendum à parentibus, neque ei posse ab eis aliquid relinqui, & parentis appellatione venit etiam mater, *l. appellatione ff. de verb. signific.* & talem spurium non succedere matri, nec ei mater dictum est *supra n.* 276. & præter Paleotum, & Surdum *ibidem* allegatos tradunt *Glossa fin. in l. si qua illustris Cod. de Orfic.* & alibi sæpè, Couarruuias *de sponsal. p.* 2. *cap.* 8. §. 6. *numero* 15. & plures alij à Surdo *d. q.* 15. relati, non obstat, inquam, quia id intelligitur, quando à matre relinqueretur spurio vltra alimenta, secus quoad quantitatem alimentorum, qui enim tenetur aliquem alere, potest ei relinquere, vt in præcedentibus probatum est de parte quoad filios spurios, vnde idem de matre, nam pater, & mater ad impatria non iudicantur, quando certum est eos obstringi ad alimenta præstanda.

§. XV.

Auus maternus, & Auia materna an, & quando teneantur alere nepotes ex filia, & neptes dotare.

336 QVæsitum sextum an, & quando Auus maternus, & Auia materna teneantur alere nepotes ex filia; circa hoc quæsitum prima regula generalis est, quod Auus maternus, & Auia materna, cæterique ascendentes per lineam fœmininam nõ tenentur alere nepotes ex filia, quando pater, vel Auus paternus, cæterique per lineam virilem ascendentes, diuites sunt, & possunt neptibus alimenta præstare, vti constat *ex l. si quis à liberis §. virum autem ff. de liber. agnosc.* vbi pater, & ascendentes per lineam virilem, prius coguntur præstare alimenta filiis, & postea mater, & ascendentes per illum sexum. Et Clarius *ex l. non quemadmodum ff. eodem tit.* vbi dicitur quod filius ex filia non est oneri Auo materno, sed patri suo, & auo paterno: & tradunt Bartholus, & alij Scribentes *in d. l. non quemadmodum.* Boerius *consil.* 57. *numer.* 14. Couarruuias *de sponsal. p.* 2. *c.* 8. § 6. *n.* 16. Garzias *de expensis cap.* 3. *num.* 33. Corduba à Lara *in d. l. si quis à liberis §. non tantum num.* 69. *ff. de liber. agnosc.* Pontanus *de alim. cap.* 21. *n.* 12. Thesaurus *decis.* 211. *num.* 9. Molfezius *ad consuetud. Neapol. tom.* 1. *p.* 5. *q.* 11. *num.* 14. Marescotus *var. lib.* 2. *cap.* 83. *numero* 37. Surdus *de alimen. tit.* 1. *q.* 16. *numer.* 1. & *duobus sequen.* Alij Iurisperiti à Corduba, & Surdo relati, & Theologi *supra numer.* 294. relati; *locis ibidem citatis*, & conueniunt tradita *supra numer.* 295. & 296. nam si mater non tenetur alere filios, quando pater, vel Auus, Proauus, & cæteri ascendentes per lineam virilem sunt diuites, & possunt alimenta præbere, vt ibi probatum est. Neque etiam Auus maternus, aut Auia materna tunc tenentur ad alimenta.

Quare neque ad neptem ex filia tenetur Auus, & 337
cæteri ascendentes ex linea materna dotandam, vbi pater, vel Auus paternus sunt diuites, & possunt dotare, quia sicut alendi, ita & dotandi, munus est paternum, non maternum, vt Pontanus, Corduba, Surdus *locis citat.* & alij apud Surdum *d. q.* 16. *n.* 2. & 3. de quo *infra* de dote.

Secundo si pater sit inops, vel mortuus sit, nec alius ex linea virili ascendens possit, & ipsa quoque sit in- 338
habilis ad præstanda alimenta; tunc Auus maternus, vel Auia materna si possit, tenetur in subsidium alere nepotes ex filia, vt etiam clarè constat *ex d. §. virum autem, l. si quis à liberis*, & clarius *dict. l. non quemadmodum*, vbi Doctores, & ita tradunt iidem Theologi *supra numero* 294 relati, Sa *verbo alimentarum* 6. & Ioa. Valerus *de differentiis inter vtrumque forũ, verbo alim. diff.* 6. Bartholus, Boerius, Pontanus, Couarruuias, Garzias, Corduba, Molfezius *locis supra numer.* 336. *citatis*, Marescotus *dicto cap.* 83. *num* 38. Carpanus *ad stat.* 313. *num.* 4. & *sequen.* & cum aliis etiam Tiraquellus *in l. si vmquam verbo susceperit liberos num.* 63. *Cod. de reuoc. donat.* qui etiam addunt Auum maternum in tali casu teneri etiam dotare neptem ex filia, quod etiam Padilla *in Auth. res quæ n.* 8. & *sequen. Cod. communia de legatis.* & confirmatur ex traditis *supra numero* 332. & 333. Quemadmodum enim mater in subsidium tenetur alere, & dotare, vt *dict. num.* 332. & 333. dictũ est, ita & Auus maternus, vel Auia, quia sicut patris appellatione veniunt pater, & omnes ascendentes per lineam paternam, vt *supra numero* 281. notatum est, sic matris nomine comprehenduntur Auus maternus, & Auia materna, & cæteri per matrem ascendentes, vt per textum *in § illud, quoque Auth. vt liceat matri, & Auiæ*, tradunt Glossa *ibidem.* Baldus *in l. Nesennius n.* 2. *ff. de negot. gestis Ascanius Clem. de patria potest. effect.* 1. *num.* 22 Boerius *consil.* 17. *num.* 6. & cum aliis Surdus *d. q.* 16. *n.* 7. vbi etiam addit aliam rationem conuincentem scilicet, quia onus, & officium paternum alendi filios, & dotandi filias cessat, quando pater ob inopiã non potest, & consequenter æquitas, & ratio naturalis transfert eam obligationem in alios sanguine coniunctos, & proximiores, nempe in matrem, & Auum etiam maternum, eo quod tale esse debet officium Aui erga nepotes, & neptes, quale est matris erga filios, & filias, vt *supra d numero* 281. & *sequent.* dictum est de Auo paterno.

339 Quapropter etiã nepotes illegitimos naturales tenetur Auus maternus, & Auia in subsidium alere, cum & hos alat in subsidium mater; vt in terminis Tiraquellus *allegato numero* 63. Surdus *dict. l.* 16. *num.* 8. Molfezius *dict. q.* 15. & Marescotus *q.* 39. & prius Glossa *in l. si quis à liberis, §. item Diuus Pius ff. de liber. agnosc.* & idem etiam sentiunt alij *numer. præcedent.* prællegati Theologi, & Iurisperiti, qui loquuntur etiã de neptibus illegitimis ex filia, Glossa *in d. §. item Diuus Pius*, idem dicit de neptibus illegitimis quibuscumque non natis ex damnato, & punibili coitu; & post eam Surdus, & Molfez. locis citatis. Has enim neptes illegitimas tenetur in subsidium mater alere, ac proinde etiam Auus maternus, vel Auia materna; id quod expressè dicitur *in d. §. item Diuus Pius*, & facit etiam illud, quod filij naturales, etiam vulgo quæsiti, ex non punibili coitu nati, etiam iure ciuili ab intestato succedunt non solum matri, sed etiam Auo materno, & Auiæ *l. Modestinus ff. vnde cognati*; & cum aliis Surdus *dict. q.* 16. *numer.* 10. & etiam Molfezius *d. n.* 15. limitatur tamen si mater sit illustris, nam tunc eos non succedere tradunt Doctores, vt *ibid.* Surdus.

Quin imo etiam nepotes spurios ex punibili coitu natos Auus maternus, vel auia in subsidium patre, & 340
matre

matte deficientibus alere,& dotare tenetur; vt tradunt Molina,& cæteri Theologi *supra num.* 294.relati,Couarruuias *loco supra n.* 336.*citato*. Surdus *d.q.*16.*n.*11. Molfesius *d.n.*15.Capeanus *ad statut.*313.*n.*14.&Speculator ac Socinus,à Surdo allegati,idque attentis iure naturali,& etiam Canonico *in cap.cum haberet de eo, qui contraxit*,&c.Eadem enim æquitas, & ratio naturalis,quæ in matre,etiam in Auo materno militat,quare sicut Auus , ex identitate rationis tenetur eos alere, quibus mater iure ciuili alimenta præstare adstringitur, *d.l.si quis à liberis* §.*item Diuus Pius*,*ff.de liber.agnosc.* Ita Auus tenetur eos alere,quos ius naturale dictat, & Canonicum præcipit à matre debere ali,& ad id faciũt tradita *supra n.*283.de obligatione Aui paterni alendi nepotem spurium. Eo enim ipso quod ius Canonicum vbique receptum cogit patrem, & matrem alere filios; ita etiam Auus paternus , & maternus in defectum patris , & matris eos alere adstringit;vt ibi notatum est quare reiiciendus est omnino Vasquius *de success.creat. lib.*2.§.20.*num.*160. asserens quidem de iure Canonico *in d.cap.cum haberet*,ab Auo,& Auia,tam paterno, quam materno spuriis deberi alimenta,& dotem, non tamen de iure ciuili etiam hodie ; & supposita præfata iuris Canonici dispositione *in d. cap.cum haberet* , per quam negat corrigi ius ciuile *in Auth. ex complexu Cod.de incestis nuptiis* , *& legem Hispanam regiam* 5. *tit.*19.*p.*4. quam Vasquij assertionem communi opinioni contrariam,& etiam *supra d.n.*283.reprobaui,& ibi probatur tam ius ciuile , quam *d. legem* 5. per ius Canonicum corrigi.

Cæterum quæ *a numer.* 336 de Auo tradita sunt ; procedunt etiam , in proauo & aliis per lineam maternam ascendentibus per identitatem rationis,sicut *supra num.*281.*& sequen.* dictum est de proauo , & cæteris per lineam virilem ascendentibus ; & constat ex textu *in* §. *vtrum autem d.n.*281.adducto , & tradunt quoque in terminis Molina, & alij Theologi *supra n.* 294.relati.Couarruuias& Garzias *locis supra n.*336.*citatis*,& Surdus *d.q.*16.*num.*11.*fin.*Prædicta autem *à n.* 338.Sa,& Ioannes Valerus *loc.d.n.*338.*relatis* , aiunt procedere in foro conscientiæ:in foro verò exteriori non esse in vsu ; sed cum Iurisperiti etiam recentiores tractent de præfata obligatione Aui , & aliorum ascendentium per lineam maternam idque in ordine ad praxim , nescio quomodo possit asseri non esse in vsu ; & certè si nepos aliundè non habens , in iudicio conueniret Auum maternum diuitem pro alimentis necessariis,absque dubio cogeretur Auus ad ea præstanda,quãtum etiam peccent Aui materni non subministrantes alimenta necessaria nepoti egenti,cum possint,idem Sà ait se non audere dicere,proponit tamen illud Pauli dicentis:Qui suorum curam non habet,esse infideli deteriorem , sed grauitas peccati colligenda erit ex grauitate necessitatis , & ex voluntaria negligentia subueniendi.

Sequitur Summarium Capitis VII.

*Haredes patris,vel aui siue ab intestato , siue ex testamento etiam extranei tenentur in vtroque foro alere filium in subsidium scilicet , quando ipse non potest se alere, nec habet alium coniunctum , aut proximiorem,qui possit illum alere.n.*341.

*Etiam filius naturalis in subsidium debet ali ab heredibus patris eod.n.*341.*versic.*extenditur.

Quin etiam filius spurius ex coitu damnato, & punibili natus eodem numero 341., *versic.* item conueniunt.

Heredes quoque matris,& Aui materni in subsidiũ deficientibus aliis coniunctis, vel proximioribus obligantur alere filium tum legitimum,& naturalem , tum illegitimum naturalem, aut spurium. ibidem versic. porrò.

Onus alendi filios non transire ex sua natura, seu absolutè,& indistinctè in haredes patris,sed extingui cum persona patris , solumque teneri heredes ad alimenta filiorum , si laborent summa egestate , nec adest alia persona coniuncta , qua sanguinis vinculo illos alere debeat , & possit, tenet vna sententia. numero 342.

Neque onus alendi patrem absolutè transit in haredes filij iuxta eandem sententiam.ibid.

Iuxta eandem sententiam heredes patris non tenentur alere filium;nec haredes filij patrem nisi in extremã deductum egestatem.ibid.

Extrema egestas censetur , quando quis non habet à quo alatur.ibid.

*Æqualis est obligatio alendi filium, ac filij alendi patrem iure naturali, & ciuilis inspectis.n.*342.*versic.* Hinc manifestè.

Intellectus ad l.non quemadmodum,ff.de liber.agnosci *n.*343.*&* 361.

Non sumitur argumentum à sensu contrario dispositionis negatiuæ.ibid.

Dictio , nisi , *posita post negatiuam affirmat. ibidem.*

Intellectus ad l.si instituta,§.1.ff.de in off.testamen.*numero* 344.

Intellectus ad l.4.ff.vbi pupillus educari debet. *numero* 345.

Heredes non repræsentant defunctum in iis , qua cum persona defuncti extinguuntur.numero 346.*& n.*349. *fine.*

*Alimenta à parentibus filiis , & è contra debentur ex solo officio iudicis.n.*347.*&* 363.

Officium iudicis an nullam presupponat obligationem ; an verè saltem quasi obligationem.ibidem,& numero 263.

Vbi adest obligatio , datur actio.numero 346.*& numero* 263.

Heredes patris filium,& heredes filij patrem alere non coguntur,nisi filius, aut pater probet se laborare summa egestate iuxta suprapositam sententiam. numero 348.

Fundamentum intentionis probari debet ab illo, qui in eo se fundat. ibidem.

Quando paupertas est fundamentum alicuius,vel causa agendi,qui illam allegat,tenetur illam probare, sicut qui allegat diuitias.ibid.

*Haredes patris non tenentur alere filios ex obligatione descendente ex preceptis iuris naturalis,sed tantum ex iudicis benignitate, & iure positiuo iuxta Doctorem Merendam.n.*349.

Cur ex benignitate iudicis.ibid.

Fratres legitimi haredes patris , & quicumque patris heredes tenentur alere defuncti filios naturales iure positiuo Cæsareo tantum iuxta eundem Merendam.ibid.

*Filiis naturalibus etiam non ad extremam inopiam deductis cur iuxta eundem Merendam ius ciuile statuerit ab haredibus patris deberi alimenta, filiis autem legitimis,& naturalibus solum in extrema egestate constitutis.n.*350.

Non approbatur ratio differentia ab eodem Merenda adducta ibidem.

Sententia asserens onus alendi liberos absolutè,& indistinctè transire ad haredes patris,& Aui paterni. n. 351.*& sequen.*

Intellectus ad § item rescriptum l.si quis à liberis, ff. de liber.agnosc.*n.*351.

Extrema egestate laborare censetur , qui est egenus attenta qualitate sue persona.ibid.

Officium pietatis an propriè referatur ad ea,qua spontè, & nulla necessitate praestantur.ibid.

Quis moriendo non potuit eximere bona propria ab illo onere,ad quod iure naturali erant connexia.ibid.

Quan

Quando quis per legem, vel contractum, aut vltimam volantatem tenetur alere, illa obligatio transit in haredem.n.353.

Onus alendi liberoe an sit reale rebus paternis inharens. n.354.

Hares repræsentat personam defuncti, & tenetur ad onera omnia, ad qua defunctus tenebatur. ibidem, & n.358.

Non debet esse melioris conditionis, quam defunctus. nume.354.

Pater tenetur alere liberos ex obligatione iuris naturalis propria & stricta.aum.355.

Obligationes personales afficientes personam in ordine ad rem, & quatenus habet bonorum dominium, & illorum administrationem transeunt in haredem, & qua ratione.ibid.

Voti parè personalis obligatio transit in haredem.ibidem.

Voti realis obligatio transit in haredem non ex vi voti, sed ex implicito contractu.ibid.

Hares patris non tenetur alere eius filios ex pracepto quarto Decalogi, sed ex vi receptionis, & aditionis hareditatis.n.355.& 362.

Hares paternus tenetur non solum filiis legitimis, & naturalibus, sed etiam illegitimis naturalibus, & spuriis alimenta prabere.n.356.

Et multo magis legitimatis.n.357.

Iisdem filiis hares patris teneatur praestare alimenta pro modo facultatum hareditatis, & habita ratione qualitatis persona.n.358.

Obligatio alendi filios transit in haredes patris etiam vi solius iuris naturalis.n.359.

Defunctus, & hares censeatur eadem persona.n.343 & 361.

Officium iudicis prasupponit quasi obligationem. numero 363.

Officium iudicis, seu quod solo iudicis officio debetur transit in haredes.ibid.

Pro alimentis à patre consequendis, & è contra, car detur solum officium iudicis, non vero actio. ibidem.

Onus alendi filios an absolutè transeat etiam in haredes matris, & Aui materni.numero 364. & numero 365.

Haredes filij an teneantur absolutè alere patrem pauperem; & sic etiam, si habeat matrem, vel fratres diuites. n.369.& 370.

Si pater filia, aut Auus paternus nepti dotem reliquit dandam, cum nupserit, instituto harede vniuersali filio, vel nepote; frater hares teneatur illam alere, donec nupserit, si careat matre, vel Auo materno diuite.numero 371.

Quod si habeat matrem, vel Auum maternum diuitem, aliqui negant à fratre fore alendam. n.372.sed contrariam tenendam.n.373.

Nec alimenta à fratre eidem sorori praestita minuunt dotem, sed frater sibi quarit fructus dotis. numero 374.

Si mater aleret cum protestatione non donandi, repetere potest alimenta à fratre harede.n.374.

Eandem filiam, cui pater dotem certam reliquit dandam tempore nuptiarum, an frater hares teneatur alere, si ipsa sit diues, & habeat bona propria, quibus se alere possit.n.375.& post num.375. vide alia summaria.

§. XVI.

Haredes patris, vel Aui paterni tenentur alere liberos in subsidium, quando non habent bona, neque coniunctos, aut proximiores, qui ratione vinculi sanguinis tenentur alimentare.

QVæsitum septimum. An onus alendi liberos transeat ad patris, vel Aui hæredes ab intestato, vel ex testamento, etiam extraneos, quando filij sunt inopes; neque ex propria industria, neque ex propriis bonis possunt se alere.

Omnes Doctores, qui infra allegantur conueniunt hæredes patris, vel Aui etiam extraneos teneri in vtro- 342
que foro alere filium egenum in subsidium, scilicet si filius egenus neminẽ coniunctum (vbi hæres est extraneus) vel alium proximiorem, & magis coniunctum (si hæres sit consanguineus, puta frater, vel patruus) haberet, id enim saltem conuincit textus *in l. si quis à liberis §.item rescriptum, ff. de liber. agnosc.* quo Bartholus, alij Scribentes ibi, & cæteri Doctores nituntur, cuius verba sunt, *idem rescriptum est hæredes filij ad ea præstanda, quæ viuus filius ex officio pietatis sua dabat inuitos cogi non oportere, nisi in summam egestatem pater deductus sit.* Si enim hæredes filij tenentur patrem egenũ alere; pari modo patris, vel Aui hæredes tenẽtur alere filium egenum, vt non sit inter eos imparitas, vt in specie Surdus *de alim.tit.1.q.23.n.1.* & eadem æquitas, & ratio naturalis, qua pater cogitur alimenta filio inopi præstare non videtur cessare in hærede patris, qui eius personam repræsentat, saltem quando nullus est alius sanguine coniunctus, vel proximior, ad quem aliqui ratione sanguinis, & affectionis, & charitatis magis pertineat alimentandi onus; & hanc rationem indicat Surdus *d.q.23.& eod.tit.q.24.& q.104.& 105.* quamuis Merenda *controu.tom.3.lib.13.cap.3.num.11.& 12.* velit obligationem alendi, etiamsi tantum in subsidium quoad hæredes non prouenire ex iure naturæ, sed vel ex benignitate magistratus, qui humanitate vsus, vbi nullus extat, qui sanguinis vinculo obligetur, iubet per hæredes prouideri de alimentis, vbi filius summa egestate laboret; vel ex iure positiuo, quod id ita expresè decreuerit, vt respectu filiorum illegitimorum naturalium ait sancitum *in §.si quis igitur Auth. quibus modis natural. effic. sui* prout *supra n.349.* & ex eodem Merenda explicatur.

Extenditur præfatus communis Doctorum consensus, vt etiam hæres patris, vel Aui in subsidium deficientibus coniunctis, vel proximioribus teneatur alere filium egenum naturalem; de quo est textus expressus *in Auth. licet Cod. de natural. liber.* ibi *huiusmodi enim naturales filios pasci boni viri arbitrio est necesse; siue legitimi extant, & succedunt, siue cognatæ viæ quilibet alij sunt hæredes.* Idem constitutum esse à Iustiniano *in dict. §.si quis igitur Auth. quibus modis natural. effic. sui.* tradidere Alciatus *cons.309.num.3.* & Merenda *d.cap.13. n.12.* verba textus sunt, *si quis igitur* (in aliquibus codicibus habetur, *si quis autem*) *habens filios legitimos relinquat & naturales, ab intestato quidem nihil eis existere omnino volumus; pasci vero naturales à legitimis sancimus, vt decet eos secundum substantia mensuram à bono viro arbitratam.* Surdus verò *de alim.tit.1.d.q.23. n.14.* ait huuc textum id non probare, sed tantum textum *in d. Auth. licet*, verum licet non probet ita expressè, tamen rectè potest inde colligi, dum vult naturales esse pascendos à legitimis filiis.

Item conueniunt communiter Doctores iure Canonico attento *in cap. cum haberet, de eo, qui duxit,* &c. etiam filiis spuriis ex damnato coitu procreatis ab hæredibus patris, vel Aui saltem in subsidium, non extantibus

bus coniunctis, vel proximioribus, deberi alimenta. Ita Molina Theologus, Couarruuias, Peregrinus, Spino, Petrus Barbosa, Ioannes Lupi, Riccius, Gomez, Vincentius de Franchis, Aug. Barbosa *locis qui infra citantur.* Thesaurus *decis.* 211. *in principio & numer.* 8. Merenda *d.c.* 3. *num.* 15. Surdus *dicto tit.* 1. *q.* 23. *numer.* 14. Paleotus *de nothis cap.* 47. *fine*, Corduba *in l. si quis à liberis* §. *idem rescripsit n.* 79. *& sequen. ff. de liber. agnoscend.* Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.* 20. & alij communiter, quos refert Vasquius *de successionum creatione lib.* 2. §. 20. *num.* 315. quamuis Salicetus *in Auth. ex complexu, Cod. de incest. nupt. num.* 2. Caleaneus *conf.* 62. *n.* 7. & idem Vasquius contra communem non rectè dicunt præfatos hæredes non posse compelli, licet si velint spontè possint alimenta eisdem spuriis ex damnato coitu procreatis præbere, nam quoad spurios iure ciuili non natos ex coitu damnato etiam ipsi aiunt hæredes patris posse compelli illos alere; & pro communi facit quod supra agendo de alimentis illegitimis naturalibus, & spuriis debitis dictum est, scilicet patrem in suo testamento non posse prohibere, ne filio quantumuis spurio alimenta ministrentur; quod præter ibi citatos tradunt etiam alij, quos Surdus *dict. q.* 23. *num.* 15. refert, ratio est quia iure naturali, & Canonico filij spurij quoad alimenta æquantur legitimis, vt *supra* sæpius dictum est.

Porrò omnia *in præcedentibus à num.* 142. tradita de hærede patris, aut Aui paterni procedunt etiam in hærede matris, & Aui materni, & ipse saltem in subsidium deficientibus sanguine coniunctis, vel proximioribus teneatur filios alere; cum mater censeatur eodem iure cum patre quoad obligationem alendi liberos, vt in præcedentibus dictum est, quod etiam in terminis Couarruuias *de sponsf. p.* 2. *cap.* 8. §. 6. *numer.* 14. Rolandus à Valle *conf.* 54. *n.* 66. *volum.* 1. Surdus *d. q.* 23. *n.* 13. *fin. &* 22. Baldus, Lupus, Scaccia Lupus, & alij ab iisdem Rolando, & Surdo relati, & Marescotus *var. lib.* 2. *cap.* 83. *n.* 38.

§. XVII.

Onus alendi filios siue legitimos & naturales, siue naturales, & etiam spurios an transeat absolutè, & indistinctè in hæredes patris, ita vt hæredes teneantur illos alere, sicut teneretur pater, si viueret.

QVod ergo inter Doctores præsertim Iurisperitos valdè controuertitur, est, an onus alendi filios absolutè, & indistinctè trãseat in hæredes patris, & Aui, ita quod idem ius alimentorum, quod filiis aduersus patrem, vel Auum viuentes competebat, filij inopes, & qui ex propria industria, vel ex propriis bonis non possunt se alere habeant contra hæredes patris, vel Aui, siue sanguine cõiunctos, siue extraneos; hique ad alimẽta illis præstanda teneantur in vtroque foro, licet adsint sanguine coniuncti, ascendentes ex pãrte patris, aut ascendentes ex parte matris, aut descendentes, vel fratres, vel sanguine proximiores (si hæredes sint coniuncti) à quibus alioqui in defectum patris, vel Aui iuxta ius naturæ, & etiam positiuo essent alendi.

Prima sententia.

PRima sententia asserit onus alendi filios ex sua natura, aut absolutè non transire in hæredes patris, sed extingui cum persona ipsius panis, & solum in subsidium, vbi sanguine coniuncti, vel proximiores sanguine desunt, vel ob inopiam non possunt eos alere, hæredes panis obligari alimenta præstare eisdem filiis egestate laborantibus. Ita Bartholus *in d.* §. *item rescriptum n.* 2. *l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc. & in l. non quemadmodum, n.* 1. *eod. tit.* Alexander *in l. alimenta n. fin. Cod. de negot. gestis, & conf.* 34. *num.* 34 *vol.* 1. Ruinus *in l.* 1. *ff. solut. matr. n.* 173. *& conf.* 94. *n.* 7. *vol.* 5. Boerius *conf.* 17. *n.* 14. *& conf.* 186. Socinus *conf.* 134. *num.* 34. *vol.* 1. Salicetus *in Auth. ex complexu, Cod. de incestis nupt.* Vitalinus *in tract. de clauf. tit. an aliment. renun. poss.* Antonius Gomez *ad l.* 40. *Tauri n.* 75. Corduba à Lara *in d.* §. *item rescriptum n.* 7. *&* 8. *& in* §. *si mater n.* 43. *d. l. si quis à liberis* Pontanus *de alim. c.* 1. *n.* 19. Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 23. *n.* 13 *q.* 104. *&* 105. Antonius Merenda *controu. iuris tom.* 3. *lib.* 13. *cap.* 3. *per totum, & tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 28. *num.* 10. *&* 11. *& tom.* 4. *lib.* 24. *c.* 36. *& lib.* 24. *c.* 48. *fine* Gaspar. Anton. Thesaurus *q.* 4. *for. lib.* 2. *q.* 47. *n.* 2. *&* 1. *fine.* & nonnulli alij à Giurba *decis.* 5. *n.* 9. relati, & ex Theologis idem asserunt Megala *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 4. *numero* 22. *versic. item ex dictis*, & Fragosus *de Republica Christiana p.* 3. *disputat.* 2. *numero* 224. *&* 225.

Primo probatur hæc sententia ex textu *in d.* §. *item rescriptum l. si quis à liberis ff. de liber. agnosc.* vbi hæredes filij non grauantur alere patrem, nisi in summam egestatem sit deductus, & consequenter hæredes filij tenentur tunc solum alere patrem, quando non habet, à quo alatur, hæc enim est summa egestas *arg. l. ex duobus ff. de rebus dubiis, l. eum qui ff. ad Trebell. & l. penult. ff. de aliment. & cib. legat.* ac proindè non premitur summa egestate, qui aliquem habet à quo potest alimenta habere: ergo si pater habeat aliquos, qui iure sanguinis alere tenerentur, puta matrem, Auum maternum, vel fratrem, hæredes filij extranei iuxta dictum textum non tenerentur alere patrem; & similiter si hæres esset sanguine coniunctus, extarent tamen alij proximiores, qui iure sanguinis tenentur patrem alere, non tenetur hæres filij illum alere; quia cum in vtroque casu pater habeat, à quo possit consequi alimenta, non censetur premi summa egestate, seu necessitate, & ex dispositione dicti textus *in eo* §. *item rescriptum* ab hæredibus filij debentur alimenta, si pater extremè egeat. Ergo onus alendi, quod filio viuenti incumbebat, iuxta dictum textum non transit absolutè in hæredes filij. Quod confirmat Merenda *n.* 2. patrem enim filiis viuens (inquit tenetur alere, etiam si summa non laboret inopia *l. ante, & l. mater. & l. fin.* §. *ipsum, Cod. de bonis, quæ lib. & l.* 5. *Cod. de patria potest.* Cum ergo *in d.* §. *item rescriptum* decernatur, hæredem filij non cogi alere patrem, nisi extrema egestate pressum, ex eo textu videtur euidenter probari onus alendi, quod erat penes filium defunctum, non transire absolutè, & sua natura in hæredem eiusdem filij; quod etiam in terminis loquentes de hæredibus filij tradunt Bartholus *in dict.* §. *item rescriptum num.* 2. Ruinus, Socinus, Boerius, Corduba, Megala *locis allegatis*, & Surdus *de aliment. tit.* 1. *quæst.* 24.

Hinc manifestè infertur nec in hæredes patris transire absolutè onus alendi filios, quod penes patrem defunctum erat, cum inter patrem, & filium quoad alimenta sibi inuicem præstanda non sit imparitas; & non maior, sed æqualia sit obligatio patris alendi filium, & filij alendi patrem, vt constat *ex d. l. si quis à liberis initio*, vbi Vlpianus de vtraque obligatione coniunctim tractat, & pari iure determinat obligationem alendi filios, & parentes, & eodem instinctu quo pater impellitur alere filios, etiam filij ad alendum parentes impelluntur.

Secundò probatur eadem sententia ex *d. l. non quemadmodum de liber. agnosc.* vbi dicitur patrum filiæ esse 343
oneri Auo materno, quando pater non est superstes, vel est egenus, ergo patre defuncto extraneis hæredibus relictis onus alendi filium non transit in hæredes, nec eos afficit, sicuti obligabat patrem viuentem, sed pertinuit ad Auum maternum, & consequenter verum est onus alendi filios non transire absolutè in hæredes patris, aut matris, ita ex eo textu colligunt Bartholus, Ruinus, Boerius,

Boerius, Corduba, Merenda *locis n.146.citatis*, & Surdus *d.q.104.n.1.& 3.* si eum Dyno *ibid.* dicatur verba illa *d.l.nō quemadmod.* nisi pater nō sit superstes, debere intelligi ita, scilicet nec hæredes reliquerit idoneos, eo quod paria sint, viuere patrē locupletē, vel hæredes habere locupletes. Contra vrget Bartholus, quod dato hoc intellectu textus nihil releuaret, & is intellectus repugnat litteræ textus *in d.§.idem rescriptum*, qui loquitur de summa egestate, eo quod obligatio alendi non transit in hæredem, nisi in subsidium alio non existente: & præterea addit Surdus *d.q.104.* est mera diuinatio illa subintellectio, quod etiam hæres non sit soluendo. Si etiam dicatur textum *in d.l.non quemadmodum* negatiue dicere partum filiæ non esse oneri Auo patre superstite, non posse autem argumentum contrario sensu sumi, quod sit oneri Auo, quando pater non est superstes, cum non sumatur argumentum à sensu cōtrario dispositionis negatiuæ; Baldus *in l.1.&n fin.Cod.de cond.inter* *Cacheranus Pedem. decis.69.n.28.& decis.178.n.6.* Simon de Prætis *in locis communibus Lit. A.n.133.* Surdus *decis.185.num.24. & de alim.tit.6.q.15.n.7.* Franciscus Molinus *de ritu nupt.lib.3.q.51.n.7.* & alij à Surdo *tit.1.d.q.104.n.5.* relati. Responderi posset primo contrarium afferri ab Euerendo *in sua topica legali,loco 4.* Secundo respondet Surdus *dict.q.104.dicto num.6.* illationem illam, quod onus alendi spectet ad Auum, & non transeat ad hæredes patris, non colligi ex eo textu per argumentū à contrario sensu, sed ab expressis verbis textus, ibi, *nisi pater non sit superstes*, nam dictio *nisi* posita post negatiuam affirmat. *l. actione Cod. de transactio.ibid.* Bartholus, Salicetus, Alexander, Iason, Sanchez *de ma trim.lib.1.disp.9.num.3.* Francisc. Molinus *de ritu nupt.lib.1.comparat.20.n.40.* Stephanus Gratian. *l.3.cap.542.n.21.* Seraph. *decis.n.3.* & alij, quos referunt Augustinus Barbosa *de dictionibus,dict. com. 84.num.7.* & Surdus *d.q.104.num.6.* in proposito igitur dum textus *in d.l.non quemadmodum* dicit, quod nati ex filia Auo materno non sunt oneri, nisi pater non sit superstes; affirmat, seu admittit, quod patre non sup[er]stite nepos sit oneri Auo, & consequenter quod onus alendi non spectat ad hæredes patris.

Tertio Merenda *n.5.* probat eandem sententiam *ex*
344 *l.si instituta §.1.ff.de inoffic.testam.* vbi nepoti contra patruum, vel alium hæredem scriptum agenti querela inofficiosi testamenti propter eiusdem nepotis pupilli inopiam decernuntur alimenta præstanda ab hærede nō propter obligationem alendi, quæ erat penes patrem defunctum, sed propter præsumptionem boni iuris nepotis; signum ergo est obligationem patentum alendi filios iua natura, & absolutè non transire in hæredes. Si enim propter obligationem paternam alendi translatam in hæredem alimenta fuissent nepoti debita, satis erat probare inopiam, nec opus fuisset præsumptione boni iuris ad hæreditatem vindicandam; verum dici potest, cum nepos potuisset pro alimentis obtinendis agere contra hæredem scriptum, vel tanquam patris personam repræsentantem, vel tanquam iniustum detentorem, & possessorem bonorum paternorum ad se spectātium; agit contra ipsum solum hoc secundo modo petens solum præstari sibi alimenta ex bonis, quæ ad se spectare in iudicio querelæ inofficiosi contendebat; & ideo fuisse decretum illa præstaoda alimenta pro modo eiusdem facultatum, quæ per inofficiosi testamenti accusationem ei vindicabantur: non enim expediebat petere alimenta primo modo, quia agnouisset tanquam legitimos hæredes

Quarto Merenda *d.cap.1.n.8* probat ex textu *in l.*
345 *qui filium 4 ff.vbi pupillus educ.deb* ibi, *existimo, & si citra Magistratuum decretum tutor sororem pupilli sui aluerit, & liberalibus artibus instituerit, cum hoc aliter & contingere non posset, nihil eo nomine tutelæ iudicio præstare debere* Ponderat enim Merenda illud verbum, *existimo*, à Iurisconsulto sibi adhibitum, dum ait expensas pro alimentis sororis pupilli, & eius instructione factas à tutore, non eidem tutori imputari, sed ex bonis pupilli fuisse iustè factas, cum aliter facere non posset, eo enim verbo, ait Merenda, prudentes in rebus exploratis vti non solent, ac proinde eo ibi vsus est Iurisconsultus, vt intelligeretur non caruisse dubitatione, an tutori deberent imputari dictæ expensæ si eas fecisset absque Magistratuum decreto. Ex quo colligitur I C. *ibi* non supposuisse obligationem patris alendi filium transisse in hæredem (subdit Merenda) nam hoc supposito manifestum fuisset nihil à tutore hoc nomine præstari debere, quia æs alienum dissoluerat. Verum Doctores oppositæ sententiæ illam ex hoc textu probant; per hanc enim legem *qui filium* probari, quod vbicumque filius masculus sit hæres patris vniuersalis, siue ex testamento, siue ex consuetudine, aut statuto, teneri alere sororem; tradunt Baldus *in l.alim. Cod.de negotiis gestis*, *ibidem* Cynus, & Vincentius de Franchis *decis.519.n.2.* nec obstat ponderatio Merendæ, cum sapientes illo verbo, *existimo*, vt potè modestiam præseferente, vtantur etiam in responsis de rebus, quas omnino veras, & certas iudicant.

Quintò Surdus *d.q.24.n.9.& d.q.104.n.8.& d.quæst. 105.n.3.* probat (& eandem rationem approbat The- 346
saurus loco citato) quia obligatio parentum filios alendi, & filiorum alendi parentes oritur, atque dependet à sanguine, æquitate, & affectione naturali, & charitate, quæ omnia in hæredem non transeunt, sed cum persona extinguuntur, ac proinde ea alendi obligatio non transit in hæredes extraneos, nec etiam in coniunctos, vt hæredes sunt, quia ea sanguinis, æquitatis, & affectionis naturalis ratio cessat quo ad hæredes, qui propterea in his non possunt repræsentare defuncti personam, nec videri idē cum illo, & regula illa, quod hæres repræsentet personam defuncti (inquit Surdus *d.q.104.n.9.* ex Cagnolo *in l.hæredem eiusdem n.14.ff.de reg.iur.*) & intelligitur quo ad ea, quæ possunt in hæredem transire; ea autem sanguinis coniunctio, affinitas, & affectio naturalis per mortem extincta non attenditur. Quare etiam contra hæredem extraneum, vbi extant coniuncti, qui filium, vel patrem inopem alere possunt, non datur officium iudicis pro alimentis, quia ea æquitas, propter quā datur officium contra patrem, vel filium, in hærede extraneo non militat: sicut etiam cessat, seu non militat in hærede coniuncto, quando extat alius proximior, à quo præstari possunt, vt alioqui præstari debent.

Sexto, & vltimo probatur eadem sententia, quia alimenta à parentibus filiis, & à filiis patentibus debē- 347
tur ex solo iudicis officio *l.si quis à liberis in principio, & ibid.Glossa, verb.cognosc.* Bartholus, Albericus, & Corduba *à n.44.ad 66.* & communiter Doctores à Surdo *de alimen.tit.3.q.1.n.1.* relati, de qua re *infra suo loco*: officium autem iudicis nullam præsupponit obligationem, nam vbi datur obligatio, datur actio, & vbi deficit obligatio, deficit actio, cuius ipsa obligatio est mater, *l.licet §.11.ff.de procurat.* & Surdus *d.q.1.n.12.* nulla est ergo obligatio alendi, quæ transeat in hæredem; atque ita hæres patris non cogitur alere filium, neque hæres filij patrem, nisi iuxta textum *in d.§. item rescriptum l.si quis à liberis ff.de liber.agnosc.* scilicet nisi filius, vel pater sit deductus ad summam egestatem; quod tunc tantum euenit, quando neque habet bona propria, vnde se alat; neque ascendentes, vel fratres à quibus possit alimenta habere, & exigere secundum tradita *supra n. 341.* Quod si dicatur patrem filio, & filium patri inopi teneri alimenta subministrare ex obligatione iuris naturalis, & sic filio dari actionem, & non solum officium iudicis competere pro alimentis obtinendis, Surdus *d. tit.3.citata q.1.n.12* (prout etiam *supra n. 5.* versus finem notatum est) negat alimenta filio à patre, & è contra deberi ex propria obligatione naturali, sed tantum ex ratione naturali, & æquitate quadam à natura

infra

insita, quæ communis est non solum hominibus, sed etiam brutis.

348 Ex prædictis inferunt Surdus *titul. 1. quæstione 24. numero 5.* & Merenda *dict. capite 3. numero 10.* filium contra hæredes patris, & patrem contra hæredes filij pro alimentis agentem debere probare non solũ eam inopiam, ob quam defunctus teneretur alere, sed inopiã extremã summãque egestatem, quod etiã dicit Hieron. Gabr. *consil. 25. fin. vol. 1.* summa enim egestas est fundamentum intentionis patris, vel filij ab hæredibus petentis alimenta patri præbenda à lege *in d. §. item rescript. l. si quis à liber. ff. de lib. agnosc.* quasi in summam egestatem pater sit deductus, quæ dispositio etiã intelligitur quoad hæredes patris respectu filij, vt *supra n. 342.* dictum est; quod etiam ex eo confirmat Merenda *d. n. 10* quod nullus reperitur, qui arctiori vinculo ad alendum aliquem teneatur, quam teneatur filius erga patrẽ. Cum ergo summa egestas sit fundamentum intentionis patris, vel filij petentis ab hæredibus alimenta, debet probari *l. eum qui ff. de probat.* & alijs iuribus per Gabr. adductis. Et quando paupertas est fundamentum alicuius, vel causa agendi, eum, qui illam allegat, teneri probare, sicut qui allegat diuitias, tradunt alios allegantes Tiraquell. *de retract. consanguin. §. 32. Glossa 1. n. 95.* & Surd. *d. q. 24. n. 7.* Quare iuxta eosdem Surdum, & Merendam filius petens alimenta ab hæredibus patris, & pater illa petens ab hæredibus filij debet probare se nõ habere bona vnde se possit alere, nec alium coniunctum, aut proximiorẽ, à quo habere, & exigere possit alimẽta.

349 Præterea ex prædictis Merenda *d. c. 3. n. 11.* ait sequi obligationem alendi non posse ex præceptis iuris naturalis exerceri contra hæredes patris, aut filij, sed ex benignitate magistratus id pendere, vel ex iure positiuo; nam si (inquit) ex iure naturæ descenderet, vt obligatio huiusmodi in hærede esset iure repræsentationis, non constitueretur differentia inter defunctum, & hæredem, quæ tamen tanta est (subdit) vt summa desideretur inopia, vt hæredibus hoc onus iniungatur iuxta *d. §. item rescript.* cum tamen simplex inopia sufficeret, vt defunctus ad alendum cogeretur. Cum igitur vinculum sanguinis, ex quo natura deducit hanc obligationem alendi cum persona defuncti extinguatur, ideoque hæredes non possint conueniri, quasi in ipsos transierit obligatio patris, & è contra, quia hæreditas non continet ea, quæ defuncti personæ inhærebat *l. cum hæres, ff. de acquir. possess.* in casu summæ egestatis recurrendum est ad humanitatem eius, qui iurisdictioni præest, quasi non sit æquitati conueniens extraneos bonis defuncti omni ex parte frui, dum personæ defuncto sanguinis vinculo coniunctissimæ summa laborant egestate. Iure etiam tantum positiuo teneri hæredes patris alere filium probat Merenda ex textu *in §. si quis igitur habens filios Auth. quibus mo. nat. effic. sui*, ibi, *pasci vero naturales à legitimis sancimus, vt decet eos, secũdum substantiæ mensurã à bono viro arbitratam*, illud enim verbum *sancimus*, iuris noui introductionem significat, (inquit Merenda) cum sit legum nouarum proprium; quod si nouo iure opus fuit, vt hæredes patris filiũ naturalem alãt, constat onus alendi non trãsire sua naturã in hæredes, cum natura non constituerit differentiam inter filios, vt *§ primo.* probatum est. Confirmat Merenda *ex §. in quib. enim casibus*, immediatè sequuti, vbi Iustinianus ait ius succedendi filiis naturalibus tributum, & consequendi alimẽta ab hæredibus patris descendere ex sua lege: ergo non ex iure naturali, cum certum sit ius succedendi ex iure naturali non venire. Verum hic discursus non probat intentum Merẽdæ; nam Imperator *ibi* non statuit simpliciter alimenta à fratribus legitimis danda esse fratribus naturalibus, sed statuit danda habita ratione diuitiarum, & dignitatis; quod enim filiis tam legitimis, quam illegitimis alimenta vltra necessitatem, & secundum dignitatem personarum, ac patrimonij qualitatem solo iure positiuo Cæsareo introductum est, vt supra ostensum est. Voluit ergo Imperator fratres legitimos hæredes fratribus naturalibus vltra alimenta vitæ simpliciter necessaria iure naturæ debita teneri etiam præstare habita ratione qualitatis bonorum, personarum, & dignitatis.

Cur autem iure Cęsareo cautum fuerit naturales fi- 350
lios posse ab hæredibus patris obtinere alimenta etiam extra extremam inopiã filios verò legitimos, & naturales non posse hæredes patris cogere pro alimentis, nisi cum summa laborant inopia; Merenda *d. c. 3. n. 14.* Respondet ideo factum, quod magna inter filios naturales, & filios legitimos, & naturales extet, quoad hanc rem differentia, nam filij legitimi, & naturales (inquit) habẽt certam à legibus definitam partem in bonis patris, qua non possunt priuari, nisi ex causa ingratitudinis, *§. aliud quoque capitul. Auth. vt cum de appell. cogn.* ideoque vix est, vt accidat filios huiusmodi egere alimentis, cum locuples est patris hæreditas; nisi filij ab ea vt ingrati exclusi fuerint; cum tamen plerumque accidat, filios naturales inopes esse, etiam si pater locupletem hæreditatem filiis legitimis reliquerit, ideoque non debet videri mirum, si Imperator *d. §. si igit. & d. §. in quibus casibus*, filiis naturalibus prospexerit solum, non autem legitimis, quia leges ad ea, quæ vt plurimum accidunt, adaptantur *l. nam ad ea, ff. de leg.* ita Merenda. At vix credi potest quod ius ciuile, seu Imperator voluerit iure ordinario filiis naturalibus aliunde, neque ex propriis bonis, neque ex propria industria ex habentis debere ab hæredibus patris prouideri de alimentis etiam vltra necessitatem simpliciter secundum mensuram facultatum paternarum, & personæ dignitatem; nequaquam vero filiis legitimis, & naturalibus, qui nullo modo sunt legibus odiosi, sed maximè fauorabiles, etiamsi non ita sæpè accidat filios legitimos, & naturales extreme egere, post mortem patris, qui locupletem hæreditatem extraneis, vel aliis coniunctis reliquerit; vnde alij Doctores sequentis sententiæ ex dispositione iuris ciuilis *in d. §. si quis igitur, & in Auth. licet, Cod. de nat. lib.* de obligatione hæredum patris alendi filios naturales, deducunt vniuersaliter hæredes patris teneri, & cogi alere filios, qui aliundè ex propriis bonis, vel ex sua industria se se non possunt alere.

Præter præfatas illationes, alia corrollaria deducũt ex præfata sententia de quibus commodius sigillatim post explicatam sequentem sententiam.

Igitur altera sententia, & magis communis asserit
onus alendi liberos (si se se non possunt alere ex propriis 351
bonis, vel ex sua industria) absolutè, & indistinctè transire in hæredes patris, & idem de hæredibus Aui paterni, defuncto patre, vel eo inhabili ob paupertatem ad alendum, ita ex Theologis Molin. *de iust. tom. 1. disp. 168. §. obseru.* Azorius *p. 2. lib. 2. c. 3. q. 5.* Rebell. *de oblig. iust. p. 2. lib. 5. q. 4. n. 11.* Bonacina *tom. 2. disp. 6. q. vnica, p. 6. §. 1. n. 7.* Reginald. *lib. 20. n. 40. versic. 6.* Trull. *in Decal. lib. 4. c. 1. dub. 3. n. 20.* & Ioseph. Rocafull *in praxi quid agendum part. 3. lib. 2. n. 42* ex Iurisperitis, ita Conarruuias *de spons. p. 2. c. 8. §. 6. n. 14.* Panorm. *cons. 135.* Cynus *in l. alim. in fin. Cod. de negotiis gest. ibid.* Castrus, Fulgosius, Bald. Alexand. idem Alexand. *in l. mulier, §. cum proponeretur, n. 4. ad. fin. ff. ad Trebellian.* & idem Baldus *in Auth. licet. numero 2. Cod. de naturalibus liberis.* Capycius *decis. 164. numero 3. fine* Vincentius de Franchis *decis. 87. numero 13. 14. & 13. & decis. 178. numero 6 & 11. decis. 283. numero 12. decis. 645. numero 5.* & latiùs *decis. 676.* Thesaurus *decis. 211. numero 1.* Gama *decis. 11 numero 9.* Paleotus *de nothis cap. 47. fine.* Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. c. 15. n. 43.* Ant. Gomez *ad l. 9. Tauri. n. 38.* Hieronymus Gabriel. *cons. 25. n. 39. initio.* (vbi quoad hæredes patris, & aliorum ascendentium paternorum descendit onus alendi) Aut. Gabriel. *com. concl. lib. 6. tit. de aliment. conclus. numero 10.* Peregrinus *de iur. fisci. lib. 3. tit. 18. n. 68. fine* (vbi quod onus

alendi ttansit in hæredes patris, cuius proprium officium est alere filios) Corduba à Lara *in l. si quis à liberis §. idem rescriptum numero 79 & 80 & numero 131. & in §. non tantum numero 56. ff. de liberis agnoscendis.* Merlinus *de legitim. lib. 5. tit. 3. quæstione 6. numero 13.* Iacobus Cancerius *var. resolut. tom. 3. cap. 21. num. 223.* Funtanella *de pactis nup. tom. 2. clauf. 5. glossa 1. p. 1. numero 118* Mantica *de tacitis, & ambiguis lib. 12. titul. 16. numero 36.* Mangilius *de imputat. quæstione 76.* Marcicotus *var. lib. 1. capite 83. numero 38.* Spino *in speculo Glossa 16 numero 106.* Rolandus à Valle *cons. 54. numero 65. & 66. vol. 1.* Stephanus Gratianus *tom. 2. capite 366. numero 7. & tom. 3. capito 562. numero 57. & 58.* Paschalis *de patria potestate p. 2. cap. 3. numero 25. & sequent.* Petrus Barbosa *in l. 1. p. 4. numero 6. 7. 8. 9. & 73. & 117.* Ioannes Lupi *de illegitim. com. 2. §. 1. numer. 30. Versic. contrarium* Aloysius Riccius *in collect. 1099. Versic, Infertur tertio. & collect. 1212. Versic. Amplia secundò.* Augustin. Barbosa *collect. ad cap. cum haberet numero 5. de eo, qui duxit. & collect. ad Auth. licet numero 9. Cod. de naturalibus liberis.* Carpanus *ad statuta Med. l. 3. 1. numero 16.* Giurba *decis. 5. numer. 44.* Molfesius *ad cons. Neap. tom. 1. p. 5. quæstione 9. numero 15.* Ioannes Nicolaus Lucidorus post hæc scripta *de illegitimis Clericorum cap. 10. numero 2.* & plures alij Iurisperiti ab Antonio Gabriele, Corduba, Gomezio, P. Barbosa, Giurba, & Lucidoro relati; & alij quos Surdus *de aliment. titul. 1. quæstion. 104. numero 2.* refert, & pro eadem sententia possunt allegari Doctores asserentes patrem in suo testamento non posse prohibere, ne filiis alimenta præbeantur; ac Doctores affirmantes filiæ à statuto exclusæ ab hæredibus patris præstanda esse alimenta. Præfati igitur Doctores Theologi, & Iurisperiti, docent quidem; ius filiorum petendi alimenta ex parte petentis, seu tecipientis non esse transitorium ad hæredes filij *l. cum ij §. modus 2. ff. de transact.* Ibi, *constat enim alimenta cum vita finiri*; vt etiam *supra hoc eodem capit.* notatum est; tamen ex parte parentum esse perpetuum, & transitorium ad hæredes patris, & Aui, quorum officium est alere liberos.

Quod iidem Doctores huius sententiæ probant pri-
351 mo *ex dict. §. item rescriptum l. si quis à liberis, de liber. agnoscen.* ex quo constat onus alendi patrem inopem transire ad filij hæredes; quæ lex habet locum etiam in hæredibus patris iuxta superius tradita & Doctores omnes; cum inter patrem, & filium quoad alimentorum obligationem non adsit imparitas, & licet *ibi* dicatur hæredes filij non cogi ad præstanda alimenta patri nisi ad summam egestatem deductus sit; tamen sensus horum postremorum verborum non est, vt hæredes filij non teneantur ad præfata alimenta, nisi quando pater bona non habet, nec ascendentes, aut fratres, vel proximiores sanguinis coniunctione sunt diuites, à quibus alioqui esset alendus in defectum filij, sed alius longè diuersus; & primo verba illa, *Summam egestatem* iuxta Ruinum *cons. 134. numero 33. lib. 1.* & Petrus Barbosa *dict. p. 1. numero 9. circa finem* sunt intelligenda iuxta declarationem Vlpiani *in dict. l. si quis à liberis, paragrapho sed si filius*, vt scilicet hæres teneatur præstare alimenta defuncti parenti, qui egenus sit attenta qualitate suæ personæ; neque aliunde, aut ex proprijs bonis, aut ex artificio, seu industria sua possit alimenta habere. Secundo cum textus *in dict. §. item rescriptum* loquatur de iis, quæ viuus filius patri præstabat ex officio pietatis, ibi *hæredes filij ad ea præstanda, quæ viuus filius ex officio pietatis sua dabat.* Hæc verba duplicem sensum habere possunt, scilicet vel quod filius ex officio pietatis patri præstabat necessaria, ad quæ nempè ex necessitate, & iuris naturæ obligatione tenebatur iuxta textum *in can. si quis reliquerit d. 30.* vbi dicitus officium pietatis esse necessaria filiis præbere; vel quod filius motus affectione naturali ex liberalitate, & mera charitate, & animo donandi præstabat patri vltra ea, quæ iure naturali ei præstare tenebatur, quæ magis propriè videntur ex officio pietatis, scilicet ex causa pietatis, & misericordiæ præstari. Officium enim pietatis propriè referri videtur ad ea, quæ nulla necessitate præstantur, sed ex motione affectionis naturalis, seu ex abundantia charitatis, & affectionis sanguinis præstatur vltra id, ad quod ius naturæ, vel alia lex obligat, vt post alios plures Petrus Barbosa *dict. p. 4. numero 7.* addens etiam id ex verborum proprietate colligi; nam verbum *officium* solet (inquit) designare illud, quod absque necessitate præstatur *l. in commodato 17. paragrapho sicut. ff. commodati l. 1. paragrapho siu. ff. mandati.* & *ibi* Bartholus *numero 1.* & pariter verbum, *Pietas*, propriè referri ad id, quod ex obseruantia quadam, & exhuberanti affectione præstatur, ait idem Petr. Barbosa ad id adducens *l. 1. ff. de obsequiis l. 1. §. sed si libertus. ff. si quid in fraudem*, & Glossa *in cap. non est sine culpa 19. de reg. iur. in 6.* & Calepinum *verbo, pietas*; & certè quamuis pietas vt est virtus moralis respiciat ea, quæ est necessitate, & vi quasi præcepti erga alterum debentur; tamen sæpè etiam refertur ad ea, quæ non est necessitate, sed ex charitate, & affectione naturali spontè præstantur, supposito igitur præfato duplici sensu illorum verborum, Petrus Barbosa *dict. p. 4. numero 8.* dicit, quod dictus textus *in paragrapho item rescriptum*, loquens de his, quæ filius viuus præstabat patri ex officio pietatis, intelligendus est de his, quæ voluntariè, & ex abundantia charitatis filialis parenti præstabat absque vlla necessitate, quæ in hæredem non transeunt ex regula *l. fere paragraph. medico, ff. de annuis leg.* ex his enim, quæ voluntariè fiunt non nascitur obligatio in futurum soluendi, seu præstandi, *can. possessiones, 16. quæstion. 1.* & Doctores *dict. numero 8.* à Petr. Barbosa relati. Si verò sermo sit de alimentis, quæ filius, si viueret ex necessitate, & obligatione siue iuris gentium, siue verius iuris naturalis, iuxta dictum *cap. si quis reliquerit d. 30. & l. 1. §. ius naturale, ff. de iustitia, & iure*; & constat ex traditis supra de obligatione parentum alendi filios: & præter Petrum Barbosam *ibidem* tradit cum aliis Corduba à Lara *in dict. leg. si quis à liberis paragrapho parens numero 16.* horum alimentorum soluendorum onus pariter transit in hæredem, vt constat ex iuribus, quæ *numero sequenti* allegamus. Quia quis moriendo non potuit eximere bona propria ab illo onere, ad quod iure naturali erant obnoxia *arg. Auth. res quæ comm. de legatis, & ex his* P. Barbosa *numero 9* ait textum *dict. paragrapho item rescriptum* dum dicit hæredem filij non teneri necessaria præstare eius parenti, nisi ad egestatem sit deductus, debere intelligi in eo sensu, vt in prædicto casu hæres filij non teneatur eius parenti præstare ea, quæ filius dum viuebat liberaliter ex officio pietatis ei præstabat, nisi ad summam egestatem reductus sit; quasi ea, quæ voluntariè præstabantur, nunc propter superuenientem egestatem ad necessitatem videantur redacta ex ratione *leg. cum seruus 81. ad fin. ff. de condition. & demonstrat.* si autem (subdit idem Barbosa) filius viuus ea ex necessitate præstabat parenti egeno, hæc eadem obligatio transibit in eius hæredem iuxta tradita, & sequentia. Igitur.

Secundo ab iisdem Doctoribus hæc sententia,
quod onus alendi filium inopem transeat absolutè 353
in hæredem patris probatur ex textu expresso *in Auth. licet, Codice de naturalibus liberis*, ibi, *Huiusmodi autem naturales filios pasci boni viri arbitrio est necesse, siue legitimi extant, &*

& succedunt siue coniuge viua, quilibet alij sunt heredes. Ite n decernitur *in §. si quis igitur habens filios. Auth. quibus modis natural. effi. iantur sui.* cuius verba *supra num.* 349. adducta sunt, & etiam iuxta ponderationem Merendæ. Si ergo onus alendi filios naturales iuxta ius ciuile in dictis textibus transit in hæredes patris, ita, imo multò magis iuxta idem ius ciuile asserendum erit, onus alendi filios legitimos ac naturales esse pariter ad patris hæredes transitorium, nè illegitimi filij sint legitimis quoad alimenta necessaria fauorabiliores. Et quod onus alendi filios legitimos transeat ad hæredes, satis euidenter probatur etiam *leg. 4. ff. vbi pupillus educari debeat supra numero* 345. adducta. ex quibus textibus, *tunc &c. §. item rescriptum*; Doctores præallegati præsertim Gomez, Gama, Vincentius de Franchis, Petrus Barbosa, Cynus, & Molina Theologus *loc. s citatis*, inferunt conclusionem, quod quando quis per legem tenetur alere, illa obligatio passiua descendit ad hæredes; & idem est quando alimenta debentur ex dispositione hominis per contractum, vel vltimam voluntatem, nam similiter transit ad hæredes, vt est expressus textus *in l. liberto quos, paragrapho 1. ff. de alimentis, & cibariis leg. ibidem.* Scribentes Bartholus *in l. 4. §. Cato numero 31. ff. de verb oblig.* Gomez *d. numero 38. fine.* Petrus Barbosa *dict. p. 4. numero 6. fine*, & præter alios ab eodem P Barbosa allegatos Corduba *in dict. §. idem rescriptum num. 80. fine.* vbi etiam ex eo quòd alimentorũ legatorum obligatio transit in hæredem; infert etiam in hæredem transire obligationem legalem alendi, cum nihil intersit à testatore relicta sint alimenta, vel legis præcepto debita; quia in hoc articulo par est legis, & hominis potestas. *§. disponat. in Auth. de nuptiis.*

354 Tertio eadem sententia à pluribus ex præallegatis Doctoribus probatur, quia etsi ius alimentorum ex parte petentis sit merè personale, vt *supra* dictum est, tamen ius passiuum & ex parte patris, qui tenetur alere, non est merè personale, sed censetur esse etiam in rem, & onus reale, ex eo enim, quod pater iure naturali, & etiam positiuo obligatur alere filios, fit etiam vt tali obligationi, seu oneri eius bona iure naturali, & positiuo sint obnoxia, & consequenter, vt onus alendi sit reale, ergo etiam cum ipsis rebus ad quemcumque hæredem transit; res enim transit cum onere suo, Doctores *in l. placet, Cod. de sacrosanctis Eccle.* Ita Cynus, Vincentius de Franchis *dict. decis. 87. numero 15. & d. decis. 178 numero 6.* Corduba *dict. numero 86. & dict. numero 131.* Merlinus, Capycius *e* Spino *locis citatis.* Castrensis *consil 8.* Decius *consil. 376 numero 3.* Decius *consil. 8. num. 7. 51. & sequent.* alij à Surdo *tit. 8. q. 5. numero 1.* relati; & etiam P. Barbosa *dict. p. 1. num. 6. fine num. 9. initio* Giurba *decis. 5. num. 45. fine.* vbi ideo ait onus alendi filios, aut patrem transire ad hæredem patris, vel filij; quia quis moriendo non potuit eximere bona propria ab illo onere, ad quod iure naturali erant obnoxia *arg. res, qua, Cod. communia de legatis.* licet iidem P. Barbosa *eadem p. 4 citat. num. 73.* & Giurba *dict. decis 5. num. 46.* atque Megala *d. quæst. 4. numero 21.* reprobent hanc rationem, quia si esset vera, inquiunt sequeretur ex ea, quod filius alendus esset non solum contra hæredem, & bonorum omnium possessorem, sed etiam contra emptorem, siue particularem successorem bonorum patris *capite ex litteris*; quod tamen verum non est, vt probatur *infra hoc cap. te numer. 484.* Quare iuxta eosdem P. Barbosam, & Giurbam, & etiam Panormitanum, Gomez, & Gamam *locis supra alleg.* & alios verior ratio iudicatur ea, quod sicut pater erat personaliter obligatus ad præstanda dicta alimenta, ita etiam hæres (siue sit ex collateralibus siue ex extraneis) conueniri potest ex patris persona *leg. 1. Cod. si cert. petat. & 2. paragrapho ex his, ff. de verb. obligat.* quæ ratio confirmatur, quia cum patris hæres in eius locum succedat, eiusque personam repræsentet, debet etiam illius onera sustinere. Regula enim est, quod hæres repræsentet personam defuncti, *Auth. de iure iur. à morien. præstand. in principio* ideo tenetur ad onera omnia, ad quæ defunctus tenebatur *l. hæreditatem ff. mand. l. quoties, Cod. de hæred. instit.* & non debet esse melioris conditionis, quam defunctus, *l. in his, paragrapho non debet ff. de reg. iuris.* & cum hæres patris ex bonis ab eo prouenientibus commodum habeat, æquum est, vt sentiat onus alendi liberos, quo idem pater viuens tenebatur, ex eo quod bona illa possidebat; hoc enim exigit æquitas *leg. secundum naturam, ff. de reg. iur.* Verum etiam alteram rationem Cyni, & aliorum; & quod onus alendi filios respectu patris, & onus alendi patrem respectu filij non sit merè, & tantum personale, solum personæ inhærens, sed etiam respiciat bona, illaque iure naturæ, & lege diuina afficiat, & consequenter, bona tali onere affecta ad hæredem transeant, tenent etiam Azorius *dict. p. 1. lib. 2. capite 3. quæstione 7.* Villalobos *p. 1. tractat. 41. diff. 6. numero 54.* Bonacina, Reginaldus, & Trullench. *locis supra numero 351. relatis.* & Ioannes Nicolaus Lucidorus *dict. capite 22. numero 5.* allegans plures Rotæ Romanæ decisiones. Ratio autem esse videtur, quia illa obligatio iuris naturalis, & etiam positiui ciuilis alendi filios, & è contra, personæ inhærens non potest impleri nisi per vsum bonorum, nisi enim pater vel filius vtatur bonis, ea impendendo in alimenta, & necessaria pro sustentatione vitæ filij, vel patris, non impletur: ergo ea obligatio ligat personam vt dominum bonorum habet, respicitque bona ipsa, & illa afficit, dum pater, vel filius, qui tenetur alere, viuit; ergo etiam eo defuncto eadem obligatio, quatenus bona afficit, cum illis ad hæredem transit. Per hæreditatem enim bona defuncti perueniunt ad hæredem ea conditione affecta, & qualia erant apud defunctum, cuius personam hæres ipse sustinet. Nec verò idem dicendum de singulari successore, & emptore, quia non est eadem ratio in eo, ac in persona hæredis, ad quem solo titulo honorario, & vt defuncti personam repræsentantem, & sustinentem bona deueniunt; vnde æquum, & rationi naturali consentaneum est, vt sicuti defuncti personã referens ex illis bonis commodum habet: ita sentiat onus illud alimentorum, quæ dum penes defunctum erant, affecta iure naturæ erant, eique obnoxia ad ipsum, vti hæredem peruenerunt, per mortem patris, vel filij solum non potuerunt illa bona eximi ab illo onere, ad quod iure naturali, & etiam positiuo erant obnoxia, vt tradit Petrus Barbosa *ad d. l. 1. p. 4. numero 9 ff soluto matrimonio* cum vero in singularem successorem, & emptorem bona deueniant titulo merè oneroso nec ipsi vi personam patris, vel filij referenti acquirantur, non est mirum, si ad ipsum peruenient ab illo onere alimentorum exempta, tam iure positiuo, quam iure naturali inspectis. Et quia licet pater filium inopem alere iure naturæ, & positiuo teneatur; nihilhominus vtroque iure inspecto bonorum suorum liberam administrationem habet, potestque vendere, & in quolcumque vsus validè prodigere. Dummodo in fraudem legis non prodigat, *l. imperat. ff. ad Trebell.* vt & notanit Corduba à Lara *in d. §. idem rescripsit numero 81.*

Quartò, & vltimo probatur hæc sententia 355
quia pater filium pauperem tenetur alere obligatione stricta, & propria iuris naturalis in conscientie, & coram Deo ligante, vt *supra numero 6.* cum pluribus sequentibus ostensum est, quæ obligatio non est merè personalis, vt non respiciat vllo modo bona; sed obligat patrem, quatenus bona possidet, illorumque est dominus, & administrator, cum alio modo non possit tali obligationi satisfieri nisi per vsum bonorum

bonorum, & sic obligatio illa personalis alendi iure naturæ contrahitur cum respectu ad bona. Ergo ad hæredem patris transit; sicut aliæ obligationes personales contractæ habito respectu ad rem, quibus defunctus dum viueret, erat adstrictus, ad illius hæredem iure naturæ transeunt: quemadmodum ergo obligatio voti actionis purè personalis, quod votum personale dicitur, quia est omnino personalis etiam ex parte rei promissæ, & afficit solum viuentem, ad illius hæredem nullo modo transit, obligatio verò voti realis, puta Eleemosynam faciendi, quia non est omnino personalis, vt pote habens respectum ad rem promissam; & si prout se tenet ex parte personæ, estque personalis, cum ea extinguitur, & vt vna obligatio solum vouentem afficit, vt tradunt Theologi, præsertim Sanchez *in sum. lib. 4. cap. 13. numero 14.* nihilominus quia respicit rem promissam, obligatque personam vouentis, quatenus est dominus, & administrator rei promissæ (qua ratione est realis) & hoc dominium & administratio transeunt in hæredem, qui quoad hæc repræsentat omnino defuncti personam, obligatio, inquam, voti realis ideo transit in hæredem non ex vi voti (ita quod si non adimpleat, non est sacrilegus, vt Sanchez *dict. numero 14.*) sed ex vi implicitì contractus, cum eo ipso, quod adit hæreditatem, censeatur contractum inisse soluendi omnia defuncti debita, & sic etiam vota realia, quæ verè sunt defuncti debita, vt cum aliis Sanchez *dict. capite 13. numero 25. & numero 28.* vnde licet defunctus ipse in testamento non iusserit hæredem soluere sua vota realia, nihilominus idem hæres tenetur illa soluere, sicut cætera defuncti debita realia, vt contra Angelum, cum aliis probat Sanchez *dict. numero 28.* eodem igitur modo obligatio alendi filium, quatenus se tenet ex parte personæ patris, qui ob strictissimum sanguinis vinculum ex vi quarti præcepti, pietatisque virtute astringitur filiis necessaria vitæ sustentandæ ministrare, est personalis, illumque solum afficit, & eo defuncto, extinguitur; tamen quatenus respicit bona, & obligat patrem, vt possessorem, & dominum, ac administratorem bonorum transit in hæredes patris non ex vi quarti præcepti (vnde hæredes extranei non obligantur ex virtute pietatis ad alimenta filiorum defuncti) sed ex vi contractus implicitè per aditionem hæreditatis initæ soluendi omnia debita realia defuncti, inter quæ certum est enumerari debitum alimentorũ, quod verè tenebatur filiis pater egentibus soluere Licet ergo hæredes patris, vel filij non obligentur alere filium, vel patrem inopem ex vi quarti præcepti Decalogi, & ex obligatione virtutis pietatis, vt probat etiam Megala *dicta quæstione 2. numero 21.* Versic. *Dico nihilominus*, non ideo tamen deobligantur, quia ex ipsa hæreditatis aditione tanquam ex contractu implicito obligationem alendi ex bonis hæreditatis ipso facto, & iure naturæ contrahunt, sicut contrahunt obligationem soluendi alia patris, vel filij defuncti debita realia. Esse enim hæredem, (vt notauit Sanchez *dict. numero 28.*) essentialiter importat recipere bona defuncti repræsentando eius personam quoad omnem obligationem defuncti habentem respectum ad bona quantumque ad eorum administrationem.

Ex traditis ad hanc posteriorẽ sententiam probãdam
356 constat, illam procedere non solum in filiis legitimis, & naturalibus, vt omnes Doctores *numero 351.* expressè asserunt, in quibus procedunt textus *in dict. paragrapho item rescriptum, & dicta leg. 4. paragrapho vbi pupillus educari debeat.* Sed etiam tum in filiis naturalibus, qui quoque pauperes habere debent alimenta ab hæredibus patris, etiam si ij hæredes essent filij legitimi, & naturales, vt expressè decernitur *dict. Auth. licet, Cod. de naturalibus liberis, &* *ex allegato paragrapho si quis igitur habens filios, Auth. quibus modis natural. efficiantur sui*, & affirmarunt iidem Doctores *eiusdem numero 351.* relati, tum etiam in filiis spuriis ex coitu damnato, & punibili natis, quos quoque patris hæredes (quidquid secus sentiant Salicetus *in Auth. ex complexu, Cod. de incestis nuptiis*; Caleaneus, & Vasquius *locis supra numero 34.* sentiant) obligantur alere, sicut pater, in cuius locum succedunt, cuiusque personam repræsentant viuens eos alere tenebatur, vt in terminis docent ferè omnes Iurisperiti *supra dicto numero 351.* relati, Panormitanus, Paleotus, vterque Molina, Couarruuias, Rolandus, Gama, Spino, Vincentius de Franchis, Corduba, Ioannes Lupi, Gomez, Peregrinus, Lucidorus *locis dict. numero 351. citatis.* Vasquez *opusc. de testament. op. 5. paragrapho 7. dubit. 16.* & alij apud eosdem, & apud Vasquium *loco numero 344. allegato*, & Surdum *titulo 1. quæstione 23. numero 14* & quidem iure naturali inspecto conuincit ratio *numero præcedenti* adducta; de iure vero positiuo Canonico attento probat textus, *in capite cum haberet de eo, qui duxit*, & cætera; vbi decernitur alimenta filiis spuriis, sicut aliis illegitimis, & etiam legitimis, ac naturalibus esse à parentibus subministranda, cum igitur iure naturæ, & etiam Canonico vbique in orbe Christiano recepto quo ad alimenta nulla sit differentia inter legitimos, & naturales, & quoscumque illegitimos, par etiam debet esse ius illa consequendi tam à patre, quam à patris hæredibus in eius bonorum administrationem succedentibus, illiusque personam quoad obligationes reales, seu quæ patrem afficiebant, quatenus erat dominus bonorum illorumque administrator. Quare malè negat Salicetus, valere, *pater tenetur alere, ergo & eius hæredes; nec rectè ex obligatione patris infertur hæredis obligatio.* Vt ex dictis constat, actiones enim, & obligationes personales defuncti contractæ habito respectu ad rem, seu bona siue ex contractu, siue ex quasi, siue ex maleficio, seu quasi ex promissione facta Deo transeunt in hæredem, vt pote ipsam defuncti personam repræsentantem, vt *supra* probatum est; & tradunt communiter Iurisperiti supra allegati, & cum aliis Surdus *dict. quæstione 23. numero 17.* & etiam docent omnes Theologi, & Summistæ. Friuola etiam est alia ratio eiusdem Saliceti, scilicet, quia si obligatio alendi spurios transiret ad patris hæredes, posset facilè fieri fraus legi, quia non magis fieri potest fraus contra hæredes, quam contra patrem; quin imò magis suspicatur lex de patre, vt qui magis diligit filium, quam de hærede.

Multo verò magis procedet hæc sententia in filio legitimato, huic enim pariter alimenta subministrare tenentur patris hæredes, etiam si illi sint filij legitimi, & naturales, vt in terminis Alciatus *cons. 209. numero 1.* & post eum Surdus *dict. quæstione 23. numero 8.* nam si hæredes obligantur alere illegitimos, non legitimatos potiori iure obligantur alere legitimatos, qui non differunt à legitimis, sed in omnibus tractandi sunt vt legitimi, vt *supra numero 178.* notatum est, & latiùs tradit Surdus *de aliment. tit. 1. q. 8.* 357

Ex dictis etiam asserendum est, filiis tam legitimis, & naturalibus, quam illegitimis naturalibus, aut etiam 358 spuriis ab hæredibus patris præstanda esse alimenta pro modo facultatum hæreditatis, & habita ratione dignitatis, seu qualitatis personarum cum enim eandem obligationem, qua pater viuens tenebatur, contrahant; sicut pater filiis non ingratis alimenta pro modo facultatum, & habita ratione dignitatis præstare cogitur, vt in præcedentibus latiùs probatũ est, ita etiã cogitur eius hæres, & quod pro modo facultatũ est expressus text. *in l. si inst.*

§. 1.

41. supra numero 344. adducta in l. 4. ff. vbi pupillos educ. deb supra num. 345. relata in d. Auth. licet, Cod. de natura. ibus liberis, & in dict. paragrapho si quis igitur habens filios Auth. quibus modis natur. efficiantur sui.

359 Item ex dictis præsertim *num.* 355. contra Merendam constat etiam solo iure naturæ attento obligationem alendi filios transire in patris hæredem, sicut iure naturæ in hæredem defuncti transit obligatio soluendi vota eius realia, & cætera illius debita, quibus viuens erat obnoxius ex contractu, vel quasi, vel ex maleficio, aut quasi; & ob quamcumque aliam causam.

360 Porrò sententiæ prædictæ *numero* 351. *& sequentibus* traditæ non obstant fundamenta prioris sententiæ. Ad primum enim positum *numero* 341. desumptum *ex §. item rescriptum*, illis verbis, *nisi in summam egestatem deductus*, ex traditis *numero* 35a patet, quis sit illius textus sensus, & qua ratione non infringit, sed probat secundam sententiam.

361 Ad secundum *numero* 343 adductum, sumptum *ex l. non quemadmodum* rectè respondit Dynus, cum enim hæres repræsentet patrem defunctum, qui primo loco alere filium tenetur, ab eodem hærede, vti patria personam repræsentante, & eius bonorum Domino, & administratore prius petenda sunt alimenta filij, quam a matre, vel ab Auo materno, qui minus principaliter, & solum in defectum patris impotentis ad alimenta filij tenentur. Quare *d. l. non quemadmodum* intelligitur quando pater nullo modo superest, scilicet nec seipsa, nec repræsentatiuè, in persona hæredis; & hunc intellectum confirmare possumus *ex dicta leg. qui filium 4. vbi pupillus educari debeat. & in dict. Auth. licet Cod. de naturalibus liberis, & ex dict. §. si quis igitur habens filios, Auth. quibus modis natural. efficiantur sui.* Ex quibus textibus constat filios tam legitimos, quam naturales debere consequi alimenta ab hæredibus, etsi collateralibus ipsis filiis: correctio enim iurium euitari debet; neque huic intellectui obstat *dict. § item rescriptum*, quia satis in summa egestate (vt notauit etiam Petrus Barbosa *ad d. l. 1. p. 3. numero* 50 *ff. soluto matrimonio*) potest dici pater filij defuncte, vel filius defuncti patris constitutus, si non habeat, vnde ex propriis bonis, vel ex sua industria se alat, licet habeat matrem, aut Auum maternum diuitem. Et sic ab hæredibus repræsentantibus personam defuncti, qui primo loco tenetur ad alimenta; non ab ipsa matre, quæ secundo loco, & quando ex paternis facultatibus alimenta non possunt haberi, tenetur.

Tertium, & quartum fundamentum eiusdem primæ sententiæ de quibus *supra numero* 344. *& num.* 341. non probare eandem sententiam constat ex *ibid.* notatis contra Merendam.

362 Quintum fundamentum Surdi *supra numero* 346. adductum probat solum obligationem alendi filios, quatenus ortam ex sanguinis vinculo, & præcepto quarto, atque pietatis virtute obligantem, qua ratione afficit solum personam patris, cum ipsius morte extingui, nec transire ad patria hæredem; vt notatum est *supra numero* 355. quod non impedit, quatenus respicit patris bona, & eum afficit, vt est dominus bonorum, & administrator, non transeat in hæredem, non ex vi quarti præcepti, sed ex ipsa hæreditatis aditione continente implicitum consensum soluendi omnia debita defuncti, cuius personam adita hæreditate, seu quatenus hæres est, repræsentat quo ad ea, ad quæ defunctus tenebatur, quatenus dominus bonorum suorum, & illorum administrator, vt *d. num.* 355. explicatum est.

363 Ad sextum, & vltimum fundamentum eiusdem prioris sententiæ *numero* 347. positum P. Barbosa *ad d. l. 1. p. 4. n. 6. ff. sol. matr.* respondet, quod licet officium iudicis nullā præsuponat obligationē præsupponit tamē quasi obligationē iuxta Glossā *in l. si ser. uū. q. 1. in §. fin.* verbo *possit*; & Iason *ibidem num.* 4. & alios à Surdo illos sequente, *titul. 3. de aliment. quæst. 1. num.* 18. *&* 19. ita vt quod solo iudicis officio debetur, quasi æs alienum reputetur ex Alexandro *in l. à filia numero* 21. *ff. ad Trebell.* atque adeo hæc quasi obligatio in hæredem transibit *l. quod si minor §. final. ff. de minoribus adiuncta l. non solum, ff. de restitutione, in integrum*, & tradunt Paulus *in l. si socer. in princ. numero* 4. *ff. eodem* Alexander *cons.* 169. *numero* 1. & alij quos idem Petr. Barbosa *ibid.* refert. Secundo ea traditis *supra numero* 6. 354. *&* 355. respondetur patrem teneri alere liberos ea iuris naturalis obligatione, vera & propria, ex qua naturaliter oritur actio; cur autem hoc non obstante filio in foro externo non iure actionis, sed solo officio iudicis ius ciuile petere permiserit, plures rationes a Iurisperitis assignantur, de quibus Corduba à Lara *in l. si quis à liber. in principio à numero* 44. *ad* 60. & Surdus *de aliment. titulo 3. quæst. 1. à numero 2. ad* 23. & *infra suo loco*, interim placet ratio, quam Corduba *dict. numero* 60. adducit, scilicet, quod licet alimenta à patre filio; & è contra à filio patri debeantur iure naturali, non tamen debentur absolutè, & indistinctè, sed sub iuria modificationibus, vt *supra capite* 1. ostensum est. Scilicet si filius sit pauper, nec habeat bona, vel artificium, aut officium vnde possit alimenta habere, nec sua industria illa possit sibi comparare; vt etiam Vlpianus *dicta leg. si quis à liberis* tradit. Et aliquando alimenta non à patre, neque à filio, sed ab Auo paterno, vel à matre, vel Auo materno, aut altera persona coniuncta sunt præstanda iuxta pariter tradita in præcedentibus. Quare cum ex eo præcise quod petens alimenta sit filius, aut pater, non debeantur alimenta, sed ita si iudex discutiat, & cognoscat; an alia etiam interueniant, quæ à iure desiderantur, opus fuit iudicis officio ad rem hanc expediendam, cum eius cognitionem requirat *per d. textum in l. quod si minor paragrapho ex hoc edicto* ad id ab eodem Cordoba allegato; ideo alimenta peti iudicis officio voluit Vlpianus *in dict. l. si quis à liberis.* Responderi potest tertio: licet alimenta solo iudicis officio cogatur pater filio præbere, officium tamen ipsum iudicis etiam transit ad hæredes per Castrensem *in l. si socer, in principio, ff. soluto matrimonio.* & Bartholum *in l. si minores, § siue ff. de administ. tut.* id probantem *per textum in dict. l. non solum, ff. de restitut. in integr* quos ad id allegat Surdus *titol. 1. quæst.* 24. *numero* 9. licet contrarium tenuisse Baldum, & Alexandrum *in dict. l. si socer* dicat Surdus *eodem numero* 9.

An verò quod dictum est de hæredibus patris, & Aui paterni, dicendum sit etiam de hæredibus matris, & Aui materni, vt etiam in eosdem hæredes absolutè transeat onus alendi filios, quando deficiunt pater, & Auus paternus, illorumque hæredes; an vero iidem matris hæredes liberos alere teneantur solum in subsidium, quando scilicet desunt sanguine coniuncti, aut proximiores, ad quos ratione vinculi sanguinis spectaret onus alendi.

Quod non absolutè, sed tantum in subsidium, & 364
quando non adsint alij coniuncti, vel proximiores à quibus ali magis debeant; præfatos matris, vel Aui materni hæredes teneri eorum liberos alere, præter Doctores *supra numero* 346. allegatos; ex Doctoribus relatis *supra numero* 355. asserunt Hieronymus Gabriel *d. cons.* 25. *numero* 19. & Peregrinus *tit.* 18. *citat. o.* 68. & Giurba *d. decis. 5. n* 45. dicunt enim expressè solum in hæredes patris, & Aui paterni descendere onus alendi liberos, etiamsi extet alia persona puta, mater, vel frater, ad quam alias in subsidium patris, vel Aui paterni onus alimentandi spectaret: qui eam rationem adducunt, quod patris,

& eius ascendentium sit proprium officium alendi filios, non ita vero matris, & aui materni, nisi in subsidiũ *d.l. non quem admodum ff. de liber. agnoscen.* & pro hac sententia possunt allegari plures alij ex allegatis *d. num.* 551 quatenus loquuntur solum de patris, & Aui paterni hæredibus.

265 At vbi pater, vel Auus paternus, vel eorum hæres alimenta ministrare non possunt onus alendi in hæredem matris, & Aui materni transire absolutè, & indistincte, affirmarunt Baldus *cons.* 258. (vbi ait onus alendi transire ad successorem bonorum maternorum,) Panormitanus *d. cons.* 115. Rolandus, Marescotus *locis supra n.* 545 *citatis*. Couarruuias, & Molina Theologus *loc. supra n.* 351 *cit.* vbi absolutè dicunt liberos alendos fore ab hæredibus parentum, sub quo vocabulo mater includitur, sicut pater. Et idem dixerunt Scaccia Lupus *in l. si qua illustris n.* 91. *Cod. ad Orfic.* & Lup. *in c. per vestes* § 23 *n.* 12. Et ratio est, quia post patrem, & Auum paternum, & alios patria ascendentes, alendi officium, & onus est etiam proprium matris, & aui materni ob æqualem sanguinis coniunctionem, & naturalem affectionem, vt constat *ex d. l. si quis à libr. §. vtram autem, & d. l. non quemadmodum ff. de liber. agnosc.* in quibus expresse habetur post patrem, & ex paterna linea ascendentes, onus alendi filios spectare ad matrem, & per fœmineum sexum ascendentes. Et pro hac sententia rectè possunt allegari Doctores *supra n.* 353. *fine* relati asserentes, quod quando quis per legem tenetur alere, illa obligatio passiua descendet ad hæredes; & in specie quod sororem vterinam pauperem frater heres matris teneatur alere, & dotare, docuerunt P. Barbosa *in l. 1. p. 4. n.* 127. *ff. solut. matr.* Rebellus *de instit. oblig. p. 1. lib. 5. q. 4. n.* 11. & alios allegans Fagundez *in Decalog. lib. 4. .16 n.* 45.

Ad supradictorum pleniorem explicationem, & intelligentiam sequentia dubia (licet eorum resolutio ex traditis facile inferri queat) in terminis, & expresse examinanda, & soluenda supersunt,

Hæredes filij an absolutè teneantur alere patrem habentem matrem, vel fratres diuites.

266 DVbium an hæres filij teneatur absolutè eius patrem alere, ita quod ille si habeat matrem, vel Auum maternum, aut fratrem diuites, à quibus possit ali, adhuc hæres idem filij teneatur alere patrem, sicut *supra* dictum est, hæredes patris teneri absolutè alere filium. Huic dubio iuxta sententiam, & tradita *supra n.* 346 & eius assertores respondendum, hæredes filij teneri solum in subsidium; & ita deobligari, si pater habeat matrem, vel fratrem diuites, à quibus alimenta habere possit. Ita Bartholus, Ruinus, Socinus, Boerius, Corduba, Merenda, Megala *loc. supra n.* 342. *citatis*, & Surdus *de de alim. tit. 1. q. 24. n. 8. & q.* 106. probat ex sæpius *allegat. § item rescriptum. l. si quis à liber. ff. de liber. agnosc.* vbi textus requirit summam egestatem in patre, vt filij hæres cogantur illum alere, ac proinde necesse est quod pater filij defuncti neque habeat bona, vnde se alat; neque aliam personam, à qua possit iure alimenta exigere; nam hæc dicitur egestas summa, & suprema per textum *d. n.* 341. *initio* adductũ. Confirmat Surdus, quia in hæredi filij extranei cessat ratio vinculi sanguinis, & æquitatis, & charitatis naturalis, ob quam principaliter filius tenetur patrem alere.

267 At iuxta alteram sententiam *n.* 351. propositam, & tradita *num. sequent.* ad illam probandam, & Doctores *eodem n.* 351. relatos asserendum est, hæredem filij absolutè teneri alere patrem inopem; etiamsi ille habeat matrem, vel fratrem diuites, qui in hoc casu non tenentur ad alimenta patri administranda, ita quod sicut filius diues si viueret, teneretur patri alimenta præstare, non mater, aut frater pauperis, ita pari modo eiusdem filij hæres tenetur. Ita Cynus *loco dict. numera* 351. *citato*. Imola *in l. Titia cum testamento § Imperator ad finem ff. de leg.* 2. Franciscus Marcus *decis.* 324. *n. 4. p.* 1. Vincentius de Franchis *decis.* 559. *num. 7.* P. Barbosa *in d. 1. p. 4. num. 9. & fine, & num. 10. initio.* Idem oportet, senserint alij Iurisperiti *supra d. num.* 351. relati, dum *per textum in d. §. idem rescriptum* loquuntur de hæredibus patris; probant onus alendi liberos absolutè transire in hæredem patris, ex Theologis ita sentiunt Azorius, & Villalobos *locis supra num.* 334. *citatis*. Probatur ex traditis *in præcedentibus*; cum enim tam iure naturali, quam positiuo æqualis sit obligatio filij alendi patrem, & patris alendi filium, vt *supra num.* 742. notatum est; sicut hæredes patris ex vi aditionis hæreditatis contrahunt obligationem alendi filium; ita è contra necesse est, hæredes filij adeundo hæreditatem contrahere obligationem alendi patrem, qua filius afficiebatur, sicut contrahunt obligationem soluendi cætera debita filij, & satisfaciendi obligationibus à filio viuente; ex contractu, vel quasi contractu contractis. Igitur quod hæredes filij ad alimenta patris pauperis absolutè teneantur, probant tum textus expressus *in d. §. item rescriptum* iuxta ad illius intellectum tradita *n.* 352. tum vtraque ratio, præsertim secunda *numera* 354. adducta; tum præcipuè ratio latius *numera* 355. explicata.

Quare non obstat fundamentum Bartholi, quia (vt *dict. numer.* 352. *initio* notatum est) in egestate potest pater defuncti dici constitutus, si non habeat vnde secundum qualitatem suæ personæ se alat; & quia cum hęres repræsentet filium defunctum quoad obligationes habentes respectum ad rem, seu bona, & illum afficientes, vt illorum dominum, & administratorem, si à matre, vel fratribus petat alimenta, ab illis repelli iure poterit, cum prius incipere debeat à repræsentante filium defunctum, qui vt idem filius primo loco tenetur, *argumento dict. leg. non quemadmodum ff. de liberis agnoscendis*; non obstat etiam aliud fundamentum Surdi, quod solum (vt *supra numero* 362. obseruatum est) probat onus alendi patrem non transire in hæredem filij, ex vi quarti præcepti, & ex obligatione virtutis pietatis, quod verum esse *ibidem, & numero* 355. dictum est; descendit tamen in hæredes filij ex receptione, & aditione hæreditatis, per quam repræsentant ipsum defunctum, vt explicatum est. 268

§. XVIII.

Habens matrem, vel Auum maternum diuites, & hæredes sui patris, an debeat habere alimenta à matre, vel Auo, vel ab hæredibus ipsis.

DVbium secundum, si quis habeat matrem, vel Auum maternum diuites, & hæredes sui patris: 269
an debeat alimenta à matre, vel Auo materno, an vero petere, & habere debeat ad hæredibus, iuxta sententiam traditam *numero* 346. respondendum debere petere, & habere à matre diuite, vel Auo materno diuite; & ita in terminis Bartholus, Ruinus, Boerius, Corduba, Merenda, Megala *locis dict. numero* 346. *citatis*, & Surdus *dict. tit. 1. quæstion.* 104. *numera 3. & sequent. & qu.* 105. *num. 3. & sequen.* qui nituntur fundamentis ad eandem sententiam *dict. numero* 346. adductis confirmandam, scilicet quia habens matrem, vel Auum diuitem non censetur in summa egestate constitutus, & quia patre defuncto, vel egeno filius est oneri matri, & Auo materno *d. l. non quemadmodũ*, & quia in hærede non militat ratio vinculi sanguinis, æquitatis, atque charitatis naturalis.

Sed

370 Sed iuxta sententiam *num.* 351. *& sequentibus* propositam,& confirmatam,asserẽdum est,hæredes quoad huiusmodi alendi onus, patrem defunctum repræsentantes esse obligatos ad alimenta præstanda, sicut pater viuens teneretur, non verò mater, aut Auus maternus,qui solum in subsidium alere tenentur; quando scilicet nullus alius extat potens, vel obligatus alere; in hoc autem casu extant hæredes patris, qui sunt domini, & administratores bonorum patris, & ita hoc debitum paternum alimentorum soluere tenentur, sicut alia debita realia eiusdem; & ita tradunt Dynus *in d. l. non quemadmodum*, Cynus,vterque Gabriel,Peregrinus,P.Barbosa, Giurba, Vincentius de Franchis Gama *locis supra d.num.*351.*allegatis*,& alij Iurisperiti,& Theologi *eodem num,*351.relati. Et præter hos Doctores, plures alij Iurisperiti,quos Surdus *d.q.*305. refert, & satis conueniunt tradita *supra à num.* 352. hucusque, neque obstant fundamenta contrariæ sententiæ, quibus *in præcedentibus* iam planè satisfactum est.

§. XIX.

Filiam,cui à patre, vel Auo paterno relicta est certa dos, an frater, vel nepos institutus hæres vniuersalis teneatur alere; etiamsi illa habeat matrem diuitem.

371 DVbium tertium, an vbi pater,vel Auus paternus instituit filium, aut nepotem, hæredem vniuersalem suorum bonorum,& filiæ, seu nepti exhæredatæ dotem legauit,quæ ei non debetur, antequam nubat iuxta regulam *l.stipulationem ff.de iure dotium*, an interim debeat alimenta habere à fratre hærede, idque etiam si habeat matrem diuitem.

Respondemus certum esse,si careat matre diuite, & Auo materno diuite,debere à fratre hærede habere alimenta;vt est textus expressus *in l. qui filium* 4. *ff. vbi filius educari debeat*, cuius verba relata sunt *supra n.* 345. & per illum textum tradunt *ibidem* Glossa, Bartolus,& Baldus,Cynus, *in l. alimenta, Cod.de negotiis gestis,ibidem* Castrensis,*& cons.*16. *n.*1.*fine*, Tiraquellus *de primog.q.*4.*n.* 33. Ludouicus Molina *de primog. lib.*2.*c.*1.*num.*12.P.Barbosa *ad l.*1. *part.* 4. *tit.*11.*ff.soluto matr.* Corduba à Lara *in §.si mater num.* 33. *& §. Item rescriptum num.*5.*l. si quis à liberis, ff. de liberis agnosc.*Pontanus *de alim.cap.*10.*num.* 3. Vincentius de Franchis *decis.*87.*num.*16.*& decis.*539.*num.*2. Surdus *de alim.tit.*1.*quæst.* 26.& alij apud P.Barbosam,& Surdum,qui omnes etiam addunt ea alimenta à fratre hærede tradita sorori non fore imputanda in dotem,quæ integra tempore nuptiarũ ei debetur Huius responsionis, & textus *in d. l.*4.duplex assignatur ratio. Prima fundatur in doctrina generali à *num.* 352.tradita, quod hæres patris teneatur absolutè alere filios,sicut teneretur pater ipse si viueret. Quam rationẽ tradidit Cynus *loco citato*, vbi dicit fratrem hæredem ideo teneri alere sororem,tum quia,cum apud filium sit omne commodum hæreditatis, debet etiam ei incumbere incommodum alendi sororem ob æquitatem *l.secundum naturam,ff.de reg.iuris*,tum quia sicut pater,si viueret,teneretur alere filiam ;ita & filius hæres patris, qui illius repræsentat personam: tum quia onus hoc alendi inhærebat bonis patris, ergo cum eodem onere bona transibunt de patre ad filium; quia onus reale transit in quemcumque possessorem, vt Doctores *in l.placet, Cod.de sacros. Eccles.* Bartolus *in l.*1. *Cod. de mulier.* & Natta *cons.*149.*num.*3.Hoc autem vltimum Cyni dictum patitur exceptionem *supra n.*354. scilicet, quod onus alendi transiret etiam in singularem successorem. Altera ratio est, quod cum frater percipiat fructus dotis à patre relictæ interim,donec soror nupserit, non ipsa soror;iure sanguinis cogitur illam vti egenam alere, secus verò si soror ipsa fructus dotis consequeretur; vt Surdus,& Corduba *locis citatis*,& alij apud Surdum *d.quæst.*26.*num.*2.*fine,& n.*3.quia tunc haberet, vnde se posset alere.

Si verò filia, vel neptis ab hæreditate exclusa, solo 372
dotis legato ei relicto dandæ cum nupserit, habeat matrem diuitem,non à fratre hærede,sed à matre debere eam petere,& habere alimenta; tradunt in terminis Corduba *d.num.*33.& Surdus *d. quæst.* 26. *num.*6. fundanturque in doctrina tradita *num.*356.*& pluribus sequentibus*,quod onus alendi filios non transit in hæredem patris,nisi in subsidium, quando non est persona proximior, quæ iure sanguinis teneatur ad alimenta præstanda: quando autem filia habet matrem diuitem,non censetur egena; & ita Corduba ait, quod si mater huiusmodi filiam apud se aluerit, de suo non potest alimenta à fratre hærede repetere. Nec ait Corduba obstare *d. l. qui filium*; nam præsupponit casum *d.l.* esse de filia,cui pater reliquerat dotem, cum nupsisset à fratre hærede tradendam non superstite matre, vel non exstante matre diuite;in huiusmodi enim casu, quia soror nondum nupta non percipiebat fructus dotis,erat indigens,& egena,& propterea cogebatur frater non vt hæres,sed iure sanguinis eam alere.

Sed respondendum est, non obstante existentia 373
matris diuitis, sororem debere habere alimenta à fratre hærede. Ita expressè Cynus *loco citato*,Crauetta alios allegans *cons.*189.*num.*4.& oportet, sentiant alij Doctores *num.* 351. relati.Hoc idem absque dubio sentit Pontanus *d.num.* 3. vbi ait, in hoc casu alimenta peti posse iure actionis relicti, etiam si soror sic dotata non egeat. Idem videntur sensisse Bartolus *in d.l.qui filium* vbi se remittit ad notata per Cynum *loco citato*, Baldus,Castrensis,& alij Iurisperiti *numero præcedenti* allegati;& alij à P.Barbosa *d.num.*12. & Surdo *d. quæst.* 26.*n.*2.relati,dum absolutè & indistinctè asserunt fratrẽ hæredem teneri sororem alere, donec in matrimonio collocetur;idque *per d. textum in d. l. qui filium*, qui etiam loquitur absolutè; *ibi* enim i. c. nulla facta distinctione,an mater sororis esset superstes, vel diues, dicit impensas à tutore fratris hæredis pupilli factas in educatione eiusdem sororis non imputandas tutori,sed hæredi,quia aliter facere non poterat tutor. vbi autem lex non distinguit, nec nos debemus distinguere; ideo rectè *supra* dictum est *d.lege, qui filium* probari sententiam,quod onus alendi filium pauperem transeat absolutè in hæredem patris;Responsionem probant omnia tradita *supra à num.* 351. ad confirmandam præfatam sententiam;& pro eadem responsione possunt allegari alij Doctores,qui *infra* citantur,absolutè asserentes filiam à statuto exclusam ab hæreditate paterna,à masculis patris hæredibus esse alendam, & dotandam,licet statutum nullam faciat mentionem de dote, & alimentis;qui etiam assertionem fundant *in d.l.qui filium*,qua decernitur filiam à patre ab hæreditate exclusam,à fratre hærede debere consequi alimenta.

Hine si mater filiam sic dotatam, quia impubes es- 374
set,secum habuerit,& ei alimenta præstiterit, æstimationem à fratre hærede poterit repetere actione negotiorum gestorum,vt rectè Cynus *loco citato*. Nec frater alimenta à se,vel tutore suo(si fuerit pupillus tempore præstationis) eidem sorori suæ præstita potest in legatum dotis illi à patre relictum imputare; nam si tenetur ex bonis hæreditariis alere,non potest alimentorum impensam compensare cum dote;& ita in terminis Doctores *infra num.*377.relati, & Cancerius *var. res. p.*1.*cap.*16. *n.* 38. fructus quidem dotis retinebit frater iuxta tradita *infra d.n.*377.

Quid verò si filia,seu soror exhæredata, cui pater, 375
cum nupsisset, legauit dotem certam dandam à filio hærede vniuersali instituto,haberet bona propria, vnde

posset se alere; an tunc frater hæres iussus dare illi nubenti dotem, teneatur adhuc illam alere; Glossa *in d.l. qui-filium*, verbo, *cum hac aliter*, dicit filiam à fratre alendam, quando aliundè non habeat, vnde sese possit alere, iuxta præfatam legem, ita enim interpretatur illa verba, cum hæc aliter ei contingere non possent; idest (inquit) aliundè non poterat ali, & Glossæ conclusioné approbat etiam Surdos *d.q.26.n.5.* negat tamen & rectè deduci ex illis verbis *dicta legis, qui filium*; nam ea verba, *cum hac aliter ei contingere non possent*, referuntur non ad sororem, sed ad Tutorem pupilli hæredis, qui eiusdem pupilli sorori dotatæ alimenta præstiterat, quæ Iurisconsultus *ibi* dicit rectè præstita, nec à pupillo, eiusvè hæredibus posse tutelæ nomine propter illa agi contra Tutorem; cum hæc aliter ei contingere non possent; scilicet, quia vbi recusasset præstare, fuisset à Magistratu, seu à Iudice compulsus; nam qui facit id, ad quod faciendum cogi, potest, videtur coactè facere; vt Surdus *d.n.5* post Io. Andream *in cap. preterea*, verbo, *extorquentes de iure patron.* Baldus *in l. nouissimè, per illum textum, ff. quod falso tutore Authore.* Decius *in l. velle*, & Cagnolus *ibidem, ff. de reg. iur.* Et si frater consideretur tantum vti hæres patris, & illius personam repræsentans, certum omninò est non teneri sorori diuiti, & habenti bona propria, ex quibus se decenter iuxta statum suum possit alere; cum nec pater viuens teneretur: si verò consideretur, vt percipit dotis à patre relictæ, & assignatæ fructus, videri posset teneri eum præstare alimenta iuxta quantitatem fructuum dotis assignatæ, ne sentiat commodum dotis sine incommodo. Ita sentit Pontanus *de alim. d. cap. 10 num. 3.* dum ait alimenta in hoc casu à sorore, cui pater reliquit dotem posse iure actionis peti, etiam si non egeat: sed etiam iuxta hanc considerationem eum non teneri sorori diuiti præstare dicta alimenta, asserendum videtur, cum à patre non grauetur dare dotem, nisi cum in matrimonio collocabitur, & sic antequam soror in matrimonio collocetur, non habet maiorem obligationem quoad alimenta ei præstanda, quam pater viuens haberet, sed eandem omninò; & ita absque dubio sentiunt Glossa, & Surdus *locis citatis.*

Sequitur Summarium Capitis septimi.

Filia ex consuetudine, vel statuto exclusa à successione cum onere dotandi heres masculus tenetur alimenta præstare; nec alimenta minuunt dotem, masculus autem interim percipit dotis fructus. numero 376. & 377.

Etiam si statutum excludens nihil de dote, vel alimentis dicat; adhuc heres masculus ad dotem, & alimenta congrua iuxta statum obligatur. n. 3-8.

Patruus ex statuto excludens filiam, vel neptem tenetur sobrinam alere, & dotare. ibid.

Prædicta an procedant, si filia, vel sobrina exclusa habet matrem, vel Auum maternum diuitem. numero 379.

Primogenitus successor in maioratu à patre propria authoritate instituto super omnibus bonis, non relicta legitima aliis fratribus non consentientibus in institutionem, tenetur præstare legitimam, & alimenta num. 380.

Item si maioratus fuit institutus auctoritate Principis cum onere relinquendi aliis filiis competentia alimenta, quæ institutor non reliquerat; vel non reliquerat sufficientia. n. 381.

Imò etiam si Princeps concesserit absolutè facultatem instituendi maioratum, ex omnibus bonis, nulla facta mentione de aliis filiis, adhuc primogenitus successor in maioratu tenetur cæteris fratribus dare alimenta competentia iuxta statum. n. 382. & an quantitas alimentorum debeat adæquare legitimam. ibid.

Quin etiam ad alimenta eis præstanda tenetur in foro conscientia, licet Princeps concessisset institutionem cum expressione, quod aliis filiis institutor non relinqueret alimenta. n. 383.

Primogenitus successor in maioratu tenetur etiam filiis illegitimis naturalibus, & spuriis, quibus pater non reliquit, alimenta congrua præstare, si egeant; nec aliundè ex propria industria, aut bonis propriis sese alere possunt. n. 384.

Primogenitus successor sororibus legitimis, & illegitimis filiis institutis tenetur congruam dotem dare. numero 385.

Onus dotandi filias, an transeat in heredes patris defuncti. n. 386.

Primogenitus successor tenetur alere, & dotare fratres, & sorores, quibus pater nihil assignauit, etiamsi superstes sit mater, vel Auus maternus diues. numero 387.

Quod si maioratus institutor cæteris liberis assignauit, & præstitit congruentia alimenta, & dotes; si postea ad paupertatem deuenerunt; primogenitus successor non tenetur illis præstare alimenta, & dotes, si habeat matrem, vel Auum maternum diuitem habilem ad præstanda alimenta & dotes. n. 388.

Siue primus institutor maioratus, vel fideicommissi ex omnibus bonis constituti cæteris suis liberis præstiterit, siue non præstiterit sufficientia alimenta; an maioratus possessores pro tempore teneantur in infinitum alere, & dotare fratres, & sorores, & alios descendentes ex primo institutore, si sint egeni, & habeant matrem, vel Auum maternum diuitem, qui possit eos alere, & dotare, an vero teneantur solum fratribus, & sororibus in subsidium alimenta, & dotes præstare. num. 389. ad 401.

Qui post mortem Aui conceptus est, an possit dici illi fuisse sanguine coniunctus, & eius agnatus, vel cognatus. n. 391. & 399.

Intellectus ad l. Paulus 47. §. Paulus respondet nepotem, ff. de bonis libertorum. *ibid. fine.*

Intellectus ad Auth. res quæ, Cod. comm. de legatis. *n. 394. & 398.*

Omnis possessor primogenituræ, aut maioratus, qui ex consuetudine, vel ex statuto, aut alio modo defertur ad primogenitum obligatur alere, & dotare fratres, & sorores inopes. n. 396.

Bona fideicommissi possunt alienari pro alimentis, & dote eorum, qui descendunt à fideicommittente in infinitum, & maximè pro alimentis, & dote fratrum, & sororum cuiuscumque possessoris maioratus. 398.

Omnis possessor maioratus saltem, vt diues tenetur alere, & dotare fratres, & sorores inopes, deficientibus matre, & Auo materno. n. 401.

Et in regnis Hispaniarum obligari ex vi maioratus, vt rem certam tradit Ludouicus Molina. ibid.

Monasterium liberis, etiam spuriis ingressis & professis, in cuius bonis successit alimenta, & dotes præstare debet. n. 402. & 403.

An pro alimentis teneatur monasterium præstare integrum vsumfructum legitimæ. n. 404.

Si pater ante professionem filiis assignauit, & tribuit competentia alimenta reliquis bonis in monasterium translatis; an eisdem filiis postea ad paupertatem redactis monasterium teneatur alimenta præbere. n. 405.

Monasterium, ad quod per eius professionem omnia filij bona translata sunt tenetur alere patrem inopem. n. 406.

Vide de alio summaria post. num. 406.

§. XX.

§. XX.

Si ex consuetudine, vel statuto filia excludatur à successione paterna, & tota hæreditas masculis deuoluatur, an masculus hæres, seu successor vniuersalis in bonis paternis teneatur filiam sic exclusam alere, & dotare.

376 DVbium quartum, an vbi per consuetudinem, vel statutum filiæ excluduntur à successione, seu hæreditate paterna, & tota hæreditas ad masculos defertur, masculi hæredes teneantur illis congruentia alimenta iuxta illius statum, & qualitatem, & quantitatem hæreditatis præstare. Dupliciter potest consuetudo, seu statutum excludere filias; scilicet, vel excludere filias dotatas; vel excludendo absolutè, nihil de filiarum dote, & alimentis disponendo.

377 Si consuetudo, vel statutum excludat filias cum onere dotandi, communis Doctorum sententia est, masculos hæredes obligari ad præstanda filiabus alimenta iuxta earum qualitatem, & statutum. Ita per textum *in d.l.qui filium*, Bartolus, Baldus, Cynus, Castrensis *in d.l.qui filium.* Idem Baldus *in l.alimenta n.3. Cod. de negot.gestis*, Romanus *cons.134.* Ruinus *cons. 65. num. 6. lib.3.* Craueta *cons.189.n.4 vol.1.* Parisius *cons.108. numer.47.lib.3* Euerardus *loco de alimentis ad dotem n.7.* Pontanus *de alimentis cap.10.num.3.* Ludouicus Molina, Tiraquellus, P.Barbosa, Vincentius de Franchis, Surdus, *locis supra num.371.citatis*, Baldus, Nouellus *tract. dot.p.6.special.16.* Alexander *cons.48 num.1.vol.3.* Corduba a Lara *in §.idem rescripsit.num.109* & alij Iurisperiti communiter à Tiraquello, Ludouico Molina, Vincentio de Franchis, P Barbosa, & Surdo relati, & ex Theologis Azorius *p.2.lib.2.cap.5.quæst.4* vbi etiam adducit eam rationem, quod arctius est vinculum iuris, quo parentes filiis alimenta debent, quàm illud, quo debent hæreditatem. Sed id probat satis euidenter Textus *in d.l.qui filium*, & deducitur ex traditis *supra n. 355.* vbi probatum est onus alendi filios iure naturali transire ad hæredes, quod ius naturale non potest tolli per statutum; & dum statutum vult filiam exclusam à successione, à masculis dotari, vult etiam ab eis debere ali, donec in matrimonio collocetur; tum quia statutum censetur conformari iuri communi *d.l.qui filium*; tum quia dos, & alimenta procedunt à patri, vt *supra §.1.* ex Rota, & aliis dictum est; & sic qui à iure cogitur dotare, cogitur & alere. Quare nec impensa alimenta minuent dotem, vt tradunt iidem Iurisperiti, & alij à Surdo *d.q.26.num. 2. versus finem* relati, quæ tamen procedunt & vt interim, donec filia in matrimonio collocetur; hæres masculus percipiat dotis fructus, ita quod licet alimenta, quæ frater hæres præbet sorori à patre, vel Auo suo dotatæ non debeat imputari in dotem; fructus tamen dotis sibi quærat frater, & cum alimentis compensat, vt in terminis Grammaticus *cons.146.n. 10.* Cephalus *cons.85.* Corduba *in §. si mater num. 35. & in §.item rescriptum num.5.fine, l.si quis à liberis, ff. de liber.agnosc.* & Surdus *d.q.26.n.3.& tit.6.q.12.numer. 26.* (vbi post alios, quod si frater debitor sororis pro legitima alat sororem, poterit fructus legitimæ penes se retinere, & cum eis compensare impensam alimentorum,) & Cancerius *var. res. p. 1.cap.16.numero 31.*

378 Quin etiam si consuetudo, aut statutum excludat filias à successione parentum, nihil de dote, nec de alimentis disponens; adhuc Doctores communiter concludunt filias à masculis hæredibus patris esse dotandas, & alendas iuxta earum qualitatem, ita quod consuetudo, vel statutum debeat intelligi, & non aliter locum habere possit, quam si filiabus dotes, seu alimenta competentia ministrentur. Ita ex Canonistis Io. Andreas, Hostiensis, Panormitanus *in cap. licet de voto* idem Panorm. *in cap.fin. num.22.de consuet.& cons. 12.n.5. lib.1.* Couarruuias *de sponsalib.part.2.cap.8.§.6.num. 3. versic.quare*, Guido Papa *decis.476.& decis. 487.* Rodericus, Suarez *in repet.l.quoniam in priorib.lim.2.n.1. pag.229.& limit.11.n.22.pag. 381. Cod.de inoffic. testam.* Mantica *de tacitis, & ambig.lib.12.tit.16. num.36.* Magilius *de imputat.quæst.76.num.8.* Baëza *de non melior.filiabus cap.12.num.39.* Bartolus, Baldus, Cynus, Castrensis, Baldus, Nouellus, Romanus, Ruinus, Craueta, Parisius, Alexander, Tiraquellus, Ludouicus Molina, Corduba, Vincentius de Franchis, P.Barbosa, Surdus *locis supra numero præcedenti, & numero 371.citatis*, & cæteri, quos cumulat Tiraquellus *de primog.citat quæst.4. num.33.* statuta enim in dubio sunt intelligenda se conformare iuri communi, & nunquam discedere à iustitia, & æquitate naturali; & Princeps sua lege etiamsi vellet, non posset filiis sua alimenta tollere, cum sint debitum naturale parentum, seu iure naturæ in conscientia verè, & strictè obligante debeantur; vt supra dictum est, & tradunt Panormitanus *in d.cap. fin. de consuetudine*, Couarruuias *vbi supra*, & Canonistæ, & Iurisperiti communiter, vt *ibidem* notat idem Couarruuias; & docent omnes Summistę, & Theologi *initio huius materiæ de alimentorum obligatione*, relati. Hinc licet controuersum sit, an patruus teneatur in subsidium, vbi desunt proximiores, alere nepotem, vel neptem, filium, vel filiam fratris egentem (de qua controuersia infra) nihilominus si patruus statuti decreto vocetur ad successionem intestati exclusa filia, vel nepte, hoc casu certum est teneri patruum sobrinam alere, & dotare; colligitur ex traditis hoc, & præcedenti numero; & in aliis præcedentibus; & in terminis post Baldum, Nouellus, Corduba *in d.§.idem rescripsit, n.109.l.si quis à liberis, ff. de liberis agnosc.* & Mantica *dict. numero 36.*

Tradita duobus numeris præcedentibus Surdus *tit.1.* 379
de alimentis d.quæst.26.num.6. limitat; scilicet, vt filia statuto exclusa non sit dotanda, nec alenda ab hærede patris, quando habet matrem diuitem, quæ potest alere, & dotare; quia tunc non censeatur egena; quam limitationem tradit Surdus supponendo sententiam *supra num.346.* traditam: quod onus alendi filios non transeat in hæredes patris, quando extant mater, vel Auus maternus, aut aliquis alios sanguine coniunctus, vel proximior hærede, à quo habere, & exigere alimenta filij possint. Sed huiusmodi limitationem non posuerunt alij Doctores *iisdem duobus præcedentibus numeris* allegati, & reiiciendam fore constat ex traditis *num.351. cum pluribus sequentibus*, vbi probatum est obligationẽ alendi liberos absolutè transire in hæredes patris, & Aui, & talem limitationem præsertim Ruterus *d. n. 3.* non agnoscit, vbi sorori dos vigore statuti debita est; cum velit sororem iure actionis statuti posse petere alimenta, etiamsi non egeat.

§. XXI.

Primogenitus successor in maioratu an teneatur præstare alimenta cæteris suis fratribus.

DVbium quintum, an frater successor in primogenitura, seu maioratu teneatur præstare alimenta aliis fratribus filiis institutoris primogenituræ, seu maioratus; cum certum sit institutorem maioratus filiis masculis alimenta, fœminis verò dotes competentes relinquere debere, vt latè Ludouicus Molina *de primog. lib.1.cap.1.& cap.15.n.1.* & alios allegans Additionatur ad eundem Molinam *d.c.15.citato n.1.*

Primo dicendum, si institutor primogenituram, vel 380
maioratum instituit propria auctoritate super omnibus bonis, & nihil, neque etiam legitimam reliquit aliis filiis

filiis legitimis, & naturalibus, vbi in tali institutione non interuenerit filiorum consensus; institutio est illicita, & inualida in foro conscientiæ, & externo, vt Molina Iurisp.ritos *de primog. dicto lib. 2. cap. 1. num. 9. Versic. in primo casu*: & Molina Theologus *de iustitia tom. 3. disp. 578 num. 5.* & Gomez *ad l. 40. Thuri*; cum enim leges de legitima ascendentibus, vel descendentibus relinquenda, irritum, & inane reddant, quod in contrarium factum fuerit, præfata institutio, vt potè facta contra leges absque Principis auctoritate, & consensu eorum, quibus legitima debetur, est illicita, & nulla.

381 Secundò, si [illegible]stitutor primogenituræ, seu maioratus habens filios, fecerit institutionem ex facultate Principis sui supremi, qui maioratum facere concesserit, selectis tamen omnibus filiis alimentis competentibus, quæ institutor non reliquerit, vel non reliquerit competentia iuxta statum, & conditionem; esto in foro exteriori institutio valeat, nec possit à filiis rumpi, vt tradunt Molina Iurisperitus *d. lib. 2. cap. 1. num. 27. & cap. 15. num. 24.* & Molina Theologus *d. disput. 578. num. 6. initio.* Nihilominus in foro conscientiæ, & externo primogenitus successor in maioratu ex ipsis bonis maioratus, seu primogenituræ debet, & cogitur alimenta competentia aliis filiis præstare: vt Molina Iurisperitus *d. cap. 1. num. 27. & d. cap. 15. num. 1. & 24.* & Molina Theologus *d. disp. 578. citato num. 5.* Ratio est, quia seclusa illa facultate Principis, cæteris filiis legitimis, ac naturalibus iuxta leges in foro conscientiæ, & exteriori debentur non solum alimenta, sed etiam integra alimenta, & consequenter cum facultas data sit, vt tamen institutor aliis filiis relinqueret competentia alimenta, primogenitus successor in vtroque foro cogitur ex bonis primogenituræ, seu maioratus fratribus legitimis præbere alimenta competentia; vel si institutor reliquerat quidem alimenta, sed non competentia, supplere vsque ad congruam iuxta statum alimentorum quantitatem. Quod etiam tradunt Tiraquellus *de primog. 4. num. 33.* Couarruuias *de sponsalibus part. 2. §. 8. cap 8. § 6. num. 3. versic. quarto* Corduba *in l. si quis à liberis, §. item rescripsit. num. 131. ff. de liber. agnosc.* Spino *in specul. testam. g. ssa 8. num. 106.* Rolandus *cons. 54. num. 60. vol. 2.* & plures alios allegans Surdus *de alim. tit. 1. quæst. 17.*

382 Tertiò si Princeps concesserit facultatem simpliciter, & absolutè instituendi primogenituram, seu maioratum ex omnibus bonis non exprimendo, quod aliis filiis à primogenito competentia alimenta assignentur; & ita de facto maioratus super omnibus bonis fuerit institutus, non relictis cæteris filiis institutoris congruis alimentis; & si validus erit; nec rumpi poterit maioratus, vt vterque Molina tradit, locis *numero præcedenti* relatis; primogenitus tamen successor in foro conscientiæ, & exteriori tenetur cæteris filiis suis fratribus dare alimenta competentia, attenta ipsorum qualitate. Ita Molina Iurisconsultus *d. cap. 1. num. 10. & 11.* Mangillus *de imputat. quæst. 76. num* 8. Corduba à Lara *in d. l. si quis à liberis, §. si mater, num. 55. & 56.* & Molina Theologus *d. disput. 578. citato num. 5.* addentes etiam fœminis deberi dotem competentem in ratione alimentorum, vt pro ratione sui status nubere possint. Ratio est, quia ea facultas Principis licet absolutè, & simpliciter instituendi ex omnibus bonis maioratum, intelligi debet relictis competentibus alimentis cæteris filiis, nè sit iniqua, & iniusta: Rescripta enim, & commissiones Principum semper sunt intelligenda, & interpretanda, vt nihil iniquum, & contra rectam rationem, iustitiamve fori, & poli contineant, vt locis citatis vterque Molina, & alij, quos Molina *de primogenium d. cap. 2. num. 11.* latè allegant. Quemadmodum etiam vbi ex consuetudine, vel statuto defertur simpliciter successio parentis primogenito, huiusmod. consuetudinem intelligendam esse, dummodo cæteris filiis priùs alimenta iuxta eorum qualitatem, & dignitatem assignentur, traditum est *supra num. 378.* & asserunt Iurisperiti *d. num. 378. & 377.* relati Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 27.* & alij communiter apud eosdem, præsertim apud Tiraquellum *de primog. quæst. 4. num. 33.* & Ludouicum Molinam *citato cap. 1. num. 11. & 12.* & Surdum *d. quæst. 27.* Et licet in prædictis casibus, vbi Princeps non taxauit quantitatem alimentorum præbendam secundo Genito Vasquius *de successionum creatione lib. 3. cap. 21. num. 136.* dixerit, quod minor erit quam legitima: Corduba tamen *d. §. si mater, num. 57.* ait hoc verum esse iure regio, quo aucta est filiorum legitima, iure vero communi, cum legitima sit triens, si filij sint tantum tres, vel pauciores; & semis, si plures. *Auth. nouissima, Cod. de inoff. testam.* sentit non minorem proportionem ipsa legitima esse relinquendam filiis in alimenta, vt tradidisse addit Decium *cons. 180. & 581. n. 5.*

Imò etiam si Princeps expressè concesserit institu- 383
tionem maioratus ex omnibus bonis, non relinquendo cæteris filiis legitimam, nec alimenta, & derogando legibus contrarium disponentibus; adhuc primogenitus successor non solum tenetur in foro conscientiæ, sed in foro exteriori à Principe, vel Magistratu cogi deberet cæteris filiis assignare, seu præstare alimenta non solum simpliciter necessaria, sed etiam statui, habita ratione quantitatis paterni patrimonij competentia. Ita Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. dicto cap. 1. num. 14. cum pluribus sequentibus*, & alter Molina *de iustitia d. disp 578 num. 6. Versic. quartum verò præter*, & Corduba *d. §. si mater, citato, num. 55.* & quoad alimenta simpliciter necessaria constat ex traditis *supra cap. 1.* & ex traditis de alimentis debitis filiis illegitimis naturalibus, & spuriis; & etiam in traditis *num. 355.* alimenta enim simpliciter vitæ necessaria, cum sint parentum debitum naturale ex stricta, & vera obligatione iuris naturæ; neque Principis rescripto, neque lege vlla possunt tolli, vt dictum est *supra num. 378.* & tradunt Doctores *ibidem* citati, vterque Molina locis citatis, & Iurisperiti magis communiter à Ludouico Molina *d. cap. 1. num. 14 & 16.* allegati, asserentes, licet legitima quoad quotam (qua ratione est inducta solum iure ciuili) possit per legem, vel statutum tolli, non tamen posse tolli quoad quantitatem alimentorum, quæ vitæ necessaria sunt, quia hac ratione debetur iure naturæ; & ita nec Principis rescripto, nec lege, vel statuto tolli potest. Quod vero ad alimenta statui competentia iuxta vtrumque Molinam explicatum est *supra num. 14. & 15* vbi fusius discutitur, an alimenta statui congrua filiis legitimis, & illegitimis debeantur, an verò solum simpliciter necessaria vitæ.

An verò primogenitus ex vi consuetudinis, vel ex Principis rescripto vocatus ad maioratum, aut primogenium teneatur præstare alimenta secundo Genito diuiti, & aliunde habenti, vnde se possit alere; videnda sunt tradita *supra num. 45. fine & infra num. 519. & sequentibus.*

Porrò successor in primogenio, vel maioratu (vbi pa- 384
ter eius non reliquerit, aut assignauerit) etiam filiis illegitimis tametsi spuriis ipsius institutoris, tenetur alimenta assignare, vel præstare, quando ex propriis bonis, vel sua industria non possunt habere; vt constat ex traditis *supra num 306. iunctis præcedentibus*; & expressè tradunt Couarruuias, Spino *locis num. 380. citatis*, Corduba, P. Barbosa, Vincentius de Franchis *locis n. 377. allegatis*, Panormitanus, Gomez, Peregrinus *locis num. 351. citatis*. Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. cap. 15. n. 44* Mangillus *d. q. 76 n. 1* Ioannes Nicolaus Lucidorus nonnullos alios allegans *de illegitimis cler. c. 19 n. 7.* & implicitè tradunt omnes alij Doctores *supra d. n. 356.* relati, & ratio est, quia alimenta filiis illegitimis naturalibus, & spuriis iure naturæ, & etiam positiuo ciuili, vel Canonico erant præstanda, & relinquenda (vt *in præcedentibus*

dentibus

dentibus pluties probatom est, & tradunt præallegati Doctores) tanquam debita ab institutore maioratus, ac proinde sicut cætera debita à maioratus successore pro rata soluenda erunt, quamuis de eis Principis facultas, vel consuetudo, aut statutum non meminerit; id, quod in terminis tradidere Celsus *cons.* 117. *num.* 6 & Ludouicus Molina *d. num.* 44 *fine*; & constat ex traditis *supra num.* 355.

385 In quibus autem casibus primogenitus succedens in primogenio, aut maioratu tenetur aliis fratribus filiis ipsius institutoris primogenij, seu maioratus, seu in cuius bona omnia ex consuetudine, vel statuto succedit, alimenta congrua præstare; etiam sororibus filiabus eiusdem institutoris tam legitimis, quam illegitimis, etiam spuriis congruam dotem pro ratione alimentorum, vt nubere possint, tenetur constituere; cum par sit dotis, & alimentorum causa, vt *supra num.* 202. notatum est; & in his terminis tradidere Doctores communiter, ita Xuarez Roderic. *in l. quoniam in prioribus in secunda limit. num.* 10. *Cod. de inofficioso testam.* Panormitanus *cons.* 11. *dub. septimo, vol.* 1. vterque Molina *locis supra num.* 381. 382. & 383. *citatis*, & Iurisperiti omnes *supra num.* 377. 378. & *numero præcedenti* relati, & Surdus *de alimentis tit.* 1. *dicta quæst.* 27. *num.* 3.

§. XXII.

Onus dotandi filias an transeat in patris defuncti hæredes.

386 HVius occasione in vniuersum aduertendum, quod licet Baldus, & Alexander *in l. si socer, in principio, ff. soluto matr.* docuerint onus dotandi filias non trãsire in eiusdem patris defuncti hæredes; hosque minimè cogi illas dotare; idque ob illud fundamentum, quod solo Iudicis officio pater compelli possit dotare filias, quod nullam præsupponit obligationem iuxta tradita *supra num.* 347. atque adeo nulla est obligatio, quæ in hæredes patris transeat: nihil longè verius, & asserendum est, sicut pater lege naturali, & ciuili tenetur dotare filias, vt nubere possint, & ne etiam cogantur meretricari; ita etiam si pater non assignauerit eis dotem, onus filias dotandi transit in quoscumque hæredes, & successores vniuersales, ad quos patris defuncti bona deuoluuntur. Ita expressè ex Doctoribus in præcedẽtibus allegatis, Cordoba à Lara *in l. si quis liberis*, §. *non tantum num.* 56. *ff. de liberis agnosc.* P. Barbosa *ad l.* 2. *p* 4. *num.* 6. *ff. soluto matr.* Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæst.* 23. *num.* 13. præter hos Bartolus *in l. sicut*, §. *penult. ff. quibus modis pignus, vel hypoth. soluitur*, & *in l. si marito*, §. *si voluntate, num.* 9. *ff soluto matrimonio*, & *in l. post dotem num.* 13 *ff. eod.* Curtius senior *in l.* 1. *numer.* 68. *Cod. de edendo ibidem*, Ripa *num.* 21. Crauetta *in l.* 1. *num.* 201. *ff. de leg.* 1. Menochius *cons.* 81. *num.* 2. *lib.* 1. Baëza *de non meliorandis filiabus, cap.* 15. *n.* 26. & *cap.* 11. *num.* 309. & plures alij, quos latè referunt P. Barbosa, & Baëza, & esse sententiam communiter receptam testatur Corduba *d. num.* 56. & hanc eandem sententiam proculdubio tenent cæteri Doctores *numero præcedenti*, & *num.* 377. & 378. allegati, imò etiam alij Doctores *n.* 351. relati, & probant tradita *à num.* 352. & *sequentibus*, & præsertim tradita *num.* 354. & 355. & confirmat P. Barbosa tum ex regula *l.* 2. §. *ex his, ff. de verborum obligat.* tum quia hæres recusare non potest onus, quod defuncto incumbebat, vt expressè habetur *l postulante* 44. *ff. ad Trebell.* Ad hæc accedit ratio, de qua *supra num.* 355. & 384. quod cum dos filiæ sit debitum à patre soluendum, in patris defuncti hæredem & successorem vniuersalem, ad quem defuncti bona deuoluuntur, sicut & cætera eiusdem defuncti debita transire debet dotandi onus. Fundamento autem oppositæ sententiæ ex traditis *supra num.* 363. Respondetur primò patrem ex propria obligatione iuris naturalis teneri dare dotem filiabus pro ratione alimentorum. Respondetur secundò officium Iudicis supponere quasi obligationem, quæ transit in hæredes, vt *d. num.* 363. explicatum est.

§. XXIII.

Primogenitus successor fratres, & sorores (quibus pater non assignauit) tenetur alere, & dotare, etiamsi habeant matrem, vel Auum maternum diuitem.

POrrò omnia, quæ in præcedentibus dicta sunt de primogeniti obligatione alendi alios fratres suos, & dotandi sorores, filios, & filias institutoris maioratus, cui institutor nihil reliquerit pro alimentis, vel pro dote, procedunt etiam si mater, aut Auus maternus eorũdem fratrum, vel sororum superstites essent, & forent diuites, vt in terminis tradunt Cynus *in l. alimenta, C. de negot. gestis*, Rodericus Suarez *in l. quoniam in prioribus limit.* 2. *num.* 10. Versic. *ex quibus, pag.* 179. *Cod. de inoffic. testamento*, Larca *decis.* 47. *num.* 22. Salgado *in labyrintho creditorum conc. p.* 1. *cap.* 24. *num.* 136. 164. 165. & 204 qui alios allegat, & ita oportet asserant omnes Doctores relati *supra num.* 351. vniuersaliter asserentes onus alendi filios, & dotandi filias transire absolutè in hæredes patris, sicut transeunt cætera debita. Neque puto dissentire Ludouicum Molinam *de primog. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 68. Gomez *ad l.* 40. *Tauri, num.* 75. Cordubam à Lara *in l. si quis à liberis*, §. *si mater num.* 49. *ad* 52. & Molina *de iustitia tom.* 3. *disp.* 6 6. *num.* 8. Nam dum negant primogenitum, vt successorem in maioratu, seu primogenio teneri alere fratres inopes, aut dotare sorores, si habeant matrem, vel ascendentes per lineam maternam, qui possit alimenta illis præstare; hoc non loquuntur iuxta præsentem casum; sed in casu, quo institutor cæteris liberis à primogenito assignauerit competentia alimenta, & dotes congruas, & qui postea ad paupertatem deuenerint; & quando non agitur de liberis ipsius institutoris maioratus, sed de aliis descẽdentibus successiuè ex maioratus possessore successiuè, de quibus in proximè sequentibus; casus autem præsẽs est de fratribus, & sororibus primogeniti successoris in maioratu ex bonis omnibus constituto genitis ab ipso maioratus institutore, qui illis neque alimenta competentia, neque dotes congruas reliquerit. Hos igitur fratres, & sorores alere, & dotare competenter teneri primogenitum, vt successorem, & non matrem, aut Auũ paternum, licet diuites forent, probatur ex traditis *à n.* 380. scilicet, quod siue maioratus instituatur sine licentia, siue cum licentia Principis; semper instituens debet cæteris liberis relinquere alimenta competentia, seu legitimã, & dotes saltem pro ratione alimentorum congruorum; & consequenter hoc onus patris defuncti transit ad illius hæredem, & successorem in maioratu, vt numeris præcedentibus probatum est: & confirmant tradita *supra num.* 352. & *in sequentibus*, & iuxta hanc sententiam multoties in Cancellaria Regia fuisse iudicatum testatur Rodericus Suarez *loco citato*. 387

§. XXIV.

Quando institutor maioratus cæteris filiis, & filiabus præstitit congruentia alimenta, & dotes; & ipsi postea ad paupertatem deueniunt; an primogenitus successor teneatur illis præstare alimenta, & dotes, si habeant matrem, vel Auum diuitem.

QVid igitur si institutor maioratus competentia alimenta, & dotes tribuit cæteris filiis à primogenito, 388

nito,ac filiabus,aut de bonis maioratus illis sufficienter sūt præstita,ac soluta:si illi postea ad paupertaté deueniteot,& habeant matrem,vel Auum maternum;aut illis alimenta præstare teneatur ipse primogenitus successor in maioratu,an verò mater,vel Auus,si sint diuites,& possint. Respondetur in hoc casu primogenitum non teneri fratribus,& sororibus prædictis ad paupertatem redactis alimenta præstare, sed matrem diuitem, seu Auum maternum diuitem. Ita Antonius Gomez *ad l.40.Tauri num.75.* Versic.*secundo per hac*,Molina *de iustitia d.disp.606.num.*8. & Additionator ad Molinam *de primog.lib.2.cap.15 num.* 5 Ratio est , quia cum iam pater maioratus Institutor onus suum alendi filios adimpleuerit , & sic à debito , & obligatione alimentorum sese exemerit,non potuit tale onus transire ad primogenitum,vt successorem , atque adeo si postea hidem filij ad inopiam redigantur , primogenitus successor ad aliud non tenetur,quam teneretur si non successisset in maioratu;aut iam ipse ex bonis paternis persoluisset , quo casu non teneretur fratres , & sorores inopes alere,& dotare,nisi quatenus diues, & solum in subsidium;scilicet si eorum mater , aut Auus maternus non essent superstites,aut essent egeni, & non possent alere,& dotare:frater enim diues,vbi ex vi successionis in omnibus bonis paternis alere,& dotare non adstringitur , non tenetur dare alimenta & dotes fratribus,& sororibus egenis,nisi post patrem , matrem , & Auum paternum,& maternum ; si quidem respectu descendentium pater,& eius ascendentes primò tenentur alere;postea in eorum defectum mater , & matris ascendentes,& in eorum defectu frater, si sit diues,vt constat *ex l.si quis à liberis,§.vtrum,& l.non quemadmodum ff. de liberis agnosc.* & tradunt Doctores communiter,de quo etiam infra,vbi de obligatione fratris diuitis alendi fratrem inopem,præfata ratio maximè vrgeat supposita sententia quod pater,qui semel alimenta tradidit filio,qui postea consumpsit non tenetur illi ad inopiam redacto iterum alimenta præbere,de quo infra: & etiam fortius procedit,si post mortem institutoris filij effecti fuissent pauperes.

§. XXV.

Omnes maioratus , seu fideicommissi possessores , an teneantur alere,& dotare omnes descendentes ex institutore maioratus in infinitum.

Maior difficultas est,an omnis,& quicumque maioratus,seu fideicommissi ex omnibus bonis institutoris constituti successor teneatur alere , & dotare proprios fratres, & sorores , seu omnes descendentes institutoris inopes si ipse ex bonis maioratus,aut fideicommissi,id commodè facere possit; licet fratres,& sorores , aliìve descendentes ex institutore pauperes habeant matrem,vel Auum maternum diuites , qui illis alimenta, & dotes possint præstare. Difficultas hæc procedit tantum in successore maioratus,aut fideicommissi ab antiquo pirta ab Auo,vel Proauo , aliore maiori ascendente ex omnibus bonis constituto,& potest difficultas intelligi,vel in casu quando primus maioratus,vel fideicommissi institutor,eiúsve immediatus successor ex bonis maioratus,vel fideicommissi eiusdem liberis institutoris legitimis , atque illegitimis alimenta competentia , & dotes persoluerit; vel in casu quando neque à primo institutore , neque ab eius successore immediato eisdem liberis institutoris alimenta , & dotes non fuerunt de bonis maioratus persoluta.

389 Prima igitur sententia est,si primus institutor , vel eius successor ex bonis maioratus , aut fideicommissi cæteris filiis eiusdem institutoris,legitimis, & illegitimis,vel conceptis in eius vita sufficientia , & congrua alimenta,& dotes tribuerit; posteriores, & pro tempore subsequenter possessores maioratus , seu fideicommissi non teneri,vt successores,& possessores maioratus, seu fideicommissi præstare alimenta , & dotes cæteris fratribus,& sororibus egenis filiis præcedentis possessoris, aliisvè descendentibus ex primo institutore;sed tantum in subsidium ratione sanguinis in defectum aliorum, qui sint illis proximiores;ac proindè si habeāt matrem, aut alios ascendentes siue per lineam maternam siue paternam , qui eis sufficientia alimenta, & dotes præstare possint,huiusmodi possessores maioratus , aut fideicommissi non teneri ea illis præstare. Ita Gomez, Molina *locis numero præcedenti relatis* , Couarruuias *lib.3.var.cap.6.num.10.§.illud tamen*,Versic. *qua quidem opinio* , & idem tradit Ludouicus Molina *de primog.d.lib.2.cit.cap.15.num.68.* Additionator *eodem lib. 2.cap.15.num.5.& 68* idem etiam sentiunt Corduba à Lara,*in §.idem rescripsit,num.* 18 & 138 Larea *allegata decis.41.num.22.*& Salgado *allegato cap. 24.& num.127.vsque ad finem*, qui alios Iurisperitos allegat, & faciunt tradita à Peregrino *de fideicom.art.42.n.35. & 36.*vbi cum aliis relatis à se *d.num.36.fine*,quod pro dotanda nepte,quæ locum patris defuncti in successione non habet , non posse alienari bona fideicommissi ab Auo instituti. Probatur præsertim à Gomez, & Molina,quia primus institutor maioratus, vel fideicommissi ex omnibus bonis solum tenebitur relinquere sufficientia alimenta, & dotes reliquis filiis,& filiabus suis natis,vel conceptis in eius vita , quod si non effecerit,illud transit ad maioratus successores , sicut cætera debita eiusdem;si autem prædictæ obligationi satisfecit præstando,seu relinquendo alimenta, & dotes filiis, & filiabus tunc viuentibus,vel in eius vita conceptis,iam cum fuerit extincta illa obligatio primi institutoris,non potest transire in successorem, & possessorem maioratus,ergo frater primogenitus,successor,& possessor maioratus non tenetur alimenta dare aliis fratribus,& sororibus,vt successor,seu ex persona institutoris,aut patris eiúsve obligatione ; neque ex propria persona tanquam frater,nisi in subsidium,non extantibus matre,vel ascendentibus,qui eos alere,& dotare possint , ad quos iure sanguinis,& coniunctionis priùs spectat onus alendi,& dotandi iuxta tradita *numero præcedenti* ; neque obstat huic sententiæ *Auth.res quæ communia de legatis* , dum dicit bona fideicommissi posse alienari pro alimentis,& dote eorum, qui descendunt ab institutore fideicommissi,aiunt præfati Doctores præsertim Larea *d.num.* 52. nam inquiunt decisionem Authentic. intelligi solùm de descendentibus extantibus, vel conceptis, viuente institutore,non verò de iis,qui tempore mortis institutoris non extabant;nec concepti erant,vt Baldus *ibi in antiqua lectura quæst.* 3.Paris ius *vol.2.cons.52.n. 54.& cons.64.num.64.*& alij relati à Peregrino *de fideic.artic.q.42.num.37.* Versic. *contrariam opinionem*, & à Petra *quæst.8.num.* 400. confirmat Gomez tradita *hic, & numero præcedenti* ; quia si pater reliquit filiis integram legitimam,& maiori,vel alteri cætera bona,vel forte omnes æqualiter instituat , & aliquis deueniat ad inopiam, citra omne dubium alij fratres non tenentur eum alere pro rata tanquam hæredes,sed tanquam fratres,& coniuncti ; ergo etiam in nostris terminis non tenetur frater primogenitus alere alios fratres inopes extante matre,vel Auo materno , vel alio ascendente diuite,cum pater,& primus institutor iam semel sufficientia alimenta præstiterit filiis omnibus,quibus tenebatur præstare. Addit Gomez hanc etiam sententiā tenuisse Petrum Bartolum, & alios antiquos *in l. alimenta.Cod.de negot.gestis* , eundem Bartolum *in l. si quis à liberis,§.item rescriptum , ff. de liber. agnosc.* & alios Iurisperitos,quos *ibidem* allegat.

Ex quibus à Gomez , & Molina Theologo traditis 390
videtur inferendum,si primus institutor maioratus, vel eius successor cæteris filiis,& filiabus eiusdem institutoris natis,

ti natis, vel conceptis sifficientia alimenta non tribuerit, possessorem maioratus cæteris descendentibus ex eodem institutore maioratus teneri, vt successorem præbere alimenta, si inopes sint, quia cum primus institutor non satisfecerit legi naturali, & ciuile onus relinquendi suis filiis, & filiabus alimenta, & dotes, quo tenebatur idem institutor, transit in maioratus possessorem, vt ex bonis eiusdem institutoris vinculatis (vt ait Molina *d. disputat. 516. numer. 8. Versic. iuxta ea*, ergo paulò post principium) alimenta cæteris eius descendentibus præbeat, Larea tamen, & Salgado dicunt solum possessorem maioratus teneri satisfacere obligationi fundatoris, qui filiis tecundogenitis, aut nepotibus tunc viuentibus, aut iam conceptis, ipso fundatore viuente, non reliquit, aut dedit legitimam, seu congruentia alimenta; ac proinde videntur sentire possessorem maioratus, teneri solum ad dictam legitimam, vel alimenta congrua semel tradenda, quod tantum fortè voluerunt Gomez, & Molina.

391 Secunda sententia, siue primus institutor maioratus, primogenituræ, vel fideicommissi ex omnibus bonis constituti liberis legitimis, & naturalibus, ac illegitimis, dum ipse viueret, natis, vel conceptis sufficientia alimenta, & dotes reliquerit, siue non; neque à successore immediato fuerint præstita, primogenitum successiuè possessorem primogenituræ, maioratus, aut fideicommissi non teneri vt successorem, & possessorem bonorũ eiusdem primi institutoris alimenta, & dotes præstare descendentibus eiusdem institutoris post eius mortem conceptis; & sic nec cæteros fratres, & sorores inopes alere, & dotare, si habeant matrem, vel Auum maternum diuitem habiles ad alendum, & dotandum. Ita expresse Antonius Merenda non solum *tom 3. lib. 13. cap. 1.* (vbi in vniuersum negat onus alendi liberos, absolutè transire ad hæredes patris, & quoscumque possessores bonorum patris) sed in terminis, & latissimè *tom 4. lib. 21. cap. 36 per totum.* Probat *n. 3. & 4* quia descendẽtes per lineam primi institutoris post eius mortem concepti non habent, nec vnquam habuerunt ius ad alimenta contra eundem institutorem defunctũ, & sic nec post eius mortem contra hæredes illius; quia ius ad alimenta, quo pater astringitur erga filios, neptes, & pronepotes, fundatur principaliter in coniunctione, seu vinculo sanguinis, vt in præcedentibus sæpiùs dictũ est; & constat *ex l. si quis a liber. §. 1. ff. de liber. agnosc.* ibi, *cum ex aequitate hæc res descendat, & naturali charitate singulorum desideria iudicem perpendere oportet*: At descendens, qui post institutoris mortem conceptus est, dici non potest illi fuisse sanguinis vinculo coniunctus; cum mors omnia soluat iuris vincula, *§. deinceps Auth. de nuptiis*, & sic non potuerit extitisse inter ipsum institutorem, & descendentes post eius mortem conceptum illud vinculum naturale, ex quo obligatio alendi contrahitur Idque confirmat Merenda, tum *ex l. item prætor 8 ff. de suis legitimis hæredibus*, vbi Iulianus ait eos, qui post mortem concepti fuerunt, non posse propriè appellari eius cognatos; sed eos appellari abusiue, seu habita relatione ad id, quod contingeret, si viuo eo concepti fuissent iuxta explicationem Cuiacij *lib. 59. ad edictum Iuliani, & Alciati lib. 1. dispunct. cap. 28.* cum etiam *ex l. 1 § si quis proximus, ff. vnde cognati*, vbi dicitur, *sed ubi natus non est, admittimus eum, qui post ventrem proximus videbatur; sed hoc ita demum erit accipiendum, si hic qui in vtero esse dicitur viuo eo, de cuius bonorum possessione agitur, fuerit conceptus; nam si post mortem, neque obstabit alijs, neque ipse admittitur, quia non fuerit proximus cognatus ei, quo viuo animal nondum fuerit*; ex quibus textibus (quibus addi potest quod post mortem Aui concepti habentur pro extraneis *l. Titius 6. ff. de suis, & legitimis*, quam ad id adducit Peria *de fideicom. quæst. 8. numer. 401.*) Merenda ait apparere nepotem, vel pronepotem conceptum post mortem Aui, vel Proaui non posse propriè dici eius agnatum, vel cognatum, quod fundamentum agnationis, & cognationis in hoc iuxta præfata iura consistat, vt eo tempore quo vixit defunctus fuerit inter viuos, qui et agnatum, & cognatum eius, & vt agnatum, vel cognatum succedere prætendit. Quare hanc eandem sententiam idem Merenda *num. 7.* sic corroborat; nam, inquit, opus est, eum qui postulat alimenta, affirmare se esse nepotem, vel pronepotem Testatoris, seu institutoris fideicommissi, vel maioratus, si vult ex eius bonis obtinere alimenta, quando is ad quem ea spectant non est ex iis personis, quæ alendi onere grauantur; atque ideo cum non possit probare existentiam terminorum necessariorum, vt possit probare se fuisse nepotem, aut pronepotem defuncti, consequens est, eum obtinere non posse alimenta sibi præstari ex eius hæreditate. Neque ait idem Merenda *numero 5. per leg. Paulus 47. § Paulus respondes nepotem. ff. de bonis libertorum*, doctrinam prædictorum textuum *in dict. §. deinceps, & in dict. leg. 1. §. si quis*, restringi ad materias successionum ab intestato; non autem pertinere ad alias materias, vt voluit Hieronymus de Leone *decisione Valentina 27. numero 19 libro 1.* Hoc enim, inquit Merenda, non est absolutè verum, sed tantum si agatur de ea materia, in qua non requiritur, vt is, de quo agitur, fuerit agnatus, vel cognatus defuncto per Glossam *in dict.* verbo, *liberti*, & alios, quos *dict. numer. 5.* idem Merenda refert.

Præterea idem Merenda *num 8.* probat eandem sententiam, quia iuxta dictum Vlpiani *in d. §. 1. l. si quis à liberis*, obligatio alendi liberos descendit ex charitate naturali, charitas autem naturalis allegari non potest erga eos, qui viuis nobis non fuerunt concepti, nisi abusiuè loquendo; cum voluntas non moueatur ex obiecto incognito; ac proinde verba Vlpiani *in d. §* non conueniunt iis, quia post mortem parentis concepti fuerunt. 392

Denique probat *num. 9.* quia qui post mortem Aui conceptus est, non potest negare dominium perfectè fuisse quæsitum hæredi sui Aui, nisi dixerit sibi ius fuisse quæsitum viuo Auo; hoc autem non potest probare, cum eo viuo non fuerit in rerum natura; si dixerit eius bona subiici obligationi reali, vt deseruiant pro alimentis eorum, qui ex liberis defuncti deinde nascituri sunt, necesse est, vt ostendat legem, quæ hoc induxerit, & si admittatur hoc ius reale, agi poterit contra eos, qui bona hæreditatis sui parentis ab eius hærede acquisiuerunt; cum suo facto non potuerit ipsorum ius extinguere pro consequendis alimentis, etiamsi per multas manus transiuerint: Hoc autem nemo potest admittere sine maxima perturbatione commerciorum, cum omnibus liberis competeret ius postulandi alimenta à suis parentibus, & maioratuum, & primogenituræ fructus nulla ferè ex parte pertinebunt ad ipsorum possessores, si ipsis iniungatur onus alendi descendentes eius, qui ipsorum authores fuerunt. 393

Non obstare prædictæ sententiæ *Auth. res quæ, Codice com. de legatis* subdit idem Merenda *num. 10.* hanc enim, ait secundum plurium Doctorum sententiam habere locum in descendentibus eorum, qui fideicommissum possident, non in omnes descendentes institutoris fideicommissi. Addit neque in iisdem habere locum, de quo agit *lib 19. c. 25.* Prædicta Merenda. 394

Tertia sententia absolutè asserit quemcumque antiquissimi maioratus, & fideicommissi possessorem vti primogenitum, & successorem in bonis maioratus, & fideicommissi teneri proprios fratres, & sorores inopes ex primo institutore descendentes alere, & dotare Ita Rodericus Suarez *in l. quoniam in prioribus limit. 2. n. 10. Cod. de inoffic. testam.* vbi etiam dicit ita fuisse multoties iudicatum, Surdus *de alimentis titul. 1.* 395

quæst.27. num. 3. & 4. ita etiam sensisse Cynum *in l. alimenta, Cod. de negot. gestis, ibidem* Baldum, & Paulum de Castro refert Gomez *ad d.l.40. Tauri d.num 75. paulo post initium*, & Couarruuias *d. §. illud tamen*, vbi dicit esse communem Doctorum *in d. Auth. res, qua*, Hieronymum quoque de Leone *in decis.27. lib. 5.* tenuisse possessorem primogenituræ, & fideicommissi perpetui debere descendentes Testatoris, seu institutoris post eius mortem conceptos alere, testatur Merenda *d. cap. 16 initio* Eandem sententiam tenet Ludouicus Molina *lib. de primog. lib.4. cap.6. num. 4. Versic. contra tum, & num.5.* & etiam videtur tenere *lib. 2. d. cap. 15. num. 58. & 59.* & indubitatè tenet *in calce libri. num.14. & infra num.402.* licet *num. 68. dict. cap.5.* contrarium expreßè asserat dicens, primogenitum teneri fratres, & sorores inopes alere, & dotare non vti primogenitum, & maioratus possessorem, sed vti diuitem, & sanguine coniunctum, & solum in subsidium; quando descendentes ex primo institutore non habent patrem, aut matrem, aut Auum maternum, qui possit commodè alere & dotare. Intelligitur autem hæc sententia quoad maioratum iuxta Rodericum, & Surdum, vt primogenitus maioratus, vel primogenituræ possessor teneatur fratribus, & sororibus alimenta, & dotes, quibus possint commodè sustentari, præstare, habita semper ratione, quod idem primogenitus possit honorificè viuere, & propriam dignitatem sustinere

396 Et pro hac sententia stare videntur Doctores, qui absolutè tradunt omnem possessorem maioratus, seu primogenituræ obligari, & cogi alere, & dotare fratres, & sorores inopes, ita tamen quod tantum remaneat primogenito, vnde possit honorificè suam dignitatem sustinere. Ij sunt Baldus *in l. cunctos populos n.17. Cod. de summa Trinitate* (vbi prout eum refert Surdus *d. quæst. 27. num. 2.* ait, quod si valeat statutum vocans primogenitum ad alicuius successionem, tamen postea nati filij sunt alendi (Ioannes Andreas, Hostiensis, Panormitanus, Guido Papa, Tiraquellus *locis supra num.378. relatis*, Surdus *d. num. 2.* alij ex relatis *eodem num.378.* & plures alij à Surdo, Tiraquello, *locis citatis*, & Ludouicus Molina *d. cap. 15. numer. 56.* allegati, & ita videtur sentire etiam Mangilius *de imputat. quæst.76.*

397 Rodericus Suarez *loco citato*, quod frater bonorum maioratus possessor, ex quorum fructibus sine magno incommodo status, & personæ id possit facere, debeat fratres, & sorores inopes alere, & dotare: probant ea ratione, quod id æquitas exigat; quia frater tenetur alere fratrem, & dotare sororem, si non habeat aliunde alimenta, & dotem, quæ ratio probat de quocumque fratre diuite, quod fratrem, & sororem inopes teneatur alere, & dotare, in subsidium tamen, & quando desunt alij proximiores, scilicet pater, vel mater, aut Auus paternus, vel maternus, qui commodè alere possint.

398 Surdus probat ratione ducta *ex d. Auth. res, qua, C. comm. de legatis*, scilicet, quia iuxta *præd. Auth.* nō pauci Doctores sentiunt bona fideicommisso, ac restitutioni subiecta posse alienari pro alimentis, & dote eorum, qui descendunt à fidei committente in infinitum; ita quod dicta authentica non complectatur solum descendētes, seu nepotes, & pronepotes institutoris fideicommissi, eo viuente natos, vel saltem conceptos; sed omnes etiam natos, & conceptos post eius mortem, quos ipse fideicommissi institutor si viueret, alere, & dotare teneretur, licet pro alimentis, & dote transuersalium, ipsius fideicommittentis non possint alienari. Ita Baldus, Angelus, Castrus, Curtius *in dict. Authentic. res, qua*, Petra *de fide comm. d. quæst.8. num. 405.* Simon de Prætis *de interpr. vltim. vol. fol. 418. num. 19.* Padilla *in d. auth. res, qua, num. 56. 57. & 58.* & plures alij à Padilla, & Surdo relati, qui Doctores in hoc volunt esse considerandum solum, an si Testator, seu institutor viueret, teneretur, non autem postquam est mortuus, & sic cessant adducta *super numer. 300.* ex Merenda, cum etiam certum sit, si institutor viueret, quod teneretur suos nepotes, & pronepotes alere, & dotare; præsumendum esse videtur eius voluntatem fuisse in constitutione maioratus, ac fideicommissi, vt pro eorundem alimentis, & dote bona possent alienari, saltem vbi expreßè non prohibuit; & quod bona fideicommisso subiecta possint in infinitum alienari pro alimentis, & dote liberorum possessoris maioratus, & fideicommissi pauperum, tradunt etiam Oldo *de fideicom. quæst. 46. numero 105.* Peregrinus *eodem tractatu artic. 42. numer. 55.* & Fusarius *de subst. quæst. 532. numer. 42.* id tamen limitantes quod ad portionem solum bonorum fideicommissi relictam ipsi possessori grauato, pro qua sola portione, & non pro portione bonorum fideicommissi relicta cohæredi, & eidem possessori ex reciproco fideicommisso peruenta posse bona fideicommisso subiecta alienari pro alimentis, & dote liberorum ipsius possessoris grauati docent. Et quod dispositio prædicta *Auth. res qua*, vt bona fideicommisso supposita possint alienari pro alimentis, & dote liberorum descendentium à fideicommittente, vbi fructus bonorum non sufficiunt, procedat, & habeat locum etiam in descendentibus natis, & conceptis post obitum eiusdem committentis præter Petrum Padillam, & alios Iurisperitos supra allegatos asserere Rota Romana *decis.37. part. 1. diuersorum, & decis.46. num.7. apud Seraphinum* Menochius *de præsumpt. lib.4. præsumpt.185. num.18. & seqq.* Fontanella *de pactis nupt. clausula 5. glossa 1. part. 2. num. 77.* Ferentillus *ad decisionem Burati 641. num.27.* alios recentiores allegans Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.19. num.8.* & Thesaurus *decis. 192. num.11.* vbi sic fatur, secundum hanc sententiam iudicasse Senatum Pedemontanum, in conceptis enim descendentibus etiam post mortem institutoris fideicommissi militat ea ratio, quod si ipse aleret, teneretur eos alere, & dotare, quæ est ratio dispositionis *d. Authent.*

Eadem sententia videtur posse probati *ex textu in §. virum autem l. si quis à liberis ff. de liber. agnosc.* nam iuxta Vlpiani sententiam, ibi, *non solum pater filios, sed Auus, & Proauus, & cæteri ascendentes per lineam masculinam obligantur alere nepotes, & pronepotes, aliosque ex ipsis descendentes*, Ergo videtur dicendum quod Vlpianus *in d. §.* comprehendat etiam nepotes, & pronepotes natos, & conceptos post Aui, & Proaui obitum; cum impossibile sit, quod omnes descendentes concepti sint viuente eo, qui nepotes, & pronepotes & deinceps habiturus est. Quare Vlpianus videtur considerasse omne tempus scilicet, & quando viuente Auo, aut Proauo nepos, aut pronepos natus, aut conceptus est; & etiam quando eo defuncto natus, & conceptus, expendendo illud, *quod si viueret*, eosdem nepotes, & pronepotes inopes teneretur alere. Hoc idem confirmari posse videtur ex sequentibus verbis *eiusdem §. ibi, cum ex æquitate hæc res descēdat, charitateque sāguinis*: charitas enim sāguinis, & affectio naturalis non solum extēditur ad filios existentes, & conceptos, sed etiam ad nepotes, & pronepotes, & cæteros descendentes, qui sperantur nascituri, cum in his omnibus repræsentetur primus Genitor, & agnatio conseruetur, & perpetuitatem consequatur. Neque obstat illud ex Merenda *supra numero 391.* adductum, scilicet quod voluntas non fertur in incognitum; nam primò *in d. §. virum autem*, charitas, & affectio, atque desiderium non accipiuntur pro sola actuali dilectione, affectione, ac desiderio à voluntate elicitis, sed etiam, & magis pro charitate, & affectione radicaliter. Secundò, quia voluntas actualiter ferri potest in nepotes, & pronepotes, & cæteros descendentes nascituros, quatenus in confuso 399

fuso apprehenduntur, & sperantur nascituri, vel non desperatur esse nascituros; & per eos agnationem forè perpetuandam: cum ergo omnes primogeniti possessores primogenituræ suæ maioratus, aut fideicommissi censeantur, & sint hæredes, ac successores primi institutoris, à quo, & non ab alijs subsequentibus possessoribus censentur, & verè habent bona maioratus, vel primogenituræ, aut fideicommissi, ad illos transibit obligatio primi institutoris maioratus, vel fideicommissi iuxta tradita *supra à numero* 351. & hoc idem videtur sentire Padilla *in d. Auth. res, qua numero* 58 dū absolutè dicit Auum, Proauum, & cæteros superiores parentes teneri dotare suos descendentes; & fauere videntur alij Iurisperiti, & Theologi *supra numero* 281. *&* 283. allegati, qui idem sine distinctione nepotum, vel pronepotum natorum, & conceptorum viuente Auo, aut Proauo, aut eo defuncto conceptorum asserunt. Quare etiam videtur dicendum Textus *in d. l. item pretor*, & alios *supra* 390. adductos ex Merenda intelligi quoad materiam successionum non quoad alias materias præsertim alimentorum descendentibus egenis præstandorum, vt *d. numero* 390. *in fine* dictum est, prædictis adde saltem largè sumpto vocabulo agnatum alicuius dici illum, qui per lineam masculinam, eo mortuo nascitur vt *ex textu in l. quam Tuberonis, ff. de pecul. in l. item prætor, ff. de suis & legit.* tradit post alios Fusarius *cons.* 56. *numero* 6. & licet non dicatur propriè agnatus; cum tamen sit descendens, attendenda est præsumpta mens institutoris; & quod si institutor viueret, esset propriè agnatus suus. Et quod in fideicommissis vocatio de agnato intelligatur etiam de agnato, qui extat tempore conditionis purificatæ, licet tunc non coierat institutor, latè tradit Fusarius *dict. cons.* 56. *& in tractatu de subst.* prædictis.

400 Qu propter non videtur posse negari hanc sententiam habere non modicam probabilitatem, & fundatam in æquitate naturali maxime quoad fratres, & sorores ipsius possessoris maioratus, seu fideicommissi filios vltimi, seu proxime præcedentis possessoris maioratus, vel fideicommissi præsertim, quando ex fructibus bonorum maioratus, & fideicommissi fratres, & sorores inopes, frater ipse primogenitus possessor potest commodè alere, & dotare, & nouam confirmationem addo desumptam ex præsumpta voluntate institutoris maioratus, vel fideicommissi; nam videtur non ambigendum institutorem, qui splendorem familiæ per maioratum, vel fideicommissum conseruare volunt, vnquam passurum fuisse liberos suos, suósve nepotes, & pronepotes, & cæteros descendentes fame perire, vel cum dedecore victum sibi quærere vilissimas artes exercendo, vel alia ratione parum decenti. Sed de his satis, & hanc rationem deductam ex verisimili, & præsumpta voluntate institutoris, quod si eo tempore viueret, necessitatibus suorum descendentium consuluisset; ponderat post alios Ludouicus Molina *d. lib. 4 cap. 6. citato n.* 5.

401 Solum aduertendum, omnem possessorem maioratus, vel primogenituræ, aut fideicommissi, si non vt primogenitum, & possessorem, seu successorem in bonis maioratus, tamen vt diuitem ratione coniunctionis sanguinis teneri alere fratres, & dotare sorores in subsidium, scilicet quando nec mater, nec Auus maternus potest, vt infra probatur; & tradunt omnes præallegati Doctores, & etiam Salgado *in labyrintho creditorum d. cto cap.* 24. *num.* 132. 141. 142. 145. 14. imò etiam primogenitum possessorem maioratus teneri etiam saltem in subsidium alere patruum, sobrinum, & alios, amitam, & sobrinam, tradunt Ludouicus Molina, *d. cap.* 15 *num. seq.* & alij, de quo *infra*. Insuper Ludouicus Molina *in annotationibus, quas in calce lib. de primogenijs habet num.* 14. asserit quod omnis etiam antiquissimus possessor maioratus teneatur alere fratres, & dotare sorores pauperes non ex coniunctione sanguinis tantum; sed etiam ob rationem, quod maioratus institutio ex Hispaniæ Regnorum consuetudine, & lege facta fuisse videatur, vt filius primogenitus familiæ Caput, atque robur sit, fratresque, & sorores egentes teneatur alere, & dotare; quam obligationem addit idem Molina in omnes primogenitos in infinitum transfundi, atque in ipsorum maioratuum propriam, ac peculiarem naturam conuerti; prout (inquit) in simili, in feudis, in quibus iure Francorum succeditur, in quibus filius primogenitus, qui in feudo succedit, semper tenetur fratribus, & sororibus victum, & militiam præstare, quasi feudum ipsum hac lege, & conditione ei delegatum sit, quæ omnia approbat Additionator ad eundem Molinam *de primog. lib. 2. dicto cap.* 15. *numer.* 56. *fine*. Licet non admittat Salgado *d. cap.* 24. *numero* 200. *& sequentibus*, qui tamen *d. cap.* 24. *num.* 196. fatetur institutorem maioratus, dum omnia sua bona in vnum vult transferri, & deuenire, id ea præsertim intentione facere, vt maioratus possessor sit diues effectus cæteris consanguineis egentibus ad eum tanquam ad caput familiæ recurrentibus possit subuenire, & habeat vnde possit succurrere si (inquit Salgado) velit succurrere, non tamen subditus, vt ad id teneatur, seu institutor velit teneri; præter iuris communis obligationem, cui se in dubio censetur conformare.

§. XXVI.

Monasterium ad quod ob patris professionem deuenerunt bona paterna, an teneatur liberis congrua alimenta, & dotes competentes præstare.

DVbium sextum. An si pater ingrediatur monasterium, quod in omnia bona eiusdem succedat, 402
nec filiis, & filiabus ante ingressum, seu professionem congruentia alimenta, & dotes assignauerit, & præstiterit; monasterium teneatur illos inopes alere, & dotare, communis Doctorum sententia est, quod monasterium in bonis omnibus patris professi succedens filios, & filias eius pauperes, quibus sufficientia alimenta, & congruam dotem pater non reliquit, vel assignauit, & tradidit, alere, & dotare teneatur. Ita Bartolus *in l. si quis à liberis, §. item rescriptum, ff. de liber. agnosc. & ibidem* Dynus, idem Bartolus *in tract. de alim. n.* 21. Panormitanus *in cap. transmissa n. 6 qui filij sint legitimi*, Cordubà à Lara *in d. § item rescriptum, n.* 11. Couarruuias *de spons. p. 2. c. 8. §. 6. num.* 14. Surdus *de alim. tit. 1. q. 29. per totum*, Paschalis *de patria potest. p. 2. c. 3. n.* 26. Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. cler. cap.* 16. *n.* 1. plures alij Iurisperiti à Surdo *n.* 1. latè relati, & Theologi *supra n.* 351. allegati, & Sanchez *lib. 7. summæ c. 10. n.* 8. & ita oportet sentiant omnes alij Iurisperiti *d. n.* 351. allegati, dū asserunt onus alendi liberos absolutè transire in quoscumque hæredes, & vniuersales successores bonorum paternorum. Quare probatur hæc sententia per tradita *n.* 352. *& sequ.* & præsertim *n.* 355. ad probandū onus alēdi liberos deuolui ad hæredes patris, sicut transit onus soluēdi cætera patris debita: & in specie quod monasterium teneatur ad omnia onera ingressi, tradit Bartolus *in l fin. ff. de adopt.* Felinus *in cap. in præsentia n. 19. de probat.* Bellenzinus *ad Panormit. in d. cap. transmissa*, & Surdus *d. q.* 29. *num.* 3. vbi etiam ex Ioanne Andrea, Buttio, & Baldo *in d. c. in præsentia*, & Iasone *in Auth. ingressi n. 24. C. de sacrosanctis Eccl.* addit trāsire in monasterium omnes actiones actiuas, & passiuas, quæ cōpetebant monacho, & cōtra monachū.

Procedit autem præfata communis etiam in filiis 403
spuriis ingressi, & professi, cuius bona ad monasterium deuenerunt, quibus quoque egenis monasterium

tenetur præbere alimenta non solum in foro conscientiæ, & Ecclesiastico, sed etiam in quocumque foro (quicquid secus sentiat Vasquius *de successionum creat. part.* 2. §. 10. *numero* 317.) vt etiam in terminis docuerunt Bartolus, Panormitanus, Couaruuias, Surdus, Ludouicus, Sanchez, *locis numero præcedenti citatis*, Spino, Ioannes Lupi, & Rolandus *locis supra numero* 351. *citatis*, & ita Theologi *d. numero* 351. relati, & ratio est, quia (vt *in præcedentibus* sæpe dictum est) spurij æquiparantur legitimis, quoad commodum, & ius alimentorum, & consequenter ratio, quæ concludit pro legitimis, ac naturalibus, idem probat pro illegitimis, & spuriis.

§. XXVII.

Monasterium pro alimentis an teneatur assignare, seu præstare totum vsumfructum legitimæ, & non minus, nec teneatur plus.

404 IN qua autem quantitate taxanda, seu assignanda sint alimenta filiis præsertim legitimis à monasterio post professionem patris, qui omnia bona eidem monasterio detulit, debitis; Corduba *vbi supra n.* 13. Surdus *de alim. tit.* 4. *q* 23. *n.* 6. Decius *conf.* 181. & 182. Paulum, Bartolum, & alios allegans ab iisdem Surdo, & Corduba, & à Vasquio *de successionum progressu lib.* 1. §. 1. *n.* 48. *initio* relatus, asserunt monasterium nomine alimentorum teneri assignare integrum legitimæ vsumfructum, nec posse præstare minus, eo quod legitima detur, & succedat loco alimentorum.

Hanc tamen sententiam Vasquius *d. n.* 48. *fine* dicit se non firmare, & reprobat Sanchez *d. cap.* 10. *n.* 9. quia cum monasterium in solam patris professi obligationẽ succedat, & pater in seculo manens tantum teneretur assignare, seu præstare alimenta necessaria statui filiorũ; eadem obligatione tantum monasterium illius bona retinens astringitur. Quapropter iuxta hanc posteriorẽ sententiam, si fructus legitimæ excedant alimentorum necessitatem, residuum erit monasterij, vt inquit *ibidem* Sanchez, sicut è contra si fructus legitimæ non sufficiãt pro necessariis alimentis, monasterium ex aliis bonis patris professi, in quibus successit teneri saltem in foro conscientiæ sufficienter alimenta filiis subministrare, sicut pater ipse in seculo existens teneretur, tradunt Siluester *verbo hæreditas* 1. *q.* 7. *n.* 10. *dicto* 6 *fine*, Angelus *eodem n.* 22. Tabiena *ead. quæst. vlt.* quos *loco citato*, Sanchez sequitur, & id videtur probabilius, supposito quod filiis non debeatur legitima statim post patris professionem; de qua re *alibi suo loco*, cum de legitima à parentibus debita filiis.

405 Dixi autem *initio n.* 402. in propositione dubij, *nec pater filiis congruentia alimenta, & cætera.* Nam si ante professionem pater liberis congrua alimenta, & sufficientes dotes, aut legitimam portionem assignauerit, & præstiterit, translatis in monasterium reliquis bonis iuxta tradita *supra num* 388. dicendum est monasterium, sicut & cæteros hæredes, & successores vniuersales bonorum non teneri eisdem filiis alimenta, vel dotes præstare propter rationem *d. num.* 388. adductam, scilicet, quia iam pater satisfecit suæ obligationi, & nulla obligatio transit in monasterium vti successorem, nullumque ius superest filiis aduersus bona paterna in monasterium per professionem translata: & ita in terminis etiam tenet Merenda *d. cap.* 3. *numer.* 25. & colligitur *ex auth. quæ mulier, Cod. de sacros. Eccl.* Quare si post professionem patris dicti filij deuenerint ad paupertatem, si habuerint matrem, vel Auum maternum, vel fratrem diuites, ij, & non monasterium, tenebuntur alimenta necessaria ministrare iuxta tradita *eodem num.* 388. si verò nullus extet sanguine coniunctus, qui alioqui de iure teneatur, vel non possit ob inopiam eadem alimenta præstare præfatis filiis ad paupertatem post patris professionem redactis; tunc videtur omninò teneri monasterium ex bonis paternis ad ipsum peruentis illos pauperes alere tanquam filios benefactoris; & quia censendum est, talem fuisse intentionem patris in translatione suorum bonorum in monasterium; non enim credendum est, nec præsumendum patrem voluisse filios suos fame perire, vel vilissima opera exercere pro sufficienti victu quærendo, & ad id faciunt quæ tradit Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 29. *n.* 5. & *q.* 49.

§. XXVIII.

Monasterium quod successit in bonis filij professi tenetur præstare alimenta patri inopi.

POrrò quæ dicta sunt de obligatione monasterij alendi liberos religiosi professi, quibus ante Religionis professionem pater alimenta, vel legitimam non assignauit, & præstitit, procedunt etiam, quando filius in monasterio profitetur in ipsum transferendo, omnia sua bona, non præstita prius legitima patri, neque assignatis, & tributis competentibus alimentis, quibus pater egeat non habens aliundè, vnde se alere possit: tenetur enim monasterium patri præstare alimenta statui congruentia, vt ex Doctoribus *num.* 402. relatis, Bartolus *in tractatu de alimentis numer.* 41. Surdus *dicta quæst.* 29. *numero* 10. & *sequentibus*, & Sanchez *dicto cap.* 10. *numero* 11. militat enim eadem ratio, sicut enim hæres filij tenetur alere patrem, *l. si quis à liberis*, §. *item rescriptum*, & ostensum est *supra numero* 367. Ita & monasterium in filij bona succedens, illaque possidens, quod vti suus hæres religiosi professi censetur *d. auth. si qua mulier.* 406

Sequitur Summarium Capitis septimi.

Iure communi Auth. bona damnatorum, Cod. de bonis proscriptorum, ex consuetudine vniuersali existentibus, ascendentibus, & descendentibus vsque ad certum gradum inclusiuè non est locus confiscationi bonorum propter quodcumque delictum, excepto crimine læsæ maiestatis. n. 407. 408. & 409.

Publicatis omnibus bonis paternis ob delictum, quod non sit læsæ maiestatis humanæ, vel diuinæ, filiis reseruatur legitima, quam fiscus illis præstare debet numero 409.

Legitima debetur iure naturæ, & ciuili. n. 410.

Fiscus est quasi hæres, & successor delinquentis condemnati. n. 411.

Tenetur satisfacere creditoribus delinquentis. ibid.

In fiscum transeunt omnes actiones actiua, & passiuæ, omnésque obligationes naturales, & ciuiles delinquentis. ibid.

Post bonorum publicationem, delinquens liberatur à creditoribus pro valore bonorum, quæ in fiscum sunt translata. ibid.

Fideiussor postea datus, non obligatur pro quanto capit fiscus. ibid.

Antea verò datus non liberatur. ibid.

Filiis delinquentis à fisco legitima debetur à die publicationis non expectata morte condemnati. n. 412.

Legitimam filij debent capere de manu fisci. n. 413.

Bona confiscata oneri legitimæ sunt subiecta non solum dum penes fiscum existunt, sed etiam apud quemcumque à fisco causam habentem maneant. numero 414.

Eadem legitima ex bonis confiscatis debetur filiis adoptiuis. n. 415.

Debetur

Debetur etiam nepotibus confiscatis omnibus bonis Avi. num. 416.

Patri reservatur legitimo ex bonis filij delinquentis confiscatis deducenda. 417.

Legitima regulariter est triens, vel semis. n. 418.

Legitima filiis debita in casu confiscationis est dimidia hereditatis, si unus, vel duo tantum sint; totum patrimonium si fuerint tres, & plures numero 419. & 420.

Stante statuto, quod medietas bonorum paternorum, confiscatorum debeatur filiis, an si fuerint tres, aut ultra debeant habere totum patrimonium. numero 420.

Filij emancipati, & filia per statutum exclusa & cetera; an faciat numerum, ut totum patrimonium debeatur, & nihil fisco remaneat. n. 421. 422.

Ascendentes non gaudent dicto privilegio filiorum, sed bonis descendentis confiscatis, debent habere solum legitimam regulariter illis debitam. n. 423.

Confiscatis bonis maternis ob matris delictum, an filiis legitima reservetur n. 424. & 425.

Filiis conceptis post condemnationem, & publicationem bonorum patris, non debetur legitima ex bonis confiscatis, debetur autem conceptis post delictum, & deportationem ante condemnationem, & quando pater non deportatur, sed tantum bannitur. numero 426.

Per deportationem quis efficitur homo novus, & amittit omnia iura communia, secus per baudum ibid.

In favorabilibus, & ad eorum commodum filij concepti censentur nati. ibid.

Patre post publicationem bonorum ex gratia Principis restituto in pristinum filij non deducunt legitimam. n. 427.

Ius quesitum substituto in bonis fideicommissi ob delictum possessoris fideicommissi aggravati, si is postea à Principe restituatur, amittitur. ibid.

Quia si bona essent incorporata, & eorum possessio à fisco, vel substituto capta. ibid.

Ex bonis delinquentis confiscatis deducuntur dotes filiarum. n. 428.

Contra fiscum sustinentur dotes, & donationes propter nuptias per parentes etiam post delictum ante condemnationem constitutae, & facta. n. 429.

Alimenta filiis fiscus ex bonis paternis confiscatis praestare debet; & si legitima non sufficiat, supplere debet ex ceteris bonis. n. 430.

Alimenta, & dotes etiam filiis illegitimis, naturalibus, & spuriis debentur à fisco ex bonis patris publicatis. n. 431.

Oneri alimentorum, & dotium bona confiscata remanent subiecta, etiamsi maneant penes alium à fisco causam habentem. n. 432.

Ubi uncia, vel alia quota hereditatis filio spurio debetur vigore statuti deducenda est ex bonis confiscatis. n. 433.

Praedicta non procedunt in filiis illegitimis conceptis post condemnationem, & publicationem bonorum. n. 434.

Quae poena iure civili lata contra filios reorum lesae maiestatis. n. 435.

Filij patris Rei criminis lesae maiestatis an priventur non solum successione totius hereditatis, sed etiam legitima, aliisque iure civili illis debita. num. 436. & 437.

Filiabus patris Rei laesae maiestatis debetur falcidia, seu legitima in bonis maternis. n. 438.

Ex bonis patris lesae maiestatis confiscatis, an detrahenda dotes filiorum, & in qua quantitate. n. 439. & 440.

Lex quisquis Cod. ad legem Iuliam maiestatis, *quoad filios continet odium intolerabile. n. 440.*

In odiosis irrationabilibus masculinum non comprehendit foemininum. ibid.

Dotes filiabus datae post crimen laesae maiestatis commissum an sustineantur. n. 441.

Filij patris Rei criminis lesae maiestatis an ex bonis paternis confiscatis debeant habere alimenta. Negativa n. 442. affirmativa n. 444. cum multis sequ. quae procedit etiam in filiis illegitimis quibuscumque. n. 445.

Filij ob atrocitatem criminis paterni an possint per legem privari alimentis criminis in foro conscientiae. Affirmativa. n. 443. negativa. num. 447.

Lex puniens filios ob crimen paternum an in foro conscientia valeat, & poena possit licitè exigi. n. 447.

Lex quisquis Cod. ad l. Iuliam maiestatis, *quoad poenas filiorum ex generali consuetudine orbis Christiani non servetur, & est abrogata. n. 448.*

Nec procedit quoad poenas filiorum in offendente Principes recognoscentes superiorem, n. 449.

Neque quando mater ipsa committit crimen lesae maiestatis. n. 450 & 451.

Neque quando pater tantum contumacialiter condemnatur, ut Reus lesae maiestatis. n. 452.

Neque habeat locum in nepotibus. n. 454.

Nepotes in odiosis, & poenalibus filiorum appellatione non continentur. ibid.

Dicta lex quisquis quo ad poenas filiorum, *non procedit in filiis natis, aut conceptis ante commissum crimen lesae maiestatis iuxta plures Doctores, & si contrarium teneant Doctores magis communiter. n. 455.*

Neque in foeminis filiabus delinquentis. ibid.

An filij hereditate materna etiam quoad legitimam priventur ad matris delictum lesae maiestatis. n. 456.

Dicta lex quisquis quoad poenas filiorum *non habet locum in beneficiis Ecclesiasticis. n. 457.*

Cessant poena eiusdem legis quisquis, *si pater delinquens ex gratia Principis restituatur. n. 458.*

Praedicta poena non afficiunt filios adoptivos. n. 459.

Filij patris Rei criminis lesae maiestatis in foro conscientiae possunt aliquid de bonis paternis abscondere ad sui sustentationem, etiam extra extremam necessitatem. n. 460.

Debitor ne gravem patiatur necessitatem, non tenetur debitum creditori restituere. ibid.

Obligatus cedere bonis potest occultè retinere, quantum necesse est ad victum sui, & eorum, quos alere tenetur sustentationem iuxta suum statum. ibid.

De iure civili an filij orthodoxi patris haeretici succedant in bonis paternis. n. 461. & 464.

De iure Canonico, quod servatur etiam in terris Imperij, & in foro Caesaris, filij orthodoxi privantur hereditate patris haeretici. n. 465. & 466.

Filij orthodoxi patris haeretici an priventur legitima. n. 467. & 468.

An priventur alimentis sequuta sententia declaratoria haeresis. n. 469. & 472.

Filiabus orthodoxis an fiscus teneatur dare dotes ex bonis paternis ob crimen haeresis confiscatis. n. 473. 474. & 475.

Poena privationis hereditatis paternae, & legitima statuta contra filios orthodoxos, an afficiat nepotes. n. 476.

An comprehendat solum filios conceptos post admissum crimen haeresis, an verò etiam antea natos, aut conceptos. n. 477. & 478.

Filij orthodoxi an priventur hereditate materna ob matris haeresim. n. 479

Filij orthodoxi an in foro conscientiae possint ad sui sustentationem honestam occultè surripere aliquid de bonis patris haeretici. n. 480.

Donatarius omnium bonorum, & illa ex titulo merè lucrativo possidens, an cogi possit alere filios donatoris inopes legitimos, & etiam spurios. num. 481. & 482.

Legitima detrahitur ex bonis paternis titulo mere lucrativo alienatis. ibid. fine.

Filij pro alimentis an competat hypotheca in bonis patris, & alendi onus transeat in emptorem bonorum paternorum, & quemcumque singularem successorem, siue bona fuerint à patre, siue post eius mortem ab harede, vel donatario patris titulo oneroso alienata, & in alios translata. num. 483. 484. & 487. vers. vtrum autem.

Hypotheca pro alimentis competit quando pro eorum præstatione designata sunt certa bona. numero 484.

An id speciale sit fauore alimentorum, & causa pia. ibid.

Hypotheca an competat, quando aliquid debetur, vel relinquitur super certis bonis. ibid.

Possidens titulo oneroso omnia bona patris, vel maiorem eorum partem, an officio Iudicis possit, & debeat cogi alere filios pauperes. n.485. & 486.

Et quid si pater filiò, vel in fraudem filiorum, vel prodige, vel luxuriose, vt male vtendo bona alienauit, an emptor cogi possit, & debeat ad alimenta, & legitimam filiis præbendam. n.487.

Creditores patris debitores an ex vsufructu bonorum aduentitiorum, aut fideicommissariorum eisdem adiudicato, dum pater viuit, teneantur ad alimēta filiorum, & etiam eius, idem patris vsufructuarij, eodem. n.487. vers. sed & quando.

§. XXIX.

Iure communi Authenticorum, & ex vniuersali consuetudine existentibus ascendentibus, vel descendentibus vsque ad tertium gradum, non est locus confiscationi bonorum, exceptis crimine hæresis, & crimine læsæ maiestatis.

DVbium septimum, an confiscatis, seu publicatis bonis patris ob eius delictum, fiscus capiens bona illa patris, teneatur præstare filiis, & filiabus alimenta, dotes, & etiam legitimam.

407 Pro clariori resolutione difficultatum, quas dubium continet, aduertendum cū Claro *in pract. lib. 5. q. 78. numero 1.* Merlino *de legitima lib. 3. titul. 1. quæst. 28. num. 1.* Merenda *controu. iur. tom. 3. lib. 73. cap. 3. numer. 24.* iure communi ciuili nouo existentibus ascendentibus, vel descendentibus Rei damnati, exceptis Reis criminis hæresis, & læsæ maiestatis, non esse locum confiscationi bonorum damnati, sed bene deferri ad proximiores ascendentes, vel descendentes condemnati intra quartum gradum, seu vsque ad tertium gradum inclusiuè existentes. Ita habetur *Auth. bona damnatorum, Cod. de bonis proscriptorum,* quæ est desumpta ex §. *fin. Auth. vt nulli Iudicum;* ac proindè iuxta eam intelligenda; vnde licet *in dict. Auth. bona damnatorum*, fiat mentio etiam de existentibus à latere damnati, cum tamen *in dict. §. finali fiat mentio* solum de ascendentibus, & descendentibus damnati, verba illa censenda sunt tanquam non apposita, vt notat Clarus *d. n. 1.*

408 Dixi, exceptis Reis criminis hæresis, & læsæ maiestatis, nam ob hæc duo crimina bona ex dispositione iuris confiscari, tradit ibidem Clarus; & etiam *§. hæresis n. 11. & § læsa maiestatis n. 9.* & Doctores communiter, vt ex dicendis constabit.

Et quamuis ex dispositione *dicta Auth. & dict. §. finali* corrigi tantum ea iura antiqua quoad casus, in quibus pœna confiscationis erat imposita in consequentiam alterius pœnæ; non verò quoad casus, in quibus à lege est expresse imposita pœna confiscationis; docuerint Bartolus *in leg. 1. ff. de bonis damnatorum,* Baldus *in titul. de pace, & treg. in vsibus feudo. numero 11. fine,* Bossius *tit. de bonor. public. post numer. 1. & tit. banniti quid amittant post numero 10.* & alij relati à Claro *dicto numero 1.* vbi ex Bartolo dicit ita tenere Doctores communiter: nihilominus idem Clarus ibidem quidquid sit de iure, ait quod communiter totus mundus seruat, quod bona non confiscantur in aliquo casu (exceptis dictis duobus criminibus hæresis, & læsæ maiestatis) nisi ex dispositione statuti, vel consuetudinis localis aliter caueatur; & hoc idem notauit Farinacius *in praxi crim. to. 1. quæst. 25. numero 10.* adduntque de hac consuetudine, & obseruantia generali attestari Alb. *in 3. parte statutorum, quæst. 18. circa finem,* Cæpollam *cons. crim. 17. in tertio dubio,* Rolandus *dict. cons. 97. numero 2. lib. 2. & cons. 98. numero 6. eodem libro.* Decium, Boërium, & alios, quos ibidem allegant. Pluribus autem in locis, & ferè vniuersaliter ob nonnulla alia crimina præter hæresim, & læsam maiestatem datur confiscatio bonorum, etiam ipso iure ex statutorum, & bannimentorum dispositione præsertim ob delicta homicidij, aut grauiora, vt notat *loco citato* Merlinus addens cum Rolando *cons. 97. numero 11. vol. 2.* talia statuta esse valida, cum pro bono pacis condita sint, & ad delinquentium audaciam exprimendam.

§. XXX.

Publicatis, seu confiscatis bonis paternis ob patris delictum, quod non sit læsa maiestatis, an legitima reseruetur filiis.

PRima difficultas, vbi bona patris ob eius delictum, quod non sit crimen læsæ maiestatis, aut hæresis, confiscantur, & publicantur; an fiscus liberis Rei damnati, cuius bona capit, præbere alimenta, dotes, & legitimam debeat.

In hac difficultate communis Doctorum sententia 409
est, quod tam vbi confiscatio bonorum non fit ipso iure, quam vbi eadem bonorum confiscatio fit ipso iure vigore statuti, aut legis municipalis, fiscus ex bonis confiscatis filiis condemnati tenetur dare legitimam. Ita Baldus *cons. 1. 71. vol. 1.* Rolandus à Valle *cons. 97. numero 9.* Clarus *in practica d. quæst. 78. numero 15.* Tiraquellus *in l. si vnquam, verbo, donatione largitus, numero 332. & sequentibus, Cod. de reuocand. donat.* Peregrinus *de iure fisci tit. 1. numero 14.* Thesaurus *decis. 104 num. 1. & 3.* P. Barbosa *ad l. 1. part. 4. num. 84. ff. soluto matr.* Farinacius *in praxi crim. to. 1 quæst. 14. num. 34.* Merlinus *de legitima lib. 3. tit. 1. d. qu. 28. n. 3. & 4.* Ricciullus *de iure person. lib. 5. cap. 40. num. 2. ad 8* Surdus *de al. m. tit. 1. quæst 31. num. 11. & 16.* Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. cler. c. 19. n. 11.* & innumeri alij Iurisperiti, quos latè Farinacius, Rolandus, Peregrinus, Merlinus, & Ricciullus referunt contra Paulum de Castro *cons. 171 vol. 2.* Cephalum *cons. 214. fine,* Ioannem de Lignano, & Cardinalem *in Clem. pastorali de re iudicata,* & Cassaneum *in consuetudines Burgundiæ* opinantes, cum ex statuto, vel ex decreto Principis bona alicuius ob delictum publicantur, in publicatione contineri etiam legitimam portionem, tametsi statutum expresse eam non comprehendat; sed tantum generaliter; & absolutè loquatur; eo quod, inquiunt, statutum, aut decretum absolutè debet intelligi, nec recipiat restrictionem ad intellectum iuris communis; communem verò sententiam etiam ex Theologis sequuntur Sanchez *in sum. lib. 2. cap. 15. numer. 9. fine, & cap. 16 num. 25.* Rebellus *de obligat. iust. part. 2. lib. 5. quæst. 4. num. 32.* & Castrus Paulus *tom. 1. tractatu 4. disput. 5. puncto 11. num. 17.*

Probatur cōmunis sētētia primo, quia legitima debe- 410
tur iure naturæ, naturaliuè ratione, & nō solū iure positiuo

tiuo, *l. cum ratio in principio ff. de bonis dănatorŭ*. Rolăd. *d. conf. 97. n.* 10. Peregrinus, & Ricciullus *locis citatis*. & alij communiter; ac proindè non transit in fiscum, saltem nisi id expressè in statuto cautum sit; cum statutũ non præsumatur derogare iuri naturæ, aut aliquid contra rationem naturalem disponere, nisi saltem id exprimat. Secundo quia *d. l. cum ratio, & l. 1 ff. eodem tit.* decernitur, quod publicatis bonis portio legitimæ reseruetur filiis, vel ascĕdentibus delinquentis: & *d. Auth. bona damnatorum* omnia bona delinquentis damnati deferuntur eius ascendentibus, vel descendentibus vsque ad tertium gradum: ergo statutum quod bona delinquentis debeant publicari, licet loquatur simpliciter, & absolutè absque vlla reseruatione legitimæ, debet intelligi secundum dispositionem iuris communis, *l. vt gradatim § sed si lege ff. de muner. bus, & honoribus*; & sic deducta legitima, vt Clarus, *vbi supra*, & alios allegans Rolandus *d. 4. con. 97. n. 16.* & præsertim cum tale statutum quantum ad publicationem sit odiosum, & exorbitans, ac proindè restringendum *l. cum quidam, ff. de liber. & posth.* vnde etiam statutum generaliter loquens, nomquam comprehĕndit legitimam, nisi de ea fiat specialis mentio, vt aliis relatis Rolandus *d. conf. 97. numero* 12. *&* 53.

411 Tertiò, quia licet fiscus non sit propriè hæres delinquentis, nihilominus in bonis confiscatis est quasi hæres, hæredisque locum habet, hæresque anomalus dicitur, vt latè Surdus *de alim. tit. 8. priuil. 59. num. 1. & sequen.* P. Barbosa, Merlinus *locis citat.* & Merenda *d. cap. 3. n.* 23. diciturque, & est successor vniuersalis delinquĕtis cŏdemnati, Surdus cum aliis *n.* 5. Merl. *d. q. 28. n. 4.* Peregrinus *de iure fisci d. lib. 5. tit. 1 d. tit. 1. n. 53. &* 54. Farinacius *d. q. 24. num.* 30 Ideoque tenetur satisfacere creditoribus eius, qui deliquit habĕs honorem cum oneribus; ita quod facta confiscatione transeunt in fiscum omnes condemnati actiones actiuæ, & passiuæ, omnesque obligationes ciuiles, & naturales *l. 1. Cod. ad l. Iuliam de vi publica.* Clarus *d. q. 78. n. 22.* Peregrinus *d. tit. 1. num 53. & n. 86.* Surdus *d. priuil. 59. n. 6.* & latiùs *tit. 11. q. 31. n. 5. ad* 10. Merlinus *d. n. 4* & alij quos referunt Clarus, Peregrinus, & Surdus; & esse sententiam communem dicit *loco citato* Clarus. Quapropter post bonorum publicationem quoad debita antè crimen contracta delinquens liberetur à creditoribus pro valore bonorum in fiscum delatorum, vt nulla amplius in eo duret obligatio, & creditores debeant agere contra fiscum, Peregrinus *d. n. 54. &* 55. Surdus *d. q. 31. num. 9. de priuilegio 59 n.* 10. Merlinus *d. n* 4. & alij apud eosdem, & etiam Costa *de portione rata q.* 120. & latiùs Farinacius *in praxi crim. tom. 1. q. 25. num. 177. &* 178. vnde etiam fideiussor postea datus seu accedens non obligatur pro quanto capit fiscus, cum nulla sit principalis obligatio, cui adhærere seu accedere possit; vt post alios Peregrinus *d. n. &* 5. & Surdus *d. n.* 10. fideiussor autem delinquentis, qui debitori se obligauerat, & correus non liberantur, licet debitor principalis confiscatos liberatus sit, vt tradunt Peregrinus *d. tit. 1. n.* 55. Versic. *illud autem*, & alios allegans Farinacius *d. n. 178. per textum in l. 1. Cod. de fideiuss. in l. fin. Cod. de duobus Reis*, & alia iura à Peregrino adducta. Cum igitur naturali, & ciuili obligatione pater teneatur dare legitimam filiis, ideo fiscus ipse compellitur illam tanquam æs alienum persoluere.

412 Debetur autem filiis delinquentis legitima à die publicationis bonorum ipsius delinquentis, & secundum illud tempus æstimatio facienda est, non autem à die mortis ipsius patris delinquentis; ita contra nonnullos, qui voluerunt deberi solum à die mortis, cum pater viuens non teneatur dare legitimam filiis, tradiderŭt post alios Rolandus *d. conf. 97 n.* 38. Peregrinus *d. tit. 9. num.* 37. Thesaurus *d. decis. 104. n.* 4. Farinacius *d. q. 24. num. 35. &* 36. Merlinus *d. tit. 1. q. 29. n. 14. &* 27. & ex Theologis Palaus *loco cit.* Ratio est, quia iura reseruantia portionem legitimam filiis, quando bona patris ex ipsius debito publicantur, loquuntur expressè per verba de præsenti, vt *in d. l. 1. in principio, ff. de bonis damnatorum* ibi, *filij portionem ex bonis patrum damnatorum accipiunt*; hoc enim verbum est præsentis temporis, non futuri; & *l. fin. Cod. de bonis damnatorum* vbi dicitur; *Quod, quando quis quolibet crimine damnatus capitalem pœnam, vel deportationem sustinet, si quidem sine liberis mortuus est, bona eius ad fiscum perueniunt; si vero filij relicti erunt dimidia parte ærario vendicata, alia iis reseruatur*; & sic simpliciter non post mortem. Licet igitur regulariter legitima consideretur, & debeatur secundum facultates, quæ tempore mortis reperiuntur, & ab eo die non antea, & viuente patre, quando pater bona retinet (quod tantum probăt quæ à tenentibus contrarium adducuntur) tamen secus est publicatis bonis patris ob eius delictum; in hoc enim casu nullum est absurdum, quod debeantur à die condemnationis, & publicationis bonorum, quia pater habetur pro mortuo *l. adeo §. publicationis ff. pro socio*; & mors ciuilis æquiparatur naturali, vt alios allegans Farinacius *d. q. 24. n.* 36. & ideo fiscus, qui quasi hæres in bonis succedit cum onere persoluendi debita ipsius condemnati, statim legitimam filiis dare debet; vt etiam colligitur *ex d. l. cum ratio ff. de bonis damnatorum*, & ab hac sententia nullo modo in praxi recedendum est, cum sit fundata, prout etiă præfata, in iura ratione pietatis nè scilicet antè mortem patris delinquentis eo interim tempore filij mendicare cogantur.

Quoad modum autem deductionis præfatæ legitimæ, ipsi filij non possunt retinere bona, sed fiscus tanquam successor capit omnia bona, & facta confiscatione ipsa fiscus conueniendus est pro excorporatione, ac deductione legitimæ, vt notat Merlinus *dict. quæstione* 28. dicens ita seruare consuetudinem vniuersalem. 413

Quod si nondum legitima deducta, vel à fisco ad alium bona præfata paterna transeant, semper huic oneri subiecta esse intelliguntur apud quemcumque à fisco causam habentem maneant, vt Merlinus *dict. quæst. 28. numero* 10. & Rota *decis. 747. num. 6. p. 4. diuersorum.* 414

Eandem etiam legitimæ portionis deductionem, & reseruationem habere locum etiam in filiis adoptiuis, dummodo in fraudem facta non fuerit adoptio, tradit post alios Rolandus *d. conf. 97. n.* 33. & approbant Merlinus *d. q. 28. n.* 11. Thesaurus *d. decis. 104. numer. 2. fine*, & alios allegans Farinacius *d q. 24. numer.* 39. & est textus Clarus *in l. cum ratio, §. ex bonis damnatorum.* 415

Item habet locum in nepotibus; si enim Auus delinquat relictis nepotibus, illis reseruanda est ea bonorum publicatorum portio, quę filiis ipso patre delinquente, Thesaurus *dict. decis. 104. num. 2. in fin. ampliat.* 1. Peregrinus *d. tit. 5. n.* 41. & Merlinus *d. tit. 1. q. 29. n.* 13. & constat *ex l. quando fin. in principio*, ibi, *si vero filij, filiæve, nepotes Cod. de bonis proscriptorum*, & etiam deducitur *ex d. l. cum ratio, ff. de bonis damnatorum*, quia non loquitur præcisè de filiis, sed de liberis, quorum appellatione nepotes comprehenduntur, vt *alibi supra* dictum est, & constat *ex §. illud quoque Auth. vt cum de appellat. cognosc. & §. vltimo instit. qui testo; cestam. de poss.* imo *d. l. cum ratio* loquitur non tantum de liberis, sed etiam de sobole, cuius appellatione certŭ est comprehendi omnes descendentes. Quare & si Angelus *in d. l. quando* dicat pronepotes non gaudere priuilegio dictarum legum liberis reseruantium portionem bonorum publicatorum; nihilominus contrarium est longè verius, vt in terminis Peregrinus *loco citato*, quia & pronepotibus legitima debetur, & nomine liberorum, & sobolis veniunt omnes descendentes, vt dictum est. 416

Quemadmodum autem portio legitima liberis re- 417

seruatur publicatis bonis paternis;ita etiam legitimam reseruari patri publicatis bonis filij tradunt Picchius *in repet.§.ita cum nuberet n.45.ff. de legat.2* & Peregrinus *d.tit.1.num.35 & num.187.& 188.* & Merlinus *d. q.29.num 18* & latè alios allegans *lib.3.tit.1.q.34.* & constat *ex d. Auth.bona damnatorum,Cod.de bonis proscriptorum,*& ratio est, quia iure ciuili legitima debetur patri,non minus quam filio ; & sic ista obligatio ciuilis transit in fiscum iuxta tradita *supra numero 410. & 411.*

§. XXXI.

Quanta sit legitima filiis debita in casu confiscationis bonorum patris, an solum triens, vel semis, seu medietas bonorum, & aliquando totum patrimonium.

418 QVota autem seu quanta sit legitima debita filiis, vel è contra patri in casu confiscationis bonorum paternorum, supponendum quod legitima filiorum ex dispositione patris, & regulariter est triens hæreditatis paternæ, quando filij sunt quatuor, aut pauciores; & dimidia hæreditas, quando sunt quinque, & vltra ; vt notatum *in Auth. nouissima, Cod. de inoff. testam.*

419 Igitur nonnulli voluerunt etiam quando paterna bona ad patris delictum confiscantur ex dispositione statuti delictum imponentis simpliciter pœnam confiscationis omnium bonorum ipso iure incurrendam,debere deduci ex bonis confiscatis legitimam, seu illam partem bonorum, quæ filiis regulariter de iure debetur in bonis patris ; ita Clarus dicens ita seruari Mediolani *d. quæstion.a8.numer.25.*& Castrensis *cons.171.numer.5. lib.1.*

420 At in præsenti casu publicationis bonorum paternorum longe verius est, si vnus,vel duo filij sint, portionem legitimam esse dimidiam hæreditatem, si verò filij sint tres totam hæreditatem, seu totum patrimonium eis concedi,& deberi,& fisco nihil applicari. Ita Glossa *in l.1.verbo portionem,& l.cum ratio §.si plures ff.de bonis damnatorũ,*Odofredus,& Salicetus *in l.si deportatus,ff.eodem,*Cynus, & Angelus *in l.quando fin. Cod.de bonis proscriptorum,* Rolandus *d.cons.97.à numero 10.*Peregrinus *de iure fisci lib.5.tit.1.numero 38.* Thesaurus *d.decis.104. numero a.* Fachineus *controu. iuris lib.5.cap.93.*Hondedeus *cons.110.num.8.cum sequ.* Farinacius *in praxi crim. tom.1.d.quæstion.24.n.37. & tribus sequen.*Merlinus *de legit.lib.3.tit.1. quæstion.29. numero a. cum pluribus sequent.* & alij communiter, quos Rolandus, Farinacius, & Merlinus referunt.

Quod portio legitima sit semis, seu dimidia hæreditas, quando est vnus, vel duo tantum sunt filij delinquentis, probant præfati Doctores ex textu *in d.l. quando*;vbi dicitur *quod bona damnati pro capitali crimine si filij,vel filia, vel nepotes pro medietate applicẽtur ærario,seu cameræ; altera vero medietas filiis reseruatur*, textum enim hunc de filiis loquentem Glossa, & cæteri Doctores præsertim præallegati intelligunt, quando duo tantum supersunt, & ita etiam sentit Rota Romana *decis.749.numer.1.p.1.recentiorum*, quem etiam refert Merlinus *d.q.29.num.3.* quod vero si tres, vel plures filij delinquentis erunt,legitima totam hæreditatem,seu totum patrimonium comprehendat,& nihil bonorum fisco applicetur : probant iidem Doctores ex textu *in d.l.cum ratio,§ si plures*,vbi sic habetur;*si plures filios damnatus habeat, seruitur exempla, per quæ pluribus liberis omnia bona damnati concessa sunt.* vbi Glossa, quæ ab aliis recepta, verbo, *plures*; idest *tres* intelligit. Diuus enim Adrianus, subdit textus in hac sententia rescripsit,scilicet *fauorabilem apud me causam liberorum Albini filiorum numerus facit* : & additur in eodem textu ratio,nempe, *cum ampliari imperia hominum adiectione potius, quam pecuniarum copia malim.* Et ab hac sententia(quidquid sit de contraria consuetudine Mediolani)in iudicãdo, vt potè iuri communi conformi,& æquiori, & pietati fauente in iudicando non esse recedendum ex præallegatis Doctoribus asserunt præsertim Hondedeus, Farinacius,& Merlinus.Cui sententiæ non obstare,quod statutum generaliter loquatur de confiscatione omnium bonorum,inquiunt iidem Doctores,maximè Hondedeus *d.cons.110.numer.12.13.& sequen.*& Merlinus *d.q.29 n.5.*quia tale statutum nullam de filiis mentionem faciens debet recipere passiuam interpretationem à iure communi,& secundum illud declarari,ac limitari(vt etiam superius *n.410.* notatum est)& ita vt non procedat stantibus filiis ; & cum tale statutum sit odiosum,est restringendum, vt *eodem n.410.* dictum est,& tradunt alij à Merlino *d.n.5.*relati. Addunt Hondedeus *à n.24.*Farinacius *d.q.24.n.39.circa fin.*& Merlinus *d.q.29 n.11.*quod etiam stante statuto, quod si condemnato supersint vnus,vel plures filij,medietas bonorum illis reseruetur ; adhuc statutum debeat intelligi,quando filij sunt tantum duo;ita quod si pater delinquens,& condemnatus habeat tres, vel plures filios,confiscationi non sit locus, eo quod tale statutum (cum id expressè non habeat)non debeat censeri abrogasse dispositionem iuris communis,quam additionem,seu ampliationem,licet dura videatur,veram tamẽ in puncto iuris ait *loco cit.*Merlinus;& confirmat,quia *in d.l.quando Cod.de bon.damn.* reseruatur filiis medietas,quando superest vnus, vel plures filij, licet ly plures possit adaptari nedum duobus sed etiam pluribus, cum sit sermo pluralis;tamen ad euitandam correctionem *d.l.cum ratio §.si plures*, vbi quando liberi sunt plures,reseruatur totum patrimonium, Glossa, & alij Doctores communiter affirmarunt,quod ille sermo pluralis de filiis,sobole, aut natibus in textu *d.l.quando* positus,restringitur ad duos tantum.

Extenduntur autem prædicta etiam ad filios emancipatos, nempe vt & ipsi beneficio præfatæ *l.cum ra-* 421
tio,& d.l.cum quando gaudeant;ita tamen vt concurrentes cum filiis in potestate eis conferant,prout conferrẽt, si ab intestato succederent.Ita post Angelum *ibid. per textum in d.l.deportatur.Cod.de bonis proscriptorum.*Peregrinus *d.tit.1.num.49.*& Merlinus *d.quæst.29. numero 8.* eo quod(inquiunt Angelus, & Peregrinus)portio hæc iuxta præfatas leges deferetur iure cuiusdam successionis.

Et licet Peregrinus ibidem post Angelum filiam
dotatam exclusam per statutum asserat non facere par- 422
tem filiis masculis, seu non facere numerum cum filiis masculis:nihilominus verius videtur ad constituendum numerum trium, aut plurium filiorum fœminas exclusas à statuto,filiosque monachos, & alios insuccessibiles posse connumerari,& esse connumerandos.vt Merlinus *d.q.29.n.10.*qui probat ratione scilicet,quia dictæ leges,*cum ratio,& quando* non requirunt esse hæredes, sed filios, & eorum exclusio,aut renunciatio respicit fauorem non renunciantium, atque adeo dum agitur de commodo eorumdem non renunciantium debent censeri in rerum natura,& numerum facere ad augendam legitimam,vt idem Merlinus *lib.1.tit.4.quæstion.3.*probat.

Quamuis verò in casu confiscationis bonorum Ca-
strensium aut alterius generis descendentium ascenden- 423
tes debeant habere legitimam, quæ regulariter ascendentibus debetur, nempe trientem ;vt tradunt Pichius, Peregrinus *locis supra n.417.citatis.*Merlin. *d.q.18.*vbi etiã allegat practicã Papientem Ferrerij *in forma libell. inquisit.Gloss.vlt.n.1.* Nihilominus in dictis ascendentibus,dum confiscantur bona vnius ex descendentibus non habere locum dictas leges *cum ratio, & quando,*

vt

vt potè quę de filiir tantum loquuntur,tradunt Pichius, Peregrinus *locis d.num.417.citatis.* & Merlinus *d.q. 29.n.17.*& Peregrinus,ac Merlinus addunt eam rationem,quod minus iuris habet pater in successione filij, quam è contra *l.non vsque adeo ff.si à patre quis fuerit manum.* vltra autem legitimam ordinariam in bonis aduentitiis ascendentes consequi vsum fructum, tradit idem Merlinus *numer 19.post Osascum decis.97.post n. 8.& Mansuerum ad Papiensem d.glos.vlt.*in Versic. *si filius.*

Sequuntur limitationis communes sententiæ n. 409.& sequentibus *tradita.*

CÆterum doctrina communis *superius 409.& sequentibus*; hucusque tradita quod confiscatio,seu publicatio bonorum non obstante statuto, aut decreto imponente simpliciter confiscationem omnium bonorum pro tali delicto filiis legitimis reseruetur; pluribus modis à Doctoribus limitatur.

§. XXXII.

Confiscatis bonis maternis ob matris delictum, an filiis legitima reseruanda sit.

414 ET primò limitatur quandò bona materna confiscantur propter matris delictum, tunc enim filios nihil debere habere de illius bonis affirmatunt Aret. *in tract.de malef.verbo & eius bona n.*28. (vbi ait ita sentire Doctores communiter) ex Doctoribus *supra d. numer.*409 allegatis,Clarus *d.q.78.n.25.fine.* Peregrinus *d.tit.1.n.43.* Farinacius *d.q.24.num.41.*& ex Theologis Castrus Palaus *allegato puncto num.*18.fundatur tum quia dictæ leges,scilicet *lex 1. & l.cum ratio ff. de bonis damnatorum, & l.quando filius Cod de bonis proscriptorum* loquuntur de patre; tum quia pro hac limitatione videtur euidenter stare textus *in l. de bonis, Cod.de bonis proscriptorum,*qui sic habet *de bonis matris deportata filiis nihil deberi,iuris absolutissimi est.* ex quo infert Peregrinus *d.numer.43.*magis deberi filiis paternam,quam maternam hæreditatem,ad quod facit *l.in suis,ff.de liber.& posth.*

425 At hanc limitationem,quamuis communis videatur, vti durissimam reprobat Merlinus *de legit.d.lib.3.tit.1. q.29. numer.* 26. affirmans se numquam inuenisse rationem differentiæ inter paternam, aut maternam successionem idque confirmat quadrupliciter; primo quod ea ratione debetur legitima in bonis matris, qua in bonis patris, cum in iure nulla reperiatur differentia assignata. Secundo quia delictum matris non debet censeri grauius, quam patris ob maiorem muliebrem fragilitatem, ratione cuius meliùs etiam agitur in infligenda pœna. Tertiò quia indulgentia principis, de qua *in dict. leg.cum ratio, ff.de bonis damnator.* tam in hoc casu matris militat, quam patris; quarto quia textus *in d.l.cum ratio, & in d.l.quando* non loquitur de patre simpliciter, sed vtitur verbo indifferenti, *quis*,quod aptum est comprehendere tam patrem, quam matrem,neque obstat textus *in d.l.de bonis*,inquit idem Merlinus,eo quod secundum Glossæ intellectum ibidem illa lex sit correcta per d.l.quando, quo Glossæ intellectu inspecto, sequitur hæc posterior sententia, quam etiam fuisse amplexum Augustinum in Apostilla ad Aretinum *loco n. præcedenti citat.*testatur Merlinus, & huic sententiæ tum propter fundamenta adducta,tum propter maximam æquitatem quam continet, libentissimè adhæreo.

§. XXXIII.

Filiis conceptis post condemnationem,& publicationem bonorum patris delinquentis non debetur legitima,debetur autem conceptis ante condemnationem, & publicationem, licet post eam natis.

SEcundo eadem doctrina, & sententia communis *d. n.409.& 420.* tradita limitatur in filiis delinquentis conceptis post condemnationem, & publicationem bonorum, his enim nullam deberi legitimam ex bonis paternis ante conceptionem confiscatis tradunt Baldus *in d.l.quando final.Cod.de bonis damn.* Rolandus *cons. 97.num.38.fin.* Peregrinus *d.tit.1.n.40.& 41.* Merlin. *d.q.29.num.20.& duob.seq.* & alios latè allegans Farinacius *d.q.24.n.42.& 43.*& ex Theologis Castrus Palaus *tom.1.tract.4.disp.5.p.11.n.19.*cum enim facta publicatione omnium bonorum pater nihil habeat, filij post dictam publicationem concepti nihil pro legitima possunt prætendere, sicut non possunt legitimam prætendere filij post mortem patris,quando pater viuus,& ante mortem iam omnia sua bona distraxit: filiis verò conceptis licet nondum natis antè condemnationem, & publicationem bonorum debetur legitima iuxta eosdem Doctores,& alios communiter à Farinacio citatos, quia in fauorabilibus,& ad eorum commodum filij concepti,& in vtero existentes pro natis habentur *l.ex facto,§.ex facto ff.ad Trebell.*& constat expressè *ex d.l. 1.ff.de bonis damnatorum* ibi. *Qui ante concepti, & post damnationem nati sunt, & ead.l.quando finali Cod.de bonis proscriptorum,*ibi,*idem est,& si posthumos derelinquent.* Aduertunt autem Farinacius *d.n.43.*& post eum Merlinus *num.21.*quod & si conceptis post deportationem,& condemnationem non debeatur legitima, quia ob deportationem,& condemnationem delinquens efficitur nouus homo;conceptis tamen post simplex bannum,scilicet postquam pater fuit bannitus tantum debetur,quia per bannum quis non efficitur nouus homo, nec amittit iura communia, & non desinit esse capax factionis actiuæ, & passiuæ testandi, vt post, alios Farinacius *dict.numero 43.* & etiam Merlinus *dict.numero 21.*

§. XXXIV.

Post condemnationem, & bonorum paternorum publicationem si pater ex gratia principis restituatur in pristinum, præiudicatur legitimæ filiorum, eamque non deducunt filij ex bonis confiscatis.

ADuertit etiam Merlinus *d.q.24.n.23.*quod quando sequuta condemnatione, & etiam bonorum publicatione,pater delinquens fuisset à principe restitutus in integrum, etiam quoad bona, & aggratiatus tunc etiam restitueretur ad præiudicum filij,quæ legitimæ successio est aperta; vt in fidei commis, in quibus & si per delictum ad fauorem substituti euenerit conditio,& ius quæsitum fuerit,nihilominus si postmodum à principe restituatur,eum vindicare fidei commissi bona tanquam causa ad non causam redacta, tradunt communiter Doctores,quos latè refert idem Merlinus *dict. q.29.n.24.*vbi tamen *in fin.* ait doctrinam aduertendi non procedere,quando bona essent incorporata, & eorum possessio à filio capta; nam tunc per restitutionem non fieret reintegratio quoad bona filio acquisita, sicut in tali casu substitutus non amittit fideicommissi possessionem captam iuxta eosdem Doctores relatos à Merlino *d.numero 24. & 25.*qui tamen *num. 26.*ait hanc 427

rationem

tationem non concludere in legitima filij, quod etiam data incorporatione,& possessione per filium capta, gratia principis omnia reducat in pristinum, ita quod reducto filio in patria potestate bona patri quærantur. Quare ipse confirmat ex eo quod acquisitio facta per filium, & capta possessio constituit eum Dominum incommutabiliter, ita quod ipsi patri omnis alienatio sit prohibita; & solum dum viuit,& durat patria potestas, ex effectu patriæ potestatis, ipse pater sit vsufructuarius, & etiam auctis facultatibus, in eis quoque proportionaliter ipsi filio venit augenda earum bonorum legitima iam constituta.

Prædicta quoad legitimam filij reseruandam, quando omnia bona paterna ob patris delictum, quod non sit læsæ Maiestatis, vel hæresis, confiscantur, & publicantur.

§. XXXV.

Ex bonis delinquentis confiscatis deducuntur dotes filiarum eiusdem delinquentis.

428 Sed sicut legtima de corpore bonorum confiscatorum fauore filiorum deducitur; ita ex iisdem bonis confiscatis filiabus delinquentis à fisco tanquam hærede,& successore constitui,& dari dotes debent in prędictis omnibus casibus, in quibus legitima filiis debetur. Ita Baldus *in l fin.n.9.Cod.de dotis promiss.* Ripa *in l.ex fact §.ex facto n.9.ff.ad Trebell.* Corduba à Lara *in l.si quis à liberis,§.si quis ex his n.46.ff.de liber agnosc.* P. Barbos.*ad l.1.p.4.n.84.* Surdus *de aliment.tit.1.q.31.n.16.* Farinacius *d.q.14.n 46.* Merlinus *de legit.lib.3.tit.1.q.28.num.6.* Ricciullus *de iure personarum lib 5. c.30.n.3.&* 8.& alij Iurisperiti communiter, cum relati *supra n.409.* cum latè allegati à Farinacio, Surdo,& Corduba *locis citat.*& ex Theologis Sanchez, Rebellus,& Palaus *locis supra 409.citatis.* idque probant omnia *supra n. 410.& 411.* tradita ad probandam legitimam filiorum condemnati deduci ex bonis confiscatis, non obstante, quod statutum, vel bannum imponat simpliciter omniũ bonorum confiscationem; dotare enim filias est onus paternum, patri de iure naturali, & positiuo illi incumbens *d.l.fin.Cod. de dotis promiss.* & dos loco legitimæ debetur ac proindè fiscus, qui est tanquam hæres, & successor vniuersalis sicut legitimam, ita & dotes filiabus delinquentis, in cuius omnia bona successit, competentes iuxta statum de bonis confiscatis præstare debet, & omnia iuta *d.n.410.& 411.* adducta sicut legitimam; ita etiam dotes ex bonis confiscatis deducendas esse probat; ad idque à præallegatis Doctoribus,& aliis afferuntur.

429 Quod si fiscus tenetur ad dotes constituendas, & dandas; multo magis contra fiscum sustinentur dotes, & donationes propter nuptias per parentes etiam post delictum, sed antè condemnationem constitutæ,& factæ, vt tradit Ricciullus *d.c.30.n.6.* post Angelum *in l.si quis,n.3 ff.de bonis damnatorum*, & Natiam *cons.152.n.3.* tum quia cum actus dotandi procedat ex necessitate pietatis paternæ, vt Baldus *in d.l.fin.n.2.& 3.* non potest præsumi factus in fraudem futuræ condemnationis *l.1 ff.sed & si libertus filiam, ff.si quid in fraudem patr.* Tum etiam quia licet vbi confiscatio bonorum fit ipso iure, sententia retrohatur ad diem commissi criminis, vt latè ostendi *tom. 1.mer.var.cap.12.n.173.* tamen semper reperit causam filiorum (nempe pietatem paternam) potiorem, vt præfati Doctores iuxta sæpius allegatam *l.cum ratio ff.de bonis damnatorum.*

§. XXXVI.

Alimenta filiis etiam naturalibus, & spuriis fiscus in omnibus bonis patris delinquentis succedens præstare debet.

Alimenta pariter tenetur fiscus vti hæres,& successor generalis ex bonis confiscatis filiis condemnati præstare; vt tradunt Doctores communiter. Ita Baldus, Ripa, Corduba, P.Barbosa, Ricciullus *locis supra num. 428 citatis.* Peregrinus *de iure fisci lib.5.tit.1.num.75.* Bossius *tit.de alim.* Surdus *d.q.3.n 1.& 31.* Farinacius *d q.14.n.40.* Merlinus *d.q.28.n.8.* Rota Romana *decis. 747.n.5.* cæteri Iurisperiti *supra n.409.* relati, & alij quos Peregrinus, Rota, & Farinacius referunt, & ex Theologis Sanchez, Rebellus,& Palaus *locis d.n 409. allegatis*,& hoc pariter probant tradita *supra n.410.& 411.* Alimenta enim debentur à parentibus iure naturali, *l.si quis à liberis ff.de liber.agnosc.* & in præcedentibus sæpius ostensum est. Et pro alimentis datur legitima, & consequenter onus alendi filios condemnati, sicut & onus legitimæ,& cætera onera, & obligationes passiuæ eiusdem transeunt in fiscum in omnibus bonis patris delinquentis succedentem. Nec statutum confiscationem omnium bonorum simpliciter imponens extenditur ad alimenta. Hinc deducitur quod si legitima ex bonis confiscatis filiis debita non sufficeret ad congrua alimenta iuxta statum; fiscus tenetur supplere ex aliis bonis; vt in terminis Plotus *cons.crim.130.n.84.* Franciscus Becius *cons.8.* Peregrinus *d.tit.1.n.75.* Versic. *intellige.* Merlinus *d.q.28.eod.n.8.* Surdus *d.q.31.n.17.*& alij ab eodem Surdo relati; & probant tradita *supra numero 404.* 430

Prædicta autem de alimentis, & dotibus procedunt etiam in filiis illegitimis, etiam spuriis delinquentis cõdemnati; nam & his egenibus tenetur fiscus succedens in omnibus bonis condemnati præstare congrua alimenta,& dotes ea ratione,& mensura, qua pater ipse obligatur. Ita expresse Hondedeus *cons.95.n.66.& sequent.* Lupus *in cap. peruers.in 3.not.sub §.24.n.8.& 9.* Duennas *in reg.367.applic.4. fine.* Ripa, Bossius *locis n.præcedent.cit.* Rota *d. dec.747.d.n.5.* Surd.*d q.31.n.35.*& Farinacius *d.q.14.citat.n.40.*& Merlinus *d.qu 28.n.9.*& & Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit Cleric.alleg. cap.19.n.11.* iure enim naturali,& positiuo pater obligatur alere,& dotare filios,& filias naturales,& spurias, vt sæpius *in præcedentibus* dictum est, atque adeo hoc onus alendi, & dotandi transit ad fiscum in omnibus bonis patris delinquentis succedentem, sicut transiret ad defuncti hæredes; cum fiscus loco hæredes,& veluti, seu quasi hæres succedat,& consequenter bona cum prædicto onere fisco deferuntur, prout latiùs traditum est *sup. num.415* & præter Rotam *dict.n.5.* & alios; quos ipsa allegat, tradunt alij Iurisperiti *eodem numero 55.* relati. 431

Prædicto autem oneri alimentorum, & dotis bona paterna semper subiecta esse, nedum penes fiscum, sed etiam cum maneat penes quemcumque à fisco causam habentem tradit Rota *d.dec.747. n.6.& 7.* & sequitur Merlinus *d.quæst.28.n.10.*& Lucidorus *d.cap.29. num. 14.& 15.& 16.* 432

Addunt Hondedeus,& Farinacius *locis citat.* quod vbi vncia, vel alia quota hæreditatis filio spurio est debita vigore statuti, cum in loco alimentorum succedunt, vt idem Hondedeus latè probat; ideo non venit dicta vncia in confiscatione bonorum, sicut non veniunt alimenta. 433

Intelliguntur verò tradita quoad filios naturales, vel spurios conceptos antè condemnationem, & bonorum publicationem, non verò quoad conceptos post condemnationem, & publicationem bonorum iuxta tradita 434

tradita *supra numero* 426. & Doctores *ibidem* allegatos.

§. XXXVII.

Quando bona patris confiscantur ob crimen læsæ Maiestatis; an tunc etiam fiscus teneatur filia dare legitimam, dotes, & alimenta.

435 SEcunda difficultas, quando bona paterna confiscantur, & publicantur ob patris crimen læsæ Maiestatis; an tunc legitima, dotes, & etiam alimenta publicentur, ita vt ex bonis confiscatis nihil omninò, scilicet nec legitima, nec dotes, nec alimenta filiis condemnati reseruentur, & à fisco debeantur. De hac re habetur textus *in l. quisquis, §. filij verò, Cod. ad l. Iuliam Maiestatis*, quo sic dicitur. *Filij verò, quibus vitam Imperatoria specialiter lenitate concedimus, paterno enim debent supplicia perire, in quibus paterni hoc est, hæreditarij criminis exempla metuuntur, à materna, vel auita omnium etiam proximorum hæreditate, & successione habeantur alieni; testamentis extraneorum nihil capiant, sint perpetuò egentes, & pauperes; infamia eos paterna semper comitetur; ad nullos vmquam honores, ad nulla Sacramenta perueniant; sint postremò tales, vt in perpetua egestate sordescentibus, sit eis mors solatium, & vita supplicium.* Ita d. §. filij verò. In sequenti verò § *ad filias sanè*, filiabus indulgetur hoc pacto. *Ad filias sanè eorum, quotlibet numero fuerint, falcidiam tantum ex bonis maternis siue testata, siue intestata decesserit, volumus peruenire, vt habeant mediocrem potiùs filiæ alimentum, quam integrum emolumentum, ac nomen hæredis; mitior enim circa eas debet esse sententia; quas pro infirmitate sexus minus ausuras esse confidimus.*

Igitur propter præfatum textum *in d. §. filio verò*,
436 quoad hoc satis clarum, conueniunt communiter Doctores, filios patris Rei criminis læsæ Maiestatis, non solum priuari tota paterna hæreditate, sed etiam legitima portione, quatenus excedit alimenta iure naturæ filiis debita, & iure ciuili inducta est, ita vt ex bonis ob crimen læsæ Maiestatis confiscatis, huiusmodi legitima non reseruetur deducenda. Ita Cardinalis *in Clem. Pastoralis q. 7. num. 15. de re iudicata*. Bossius *tit. de crim. læsæ Maiestatis n. 134. & tit. de bonorum publicat. n.* 8. Peregrinus *de iure fisci lib. 3. tit. 9. n. 1. lib. 4. tit. 5. n. 22. & lib. 5. tit. 1. n. 34. fin.* Clarus *in practica §. crimen. læsæ Maiestatis n. 12. fine*. Surdus *de alim. tit. 1. q. 31. n. 17. & seq.* Farinacius *in prax. crim. p. 4. q. 116. §. 3. n. 77. & 78.* Merlinus *de legit lib. 3. tit. 1. q. 30 n. 1. & 2.* Ricciullus *de iure personarum lib. 5. cap. 30. n. 8. & sequ.* Menochius *cons. 275. n. 18. cum seq. lib. 3.* Carpanus *de statut. Mediol. de iure fisci. numero* 782. & innumeri alij Iurisperiti relati à Bossio, Merlino, & Farinacio. Et ex Theologis Sanchez, Rebell. Fagund. & Palaus *loc. infr. cit.* Ratio deducitur *ex d. l. quisquis*, ibi enim tales filij infames efficiũtur; & incapaces successionis tam ex testamento, quã ab intestato, vt etiam tradunt Peregrinus *d. tit. 9. n. 1.* Menochius *d. cons. 275.* Farinacius *d. §. 3. n. 75. & 83.* & alij innumeri ab eodem Farinacio relati. Quod, vt *ex d. l. quis* constat, statutum est ob criminis atrocitatem, quæ ad homines à tali crimine deterrendos meruit hanc specialitatem; & ita olim Romanos in atrocissimis delictis consueuisse ad confiscationem omnium bonorum procedere, nulla liberis reseruata legitima refert Alexander ab Alexandro *genialium dierum lib. 3. cap. 23. in principio.*

Quare Ioannes de Lign. *in d. Clem. Pastoralis*, Cor-
437 rasius *in l. qui liberos n. 111 ff. de ritu nupt.* Socin. *cons. 30. n. 7. vol. 1.* Mangilius *de impuat. q. 4. n. 36.* & nonnulli alij ab eodem Mangilio, & Merlino *d. q. 30. n. 3.* relati, qui affirmant etiam in crimine læsæ Maiestatis humanæ, & diuinæ filiis legitimam reseruari, communiter ab aliis reprobantur.

Præterea Doctores conueniunt, quod filiæ Rei cri-
minis læsæ maiestatis *d. l. quisquis* excluduntur à succes- 438
sione in bonis paternis; falcidiam tamen idest quartam partem ex bonis maternis consequi debent, vt constat *ex d. §. At filias*, vbi etiam additur ratio, scilicet quod mitiùs fuerunt puniendæ quam masculi, quia propter sexus infirmitatem minus ausuræ creduntur; & ita tradunt Peregrinus *d. tit. 9. n.* 8. Farinacius *d. § 3. n. 94.* P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. n. 83. ff. solut. matr.* & alij Iurisperiti quos latè *ibid.* Farinacius refert.

§. XXXVIII.

Filiæ Rei patris criminis læsæ Maiestatis an debeant habere dotes congruas ex bonis paternis confiscatis.

COntrouertitur primò an in terminis *d. l. quisquis*, 439
Cod. ad l. Iuliam, Maiestatis, filiæ Rei criminis læsæ Maiestatis debeant congruenter iuxta statum dotari ex bonis paternis confiscatis.

Negant affirmantes etiam filias excludi omnino à participatione bonorum paternorum; & sic etiam à dote per fiscum tradenda. P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. n. 84. ff. solut. matr.* Surdus *d. alim. tit. 1 q. 32. n. 17. & seq.* Peregrinus *de iur. fisci lib. 5. tit. 1. n. 76. fin.* & P. Barbosa refert hoc idem affirmare Ioannem Hannibalem *in l. post contractum num. 226. ff. de donationibus.* Ricciullus *de iure personarum lib. 5. c. 40. n.* 8. & ex Theologis Rebellus *de obligat. iustit. p. 2. lib. 5. q. 4. n. 3.* & idem sentire videtur Sanchez *lib. 2. Summa cap. 16. num. 26. fin.* Probant Surdus, & Peregrinus *ex textu in d. §. sed ad filias d. l. quisquis filiabus* indulgetur, vt falcidiam, scilicet quartam & alimenta consequantur ex bonis maternis: ergo videtur ea negare in bonis paternis, quia inclusio vnius est exclusio alterius *l. cum prætor, ff. de iudiciis, & c. nonne de præsumpt.* quin etiam P Barbosa *d. n. 84. fin.* quem sequitur Rebellus *loco citato* addit dotes datas post delictum, scilicet ab eo, qui iam inciderat in crimen læsæ Maiestatis per fiscum reuocari; & refert ita sentire Bartholum *in d. l. post contractum numero* 12 *ibidem*, Paulum de Montesino, & Ariam Gomezium *ad dict. l. 4. Tauri num. 9.* idque ait constare *ex d. l. quisquis, §. emancipationes*, vbi dotes, & donationes post delictum læsæ Maiestatis admissum factæ nullius reputantur momenti. Per quem textum idem sentit Ricciullus *d. n.* 8. qui tamen *n. 9. &* 17. subdit ex æquitate, & Principum, & supremorum tribunalium benignitate, & miseratione receptum esse, vt filiabus dotes ex bonis paternis ob crimen læsæ Maiestatis confiscatis conseruentur; & si non fuerint constitutæ, constituantur à fisco; & ita practicatum fuisse per Rempublicam Florentinam, referente, Angelo *cons. 337. n. 2.* & per Regem Ferdinandum in filiis Principis Rosani, testantur Afflictus *in cap. 1. in principio, Glossa 3. num. 3. verbo bona committentium*, Bossius, Peregrinus *locis infra citatis*, & alij pariter, qui *numero sequenti* citantur. In Senati Mediolanensi in causa, in qua scripsit Franciscus Becius *allegato cons.* 8.

Contrariam sententiam affirmatiuam, & etiam in
terminis *d. l. quisquis*, fiscum teneri dotare filias Rei cri- 440
minis læsæ Maiestatis ex bonis illius confiscatis, tenent magis communiter Doctores. Ita Plotus, & Franciscus Becius *locis supra num. præcedenti relato, & eodem cap. 1. §. prætereà ff Vasallus, Glossa 3. numer.* 80. Ægidius, Bossius *tit. de crimin. læsæ Maiestatis num.* 134. *& in tit. de bonorum public. numer.* 9. Gigans *de crim. læsæ Maiestatis lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt & cet. q.* 15. Clarus *§. læsæ Maiestatis num.* 10. (vbi ait pœnas *d. l. quisquit* non habere locum contra filias, & dicit esse

commu

comunem opinionem iuxta testimonium G gantis) *ibid.* Additionator. *In cra* l. Mansuer. *ad practicam Papiensem in forma inquisitio. Glossa finali, verbo filius* 2. (vbi dicit esse communem) Rolandus *cons.* 73. *numero* 23. *vol.* 3. *& cons.* 74. *numero* 8. *eod. vol.* (vbi ait pœnas *dict. l. quisquis, d. §. filij verò*, non extendi ad fœminas) Peregrinus *de iure fisci lib.* 3. *titul.* 9. *numero* 8. *&* 9. Farinacius *in praxi crimin. tom.* 1. *q.* 24. *numer.* 46. Merlinus *de legitim. lib.* 3. *titul.* 1. *quastion.* 30. *numero* 9. Nouissime Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.* 19. *numero* 12. & plures alij Iurisperiti, quos Bossius, & Farinacius referunt; & ex Theologis ita tenuit Castrus, Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 5. *p.* 11. *numero* 23. Quorum fundamentum est, quod lex illa quisquis *in dict. §. filij verò* non comprehendat filias; nam in odiosis odio irrationabili masculinum non comprehendit fœmininum *in l. si quis ad quod, ff. de iuridic. omn. iud. ibidem*, Iason *numero* 16. Bartholus *in l.* 1. *ff. de verborum signif.* Rolandus *cons.* 93. *numer.* 31. *vol.* 1. & Peregrinus cum aliis *dict.* 9. *numero* 8 præfata autem lex *in d. §. filij verò* (vt notarunt Clarus *dict. numero* 10. Rolandus *dict. cons.* 74. *numero* 8. Peregrinus *dicto numero* 8. & Farinacius *dict. numero* 46.) continet in se odium irrationabile, cum velit vnum pro delicto alterius puniri; irrationabile enim est, quod filius pro patre puniatur, quando ipse non deliquit *toto tit. ne filius pro patre*. id enim (vt Rolandus *dict. cons.* 73. *numero* 13. *& duobus sequens.* notauit) est contra iuris communis dispositionem, secundum quod pœna debet tenere suos authores *l. sancimus ff. de pœnis*. Item est contra ius diuinum, nam scriptum est, anima quæ peccauerit, ipsa morietur *§. si habes* 29. *quæst.* 3. Item est contra ius Canonicum, quo cauetur, vt nullus odio alterius prægrauetur, *cap. non debet de reg. iuris in* 6 Item est iniquum, quod imponatur pœna, vbi non est culpa, nec dolus, contra *l. cum autem, § excipitur*, Versic *capitalem, ff de Ædilitio edicto*, & per consequens *d. lex*. vti contraria iuri communi odiosa, & pœnalis, quantum fieri potest restringenda est; ideoque non debet extendi ad filias fœminas, quibus propterea fiscus, vti hæres, & successor vniuersalis debet constituere dotes ex bonis paternis confiscatis, cum sint debitum quoddam patris, quod sicut alia debita transire debent in successorem vniuersalem bonorum paternorum qualis est fiscus. Neque obstat argumentum Surdi desumptum *ex d. §. sed filius*, ex eo enim quod ibi indulgetur filiabus vt habeant legitimam in bonis maternis, non potest inferri ad exclusionem dotis in bonis paternis, maxime si aliunde non habeant, nec habere possint, cum sit diuersa ratio legitimæ, & dotis. Quare solum concludi potest filias esse exclusas à legitima ex bonis paternis non autem à dote, quæ actioni vinculo à patre debetur, quam legitima; tum propter bonum publicum ex matrimonio prouenientes, tum ob fœminarum pudicitiam conseruandam, & nè meretricandi periculo exponantur, dum ob dotis defectum nubere nequeunt. Quantum autem assignari debeat pro dote Merlinus *d. q.* 30. *n.* 11. dicit debere esse trientem totius hæreditatis, nulla filiorum habita consideratione; idque ait docuisse Becium *d. cons.* 8. *n.* 2. *&* 27. & Mansuetum, *loco pariter cit.* apud quem tamen id non reperi. Dicendum saltem constituendam dotem iuxta statum, & conditionem filiorum, & patris, arbitrio iudicis taxandam.

441 Ex quibus etiam concluduntur, sustineri dotes filiabus datas post delictum læsæ Maiestatis, si non constiterit fuisse collatas in fraudem: dictus enim §. *emancipationes in d. l. quisquis*, loquitur de dotibus præstitis in fraudem futuræ condemnationis, propter tradita *supra num.* 429.

§. XXXIX.

Filij patris Rei criminis læsæ Maiestatis, an ex bonis confiscatis debean. habere alimenta.

SEcundo controuertitur, an filij Rei criminis læsæ Maiestatis per *d. l. quisquis, in d. §. filij verò* priuentur etiam alimentis; an verò alimenta sint præfatis filiis à fisco vti hærede, & successore vniuersali præbenda ex bonis paternis confiscatis.

Sicuti non debetur legitima, neque etiam alimen- 442
ta à fisco post publicationem bonorum criminis vel sententiam declaratoriam debeti per *d. l. filij verò sententiæ* P. Barbosa, & Ricciullus *locis supra n.* 429 *citat.* Ægidius Bossius *tit. de crim. læsæ Maiestatis n.* 135. *fin.* Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 11. *à n.* 17. *ad* 30. & ita sentire videtur Farinacius *p.* 4. *d. q.* 116 § 3. *n.* 128. *fin.* quatenus dicit Surdum suam sententiam defendere, & rationibus Doctorum oppositam sententiam tenentium rationibus bene respondere, etsi Merlinus, & Palaus *locis infra n.* 444. *cit.* illam referunt pro sequēti sententia. Ex Theologis ita sentiunt Sanchez, & Rebell. *locis supra n.* 429. *relat.* Fagundez *in Decal. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 9. & Fragosius *de Repub. Chr. p.* 3. *disp* 2. *n.* 115. *&* 121. probat Surdus primo quia *d. lex quisquis, §. ad filios* permittit alimenta filiabus ex bonis maternis: ergo dum in hoc specialiter indulget fœminis in bonis maternis, regula erit in contrarium in filiis masculis; & inclusio vnius est exclusio alterius iuxta tradita *supra n.* 419 relata. Et licet masculinum concipiat fœmininum, non tamen è contra fœmininū cōprehendit masculinum. Secūdò quia *l. præs. quisq. § filio verò* mandat filios debere esse perpetua egestate sordescentes: ergo voluit illos excludere etiā ab alimētis, quia non est perpetua egestas cui alimenta præstantur. Tertiò quia *ibid.* filiis condonatur vita, quæ est gratia limitata, ac proinde non extendenda ad alimenta *arg. l. agris ff. de acquir. rerum dom.*

Quod autem lex ob criminis atrocitatem, & ad ho- 443
mines à tali crimine deterrendos iuste filios etiam alimentis priuare potuerit, non obstante quod alimenta à patre filiis de iure naturæ debeantur; probant Sanchez, & Fagundez *locis citatis*, quia & si parentes iure naturali teneantur alere filios, non tamen ob id impediuntur, quin possint omnia bona sua nullis alimentis filiorū reseruatis hypothecæ alicui subiicere per contractum; & ex vi huius hypothecæ sæpe à creditoribus omnia vsurpantur: ergo à fortiori id poterunt per delictum; nam prior obligatio oritur ex propria parentum voluntate; posterior verò ex legis statuto ad bonum commune, vt tam atrocis supplicij timore arceantur parentes à tali delicto patrādo. Neque hoc (inquit Fagūd.) est velle punire filios propter delicta parentum; sed velle antecedenter statuere pœnam delinquentibus, & vt atrocitate illius retrahantur parentes à delicto perpetrando. Dictum est autem in propositione huius sententiæ, *post publicationem*, &c. nam ante sententiam criminis declaratoriam, & bonorum publicationem nullo iure filios posse priuari alimentis, & si fiat esse grauissimum peccatum; tradunt Rebellus, & Fagundez Addit Rebellus principem, & quemlibet alium filiis succurrere teneri ex charitate, non solum, si extremè; sed etiam grauiter egeant.

Contrarium & filios, (& sermo est de filiis natis, vel 444
conceptis antè condemnationem, & publicationem bonorum iuxta tradita *supra n.* 426.) *in d. l. quisquis dict. §. filij verò* non priuari alimentis simpliciter vitæ necessariis, & quæ iure naturali à parentibus debentur filiis; & propterea de patris Rei criminis læsæ Maiestatis bonis a fisco captis eosdem filios esse alendos tradunt magis communiter Doctores Ita Plotus *cons.* 130. *num.* 83. &

& sequen. Becius *cons.* 8. *num.* 5. *lib.* 1. Socinus *cons.* 30. *num.* 3. *vol.* 5. Ripa *in l. ex facto n.* 9 *ff. ad Trebell.* Corrasius, & Mangilius *loc. supra n.* 437. Rota Romana *decis.* 747. *n.* 8. *p.* 4. *diuersorum* Merlinus *de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 30. *n.* 6. *& seq.* Lucidorus *loco superius n.* 440. *allegato*, & alij Iurisperiti relati à Farinac. *d. numer.* 128. Rota *d. decis.* 747. *n.* 10. & Merlino *d. num.* 6. *&* 10. & ex Theologis Castrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 5. *puncto* 51. *n.* 24 *fin.* probatur *ex d. leg. quisquis, dict.* §. *filij verò*, nam cum ibi Imperator Iulianus filios perpetrantium crimen læsæ Maiestatis viuere permittat; ibi *relinquendã esse vitam filiis*, ex consequenti censetur illis concedere alimenta, sine quibus vita nequit sustineri, *l. necare ff. de liber. agnosc.* Negat hanc consequentiam Surdus, quia alias (inquit) sequeretur, quod si bona alicui confiscantur reseruata vita, quod ipse posset petere alimenta. Verum differt talis casus à præsenti, quia filius (vt sæpiùs dictum est) creditor patris dicitur in alimentis, quod non procedit in eo, cui bona ablata fuerunt, & cum dispositio *d. l. quisquis*, sit odiosa, odio intolerabili, dura, & crudelis, cum in ea puniantur filij, qui non peccauerunt, propterea (vt supra *n.* 430. dictum est) erit restringenda, vt alimenta non auferat; & cum beneficium, & indulgentia principis sit late interpretanda, rectè concluditur, quod huiusmodi reseruatio vitæ, intelligatur etiam cum reseruatione alimentorum. Maximè quia communis Doctorum sententia (vt sæpiùs *in præcedentibus* dictũ est) asserit alimenta à parentibus filiis quibuscumque legitimis, & illegitimis etiam spuriis debita non posse vlla consuetudine, vel statuto, aut lege licitè tolli, cum sint iure naturali debita.

445 Procedunt prædicta non solum in filiis legitimis, sed & in illegitimis naturalibus, & etiam in spuriis, quos illegitimos omnes eadem *leg. quisquis* comprehendi tradunt communiter Doctores, quos referunt; & sequuntur Clarus *dict. paragraph. læsa Maiestatis nu.* 15. & Farinacius *dict. quæstione* 24. *numero* 86. his enim quoque in confiscatione omnium bonorum paternorum ob delictum læsæ Maiestatis reseruanda esse alimenta tradunt in terminis Rota *decis.* 747. *d.* 8. & Merlinus *dict. quæstione* 30. *numero* 8. & Lucidorus *loco supra citato*, & conuincunt tradita, & quia quoad alimentorum ius omnes filij iure naturæ sunt æquales. Et sic etiam filiabus naturalibus, & spuriis dos ex eisdem bonis debetur, quæ loco alimentorum est, & à patri procedunt alimenta, & dos, vt superius dictum est, & tradunt Bartholus *in leg. finalem ff. de his, quibus vt indignis*, & Corduba *in leg. si quis à liberis*, §. *si mater num.* 16.

Prædictis autem non obstant fundamenta Surdi *nu-*
446 *mero* 432. adducta; non primum quia *in dict.* §. *ad filias*, Iulianus Imperator non loquitur de alimentis, sed de falcidia seu legitima danda filiabus in bonis maternis; & quod hoc procedere potest argumentum, vt inclusio fœminarum sit exclusio masculorum: at non procedit ad exclusionem alimentorum, quia sicut & dotes, vt supra dictum est, non habent eandem rationem, quam legitima, de qua *dict.* §. nam legitima transmittitur, debeturque tam in proprietate, quam in vsufructu; alimenta verò ex fructibus debentur, & mortuo alimentario cessant; & ideo inclusio vnius non est alterius exclusio. Non obstat secundum, quia habens simpliciter alimenta adhuc egenus dicitur, cum nihil quod suum sit, in bonis habere dicatur. Secundum enim communem modum loquendi egenos est, qui habet tantum alimenta; & si textus dicis, quod viuant in perpetua egestate, vt viuant saltem secundum indigentiam naturæ, erunt subministranda alimenta, vt Rota *loco citato*, & Merlinus *dict. quæstione* 30. *numero* 9. *in fine* notarunt; ex quibus etiam manet satisfactum tertio Surdi fundamento.

Ad argumentum Sanchez, & Fagundez *num.* 443. adductum respondetur primo dato, quod lex potuerit ob delictum patris tam atrox priuare filios alimentis, non constat tamen priuasse; imo ex eadem lege probatur alimenta illis fuisse reseruata, vt ostensum est, & tradunt Rota, Merlinus, & alij Doctores *n.* 444. allegati. Secundo supposita sententia communi, quod alimenta iure naturæ filiis debita non possint vlla lege humana vniuersali, vel municipali seu particulari tolli; ob delictum parentum tantum, nullo filiorum delicto concurrente nequeunt auferri, quod absque dubio sentiunt Alciatus *cons.* 467. *num.* 6. & Rolandus à Valle 74. *n.* 23. *vol.* 3. quatenus aiunt legem punientem filios ex crimine paterno nõ valere iuxta illud veteris legis, *filius non portabit iniquitatem patris* (vt loquuntur in terminis *dict. l. quisquis*) atque adeo talem legem tanquam contra honestaté non posse obseruari absque peccato *c. ex constitutiones*, *& c. lege d.* 10. quod quodque sentit Cevallos *pract.* 99. *c.* 653. *n.* 38. vbi ait quod pœnæ *d. l. quisquis* in foro conscientiæ quoad filios non possunt exigi, quod etiam approbat Farinacius *p.* 4. *d. q.* 116. §. 3. *n.* 144. & Merlin. *d. q.* 30. *n.* 27. idẽ que ait dixisse Rotam *in Romana donationis* 22. Iunij 1588. *n.* 6. *coram Seraphino.* & idem docet Zibetus *ad Papiensem in forma libelli Inquisitionis, Glossa vltim.* verbo *eius legitimam*, vbi ait, quod quicumque ausus fuerit dicere ius alimentorum, & legitimæ (scilicet quatenus alimentorum loco debetur) vt potè prouenients ex iure naturali, posse tolli statuto, vel etiam consuetudine pro delicto patris falsum affirmate, quæ doctrina, quod non valeat lex puniens filiũ pro delicto patris, indubitata est; quando pœna versatur circa corpus, seu corporalem vitam, cuiusmodi est priuatio alimentorum *d. l. necare ff. de liber. agnosc.* eo quod sine alimentis vita nequeat conseruari; quando vero pœna non est corporalis, sed pecuniaria, & versante circa alia bona, vt est infamia priuatio succedendi, & similes, posse quempiam ex lege, aut statuto tali pœna puniri ob crimen alterius, & legem esse validam, etiam in foro conscientiæ probat textus *in cap. vergentis de hæreticis*, & late ostendit Couarruuias *var. lib.* 2. *c.* 8. & etiam Rolandus *cons.* 8. *num.* 45. *vol.* 3. supposita itaquam præfata communi sententia, respondetur primo peccare patrem contra legem naturæ, & pietatem, qui prodigeret bona, vnde filij priuentur alimentis saltem simpliciter vitæ necessariis, & in tali casu posse, cogi patrem prodigentem ad assignanda filiis bona, ex quibus possẽt viuere, vt superius probatum est. Respondetur secundo cum obligatio alendi filios sit personalis habito respectu ad patris bona, dum pater habet bona, semper filij iure naturali sunt creditores eorundem alimentorum, & iure naturali illa alimentorum obligatio transit ad hæredes & successores vniuersalis patris, vt *in præcedentibus* sæpiùs dictum est; & sic etiam naturali iure transit in fiscum qui est quasi hæres, & successor vniuersalis, & ita esto pater possit distrahere bona omnia nullis alimentis reseruatis filiis; lex tamen non potest priuare filios iure illo naturali, quod habent ad alimenta habenda ex bonis paternis, quæ semper sub patris dominio fuerunt, & desinunt esse sub illius dominio solum ob mortem naturalem, vel ciuilem.

Ad maiorem autẽ prædictorum confirmationem, animaduertendũ duxi, quod quia pœnæ *d. l. quisquis* contra 448
filios innocentes propter patris delictum latæ sunt nimis odiosæ, nimisq; duræ, & rigorosæ, eam legem quoad pœnas respectu filiorũ de cõsuetudine generali orbis Christiani non seruari esseque sublatam, tradidere Angel. *in l. fallaciter, Cod. de abolit.* Alciat. & Rolãd. *loc. n. praced. cit.* Clar. *d.* §. *læsa Maiest. n.* 15. *fin.* (vbi ait quod numquam vidit tales pœnas in filiis obseruari) Peregrinus *de iure fisci lib.* 3. *titulo* 9. *numero* 10. Cevallos *loco numer. præcedenti citato.* Farinacius *dict. quæstion.* 116. §. *n.* 44. Merlinus *d. q.* 30. *n.* 26. Rota *in d. Romana donat.* & plures alij à Peregrino, Farinacio, & Merlino relati;

447

relati, iuxta quam generalem consuetudinem filiis Rei criminis læsæ Maiestatis reseruari non solum alimenta, & dotes, sed etiam legitimam, bona materna, & peculiũ castrense, vel aduentitium asserunt, vt notauit Merlinus *loco citato* legitimam autem hoc casu Merlinus *d.q.* 30. *n.* 29. ait fore tantum trientem, aut semissẽ pro numero liberorum iuxta *Auth. nouissima, Cod. de inofficioso testamento* ex his etiam idem Merlinus *n.* 28. ait Doctores (quos & ref. it) concludere, quod tam ab intestato, quã ex testamento hi filij Rei criminis læsæ Maiestatis succedunt Auo, & omnibus alijs agnati.

449 Præterea præfatam legem, *quisquis*, quoad pœnas filiorum, propter odium intolerabile, quod continet iuxta tradita *n.* 440. etiam de rigore iuris non procedere nisi in offendente principem, non recognoscentem vllum superiorem; non autem in offendente alios principes inferiores superiorem recognoscentes; tradunt post innumeros alios Iurisperitos Clarus *d. §. læsæ Maiest. n.* 3. *fin. & num.* 15. Rolandus *d. cons.* 74. *num.* 3. *& sequ.* Peregrinus *de iure fisci lib.* 3. *tit.* 9. *num.* 4. Farinacius *d. quæst.* 116. *§.* 3. *n.* 124. *&* 125. & Merlinus *d.q.* 30. *numer.* 18. *&* 19. quia cum lex illa loquatur de machinante contra Imperatorem, & illius consiliarios, propter odium præfatum est strictissimè intelligenda, vt saltem quoad pœnas filiorum non extendatur ad offendentes principes superiorem cognoscentes, eorumvè consiliarios.

450 Item etsi pœnas dictæ legis *quisquis*, habere locum in filiis, etiam quando mater, & non pater committit crimen læsæ Maiestatis, vt filij hæreditate priuentur, sentit Clarus *d. §. læsæ Maiest. n.* 14. & plures alij à Claro, & Farinacio *d. §.* 3. *n.* 98. relati. Idque ob illud relatiuum, *quisquis*, quo lex illa vtitur, quod generaliter comprehendit omnem personam committentem delictum.

451 Nihilominus Peregrinus *d. tit.* 9. *n.* 6. post Odofredum, Albericum, & Salicetum *in d. l. quisquis*, & plures alij ab eodem Peregrino *ibidem*, & à Farinacio *d. §.* 3. *n.* 100. allegati, contrarium sustinent, pœnasque præfatas filiis impositas habere locum solum cum pater est Reus criminis læsæ Maiestatis; non verò quando mater, quod probat Peregrinus tribus rationibus, quarum duas sumit *ex d. l. qui quis, §. Emancipationes*; in quo est sermo solum de filiis respectu patris, cum matribus emancipatio non competat, tertia ratio est, quia pater habet filios in potestate, & in eos habet plus iuris, quam mater, vnde pro necessitate potest eos vendere, non sic mater *l.* 1. *Cod. de patribus qui fil.* ac proinde non est mirum, si lex ob delictum paternum afficit filios, non sic ob delictum maternum; & hæc sententia, vti æquior videtur in praxi admittenda, & etiam Farinacius videtur eam amplexus.

452 Item non habent locum præfatæ pœnæ respectu filiorum, quando pater tanquam Reus læsæ Maiestatis condemnatur contumacialiter, seu per solam sententiã contumacialem, non verò per legitimas, & veras probationes, neque per confessionem ipsius patris, vt post alios Bossius *tit. de crim. læsæ Maiest. n.* 136 Farinacius *d. q.* 116 *§.* 3. *numero* 130. & Merlinus *d.q.* 30. *n.* 12. quidquid sit existente speciali statuto, quod expressè loquatur etiam de condemnatis contumaciter.

453 Item non habere locum præfatas pœnas in filiis emancipatis, eorumque legitimam non confiscari, nisi in fraudem fuisset facta emancipatio per textum *ibi* tradunt communiter Scribentes *in dict. leg. quisquis. paragrapho emancipationes*, Merlinus *dict. quæstione* 30. *numero* 14. & alij Iurisperiti, quos Farinacius *dict. paragrapho* 3. *numero* 84. *&* 85. refert, & sequitur.

454 Item non habere locum easdem pœnas in nepotibus, sed tantum in filiis primi gradus, cum in odiosis, & pœnalibus filiorum appellatione nepotes non continentur *leg. pater ff. ad l. Iuliam de adulteriis*, sentiunt Thomas de Ferrug. relatus à Peregrino *dict. titulo* 9. *numero* 5. *in fine*. Decianus *tractat. crimin. lib.* 8. *capite* 41. *numero* 7. Merlinus *dict. quæstione* 30. *numero* 15. alij relati à Molina *de iustitia tom.* 3. *disputation.* 658. *numero* 19. & idem videtur sentire Farinacius *dict. §.* 3. *numero* 90. quamuis Peregrinus *loco citato*, Clarus *dict. § læsa Maiestatis. numero* 13. & alij Iurisperiti magis communiter, quos Farinacius *numero* 89. refert; Molina *loco citato*, & Sanchez *lib.* 2. *summ. capite* 27. *numero* 4. asserunt præfatas pœnas extendi etiam ad nepotes quoad primum gradum tantum; (ita vt non comprehendantur pronepotes) descendentes ex masculis per nouam constitutionem Federici Imperatoris loquentem per verbum *liberorum*, quod continet etiam nepotes. Nepotes verò ex filia aiunt omnes non comprehendi; & respectu matris Reæ criminis læsæ Maiestatis comprehendi solum filios (supposita sententia de qua *n.* 450. non autem nepotes siue ex filio, siue ex filia. Sed Decianus ait non reperiri hanc legem Federici.

Item præfatas pœnas *dict. leg. quisquis* non procedere in filiis natis, & conceptis antè commissum delictum læsæ Maiestatis, sed tantum in natis, aut conceptis post delictum; tradunt Cynus *in dict. leg. quisquis*, Clarus *dict. §. læsa Maiestatis numero* 12. Ceuallos *pract. quæstione cap.* 673. Rota *in præallegata Romana donationis* 12. *Iulij* 1588. à Farinacio *dict. quæstion.* 116. *numero* 92. relata. Molina *de primog. lib.* 4. *capit. vltim. numero* 55. alter Molina *dict. disputat.* 658. *numero* 20. Merlinus *dict. quæstione* 30 *numero* 17. Caluinus *de æquitate lib.* 1. *capite* 12. *numero* 6. & alij relati à Farinacio *ibidem*. Claro *dict. numero* 12. & Ceuallos, qui meritò ait ab hac sententia vti humaniori, & æquiori in iudicando non esse recedendum, & eam latissimè probant Molina *dict. numero* 20. & Sanchez *in sum. lib.* 2. *capit.* 27. *numero* 10. *ad* 17. quamuis attentis verbis dictæ legis, & easdem pœnas afficere etiam filios natos antè delictum latè probat Rolandus *cons.* 74. *numero* 2. *vol.* 3. & tradiderunt magis communiter Doctores, quos idem Rolandus *ibidem*. & Farinacius *dict. §.* 3. *numero* 91. & Sanchez *dict. capite* 27. *numero* 9. latissimè referunt. Pro vtraque sententia *infra numero* 477. *& num.* 478. & quamuis appellatione filiorum veniant etiam fœminæ, tamen *in dicta leg. quisquis*, non comprehendi fœminas post Bartholum *in leg.* 1 *ff. de verborum sign.* & alios notauit Caluinus *dict. capite* 12. *numero* 7. *& num.* 8 eo quod, lex contineat odium ac proinde sit restringenda ad masculos; & fœminæ pro infirmitate sexus non præsumantur secuturæ exemplum patris. 455

Item dictam leg. *quisquis* quoad incapacitatem filiorum succedendi ab intestato, vel ex testamento 456 non habere locum, si pater legitimam inter viuos assignasset, vel aliqua bona pro ea, vel eius nomine; & non habere locum, si mater inter viuos donauerit, eo quod lex illa, cum sit pœnalis, & tam odiosa, sit restringenda ad successionem testati, vel intestati, non ad actum donationis inter viuos extendenda, tradidere communiter Doctores, quos referunt, & sequuntur Peregrinus *de iure fisci lib.* 3. *titulo* 9. 11. & Farinacius *dict. quæstione* 116. *paragrapho* 3. *numero* 112. secus si donatio esset causa mortis, cum sapiat vltimam voluntatem, vt post alios Farinacius *dict. §.* 3. *numero* 114.

Item prædicta lex *quisquis*, quoad easdem pœnas filiorum non habet locum in beneficiis Ecclesia- 457 sticis, quæ filium Clericum propter delictum læsæ Maiestatis, si habeat posse retinere, tradunt communiter Doctores, quos referunt, & sequuntur Menochius *cons.* 275. *numero* 46. *& numer.* 47. Peregrinus *dict. titulo* 9. *numero* 7. & Farinacius *dict. paragraph.* 3. *num.* 117. & idem tradit Merlinus *de legitima d. lib.* 3. *tit.* 1. *ext. q.* 30. *n.* 25. vbi etiam cum Menochio *loco citato*

eo

... ex bonis, quæ spectant de directo dominio ad Ecclesiam non impedita filiis detractionem eorum legitimæ.

458 Item cessant pœnæ *d. leg. quisquis*, in filiis patre delinquente ex gratia principis restituto; vel si princeps ipsis filiis easdem pœnas remittat, vt post alios Farinacius *d. q. 116. § 3. numer. 135. & sequen.* vbi pluribus id declarat.

459 Denique prædictæ pœnæ *eiusdem l. quisquis*, non comprehendunt filios adoptiuos, cum in illis non militet ratio, quæ militat in naturalibus, scilicet quod sint imitaturi patrem; ita post alios Farinacius *dict. §. 3. numero* 16.

460 Ex traditis præsertim *num.* 444. 447. & 448. colligitur filios Rei criminis læsæ Maiestatis in foro conscientiæ absque vllo peccato posse ad sui sustentationem abscondere aliquid de bonis paternis non solum in casu extremæ necessitatis (quo casu tantum id admittunt Sanchez *lib. 1. d. cap. 16. numero* 17. Fragosus *dict. num.* 121. & Fagundez *in Decal. lib. 4. d. cap. 2. numero* 51.) sed etiam ad euitandam grauem necessitatem, & ad habenda congruentia iuxta statum alimenta, id quod docuit Guillielmus Benedictus *in cap. Raynutius de testamentis, verbo & vxorem decis. 5. n.* 286. etiam stante statuto quod publicatis parentum bonis non reseruentur filiis legitima, & alimenta. Probatur Corollarium, tum quia alimenta *d. l. quisquis*, censentur reseruata iuxta sententiam traditam, *d. numero* 444. quæ cum sit tot Doctorum, & fulcita ratione non potest negari esse probabilissimam: tum quia pœnæ *d. l. quisquis* ex consuetudine vniuersali cessarunt, vt dictum est *d. n.* 438. tum quia leges punientes ita grauiter filios, propter parentum delictum, etiamsi expressè priuent filios alimentis, non valere, neque obligare in foro conscientiæ est valdè probabile iuxta tradita *numer. 440. d. numero* 447. & Doctores *ibidem* relatos, & alios ab iisdem allegatos. Et hoc Corollarium approbauit etiam Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 5. p. 11. numero* 25. ad id probandum adducens, quod ne grauem patiatur necessitatem debitor, non tenetur debitum creditori restituere, & obligatus cedere bonis, possit abscondere, & retinere quantum necesse est ad tenuem sui, & eorum, quos alere teneatur sustentationem iuxta suum statum, eo quod ad restitutionem nullus teneatur cum tanto suo incommodo, quod tradidere etiam Nauarrus, Sayrus *in claui regia*, Rebellus, & Bonacina, quos idem Palaus allegat.

§. XL.

Publicatis bonis paternis ob hæresim patris, an etiam legitima alimenta, & dotes filiarum, ita vt ex bonis confiscatis, nihil omnino filiis debeatur à fisco, publicentur.

TErtia difficultas est, an quando bona paterna confiscantur ob patris crimen læsæ Maiestatis Diuinæ, scilicet hæresis, legitima, dotes, & alimenta filiis reseruentur; & difficultas esse potest vel inspecto iure ciuili, vel inspecto iure Canonico.

Filij orthodoxi patris hæretici, an iure ciuili priuentur hæreditate patris.

461 SI sermo sit iure ciuili inspecto, ad sunt sequentes textus, scilicet *in l. Manichæos, in l. cognouimus, Cod. de hæreticis, & in Auth. idem est de Nestorianis* (quæ desumpta est *ex §. generalem autem prouidentiam Auth. vt cum de appellatione cognoscitur*) *Cod. eodem, & in leg. Hæreticis, §. orthodoxi, Cod. eodem* ex quibus expressè constat filios ob paternam hæresim non priuari hæreditate, seu successione patris hæretici; & ex *dict. leg. Cognouimus, & d. Auth. idem de Nestorianis* euidenter constat non solum filios orthodoxos succedere patri hæretico, tam ex testamento, quam ab intestato; sed etiam deficientibus filiis agnatos, & cognatos; & ita sentiunt communiter Doctores, quos latè referunt Farinacius *de hæresi quæstione 191. §. 1. numero* 29. Augustinus Barbosa *in Codicem collectaneo ad d. l. Manichæos numero 35. ad dict. Auth. idem est de Nestorianis.*

Verùm dubitatur an præallegata iura sint correcta per constitutionem Federici secundi *in Auth. Gazaros. Cod. de hæreticis* in qua etiam filij orthodoxi excluduntur a successione in bonis parentum hæreticorum, verba Authenticæ sunt *Gazaros, Patarenos, Leonistas, Speronistas, Arnoldistas, Circuncisos, & omnes hæreticos vtriusque sexus, quocumque nomine censeantur, perpetua damnamus infamia, diffidamus, atque bannimus, censentes, vt omnia bona talium confiscentur, nec ad eos vlterius reuertantur; ita quod filij eorum ad successionem eorum peruenire non possint; cum longè grauius sit æternam, quam temporalem offendere Maiestatem.* 462

Et hodie per dictam constitutionem filios propter paternam hæresim iure ciuili, & priuari hæreditate, & successione parentum hæreticorum, & sic per eandem constitutionem fuisse correctas alias leges, seu constitutiones, *numero* 461. adductas ad exemplum criminis læsæ Maiestatis humanæ iuxta *l. quisquis Cod. ad l. Iuliam Maiestatis*, cum maius sit istud crimen hæresis *in d. Auth. Gazaros* pro ratione exclusionis filiorum à successione parentum hæreticorum; tradunt Salicetus *in d. l. Manichæos, & in dict. Auth. Gazaros*, Rolandus à Valle *cons. 8. num. 48. Versic. ad secundum*, Peregrinus *de iure fisci lib. 4. tit. 5. num.* 30. Petrus Barbosa *ad d. l. 1. p. 4. num. 83. ff. soluto matrimonio.* Farinacius *dict. q. 191. §. 1. numer. 30. & 31. & p. 1. prax. q. 24. numer.* 44. Augustin. Barbosa *d. collectan. ad d. l. Manichæos numer. 32. & collectaneo ad d. Auth. Gazaros num.* 2. Ricciullus *de iure person. lib. 5. cap. 40. num.* 51. & alij Iurisperiti magis communiter, quos latè refert Farinacius *d. n. 30. & 31.* & Aug Barbos. *d. n.* 2. & ex Theologis Sanchez *lib. 2. sum. cap. 19. num.* 9. 463

E contra alij Iurisperiti absolutè sentiunt etiam hodie, & non obstante *d. Auth. Gazaros* filios propter parentum hæresim non priuari hæreditate, & successione patris hæretici, ita Clarus *in prax. crim. q. 78. n.* 4. Menochius *de arbitr. centuria 6. casu 546. n. 10. Versic. conciliando* (qui duo loquuntur in filiis Apostatarum) Corduba à Lara *in l. si quis à liber. §. si mater n. 15. ff. de liber. agnosc.* Merlinus *de legitim. lib. 3. tit. q. 31. n.* 1. & plures alij, quos Farinacius *d. q. 191. §. 1. n. 19. & 32.* refert, qui fundatur *in d. Auth. idem est de Nestorianis, & d. §. generalem prouidentiam*, ex quo eadem *Auth. idem de Nestorianis*, desumpta est. 464

§. XLI.

Filij etiam orthodoxi patris hæretici iure Canonico priuantur hæreditate.

CÆterum quidquid sit de iure ciuili, certum est de iure Canonico *per c. vergent. de hæret.* (per quod ius ciuile in præfatis legibus, & Auth. *n.* 461. adductis correctum est) filios ob parentũ hæresim priuari hæreditate, & successione parentũ hæreticorũ. Ita omnes Doctores præallegati *loc. citat.* Clarus, *verbo, hæresis n.* 52. Menoch. *d. casu 546. n.* 15. Couarruu. *lib. 2. var. c. 8. n.* 2. Versic. *1. an ob crim.* Merlin. *d. q. 31. n. 2. 3. & 4.* & cæteri Iurisperiti communiter, quos latè referunt Farinac. *d. q. 191. §. 1. n. 1. & n. 19.* & Aug Barbos. *ad d. c. vergent. n.* 25. vbi S. Pontifex in Versic. Nec huiusmodi arguit de criminibus læsæ Maiestatis humanæ, vt *in d. Auth. Gazar.* 465

ad crimen læſæ Maieſtatis Diuinæ arguendo de minori ad maius, quod ſi in crimine læſæ Maieſtatis humanæ filij priuantur hæreditate paterna *dict. leg. quiſquis, Cod. ad l. Iuliam Maieſtatis*, multò magis priuari debent in crimine læſæ Maieſtatis diuinæ, quod maius delictum eſt. Nec huiuſmodi ſeueritas (ſubdit Pontifex) admirationem alicui afferre debet, cum iuxta Canonicas ſanctiones, quandoque feratur vltio non ſolum in Authorem ſcelerum, ſed etiam in progeniem damnatorum, & aduertendum non ſolum filios legitimos, ſed etiam illegitimos, tam naturales, quam ſpurios, cuius pater ſit notus, priuari hæreditate ob paternam hæreſim iuxta Doctores communiter, quos refert Farinacius *dict. quæſtione* 191. §. . *numero* 9. tum ne plus habeat luxuriæ, quam caſtitatis; tum quia in eiſdem militat eadem ratio, quæ in filiis legitimis.

466 Quæ diſpoſitio iuris Canonici ſeruanda eſt, & ſeruatur etiam in terris Imperij, & in foro Cæſaris vbique in orbe Chriſtiano, tum quia iuxta ſententiam magis communem, etiam iure ciuili *in dict. Auth. Gazaros*, filij priuãtur hæreditate parentum hæreticorum; tum quia in crimine merè Eccleſiaſtico, quale eſt hæreſis, ſeruatur ius Canonicum; & ita tenent Doctores communiter, quos late refert Farinacius *d. quæſt.* 191. §. 1. *numero* 33.

§. XLII.

Filij orthodoxi ob paternam hæreſim an priuentur legitima.

467 CONtrouertitur primò an eodem iure Canonico *d. cap. vergentis* filij Catholici ob paternam hæreſim priuentur etiam legitima, quatenus iure ciuili debita, & excedit alimenta vitæ ſimpliciter neceſſaria; an verò eadem legitima ſit ex bonis patris hæretici confiſcatis detrahẽnda.

Non priuari legitima, ſed eis fore reſeruandam tradunt Doctores *ſupra n.* 417. allegati Ioannes à Roja *ſing.* 95. *&* 47. Surdus *conſ.* 386. *numero* 13. & alij relati à Mangilio *loco ſupra dicto numero* 437. *citato*

468 Communis tamen ſententia eſt, eoſdem filios licet orthodoxos excludi à legitima, ita Scribentes, *in dict. capit. vergentis*, Rolandus *dict. conſ.* 8. *numer.* 43. *& ſequentibus.* Petrus Barboſa *dict. p.* 4. *numero* 84. Ricciullus *de iure perſon. lib.* 5. *dicto capite* 40 *numero* 10. Surdus *de alimentis titulo* 1. *quæſtione* 31. Merlinus *dict. quæſtione* 31. *numero* 4. *&* 5. Farinacius *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 24. *num.* 44. *& de hæreſi d. q.* 191. *num.* 2. Graffius *deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 9. Auguſtin. Barboſa *collect. ad d. cap. vergentis num.* 26. *de hæreticis*, & plures alij Iuriſperiti à Farinacio, Rolando, & Auguſt. Barboſa *locis citatis* relati. Et ex Theologis Sanchez, Rebellus, Fagundez *locis ſupra n.* 419. *&* 442 *allegatis* & Caſtrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 5. *puncto* 11. *n.* 20. & ratio eſt, quia ob crimen paternum læſæ Maieſtatis humanæ filij excluduntur à legitima iuxta *dict. l. quiſquis*, § *filij verò Cod. ad l. Iul. Maieſtatis*, vt tradunt Doctores communiter, vt *ſuprà num.* 416. notatum eſt; ergo multò magis erunt excluſi ob crimen paternum hæreſis, quod eſt delictum grauius; quo argumento vtitur Sum. Pontifex *in d. cap. vergentis*, ad probandum bona hæretici debere confiſcari; ſicut confiſcantur ob delictum læſæ Maieſtatis humanæ filiis delinquentis vita ſolummodo, ex miſericordia conſeruata, *vt eodem cap. vergentis* dicitur.

§. XLIII.

Filij orthodoxi ob paternam hæreſim an priuentur alimentis ſequuta ſententia declaratoria hæreſis, & publicatione bonorum.

COntrouertitur ſecundo, an ex bonis paternis ob hæreſim patris confiſcatis filiis orthodoxis à fiſco
debeantur alimẽta, an verò iidem filij ſicut legitima ita 469
etiam alimẽtis ad vitã ſuſtentandã neceſſariis priuẽtur.

Filios etiam alimentis ob paternam hæreſim priuari *in d. c. vergent. & in d. Auth. Gazaros* tradunt Corduba à Lara *in d. §. ſi mater n.* 16. Decianus *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 45. *n.* 3. P. Barboſa, & Ricciull. *loc. n. præced. cit.* Surd. *d. q.* 31. *n.* 24. Aug. Barb. *d. collection. ad d. c. vergentis* 27. alij Iuriſperiti à Farinacio *d. q.* 191. §. *n.* 5. Aug. Barb. *d. n.* 27. relati. & ex Theologis Sanchez, Rebell. & Fagund. *loc. n. præced. alleg.* & idem Fagundez *lib.* 2. *c.* 19. *n.* 5. *& ſeq.* Poteſt probari hæc ſententia argumentis *ſupra n.* 442. *adductis*, cum *in d. cap. vergentis*; S. Pontifex contra hæreticos, & eorum filios decernat eaſdem pœnas, quæ contra criminoſos læſæ Maieſt. humanæ ſtatutæ ſunt, *d. l. quiſquis, Cod. ad l. Iul. Maieſtat.* in qua filiis vita tantum ex miſericordia conſeruatur, & dicitur eos debere viuere in perpetua egeſtate; quæ omnia indicant priuationem etiam alimentorũ ſimpliciter vitæ neceſſariorum iuxta tradita *d. n.* 442. Præterea Sanchez, & Fag. probant, quod propter atrocitatem teterrimi criminis in Deum, ius ciuile, & Canonicũ potuit filios priuare etiã alimentis iuxta tradita *ſup. n.* 443. & atrocitatem criminis fuiſſe rationẽ, cur filij etiam alimentis priuarentur; vt hac, & aliis ſpecialibus pœnis homines à tali crimine arcerentur, tradunt Ricciull. & Corduba *loc. cit.* Decla-
rant tamen Rebell. & Fagundez priuari filios alimẽtis 470
ſolum poſt ſententiã criminis declaratoriã, & bonorum publicationem; ante latam autem ſententiã hæreſis incurſæ alimenta filiis indigentibus eſſe ex bonis paternis præbenda; neque abſque graui peccato poſſe illis negari. Quare Fagund. *d. c.* 19. *n.* 9. reprehendit morem aliquarũ regionũ, in quibus ſtatim ac parentes ob crimen hæreſis in carcerem detruduntur, bona illorum illico capiuntur, & ſub cuſtodia fiſci ponuntur, excluſis filiis ipſorum, relictis abſque vllo vitæ ſubſidio: quod ſine maximæ crudelitatis nota fieri non poſſe rectè ait; nam dum parentes illorum de hæreſi iudicum ſententia non damnantur, de illorum bonis ſaltem moderatè ſuſtentandi ſunt, quia id & ratio naturalis, & pietas Chriſtiana videtur edocere.

Contrarium & filios orthodoxos ob parentum hære-
ſim nõ priuari alimentis, ſed ex bonis cõfiſcatis eſſe alen- 471
dos, ſi inopes ſint, & aliundè nõ habeãt, vnde viuere poſſint, docẽt magis cõmuniter Doctores; ita Doctores *ſupra n.* 438. 444 *&* 467. relati Corraſius *in l. qui liber. n.* 62. *ff. de ritu nupt.* Rota Rom. *parte* 4. *diuerſ. dec.* 747. *n.* 10, vbi etiã filiis ſpuriis hæretici deberi alimenta tradit; idque docuiſſe plures alios Iuriſperitos, quos *ibidem* latè refert, Merlin. *d. q.* 31. *n.* 12. *&* 13. Farin. *d. q.* 191. §. 1. *n.* 6. & nouiſſimè Io. Nic. Lucidor. *de illeg. Cler c.* 19. *n.* 12 & hanc ſententiã ſaltẽ ex æquitate tenendã eſſe, & in praxi ab inquiſitoribus ſeruãdã tradidere Siman *Cathc. inſt. tit.* 29. *rub. de filiis, & minor. n.* 12. Pegna *in addit. ad Eymericum in direct. Inquiſ. p.* 2. *com.* 9. *ad d. c. vergentis.* Surdus *conſ.* 386. *num.* 13. Ricciullus *d. cap* 40. *num.* 17. Ioannes Lupus, Segouienſis, & Palacios Rubios à Corduba *d. n.* 8 relati; ibi enim Doctores (& idem notauit Fagundez *d. cap.* 19. *numer.* 7.) tradunt Inquiſitores pueris, & puellis hæreticorum damnatorum pauperibus relictis debere prouidere, ſi ſint orthodoxi, vel ex animo, & ſincere ad fidem conuertantur, vt ſcilicet alantur, & educentur habita ratione ætatis,

&

& seruis apud aliquos viros Catholicos, religiosas, vel honestas fœminas, à quibus in bonis moribus, & fide instituantur; idque ob imbecillitatem sexus, & ætatis. Hanc sententiam probant tradita *supra numer.* 444. *ad* 447. eo enim ipso quod ius Canonicum *in d. cap. vergentis*, sicut ius ciuile *in d. l. quisquis Cod. ad l. Iuliam Maiestatis*, concedit filiis Rei læsæ Maiestatis humanæ, permittit filiis hæretici vitam, ex consequenti censetur concedere illis alimenta, saltem vitæ simpliciter necessaria, sine quibus viuere non licet; *allegata lege necare, ff. de liber. agnosc.* In præsenti etiam locum habet illud, quod diuersa est ratio alimentorum, & legitimæ, & cum ius alimentorum, quod habent filij aduersus parentes habentes bona, ex quibus illos alere possunt, non possit in foro conscientiæ ab illis, absque eorum culpa auferri; semper transeat ad quemcumque successorem vniuersalem; & licet ob delictum patris atrox filij possint puniri aliis pœnis, non tamen corporali, seu vertente circum vitam corporalem, qualis est ablatio seu priuatio alimentorum, sine quibus homo non potest viuere.

472 Et prædicta procedunt etiam in filiis illegitimis, etiam spuriis, vt cum aliis tradunt Rota *loco citato.* Merlinus *d. numer.* 22. & probat ratio adducta *supra numere* 445.

§. XLIV.

Filiæ ob paternam hæresim, an priuentur dotibus, an verò dos illis à fisco ex bonis paternis confiscatis debeatur.

CONtrouertitur tertiò; An filiabus orthodoxis patris hæretici debeantur dotes ex bonis paternis confiscatis.

Confiscatis bonis paternis ob hæresim patris filium
473 non teneri ex iisdem bonis dotes eius filiabus dare tradunt P. Barbosa, Surdus, Ricciullus, Sanchez, Rebellus, Fagundez *locis supra n.* 440. & 470. *relatis.* Corduba *loco eod. n.* 470. *citato.* Simanca *Cathol. conf. tit.* 9. *rub. de bonis hæret. n.* 23. & 24. Gabriel Quemada, & Didacus Carrera, quos Farinacius *d. q.* 191. §. 3. *n.* 8. refert; vbi etiã dicit id esse de mente omnium Doctorum, quos *d.* §. 1. *n.* 5. latè cumulat; eo quia generaliter dicunt propter paternam hæresim filios priuari omnibus paternis bonis. Peregrinus *de iur. fisci lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 76. *fin.* Aug. Barbosa *coll. ad d. cap. vergentis*; *n.* 18. *de hæreticis*, alios allegans, & Azor *p.* 1. *lib.* 8. *c.* 12. *q.* 6. quæ omnes nituntur eo fundamento, quòd *d. cap. vergentis* filij patris hæretici afficiũtur iisdem pœnis, quibus *lex quisquis, Cod. ad l. Iul. Maiestatis* puniuntur filij ob crimen, paternum læsæ Maiestatis humanæ, dicta autem *l. quisquis* filij vtriusque sexus delinquentis Rei læsæ Maiestatis humanæ. Excluduntur omnes à bonis paternis confiscatis, & consequenter etiam priuantur dotibus iuxta tradita *supra n.* 419. & 442.

Hinc non solum fiscum non teneri filiabus patris
474 hæretici dotes dare, sed si à patre hæretico occulto post crimen hæresis commissum fuerint constitutæ siue pro matrimonio carnali, siue pro spirituali, scilicet ingressu in Monasterium, siue etiam pro Ecclesia, aut Capella, huiusmodi dotes posse à fisco reuocari, tradunt Simanca, Azorius, P. Barbosa, Rebellus, Aug. Barbosa *loc. allegat.* Sanchez *d. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 57. & alios allegans Ricciullus *d. lib.* 5. *cap* 40. *n.* 14. 15. & 16. qui tamen *n.* 17. addit, quod etsi hæc vera sint de iuris rigore; nihilominus propter bonum publicum, ne mulieres carnaliter, vel spiritualiter nuptæ derepente remaneant indotatæ, & sic mundus litibus repleatur, ex æquitate recipi potest, vt dotes remaneant; siquidem æquitas, ne tot actus reuoluantur apud principes, & tribunalia suprema aduersus iuris rigorem id postulat, quod ex ea confirmat, quia licet de iure pecuniæ creditori potiori soluta possit ab anteriori reuocari, vt latè Paulus *cons.* 69. *numero* 1. & Surdus *cons.* 5. *numero* 25. nihilominus vbi pecuniæ sunt bona fide solutæ, ne mundus litibus inuoluatur, non posse ab anteriori reuocari iuxta tribunalium praxim tradunt Afflictus *dec.* 190. Capycius *decis.* 178. & Rota à Ricciullo *d. cap.* 40. *numero* 17. relata. Quin etiam si agatur de filia alicuius magni Principis hæretici, fiscum debere illam dotare tradit Franciscus Pegna à Farinacio *d.* §. *n.* 8 relatus.

Contrarium & filios orthodoxos ob paternam hære- 475
sim non priuari dote, sed à fisco ex bonis paternis confiscatis debere dotari docuerunt Plotus, Franciscus Becius, Afflictus, Ioannes de Lignano, Corrasius, Maugelius *locis supra numer.* 430. 437. 439. 440. & 441. relat. Merlinus *alleg. q.* 31. *numer.* 30. Ioannes Nicolaus Lucidotus *de illegitim. Clericorum citato cap.* 19. *numero* 12. & *de æquitate Canonica*, idem sentiunt Ioannes Royas *singul.* 47. & Farinacius *d. quæst.* 191. §. 1. *numero* 8. Versic. *contrarium.* Probatur, quia à fisco filiis orthodoxis debentur alimenta, vt *supra numer.* 421. probatum est: ergo & filiabus hæretici legitimis, & illegitimis ex bonis confiscatis debetur dos, quæ loco alimentorum est; vt Bartholus *in l. fin. ff. de iis quibus vt indign.* & alimẽta, ac dos à pari procedunt, vt sæpiùs *in præcedentibus* dictum est. Et fortius, ac multo magis debetur dos, quam alimenta ad euitandum in fœminis periculum impudicitiæ, quod illis imminere facile potest, si ob defectum dotis nequeunt nubere.

§. XLV.

Pœna priuationis hæreditatis, & legitimæ statuta contra filios orthodoxos patris hæretici, an extendatur ad nepotes.

VTrum verò pœna priuationis hæreditatis, & legiti-
mæ statuta *in d. c. vergentis de hæretic.* afficiat ne- 476
potes, videntur sentire communiter Doctores eam pœnam extendi ad nepotes tantum ex linea masculina, Doctores ita sentientes referunt, & sequuntur Molina *de iustit. tom.* 3. *disp.* 658. *num.* 19. & Farinacius *d. disp.* 191. *numero* 21. & 30. & Merlinus *d. quæst.* 31. *num.* 11. & ita oportet sentiant etiam Peregrinus & alij *supra num.* 434. relati. At contrarium, & non comprehendi videtur rectè sustineri posset, quia dictum *caput vergentis* intelligendum est iuxta dispositionem *l. quisquis Cod. ad l. Iuliam Maiestatis*, quam allegat, dum pœnam confiscationis bonorum contra hæreticos statuit. Iuxta verò *d. legem quisquis*, §. *filij verò* probabile est non comprehendi nepotes, vt *supra d. n.* 454. notatum est.

§. XLVI.

An dicta pœna afficiat solum filios conceptos post commissum crimen hæresis.

VTrum etiam præfata pœna comprehendat filios
natos, aut conceptos antè commissum crimen hæ- 477
resis; an verò solum conceptos post crimen. Comprehẽdere etiam natos, aut conceptos ante crimen hæresis patratum, tradunt communiter Doctores, quos referunt Farinac. *d. q.* 191. §. 1. *n.* 40. Sanch. *in sum. lib.* 2. *c.* 27. *n.* 9. & Merlin. *d. q* 31. *n.* 29. ita sentiunt iidem Farinacius, & Merlinus, qui etiam refert ita censuisse Rotam: & ita oportet sentiant Rolandus *loco supra numero* 455. *citato*, & alij, quos idem Rolandus, Farinatius, & Sanchez *locis eodem numero* 455. *relatis* referunt; quorum fundamentum præcipuum est, quod *dict. cap. vergentis*

sicut & dict. *lex quisquis* loquuntur absolutè, & indistinctè de filiis, & sic videtur expressè comprehendere etiam filios natos, & conceptos ante delictum.

478 Contrarium, & pœnam *dict. cap. vergentis* quoad filios non procedere nisi in filiis conceptis post commissum hæresis delictum. Ita Ananias *in dict. cap. vergentis numero* 17. *de hæreticis*. Simanchas *Cathol. instit. tit.* 29. *rub. de filiis*, *& minor. numero* 22. *& sequent.* Clarus §. *hæresis num.* 12. Ludouicus Molina *de primog. lib.* 4. *cap. vltim. numero* 55. Alter Molina *de iustitia tom.* 3. *disp.* 658. *numero* 20. Sanchez *lib.* 2. *Sum. c.* 27. *numer.* 10. *& sequen.* & plures alij Iurisperiti à Farinacio *d. quæst.* 191. §. 1. *numero* 39. & Sanchez *dict. cap.* 27. *num.* 14. relati. Et hanc senten iam latissimè probant Molina Theologus, & Sanchez *locis citatis*; sed præcipuè ea ratione, quod cum versemur in materia odiosa, & præsertim, vt innocentes puniantur, filij nati, aut concepti ante crimen hæresis, aut læsæ Maiestatis humanæ non sunt censendi filij patris hæretici, aut perduellionis, seu non sunt computandi inter filios hæretici, aut perduellionis; in dict. autem *l. quisquis*, *& d. cap. vergentis* ponuntur filij patris perduellionis, & hæretici; & sic est sermo de filiis comparatione qualitatis patris, & consequenter formaliter de filiis, qui post eam qualitatem nati, aut concepti sunt; huncque intellectum exigit odium legis, præsertim innocentem punientis; quod latiùs exemplis declarat *loco citato* Molina.

§. XLVII.

Filij orthodoxi an priuentur hæreditate materna ob matris hæresim.

VTrum quoque filij orthodoxi priuentur materna hæreditate etiam quoad legitimam ob matris hæ-
479 resim, affirmarunt plures Iurisperiti, quos referunt, & sequuntur Farinacius *d. q.* 191. §. 1. *num.* 20. & Merlinus *de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *citata, q.* 31. *n.* 10. sed contrarium rectè sustineri potest propter tradita *supra numero* 451.

Plura de hac materia confiscationis bonorum ob crimen hæresis, & quando necnè filij priuentur hæreditate parentum hæreticorum, videantur apud Farinacium *de hæresi d. q.* 191. Merlinum *d. q.* 31. Molinam *tom.* 3. *de iustitia d. disp.* 658. Azorium *p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. & Sanchez *d. lib.* 2. *Summa cap.* 17. *cum pluribus sequentibus.*

480 Ex dictis colligitur filios hæretici in foro conscientiæ posse occultè surripere ex bonis paternis, etiam extra extremam necessitatem, tantum, quantum ad sui commodam sustentationem requiritur; quod tenent Gulielmus, Benedictus, & Palaus *locis supra n.* 460. *cit.* & probant etiam *ibid.* tradita.

§. XLVIII.

Donatarius omnium bonorum paternorum an teneatur, & cogi possit alere filios pauperes donatoris, etiam illegitimos, & spurios.

DVbium octauum an donatarius vniuersalis omnium bonorum paternorum teneatur ex bonis do-
481 natis alimenta præbere filiis pauperibus, & non habentibus aliunde, vnde se alere possint.

Hucusque actum de obligatione alendi filios, qua adstringuntur patris hæredes proprij ex testamento, vel ab intestato, & tanquam hæredes censentur, vt porè successores vniuersales in omnibus bonis paternis, vt sunt fiscus, Monasterium, possessor maioratus. Restat modo videre, an quilibet bonorum paternorum possessores, etiam si non sint, nec censeantur hæredes teneantur alere filios eius, cuius bona possident. In hoc igitur dubio, quæritur an donatarius omnium bonorum, seu qui ex titolo purè lucratiuo possidet omnia bona paterna, teneatur, & cogi possit alere filios inopes illius cuius bona possidet.

Doctores asserunt communiter donatarium (estò ad- 482
uersum eum non detur actio personalis, nec præcisè cogi possit ad alendum) si tamen recuset alere, officio iudicis (quod impertitur contra tertium possessorem *l. quando* §. 15. *autem, ff. de edendo.* & post alios Gaspar. Anton. Thesaurus *quæstion for. lib.* 2. *qu.* 67. *numero* 19.) posse, & debere cogi alere filios donatoris etiam illegitimos, & spurios. Ita Ripa *in l. si vmquam quæst.* 27 *Cod. de reuocanda donatione*, Rolandus à Valle *cons.* 54. *numer.* 17. *vol.* 2. Couarruuias *de sponsalibus p.* 1. *cap* 8. § 6. *numer.* 14. Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæstion.* 50. *numero* 1. Antonius Thesaurus *decis.* 218. *num.* 8. Gaspar. Ant. Thesaurus *d. quæst.* 67. *num.* 20. Giurba latè *decis.* 5. *a num.* 29. *n.* 43. *&* 44 46. *&* 47. Steph. Gratianus *discept. for. tom.* 2. *cap.* 247. *numero* 59. Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.* 19. *num.* 9. Salgado *in labyrintho p.* 2 *cap.* 14. *numer.* 108. *&* 113. & alij Iurisperiti à Surdo, & Giurba relati, & ex Theologis Azorius *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 5. *quæst* 5. & alij *supra n.* 332. allegati: ratio est, quia etsi donatarius alias non teneatur ad debita defuncti (vbi donatio nõ fuerit in fraudem creditorum) vt Antonius Thesaorus *d. numero* 8 & esto non detur hypothecaria pro alimentis filiorum contra tertium possessorem paternorum bonorum (vt *infra*) nec onus alendi filios sit reale bonis ipsis paternis inhærens; & ita filiis contra donatarium non competat actio, seu ius in re; neque actio personalis propria, nihilominus cum alimentorum ea præstatio ex æquitate naturali procedat, dari debet contra donatarium omnium bonorum paternorum possessorem actio officio iudicis, quod in æquitate fundatur, & ratione eiusdem æquitatis in hac materia alimentorum latissimum est, & solet plerumque à ratione iuris recedere, vt Glossa *in* §. *item nobis*, versic. *nihil suum instit. per quas personas nobis acquir.* & alij, quos Gaspar. Thesaurus *d. q.* 67. *numer.* 19. *fin.* allegat; & idem iudicis officium impleretur, etiam cessante actione; vt Thesaurus *d. num.* 19. cum aliis. Quare quod Merenda *contron. iur. tom.* 3. *lib.* 13. *cap.* 3. *num.* 28. ait, scilicet contra tertium possessorem omnium bonorum paternorum ex titulo lucratiuo pro alimentis filiorum non posse agi, eo quod semper opus sit, vt is qui possessorem ratione suæ possessionis vult conuenire habeat ius in re ab ipso possessa §. *omnium, instit. de action. & l. actionum, ff. de act. & oblig.* non est contra præfatam communem Doctorum Couarruuiæ, & aliorum, qui non aiunt contra donatarium omnium bonorum paternorum filiis competere actionem in re, neque præcisam coactionem; sed solum dari actionem ex officio iudicis, seu donatarium officio iudicis in æquitate fundatum debere cogi filiis pauperibus alimenta ex bonis à patre titulo lucratiuo habitis præstare. Confirmantur prædicta ex doctrina pariter communi Doctorum (de qua Merlinus *de legitima lib.* 2. *tit.* 1. *quæstion.* 18. *numero* 1. 2. 3. *&* 4. cum aliis) quod ex bonis patris donatione, & alio titulo lucratiuo alienatis deducitur legitima. Procedere etiam prædictam communem, quod filios siue legitimos, siue illegitimos post donationem conceptos, in terminis notant Ripa, & Lucidorus *locis citatis*, quod alia non eget probatione.

§ XLIX.

§. XLIX.

Filijs pro alimentis an competat hypotheca in patris bonis ad quoscumque possessores bona titulo lucratiuo, vel oneroso transeant.

CONtrouersia est inter Doctores an pro alimentis tacita hypotheca filiis tam legitimis, quam illegitimis dentur in bonis patris ad quemcumque possessorem transeant, siue titulo lucratiuo, siue oneroso; itaut onus alendi liberoa transeat etiam in singularem successorem, qui titulo oneroso, nempè emptionis, similisvé contractus bona patris obtinuit, & possidet.

483 Sententiam affirmatiuam tenuerunt Castrensis *cons. 8. vol. 1.* Durantes *de arte testandi tit. 3. de liber. institu. caut. 17. num. 7.* Decius *cons. 376. numer. 3.* Becius *cons. 8. num. 7. 11. & sequentibus*, & Lupus *in cap. per vestras. § 23. num. 16 de donat. inter virum, & vxorem*, & pro hac sententia videntur stare Doctores, qui volunt onus alendi liberos esse reale bonia paternis affixũ, & inhærens illaque comitans, quos Doctores allegaui *supra numer. 354.* Durantes probat *per textum in l. 2. ff. de alimen. legatis.*

484 Contrarium tamen sententiam, & filiis non competere hypothecam in bonis patris atque ita onus alendi liberos non transire in singularem successorem bonorum patris, aut in eum, qui patris bona titulo emptionis, similisve contractus possidet, docent magis communiter, Iurisperiti, ita Couarruuias *loco supra num. 481. citato* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit, num. 81. ff. de liber. agnosc.* P. Barbosa *ad l. 1. part. 4. num. 71. Versic. qua tamen ratio. ff. soluto matr.* Surdus *de alimentis tit. 8. priuil. 51. num. 2.* Giurba *decis. 5. num. 46.* Merenda *contr. iur. tom. 3. lib. 13. cap. 1. num. 1. & cap. 3. numer. 17. 18. 19.* Gaspar Antonius Thesaurus *qq. for. lib. 2. quæst. 67. num. 18. & 20. fine*, Ioannes Lupi *de illegitimis comm 2. ff. num. 29. initio*, Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis clericorum cap. 19. num. 1. & 16.* Salgado *in labyrintho part. 1. cap. 14. num. 89. & 109. 110. 111.* Stephanus Gratianus *tom. 2. cap. 366 num. 2. 3. & 6.* & alij ab eodem Gratiano, Salgado, & Barbosa relati, & ex Theologis Azorius *part. 1. lib. 2. cap. 5. quæst. 5. Versic. quares*, & alij *supra num. 351.* allegati, nullo enim iure probatur huiusmodi hypotheca; & licet pater teneatur alere filios inopes; nihilominus iure naturali, & positiuo attentis habet bonorum suorum liberã administrationem, & viuens potest illa alienare validè, dummodo non in fraudem legis, vt *supra num. 354.* (vbi assignata est differentia inter hæredem, & successorem; vniuersalem bonorum patris, & emptorem illorum singularemque successorem) notatum est, & expresè tradit *loco citato* Corduba, & etiam Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 50. num. 2.* neque obstat *d. lex. 2. ff. de alim. legatis*, nam hæc lex (vt Couarruuias post alios notauit) habet locum duntaxat in bonia, quæ expresè designantur in testamentis, vel in contractibus ad alimenta alicui præbenda. Hinc licet vbi pater ære alieno ingenti detineretur, præsertim contracto male vtendo bonis ad fauorem filiorum fore deducenda alimenta, asseruerint Cassius, Durãtes, Becius *locis citatis*, & relati à Merlino *de legit. lib. 5. tit. 3. quæst. 6 num. 26.* addunt etiam ita in facto Forliuij iudicatum fuisse, idque ob dictum fundamentum, quod onus alendi filios inhæreat bonis, & bona paterna intelligantur obligata, & consequenter stãte hac obligatione anteriore, filij sunt creditoribus patris præferendi; nihilominus iuxta tradita dicendum est dicta alimenta non esse deducenda, nisi æs alienum à patre dolosè, & in fraudem esset contractum iuxta tradita *infrà num. 487.* & ita creditores patris hypothecarios præferri filiis alimentariis pro alimentis agentibus, tradit Salgado *d. num. 89.* asserens esse conclusionem verissimam, & communem, eo quod filij pro alimentis habeant solùm actionem prætendere ad ea consequenda.

Igitur si fuerint in testamẽto certa corpora, seu bona 485
designata pro præstatione alimentorum, huiusmodi bona pro alimentis remanent particulariter affecta, & tacite hypothecæ subiecta, obligatioque ista alimentorum sequitur quemcumque possessorem illorum bonorum ex communi Doctorum sententia, ita Azor *in summa, ff. de alimen. leg. numer. 5.* Bartolus *in d. l. 2. & in l. Lucius, ff. de alim. lega: & in l. fundus de annuis legatis*, Couarruuias *60. num. 481. citato* Guido Papa *quæst. 76. numer. 1.* Surdus *d. priuil. 51. numer. 3.* Gaspar Antonius Thesaurus *d. numer. 18. & numer. 20.* Giurba *dicta decis. 5. numer. 13.* Stephanus Gratianus *d. cap. 366 numero 6.* Salgado *dicto cap. 24. numer. 98. & 99.* & alij Iurisperiti a Couarruuia, & Giurba relati & ex Theologis Azorius *loco citato*, & colligitur *ex d. l. Lucius.* An verò regulare sit, vt vbi aliquid debetur, vel relinquitur super certis bonia, vel præstandum ex tali fundo, ea censeantur obligata pro tali relicto, vt Aymo. *cons. 20. numer. 10.* & alij à Surdo *tit. 8. dicto priuilegio 51. numero 4.* relati, an verò id singulare, & speciale alimentorum fauore, & in aliis fauorabilibus relatis causam piam concernentibus, vt Guido Papa *dict. quæst. 576. num. 1.* Gigas *de pensionibus q. 51. num. 3.* videatur Surdus *dicto priuilegio 51. numer. 4. cum sequentibus*, vbi & ipse *numer. 4.* tenet esse speciale in alimentis *d. l. Lucius*, eo quod (ait) si aliud quid relinquatur præstandum ex tali fundo datur sola actio personalis, non verò realis, *l. fin. in fine, ff. de contrah. empt. & l. liberto iuncta glossa, ibi, ff. de annuis leg.*

Vtrum verò contra singularem successorem ex ti- 486
tulo oneroso, si possideat omnia patris bona, vel maiorem partem bonorum, filio inopi detur, seu dari debeat actio ex officio Iudicis, sicut *supra numer. 482.* conclusum est dari talem actionem contra donatarium, & possessorem omnium bonorum patris ex titulo merè lucratiuo. Affirmatiuè respondet Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 50. numer. 2.* eo quod (inquit) militet contra eum eadem æquitas, quæ contra possessorem omnium bonorum ex titulo lucratiuo, contra ementem verò aliqua bona ait non dari talem actionem, quia contra illum ea æquitaa non militat. Etsi huic responsioni ait obstare regulam, quod pater potest de bonis suis liberè disponere præcipuè titulo oneroso seclusa fraude, & fictione.

Hanc tamen Surdi responsionem refutat Gaspar Antonius Thesaurus *d. quæst. 67. numero 10.* quia si esset vera, etiam pro legitima ad filios competeret actio contra emptores, & alios creditores, quod negant communiter Doctores, quos referunt Merlinus *de legitim. d. lib. 1. tit. 1. quæst. 18. 19.* & Gratianus *d. cap. 66. numero 3.* & numquam fuisse obseruatum sub prætextu huius æquitatis, ait *loco citato* Gaspar Antonius Thesaurus.

Verum autem est, quod Surdus *d. quæst. 50. num. 3.* 487
& cum aliis Merlinus *de legitima dicto 5. tit. 3. quæst. 6. num 24 & 25.* aiunt, scilicet pro alimentis filiorum dari actionem contra singularem successorem ex titulo oneroso, si pater alienat bona fictè, vel in fraudem ad eludendum filium, vt si fingat vendere, & confiteatur recepisse pretium, quo casu venditio, seu alienatio non præiudicat filiis quoad legitimam, vt tradunt communiter Doctores, quos referunt, & sequuntur Surdus *d. numer. 3.* & Merlinus *de legitima, lib. 2. tit. 1. quæst. 18. & d. quæst. 6. num. 22.* & ita etiam Ioannes Lupi *dicto num. 29. versic. verũ traditionem* Ioannes Nicolaus Lucidorus *allegat. n. 1.* ac etiã Ant. Thesaurus *decis. 21 t. n. 11.* vbi post relataui Durantis opinionem, illam admittit solum, quando bona alienata cessent à parentibus in fraudem, tunc enim, ait filiis competere actionem

hypothecatam contra tertios possessores ad consequenda alimenta, & aliàs cessare. Addunt Surdus *d. quæst.* 50. n. 5. & Merlinus *eadem quæst.* 6. *num.* 16. quod etiam in casu, in quo pater prodigè, & luxuriosè, seu malè viuendo, vt ludendo, vel aliter malè vtendo dilapidasset, & titulo oneroso alienasset omnia bona, ad fauorem filiorum, daoda esset actio cótra tertios possessores, pro alimentis consequendis; & similiter si pater ære ingenti grauatus esset ob talem dilapidationem, filij quoad deductionem alimentorum præferri debent creditoribus patris dilapidatoris, quibus malè vioendo bona, & se obligauerit, & ita in facto in huiusmodi casibus contra creditores Forliuij iudicatum fuisse testatur Merlinus *in fine dicti art.* 26. quamuis huiusmodi additionem, seu extensionem dubiam satis habeat Ioanoes Nicolaus Lucidotus *d. cap.* 19. *num.* 2. dicens se numquam audisse opinionem Surdi, & Merlini in iudiciis practicari. Verum eam esse maximè conformem æquitati, & seruandam in iudicando existimarem, si emptores, seu creditores, dum à patre dilapidante, & malè vtendo boois, & pecunia ex bonis venditis, vel hypothecatis retracta emerunt bona, nouissent malum patris vsum, vel eum fore malè vsorum pecunia cum euidenti, & vrgenti periculo defectus alimentorum eisdem filiis necessariorum Cum enim in huiusmodi casu, nec pater, nec emptores, seu pecuniã dãtes patri dilapidatori sibi ipsis noto vt tali, excusentur à culpa; de hoc casu, sicut de alio casu alienationis in fraudem legis iudicandum videtur, & conuenit, quod culpa emptorum, seu creditorum illos efficiat deterioris conditionis ad fauorem filiorum. Sed & quando creditores patris ratione vsusfructus bonorũ fideicommissariorum, vel aduentitiorum filij patri debiti durante patria potestate bona iudicis decreto occupaũt (vt posse occupare post Ascaniom Clem. *de patria potest. cap.* 6. *effect.* 12. Couarruuias *var. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 7. & Hondedeum *cons.* 19. *num.* 17. & 18. tradit Ioannes Baptista Costa *de subsidiaria rem. remedio* 4. *n.* 6) ex eisdẽ bonis in subsidiũ à creditoribus debere præstari alimenta filiis asserit idẽ Costa *d. rem.* 6. *n.* 6 post Boërium *decis.* 7. Additetiam idem Costa ex Surdo *cons.* 567. *num.* 3. *vol.* 5 quod licet ex substantia filij, non sit soluendum æs alienum patris, attamen ita prouidendũ est patri ex fructibus bonorum filij, quod creditores debeant pati deductionẽ alimentorum etiam vsufructuarij patris, quia hac via, inquit, consulitur vtrique parti, scilicet, patri, & creditoribus qui si hanc humanitatem abhorreant, cótra propria (more fœminarum) laborant commoda; nã subtractis alimentis necãt vsufructuariũ patrem, cui quantocyus, atque miserrimè cum vsusfructus iactura moriendum esset, & sic finitur vsusfructus, § *vltimo, instit. de vsufruct.* & latè probat Ioannes Castillo, *de vsufructu c.* 6. ita Costa & conformiter æquitati, à qua iudices non debent recedere.

Vtrum autem sicut contra eum, qui à patre emit, vel alio titolo oneroso habuit bona, non competit filiis actio ad alimenta consequẽda, vbi pater absque fraude, & non malè vtendo alienauit; vti etiam si mortuo patre ab hæredibus, vel donatario omniũ bonorũ paternorũ eadem bona paterna essent alienata, nulla contra habẽtes eadẽ bona ab hæredibus, vel donatario dari debeat actio, seu competat hypotheca filiis ad cousequenda alimenta, quæ hæredes, vel donatarius à patre habentes bona præstare adstringuntur iuxta tradita in præcedẽtibus videri potest bona paterna, quæ ab illius hæredibus, vel donatario vniuersali transierunt in alios, tamenere libera ab onere alimentorũ, sicut quãdo à patre ipso titulo oneroso peruenerunt ad tertium possessorem, cum videatur militare eadem ratio liberæ administrationis propriorum bonorum; de quo *suprà num.* 354. & *num.* 484. At nihilominus Antooius Thesaurus *dict. decis.* 211. *citato num.* 11. *fine*, expressè asserit filiis competere actionem hypothecatiam contra tertios possessores, ad quos per alienationem licet onerosam factam ab hæredibus patris bona paterna peruenerunt, idẽ cẽsentur sensisse Rota *decis.* 747. *num.* 6. & 7. *p.* 4. *diuersorum*, & Merlinus *de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *quæst.* 28. *num.* 10. dum dixerũt bona propter pãtris delictum confiscata oneri alimentorum filiis præstandorum subiecta esse non solum, dum penes fiscum existunt, sed etiam cum manent penes quemcumque à fisco habeote causam, vt etiam *supra num.* 432. notatum est, ita quoque expressè Ioanoes Nicolaus Lucidotus *allegato cap.* 19. *num.* 56. vniuersaliter asseroes eos, ad quos bona ascendentium titolo lucratiuo traosierunt (quales sunt eorũ hæredes, vel donatarij omnium bonorum) non posse ampliùs onus alendi, & dotandi filios, & filias aliondè non habentes, quod cum boois hæreditariis, vel donatis ad ipsosmet transiuit, ab iisdem bonis auferre, etiamsi ea booa titulo oneroso in alios transferant. Ratio satis concludeos ea est, quod cum iuxta doctrinam in præcedentibus traditam ea bona à patre, vel auo filiorum traosiuerint ad hæredem, vel donatariũ cum dicto onere alendi filios, & dotandi filias inopes, semper idem onus apud ipsos manet, sicut alia patris defuncti, vel donaoris debita, ante bonorum translationem ab eodem patre contracta prout etiam *in præcedentibus* sæpiùs notatum est agendo de obligatione hæredis patris defuncti alendi, & dotandi filios, & filias inopes eiosdem patris, quã hæres, vel donatarius patris io bonis paternis successor tenetur soluere, nec à solutione alienando bona, se potest eximere, & sic bona ab hærede, vel donatario alienata semper manẽt tam solutioni aliorũ debitorum patris, quam alimentorum, & dotis liberorum eiusdem patris, quibus proindè pro illis cõsequendis dari debet actio contra emptorem hæredis, vel donatarij, qui ante alienationem nõ satisfecit dicto oneri alimẽtorum, & dotis, quare in hæredibus, & donatario patris, nõ est ea libertas alienãdi bona paterna, ab illisque auferendi oous alimentorũ, & dotis, quæ est in ipso patre, cui specialiter leges (vt *supra num.* 354 & 484. notatũ est, & tradunt Doctores *iisdem numeris* allegati) permiserunt, vt posset vioens bona sua libere, & validè alienate, dũmodo non in fraudem legis, quod oon reperitur concessũm hæredi, vel donatario eiosdem patris, ad quos onus patetnum iam transierit.

SVMMARIVM
Capitis octaui.

- *Dubitare tractantes an frater diues vt frater teneatur alere, & dotare fratres, & sorores pauperes. numera* 489.
- *De iure humano frater diues, vt fratar teneatur in subsidium alere sororem pauperem vtrinque coniunctam. n.* 490. *& etiam fratrem vtrinque coniunctum pauperem n.* 491. *&* 492. *& iuxta genus, & conditionem eorum. n.* 493.
- *Parentes strictiori obligatione tenentur alere filios pauperes, quem frater diues fratrem, aut sororem pauperem. n.* 492. *fine.*
- *Tenetur etiam frater diues, vt frater de iure ciuili praebere alimenta fratri, & sorori ex parte patris tantum, si egeant. n.* 494. & 495.
- *Frater, vt hæres matris tenetur alere fratrem, & sororem vterinos tantum pauperes. n.* 496.
- *An frater diues, vt frater obligetur fratres, & sorores vterinos tãtum pauperes alere, negatiua n.* 497. *affirmatiua. n.* 498.
- *Affectio eadem est circã vterinos, quæ circã coniunctos ex parte patris, & vtrinque. ibid.*
- *Intellectus* ad l. cum plures, §. finali de administrat. tutor. *n.* 495. *& duobus sequentibus.*
- *Augumentum de dote ad alimenta valet affirmatiuè, non negatiuè. n.* 499.

Differen

Differentia inter dotem, & alimenta ibid.

Frater diues, vt frater tenetur sororem vterinam pauperem dotare vsque ad quantitatem alimentorum. numero 500.

Agnationum, & cognationis differentia in succedendo ab intestato inter fratres, & sorores hodie est sublata, & post fratres, & sorores vtrinque coniunctos aequaliter vocantur coniuncti ex altero tantum parente. numero 501.

De iure naturali, & lege charitatis frater diues fratri, & sorori in extrema, vel graui necessitate constitutis tenetur subuenire, sicut extraneus. n. 503.

An de iure naturali in foro conscientia sub mortali obligante frater diues, vt frater teneatur in subsidium alere fratres, & sorores pauperes. Negatiua n. 504. affirmatiua, n. 506 507.

Quae alimenta, an solum simpliciter necessaria vitae, an pro dignitate n. 507.

Stante dispositione iuris humani, & legum ciuilium, quòd frater diues, vt frater teneatur, & debeat alere fratrem, & sororem pauperes, an etiam in foro conscientia ad id obligetur sub mortali ad subministranda illis alimenta, & pro dignitate personae. num. 508. 509. 510. & 511.

Si frater, & soror pauperes sint, & frater diues non possit vtrinque subuenire, magis obligatus est praebere alimenta sorori, quàm fratri.

Frater diues, vt frater tenetur alere etiam fratres naturales egenos. n. 512.

In materia alimentorum naturalis non differt à legitimo. ibid.

Frater diues, vt frater tenetur fratres, & sorores spurios vterinos egenos alere pro dignitate, & conditione personae. n. 513. & 514.

An teneatur alere fratres, & sorores spurios ex parte patris pauperes. n. 515. 516. & 517.

Fratres spurij ex parte patris non retinent iura cognationis, nec naturales, aut fratres vocari possunt. numero 515.

Frater diues, vt frater etiam sorori nuptae aliundè non habenti tenetur subministrare necessaria vitae. numero 518.

An etiam fratri, & sorori egenis iustè à patre exhaeredatis. n. 519. & 520.

Quid si fuerint iniustè exhaeredati. n. 521.

Frater an, & quando possit fratri inopi erga se ingrato denegare alimenta. n. 522.

An fratri egeno, qui bona pro alimentis sibi à patre assignata malè consumpsit, teneatur praebere alimenta, & quae. n. 523. ad 526.

Frater non tenetur vt frater alere fratrem, qui ex bonis proprijs, vel artificio, aut officio potest honestè viuere, & quid si solum extra patriam possit honestè viuere. n. 527. & 528.

Primogenitus ex Principis rescripto, vel dispositione statuti, aut consuetudinis successor in tota haereditate in primogenio, aut in toto feudo an teneatur alere secundogenitum diuitem, qui habet aliunde. n. 529. ad 534.

Legitima debetur etiam habentibus vnde se alere possunt. n. 532.

Praeterita alimenta possunt peti, quando debentur iure actionis, & ex dispositione statuti, vel consuetudinis, aut hominis. ibid.

Vita, & militia à primogenito succedente in feudum debetur secundogenito diuiti, & etiam si pater eidem secundogenito aliquid certum, vel aliquid alia bona reliquerit. n. 533.

Frater diues, vt frater tenetur sororem vtrinque, vel ex parte patris coniunctam dotare, vbi nec eius pater, aut mater, caeterique ascendentes, aut eorum haeredes non extant, vel dotare non possunt, nec ipsa aliundè habere potest dotem. n. 536.

Idque procedit etiam in fratre pupillo, aut minori diuite. n. 537.

Vt minor seu eius tutor validè pro dote sororis inopis alienet bona mobilia, & immobilia, an requiratur decretum iudicis. ibid.

An requiritur minoris iuramentum, vt aduersus alienationem praedictam, & promissionem dotis non detur eidem minori restitutio. n. 536. fine.

Sorori habenti aliquid, quod tamen non sufficit ad congruam dotem frater diues tenetur dare supplementum vsque ad quantitatem competentis dotis. numero 538.

Tenetur etiam frater diues ad additamenta dotis, scilicet iocalia, & vestes, quae sponsis dantur. numero 539.

Vltra dotem filiae à patre, vel auo relictam frater haeres tenetur eidem sibi tradere praetensa additamenta dotis, licet in testamentis patris, aut aui non fuerint relicta. ibid.

Frater vt haeres matris eiusdem tenetur dotare sororem vterinam, & ex alio patre natam. n. 540.

Frater diues, vt frater an iure ciuili teneatur in subsidium dotare sororem vterinam inopem, & an vt pro conditione sui generis possit honestè nubere. n. 541. ad 546.

Iuxta legem regum Hispan. 18. tit. 6. p. 6. frater diues, vt frater, an teneatur dotare sororem vterinam inopem. n. 543.

Leges municipales sumunt interpretationem à iure communi. ibid.

Frater pro dotanda sorore vtrinque, vel ex parte patris coniuncta inope potest alienare bona fideicommissi à patre, vel auo paterno constituti, & an etiam pro dotanda sorore vterina. 547.

Pro dotanda sorore vtrinque, vel ex parte patris coniuncta egena, an frater possit alienare bona fideicommissi à fratre relicti, & etiamsi haberet bona propria libera. Negatiuum. n. 548. affirmatiua. n. 549.

An etiam pro dotanda sorore vterina inope. numero 550.

Ex fructibus maioratus, & fideicommissi frater, vt frater tenetur dotare sororem inopem. n. 551.

Frater diues, vt frater an ex obligatione iuris naturalis teneatur dotare sororem. n. 552. & 553.

An ex vi iuris humani teneatur eandem sororem inopem dotare, vt honestè iuxta genus suum possit nubere. n. 554. & 555.

Frater, vt frater an sorori iustè à patre exhaeredatae teneatur dotem dare, si sit pauper. num. 556. & 557.

Constante matrimonio neque pater, neque frater filiam, & sororem semel dotatam, quae dotem etiam absque sua culpa amisit tenetur iterum dotare. n. 558.

Pater filiam à se dotatam semel, si dos absque eius culpa sit amissa, tenetur iterum dotare. n. 559.

Frater diues, vt frater an sororem inopem, quam semel dotauit, si dotem absque sua culpa amiserit, dotare iterum teneatur. n. 559. & duobus sequentibus.

Sermo simpliciter prolatus regulariter intelligitur de prima vice. n. 560.

Limitatur in dispositione legis, & iuris communis, ac statuti, quae nunquam intelligitur de prima vice tantum 559 & 560.

Frater non teneatur dare, vel relinquere legitimam fratri. n. 560.

Si filius legitimam à patre acceptam casu, & absque sua culpa amiserit. Pater viuente tenetur ei nouam legitimam dare, vel relinquere. num. ibid.

Frater diues, vt frater an teneatur dare dotem sorori naturali, & etiam spuriae egenae, quae aliundè habere non potest. Negatiua num. 562. affirmatiua numero 563.

Quod si filia, vel soror spuria dotem datam à patre, vel

fratre

fratre amiserit, an pater, & frater teneatur eam iterum dotare, vt possit secundo nubere. negatiua. n. 564. affirmatiua. n. 565.

In casibus, in quibus frater tenetur dotare sororem, eum non posse apponere pactum, quòd sorore mortua sine liberis ad eundem fratrem transeat, qui Doctores censuerint. n. 566.

Frater dotans sororem inopem ex propriis bonis, & dotans etiam sororem bonis paternis, vel communibus, vel ex legitima sorori debita in ipso dotis contractu potest apponere validè pactum, vt dos ad eundem fratrem transeat ipsa sorore consentiente tacitè, vel expressè. n. 567.

Quid si apponet tale pactum, ipsa non consentiente, vel contradicente, dum dotat ex propriis bonis sororem inopem, quæ aliundè non habet, nec habere potest dotem. n. 568.

Frater clericus beneficiatus ex redditibus beneficij ecclesiastici potest fratres, & sorores pauperes alere, & dotare. n. 569.

Imò si non habet propria bona tenetur ex eisdem redditibus ecclesiasticis fratres, & sorores pauperes etiam vterinos, & etiam spurios alere. numer. 570. 571. & 572.

Et licet quidam asserant non teneri ex eisdem redditibus ecclesiasticis dotare sorores pauperes, verius tamen est obligari si alia bona propria non habent, & dotare etiam vterinas, & spurias. n. 573. & sequentibus.

Patruus diues, vt patruus an teneatur alere nepotem, & neptem ex fratre pauperes, & è contra. negatiua. n. 578. & 579. affirmatiua. n. 580. & tribus sequentibus, quæ intelligitur dum nepos ex fratre eget ipso patruo viuente, non verò si egeret post illius mortem. ibid.

Nepos si sit Dux, Marchio, aut Comes cogendus est alere patruum pauperem, nè in opprobrium mendicare cogatur. n. 579.

Iure ciuili filius fratris in successionibus ab intestato repræsentat personam patris sui. n. 580.

Frater, & soror appellatur filius, & filia fratris. ibid.

Ratio naturalis habetur pro lege. n. 581.

Intellectus ad l. instituto, §. de inofficioso, ff. de inoff. testam. *n.* 578. & 582.

Argumentum de dote ad alimenta negatiuè semper non valet, præsertim quando non est eadem, sed diuersa ratio alimentorum, & dotis. n. 583.

Patruus diues, an teneatur dotare neptem ex fratre inopem. negatiua. n. 584. affirmatiua. n. 585. & quanta debeat esse dos, remissiuè. ibid.

Religiosi an debeant esse solliciti de procurandis alimentis, & dotibus filiis, & filiabus fratrum pauperibus. ibid.

Patruus clericus beneficiatus ex redditibus ecclesiasticis potest, & tenetur alere, & dotare sobrinos, & sobrinas pauperes. n. 586.

Frater & patruus clericus beneficiatus ex redditibus ecclesiasticis dotans sororem, aut sobrinam pauperem, an possit, & teneatur in contractu dotis opponere pactum, vt dos soluto matrimonio ad Ecclesiam reuertatur. n. 587. & 588.

Vitricus non tenetur alere in subsidium priuignos pauperes n. 589.

Vitricus repetit alimenta priuigno præstita absque animo donandi. ibid.

Non censetur tanquam pater, sed vti extraneus respectu priuigni. ibid.

Mater de fructibus dotis non potest alere filios ex alio viro. ibid.

Nouerca non tenetur alere priuignos ex propriis bonis, potest autem, & tenetur alere ex fructibus dotis, qui detractis præstitis in sui viri, & filiorum communium sustentationem supersunt. n. 590.

Ex dictis fructibus non potest alere nouerca filios ex priori matrimonio susceptos; sed tales fructus spectant ad maritum. n. 589. & 590.

Priuignus an teneatur præstare alimenta nouercæ inopi, siue sit hæres patris, siue non, dummodo sit diues. n. 591. & quatuor sequentibus.

CAPVT OCTAVVM.

An frater diues, vt frater, & soror diues, vt soror teneatur alere fratrem, & sororem pauperem, & qui Doctores hac de re agant, & quid de patruo, & vitrico.

QVæsitum primum vtrum frater diues non vt hæ- 488
res patris, aut matris, sed vt frater, fratres, & sorores inopes non habentes aliùndè vnde se alere possint, teneatur alere in subsidium, scilicet quando non extant proximiores coniuncti, nempè pater, aut mater, aut ascendentes maiores ex linea paterna, vel materna, aut descendentes, vel si extent, inpotentes sint ad alendum; neque etiam extent hæredes patris, aut matris, vel aui paterni, aut materni, & è contra an soror pariter diues, non vt hæres, sed vt soror teneatur in subsidium alere fratres, & sorores pauperes nequeuntes aliunde, neque etiam ex honesto artificio habere alimenta.

Dixi non vt hæres, sed vt frater, aut soror. Quia quando frater est hæres patris, an teneatur alere fratres, & sorores pauperes explicatum est latissimè præcedenti, quæsito *a numero* 342.

Difficultas autem esse potest, vel spectato solum iure 489
positiuo, humano, & foro exteriori, vel spectato iure naturali, & foro conscientiæ, & iuxta vtrumque ius, & forum, hic seorsim maioris claritatis gratia agendum est, de qua materia Pontanus *de alim. cap.* 10. Corduba à Lara *in §. idem rescripsit, à num.* 83. *ff. si quis à liberis*, Tiraquellus *de primog. q.* 62. Ludouicus Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 15 *à n.* 57. & *ibidem* Additionator, P. Barbosa *in l.* 1. *p.* 4 *à num.* 124. *ff. soluto matrim.* Garzias *de expensis, cap.* 3 *num.* 34. Antonius Thesaurus *decis.* 192. Mantica *de tacitis, & ambig. lib.* 12. *tit.* 16. Surdus *de alimentis, tit.* 1. *quæst.* 25. Gomez *ad l.* 40. *Tauri, n.* 75. Menochius *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 189. *à num.* 30. Fontanella *de pactis nupt. clausula* 5. *gloss* 3. *à num.* 11. Merenda *controu. iuris, tom.* 3. *lib.* 14 *cap.* 31. Molfes. *ad const. Neap p.* 5. *q.* 11. 10. Valerns *de diff. inter vtrumque forum verbo, alimenta, diff.* 7. Rota *decis.* 538. *p.* 1. *recentiorum*, Caccius, *p.* 1. *c.* 56. *num.* 31. Martius Iuncturinus *cons.* 12. *num.* 22. *cum sequentibus*, & alij Iurisperiti, apud eosdem, & ex Theologis, Molina *de iustitia tom.* 3. *disp.* 616. *num.* 8. Azorius *p* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. Rebellus *de obligat. iust. p.* 2. *lib.* 5. *quæst.* 4. Megala *p.* 2. *instuct. lib.* 2. *cap.* 5. & Fagundez *in decal. lib.* 4. *cap.* 16. & 17.

§. Primus.

Iuxta dispositionem iuris humani an frater diues, vt frater teneatur fratribus, & sororibus pauperibus alimenta præbere, & è contra.

SPectato igitur iure positiuo ciuili certa conclusio 490
est primò fratrem teneri alere sororem pauperem vtrinque coniunctam, scilicet natam ex eodem patre, & matre; ita omnes præallegati Doctores, & alij, qui numero sequenti allegantur, & alij communiter, & colligitur, seu probatur *ex l. tutor secundum dignitatem, §. finali, ff. de administr. tutorum*: ibi *aliud est* (ait Caius) *si matri fortè, aut sorori pupilli tutor ea, quæ ad victum*

necessaria

necessaria sunt praestiterit, eum semetipsas sustinere non possint. Nam ratam id habendum est, nec enim eadem causa est, eius, quod in eam rem impenditur; & quid muneris legatorum vt nomine erogatur. Ex l. 1. §. *sed nonnullos, ff. de tutela, & rationibus distrahendis*, vbi, *sed nonnullos casus posse existere* (inquit Vlpianus) *quibus sine reprehensione tutor author sit pupillo ad diminuendum, decreto scilicet interueniente, velut, si matri, aut sorori, quae aliter se tueri non possunt, alimenta tutor praestiterit*: in his enim textibus, & si haec communis conclusio expresse non traditur, tamen dum ibi approbatur, quod tutor, aut curator, loco, & nomine minoris in alenda sorore paupere, & egente expenderit, virtualiter, & tacite adstruitur, scilicet, quod solutio alimentorum non esset liberalis, seu ex liberalitate tutoria, sed debita, & facienda etiam à pupillo, & minore ex obligatione legali, cum tutor non possit alienare res pupilli nisi ob aes alienum *l. ob aes Cod. de praediis minorum, & l. magis puto, §. si aes alienum, ff. de rebus eorum*; cum ergo tutor possit alienare res pupilli ob alendas sorores, vt probant praecitati textus, sequitur alimenta sororum pauperum censeri aes alienum fratris pupilli, & sic eundem fratrem pupillum obligari sororem inopem alere, vt in simili de dote sorori inopi danda concludunt Corduba *in d. § idem rescripsit. n. 93.* & P. Barbosa *in d. l. 1. p. 4. n. 25.* Ad id quoque eadem ratione probandum Doctores praeallegati, & alij, qui infrà allegantur, & alij communiter adducunt textum *in l. qui filium, ff. vbi pupillus educari debeat*, vbi *existimo* (ait Iulianus) *& si citra magistratuum decretum tutor sororem pupilli sui aluerit, & liberalibus artibus instituerit, cum hoc ea aliter contingere non posset, nihil eo nomine tutela iudicio pupillo, aut substituto pupilli praestare debere.* Qui textus esset clarissimus, si *ibi* ageretur de fratre pupillo, seu minori, qui non esset haeres patris defuncti, sed *suprà n. 345.* dictum est, ibi sermonem esse de fratre haerede patris, qui filiae relicta dote eam excluserat ab haereditate. Praetereà eandem conclusionem probant, tum Textus *in l. manens, ff. de iure dotium*, dicit enim *ibi* Paulus *i. e.* quòd manente matrimonio non perditurae vxori ob has causas dos reddi potest, vt se, suósque alat, vt fundum idoneum emat, vt in exilium, vel in insulam relegato parenti praestet alimoniam, aut egentem virum, fratrem, sororemve sustineat, tum Textus *in l. quamuis ff. soluto matrimonio*; Vbi idem Paulus ait, *Quamuis mulier non in hoc recipiat constante matrimonio dotem, vt aes alienum soluat, aut praedia idonea emat, sed vt liberis ex alio viro egentibus, aut fratribus, aut parentibus consuleret; vel vt eos ex hostibus redimat, quia iusta, & honesta causa est, non videtur malè accipere* in his enim textibus etiam approbatur, quòd vxor ex sua dote in alimentis fratri, & sorori inopi, & egenti praestitis impendit; quo tacitè, seu virtualiter exprimitur solutionem dictorum alimentorum fuisse ex obligatione debitam, qui textus, & si loquuntur in sorore diuite, à fortiori vrgent in fratre diuite; & ita praedictos textus intellexere Iurisperiti communiter; vt mirum videatur, quod Molina *de iustit. tom. 1. disp. 128. §. quartus effectus circa finem, vers. verum frater fratri* praefatam communem conclusionem reuocauerit in dubium, dixeritque non videri sibi certam. Quam tamen firmiùs amplexus est *dicta disp. 616. citato, num. 8 versus finem*: eandem conclusionem probant textus, ex quibus constat fratrem teneri, & cogi dotare sororem vtrinque coniunctam pauperem, quos textus allegant Corduba, & P. Barbosa *locis proximè citatis*, & alij Doctores *numero praecedenti* relati, praesertim Menochius, Mantica, Fontanella, & Tiraquellus; qui enim tenetur dotare, tenetur etiam alere, vt Barbosa *vbi suprà num. 126.* & Fagundez *allegato cap. 16. n. 16.* & Doctores communiter, quos Giurba *decis. 5. num. 12.* & Tiraquellus *d. q. 61. n. 4. & 5.* referunt; quare hanc eandem conclusionem approbant Doctores communiter asserentes fratrem diuitem, vt fratrem teneri dotare in subsidium sororem pauperem, quos Doctores referunt, & sequuntur Tiraquellus, Menochius, Mantica, P. Barbosa, Corduba, Fontanella, Surdus, Martius Venturinus *locis numero praecedenti allegatis*, de qua re *infrà*.

491 De fratre diuite, an fratri vtrinque coniuncto, scilicet nato ex eodem patre, & eadem matre, si egeat, pauperque sit, & aliunde ali non possit, teneatur eodem iure positiuo, & ciuili alimenta praebere, Corduba *in d. §. idem rescripsit num. 84.* dubium mouet ex eo, inquit, quòd nullibi in iure cautum reperitur, vt frater fratrem alere cogatur; sed legibus praedictis cautum est, & probatur, fratrem compelli alere sororem inopem, nec videatur eadem ratio in fratre alendo, quae in sorore, cùm sexus muliebris sit debilior, & fragilior, & minùs habilis ad alimenta sibi comparandum, praesertim citrà periculum pudicitiae, quod discrimen inter masculos, & foeminas constituit Glossa *in l. penultima, verbo, vxorve, ff. vt in possess. legator.* Confirmari potest, quòd frater nõ sit de persona descriptis *in l. si quis à liberis, ff. de liberis agnosc.*

492 Caeterùm communis Doctorum sententia, & certa quoque conclusio est, fratrem diuitem, vt fratrem, & sanguine coniunctum iure positiuo ciuili teneri, & cogi in subsidium praebere alimenta etiam fratri vtrinque coniuncto pauperi aliundè non habenti, vt sese possit alere. Ita Glossa *in l. si quis à liberis in princ. & in §. idem rescripsit, verbo, iustè, ff. de liber. agnosc. in d. l. qui filium, vers. aliter, in d. § sed nonnullos verb. praestiterit, & in l. 2. Cod. de alendis liberis*; *ibidem* Cynus, Bartolus, Salicetus; idem Bartolus *in d. l. si quis à liberis in principio, & in §. vtrum, num. 5.* Ioannes Imola *in d. l. 1. ff. soluto matrimonio, ibidem* Iason *num. 31.* idem Iason *in §. & si quis, num. 4. instit. de action. ibidem* Angelus, & Faber. Baldus *cons.* in 3. *num. 3. lib. 3.* Ioannes de Lignano, Fulgosius, Caldendis *de arte testandi*, Ruinus, Hieronymus Scrof. Ioannes Hannibal Corasius, Aluitus Ferrarius à Corduba *in d. §. idem rescripsit, num. 83.* allegati, Gregorius Lopez *l. 4. tit. 19. q. 4.* Nauarrus *de spoliis cler. § 18. num. 10* Augustinus Barbosa *collat. ad d l. 1. num. 18. & num. 124. & 130. Cod. de alendis liberis*, Panormitanus, & alij Scribentes *in cap. peruenit de arbitris* Giurba *decis. 5.* Gratianus *tom. 2. disp. fori, c. 259. num. 12.* Sanlengerius *quaest. ciuilium cap. 38. num. 13.* Cancerius *d. num. 31.* ea Iurisconsultis superius *n. 489.* relatis, Corduba *in d §. idem rescripsit. num. 84.* Ludouicus Molina *in calce sui operis, num. 14. & dicto c. 15. num. 56. 57. 64. & 68.* Additionator ad eundem Molinam *d. l. 2. c. 15. citato, num. 57.* Gomez *ad d. l. 40. Tauri d. num. 75.* Garzias *d. cap. 3. num. 34.* Pontanus *d. cap. 10.* Rota *d. decis. 538. num. 1. & decis. 454. num. 3. part. 2. recenti, & decis. 9 p. 5. diuersorum*; Surdus *de alimentis tit. primo dicta quaest. 25. num. 12. & 3. cum sequentibus* Ioannes Valerus *d. diff. 7. num. 1.* Merenda *d. cap. 21.* Molfesius *d. quaest. 11. num. 16. & seq.* & plures alij Iurisperiti apud praeallegatos ex Summistis ita Siluester, *v. alimenta, num. 3.* Corduba *in summa q. 125. dicto 7. P.* Nauarrus *de restitutione tom. 2. lib. 2. n. 167.* ex Theologis Azorius *d. cap. 10. q. 1.* Megala *d. cap. 31. n. 1.* Fagundez *num. 1. & 3.* Rebellus *d. q. 4 n. 9.* & Molina *d. disp. 616. num. 8 fine*, (quamuis *tom. 1. allegata disp. 128.* dixerit id sibi non videri rem certam) Reginaldus *tom. 2. lib. 20. num 49.* Villalobos *part. 2. sum. tract. 27. diff. 4. num. 3.* Layman *lib. 3. tract 4. cap. 13 num. 5.* Bonacina *de praeceptis tom. 2. disp. 6. q. vnica p. 8. num. 12.* & Trullench *in Decalog. lib. 4. cap. 1. dub. 9.* Probatur à Doctoribus haec communis sententia, & conclusio *ex d. l. manens, ff. de iure dotium, & ex d. l. quamuis, ff soluto matrimonio*, ex quibus iuribus expresè constat, sororem diuitem vt sororem obligari alere fratres pauperes, vt *numero praecedenti* ostensum est, & Iurisperiti communiter ita colligunt ex praefatis textibus, ergo & multo magis iuxta eadem iura frater diues, vt frater obligatur,

&

& cogi potest alere sororem pauperem, vt ex iisdem iuribus præallegati Iurisperiti, & alij communiter concludunt, quemadmodum etiam iidem iuris interpretes communiter id, quod in aliis iuribus numero præcedẽti allegatis dicitur de obligatione fratris alendi sororem pauperem ob identitatem rationis, & æquitatis naturalis, in qua iure illi fundantur, aiunt extendi, & habere locum quoad fratres pauperes; inspecta enim originali ratione prædictorum iurium, quæ est æquitas naturalis, & sanguinis caritas, seu coniunctio, ex qua alimentorũ præstandorum obligatio inter consanguineos descendit, vt dicitur *in d. l. si quis à liberis, §. vtrum autem fine, ff. de liber. agnosc.* non est in sexu constituendum discrimen, cum sit eadem sanguinis, & coniunctionis proximitas, licet in sorore ob fragilitatem sexus minimè apti ad quærendum victum, & procliuis ad peccandum, videantur alimenta magis sorori, quàm fratri esse debita, & in Regno Hispaniæ *lib. 3. fori tit. 8. l. 1.* expresè iubetur, vt frater diues teneatur alere fratrem pauperem, de qua *lege* 1. Corduba, & P. Nauarrus *locis citatis*: confirmant etiam plures ex Doctoribus allegatis hanc, & præcedentem conclusionem ex ratione mutuæ successionis, scilicet, quia dum deficiunt ascendentes, & descendentes, frater, & soror ex eodem patre, & eadẽ matre natus succedit sorori ab intestato id naturali æquitate, & sanguinis ratione suadente *l. hac parte, ff. vnde cognati*, ibi, *Hac parte Proconsul. naturali æquitate motus*, ergo etiam in defectum patris, & matris, & ascendentium nempè auorum, vel proauorum, & descendentium scilicet filiorum, & nepotum, & hæredis patris, & matris, & auorum frater, & soror diues ob eandem æquitatem naturalem, & sanguinis rationem tenebitur alere fratrem, & sororem inopem, valet enim iuxta Doctores argumentum à successione ad alimenta, & ad dotem etiam, ita quòd, vt res se habet, in iure quoad ius succedendi & hæreditandi, ita, & quoad ius alendi, & dotãdi, ita præsertim Surdus *d. q. 15. n. 5.* & quoad collaterales valere argumentum à successione ad alimenta tenẽt ferè communiter Doctores. Neque obstat, quòd Glossa *in l. cum plures, § cum tutor. v. alio patre. ff. de administratione tutorum*, & alij dicunt, scilicet, paternum officiũ esse alere, & dotare, filios, & filias, nam id intelligitur principaliter, & primò, & de strictiori obligatione. Non obstat etiam illud, quod *in d. l. si quis à liberis* nõ fiat mentio fratrum & sororum; nam primo sat est, quod in aliis legibus *numero præcedenti* adductis id habeatur. Præterea dum *ibidem §. vtrum autem* dicatur obligationem alimentorum inter parentes, & filios descendere ex æquitate naturali, & caritate, ac coniunctione sanguinis; implicitè etiam innuitur, eandem esse obligationem inter fratres, & sorores, cum in eis militet præfata æquitas naturalis, & caritas, seu coniunctio sanguinis, licet fortiùs ob strictiorem coniunctionem locum habeat in parentibus, & filiis.

Et prædictæ duæ conclusiones intelliguntur non so-
493 lum de alimentis vitæ necessariis, sed & de alimentis congruis iuxta statum, & dignitatem, ita q l frater diues fratri, & sorori pauperi aliunde non habenti obligatur præstare alimenta, quibus honestè viuere possit iuxta genus suum habita facultatum ratione, & ad id iudicis officio implorato cogi potest, & debet; qui iudex etiam debebit condemnare, & cogere eundem fratrem diuitem ad assignandum fratri, vel sorori inopi bona, quorum redditus ad huiusmodi honesta alimenta sufficiant, vt in terminis Baldus *d. conf. 103. num 3.* alios Iurisperitos allegans, Surdus *d. quæst. 55. num....* Et virtualiter tradunt omnes præallegati; & expresè etiam tradunt Azorius, Megala, & Fagundez *locis citatis*; & probatur ex doctrina generali communiter à Doctoribus recepta *supra num. 70. ad 74.* tradita; quod filiis, & quibuscumque ratione sanguinis, vel legati debita ex iuris ciuilis dispositione præstanda sunt iuxta statum, & dignitatem eius, qui ali debet, habita ratione patrimonij eius, qui alere tenetur. Contrarium tenuit Rota *decis. 581. num. 2. part. 1. in recentioribus*, vbi tenet hæc alimenta subsidiaria taxanda esse ad metam alimentandi necessitatem, vt etiam notaui *suprà n. 71.* vbi hanc Rotæ sententiam reieci.

§. II.

Frater diues, vt frater an teneatur præstare alimenta fratribus, & sororibus tantum ex parte patris.

VTrum verò frater diues, vt frater etiam fratri, & 494
sorori, qui ex eodem tantum patre, non ex eadem matre creati sint, iuxta eadem iura præallegata teneantur, & cogi possit, & debeat præbere alimenta, si egeni sint, negauit Angelus Aretinus *in §. etsi quis instit. de action.*

At cæteri Doctores communiter sine contradictio- 495
ne affirmant, ita Doctores *numer.* 487. relati, qui vel promissione loquuntur de fratribus, & sororibus vtrinque, vel ex parte matris, & patris coniuncti, vel etiam expresè de fratribus, & sororibus ex eodem tantum patre genitis, vt Baldus *d. conf. 303. num. 3.* Cynus *in d. l. 2. Cod. de lib. alendis*, Corduba *in d. §. idem rescripsit. n. 85. & 86.* Surdus *d. q. 25. n. 6.* Pontanus *d. cap. 10. n. 2.* & plures alij Iurisperiti à Corduba *d. n. 86.* & Pontano relati, & ex Theologis Azorius, Megala, Rebellus, & Fagundez *locis allegatis*, & idem a fortiori senserunt Doctores asserentes fratrem diuitem teneri dotare sororem pauperem carentem parentibus diuitibus qui ei dotem præstare queant, qui sunt Menochius, P. Barbosa, Fontanella, Mantica, Tiraquellus, Rebellus, Fagundez *locis supra num. 484. relatis*, & alij, quos ipsi latè referunt, addentes etiam vix vllum ab hoc discedere. Rationem assignat Corduba com Baldo, quòd frater, & soror verè est, qui, & quæ eodem patre natus, vel nata est, quia pater in gignendo filio est causa agens, mater vero patiens, causa verò agens est nobilior patiente, vnde patris conditionem filius sequitur, à quo dignitas in filium descendit, vt idem Baldus *in l. fin. in fine, Cod. de seruis fugit.* Aliæ etiam rationes assignantur à præfatis Doctoribus sequentibus de dote, scilicet tum quia in fratribus, & sororibus consanguineis, scilicet ex eodem patre speciali modo considerantur in iure, iura cognationis, sanguinis, & familiæ, *l. 2. & l. Spurius, ff. vnde cognati*, & consequenter considerari etiam debet onus alendi, & dotandi. Tum, quia iidem fratres, & sorores consanguinei succedunt ab intestato fratribus, & sororibus consanguineis. Addendum, quòd in huiusmodi, fratribus, & sororibus consanguineis militat eadem ratio æquitatis naturalis, & charitatis, & coniunctionis sanguinis, in qua fundantur iura *suprà, num. 483.* adducta, quæ etiam loquuntur indistinctè de fratribus, & sororibus pauperibus, & non solum de coniunctis vtrinque.

Frater diues, vt frater, an de iure ciuili teneatur præstare alimenta fratribus, & sororibus vterinis tantùm pauperibus.

COntrouersia est, an frater dioes, vt frater tenea-
tur de iure ciuili alere fratrem, & sororem vte- 496
rinos, seu tantùm ex eadem matre, non ex eodem patre natos non habentes aliunde, vnde se alere possint. Dixi, *vt frater*; nam si frater diues sit hæres matris, vti hæredem, & quatenus hæreditatis bona percipit, teneri alere fratrem, & sororem vterinos tantùm, si egeni sint, constat ex traditis *suprà, numero 369.* & expresè asserunt P. Barbos. *ad l. 1. p. 4. num. 127.* Rebell. *d. quæst. 4. num. 11.* Fagund. *d. c. 16. num. 5* Fontanell. *de pact. nupt. clausula 5. glossa 3. num. 87.*

numer. 17. & Villalobos *loco suprà numer. 496. citato.*

497 Quòd ergo frater diues, vt frater non teneatur, nec cogi possit alere fratrem, & sororem vterinos tantùm pauperes, tenuerunt Angelus, *loco suprà numero 489. citato.* Suarez *in l. quoniam in prioribus 2. limitat. ad l. regni numer. 10. ad finem*, Fulgosius *consil. 228. num. 2. ad finem*, Baldus Nouellus *de dote 6 parte, priuilegio 16* & Gomez *ad l. 40. Tauri, num. 75. fine.* Qui moti sunt *per textum in l. cum plures, §. fin. de administrat. tute.* Ibi, *sed non dabit dotem sorori ex alio patre natæ, etiamsi aliter ea nubere non possit. Nam & si honestè facit, ex liberalitate tamen facit, non ex iustitia.* Quo textu probatur non teneri, nec cogi posse fratrem diuitem, vt fratrem dotare sororem inopem; ergo nec eam alere, cum valeat argumentum de dote ad alimenta etiam negatiuè, & dos, ac alimenta quoad obligationem æquiparantur, vt Tiraquellus *de primogen. d. q. 62. num. 4. & 5.* & plures alij à Giurba *decis. 5. numer. 12.* relati.

498 Contrarium tamen, & fratrem diuitem teneri fratri, & sorori vterinis pauperibus, & egenis, sicut & consanguineis alimenta congrua præbere, affirmant communiter Doctores. Ita Cynus *in d. l. 1. in 2. q. Cod. de liber. alendis*, Baldus *in d. l. qui filium ff. vbi pupillus educ. debeat*, Imola, & Alexander *in l. 1 ff soluto matrimonio*, Pontanus *de alimentis cap. 10.* Tiraquellus *de primog. d. quæst. 62. num 3. fine.* Ludouicus Molina *eod. tractat. lib. 2. c. 15. num. 62.* Additionator *ibidem*, Corduba *in d. § idem rescripsit. num. 88 ff. de liberis agnosc. & in §. idem videre, num. 25.* P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. num. 127. ff. soluto matrimonio*, Cancerius *d. cap. 16. n. 31. versic. fratrum*, etiam Surdus *de alimentis tit. 1. dicta quæst. 23. num. 57.* Molfesius *ad consuet. Neapol. p. 5. q. 11. num. 23.* Giurba *ad consuet. Messan. cap. 3. glossa 1. §. 1. num. 66.* Fontanella *d. glossa 3. num. 16. & 28.* Margilius *de imputat. quæst. 76. num. 9.* & plures alij Iurisperiti à Corduba relati, & ex Theologis Azorius, Villalobos, Megala *locis suprà num 487 citatis*, & Rebellus *allegat. q. 4. num. 11. fine*, & Fagundez *d. cap. 16. num. 5.* Probatur hæc sententia primò, quia leges *suprà n. 490.* adductæ decernentes, quod frater diues in subsidium teneatur, & cogi possit, & debeat alere fratrem, & sororem egenos, non distinguunt, an sint ex eodem patre procreati, sed indistinctè loquuntur, & proindè indistinctè sunt intelligendę. Secundò probatur à Cyno, & aliis, quia frater diues tenetur alere fratrem naturalem, & sororem pariter naturalem *auth. licet, Cod. de naturalibus liberis*; Ergo multò magis fratrem, & sororem vterinos legitimos. Confirmo etiam ex traditis *suprà num. 497.* nam etiam in fratribus, & sororibus militat ratio æquitatis naturalis, & charitatis, ac coniunctionis sanguinis, in qua fundantur leges constituentes fratrem diuitem debere alere fratrem, & sororem pauperes; eadem enim cadit affectio secundum naturalem cursum erga fratrem, & sororem vterinos, sicut erga consanguineos, & ex eodem patre genitos *l. maximum vitium. Cod. de liber. agnosc. prater.* intelligitur hæc sententia non extantibus fratribus, aut sororibus vtrinque, vel ex parte patris cõiunctis, vel si extent ob paupertatem sint ad alimenta præstanda inhabiles, vt notauit etiam Surdus.

499 *Ad l. cum plures, §. finali* pro contraria sententia adducta Corduba, P. Barbosa, Rebellus, & Fagundez respondent licet argumentum de dote ad alimenta affirmatiuè valeat, & sic qui tenetur dotare tenetur alere, non valere autem negatiuè, scilicet non tenetur dotare, ergo non tenetur alere. cum non sit eadem ratio dotis, & alimentorum; nam hæc præstantur dietim, & menstruatim, vel ad summum annuatim; dos verò præstatur simul, & vno cumulo, & sic est onerosior, & continet maius præiudicium; ac proindè lex illa agens expressè solum de dote, non habet locum in alimentis, quæ iuxta alias leges *num. 485.* adductas à fratre diuite quibuscumque fratribus, & sororibus etiam tantum vterinis pauperibus præstari debent.

Ludouicus Molina *d. cap. 15. num. 62. & 63.* respondet textum *in d. l. cum plures, §. fin. & alios similes* esse intelligendos solum de dote, vltra quantitatem alimentorum iuxta alias leges debitorum, scilicet de dote secundum dignitatem, & facultates suas, non verò quoad quantitatem alimentorum; dotem enim vsque ad hanc quantitatem alimentorum vult Molina fratrem teneri dare sorori vterinæ pauperi, cum validum sit argumentum de dote ad alimenta, & è conuerso: vt Tiraquellus *d. quæst. 62. num. 4. & 5.* & Doctores à Giurba *decis. 5. num. 12.* allegati. 500

Surdus, Molfesius, Giurba, & Megala cum aliis respondent absolutè, fratrem diuitem teneri hodie dotare sororem vterinam pauperem, quæ aliundè non possit habere dotem, dictam autem *l. cum plures, §. fin.* in qua oppositum dicitur, & ponitur differentia inter sororem vtrinque, vel ex parte patris coniunctam, & inter sororem vterinam tantum quoad obligationem dotandi, si sint pauperes, procedere de iure digestorum, quo cognati non succedebant cum agnatis, sed tantum post agnatos, vt patet *instit. de legit. agnat. successione, & instit. ad Tertull.* Hæc autem differentia sexus inter agnationem, & cognationem quoad simultaneam successionem hodie sublata est, & post fratres, & sorores vtrinque coniunctos æqualiter vocantur coniuncti ex altero tanto parente, scilicet siue patre, siue matre *l. fin. §. sed nec, Cod. de legitimis hæredibus, §. si igitur, & §. nullum verò authent. de hæreditatibus ab intestato venientibus. & auth. itaque Cod. communia de successionibus*; sicut ergo inter eosdem fratres, & sorores consanguineos, & fratres, atque sorores vterinos datur successio ab intestato, ita etiam obligatio alimentorum, & dotis in subsidium ob defectum ascendentium, vel descendentium, sed an frater diues teneatur, non solum alere, sed etiam dotare sororem vterinam in subsidium *infrà.* 501

§. III.

Soror diues, vt soror de iurę humano tenetur fratribus, & sororibus pauperibus præbere alimenta in subsidium.

POrrò sicut frater diues, vt frater de iure positiuo, & ciuili tenetur alere fratres, & sorores inopes iuxta huc vsque tradita, ita è contra soror diues, vt soror tenetur in subsidium alere fratres, & sorores inopes, tum ex regula correlatiuorum, tum quia lex *maritus*, & lex *quamuis suprà num. 485.* adductæ loquuntur in sorore quoad fratres, & sorores, tum demum quia res oritur hæc ex æquitate naturali, & charitate, & coniunctione sanguinis, ac pietate *d. l. si quis à liberis §. vtrum autem* quæ est originalis ratio legum *suprà d. num. 485.* adductarum constituentium, fratrem diuitem debere alere sororem, & fratrem inopes; & æqualiter militat in sorore erga fratres, & sorores; ac in fratre erga fratres, & sorores, & ita in terminis credere Paulus de Castro *consil. 435. num. 4. lib. 1.* P. Barbosa *ad d. l. 1. p. 4. n. 133 fine, ff. soluto matrimonio*, alij Iurisperiti ab eodem Barbosa allegati, & Fagundez *in Decalog. lib. 4. c. 16. n. 14* & Rebellus *de oblig. iustit. p. 2. lib. 5. q. 4. n. 18.* & colligitur ex aliis Doctoribus *suprà n. 492.* relatis. 502

Vtrùm verò frater, & soror diues iure positiuo teneatur alere fratrem, & sororem illegitimos, & non solum naturales, sed etiam spurios, explicatur *infrà.*

§. IV.

De iure naturali, & ex lege charitatis frater diues fratri, & sorori in extrema, vel graui necessitate constitutis tenetur subuenire, sicut quilibet extraneus.

503 MOdò disquirendum, an solo iure naturali inspecto, & attento etiam foro conscientiæ frater, & soror diues, vt frater teneatur alimenta præbere fratri, & sorori inopi nequeunti aliunde habere, & ea sibi quærere, & prouidere; & difficultas procedit extra extremam, vel grauem necessitatem. Fratri enim; & sorori ad extremam, vel quasi extremam, aut grauem necessitatem redactis fratrem diuitem iure naturali, & in foro conscientiæ teneri subuenire certum est, vt Azorius, & Fagundez *locis suprà num.495.citatis* notarunt cum etiam extraneis, & nullo modo ratione sanguinis coniunctis in tali necessitate constitutis, charitatis, & misericordiæ lege succurrere debeamus. Vt autem res claré, & distinctè enodetur. Primò inquirendum, an iure naturali stricto frater, & soror diues teneatur alere fratres, & sorores inopes. Secundò, an supposito, quòd iure naturali non obligetur; nihilominus stante dispositione iuris positiui, & legū ciuilium, quod frater, & soror diues debeat, & cogi possit in foro externo alere fratres, & sorores inopes, prout huc vsque explicatum est, etiam in foro conscientiæ ex obligatione eiusdem iuris positiui ad idem teneatur.

§. V.

An de iure naturali in conscientia obligante frater diues, vt frater teneatur in subsidium alere fratres, & sorores pauperes.

504 SIt prima inquisitio, an iure naturali stricto, & obligante in conscientia frater, & soror diues, vt frater, & soror teneatur alere fratrem, & sororem inopem deficientibus aliis proximioribus, vel eis existentibus inhabilibus ad præbenda alimenta. Ludouicus Molina *de iustitia tom.3.disp.616.num.8.circa finem, & num.14.* affirmat stando in iure naturali fratrem, & sororem diuitem, vt frater, & soror, propriè, & simpliciter non teneri, neque obligari sub peccato alere fratrem, & sororem inopem, sed tantum ex quadam honestate morali, ac decentia, postulante id pietate, & coniunctione naturali, ac proindè, quod non possit ad id cogi, nisi accederet dispositio iuris humani, quæ præciperet fratrem diuitem debere alere fratrem pauperem, P.Nauarrus quoque *loco suprà num.487.citato* expresse ait de iure naturali solum parentes obligari alere filios, & è contra non autem fratres alere fratres, hoc pariter asserit Villalobos *p.2.tract.15.difficultat.7.n.11.* & etiam Azorius *p.1.lib.7.a.c.3.q.8* idem sentit Io.Valerus *de diff.5.alimenta, diff 7.versic ego verò, cum seqq.* eiusdem sententiæ etiam videtur Corduba *in sum.allegata q.125.paulò ante dictum* 10. & huius sententiæ est etiam Corduba à Lata 10 § *idem rescripsit.n.* 101. *l.si quis à liberis, ff.de liber.agnosc.* vbi expressè ait fratrem diuitem teneri alere fratrem egenum solum ex præcepto iuris ciuilis, in quo ait differre a patre, qui iure naturali debet filium egenum alere: denique eandem sententiam tenere apertè videntur Suarez *de religione tom.3.lib.5.c.6.n.4.* Castrus Palaus *tom.2.tract.16.disp.1.punct.7.§.5.n.12.* Trullench *in Decalogum lib.2.cap.2.dub.4.23.numer.*10. & Sanchez *in summa lib 4.cap. 20. numer. 3.* dum asserunt fratrem ex charitate tantum teneri subuenire fratri, & sorori in extrema, vel graui necessitate constitutis; sicut solum ex charitate quis tenetur extraneo in simili necessitate constituto; licèt charitas in eadem necessitate magis obliget erga eosdem fratres vti sanguine coniunctos, quàm erga extraneos. Fundamentum ipsi expresse non ponunt, sed aliud esse non potest, nisi quòd officium parentum sit alere filios, & è contra ob arctissimam sanguinis coniunctionem inter eos intercedentem, & communicationem ipsius esse, quò parentes conferunt filiis, & filij à parentibus recipiunt; coniunctio verò sanguinis inter collaterales, & si fratres, & in primo gradu existentes non videatur tanta, vt propter eam natura, seu ius naturæ propriè, & strictè obliget ad alimenta mutuò præstanda extra extremam, aut grauem indigentiam, sed solum inducat quandam honestatem moralem, & decentiam.

Contrarium & fratres, ac sorores diuites in defectum 505
ascendentium, & descendentium ex propria, & stricta obligatione iuris naturalis specialiter, vt fratres, & sorores teneri alere fratres, & sorores inopes nequeuntes aliundè habere alimenta, & non tantum ex generali lege charitatis, & misericordiæ, qua tenemur proximis nostris in extrema, vel graui necessitate subuenire, tanquam verius, & probabilius asserendum est, & affirmant ex Theologis Azorius non sibi constans *p.2. lib.2.cap 40.quæst.*1.2. & 4. Fagundez *in Decal. lib. 4. cap.16.per totum,* præsertim, *num.*13. (vbi ait obligationem fratris diuitis alendi fratrem inopem esse adnexā iuri sanguinis) Megala *p.2 lib.2.cap.33.n.*1. (vbi asserit in terminis fratrem diuitem fratri, vel sorori pauperi, & è contra sororem diuitem fratri, & sorori indigenti ex vi quarti præcepti Decalogi, & obligatione pietatis erga coniunctos sanguine teneri alimenta præbere) Bonacina, & etiam Trullench, non sibi omninò constans *locis suprà num.492.citatis,* ita videtur Emanuel Sà *verbo alimenta, num.6.* dum ait, quòd frater diues fratrem pauperem alat, esse iuri naturali consentaneum; & licet addat, se non audere dicere, quantum peccet, si non faciat: statim tamen monet opulentos, vt cogitent, quod S.Paulus ait, *Qui suorum curam non habet, esse infidelē deteriorem*, quibus verbis indicat se inclinare potiùs, quòd sit peccatum graue. Huius sententiæ quoque fuit Rebellus (quem propterea malè pro opposita sententia allegat Io. Valerus) *de obligat.iust.p.2.lib.5.q.4.n.30.* asserit enim ibi dispositionem, seu necessitatem legalē, quòd frater diues debeat alere, & dotare sororem pauperē, inducere obligationē peccati mortalis, saltē ex genere suo, & multò magis post sententiam Iudicis, additque rationem ex iure naturali desumptam, nēpè, quòd licet hæc necessitas legalis non fundetur in debito de iustitia commutatiua, fundatur tamen, non tantum in charitate, sed etiam in speciali vinculo pietatis, qua inter se prædicti sanguine coniuncti tenentur, quæ inducit obligationem non purè ex charitate, sed quasi de iustitia. Ita Rebellus, qui tamen subdit sæpissimè interuenire causas, quæ rationabiliter deobligant parentes, & consanguineos, vel absolutè, vel saltem ab accelerata præstatione dotis, ideóque nō esse temerè peccati mortalis damnandos à confessariis. Pro hac eadem sententia stant Iurisperiti *suprà num. 487.* allegati, qui ferè omnes expressè aiunt fratrem diuitem non hæredem patris, aut matris teneri fratrem, & sororem pauperem in subsidium alere, & dotare ratione coniunctionis, & vinculi sanguinis, & pietatis erga consanguineos, & super hanc originalem rationem coniunctionis, & charitatis sanguinis, & pietatis fundati dispositionem legalem, seu iuris humani, de qua *in præcedentibus*: idque præsertim aiunt Surdus *de alimentis tital. 1. dicta quæstione 25.* & Molfesius *ad consuetudinem Neap. tom. 5. part. 5. quæstion. 11. numero* 17. hanc eandem sententiam approbant Iurisperiti asserentes fratrem diuitem teneri fratrem, aut sororem pauperem alere, licet fuerint iustè exhæredati, aiunt enim fratrem iustè exhæredatum alendum esse à fratre diuite ratione sanguinis, licet non hæreditario iure

iure, ita plures Iurisperiti, quos refert, & sequitur Surdus *d. quæst. 25. num. 6. & 7.* & alij, de qua re *infrà*. Eiusdem pariter sententiæ sunt Nauarrus *in summa cap. 26. num. 36.* Faber *in §. 1. in fine instit. de hered. quæ ab intestato*, & alij a Ioanne Valero *Verbo hereditas diff. 9.* relati asserentes fratrem diuitem instituentem hæredem extraneum, omissis omninò consanguineis indigentibus facere contra officium pietatis, & mortaliter peccare, quod idem Valerus approbat, si relinquat extraneo diuiti, secus si monasterio, vel hospitali, aut similibus, omissis consanguineis: Hoc enim in casu licet cessare illam rationem æquitatis, & offensæ Dei; quia relinquit alijs pauperibus, vel melioribus, vel in maiori necessitate constitutis. Ratio igitur huius sententiæ communis est, quod si mutua obligatio parentum, & filiorum sibi inuicem alimenta præstandi, cum illis indigent, nec aliundè sibi comparare, aut habere possunt, descendit ex ipsa natura, quæ ad id illos inclinat, & dictat debitam esse huiusmodi mutuam alimentorum præstationem ob intimam coniunctionem, & speciale vinculum sanguinis, & peculiarem charitatem, atque pietatem inter eos debitam ex ipsa coniunctione, seu vinculo sanguinis, & dependentiæ naturalis inter eos prouenientem, vt *suprà §. primò* probatum est, & constat *ex l. si quis à liberis, §. vtrum autem, ff. de liberis agnoscendis*; sic etiam ex eo, quod post parentes, & filios fratres, & sorores sunt arctissimo sanguinis vinculo coniuncti respectu eiusdem principij, & consequenter inter eos specialis charitas, & pietas videtur naturaliter debita; natura ipsa dictat, eos debere sibi inuicem, dum egent, subuenire, & alimenta, atque alia vitæ necessaria subministrare; etsi huiusmodi debitum naturale strictius afficiat parentes, & filios, cæterosque ascendentes, & descendentes ad inuicem, quàm collaterales, licet in primo gradu consanguinitatis existentes, vt *suprà numer. 487. versus finem* notatum est.

506 Ex quo patet huiusmodi obligationem, cum sit de re graui, per se loquendo adstringere sub mortali, vt in specie Rebellus *loco citato*, & supponunt omnes alij Theologi præallegati.

507 An autem ex vi huius obligationis iuris naturalis præcisè teneatur frater diues fratri inopi, & aliunde non habenti præbere solum alimenta vitæ simpliciter necessaria, sine quibus viuere non posset; an verò alimenta etiam, quibus commodè, & decenter, aut iuxta statum suum viuere possit; resolutio petenda est ex traditis *suprà numer. 14. & 15.* de simili obligatione parentum alendi filios, & filiorum alendi parentes.

§. VI.

Stante dispositione iuris humani, & legum ciuilium, quòd frater diues, vt frater debeat in subsidium alere fratres, & sorores pauperes, an etiam in foro conscientiæ obligetur ad præstanda illis alimenta sufficientia ad honestè viuendum iuxta statum.

580 SEcunda inspectio, an stante dispositione iuris humani, & legum ciuilium, de qua *suprà num. 485. cum sequentibus*, & iuncta communi Doctorum interpretatione, quòd frater diues fratri, & sorori pauperi, & soror diues sorori, & fratri inopi debeat in subsidium, & in defectum parentum, & ascendentium, vel descendentium præbere alimenta; etiam in foro conscientiæ, ex vi prædictarum legum, & iuris humani teneatur frater diues fratri, & sorori inopi, & soror diues fratri, & sorori inopi præstare alimenta, vt possit viuere secundum conditionem, & qualitatem suam, seu sui status, Emanuel Sà, & Ioannes Valerus *locis citatis suprà numer. 504. & sequentibus* negatiunt fratrem diuitem ex dispositione iuris humani, & prædictarum legum obligari in foro conscientiæ præstare vlla alimenta fratri inopi. Moti sunt Sà, & Valerus, quòd præfata iuris humani dispositio, & communis Iurisperitorum opinio non practicatur, & in foro iudiciali recesserit ab aula, & sic per non vsum, imò vsum contrarium prædictæ leges ciuiles ampliùs non obligant, neque in foro externo, neque in foro conscientiæ. Quare idem Valerus *dicta diff. 7.* addit, quod in foro conscientiæ non auderet indistinctè cogere fratrem diuitem ad alimenta præstanda fratri, vel sorori pauperi, & multò minus ad dotandam sororem pauperem, cum id sit onus grauius, vt suprà dictum est. Subdit etiam multas circunstantias fore à confessario considerandas, vt possit cogere fratrem ad alendum fratrem, vel sororem dotandam, an scilicet habeant filios, an patrimonium sit vtrisque sufficiens; an frater, vel soror dederint causam iustam ad ipsos malitioni tradendum; an egestas sit magna, nec possit aliquo honesto labore manuum subleuari; & quæ sit qualitas personæ pauperis, & alias huiusmodi. Hæc Valerus, quæ quoad considerationem præfatarum circunstantiarum admittimus; sententia verò principalis ipsius, & Emanuelis Sà reijci debet; itaque,

Contrarium, & stante dicta dispositione legum, & 509
iuris humani fratrem diuitem teneri in foro conscientiæ, & sub mortali fratri, vel sorori pauperi, & è contra sororem diuitem fratri, vel sorori pauperi præstare in subsidium alimenta sufficientia ad viuendum iuxta statum suum tradunt communiter Doctores. Ita Corduba, & P. Nauarrus *locis suprà numer. 497. citatis*; Azorius, Rebelius, Megala, Fagundez, Trullench *locis suprà num. 498. relatis*; Siluester, Reginaldus, Layman, Villalobos, & Bonacina *locis suprà numer. 487. citatis*. Ratio est, quia leges ciuiles constituentes fratrem diuitem debere alere, & dotare fratrem, & sororem pauperem in subsidium, & è contra, non sunt pœnales, sed dispositiuæ, & etiam in æquitate, & ratione naturali fundatæ, & consequenter habent requisita ad obligandum etiam in foro conscientiæ; neque constat per desuetudinem, seu consuetudinem contrariam amisisse vim obligandi in vtroque foro, cùm id dicitur solum ab Emanuele Sa, & Ioanne Valero; cæteri autem Doctores, tam Iurisperiti, quam Theologi, & Summistæ *in præcedentibus* allegati, non solum antiqui, sed etiam recentiores absolutè aiunt, fratrem diuitem teneri, & Iudicis officio cogi posse, & debere alere, & dotare sororem pauperem, & alere fratrem pauperem. Quòd præsertim iuniores Iurisperiti, & Theologi non dicerent, si constaret iura ciuilia, & communem opinionem de hac re in foro non practicari, & ab aula recessisse, imò contrarium expressè colligitur ex Rota Romana *decis. suprà n. 487. allegata, & alijs decisionibus ab eadem Rota ibid. relatis.*

Dixi, *alimenta sufficientia ad viuendum iuxta statũ suum*. Quia quoties alimenta ex legis dispositione debentur, præstanda sunt iuxta qualitatem, & dignitatem eius, qui alendus est, habita ratione patrimonij eius, qui tenetur alere, vt Sà *n. 70. ad 74.* dictum est, & in his terminis notatum *suprà n. 495.* & tradunt Doctores *d. n. 495. & numero præcedenti* alllegati. 510

Si igitur constet de paupertate, & indigentia fratris, aut sororis pauperis, frater, vel soror diues, habita ratione suorum redditum, qui sufficientes sint, in vtroque foro externo, & conscientiæ tenetur, & cogi potest, & debet illi alimenta iuxta genus suum præbere. Quòd si vterque, scilicet frater, & soror pauperes concurrunt, & frater diues iuxta suas facultates non possit vtrique subuenire, magis obligatus est subministrare alimẽta sorori pauperi, eàque dotare, quã 511

teneatur fratri pauperi;nam(vt *suprà num.*492.dictum est) illa ob sexus fragilitatem non potest sic de facili, & decenter sibi victum quærere, vt potest frater; & etiam vt euitetur turpitudo familiæ, & peccandi occasio,dum fœmina data sibi occasione,faciliùs peccare solet ob sexus fragilitatem; & ita sentiunt etiam Surdus *de alimentis tit.* 1. *d. quæst.* 25.*numero* 3. & Molfesius *tom.* 1. *ad consuet. Neap. part.* 5. *quæst.* 15.*numero* 19.

§. VII.

Frater diues, vt frater, tenetur alere fratres naturales egenos.

512 PRædicta autem procedunt non solum quoad fratres, & sorores legitimos, & naturales, sed etiam quoad illegitimos;si quidem frater, & soror diues, vt frater,& soror cogi debet,& cogi potest alere fratrem, & sororem naturalem inopem, quando alij à quibus primò debent ali, desunt,vel inhabiles sunt.Ita Bartholus *in l.si quis a liberis.§ virum n.*5.*ff.de liber. agnosc.* & *in l.qui filium in fin.ff.vbi pup il.edu.deb.*Ripa *in l. penult.num.*83.*ff.solute matrim.* Corduba à Lata *in §. idem rescripsit.n.*86.*&* 88.*d.l.si quis à liberis*, Surdus *d.q.*25.*n.*28.Rota *decis.*518.*n.*1.*p.*1. *recent. & d.decis.* 92.*num.*2.*p.*1.*diuersorum,& decis.*3.*n.*4.*p.* 7. *diuersorum apud Rubeum*,Ludouicus Molina *de primog.lib.*2. *c.*15.*n.*64 Cynus,Baldus,Alexander, Pontanus, P.Barbosa *locis suprà num.* 491. *citatis*, & alij Iurisperiti à Surdo *d.q.*25.*num.*18.*&* 31.relati,& Megala 2. *p.instruct.l.*2.*cap.*33.*n.*4 *fine.* Qui omnes probant ex textu expresse *in §.si quis igitur auth. quibus modis efficiant. sui circa finem,& in auth.licet Cod. de naturalibus liberis.* Qui tamen textus (vt *suprà numer.* 350. *&* 351.notatum est) à Doctoribus *ibidem* citatis adducuntur ad probandum fratrem legitimum,& naturalem vti hæredem patris teneri alere fratres naturales, & ita iuxta eosdem Doctores intelliguntur de fratre diuite vti hærede,non vti fratre;sed quatenus non constet ex dictis Authenticis,probatur, quia in materia alimentorum naturalis non differt à legitimo, vt *suprà num.* 17. *&* 189.ostensum est,& præter citatos *supra num.* 16. tradidere Tiraquellus *de nobilitate cap.* 15. *num.* 35. Surdus *d.quæst.*25.*num.*31. *& tit.* 7.*quæst.* 9. *num.*5. alios allegans,& Rota præallegato *d.*538.*num.* 5. confirmat Surdus *d.quæst.*25.*nu.* 31.quia si frater legitimus licet non sit hæres,tenetur iuxta iura alere fratrem, & sororem legitimos etiam vterinos,quia in omnibus militat ratio æquitatis naturalis, & coniunctionis sanguinis,in qua iura humana fundantur, vt *suprà* probatum est,tenetur etiam iuxta eadem iura alere fratrem,& sororem naturales,cum in iisdem militet præfata ratio, in qua iura illa fundantur.

§. VIII.

Frater diues, vt frater tenetur alere fratres, & sorores spurios vterinos.

513 COncordãt etiam Doctores.fratrem diuitem,vt frater,& etiam non hæredem matri teneri alere fratrem, & sororem spurios ex parte matris,seu ex eadem matre,qua ipse procreatus est,ita Marianus,& Socinus senior *in l.*1.*ff.solute matrim* Lupus *in repet.cap.& vestras not.* 3.*§.fin.num.* 1. Corduba à Lata *in d. §. idem rescripsit.num.*89.P.Barbosa *ad d.l.*1.*part.*4.*num.*127. *ff.soluto matrimonio*, & ex Theologis Megala *p.* 2. *instruct lib.* 2 *cap.*33.*num.*4. vbi addit.quòd Corduba *d. num.*89.refert Couarruuiam *de spons.p.*2.*c.*8.*§.*5.*n.*19. asserentem ab hac sententia neminem discrepare;quod non dicit Corduba, sed relata sententia, quòd fratres naturales,& spurij vterini sibi inuicem ab intestato succedunt,(quam sententiam probat *d.num.*19. Couarruuias); addit eundem Couarruuiam ostendere ab hac sententia neminem discrepare;igitur,quòd frater diues, vt frater teneatur alere fratrem, & sororem spurios ex communi matre procreatos.Corduba *d.num.*89.probat ex eo,quod fratres,& sorores naturales,& spurij vterini, quamuis agnationis iura non habeant,retinent tamen iuxta ius ciuile iura agnationis, & ad inuicem ab intestato succedunt,vt *per textum in §.fin.instit. de success. cogn.in l.si spurius,& l.*2.*ff.vndè cognati*,tradunt Corduba *ibidem*,Paleotus *de nothis cap.*19.*num.*5. Couarruuias *d.num.* 19. & innumeros alios allegans Gaspar Antonius Thesaurus *quæst.for.lib.* 1.*quæst.*22. *num.* 24. vbi etiam in facti contigentia ait se censuisse, & summ senatum in hanc sententiam inclinasse;at ratio(inquit idem Corduba)quæ ad hæreditatem, seu successionem vocat eos,procedit in alimentis,ergo idem de alimentis asserendum est; ad successionem enim naturalis æquitas, & ratio sanguinis vocat *allegata l. hac parte, ff. vnde cognati*, ibi, *hac parte proconsul. naturali æquitate motus omnibus cognatis permittit bonorum possessionem, quos sanguinis ratio vocat ad hæreditatem, licet iure ciuili deficiant*: ergo vocabit ad alimenta,cum hæres ex charitate sanguinis descendat,vt inopes parentes, filij,aut fratres alantur à filiis, parentibus,& fratribus, *allegato sæpiùs §.virum autem l.si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis*,ita Corduba,& confirmat ex *suprà allegato §. sed nonnullos l.*1. *ff. de tutelis, & ratio, distrab.*ibi,*neme feret,aut pupillum,aut substitutum eius quærentes, quòd tam coniuncta personæ alita sint*; ex quibus apparet (ait idem Corduba) eandem rationem, quæ vocat fratres vterinos spurios ad hæreditatem,vocare etiam ad alimenta, ac proindè esse idem ius constituendum.Hæc sententia magis confirmabitur ex dicendis post duos numeros sequentes.

Erunt autem tum fratribus, & sororibus naturalibus, tum spuriis vterinis à fratre diuite præstanda alimenta pro dignitate alendi, vt in his terminis Corduba *in d. §. idem rescripsit.numer.* 90. & constat ex traditis *suprà numer.* 162. *&* 258. & tradunt Doctores *ijsdem numeris* allegati,& alij,quos Corduba *d. numero* 90. refert. 514

§. IX.

Frater diues, vt frater, an teneatur alere fratrem spurium ex parte patris.

VTrum verò frater diues, vt frater teneatur præbere alimenta etiam fratribus spuriis pauperibus ex eodem communi patre progenitis; negarunt Ludouicus Molina *de primog.lib.*2.*cap.*15.*num.*66.Corduba à Lata *in d.§.idem rescripsit.num.*91.& P.Barbosa *loco suprà n.*500.*citato*;nam ex vna parte iure ciuili fratres spurij ex parte patris non retinent iura cognationis,neque naturales,neque filij,neque fratres vocari possunt, *§.fin.auth.quibus modis natur.eff.sui,& authent.ex complexu C.de incest.nupt.* & sic inter eos cessat consideratio consanguinitatis *d.l.hac parte,ff.vndè cognati*,nec inter se succedunt,vt Couarruuias *loco suprà n.*506.*relato*,& cæteri Iurisperiti cõmuniter,quos latè refert, & sequitur Gaspar Antonius Thesaurus *qq.for.lib.* 1.*citata quæst.*22.*num.* 23. *&* 24. & ex altera parte æquitas *cap.cum haberet de eo,qui duxit*,&c.locum tantum habet in personis parentum,de quibus solis textus ille loquitur; ideóque ad fratrem extendenda non est in quo longè minor ratio militat,ac proinde iura ciuilia præcisè in hoc casu obseruanda sunt. Ita Molina. 515

Contrarium tamen,& fratrem diuitem, vt fratrem teneri in vtroque foro externo,& cõscientia alere fratres 516

&

& sorores spurias etiam ex parte patris asserunt alij. Ita ex Theologis exprefsè Azorius *p. 3. lib. 2. cap. 40. quæst. 7.* Megala *d. cap. 33. num. 4.* & Fagundez *in Decalogum lib. 4 cap. 17. num. 6.* & Trullench *in Decalog. lib. 4. c. 1. dub. 9. num. 2.* ita etiam sentire videtur Surdus *de alim. tit. 1. quæst. 25. num. 33.* dum absolutè ait fratrem diuitem teneri alere fratrem spurium, & si allegat Cordubam *in d. § idem rescripsit num.* 89. vbi loquitur solum de fratre spurio vterino tantum. Pro hac etiam sententia stant Doctores absolutè asserentes, fratrem diuitem teneri dotare sororem spuriam, & ij præsertim sunt Socinus *in d. l. 1. ff. soluto matrim.* & Ioannes Lupus *in cap. per vestras notab. 3. § fin. n. 3.* quos ad id allegat Corduba *in d. § idem rescripsit n. 97.* & exprefsè ita tenet Rota Rom. *decis. 358. num. 4. p. 1. recent. & decis. 92. n. 9. & seqq p. 3. diuersorum apud Rubeum, & decis. 30. num. 4 p. 7. diuersorum apud eandem Rubeum*, ita etiam exprefsè Ioan Nicolaus Lucidotus *in tract. de illegitim. Cler cap. 18. n. 2.* qui tractatus ad meas peruenit manus post absolutum hunc tractatum de alimentorum obligatione. Ratio desumitur ex traditis *in præcedentibus* præsertim *n. 17. & 189. ac n. 505.* scilicet, quòd in materia alimentorum nulla est differentia inter legitimos, & illegitimos; nam obligatio alimentorum inter sãguine coniunctos ab æquitate naturali, naturalique iure, atque pietate, ratione vinculi sanguinis (vt sæpè *suprà* dictum est, & constat *ex l. si quis à liberis, § vtrum autem, ff. de liber. agnosc.*) in qua æquitate, ac iure naturali, sanguinisque coniunctione fundatur canonica dispositio *in d. cap. cum haberet*, (vt *suprà d. n. 189.* notatũ est) quæ ratio cum militet, non solum in filiis quibuscunque legitimis, naturalibus, & spuriis, sed etiam in fratribus quibuscumque legitimis, naturalibus, atque spuriis, eadem dispositio canonica *in d. cap. cum haberet*, licet exprefsè loquatur tantum de parentibus, venit iure extendenda etiam ad fratres, id quod etiam confirmari potest *ex can. non satis d. 86. & cap. cum quidem, § illi verò, de sarotarando* ex quibus textibus apparet indistinctè quibuscumque fratribus. & sororibus in necessitate constitutis subueniendum esse. Et quoad obligationem in foro conscientiæ certior res est, cum natura nullam fecerit differentiam inter legitimos, & illegitimos quoscumque, & in omnibus fratribus militat illa ratio sanguinis, ob quam ius naturale dictat, & obligat filios, parentibus, & fratribus præbere saltem alimenta vitæ simpliciter necessaria, si illis egeant, nec aliundè possint habere.

517 Ex quibus, cum æquitas canonica etiam in fratribus, & sororibus spuriis locum habeat, sequitur à fratre diuite eisdem pauperibus præbenda esse alimenta, non solum simpliciter vitæ necessaria, sed etiam quibus honestè iuxta illorum conditionẽ & statum viuere possint per tradita *suprà n. 258. & 259* & tradit etiam Megala *d. cap. 33. num. 5.*

Frater diues, vt frater tenetur alere etiam sororem nuptam pauperem, quæ aliundè non potest habere necessaria vitæ?

518 ADuertendum autem, quòd in omnibus casibus, in quibus superiùs ostensum est fratrẽ diuitẽ teneri alere sororem pauperem aliũdè nequeunte habere alimenta, & victũ, tenetur frater etiã sorori virũ habenti subuenire, si dotis fructus non sufficiunt pro ea infirma curanda, ita Ruinus *cons. 139. n. 4 vol 4* & Surdus *de alim. tit. 1. q. 55. n. 8.* id limitans ad medicũ, & medicinas; sed intelligendũ videtur saltẽ quoad omnia vitæ cõseruandæ necessaria; & ratio est, quia huiusmodi obligatio fratris erga sororem originaliter descendit ex iure naturali ratione vinculi sanguinis, quæ militat tam in sorore nupta egente, quàm in soluta.

D. Io. Angel. Bossius de Obligat. Parentum.

§. X.

Frater diues, vt frater an teneatur præstare alimenta fratri, & sorori pauperibus iustè à patre exhæredatis.

SEd numquid frater diues, vt frater tenetur præbere alimenta fratri pauperi, qui iustè à patre exhæredatus est. Respondetur teneri: ita *per textum in l. cũ plures, § fin. de administrat. tutorum.* Baldus Nouellus *de dote 6. p. priuileg. 19. Versic. item si pater filiam*, Io. Lupus *in cap. § vestras notab. 3. § 24. n. 4. de donat. inter virum, & vxorem* Guillelmus *in cap. Raynutius, verbo, dotem, num. 71. de testam* Surdus *de alim. tit. 1. q. 25. n. 7.* qui addit idem priùs voluisse Baldum *cons. 103. num. 3. vol. 5.* dum docuit alendum esse fratrem quantumuis malè merentem respectu patris, quod fuit dicere exhæredatum, vel qui meruit exhæredari: ex Theologis idem tradunt Azorius *p. 2. lib. 3. c. 40. q. 4.* Reginaldus *lib. 10. n. 89.* Rebelius *de oblig. iustit. p. 2. lib. 5 q. 4. n. 17.* & Megala *p. 3. lib. 3. c. 33. n. 3.* Et quibus præfati Iurisperiti, & Rebellus loquuntur etiam in dote, quam aiunt fratrem, vt fratrem teneri præbere sorori inopi iustè à patre exhæredatæ. Probant, quia hæc obligatio alendi fratrem pauperem, & dotandi sororem pauperem non oritur ex iure hæreditario, sed à iure sanguinis, vt *suprà* sæpiùs dictum est, quæ ratio sanguinis habet locum etiam in fratre, & sorore iustè exhæredatis, & quoad forum cõscientiæ non videtur dubitandum teneri fratrem, cum huiusmodi obligatio ex iure naturali, & charitate sanguinis procedat. 519

Sed contra responsionem P. Barbosa *ad l. 1. part. 4. numer. 335. ff. soluto matrimonio*, negans fratrem teneri dotare, & consequenter etiam alere sororem à patre iustè exhæredatam, obiicit; quia cum pater propter iniuriam sibi factam liberetur ab onere alendi, & dotandi filiam ingratam Bartholus *in l. diues, ff. de parricidis*; eadem ratione debet censeri liberatus eius filius, quia iniuria facta patri, filio, & toti familiæ videtur irrogata *l. lex cornelia, ff. de iniuriis.* Respondetur iis probari tantum non teneri fratrem diuitem, fratrem, vel sororem pauperem per patrem iustè exhæredatos alere, & dotare iuxta dignitatem, & statum; non autem non teneri præbere alimenta simpliciter necessaria, & etiam dotem iuxta quantitatem eorundem alimentorum ad quæ iure naturali ratione vinculi, & charitatis sanguinis (quod exhæredatio non tollit) obligatur, cum etiam pater filio, & filiæ à se iustè exhæredatis teneatur alimenta saltem simpliciter vitæ necessaria præstare, nisi sint exhæredati ex causa, ob quam sint digni vltimo supplicio, & pœna mortis, vt Azorius loco citato, de quo *infrà.* 520

Quòd si frater, & soror pauper fuisset iniustè (puta quia eo inconsulto nupsissent) exhæredati, tamen citrà omne dubium frater diues teneretur eos alere, vt in terminis Pontanus *de alimentis cap. 10. num. 3.* nam sicut illa non esset legitima causa exhæredandi, nec esset pariter denegandi alimenta etiam respectu patris, vt loco citato Pontanus; de quo etiam *infrà*, & plura dixit *in tractatu de contracta matrim. cap. 11.* 521

Poterit autem frater diues denegare alimenta fratri, & sorori pauperibus, qui contra eandem commisissent aliquam ingratitudinis causam ex iis, quibus filius potest à patre exhæredari, & priuari alimentis, vt Corduba à Lara *in § idem iudex, numero 37. leg. si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis.* Surdus alios allegans *de alimentis tit. 7. quæst. 15. num. 1. & 2. cum sequent.* & Megala *d. cap. 33. num. 9.* si enim filio erga 522

patrem ingratu (ait Surdus) non tenetur pater subuenire, eique alimenta potest denegare *d. §. idem Index*, multò magis frater ea denegare poterit fratri erga se ingrato, cui minus, seu non ita arctiori obligatione sunt debita. Aliam rationem, adducit Corduba ex amissione iuris succedendi in bona fratris, qui instituit vilem, & infamem hæredem, quam frater ergaeum ingratus incurrit, *§. ingratitudinem, auth. de nuptiis, col. 4.* de qua amissione, & priuatione iuris querelandi contra fratris testamentum, in quo turpis persona sit instituta, ob vitium ingratitudinis Corduba *d. num. 17.* & Surdus *d. q. 15. num. 3. cum pluribus sequentibus.*

§. XI.

Frater diues, vt frater an fratri egeno, qui bona pro alimentis sibi à patre assignata dilapidauit, & male consumpsit, teneatur alimenta præbere, & quæ.

523 QVid etiam, si frater inops sit redactus ad egestatem, quia bona sua sibi a patre tradita, vel aliunde habita, & quibus aliorqui commode, & decenter sustentari poterat, dilapidauit, & sua culpa, quia luxu, aliave, causa consumpsit, vel amisit, forte, quia homicidium commisit, à cuius pœna, vt liberaretur, bona omnia distraxit; an huic frater, sic sua culpa ad egestatem redacto frater diues, vt frater teneatur alimenta præstare, Salicetus *in l. 1. in fine, Cod. de alendis liberis* absolutè dicit fratrem non teneri alere fratrem inopem, qui sua bona dilapidauit, & consumpsit, Corduba à Lara *in d. §. idem rescripsit. numer. 100. l. si quis à liberis, ff. de liber agnosc.*

524 Corduba a Lara *in d. § idem rescripsit. num. 100. l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc.* dicit primò non teneri alere, si dolose consumpserit, vt à fratre aleretur; dicit secundò, si in adolescentia, seu iuuentute animi leuitate, & iuuenili calore dilapidauerit bona, secus quàm dederit, aliendum esse a fratre diuite, secus verò si iam vir factus male, & culpabiliter consumpsit; primum dictum supponit vt euidens, licet idem quoad primam partem probat; quòd indulgendum sit ætati, cuius fragile est consilium ex Vlpiano *in l. 1. § de minoribus*, ac proinde huic fratri vitio ætatis ad paupertatem redacto alimenta esse præstanda à fratre diuite, eum alendi onere ius ciuile fratres adstrinxerit ex æquitate ob sanguinis charitatem, vt supra sæpius dictum est; idem secundum dictum quoad secundam partem confirmat, quia cum vir effectus malè consumpserit, vitio animi, non ætatis fecit, ac proinde sibi imputare debet, quod egeat; & consequenter egestate laborabit *l. bona fides, ff. deposit.* Hoc autem addit procedere in fratre, qui iuris præcepto alit fratrem non in filio qui alitur iure naturali, quod ciuilis ratio corrumpere non potest *l. eos obligationes, ff. de cap. dimin.* & consequenter pater debet alere filiũ egenum, qui sua culpa depauperatus sit; quod idem Corduba latius probat *in §. idem index, num. 10.* Cordubam sequitur P. Barbosa *ad l. 1. p. 4. num. 141. ff. soluto matrim.* qui etiam ad id allegat Salicetum *in l. 2. fine, Cod. de alend. liber.*

525 Surdus *de aliment. tit. 7. q. 15. n. 11.* admisso primo dicto Cordubæ (quod tamen vult nunquam verificari posse, cũ nemo, inquit, sit tam inimicus capitis, qui velit sua perdere ex animo, vt aliena consequatur) licet, quòd si frater sine iuuenis, siue vir animi leuitate, vel iudicij imbecillitate, aut alia de causa, quæ non sit culpabilis (puto intelligendum de culpa lata, non de leui, per ea, quæ tradit *eodem tit. 7. q. 5.*) deuenerit ad inopiam, succurrendum ei esse a fratre diuite, *§ d. l. 1. ff. de minoribus*, eo quod etiam fratri perfectæ ætatis ignoscendum sit, qui ad paupertatem deuenerit sine culpa (scilicet lata) secus verò si sua culpa item è lata dilapidauerit, tunc enim ait eum non debere ali à fratre diuite; eo quòd non sit succurrendum ei, qui sua culpa incidit in egestatem, & necessitatem, vt Glossa *in cap. quæ in Ecclesiarum v. inopiam de constit.* & latè Menochius *de arbitr. casu 282.* sibi enim imputare debet, quòd egeat. Confirmatur, quia etiam filiu, qui bona sibi à patre pro alimentis assignata ex lata sua culpa male consumpsit, atque dilapidauit, patrem non teneri amplius præstare alimenta tradit Baldus *in auth. contra rogatos, Cod. ad Trebell.* & alij, quos referunt, & sequuntur Menochius *d. casu 282. n. 55.* Surdus *d. q. 15.* & Giurba *decis. 5. numero 11.*

Verùm quicquid sit de iure ciuili, dicendum est de iure naturali, & in foro conscientiæ fratrem diuitem, vt frater, obligari dare alimenta saltem simpliciter necessaria fratri ad egestatem redacto, ex eo, quòd culpa sua licet lata, bona, ex quibus poterat honestè viuere, consumpsit, dummodo prædictis alimentis non sit abusurus. Ita ex Theologis Azorius *p. 2. lib. 3. c. 40. q. 3.* & *locis supra n. 519. citatis*, & Megala *p. 2. l. 2. c. 33. num. 8.* & ex Iurisperitis Ioannes Andreas *in rub. qui filij sint legitimi*, verbo, *nunc patrem*, & Pontanus *de alim. cap. 10. n. 1.* vbi absolutè, & sine distinctione asserit fratrem teneri alere fratrem inopem, qui bona à patre ei data cõsumpsisset. Ratio est, quia cum alimenta fratri inopi à fratre diuite debeantur iure naturali, & ex charitate sãguinis, & pietatis vinculo, vt in præcedentibus sæpiùs dictum est, ex quacunque causa egeat, si aliunde alimẽta habere non possit, frater diues, vt frater tenetur ei subuenire: obligatio enim illa naturalis non potest tolli ex culpa præterita, si iam emendatus est, & non sit abusurus alimentis, quæ frater præstaret; ob emendationẽ enim censetur, ac si non deliquisset *can. ferrum. d. 50.* & Menochius *de præsumpt. lib. 5. præs. 32. n. 34.* & ita etiam pater teneri alimenta saltem simpliciter vitæ necessaria dare filio egeno, qui male, & sua culpa lata dilapidauit portionem sibi bonorum à patre assignatam pro alimentis, allegant plures Iurisperiti à Surdo *d. q. 15. n. 8.* & *sequentibus* allegati, quos sequitur Fontanella *de pactis nupt. clausula 5 gloss. 1. num. 77.* & communiter Theologi, de quo te *infrà*. Quod si frater post male cõsumpta sua bona tali leuitate, & vitio animi laboraret, vt etiam esset abusurus, malè illa consumendo, alimentis, quæ illi indies frater ministraret, tunc subuentione foret indignus, & meritò frater diues ei denegaret. Vtrũ verò si frater tam semel alimenta præstitit fratri, aut sorori, quæ ipsi consumpserint, vel amiserint, iterum teneatur frater alia præstare tractatur *infrà n. 676.*

§. XII.

Frater, vt frater an teneatur alere fratrem, qui extra patriam potest honestè viuere.

527 SEd eum frater diues, vt frater non teneatur alimenta præbere fratri diuiti, vel qui aliunde ex officio, vel artificio honestè congruentia alimenta sibi comparare, & suppeditare potest, per doctrinam generalem *suprà num. 12. & pluribus sequentibus, & num. 45.* traditam, scilicet, quod diuiti, vel aliunde habenti non debentur alimenta, quæ à legis dispositione per Iudicis officium debentur, vt etiam expressè loquentes in fratribus Alexander *consilio 27. numer. 2. vol. 4.* Corduba à Lara *in d. §. idem rescripsit. numer. 99. l. si quis à liberis de liber. agnoscendis* Surdus *aliis. titul. 7. citata quæst. 15. & 16.* & Megala *à d. cap. 33. numer. 7.* & est textus Clarus *in l. tutor secundum augmentatem in fine, ff. de administrat. tutor.* vbi dicitur, quòd tutor potest alere sororem pupilli, cum semetipsam sustinere non potest.

Quid

Quid si frater in prouincia patria, seu propria careat bonis, nec officio; vel artificio honesto possit alimenta sibi quærere; possit autem extra patriam exercere artificium, vel habere officium, ex quo ali honestè possit, an tunc teneatur exire à patria, vt se alat, an verò frater diues vt frater teneatur eum alere. Respondent Corduba *d. cl. num.* 10. Surdus *d. cl.* 15. *num.* 17. & sequentibus, & Megala *dict. n.* 7. teneri exire è patria, & proficisci, vbi se commodè, & honestè alere potest, fratremque diuitem, vt fratrem non obligari illi subministrare alimenta. Ad quod faciunt tradita *suprà citato n.* 21. & confirmat Surdus, quia qui facere potest, vt habeat, & nō facit, perinde est, ac si haberet, *l. qui potest, facere ff. de reg. iur.* & nō dicitur egenus, qui potest egestate non laborare, & cum frater ex sola æquitate, & charitate sanguinis in casu necessitatis, ne fame pereat, a fratre, vt fratre alendus sit, cessat huiusmodi æquitas, & obligatio ex sanguinis charitate, & coniunctione, quandò potest aliunde consequi alimenta. Neque obest, quòd debeat proficisci, & degere extra patriam, cuius amor estque dulcis; nàm ibi patria (vt notat Corduba *d. n.* 100.) vbi bonum, beneque viuitur; ibi exilium, vbi parum commode viuitur; nec amor patriæ debet in tertij præiudicium redundare.

§. XIII.

Frater primogenitus ex principis rescripto, vel dispositione statuti, aut consuetudinis successor in tota hæreditate, in primogenio & in feudi toto an teneatur alere fratres diuites, qui habent aliundè.

529 CÆterum occasione prædictorum hic enodanda est difficultas omissa tacta *supra n.* 45. *fin.* scilicet an primogenitus, ad quem defertur tota hæreditas, & primogenium, seù maioratus, aut totum feudum, teneatur secundogenito diuiti, & aliunde habenti vnde se alere possit, præstare alimenta statui congruentia. Affirmat absolutè Guilhelmus à Perno *cons.* 1. *num.* 10. inter consilia feudalia à Corduba, & Surdo *locis infra citatis* allegatus.

530 Martinus Laud. *in tract. primogen.* à Tiraquello, & Surdo *locis infrà relatis* absolutè dixit, primogenitum, cui ex consuetudine tota hæreditas defertur, non teneri alere fratres, qui aliundè possunt se alere, *per textum in §. sed etsi filius l. si quis à liber. ff. de liber. agnoscendis*, & doctrinam *supra num.* 22. traditam iunctis Doctoribus *ibid.* allegatis.

Corduba à Lara *in §. idem rescripsit n.* 129 *l. si quis*
531 *à liberis, ff. de liber. agnosc.* asserit primogenitum feudi successorem teneri præstare alimenta secundogenito diuiti, & qui aliundè se potest alere; primogenitum verò, qui in primogenium succedit, non teneri alere secundum genitum diuitem, & ait ita sentire Afflictum *in §. Imperial §. præterea ducat. in principio n.* 61. *de prohib. feu. alien.* quam distinctionem reprobat Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 15. *n.* 24 dicens non apparere rationem diuersitatis, cur magis in feudis, quàm in aliis rebus debeantur alimenta fratri diuiti.

Resolutio sit, si rescriptum principis concedens insti-
552 tutionem maioratus ex omnibus bonis iubet alimenta dari secundogenito, & aliis fratribus, vel lex municipalis, aut consuetudo deferens successionem integram, seu totam hæreditatem, aut totam feudum primogenito mādat secundum genitum ali, seu alimenta consequi debere primogenitus etiam secundogenito diuiti, & qui aliundè viuere possit, tenetur alimenta præstare, ita Tiraquellus *de primogen. q.* 75. *numer.* 3. 4. & 5. & 8. Ludouicus Molina *de primog. lib.* 1. *cap* 15. *num.* 6 & Surdus *dict. q.* 15. *numer.* 26. & 27. & Molina Theologus *de iustit. & iure tom.* 5. *disp.* 616. Ratio est primò, quia huiusmodi alimenta iubentur dari secundo genito, & aliis fratribus loco legitimæ, quæ alioqui eis deberetur ex hæreditate paterna, vel feudo; legitima autem etiam habentibus, vnde se alere possint, debetur, & consequenter huiusmodi alimenta etiam habentibus vnde se alant, debita sunt. Secundò, quia alimenta ex dispositione legis municipalis, vel consuetudinis, aut dispositione hominis debita etiam habenti aliundè, vnde se alere potest, sunt præstanda, quia tunc ad illa consequenda datur actio, & non officium iudicis, vt *locis citatis* Tiraquellus Molina, & Surdus, & dictum est *suprà numer.* 45 & tradunt alij Doctores *ibid.* citati; vnde etiam in hoc casu a secundo genito, & aliis fratribus poterunt peti alimenta præterita, quibus amplius non egent, vt cum aliis Tiraquellus *d. cl. q.* 75. *nume.* 4 *per textum in l. libert. quos §.* 1. *ibi, tam præteriti temporis, quam futuri, ff. de aliment. & cibar. legat.* Textus autem *in d. §. sed & si filius*, & doctrina tradita *n.* 22. & Doctores *ibidem* relati intelliguntur quando alimenta debentur sanguinis ratione, & non iudicis officio, non verò quandò peti possunt iudicis actione.

Hinc vbi vita, & militia à primogenito succedente
in feudum ex vi legis municipalis, seu constitutione, 533
aut consuetudine regni, vel ciuitatis debetur secundo genito, vt præstet seruitium militare, primogenitum teneri vitam, & militiam præstare secundogenito diuiti, & aliundè habenti, vnde viuat, tradunt Afflictus *vbi supra, & decis.* 138. (vbi Visillus) Tiraquellus *d. q.* 75. *n.* 3. Surd. *d. q.* 15. *n.* 22. & 28. & Moisesi. *cons.* 9. addentes Tiraquell. & Surdus præterea, quod etiam si pater aliquid, puta castrum aliquod, vel alia bona reliquerit eidem secundo genito, relictum non censeretur factum animo compensandi cum vita, & militia, quia pater non est debitor ipsius vitæ, & militiæ, sed primogenitus post mortem patris ex dispositione legis, vel consuetudinis; debitum autem ab vno non compensatur cum relicto facto per alium, secus si pater ipse esset debitor eiusdem vitæ militiæ; tunc enim posset dubitari an relictum factum esset animo compensandi; sicut quandò quis aliquid reliquit suo creditori, vt Alexander, & alij *in l. si cum dotem, § pater ff. soluto matrimonio.* Notandum autem *hic*, in proposito vitam dici alimenta; militiam verò, dici alimenta milite digna, scilicet larga, & nobilia, ita Cord. *in d. l. si quis a liber. § si mat. n.* 59. sed vndè dicta, & quid sit vita militia & Molfesius *ad consuet. Neap. tom.* 1. *cons.* 9. de vita militia etiam, quæ in feudis Regni Siciliæ ex peculiari lege illius Regni, plura habet Salgado *in labyrintho Cred. conc. p.* 1. *c.* 24. *n.* 201. & 202. & præsertim, quam ob causam huiusmodi vita militia dicta lege illius Regni Siciliæ assignata sit, præbenda secundogenitis, & quando secundogenitis debeatur, aut non debeatur vigore eiusdem legis, & *iisdem numeris* allegat plures Iurisperitos Hispanos de eorum vita militia iuxta dictam legem Siciliæ Scribentes.

Vtrùm verò si rescriptum principis, aut statutum, 534
seu consuetudo deferens primogenito totam hæreditatem, & integram successionem, non exprimat, vt secundogenito, & cæteris fratribus alimenta præstantur, etiam tunc secundogenito diuiti, & qui aliunde se potest alere, sint præstanda, negat Martinus Laud. *loco supr. n.* 530. *citato*, relatus à Tiraquello *de primog. q.* 4. *num.* 35. qui tamen *ibid. fine* sient, & *d. q.* 75. *num. allegatis* præsertim *n.* 5. videtur sentire contrarium, & etiam secundogenito diuiti debere præstari, quod idem sentiunt vterque Molina *locis suprà numer.* 552. *allegatis*, & etiam Corduba *in d. §. si mater dict. numer.* 59. & puto sentire Surdum *d. cl. q.* 15. Ratio est, quia alimenta, quæ etiam in tali casu secundogenito, & cæteris fratribus debentur, vt *suprà num.* 328. probatum est, subrogantur, & debentur loco legitimæ, quæ etiam fratri diuiti danda est vt *supra n.* 532 dictum est.

Post hæc esset iuxta ordinem materiæ immediatè
agendum an frater clericus ex redditibus beneficij possit, 555

& teneatur fratri, & sorori pauperibus vt fratribus alimenta præbere, & an frater, seu patruus diues, vt patruus teneatur alere filium fratris pauperem, qui aliundè non habet, & è contra nepos diues, vt nepos patruũ pauperem, sed commodius, & cum maiori breuitate hęc explicabontur post sequentem controuersiam, quæ & si spectato eodem ordine materiæ spectat ad materiam de dote infra post materiam alimẽtorum pertractandam, tamen propter coniunctionem, quam cum præcedentibus habet, hic longè facilius potest expediri.

§. XVI.

Frater diues, & frater in subsidium, & defectum patris, & matris, & aliorum ascendentium tenetur iure humano dotare sororem inopem, quæ aliundè non habet, si sit vtrinque, vel ex parte patris coniuncta.

536 HViusmodi controuersia autem est, an in omnibus casibus *supra* explicatis, in quibus frater diues, vt frater, & soror diues, vt soror in subsidium tenentur alere sororem pauperem, quæ aliundè non potest alimenta habere, teneantur etiam illam dotare, cum aliundè dotem habere non potest; scilicet nec ab ascendentibus, nec eorum hæredibus, nec alia ratione.

Extra controuersiam est, fratrem diuitem, vt fratrem de iure positiuo humano, & ciuili teneri, & cogi dotare sororem pauperem, quæ aliundè habere non potest, si sit vtrinque scilicet ex parte patris, & matris coniuncta, vel saltem sit consanguinea, scilicet ex eodem patre progenita; ita communiter Doctores. *Glossa in l. cum plures ff. cum tutor. verbo alio patre, in fin. ff. de administratore. & in l. nen omni v. nulla, Cod. eodem.* Ripa *ibidem n.* 83. Tiraquellus *de primog. q.* 62 *per totum.* Lud. Molina *de primog. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 57. Additionator *ibid. d. n.* 57. *& n.* 61 Menochius *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 189. *n.* 41. Padilla *in Auth. res quæ n.* 61. *Cod. com. de legat.* Corduba à Lara *in §. idem rescripsit. n.* 92. *&* 93 *l. si quis à liberis, ff. de liber. agnosc.* Mantica *de tacitis, & amb. g. l. b.* 12. *tit.* 16 *num.* 15. *&* 33 *cum sequent.* P. Barbosa *ad l.* 1. *p.* 4. *n.* 124. *&* 125 *ff. solut. matr.* Gomez *ad l.* 40. *Tauri n.* 75. Spino *in speculo testam. Gloss.* 11. *num.* 40. Cancerius *var. p.* 1. *c.* 16. *num.* 31. Versic *fratrum etiam.* Franchus *dec.* 16. *num.* 6. *dec.* 73. *n.* 4. *dec.* 87. *num.* 12. *& dec.* 178. *n.* 7. *&* 13. Anton. Thesaur *dec.* 192. *num.* 7 Sindus *de alimen. tit.* 1. *q.* 15. *num.* 9. *& seq.* Garzias *de expen. sis c.* 3. *n.* 34. Giurba *dec.* 45. *n* 11. *& in com. ad consuet. messana. c.* 3. *Gloss.* 3. *p.* 1. *num.* 57. *& seq.* Mangilius *de imputatio. q.* 53 *n.* 34. Fontanella *de pactis nupt. clausula.* v. *Glossa* 3. *num.* 11. *cum plurib. seq.* Martin. Venturinus *cons.* 12 *n.* 25. Molfesius *ad consuet. Neap. tom* 1. *p.* 6. *q.* 4. *n.* 14. & innumeri alij Iurisperiti apud eosdem. Ex Theologis, ita Molina *de iustit. tom.* 1. *disp.* 224. §. *causa legitima*, Azor. *p.* 2. *lib.* 1. *c.* 40. *q.* Rebell. *de oblig. iustitiæ p.* 2. *lib.* 5. *q.* 4. *num.* 9 *& seq.* Fagund. *in Decal. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 2. *&* 3. Villalob. *tom.* 1. *tract.* 17. *diff.* 4. *num.* 3. Laym. *lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 13. *n.* 5. Syluester *verbo, dos n.* 6. & Angelus *v. eod. n.* 5. Probatur hæc communis sententia primò *per totum in dict. l. cum plures §. fin. ff. de administr. tutor.* Ibi, *sed non dubit* (scilicet tutor) *dotem sorori alio patre natæ* Dum enim ibi dicitur, quod sororem vterinam, & non ex eodem patre natam frater (seu loco fratris pupilli tutor) non tenetur dotare, à contrario sensu (vt omnes interpretes, & Iurisperiti colligunt) significatur, quod sororem consanguineam, & ex eodem patre natã, & à fortiori vtrinque coniunctam dotare tenetur. Et licet Ioannes Lupus *in cap. per vestras* 3. *notab.* §. 24. *n.* 1. *de donat. inter virum, & vxorem* dixerit, hanc communem non probari ex illo textu eo quod *ibi* non dicatur esse necessarium, sed solum tanquam honestum, & pium sæpius permittatur tutori dotare sororem consanguineam, & vtrinque coniunctam; tamen Corduba, & P. Barbosa *loc. cit.* hunc Lupi intellectũ reprobant satis euidẽter ex traditis *supra numer.* 490. scilicet quod ex d. textu colligatur necessitas dotandi, quia tutor non potest alienare res pupilli nisi ob æs alienum *Cod. de præd. minor.* & alijs iuribus *d. n.* 490. adductis. Cum ergo tutor possit alienare res pupilli ob dotandos sorores iuxta *d. §. fin. & etiam lex, quæ* §. 1. meritò dotatio sororum censetur æs alienum, & necessaria. Secundò probatur hæc communis omnibus alij iuribus *supra dict. numer.* 490. adductis, quibus probatur fratrem, vt fratrem in defectum parentum, & ascendentium, & hæredum eorum teneri, alere sororem inopem, si enim tenetur alere, vt probant illa iura, & tradunt Doctores *supra numer.* 491. citati, & alij communiter; ergo etiam tenetur dotare sororem inopem, cum dos sit æquè fauorabilis, ac alimẽta, imò magis fauorabilis ob causam procreandæ prolis, & tuendæ pudicitiæ mulieris, vt Doctores præsertim Tiraquellus *dict. q.* 62. *num.* 3. *fin.* & Sordus *d. q.* 25 *citat. num.* 9. Quapropter Iurisperiti communiter volunt valere argumenta de alimentis ad dotem, & è contra, & qui tenetur alere, tenetur dotare, & qui dotare, tenetur alere, ita Tiraquellus *d. n.* 5 Eueraldus *in sua topica legali loco à dote ad aliment.*, & innumeri alij ab iisdem *locis citatis*, & à Giurba *decis. c.* 5. *numero* 12. allegati.

Procedit autem hæc communis, vt quamuis frater sit minor, aut pupillus adhuc teneatur vt frater in subsidium dotare sororem vtrinque, aut ex parte patris coniunctam, ita quod curatores, vel tutores ergo possunt ad congruam dotem sorori pupilli, vel minoris constituendam, vt colligitur *ex dicta l. cum plures §. fin. & d. l. quæ lex §.* 1. *& l.* 1. *§. fin. ff. de tutell. & ration. distrahen.* & notatunt P. Barbosa *vbi supra num.* 128 Anton. Thesaurus *d. decis.* 192 *num.* 8. Fagundez *d. c.* 16 *num.* 71 & Rebell. *dict. q.* 4 *num.* 12. Addit Thesaurus, quod quamuis *in d. l. tutelle §. fin.* videatur requiri decretum iudicis, tamen ille textus intelligendus sit ad abundantem cautelam ex Goffredo *per textum ibi in l. qui filiam in fine ff. vbi pupill. educari debeat.* Vbi etiam sine decreto iudicis receditur à paterna voluntate ex causa iusta; sed P. Barbosa *num.* 129 (quem sequitur Fagundez, & Rebellus) vult solum mobilia pupilli sine decreto iudicis pro dote sororis posse validè alienari, & dari in dotẽ ob sequuta *dict. l. si curatorem Cod. de in integrum restitutione minorum* Immobilia verò pupilli, aut minoris pro dote sororis pauperis validè alienari non posse absque præcedente iudicis decreto, quod probat, quia iudicis decretum requiritur, quando immobilia alienantur pro dote ipsius minoris *d. l. lex quæ §.* 1. *ibi, scilicet per inquisitionem iudicis, & probatione causæ, interpositionemque decreti, vt fraudi locus non sit, Cod. de administr. tutor.* à fortiori ergo requiretur, quando prædicta bona alienantur pro dote aliena: licet igitur dotare sororem pauperem indueat causam faciendi alienationem bonorum immobilium, nihilominus vltra istam causam decretum iudicis requiritur, *l. ob at Cod. de prædiis minor.* & etiam ita sentire Cornetim *cons.* 181. *numer.* 57. *lib.* 1. Baldum, Nouellum, & Afflictum tenetur Barbosa vbi supra, & ita sentiendum videtur saltem propter textum, *in dict. l. quæ lex.* Quare aduersus præfatam alienationem causa dictæ dotis, aut contra promissionem eiusdẽ dotis minori, seu pupillo postea non conceditur restitutio, vt tradunt Thesaurus, Barbosa, & Fagoondez *locis citatis*, quia cum iure communi fuerit visa, cessat restitutio *l. fin. Cod. de in integrum restitut. l. inter eos* 52. *§. cum inter ff. de fideiuss.* & ita etiam Ruynus *cons.* 100. *n.* 4. *lib.* 4. & Siluanus *cons.* 13. *n.* 1. Nec vt minor in præsenti casu à restitutione excludatur, et quitur iuramentum, vt contra Panormitanum *cons.* 12 *col. vlt. lib.* 1. illud exigentem iuxta *Auth. Sacramenta puberum, Cod. si aduersus venditionem* ostauit P. Barbosa *numer.* 129. qui opinionem Panormitani admittendam ait, quando soror erat

erat diues, quam frater dotare non tenebatur, nam tunc eum iure communi non sit vsos poterit aduersus promissionem dotis petere restitutionem, nisi iuramentum interueniat, iuxta *dict. Auth. Sacramenta puberum.*

537 Item procedit eadem communis, vt frater quatenus frater, teneatur sorori inopi aliundè non habenti præstare dotem pro dignitate, & generi, ac statui suo congruam; colligitur ex traditis, *supra numero* 493. de alimentis à fratre diuite præstandis sorori inopi; & in terminis tradunt Antonius Thesaurus, *dict. decision.* 191. *numero* 8. *fin.* Giurba *dict. decision.* 45. *numero* 12. *& in dictis commun. allegato numero* 57. Papon *cons.* 14. *numero* 1. *& quatuor sequent.* ab eodem Giurba relatis, Ludouicus Molina *dicto capit.* 15. *numero* 62. *& num* 63. Fontanella *dict. Glossa* 3. *numer.* 11. *fin.* & de dote statui congrua loquũtur etiam cæteri Iurisperiti *supra* allegati, licet non explicent. Et ex Theologis expressè idem aiunt Azorius, & Fagund. *loc. citat.* sicut enim alimenta à fratre diuite, vt fratre debita in subsidium sorori inopi intelliguntur de congruis statui, ita etiam dos, quæ non minus fauorabilis est quam alimenta, vt *supra* dictum est, confirmat Thesaurus *d. numero* 8. quia filiæ, seu fœminæ non dicuntur posse nubere, si ex dote constituta congruè, & ex dignitate non possunt nubere *l. nepos Proculo, ff. de verborum significat.*

538 Quare etiam si soror habeat aliquid, sed id ad congruam eius dotem satis non sit secundum eius dignitatem, & qualitatem, frater diues, vt frater in subsidium tenetur illi præbere supplementum vsque ad congruam dotem, vt Thesaurus, Papon, Giurba, & Fontanella *locis citat.* & Mattio. Venturinus *d. cons.* 12. *n.* 24. & idem est in alimentis, quæ si is, qui ex iudicis officio debet ali, non habet sufficientia, vt honestè iuxta suum statum, & dignitatem viuere possit, supplementum consequi debeat ab eo, qui alere tenetur, vt in *præcedentibus* notatum est.

539 Addunt Thesaurus *d. decis.* 192. *n.* 6. *&* 10. Fontanella *d. Glossa* 3. *n.* 12. fratrem diuitem obligari etiam ad additamenta dotis, nempe iocalia, & vestes, quæ sponsis dantur, quod latè tradere Costam *de remed. subsid. remed.* 66. *per totum* refert Fontanella *d. n.* 12. & multò magis frater hæres patris, vel aui, vltra dotem à patre, vel auo relictam filiæ eidem tradere debent prædicta dotis additamẽta, iocalia, & vestes sponsis dari solita, licet in testamentis patris, vel aui non fuerint relicta, ita Thesaurus *d. n.* 9. confirmans *per l. qui filium. ff. vbi pupillus educ. debeat.* vbi si pater diuersa tantum filiæ legasset. & nihil aliud, tamen tutor consequi poterit etiam alimenta, & alias expensas circa eruditionem filiorum. Neque obstare ait idem Thesaurus, quod fratres ad plus non teneantur, quam ab auo, & patre filiæ statutum sit, eo quod illorum voluntas sit seruanda; quia hoc, subdit, non est verum, vbi irrationabilis circa filiam voluntas sit *l.* 2. *in fine, ff. vbi pupillus educari debeat, & l.* 3. *§. quamuis ff. de administr. tutor.* idque confirmat Thesaurus exemplis.

§. XX.

Frater diues vt frater, an iure ciuili teneatur dotare etiam sororem vterinam tantum, quæ aliundè non habet, vbi possit dotari.

540 Difficultas non exigua est, an frater diues, vt frater in subsidium teneatur dare dotem sorori tantùm vterinæ, & ex eadem matre, non autem ex eodem, sed alio patre genita; dixi *vt frater*, nam vt hæres matris tenetur, vt tradunt P. Barbos. Fontanella, Villalobos, Fagundez, Rebell. *locis supra n.* 496. *relatis*, & constat ex traditis *supra n.* 369. Onera enim matris defunctæ transeunt in illius hæredem vniuersalem, mater autem in defectum patris proximi tenetur dotare filiam, de qua re latiùs, quando de dote danda; solum ergo hic controuertitur de fratre diuite, vt frater, an teneatur dotare sororem vterinam, quæ aliondè non potest habere dotem; & attenta dispositione *d. §. fin. l. cum plures, ff. de administr. tutor.* ibi *non dabit dotem* (loquitur de tutore) *sorori pupilli alio patre nata, etiam si aliter ea nubere non potuit*, videtur constare fratrem diuitem, vt fratrem non teneri, seu cogi dotare sororem vterinam, & non ex eodem patre genitam, licet honestum, & pium sit illam dotare, & si tutor dotauerit ex honestate, & liberalitate, pupillus debeat approbare, vt *in eodem §. fin. l. dicitur*, verum circa hanc materiam diuersæ sunt Doctorum sententiæ.

541 Prima sententia asserit textum *in d. §. fin.* loqui de dote iuxta dignitatem, & statum, atque iuxta facultates fratris, non autem loqui de dote vsque ad quantitatem alimentorum iuxta alias leges sorori etiam vterinæ tantum debitorum (prout deberi *supr. n.* 498. probatum est) atque adeo fratrem diuitem non teneri quidem sorori vterinæ inopi dare dotem pro dignitate, & ratione sui patrimonij, teneri verò vsque ad quantitatem alimentorum, cum propter æquiparationem valeat argumentũ de alimentis ad dotem affirmatiuè saltem iuxta quantitatem alimentorum necessariorum, *vt supr. num.* 500. *& n.* 536. *fin.* notatum est, & post alios tradit etiam Giurba *decis.* 5. *num.* 41. & dos ob bonum conseruandæ pudicitiæ, & prolis suscipiendæ videatur magis necessaria, & fauorabilis, quam alimenta, ita Ludouicus Molina Iurisperitus *loco supra num.* 500. *citato*, & additionator ad eundem *ibid.* Baëza *tract. de non melior. filiabus cap.* 12. *à num.* 30. & Gregorius Lopez *loco infra numo.* 543. *relato*. Hanc eandem sententiam re ipsa tradidit Ruynus *cons.* 104. *col.* 6. Versic. *nec obstat* (quem ad id refert, & sequitur Mantica *de tacit. & ambig. lib.* 12. *d. tit.* 16. *n.* 34.) vbi asserit fratrem teneri dotare etiam sororem vterinam, quæ aliundè dotari non potest, & non habet vndè alimenta suscipiat, dicitque quod in hoc casu non loquitur dictus *§. fin. l. cum plures*, quandò scilicet soror vterina non habet, vnde se alat; sed quando non habet vnde possit dotari, ita quod in hoc consistit differentia inter sororem consanguineam, seu ex eodem genitam, & sororem vterinam; quod frater tenetur dotare sororem cõsanguineam etiamsi habeat vnde se alere possit dummodo non habeat, vnde possit dotare, & hanc quoque sententiam approbare videtur Fontanella *d. Glossa* 3. *n.* 28. refert enim illam vltimo loco post sequentes sententias, nec impugnat; sed imo addit, *cum quibus, aut alias, roge facias quando possis, vt istis miseris, & pauperculis sororibus subuenias, sicut ego facerem, si possem, non enim video, quod peccauerint nascendo potius ex eadem matre, quam ex eodem patre, vt dote careant, innuptaque manere debeant in tam notorio periculo.* Tanquam huius sententiæ à Fagundez allegatur, Tiraquellus, Campegius, & Boerius *locis infra numera* 544. *citatis*, qui *ibi* referuntur pro tertia sententia.

542 Secunda sententia absolutè, & indistinctè affirmat fratrem diuitem, vt fratrem non teneri iure ciuili dotare sororem vterinam tantum. Ita Iason *in Auth. res qua n.* 63. *comm. de legat.* Ripa *in l.* 1. *numer.* 38 *ff. soluto matri. ibid.* Bolognetus *n.* 131. Fusarius *de substit. quæst.* 535. *num.* 102. & alij Iurisperiti, quos referunt Tiraqu. *de primogen. d. q.* 62. *num.* 1. *&* 3. Corduba à Lara *in d. §. idem rescripsit n.* 94. & Menoch. *de præs. lib.* 4. *de præs.* 199. *num.* 43. idem affirmant *iisdem locis*, iidem Corduba, & Menochius, & ex aliis Doctoribus *supra num.* 536. relatis, Padilla, Mart. Venturinus *locis eodem n.* 356. *citatis*. Aug. Barbos. *collect. ad cap. peruenit. num.* 3. *de arbitris*, Cancerius *var. p.* 1. *c.* 16. *numer.* 31. P. Barbosa *dict. l.* 1. *p.* 4. *n.* 125. *ad* 129. Rebell. *dict. q.* 4. *n.* 9. Fagun-

dez

dez *d.cap.16.num.5.& 7.*Molina *allegat.disp.224.d.§. causa legitima,*Versic. *sunt autem,* & Villalobos *dict. disp.4.num.4.* & esse communem Iurisperitorum testātur Iason,Corduba,& alij ab iisdem citati,& Tiraquellus *de primog.d.q.62.num.4.* Nititur hæc sententia *d. § fin l.cum plures*, cum *ibi* expresse habeatur, quod frater,vt frater non teneatur alere sororem vterinam. Rationem huius differentiæ legalis inter sororem vtrinque coniunctam,& consanguineam, & inter vterinam tantum Molina dixit esse, quia dotare filiam potiùs ad patrem,quam ad matrem spectat; quæ tamen ratio differentiæ displicuit Tiraquello *d.q.62.n.8.* & reiicitur ex eo,quod etiam alere potius spectet ad patrem, quam ad matrem,& tamen iuxta leges,& communem opinionem Doctorum tenetur frater diues,vt frater alere sororem vterinam inopem aliundè non habentem,*vt supra num.*498.probatum est. Quod ergo dotare filias sit officium paternum,non maternum,solum probat patrem strictiori obligatione ad id teneri,& primo loco; quod si ipse non possit,& mater sit diues,& filia inops, eadé mater tenetur illam dotare,vt Tiraquell cum aliis *dict. num.*8.P.Barbosa *num.*128.& affert rationem discriminis dicit non esse nouum inter sorores consanguineas, seu ex eodem patre progenitas,& vterinas constitui differentiam,cum & ea inueniatur inter eas constituta *in l.fratres,& sorores,Cod.de inoffic.testam.*vbi fratres, vel sorores vterini à querela inofficiosi contra fratris testamentum omnino arcentur, consanguinei verò admittuntur instituta persona infami,vel turpitudinis,aut non leuis notæ macula aspersa iuxta communem Doctorum interpretationem, vt *collect.ad d.l.fratres num.*1. notat Aug.Barbosa,& tradunt alij Doctores relati ab eodem Aug.Barbos.*ibid.n.39.& 40.*ex quo P.Barbosa *dict. numero* 228.vult etiam hodiè quoad successiones testamẽtarias non esse sublatam differentiam agnationis, & cognationis, quod notarunt Glossa *in dict.l.fratres v. arceantur,ibid.*Aug.Barbosa *num.*38. & alij Iurisperiti relati ab eodem P. Barbosa, qui addit prædictam differentiam non carere ratione, scilicet quia inter fratres consanguineos arctior est necessitudo,cum quibus nobis per patrem sunt communia iura nominis, familiæ, & originis,vt Viglius *in prim.instit ut.eodem tit. de inoffic. testam.*Tiraquellus latè *dict.q.62.num.9.* & Alexander *cons.*144.*num.*2.*lib.6.* vbi propterea etiam expresse dixit,quod is tantum propriè frater est, qui ex eodem patre est,ad idque etiam adducit textum *in l. Iurisconsult. § secundo gradu ff.de grad.& affin.*Et hæc sententia procedit etiam in dote pro sola quantitate alimentorum, esto sorori vterinæ à fratre debita sint iure ciuili,& naturali,vt expresse volunt P.Barbosa,Rebellus, Villalob. & Fagundez *locis cit.*Dicit enim cum nonnullis aliis Iurisperitis ex præallegatis P.Barbosa *numer.*126.in hac materia non valere argumentum affirmatiuè de alimẽtis ad dotem, cum adsit textus expressus, quod frater non teneatur dotare sororem vterinam *d.l.cum plures § final.* & tamen *l.1.§.1.ff.de tutell.& ration. distrah.* probat quod tenetur alere,assignatque ibidem (& post eum etiam Fagundez *dict.cap.16.dicto numero 7.*) rationem differentiæ inter alimenta, & dotem *in praced. num.*201.adductam, scilicet quòd alimenta præstantur menstruatim,vel dietim,ac ita facilius soluuntur, quam dos, quæ præstatur simul,ac vno cumulo;& sic in dote agitur de maiori præiudicio; & quod semper non valeat argumentum affirmatiuè de alimentis ad dotem, tradit etiam cum aliis Tiraquellus *dict. quæstione 62. numero* 12.

Hinc Corduba, *d.numer.*94. loquens de lege regia
543 Hispana *tit.*6 *p.*6.quæ absolutè,indefinitè, & generaliter iubet fratrem teneri dotare sororem, contra Gregorium Lopez *ibi scholio de las hermanas* asserentem iuxta præfatam legem teneri fratrem dotare etiam sororem vterinam, cum lex non distinguat, soror ne sit cõsanguinea,aut vterina,sed generaliter loquatur de sorore, tenet legem illam intelligendam de sorore vtrinque coniuncta,& consanguinea tantum; non verò de vterina ob eam rationem,quod leges regię trahi debent ad ius commune,à quo effluxerũt,& recipiunt in dubio interpretationem à iure communi, vt Iurisperiti communiter, iure autem ciuili posteriores leges per priores restringuntur,aut ampliantur,& extenduntur *l.non est nouum,ff.de legib* supplebitur ergo ex iure ciuili, quòd legi Regis de est,ac proinde cum dicat, fratrem teneri dotare sororem, restringi debet secundum regulas iuris communis,vt intelligatur loqui de consanguinea, non de vterina.

Tertia sententia indistinctè affirmat fratrem diui- 544
tem teneri dotare sororem vterinam inopem,quæ nec à patre,nec à matre,nec aliundè potest habere dotem;ita Tiraquell. *de primog d.q.62.num. 3.cum sequent.*Boerius *decis.*129.*num.*9.Campegius *de dote 1.p.q.21.*Surdus *de aliment.tit 1.quæst.27.num.19 & sequen.*Giurba *in comm.ad consuet.Senatus Messana c.p.3.Glossa 3.p. 1.num.60.*Molfesius cum aliis *ad consuet. Neap.p.5.q. 11.num.23* & Megala *p.2. instituti.lib.2.cap.33.num. 2.*ac nouissimè Ioannes Nicolaus Lucidorus *de allegit. Clericor.cap.18.n 6.* & pro hac sententia stare videntur omnes Doctores,qui absque vlla distinctione, sed absolutè, & generaliter asserunt fratrem diuitem, vt fratrem iure ciuili teneri dotare sororem inopem, quæ aliunde dotem non potest habere, quos Doctores latè refert Fontanella *dict.clausula v.Glossa 3.num.11.* Præter quos ita etiam loquuntur Mangilius, Garzias, & Layman *locis supra num.536.citatis*, & Garzias ad id adducit omnes textus *supra n.490.*productos, qui loquuntur generaliter de sororibus, vt *supra numer.498.* notatum est. Probatur præterea hæc sententia. Primo quia dos succedit loco alimentorum; ergo si frater vterinus diues in subsidium tenetur sorori vterinæ inopi alimenta congrua præstare,sorori vterinæ etiam ad dotem eidem aliundè non habenti constituendam tenetur, tum quia in præsenti casu,& similibus valet argumentum de alimentis ad dotem, vt omnes præallegati Doctores,& alij à Tiraquello *dict.quæst.62.num.3.& 4* & Giurba *decis.5.numer.11.& 41.*relati, tum quia fortiori iure videtur debita dos propter bonum procreandæ prolis,& euitandi in fœmina periculum pudicitiæ. Secundò iura constituentia fratrem diuitem debere alere, & dotare sororem inopem aliunde non habentem, fundantur in affectione naturali, & charitate, ac coniunctione sanguinis *vt supra 492.495.*& 515.dictum est, eadem autem affectio, & charitas secundum naturalem cursum cadit erga vterinam, sicut erga consanguineam sororem, vt *dict.num.*498. notatum est. Tertio quia hodie quoad successionem ab intestato inter fratres, & sorores consanguineos, & vterinos sublata est differentia agnationis,& cognationis, ita quod inter eos datur mutua successio ab intestato,vt *supra numer.*501. dictum est, & constat ex iuribus *ibidem* allegatis, & tradunt Surdus,Giurba,Molfesius,Megala *locis citatis*, & alij Doctores communiter tradunt:ergo etiam frater diues vterinus tenebitur dotare sororem vterinam inopem in subsidium,cum ex iure successionis valeat argumentum ad dotem, vt *supra numero 492. circa finem* dictum est. Quare differentia inter sororem consanguineam, & vterinam quoad dotem, de qua *in dict.l.cum plures §.finali* non obstat. Procedit enim de iure digestorum, quo cognati non succedebant ab intestato cum agnatis,vt dictum est *supra dicto numero* 501. & tradunt iidem Surdus,Giurba,Molfesius,& Megala. Falsum est etiam non dici fratrem, qui tantum ex eadem matre natus est,vt contra Alexandrum *loco superius n. 542.citato*, probat Tiraquellus *dict.qu.62.numero* 10. quod probat ex illo textu per Alexandrum adducto *scilicet illo §.secundo gradu,l.iuris consultos,ff.de gradib. affin.*Nam ibi habetur,fratrem dici, qui ex vtroque parente,aut ex altero tantum est. Addítque Tiraquel. id

non

non negasse Bartholum *in l. Lucius §. quaesitum ff. de leg. 3* ab Alexandro allegatum, sed ibi tantum dicere fratres patrueles, scilicet filios fratrum non propriè, nec simpliciter fratres dici, sed cum ea adiectione patrueles; intelligitur autem haec sententia non solum non extantibus patre, aut matre, aut auo paterno, vel materno, sed non extantibus fratribus, aut sororibus vtriusque, vel ex parte patris coniunctis, vel si extant ob paupertatem sint ad dotem dandam inhabiles, vt in simili de alimentis dictum est, *supra numero 498. fine.*

545 Quantam vero dotem frater diues sorori vterinae egenae iure ciuili attento praestare debeat, Ludouic. Molina, Baeza, Greg. Lopez *locis supra n. 541. cit.* expressè sentiunt fratrem non teneri dotare sororem vterinam in[illegible]m pro eius dignitate, & secundum facultates, sed solum[illegible]te ad quantitatem alimentorum, quae eidem innuptae praebere tenetur, & idem videntur sentire Ruinus, & Mantica *loc. eodem n. 541. allegat.* ita sensisse etiā Campegium, Boërium, & Tiraq. *locu n praeced. allegatis*; putat Fagundez *in Decal. lib. 4. cap. 16. n. 6.* cum argumententur de alimentis ad dotem, & sic potest dici ita sentire alios Doctores *eodem numer. praeceden.* allegatos, cum & ipsi arguant ab alimentis ad dotem.

546 Respondetur, quod sicut frater diues, vt frater, habita ratione facultatum, sorori vterinae inopi aliundè non habenti tenetur praebere alimenta, non solum vitae simpliciter necessaria, sed etiam tanta, quibus possit honestam vitam ducere habita ratione sui generis, *vt supr. n. 493. & 498.* probatum est, ita etiam tenetur dare dotē congruam, qua possit honestè iuxta genus suum nubere, ita proculdubio sentit Tiraquell. *d. q. 61. n. 16* iunctis iis, quae tradit *q. 4. n. 33.* & ita quoque Giuba, Molfesius, Surd. Megala, cum sentiant hodie iure authenticorum attento, fratrem diuitem teneri dotare sororem vterinam aequè, ac consanguineā, hanc autem dotare tenetur, vt honestè iuxta statum, & genus suum possit nubere, si facultates supperant. Nec dissentire puto Boërium, & Campeg licet, enim arguant de alimētis ad dotē, nihilominus quemadmodum loquūtur de alimentis nō solum vitae sustentandae simpliciter necessariis, sed de iis, quibus soror possit honestè viuere iuxta conditionem, & qualitatem suam, cum & talia alimenta dare teneantur parentes, in quorum defectum obligatur frater diues, ita etiam loquuntur de dote, qua possit honestè iuxta genus suum nubere. Probatur haec responsio, primo quia parentes tenentur filiae dare dotem congruam, qua possit nubere honestè iuxta suam conditionem, & statum, si vires patrimonij suppetant; ergo & frater diues, cum legibus in subsidium, & loco parentum obligatur sororem dotare. Secundo quia frater diues tenetur sorori vtrioque, vel ex parte patris coniunctae dare dotem cōgruam, vt possit honestè nubere iuxta genus suum, vt *sup. n. 537* probatum est, & docent Iurisperiti communiter: ergo etiam sorori vterinae similem dotem praestare tenetur, cum hodie iuxta ius ciuile nulla sit inter eas, quoad haec differentia, & *vt supra n. 501. & 544.* ostensū est; denique quia foemina dicitur non posse nubere, quando congruè, & ex dignitate nubere non potest, vt *sup. n. 537. fin.* notatum est ex Thesauro. Quare communis, & certa doctrina, seu regula est, dotē cum iure ciuili videtur dati, constitui semper oportere congruo, conuenientique modo honestati eius, quae nubit, vt colligitur ex *Auth. res qua, Cod. comm. de legatis*, ibi. *Pro modo honestatis personarum congruo*, & aliis iuribus allegatis tradit Padilla *in dict. Authent res qua numero 17.*

§. XVI.

Frater an possit alienare bona fideicommissi maioratus, & primogenij, vt dotem constituat sorori inopi vtrinque coniunctae, vel ex altero parente tantum.

Vtrum vero frater non habens alia bona libera possit alienare bona fideicommisso, maioratui, vel primogenio subiecta pro constituenda dote sorori inopi; quae illam aliundè habere non potest, difficultas esse potest primo, an frater pro huiusmodi dote possit alienare bona fideicommisso, vel primogeniturae subiecta à patre, vel auo, & sic non est dubium posse alienari, si soror sit ex eodem patre nata, *Authores qua Cod. comm. de legates*, & ratio est, quia si pater, aut auus, qui fideicommissum constituit, viueret, teneretur omninò hanc filiam, vel neptem dotare, & ita cum aliis Menochius *dict. q. 189. num. 38. & praesumpt. 191. numer. 2. & sequent.* Ludouic. Molin. *de primog. lib. 4. cap. 6. num. 6.* Padilla *loco supra num. 536. cit.* Tiraquell. *dict. quaest. 62. fin. & q. 61.* Surdus *de alim. tit. 1. q. 17. num. 4.* & Fusarius *de substit. d. q. 531.* de qua re etiam latiùs *infra n. 836. & sequent.* Pro sorore autem vterina dotanda fratrem non posse alienare bona fideicommisso à patre, vel auo paterno subiecta, tenent iidem Doctores, & praesertim expressè Padilla, & omnes qui sentiunt, fratrem non teneri iure ciuili dotare sororem vterioam; nam supposito quod non teneatur dotare, cessat etiam causa alienandi praedicta bona, quae est necessitas. At supposita altera sententia, quod teneatur etiam sororem vterinam dotare, dicendum est posse alienare praefata bona fideicommisso subiecta, quia tunc adest necessitas, quae facit vt alienari possint bona alioqui prohibita alienari. Quod si fideicommissum esset constitutum à communi matre, vel auo, tunc extra controuersiam frater non habens alia bona posset, & deberet pro sorore vterina inopi dotanda alienare bona fideicommissi, quia si mater, vel auus maternos fideicommissi institutrix, vel institutor viueret, teneretur illam dotare.

Secundò, est difficultas, an pro dotanda sorore inope, quae aliundè sibi dotem constituere, aut habere non potest, frater alia bona libera non habēs possit alienare bona fidei commisso subiecta à fratre suo defuncto; & pro negatiua Menoch. *d. praesumpt. 199 numer. 39* adducit Bartholum *in d. Auth. res qua num. 4.* vbi ita habet, *Illud tamen, quod hic dicitur, quod possunt alienari res, quae subiaceant restitutioni, in istis casibus non habet locum nisi in liberis, qui sunt grauati à parentibus; non enim permittitur aliis, vt videtis in hoc textu, & in corpore vnde sumitur.* Quibus verbis Bartholus satis apertè significat bona fideicommissi constituti à transuersali pro constitutione dotis sororis alienari non posse. 548

At alij Iurisperiti affirmant fratrem, si alia bona non habeat, posse pro sorore vtrinque coniuncta, & etiā consanguinea eodemve patre genita egena aliundè non habenti, alienari bona fideicommissi à patre constituti, ita Menochius *dicta praes. 189. numero 4.* Fusarius *dicta quaest. 531 num. 100* & plures alij ab iisdem relati. Ratio est, quia cum teneatur frater sororem dotare, vt *supra numero 536* probatum est, adest necessitas alienandi bona fideicommissi, imo idem Menochius *numero 4. vers. quam sanè*, & Fusarius *numero 101.* cum aliis aiunt, etiam si ipse frater grauatus habeat bona propria, ex quibus posset dotare sororem, cum posse alienare partem bonorum fideicommissi à fratre relicti pro dotanda sorore communi: quia hoc onus dotandi sororem est commune horum fratrum, ac proinde frater defunctus vel non potuit, vel non praesumitur voluisse subiicere bona sua fideicommisso, atque ita recusare dotem dare sorori

sorori pro sua portione iuxta rationem *l. mulier §. cum propo-neretur. ff. ad Trebell.*

550 Pro sorore autem vterina inope dotanda fratrem non posse alienare bona fideicommissi à fratre constitoti tradunt Iason *in dict. Auth. res quae numero* 11. Padilla *ibidem numero* 61. & plures alij, quos referunt, & sequuntur Menochius *dict. praes. 199. numero* 43. & Fusarius *dicta quaestione* 531. *numero* 102. fundati in eo, quod frater non teneatur, vt frater dotare sororem vterinam iuxta sententiam *supra numero* 542. traditam, ex quo fit iuxta sententiam *num.* 544. approbatam, quod si frater teneatur dotare eandem sororem vterinam inopem, possit etiam pro dote, el constituenda alienare bona fideicommissi à fratre constituti.

551 Porro ex fructibus maioratus, aut fideicommissi à patre, vel auo paterno, vel à fratre constitoti fratrem diuitem vti fratrem, & diuitem teneri dotare sororem inopem saltem vtrinque, vel ex patre patris coniunctam, constat ex traditis *supra numero* 395. & 397. & tradunt Ludouicus Molina, & Rodericus Suarez *locis ibidem citatis*, & praeterea etiam P. Barbosa *ad d. l. 1. p. 4. n.* 130. & Fagundez *in Decalog. lib. 4. cap. 16. numero* 12.

§. XVII.

Frater diues vt frater an ex obligatione iuris naturalis teneatur dotare sororem inopem non habentem aliundè.

552 Vtrùm autem frater diues, vt frater iure naturali in conscientia, & coram Deo obliganti teneatur dotare sororem inopem, quae aliundè nec alimenta, nec dotem habere potest. Resoluendum est ex traditis *supra num.* 504. *ad* 506.

Negatiuam si quidem partem sustinent Doctores *d. num.* 504. allegati asserentes nec alimenta teneri fratrem vt fratrem ex obligatione iuris naturalis propriè, & strictè praebere sorori pauperi, cum dotare filias sit proprium officium parentum, & in fratribus cesset ea charitatis sanguinis ratio, quae in parentibus militat.

553 Sed longè probabilius est, fratrem, vt fratrem, si sit diues, & iuxta facultates possit, & soror sit inops, quae neque ex proprijs bonis, neque ab ascendentibus, eorumvè haeredibus, neque ex propria industria, & labore honesto possit habere dotem, aut illā sibi constituere, ex obligatione iuris naturalis vera, & propria teneri ei dotem saltem iuxta quantitatem alimentorum, dare, & ita absque dubio puto sentire Azorium, Rebellum, Molfesium, & Megalam *locis supra num.* 505. *relat.* & probant *ibid.* tradita ad probandum fratrem, vt fratrem iure naturali obligari alere sororem inopem, eadem enim aequitas naturalis, & charitas, ac coniunctio sanguinis, quae dictat fratrem diuitem debere subministrare alimenta necessaria sorori pauperi, dictat etiam debere subministrare dotem, quę loco alimentorum est, & etiam est magis necessaria ob vitandum pudicitiae periculum.

§. XVIII.

Frater diues, vt frater ex vi iuris humani, an non solum in foro iudiciali, sed etiam in foro conscientiae teneatur sorori inopi dotem dare.

554 Supposito autem, quod iure naturali non teneatur, an adhuc, stante dispositione iuris humani iubentis, fratrem diuitem, vt fratrem debere in subsidium dotare sororem saltem vtrinque coniunctam, & ex eodem patre genitam, etiam in foro conscientiae teneatur eandem sororem inopem dotare congruenter, vt possit honestè iuxta genus suum nubere. Ioannes Valerius, & Emanuel Sà *locis supra num.* 504. & 508. *relatis* negant; eo quod iura ciuilia, & etiam communis Iurisperitorum de tali dote per fratrem praestanda non practicentur, & in foro iudiciali ab aula recesserint; quamuis idem Emanuel Sa *verbo dos n.* 1. absolutè dicat, fratrem teneri dotare sororem ex vtroque parente, vel ex patre natam, licet non natam ex eadem matre tantum, vnde videtur teneri etiam in foro conscientiae obligari, secus distinxisset, sicut fecit *v. rbo alimenta n.* 6.

555 At affirmandum est, teneri in foro conscientiae, ita absque dubio Sylvester, Angelus, Molina, Azorius, Layman, Fagundez *locis supra num.* 536. *citat.* vbi absolutè, & sine distinctione asserunt fratrem diuitem teneri dotare sororem inopem allegantes iura ciuilia, & Iurisperitos de quibus Sa *d. n.* 536. cum enim de rebus moralibus agant praesertim iuxta conscientiae forum, si aliter sensisse, se explicassent. Idem etiam affirmamnt expressè idem Molina *loco supra numer.* 504. *citato*, & Rebellus *loco supra num.* 505. *allegato.* Ratio est, quia leges ciuiles iubentes fratrem diuitem debere dotare in subsidium sororem pauperem sunt dispositiones, non poenales, & iustae, cum fundentur in aequitate naturali, & charitate, ac vinculo sanguinis, ac proindè obligant in conscientia, nec verum est abusse in desuetudinem, nec amplius practicari in foro iudiciali; nam alioqui frustra Iurisperiti, & Theologi, praesertim recentiores de hac materia pertractassent, & nullus ex Doctoribus *supra num.* 536. allegatis aduertit iura ciuilia, & opinionem communem de obligatione fratris diuitis dotandi sororem inopem in foro iudiciali amplius non prodesse, sed potius supponunt contrarium, & iuxta praefata iura, & opinionem saepius pronunciasse Senatum Pedemontanum tradit Antonius Thesaurus *d. decis.* 192. *numer.* 7. Progrediamur ad aliorum dubiorum resolutionem in hac materia dotis sororis pauperis.

§. XIX.

Frater diues, vt frater, an sorori pauperi iustè à patre exhaeredata teneatur dotem dare.

Dubium primum, an frater diues, vt frater sorori pauperi iustè à patre exhaeredatae, quae neque à matre, neque auo materno, nec aliundè potest, teneatur dotem dare. 556

Negant P. Barbosa *loco supra numer.* 520. *allegato*, nempe *ad l. 1. p. 4. num.* 135. *ff. soluto matrimonio*, & Fagundez *in Decalogum lib. 4. cap.* 16. *num.* 16. mouentur ratione *dict. num.* 520. adducta, nempè, quia cum pater propter iniuriam sibi irrogatam liberetur ab onere dotandi filiam ingratam, eadem ratione censeri debent liberati eius filij, quia iniuria patri facta, filiis, & toti familiae videtur irrogata *l. Cornelia ff. de iniurijs.* Neque obstat (inquit Barbosa) *l. qui filium, ff. vbi pupillus educ. debeat*, quam ait procedere, quando pater exhaeredaret fine causa, vt potest, iure digestorum attento; secus vbi exhaeredaret exhaeredalle ex iusta causa: nec etiam obstare, quod ius canonicum leges ciuiles abrogauerit, per quas patres-familias poterāt filios, & filias exhaeredare, ait Fagundez; non solum illos (inquit) abrogauit in matrimonij fauorem in eo casu, quo filiae contra patris voluntatem, vel matris defuncto patre nupserint, & in aliis casibus non abrogauit.

At his non obstantibus asserendum est, teneri, & cogi, 557 ita Baldus, Nouellus, Ioannes Lupus, Guillelmus *locis supra num.* 519. *relatis*; & Rebellus *de oblig. iustitiae, p. 2. lib. 5. q. 4. num.* 17. Probant praefati Iurisperiti ex generalitate

netalitere *l. cum plures §. fin. ff. de administrat. tuto.* & videtur facere text. ibi ipsos, & Glossam *ibi d. l. qui filium.* Confirmatur ex traditis *dict. numer.* 519. nempè quod hæc obligatio dotandi sororem pauperem, sicut & alendi non oritur ex iure hæreditario, sed à iure, seu charitate sanguinis, ratione cuius ius ciuile constituit fratrem diuitem debere dotare sororem inopem aliunde non habentem dotem.

§. XX.

Frater, qui sorori inopi semel dotem dedit, an iterum illam dotare teneatur si dotem absque sua culpa amiserit.

558 DVbium secundum sororem inopem semel à se dotatam, quæ vel casu, & fortuito, & absque sua culpa dotem amiserit, an frater diues, vt frater teneatur iterum dotare: Procedit autem difficultas, quando soror semel dotata, & ea amissa defuncto primo marito iterum nubit, seu vult nubere; nam constante priori matrimonio, nè dum fratrem, sed nec patrem filiæ semel dotatæ teneri nouam dotem constituere, quamuis primo data sine eius culpa amissa sit, tanquam rem indubitatam asserunt Ruinus *consil.* 121. *numero* 8. *lib.* 5. P. Barbosa *ad leg.* 1. *p.* 4. *numero* 141. *ff. soluto matrimonio,* & Rebellus *de obligat. iustitiæ p.* 2. *lib.* 5. *quæst.* 4. *numero* 21. per textum *in leg. pater filia* 71. *ff. de euictionibus.*

559 Prima sententia asserit, quod sicut pater tenetur iterū dotare filiam, quæ casu, aut fortuito, vel saltem absque dolo, & culpa lata, seu graui dotem, & semel acceptam amisit, vt sentiunt communiter Iurisperiti, quos late referunt, & sequuntur Corduba à Lara *in §. idem Iudex numero* 23. Ludouicus Molina *de primog. lib.* 2. *capite* 16. *numero* 23. Tiraquellus *in l. boues § hoc sermone, limitatione nona numero* 4. & 14. Fontanella *de pactis nuptial. clauf.* 5 *Gloss.* 1. *numero* 72. & *numero* 73 Guido *decis.* 5. *numer.* 39. & Menochius *de arbitr. casu* 182. *numero* 57. Ita etiam frater diues, vt frater sorori inopi à se semel dotatæ tenetur iterum nouam dotem dare, si primo datam casu, & absque dolo, & culpa lata amiserit; ita Alexander *in l. si cum dotem, §* 1. *numero* 7. & *S. relatus* à Tiraquello *loco citato,* & *eodem §* 1. *regula einsdem legis numero* 12. & Ludouicus Molina *d. cap.* 16. *numero* 26. Versic. *sed in contrariam.* Cepolla *in d. l. boues §. hoc sermone numer.* 5. *ff. de verborum significat.* & ita sentire etiam videtur Tiraquellus *in d. § hoc sermone in regula dicto numer.* 12. & *dicta limitatione* 9. *numer.* 14 *fine.* vbi tandem post relatam sequentem sententiam, se refert ad Alexandrum. Huius etiam sententiæ esse Ludouicum Molinam *dict. numero* 26. dixit P. Barbosa *d. numero* 140. sed Molina *dict. numero* 26. Versic, *in hac autem,* oppositum tenet loquendo de fratre, vt fratre, *ibi* enim opinionem Alexandri *in d. l. si cum dotem dict. §* 1. (ad quē ait omnes Scribentes ferè ferre) quod frater iterum dotare tenetur sororem, quæ sine dolo, & culpa lata, & graui dotē primo acceptam amisit, dicit sibi placere, & esse verum, quando agitur de filio institutoris maioratus eiusdem maioratus possessore, quia in ipsum obligatio alendi, & dotandi, quæ erat penes parentem, transfundatur, nulla est differentia inter ipsum, & parentem, assignari potest; secus tamen (subdit) dicendum erit in fratre, in quem hæc obligatio non transmittitur, ita Molina, ex quibus patet ipsum sentire fratrem diuitem, vt fratrem, sororem à se semel dotatam non teneri iterum dotare, etiam si casu, fortuito dotem amiserit. Hæc sententia Alexandri, & sequentium probatur, quia quamuis pater potiori ratione, quam frater teneatur filiam dotare, nihilominus ideo pater tenetur iterum dotare filiam, quæ casu amisit primam dotem, quia obligatus est ille dotare ex dispositione legis, & iuris communis *l. qui liberis, ff. de ritu nupt.* cum aliis iuribus allegatis à Fontanella *dict. glossa* 1. *numero* 28. si quidem dispositio legis nunquam intelligitur de sola prima vice, *l. volunt, §. hec vox, ff. de edendo,* & cum alijs Tiraquell. *dicta limit.* 9. *citato num.* 4. & P. Barbosa *citato, numero* 140. sed etiam frater diues, vt frater sororem inopem, quæ aliunde dotem habere non potest, dotare tenetur ex dispositione legis, & iuris communis, *l. cum plures, §. fin. ff. de administrat. tutor. vt suprà, numero* 556. ostensum est, Ergò & ipse tenetur iterum dotare sororem à se semel dotatam, si fortuitò dotem amiserit, nec adsint alij, ad quos dotatio primò spectet, qui illam dotare possint. Alexander enim, & reliqui Doctores allegati, Tiraquellus *dict. limitat.* 9. *citato, numero quarto,* & alij iurisperiti communiter ab eodem Tiraquello ibidem allegati, approbant illam distinctionem, scilicet quod, qui tenetur dotare ex dispositione legis, aut statuti, iterum dotare tenetur, si dos sine culpa saltem lata, & graui amissa, *sit per textum in l. vltimam, Codic. de dotis promiss.* & *in authen. quamuis, Cod. de rei vxor. act.* Qui verò ex pacto, aut alia dispositione hominis dotare tenetur, non obligatur iterùm dotare, etiam si dos semel data casu, & fortuitò amissa sit per text. *in l. si socius prosilia, ff. pro socio.*

Altera sententia ponit differentiam inter patrem, & fratrem; patrem asserit teneri iterùm dotare filiam, quæ sine culpa dotem amisit, & est communis opinio; fratrem verò diuitem, vt fratrem, qui simul dotauit sororem pauperem, negat teneri, & cogi eam iterum dotare, licèt fortuitò, & absque culpa dos amissa sit ita Baldus *in l. fin. numero octauo, Codic. de dotis promiss.* Romanus *in auth. quod locum, numero decimo, Codic. de collat.* Ioann. Lupus, *in cap. per vestras, §.* 24. *numero quinto, de donat. inter virum, & vxorem.* Boerius, *decisione* 131. *numero septimo,* Ripa *in leg. prima, numero* 84. *ff. soluto matrimon.* Petr. Barbosa, *d. numero* 140. & *numero* 141. & ex Theologis Rebellus, *de obligat. iust. parte secunda, libro quinto, quæstione* 4. *numero* 19. & 20. & Fagundez *in Decalog. libro quarto, capite decimo sexto, numero* 20. Vbi loquitur in vtroque foro: in hanc eandem sententiam valdè inclinat Tiraquellus *dict. limitation.* 9. *numero* 14. vbi illius regula generalis *leg. boues paragrapho hoc sermone,* quod sermo simpliciter prolatus de primo intelligitur, limitationem à se datam, nempè quod regula procedat in dispositione hominis, non in dispositione legis, vel statuti, declaret non procedere in dispositione legis communis, secus si ex speciali beneficio legis quispiam competat; & ita patrem teneri iterùm dotare filiam, quæ sine culpa dotem amisit, quia ex dispositione iuris communis, eam dotare tenetur *dict. leg. qui liberos*; fratrem vero, qui etiam certis casibus tenetur dotare sororem inopem ex speciali beneficio ipsi sorori concesso *dict. leg. cum plures, paragr. fin.* si semel eam dotauerit, non amplius teneri eam dotare, etiam si sine culpa dotem amiserit. Quamuis posteà in fine numeri lectorem remittat ad Alexandrum *in dict. leg. si cum dotem*; Igitur hæc sententia probatur ex diuerso modo obligationis patris, & fratris; nam pater primo per se, & regulariter, ac ordinariè tenetur dotare filiam; frater verò secundariò tantum, & in subsidium, ac defectum patris. Quare ad fundamentum primis sententiæ Iurisperiti huius sententiæ respondent, quod tunc dispositio legis non intelligitur de prima vice, quādo procedit secūdū iuris regulas ordinarias & generales; secùs si nitatur in sola æquitate, & procedit secundū iuris regulas speciales, & extraordinarias, & in subsidium; tunc enim cū dispositio legis 560

intelligitur de prima vice, vt concursus specialium euitetur *l. 1. Cod. de dotis promission.* Confirmat P. Barbosa *dict. numero* 140 *fine*, frater non debet legitimam fratribus *l. fratres Cod. de inofficioso testament.* Pater verò debet filiis legitimam ex ratione naturali *l. cum ratio ff. de bonis damnatorum*; & consequenter tenetur nouam legitimam dare filio, qui casu iam datam amisit; vt post alios idem Barbosa *ibidem*, & proindè etiam tenetur dotare iterum filiam semel dotatam, quia dos succedit loco legitimæ. Cum ergo dos succedat loco legitimæ, & frater non teneatur dare sorori legitimam, satis est, quod semel dotauerit; verùm si hoc argumentum vrgeret, probaret, neque etiam semel teneri fratrem dotare sororem inopem. Extenditur autem hæc sententia, vt etiam si frater, vt hæres patris, & possessor maioratus, vel fideicommissi à patre constituti, vel ex bonis communibus sororem dotauerit, eidem non teneatur nouam dotem dare, etiam si casu amiserit, licet pater si viueret teneretur, ita Ripa *loco citato* P. Barbosa *ad leg. 1. parte 4. numero* 135 *ff. soluto matrimonio.* & Fagundez *d. c.* 16 *n.* 15.

561 Quid in hac varietate dicendum; priorem sententiam vti æquiorem, & benigniorem præferendam puto, cum versemur in materia fauorabili, & quia posterior nullam legem habet, quæ illi fauere videatur, & admittere illam differentiam inter patrem, & fratrem, cum vterque verè teneatur ex dispositione legis, & iuris communis, quæ dispositio in vtroque casu fundatur in eadem ratione, scilicet æquitate, & charitate ac vinculo sanguinis, & si huiusmodi æquitas, & charitas sanguinis potentior sit in patre, quam in fratre illumque primatiò, hunc verò secundario, & in defectum patris obliget, & præterea si quando frater diues fratri, aut sorori inopi dedit aliquid loco alimentorum, si illud casu, & sine sua culpa amiserit, tenetur frater iterùm alimenta præstare, vt sentiunt Corduba, idem P. Barbosa, Surdus, Pontanus, Ioannes And. Azorius, & Megala *locis supra* 514 525. & 526. *allegatis.* Cur non etiam tenebitur sorori pauperi, quæ absque sua culpa dotem semel ab eo acceptam amisit, nouam dotem præbere vsque ad quantitatem alimentorũ, quæ ei deberet, cum dos succedat loco alimentorum, & sorori non minus necessaria videatur, quàm alimenta ob periculum pudicitiæ vitandum. Et quod alimenta, & dos, quando dos loco alimentorum succedit, à pari procedant, traditum est *supra numero* 202. & docent auctores ibidem citati; multo autem magis si frater, si hæres & possessor maioratus à patre constituti, tenebitur iterùm dotem sorori dare, cum prima fuit sine culpa omissa, vt tenuit etiam Ludouicus Molina *loco supra numero* 559. *citato*, idque ob rationem eiusdem Molinæ ibidem adductam, quia in ipsum fratrem hæredem, & maioratus possessorem transfunditur obligatio dotandi, quæ erat penes patrem, & ita nulla differentia potest assignari inter patrem, & ipsum fratrem.

§. XXI.

Frater diues, vt frater an teneatur dotare sororem naturalem, & spuriam egenam, quæ aliundè non potest dotem habere.

562 DVbium tertium, an frater diues, vt frater sorores naturales, & etiam spurias tam ex parte matris, quam ex parte patris egenas (quas omnes *supra numero* 511. *ad* 517. ostensum est à fratre diuite, vt fratre in subsidium, & defectum parẽtum esse alendas) teneatur etiã dotare vsque ad quantitatem alimentorum eisdem debitorum; negat expressè Fagundez *in Decal. lib.* 4 *c.* 17. *n.* 9. & pro hac sententia allegari possunt omnes Doctores *supra n.* 201. asserentes patrem, licet teneatur filiæ spuriæ præstare alimenta, non tamen teneri ei dare dotem etiam solum vsque ad quantitatem, & pro modo alimentorum debitorum. Nituntur ratione *d. numero* 201. & *n.* 542. adducta, scilicet quod non valeat argumentum affirmatiuè de alimentis ad dotem ob rationem diuersitatis, quòd alimenta annuatim, vel menstruatim, aut dietim præstari possunt, dos autem vno cumulo præstatur, & sic in dote interueniet maius onus, & grauius præiudicium.

At dicendum est, fratrem diuitem, vt fratrem sororẽ naturalem, & etiam spuriam inopem, & aliundè non habentem teneri pro quantitate, & modo alimentorum, quæ illi præstare debet. Valet quippè argumentum affirmatiuè de alimentis ad dotem vsque ad alimentorum quantitatem, *vt supra num.* 102. & 544. dos enim loco alimentorum succedens non minus necessaria est, quàm alimenta, nè alioqui soror carens dote, & non valens nubere, facile periculo turpiter viuendi exponatur; quare illius onus maius fratris, sicut & patris, quod in dotanda sorore, aut filia naturali, aut spuria contingit, potest, & debet tolerari, vt conseruetur pudicitia sororis, aut filiæ, vt *supra d. num.* 202. & 511. dictum est. Quare pro hac sententia allegari possunt omnes Doctores, *d. num.* 102. & 511. allegati; & expressè Ludouicus Molina *de primog. ibidem cap.* 15. *n.* 64. Additionator ad eundem Molinam *d. c.* 15. *n.* 42. & 54. & alij ab iisdem allegati affirmant, & etiam Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitim. Clericor. allegat. cap.* 18. *n.* 5. ad id allegans Costam *de remed. subsid. remed.* 66. *n.* 3. 563

Quid verò si soror, vel filia spuria dotem semel à patre, vel à fratre sibi præstitam amiserit, an teneatur pater, vel frater diues nouam dotem dare, vt possit denuò nubere; Fagu *d. cap.* 17. *n.* 10. absolutè, & indistinctè negat dicitque, quod sibi imputent filiæ spuriæ, quod amiserint, neque enim (subdit) illarum honor tantum conducit ad honorem parentum, & fratrum, vt illis tantum onus necessario imponendum sit, præsertim cum non sit consequentia necessaria, vt non constituta dote pudicitiæ iacturam faciant, cum eis non desint alimenta necessaria. 564

Sed dicendum est, si absque culpa amiserint iterùm debere dotari, non solum à patre (de quo non mihi videtur dubitandum, cuius officium proprium est alere, & dotare filias, non solum legitimas, sed etiam naturales, & etiam spurias, de qua re latè *sequen. cap.* & plura tradita sunt à me *in tract. de contract. matrim. cap.* 11.) sed etiam à fratre diuite in subsidium, & defectum parentum, cum etiam in hoc casu, seu in hac noua dote præstanda, sicut in prima constituenda militet eadem ratio æquitatis, & charitatis, atque coniunctionis sanguinis, & etiam euitandi periculum pudicitiæ, quod semper magni faciẽdum est, & sicut quando aliquid loco alimentorum datũ fuit, si amissum fuerit saltem absque culpa, iterum alimenta sunt præstanda; ita etiam priori dote absque culpa amissa, noua erit constituenda, cum succedat loco alimentorum. 565

§. XXII.

In hoc casu, in quo frater diues, vt frater tenetur dotare sororem inopem, an in contractu dotis possit stipulari, & apponere pactum, quod dos ad ipsum reuertatur, ea absque filiis defuncta.

DVbium quartum, an frater diues, vt frater de propriis bonis dotans sororem inopem, quæ aliundè, 566
nec à patre, nec à matre, auovè paterno, aut materno, eorumvè hærede dotem habere potest, possit in actu constitutionis dotis apponere pactum, vt ipsa decedente sine liberis, ad eundem fratrem reuertatur.

Petrus

566 Petrus Barbosa (quem sequitur Fagundez *in Decal. lib.4. dist.cap. 16.num.15.*) *ad d.l.1.p.4.numer.135.&* 136 constituit generalem conclusionem, scilicet, quod in omni casu, in quo frater tenetur dotare sororem, non potest apponere pactum, quod mortua ipsa sorore, ad eũdem fratrem reuertatur dos, & pro hac sententia plures Iurisperitos allegat præsertim Ancharanum, *cons.434.*& Ripam *ad l.1.num.84.ff. soluto matrimon.* Probat, quia cũ ea necessitate, & obligatione legis dotet (vt *supra* probatum est) succedit regula *l. si adrogator ff. de adoptionibus*, ibi, *cæterùm si fidei eius committat, vt quandocunque restituat, non oportet admitti fideicommissum; quia hoc non iudicio eius ad ipsum peruenit, sed principalis prouidentia, scilicet constitutione, seu statuto Imperatoris*, vt ibi Glossa. Neque obstare ait P.Barbosa cum Ripa, quod pater, qui magis tenetur dotare filiam, quàm frater sororem, possit apponere tale pactum, vt ad se dos redeat decedente filia sine liberis *l.quoties 30.ff soluto matrimonio*: nam patre dotante, inquit, agitur de paruo filiæ præiudicio, quia pater tenetur dotem illi restituere, vel etiam nouam constituere, vt tradunt Doctores relati *supra numero 559.* & alij communiter, & constat *ex Authent. sed quamuis, Cod. de rei vxor actione*, quam rationem subdit Barbosa, cum eodem Ripa cessare in fratre, qui non tenetur iterum dotare iuata tradita *supra n.560.*

567 Respondetur primo, si tale pactum doti sorori constitutæ, aut promissæ in actu ipso constitutionis, aut promissionis appositum sit sorori ipsa præsente, & consentiente, vel non contradicente, seu expressè, vel tacitè illud acceptante, pactum tenet, nec soror potest pacto, seu conuentioni contradicere, sed ea sine liberis defuncta dos ad fratrem dotantem, vel ad eius hæredes transire debet; ita Surdus *de alimentis tit.1.dict.quæst. 25.numero 10.* Franciscus Molinus *de ritu nupt.quæstio. 31.*& Fontanella *de pactis nuptialibus clauf.5. Glossa 10.parte 1.à numero 13.ad 27.* vbi in fortioribus terminis, scilicet quando frater de bonis paternis (vt quando certa pecuniæ quantitas est per pactum filiæ relicta pro dote) vel de bonis communibus, vel ex legitima sorori debita eandem sororem dotat, si in ipso dotis contractu apponat pactum, vt ipsa sine liberis decedente, dos ad ipsum fratrem transeat, ipsa expressè, vel tacitè consentiente, & acceptante pactum esse seruandum, nec ipsam posteà posse illi contradicere. Quod docuerunt Lucas de Penna à Molina, & Fontanella relatus, & alij Iurisperiti, quos idem Fontanella *dict. p.5.numero 21.* refert; quidquid secus sentire videatur P.Barbosa *loco citato*, Vincentius de Franchis *decis. 596.*& Menochius *de præsumpt.lib.3.præsumpt.10.numero 24.* probat Molinus *numero 5.& sequentibus*, & Fontanella *numero 19.& sequent.* Quod tale pactum fieri, & apponi, sororemque illi contensum præbere nullo in iure prohibitum reperitur, & ipsa mulier rei propriè est libera moderatria, & arbiter, de qua re latè dicti Molinus, & Fontanella, & latiùs *infra*, vbi de dote filiabus à patre danda; neque obstat *dict.leg.si adrogator*, quæ venit intelligenda quando his, cui à lege aliquid conceditur, & ex legis dispositione debetur, consensum non præstat pacto, vel conditioni onerosæ.

568 Respondetur secundo, etiamsi in contractu dotis frater apposuit præfatum pactum sine consensu tacito, vel expresso sororis, & ipsa contradicente, pactum fore validum, nec sororem posse de tali dote contra pactum disponere, sed ea defuncta ad fratrem ipsum transire. Ratio est, quia talis dos datur de propriis bonis ipsius fratris, & licet ob paupertatem sororis aliundè non habentis, frater ex necessitate legis, & coniunctionis sanguinis dotet; tamen huiusmodi necessitas non reddit pactum nullum sicut non reddit simile pactum à patre appositum, maximè

eum, & frater teneatur nouam dotem dare amissa priori absque culpa iuata tradita *supra numero 559.& numero 561.*

§. XXIII.

Frater Clericus beneficiatus non habens alia bona propria, an possit, & teneatur fratres, & sorores pauperes alere, & dotare. ex redditibus beneficij Ecclesiastici.

DVbium quintum; an frater Clericus beneficiatus 569 non habens bona patrimonialia, possit, & teneatur ea redditibus, seu fructibus beneficij; suæ sustentationi honestæ non necessariis fratres, & sorores pauperes, & egenos aliundè non habentes, alere, & dotare iuxta genus suum, & decentiam status.

Conueniunt Doctores, & certum est, posse in vtroque foro alere, & dotare; ita Panormitanus, & cæteri Scribentes *in capite peruenit de arbitris.* Nauarrus *de spoliis Clericorum paragrapho vltimo numero 21. & n. 12.* Garzias *de expensis capit. 3. numero 36.* Corduba à Lara *in §. idem rescripsit, numero 96.& 97.* Tiraquellus *de primogen.quæstion. 62.numero 2.* Petrus Barbosa *ad l.1 p.4.numero 132.& 133.* Surdus *de alimentis tit. 1.quæstion.25.numero 11.cum sequentib.& titul.8 priuilegio 92.numero 5.* Mantica *de tacit.& ambiguis, lib. 13.tit.16.numero 31.& 32* Fontanella *de pactis nuptial.clauf.5.Glossa 3. numero 30.ad 35.* Molfesius *ad consuet.except.p.5.quæstione 11.numero 20.& 21.* Giurba *decision.45.numero 12.* Stephanus Gratianus *tom.3. capito 552. numero primo.* Augustinus Barbosa *collectaneo ad capite peruenit de arbitris, & collectaneo ad capite 1.num.5.de cohabitatione Clericorum*, Additionator ad Lodouicum Molinam *de primogen.lib.2 capite 15.numero 61.fine* Rota Romana *decision.169.numero 1.p. 1.tom.2.consil.crim.Farinac.* & Iurisperiti communiter apud præallegatos, & ex Sũmistis & Theologis Angelus *verbo Clericus quæstione 13.numero 11. & v. dos num. 4.* Sylueſter *v.Clericus 4. numero 21.quæstion. 15. & v.dos quæst.5.* Rosella *v.Clericus 4.numero 31.* Azor.*p.2.lib.2.cap.40.quæst 5.6. & 7.* Rebellus *de iustit.obligation.parte 2.lib.5.quæst.4.numero 12.* Villalobos *p.2.tract.32.diff.4.numero 7.*& Fagundez *in Decalog.lib.4.capite 17.numero 1.& 3.* Ratio manifesta est, quod beneficiatus habens administrationem in vita æquiparatur vsufructuario, vt possit per actum inter viuos fructibus beneficij disponere, vt post Glossam communiter receptam *in cap. præsenti v.reseruari de offic.ordin.in 6.* Rota *d.decis.169.num.1. & decis. 41.num.1.de probat in antiquis*, & fructus beneficij superflui propriæ sustentationi iuxta statum potest, & debet beneficiatus expendere in eleemosynas, & vsus pios, vt constat ex sacris Canonibus, & nouissime ex Trid. *sess.25.cap.1.de reform.* & tradunt communiter Canonistæ, Theologi, & Summistæ, Clericus autem magis tenetur exercere charitatis actus, quam alius: Clericatus enim auget potius charitatem erga proximum *c. 1.de empt.& vendit.* & lex charitatis potius nos ad consanguineos, quam ad extraneos in æquali necessitate obligat, & sic cæteris paribus clericus ex fructibus beneficij potest, & tenetur subuenire patri, matri, fratribus, sororibus, & aliis consanguineis, & sibi coniunctis, vt *loco cit.* probat Panorm. per textum clar.in *c 1.de cohabit cler. & Canone omnia d.31. & can.non satis d.86.*& post alios latè tradit Surdus *d.q.25.n.14.alleg.autem c.1.sess. 25.& cap.peruenit.1.q 6.* reprehenduntur Episcopi, & cæteri beneficiati tanquam rei grauis peccati ex bonis

M 2 seu

seu redditibus Ecclesiæ dantes consanguineis solum, quandò dant non ad subueniendum necessitati, sed dant consanguineis diuitibus ad augendum illorum opes, & ad luxum inducendum, secus vero si dent illis vti pauperibus, & ad succurrendum illorum necessitati, illorum statu attento; vt apertè constat *ex dict. capit. 1. sess. 25.* Huiusmodi etiam elargitio redditūū Ecclesiæ nō prohibetur fieri consanguineis, sed intra vsus pios continetur, vt præallegati Doctores.

Videntur etiam conuenire Doctores, fratrem Cleri-
570 cum, & beneficiatum non habentem propria, vt sunt patrimonialia bona, teneri alimenta præbere fratribus, & sororibus pauperibus, non solum vt pauperibus, & titulo eleemosynæ, sed etiam vt fratribus, & sororibus, & sanguinis vinculo coniunctis; ita præallegati Doctores Præsertim, Nauarrus, Corduba, vterque Barbosa, Rota, Villalobos *locis citatis*, & Fagundez *d. cap. 17. numero 3.* Probatur, quia frater diues, vt frater tenetur in subsidium alere fratres, & sorores pauperes aliunde non habentes, vt *supra n. 490. & 491* probatum est *ex iuribus d. num. 490. allegatis*, fundatis in iure, & vinculo sanguinis, quod locum habet tam in Clericorum personis, quam laicorum: ergo ex consequentia frater Clericus beneficiarius vt frater & fructibus beneficij tenetur, & cogi potest in subsidium alere fratres, & sorores pauperes, quando non habet propria bona, quibus possit illis subuenire. Confirmatur, quia etiam pater Clericus beneficiatus non habens alia bona propria tenetur ex redditibus beneficij alere filios, & filias iuxta genus suum, vt dictum est *supra num. 193* & tradunt Doctores *ibid.* citati.

Hinc frater beneficiarius, vti frater non habens pro-
571 pria bona tenetur ex fructibus beneficij alere etiam sororem vterinam pauperem, cum quilibet alias frater diues, vt frater suam sororem vterinam inopem alere obligetur, *vt supra n. 498.*

575 Hinc quoque frater beneficiarius vt frater, alia bona non habens tenetur alere etiam fratres, & sorores spurios etiam ex parte patris ex redditibus beneficij Ecclesiastici, quod tradunt in terminis Nauarr. Cord. P. Barb. *locis cit.* & alij Iurisperiti apud eosdem, vt ex Theologis Azorius *d. c. 40 q. 7.* & Fagundez *d. cap. 17. n. 6.* & probatus ex traditis *supr. n. 513. & 516.* vbi ostensum est fratrem diuitem, vt fratrem teneri quoscumque fratres, & sorores spurios inopes alere attenta æquitate, & dispositione Canonica, ac proinde ex necessaria consequentia etiam Frater Clericus ex fructibus beneficij tenetur eosdem pauperes alere.

§. XIV.

Frater Clericus ex redditibus Ecclesiasticis tenetur dotare sororem inopem, quæ aliundè habere non potest.

573 Difficultas est, an frater Clericus beneficiarius non habens bona patrimonialia, ex fructibus beneficij teneatur dotare sororem pauperem aliundè non habentem vti sororem, seu tanquam frater.

Prima sententia asserit, licet frater Clericus ex fructibus beneficij possit, non tamen tenetur sororem inopē dotare; ita Panormitanus *in d. c. peruenit n. 1. de arbitris*, quem sequitur Fagund. *d. cap. 17 num. 2. & sequen.* Probat Panormitanus, & post eum Fagundez, quia ex fructibus beneficij dos danda est titulo eleemosynæ, & sic à fratre Clerico beneficiaria dos est danda sorori tanquā pauperi, & sub titulo eleemosynæ, sicut cæteris extraneis pauperibus, solum enim hoc titulo beneficiati sorores suas, & filios in defectum bonorum patrimonialium dotare possunt ex fructibus beneficij, *can. quisquis 12. qu. 2. & sess. 25. dict. capit. 1. de reform.* vnde necessaria est consequentia, quod ad hoc cogi non possit; nam extra casum necessitatis extremæ relinquitur arbitrio eleemosynam facientis, cui potius velit eleemosynam præstare, vt docent S. Thomas *quod lib. 8. art. 13.* Caietan *tom. 2. tract. 5. cap 3.* & alij, P. Barbosa *loco supra num. 569.* & Fagundez *d. num. 2. relati.* Neque obstare dictum *cap. peruenit de arbitr.* an Panormitanus, quia textus ibi dicit tantum fratrem Clericum ex fructibus beneficij spontè sua dotasse sororem, non autem probat inuitum ad hoc cogi posse. Non etiam obstare, quod frater Clericus ex fructibus beneficij teneatur alere sororem pauperem, & dos loco alimentorum subrogetur, inquit Fagundez; nam ait argumentum affirmatiue non valere de alimentis ad dotem, cum alimenta facilius, vt potè annuatim, vel menstruatim, aut diebus præstantur, quam dos, quæ vno cumulo constituitur.

Verum altera sententia, & communis tenet opposi- 574
tum, & affirmat fratrem Clericum beneficiatum (vbi non extant dotandæ parentes, aut eorum hæredes, nec ipse habet bona patrimonialia, & propria) in subsidium teneri dotare sororem pauperem etiam vt sororem; ita Scribentes *in dict. cap. peruenit per textum ibi de arbitris*; Alexander *in l. 1. num. 24. ff. soluto matrimonio*, Ripa *ibidem num. 83* Guilhelmus *in cap. Raynutius v. decem num. 72.* Boerius *decis. 129. num. 8.* Nauarrus *in apologia de redditibus quæst. 2 monitu. 26 numer. 2. & loco supra num. 569 relato*, Corduba, Maotica, P. Barbosa, Gutba, Molfesius, Fontanella *locis eodem numero 569. citat.* Augustinus Barbosa *collect. ad dict. c. peruenit num. 3. fine*, dicens hoc *ex d. textu* communiter colligi, *& collect. ad c. 1. num. 7. de cohabit. Cler.* Rota *decis. eadem num. 569. allegata num. 1.* & plures alij Iurisperiti à Corduba, P. Barbosa, & Rota allegati; & idem aiunt (præter Fagundez) Summistæ, & Theologi *præfato num. 569.* allegati. Probatur primò hæc sententia ex *dict. cap. peruenit de arbitr.* ibi enim non exprimitur, quod frater Clericus spontè dotauerit sororem, ac proindè potest intelligi etiam quando inuitus id facit. Secundo quia dispositio *l. cum plures §. fin. ff. de administr. tuto.* quod frater diues teneatur sororem inopem dotare, quia frater, est generalis, & fundata in iure, & vinculo sanguinis, ergo comprehendit etiam fratres Clericos, sicut & dispositio *l. promittendo de iure dotium* comprehendit omnes promittentes dotem, qui obligantur cuiuscumque sexus, & conditionis sint, etiam Clericus ex Glossa ibi, & ratione *in l. fideiussor §. Prætor ait, ff. qui satis dare cogantur*, & P. Barbosa *loco supra numer. 569. citato*, & quia ius sanguinis, in quo lex ciuilis fundatur, etiam in persona Clericorum locum habet; quare cum onere dotandi sororem sit astrictus Clericus beneficiarius, si bona propria non habet, tenetur de redditibus beneficij obligationi satisfacere, neque obstat exceptio Fagund. quod ius ciuile absque Papæ facultate de bonis Ecclesiasticis, quales sunt beneficij fructus, possit disponere, nec etiam Clericos comprehendere; nam id non procedit, vbi lex ciuilis fundatur in æquitate, & iure naturali, & præterea cum Clericus beneficiarius habeat administrationem bonorum beneficij in vita, eo ipsō, quod vt frater teneretur dotare sororem, Clericatus non potest illum eximere ab obligatione, si habeat bona, de quibus possit disponere in vita, esto bona ex beneficio Ecclesiastico sint acquisita. Tertio, & vltimo probatur hæc sententia, quia beneficiarius ex fructibus, & redditibus beneficij Ecclesiastici tenetur soluere sua debita *capite peruenit de fideiussoribus*, Nauarrus *in dict. apolog. de redditibus citato numero secundo*, Rota *dict. decision. 269. numero 2. & decision. 41. numero secundo de probat. in antiquis.* Cum igitur dos sorori inopi à fratre vt fratre, iure ciuili & etiam naturali in subsidium sit debita, illam soluere, & constituere tenetur ex redditibus beneficij Ecclesiastici attenta conditione, &

quali

qualitate eiusdem sororis, si propria bona, siue patrimonialia non habeat frater.

575 Augustinus Barbosa *d. collect. ad dict. cap. peruenit de arbitr. num* 3. limitat; quoad sororem vterinam, quam sequens sententiam, & Doctores, de quibus *supra numero* 542. ait fratrem Clericum, ex redditibus beneficij non teneri dotare, quæ tamen limitatio reiicienda est iuxta tradita *n.* 541. *&* 544.

576 Sororem etiam spuriam inopem fratrem Clericum Beneficiarum bona patrimonalia non habentem teneri in subsidium dotare ex fructibus beneficij Ecclesiastici; tradidere Corduba à Lara *in dict.* §. *idem rescript. num* 97 P. Barbosa *ad dict. l.* 1. *p.* 4. *numer.* 133. *ff. soluto matrimonio*, Nauarrus *de spolus Clericorum dict.* §. *vltimo num.* 11. Augustin Barbos. *dict. collect. ad cap. peruenit num.* 4. *de arbitris*, Marianus Socinus, Ioannes Lupus relati à Corduba, & alij Iurisperiti; & Azorius *p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 4. *quæst.* 7. ac nouissimè Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegit. Clericorum cap.* 18. & probantum ex traditis *supra num.* 572. de obligatione fratris beneficiarij alendi sororem inopem ex redditibus beneficij; dos enim loco alimentorum succedit, & fauorabilior est, quam alimenta propter bonum publicum procurandę prolis, & conseruationis pudicitiæ; ob quod frater tenetur ferre illud maius onus, quod est in dote constituenda, vt dictum est *supra numero* 102. *&* 544. & *alibi*, tum etiam ex traditis *supra dict. num.* 102. *fin.* vbi ostensum est patrem Clericum teneri dotare filiam spuriam ex redditibus beneficij, si aliunde dotari non possit: ergo etiam frater Clericus, quando tenetur in subsidium, & defectum patris dotare sororem spuriam, inopem, tenetur etiam ex fructibus beneficij, si aliundè non habet, vnde possit illam dotare. His autem, & traditis *supra numero* 572. non obstare constitutionem Pij V. incipientem; *Qua ordini Ecclesiastico*, constat ex traditis *supra n.* 192. *&* 193.

Patruus diues vt patruus an teneatur alere, & dotare sobrinos, & sobrinas pauperes; & è contra sobrinus diues patruum pauperem alere.

577 QVæsitum secundum, an patruus, vt patruus, si diues sit teneatur alere, & dotare filios, & filias fratris; & auunculus vt auunculus filios, & filias sororis inopes aliundè habere nequeuntes. Dixi vt patruus, nam an vt hæres, & successor in fideicommisso, vel maioratu, aut primogenitura tenetur, vt explicatum est *supra hoc capit. quæsito* 7. Præsertim *numero* 378. maioris claritatis gratia seorsim agemus de alimentis, & dote.

§. XXV.

Discutitur an patruus teneatur alere sobrinum, seu neptem ex fratre pauperem.

578 IGitur quoad alimenta fratrem non teneri ea præstare filiis, & filiabus fratris, & sororis pauperibus in subsidium, sicut tenetur præstare fratri, & sorori, ex Iurisperitis affirmarunt Odofredus *in l.* 2. *Cod. de alendis liberis*; Costa *select. lib.* 3. *cap.* 20. Corduba *in* §. *idem rescripsit numero* 309. *&* 127. *& in* § *si mater num.* 53. Syluanus *cons.* 33. *numero* 14. Ludou. Molina *de primog. lib.* 2. *capite* 15. *numer.* 67. Additionator *ad eundem Molinã lib.* 2. *dict. capite* 15. *numero* 67. *&* 68. (vbi asserit iure communi inspecto alendi onus inter collaterales vltra primum gradum non porrigi, & sic in Regia Audientia pro quodam Marchione de Poza contra patruũ fuisse obtentum) P. Barbosa *ad l.* 1 *p.* 4. *numero* 142. *ff. soluto matrimonio*, Garzias *de expensis cap.* 3. *numero* 35. Gaspar Antonius Thesaurus *quæstion. for. lib.* 2. *q.* 67. *numero* 13. *fine*. Fontanella *de pactis nuptial. clauf.* 5. *Glossa.* 3. *numero* 38. Larea *decis.* 47. *à num.* 15. & Præsertim *num.* 18. 30. 31. *& sequen.* & plures alij Iurisperiti à Corduba, Molina, Garzia, Larea *locis citatis*, & Surdo *de alimentis tit.* 1. *q.* 28. *num.* 6. relati. & ita sentire communiter Iurisperitos dixit Syluanus *loco citat.* Syluanum in hac re sequuta est Rota Romana *decis.* 408. *num.* 17. *p.* 5. *diuersorum apud Rubeum*, vbi alios allegat. Ex Theologis Molina *de iustitia, & iure tom.* 3. *disput.* 616. *numer.* 8. *fine*; Rebellus *de obligat. iustitia p.* 2. *lib.* 5. *q* 4. *n.* 26. Villalobos *p.* 2. *tract.* 27. *diff* 4 *n.* 9. Fagundez *in Decal. lib.* 4. *c.* 16. *numer.* 21. & Frageosus *de Republ. Chr. p.* 3. *lib.* 2. *disp.* 5. *num.* 47. probat primo, quod nullibi in iure cautum reperitur, quod patruus teneatur alere sobrinum, aut sobrinam pauperes, ergo compelli non debet, *argum. leg. illam Cod. de collat.* Secundo ex textu *in l. institutа*, §. *de inofficioso*, *ff. de inofficioso testamento*; vbi nepti contra eum agenti de inofficioso cogitur patruus exhibere alimenta pendente lite, eo quod nepos sententiam obtinuerat in fauorem: ergo circumscripta sententia non fuisset alendus. Tertio quia lex naturæ in transuersales remotiores, quales sunt filij, & filiæ fratris, & sororis non habet eandem vim, quam habet in ipsos fratres, & sorores. Quinto, & vltimo, quia patruus nullo iure cogitur dotare sobrinam iuxta sententiam Doctorum magis communem: de qua infra, ergo neque alere. Neque his repugnare ait Petrus Barbosa textũ *in cap. in de cohabit Cleric.* vbi sobrinus Clericus iubetur amitæ alimenta præstare; quia non ea ratione inquit, iubetur id facere, quia amita erat, sed quia pauper erat; & quia Clericus ex redditibus Ecclesiasticis tenetur subuenire pauperibus, maximè consanguineis, *c. non satis d.* 30. & notatum est *supra numero* 369. Neque etiam æquiparatio, quæ de fratre ad nepotem quoad successionem ab intestato fit, ad alia (inquit Molina *d. n.* 67. *versic. sed quamuis*) est pertrahenda, & præsertim ad id, vt sicut frater diues ad alendum fratrem, & sororem tenetur, ita etiam ad alendum filios, & filias fratris, & sororis cum ad alendũ fratrẽ, & sororẽ ex specialibus rationibus teneatur; quod confirmat à simili, quia quamuis frater possit turpi persona instituta testamentum fratris contratabulare, id tamen nepos ex fratre prædefuncto facere non potest *leg. fratris, Cod. de inofficioso testament.* *Glossa in* §. 1. *v. agentes inst. eod.* & esse communem opinionem tradit Iason *in l. fratres num.* 5. *Cod. eod.* Hinc per regulam correlatiuorum, neque sobrinum aut sobrinam diuitem teneri, aut cogi posse præstare alimenta patruo pauperi, tradunt Corduba *in d.* §. *idem rescripsit num.* 136. P. Barbosa *d. n.* 142. & Salgad. *in labyrintho*, Larea *dicta dec.* 57. *à n.* 10. *credi. concurr. p.* 1. *c.* 24. *n.* 153. 154 155. 158. 159. *&* 162. qui pro hac eadem sententia plurimos alios Iurisperitos allegant, & Larea *n.* 21, addit in facti contingentia suum Senatum pro nepote contra patruum iudicasse, vt ei patruo alimenta nepos exhibere non teneretur.

Limitatur autem ab aliquibus hæc sententia, vt 579
non procedat, quando nepos, seu sobrinus à quo patruus pauper petit alimenta, possideret maioratũ, qui esset dignitas, nempe esset dux, marchio, aut comes tunc enim ne patruus in ducatus, marchionatus, vel comitatus opprobrium mendicare cogatur, alimenta esse ei omnino decernenda, tradidere Fabian. *in Auth. nouis. n.* 73. *Cod. de inoff. test.* & plures alij, quos Rot. Rom. *decis.* 194. *n.* 48 *p.* 7. *diuers. apud Rub.* refert, & sequitur, quibus tamen contradicit Corduba *in dict.* §. *si mater cit. n.* 53. dicens, quod non debet cogi præstare alimenta, quæ præstare vllo iure non obligatur, quamuis addat se in hoc casu quid affirmandum sit, relinquere aliis iudicandum.

Oppositum tamen, & patruum diuitem teneri alere
sobrinum aut sobrinam pauperem, aliundè nõ habentẽ; 580

& è contrà asseruerunt Crot. is *in l. filius familias § diui numero 30. in fine, ff. de leg. 1. ibid.* Ripa *numer. 43.* & Lozæus *num. 96.* Rota Romana *decis. 30. num 5. & seq. p. 7. diuersorum apud Rubeum, & decis. 194. numer. 4. & 45. & 46 eadem p. 7. diuersorum, & latissimè decis. 136. coram Dunozette post repertorium Farinac. de vlt. vol.* Surdus *de alimen. d. q. 28. num. 7. & sequen. dict.* 12. & Andræas Fachineus *controu. iuris lib. 12. cap. 61.* Pontanus *de aliment. cap. 10. num. 2. fine.* Giurba *decis. 5. n. 14. & sequen.* vbi allegat Colerum *de alim. lib. 1. quæst. 9 à num. 27.* Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitim. Clericorum cap. 18. num. 14. & 15.* & ex Theologis Azorius *p. 2. lib. 2. cap. 40. quæst. 10.* & ita hanc sententiam in supremo conuentu Castellæ iudicatam fuisse testatur Ludouicus Molina *dict. numero 67.* Versic. *His tamen non obstantibus*, & Atagoniæ decisum refert Mont. *decis. 16. num. 1.* & Siciliæ refert Giurba *d. decis. 5. num. 34.* communi omnium voto pronuntiatum neptem diuitem cogendam ad alendum patruum pauperem; ita etiam fuisse iudicatum à suo Senatus refert Thesaurus, *loco supra numer. 578. allegato*: Probatur hæc sententia primo, quia iure ciuili in successione ab intestato filius fratris repræsentat personam patris sui, in eiusque locum ingreditur, itavt censeatur vna, & eadem persona. *§. si igitur, in Auth. de hered. ab intestato ven. Auth. cessante Cod. de legitim. hered.* Becius *consil. 81.* & plures alij à Surdo *dict. quæst. 28. num.* 2. adducti. Cum ergo Sobrinus iure ciuili repræsentet patrem suum, & eodem iure cautum sit fratrem teneri alere fratrem inopem in subsidium, vt *supra quæsito præcedenti* latè probatum est, etiam nepos inops, alendus erit à patruo. Præterea frater appellatur filius fratris *cap. quæritur* 2. q. 2. vbi soror dicitur (scilicet Sara vxor Abraham) quia filia fratris erat. Tertio facit *d. capite 1. de cohabitatione Clericorum num. 578.* relatum; & *cap. cum quidam §. finali de iure iur.* in eo enim sensu sancitum esse, vt quilibet cognatus subsidia vitæ cognato suo ministrare teneatur, colligitur ex illis verbis eiusdem textus *humanitatis subsidium*; quæ verba referuntur ad alimenta vt notant Scribentes *in cap. cum haberet fine, de eo qui duxit in vxorem &c.* & tradunt alij, quos latè refert Giurba *d. decis. 5. num. 18.* Demum quia eadem æquitas, & ratio naturalis, & vinculi sanguinis, qua nituntur iura constituentia fratrem diuitem debere alere fratrem inopem, militat etiam in nepote ex fratre ob maximam licet non ita proximam, & strictam sanguinis coniunctionem respectu eiusdem principis, à quo descendunt; quæ etsi non est æqualis, sed minor, tamen cum parum distet, non impedit seu non facit, vt ius naturale, seu natura ipsa dictet fratrem, etiam fratris filium inopem, & aliundè non habentem debere alere. Igitur cum obligatio alendi descendat ex æquitate naturali, & sanguinis coniunctione *l. si quis à liberis, § vtrum, ff. de liberis agnoscendis*, tenetur patruus diues nepotem inopem, & nepos diues patruum inopem alere. Et hanc eandem sententiam ex parte sequitur Merenda *controu. iuris to. 3. lib. 14. cap. 31.* dum vult *in d. §. vtrum*, ibi, *an vero etiam matrem, cæterosque parentes, & per illum sexum contingentes cogamur alere, videndum est, & magis est* (quæ est responsio 1. c. ad dubium) *vt vtrobique Iudex se se interponat*; esse sermonem non de parentibus, de quibus in antecedentibus verbis, sed de diuersis, nempe de collateralibus ex parte matris, respectu quorum, an sint alendi aliundè non habentes, remittitur considerationi iudicis, cum respectu parentum regula certa sit debere ali, si aliundè non habeant, à filiis, qui ab eis esse habuerant; dicit ergo Merenda, quod iudex circa obligationem alendi collaterales iuxta sequentia verba responsione 1. c. *in dict. §. vtrum*, ibi *quorundam necessitatibus facilius succursurus, quorundam ægritudinibus, & cum ex æquitate hæc res descendat, charitateque sanguinis singulorum desideria iudicem perpendere oportet*; debet attendere, & considerare æquitatem; & eam charitatem, qua se inuicem complecti debent sanguinis vinculo coniuncti, & singulorum desideria, & inde decernere, quod æquo, ac bono conuenire putauerit, & charitati debitæ, coniunctioni sanguinis, consideratis quantitate patrimonij illius, qui debet alere, necessitate, & bonis, malisue moribus alendi, & eiusdem reuerentia erga eum à quo alimenta postulabit; nam si contumax fuerit erga eum, & inobediens, aut suis malis moribus ei sit dedecori, addit Merenda, quod abstinere debebit iudex, quia tunc nimis durum esset, ei ex suo alimenta præbere; nisi ratio validè vrgens id persuaserit. Notat vero idem Merenda *dict. capite 31. numero 5.* inter has obligationes collateralium illud esse discrimen, quod frater habet fundatam intentionem aduersus fratrem diuitem, cæteri vero collaterales remotiores debent iudicibus ostendere, se se obsequio, necessitate integrisque moribus meruisse subsidia vitæ obtinere ab eo, quem vinculo sanguinis non obligat simpliciter, sed ita demum si probitate, & erga eum reuerentia se se dignum commiseratione reddiderit. Prædicta Merenda, quæ an *ex dicto paragrapho vtrum colligantur* viderint alij; illius sententiam amplector solum, quatenus fauet huic posteriori sententiæ; secus tam sobrinis, quam fratribus pauperibus aliondè non habentibus teneri patruum subministrare alimenta, nisi constet de ingratitudine eorum erga ipsum; & non intercedere illud discrimen, absque dubio sentiunt, Doctores in principio allegati pro hac sententia. Quæ tamen ita intelligitur, scilicet quod patruus, seu amita dum viuunt, teneantur filios ex fratre, vel ex sorore, si egeant, alere ipsis viuentibus; non autem, quod post eorum mortem possint vendi bona hæreditaria eorum pro necessitatibus nepotum superuenientibus etiam post eorum obitum; siue hæreditas peruenerit ad alios consanguineos remotiores, siue ad extraneos institutos hæredes ab ipso patruo, vel ab ipsa amita; vt in terminis Rota *dict. decision. 408. numero 16. parte 5. diuersorum*; & colligitur etiam ex aliis Doctoribus præallegatis, qui loquuntur de patruo, quando ipso viuente nepos ex fratre, vel sorore eget, nec aliundè potest habere alimenta; nec vllus vnquam dixit hoc onus transire ad hæredes patrui, sicut dicitur de hæredibus patris, vel aui. Porro huic sententiæ non obstāt deducta pro priori sententia.

Ad primum enim argumentum respondetur primo iura ipsa constituentia fratrem diuitem debere ale- 581
re fratrem, & sororem pauperem, comprehendere etiam sobrinum, & sobrinam ob eandem æquitatem æqualem, vel ferè æqualem, & ob cætera in primo, & secundo argumento posterioris sententiæ tradita.

Respondetur secundo cum Surdo, Fachineo, & Giurba si lex scripta deficit, rationem naturalem, & rei æquitatem non deficere, quæ sufficere debet pro lege, & iudicem non minus debet mouere, quam lex ipsa scripta *leg. cum ratio, ff. de bonis damnatorum*, ibi *cum ratio naturalis quasi lex quædam*; cum ergo ratio naturalis, quæ omnibus animantibus communis est, suadeat nos propter sanguinis charitatem coniunctos alere, ratione eiusdem cognationis, & charitatis sanguinis, patruus nepotem, & sobrinum pauperem; & è contra nepos patruum, & amitam pauperem alere tenetur, & cogitur; ex quibus, & ex traditis *numero præcedenti*, argumento vltimo satis euidenter probatur collaterales in secundo gradu sibi inuicem egentibus iure naturali teneri præbere alimenta necessaria, cum hęc obligatio oriatur ex sanguinis vinculo, vt dictum est; & id indicant omnes Doctores *num. hoc, & præcedenti* allegati.

Ad secundum desumptum *ex l. instituta, §. de inof-* 582
ficioso

ficie so,omiſſa alia reſponſione, quod textum illum non ſolum in cauſa appellationis, ſed etiam in cauſa principali,& in prima inſtantia intelligunt plures Doctores, præſertim Afflictus *deciſ.*10. Surdus *d.quaſt.*28.*num.*11. Giurba,& Fachineus *d.lib.*12.*cap.* 62. Verſic. *fundamentum*, reſpondent textum non fundari in eo, quod ſententia eſſet lata pro pupillo,nepoti contra patruum; ſed propter inopiam,vt in textu expreſsè habetur, ibi, *interim propter inopiam pupilli*; ſolum igitur ex facto contigit,vt alimenta poſt latam ſententiam fuerint decreta. Alias reſponſiones vide apud Giurba *d.deciſ.* 5. *num.*27.*ad* 32.

Ad tertium ex traditis argumento tertio ad probandam poſteriorem ſententiam, & in reſponſione ad primũ patet, legem,& æquitatem naturalem ſe extendere etiam ad ſobrinum,& ſobrinam.

583 Ad quartum,& vltimum primo negatur antecedens, cum contrarium teneant non pauci Iuriſperiti,vt *infrà*. Secundò illo admiſſo Surdus *d.quaſt.*28.*num.*9. & Fachineus *d.cap.*61.negant conſequentiam, eo quod argumentum de dote ad alimenta negatiuè ſumptum non valeat;ſcilicet non tenetur dotare,ergo nec alere,quia multæ ſunt perſonæ,quibus alimenta debentur,non tamen ſunt dotandæ;quales ſunt,inquit,mater,& aliæ,& in ſpecie ſoror vterina; ſed quod ſoror vterina inops ſit etiam dotanda *suprà* oſtenſum eſt; quid de matre *cap.ſequ.* Tertiò reſpondetur argumentum de dote ad alimenta negatiuè non procedere, quando non eſt eadem,ſed diuerſa ratio. Eueratdus *loco de dote ad alimẽta*,Surdus *tit.*9.*quaſt.*1.*num.* 8. & *quaſt.* 14. *num.* 14. Fachineus *lib.*11.*cap.*40.*fin.*Montier.*d.deciſ.* 16.*num.* 16 diuerſa autem eſt ratio alimentorum, & dotis, cum alimentorum cauſa vrgentior ſit, ex quo ſine eis quis viuere non poſſit, at ſine dote poſſet,modo tamen alimenta ſubminiſtrentur,hæc quoad alimenta.

§. XXVI.

Diſcutitur an patruus diues teneatur dotare ſobrinum, ſeu nepotem fratris ſui filium pauperem.

584 QVo ad dotem verò patruum diuitem, vt patruum non teneri,nec cogi poſſe dotare ſobrinam,ſeu neptem ex fratre,neque Auunculum nepotem ex ſorore, tradidere vltra Iuriſperitos,& Theologos *suprà n.*578. relatos Angelus,Imola,& Alexander *in l.*1.*ff.ſoluto matrimonio ibidem*,Ripa *num.* 86. & Baldus Nouellus *numer.*147.& *de dote* 6.*p.princip.*16.*ſpeciali n.*5.Corraſius *in l.quiſliberos num.*12.*ff de ritu nuptiarum*,Campegius *de dote* 2.*p.quaſt.*19.Riminaldus iunior *conſ.*777. *num.*6.Menochius *de præſ.lib* 4.*præs.*189.*num.*43 *fine.* Mantica *de tacitis,& ambig.lib.*12.*tit.*16.*n.* 36. nonnulli alij Iuriſperiti à Corduba,Molina,P.Barboſa, & Fragoſo *locis suprà d.num.*578.*citatis*,relati, & Syluanus *suprà allegatus d.conſ.*33.*num.*12.vbi dicit opinionem eſſe communem,& ſecundum eam in cauſa magni ponderis fuiſſe iudicatum, fundamentum eſt idem, quod *dicto num* 578.adductum,ſcilicet, quod lege non reperitur cautum. Confirmant,quia frater diues,vt frater non tenetur dotare ſororem vterinam pauperem iuxta tradita *suprà num.*542.ergo neque ſobrinam, ſeu filiam fratris,aut ſororis, quæ eſt ei in remotiori gradu: & hanc ſententiam videtur tenere etiam Fachineus *loco suprà num.*580. *citato.* Hanc doctrinam & traditam *suprà d.num.*578.Rebellus *loco idem allegato* addit notari debere præſertim à Religioſis;ne fortè maiori ſolicitudine procurandi dotes,& alimenta ſobrinis teneantur mare,& aridam circumeundo cum ſuo magno ſpiritualis quietis, & ædificationis detrimento, quàm obligatio exigat, & benè ordinata charitas permittat.

585 Contrarium,& patruum,& Auunculum diuitem teneri dotare ſobrinam inopem aliundè non habentem, ſentiunt Baldus *in d.l.*1. *num.* 1.*ff. ſoluto matrimonio*, Afflictus *deciſ.*372.*num.*3.& Surdus *tit.*1.*d.quaſt.* 28, *num.*9.& Rota Romana *dicta deciſ.*30.*num.*5. *ad* 8.*p.* 7.*diuerſorum apud Rubeum*, & Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimorum Clericorum cap.*18. *num.* 14, probant Baldus,& Afflictus *per textum in l.& nihil,ff. de in rem verſo*, qui tamen textus loquitur de nepte reſpectu Aui,ſcilicet de nepte ex filio:probatur ergo argumentis primo,ſecundo,& quarto *suprà num.*580.adductis,quæ procedunt non ſolum quo ad alimenta, ſed etiam quoad dotem ſaltem vſque ad quantitatem alimentorum debitorum,& confirmatur,quia dos, & alimenta æquiparantur ſaltem quo ad quantitatem alimentorum,præſertim vitæ neceſſariorum, & valet affirmatiuè argumentum de alimentis ad dotem,vt *suprà num.*500.536.541.& 544.notatum eſt,& quia dos eſt magis fauorabilis,& videtur magis neceſſaria ob bonũ prolis ſuſcipiendæ, & pudicitiæ conſeruandæ,vt *iiſdem locis* dictum eſt. Quanta autem debeat eſſe huiuſmodi dos reſoluendum eſt iuxta tradita *suprà num.* 537. & 546.licet autem hanc ſententiam,& aliam *numer.*578, ſtabilitam veriores exiſtimẽ; non ideo tamen puto Religioſos debere eſſe nimis ſolicitos de prouidendis alimentis,& dotibus ſuis ſobrinis pauperibus, ſaltem vbi non conſtat euidenter de paupertate, & quod aliundè vllo modo honeſtè habere poſſent, quo caſu etiam obtinenda erit ſuperiorum licentia,& cauendum,ne id fiat cum detrimento propriæ, & aliorum quietis interioris, & exercitiorum ſpiritualium notabili, & ne inde aliis tam ſecularibus,quam Religioſis gignatur ſcandalum, malumve præbeatur exemplum, de qua re latius *infrà cap.*23.

586 Ex dictis huic quæſito iunctis traditis *præcedenti quæſito à num.*569.*ad* 575.infertur patruum Clericum beneficiatum poſſe filios,& filias fratris pauperes alere,& dotare ex redditibus beneficij Eccleſiaſtici,imò & teneri,vbi non habeat propria bona patrimonialia,ſicut *suprà à d.num.*569.probatum eſt de fratre Clerico beneficiario erga fratres,& ſorores pauperes.

587 Verum verò dum frater,aut patruus Clericus beneficiatus,qui non habet alia bona patrimonialia, dotat ex redditibus Eccleſiaſticis ſororem, aut ſobrinam pauperem,teneatur,vel poſſit in dote, ſeu dotis contractu apponere pactum,vt ſoluto matrimonio nullis relictis liberis dos ad Eccleſiam reuertatur, Fagundez *in Decalog. lib.*4.*cap.*17.*num.* 5. primò dicit non teneri apponere tale pactum,quia prædicta dos(inquit)datur titulo eleemoſynæ iuxta doctrinam,& ſententiam traditam *suprà num.* 573. & Doctores *ibidem* allegatos, eleemoſyna autem cum datur,abſolutè datur,& non ſub conditione reuertendi ad dantem,ſi accipiens emoriatur,vel viuus redeat ad meliorem fortunam, ſecundò dicit eum poſſe apponere huiuſmodi pactum ſi voluerit, nullam huius affert rationem,ſed ea eſt aſſignanda, quod frater Clericus beneficiatus cum iuxta eiuſdem Fagundez ſententiam traditam *suprà d.num.*573.non teneatur ex redditibus Eccleſiaſticis dotare ſororem inopem, in dote illa danda,& conſtituenda ſe habet, & cenſetur tanquam extraneus, qui ſpontè, & liberaliter fœminam dotet: extraneus vero mulierem dotans in ipſo dotis contractu ipſa etiam inuita poteſt apponere pacta, quæ voluerit; & ſic vt dos ad ſe,vel ad alium reuertatur ipſa defuncta: vt *l.vni,c.*5.*accedit.Cod.de rei vxor.act.*Franciſcus Molinus *de ritu nupt.lib.*3.*quaſt.*59.*num.*23. & alios allegans Fontanella *de pactis nuptialibus,clauſ.*5.*gloſſ.* 10. *p.*1.*num.*8.

588 Reſpondetur non teneri tale pactum apponere,quia dotat ex neceſſitate, cum teneatur dotare iuxta tradita *suprà num.*574. Reſpondetur ſecundò poſſe validè illud pactum apponere ipſa ſorore,vel ſobrina conſentiẽte expreſsè,vel tacitè iuxta tradita *suprà num.*567.Reſ-

pondetur tertiò posse apponere etiam ipsa, neque expresse, neque tacitè consentiente; quia non dotat de bonis ipsius sororis, aut communibus; sed de bonis Ecclesiasticis ad se spectantibus quoad vsum, & administrationem, & etiam quo ad dominium iuxta magis communem sententiam; licet cum obligatione expendendi in vsus pios, & si soror semel dotata absque sua culpa amitteret dotem; iterum frater teneretur illam ex iisdẽ reddiribus dotare, vnde intrant tradita *suprà numero* 568.

§. XXVII.

Vitricus, & nouerca an teneantur in subsidium priuignum pauperem; & è contra priuignus alere vitricum, & nouercam pauperes.

589 QVæsitum tertium; an vitricus diues teneatur alere priuignos, seu filios suæ vxoris ex alio viro pauperes, qui neque à matre ipsa, neque ab Auo paterno, neque aliunde alimenta habere possunt.

Respondetur non teneri, ita Baldus, Salicetus, & alij Scribentes *in l. si paterno, Cod. de negotiis gestis*, Lancellotus *in l. si constante in fine princip. ff. soluto matrimonio*, Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. si quis ex eis, num.* 273. *ff. de liber. agnoscendis* Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 41. per totam; & tit. 6. quæst.* 11. *numer.* 13. Molfesius *ad consuetudines Neap. tom. 2. p. 5. quæst.* 11. *num. 37. & sequ.* & cæteri Iurisperiti, quos latè refert Surdus *d. quæst. 41. num. 1. & 2.* & constat *ex d. l. paterno*, vbi decernitur, quod vitricus, qui alimenta priuigno præstitit eum animo, aut declaratione expressa, vel tacita repetendi, potest illa repetere, quod ei non permitteretur, si obligaretur præbere; nam censeretur propriũ debitum exoluisse. Ratio autem est, quia iudicatur tanquam extraneus respectu priuigni, cum non sit loco parentum, vt colligitur *ex p. si nondum, Cod. de furt.* vbi priuignus accusat vitricum; cum tamen filius non accuset patrem. Ampliant Lancellotus *loco citato*, Corduba *num* 274 & Surdus *d. quæst. 41. num.* 2. *& d. quæst. 11. num.* 13. cum aliis, vt etiam quando dos ob vergentiam mariti ad inopiam fuit collocata in tuto, mater ipsa non possit eos alere ex fructibus eiusdem dotis; sed si aliqui fructus supersint vltra id, quod pro oneribus matrimonij erat necessarium, reseruentur meritò, & eius lucro cedunt, vt præter citatos Doctores Baldus *in d. l. si constante num. 104. ff. soluto matrimonio*, Ioannes Lupus *in cap. per vestras in 1. notabili, §. 19. num. 1. de donat. inter virum, & vxor.* Molfesius *d. quæst. 11. num. 41. & tom 2. cons. 11. num. 38. & sequ.* & alij allegati *infrà num.* 842.

590 Addunt Surdus *d. quæst. 41. num. 9.* & Molfesius *d. quæst. 11. num.* 40. Neque nouercam ex bonis propriis teneri priuignos, seu filios mariti ex alia vxore pauperes alere; quia etiam ipsa respectu priuignorum habetur vti extranea persona, nec maior erga priuignos debet esse obligatio nouercæ, quam vitrici. Addit Surdus *d. quæst. 41. num.* 12. aliam rationem, quare vitricus, & nouerca non teneantur ex propriis bonis alere priuignos pauperes, scilicet, quia inter eos nullum est ius successionis *l. vitrico, Cod. comm. de succession.* sed quædam sola affinitas, cuius vigore non datur successio. Dixi *ex propriis bonis*, nam nouerca vbi propter vergentiam mariti ad inopiam, vel ex alia causa, esset illi dos restituta, vel aliter in tuto collocata; deductis alimentis, quæ sibi, viro, & communibus liberis sunt necessaria; si quid fructuum eiusdem dotis, & donationis propter nuptias superfuit, de eo debet alere priuignos, vt Cynus *in l. vbi adh. c quæst. 10. Cod. de iure dot.* Surdus *d. q. 41. n.* 10 Molfesius *d. n. 40 & 41.* & alij Iurisperiti relati à Surdo. Ratio manifesta deducitur ex traditis *numero præcedenti*; scilicet, quia durante matrimonio fructus dotis, & donationis propter nuptias sunt mariti, & quando ob aliquam causam ad vxorem peruenient deductis expensis, & aliis necessariis pro ipsa vxore, filiis, & familia, quod superest pertinet ad maritum, in eiusque, & creditorum beneficium remanet; ac proinde cum onus paternum sit alere filios, vt creditores alimentorum, hoc onus adimplet nouerca ex fructibus viri, licet non teneatur ex bonis propriis, vt dictum est.

591 Verum prædictis obstare videtur, quod priuignus tenetur alere nouercã inopem, vt tenent Iason *in Auth. præterea n. 2. Cod. vnde vir., & vxor.* & Surdus *tit. 1. q.* 40 & Molfesius *d. q. 11. n.* 39. ergo per regulam correlatiuorum, etiam nouerca tenetur alere priuignum pauperem, & ex consequenti etiam vitricus tenebitur priuignum pauperem alere.

592 Hæc obiectio postulat resolutionem difficultatis; an priuignus ex aliqua speciali ratione teneatur alere nouercam pauperem. Igitur non teneri sustinent Angelus *in d. Auth. præterea*, Corduba à Lara *in l. si quis à liberis in princip. n. 37. ff. de liber. agnosc.* & nonnulli alij à Surdo *d. quæst. 40. num.* 3. relati. Probant, quia nullo iure cautum est, priuignum debere alere nouercam, cui viduæ, & inopi ideo ius alio remedio consuluit, scilicet vt in quartam bonorum viri defuncti succederet *d. Auth. præterea, Cod. vnde vir, & vxor.* ex quibus concludunt priuignum neque vt hæredem patris, seu mariti nouercæ teneri eam alere, cum habeat prædictam quartam. Confirmat Corduba, quia non potest dici officio pietatis priuignum alere debere nouercam quasi matrẽ, *argumento, §. item rescriptum l. si quis à liberis, ff. de liber. agnoscendis*, quia inter matrem, & filiam pietatis ratio inest secundum naturam *l. 1. ff. de obsequiis.* At inter priuignum, & nouercam odium intestinum *l. 4 ff. de inoffic. testam.* vnde idem Corduba infert iure regio sanctè statutum esse, ne priuignus cogatur alere nouercam *l. 1. tit. de los gouiernos lib. 3. fori.*

593 At priuignum hæredem mariti teneri alere nouercam, si aliundè alimenta non habet, tenent Iason *loco citato*, Surdus *d. quæst. 40. num. 3. & 4.* & Molfesius *d. num.* 39 quia sicut maritus pietatis officio tenetur vxorem alere, quæ sit inops; ita hæres, qui eodem modo, eaque actione, & iure conuenitur, quibus defunctus erat obstrictus; ita quod hæres eos alere tenetur, quibus defunctus alimenta præstare tenebatur, *§. si quis igitur habens Auth. quibus modis natur. eff. sui*, Decius *in l. quã cum alio, ff. de reg. iur.* & latè ostensum est *suprà*, dum ageretur de obligatione hæredis patris alendi filios inopes: & sicut quæcumque vidua est alenda ab hæredibus viri intra annum luctus, vt latè Surdus *tit. 1. quæst.* 44. ita etiam nouerca, cum ex eo quod nouerca non sit alimentis priuanda magis, quam aliæ viduæ, atque adeo etsi non inuenitur expresse iure cautum priuignum hæredem debere alere nouercam, sufficit tamen quod generaliter vxor vidua iuxta Doctores sit ab hæredibus viri alenda. Sicut etiam non obstat, quod viduæ sit cautum alio remedio *d. Auth. præterea*, inquit Surdus, cum multi dentur casus, in quibus non est locus, puta quando maritus non est ita diues, vel quando est dotata vxor tali dote, quæ non potest dici parua respectu mariti; vel quando etiam maritus non fuisset diues, & filius adiuisset hæreditatem. Supposito autem quod sit locus *dictæ Auth. præterea*, cum tunc nouerca nõ possit dici inops, vt potè habens, vel volens habere quartam non erit à priuigno alenda.

594 Imò nouercæ pauperi priuignũ diuitem, etsi non heredem patris adhuc teneri alimenta præstare putant Surdus *d. quæst. 40. num. 6. & sequ.* Molfesius *loco citato* primo ob rationem *d. Auth. præterea*, quam ibi Doctores considerant, scilicet ne nouerca cum patris opprobrio cogatur mendicare: secundò quod nouercæ eadem sit reuerentia exhibenda, quæ matri *§. socrum instit. de nupt.* & alimenta his debentur, quibus exhibenda, est

est reuerentia, vt Crotus *in d. l. si constante in 1. repet. num. 162 ff. soluto matrimonio*, & alij relati à Surdo *d. num. 6. qui & n. meris sequ.* pluribus confirmat.

595 Hinc ad obiectionem *suprà n. 591.* positam ex Surdo *d. q. 41. num. 3.* & Molfesio *d. q. 11. n. 39.* admisso antecedente negatur consequentia ob diuersitatem rationis; nam quod priuignus debeat in subsidium alere nouercam, si illa non habeat, vnde commodè viuere valeat, id euenit propter reuerentiam nouercæ debitam, quia loco matris habetur, & multò magis propter honorem patris, vt ipse obligationem patris adimpleat; quæ rationes non procedunt in vitrico, neque in nouerca respectu priuigni.

SVMMARIVM
Capitis noni.

In defectum parentum, & ascendentium, & aliorum qui de iure ad alimenta præstanda tenentur, valdè conueniens est, vt filij pauperes alantur ab aliis consanguineis si sint diuites, & præsertim si inter eos detur successio ab intestato. n. 596.

Infantes expositi, quorum parentes ignorantur sunt alendi ab hospitali ad hunc effectum constituto. numero 597.

Deficiente in loco hospitali an onus alendi eosdem expositos spectet ad Ecclesiam, seu eius Rectorem, vel ad Dominum loci, vel ad communitatem, vel pro vsu facultatum ad Clericos, Laicos, & Magistratum, vel ad eum ad cuius ianuam sint expositi. num. 598. ad 601.

Prælatus monasterij, ad cuius ianuam infans exponitur, an & quando teneatur expensis monasterij prouidere illi de alimentis, & an expediat eum suscipere infantem expositum impensis monasterij educandum. num. 601.

Parentes inopes impotentes ad eos alendos non peccant exponendo suos infantes in hospitali ad hos pauperes alendos constituto; vel hospitali deficiente ad ianuam alicuius, vel Ecclesiæ, curando ne infans pereclitetur interim, donec ab aliquo recipiatur. numero 602.

Parentes licitè exponunt filium illegitimum, aut spurium ad crimen tegendum, infamiamque, aut mortem euitandam adhibita cautione, ne frigore, &c. moriatur. n. 603.

Non peccant parentes, si curent filium educari in hospitali, dummodo fiat sine dedecore. n. 604.

Ex natura rei, & seclusa aliqua legitima causa ex prædictis excusante grauissimum peccatum est, exponere filios tam legitimos, quam illegitimos. n. 605.

Parentes secretò exponentes filium illegitimum, aut spurium in hospitali ad infantes expositos, & alios similes alendos constituto, si sint diuites, an teneantur restituere eidem hospitali expensas alimentorum. num. 606. & 607.

Parentes infantium illegitimorum, ac spuriorum in hospitali expositorum, postquam ab infantia excesserint, curam habere debent, & illis si egeant, necessaria subministrare, vt iuxta conditionem, & statum parentum, & proprium viuere possint, & possint obtinere eam bonorum portionem, quam iuxta leges loci tenentur illis dare, aut relinquere. n. 608.

Is ad cuius ianuam infans expositus est, an, & quando licitè possit ad ianuam alterius exponere. num. 609. ad 612.

Referuntur iura punientia parentes, Patronos, & Dominos exponentes filios, libertos, & seruos. n. 613.

Infans dicitur vsque ad septimum annum inclusiuè. num. 614.

Languidi qui dicantur. ibid.

Expositi qui dicantur. ibid.

Pater exponens filium infantem, vel si alius exponat ipso sciente, & non contradicente, amittit in eum patriam potestatem, & filius efficitur sui iuris. numero 615.

Item si exponat filium languidum, vel ei deneget alimenta ibid.

Filius impie à patre expositus, postea patrem occidens non punitur pœna parricidij. ibid.

Exponens seruum infantem, aut languidum cuiuscumque ætatis, aut ei denegans alimenta, perdit ius seruitutis, & si patronus exponat libertum infantem, vel languidum, amittit ius patronatus. n. 616.

Recipiens, & alimentans filium, vel seruum expositum nullum in eius personam ius acquirit. n. 617.

Patronus liberto egeno illa petenti negans alimenta perdit ius patronatus, nec amplius habet ius ei succedendi. n. 618.

Priuatio patriæ potestatis, iuris, seruitutis, & iuris patronatus statuta contra patrem, Dominum, & patronum exponentes infantes, vel languidos incurritur ipso facto. n. 619.

An vbi filio, seruo, vel liberto adultis, egenis negantur alimenta ad incurrendas pœnas præfatas, requiratur interpellatio, seu filij, serui, vel liberti petitio alimentorum præmissa. ibid.

Vbi pœna imponitur pro facto negatiuo, requiritur monitio. ibid.

Quando filiis, seruis adultis non languidis, sed sanis egentibus tamen negantur à patre, vel Domino alimenta, an ab iis incurratur priuatio patriæ potestatis, & iuris seruitutis, de qua in c. vnico de infan. expos. *n. 620. & 621.*

Si filius ob denegata alimenta perire, punietur pater, ac si propriis manibus filium necasset. n. 621.

Pater impie denegans alimenta filio egenti puniri debet pœna ad Iudicis arbitrium. ibid.

Exponentes impie filium, seruum, aut libertum infantem vltra priuationem patriæ potestatis, etiam sunt puniendi alia pœna Iudicis arbitrio. n. 622.

Pater exponens impie filium, an non solum impediatur acquirere in posterum vsumfructum bonorum aduentitiorum filij, sed etiam amittat vsumfructum antea acquisitorum, vbi an vsusfructus in bonis filij, in potestate existentis à patre acquisitus extinguatur cessante patria potestate; an verò duret durante vita patris. n. 623.

Pater, & Dominus necessitate coacti exponentes filium, vel seruum infantem excusantur, nec incurrunt præfatas pœnas. n. 624. & duobus sequentibus.

Si patre ignorante, vel Domino expositus sit filius, aut seruus; pater, vel Dominus potest repetere, cum sciuerit, & an soluat expensas educationis. n. 627.

Pater potest agnoscere filium expositum, qua agnitione sequuta, censebitur, vt filius legitimus, & seruus hæres patris. n. 628.

Pater exponens filiam non eximitur ab onere illam dotandi. n. 629.

Cum quis propter odium consideratur, vt alius, seu vt diuersa persona id procedit quoad honores, non quoad incommoda. ibid.

Cessante patria potestate regulariter cessat dotandi necessitas, quæ ab illa descendit. ibid.

Pater, & Dominus repetens filium, aut seruum ab aliis ipsis ignorantibus, aut inuitis expositum, soluit expensas in alendo, vel educando puero in aliqua arte factas nisi vendicet à fure, cui nil restituere deberet. num. 630.

Pater filium exponens, & non consentiens in eius nuptias cum nutritoris filia alimentorum expensas soluere tenetur. n. 631. & quid si solum filia renuat, vel filius nutritoris sit valdè dispar ætatis cum illa. ibid. finc.

An

An idem sit dicendum si expenens filium recases eum nabere cum filia nutritoris. ibid.

Alumnus ingratus in altorem alimenta accepta restituere tenetur. ibid.

Alimenta intuitu pietatis prastita regulariter non possunt repeti. ibid.

Qui colligit, & aluit filium à patre volente, aut consentiente expositum, qui non tenebatur recolligere, & alere, an possit petere à patre expensas alimentorum factas sine expresso animo, aut expressa protestatione repetendi. Negatiua. num. 632. Affirmatiua. n. 633.

Impensa facta pro erudiendo puero exposito in bonis artibus à patre solui debet. n. 634. & 635.

Impensam alimentorum etiam factam animo, aut pramissa protestatione repetendi, potest nutritor expositi repetere; & in foro conscientia sat est à principio fuisse animam repetendi. n. 636.

Recollector alimenta filio, vel seruo exposito prastita expressè, vel implicitè intuitu pietatis, & amoris Dei non potest repetere. n. 637.

Infantem expositum consanguineum qui suscepit, & aluit, nec constat de animo repetendi prasumitur in dubio aluisse intuitu pietatis; nec potest expensam alimentorum repetere. n. 638.

E contra Recollector, & nutritor extraneus prasumitur aluisse animo repetendi, & potest repetere, nisi aliàs sit diues, & liberalis. n. 639. & 640.

In prasumendo animum donandi attenditur quantitas impensa, & conditio persona donantis, si sit diues, vel nobilis. n. 640.

Hospitale alendis pueris expositis deputatum; aut Ecclesia expositum alens non potest alimenta repetere, non obstante protestatione repetendi; nisi parentes expositi essent diuites. n. 641.

Protestatio non releuat in iis, qua non pendent à voluntate protestantis, & vbi pracedit obligatio. ibid.

Exposito non succedit ab intestato nutritor priuatus, neque fiscus, sed hospitale vel Ecclesia, qui, vel qua illum suscepit alendum. n. 642.

CAPVT NONVM.

In defectum parentum, & ascendentium, & eorum quos supra probatum est de iure teneri; ad quosnam aliis spectet onus alendi pueros egenos.

QVæsitum vndecimum. In defectum patris, matris, & ascendentium, & eorum hæredum, & etiam fratrum, & sororum, ac Patrui, & Auunculi, quinam alij teneantur, & cogantur alere pueros inopes alioqui fame perituros, nisi ab aliquibus eis alimenta necessaria vitæ subministrentur; præsertim à quibus debeāt ali infantes expositi ad ianuas Ecclesiæ, vel alicuius priuati, vel in platea, aut solitudine.

596 Quando constat, quorum sint filij alimentis egentes, & nulli extant ex his, qui alioqui iure naturali, & ciuili, aut saltem iure naturali eos alere deberent, extant tamen alij consanguinei eorundē puerorum diuites, & habiles ad eos alendos, & educandos, valdè conueniens est, vt ab iis consanguineis alerentur, maximè si inter eos daretur successio ab intestato: Hac de causa in Lusitaniæ regno, vt testatur Ludouicus Molina *de iustitia, & iure tom. 1. disp. 168. versus finem*, Versic. *in defectum*, constitutum est, vt in defectum parentum, & ascendentium requirantur alij consanguinei, qui si non voluerint, vel non sint ob inopiam inhabiles ad alimenta præstanda; dicendum erit, sicut de expositis, quorum parentes ignorantur.

§. Primus.

Infantes expositi, quorum parentes ignorantur, vbi non extant hospitalia ad illos alendos destinata; an sint alendi ab Ecclesia, vel Domino loci, vel communitate, vel ab eo ad cuius ianuam sunt expositi.

IGgitur quoad infantes expositos quorum parentes ignorantur; si in loco adsunt hospitalia ad hunc finem alendi huiusmodi expositos, & alios pueros, qui neque à parentibus fortè iam defunctis, nullo relicto patrimonio, vel ita egenis, vt non possint se, & pueros alere; communis sententia est, quod hi infantes expositi debeant ali, & educari in hospitali, seu de bonis hospitalis publici. Ita Glossa *in can fin. dist.* 87. Thesaurus *decis.* 118. *n.* 4. Versic. *tandem*, Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 81. Molfesius *ad cons. Neap. tom.* 1. *p.* 5. *q.* 11. *n.* 24. & 25. Augustinus Barbosa *collectanee ad cap. vnicum num.* 5. Molina *loco numero precedenti allegato*, & Sanchez *in cons. mor. lib.* 1. *c.* 5. *dub* 5. *num.* 71. & alij *infrà* allegati. Quare præfectus huiusmodi tenetur huiusmodi infantes expositos suscipere; & eo magis quia in extremo periculo vitæ sunt. 597

Si in loco nō adsit hospitale publicū ad præfatū effectum constitutum, aliqui voluerunt onus alendi eosdem expositos spectare ad Ecclesiam, seu eius Rectorem, si Rector habeat ad id sufficientes facultates. Ita Panormitanus *in d. cap. vnicum n.* 3. *de infantibus expositis*, Iacobus de S. Georgio *in l. hæres absens* §. *si quis tutelam n.* 42. *ff. de iudiciis.* Sola *in constit. Pedamontanas super decret. de captura debitor. pro causis ciuilibus, Glossa vnica* 3. *p. n.* 1. Surdus *d. q.* 81. *n.* 1. Augustinus Barbosa *d. collectanee num.* 4. & iuxta hanc sententiam in facti contigentia iudicasse senatum Taurinensem testatur Thesaurus *loco citato*, quod si Ecclesia, seu eius Rector non haberet sufficientes redditus; tunc hoc onus alendi expositos præfatos spectare ad Principem, seu vasallum loci Dominum dixit Sola *loco citato*; & censuerunt etiā absolutè nonnulli ex Senatoribus Pedemontanis, vt refert Thesaurus *d. decis.* 118. *n.* ob eam rationem, quod cum Princeps, seu Dominus loci succedat in bonis vacantibus *l. 1. Cod. de bonis vacantibus*, & succedere debeat istis, qui non habent consanguineos cognitos, meritò etiam ad illum spectabit onus alendi, *arg. l. pro tutela, & l. secundum naturam, ff. de reg. iur.* Senatus Pedemontanus autem teste Thesauro, vbi Ecclesia non habet sufficientes redditus, censuit Rectorem, vasallum, & communitatem debere concurrere simul pro rata iuxta *Auth. de infantibus expositis.* 598

Alij censuere tale onus spectare pro rata facultatum ad Ecclesiam, vasallum, seu loci Dominum, & communitatem simul. Ita Thesaurus *d. decis.* 118. *n.* 4. *initio, & fine*, id inferens *ex* §. *Quia sancimus Auth. de infantibus expositis*, vbi sic habet Imperatoris constitutio. *Quin sancimus vt tam Religiosissimus Thessalonicensium Archiepiscopus, quàm sancta Dei sub ipso constituta Ecclesia, & gloria tua* his (scilicet Infantibus expositis) *opem ferat.* Ibi enim nomine Ecclesiæ ait Thesaurus debere intelligi omnium fidelium Congregationem tam Laicorum, quam Clericorum, & etiam ipsum Magistratum Laicum, cum Imperator etiam ipsi præfecto (*ibi* gloria tua) præcipiat, vt eisdem expositis opem ferat. Quare iuxta hanc sententiam, & præfatas illius Auth. interpretationes hi infantes expositi alendi sunt pro rata à Laicis, Clericis, & ab ipso Magistratu: & rationem addit Thesaurus, quia opus alendi hos infantes expositos, est causa pia, & debitum ex eleemosyna, ad quem Ecclesia, & populus tenentur; ac proindè ad ipsos pro rata facultatum suarum spectabit, & in hanc sententiam subdit Thesaurus conuenire præcedentem sententiam, & sequentem. 599

Alij

600 Alij ergo sentiunt hoc onus alendi expositos (vbi non adsunt hospitalia publica ad id destinata) spectare ad communitatem, ita quod debeant ali ex redditibus bonorum communium, vel ex collectis ad id statutis. Ita Molina *loco suprà n. 597. citato* Augustinus Barbosa *d. collectaneo ad d. cap. vnicum num. 5. de infant. expos.* Mus. sius *d. q. 11. n. 16. & sequ.* & Surdus *d. quaest. 81. num. 2.* vbi ait deficientibus publicis hospitalibus consueuisse communitates locorum tales recipere, & nutricibus nutriendos dare publica impensa, & in confirmationem huius sententiæ Thesaurus *d. decis. 218. numer. 3.* eam affert rationem, quod cum tales expositi dicantur filij populi, ob idque vulgò quæsiti appellentur, ideoque etiam ad vniuersitatem tanquam matrem dictorum filiorum, onus illos alendi spectare debet, & id puto verius, si communitas commodè ex suis redditibus communibus, vel collectis id præstare possit, quod si communitas esset pauper, etiam Rectores Ecclesiarum, & quicumque beneficiarij ex redditibus Ecclesiasticis deberent concurrere; imò consultius facerent, si semper opem ferrent; cum ad ipsos maximè spectet ex fructibus Ecclesiasticis, eleemosynam facere. Animaduertit etiam Surdus *d. quaest. 81. num. 3.* ex Baldo *in l. Imperator, ff. de statu hom.* & Boëtio *decis. 306. numer. 6.* partum mulieris ali debere publicis impensis, quando ille non habet.

601 Ex dictis resolui potest dubium scilicet, an is ad cuius ianuam infans expositus fuerit, possit à Iudice cogi ad illum educandum, si non sit locus publicus ad talium Infantium educationem destinatus, & si enim Sanchez *cons. mor. lib. 1. d. cap. 5. dub. 5. num. 7a.* sentit posse cogi, eo quod infans ibi inuentus fuerit, & commodius ita ali possit. Nihilominus dicendum est non posse cogi; colligitur ex traditis, scilicet, quia onus hos infantes alendi, & educandi spectet ad communitatem; vnde præfatus solum pro rata, vt pars communitatis tenetur concurrere, vbi communitas non habeat redditus communes sufficientes; sed pro hoc opere sint imponendæ collectæ. Sententia ergo Sanchez procedit solum in casu extremæ necessitatis, vt si infans esset moriturus, nisi ei statim prouideretur de nutrimento, & cæteris ad vitam hic, & nunc conseruandam necessariis: cum enim eo casu extremæ necessitatis is, ad cuius ianuam infans est expositus, si posset, ex lege charitatis sub mortali teneatur ei succurrere, posset etiam eo casu a Iudice cogi iuxta doctrinam eiusdem Sanchez, & aliorum quos ipse *d. dub. 5. num. 63.* refert, & dicit esse communem, nempè quod Iudex potest cogere diuites, ad dandam eleemosynam pauperibus in extrema necessitate constitutis: Hinc etiam Prælatus monasterij ad cuius ianuam, vel in cuius Ecclesia infans sit expositus, licet si infanti immineat mortis periculum, nisi illico illi succurratur, teneatur statim curare, vt eidem prouideatur de nutrimento, & aliis tunc ad vitam illius conseruandam necessariis, non tenetur tamen expensis monasterij educare, sed potest tradere illis, qui prius, & magis tenentur iuxta tradita. Nec etiam expedit Prælatum suscipere hos expositos impensis monasterij educandos cum distractione à melioribus exercitationibus, vt notauit Henriquez *loco infrà n. 603. citato.*

§. II.

Parentes exponentes suos filios infantes, an, & quando à culpa excusentur, vel peccent.

AN verò, & quando parentibus liceat filios infantes exponere, vel peccent exponendo?

602 Certum est si parentes sint adeo pauperes, vt non possint illos alere, & educare; nec inueniant, aut sperent se inuenire posse, qui pro educatione necessaria subministrent eleemosynas elargiendo, non peccare eos etiam legitimos exponendo, seu mittendo illos siue publicè, siue secretò in hospitale ad id destinato, vel hoc non existente, exponendo ad ianuam alicuius, vel Ecclesiæ, aut in aliquo loco publico, credens probabiliter, quod ab aliqua pia persona infans expositus reciperetur, & educaretur, curando tamen ne ob defectum nutrimenti, vel operimenti periclitetur; tunc enim est iusta causa expositionis; nam tunc cessat obligatio parentum alendi, & consulunt proli eo modo, quo possunt. Ita communiter Doctores, Glossa, Hugo, Turrecremata *in cap. si expositus d. 87.* Scribentes *in cap. vnicum de infantibus expositis*, Angelus, & Siluester, Tab. Rosella, Armilla *v. expositus*, Henriquez, Azorius, Sanchez, & alij Theologi, qui *numero sequenti* allegantur. Dicit tamen Laymã *loco numero sequenti citato* vix posse contingere casum, vt prolem exponere liceat propter inopiam, quia eam alere non possint. Nam inter homines (inquit) qui prolem suscepturi sperantur ad alendum ex misericordia; reperientur etiam aliqui, qui parentibus subsidium præstabunt ad alimoniam prolis, verum experientia constat non ita facilè moueri homines ad eleemosynas faciendas parentibus pauperibus, sicut ad subueniendum expositis.

Item certum est parentes posse licitè, & absque peccato filium illegitimum, vel spurium exponere hospitali ad tales educandos destinatum; vel hoc deficiente, ad ianuam alicuius, aut Ecclesiæ, vel monasterij, vel in loco publico, adhibita tamen præfata cautione, ne infans frigore, vel defectu nutrimenti, &c. moriatur, aut periclitetur, quousque ab aliqua persona recipiatur; si id fiat, necessitate ita exigente, nempè ad tegendum crimen adulterij, aut fornicationis occultum, & ad infamiam, vel mortis periculum euitandum. Ita ex Iurisperitis Clarus *in practica criminali, §. fin. q. 83. num. 7.* (vbi scribit, quod Senatus Mediolanensis in facti contingentia quandam puellam nubilem absoluit, quæ infamiæ vitandæ gratia, puerum, quem pepererat, exposuit.) & Menochius *de arbitrariis, casu 396. numer. 6.* ex Summistis, & Theologis. Ita Armilla *v. adulterium num. 8.* Caietanus *in summa, v. eod. fine.* Henriquez *lib. 11. c. 19. num. 3. in textu, & glossa 3.* Azorius *part. 2. lib. 2. cap. 4. quaest. 7.* Sanchez *in cons. moralibus lib. 1. cap. 5. dub. 4. num. 16* Molina *de iustitia tom. 4. tractat. 3. disput. 103. num. 4* Lessius *de iustitia lib. 2. cap. 19. num. 69.* Paulus Layman *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 14. numer. 4.* Bonacina *de praeceptis Decalogi disput. 6. quaest. vnicâ part. 6. § 1. numer. 6* Villalobos *part. 2. tractat. 41. diff. 7. num. 11.* Fragosus *de Republica christiana, disputat. 2. numer. 16.* & Trullench *in Decalogum lib 4. cap. 1. dub. 3 num. 25.* cum enim in huiusmodi, & praecedenti casu impietas non moueat ad expositionem, sed vel paupertas, & impotentia alendi, vel honor, aut metus vitæ amittendæ, expositio cum illa cautela, vt proles non periclitetur, non potest imputari ad culpam, neque in interiori, neque in exteriori foro; cum impotentia alendi, & conseruatio honoris, & vitæ sint iusta causa exponendi. In huiusmodi autem casu consultum est, vt proles prius baptizetur, apposita ei schedula de baptismo testante. 603

Item si pater curet filium educari, & ali in hospitali, in quo recipi, & educari, atque ali possit sine dedecore, 604
attentis dignitate personæ & hospitalis conditione, non peccabit si id contingere possit, vbi pater, & filius non est persona vilis, vt *suprà num. 34* notatum est, & tradunt Doctores *ibidem* allegati, quando enim pater curat filium ali, & educari sine dedecore, & pro dignitate personæ, licet in hospitali, non censetur deserere filium, nec impietatem committere; & sic excusatur à peccato; & qui tenetur alium alere, huic oneri satisfacit, ab eoque liberatur, si curet, efficiatque, vt ab alio, vel in hospitali domo honestè iuxta statum alatur, vt dixi *suprà num. 34.* & tradunt Doctores *ibidem* citati

vix

vix autem potest etiam, vt in hospitali publico filius sine dedecore educetur, si pater, & filius sint personæ viles, vel saltem si non vltra statum tenuem naturalium, vt etiam *cit. num.* 54. dictum est, & ideo Rebuffus, & Menochius *locis d. num.* 54. *citatis* aiunt absolute patrem non liberari à præstatione alimentorum, si vult filium ali in hospitali, excusaretur etiam pater à culpa, si non haberet in facultatibus, vt posset decenter filium iuxta eius dignitatem alere, vt *eodem num.* 54. notaui.

605 Item certum est ex natura rei, & seclusis prædictis causis, seu circumstantiis legitimè excusantibus, exponere filios tam legitimos, quam illegitimos, siue hospitali, siue ad ianuas Ecclesiæ, vel monasterij, vel alicuius priuati, vel in locis publicis, aut aliis locis esse grauissimū peccatum; cum omnino parentes teneantur alere à se progenitos partus, vnde dum eos sic exponunt & à se obijciunt, committunt maximam impietatem; & aduersus ipsum naturæ instinctum agunt: cum brutis hoc inesse videamus, vt quamquam feræ sint, non tamen prolem suam negligunt. Quapropter contra huiusmodi parentes filiorum suorum expositores, & abiectores, in vtroque iure Canonico, & ciuili sunt grauissimæ pœnæ constitutæ (de quibus *infra*) quæ etiam indicant talem expositionem esse grauissimum peccatum: quod etiam tradunt in terminis Menochius *d. casu* 396. *num.* 1. Bobadilla *collect. ad d. cap. vnicum num.* 1. & omnes Summistæ, & Theologi *suprà num.* 602. & 603. allegati, & confirmat textus *in l. necare, ff. de liber. agnoscendis*, vbi dicitur, *necare videtur non tantum is, qui partum præfocat, sed & is, qui abijcit, & alimoniam denegat; & is, qui publicis locis misericordiæ causa ædificatis exponit, quam ipse non habet*, vbi Glossa, cuiusmodi, ait, sunt, qui in hospitali domo, aut in foribus ædis sacræ exponunt.

Parentes fornicarij, aut adulteri diuites, qui ad euitandam infamiam filium illegitimum, aut spurium exposuerunt secretò in hospitali an teneantur restituere alimentorum expensas.

606 DIfficultas est, an quando parentes fornicarij, aut adulteri ad crimen occultandum, & infamiam, vel mortem euitandam exponentes secretò filium nutriendum in hospitali ad effectum hos pueros expositos alendi destinato, si pauperes non sint, sed diuites teneantur restituere hospitali expensas, quas in filio exposito nutriendo, & educando fecerit. De rigore negat absolutè Henriquez *d. cap.* 19. *in com. lit.* 3. saltem de æquitate ob eam rationem, quod huiusmodi hospitalia ad hos infantes expositos, & alios similes paruulos alendos sint instituta, ne paruuli à parentibus abiecti, & neglecti pereant, vel etiam ab iisdem parentibus enecentur; & talis præsumatur intentio eorum, qui ex officio pietatis, & zelo boni communis hospitalia huiusmodi dotant, vel eis dant eleemosynas, & huius sententiæ esse etiā Glossam *in d. can. si expositus d.* 87. refert Azorius *d. quæst.* 7. vbi tamen Glossa id aperte non dicit, nec videtur adesse verba, quæ id etiam implicitè contineant: verbo enim *intra decem dies*, solum dicit illum, qui colligit expositum infantem non repetere alimenta à patre repetente, nisi cum protestatus est; & pater repetens non vult vt dicat filium ipsius Collectoris, quia quæ pietatis causa dantur, non repetuntur. *c. sacror.* 12. *q.* 2. de quo *infrà* Lessius quidem *cit. num.* 69. & ipse dicit non teneri de rigore parentes, & si diuites restituere sumptus hospitali, nisi constet pro solis pauperibus alendis fuisse institutum, sed solum, de decentia, & gratitudine, Layman *allegato num.* 4. Verlic. *dico* 3. asserit, si hospitale, in quo infans spurius recipitur, non sit diues, pater, & in eius defectum mater, si diuites sint, tenentur facere hospitali compensationem aliquam, quatenus sine periculo suæ famæ possunt; si verò hospitale sit diues, tunc præsumi posse fundatum esse pro omnibus expositis ob causam iustam absque compensationis obligatione, quod desumpsit ex Molina *d. disp.* 103. *num.* 4. vbi ait parentes diuites non teneri ad præfatam restitutionem hospitali faciendam, quando hospitale ex sui institutione haberet redditus ad alendos pueros expositos, & esset valde diues, itaut intelligendum esset, institutorem voluisse omnes ali, nihil spectando de parentibus, esto diuites essent. Fragosus *de Reg. christ. p.* 3. *d. disp.* 2. *n.* 179. dicit de rigore iustitiæ teneri restituere impensas, si hospitale sit erectum tantùm pro pauperibus alendis; secus si etiam pro expositis alendis esset erectum, & bona illi applicata. Quare etiam à fortiori addit non teneri quando aliqua communitas imponit populo collectam aliquam, siue tributum de mandato Principis pro educatis pueris, & expositis, quia cum omnes, ait, concurrant ad hanc collectam, quamuis parentes, qui exposuerunt filium sint diuites, non tenentur reficere expensas communitati, cum bona sic collecta fuerint iam destinata ad alimenta expositorum ab ipso populo & sint recepta à communitate cum illo onere alendi expositos.

Cæterum reliqui Doctores communiter sentiunt parentes si sint diuites teneri restituere hospitali præfatas impensas in educatione filij ab ipsis expositi. Ita Armilla, Siluester, Tabiena, Rosella, Caietanus, *v. adulterium*, Nauarrus *in man. cap.* 16 *num.* 48. Azorius, Villalobos, Trullench *locis suprà numer.* 603. *citatis.* Item Azorius *d. lib.* 2. *cap.* 26. *quæst.* 1. *versus finem.* Vasquez *in opusc. de testam. cap.* 5. §. 1. *num.* 23. Bonacina *loco suprà d. num.* 603. *allegato, de matrimonio, quæst.* 4. *part.* 15. *num.* 10. Rebellus *de oblig. iust. parte prima lib.* 3. *quæst.* 10. *num.* 8. Fagundez *in Decalog. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 5. Sanchez *allegato dub.* 4. *num.* 16. & alij apud eundem, & Ioseph Rocafull *in praxi, quid agendum p.* 3. *lib.* 1. *num.* 45. vnica omnium ratio est, quia hospitalia sunt constituta, & redditus eisdem applicati, ac eleemosynæ datæ pro pauperibus, filiisve pauperum nō pro diuitibus, diuitumque filiis, & etiam collectæ, quæ à communitate imponuntur, censentur imponi pro alendis expositis, quorum parentes sunt egeni, quamuis in hoc casu prior sententia habeat maiorem probabilitatem. 607

Ad quam restitutionem principaliter tenetur pater, cui ex dispositione iuris incumbit onus alendi filios, & etiam faciendi expensas pro ablactatione, quando mater commodè, aut decenter ablactare non potest, vt *suprà suo loco* probatum est: in patris autem defectum, qui ob paupertatem, aut alia ex causa non possit restitutionem præfatam tenetur facere mater, vt in terminis Layman, & Molina *locis citatis*, facienda autem dicta restitutio, seu compensatio alimentorum, quæ hospitale præbuit pro eo tempore, quo iidem expositi inseruire aliis non poterant, vt notauit Fagundez, quia postea seruiendo aliis victum sibi poterant comparare. Facienda autem erit restitutio non solum pro alimentis ab hospitali præstitis, sed etiam pro impensis ab eodem factis, vt iidem expositi aliquam disciplinam, aut artem addiscerent; vt Azorius *d. quæst.* 7. nam pater tenetur curare, vt filij artem aliquam addiscant, qua victum sibi possint comparare, vt *suprà suo loco* probatum est. Addit Fagundez *allegato cap.* 1. *num.* 5. *fine*, si restitutio aliqua ex causa hospitali fieri non possit pauperibus faciendam esse, vel in operibus piis expendendum id, quod restitutioni obnoxium est iuxta communem doctrinam in materia restitutionis, proderit enim id animabus ea bona applicantium.

Aduertendum etiam ex Molina, & Layman *locis suprà allegatis* parentes filiis expositis in infātia ab hospitali educatis, postquam ex infantia excesserint, & adoleuerint teneri, vel secretè, vel publicè, quatenus absque infamatione fieri poterit, subministrare necessaria ad sustentationem, si egeant, & ea ratione, & mensura 608

seu

ſeu quantitate,ſicuti deberent, ſi expoſiti non fuiſſent; & ita iuxta qualitatem perſonarum, & quantitatem redditnum, vt iidem filij licet illegitimi, & ſpurij poſſint viuere iuxta conditionem eorundem parentum; hic enim ratione tenentur parentes etiam filiis ſpuriis alimenta præſtare, vt pariter *ſuprà ſuo loco* probatum eſt. Item addit Molina quod,ſi iuxta legum diſpoſitionem in eo regno, aut prouincia vel ciuitate præfati filij illegitimi, & ſpurij ſuccederent in parte bonorum eorum parentum, quam parentes illis licitè denegare non poſſent,curare tenerentur,ſecluſo infamationis periculo, vt illam vel in vita talium parentum, vel poſt mortem conſequerentur; ac proinde ſemper curare deberent, vt intelligerent,quid de eis filiis diſponeretur, & vbi iſſent,& vt de illis notitiam ſemper haberent.

§. III.

Is, ad cuius ianuam infans expoſitus fuit, an, & quando ad alterius ianuam exponere poſſit.

609 VTrũ verò ei,ad cuius ianuam infans expoſitus ſit, liceat ad alterius, vel Eccleſiæ, aut Monaſterij ianuam exponere.

Certum eſt,quod non peccaret contra iuſtitiam,nec teneretur alteri reſtituere expenſas alimentorum, quæ præbuiſſet;quia ſic exponendo non cogit alterum recipere,& alere.ita Sanchez *lib.1. conſ.mor. cap.5. dub.5. n.71.& 72.*vbi dicit eſſe diuerſam rationem de eo, qui exponeret ad ianuam alterius hominem occiſum, vnde orta ſit ſuſpicio,& iudicium aduerſus eundem,ad cuius ianuam inuentus eſt; ipſique hoc damnum ſubſecutum eſt,tenetur enim, inquit, hoc damnum reſtituere, quia in hoc caſu cogitur quis ad id, ad quod non tenebatur;& ſumpto iudicio ex tali expoſitione,ita vt Iudex teneretur procedere contra illum.

610 Non peccaret etiam contra charitatem, ſi exiſtente hoſpitali, vel alio pio loco pueris expoſitis alendis deſtinato, ita *ibi* exponeret, quod infans nullum ſubiret periculum; ſicut non peccaret non excipiens aliquem ægrotum mittens illum in Xenodochiũ, quia in neutro caſu adeſt extrema,aut grauis neceſſitas,cum hoſpitale ſtatim ſuccurrat,& ſemper cum eſt alius,qui ſuccurrat. Ita Sanchez *d. dub.5. n.74.* Quare etiam vbi non eſt locus pro alendis expoſitis conſtitutus, ſi eſſet aliquis alius in promptu, qui puero ſic expoſito ſubueniret,non peccaret contra charitatem,qui ad illius portam exponeret. vt etiam Sanchez *d.dub.5.n.75.*

611 Si etiam iſte exponens ad alterius ianuam non habeat ſuperfluum naturæ ſibi,& ſuis,nullo modo peccaret,etiamſi infans laboraret euidenter extrema neceſſitate, verſareturque in periculo mortis proximæ, niſi ei ſubueniretur.De neceſſario enim ſibi, & ſuis nemo tenetur facere alteri eleemoſynam,tametſi extremè egenti iuxta communem Doctorum. ita Sanchez *d.dub.5. n.73.* vix autem credo poſſe contingere talem caſum,vt non poſſit ob inopiam pro paruo tempore infanti ſuccurri.

612 Similiter quando ex ſuſceptione infantis expoſiti probabiliter immineret infamiã recipiẽtis,vel infamiæ periculum,vt ſi eſſet Sacerdos,aut virgo,vel vidua, qui eſſent honeſtæ vitæ, de quibus poſſent alij ſuſpicari puerum eſſe ſuum,non eſſet peccatum exponere eundem puerum ad alterius ianuam,quamuis exponẽs non adeò certò ſciret illũ eſſe in promptu ad ſubueniendum eidem puero;nam ſi mater ipſa ad tegendum proprium delictum poteſt licitè exponere puerum, vt *ſupra* probatum eſt, multò magis poterit extraneus ad euitandã delicti imputationem,& infamiam grauem inde ſubſecuturam; etenim lex charitatis non obligat, cum tanto periculo,ac diſpendio, de quo etiam Sanchez *d.dub.5.* *n.77.qui num.78.*addit moraliter loquendo non peccare hunc exponentem ad ianuam alterius contra charitatem,eo quia valdè probabiliter, poſſit eſſe certus, ſe non ſubueniente,eſſe alios, qui his expoſitis ſubueniãt; dummodo ſit illi cura, & proſpiciat, ne puer expoſitus tamdiù ibi moretur, quin ab alio excipiatur, vt immineret illi aliquod periculum.

§. IV.

Quibus pœnis afficiantur Pater, Patronus, & Dominus exponentes filium, libertum, & ſeruum.

SEd videmus quibus nam pœnis afficiantur parentes, & Patroni,ac Domini. qui abſque iuſta,& probata cauſa filios proprios, vel ſeruos,aut libertos adhuc Infantes in Eccleſia, vel in viis publicis, vel in aliis locis ab aliis enutriendos exponunt De hoc in iure ciuili agitur, *l.1. 2. & 4. Cod. de Infantibus expoſitis*, & *Auth. de Infantib. expoſitis, §. quiſtaque dicta l.1.* Sic habetur,*Si inuito, vel ignorante te partus Ancilla, vel Adſcriptitia tua expoſitus ſit, repetere eum non prohiberis; ſed reſtitutio eius (ſi non à fure vindicaueris) ita fiat, vt ſi qua in alendo eo, vel fortè ad docendum artificium iuſtè conſumpta fuerint reſtituas.* Præfata autem, l.2. ita dicitur. *Vnuſquiſque ſobolem ſuam nutriat; quod ſi exponendam putauerit, animaduerſioni, qua conſtituta eſt, ſubiacebit; ſed non Dominis, nec patrones repetendi aditum reliquimus, ſi ab ipſis expoſitos quadammodo ad mortem volentes miſericordia amica collegerit; nec enim ſuum quis dicere poterit, quem pereuntem contempſit.* Allegata verò lex 4. ſic ſcribitur. *Sancimus, vt quoſcumque vel in Eccleſiis,vel in viis, vel aliis locis abiectos conſtituerit, iis modis omnibus liberi ſint, etiamſi certam quandam probationem petitor habeat, qua oſtendat huiuſmodi perſonam ad ſuum pertinere dominium. Nam ſi legibus noſtris ſtatutum eſt, vt ſerui ægrotantes à Dominis neglecti, & qui velut deſperata eorum valetudine, poſſeſſorum curatione digni non cenſentur, omninò in libertatem abripiantur; quonam pacto in ipſis vitæ primordiis, aliorum hominum pietati relictos, & ab eis educatos in ſeruitutem iniquam pertrahi patiamur: Enim verò liberes eſſe ſancimus, ne illis quidem, qui hæc faciunt, irrogandis ex legibus noſtris pœnis effugientibus,velut omni refertis inhumanitate, & crudelitate; quæ tantò quouis homicidio peior eſt, quanto miſerioribus eam inferunt.* Eadem ſanctio iiſdem verbis exarata habetur, *in dicto §. quiitaq. Auth. de infan. expon.* 613

In iure Canonico, *cap.Vnico, de infant. expoſit.* ſic ſtatuit Gregor. IX. *Si à Patre, ſiue ab alio ſciente ipſo, aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expoſitus extitit, hoc ipſo à poteſtate patria fiat liberatus: nam & hoc caſu in ingenuitatem libertus, & ſeruus in libertatem recipitur; quod & de prædictis cuiuſcumque ætatis languidis, ſi expoſiti fuerint, vel ſi alicui eorum alimenta impiè denegari contigerit, eſt dicendum: ſanè qui hos ſuſcipiunt, non poſſunt propter hoc in eorum perſonis ius aliquod vendicare.*

Circa quam depoſitionem aduertendum Infantem dici vſque ad ſeptimum annum incluſiuè, vt alibi dixi; & tradunt communiter Doctores. Menochius *de arbitr. caſu 57. num.2. 7. & ſequ. de præſumpt. lib.4. præſ.47. num.3.* Azorius *par.2. lib.2. cap.26. quæſt.1.* Verſic. *Quæſtio eſt*; & Sanchez *in conſ.mor. lib.1. c.5. dub.4. num.2.* & alij apud eundem. Languidus verò eſſe propriè infirmos, & morbo perpetuo detentos, & tali, qui noceat rei cuicumque gerendæ, *l. morbus ſonticus, 113. ff. de verborum ſignific.* ita quod non ſufficit, quempiam breui, aut leui morbo laborare, vt dicatur languidus, ſed debet eſſe grauis infirmi- 614

tas, multum detatuta, vt Augustinus Barbosa *collectaneo ad d. cap. vnicum, initio*, Versic. *languidi post Rebuffum in d. l. morbus*, Gomez *in reg. de infir. q.* 28. & Azeuedo *in l. 6. n. 9. tit. 5. lib. 5. noua recop.* quod verò detatuta sit ægritudo, de iure præsumi, dum contrarium non probatur, tradit *ibidem* Barbosa ex Flaminio Parisio *de resign. lib. 5. q. 3. n. 39.* & Menochio *lib 6. præs. 44. n.* 2. Addit idem Barbosa *Versic. sequ. sine*, expositos dici & esse omnes eos, qui à patre, aut Domino abiiciuntur, & veluti extra domum, familiam, & potestatem ponuntur.

615 Igitur pater exponens filium infantem ab aliis nutriendum, vel si alius exponat ipso sciente, & non contradicente; aut posteaquam sciuit, ratum habens, ius filiationis, seu patriam potestatem amittit, nec eum vt filium ampliùs potest vindicare. Item si exponat filium languidum, cuiuscumque ætatis sit, vel ei denegat alimenta: constat *ex præfato cap. vnico*, & ex aliis iuribus, & tradunt *ibidem* Scribentes communiter, & alij, Glossa *in l. nec filium, Cod. de patria potestate*, Ascanius *de patria potestate cap. vlt. n. 96.* Falcotus *de nothis cap. 63. n. 6.* Menochius *de Arbitr. casu 396. n. 9. & 11. & in addit. ad casum 356. n. 40.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, § si quis ex his, n.* 10. Surdus *de alim. tit 6. q. 18. n. 19.* & latius *tit. 8. priuil. 62. num. 4.* Farinacius *in pract. crim. q.* 520. *n.* 164. Stephanus Gratianus *discept. for. tom. 2. cap. 257. n. 1 & 4.* Augustinus Barbosa *collectaneo ad cap. vnicum n. 5. & collectaneo ad can. vlt. d.* 87. alij Iurisperiti, & Canonistæ apud eosdem, Sanchez *d. dub. 4. n. 1.* & Azorius *d. p. 2. lib. 2. cap. 26. quæst.* 1 Siluester, Tabiena, Angelus, Armilla, Rosella *verbo expositus*. Ex quo fit vt filius infans, & à patre expositus efficiatur sui iuris, & sibi acquirat; & pariter filius languidus, quem pater exposuit, vel ei alimenta denegauit. Hinc Menochius *d. casu 356. n. 14. & d. additione n.* 39. & Farinacius *d. q. 120. n. 164. & 165.* & Gratianus *d. c. 261. n. 2.* cum aliis aiunt; quod si filius ita impie à patre expositus occidat ipsum patrem, non puniri pœna parricidij ob eam rationem, quia pater ob talem sæuitiam, & impietatem amittit patriam potestatem, & sic pater esse desiit.

616 Item Dominus exponens seruum infantem, aut languidum cuiuscumque ætatis, vel ei denegans alimenta, perdit ius seruitutis in seruum; ita quod seruus consequitur libertatem, constat ex præallegatis iuribus, & tradunt Scribentes *ibidem*, Menochius, Gratianus, Barbosa *locis citatis*, Surdus *d. t. 8. priuilegio* 64 Sanchez, & Azorius *locis citatis*. Item si patronus exponat libertum infantem, vel languidum amittit ius patronatus, & libertus efficitur ingenuus, vt *d. cap. vnico*, & iidem Doctores.

617 Dixi filium infantem, vel languidum expositum effici sui iuris, & seruum, & cæt. acquirere libertatem; quia recipiens, & alimentans filium, vel seruum expositum nullum acquirit ius in personam alimentati, vt habetur expresse *d. cap. vnico de infant. expos. & d. l. 4. Cod. eodem.* An autem præfatus alimentans possit postea repetere expensas ab alimentato, examinatur infra.

618 Patronus etiã liberto egeno illa petenti negans alimenta amittit ius patronatus, & libertus acquirit ingenuitatẽ; nec patronus ampliùs habet ius ei succedendi. Constat *ex d. l. alimenta, ff. de liber. agnosc.* & tradũt Corduba *in d. l. si quis, § solent, n.* 14. Menoch. *d. casu* 396. *n.* 21. Surd. *d. priuil. 64 n. 1. & 2.* & Sanch. *d. dub. 4. n. 1.* Dicitur autẽ *d. l. alimenta, § primo fine*, quod patronus nõ cogitur præcisè alere libertũ, si potest, sed solũ cautelatiuè, scilicet ne iure suo priuetur. Aduertit etiã Surdus *d. priuil. 64. n. 10. ex d. l. alimenta. 6. 1.* Cornelio *consil. 120. vol. 1.* & Rolãd. *de lucro dotis q. 67. c. penult.* patronum nõ perdere ius suum ob alimenta non præstita, si libertus fuerit, scilicet reperitur à tertio aliquo alimentatus.

§. V.

Prædicta pœna priuationis patriæ potestatis, iuris seruitutis, & iuris patronatus in præallegatis iuribus inducitur ipso iure.

An verò priuatio patriæ potestatis in filium infantẽ, vel languidũ à patre expositũ, & iuris seruitutis in seruũ infantẽ, vel languidũ à Domino pariter expositũ, atque iuris patronatus in libertũ infantẽ, vel lãguidum à patrono expositũ *d. cap. vnico de infant. expositis* inducatur ipso facto, vel requiratur interpellatio. Respõdetur induci ipso facto, vt in terminis Surdus *d. priuil. 64. n. 4.* & colligitur ex aliis Doctoribus supra allegatis, qui absolutè aiunt patrẽ perdere ius filiationis, Dominum ius seruitutis, & patronũ ius patronatus, cõstat etiam *ex d. cap. vnico*, Ibi, *hoc ipso patria potestate liberatus sit*; Nam cum verbum, *hoc ipso*, cum sit idem, ac *eo ipso*, & *ipso iure*, seu *ipso facto*, vt post alios Surdus *d. q. priuil. 64. n. 7.* importat priuationem ipso iure ante sẽtentiam; de quibus dictionibus, seu particulis latè egi *tom. 3. mor. tit.* ; tũ verbum illud *sit* præteriti temporis significat. Canonem iatæ sententiæ, vt cum aliis idẽ Surdus *n. 5* tũ etiã participium illud, *liberatus*, quod nõ requirit declarationẽ, vt idẽ Surdus *n. 6.* de quo etiã *cit. c. 3* confirmat Surdus *n. 7.* nõ requiri interpellationem; quia exponendo filiũ seruũ, vel libertũ exponens delinquit committendo. Secus autẽ ait idẽ Surdus *n. 8.* vbi à patrono negantur alimenta liberto egeno, tunc enim nisi egens prius petierit alimenta, non incurritur priuatio iuris patronatus; & sic prærequiritur interpellatio; textus enim *in d. l. alimenta* præsupponit petitionem liberti præcessisse: & vniuersaliter, vbi Dominus, vel patronus, vel pater negat alimenta adulto, & sano filio, seruo, & liberto ad incurrendam dictam pœnã, Surdus *d. n. 8.* ait requiri interpellationem, tũ quia pater, Dominus, & patronus non tenetur alere nisi in subsidium, scilicet quando filius, seruus aut libertus aliũde habere nõ potest. Tũ quia vbi pœna imponitur pro facto negatiuo, requiritur monitio, vt Tiraquell. *in l. si vnquã, verbo reuertatur, n. 68. C. de reuoc. donat.* & alij ab eodem Tiraquello, & Surdo *d. n. 8.* allegati. Tum demũ, quia dũ agitur de priuatione ob denegata alimenta, nullibi (inquit idẽ Surdus) extãt in iure verba, quæ denotent priuationẽ induci ipso iure; priuatio autem inducitur ipso iure, nisi in casibus expressis; vbi autẽ non est expressũ in iure, requiritur sententia, Tiraquellus *d. v. reuertatur n.* 248. alij apud eundem, & Surdum *d. priuil. 64. n. 9.* 619

§. VI.

Dispositio pœnalis d capitis *vnici de infantibus expositis, an comprehendat etiam patrem, & Dominum, qui filiis, & seruis sanis, adultis negant alimenta, cum ipsi egeant.*

Sed quidẽ cõtrouertitur, an sũmus Pontifex *in d. cap. vnico* quoad posteriorẽ illius partẽ, vbi priuat patrẽ patria potestate, & Dominum iure seruitutis, vultque quod filius efficiatur sui iuris, & seruus liber, si eis languidis, cuiuscũque sint ætatis à patre, vel Domino denegẽtur alimẽta; loquatur solũ quãdo eidẽ lãguidis alimẽta denegãtur; an indistinctè, & generaliter siue eis languidis, siue sanis, tamẽ egẽtibus, & aliunde nõ habẽtibus alimenta à Patre, vel Domino negẽtur. Et multorũ sententia est præfatum textũ intelligi solum quando filiis, & seruis lãguidis pater, vel Dominus negant alimenta, nõ verò quando negãt sanis, & valẽtibus licet egenis. Ita Innocẽtius, Hostiẽsis, Io. Andreas, Vincẽtius, & Panorm. *in d. c. vnicũ de infant. expos.* Surd. *de alim. tit. 8. d. priuil. 61. n. 4. & tribus sequ.* Azor. *p. 2. lib. 2. c. 26. q. 1.* Versic. *sed quæstio*, & Sanchez *in consil. mor. lib. 1. c. 5.* 620

c.5 dict. dubio 4. n. 3. & alij apud eundem. Probant quia diuersa ratio aggrauandi pœnam est de infantibus, & languidis, ac de adultis sanis; nam infantes, & languidi nihil possunt per se ipsos, & inhabiles sunt ad recurrendum ad Iudicem, ideo voluit ius illis pinguiùs prouidere, pœnam grauiorem imponendo: confirmatur quia priuatio iuris alicui competentis est pœna, vt *alibi suprà p.1. huius tractatus de offectibus cont. matr.* probatum est, & tradunt Doctores communiter à Surdo *d. priuilegio 63. n. 7.* pœna autem non incurritur nisi in casibus a iure expressis, vt *numero præcedenti* dictum est; & in pœnis etiam mitior fit interpretatio in dubio.

621 Aliorum nihilominus sententia fuit præfatam pœnam priuationis patriæ potestatis, & iuris seruitutis *in d. rexen. a S. Pontifice* statutam habere locum etiam quando filiis, vel seruis adultis sanis egentibus à patre, vel Domino alimenta denegantur. Ita Glossa *in l. nec filium, Cod. de patria potestate.* Idem sentire videtur Glossa *in d. c. vnicum*, verbo, *languidis.* Ita etiam *ibid.* Goffredus, & Butrius: & hic eandem sententiam amplexus est Corduba *in l. si quis à liberis, § si quis ex his, n. 10. ff. de liber. agnosc.* & Surdus *d. priuil. 63. n. 7.* etsi ait se existimare hanc sententiam valida ratione non sustineri, addit tamen esse seruandam in iudicio fauore alimentorum, & quod difficilè contrarium posset obtineri Ratio præcipua huius sententiæ est illa, quam affert Glossa *d. verbo, languidis*, scilicet, quia pater, aut Dominus filio, aut seruo egenti negans alimenta videntur illum habere pro derelicto, ac proinde perdit omne ius; quod in eo habet *l. fiuali. ff. pro de relicto.* Et ad hoc idem facit Textus *in d. l. 2. Cod. de infantibus expositis*, illis verbis *suprà n. 613.* recitatis; *nec enim suum quis dicere poterit, quem pereuntem contempsit.* Additur quod etiam in adultis sanis egentibus videtur militare eadem ratio aggrauandi pœnam, quia etiam ipsis sic egentibus impie negantur alimenta; & sic negans alimenta æquiparatur homicidæ, Menochius *d. casu 396. n. 3. & l. necare, ff. de liber. agnosc.* vnde ibi Glossa, & Panormitanus *in cap. fin. n. 5. de conuer. infid.* aiunt quod, si filius ob negata alimenta periret, punitetur pater, ac si propriis manibus filium necasset; & concordat Bartholus *de alim. n. 14* dicens, quod eo casu pater teneretur lege Cornelia. Demum pro hac senentia stant Costa *in l. si ex cautione*, verbo, *seu doli, Cod. de non numer pecun.* & Corduba *in d. l. si quis à liberis, §. etsi impubes n. 43.* dum dicunt ad extraneorum conditionem penè redigũtur parentes, qui liberis, alimenta impie denegarunt.

Dato autem quod pater impie denegans alimenta filio egenti non amittat patriam potestatem in ipsum; venit tamen puniendus pœna extraordinaria, & Iudicis arbitrio, vt Menochius *d. casu 396. n. 3. & sequ.* & Surdus *d. priuil. 63. n. 10. per textus mox citandos.*

§. VII

Exponentes impie filium seruum, vel libertum infantes, debent etiam puniri alia pœna Iudicis arbitrio.

622 IMò & si pater, patronus, & Dominus exponentes impie filium, aut libertum, vel seruum infantes ipso iure amittunt ius filiationis, patronatus, & seruitutis. Adhuc tamen eos debere puniri alia pœna Iudicis arbitrio, latè tradit Menochius *d. casu 396.* & constat tum *ex d. l. 2. Cod. de infantibus expositis suprà n. 613.* relati, ibi *Animaduersioni, quæ constituta est* (scilicet Senatus consulto Planciano, vt notat Menochius) *subiacebit*; vbi Glossa ibi, *Animaduersioni*, interpretatur, idest *pœnæ extraordinem*, & sic Iudicis arbitrio; *tum ex §. qui itaque fine Auth. de infantibus expositis*, ibi, *nequaquam illis, qui hac patrant, legibus nostris constitutas pœnas* (scilicet de quibus *in d. l. 2.*) *effugientibus, nimirum qui omni inhumanitate, & crudelitate referti sunt, tanto deteriore homicidio polluti, quanto calamitosioribus id inferunt.* Tum *ex l. nec filium, Cod. de patria potestate*, vbi Glossa, verbo *pœna* interpretatur, idest *arbitrio Iudicis*, tum *ex l. 1. §. pœna, ff de liber. agnosc.* vbi maritus, cui denunciatum erit, custodes ad ventrem custodiendum, inspiciendumque non miserit, neque contestato dixerit, eam ex se prægnantem non esse, partum editum tenetur agnoscere, & si non agnouerit, punitur extra ordinẽ, quod Glossa *ibi* interpretatur, idest *Iudicis arbitrio*; & rationem huius sanctionis pœnalis Menochius *d. casu 396. n. 3.* ait fuisse, quia hic pater non agnoscens partum, despexisse, abiecisse, & alimentis denegatis necasse videtur.

623 An verò pater impie exponens filium, cum amittat in eum patriam potestatem, non solum impediatur ab acquirendo in posterum vsumfructum in bonis filij expositi aduentitiis, sed etiam admittat vsumfructum, quẽ ante expositionem, & perditam patriam potestatem acquisiuit; resolutio videtur dependere ex illa quæstione, an pater vsumfructum acquisitum in bonis aduentitiis filij, dum existeret in eius potestate, amittat cessante patria potestate; an verò duret durante vita patris. In qua quæstione plures, quos Sanchez *in sum. lib. 7. c. 13. num. 68.* refert, sentiunt amittere, cum cessat fundamentum vsusfructus, nempè patria potestas. Alij verò magis cõmuniter asserunt patrem retinere vsumfructum, dum viuit, eo quia licet patria potestas requiratur ad principium, & causam acquisitionis dicti vsusfructus, non tamen requiritur in processu durationis, & continuationis. Ita Baldus *in l. 3. Cod. de vsufructu*: & innumeri alij, quos referunt, & sequuntur Ant. Gomez *ad l. 6. Tauri, n. 11.* Vasquius *de success. progress. lib. 1. § 1. n. 28. & 29.* Paschalis *de patria potest. p. 1. c. 3. n. 34. & 35.* & Sanchez *d. c. 13. n. 70.* de quare *infrà* latius, vbi *de patria potest.* ego existimarem in præsenti casu patrem per Iudicem forè priuandum tali vsufructu in pœnam suæ impietatis; estò quod ipso iure non amittat.

§. VIII.

Pater, & Dominus necessitate coacti exponentes filium, aut seruum infantes, an excusentur, & incidant præfatas pœnas.

624 POrrò quod *suprà num. 619. & numero præcedenti* dictum est, patrem exponentem filium infantem priuari patria potestate in eam, & puniri debere Iudicis arbitrio, non procedit, si non spontè, sed necessitate coactus exposuerit, scilicet, quia non poterat præ inopia alere, nec erat hospitale, aut alius publicus locus pueros pauperes alens; quia inuitus exposuit. Ita Glossa *in can. si expositus d. 87. ibidem* Hugo, & Turrecremata, & Butrius *in d. cap. vnicum n. 5. de infant. expos.* Siluester, Angelus, Tabiena, Rosella *verbo expositus*, & Sanchez *in cons. mor. lib. 1. c. 5. d. dubio 4. n. 5.*

625 At si Dominus etiam necessitate compulsus seruum infantem exposuit in vicis, vel aliis locis publicis, vel ad ianuam priuati; eum non euadere priuationem dominij in eundem infantem, & seruum effici liberum; tradunt Glossa *in d. can. si expositus d. 87. & in d. cap. vnicum*, verbo, *libertus; ibidem*, Butrius, Siluester, Angelus, Tabiena, Rosella, *vbi suprà*, dicentes quod debebat potius vendere, aut donare. Confirmat Glossa, quia Dominus seruum egentẽ, purà ægritudine periclitatẽ non potest à sua domo eiicere; sed debet eũ in Xenodochiũ mittere; alioqui seruus obiectus consequitur libertatem, *l. vnica, §. sed scimus, Cod. de latina libertate tollenda.*

626 Contrariũ, & Dominũ ex necessitate exponentẽ seruum infantẽ excusari nõ minus quã patrẽ eadẽ necessitate filium exponentem, atque adeo seruum non effici liberum sustinent Guillelmus, & Turrecremata in præfatos textus, quos Sanchez *dicto dubio 4. numero 20.*

sequitur, quia non tenebatur Dominus in eo casu necessitatis seruum infantem donare; nec tam facile inueniri potest, qui infantem emat; eo inueniret, vili venderet, ad quod non tenetur, ac proinde mutuus vendit.

§. IX.

Si patre ignorante, vel Domino expositus est filius, aut seruus, potest pater, & Dominus repetere, cum sciuerit.

617 ET prædicta quando sponte, & scienter, ac præstito consensu, vel ratihabitione adhibita expositio infantis fit à patre, aut Domino, aut ab alio, si autem patre ignorante, vel Domino expositus est filius, aut seruus infans, potest pater, vel Dominus repetere, cum sciuerit, vt constat *ex d.l.1.Cod.de infant. exposit. supra n. 613.relata, & ex d cap.vnico de infant.exposit.n. 614. pariter relato*, ibi, *si a patre, vel ab alio sciente ipso, & catera*, & huiusmodi repetitio fieri potest, & debet intra decem dies, vt habetur *d.can.si expositus, d. 87.* qui dies iuxta Glossam *ibidem*, verbo *intra decem dies*, & Sanchez *d.dub. 4.num.6* currunt à die scientiæ, & sunt continui iuxta eandem Glossam *ibidem principio*, quæ subdit, quod, si in tali loco est, vt non possit venire, restituitur per clausulam generalem, *arg.l.prima ff.ex quibus causis maior*: Addit eadem Glossa quod iuxta alios illi dies sunt vtiles, cum scilicet exponi potest, *l. cum lex, ff.de adilit.edic & l.1.ff.de diuersis, & temporal.bus præscript.* Repetens autem à collectore, & alimentario (nisi is fuerit fur, qui puerum, vel seruum surripuerit) restituet expensas puero erudiendo in aliqua arte factas, vt habetur *d.l.1* idem sentiunt Glossa *in d.cap.vnicum* verbo *liberatum, fine, de infant.expos.* Angelus, Siluester, Tabiena, *verbo expositus, initio*, dum absolutè aiunt, quod repetēs restituet expensas intra decem dies post epistolam contestationis factam Idem etiam Surdus *de alimentis tit.6.quæst.19 n.1. & 2.* verum an, & quando collector, & alimentator pueri expositi possit, vel non possit repetere expensas in illius educatione, & alimentatione paulò infra explicatur.

618 Hic aduertendum duxi, quod *in tom.1.mor. var.tit. 1.§ 43.num.1580.& sequ.* tradidi, scilicet posse parentes per nominationem, vel tractatum, vel per vtrumque agnoscere expositos pro filiis, qua agnatione sequuta censebuntur constituti in quasi possessione filiationis legitimæ, seu censebantur filij legitimi, & seu hæredes patris, vt Gratianus *allegato cap.167 num.14.* Rota & Seraphinus *locis ibid.relatis* tradunt, quod ibidem latius probo, annotans etiam nonnulla alia circa hanc materiam, ad quæ, si placet, recurrat lector; vel ad Stephanum Gratianum *d.cap.167.*

§. X.

Pater exponens filiam, etsi amittit patriam potestatem, eam tamen tenetur dotare.

629 ADuertendum etiam, quod etsi pater exponens filiam perdit patriam potestatem, in eam; per hoc tamen non eximitur ab onere eam dotandi, vt latè Surdus *tit.6.quæst.18.num.10.* & Stephanus Gratianus *cap. 267.num.45.cum sequ.* Nam perdit patriam potestatem quoad ea, quæ sunt sibi vtilia, non circa sibi onerosa, & damnum afferentia; vbi enim quis propter odium consideratur, vt alius, seu vt diuersa persona, procedit quoad honores, & vtilia, non quoad incommoda, & damna, *l.si a fisme, §. item qui societatem, ff.pro socio* cum aliis ab iisdem Surdo, & Gratiano adductis. Et ratio est, quia pœna non debet esse causa præmij; pater autem exponendo filiam consequeretur præmium, quia eximeret se ab onere dotandi, quod ante incumbebat. Quare hic non procedit regula, quod cessante patria potestate, cessat necessitas dotandi, quæ ab illa descendit, *l.finali, Cod.de dot. promiss.* Glossa *in l.cum post.§ gener.* verbo, *placuit ff.de iure dot.* & Ascanius *de patria potestate effect.11.in principio*; intelligitur enim regula, quando non ob delictum quis amittit patriam potestatem.

§. XI.

Alimenta exposito præstita an, & quando repetantur.

INspiciamus modò an, & quando qui collegit, & educauit puerum expositum, possit repetere expensas fa- 630
ctas in illius educatione.

Primò certum est, quando puer ignorante patre fuit expositus, & pater a collectore repetit, teneri patrem soluere eidem collectori (dico collectori, nam fur qui puerum surripuisset, nihil pro expensis alimentatius dare teneretur) expensas factas in alendo puero, & etiam in erudiendo in aliqua arte. Colligitur ex *d.l.1.Cod.de infantibus exposit.* cuius verba *supra num.613* sunt relata, & tradunt Surdus *tit.6 quæst.19. num.* 1. & alij Doctores *supra n.* 27. allegati: & etiam Azorius *p. 2. lib 2.cap.26.q.1.Versic.sed quæstio.* Licet enim *d.l.1. C. de infant.expos.* loquatur in seruo, idem est in filio, quia in eo maior cadit ratio, quam in seruo.

Secundò certum est, si pater, qui filiam exposuit, renuit, vt nubat filio eius, qui illā alui & cū eodē filio nō 631
vult copulare, ille alimētans potest expēsas alimētorum filiæ, tametsi intuitu pietatis, & misericordiæ causa præstitorum repetere Ita decernitur *l.patrem, Cod. de nuptiis*, cuius decisionis rationem esse odium, & ingratitudinem patris, tradunt tum Scribentes *ibidem* Cynus, Barbosus, Baldus, Fulgosius, Salicetus, tum alij, Corduba à Lara *in l.si quis a liberis, §.idem Iudex num. 50.* Surdus *de aliment. tit 6 q.1.n.15.& quæst.19.num.2.& 3.* Glossa *in can.si expositus, verbo, intra decem dies d. 82.* Augustinus Barbosa *collectaneo ad d.l. patrem*, Molina *de iustit. tom.2.disp 569.num.2* Azorius *loco numero præcedenti citato*, & Sanchez *in consiliis mor.lib.1.c.5. dub.4.n.9.* cum alioqui regula generalis vtriusque iuris sit, quod non repetuntur alimenta intuitu pietatis præstita, *l.cum is.§.penultimo; ff. de conditione indebiti, l. alimenta.ff de negotiis, & can.sacrorum 12. q. 2* quam regulam Cynus, & alij prææallegati dicunt limitari *in d. l.patrem* ob odium, & ingratitudinem patris nolentis filiam expositam nubere filio Altoris. Aduertit autem Corduba *d §.idem Iudex n.51.* legem Regiam Hispanã ampliasse dispositionem *d.l. patrem*; etiam ad patrem, qui filium exposuit, vt si is recuset, ne filius ducat in vxorem filiam Altoris, cogatur refundere alimenta, quod idem Corduba ait rationabiliter fuisse constitutum ex eo, quod lex etiam pœnalis ad similes casus trahatur, *cap.vni, §. sed quia natura qua fuit prima causa benef.amitt.* idem quoque Corduba *d.§ idem Iudex numer.48.& 49.* cum Accursio *scholio penult.in l. iniquũ, Cod.de his qui accus.non possunt*, ampliat procedere in Alumno, qui sit ingratus in Altorem, vt iste alimenta, quæ accepit, alteri teneatur restituere; cum in hoc Alūno eadem ratio, quæ in patre nolente filiam expositam nubere filio Altori æqualiter militet, scilicet ingratitudo erga alterum, licet enim alimenta præstita pietatis intuitu non repetantur, nisi in eo tantum casu quo pater renuit filiam expositam nubere filio Altoris, vt lex ipsa ait; in aliis tamen (inquit Corduba *d. n. 49.*) similibus illa sententia obtinebit, si eadē ratio subsit; eo quod dictiones taxatiuæ nō excludāt casus similes, vt idē Accursius *in l.ob æs, C.de prædi.s minor. & in l.fin.C.de reuoc.donat.* & hāc esse sententiā cōmunē Doctorū testatur *ibid.* Corduba cōtra tamē sētit Mol. *d n.2.* asserēs dispositionē *d.l.patrem, & legis regiæ 55.tit.14.p.5.* vbi idē statuitur, etiā si qui filiā expositā nutriuit, velit eā ducere vxorē, nō plus extēdendā, nec plus habere locū, quā fuerit iure decisū. Imò addit eā legē fortasse nō esse æquā

reuo

teuocatique debere, tum ob matrimonij libertatem; tũ etiam quia nulla sit culpa, quod ea mulier non velit in maritum nutritorem, aut eius filium; & proinde non iustè possit puniri, vt ipsa, aut pater illius soluat quod eius alimentis, Dei, ac pietatis intuitu fuerat semel condonatum, & quod re vera non debebat. Sed lex. *patrem*, loquitur, quando pater renueret filiam nubere filio Altoris; quare si filia ipsa renueret non renuente patre, legis dispositio non procederet; alioqui adimeret libertatem matrimonij; sicut etiam si nutritor, aut eius filius volens expositam ducere vxorem, esset dispat admodum ætatis cùm illa, itaut matrimonium minimè puellæ expediret, tunc quoque cessaret illa dispositio pœnalis; & puella, & pater illius renuentes non inciderent in eam pœnam, ob ingratitudinem; vt etiam tradidere Lopez *ad d.l.35.* & Molina *d.numero 2.*

632 Difficultas est, an excepto casu, de quo *in d.l.patrem, C d.de nuptiis*, is qui recollegit, & aluit filium, aut seruum à patre, aut Domino sponte expositum, possit repetere expensas alimentorum, si spontè recollegit, & non tenebatur alere, puta si qui recollegit, non est hospitale, aliusve locus publicus deputatus ad expositos, & pauperes alendos, vel Ecclesia.

Vna sententia asserit non posse repetere, nisi animo repetendi fecerit, & id protestatus sit. *Iuxta l. Nessenius, ff. de negotiis gestis.* Ita Glossa *in d. can. si expositus*, verbo *intra decem dies*; Ioannes Andreas, Panormitanus, & alij *in d. cap. 1. de infantibus expositis*, Siluester, Angelus, Tabiena, Armilla, Rosella *v. expositus*, Azorius *p. 2. lib. 2. cap. 26 quæst. 2. Versic. sed quæstio est*: & Sanchez *in consil. mor. lib. 1. cap. 5. dub. 4.* Probatur hæc sententia primò *ex d.l. patrem*, quæ in illo solummodo casu, quando pater tenuit filiam expositam nubere filio Altoris decernit, vt alimenta Altori reddantur, ergo in aliis casibus non reddentur, cum casus exceptus firmet regulam in contrarium, *l. nam quod liquida, §. final. ff. de pen. leg.* Secundò, quia vbi non adfuit expresse animus repetendi, & protestatio, non potest in eodem recollectore, & Altore alius considerari, & præsumi impulsus ad alendum, quam pietatis, & amoris Dei; alimenta autem intuitu pietatis, & amoris Dei præstita non repetuntur, *d. l. cum is, & l. alimenta, ac can. sacrorum numer. præcedentibus adductis*; Et ratio est, quia eo ipso quod quis alimenta præstat intuitu pietatis, & amoris Dei, censetur habere, & habet animum donandi, & consequenter iam amplius non potest repetere. Et hanc sententiam approbant etiam Surdus *de alim. tit. 6. q. 19. n. 6.* & Augustinus Barbosa *in lib. 5. Cod. collectaneo ad d.l. patrem n 5. de nuptiis.*

633 Altera sententia indistinctè & absolutè affirmat à Recollectore, & Altore alimentorum expensas repeti posse: primò quia non præsumitur donatio in dubio, *l. cũ de indebito, ff. de probat.* Secũdò, quia datur repetitio ei, qui aluit non expositum, nam alimenta non censentur præstita animo donandi *d. §l. Nessenius*, & aliis iuribus allegatis per Surdum *d. tit 6. in. 1. q. 1.* ergo multò magis debebitur ei, qui præstitit alimẽta exposito, ne sit melioris conditionis pater iniquus, & de filio malè meritus, quam pius, & bonus Tertiò quia filio exposito, Recollector, qui illum aluit, non succedit ab intestato, vt Hostiensis, & Zabarella *in d. cap. vnicum de infant. exposit.* per textum clarum *in l. nutritoribus, Cod. communia de successionibus*; cum ergo Altor non sentiat commodum, neque etiam incommodum sentire debet. Hanc sententiam Surdus *d. q. 19. n. 4.* attribuit Glossæ *in d. cap. vnicum de infantibus, & lãguidis*, & probabilem putat. Eandem sequitur Stephanus Gratianus *d. c. 267. n. 41.* eiusdem etiam sententiæ videtur Thesaurus *decis.* 118. *num. 5.* vbi ait sibi dutum videri quod is, qui pietatis causa expositum suscipit, & alit, non possit alimenta repetere, nisi in casibus, in quibus prior sententia admittit. Et hæc sententia extenditur etiam ad expensas factas pro filio exposito erudiendo in aliqua arte, has enim Altor expositi repetere posse tradit expresse Gratianus *d. cap. 267. num. 42.* quia etiam ad hoc tenebatur pater, qui debet facere impensam necessariam pro erudiendo filio in bonis artibus, & disciplinis, quibus cæteri eiusdem conditionis informari solent; vt probatum est *in prima parte huius tract. cap. 10. n. 46. & hac parte de alimentorũ obligatione, n. 97.* vbi etiã discutitur de quibus artibus, & disciplinis id sit intelligendum.

Imò etiam Doctores prioris sententiæ illam limitant 634
quoad præfatas expensas factas in erudiendo filio exposito; has enim posse à Recollectore & Altore repeti absolutè affirmant, Glossa *in d. can. si expositus d. 87.* Panormitanus *in cap. vnicum n. 3. de infantibus expositis ibidem*, Ancharanus *n. 8.* Butrius, *n. 5.* Angelus, Siluester, Tabiena, Rosella, *d. §. expositus*, & Sanchez *d. dub. 4. n. 8.* qui fundantur *in d. l. 1. Cod. de infantibus expositis*; quæ tamen loquitur in Domino repetente seruum, eo inuito, & ignorante expositionem, & præterea hanc limitationem præfatæ prioris sententiæ supposito quod alimentorum expensæ non possint repeti, Surdus dicit difficile posse sustineri; quia ea impensa, quæ fit pro filio bonis artibus erudiendo, non est minùs fauorabilis, quam ea, quæ fit pro alimentis, vt probat textus *in l. si paterno, Cod. de negot. gest.* vbi eodem modo determinat de expensa alimentorum, & ea, quæ fit in conducendis magistris, & ibi Aretinus ait æquiparari expensæ alimentorum; & notat etiam idem Surdus *tit. 6. quæst.* 11.

Quid dicendum. Respondetur primò omnes conue- 635
nire expensas factas pro erudiendo filio exposito in aliqua arte, posse repeti.

Respondetur secundò, alimentorum expensas à pueri 636
expositi Recollectore factas animo, & cum protestatione repetendi, posse repeti in vtroque foro conscientiæ, & externo. Ita omnes Doctores, Glossa, Panormitanus, & alij Canonistæ; Siluester, & alij Summistæ *suprà n. 632.* relati, Surdus *d. q. 19. n. 6.* Azorius *loco d. n. 632. citato*, & Sanchez *d. dub. 4. n. 10.* In hoc enim casu, cum constet de certa intentione, non potest præsumi alimẽta pietatis gratia fuisse præstita; & sic datur repetitio. Verò in foro cõscientiæ detur repetitio, nõ est necessaria protestatio, sed sufficit Recollectorem alimentorum ab initio habuisse animum repetendi; vt Summistæ *n. 632.* relati, & Sanchez *d dub. 4. n. 11.*

Respondetur tertiò si Recollector filij, aut serui ex- 637
positi expresse, & implicite ei alimenta præstitit causa pietatis, & amoris Dei, cum ab initio animus ipsius fuerit donandi, non potest ea in foro conscientiæ repetere, vt ferè omnes præallegati Doctores, & etiam Fragosus *d disp. 2. n. 117.* in foro autem externo non dabitur repetitio, si ex coniecturis probabiliter possit, & debeat præsumi alimenta fuisse præstita pietatis intuitu, & animo repetendi.

Quid autem quando protestatio repetendi non est 638
explicitè facta, neque adfuit expressus animus repetẽdi; sed neque habitus expresse animus præstandi exposito alimenta intuitu pietatis; an, & quando in vtroque foro præsumendum sit præstita animo repetendi, vel amore Dei.

Respondetur quartò, si Recollector, & Altor expositi est eius consanguineus, præsumitur in dubio præstita esse intuitu pietatis, & adfuisse animum donandi à principio; quia coniunctio sanguinis inducit præsumptionem donationis, vt Menochius *de arbitr. casu* 88. & in his terminis Panormitanus, & Butrius *in dicto capite vnicum de infantibus expositis*, Surdus *dicto quæstion. 19. numer. 13.* Azorius *loco suprà numero 632. relato*, Fragosus *de Rip. Christ. p. 3. disput. 2. num. 30.* & Sanchez *d. dubio 4. num. 12.* idque Surdus addit procedere non obstante, quod sola sanguinis

coniunctio non sit sufficiens ad inducendam donationem, eo quod duo vincula magis ligent, *cap. primo de tregua, & pace.* Limitatur tamen vbi essent coniecturæ contrarium suadentes, vt si impensa fuisset magna, per tradita à Surdo *d.tit.6.q.12.n.30.& sequ.quæst.17.n.11.& q.21.num.10.*

639 Respondetur quintò, si Recollector non sit coniunctus, sed extraneus præsumitur in dubio non causa pietatis, sed animo repetendi alimenta præstitisse, si impensa esset magna. Ita Doctores *numero præcedente* allegati.

640 Declaratur hæc responsio, vt non procedat, quando Recollector est diues, & liberalis; hoc enim casu præsum animum donādi, tradunt Panormitanus *vbi suprà*, Surdus *d.q.19.n.17.*& Azorius *loco suprà citato*, idque Surdus ait probari ex doctrina Iurisperitorū *in l.alimēta, in l.si paterno, & in l.si negotium...de negotiis gestis*, asserentium in præsumendo animum donandi attendendam esse quantitatem impensæ, & conditionem personæ donantis si sit diues, vel nobilis; quia diuites, & nobiles sunt procliues ad donandum.

§. XII.

Hospitale, vel Ecclesia alens puerum expositum, non repetit expensas: & an exposito ab intestato succedat.

641 POrrò si alimenta exposito sint præstita ab eo, qui tenebatur, vt est hospitale ad alendos expositos deputatum iuxta tradita *suprà n.598.* conueniunt Doctores alimentorum expensas non posse repeti, licet à Rectore, seu præfecto hospitali facta fuisset protestatio repetendi; quando expositus, & parentes essent pauperes. Ita Panormitanus, Anchatanus, Butrius *in d.cap.vnicum de infant.expos.* Surdus *tit.6.d.q.19.n.15.* Summistæ *suprà n.634* relati, Azorius *loco ibid.citato*, & Sanchez *d.dub.4.n.15.* Repetitio enim alimentorum non conceditur ei, qui aliquo iure erat obligatus alere; nec protestatio releuat in iis, quæ non pendent à voluntate protestantis; & vbi præcedit obligatio, vt Scribentes *in l.alimenta, Cod.de negotiis gestis*, quod si expositi parentes forent diuites, tunc educationis expensæ ab eis essent restituendæ hospitali, quod aluit ex suis bonis, quæ pro pauperibus, non diuitibus alendis sunt destinata, vt *suprà n.607.* dictum est: & in his etiam terminis Azorius, Sanchez *locis allegatis*.

642 Hic autem aduertendum infantibus expositis non succedere fiscum, vt voluit P.de Castro *in l.nutritoribus n.3.* sed hospitale quod eos recepit; vt tradunt Peregrinus *de iure fisci, lib.5.tit.3.in rub. de bonis vacantibus n.16.* Farinacius *1.p.fragmentorum, verbo fiscus n.134.* & alij Iurisperiti apud eosdem. Sicut enim hospitale sentit incommodum alendi, ita meritò sentire debet commodum successionis, etsi dicat Thesaurus *d. decis.118.n.5.cum* Iacobino de Sancto Georgio *in l.1.Cod. de bonis vacantibus* propter textum *in Auth. omnes peregrini, Cod. comm. de successión.* exposito succedere Ecclesiam, quæ erogat bona in pias causas, vt dicitur *in d.Auth.* id puto intelligendum, quando in loco non esset hospitale alendis expositis deputatum; sed Ecclesia expositum suscepisset alendum.

Plura alia de expositis, quæ hic quis posset desiderare, iam tradidi *in tom.primo moralium tit.primo p.2.§.43.à num.1564.*

SVMMARIVM
Capitis Decimi.

Pater qui ob paupertatem habet tantum alimenta sibi simpliciter necessaria, non tenetur alere filiū. n.643.

Nec etiam si alendo filium non potest seipsum alere, iuxta honestate, & existimatione, nisi filius esset in extrema necessitate.n.643.

Pater, qui non potest filio egenti præstare integra alimēta, tenetur præstare id, quod potest, deductis propriis alimentis.num. 645.

Quid attendēdum ad cognoscendum an pater possit se, & filium alere.n.646.

Ad patrem spectat onus probandi, quod ex suis redditibus non possit se, & filium alere.n.647.

Si pater malè dissipat bona sua, an filius per officium Iudicis possit facere illum cogi assignare sibi tantum, quantum sufficiat pro alimentis suis.ibid.

An etiam possit cogere ad restituendā dotem maternā, ne ab eo dissipetur prodigè, vel mala administratione ibid.

Ex quibus causis parentes filium, & filiam possunt exhæredare, possunt eisdem dotem, & alimenta denegare.n.648.

Patri incumbit onus probandi causā ingratitudinis.ibid.

An ob easdem causas possit pater denegare filio, & filiæ alimenta vitæ sustentanda simpliciter necessaria. Affirmatiua, n.649.negatiua, num.650.præsertim iuxta æquitatem.ibid.

Filiæ ingratæ, & exhæredatæ tenetur pater dare dotem iuxta quantitatem alimentorum ad sustentandam vitam pro vitæ tempore necessariorum.n.649.

Vbi filius, vel filia potest exhæredari ex causa, ob quam possit ad mortem condemnari, priuari potest alimentis vitæ simpliciter necessariis.n.651.

Hæredes scripti filio iustè à patre exhæredato, an, & quæ alimenta dare teneantur.n.652.

Quæ sit iusta causa exhæredandi filios; & an præter in iure expressas sufficiant aliæ similes, vel grauiores, remissiuè.n.653.

Inter causas, ob quas filij à parentibus possunt exhæredari, an comprehendatur hæc, scilicet si filiusfamilias, aut filiafamilias minor 25.annis ipsis parentibus inuitis nubant.n.654 & 655.

Iuxta probabilem Iurisconsultorum sententiā, nec filiusfamilias, nec filiafamilias minor 25.annis contra parentum voluntatem nubens potest exhæredari, etiam iure ciuili inspecto.n.656.

Et ita filia minor 25.nubens etiam viro indigno contra patris voluntatem non potest priuari dote, & alimētis, licet minor dos debeatur.ibid.

Probabilius est filiamfamilias intra 25.annum nubentem etiam absque legitima causa viro digno contra voluntatem patris, iure ciuili attento non posse priuari dote, aut alimentis, si aliundè non habeat.n.657.& 658.

Quid si sit diues, & possit sibi dotem soluere.n.657.fine.

Etiam si filiafamilias minor 25.annis nubat absque iusta causa viro indigno contra patris voluntatem, debet habere (si aliundè non habet) dotem, & alimenta à patre, in minori tamen quantitate, quam si digno nupsisset.n.659.

Leges laicales priuantes legitima filios masculos & fœminas nubentes dignè, vel indignè contra patris voluntatem absque iusta causa, sunt valida.n.660.

Hoc non obstante si pauperes sint, & aliundè habere non possint, pater tenetur, & cogi potest præstare illis alimenta ad vitæ sustentationem necessariam.ibid.

Filiusfamilias nubens dignè contra voluntatem patris, non priuatur alimentis, si aliundè non habent. Imò pater non solum tali filio, sed etiam eius vxori tenetur præbere alimenta, si aliundè non habeant. num.661.& 663.

Quid si absque consensu patris duxerit vxorem indignam, & ignominiosam. num. 662. & 663. fine.

Filiafamilias minor 25. annis, quæ in suum corpus peccauit viuendo luxuriosè, an possit à parentibus priuari alimentis.n.664.

Vbi

vbi pater vult filium, aut filiam ab alimentis excludere, tenetur probare causam iadignitatis. numero 665.

Filio, qui legimam portionem seu boaa (quibus decenter viuere poterat) pro alimentis à patre assigaata dolosè, & sua culpa malè consumpserit; patrem non teners ei de nouo præstare alimenta, etiam vita sustentationi necessaria, qui affirmant numero 666.667. & 668.

Contrarium qui sentiant.n.670.

Præfato filio, qui dolosè, & sua culpa consumpsit, & inops est, nec aliundè habet; pater tenetur præstare alimenta, quæ pro indigentia, & vita sustentatione sunt necessaria.n.681.671.

Pinguiera alimenta, & dignitati condecentia non tenetur pater præstare.n.611.

Alimenta, quæ filio, & filiæ, qui malè dissiparunt legitimam, vel dotem, subministrantur, non transeunt post mortem ad hæredes.ibid.

Non solum pater viuens, sed etiam ipsius hæres tenetur filio dissipata legitima, præstare huiusmodi alimenta. ibidem.

Quid si culpa non fuit præmeditata, nec ad casum necessitatis ordinata.n.683.& 684.

Quid etiam si culpa filij fuerit leuis, & ex animi leuitate consumpserit.a.675.

Filio, qui citra dolum, & culpam casu, & fortuito legitimam, vel bona pro alimentis sibi assigaata amisit, an pater teaeatur iterum præstare alimenta condecentia. Negatiua aumer.6;9. affirmatiua, & vera num.676.

Necessitas grauati orta ex casu, & fortuna erit iusta causa alienandi bona fideicommisso subiecta, quatenus sufficit, & opus est pro alimentis eiusdem grauati. numero 676.fine.

Culpa debet tenere suum auctorem, non nocere innocenti.num.666.

Maleficus, malè mœrens debet egestate laborare. ibidem.

Necessitas est illi imputanda, qui sua culpa in eam incidit.ibid.& n.674.

Culpa ad casum non ordinata non est considerabilis.numero 675.

Fratri, vel sorori, qui alimenta, & dotē simul à fratre tradita consumpserunt, vel amiserunt, an frater iterum præstare teneatur.n.676.

CAPVT X.

An, & quando quibusque ex causis parentes filiis alimenta præbere non teneantur, eisque possint denegare.

DE nonnullis, quæ ad propositam quæstionem reduci possunt, in præcedentibus actum est; scilicet an filiis, qui habent, vel habere possunt ea aliundè in propriis bonis, vel industria, artificio, aut seruitio; parentes teneantur alimenta præstare: an filio naturali, qui habuit à patre vnciam, vel ab intestato duas vncias, debeantur adhuc alimenta; an filio bannito, deportato, excommunicato, hæretico, Iudæo, Infideli, monacho, de quibus proinde hic nil dicendum, sed agendum tantum de sequentibus vsque modo non explicatis.

§. *Primus.*

Pater inops, qui non habet, vnde se & filium alere possit, non tenetur illum alere.

DVbium primum, an pater, qui non habet, vnde se, & filium alere potest, teneatur illum alere.

Si pater ita sit egenus, vt tantum sibi alimenta vitæ 643
sustentandæ necessaria ministrare possit, non tenetur alere filium. Ita Glossa *in l.si quis à liberis §.si mater v. necessario ff. de liberis agnosc.* Benintendus *decis.89.n.3.4.& 5.* Corduba *in eandem legem, l.si quis à liber.§. sed si filius.n.134. & §.si quis ex his n.87.* Surdus *de aliment.tit.1.q.91.& tit.7.q.8.per totam.* Stephan.Gratian.*tom.3.cap.519.n.14.& 79.& c.552.n.2.& 3.* Rota *decis.470.n.7.p.2.recent.* Ferentillus *in annot.ad decis.707.Buratti n.8.& 9.* & alij Iurisperiti à Surdo *d.q.8.n.7.* relati Sanchez *de matr.lib.9.disp.4.n.17.* Megala *2.p.lib.2.c.23.q.1.n.64.* & alij Doctores *initio huius capitis* allegati, & constat etiam *ex l. non quemadmodum penult.ff.de liber.agnosc.* vbi in fine habetur, egentem patrem nō obligari ad alimenta erga filium. Prima enim, & ordinata charitas à seipso incipit *leg.præses, Cod.de seruitut.& aqu.* & quilibet sibi magis, quam aliis prouidere tenetur, *l.Iulia.ff.si quis omiss.caus.testam.* & ita etiam filius non tenetur alere patrem inopem, quando fructus redditū, vel prædiorum non sufficiunt ad alendum se, & patrem, vt Corduba à Lata *in d.l.si quis à liber.in princ.n.40.* & probatur *infra n.811.*

Imò nec tenetur pater filium alere, quoties ex redditibus 644
sui patrimonij non potest filium commodè alere, & seipsum honestè iuxta existimationem, & conditionem sui status nisi filius versetur in extrema necessitate, vt in terminis Megala *d.num.64.* & innuit Benintendus *loco citat.* & Surd.*d.q.8.n.9.* dum dicit, quod nemo tenetur coarctare sibi victum, vt alium alat; & idem etiam Baldus *in l.1.§.præterea ff.de tutel.* vbi dicit, quod quia non tenetur arctare victum suum propter alimenta matris, vel alterius cuiusque, qui debet ali, quod idem Salgado *in Labyrintho creditorum conc.p.1.c.24. num. 110.* Et ratio est, quia illud tantum dicimur posse facere, quod commodè facere possumus salua honestate, & existimatione *l.nepos proculo ff.de verb.signif.& can.faciat 11.q.1.* propter quam rationem *supra suo loco* dixi, parentes teneri alere filios, qui aliquo artificio, vel seruitio non possunt sibi victum quærere honestè, & decenter iuxta conditionem, & genus suum. Et ita etiam filium non teneri præstare alimenta patri, quando fructus, seu redditus suorum prædiorum non sufficiunt ad se alendum pro ordine, & gradu suo, tradit post alios Corduba *d.num.40.* Addidi *nisi filius versetur in extrema necessitate*; hoc enim casu concurrente vita filij cum existimatione patris, cum vita filij sit altioris ordinis, præferenda est ex debito ordinatæ charitatis, sicut etiam quilibet deberet sibi aliquid necessarium ad decentiam status subtrahere, vt succurreret existenti in extrema vitæ necessitate, & alioqui peritura & eodem modo teneretur filius erga patrem extremè egentem.

Quod si pater ob paupertatem deductis propriis alimentis non possit quidem integra alimenta filio egenti 645
præstare; possit autem partem alimentorum, eo quod detractis propriis alimentis aliquid de illius bonis, seu redditibus supersit, præstare tenebitur, ab eo enim, quod præstare potest, non liberatur, cum alimenta recipiant diuisionem per tempora, & quantitates; & ita etiam Surdus *dict. quæstione 8.numer.14.* vbi addit omnia prædicta, & quæ mox dicentur intelligi debere de quocumque descendente, & etiam in hæredibus patris.

646 Ad cognoscendum autem, an pater possit se ipsum alere,& filium,attendi debent redditus bonorum, non quantitas patrimonij,vt Craueta *cons.* 199.*n.*11. Benintendus *d. decis.* 2 a.*num.*5. Surdus *d.q.*8.*numer.*10.*post Alciatum in tract.de præsumpt. reg.*1.*præsump.* 52 *n.* 4.& idem Surd.*tit* 4 *quæst.*9.*num.*9.cum alimenta sint præstanda de lucro, non de capitali *l.*1.§ 1.*ff. vbi pupil. lus edu.. deb.* de quo *infra capit.*13.& *supra* etiam aliquid dictum est; & oportebit quo ad forum exterius constare patrem habere hos redditus sufficientes tempore litis contestatæ,vel tempore sententiæ minimeque sufficeret probare,quod aliquando habebat capitale, ex quo lucrabatur,vt Surdus *dict.q.*8.*num.*9.*&* 10.eo quia inquit,& si in rebus particularibus præsumatur de præterito in præsens,*l.fina. possidetis*, *Cod.de prob.* Hoc tamen non procedit in re vniuersali, vt est peculium; vel capitale secundum Bartholum *in l.confirmation.ff.de confirm.tuto.* & Alexandrum *cons.* 47.*numero* 14.*volum.*1.

647 Putat vero Surdus *numer.*12.*& sequent.* ad patrem spectare onus probandi, quod redditus non sufficiant pro alendo se,& filium, tum quia filius habet pro se regulam,& res est certa pro eo,qui habet regulam, Decius *in l.iubere cauere num.*1.*ff.de iurisd.omn.iudic.* & Beeius *cons.*1.*num.*16 tum quia vbi paupertas ab aliquo allegatur, est per illum probanda iuxta Glossam *in l.si vero § qui pro rei qualitate*, Versic.*dubitetur*, *ff.qui satisd.cogan.*& ita etiam censuit Rota Roman.*in Vlixbonensi matrimonij* 1.*Iulij* 1624.*coram Pirouano*,quam refert, & sequitur Ferentillus *in annotat. ad decision.* 707. *Buratti numero* 10. de quo etiam *infra numero* 1046.

Sed quid si pater malè vtitur suis bonis, illa prodige dissipando, vel malè administrando, vt sit periculum ne possint, eo ad inopiam redacto, filij alimentari, an iidem filij possint per iudicem cogere patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quod illis sufficiat pro alimentis, quæstionem hanc pertractat Ioannes Campegius *de dote p.*3.*qu.* 43. vbi agit, an mortua matre filius patrem prodigum, aut alio modo dissipantem bona dotalia matris defunctæ possit cogere per officium iudicis restituere sibi dotem maternam,vt salua sit; sicut posset dotem repetere in tali casu mater ipsa, si viueret; pro cuius quæstionis resolutione affert Campegius varias responsiones, & sententias Iurisperitorū, de qua re agemus, cum de dote, Deo dante. In præsenti asserendum quod, & quando pater prodigè dissipat bona propria, estque pronunciatus prodigus, vel dissipat eadem propria bona malè ea administrando, etiam sine dolo,& fraude, potest filius facere cogi patrem sibi assignare tantum in eius bonis,quod alimentari possit, ne alias dissipando,& pater, & filij alimentis fraudentur; Ita Campegius *d.q.*4. post Baldum *in l.* 2.*Cod. si quid in fraud.* non enim culpa solius patris priuari debent filij iure suo, vt ab eo alimententur;sed illud ius debet illi conseruari saluum, cum id fieri potest:de qua re latius *infra c.*13.*à n.*836.

Ita etiam si pater dissiparet abusu prodigalitatis,vel malè administrando dotem maternam ea defuncta, vt ius suum saluum habeat; Ita Bartholus,Baldus, & alij Iurisperiti,quos *dict.qu.*43.refert, & sequitur Campegius *per textum in l.Imperator, ff.ad Trebell. & in l.*5. *Cod.de sent.pas.* nec in tali casu sufficere,quod pater suspectus de mala administratione compellatur officio iudicis satisdare filio de rebus suis conseruandis, & restituendis contra Imolam *in l.si constante*, *ff.solut.matrimon.* tradit idem Campegius *allegata q.*43 *fine*, respondens eidem Imolæ,filium non teneri se committere fragilitati cautionis *l.qui et* 1 §. 1 *ff ad Trebell.* quod si dos consisteret in fundo,probabile etiam est, quod cogi possit pater dissipans,vel male administrans,cogi,inquam, restituere fundum dotalem filiis, sicuti cogi potest restituere matri viuenti *per d.l.si constante*, eo quod priuilegium dotis trāsit ad filios eiusdem matrimonij iuxta eundē Barthol. *ibid.*& hoc vt probabile videtur approbare Campegius *d.q.*43.*initio.* idem tamen Bartholus *in l.lis nulla*, *ff.de iudiciis* à Campegio adductus asserens *d.l.si constante* habere locum solum in muliere constāte matrimonio,distinguit nempe, quod si pater dissipat prodigè abutendo,tunc debere ei constitui curatorem;si verò vtitur malè,quia vendit fundum dotalem, tunc ait filios non posse agere, sed patre mortuo poterunt illam rem dotalem vindicare, *per textum in l.*1.*Cod.de bonis mater*,& cum eodem Bartholo videtur transire Campegius *ad quæst.*44.

§. II.

Ex quibus causis pater possit filios exhæredare, possit eis etiam denegare dotem, & alimenta, etiam ad vitæ sustentationem præcisè necessaria

DVbium secundum. An ex quibus causis filius, vel filia iure ciuili possit exhæredari,& legitima priuari; possit etiam à parentibus priuari alimentis vitæ simpliciter necessariis, quæ aliundè filius ingratus non habeat.

Certum est,& conueniunt Doctores,patrem ex qui-
bus causis potest filios exhæredare, posse etiam eis ali- 648
menta,& dotem denegare. Ita Couarruuias *de sponsal. p.* 2.*cap.*8.§.6.*n.*17. Corduba à Lara *in l.si quis à liber.* §. *idem iudex n.*1.*ff de liber.agnosc.* Ludouicus Molina *de primog.lib.*2.*c.*16.*num.*1. Spino *in speculo testam. Gloss.* 20.*n.*66. Peregrin.*de fideicomm.ar.*36.*n.*145. Surdus *de aliment.tit.*7.*q.*1.*n.*1.*& sequen.& & q.*4 *n.*1. Guttierez *de matrimon.cap.*80.*n.*3. Molfesius *ad cons.Neap.tom.*1. *p.*5.*n.*2. *& seq* Ant.Gomez *var.tom.*1.*c.*11.*n.*13. Molina *de iust.tom.*1.*disp.*168.*fine*, *& disp.*176.§ ex quibus causis,& *tom.*3.*disp.*616.*n.*13. Sanchez *de matr.lib.*4. *disp.*26.*n.*2. Megala *p.* 2.*lib.*1.*cap.*13.*q.*1.*n.*40 *&* 53.& Rebellos *de oblig.iust.p.* 2.*lib.*2.*qu.*14.*n.*32.ego ipse *in tract.de contract.matr.cap.*11.*n.*138.& cæteri Doctores communiter,quos præallegati Iurisperiti latè referunt, & colligitur *in d.§.idem iudex l.si quis à liber. ff.de liber.agnosc.* vbi dicitur patrem posse denegare alimenta filio ingrato,qui reum detulisset;ex hoc enim textu Glossa *ibid.*& præallegati Iurisperiti,& alij constituere illam regulam generalem, quod de iure ciuili pater ex illis causis potest filio alimenta negare, ex quibus potest eum exhæredare. Ad patrem vero qui denegat alimenta spectat onus probandi filium fuisse ingratum,& ingratitudinis causam, cum id sit suæ intentionis fundamentum; vt in terminis Corduba *in dict.§.idem iudex numero* 1.*fine*, & Surdus *dict.quæst.*1.*numero* 20. *cum sequent.*

Difficultas ergo est an in eisdem casibus, in quibus 649
pater potest filium,aut filiam exhæredare, possit etiam alimenta ad vitæ sustentationem simpliciter necessaria eis aliundè non habentibus denegare; an vero solum pinguiora, & quæ excedunt necessariam vitæ sustentationem: necessaria posse patrem in vita denegare filiis, quos exhæredare potest, videntur tenere Corduba *d.§. idem Iudex num.* 2. Surdus *d.tit.*7.*citat. quæst.*1.*num.* 21 *& q.* 2.*num.*6.*&* 7. Nauarrus *in summa cap.*14.*numer.* 17. Gaspar Antonius Thesaurus *quæst. for.lib.*1.*qu.*80. *num.*3.& Doctores *supra numer.* 121.allegati. Idem videntur sentire Spino,Gomez,Gutierez, & ferè omnes Iurisperiti ab ipsis, & à Corduba, Couarruuia, & Ludouico Molina *locis allegatis* relati,qui absolutè,& sine vlla distinctione affirmant, ex quibus causis pater potest exhæredare filios,eosdem posse priuare alimentis,& sic videntur loqui de quibuscumque alimentis,etiam ad sustentandā vitam necessariis: hoc idem sentire videtur

Bartholus

Bartholus. *in l. Diuus, ff. ad l. Pompeiam, ff. de parricid.* vbi cum negare alimenta sit negare, *l. necare, ff. de liber. agnosc.* infert quod pater non punitur pœna parricidij, quando occidit filium, qui causam aliquam commisit ex iis, quæ sufficiunt ad exhæredationem; & si hoc non admittit Surdus *d. q. 1. num.* 2. Huius sententiæ ea ratio esse potest; quod ingratitudo est ventus vrens, (vt ait D. Bernardus) siccans fontem pietatis, & tollens naturale debitum in parentibus erga liberos; & è contra iuxta notata *supra n.* 121. *fin.* & tradita à Surdo *d. q.* 2. *n.* 11. Hanc sententiam etiam Sanchez, vbi *supra* putat probabilem.

650 His tamen non obstantibus dicendum ea prædictis causis ad exhæredationem sufficientibus, parentes posse quidē filiis ingratis negare alimenta ordinaria, & pinguiora, non autem regulariter loquendo alimenta ad vitæ sustentationem necessaria, dum ipsis non suppetunt aliunde, ita ex Doctoribus *supra num* 648. relatis. Couarruuias *d. n.* 17. Ludouicus Molina *dict. c.* 16 *n.* 3. *initio*, Guttierez *d. q.* 80. *n.* 4. Peregrin. *d. art.* 36. *n.* 145. Versic. *sed contra*, Surdus *d. q.* 1. *in fin.* Molfesius *d. qu.* 12. *n.* 2. & 3. Sanchez *d. disp.* 26. *citato num. fin.* Molina *de instit. omnib. locis d. num.* 648. *citat.* Megala *dict. q.* 1. *citato n.* 40. Azor. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. *q.* 6 *fin.* Fragosus *de Republica Christiana* §. 1. *disp.* 4. *n.* 295. ego ipse cum nonnullis aliis *in prææallegato tract. de contractu matrim. c.* 11. *n.* 141. & alij Doctores a me *supr. hoc opere n.* 123 allegati. Probatur, quia alimenta vitæ simpliciter necessaria a parentibus debentur filiis de iure diuino naturali, & è contra, quod ius naturale non potest tolli per legem humanam. Quare ius ciuile, dum propter aliqua delicta concedit parentes posse filiis denegare alimenta, ne contineat iniquitatem, intelligendum est de alimentis pinguioribus secundum personarum qualitatem, & soluentis facultatem. Præterea iisdem filiis delinquentibus videtur subueniendum in simpliciter necessariis, vt detur eis occasio se pœnitendi; & quidquid sit de rigore iuris, saltem ex æquitate esse subministranda alimenta, sine quibus filius, & filia ingrati, & delinquentes fame perirent; & quoad hoc filium, vel filiam exhæredatos, si non habeant aliunde, posse implorare iudicis officium tradunt Gasp. Anton. Thesaurus *d. q.* 70. *num.* 12. & 25. *fin.* Ludouicus Molina *d. cap.* 16. *n.* 15. & Alter Molina *d. disp.* 616. *num.* 13. qui propterea aiunt filiæ ex eo, quod in corpus suum peccauerit, vel absque consensu patris nupserit exhæredatæ dandā esse dotem in quantitate necessaria ad vitam sustentandam quando aliundè non habet; quod etiā addidere etiam Couarruuias, & Sanchez *loc. cit.* & in facti contingentia ita iudicasse suum senatum testatur *loco citato* Thesaurus.

651 Dixi, *non autem regulariter loquendo*, quia si causa exhæredationis seu ingratitudinis eius foret qualitatis, vt ex ea filius, aut filia ad mortem damnari possit, eo casu etiam alimentis vitæ simpliciter necessariis a patre viuente priuari posse tradunt Couarruuias *d. n.* 17. Ludouicus Molina *d. cap.* 16. *numer.* 3. *circa finem*, & videtur certum apud omnes Doctores, tunc enim cessat illa obligatio iuris naturalis, ex eo enim quod filius potest vita priuari, potest etiam alimentis; quibus vita conseruatur, & ad id faciunt tradita *supra numero* 121.

652 Ex quibus infertur hæredem patris etiam extraneum non teneri filio à patre viuente iustè exhæredato præbere alimenta, nisi in ea quantitate ad quam tenebatur pater, scilicet in quantitate tantum necessaria ad vitæ sustentationem, & omnino etiam ab his prætendi exemptum esse hæredem, si pater viuens filium exhæredauit, & priuauit quibuscumque alimentis ob causam ingratitudinis, ob quam filius veniebat vltimo supplicio puniendus: idque persistendo in iure communi: ad hæredem enim descendit tantum ea obligatio, qua pater viuens tenebatur, vt *supra suo loco* probatum est, & quod filio iustè à patre exhæredato hæres scriptus non teneatur alimenta, nec quidquam aliud præstare, tradit Glossa *in* §. *si igitur*, verbo *habens, Auth. vt cum de appellat. cognoscitur*.

653 Causæ autem ob quas filius, vel filia à parentibus possunt exhæredari exprimuntur *in* § *causas autē. Auth. vt cum de appellat. cognoscitur*, de quibus Couarruuias *in cap. Raynutius in principio n.* 9. & *sequent.* Molina *de iustitia d. disput.* 176. Gomez *var. tom.* 1. *c.* 11. Molfesius *dict. q.* 12. *num.* 7. & alij à me *in tract. matr. dict. cap.* 11. *num.* 164. relati. An vero ob alias causas *in d.* §. *causas non expressas*, illis similes, vel grauiores possit filius, vel filia exhæredari latè explicaui *eodem numero* 164. & *duobus sequentib.* & posse sustinent magis communiter Doctores à me ibidem relati, & alij, quos latè refert, & sequitur Surdus *de alimentis titul.* 7. *citat. quæstione* 1, *numero.* 5.

§. III.

Vtrum filiis familias masculis, & fœminis minoribus 25. annis nubentibus contra voluntatem parentum, ipsi possint illis denegare alimenta.

654 Dubium tertium. An filiis contra parentum voluntatem nubentibus ipsi possint illis alimenta negare; *cum d.* §. *causas Auth. vt cum de appellatione cognoscitur*, inter alias causas exhæredationis enumeratur hæc scilicet, *si alicui ex parentibus volenti filiæ suæ, vel nepti maritum dare, & dotem secundum vires substantiæ suæ pro ea præstare, illa non consenserit, sed luxuriosam degere vitam elegerit; si verò vsque ad 25. annorum ætatem peruenerit, & parentes distulerint eam marito copulare, & forsitan ex hoc contigerit in suum corpus peccare, aut sine consensu parentū marito se libero tamen coniungere; hoc ad ingratitudinem filiæ nolumus imputari; quia non sua culpa, sed parentum commisisse cognoscitur*: Cum inquam filia minor 25. annis nubens contra parentum voluntatem, aut sine eorum consensu possit à parentibus exhæredari, argumento à contrario sensu ex dictis verbis sumpto, videtur absolutè asserendum etiam ab iisdem parentibus priuari posse dote, & alimentis iuxta doctrinam communem, *n.* 648. tradita quod ex iisdem causis parentes possunt filiis denegare dotem, & alimenta, ex quibus possunt illos exhæredare.

655 Cæterum de hac re, an tum filia familias non excedens 25. annum, ex eo solum quod sine consensu parentum volentium eam marito digno cum competenti dote copulare, nubat domini libero; tum filius familias sine consensu patris nubens, possint tam iure Cæsareo, quam Canonico exhæredari, & dote, & alimentis priuari, latissimè egi *in tract. de contract. matrim. cap.* 11 *à n.* 157. *ad* a 26. vbi etiam latè, an leges, & statuta de priuandis legitima, dote, & alimentis filiabus familias, quę intra 25. annum absque legitima causa sine parentum consensu, nubunt, valeant. Ne igitur *ibi* latè tradita hic omnino rescribens inutiliter augeam hoc volumen supersedeo prolixæ tractationi, quam *ibidem* lector videre poterit; & solum nonnulla ex *ibi* traditis frequentius à Doctoribus admissa summariè notabo.

656 Primò igitur valdè probabile est, neque filium familias, neque filiam familias intra 25. annum contra parentum voluntatem nubentem posse exhæredari, etiam iure Cæsareo attento, dummodo filia turpiter, & obscenè non viuat: idque etiam si filia personæ indignæ, liberæ tamen nupserit; id pluribus allegatis Doctoribus dixi *d. cap.* 11. *num.* 157. & *num.* 162. eo quod *in d.* §. *causas Auth. vt cum de appellat. cognoscitur*, hoc non contineatur inter causas ingratitudinis (quæ omnes ibi enumerantur) ob quas parentes possunt exhæredare filios. Argumentum

mentum enim à contrariu sensu, ex verbis illis *Auth. n.* 634. adductis ibi *sine consensu parentum*, &c. & *ex auth. sed si post de inofficioso testam.* Ibi *vel sine consensu suo marito se libero tamen copulauerit* desumptum habere locum, vbi dicta filia minor inuitis parentibus mancipio nuberet, secus si viro indigno liberoq; & honestè viuat. Legem etiam 3. §. *emancipatus*, *ff. de bonorum possessione* permittentem exhæredari filium sine parentum consensu ducentem mulierem ignominiosam, & si quæ aliæ similes leges, vel dispositiones iuris ciuilis permittentes exhæredationem filiorum, vel filiarum dignis, vel indignis personis contra parentum voluntatem nubentium correctas esse *in dict. §. causas*, tradunt Glossa *in dict. §. emancipatus*, & alij Doctores à me *d. num.* 157. allegati. Hoc autem supposito, etiam iure ciuili attento filia familias inuito patre nubens viro indigno non poterit priuari dote, & alimentis iuxta à me tradita *d. capit.* 11. *numer.* 197. & si potuit minor dos iuxta qualitatem, & conditionem mariti diminuta, vt *eodem numero* 197. & *numero* 204. notaui, & tradunt Doctores *ibid.* citati; licet cum aliis contrarium doceat Fragosus *de Republ. Chr. p.* 1. *disp.* 4. *n.* 283. *ad* 287.

657 Secundo longè probabilius est filiam familias nubentem viro digno contra patris voluntatem iure ciuili attento, & multo magis iure Canonico inspecto non posse exhæredari, & consequenter nec dote, nec alimentis congruis priuari: id tradidi *d. cap* 11. *n.* 159. & 161. 162. & 191. & tradunt Doctores innumeri iisdem numeris relati, & hoc idem tradit Fragosus *d. disp.* 4. *numer.* 287. *inspecto iure communi ciuili* aiens secus esse de iure Lusitano. Fundamentum præcipuum est tum quia filia sic nubens nil nocet parentibus, vel familiæ, tum quia quod pater facere tenebatur, ipsa vtiliter fecit, & sic non infert per tale matrimonium parentibus grauem iniuriã, grauemve ingratitudinis causam, ob quam mereatur exhæredari; vel dote, aut alimentis priuari, & licet aliqui Doctores *dict. cap.* 11. *numer.* 191. & 202. allegati veniunt in hoc casu, etiam iure Canonico attento patrem non teneri dotare huiusmodi filiam, si ipsa sit diues, & dotem possit soluere, ego tamen *n.* 193. contrarium sentio, asseroque filiam sic nuptam digno esse à patre dotandam, licet sit diues propter rationes, quas ibidem adduco.

658 Et non solum quando ex legitima causa filia familias inuito patre viro digno nupsit: sed etiam, quando absque iusta id fecerit; patrem adhuc teneri illam dotare, & consequenter etiam alere, si aliundè non habeat alimenta, tradunt magis communiter Doctores à me *d. c.* 11. *n.* 201. & 201. allegati asserentes non valere leges ciuiles, & statuta de priuandis legitima, aut dote, vel alimentis filiabus intra 25. annum sine patris consensu nubentibus, dummodo nubant digno viro, & si absque iusta causa id faciant. Dicunt tamen aliqui *ibidem numero* 202. allegati, etiam iure Canonico attento hanc filiam quæ sine iusta causa inuito patre nupsit digno non teneri patrem dotare, si ea diues sit.

659 Imò etiam si filia minor 25. annis contra patris voluntatem nubit absque causa iusta indigno cum dedecore familiæ; alius patrem, saltem iure Canonico attento teneri illam alere, & dotare, docuerunt plures Doctores *dict. cap.* 11. *num.* 203. à me allegati, & si nonnulli *ibidem num.* 204. relati addant in hoc casu dotem, & alimenta non teneri patrem dare in ea quantitate, qua tenerentur dare, si digno nupsisset; sed in minori, attenta qualitate viri, & eius indignitate. Fragosus etiã *d. disp.* 4. *n.* 295. asserit tali filiæ deberi alimenta, sed tamen solum ad vitam sustentandam præcisè necessaria, cum priuatio horum alimentorum adæquet capitalem pœnam: neque etiam patrem huius filiæ teneri dotem dare, si haberet aliundè bona, ex quibus se alere, & dotare posset, docent alij eodem *capit.* 11. *numer.* 205. relati.

Licet etiam iuxta multorum sententiam sit probabile leges ciuiles communes, & municipales, quæ filias minores 25. annis, parentibus inuitis nubentes siue digno, siue indigno viro priuant legitima, esse iustas, & validas, etiam iure Canonico attento, vt dixi *dicto tract. de contractu matrimon. eodem cap.* 11. *num.* 208. & *sequ.* nihilominus si tam filia, quam maritus essent pauperes carentes omnino bonis, quibus se alere possent, & etiam honesto, & minimè indecenti labore, de iisdem alimentis sibi prouidere non possent, tunc pater teneretur, & cogi posset saltem iudicis officio implorato ad subministranda filiæ alimenta ad vitæ sustentationem necessaria iuxta tradita *hoc capit. supra numero* 650. & *in tractatu prædicto de contractu matrim. allegato cap.* 11. *n.* 140. 140. & 123. & Doctores *ibidem* allegatos. 660

Porrò quod de filia familias minori dictum est, dicendum de filiosfamilias inuitis parentibus ducente vxorem dignam; Huic enim tenetur pater præbere alimenta, si aliundè non habeat, etiam iure ciuili, supposita sententia quod non possit ob eam causam exhæredari, vt tradunt Doctores allegati *d. cap.* 11. *numer.* 132. & *numer.* 101 & ita etiam in terminis Sanchez *de matr. lib.* 4. *disp.* 16 *num.* 20. & Gutierez *eod. tractat. capit.* 70. *numero* 13. Versic. *Quarta concl.* & alij Doctores *supra hoc capite numero* 47. relati. 661

Item etiam si filius familias absque consensu patris duceret vxorem indignam, & ignominiosam probabile est patrem teneri illi præbere alimenta ordinaria, si aliunde non habeat, cum hac de causa non possit iure ciuili exhæredari iuxta sententiam, & Doctores, de quibus *in d. capit.* 11. *num.* 132. Alimenta autem vitæ necessaria tali filio aliundè non habenti patrem solum propter æquitatem naturalem, ne fame pereat, teneri præbere constat ex traditis *supra num.* 650. & ex Doctoribus *ibidem* allegatis, & in his terminis post alios tradunt Sanchez *dict. disput.* 26. *num.* 19. & Gutierez *dict. num.* 13. Versic. 3. *conclusio*. 662

Quin etiam non solum tali filio eo inuito ducenti vxorem tenetur pater præstare alimenta, sed etiam eius vxori, si pauperes sint, & aliundè non habeant, vt Sanchez *d. disp.* 26. *num.* 20. & Gutierez *d. cap.* 80 *numero* 13. Versic. *Quinta conclusio*; & alij Doctores communiter *suprà num.* 95. & 97. allegati. Idque propter rationem *num.* 95. adductam; idque procedit (licèt secus senserint Ludouic. Lopez 1. *part. instruct. cap.* 294. §. *sequitur*, & alia quæstio, *fine*, *in.* 0. *edit.* Couarruu. *de spons. p.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 5. Versic. 3. Surd. *de alimentis tit.* 1. *quæst.* 38. *num.* 35. & Ioann. Lupi *de illegitimis comm.* 0. §. 1. *num.* 25.) etiam si filius indignam vxorem duxerit. Ita in terminis Sanchez, & Gutierez *locis citat.* & idem sentire videntur plures Doctores ex relatis *suprà num.* 97. dum absolutè asserunt Patrem teneri alere vxorem, quam filius eodem Patre contradicente indotatam duxerit, quando non habent, vnde se alant. Et confirmat Sanchez, quia filius ob hanc causam non potest exhæredari, vt dictum *suprà numero* 672. & consequenter etiam nec alimentis saltem vitæ necessariis priuari; imò nec conuenientibus iuxta statum, tenuioribus verò habita ratione indignitatis vxoris. 663

Plura de hac materia an, & quo iure, quáve ratione filij fam. ratione matrimonij siue digni, siue indigni absque consilio parentum vel eis inuitis contracti priuari possint legitima, dote, & alimentis; videantur *in d. tractatu de contractu matrimonij allegato cap.* 11. *à dicto num.* 157. *ad* 225. vbi *num.* 167. explicat, quis sit coniux indignus, vel dignus. 664

Verum verò filia minor 25. annis, quæ in corpus suum peccauerit viuendo luxuriosè possit à parentibus alimentis priuari; Dicendum posse, stantibus omnibus conditionibus requisitis, vt possit exhæredari. Vt Doctores communiter, quos refert, & sequitur Sur- 665

dus

dus *de alimentis tit.7.quaest.4.num.1.& 2.* An vero & quando possit exhæredari latè tradidi *in supradict. tractatu de contractu matrimonij citato capite 11.à num. 125 ad 156.*& multa etiam tradit Surdus *d.q.4.*ac Megala *p.2.lib.2.c.23.qu.1.* Intelligendum autem de alimentis pinguioribus non de alimentis ad vitæ sustentationem simpliciter necessarijs; hæc enim eidem filiæ non perseueranti in luxuriosa vita, & aliundè non habenti, forent præstanda per tradita *supra numero 650.*

665 Quoties verò pater, volt filium, aut filiam ab alimentis excludere, tenetur probare causam indignitatis, cũ id suæ sit intentionis fundamentum, vt Cord.a Lara *loco sup.n.648 alleg.*& alijs relatis Surd. *de alim.tit.7. q.1.n.16 & 20.*& Molfesius *ad consuet. Neap tom.1 p.5. q.12.n.24*

§. IV.

Si filius legitimam portionem in tot bonis sibi à patre assignatam, vel bona (quorum fructibus se alere poterat) nomine alimentorum ab eodem patre sibi data consumpserit; An pater eidem de nouo teneatur alimenta præstare.

DVbium quartum. Si pater filio pro alimentis totius vitæ legitimam in tot bonis dederit, vel assignauerit fundum, cuiusfructus possint sufficere ad alimenta integra; & filius bona illa, seu fundum assignatum dissipauit, & ad paupertatem redactus est; an eidem filio dissipatori pater teneatur de nouo præstare alimenta. De hoc dubio valde controuerso latè agunt Vasquius *in q. Illustr. cap.53.num.14* Cordoba a Lara *in l.si quis à liberis.§.idem Iudex à num 9.ad 37.* Menochius *de arbitrar.casu 182.*Surdus *de aliment.tit.7 q.1.* & alij, qui *infra* citantur, & si non tam amplè. Difficultas autè potest esse, vtrum teneatur pater de nouo tali filio præbere alimenta pinguiora, & statui congrua; an vero tantum necessaria ad vitæ sustentationem, ne fame pereat.

666 Aliqui (& sit prima sententia) absolutè affirmant, filio, qui portionem bonorum sibi à patre pro alimentis assignatam dolo, & sua culpa, puta cum scortis, vel ludendo, aut lautè viuendo malè consumpsit, & prodegit, & ad necessitatem redactus est, patrem non teneri iterum dare alimenta; ita Vasqui. *loco cit.* Cord. *d.§.idem Iudex n.19.& sequen.* Menochius *dict.casu 182.n.55.& de præsumpt.lib.4 præsumpt.191.num.9.* Peregrin *de fideicom. art.41.num.8.* Surdus *d.q.5.num.11.* Ioannes Baptista de Barbosis *de ... q.30.num.101.*& plures alij superius à Corduba *d.§.idem Iudex num.9.*& Surdo *d. q.5.num.1.& 2.* relati præsertim Baldus *in auth.contra rogatum num.8.C.ad Trebell.*& Alexand. *in l.si cum dotem §.1.ff.solut. matrim.*& ad Bartho. *in tract.de aliment.num.17.* Iason *in l.scimus in prima num.6. Cod.de inoffic. testament.* & Pontanus *de alimen.cap.2.numer.6. fin.*& Ioannes Nicolaus Lucidorus *de illegitimis Clericorum cap.12.num.34.* Probatur primo quia alioqui culpa desineret nocere Authori suo contra *capit. culpa sua, de reg. iur. in 6.& leg. quisquis in suo §.leg. Cod. de inoffic. testam.* ... *ff.de* ... Et eadem culpa filij dilapidantis patri innocenti noceret contra *dict.§ legis,* & contra omnes leges, quæ sunt sub titulo *filius pro patre,*& sub titulo *vxor pro marito.* & contra legem *non debet alteri, ff.de reg. iur.* & contra omne ius naturale, naturalemque rationem dictantem, pœnam debere sequi peccantem; & vnum ex facto alterius non debere lædi *l.1.Cod.vt nullus ex vican. lib.*& iniquissimum omnes iudicant ex facto vnius alterum pergrauari *l.ex duobus in fine, ff.de negot. gest.* Secundo quia iure cautum est, maleficum, & malè merentem alendum non esse, sed egestate debere laborare *l.bona fides, ff.depositi.* Scortis autem dare, vel ludendo bona perdere est delictum; quare huic filio culpato victũ non dare, sed permittere, vt manibus, & labore suo sibi victum quærat, vt plures alij culpa carentes faciunt, non erit peccatum, sed potius laudabile; & condignum. Tertio, quia frustra auxilium legis prætextu necessitatis quis implorat, quando in talem necessitatem culpa sua cecidit *l.iam dubitari, ff.de hered.instit.* Ibi *Iam non vt necessary; sed sua sponte hæredes existent.& l.iam dubitari, ff.de vulgari,* ibi, *cus ducentis propositum est, liberos oneribus hæreditariis non spontè susceptis liberare,* illi enim imputandum est, qui in talem necessitatem se spontè suo facto conijecit *l.fideiussor.§.si necessaria, ff.qui satis cogunt.* cum alijs allegatis per Menochium *de casu 191. numer.51.* Cõfirmatur hæc sentẽtia primo, quia filio, qui legitimã sibi à patre in tot bonis assignatam dolosè, & sua culpa malè consumpsit, non tenetur pater de nouo legitimã dare, vt cum alijs Menochius *d. casu 182.numer 56.* & Merlinus *de legit.lib.2.tit.2.q 30.num.4.& sequent.* Secundo, quia si filia malè sua culpa dotẽ sibi consignatam consumpsit, pater non tenetur iterum illam dotare; vt post alios idem Menoch. *num.57.* Corduba *d.§. idem Iudex num 23.*& Fontanella *de pactis nupt. Clausul.5. Glosa 1.p.1 num.72* Surdus *d.q.5.num.5.* & Mangilius *de imput.q.164.* Tertio, quia quando filius fideicommisso grauatus habuit tam legitimam, & trebellianicam, quas sua culpa, & malè vtendo consumpsit, non potest alienare bona fideicommissi, vt alimenta consequatur, vt cum alijs Menochius *de præsumpt.191.num.8.* Antipadilla *in auth. res quæ num.80.Cod.com.de leg.* & Surd. *d.q 5.num 2* Prædictis autem Vasquius, Corduba, & Surdus aiunt nonobstare, quod alimenta debeantur iure naturæ, & obligatio naturalis non euanescit propter culpam filij, nam inquiunt, quod ius illud naturale, seu inclinatio naturalis parentum ad alendum filios non inducit obligationem præcisam, & coactam (vt *supra num 4.* iuxta eosdem Vasquium, & Surdum notatum est) sed obligatio strictè inducta est à iure ciuili, quo iure nullibi, ait Vasquius legi, vt quis suæ obligationi amplius, quam semel satisfacere teneatur; sed imo contrarium eo iure dispositum *l.qui bis, ff.de verbor. obligat. l.qui vsum fructum ... tit.& l.planè, §. si eadem res ff. de leg.* ... *ff. & Cod.de condit. indebit.* Igitur cum Christiana pietas non patiatur, quod quis fame pereat, huic filio sua culpa ad egestatem redacto Surdus *d.q num.12.*& post eum Lucidorus *vbi supra* dicit sine subueniendum per viam, & rationem eleemosynæ, & auxilij gratuiti, à quo non excluditur qui incidit in paupertatem culpa sua, vt per tradita à Menochio *d. casu 191.num.42.& nonnullis sequentibus,* & Couarruuia *var.lib.2.cap.16.num.9.Versic.contrarium,*& à me etiam *tom.3.mer.var.tit.6.num.47.* Et huiusmodi filio dissipatori in graui necessitate existenti, si emẽdationem a vitiis serio promitteret, Lucidorus dicit, quod iudex cogere debet patrem, vel eius hæredem ad nouã præstationem alimentorum simpliciter vitæ sustentandæ necessariorum.

Ex quibus *vltimo loco* adductis constat, Vasquium, 667 Cordubã, & Surdum, patrem filio, qui dolo, sua culpa consumpsit portionem legitimam, aut alia bona sibi assignata, ex quorum fructibus congrua alimenta habere poterat, non teneri præstare, neque etiam alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria, nisi forte titulo eleemosynæ, & gratuiti auxilij

Item iuxta eosdem Vasquiũm, & Cordobam non te- 668 netur pater alere talem filium, licet culpa non fuerit ordinata ad id, vt postea à patre aleretur ... quod etiam faciunt tradita & Doctores relati à Menochio *d. casu 191.n.45.cum plurib. sequent. & n.59 & 60.*& à Merlino *d.q 30.n 8.*

Item iuxta Vasquium non teneretur pater de nouo 669 alimen

alimenta præbere filio, qui bona assignata quibus poterat viuere, ex culpa leui, vel etiam casu fortuito dissipauerit, vel perdiderit: vult enim quod vbi semel pater alimenta sufficientia pro tota vita filio dedit, non teneatur de nouo alia dare vllo in casu. Corduba tamen *in dict. cap. si quis à liberis, §. idem rescripsit numer.* 100. sentit fratrem teneri dare alimenta fratri, qui portionem sibi assignatam sine dolo, sed tantum animi leuitate, & calore iuuenili dissipauerit dando scortis, & cætera, vt *supra n.* 524. notatum est.

670 Alij è contra (& sit seruanda sententia) asseruerunt, filio, qui portionem bonorum (qua poterat viuere) assignatam à patre pro alimentis dolo, & lata culpa cum scortis, ludendo, vel latè nimis viuendo consumpserit, patrem teneri iterum præstare alimenta, si aliunde non habeat, quo se alat. Ita Iacobus de Arenis *in l. libertus, qui operarum ff. de operis libertorum, & in l. Imperator ff. ad Trebell.* Bald. *in l. si captiui ad finem, Cod. de Episc. & cler. in l. si omnis num.* 11 *Cod. de inoffic. testam. & in l.* 1. *§. ius naturale num.* 7. *de iustitia, & iur.* Ioannes Sapolta *de collationibus numer.* 100. Ofascus *decis.* 124. *n.* 9. *&* 10. Bonintendus *decis.* 22. *numer.* 2. Marescot. *var. c.* 83. *numero* 5. Peregrin. *de fideicommiss. ar.* 36. *numero* 145. *&* 147. P. Barbos. *ad l.* 1. *p.* 4. *num.* 141. *ff. soluto matrim.* Carpan *ad statuta mediol.* 313. *num.* 5 *&* 36. *& ad stat.* 485. *numero* 67. Giurba *decis.* 5. *num.* 34. Merenda *contron. var. lib.* 4. *cap.* 34. *numer.* 6. & plures alij Iurisperiti à Corduba *dict. §. idem index, num* 10. Surdo *d. q.* 5. *num.* 8. Peregrino, Giurba, Ofasco, & Carpano *locis allegat.* citat. & ex Theologis Azor. *p.* 3. *lib.* 2. *cap.* 4. *quæst.* 12. & Megala *loco supr. num.* 526. allegati. Probant plures ex allegatis Doctoribus, tum per *d. l. Imperator*, vbi licet pater dolosè dilapidaret bona fideicommisso subiecta filio, qui in potestate patris esse desiisset, restituenda: filius tamen cui ante tempus fit restitutio, tenetur ex eis patrem alere; tum per *dict. leg. libertus qui operarum*, vbi patrono, qui amisit ius patronatus cogitur libertus alimentorum nomine certam quantitatem præstare: verum *ad dict. l. Imperator*, Corduba *dict. §. idem index n.* 32. respondet *ibi* à Papiniano dispositum patrem dilapidatorem à filio alendum propter reuerentiam, quam filius patri debet, vnde non extendendum ad filium dilapidatorem. Surdus verò *dict. quæst. num.* 8. respondet *d. l. non obstare*, quia *ibi* bona erant patris, licet fortè subiecta fideicommisso, cum grauatus fideicommisso pendente conditione dicatur verè dominus per Doctores, quos *ibidem* allegat. Quare suggerit æquitas patrem alendum esse de bonis suis, qui sibi antè diem auferuntur; secus autem in alimentis filio debitis non ex propriis, sed paternis bonis; non est autem tanta ratio dandi alimenta de alienis bonis, quanta de propriis. Ad *l. libertus, qui operarum.* Respondet Corduba *n.* 33. non obstare priori sententiæ, quia agit de patrono, cui à liberto semper est honor deferendus *l. liberto, ff. de obsequiis.* Alij ergo, vt Peregrinus, Ofascus, & alij apud eundem probant hanc sententiam, quia alimenta à patre filio debentur iure naturali, quod facto patris assignantis bona, & filij consumentis, aut alia ratione tolli non potest, cum iura naturalia immutabilia sint. *§. sed naturalia instit. de iure naturali, & leg. iura sanguinis, ff. de reg. iuris.* Merenda confirmat ex eo, quod æquitati, & charitati nimis aduersetur; parentem commodè, & ex dignitate viuere, libertus autem stipē quærere, vel vilissimas artes exercere pro resolutione.

Dicendum, primo filio qui dolosè, & culpa sua lata,
671 puta dando scortis, ludendo, & nimis lautè viuendo consumpsit bona nomine alimentorum sibi à patre assignata, quorum fructus sufficiebat ad alimenta, patrem teneri præbere alimenta, quæ pro indigentia, & sustentatione naturæ, & ne fame pereat, sunt necessaria, si aliunde non habeat; ita præter Doctores *num. præcedenti* relatos in his terminis Ludouic. Molina *de primogen. lib.* 2. *capite* 16. *numero* 24. Alter Molina *de iustit. tom.* 3. *disp.* 616. *num.* 14. Versic. *quod si dos*, Merlinus *de legitima lib.* 2. *tit.* 2. *allegat. q.* 30. *num.* 2. Fontanella *de pactis nuptial. claus.* 5. *Glossa* 1. *p.* 2. *num.* 76. *&* 77. Cabedo *decis. Portugal.* 148. (vbi ait ita decisum & Senatu Portug.) Gaspard Barzius *de non meliorandis filiabus cap.* 16. *num.* 19. *cum sequent.* Giurba *decis.* 6 *num.* 3. *&* 5. & alij ab iisdem Ludouico Molina, & Barzio, Giurba, & Corduba *in d. § idem index num.* 10. relati. Ratio est, quia cum alimenta filio à patre debeantur iure naturali, & ex charitate sanguinis, & pietatis vinculo, vt *supra num.* 7. *cum sequentibus* probatum est, & sæpius *in præcedentib.* dictum est: ex quacumque causa filius egeat, si aliundè alimenta habere non possit, pater tenetur ei saltem vitæ sustentandæ alimenta simpliciter necessaria præbere; obligatio enim illa naturalis (vt *supra numero* 526. notatum est; & etiam Peregrinus, & Ofascus cum aliis *locis supra allegatis* tradunt) non potest tolli ex culpa præterita, si iam emendatus est filius dissipator portionis bonorum assignatæ, & non sit abusurus alimentis, quæ pater de nouò præstat. Neque huic conclusioni obstat argumentum de legitima, & dote, de quo in confirmatione *num.* 676. adducta, vt rectè Peregrinus *d. num.* 146 Fontanella *loco citat.* & plures alij, quos Corduba *d. §. idem index num.* 15. *&* 26. allegat: cum valde diuersa sit ratio, & natura legitimæ, & dotis (quatenus excedunt alimenta simpliciter vitæ necessaria) à natura alimentorum, quæ ad vitæ sustentationem sunt simpliciter necessaria: vt latè explicant Peregrin. Corduba, & Fontanella *locis cit.* & præterea ea est diuersitas, quod alimenta vitæ necessaria debentur filiis iure naturali, legitima autem, & dos debentur iure ciuili. Non obstat etiam tertia confirmatio *d. num.* 676. adducta, præfatus enim filius poterit alienare bona fideicommissi saltem quatenus requiritur pro habendis alimentis vitæ sustentandæ simpliciter necessariis de quo *infra.*

Dicendum secundo, huic filio, quia dolosè, & sua 672
culpa lata malè consumpserit portionem bonorum pro alimentis assignatam, non teneri præbere alimenta pinguiora, scilicet dignitati congrua; ita Iurisperiti *n.* 676. *& num. præcedenti* relati præsertim Giurba *dict. n.* 5. 10 *&* 11. & etiam relati *numer.* 680 qui dum asserūt filio, qui malè consumpsit legitimam portionem, seu bona pro alimentis assignata, patrem teneri iterum alimenta præbere, si ad inopiam redactus sit, & egeat; non loquuntur de his alimentis statui, ac dignitati condecentibus, sed de iis alimentis, quæ pro indigentia, & sustentatione naturæ sunt necessaria, vt notauit Corduba *in d. §. idem index n.* 12. & colligitur ex ratione, quam iidem communiter adducunt; nempè quod alimenta filiis debeantur iure naturæ, quod ex assignatione facta per patrem, & consumptione facta per filium tolli non potest; sicut nec tolli potest lege, aut alia humana constitutione, aut principis viuentis decreto, aut pacto, vel renunciatione, cum his omnibus prævalidior sit naturæ lex, vt communiter sentire Doctores, tradunt Ludouicus Molina *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *ferè per totum*; & Peregrin. *d. n.* 145. de qua re *infra* Hanc conclusionem communem Iurisperitorum saltem probant tres rationes *supra num.* 676. adductæ, & aliæ, quas Menochius *d. casu* 182. *à num.* 45. *ad* 54. adducit. Aduertit autem Giurba *dict. decis.* 6. *n.* 13. *fin.* post M. Antonium Cucchium huiusmodi alimenta, quæ filio prodigo, vel filiæ dissipatori seu dissipatrici legitimæ, vel dotis subministrantur, si pro tota vita vnica præstitutione fuerint data, post mortem non transmitti ad hæredes, sicut transmittitur legitima. Addit idem Giurba *num.* 8. non solum patrem viuentem, sed etiam eius hæredem teneri filio, qui dissipauit legitimam præfata alimenta præstare reprobato Claudio *in tractatu de legitima capite* 8. *numero* 21. affirmante solum patrem viuentem, non hæredem ipsius teneri; quem dicit neque textu, neque ratione id probare.

Diffi

Difficultas est, an si filius bona assignata nomine alimentorum amiserit quidem sua culpa, sed sine dolo, & culpa præmeditata, & ordinata ad casum, vt si casu homicidium commisit, & vt à condemnatione, seu pœna, vel fisci vexatione se redimeret distraxit omnino bona pro alimentis assignata, & ad inopiam, & egestatem redactus sit, neque aliundè habere possit alimenta; an pater tali filio teneatur alimenta dignitati condecentia præbere.

674 Et pro affirmatiua stant Doctores asserentes filio grauato restituere, qui legitimam, & Trebellianicam consumpsit ex culpa ad factum non præmeditata, & in necessitate constitutus est, succurri, vt possit bona fideicommisso supposita alienare, vt se se alat: hi sunt Fulgosius *in auth. res qua Cod. comm. de legatis*, Decius *in capite quia in Ecclesiarum numero* 50. *in fine de constitution.* Alexander *in leg. si fideiussor, § si necessaria, ff. qui satisd. cog.* & nonnulli alij à Menochio *dict. casu* 182. *numero* 58. relati. Quorum præcipuum fundamentum est, quod culpa ad casum non ordinata non sit considerabilis, vt Glossa *in capite quia diuersitatem*, verbo, *suspensus de concessione prabendarum*, Augustinus Barbosa *ibidem numero* 8. & alij, quos *dict. casu* 182. *numero* 59. (vbi latè explicat qua ratione culpa ad casum non ordinata non sit considerabilis, nequoad commodum) refert Menochius; cum ergo in præsenti casu culpa non sit ordinata ad necessitatem, non est considerabilis, atque adeo hæc necessitas iusta censetur, ac illa, quæ ab initio seclusa illa culpa iusta est.

675 At negatiuam partem sustinent Bartholus *in lege si post dotem §. si post solutum in fine, ff. soluto matrimonio*, Menochius *dict. casu* 182. *dict. numer.* 58. *& sequentibus*. Merlinus *d. q.* 30. *numero* 8. & magis communiter Doctores, quos Menochius refert *eodem casu* 182. *num.* 45. qui à *dict. num.* 45. *ad* 54. ad id probandum plures adducit rationes, inter quas illæ, quæ *supra numero* 676. sunt adductæ, & illa quod necessitas est illi imputanda, qui sua culpa in eam incidit *dict. leg. si fideiussor §. necessaria, ff. qui satisd. cogant.* & aliis iuribus à Menochio *numer.* 51. relatis; & tradunt alij Doctores, quos referunt Menochius ibidem, & Merlinus *dict. numer* 8. vbi etiam *numer.* 9. *fine*, ait hanc sententiam negatiuam tenere plures alios, quos *dict. numer.* 30. *numer.* 5. allegat.

676 Verum etiam si filius ex culpa leui tantum bona consumpserit, pater teneatur ei præstare alimenta statui congrua: negat Corduba *in dict. § idem index num.* 18. At affirmant Alexander *in l. si cum dotem §. 1. numer.* 9. *ff soluto matrimonio*, Baldus *in dict. auth. rogatus num.* 8. Pontanus *loco supra numer.* 676. *relato*. Menochius *de præsumpt.* 191. *numero* 9. & alij à Corduba *d. § idem rescripsit index num.* 15. relati. Iacobus de Arena, & alij ex relatis *num.* 680. quatenus affirmant patrem teneri alere filium, qui sine dolo, & lata culpa, bona pro alimentis sibi assignata consumpsit; & idem sentit Surd. *dict. titul.* 7. *quæstione* 15. *numero* 11. dum ait fratri, qui animi leuitate, vel iudicij imbecillitate ad inopiam deuenit, fratrem diuitem teneri præstare alimenta, vt *sup. numero* 525. notatum est; & ad id facit *lex* 5. *ff. de minoribus*, & quia ob leuẽ culpam non videtur filius priuandus priuilegio iuris, quod habet consequendi alimenta à patre, si aliundè non habeat. Corduba *dict. §. idem index numero* 16. ex Alexandro probat ex eo, quod culpa leuis non noceat filio, qui quodammodo viuo patre dominus erat *l. in hac ff. de lib. & posthu.* in rebus autem proprijs quis non punitur *l. etiam §. licet, ff solut. matrim.*

Cæterum inter omnes Doctores conuenit, si filius
677 citra dolum & culpam, sed casu, & fortuito (puta quia fortè casmate, vel incendio perierunt) bona pro legitima, vel alimentis assignata consumpserit, seu amiserit, patrem teneri ad præbendum ei alimenta condecentia habita ratione bonorum eiusdem patris, & etiam quamuis filius in assignatione legitimæ, vel bonorum alimentis in posterum habendis à patre renunciasset, ita Corduba *in dict. §. idem index numero* 14. Peregrinus *d. art.* 36. *numero* 146. & alios allegantes. Menochius *dict. casu* 182. *numero* 24. Merlinus *de legitima lib.* 2. *titulo* 2. *dict. quæstione* 30. *numero* 11. *&* 16. Mangilius *de imputationibus quæst.* 164. *numero* 4. Surdus *dict. tit.* 7 9. *& dict. quæst.* 5. *& quæst.* 15. *numero* 11. Stephanus Gratian. *parte* 4. *capit.* 792. *numer.* 10. Ioannes Nicolaus Lucidorus *dict. cap.* 22. *numer.* 32. Caluinus *de æquitate lib.* 3. *capite* 74. & non solum Doctores *supra numero* 680. relati, sed etiam alij Doctores (excepto Vasquio *num.* 676. allegati, qui *ibi* loquuntur de filio, qui dolo & sua culpa legitimam portionem, vel alia bona sibi pro alimentis assignata consumpserit; ex quo enim hæc amissio à fortuna prouenit, quæ humano consilio præuideri, & illi prouideri non potest *leg.* 2. *§ si eo tempore ff. de administratione rerum ad ciuit. pertin. & leg. qua fortuitis Codic. de pignorib. act.* nullo modo potest imputari filio, & propterea non debet idem filius priuari priuilegio iuris consequendi alimenta condecentia, si aliundè non habeat; atque adeo etiam huiusmodi necessitatem prouenientem à fortuna esse iustam alienandi bona feudalia, vel fideicommisso subiecta pro alimentis grauati, vt sem certam statuit cum alijs *loco citato* Menochius; quæ autem dicta sunt de filio, qui consumpsit alimenta à patre sibi data, dicenda sunt etiam quoties alimenta fuerint tradita ab alio, qui debitor esset legitimæ illi, cui tradidit, & consumpsisset, & ad egestatem sua culpa, vel fortuito deuenisset; vt etiam in specie vterque Molina *locis supra* 681. *citatis*. Item ea, quæ dicta sunt de alimentis à patre, & ab eo, qui legitimæ est debitor traditis, consumptis, dicendum etiam est de dote à patre, vel ab alio legitimæ debitore tradita, quam si mulier consumpserit malè, & sua culpa, ei danda iterum dos, sed non iuxta dignitatem, sed tantum iuxta qualitatem alimentorum, vitæ sustentandæ necessariorum. Verum vero etiamsi à fratre, aut ab alio legitimæ non debitore semel alimenta congrua, & competentia fuerint fratri, vel sorori consignata, & tradita, qui, vel quæ postea malè, & culpabiliter consumpserit, aut casu fortuito amiserit; frater teneatur iterum præstare alimenta: Doctores communiter quos latè refert Ludouicus Molina *de primogen. libro secundo capite* 16. *numero* 26. conueniunt non teneri iterum præstare, si sua culpa frater alimenta semel percepta à fratre consumpsit, vel amisit, & idem approbant ibidem idem Molina, & alter Molina *de iustitia tom. tert. disputation.* 616. *numero decimoquarto*, Versiculo *quando dos, vel alimenta*: Si vero fortuito, & casu amiserit; & in hoc casu non teneri amplius alia alimenta præstare, tradidere Baldus *in leg. fine numero* 8. *Codic. de dotis promission.* Ludouicus Romanus *in Authentica, quod locum numero decimo. Cod. de collat.* & alij plures à Ludouico Molina *dict. numero vigesimo sexto initio*, relati loquentes in dote semel à fratre sorori constit. In hoc assignantes differentiam in patrem, & fratrem; & hos Doctores sequitur Molina *de iustitia loco citato* illam afferens rationem, quod frater solùm de iure ciuili tenetur alimenta, & dotẽ dare fratri, & sorori inopi, quod ius ciuile non est extendendum, vt voluerit fratrem sæpius teneri præstare dotes, & alimenta, quæ non sunt necessaria ad vitę conseruationem. At plures alij Iurisperiti, quos Ludouicus Molina *d. n.* 26. Versic. *sed contrar.* refert, & sequitur, tenent in hoc casu fratrem teneri iterum dotare competenter sororẽ, sicut & pater dotẽ congruã tenetur dare iterũ filiæ, quę casu fortuito priorẽ amisit, quia quamuis pater potiori, ratione quã frater teneatur alimẽta, & dotẽ dare fratri, &

sorori inopi, vterque tamen id ex iuris communis dispositione facere tenetur, vt *in praecedentibus suo loco*, probatum est; atque adeo si soror dotem, seu alimenta absque culpa amiserit irrecuperabiliter, in fratre idem dicendum est, quod in patre; nec contrarium vllo iure probatur; & ita sentiendum etiam ego puto: in casu vero quo frater, aut soror sua culpa g aui dotem aut alimenta simul à fratre accepta, quæ erant statui congruentia amiserit, seu consumpserit certum puto fratrem non teneri iterum dare alimenta, vel dotem iuxta dignitatem, existimo tamen teneri in foro conscientiæ dare solú n alimenta simpliciter vitæ necessaria iuxta tradita *supra n.516.*

SVMMARIVM
Capitis XI.

Pater an possit negare alimenta filio, qui absque iusta causa non vult cum eo habitare. negatiua: n. 677. affirmatiua, & communis. n.678.

Pater cessante legitima causa non potest cogere filium accipere alimenta extra domum paternam. ibid.

Pater ex vi patria potestate potest cogere filium legitimum, & naturalem, ad habitandum secum. d. n. 678.

Si tamen filius nolit alimenta, & velit eligere aliquod honestum vitæ genus, non debet à patre impediri, nisi quatenus filij opera indigeret. n.692.

Pater volens alimenta à filio cogitur habitare cum eo. n.679.

Filio recedenti à patre cum vxore sine causa nec dos, nec alimenta extra domum sunt præstanda. n. 680.

Filio, qui sine causa à patre recessit, redeunti ad patris domum, pater in futurum tenetur alimenta præstare. num.681.

Ex consuetudine Neapolitana filius potest petere alimenta, & pater dare filio extra domum paternam. n. 683. limitatur si pater egeret auxilio filij. ibid.

Filius ex legitima causa potest morari extra domum patris, & ibi petere, & consequi alimenta. numero 684

Similiter pater ex iusta causa potest cogere filium accipere alimenta extra domum paternam. numero 685.

Quid si pater culpa filij illum domo eiicit. ibid.

Filio petenti alimenta extra domum patris incumbit onus probandi iustam causam seorsim habitandi. numero 686.

Causa seorsim habitandi an sit iusta committitur arbitrio iudicis n.687.

Causa iusta censentur, patris sæuitia, & lis inter patrem, & filium. num.688. Odium nouercæ. num.682. Ingressus filij, aut patris in monasterium, numer. 690. & 691. Si filius cum patre absque morali periculo offendendi Deum, & impudicitia non possit morari. numero 692. dissipatio bonorum paternorum. numero.

Inter nouercam, & priuignum lex præsumit odium n. 689.

Sententia asserens alimenta debita siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis peti, & accipi posse extra domum illa præstare debentis. numero 694.

Iuxta quam vidua intra annum luctus potest petere alimenta ab hæredibus mariti extra illorum domum, etiamsi nulla subsit causa, ne cum illis moretur. num. 695. item pater cogitur alere filium spurium licet minore in triennio in domo matris, & filiam nuptam in domo generi. ibid.

Limitatur dicta sententia in vxore, quæ sine causa discedens à marito non est ab eo alenda. numero 696.

Sententia affirmans alimenta semper etiam debita ex sola dispositione testatoris esse præstanda, & accipienda in domo illa præstare debentis, si alimentarius, nullam habeat iustam causam habitandi seorsim. numero 697.

Iuxta quam vidua intra annum luctus ab hæredibus alenda accipere debet alimenta in domo hæredum mariti; & similiter vidua, cui maritus reliquit alimenta, quæ pro tempore absentiæ extra domum hæredum contra eorum voluntatem alimenta petere non potest num.698. idem num.702. & tenetur eisdem hæredibus operari. ibidem, & si non potest commodè, vel honestè habitare cum eisdem hæredibus, tunc in alia domo moranti præstanda sunt, facta diminutione pretij operarum hæredibus debitarum. ibid.

Vidua ex statuto alenda ab hæredibus mariti in eorum domo alimenta accipere debet. n.699.

Fœmina ex statuto per masculos exclusa à masculis, donec nubat in domo masculorum alenda. ibid.

Alimenta vltra dotē sorori ex patris dispositione à fratre præstanda, sunt præstanda in domo fratris. ibidem.

Sententia docens eum, cui alimenta debita sunt ex dispositione legis, ad illa consequenda, debere habitare in domo illi præstare debentis. numero 710.

Alimenta debita nepoti, fratri, & similibus personis aliunde non habitantibus, sunt præstanda in domo alere debentis seclusa causa iusta alibi habitandi.

Alimenta legata, seu debita ex dispositione hominis, seu testatoris iuxta magis communem Doctorum sunt præstanda legatario nolenti, etiam nulla existente causa habitare cum hæredibus testatoris. numero 704.

Ille tamen legatarius non potest petere solutionem pro habitatione, sed cogitur habitare in vna ex domibus testatoris ab hæredibus sibi assignata, si commodè ibi potest habitare. n.705.

Alimentarius legatarius, qui tempore vitæ testatoris solebat morari cū eo, vt ab hæredibus alatur tenetur in domo testatoris cū hæredibus habitare, si commodè potest. num.706.

Qui percipit alimenta ex dispositione testatoris, non tenetur vllas operas hæredi præstare, si testator non iussit alimenta in eius domo præstari; si iussit præstari in domo tenetur præstare officiales, numero 707.

Iudicium Auctoris circa prædictas tres sententias. num. 708.

Vxores, & filii naturales alimenta sibi simpliciter relicta possunt habere extra domum hæredis. ibid.

Si testator in legato alimentorum expressit esse accipienda in domo hæredis, alimentarius ea non potest petere, & consequi extra domum hæredis secluso omni casu seorsim habitandi n.709. imo debet simul comedere. ibid.

Hæres tamen legatario etiam inuito potest alimenta extra domum suam propriam dare. n.710.

Limitatur si adiectio habitandi cum hærede facta esset in fraudem legatarij, quia minor, & infirmus, & posset indigere auxilio hæredis. ibid.

Et hoc casu legatarius volens posset etiam extra domum hæredis eo inuito habitans alimenta consequi. ibid.

Alimentarius grauatus habitare in domo cum hæredibus, non in domo testatoris, sed in domo hæredum propria, etsi diuersa à domo testatoris, cogitur accipere cum ipsis morando. n.711.

Limitatur si testator expresserit legatarium debere ali in domo, quam ipse testator incolit. ibid.

Et hoc casu si hæredes bona diuidant, legatarius debebit habitare cum cohærede in domo testatoris, aliis cohæredibus conferentibus partē sumptus pro alimentis. ibid.

Onus

Omne legatarij alimentarij cum onere habitandi in domo hæredis intelligitur de primo testatoris hærede, non de secundo, scilicet de hærede hæredis. numero 712.

Appellatione hæredis testoris regulariter veniunt omnes in infinitum. ibid.

Vbi testator expressè non dixit legatarium alimentorum debere habitare cum hæredibus, vel cum alio, ex quibus nam verbis, aut modis, vel coniecturis censendus sit voluisse eum debere habitare cum hærede remissiue. num. 713.

Is cui alimenta sunt debita ex legis dispositione, vel ex dispositione testatoris cum onere habitandi in domo hæredis, ex iusta causa extra domum alimenta debentis, & hæredis, potest illa consequi. n. 714.

Huius iusta causa probanda onus incumbit ipsi alimentario. n. 715.

Ea qua sit iusta relinquitur arbitrio iudicis. ibid.

Doctores agentes de huiusmodi iustis causis. n. 716.

Et sunt sæuitia hæredum, si iidem hæredes habeant vxores rixosas, lis, & odium inter alimentarium, & hæredem, periculum morale offendendi Deum, & impudicitia; n. 717. & quatuor sequent.

Prædicta causa an probentur sufficienter per famam vicini, & per testes singulares. n. 720.

Iusta causa habitandi extra domum hæredum est, si legatarius habens vxorem, & filios vult cum illis habitare. n. 722.

Non est iusta causa, quando hæredes grauati præstare alimenta in eorum domo, facta diuisione bonorum hæreditatis incolunt diuersas domos. numero 723.

Hoc casu, an quilibet hæredum alimenta pro tempore in domo propria præstare possit, vel legatarius debeat habitare cum vno, & alij cogantur conferre partem sumptuum pro alimentis; & debeat habitare cum illo hærede, qui remansit in domo testatoris. ibidem.

Item ex iusta causa non habitandi cum hærede, si absque necessitate velit mutare domum cum incommodo alimentarij. n. 734.

Si etiam testator iussisset alimenta præstari in domo alimentarij, & is absque necessitate mutet domum, in qua hæres cum maiori incommodo præstare deberet alimenta, non tenebitur hæres in posteriori domo præstare. ibid.

Item alimentarius debet habere alimenta extra domum hæredum, quoties non per ipsum, sed per hæredes, vel casum fortuitum stat, quominus possit in domo hæredum habitare. numero 733. numer. 735. & numero 726.

Si alimentarius legatarius statim se offerat paratum ad habitandum cum hæredibus, & ij recusant recipere; alimenta illi præstanda sunt extra domum. numero 725.

Quid si se post aliquod tempus offert, & interpellat hæredes, qui recusent illum recipere in domo; an cogantur hæredes soluere alimenta etiam præteriti temporis. ibid.

Stante legato alimentorum cum onere, vt legatarius habitet cum filiis, si filii omnes moriantur, an perseueret legatum, & alimenta extra domum debeantur. numero 726.

Item iusta causa non habitādi cum hæredibus est, quoties ex verbis testatoris, vel aliqua coniectura colligitur testatorem voluisse alimenta præstari debere in domo alimentarij, seu in loco tantum domicilij; non in domo hæredis. n. 727.

Alimenta relicta vxori si Mediolani commorabitur, sunt præstanda extra domum hæredum, non tamen extra ciuitatem, seu domicilium hæredis. ibidem.

Alimenta relicta ei, quem sciebat habere vxorem, & filios, sunt quidem præstanda in loco domicilij hæredis, non autem in eius domo. ibid.

Si tempore dispositionis habitatio hæredis, & alimentarij erat separata, nec sine magno incommodo iungi poterat cum habitatione hæredis, alimenta solum in loco domicilij, non in domo hæredis accipienda sunt. ibidem.

Cum debitor alimentorum, & alimentarius habitant diuersas domos, & sunt diuersa domicilia, vbi sint persoluenda alimenta, qui Doctores tractent. numero 728.

Filio, vel filia nequeūtibus educari apud patrem arbitrio iudicis, eligi debet locus, in quo præstanda sint alimenta. n. 729.

Locus electus a patre præferendus, & patre negligente, vel locum minus decentem eligente, loci educatorij electio facienda à propinquis. ibid.

Alimenta simpliciter relicta hæres non tenetur deferre ad domum, seu domicilium alimentarij, nisi aliter constet de voluntate testatoris; sed sat est, quod se offerat paratum dare illa in domo sua, suoque domicilio. n. 730.

Quando debitor ex contractu, & creditor sunt diuersi domicilij, & fori, debitor non tenetur debitum, seu rem soluendam deferre ad domum creditoris, vbi in contractu non sit deputatus locus solutionis. numero 731.

Pensio soluenda est in loco, in quo fructus beneficij colliguntur. ibid.

Filius tenetur patri soluere alimenta in domicilio patris, & vbi degit. n. 732.

Debitor, qui reuerentiam, & obsequium debet creditori tenetur deferre debitum ad domum creditoris diuersi fori. ibid.

Impensa necessaria ad deferenda alimenta ad domum alimentarij alterius domicilij, & fori ad ipsum alimētarium spectant. n. 733.

Id an sit verum solum in alimentis à testatore taxatis; non vero in alimentis per iudicem taxandis. numero 744.

Onus, seu impensa delationis alimentorum ad domum alimentarij, spectat ad hæredem, quando alioqui legatum redderetur ferè inutile. n. 735.

Alimenta egeno relicta impensis hæredis deferenda sunt ad alimentarium. n. 736.

Hæres tenetur soluere impensam Gabellæ pro rebus, quæ dantur in alimenta. n. 737.

Hæres, & debitor, qui cœpit soluere alimenta, aut debitum in vno loco, cogitur in futurum soluere in eodem loco iuxta communem. numero 739. contrarium. numero 740.

Hæres per consuetudinem videtur quasi contrahere cum legatariis. n. 739.

Consuetudo attenditur, quando agitur de loco, vbi soluendum est. ibid.

Consuetudo declarat contractum. ibid.

Priuilegium, seu ius speciale facilius tollitur, quam ius commune. n. 740.

Qui soluit vnum legatum inutile, non potest cogi ad soluendum alia. ibid.

Qui vnum legatum præstitit ante tempus, non tenetur aliud antè tempus præstare. ibid.

Solutio vnius partis non grauat in solutione alterius. ibidem.

Per vnum actum quis non sibi præiudicat in sequentibus. ibidem.

Voluntas tacita, quæ ex actu colligitur, non debet vltra extendi, quam ex ipso de necessitate infertur. ibidem.

Vbi hæres, & alimentarius sunt eiusdem fori, si in delatione alimentorum non exigitur expensa, vt si pro alimentis debeatur pecunia, est deferenda ad domum alimentarij iuxta communem Doctorum n. 742.

Quando debitor ex contractu, & creditor sunt eiusdem fori, & debitum absque expensis possit solui, puta quia sunt redditus pecuniary, tenetur debitor deferre ad domum creditoris iuxta communem. ibidem.

Haret debitor alimentorum ei, qui est eiusdem fori, soluit vecturam in deferendis rebus in alimenta necessariis; nisi creditor sit vilis persona iuxta aliquos: contrarium iuxta alios.

Etiamsi in dilatione non requiratur expensa aliqua, puta quia sit pecunia, debitor ex contractu eiusdem fori cum creditore, non tenetur deferre debitum soluendum ad domum creditoris, sed solum se offerre ad soluendum debitum in domo sua, maxime in foro conscientia. n. 742.

Idem dicendum de herede debitore alimentorum. numero 745.

Obligatio deferendi debitum ad domum creditoris, etiam si debitum consistat in pecunia, est quid pretio astimabile, de quo partes possunt pacisci. numero 742.

Legatis alimentis, in quibus comprehenditur aqua, vbi est venalis, an debeatur aqua vectura. n. 754.

Si alimenta ab harede sint prestanda in pecunia, & pecunia missa ad alimentarium casu aliquo pereat, perit haredi. n. 745.

Debitor generis non liberatur re ante solutionem casu fortuito pereunte. ibid.

Si tamen debitor quantitatis illam obtulerit creditori, qui post optionem casu fortuito perierit liberatur ope exceptionis. ibid.

Ante solutionem periculum rei soluenda regulariter est debitoris. ibid.

Debitor vini, olei, frumenti, & bonorum alterius speciei in genere remissa ad crediterem in itenere casu fortuito peremptaperit debitori. n. 746.

Debitor generis respectu certa speciei v. g. frumenti ex tali fundo, re perempta liberatur debito, sicut liberatur debitor speciei illa re perempta. numero 747.

Alimenta debita ex fructibus certi fundi catenus debentur, quatenus fructus se extendunt; & fructibus deuastatis, seu pereuntibus liberatur hares. ibid.

Opera alia sunt officiales, seu obsequiales, alia artificiales, seu fabriles, & quo. n. 748.

Filius familias, qui alitur à patre in eius domo tenetur ei prestare operas officiales. n. 749.

Quando alimenta debentur ex legis dispositione praesertim in iure sanguinis, & alimenta recipiuntur in domo illa debentis; alimentarius tenetur ad operas officiales prastandas pro conditione persona. n. 750.

Si recuset prastare prafatas operas, negari possunt alimenta. d. 251.

An filiusfam. & quiuis alius Alimentarius, cui ex legis dispositione prastantur alimenta, teneatur etiam operas artificiales prastare. affirmatiua num. 752. Negatiua 753. Declaratia n. 754.

Filius emancipatus, qui ob inopiam in domo Patris alitur, tenetur prastare patri operas obsequiales. n. 769.

Vidua, dum intra annum luctus alitur ab heredibus mariti, iuxta communem sententiam tenetur in domo haredum prastare operas officiales, iuxta conditionem persona. n. 756.

Secundum plures tenetur etiam prastare operas artificiales saltem domesticas. n. 757. quod probabilius negant alij. n. 758.

Valdè probabile est eum non teneri prastare, nec artificiales, nec officiales. n. 759.

Valet argumentum de marito ad heredes illius. n. 756. & 757.

Vxor iuxta plures tenetur prastare marito operas etiam artificiales pro conditione persona saltem domesticas. n. 757. Contrarium sentiunt alij. 758.

Si Testator legauit simpliciter alimenta, legatarius Alimentarius nullas operas tenetur prastare Heredibus. num. 269. Secus si iusserit testator alimenta prastari in domo Heredum; nam tunc prastabit operas officiales. num. 761.

CAPVT XI.

Vtrum pater teneatur dare, vel negare possit alimenta, filio extra domum, seu nolenti habitare cum eodem patre; vbi quid in alijs praeter patrem obligatis alicui prabere alimenta.

POterat hæc difficultas sub præcedenti capite comprehendi, sed seorsim de ea in hoc capite agitur, quia illius occasione nonnulla alia explicanda sunt circa difficultatem illam in genere; An alimentatius debeat habitare in domo illius, qui onere alendi grauatus est, si vult ali.

§. I.

De Patre.

PRocedit autem difficultas quando filius discedit à patre, & vult extra eius domum habitare absque vlla legitima causa, & petit alimenta. An pater filio sic extra paternam domum nulla existente legitima causa separatè habitandi petenti alimenta pater cogatur illa dare, vel iustè denegare possit.

Scaccialupus *in l. frater à fratre, §. quasitum,* 677
quast. 30. num. 19. Versic. *adde; quod non est iusta causa, ff. de condict. indebit.* asseruit patrem teneri præstare alimenta filio seorsim, & extra domum suam habitanti, licet nullam habeat legitimam causam seorsim à patre morandi. Fundatur, *in l. 4. in fine, ff. de aliment. & cib. leg.* vbi Bartholus *in fine* notat, quòd vxor, cui relicta sunt alimenta à viro, potest eligere habitationem quam vult, & *ibi* alimenta petere; ex quo infert Scaccialupus, quod si quando alimenta debentor ex dispositione hominis, sunt præstanda etiam extra domum illius, qui tenetur alere, multò magis hoc habebit locum, quando debentur ex dispositione legis. Et pro hac sententia possunt allegari omnes Doctores sustinentes in vniuersum, quod siue ex dispositione hominis, siue ex dispositione legis alimenta debeantur, semper peti possunt extra domum illa debentis; quos Doctores Surdus *de aliment. tit. 4. quast. 14. num. 16.* refert; & *num. 19.* dicit esse communem sententiam: & eam sequitur, & probabilem putat Molfes. *ad consuet. Neapol. tomo primo, parte quinta, quastione secunda, numero 14.*

Communiter nihilominus Doctores sentiunt, attento iure communi Patrem non teneri præstare alimenta filio absque vlla legitima causa ab eodem Patre diuertenti, & seorsim, ac extra patris domum habitanti: Angelus *in l. quidam cum filium, ff. de verborum obligatione ibidem,* Iason *numero sexto,* Ioannes Imola *col. finali,* Cumanus *numera sexto,* Aretinus *numero primo* Castrensis *numero sexta,* Angelus itetum *cons. 38. numero 9. & cons. 85. numera tertio,* Iason *in lege cum hi, paragrapho vult igitur numero decimo ff. de transactionibus,* Romanus, & Imola *in lege si cum dotem, paragrapho transgrediamur in fine, ff. soluto matrimonio;* Hippolitos Riminal. *cons. 132. numero 13.* Palatius Rubius *in rub. tit. de donat §. 64.*

numero

numero sexto. Corduba à Lara *in leg. si quis à liberis in principio numero* 9. *ff. de liberis agnoscendis.* Ascanius Clem. *de patria potestate eff. decimo septimo numero* 32. Baldus Nouellus *de dote parte septim. priuileg.* 34. *numer.* 5. Pontanus, vterque Molina *locis infra citatis*, Pinellus *in l. 1. parte* 1. *numero* 54. *Cod. de bonis mater.* Ga zias *de expens. capite* 4. *numero* 20. Surdus *dict. qu.* 14. *numero* 15. *& titul. 7. quaestione* 7. *numero* 2. *&* 3. Petrus Barbosa *in leg. 2. in principio numero* 27. Versiculo *addo*, *& aliam differentiam*, *& numero* 28. Versiculo *sed verius*, *ff. soluto matrimonio.* Paschalis *de patria potestate p* 2. *cap.* 3. *numero* 73. *& sequentib.* Marescotus *var. res. lib.* 2. *capite* 83. *numero* 61. Stephanus Gratianus *discept. for. tom. 3. capite* 532. *numero* 41. *&* 44. Ioannes Baptista de Barbobus *de filiis famil. quaestione* 10. *numero* 99 Molfesius *dicta quaestione* 2. *n.* 11. *&* 21. Boërius *decis.* 195. *numero.* 5. Rota Romana *decis* 117. *numero* 1. *post tom. 1. cons. crim Farinacij, decis.* 1194. *apud Seraphinum decis* 668. *numero* 4 *part. 4. diuersorum*, & alias saepè: & plures alij apud praeallegatos, & pro hac eadem sententia stant omnes, qui generaliter asserunt alimenta esse praestanda in domo praestare debentis, non extra illius domum, nisi habeat iustam causam seorsim habitandi. Huius communis, & receptae sententiae plures assignantur rationes, prima quia parentes domi educant filios, atque eos domi retinent instinctu, & charitate naturali, *leg si quis à liberis*, *ff. de liberis agnoscendis*, *& leg amicissimar*, *ff. de excusat. tutorum*; ita Corduba: Secunda, quia eadem ratio, & naturalis coniunctio, quae arctat patrem ad alendum filium, cogit etiam filium ad morandum cum patre, & in eiusdem domo ad obsequia praestandum propter intimam sanguinis coniunctionem, qua inuicem ligantur pater, & filius, & strictam obligationem filij obsequendi patri, à quo esse accepit, & propter vinculum patriae potestatis. Hinc tertia ratio, scilicet, quia pater ex vi patriae potestatis potest filium legitimum, & naturalem (quidquid sit in spurio, quem non habet in potestate) cogere ad habitandum secum; ita Boërius, Baldus Nouellus, Gratianus *locis citatis* Grammaticus *consilium* 33. *numero* 8. & alij ex praeallegatis. Quarta, quia etsi pater vellet filio praestare alimenta extra domum, nullam habens iustam causam illum eiiciendi domo sua, filius non cogitur illa extra domum eiusdem patris accipere, nec eo inuito potest pater eum domo eiicere, vt *per textum ibi in principio domo eum pepulerit*, tradunt Angelus, Bartholus, Paulus de Castro, Iason, Imola, & alij *in d. l. quidem cum filium* 132. *ff. de verborum obligatione*, Pinellus, & Paschalis *locis supra allegatis*; idque suadet illa intima sanguinis coniunctio, & naturalis charitas, quae inter patrem, & filium intercedit; & quia dum pater non praestat alimenta in domo non tractat eum vti filium; ita etiam pater potest eum cogere ad secum habitandum, vt iidem Doctores. Stante ergo obligatione filij non se separandi à patre, sed in eius domo habitandi, & illi obsequia praestandi, si recusat absque legitima causa cohabitare, ob hanc culpam merito pater potest illi denegare alimenta. Quare quamuis alioqui alimenta siue debita ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis ex vi alimentorum esset praestanda alimentario non cohabitandi cum eo, qui tenetur ad alendum; tamen secus dicendum in patre, auo, & alia persona simili, quae habet filium, vel nepotem obligatum ad simul habitandum, vt Surdus *dict. quaestione* 14. *numero* 25. & Gratianus *dict. capite* 552. *numero* 45. post Ruinum *cons.* 45. *numero* 4. *&* 8. *lib.* 2. vnde praedictis non obstat *dict. lex* 4. *ff. de aliment. & cibar. leg.* nam loquitur de alimentis legatis, & ex dispositione hominis debitis, non de debitis ex dispositione legis, praesertim à persona, quae aliunde habet alendum obligatum ad secum habitandum. Praedictis additur alia ratio (de qua Surdus *dict. numer. tertio.*) nempè quia minori impendio alimenta praestantur in domo, quam extra.

Ex dictis Infertur etiam patrem, si velit alimenta à filio, cogi habitare cum illo, seclusa legitima causa seorsim habitandi. Ita Pinellus *dict. numero* 54. & Surdus *dict. quaestione* 14. *numero* 11. & probat tum illa sanguinis coniunctio, & charitas naturalis, qua inuicem ligantur pater, & filius; tum quia quoad obligationem alimentorum pater, & filius iudicantur ad paria; tum ob aliam rationem, de qua infra, scilicet quod qui tenetur ad alendum ex dispositione legis, non cogitur alendo extra domum praestare alimenta. 679

Infertur etiam si filius recedat à patre cum vxore sine causa, nec dotem nurui, nec alimenta ipsi extra domum praestanda; vt Romanus, Imola, & Iason *in dict. lege si cum dotem paragrapho transgrediamur*, Baldus Nouellus *de dote parte 7. priu. leg.* 34. *numero* 5. & Marescottus *dict. capite* 83. *numer.* 62. Petrus Barbosa *in dict. leg. si cum dotem*, *paragrapho transgrediamur numero* 27. *initio.* & Stephanus Gatianus *tom. 3. capite* 552. *numero* 49. Versic. *quamuis contrarium.* 680

Quoties autem filius, qui sine causa recesserit à patre ad patris domum redeat, pater in futurum praestare debebit alimenta, vt Corduba *loco citato* dicens id tradere Doctores communiter, & ratio est, quia tunc cessat causa, ob quam pater iuste poterat denegare; non tamen tenetur dare praeterita. 681

Circa illud autem quod *numero* 678. dictum est patrem ex vi paternae potestatis posse cogere filium ad secum habitandum, non est intelligendum, quod pater praecisè, & absolutè possit cogere filium ad cohabitandum, sicut maritus potest cogere vxorem ad secum cohabitandum; (prout voluisse Boërius, & Baldus Nouellus *locis numero* 688. *relatis*, videtur sentire Pinellus *vbi supra numero* 55.) sed solum in casu quo vult a patre ali, vt Pinellus *ibidem*, & Paschalis *dict. capite* 3. *numero* 81. & Augustinus Barbosa *in Codic. lib. 5. collectaneo ad legem si patrem numero* 10. & Sanchez *de mat. libro 6. disputation.* 39. *numero sext.* qui propterea aiunt, quod si filius nolit alimenta, sed magis eligat, seu velit quaerere aliquod honestum vitae genus, non debet à patre impediri, nisi quatenus filij opera indigeret; nam liber homo seruilis conditionis esse non debet *lege secund. ff. si quis à parentib. fuer. manumiss.* quod latiùs exemplis comprobat Pinellus, addens hoc esse vtile filiis, qui volunt Africam, vel indies petere, ne à patre absque causa retrahi possint. 682

Dixi vero in propositione communis sententiae, attento iure communi; nam iure particulari alicuius Regni, prouinciae, vel ciuitatis potest aliter esse dispositum, sic Molfesius *dict. quaestione secund. numero* 12. (quod etiam notat Paschalis *dict. capite terr. numero* 89.) ait iuxta ius consuetudinarium Neapolis esse in electione filiorum, etiam si nulla adsit iusta causa, vt petant alimenta extra domum patris; & etiam esse in electione patris, vt praestare possit filiis alimenta extra suam domum, eo quod vtrisque consuetudines Neapolitanae dederint electionem quoad hoc. Addit autem *numero vigesimo* praedictam consuetudinem non habere locum, quando pater esset infirmus, vel haberet aliam vrgentem necessitatem: nam tunc, inquit cum aliis, non praestantur filio alimenta extra domum patris: quia haec esset iusta causa denegandi alimenta, cum sit deserere patrem, & nolle eum protegere in sua necessitate: & quia alioqui talis consuetudo esset plus iniusta, & iniqua, quam alia lex mundi, cum tolleret ea, quae tam firma, & pia ratione iura communia statuerunt: imo natura ipsa nos docuit, vt est reuerentia erga parentes, ac eorum defensio. 683

646 Ad cognoscendum autem, an pater possit se ipsum alere,& filium, attendi debent redditus bonorum, non quantitas patrimonij, vt Crauetta *cons.* 199.*n.*11. Benintendus *d. decis.* 2.*num.*5. Surdus *d.q.* 8.*numer.* 10.*post Alciatum in tract. de præsumpt. reg.* 1.*præsump.* 52 *n.* 4.& idem Surd.*tit* 4 *quæst.* 9.*num.* 9. cum alimenta sint præstanda de lucro, non de capitali *l.* 1.§ 1.*ff vbi pupillus edu. deb.* de quo *infra capit.* 53.& *supra* etiam aliquid dictum est, & oportebit quo ad forum exterius constare patrem habere bos redditus sufficientes tempore litis contestatæ, vel tempore sententiæ minimeque sufficeret probare, quod aliquando habebat capitale, ex quo lucrabatur, vt Surdus *dict. q.* 8.*num.* 9.& 10. eo quia inquit,& si in rebus particularibus præsumatur de præterito in præsens, *l. siue possidetis*, *Cod. de prob.* Hoc tamen non procedit in re vniuersali, vt est peculium; vel capitale secundum Bartholum *in l. confirmation. ff. de confirm. tuto.* & Alexandrum *cons.* 47.*numero* 14.*volum.* 1.

647 Putat vero Surdus *numer.* 12.& *sequent.* ad patrem spectare onus probandi, quod redditus non sufficiant pro alendo se,& filium, tum quia filius habet pro se regulam,& res est certa pro eo, qui habet regulam, Decius *in l. iubere cauere num.* 1.*ff. de iurisd. omn. iudic.* & Beccius *cons.* 1.*num.* 16 tum quia vbi paupertas ab aliquo allegatur, est per illum probanda iuxta Glossam *in l. si vero § qui pro rei qualitate*, Versic. *dubitetur*, *ff qui satisd. cogan.*& ita etiam censuit Rota Roman. *in Vixbonensi matrimonij* 1.*Iulij* 1624.*coram Pironano*, quam refert, & sequitur Ferentillus *in annotat. ad decision.* 707. *Buratti numero* 10. de quo etiam *infra numero* 1046.

Sed quid si pater malè vtitur suis bonis, illa prodige dissipando, vel malè administrando, vt sit periculum ne possint, eo ad inopiam redacto, filij alimentari, an iidem filij possint per iudicem cogere patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quod illis sufficiat pro alimentis; quæstionem hanc pertractat Ioannes Campegius *de dote p.* 3.*qu* 43.vbi agit, an mortua matre filius patrem prodigum, aut alio modo dissipantem bona dotalia matris defunctæ possit cogere per officium iudicis restituere sibi dotem maternam, vt salua sit; sicut posset dotem repetere in tali casu mater ipsa, si viueret; pro cuius quæstionis resolutione affert Campegius varias responsiones, & sententias Iurisperitorũ, de qua re agemus, cum de dote, Deo dante. In præsenti asserendum quod, & quando pater prodigè dissipat bona propria, estque pronunciatus prodigus, vel dissipat eadem propria bona malè ea administrando, etiam sine dolo,& fraude, potest filius facere cogi patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quod alimentari possit, ne alias dissipando,& pater, & filij alimentis fraudentur; Ita Campegius *d.q.* 4. post Baldum *in l.* 2.*Cod. si quid in fraud.* non enim culpa solius patris priuari debent filij iure suo, vt ab eo alimententur; sed illud ius debet illi conseruari saluum, cum id fieri potest: de qua re latius *infra c.* 13.*à n.* 836.

Ita etiam si pater dissiparet abusu prodigalitatis, vel malè administrando dotem maternam ea defuncta, vt Ius suum saluum habeat; Ita Bartholus, Baldus, & alij Iurisperiti, quos *dict. qu.* 43.refert, & sequitur Campegius *per textum in l. Imperator, ff. ad Trebell.* & *in l.* 3. *Cod. de sent. pass* nec in tali casu sufficere, quod pater suspectus de mala administratione compellatur officio iudicis satisdare filio de rebus suis conseruandis, & restituendis contra Imolam *in l. si constante, ff. solut. matrimon.* tradit idem Campegius *allegata q.* 43 *fine*, respondens eidem Imolæ, filium non teneri se committere fragilitati cautionis *l. qui ita* 1 § 1.*ff. ad Trebell.* quod si dos consistat in fundo, probabile etiam est, quod cogi possit pater dissipans, vel male administrans, cogi, inquam, restituere fundum dotalem filiis, sicuti cogi potest restituere matri viuenti *per d. l. si constante*, eo quod priuilegium dotis trãsit ad filios eiusdem matrimonij iuxta eundẽ Barthol. *ibid.*& hoc vt probabile videtur approbare Campegius *d.q.* 43.*initio.* idem tamen Bartholus *in l. lis nulla*, *ff. de iudiciis* à Campegio adductus asserens *d. l. si constante* habere locum solum in muliere constãte matrimonio, distinguit nempe, quod si pater dissipat prodigè abutendo, tunc debere ei constitui curatorem; si verò vtitur malè, quia vendit fundum dotalem, tunc aut filios non posse agere, sed patre mortuo poterunt illam rem dotalem vindicare, *per textum in l.* 5.*Cod. de bonis mater*,& cum eodem Bartholo videtur transire Campegius *ad quæst.* 44.

§. II.

Ex quibus causis pater possit filios exhæredare, possit eis etiam denegare dotem, & alimenta, etiam ad vitæ sustentationem præcisè necessaria

DVbium secundum. An ex quibus causis filius, vel filia iure ciuili possit exhæredari,& legitima priuari; possit etiam à parentibus priuari alimentis vitæ simpliciter necessariis, quæ aliundè filius ingratus non habeat.

Certum est,& conueniunt Doctores, patrem ex quibus causis potest filios exhæredare, posse etiam eis ali- 648
menta,& dotem denegare. Ita Couarruuias *de sponf. p.* 2.*cap.* 8.§.6.*n.* 17. Corduba à Lara *in l. si quis à liber.* §. *idem index n.* 1.*ff. de liber. agnosc.* Ludouicus Molina *de primog. lib.* 2.*c.* 16.*num.* 1. Spino *in Speculo testam. Gloss.* 20.*n.* 66. Peregrin. *de fideicomm. ar.* 36.*n.* 545. Surdus *de aliment. tit.* 7.*q.* 1.*n* 1.& *sequen.*& & *q.* 4 *n.* 5. Guttierez *de matrimon. cap.* 80.*n.* 3. Molfesius *ad cons. Neap. tom.* 1. *p.* 5.*n.* 2. & *seq* Ant. Gomez *var. tom.* 1.*c.* 11.*n.* 13. Molina *de iust. tom.* 1.*disp.* 168.*fine*, & *disp.* 576.§. ex quibus causis,& *tom.* 3.*disp.* 616.*n.* 13. Sanchez *de matr. lib.* 4. *disp.* 26.*n.* 2. Megala *p.* 2.*lib.* 1.*cap.* 53.*q.* 1.*n.* 40 & 53.& Rebellus *de oblig. iust. p.* 2.*lib.* 2.*qu.* 14.*n.* 3 a. ego ipse *in tract. de contract. matr. cap.* 11.*n.* 138.& cæteri Doctores communiter, quos præallegati Iurisperiti latè referunt, & colligitur *in d.* §. *idem iudex l. si quis à liber. ff. de liber. agnosc.* vbi dicitur patrem posse denegare alimenta filio ingrato, qui tum detulisset; ex hoc enim textu Glossa *ibid.*& præallegati Iurisperiti,& alij constituere illam regulam generalem, quod de iure ciuili pater ex illis causis potest filio alimenta negare, ex quibus potest eum exhæredare. Ad patrem vero qui denegat alimenta spectat onus probandi filium fuisse ingratum,& ingratitudinis causam, cum id sit suæ intentionis fundamentum; vt in terminis Corduba *in dict.* §. *idem index numero* 1.*fine*, & Surdus *dict. quæst.* 1.*numero* 20. *cum sequent.*

Difficultas ergo est an in eisdem casibus, in quibus 649
pater potest filium, aut filiam exhæredare, possit etiam alimenta ad vitæ sustentationem simpliciter necessaria eis aliundè non habentibus denegare; an vero solum pinguiora, & quæ excedunt necessariam vitæ sustentationem: necessaria posse patrem in vita denegare filiis, quos exhæredare potest, videntur tenere Corduba *d.* §. *idem Iudex num.* 2. Surdus *d. tit.* 7.*citat. quæst.* 1.*num.* 21 & *q.* 2.*num.* 6.& 7. Nauarrus *in summa capit.* 14.*numer.* 17. Gaspar Antonius Thesaurus *quæst. for. lib.* 1.*qu.* 80. *num.* 3.& Doctores *supra numer.* 125. allegati. Idem videntur sentire Spino, Gomez, Gutierez, & ferè omnes Iurisperiti ab ipsis, & à Corduba, Couarruuia, & Ludouico Molina *locis allegatis* relati, qui absolutè,& sine vlla distinctione affirmant, ex quibus causis pater potest exhæredare filios, eosdem posse priuare alimentis,& sic videntur loqui de quibuscumque alimentis, etiam ad sustentandã vitam necessariis: hoc idem sentire videtur

Bartholus

Bartholus *in l. Diuus, ff. ad l. Pompeiam, ff. de parricid.* vbi enim negare alimenta sit negare, *l. necare, ff. de liber. agnosc.* infert quod pater non punitur pœna parricidij, quando occidit filium, qui causam aliquam commisit ex iis, quæ sufficiunt ad exhæredationem; & si hoc non admisit Surdus *d. q. 1. num. 2.* Huius sententiæ ea ratio esse potest; quod ingratitudo est ventus vrens, (vt ait D. Bernardus) siccans fontem pietatis, & tollens naturale debitum in parentibus erga liberos, & è contra iuxta notata *supra n. 121. fin.* & tradita à Surdo *d. q. 2. n. 11.* Hanc sententiam etiam Sanchez, vbi *supra* putat probabilem.

650 At his non obstantibus dicendum ex prædictis causis ad exhæredationem sufficientibus, parentes posse quidē filiis ingratis negare alimenta ordinaria, & pinguiora, non autem regulariter loquendo alimenta ad vitæ sustentationem necessaria, dum ipsis non suppetunt aliunde, ita ex Doctoribus *supra num. 648.* relatis. Couarruuias *d. n. 17.* Ludouicus Molina *dict. c. 16. n. 3. initio*, Gutierez *d. c. 80. n. 4.* Peregrin. *d. art. 36. n. 145.* Versic. *sed contra*, Surdus *d. q. 1. in fin.* Molfesius *d. qu. 12. n. 2. & 3.* Sanchez *d. disp. 26. citato num. fin.* Molina *de instit. omnib. locis d. num. 648. citat.* Megala *dict. q. 1. citato n. 40.* Azor. *p. 2. lib. 2. c. 3. q. 6. fin.* Fragosus *de Republica Christiana §. 1. disp. 4. n. 295.* ego ipse cum nonnullis aliis *in præallegato tract. de contractu matrim. c. 11. n. 141.* & alij Doctores a me *supr. hoc opere n. 123.* allegati. Probatur, quia alimenta vitæ simpliciter necessaria a parentibus debentur filiis de iure diuino naturali, & è contra, quod ius naturale non potest tolli per legem humanam. Quare ius ciuile, dum propter aliqua delicta concedit parentes posse filiis denegare alimenta, ne contineat iniquitatem, intelligendum est de alimentis pinguioribus secundum personarum qualitatem, & soluentis facultatem. Præterea iisdem filiis delinquentibus videtur subueniendum in simpliciter necessariis, vt detur eis occasio se pœnitendi; & quidquid sit de rigore iuris, tamen ex æquitate esse subministranda alimenta, sine quibus filius, & filia ingrati, & delinquentes fame perirent; & quoad hoc filium, vel filiam exhæredatos, si non habēāt aliunde, posse implorare iudicis officium tradunt Gasp. Anton. Thesaurus *d. q. 70. num. 12. & 25. fin.* Ludouicus Molina *d. cap. 16. n. 15.* & Alter Molina *d. disp. 616. num. 13.* qui propterea aiunt filiæ ex eo, quod in corpus suum peccauerit, vel absque consensu patris nupserit exhæredatæ dandā esse dotem in quantitate necessaria ad vitam sustentandam quando aliundè non habet; quod tradidere etiam Couarruuias. & Sanchez *loc. cit.* & in facti contingentia ita iudicasse suum senatum testatur *loco citato* Thesaurus.

651 Dixi, *non autem regulariter loquendo*, quia si causa exhæredationis seu ingratitudinis eius foret qualitatis, vt ex ea filius, aut filia ad mortem damnari possit, eo casu etiam alimentis vitæ simpliciter necessariis a patre viuente priuari posse tradunt Couarruuias *d. n. 17.* Ludouicus Molina *d. cap. 16. numer. 3. circa finem*, & videtur certum apud omnes Doctores, tunc enim cessat illa obligatio iuris naturalis, ex eo enim quod filius potest vita priuari, potest etiam alimentis, quibus vita conseruatur, & ad id faciunt tradita *supra numero 121.*

652 Ex quibus infertur hæredem patris etiam extraneum non teneri filio à patre viuente iustè exhæredato præbere alimenta, nisi in ea quantitate ad quam tenebatur pater, scilicet in quantitate tantum necessaria ad vitæ sustentationem, & omnino etiam ab his prætendi exemptum esse hæredem, si pater viuens filium exhæredauit, & priuauit quibuscumque alimentis ob causam ingratitudinis, ob quam filius veniebat vltimo supplicio puniendus: idque persistendo in iure communi: ad hæredem enim descendit tantum ea obligatio, qua pater viuens tenebatur, vt *supra suo loco* probatum est, & quod filio iustè à patre exhæredato hæres scriptus non teneatur alimenta, nec quidquam aliud præstare, tradit Glossa *in §. si igitur*, verbo *habere, Auth. vt cum de appellat. cognoscitur.*

Causæ autem ob quas filius, vel filia à parentibus possunt exhæredari exprimuntur *in § causas dict. Auth. vt cum de appellat. cognoscitur*, de quibus Couarruuias *in cap. Raynutius in principio n. 9. & sequent.* Molina *de iustitia d. disput. 176.* Gomez *var. tom. 1. c. 11.* Molfesius *dict. q. 12. num. 7.* & alij à me *in tract. matr. dict. cap. 11. num. 364.* relati. An vero ob alias causas *in d. §. causas non expressas*, illis similes, vel grauiores possit filius, vel filia exhæredari latè explicaui *eodem numero 164. & duobus sequentib.* & posse sustinent magis communiter Doctores à me ibidem relati, & alij, quos latè refert, & sequitur Surdus *de alimentis titul. 7. citat. quæstione 3. numero 5.* 653

§. III.

Vtrum filiis familias masculis, & fœminis minoribus 25. annis nubentibus contra voluntatem parentum, ipsi possint illis denegare alimenta.

DVbium tertium. An filiis contra parentum volun- 654
tatem nubentibus ipsi possint illis alimenta negare; enim *d. §. causas Auth. vt cum de appellatione cognoscitur*, inter alias causas exhæredationis enumeratur hæc scilicet, *si alicui ex parentibus volenti filiæ suæ, vel nepti maritum dare, & dotem secundum vires substantiæ suæ pro ea præstare, illa non consenserit, sed luxuriosam degere vitam elegerit; si verò vsque ad 25. annorum ætatem peruenerit, & parentes distulerint eam marito copulare, & forsitan ex hoc contigerit in suum corpus peccare, aut sine consensu parentū marito se libero tamen coniungere; hoc ad ingratitudinem filiæ nolumus imputari; quia non sua culpa, sed parentum commisisse cognoscitur*: Cum inquam filia minor 25. annis nubens contra parentum voluntatem, aut sine eorum consensu possit à parentibus exhæredari, argumento à contrario sensu ex dictis verbis sumpto, videtur absolutè asserendum etiam ab iisdem parentibus priuari posse dote, & alimentis iuxta doctrinam communem, *n. 648.* tradita quod ex iisdem causis parentes possunt filiis denegare dotem, & alimenta, ex quibus possunt illos exhæredare.

Cæterum de hac re, an tum filia familias non exce- 655
dens 25. annum, ex eo solum quod sine consensu parentum volentium eam marito digno cum competenti dote copulare, nubat domini libero; tum filius familias sine consensu patris nubens, possint tam iure Cæsareo, quam Canonico exhæredari, & dote, & alimentis priuari, latissimè egi *in tract. de contract. matrim. cap. 11. à n. 157. ad 226.* vbi etiam latè, an leges, & statuta de priuandis legitima, dote, & alimentis filiabus familias, quę intra 25. annum absque legitima causa sine parentum consensu, nubunt, valeant. Ne igitur *ibi* latè tradita hic omnino rescribens inutiliter augeam hoc volumen supersedeo prolixæ tractationi, quam *ibidem* lector videre poterit, & solum nonnulla ex *ibi* traditis frequentius à Doctoribus admissa summatiè notabo.

Primò igitur valdè probabile est, neque filium fami- 656
lias, neque filiam familias intra 25. annum contra parentum voluntatem nubentem posse exhæredari, etiam iure Cæsareo attento, dummodo filia turpiter, & obscenè non viuat: idque etiam si filia personæ indignæ, liberæ tamen nupserit; id pluribus allegatis Doctoribus dixi *d. cap. 11. num. 157. & num. 162.* eo quod *in d. §. causas Auth. vt cum de appellat. cognoscitur*, hoc non contineatur inter causas ingratitudinis (quæ omnes ibi enumerātur) ob quas parentes possunt exhæredare filios. Argumentum

mentum enim à contrario sensu, ex verbis illis *Auth. n.* 654. adductis ibi *sine consensu parentum*, &c. & *ex auth. sed si post de inofficioso testam.* Ibi *vel sine consensu suo marito se libero tamen copulauerit* desumptum habere locum, vbi dicta filia minor inuitis parentibus mancipio nuberet, secus si viro indigno liberos, & honestè viuat. Legem etiam 3. §. *emancipatus*, *ff. de bonorum possessione* permittentem exhæredari filium sine parentum consensu ducentem mulierem ignominiosam, & si quæ aliæ similes leges, vel dispositiones iuris ciuilis permittentes exhæredationem filiorum, vel filiarum dignis, vel indignis personis contra parentum voluntatem nubentium correctas esse *in dict. §. causas*, tradunt Glossa *in dict. §. emancipatus*, & alij Doctores à me *d. num.* 157. allegati. Hoc autem supposito, etiam iure ciuili attento filia familias inuito patre nubens viro indigno non poterit priuari dote, & alimentis iuxta à me tradita *d. capit.* 11. *numer.* 197. & si potuit minor dos iuxta qualitatem, & conditionem mariti diminuta, vt *eodem numero* 197. *& numero* 204 notaui, & tradunt Doctores *ibid.* citati; licet cum aliis contrarium doceat Fragosus *de Republ. Chr. p.* 1. *disp.* 4. *n.* 283. *ad* 287.

657 Secundo longè probabilius est filiam familias nubentem viro digno contra patris voluntatem iure ciuili attento, & multo magis iure Canonico inspecto non posse exhæredari, & consequenter nec dote, nec alimentis congruis priuari: id tradidi *d. cap* 11. *n.* 159. & 161. 162. & 191. & tradunt Doctores innumeri iisdem numeris relati, & hoc idem tradit Fragosus *d. disp.* 4. *numer.* 287. *inspecto iure communi ciuili* aiens secus esse de iure Lusitano. Fundamentum præcipuum est tum quia filia sic nubens nil nocet parentibus, vel familiæ, tum quia quod pater facere tenebatur, ipsa vtiliter fecit, & sic non infert per tale matrimonium parentibus grauem iniuriā, grauemve ingratitudinis causam, ob quam mereatur exhæredari, vel dote, aut alimentis priuari, & licet aliqui Doctores *dict. cap.* 11. *numer.* 192. & 202. allegati velint in hoc casu, etiam iure Canonico attento patrem non teneri dotare huiusmodi filiam, si ipsa sit diues, & dotem possit soluere, ego tamen *n.* 193. contrarium sentio, asseroque filiam sic nuptam digno esse à patre dotandam, licet sit diues propter rationes, quas ibidem adduco.

658 Et non solum quando ea legitima causa filia familias inuito patre viro digno nupsit, sed etiam, quando absque iusta id fecerit; patrem adhuc teneri illam dotare, & consequenter etiam alere, si aliundè non habeat alimenta, tradunt magis communiter Doctores à me *d. c.* 11. *n.* 201. & 202. allegati asserentes non valere leges ciuiles, & statuta de priuandis legitima, aut dote, vel alimentis filiabus intra 25. annum sine patris consensu nubentibus, dummodo nubant digno viro, & si absque iusta causa id faciant. Dicunt tamen aliqui *ibidem numero* 202. allegati, etiam iure Canonico attento hanc filiam quæ sine iusta causa inuito patre nupsit digno non teneri patrem dotare, si ea diues sit.

659 Imo etiam si filia minor 25. annis contra patris voluntatem nubit absque causa iusta indigno cum dedecore familiæ, adhuc patrem, saltem iure Canonico attento teneri illam alere, & dotare, docuerunt plures Doctores *dict. cap.* 11. *num.* 203. à me allegati, & si nonnulli *ibidem num.* 204. relati addant in hoc casu dotem, & alimenta non teneri patrem dare in ea quantitate, qua teneretur dare, si digno nupsisset; sed in minori, attenta qualitate viri, & eius indignitate. Fragosus etiā *d. disp.* 4. *n.* 195. asserit tali filiæ deberi alimenta, sed tamen solum ad vitam sustentandam præcisè necessaria, cum priuatio horum alimentorum adæquet capitalem pœnam: neque etiam patrem huius filiæ teneri dotem dare, si haberet aliundè bona, ex quibus se alere, & dotare posset, docent alij eodem *capit.* 11. *numer.* 205. relati.

660 Licet etiam iuxta multorum sententiam sit probabile leges ciuiles communes, & municipales, quæ filias minores 25. annis, parentibus inuitis nubentes siue digno, siue indigno viro priuant legitima, esse iustas, & validas, etiam iure Canonico attento, vt dixi *dicto tract. de contractu matrimon. eodem cap.* 11. *num.* 208. *& sequ.* nihilominus si tam filia, quam maritus essent pauperes carentes omnino bonis, quibus se alere possent, & etiam honesto, & minimè indecenti labore, de iisdem alimentis sibi prouidere non possent, tunc pater teneretur, & cogi posset saltem iudicis officio implorato ad subministranda filiæ alimenta ad vitæ sustentationem necessaria iuxta tradita *hoc capit. supra numero* 650. *& in tractatu prædicto de contractu matrim. allegato cap.* 11. *n.* 142. 141. & 123. & Doctores *ibidem* allegatos.

661 Porrò quod de filia familias minori dictum est, dicendum de filiosfamilias inuitis parentibus ducente vxorem dignam; Huic enim tenetur pater præbere alimenta, si aliundè non habeat, etiam iure ciuili, supposita sententia quod non possit ob eam causam exhæredari, vt tradunt Doctores allegati *d. cap.* 11. *numer.* 152. & *numer.* 101 & ita etiam in terminis Sanchez *de matr. lib.* 4. *disp.* 26 *num.* 10. & Guttierez *eod. tractat. capit.* 70. *numero* 13. Versic. *Quarta concl.* & alij Doctores *supra hoc capite numero* 47. relati.

662 Item etiam si filius familias absque consensu patris duceret vxorem indignam, & ignominiosam probabile est patrem teneri illi præbere alimenta ordinaria, si aliunde non habeat, cum hac de causa non possit iure ciuili exhæredari iuxta sententiam, & Doctores, de quibus *in d. capit.* 11. *num.* 152. Alimenta autem vitæ necessaria tali filio aliundè non habenti patrem solum propter æquitatem naturalem, ne fame pereat, teneri præbere constat ex traditis *supra num.* 650. & ex Doctoribus *ibidem* allegatis, & in his terminis post alios tradunt Sanchez *dict. disput.* 26. *num.* 19. & Guttierez *dict. num.* 13. Versic. 3. *conclusio.*

663 Quin etiam non solum tali filio eo inuito ducenti vxorem tenetur pater præstare alimenta, sed etiam eius vxori, si pauperes sint, & aliundè non habeant, vt Sanchez *d. disp.* 26. *num.* 10. & Gutierrez *d. cap.* 80. *numero* 13. Versic. *Quinta conclusio*; & alij Doctores communiter *suprà num.* 95. & 97. allegati. Idque propter rationem *num.* 95. adductam; idque procedit (licèt secùs senserint Ludouic. Lopez 1. *part. instruct. cap.* 294. §. *sequitur*, & alia quæstio, *fine*, *in* 2. *edit.* Couarruu. *de spons. p.* 2. *cap.* 8. §. 6. *num.* 5. Versic. 3. Surd. *de alimentis tit.* 1. *quæst.* 38. *num.* 35. & Ioann. Lupi *de illegitimis comm.* 2. §. 1. *num.* 25.) etiam si filius indignam vxorem duxerit. Ita in terminis Sanchez, & Gutierrez *locis citat.* & idem sentire videntur plures Doctores ex relatis *suprà num.* 97. dum absolutè asserunt Patrem teneri alere vxorem, quam filius eodem Patre contradicente indotatam duxerit, quando non habent, vnde se alant. Et confirmat Sanchez, quia filius ob hanc causam non potest exhæredari, vt dictum *suprà numero* 672. & consequenter etiam nec alimentis saltem vitæ necessariis priuari; imò nec conuenientibus iuxta statum, tenuioribus verò habita ratione indignitatis vxoris.

664 Plura de hac materia an, & quo iure, quáve ratione filij fam. ratione matrimonij siue digni, siue indigni absque consilio parentum vel eis inuitis contracti priuari possint legitima, dote, & alimentis; videantur *in d. tractatu de contractu matrimonij allegato cap.* 11. *à dicto num.* 157. *ad* 225. vbi *num.* 167. explicat, quis sit coniux indignus, vel dignus.

665 Vtrum verò filia minor 25. annis, quæ in corpus suum peccauerit viuendo luxuriosè possit à parentibus alimentis priuari; Dicendum posse, stantibus omnibus conditionibus requisitis, vt possit exhæredari. Vt Doctores communiter, quos refert, & sequitur Surdus

dus *de alimentis ti. 7. quæst. 4. num. 1. & 5.* An vero & quando possit exhæredari latè tradidi *in supradict. tractatu de contractu matrimonij estate capite 12. à num. 525 ad 156.* & multa etiam tradit Surdus *d. q. 4.* ac Megala *p. 2. lib. 2. c. 23. qu. 1.* Intelligendum autem de alimentis pinguioribus non de alimentis ad vitæ sustentationem simpliciter necessariis; hæc enim eidem filiæ non perseueranti in luxuriosa vita, & aliundè non habenti, forene præstanda per tradita *supra numero 650.*

665 Quoties verò pater, vult filium, aut filiam ab alimentis excludere, tenetur probare causam indignitatis, cũ id sit eius intentionis fundamentum, vt Cord. à Lara *loco sup. n. 648 alleg.* & aliis relatis Surd. *de alim. tit. 7. q. 1. n. 16 & 17.* & Molfesius *ad consuet. Neap. tom. 1 p. 5. q. 12. n. 24*

§. IV.

Si filius legitimam portionem in tot bonis sibi à patre assignatam, vel bona (quorum fructibus se alere poterat) nomine alimentorum ab eodem patre sibi data consumpserit; An pater eidem de nouo teneatur alimenta præstare.

DVbium quartum. Si pater filio pro alimentis totius vitæ legitimam in tot bonis dederit, vel assignauerit fundum, cuius fructus possint sufficere ad alimenta integra; & filius bona illa, seu fundum assignatum dissipauit, & ad paupertatem redactus est; an eidem filio dissipatori pater teneatur de nouo præstare alimenta. De hoc dubio valde controuerso latè agunt Vasquius *in q. Illustr. cap. 53. num. 14* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis § idem Iudex à num 9. ad 37.* Menochius *de arbitrar. casu 182.* Surdus *de aliment. tit. 7 q. 5.* & alij, qui *infra* enarrantur, & si non tam ampla. Difficultas autẽ potest esse, vtrum teneatur pater de nouo tali filio præbere alimenta pinguiora, & statui congrua; an vero tantum necessaria ad vitæ sustentationem, ne fame pereat.

666 Aliqui (& sit prima sententia) absolutè affirmant, filio, qui portionem bonorum sibi à patre pro alimentis assignatam dolo, & sua culpa, puta cum scortis, vel ludẽdo, aut late viuendo malè consumpsit, & prodegit, & ad necessitatem redactus est, patrem non teneri iterum dare alimenta; ita Vasqui. *loco cit.* Cord. *d. §. idem Iudex n. 29. & sequen.* Menochius *dict. casu 182. n. 53. & de præsumpt. lib. 4 præsumpt. 191. num. 9.* Peregrin *de fideicom. art. 41. num. 83.* Surdus *d q. 5. num. 11.* Ioannes Baptista de Barbosis *de fideicomm. q. 90. num. 101.* & plures alij iurisperiti à Corduba *d §. idem Iudex num. 9.* & Surdo *d. q. 5. numer. & 2.* relati præsertim Baldus *in auth contra rog. item num. 8. Cod. ad Trebell.* & Alexand. *in l. si cum dotem § 1. ff. solut. matrim.* & ad Bartho. *in tract. de alimentis num. 17.* Iason *in l. scimus in prima num. 6. Cod. de inoffic. testament.* & Pontanus *de aliment. cap. 2. numer. 6. fin.* & Ioannes Nicolaus Lucklonis *de illegitimis Clericorum cap. 22. num. 31.* Probatur primo quia alioqui culpa deberet nocere Authori suo contra *cap. ir. culpa sua. de reg. iur. in 6. & leg. quisquis in suo § leg. Cod. de inoffic. testam. & l. 1. ff. de iust. & iure.* Et eadem culpa filij dilapidantis patri innocenti noceret contra *dict. § legis*, & contra omnes leges quæ sunt sub titulo *ne filius pro patre*, & sub tit. *ne vxor pro marito.* & contra legem *non debet alteri ff. de reg. iur.* & contra omne ius naturale, naturalemque rationem dicentem, pœnam debere sequi peccantem; & vnum ex facto alterius non debere lædi *l. 1. Cod. vt nullus ex vicaneis pro alienis* & iniquissimum omnes iudicant ex facto vnius alterum prægrauari *l. ex duobus in fine ff. de negot. gest.* Secundo quia iure cautum est, maleficum, & male merentem alendum non esse, sed egestate debere laborare *l. bona fides ff. depositi.* Scortis autem dare, vel ludendo bona perdere est delictum; quare huic filio culpato victũ non dare, sed permittere, vt manibus, & labore suo sibi victum quærat, vt plures alij culpa carentes faciunt, non erit peccatum, sed potius laudabile; & condignum. Tertio, quia frustra auxilium legis prætextu necessitatis quis implorat, quando in talem necessitatem culpa sua cecidit *l. iam dubitari, ff. de hered. instit.* Ibi *Iam non vt necessarij; sed sua sponte heredes existent. & l. iam dubitari, ff. de vulgari*, ibi, *ius dicentis propositum est, liberos oneribus hereditarius non sponte susceptis liberare*; illi enim imputandum est, qui in talem necessitatem se sponte suo facto coniecit *l. fideiussor. §. si necessaria, ff. qui satis cogant.* cum aliis allegatis per Menochium *de casu 191. numer. 55.* Cõfirmatur hæc sentẽtia primo, quia filio, qui legitimã sibi à patre in tot bonis assignatam dolosè, & sua culpa malè consumpsit, non tenetur pater de nouo legitimã dare, vt cum aliis Menochius *d. casu 182. numer. 56.* & Merlinus *de legit. lib. 2. tit. 2. q. 30. num. 4. & sequent.* Secundo, quia si filia malè sua culpa dotẽ sibi consignatam consumpsit; pater non tenetur iterum illam dotare, vt post alios idem Menoch. *num. 57.* Corduba *d. §. idem Iudex num. 23.* & Fontanella *de pactis nupt. Clausul. 5. Glosa 1. p. 1 num. 72.* Surdus *d. q 5. num. 5.* & Mangilius *de imput. q. 164.* Tertio, quia quando filius fideicommisso grauatus habuit iam legitimam, & trebellianicam, quas sua culpa, & malè vtendo consumpsit, non potest alienare bona fideicommissi, vt alimenta consequatur, vt cum aliis Menochius *de præsumpt. 191. num. 8.* Antipadilla *in auth. res quæ num. 80. Cod. com. de leg.* & Surd. *d. q 5. num 2* Prædictis autem Vasquius, Corduba, & Surdus aiunt non obstare, quod alimenta debeantur iure naturæ, & obligatio naturalis non euanescit propter culpam filij, nam inquiunt, quod ius illud naturale, seu inclinatio naturalis parentum ad alendum filios non inducit obligationem præcisam, & coactam (vt *supra num. 4.* iuxta eosdem Vasquium, & Surdum notatum est) sed obligatio strictè inducta est à iure ciuili, quo iure nullibi, ait Vasquius legi, vt quis suæ obligationi amplius, quam semel satisfacere teneatur; sed imo contrarium eo iure dispositum *l. qui bis ff. de verbor. obligat. l. qui vnum fructum eod. tit. & l. planè §. si eadem res ff. de leg. 1. & tota fere ff. & Cod. de condict. indebit.* Igitur cum Christiana pietas non patiatur, quod quis fame pereat, huic filio sua culpa ad egestatem redacto Surdus *d. 5. num. 11.* & post eum Lucidotus *vbi supra* dicit fore subueniendum per viam, & rationem eleemosynæ, & auxilij gratuiti, à quo non excluditur qui incidit in paupertatem culpa sua, vt per tradita à Menochio *d. casu 191. num. 42. &* nonnullis sequentibus, & Couarruuia *var. lib. 2. cap. 16. num. 9. Vers. contrarium*, & à me etiam *tom. 3. mor. var. tit. 6. num. 47.* Et huiusmodi filio dissipatori in graui necessitate existenti, si emẽdationem à vitiis serio promitteret, Lucidotus dicit, quod iudex cogere debet patrem, vel eius hæredem ad nouã præstationem alimentorum simpliciter vitæ sustentandæ necessariorum.

Ex quibus *vltimo loco* adductis constat, Vasquium, 667
Cordubã, & Surdum, patrem filio, qui dolo, sua culpa consumpsit portionem legitimam, aut alia bona sibi assignata, ex quorum fructibus congrua alimenta habere poterat, non teneri præstare, neque etiam alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria, nisi forte titulo eleemosynæ, & gratuiti auxilij

Item iuxta eosdem Vasquium, & Cordubam non te- 668
netur pater alere talem filium, licet culpa non fuerit ordinata ad id, vt postea à patre aleretur ad quod etiam faciunt tradita: & Doctores relati à Menochio *d. casu 191. n. 45. cum plurib. sequen. & n. 59 & 60* & à Merlino *d. q 30. n. 8.*

Item iuxta Vasquium non teneretur pater de nouo 669
alimen

alimenta præbere filio, qui bona assignata quibus poterat viuere, ex culpa leui, vel etiam casu fortuito dissipauerit, vel perdiderit: vult enim quod vbi semel pater alimenta sufficientia pro tota vita filio dedit, non teneatur de nouo alia date vllo in casu. Corduba tamen *in dict. cap. si quis à liberis, §. idem rescripsit numer.* 100. sentit fratrem teneri dare alimenta fratri, qui portionem sibi assignatam sine dolo, sed tantum animi leuitate, & calore iuuenili dissipauerit dando scortis, & cætera, vt *supra n.* 524. notatum est.

670 Alij è contra (& sit seruanda sententia) asseruerunt, filio, qui portionem bonorum (qua poterat viuere) assignatam à patre pro alimentis dolo, & lata culpa cum scortis, ludendo, vel latè nimis viuendo consumpserit, patrem teneri iterum præstare alimenta, si aliunde non habeat, quo se alat. Ita Iacobus de Arenis *in l. libertus, qui operarum ff. de operis libertorum, & in l. Imperator ff. ad Trebell.* Bald. *in l. si captiui ad finem, Cod. de Episc. & cler. in l. scimus num.* 11. *Cod. de inoffic. testam. & in l.* 1. *§. ius naturale num.* 7. *de iustit. & iur.* Ioannes Sapolla *de collationibus numer.* 100. Osascus *decis.* 124. *n.* 9. *&* 10. Benintendus *decis.* 21. *numer.* 2. Marescot. *var. c.* 83. *numero* 5. Peregrin. *de fide commiss. ar.* 36. *numero* 145. *&* 147. P. Barbos. *ad l.* 1. *p.* 4. *num.* 141. *ff. soluto matrim.* Carpan *ad statuta mediol.* 313. *num.* 5 *&* 36. *& ad stat.* 485. *numero* 67. Giurba *decis.* 5. *num.* 34. Merenda *controu. var. lib.* 4. *cap.* 34. *numer.* 6. & plures alij Iurisperiti à Corduba *dict. §. idem iudex, num* 10. Surdo *d. q.* 5. *num.* 8. Peregrino, Giurba, Osascu, & Carpano *locis allegat.* citat. & ex Theologis Azor. *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. *quæst.* 12. & Megala *loco supr. num.* 526. allegati. Probant plures ex allegatis Doctoribus, tum per *d. l. Imperator*, vbi licet pater dolosè dilapidaret bona fideicommisso subiecta filio, qui in potestate patris esse desijsset, restituenda: filius tamen cui ante tempus fit restitutio, tenetur ex eis patrem alere; tum per *dict. leg. libertus qui operarum*, vbi patrono, qui amisit ius patronatus cogitur libertus alimentorum nomine certam quantitatem præstare: verum *ad dict. l. Imperator*, Corduba *dict. §. idem iudex n.* 32. respondet *ibi* à Papiniano dispositum patrem dilapidatorem à filio alendum propter reuerentiam, quam filius patri debet, vnde non extendendum ad filium dilapidatorem. Surdus verò *dict. quæst. num.* 8. respondet *d. l. non obstare*, quia *ibi* bona erant patris, licet fortè subiecta fideicommisso, cum grauatus fideicommisso pendente conditione dicatur verè dominus per Doctores, quos *ibidem* allegat. Quare suggerit æquitas patrem alendum esse de bonis suis, qui sibi antè diem auferuntur; secus autem in alimentis filio debitis non ex propria, sed paterna bonis; non est autem tanta ratio dandi alimenta de alienis bonis, quanta de propriis. Ad *l. libertus, qui operarum*. Respondet Corduba *n.* 33. non obstare priori sententiæ, quia agit de patrono, cui à liberto semper est honor deferendus *l. liberto, ff. de obsequiis*. Alij ergo, vt Peregrinus, Osascus, & alij apud eundem probant hanc sententiam, quia alimenta à patre filio debentur iure naturali, quod factu patris assignantis bona, & filij consentientis, aut alia ratione tolli non potest, cum iura naturalia immutabilia sint. *§. sed naturalia instit. de iure naturali, & leg. iura sanguinis, ff. de reg. iuris.* Merenda confirmat ex eo, quod æquitati, & charitati nimia aduersetur; parentem commodè, & ex dignitate viuere, libertos autem sæpè quærere, vel vilissimas artes exercere pro resolutione.

Dicendum, primò filio qui dolosè, & culpa sua lata,
671 puta dando scortis, ludendo, & nimis lautè viuendo consumpsit bona nomine alimentorum sibi à patre assignata, quorum fructus sufficiebat ad alimenta, patrem teneri præbere alimenta, quæ pro indigentia, & sustentatione naturæ, & ne fame pereat, sunt necessaria, si aliunde non habeat; ita præter Doctores *num. præcedenti* relatos in his terminis Ludouic. Molina *de primogenit. lib.* 2 *capite* 16. *numero* 24. Alter Molina *de iustit. tom.* 3. *disp.* 616. *num.* 14. Versic. *quod si detur* Merlinus *de legitima lib.* 2. *tit.* 2. *allegat q.* 30. *num.* 2 Fontanella *de pactis nuptial. claus.* 5. *Glossa* 1. *p.* 1. *num.* 76. *&* 77. Cabedo *decis. Portugal.* 148. (vbi ait ita decisum & Senatu Portug.) Gaspard Barzius *de non meliorandis filiabus cap.* 16. *num.* 19. *cum sequent.* Giurba *decis.* 6 *num.* 3. *&* 5. & alij ab iisdem Ludouico Molina, & Barzio, Giurba, & Corduba *in d. §. idem iudex num.* 10. relati. Ratio est, quia cum alimenta filio à patre debeantur iure naturali, & ex charitate sanguinis, & pietatis vinculo, vt *supra num.* 7. *cum sequentibus* probatum est, & sæpius *in præcedentib.* dictum est: ex quacumque causa filius egeat, si aliundè alimenta habere non possit, pater tenetur ei saltem vitæ sustentandæ alimenta simpliciter necessaria præbere; obligatio enim illa naturalis (vt *supra numero* 526. notatum est; & etiam Peregrinus, & Osascus cum aliis *locis supra allegatis* tradunt) non potest tolli ex culpa præterita, si iam emendatus est filius dissipator portionis bonorum assignatæ, & non sit abusurus alimentis, quæ pater de nouo præstat. Neque huic conclusioni obstat argumentum de legitima, & dote, de quo in confirmatione *num.* 676. adducta, vt rectè Peregrinus *d. num.* 146 Fontanella *loco citat.* & plures alij, quos Corduba *d. §. idem iudex num.* 15. *&* 26. allegat. cum valde diuersa sit ratio, & natura legitimæ, & dotis (quatenus excedunt alimenta simpliciter vitæ necessaria) à natura alimentorum, quæ ad vitæ sustentationem sunt simpliciter necessaria; vt latè explicant Peregrin. Corduba, & Fontanella *locis cit.* & præsertim ea est diuersitas, quod alimenta vitæ necessaria debentur filiis iure naturali; legitima autem, & dos debentur iure ciuili. Non obstat etiam tertia confirmatio *d. num.* 676. adducta, præfatos enim filius poterit alienare bona fideicommissi saltem quatenus requiritur pro habendis alimentis vitæ sustentandæ simpliciter necessariis de quo *infra*.

Dicendum secundò, huic filio, quia dolosè, & sua 672
culpa lata malè consumpserit portionem bonorum pro alimentis assignatam, non teneri præbere alimenta pinguiora, scilicet dignitati congruentia Iurisperiti *n.* 676. *& num. præcedenti* relati præsertim Giurba *dict. n.* 5. 10 *&* 11. & etiam relati *numer.* 680 qui dum asserũt filio, qui malè consumpsit legitimam portionem, seu bona pro alimentis assignata, patrem teneri iterum alimenta præbere, si ad inopiam redactus sit, & egeat; non loquuntur de his alimentis statui, ac dignitati condecentibus, sed de iis alimentis, quæ pro indigentia, & sustentatione naturæ sunt necessaria, vt notauit Corduba *in d. §. idem iudex n.* 12. & colligitur ex ratione, quam iidem communiter adducunt; nempè quod alimenta filiis debeantur iure naturæ, quod ex assignatione facta per patrem, & consumptione facta per filium tolli non potest; sicut nec tolli potest lege, aut alia humana constitutione, aut principis viuentis decreto, aut pacto, vel renunciatione, cum his omnibus præualidior sit naturæ lex, vt communiter sentire Doctores, tradunt Ludouicus Molina *dict. lib.* 2. *cap.* 1. *ferè per totum*; & Peregrin. *d. n.* 145. de qua re *infra* Hanc conclusionem communem Iurisperitorum saltem probant tres rationes *supra num.* 676. adductæ, & aliæ, quas Menochius *d. casu* 181. *à num.* 45. *ad* 54. adducit. Aduertit autem Giurba *d. decis.* 6. *n.* 13. *fin.* post M. Antonium Cucchium huiusmodi alimenta, quæ filio prodigo, vel filiæ dissipatori seu dissipatrici legitimæ, vel dotis subministrantur, si pro tota vita vnica præstitutione fuerint data, post mortem non transmitti ad hæredes, sicut transmittitur legitima. Addit idem Giurba *num.* 8. non solum patrem viuentem, sed etiam eius hæredem teneri filio, qui dissipauit legitimam præfata alimenta præstare reprobato Claudio *in tractatu de legitima capite* 8. *numero* 21. affirmante solum patrem viuentem, non hæredem ipsius teneri; quem dicit neque textu, neque ratione id probare.

Diffi

Difficultas est, an si filius bona assignata nomine alimentorum amiserit quidem sua culpa, sed sine dolo, & culpa præmeditata, & ordinata ad casum, vt si casu homicidium commisit, & vt à condemnatione, seu pœna, vel fisci vexatione se redimeret distraxit omnino bona pro alimentis assignata, & ad inopiam, & egestatem redactus sit; neque aliundè habere possit alimenta; an pater tali filio teneatur alimenta dignitati condecentia præbere.

674 Et pro affirmatiua stant Doctores asserentes filio grauato restituere, qui legitimam, & Trebellianicam consumpsit ex culpa ad factum non præmeditata, & in necessitate constitutus est, succurri, vt possit bona fideicommisso supposita alienare, vt se se alat: hi sunt Fulgosius *in auth. res qua Cod. comm. de legatis*, Decius *in capite qua in Ecclesiarum numero 30. in fine de constitution.* Alexander *in leg. si fideiussor, § si necessaria, ff. qui satisd. cog.* & nonnulli alij à Menochio *dict. casu 182. numero 58.* relati. Quorum præcipuum fundamentum est, quod culpa ad casum non ordinata non sit considerabilis, vt Glossa *in capite quia diuersitatem*, verbo, *suspensus de concessione præbendarum*, Augustinus Barbosa *ibidem numero 8.* & elij, quos *dict. casu 182. numero 59.* (vbi latè explicat qua ratione culpa ad casum non ordinata non sit considerabilis, nequoad commodum) refert Menochius; cum ergo in præsenti caso culpa non sit ordinata ad necessitatem, non est considerabilis, atque adeo hæc necessitas iusta censeror, ac illa, quæ ab initio seclusa illa culpa iusta est.

675 At negatiuam partem sustinent Bartholus *in leg. si post dotem §. si post solutum in fine, ff. soluto matrimonio*, Menochius *dict. casu 182. dict. numer. 58. & sequentibus.* Merlinus *d. q. 30. numero 8.* & magis communiter Doctores, quos Menochius refert *eodem casu 182. num. 45.* qui *à dict. num. 45. ad 54.* ad id probandum plures adducit rationes, inter quas illæ, quæ *supra numero 676.* sunt adductæ, & illa quod necessitas est illi imputanda, qui sua culpa in eam incidit *dict. leg. si fideiussor §. necessaris, ff. qui satisd. cogant.* & alijs iuribus a Menochio *numer. 51.* relatis; & tradunt alij Doctores, quos referunt Menochius ibidem, & Merlinus *dict. numer 8.* vbi etiam *numer. 9. fine*, ait hanc sententiam negatiuam tenere plures alios, quos *dict. numer. 30. numer. 5* allegat.

676 Vtrum etiam si filius ex culpa leui tantum bona consumpserit, pater teneatur ei præstare alimenta statui congrua: negat Corduba *in dict. § idem in tex num. 18.* At affirmant Alexander *in l. si cum dotem §. 1. numer. 9. ff. soluto matrimonio*, Baldus *in dict. auth. rogatus num. 8.* Pontanus *loco supra numer. 676. relato.* Menochius *de præsumpt. 191. numero 9.* & alij à Corduba *d. §. idem rescripsit iudex num. 15.* relati. Iacobus de Arena, & alij ex relatis *num. 680.* quatenus affirmant patrem teneri alere filium, qui sine dolo, & lata culpa, bona pro alimentis sibi assignata consumpsit; & idem sentit Surd. *dict. titul. 7. quæstione 15. numero 11.* dum ait fratri, qui animi leuitate, vel iudicij imbecillitate ad inopiam deuenit, fratrem diuitem teneri præstare alimenta, vt *sup. numero 525.* notatum est; & ad id facit *lex 1. ff. de minoribus.* & quia ob leuē culpam non videtur filius priuandus priuilegio iuris, quod habet consequendi alimenta à patre, si aliundè non habeat. Corduba *dict. §. idem iudex numero 16.* ex Alexandro probat ex eo, quod culpa leuis non noceat filio, qui quodammodo viuo patre dominus erat *l. in has ff. de lib. & posthu.* in rebus autem proprijs quis non puoitur *l. etiam §. licet, ff. solut. matrim.*

Cæterum inter omnes Doctores conuenit, si filius
677 citra dolum & culpam, sed casu, & fortuito (puta quia fortè casmate, vel incendio perierunt) bona pro legitima, vel alimentis assignata consumpserit, seu amiserit, patrem teneri ad præbendum ei alimenta condecentia habita ratione bonorum eiusdem patris, & etiam quamuis filius in assignatione legitimæ, vel bonorum alimentoris in posterum habendis à patre renunciasset, ita Corduba *in dict. §. idem iudex numero 14.* Peregrinus *d. art. 36. numero 146.* & alios allegantes. Menochius *dict. casu 182. numero 24.* Merlinus *de legitima lib. 2. titulo 2. dict. quæstione 30. numero 11. & 16.* Mangilius *de imputationibus quæst. 164. numero 4.* Surdus *dict. tit. 7 9. & dict. quæst. 5. & quæst. 15. numero 51.* Stephanus Gratian. *parte 4. capit. 791. numer. 110* Ioannes Nicolaus Locidorus *dict. cap. 22. numer. 32.* Caluinus *de æquitate lib. 3. capite 74.* & non solum Doctorea *supra numero 680.* relati, sed etiam alij Doctores (excepto Valquio *num. 676.* allegati, qui *ibi* loquuntur de filio, qui dolor & sua culpa legitimam portionem, vel alia bona sibi pro alimentis assignata consumpserit; ex quo enim hæc amissio à fortuna prouenit, quæ humano consilio præuideri, & illi prouideri non potest *leg. 2. § si eo tempore ff. de administratione rerum ad ciuit. pertin. & leg. qua fortuitis Codic. de pignorib. acti.* nullo modo potest imputari filio, & propterea non debet idem filius priuari priuilegio iuris consequendi alimenta condecentia, si aliundè non habeat; atque adeo etiam huiusmodi necessitatem prouenientem à fortuna esse iustam alienandi bona feudalia, vel fideicommisso subiecta pro alimentis grauati, vt rem certam statuit cum alijs *loco citato* Menochius; quæ autem dicta sunt de filio, qui consumpsit alimenta à patre sibi data, dicenda sunt etiam quoties alimenta fuerint tradita ab alio, qui debitor esset legitimæ illi, cui tradidit, & consumpsisset, & ad egestatem sua culpa, vel fortuito deuenisset; vt etiam in specie vterque Molina *locis supra 681. citatis.* Item ea, quæ dicta sunt de alimentis à patre, & ab eo, qui legitimæ est debitor traditis, consumptis, dicendum etiam est de dote à patre, vel ab alio legitimæ debitore tradita, quam si mulier consumpserit malè, & sua culpa, erit danda iterum dos, sed non iuxta dignitatem, sed tantum iuxta qualitatem alimentorum, vitæ sustentandæ necessariorum. Vtrum vero etiamsi à fratre, aut ab alio legitimæ uno debitore semel alimenta congrua, & competentia fuerint fratri, vel sorori consignata, & tradita, qui, vel quæ postea malè, & culpabiliter consumpserit, aut casu fortuito amiserit; frater teneatur iterum præstare alimenta: Doctores communiter quos latè refert Ludouicus Molina *de primogen. libro secundo capite 16. numero 26.* conueniunt non teneri iterum præstare, si sua culpa frater alimenta semel percepta à fratre consumpsit, vel amisit, & idem approbant ibidem idem Molina, & alter Molina *de iustitia tom. tert. disputation. 616. numero decimoquarto*, Versiculo *quando dos, vel alimenta*: Si vero fortuito, & casu amiserit; & in hoc casu non teneri amplius alia alimenta præstare, tradidere Baldus *in leg. fine numero 8. Codic. de dotis promission.* Ludouicus Romanus *in Authentica, quod locum numero decimo. Cod. de collat.* & alij plures à Ludouico Molina *dict numero vigesim o sexto initio*, relati loquentes in dote semel à fratre sorori constit. In hoc assignantes differentiam in patrem, & fratrem; & hos Doctores sequitur Molina *de iustitia loco citato* illam afferens rationem, quod frater solùm de iure ciuili tenetur alimenta, & dotē dare fratri, & sorori inopi, quod ius ciuile non est extendendum, vt voluerit fratrem sæpius teneri præstare dotes, & alimenta, quæ non sunt necessaria ad vitę conseruationem. At plures alij Iurisperiti, quos Ludouicus Molina *d. n. 26.* Versic. *sed contrar.* refert, & sequitur, tenent in hoc casu fratrem teneri iterum dotare competenter sororē, sicut & pater dotē congruā tenetur dare iterū filiæ, quę casu fortuito priorē amisit, quia quamuis pater potiori, ratione quā frater teneatur alimēta, & dotē dare fratri, &

forori inopi, vterque tamen id ex iuris communis dispositione facere tenetur, vt *in præcedentibus suo loco*, probatum est; atque adeo si soror dotem, seu alimenta absque culpa amiserit irrecuperabiliter, in fratre idem dicendum est, quod in patre; nec contrarium vllo iure probatur; & ita sentiendum etiam ego puto: in casu vero quo frater, aut soror sua culpa g aui dotem aut alimenta simul à fratre accepta, quæ erant statui congruentia amiserit, seu consumpserit certum puto fratrem non teneri iterum dare alimenta, vel dotem iuxta dignitatem; existimo tamen teneri in foro conscientiæ dare solùm alimenta simpliciter vitæ necessaria iuxta tradita *supra n.516.*

SVMMARIVM
Capitis X I.

Pater an possit negare alimenta filio, qui absque iusta causa non vult cum eo habitare. negatiua: n. 677. affirmatiua, & communis. n.678.

Pater cessante legitima causa non potest cogere filium accipere alimenta extra domum paternam. ibid.

Pater ex vi patriæ potestatis potest cogere filium legitimum, & naturalem, ad habitandum secum. d. n. 678.

Si tamen filius nolit alimenta, & velit el gere aliquod honestum vitæ genus, non debet à patre impediri, nisi quatenus filij opera indigeret. n.692.

Pater volens alimenta à filio cogitur habitare cum eo. n.679.

Filio recedenti à patre cum vxore sine causa nec dos, nec alimenta extra domum sunt prestanda. n. 680.

Filio, qui sine causa à patre recessit, redeunti ad patris domum, pater in futurum tenetur alimenta præstare. num. 681.

Ex consuetudine Neapolitana filius potest petere alimenta, & pater dare filio extra domum paternam. n. 683. limitatur si pater egeret auxilio filij. ibid.

Filius ex legitima causa potest morari extra domum patris, & ibi petere, & consequi alimenta. numero 684

Similiter pater ex iusta causa potest cogere filium accipere alimenta extra domum paternam. numero 685.

Quid si pater culpa filij illum domo eiicit. ibid.

Filio petenti alimenta extra domum patris incumbit onus probandi iustam causam seorsim habitandi. numero 686.

Causa seorsim habitandi an sit iusta committitur arbitrio iudicis n.687.

Causa iusta censetur, patris sæuitia, & lis inter patrem, & filium. num.688. Odium nouercæ. num.682. Ingressus filij, aut patris in monasterium, numer. 690. & 691. Si filius cum patre absque morali periculo offendendi Deum, & impudicitia non possit morari. numero 692, dissipatio bonorum paternorum. numero.

Inter nouercam, & priuignum lex præsumit odium n. 689.

Sententia asserens alimenta debita siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis peti, & accipi posse extra domum illa præstare debentis. numero 694.

Iuxta quam vidua intra annum luctus potest petere alimenta ab hæredibus mariti extra illorum domum, etiamsi nulla subsit causa, ne cum illis moretur. num. 695. item pater cogitur alere filium spurium licet minore in triennio in domo matris, & filiam nuptam in domo generi. ibid.

Limitatur dicta sententia in vxore, quæ sine causa diuertens à marito non est ab eo alenda. numero 696.

Sententia affirmans alimenta semper etiam debita ex sola dispositione testatoris esse præstanda, & accipienda in domo illa præstare debentis, si alimentarius, nullam habeat iustam causam habitandi seorsim. numero 697.

Iuxta quam vidua intra annum luctus ab hæredibus alenda accipere debet alimenta in domo hæredum mariti; & similiter vidua, cui maritus reliquit alimenta, quæ pro tempore absentiæ extra domum hæredum contra eorum voluntatem alimenta petere non potest num.698. idem num.702. & tenetur eisdem hæredibus operari. ibidem, & si non potest commodè, vel honestè habitare cum iisdem hæredibus, tunc in alia domo moranti præstanda sunt, facta diminutione pretij operarum hæredibus debitarum. ibid.

Vidua ex statuto alenda ab hæredibus mariti in eorum domo alimenta accipere debet. n.699.

Fœmina ex statuto per masculos exclusa à masculis, donec nubat in domo masculorum alenda. ibid.

Alimenta vltra dotē sorori ex patris dispositione à fratre præstanda, sunt præstanda in domo fratris. ibidem.

Sententia docens eum, cui alimenta debita sunt ex dispositione legis, ad illa consequenda, debere habitare in domo illi præstare debentis. numero 710.

Alimenta debita nepoti, fratri, & similibus personis aliunde non habitantibus, sunt præstanda in domo alere debentis seclusa causa iusta alibi habitandi.

Alimenta legata, seu debita ex dispositione hominis, seu testatoris iuxta magis communem Doctorum sunt præstanda legatario nolenti, etiam nulla existente causa habitare cum hæredibus testatoris. numero 704.

Iste tamen legatarius non potest petere solutionem pro habitatione, sed cogitur habitare in vna ex domibus testatoris ab hæredibus sibi assignata, si commodè ibi potest habitare. n.705.

Alimentarius legatarius, qui tempore vitæ testatoris solebat morari cū eo, vt ab hæredibus alatur tenetur in domo testatoris cū hæredibus habitare, si commodè potest. num.706.

Qui percipit alimenta ex dispositione testatoris, non tenetur vllas operas hæredi præstare, si testator non iussit alimenta in eius domo præstari; si iussit præstari in domo tenetur præstare officiales, numero 707.

Iudicium Auctoris circa prædictas tres sententias. num. 708.

Vxores, & filii naturales alimenta sibi simpliciter relicta possunt habere extra domum hæredis. ibid.

Si testator in legato alimentorum expressit esse accipienda in domo hæredis, alimentarius ea non potest petere, & consequi extra domum hæredis secluso omni casu seorsim habitandi n.709. imo debet simul comedere. ibid.

Hæres tamen legatario etiam inuito potest alimenta extra domum suam propriam dare. n.710.

Limitatur si adiectio habitandi cum hærede facta esset in fraudem legatarij, quia minor, & infirmus, & possit indigere auxilio hæredis. ibid.

Et hoc casu legatarius volens posset etiam extra domum hæredis eo inuito habitans alimenta consequi. ibid.

Alimentarius grauatus habitare in domo cum hæredibus, non in domo testatoris, sed in domo hæredum propria, etsi diuersa à domo testatoris, cogitur accipere cum ipsis morando. n.711.

Limitatur si testator expresserit legatarium debere ali in domo, quam ipse testator incoluit. ibid.

Et hoc casu si hæredes bona diuidant, legatarius debebit habitare cum cohærede in domo testatoris, aliis cohæredibus conferentibus partē sumptus pro alimentis. ibid.

Onus

Onus legatarij alimentarij cum onere habitandi in domo haeredis intelligitur de primo testatoris haerede, non de secundo, scilicet de haerede haeredis. numero 712.

Appellatione haeredis testoris regulariter veniant omnes in infinitum. ibid.

Vbi testator expressè non dixit legatarium alimentorum debere habitare cum haeredibus, vel cum alio, ex quibus nam verbis, aut modis, vel coniecturis censendus sit voluisse eum debere habitare cum haerede remissiue. num. 713.

Is cui alimenta sunt debita ex legis dispositione, vel ex dispositione testatoris cum onere habitandi in domo haeredis, ex iusta causa extra domum alimenta debentis, & haeredis, potest illa consequi. n. 714.

Huius iusta causae probandae onus incumbit ipsi alimentario. n. 715.

Ea quae sit iusta relinquitur arbitrio iudicis. ibid.

Doctores agentes de huiusmodi iustis causis. n. 716.

Et sunt sauitia haeredum, si iidem haeredes habeant vxores rixosas, lis, & odium inter alimentarium, & haeredem, periculum morale offendendi Deum, & impudicitia; n. 717. & quatuor sequent.

Praedicta causa an probentur sufficienter per famam vicini, & per testes singulares. n. 720.

Iusta causa habitandi extra domum haeredum est, si legatarius habens vxorem, & filios vult cum illis habitare. n. 722.

Non est iusta causa, quando haeredes grauati praestare alimenta in eorum domo, facta diuisione bonorum haereditatis incolunt diuersas domos. numero 723.

Hoc casu, an quilibet haeredum alimenta pro tempore in domo propria praestare possit, vel legatarius debeat habitare cum vno, & alij cogantur conferre partem sumptuum pro alimentis; & debeat habitare cum illo haerede, qui remansit in domo testatoris. ibidem.

Item ex iusta causa non habitandi cum haerede, si absque necessitate velit mutare domum cum incommodo alimentarij. n. 734.

Si etiam testator iussisset alimenta praestari in domo alimentarij, & is absque necessitate mutet domum, in qua haeres cum maiori incommodo praestare deberet alimenta, non tenebitur haeres in posteriori domo praestare. ibid.

Item alimentarius debet habere alimenta extra domum haeredum, quoties non per ipsum, sed per haeredes, vel casum fortuitum stat, quominus possit in domo haeredum habitare. numero 733. numer. 735. & numero 726.

Si alimentarius legatarius statim se offerat paratum ad habitandum cum haeredibus, & ij recusant recipere; alimenta illi praestanda sunt extra domum. numero 725.

Quid si se post aliquod tempus offert, & interpellat haeredes, qui recusent illum recipere in domo; an cogantur haeredes soluere alimenta etiam praeteriti temporis. ibid.

Stante legato alimentorum cum onere, vt legatarius habitet cum filiis, si filii omnes moriantur, an perseueret legatum, & alimenta extra domum debeantur. numero 726.

Item iusta causa non habitandi cum haeredibus est, quoties ex verbis testatoris, vel aliqua coniectura colligitur testatorem voluisse alimenta praestari debere in domo alimentarij, seu in loco tantum domicilij, non in domo haeredis. n. 727.

Alimenta relicta vxori si Mediolani commorabitur, sunt praestanda extra domum haeredum, non tamen extra ciuitatem, seu domicilium haeredis. ibidem.

Alimenta relicta ei, quem sciebat habere vxorem, & filios, sunt quidem praestanda in loco domicilij haeredis, non autem in eius domo. ibid.

Si tempore dispositionis habitatio haeredis, & alimentarij erat separata, nec sine magno incommodo iungi poterat cum habitatione haeredis, alimenta solum in loco domicilij, non in domo haeredis accipienda sunt. ibidem.

Cum debitor alimentorum, & alimentarius habitant diuersas domos, & sunt diuersa domicilia, vbi sint persoluenda alimenta, qui Doctores tractent. numero 728.

Filio, vel filia nequeuntibus educari apud patrem arbitrio iudicis, eligi debet locus, in quo praestanda sint alimenta. n. 729.

Locus electus a patre praeferendus, & patre negligente, vel locum minus decentem eligente, loci educatorij electio facienda à propinquis. ibid.

Alimenta simpliciter relicta haeres non tenetur deferre ad domum, seu domicilium alimentarij, nisi aliter constet de voluntate testatoris; sed sat est, quod se offerat paratum dare illa in domo sua, suoque domicilio. n. 730.

Quando debitor ex contractu, & creditor sunt diuersi domicilij, & fori, debitor non tenetur debitum, seu rem soluendam deferre ad domum creditoris, vbi in contractu non sit deputatus locus solutionis. numero 731.

Pensio soluenda est in loco, in quo fructus beneficij colliguntur. ibid.

Filius tenetur patri soluere alimenta in domicilio patris, & vbi degit. n. 732.

Debitor, qui reuerentiam, & obsequium debet creditori tenetur deferre debitum ad domum creditoris diuersi fori. ibid.

Impensa necessaria ad deferenda alimenta ad domum alimentarij alterius domicilij, & fori ad ipsum alimentarium spectant. n. 733.

Id an sit verum solum in alimentis à testatore taxatis, non vero in alimentis per iudicem taxendis. numero 744.

Onus, seu impensa delationis alimentorum ad domum alimentarij, spectat ad haeredem, quando alioqui legatum redderetur ferè inutile. n. 735.

Alimenta egeno relicta impensis haeredis deferenda sunt ad alimentarium. n. 736.

Haeres tenetur soluere impensam Gabellae pro rebus, quae dantur in alimenta. n. 737.

Haeres, & debitor, qui coepit soluere alimenta, aut debitum in vno loco, cogitur in futurum soluere in eodem loco iuxta communem. numero 739. contrarium. numero 740.

Haeres per consuetudinem videtur quasi contrahere cum legatariis. n. 739.

Consuetudo attenditur, quando agitur de loco, vbi soluendum est. ibid.

Consuetudo declarat contractum. ibid.

Priuilegium, seu ius speciale facilius tollitur, quam ius commune. n. 740.

Qui soluit vnum legatum inutile, non potest cogi ad soluendum alia. ibid.

Qui vnum legatum praestitit ante tempus, non tenetur aliud ante tempus praestare. ibid.

Solutio vnius partis non grauat in solutione alterius. ibidem.

Per vnum actum quis non sibi praeiudicat in sequentibus. ibidem.

Voluntas tacita, quae ex actu colligitur, non debet vltra extendi, quam ex ipso de necessitate infertur. ibidem.

Vbi haeres, & alimentarius sunt eiusdem fori, si in delatione alimentorum non exigitur expensa, vt si pro alimentis debeatur pecunia, est deferenda ad domum alimentarij iuxta communem Doctorum n. 741.

numero sexto. Corduba à Lata *in leg. si quis à liberis in principio numero 9. ff. de liberis agnoscendis*, Ascanius Clem. *de patria potestate eff. decimo septimo numero 32.* Baldus Nouellus *de dote parte septim. privileg. 34. numer. 5.* Pontanus, vterque Molina *locis infra citatis*, Pinellus *in l. 1. parte 1. numero 54. Cod. de bonis mater.* Garzias *de expens. capite 4. numero 20.* Surdus *dict. qu. 14. numero 15. & simul. 7. quæstione 7. numero 2. & 3.* Petrus Barbosa *in leg. 2. in principio numero 27.* Versiculo *adde, & aliam differentiam, & numero 28.* Versiculo *sed verius, ff. soluto matrimonio.* Paschalis *de patria potestate p. 1. cap. 3. numero 73. & sequentib.* Marescotus *var. resol. lib. 2. capite 83. numero 61.* Stephanus Gratianus *discept. for. tom. 3. capite 552. numero 41. & 44.* Ioannes Baptista de Barbobus *de filius famil. quæstione 30. numero 99* Molfesius *dicta quæstione 2. n. 11. & 21* Boerius *decis. 195. numero 5.* Rota Romana *decis. 117. numero 1. post tom. 1. consil. crim. Farinacij, decis. 1194. apud Seraph. num decis. 668. numero 4 part. 4. diuersorum*, & alias sæpè: & plures alij apud præallegatos, & pro hac eadem sententia stant omnes, qui generaliter asserunt alimenta esse præstanda in domo præstare debentis, non extra illius domum, nisi habeat iustam causam seorsim habitandi. Huius communis, & receptæ sententiæ plures assignantur rationes, prima quia parentes domi educant filios, atque eos domi retinent instinctu, & charitate naturali, *leg. si quis à liberis, ff. de liberis agnoscendis, & leg. amissimæ, ff. de excusat. tutorum*; ita Corduba: Secunda, quia eadem ratio, & naturalis coniunctio, quæ arctat patrem ad alendum filium, cogit etiam filium ad morandum cum patre, & in eiusdem domo ad obsequia præstandum propter intimam sanguinis coniunctionem, qua inuicem ligantur pater, & filius, & strictam obligationem filij obsequendi patri, a quo esse accepit, & propter vinculum patriæ potestatis. Hinc tertia ratio, scilicet, quia pater ex vi patriæ potestatis potest filium legitimum, & naturalem (quidquid sit in spurio, quem non habet in potestate) cogere ad habitandum secum; ita Boërius, Baldus Nouellus, Gratianus *locis citatis* Grammaticus *consil. crimi. 33. numero 8.* & alij ex præallegatis. Quarta, quia etsi pater vellet filio præstare alimenta extra domum, nullam habens iustam causam illum eiiciendi domo sua, filius non cogitur illa extra domum eiusdem patris accipere, nec eo inuito potest pater eum domo eiicere, vt *per textum ibi in principio domo eum pepulerit*, tradunt Angelus, Bartholus, Paulus de Castro, Iason. Imola, & alij *in d. l. quidem cum filium 132. ff. de verborum obligatione*, Pinellus, & Paschalis *locis supra allegatis*; idque suadet illa intima sanguinis coniunctio, & naturalis charitas, quæ inter patrem, & filium intercedit; & quia dum pater non præstat alimenta in domo non tractat eum vti filium; ita etiam pater potest eum cogere ad secum habitandum, vt iidem Doctores. Stante ergo obligatione filij non se separandi à patre, sed in eius domo habitandi, & illi obsequia præstandi, si recusat absque legitima causa cohabitare, ob hanc culpam merito pater potest illi denegare alimenta. Quare quamuis alioqui alimenta siue debita ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis ex vi alimentorum essēt præstanda alimentario non cohabitandi cum eo, qui tenetur ad alendum; tamen secus dicendum in patre, auo, & alia persona simili, quæ habet filium, vel nepotem obligatum ad simul habitandum, vt Surdus *dict. quæstione 14. numero 23.* & Gratianus *dict. capite 552. numero 45.* post Ruinum *consil. 45. numero 4. & 8. lib. 2.* vnde prædictis non obstat *dict. lex 4. ff. de aliment. & cibar. leg.* nam loquitur de alimentis legatis, & ex dispositione hominis debitis, non de debitis ex dispositione legis, præsertim à persona, quæ aliundè habet alendum obligatum ad secum habitandum. Prædictis additur alia ratio (de qua Surdus *dict. numer. tertio.*) nempè quia minori impendio alimenta præstantur in domo, quam extra.

Ex dictis infertur etiam patrem, si velit alimenta à filio, 679 cogi habitare cum illo, seclusa legitima causa seorsim habitandi. Ita Pinellus *dict. numero 54.* & Surdus *dict. quæstione 14. numero 31.* & probat tum illa sanguinis coniunctio, & charitas naturalis, qua inuicem ligantur pater, & filius; tum quia quoad obligationem alimentorum pater, & filius iudicantur ad paria; tum ob aliam rationem, de qua infra, scilicet quod qui tenetur ad alendum ex dispositione legis, non cogitur alendo extra domum præstare alimenta.

Infertur etiam si filius recedat à patre cum vxo- 680 re sine causa, nec dotem nurui, nec alimenta ipsi extra domum præstanda; vt Romanus, Imola, & Iason *in dict. lege si eam dotem paragrapho transgrediamur*, Baldus Nouellus *de dote parte 7. priuileg. 34. numero 5.* & Marescottus *dict. capite 83. numer. 62.* Petrus Barbosa *in dict. leg. si eam dotem 1. paragrapho transgrediamur numero 27. initio.* & Stephanus Gratianus *tom. 3. capite 552. numero 49.* Versic. *quamuis contrariam.*

Quoties autem filius, qui sine causa recesserit à 681 patre ad patris domum redeat, pater in futurum præstare debebit alimenta, vt Corduba *loco citato* dicens id tradere Doctores communiter, & ratio est, quia tunc cessat causa, ob quam pater iuste poterat denegare; non tamen tenetur dare præterita.

Circa illud autem quod *numero 678.* dictum est 682 patrem ex vi paternæ potestatis posse cogere filium ad secum habitandum, non est intelligendum, quod pater præcisè, & absolutè possit cogere filium ad cohabitandum, sicut maritus potest cogere vxorem ad secum cohabitandum; (prout voluisse Boëtius, & Baldus Nouellus *locis numero 688. relatis*, videtur sentire Pinellus *vbi supra numero 55.*) sed solum in casu quo vult a patre ali, vt Pinellus *ibidem*, & Paschalis *dict. capite 3. numero 81.* & Augustinus Barbosa *in Codic. lib. 5. collectaneo ad legem si patrem numero 10.* & Sanchez *de mat. libro 6. disputation. 39. numero sext.* qui propterea aiunt, quod si filius nolit alimenta, sed magis eligat, seu velit quærere aliquod honestum vitæ genus, non debet à patre impediri, nisi quatenus filij opera indigeret; nam liber homo seruilis conditionis esse non debet *lege secund. ff. si quis à parentib. fuer. manumiss.* quod latius exemplis comprobat Pinellus, addens hoc esse vtile filiis, qui volunt Africam, vel indies petere, ne à patre absque causa retrahi possint.

Dixi vero in propositione communis sententiæ, attento iure communi; nam iure particulari alicuius 683 Regni, prouinciæ, vel ciuitatis potest aliter esse dispositum, sic Molfesius *dict. quæstione secund. numero 12.* (quod etiam notat Paschalis *dict. capite tert. numero 89.*) ait iuxta ius consuetudinarium Neapolis esse in electione filiorum, etiam si nulla adsit iusta causa, vt petant alimenta extra domum patris; & etiam esse in electione patris, vt præstare possit filiis alimenta extra suam domum, eo quod vtrisque consuetudines Neapolitanæ dederint electionem quoad hoc. Addit autem *numero vigesimo* prædictam consuetudinem non habere locum, quando pater esset infirmus, vel haberet aliam vrgentem necessitatem: nam tunc, inquit cum aliis, non præstantur filio alimenta extra domum patris: quia hæc esset iusta causa denegandi alimenta, cum sit deserere patrem, & nolle eum protegere in sua necessitate: & quia alioqui talis consuetudo esset plus iniusta, & iniqua, quam alia lex mundi, cum tolleret ea, quæ tam firma, & pia ratione iura communia statuerunt: imo natura ipsa nos docuit, vt est reuerentia erga parentes, ac eorum defensio.

684 Dixi etiam absque vlla legitima causa, nam si adesset iusta causa, ob quam filius non posset, aut deberet cum fratre habitare in eadem domo, tunc posse petere alimenta extra domum patris, & etiam patrem esse obligatum illa soluere, indubitatum est, & tradunt omnes Doctores, Pontanus de aliment. capit. 5. numero 5. Ludouicus Molina de primogenis. lib. 2. cap. 15. numer. 74 Alter Molina de iustitia, & iure tom. 3. disputat. 6.6. numero 10. Rolandus cons. 22. numero 11. vol. 1. & ex præallegatis numero 678. Corduba in dict. leg. si quis à liberis in principio numero 15. Pinellus dict. numero 54. fine, Menochius dict. casu 170. numero 12. & sequentib. & de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 152. numer. 53. Rota dict. decision. 617. post tom. 1 cons. cons. criminalium. Farinac. & alij vt ibidem numer. 1. Paschalis dicto capit. 3. numero 82. & sequentib. Surdus dict. titul. 4. quæstione 14 numero 12 & quæstione 15. numer. 12. & 13. Garzias dict. capite 4. citato numero 20. Molfesius d. quæstion. 2. num. 8. 15. & sequentibus, Stephanus Gratianus dict. capit. 552. numero 46. Marescottus dict. capite 83. numero 61. Bartholus, Castro, Imola, Alexander, Boerius, Baldus Nouellus, Iason locis supra allegatis, & alij apud præcitatos iuxta textum in leg. cum sic, paragrapho vult igitur, ff. de transactionibus; & quia existente iusta causa non habitandi simul, cessat omnis culpa filij.

685 Quare è conuerso si etiam pater recuset domi alere filium, illumque propellat de domo, ad id inductus iusta causa; tunc pater extra domum suam filio alimenta præbere debebit; & filius extra domum patris existens cogetur illa accipere, vt Corduba loco citato post alios, & iusta causa foret patri recusandi alere domi filium, si filius homo frugi non sit, vel sit luxuriosus, pater vero habeat vxorem iuuenem, ac formosam, vt loco citato alios allegans Corduba; qui addit, quod si pater culpa, ac peccato filij impellatur eum de domo expellere, nullibi ei alimenta præstare cogitur, iuxta Bartholum in leg. si patrem Codic. de a co liber. argument. illius legis, & eundem Bartholum in leg. diuus, ff. de parricidiis, Alexandrum in d. l. leg. si cum dotem, §. transgredimur, ff. soluto matrimonio; & Marcum Mantuam cons. 264. numero 10. Quod puto intelligendum, quando culpa esset talis, vt propter eam posset pater filium exhæredare, alias secus.

686 Porro filio, qui poterat alimenta extra domum paternam, prætendenti se habere legitimam causam habitandi seorsim à patre, incumberet onus eam plene probandi, cum ista negatiua, quod non possit cum patre habitare, sit causa intentionis ipsius; ita Vincentius de Ann. in allegat. 102. numero 1. lib. 1. & alios allegantes Rolandus dict. cons. 22. numero 18. Menoch. d. casu 170. n. 13. Surdus tit. 4 quæst. 15. num. 45 Paschalis de patria potest. d. cap. 3. n. 8. & Stephan. Gratian. d. c. 552. n. 47.

687 Et si autem quæ sint iustæ causæ, ob quas filius cum patre, & quiuis alius alimentarius cum eo, qui alimenta præstare debet iustè possit non cohabitare, relinquitur arbitrio, & discretioni Iudicis, vt post alios Menochius d. casu 170. num. 13. Surdus dict. quæst. 2 n. 15. & Paschalis d. cap. 3. numer. 88. qui iudex ad iustitiam causæ agnoscendam, & arbitrandam debebit considerare personarum qualitatem, an subsit verisimiliter alicuius turpitudinis futuræ suspicio, vel patris, aut alterius puta hæredis, qui alere tenetur, nimia sæuitia, vel alia ex causis infra enumeratis, aut alia similis.

Nihilominus enumerantur hæ.

688 Prima nimia sæuitia, & austeritas patria, Ludouicus Molina dict. cap. 15. numero 74 Rota dict. decis. 117. numero 1. post tom. 1. cons. Farinacij. Molfesius dict. qu. 2. numero 18 Menochius, Rolandus, & Surdus locis numero præcedenti relatis, quare quando inter patrem, & filium est lis, filius non tenetur recipere alimenta in domo patris, sed extra domum est à patre alendus, vt Ludouicus Molina dict. numero 74. & Surdus tit. 4. quæst. 14. numero 27. Quia ex litigio, vt ibidem, inquit Molina solet oriri rancor, sæuitia præsertim inter consanguineos, propter quam rationem, in vniuersum loquendo, quando lis agitatur inter alimentarium, & illum, qui alere tenetur, alimentarium ea consequi extra domum, tradunt communiter Iurisperiti, quos referunt, & sequuntur Molina d. n. 74. Menochius d. casu 170. num. 16. & Surdus tit. 4 qu. 15. n. 28.

Secunda si pater filium è domo sua expulit. Ita Rota d. decis. 117. eod. n. 1.

689 Tertia odium Nouercæ, vt quando pater contrahit secundas nuptias; præsumitur enim odium intercedere inter Nouercam, & priuignum, vt per textum in l. 4. ff. de inoffic. testam. Tiraquellus de legibus connub. lege 9. num. 196 Surdus de aliment. tit. 1. quæst. 40. numer. 2. & tit. 4. q. 14. numer. 4. & quæst. 15. numero 24. & 25. Molfesius dict. q. 2. num. 16. Paschalis de patria potestate d. capit. 3. numer. 86. atque adeo propter tale odium præsumptum non tenetur priuignus cum nouerca etiam viuente patre commorari, vt Surdus dict. num. 24. Molfesius, & Paschalis locis citatis Bartholus, & Angelus in l. si disceptetur, ff. vbi pupill. educ. deben. & Baldus in Auth. hoc locum numer. 3. Cod. si secundo nupserit mulier; Marescottus var. lib. 1. cap. 83. num 61 & apud eundem Rota Romana in Spoletana alimentorum 19. Decembris 1597. coram Caprio: Neque etiam nouerca cogitur stare cum priuigno, vt Baldus loco citato, & in l. 1. numero 9. Cod. de legibus; Iacobus de Arena apud ipsum, & Surdus dict. numer. 4 & 24. & ad probandum odium nouercæ, & priuigni sufficere iuris, & legis præsumptionem, de qua in textu dict. leg. 4. nullamque aliam odij probationem esse necessariam, vt alimenta peti possint à priuigno extra domum patris, & à nouerca vidua extra domum priuigni à patre grauati illum alere contra Ruinum cons. 34. numero 1. & sequentibus vol. 2. tradunt prædicti Iacobus de Arena, Baldus, & Bartholus locis allegatis, Surdus dict. quæstione 15. num. 15. & 26. & Paschalis dict. numero 86. Ad confirmandum autem, quod hoc præsumptũ odium nouercæ sit legitima causa, ob quam filius ali debeat seorsim à domo patris, Molfesius loco citat. refert multos ex odio nouercæ fuisse necatos, & inter cæteros S. Eduardum Britanniæ Regem nouercæ dolis ab hac vita migrasse; de quo fit mentio in Martyrologio Romano die 18 mensis Martij.

690 Quarta si filius ingrediatur monasterium, quod non possit illum alere; tunc enim extra domum patris debet à patre ali, vt traditum est supra n. 138. & docent Auctores ibidem citati; & latè Molfesius d. q. 2. num. 23. cum enim liberum sit filio, si pater non sit egenus, ingredi monasterium, & eligere vitam religiosam, quo vitæ genere electo nõ possũt simul habitare pater & filius, non debet, nec potest filius monachus priuari alimentis, si egeat ob monasterij inopiam.

691 Quinta si pater ipse monasterium ingrederetur, vt aliis relatis Molfes. citat. q. 2. n. 19. & constat ex traditis sup. n. 402. an autem in hoc casu filius possit petere legitimam suo loco cum de obligatione patris præbendi filiis legitimam agemus.

692 Sexta quando filius habitaret cum patre contra Dei voluntatem, & legẽ, vt si pater esset filio causa peccandi, vel cõmoratio in domo paterna esset filio occasio peccãdi seu inhonestè viuẽdi, filiusvè in ea absq; periculo impudicitiæ non posset habitare; ita in his terminis Molfesius, & in similibus cum aliis Doctoribus Menochius d. casu 170. num. 12. & 13. & Surdus tit. 4. dicta q. 15. numer. 31. 3[illegible] n. 33. occasio autem peccati debet esse proxima, & Molfesius n. 26. & an sit proxima ex circumstantiis dijudicabit peritus confessarius quoad forum interius, & quoad exterius iudex; qui debebunt considerare, an illa occasio ex genere suo sit talis, quæ frequenter

quentet,& vt plurimum hunc hominem, vel homines similis conditionis ad peccatum illud inducat, & an sit voluntatia,de quibus post alios Saytus *lib.8.clau. c. 2.* & Suarez *de pœnit.disp.32. sect. 2.* & alij recentiores agentes de Pœnitentiæ Sacramento.

693 Septimam tradit Molfesius *d.q.2.n.10.*scilicet si pater dissiparet suum patrimonium, quo casu filius ope Iudicis posse cogere patrem, vt eorum portionem illis assignet,quæ sit illis loco legitimæ,*ibid.& p.3.q.1.n.16.* asserit idem Molfesius,& docuerunt innumeri Iurisperiti ab ipso,& à Ludouico Molina *de primog.lib.1.c. 56. n.9.*& Surdo *tit.8.q.26.*sed de hac re *infra c.13.*commodius.

Prædicta quoad filium,& patrem.

§. II.

In aliis præter patrem, & filium, an alimenta debita alicui, siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis, scilicet Testatoris sint præstanda, & accipienda in domo eius,qui illa præstare tenetur.

AN verò etiam quoad alios generale sit,vt alimenta ex vi alimentorũ præstanda,& accipienda sint in domo præstare debentis;itaut alimentarius nulla existente iusta causa seorsim commorandi, non possit illa petere extra domum alimenta debentis,triplex est sententia.

694 Prima sententia asserit,siue alimenta ex dispositione legis,siue ex dispositione hominis debeantur,alimentarium posse petere alimenta extra domum debitoris, nec cogi cum illo habitare etiam, cessante quacumque causa extra illius domum commorandi,nisi testator,qui reliquit alimenta expresse mandasset ea præstari in domo hæredis;tunc enim iuxta omnes eius voluntas tanquam altera lex seruanda esset,nisi adesset iusta causa nõ cohabitandi cum hærede,vt *infra*.Ita Iasõ *in l.diuortio in princ.n.24 ff.solut.matr.* (vbi dicit esse communem) Scaccialupus *loco suprà n. 687. relato*, Grammaticus *cons.33.*Capicius *decis.54.n.8.*& Surdus *de alim.tit.4. q.58.n.16.* vbi pro hac sententia refert plures alios Iurisperitos,Baldum,Bartholum,& alios, qui tamen non loquuntur in vtroque casu,sed quando alimenta debentur ex dispositione testatoris.Probatur hæc senẽtia primo à Surdo *per textum in l.4.fine,ff.de alim.& cib.legatis*,vbi Bartholus *in fine* infert vxorem,cui vir alimẽta reliquit,posse habitationem eligere,vbi placet,atque, *ibi* petere alimenta: sed prædicta lex loquitur in alimẽtis debitis ea dispositione testatoris, non in debitis ex dispositione legis,vt aduertit Iason,*vbi suprà n.* 25 & notarũt P.Barbosa *ad l.2.p.1.in princ.n.28.ff.soluto,*& Paschalis *de patria potestate p.2.c.3.n.15.*Secundò pro hac sententia adducitur Textus *in l.cum si hi, §. vult igitur*,Versic.*causa*,vbi etiam Glossa *v. Alteruter* Vers. *vel si velis*, dicit alimenta esse præstanda,vbi alimentarius habet domicilium.Vlterius pro hac sententia cõfirmanda adducuntur argumenta,quibus *infra* probatur secunda pars tertiæ sententiæ.

695 Quare iuxta hanc sententiam vidua,cui ex dispositione legis intra annum luctus ab hæredibus mariti, si aliunde non habet,debentur alimenta, potest illa petere extra domum hæredum,etiamsi nulla subsit causa,ne cũ illis moretur.Ita in terminis Iason,& Capicius *locis citatis*,& Surdus alios allegãs *d.q.14.n.16.*Versic.*& prædicti omnes*.Item in illis casibus,in quibus pater tenetur alere filium spurium licet minorem triennio,cogi posse id facere in domo matris tradunt Grammaticus *d. cons. 33.* similiter patrem, qui promisit alimenta filiæ nuptæ,& Geneto non posse cogere eãdem filiam nuptam ad habitandum in sua domo secum; sed si alibi filia domicilium habeat,debebit dare, vbi ipsa habitat; tradunt post alios Surdus *d.q.54.n.* 18. & Corduba à Lata *in l.si quis à liberis,§.non tantum n.68.*

696 Limitatur autem hæc sententia,vt non habeat locum in vxore,quæ,si diuertat à marito sine iusta causa, non est à marito alenda iuxta omnes,vt Surdus *d.q.14.n.10.* & latiùs *tit.7.q.16.*rationem adducit Surdus *d. n. 16.* scilicet quia principaliter dantur vxori alimenta propter obsequia & seruitia, atque adeo si non facit, quod debet,non recipit alimenta; quam esse rationem diuersitatis inter vxorem,& alias personas dicit idem Surdus *ibid.*Corduba à Lata *in l si quis à liberis,§ si quis ex his n.102.*eam rationem affert, quod vxor est socia vitæ diuinæ rei,& humanæ domus, & à viro ei non licet diuertere,sed cum eo tenetur habitare,vt alibi latiùs probatum est.

697 Secunda sententia ex diametro præcedenti opposita affirmat alimenta siue debita ex dispositione legis,siue ex dispositione hominis, seu in testamento legata esse à debitore præstanda in eiusdem domo; itaut alimentarius non possit illa petere extra domum debentis, nisi iusta subsit causa recedendi,& aliò commorandi, etiam si testator non expresserit, quod alimentarius deberet habitare cum ipso hærede. Ita Rolandus à Valle *cons. 22.n.9.vol.5.*Versic.*sed præmissis vol.3.* Palatius Rub. *loco suprà n.678.citato c.7.n.8.& c.17.n.8.*Menochius *casu 63.n.12.& d.casu 170. n.9.& de præsumpt.lib.4. præsump.157.n.52.* vbi dicit esse receptam sententiam, prædictos malè asseruisse oppositam esse communem.Stephanus, & Gratianus,*tom. 3. cap. 532. n.42.* Molfesius *ad consuet.Neapol.tom.5.p.5. quæst. 2. n. 3. 4. & 22.* eiusdem sententiæ assertores esse Bartholum *in l.1.l.Caio,§.Imperator,ff.de alim.& cib.legat. in l.5. Cod.de diuort.*Alexandrum *cons.110.vol.1.& cons.177. vol 6.*Speculatorem *in tit.qui filij sint legitimi,§.1.n.3.* Versic.*quid si viro absente*,Baldum *cons.58.n. 6. vol.2. & in sua praxi tit.de success.ab intestato, quæstione vltim.*Beroum *cons.30.n.10.vol.3.* Riminaldum Seniorẽ *cons.250.num.7.& cons.589* Iacobum Æmilianum *cõs. 145.n.15.*& alios Iurisperitos antiquiores, & Iosephũ Ludouicum *decis.Perus. 46.n.9.*referunt Rolandus,Põtanus,Menochius *locis citatis*,& Surdus *d.q.14.num.5. & pluribus sequentibus.* Eandem etiam tradidit Glossa *in d.l.cum hi,§.vult igitur*,Versic.*causa,verbo, Alteruter,initio*,vbi sic habet:*sic ergo videtur, quod alimenta ibi sint petenda,& præstãda, vbi hæres habet domiciliũ, alias frustra hæc causa allegaretur.*Hanc denique sententiam quod alimenta debeant præstari in domicilio hæredis consueuit amplecti, & seruare Rota Romana, vt *d.decis.668.num.4.par.4.diuersorum, & in Fulginatensi primogenituræ 18.Aprilis coram Litta, de qua in d.decis 668.*Probatur hæc sententia à Glossa,& Pontano, ac nonnullis aliis per textum *in d.l.cum hi, §.vult igitur*, Versic.*causa*,ibi,*aut si destinet domicilium transferre alteruter eorum*,quæ causa *ibi* ponitur transigendi super alimentis;& frustra poneretur (vt *loco citato* inquit Glossa)si alimenta non essent petenda,& præstanda in domo hæredis. Præterea probatur ratione, quia minori cum impendio, & sumptu præstantur alimenta in domo hæredis,& debentis illa dare,vt constat ex ipsa experientia, & ita id resultat ad maius commodum hæredis grauati,testator autem(vbi non constat expressè de contrario) censetur velle minus, quàm fieri potest, grauare hæredem *l.vnum ex familia,§.si rem,ff.de leg. 2.*cum aliis à me allegatis *tom.3 mor.var.tit.14.num.3.* quare Ruinus *cons.81.vol.3.*dixit, quod alimenta extra domũ Testatoris præstari petens,dicitur plus petere, cũ sit grauior hæredibus; vnde & pro hac sententia idem Ruinus *ibidem,& cons.45.& 80.*allegatur à Menochio, & Surdo;etsi contra hanc rationem dicatur,quod legatum alimentorum respicere videtur fauorem legatarij respondet Baldus *d.q.vltima*,quod respicit miatim, hæres autem cum minori incommodo præstare potest in domo sua,vt dictum est. Additur quod alimentarius se-

cundum eius qualitatem debet operari ad commodum alimenta præstantis, ita Molfesius *loco citato.*

698 Ex quibus infertur primò viduam intra annum luctus habere alimenta in domo hæredum mariti, & non alibi petere posse; id quod etiam tradunt Castrensis, P. Barbosa, Marescotus, Paschalis *locis qui infrà n.707. citantur.* Secundò viduam, cui maritus reliquit alimenta, quæ extra domum hæredum contra eorum voluntatem morata est, absque iusta causa, non posse petere alimenta pro tempore absentiæ, id quod in terminis tradit Præpositus *in cap. per vestras, n.6. de donat. inter vir. & vxor.*

699 Ex iisdem tertiò infertur, si statuto disponatur, vel viduam esse alendam ab hæredibus viri; vel fœminas per masculos exclusas esse à masculis alendas, donec matrimonio collocentur; statutum debere intelligi, vt in domo hæredum, & in domo masculorum alimenta percipiantur, si non subsit causa morandi alibi; quia statutũ intelligitur secundum ius commune; ita Baldus *d.cons.* 58. n.6 & Menochius *d.casu* 170. *n.*11. infert denique Menochius *d.casu* 168 *n.*12. quod quando pater filio hærede instituto, & dote filiæ relicta, reliquit ei etiam alimenta à filio præstanda, hæc alimenta præstanda sunt in domo fratris ob generalem regulam, quod alimenta sint præstanda in domo grauati.

700 Tertia sententia media duas continet partes. Prima est vbi alimenta ex dispositione legis debita sunt, alimentariũ ad alimenta recipienda teneri habitare in eadẽ domo (seclusa iusta causa alibi morãdi) in qua habitat, ille qui alimentà præstare tenetur; in quo conuenit cum secunda sententia, & discrepat à prima; secunda vbi alimenta debentur ex dispositione hominis, & Testatoris, non teneri alimentarium, seu legatarium in eadem domo habitare cum hærede Testatoris; sed alibi etiam absque vlla causa moranti alimenta esse exhibenda, nisi Testator expresse mandasset dari in eadem domo moranti, in quo conuenit cum prima sententia, & discrepat à secunda. Ita Paulus de Castro *in l. diuortio in princ. n. 9. ff. so. matr.* P. Barbosa *ad l. 2. p.1. in princ. n.* 27. & 28. Marescotus *var. lib. 1. c.83. n.61 & 64.* Paschalis *de patria potestate p.2. c.3. n.76. & 78.* & Rota Romana, *in Spoletana alimentorum, 19. Decemb. 1557. coram Gipsio*, de qua Marescotus *d.n.64.*

701 Prima pars (pro qua P. Barbosa *d. n.* 27. refert etiam alios Iurisperitos) probatur iuxta ipsum Barbosam, quia quando alimenta alicui debentur ex legis dispositione, alimentarius debet iuxta suam qualitatem laborare, & operari ad vtilitatem alere debentis, cum non debeat viuere otiosus; & alimenta ex legis dispositione, vt plurimum debeantur solum quando quis aliundè habere nõ potest, ac proindè si potest in parte sua industria subleuare eum, qui alimenta præstat, tenetur: & consequenter debet in eius domo alimenta recipere. Præterea lex videtur accipienda, vt obliget ad minus, cum restringat libertatem, minus autem est præstare alimenta in domo propria, quam extra.

702 Hinc infertur mulierem viduam, cui debentur alimenta intra annum luctus ab hæredibus mariti ex iuris dispositione iuxta notata *in l. vn. §. cum autem* Versic. *exactio, Cod. de rei vxor. act.* teneri cum eisdem hæredibus (si non adest legitima causa recedendi) habitare, & cum eis operari. Ita Paulus de Castro, P Barbosa, Paschalis *locis superius allegatis*, & Marescotus *d. cap.* 83. *num* 63 vbi etiam dicit, ita censuisse Rotam Romanam *in Romana alimentorum 13. Nouembr 1591. corã Penia, in alia Romana alimentorum 2. Iunij 1592. coram Cardinali Aragonia, & in d. Spoletana alimentorum.* Confirmat P. Barbosa *d.n.* 28 cũ Baldo *in Auth. hunc locum n.3. Cod si secundo nupserit mulier*, quia cũ hæres mariti ad hanc præstationem succedat loco eiusdem mariti, sicut maritus tantum tenebatur alimenta præstare vxori in domo sua, ita etiam hæres eius loco succedens, illa tantum cogetur præstare in domo sua, & sicut vxor tenetur præstare viro operas suas, & omne lucrum inde prouenicus, Glossa *in l. sicut, ff. de operis libertorum*, Barthol. *in d.l. Caio, §.1. ff. de alim. legatis*, Põtanus *de alim. c.14 n.8.* P. Barbosa, *vbi supra*, & Marescotus *d.c.83. n.65.* ita etiã tenetur cũ eius hæredibus ei alimenta præstantibus operari, vt Paschalis *loco citato*, & P. Barbosa, *vbi suprà n.* 29. ac proindè si mulier vidua commode, vel honeste non possit habitare cum hærede mariti, tunc in alia domo moranti præstanda esse facta diminutione pretij operarum, quæ mulier hæredibus mariti tenebatur præstare, si in eadem domo habitaret; tradit idem P. Barbosa *d.n.* 24. *post Baldum in d.l. diuortio, ff. solut. matr. & ibid.* Paulus de Castro *n.*10. idem in specie dicentes, quod idem dixerunt alij à Surdo *d. tit.* 4. *q.* 29. *n.*39. Sed an, & quas operas teneatur vxor in domo mariti facere; & an ex operibus suis lucretur marito; & similiter an vidua intra annum luctus teneatur operari cum hæredibus, si ab illis recipiat alimenta, *alibi suo loco*, cum de obsequiis coniugum ad inuicem.

703 Infertur etiam alimenta non solum præstanda filio, sed etiam debita nepoti, fratri, & aliis similibus personis aliundè non habentibus; cum sint præstanda ex legis dispositione, esse præstanda in domo; nisi alimentarius probet iustam causam noncohabitandi cum eo, qui alimenta debet. Ita Marescotus *d.c.83. n.61.* qui etiam allegat Romanũ, & Imolam *loco supra n.688. allegato*, & Garzias *de expensis c.4. n.20.*

704 Secunda pars eiusdem sententiæ, scilicet, quod alimẽta debita ex dispositione hominis, nempe Testatoris, qui ea alicui legauit, sint præstanda ab hærede legatario nolenti, etiam sine vlla causa cum eo, sed alibi habitare, vbi testator non dixerit, danda in domo hæredis, asseritur à pluribus aliis Doctoribus præter *suprà num.* 794. & 700. allegatos, & sunt nempè Bartholus *in l diuortio, n 4. ff. solut. matr.* Baldus *in l. an annalibus, n.4. C. de legat.* Roland. *d.cons.* 21. *n.*11. *vol.* 1. (vbi dicit hãc sẽtentiam esse de iure veriorem) Corduba à Lara *in l. si quis a liberis, §. si quis ex his, n.701.* Michaël Grassus *de success. §. legatũ, q. 22. n. 3.* Simon de Prætis *de interpret. vltim. volunt lib 4. interpret. 1. dubitat. 11. n.99. & duobus sequentibus*; Cancer. *var. p.1. c.16. n.15.* & plures alij relati a Corduba, Grasso, & Simone de Prætis *n.101. sino* dicit esse cõmunem opinionẽ, & etiam esse sententiã receptam testãtur *locis citatis* P. Barbosa, Paschalis, & Grassus, qui etiã allegat Cumanũ *in l. cum hi, §. fin. ff. de transactionibus* dicentẽ se semper vidisse ita practicari, & communiter obseruari. Pro hac sententia quoad hãc partem allegantur Textus *in d.l. cum hi, §. vult igitur*, Versic. *causa, ff. de transactionibus, & in l.4 §. finali, ff. de alim. & cib. legat.* Probatur etiam ex eo, quod si legatarius cogeretur habitare cum hæredibus Testatoris, legatum alimentorum induceret quandam speciem seruitutis, quæ nullo modo induci potest. Ita Grassus. Præterea, quia legatum respicit fauorem legatarij, qui in re legata præsumitur magis dilectus, quam hæres per ea, quæ tradidi *in tertio tom. mor. var. tit. 14. n.16.* & confirmatur quia, cum legatum contineat liberalitatem, & beneficium Testatoris ex eius Indulgentia proueniens respectu legatarij, est fauorabile iuxta à me notata *d. tom. 3 mor. var. d. tit. 14. n.17.*

705 Aduertendum autem retenta hac sententia, quod legatario, cui simpliciter relicta sunt alimenta, nolenti habitare cum hærede Testatoris, pro habitatione, (quæ comprehenditur in legato alimentorum *per l. legatis, ff. de alimentis legatis*, & tradita hoc opere *cap.2.*) hæres non cogeretur soluere pensionem, vel mercedem vnius domus aut aliam domum conducere; sed posse assignare legatario vnam ex domibus Testatoris, in qua competenter, & honeste posset morari. Ita Bartholus, & Baldus *locis numero præcedenti relatis*, (qui ponunt exemplum in vxore legataria viri Testatoris, dicentes non cogi hæredem mariti alienã domũ conducere, sed posse assignare legatariæ vnam ex domibus suis, in qua possit decenter, &

& honestè viuere) Paulus de Castro *in l. si domus tutio,ff.de leg.*1.Simon de Prætis *d.dub.*15. *n.* 102. & Surdus *tit.*4.*q.*14.*n.*23.quare alimentarius (vt *n.*103. notat idem Simon) assignata sibi congrua domo pro habitatione non posset sub legato alimentorum habere pensionis solutionem pro habitatione domus,& morari vbi velit.

706 Aduertit quoque idem Simon *d. n.* 102. huiusmodi sententiam,quosd hanc secundam partem limitari, si is cui legata sunt alimenta tempore vitæ Testatoris solebat eum eo morari ; hoc enim casu à solito Testatoris interpretando eius voluntatem circa habitationem(quę vt dixi est alimentorum pars)per textum *in l. penultima,ff.de alim.& cib.legat.*& tradita à me *tom.* 3. *mor. var.tit.*14 *n.* 6. & 30. si legatarius vellet habitationem cum alimentis,eum teneri in domo Testatoris habitare,si commodè , & honestè possit, tradit idem Simon *ibid.*

707 Ex prædicta verò sententia,quod alimenta ex dispositione Testatoris,qui non mandauit alimentarium debere in domo hæredis morari , debita præstari debeant extra domum hæredis P.Barbosa *d.l.* 2.*initio p.*5.*n.*27. infert,eum,qui percipit alimenta ex dispositione Testatoris,non teneri vllas operas,neque officiales,neque artificiales Altori præstare;quia legatum respicit fauorem legatarij;secùs vero,inquit,si testator iubeat legatarium alimenta percipere in domo Testatoris,nam tunc subdit,quia testator in fauorem hæredum id videtur iussisse,tenebitur legatarius operas saltem officiales præstare; an verò etiã artificiales affirmant aliqui ab eodem Barbosa relati;negat vero ipse cum aliis,quos *ibidem* allegat,de quo *infrà.*

708 Supradictæ tres sententiæ omnes sunt probabiles saltē propter authoritatem Doctorum,qui illas asserunt. Tertia autē mihi videtur probabilior;& nunc temporis saltē quoad secundã partem videtur magis cōmodis;& vt post alios notat de Prætis *d.dub.*11.*n.*101.est vtilis pro vxoribus,& filiis naturalibus, quibus consueuerunt alimenta relinqui;nam iuxta hãc sententiam possunt ea habere extra domum hæredis.

§. III.

Quando Testator legans alicui alimenta expressit esse præstanda,& accipienda ex domo hæredis , an alimentarius volens consequi alimenta,teneatur habitare cùm hærede.

709 SEd quid si Testator in legato alimentorum expresse declarauerit,& dixerit,quod in eadem domo hęredis præstanda essent alimenta , & legatarius habitet cum hærede,conueniunt omnes(vt *suprà* dixi)legatariũ cessante iusta causa habitandi seorsim ab hærede, alimenta legata non posse petere sibi dari extra domum hæredis , neque hæredem inuitum cogi in alio loco , quam in eius domo illa præstare , cum voluntas Testatoris tanquã lex sit seruanda , & ad id est Textus *in l.quod legatur,ff.de iudiciis.*Ita Simon de Prætis *d.dub.* 55.*n.*99.Menoch.*d. præs.*167.*n.*52.Versic.*est hæc*,Surd. *tit.*4.*q.*15.*n.*1.2.& Corduba à Lara *in l. si quis à liberis d.§.si quis ex his*,*n.*203.Cancer.*var.p.*1.*c.*16.*n.*16.P. Barbosa *d.l.*5.*p.*1.*initio n.*28.*ff.solut.matr* alij Iurisperiti antiquiores à Menochio , Surdo, & Barbosa relati,& omnes Doctores *n.*688.694 697.700.& 704.allegati. Quare si legatarius per aliquod tēpus moratus sit extra domum hæredis , non potest petere alimenta præteriti tēporis,etsi incipiens habitare cum hærede illa recipiat; vt post Bartholum,& Boëtium,Surdus *d.q.*15. *n.* 4. & 71.& cōstat ex traditis *suprà n.*681.imò in hoc casu legatarius non solũ debet habitare in domo cum hærede, sed etiam cum eo comedere. Ita Simon de Prætis *d. dub.*15.*n.*10.& Surd.*d.q.*15.*n.*6.post Baldũ *in l.*1.*n.*8.*C. de legat.* vbi ait, *quod nisi vidua alimentaria grauata habitare cũ filiis sit commensalis,non dicitur morari cũ filiis;*& post Angelum *ibid.*dicentem, tunc habitare legatarium cum hærede,quando est commensalis , non si partem inhabitet domus.

Dixi *legatarium non posse petere , nec hæredem cogi , &c.*Nam hæres volens etiam inuito legatario , poterit extra suam domum in alio loco alimenta præstare , vt post alios Corduba,*vbi suprà n.*204.Surd.*d.q.*15.*n.*66. & P.Barbosa *d.n.* 28.Et ratio est,quia ea adiectio,quod præstentur in domo hæredis , videtur in dubio facta in fauorem hæredis iuxta eosdem,& Bartholum *in l.Caio, §.Imperator de alim.& cib.legat.*huiusmodi autē fauori suo potest hæres renunciare *l.penult.C.de pactis*,vt prętet præallegatos Ruinus *cons.*45.*n.*4.*lib.* 2. vnde Corduba,Cancerius *var p.*1.*c.*16.*n.*18. & P. Barbosa aiunt reprobandum omninò Angelum de Gambalio *in tract. de testam.gloss.*45.*n.*5.dicentē in proposita specie hæredē cogendũ alere domui suæ legatariũ.Hinc si ea adiectio facta esset in fauorem ipsius legatarij , vt quod sit minor,infirmus,debilis,& talis,quod possit indigere in aliquibus auxilio hæredũ,cũ quibus habitando ei prospectum sit,poterit idē legatarius extra domũ hæredum petere,& consequi alimēta;quia huic fauori ex tali habitatione,etiã quod proueniat ex testamento,renunciare potest iuxta regulã *d.l.penult.C.de pactis*; ita post Abbatē Simon de Prætis *d.lib.*4.*dub.*11.*n.* 115.& alios allegans Cancer.*d.c.*16.*n.*18.& ita præter habitationē habere potest reliquum alimentorũ extra domũ , quod eo inuito facere non possent hæredes,aut ille,qui debet detinere in domo legatarium,vt idem Simon *ibid.* 710

Non etiam legatarius alimentorum cũ onere habitãdi in domo cũ hæredibus posset petere alimenta,& obtinere in domo Testatoris,sed cogitur morari in domo hæredũ propria,licet alia à domo Testatoris;nã testator loquēdo de domo,videtur intellexisse de ea, quã inhabitat hæres propter eandem rationem *numero præcedēti* adductam;scilicet , quia adiectio loci censetur facta in gratiam,& fauorē hæredis,per iura,& Doctores, de quibus *eodem numero præcedenti* adductam , scilicet quia adiectio loci censetur facta in gratiam, & fauorē hæredis,per iura & Doctores de quibus *eodem numero præcedēti*;minus autem hæredis incommodũ est,alimēta præstari in eius domo:& Ita in terminis Surdus *d.q.* 15.*n.*7.Roland. *d.cons.*22.*n.*14.& Corduba *d.§.si quis ex his*,*n.*205.qui *n.*206.addit,quod si testator exprimat, vt legatarius alatur ab hæredibus in domo, quam incolit ipse testator,ibi est alendus , vt voluntati ipsius pareant hæredes,*l.in conditionibus,ff.de cond.*; *& demōstr.*ac proindè si hæredes bona diuidant, diuersasque incolant domos,Iudex vni præcipiat,vt alat,aliis sumptus partem sobministrantibus *l.solent ff.de alim.leg.*& præcipiet alii ab eo,qui in Testatoris domo manserit,vt eius mens,& dispositio aliqua ex parte seruetur *l.*3. *Cod.de liber.præter.* quod idem notat , Surdus *d. q.* 15. *numero* 21. 711

Prædictum verò onus legatarij alimentarij habitandi in domo hæredis intelligitur tantùm de primo Testatoris hærede,nō de huius primi hæredis hærede, vt cum aliis Surdus *d.q.* 15. *n.* 67. nam etsi appellatione hæredis Testatoris veniunt omnes in infinitum *l. hæredis appellatione,& l.secundum de verb.sign.*nihilominus vbi testator meminit de suo hærede,non venit hæres hæredis.sed primus tantùm, licet aliud sit, quando loquitur de hærede tertij,vt Surdus *n.*70.post Bartholum,Angelum,Castrum,Alexandrum,& Iasonem, *per textum ibi in l.qui liberis,§.hac verba,ff.de vulg.& pupill.* 712

Et prædicta quando testator expressè reliquit alimēta præstãda in domo sua,vel hæredis;vel expressè iussit legatariũ debere habitare cũ hærede , quibusnam verò aliis verbis,vel modis censendus sit testator voluisse eũ vel eam,cui alimenta legauit,debere habitare cum hærede,vel cum alio,latè explicant Corduba *in l.si quis à*

libe

*liberis.§.si quis ex his à n.*209 Surdus *d.q.*15.*n.*8 9.*&* *à n.*58 & Simon de Prætis *d.dub.*11.*à n.*109. ad quos remitto lectorem.

§. IV.

Ex quibus causis is, cui alimenta sunt debita ex dispositione legis, vel ex dispositione Testatoris cum onere habitandi in domo cum hæredibus excusetur, vt extra domum hæredis, & alimenta debentis morari possit.

714 CÆterum quod *suprà n.*684 dictum est de filio, scilicet, quod debeat habere alimenta à patre extra domum paternam, quando ex iusta causa non potest filius cum patre commorari, & simul cum eo in eadem domo viuere, generaliter dicendum est de quocumque alio, cui alimenta debentur, siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis, seu Testatoris, etiamsi dixerit testator esse præstanda in domo hæredis, nempè si ex aliqua legitima causa impeditur habitare cum hærede Testatoris, aut alio debitore alimentorum; esse alimenta præstanda alibi, & extra eius domum. Ita Doctores *d.n.*681. allegati, cæteri omnes in præcedentibus relati præsertim in his terminis. Menochius *d casu* 170. *n.*12 *& de præsumptionibus lib.*4.*præsumpt.*157. *n.* 53. Simon de Prætis *d.dub.*11.*n.*13. Rolandus à Valle *cons.* 22.*n.*11 *vol.*1*&* *cons.*89.*n.*14 Grassus *de success.§. legatum d.q.*22.*n.*4 *& q.*46.*n.*20. Surdus *d. tit.* 4 *citata q.*15.*n.*12. Paschalis *de patria potest.p.*2.*c.*3.*n.*83. Cancerius *d.c.*16.*n.*16.

715 Cuius causæ legitimæ probandæ onus incumbit ipsi alimentario, vt dictum est *suprà n.* 686. & tradunt Doctores *ibidem* relati, & Simon de Prætis *n.* 13.*fine*, & circa eam, an & quando sit censenda iusta plurimum versatur Iudicis arbitriũ, vt dictum est superius *n.*687. & tradunt Doctores *ibid.* citati, & de Prætis *d.dub.*11. *n.*14. & Corduba à Lara *in l.si quis à liberis, §. sed ex his, n.*187.*ff.de liber.agnosc.* qui alios latè refert.

716 Causas verò legitimas, ob quas legatarius alimentarius potest seorsim ab hærede habitare absque præiudicio alimentorum late enumerant Paschalis, Rolandus *d.cons.*22.*à n.*11.*& d.cons.*89.*n.*14.*& seqq* Surdus *d.q.* 15.*à n.*12. Menoch.*d.casu* 170.*à n.*12. *& d. præsumpt. à n.*51. & Simon de Prætis *d.dub.*11.

717 Prima est quando alimentarius ob nimiam hæredis sæuitiam non potest cum eo habitare. Ita vltra alios *suprà n.*688. relatos, & alios, quos ipsi allegant, Roland. *d.cons.*22.*n.*12. Menoch. *locis citatis*, & Surd. *d. q.* 15. *num.*29.

718 Secunda si hæredes sunt rixosi, vel habeant vxores rixosas, cum quibus alimentarius non posset habitare cũ pace animi, Menoch. *d.casu* 170 *n.*14. de Prætis *d.n.*15. & alios allegantes Surdus *n.*30. Corduba *in d. §. si quis ex his, n.*181.*&* 183.

719 Tertia, lis, & inimicitia inter alimentarium, & hæredem Testatoris, Menoch. *d.casu n.*16.*& d.præsumpt.n.* 55. de Prætis *d.n.*113. Versic. *reputatur quoque*, Corduba *d.§ n.* 81. Surd. *d.q.*15 *n.*28. alij Doctores relati *suprà n.*688. & alij apud præcitatos.

720 Quarta odium inter hæredem, & alimentarium; vnde nouerca vidua, cui maritus defunctus legauit alimenta, vt illa accipiat in domo hæredis, non cogitur habitare cum priuigno hærede propter odium, quod lex inter eos præsumit iuxta tradita *suprà n.*689 & præter Doctores *ibidem* citatos, alios allegans Corduba *d. § si quis ex his, num.*180.

Porrò ad effectum probandi, seu demonstrandi sæuitiam indignationem, odium, periculum molestationis, & malæ gratiæ hæredum, & legatarij, & consequenter nõ secure timoi habitandi; Simon de Prætis *d.dub.*11.*n.*114. ex Alexandro *cons.*66.*ad finem lib.* 3. & Corneo *cons.* 286.*lib.* 4 ait sufficere famam viciniæ, & etiam testes singulares, & videtur approbare Surdus *d. q.*15.*n.*57. etsi Alexander *cons.*110.*vol.*1. voluit nõ sufficere testes singulares ad probandum huiusmodi causas.

Quinta, quando salua honestate, & sine offensa Dei, vel morali periculo peccandi alimentarius, cui sunt legata alimenta, non potest habitare cum hæredibus Testatoris; vt si vidua, cui maritus reliquit alimenta, sit iuuenis, & in domo hæredis sint aliqui, qui verisimiliter cũ ea luxuriarentur; ita quod in ea domo cum hærede non possit habitare sine periculo impudicitiæ, tunc enim extra domum hæredis esset alenda. Item si legatarius alimentorum haberet vxorem iuuenem, & pulchram, quæ absque simili periculo impudicitiæ non posset cum hæredibus Testatoris morari, & si domus hæredum esset posita in lupanari. Constat ex traditis *suprà n.*692. & in his terminis post alios tradunt Rolandus *d. cons.* 22. *n.* 11.*& d.cons.*89.*n.*14. Corduba *d §.si quis ex his, num.* 179.*&* 189. Surdus *d.q.*15.*n.*31.*& duob. sequentib & q.* 14.*n.*24 quod enim honestè, aut sine peccato fieri non potest, non dicitur possibile. 721

Sexta, quando legatarius habet vxorem, vel filios, & vult cum vxore, & filijs habitare, cum non debeat vxor à marito, vel pater à filio separari, *l.possessionum, Cod.cõmunia vtriusque iudicij.* Et per hunc textum in his terminis post alios Rolandus *d.cons.* 22. *n.* 13. de Prætis *d.n.*11. & Surdus *d.q.*15.*n.*36. & probant etiam tradita *suprà*, vbi dictum est patrem teneri alere filiam nuptam in domo generis, & tradita *sopra n.*696. *fine.* Addit tamen Surdus, quod hoc casu hæredes Testatoris, qui iussit dare alimenta in domo, possent occurrere patiendo, quod legatarius introducat in eandem domum vxores, & filios; quod vix fieri poterit absque periculo viuendi absque quiete. & pace animi. 722

Septima, quando hæredes grauati præstare alimenta in domo eorum legatario, ad diuisionem bonorum hæreditatis deuenerunt, & diuersas incolunt domos, tunc enim, cũ legatarius non possit habitare cũ omnibus hæredibus separatim habitantibus, sed cũ vno tantum ex eis, potest petere, & consequi alimenta extra domum. Ita Bartholus *in l.Cum, §.Imperator.ff.de alim. cib. leg.* Ruinus *cons.*80.*&* 81.*vol.*2. Rolandus *d.cons.* 22 *n.* 14. *& d.cons.*89.*n.*14. Corduba *loco suprà n.*718. Menoch. *d.casu* 170.*n.*16.*d.præs.*107.*n.* 56. Simon de Prætis *d. dub.*11.*citato, n.*113. & Surdus *d.q.*15.*n.*18. Qui omnes statuunt regulam generalem, quod quoties per hæredem, seu hæredes, seu eius, aut eorum factũ stat, quominus alimentarius cum onere habitandi in domo cum hæredibus possit cum eis habitare, possunt alimenta peti, & obtineri extra domum; in hoc autem casu per ipsos hæredes, seu eorum factum, nempè, diuisionem stat, quominus legatarius alimentorum non possit percipere alimenta in domo ipsorum, cum ipsi non viuant in communione, & in eadem domo, in qua solebant morari, & de qua sensit testator, non autem de habitatione cuiuslibet distributiuè. Hoc igitur casu habitationem, & præstationem alimentorum posse diuidi per tempora, scilicet quod quilibet hæredum alimenta per tempora in domo propria præstet, dixit Bartholus *in l. solent, n.* 12.*ff.de alim.& cib.leg.* & admittit etiam Surdus *n.*19. etsi Rolandus *d.cons.*89.*n.*16. vult hoc procedere solũ, quando alimenta fuerunt simpliciter relicta; hoc enim casu ait præstationem diuidi posse per tempora, & vno tempore præstari ab vno ex hæredibus in domo propria, alio tempore ab alio ex hæredibus pariter in domo propria, non vero, quando testator dixit velle alimenta præstari in domo sua; quia habitatio, & domus cuiuslibet ex hæredibus non potest dici habitatio defuncti, sed secũdum quid, sicut quilibet ex hæredibus non repræsentat in totum personam defuncti, sed pro parte tantum, *l.cum à matre, C. d. de rei vind.* melius igitur in hoc casu alimentarius habitare debebit cum vno ex hæredibus, & cum illo hærede, qui remansit in domo Testatoris, & alij 723

alij cohæredes conferre debebunt partem proportionatam sumptuum pro alimentis. Vt Corduba *loco suprà n.718.citato* Ruinus *d.cons.*81.*n.*4.& approbat Surdus *d.q.*15.*n.*11.& ad id officio Iudicis implorato,vel per ipsum alimentarium, vel per alterum ex hæredibus cogi debebunt,vt iidem Doctores.

724 Octaua,si hæres absque vrgenti necessitate velit mutare domum, quam tempore viuentis Testatoris incolebat,vbi mutatio damnum aut incommodum alimentario afferat, quia testator videtur sensisse de domo, quam tunc hæres habitabat,ita post alios Surdus *d.q.*15.*n.*38.& indicat Menochius *d.c.*170.*n.* 18. quare etiam è contra si testator iussisset præstare alimenta in domo alimentarij, & is absque vlla necessitate vellet mutare habitationem, in qua hæres cum maiori incommodo præstaret alimenta,quam in priori,hæres non teneretur alimenta in posteriori habitatione præstare.Ita *per textum in l.cum hi,§.vult igitur*,Versic.*causa*,ibi,*aut si domicilium destinet transferre alter eorum*, tradunt Menochius *d.n.*18.& Surdus *d.q.*15.*n.*42.

725 Nona si legatarius alimétarius ab initio offerat separatū ad habitādū cū hærede,& is recuset ipsū recipere, & alere in domo, cū enim in hoc casu per ipsum hæredē stet,quominus cum ipso habitet, potest extra domum petere,& consequi alimenta. Ita Alexander *cons.* 158. *n.*2.*vol.*7.Natta *cons.*387.*n.*4.de Prætis *d.dub.*11.*n.*11. & Surdus *d.q.*15.*&* 16. Dixi *ab initio*, nam si ex post hæres à legatario fuerit interpellatus, etsi Natta velit, eundem hæredem cogi præstare alimenta etiam pro tēpore præterito,quasi ex eo, quod nunc recusat, præsumendum sit,quod eodem modo recusasset antea,si fuisset requisitus;nihilominus verius est, legatarium posse petere solùm alimenta pro tempore futuro,non pro præterito elapso ante omnem interpellationem, vt Surdus *d.n.*16 potest enim nunc habere iustam caūam recusādi quam non habebat prius,vel potest nunc ex alijs moueri ad recusandum,quæ tunc eum non mouissent.

726 Decima,quando aliquo casu fortuito in persona hæredis,vel legatarij contingenti euenit,vt alimenta præstari,& recipi in domo hæredis nequeant.Ita *per textum in l.*1.*Cod.de legat.* alios allegantes Menochius *d. casu* 170.*n.*17.de Prætis *d.dub.*11.*n.*13. *initio* Surdus *d.q.* 15 *n.*34.& Michaël Grassus,§.*legatum q.*46. *num.* 22. Quare stante legato alimentorum eum onere,vt legatarius habitet cum filijs,si filij omnes maiorantur,legatarius extra domum potest consequi alimenta,quia non per eum,sed per casum fortuitum euenit,vt non stet cū filiis.Ita iidem Doctores;& licet Grassus *loco citato* distinguat dicens legatum perseuerare ,mortuis filiis , si alimenta fuerint relicta in fauorem legatarij,extingui verò si fuerint relicta in fauorem filiorum,cum quibus morari fuit grauatus, nihilominus in dubio fauore alimentorum tale legatum præstandi alimenta censetur perpetuū,& factum incommodum legatarij,vt *locis citatis* cum alijs de Prætis,& Surdus.

727 Denique et iusta causa non habitandi cum hæredibus,quando ex verbis , vel coniectura aliqua colligitur testatorem voluisse alimenta præstari debere in domo alimentarij Ita Menochius *d.præsumpt.*167.*n.* 58. & *d.casu* 170.*n.*18.& 19. vbi post alios exemplis declarat,vt primò si testator dixit,*relinquo vxori meæ alimēta,si Mediolani commorabitur*;tunc enim nō censetur voluisse vxorem debere habitare simul cum hæredibus, sed solum Mediolani;quia si id voluisset,facile illi fuisset,addere verbum,& *si in domo cum hæredibus habitauerit*,iuxta *l.vnicam,§.sin autem ad deficientis,Cod.de caduc.tollenda.*Secundò si alimentarius vxorem, & filios habeat , quos derelinquere verisimiliter noluit testator,ac proinde solum in loco domicilij hæredis legat alimenta præstanda. Tertiò si tempore dispositionis habitatio hæredis,& alimentarij separata, & nonnisi magno incommodo iungi cum habitatione hæredis poterat; hoc enim casu censendum est voluisse solum esse præstanda alimenta in loco domicilij,non in domo hæredis,ne idem testator plus incommodi, quam vtilitatis alimentario afferre videatur, & prædicta quoad controuersiam an , & quando pro alimentis accipiendis teneatur,vel non teneatur alimentarius habitare in domo illius,qui alere debet.

§. V.

Quando pater, & filius, & debitor alimentorum, & alimentarius incolunt diuersas domos , & habent diuersa domicilia ;an alimenta sint præstanda in domo patris, & debitoris,an verò in domo filij,& alimentarij

OCcasione prædictorum explicemus aliam controuersiam,scilicet quando pater,& filius,& debitor alimentorum,& alimentarius incolunt diuersas domus, & habent diuersa domicilia,vbi sint petenda,& præstāda alimenta,an in domo,vel domicilio patris,& debitoris(siue is sit hæres,siue alius)an verò deferenda ad domum filij,& alimentarij,de qua controuersia post alios Rolandus à Valle *cons.*87.*à n.*14.*vol.*1.Menoch.*de Arbitr.casu* 170.*n.*8.Pontanus *de alim.cap.*17.*n.* 20.Simō de Prætis *de interpretatione vltimarum voluntatum , lib.*4.*dub.*1*at.*8.*in fine,& dubitat.*11.*à n.*104. Anton. Gomez *var.lib.*1.*c.*12.*fine*,Surdus *de alimentis tit.*4.*q.* 16 *per totum*.Molfesius *ad consuet. Neapol. tom.*1.*p.*5. *q.*8.Stephanus Gratianus *discept.for.tom.*1.*cap.*94.*à n.* 60.& *c.*128.*per totum*,& communiter Summistæ, & Theologi agentes de restitutione quoad circunstantiam loci,vbi facienda est. 728

Quando filius , vel filia ex iusta causa non potest habitare cum patre,Molfesius *d.q.* 8.*n.* 2.cū Neapolitano *in consuetudine Neap.si quis habet,n.* 5.dicit esse in arbitrio Iudicis,vt eligat illum locum pro alimentorum præstatione,quem iudicauerit decentem , & congruum ad hoc ministerium , & in quo esset omnis maligna suspicio,cum debeat prospicere,vt euitentur omnes illæ personæ,quæ alendorum pudicitiæ insidiari possent *l.*1. & *l. penultima.ff.vbi pupillus educ.debeat*,& *l.*1. & 2. *Cod.eod.tit.* Addit idem Molfesius *n.*6.quod si pater velit assignare locū,vbi præstāda erunt alimenta,hunc locū potius,quam electum à filia,vel filio deberet Iudex approbare,iuxta *l.*1 §.*apud eum.ff.de ventr.inspic.*cum nullus præsumatur capere meliusconsiliū pro filiis,quā pater;patre autē negligente circa electionem honesti loci iuxta filiorum conditionem,ait nominationem, & electionem loci faciendam à propinquis iuxta *d.l.*1.*circa princ.ff.vbi pupillus*,&c. Et his deficientibus,aut negligentibus ; vel si pater designasset locum minus decentem,in arbitrio Iudicis fore locum decentem eligere pro educatione filiorum. Hæc Molfesius ; quæ tamen procedunt tantum vbi agitur de educatione puerorum extra domum patris;de præstatione autem alimentorum, quæ à patre debentur filiis , & filiabus adultæ ætatis, qui ob aliquam causam iustam ex explicatis superius *num.*688.& *sequ.*non tenentur in domo patris,seu cum patre habitare, videtur sentiendum,quod infra statuitur de præstatione alimentorum, quæ hæres ex dispositione Testatoris debet præstare legatario alimentario. 729

§. VI.

Quando hæres , & alimentarius sunt diuersi domicilij,& fori , & alimenta simpliciter relicta sunt,regulariter sunt præstanda , & accipienda in domo hæredis.

IGitur quando hæres, & alimentarius habent diuersa domicilia,vel diuersas habitationes diuersi fori, conclusio 730

clusio Doctorum communis est alimenta regulariter esse præstanda ab hærede in loco domicilij, & habitationis ipsius hæredis, non verò in loco domicilij, & habitationis alimentarij. Ita quod hæres non tenetur alimenta deferre ad domum, vel domicilium eiusdem alimentarij, nisi aliud appareat de voluntate Testatoris expressa, vel tacita; sed sat est, quod idem hæres se offerat paratum in domo sua, suóque domicilio eadem alimenta exhiberesita per textum *ibi* Glossa, Bartholus, Fulgosius, & cæteri *in l. cum hi, §. vult igitur versic. causa*; idē Bartholus *in l. 1. n. 4. ff. de alim. leg. & in l. solent eodem tit. in l. item illa, ff. de constituta pecunia, & in tractatu de alim. n. 24.* Lud. Ioseph *decis. Perusina 46. n. 9.* Curduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. an tantum n. 14. ff. de liber. agnosc.* Pontanus *d. c. 17. n. 20.* Simon de Prætis *d. dub. 11. n. 105.* Menoch. *d. casu 17. n. 8. & de præs. lib. 4. præs. 167. n. 52.* Gomez *d. c. 22. n. 88.* Surdus *d. q. 163. n. 1.* Steph. Grat. *d. c. 94. n. 62. & d. c. 128. n. 1. & 2.* & alij Iurisperiti à Surdo, & Gratiano relati: & Couarruuias *in reg. peccatum, p. 2. n. 7.* ex Theologis Vasquez *in opusc. de restitutione c. 10. dub. 2. n. 58.* & Lessius *de iust. lib. 2. c. 15. dub. 8. n. 59.* Probant præfati Iurisperiti per textus *in l. sed si su ceperit, §. si liberis, & l. si fideicommissum inutile, ff. de iudiciis, & in l. cum res in principio.* Secundò probatur ex Vasquez, & Lessio, quia cum res legata proueniat ex liberalitate Testatoris; non videtur Testator ad amplius obligare suum hæredem, quam vt illam hæres teneatur dare legatario, legatarius autem si velit, suo sumptu illam ab hærede acceptam deferat ad propriam domum, aut suum domicilium, & si nolit, relinquat; dummodo hæres non mutet domicilium relinquens quod tempore testamenti habebat, vt proindè legatarius maiorem impensam debeat facere ad rem deferendam ad propriam domum, suúmve domicilium; in quo casu hæres teneretur ad illam maiorem impensam. Confirmatur hæc ratio, quia in dubio præsumendum est Testatorem voluisse minus grauare hæredem, vt *alibi in præcedentibus, & tom. 3. mer. tit. 14.* dictum est.

731 Tertiò probatur à præfatis Iurisperitis, præsertim à Surdo, & Gratiano eadem communis conclusio, quando debitor ex contractu, & creditor sunt diuersi domicilij, & fori; debitor enim non tenetur debitum, seu rem soluendam deferre ad domum creditoris, sed sat est, si paratus sit soluere in suo domicilio, quando in contractu, seu obligatione non est expressus, & deputatus locus solutioni, vt per textum *in l. item illa verba in principio, ff. de constituta pecunia, ibidem* Scribentes, *Glossa verbo, non venit*, Bartholus, Fulgosius, & cæteri, & alij Iurisperiti communiter, quos referunt, & sequuntur Rolandus *d. cons. 87. n. 14. & sequ.* Surdus *d. q. 16. n. 2.* & Stephanus Gratianus *d. c. 94. n. 60* iuxta quos omnes in contractibus semper intelligendum est, solutionem præstandam, vbi facilius debitor illam præstare potest. Quod etiā in specie solutionis, pensionis dixit Rota Rom. *in Aretina pensionis 20. Febr. 1598 coram Lita*, prout refert Gratianus *d. c. 94. n. 60.* vbi cum eadem Rota propter eandem rationem, & communem sententiam asserit pensionem solui debere in loco, in quo fructus beneficij colliguntur, quia de illis solui debet si non fuit expressum, vbi solutio facienda est, vt Ecclesia minus grauetur, & item etiam qui debet soluere Canonem pro re emphyteotica Domino alterius domicilij, & fori, non tenetur illum deferre ad domum Domini, sed sufficit, vt sit paratus tempore præfixo in domo sua soluere; vt post Bartholum, & Gulielm. de Cun. *in dicta l. item illa verba*, Rolandus *d. cons. 87. 15* Igitur cum hæres, & legatarius sunt diuersi domicilij, & fori, debet legatarius accipere alimenta in domicilio hæredis, nisi aliter constet de voluntate Testatoris.

732 Limitatur hæc communis conclusio, si personæ, cui alimenta præstanda sunt, vel aliquid aliud soluendum est, debeatur reuerentia, & obsequium, ita post Baldum *in l. fin. n. 8.* & Bartholum *in d. l. item illa, n. 13. Versic. quod semper intellige*, Surdus *d. q. 16. n. 4. & duobus sequentib.* & Gratianus *d. c. 94. n. 63.* Quare filius non solum patri deportato egenti in aliam prouinciam tenetur mittere alimenta, *§. si verò contigerit Auth. de incertis nuptiis*, sed etiam patri non bannito extra patriam degenti teneri filium præstare alimenta, vbi habitat; tradunt Bartholus *tract. de alim. n. 25. per dictum textum in d. §.* si verò contigerit (dicens rationem illius textus non esse patris deportationem, cum deportatus possit mittere nuntium ad domum filij, vt ibi capiat alimēta) Surdus *d. q. 16 n. 5.* & Gratianus *loco citato*, idque ratione reuerentiæ à filio debitæ patri. Item vasallum volētem fidelitatem renouare, teneri Dominum adire extra prouinciam ait Baldus *loco citato*, & post eum Surdus pariter debitorem humilis conditionis habitantem in ciuitate teneri debitum deferre ad creditorem militem, vel Doctorem rori agentem; tradunt Imola *in cap. significante de pignor.* & post eum Surdus *d. n. 6.* cum aliis.

Ex præfata ergo communi conclusione infertur, quod 733
impensæ necessariæ ad deferenda alimenta, putà frumētum, vinum, &c. e domo, & domicilio hæredis ad domicilium alimentarij spectant ad alimentarium ipsum, non ad hæredem; hæredi enim sat est, illa dare in domo sua; alimentarius autem legatarius postea deferet ad domū suam, aut pretium vecturæ soluet, vt iidem Doctores.

Hoc tamen Simon de Prætis *d. dubit. 11. n. 106.* con- 734
tra Fulgosium *loco suprà n. 730. citato* non vult procedere indistinctè in omnibus alimentis legatis, sed solum in alimentis taxatis ab ipso testatore, qui nec expressè, nec tacitè innuerit, vbi essent præstanda (in hoc enim casu Testator nihil disponendo de alimentorum asportatione, & vectura videtur in dubio voluisse ea solui, vbi solui debent de iure communi) non verò in alimentis taxandis arbitrio Iudicis; in quibus taxandis, inquit, Iudex debet habere rationem sumptuum necessariorum pro alimentis ad legatarium deferendis, *arg. l. mœuia, §. vxore in fine, ff. de annuis legatis*, alioqui legatum alimentorum non præstaretur integrum, sed diminutum contra ea, quæ *d. §. vxore* habentur, & hanc distinctionem videtur approbare etiam Surdus *d. quæst. 16. numero 9.*

Et certe in sequentibus casibus alimenta legata taxata, vel non taxata, & alia res legata expensis debitoris, seu hæredis sunt deferenda.

Primò quando si res legata, aut alimenta non porta- 735
rentur ad domum creditoris, seu legatarij impensis hæredis, legatum ita diminueretur, vt redderetur inutile; ob huiusmodi enim inutilitatem, æquitas suadet, vt onus delationis hæredi incumbat, ita post Imolam *in l. cum filiusfam. §. fin. ff. de verb. obligat. & in cap. indicante n. 19. de testamentis*, Bartholum, Baldum, & Alexandrū, Simon de Prætis *d. n. 106.* Surdus *d. q. 16. n. 11.* & Stephanus Gratianus *tom. 1. d. cap. 129. n. 3.* cum multa, quæ aliàs non permittuntur, concedantur, ne dispositio sit inutilis; sic vsufructuarius non tenetur ad collectas, quādo vsusfructus esset inutilis, si illas solueret, sed spectabit ad proprietarium illas soluere, quamuis aliàs non teneretur; vt post alios communiter Surdus *d. q. 16. n. 12. & 13.* & Gratianus *d. cap. 128. n. 4.* & Menochius *d. casu 170. n. 19. Versic. ne igitur*, sic etiam debitorē teneri debitum portare ad domum creditoris, quando debitum esset ita modicum, quod plus incommodi, quam vtilitatis afferret, si creditor cogeretur accipere debitum in domo debitoris; tradunt Baldus *in l. acceptum n. 23. Cod. de vsuris*, & alij Iurisperiti, quos refert, & sequitur Surdus *d. q. 16. n. 14.*

Secundò si alimenta egeno debeantur, eadem æqui- 736
tas suadet, vt debitor, seu hæres vecturæ impensam soluat, non verò alimentarius, quia alioqui minueretur alimentorum præstatio, & tanto minus caperet; & ne

al.às

aliàs ob impotentiam ad faciendam expensam vecturæ fame pereat, ita post Laucellottum Galliaulam *ad consuetudinem Alexandriæ in verbo solidas, quæst. 6. num.* 13. Surdus *d. quæst.* 16. *num.* 15. & innuit Glossa *in d. l. sed & si susceperit, §. liberis, ff. de iudiciis*, vbi dicit, quod alimentorum legatum præstandum est in loco, vbi est legatarius, ne dum fit vectura alimentarius pereat.

737 Cum autem pro rebus, quæ dantur in alimenta, debitor teneatur soluere impēsam Gabellæ, vt tradit Bartholus *in d. l.* 1. *num.* 5 *ff. de alim. leg.* & post eum Pontanus *de alim. cap.* 17. *n.* 20. & Surdus *d. n.* 15. in prædictis duobus casibus hæres vltra impensam vecturæ, soluet etiam impensam Gabellæ, vt *ibid.* Surdus.

738 Tertiò generaliter loquendo alimenta legata tenetur hæres suis expensis præstare in domicilio, & domo alimentarij legatarij si constet id Testatorem voluisse, & sufficit tacita voluntas, vt *per textum in l. cum res* 49. *in princ. ff. de leg.* 1. Simon de Prætis *d. dub.* 12. *tituto num.* 6. Surdus *d. q.* 16. *n.* 37. & Stephanus Gratianus *d. cap.* 129. *n.* 2. voluntas autem Testatoris colligitur ex personarum conditione, vt Glossa *in d. l. cum res verbo, verisimile*: de Prætis *d. n.* 106. & Surdus *d. q.* 26. *n.* 38. Item ex loco, & fauore causæ, vt de Prætis *d. dub.* 11. *n.* 108. & Surdus *n* 40. & ita quod in subsidium studij alicui relinquitur, præstandum esse in loco, vbi legatarius studio incumbit; tradunt iidem Simon de Prætis, & Surdus *locis citatis*, Bartholus, Baldus, Fulgosius, & cæteri *in d. l. sed etsi susceperit, §. libertis, ff. de iudiciis* alij à Surdo relati, & Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. non tantum n.* 38. *ff. de liber. agnosc.* vbi dicit, quod si alimenta sint legata scholastico, hæres tenetur dare æstimationem alimentorum in loco, vbi studiis vacat.

§. VII.

Si hæres, vel debitor cœpit soluere alimenta, aut debitum in vno loco, an teneatur continuare solutionem in eodem loco.

VTrum verò si hæres, seu debitor (cum aliàs ad id ex voluntate expressa, vel tacita Testatoris, vel ex alia obligatione non teneretur) cœperit in vno loco, seu in domo legatarij, aut creditoris præstare alimenta, & soluere debitum, teneatur, & cogi possit perseuerare ad præstandum alimenta, & solutionem in eodem loco, in quo cœpit præstare, & soluere.

739 Affirmant *per textum in l fideicommissum, § fin. ff. de iudiciis*, Glossa *ibi*, & Glossa *in l. quod legatur, post medium, ff. eodem*, Angelus *in l.* 1. *n.* 5. *Cod. de fideicommiss.* (vbi etiam addit, quod ea præstatio operatur etiam in fauorem aliorum legatorum, quæ sunt separata, vt si vinum legatum soluit hæres in vno loco, cogatur in eodē loco alia soluere) Simon de Prætis *d. dub* 11. *n.* 07. Peregrinus *de fideicom. art.* 53. *n.* 5. (vbi dicit ita tenere cōmuniter Scribentes *in d. l. si fideicom.*) plures alij Iurisperiti allegati à Surdo *d. q.* 16. *n.* 21. & Stephanus Gratianus *d cap.* 129. *n.* 5 & 12. Qui fundantur in eo, quod attendatur consuetudo hæredis, qui per eam videtur quasi contrahere cū legatariis, *§. hæres, instit. de oblig. quæ ex quasi contractu, & l. qui cum alio, ff de reg. iur.* & quando quæritur quo in loco debitor teneatur soluere, attenditur consuetudo Glossa *in l. item illa, & ibidem* Bartholus *ff. de verb. obligat.* & etiam contrahētis consuetudo attenditur tanquam declaratoria contractus, *l. vniuersorum, ff de pignor. act.* cum aliis allegatis per Surdū *d. q.* 16. *n.* 24. qui *n.* 26. addit in proposito induci solitum per vnum actum, *per textum in l. mela, §. quod ergo, ff. de alim. leg.* vbi Bartholus.

740 Contrarium tamen, & hæredem non posse cogi continuare solutionem in eodem loco tenet, & probat Surdus *d. q.* 16. *à n.* 27. *ad finem*. Nam etsi hæres soluens legatum in vno loco sibi præiudicet, vt etiam cætera legata ibidem soluere teneatur, quando habet exemptionem non soluendi in certo loco ex priuilegio, & iure singulari, quia tunc faciliùs tollitur illud ius speciale, quàm ius commune *l. cum militis, §. militia missus ff. de testamento militis*. & talem esse emptionem de qua *d. l. si fideicommissum. §. finali, ff. de iudiciis* dicit idem Surdus *d. q.* 16. *n.* 33. Tamen quando exemptio competit de iure communi, hæres vè est exemptus de iure communi, prout in proposito, tunc non præiudicat solutio facta in vno loco, vt Iason *in l.* 2. *num.* 95. *Cod. de fideicom.* vbi propterea concludit, eum qui soluit vnum legatum inutile, non posse cogi ad soluendum alia, quod & tradidit Glossa *in l. non dubium*, verbo *agnouerit in fin. Cod. de testam.* & si vnum præstet ante tempus, non tamen tenetur aliud ante tempus præstare, Glossa *in l. Lucius Titius testamento, §. testator, ff. de leg.* 2. & Iason *loco citato*. Item gratuita solutio vnius partis non grauat in solutione alterius, *l. final. Cod. ne vxor. pro marito*, & qui partem indebiti soluit, non cogitur aliam partem soluere, Glossa *in d. l. non dubium, d. verbo, agnoscit*: & ad id, quod per vnum actum quis non sibi præiudicet in sequentibus, alia exempla addit Surdus *loco citato*; vbi etiam *numer.* 27. adducit generalem rationem, nempè quod voluntas tacita, quæ ex actu colligitur, non debet vltra extendi, quam ex ipso actu de necessitate infertur, ex Bartholo *in l.* 1. *§. hoc interdicto, ff. de itinere, actuque priuato*, & aliis ab eodem Surdo relatis. Igitur quamuis in vno loco alimenta fuerint aliquando soluta, non ideo quis cogi potest in futurum ad perseuerandum soluere idem legatum in eodem loco. Quod fortiùs procedere ait Surdus *d. quæst.* 16. *numer.* 34 quando legatum alimentorum esset annuum, vt quando relinquitur donec, & quandiu vixerit; quia cum eo casu plura sint legata, & incipiant deberi singulo anno, solutio vnius anni tanquam vnius legati non præiudicabit ad sequentes annos, tanquam legata sint diuersa. Quibus tamen non obstantibus addit idem Surdus *n.* 35. quod in practica esset difficilè obtinere contra authoritatem Glossæ *in d. l. quod legatur, ff. de iudiciis*, & iuxta eam iudicasse Senatum Casalensem. Sed quidquid sit quoad forum iudiciale, quoad forum conscientiæ posteriorem sententiam veram existimo. Prædicta quando hæres grauatus, & alimentarius legatarius sunt diuersi domicilij, & fori.

§. VIII.

Quando hæres, & alimentarius habitantes in diuersis ædibus sunt eiusdem fori, & ciuitatis; an hæres teneatur deferre alimenta ad domum alimentarij.

SEd quid quando hæres, & alimentarius legatarius sunt eiusdē fori in eadē ciuitate, seu in eodem oppido habitantes in diuersis domibus; an tūc teneatur hæres alimenta deferre ad domum alimentarij, etiamsi testator nil dixerit de loco solutionis.

Respōdent cōmuniter Iurisperiti; quod si in delatione 741
nō requiritur impēsa & sine incōmodo fieri possit, vt si pro alimētis deberetur pecunia, ea pecunia esset deferēda ad domū legatarij, qui esset eiusdē fori: ita in his terminis Barth. *in l.* 1. *n.* 4. *ff. de alim. leg.* Simō de Prætis *lib.* 4. *interp.* 1. *dub.* 11. *n.* 105. Pont. *de alim. c.* 17. *n.* 20 Steph. Grat. *in* 1. *d. c.* 94. *n.* 63. Surd. *cit.* 4. *d. q* 16. *n.* 7. & 8. & apud eundē Bald. Lancel. Galliaula, Practica Papiēsis, Lābert. Brun. *in tract. de rebus dubiis*. Duēnas. Et cōfirmatur responsio quia quādo debitor ex cōtractu, & creditor sunt eiusdē fori, & debitū absque expēsis potest solui, vt sūt redditus pecuniarij, teneri debitorem deferre ad domum creditoris; tradidere Bartholus, & cæteri *in d. l.*

item illa,§.de constituta pecunia.Petrus de Vbaldis *de duob.fratr.p.6.q.14.num.15.* (vbi allegat Baldum *in l. acceptum,Cod.de vsuris*)Rolandus a Valle *cons.* 87.*numer.*15.*vol.*1.Surdus plures alios allegans *d.q.*16.*num.*7.& idem docuit Molina Theologus *in tract. de contractibus vsurariis qu.9.num.*137.relatus à Vasquez *in opusc.de restitutione cap.*10.*dub.*2.*n.*56.& pro hac sententia Rolandus adducit *l.forma,§ si verò,ff.de censibus*, vbi dicitur tributum debere præstari in ea ciuitate , in qua est ager,pro quo soluitur , *& l.*2. *Cod. de iure emphyt.* Ibi *cum neminem oporteat conuentionem,vel admonitionem expectare,sed vltrò se offerre,& debitum spontanea voluntate persoluere.* Si autem impensa aliqua sit necessaria ad deferendum alimenta ad domum alimentarij , puta quia dantur in tritico,vino, &c. Surdus *d.quæst.*16.*num.*8. dicit , quod si alimentarius est vilis persona,cui non sit turpe humeris propriis portare,hęres non tenetur soluere pretium vecturæ ; secus si alimentarius sit persona honesta, aut nobilis , tunc enim hæres præstabit vecturam,& ait Surdus ita præter Bartholum , concludere reliquos Iurisconsultos *initio huius numeri* relatos,& ab ipso allegatos ; præsertim Baldum *cons.*224.*vol.*3.& Lancellotum Galliam *in consuet. Alexandriæ*,verbo,*solidos, q. 6. num.*113.At Bartholus,Simon de Prætis,& Pontanus asserunt hæredem teneri deferre alimenta ad domum alimentarij solum quando non exigitur in delatione aliqua impensa , vt pecunia , & alia similis res; frumentum verò,& vinum ac similia teneri alimentarium accipere in domo hæredis ; & postea suis expensis deferre ad propriam domum. Quin etiam Rolandus,& Petrus de Vbaldis videntur asserere absolutè debitorem , cum creditor est eiusdem fori , teneri debitum ad domum creditoris , & sic colonum , & emphyteutam teneri portare fructus,& Canonem ad domum Domini.

741 Verùm Vasquez *loco suprà citato* loquens de debitore ex contractu,qui est eiusdem fori creditoris, negat eum teneri deferre debitum ad domum creditoris , etiamsi absque expensis(puta quia sint pecuniarij redditus) solui possit ; quia quando in contractu est conuentum solum de solutione puta,Canonis,census, pensionis , & similium , & nil dictum de loco, in quo fieri deberet solutio ; nec quod debitor teneretur deferre ad creditorem;siue creditor sit eiusdem fori , siue non; aut quod debitum sit in pecunia , vel in fructu,nil refert , vt inde debitor teneatur , vel non teneatur debitum deferre ad domum creditoris ; sed semper tenetur solum , cum dies solutionis venerit, offerre creditori se paratum esse illud illi soluere; numquam autem ad illud deferendum ad domum eiusdem creditoris , etiam si debitum consistat in pecunia ; nam alinqui ad plus obligaretur debitor , quàm fuerit conuentum ; si quidem hoc onus deferendi pecuniam ad domum creditoris est pretio , seu pecunia æstimabile , & de eo possunt contrahentes pacisci. Cum ergo de eo nihil sit in contractu expressum , debitori non debet tale onus iniungi,Et hanc Vasquex sententiam existimo in rigore veram ; imò etiam videmus vt plurimum in praxi seruari , vt creditores ipsi adeant debitores , vt ab ipsis recipiant id , quod illis ex contractibus debetur. Neque his obstat *d. l.* 2. *Cod. de iure emph.* nam iuxta eam sat est,quod postquam aduenit dies solutionis,Canonis , seu census emphyteutici , debitor offerat sese, & dicat se esse paratum soluere debitum non expectando conuentionem , & admonitionem scilicet iudicialem de qua *dicta l.* 2.*Cod. de vsuris* , non obstat etiam *d.l.forma*,vt per se patet.

743 Et hoc quod iuxta hanc sententiam dicitur de debitore ex contractu , ob eandem rationem dicendum de hærede debitore alimentorum ex dispositione Testatoris , qui illum simpliciter grauauit ad præstanda alicui alimenta , quæ siue pro ipsis soluenda sit pecunia,siue fructus , & siue creditor, & debitor sint diuersi , siue eiusdem fori , non tenebitur debitor deferre ad domum alimentarij , sed sat erit se offerat , & dicat alimentario se esse paratum illa soluere in domo sua.

Ex dictis resoluenda est illa quæstio, de qua Bar- 744 tholus *in d. l.* 1. *num.* 3. *ff. de alimentis legatis* , scilicet cum in legato alimentorum comprehendatur etiam aqua , vel eius æstimatio , vbi ea est venalis, vt *suprà numer.* 48. *&* 50. dictum est ; an in eodem legato alimentorum intelligatur legatum pretium vecturæ aquæ. Ad quam quæstionem *d.num.* 3. respondet Bartholus, si alimenta sint legata personæ vili , & ignobili , puta famulæ , quæ ipsamet sine dedecore portare potest,non debetur pretium vecturæ ; si verò sint legata honestæ, & nobili personæ , in legato veniet pretium vecturæ. At Corduba *in l. si quis à liberis, §. non tantum , numer.* 14. *ff. de liberis agnoscendis* absolutè negat intelligi legatum etiam vecturæ pretium aquæ ; quia cum aqua , inquit , præstari debeat , vbi alimenta præstantur , siue honesta sit legatarij persona , siue vilis , ibi aqua præstanda est , & sic in domo hæredis , vbi de iure communi præstanda sunt alimenta, si aliud non constet de mente Testatoris , iuxta tradita *in præcedentibus.*

§. IX.

Si alimenta ab hærede missa ad alimentarium in itinere casu aliquo pereant ; an hæres maneat liberatus,vbi an periculum rei ante solutionem ad debitorem pertineat.

VTrum verò quãdo hæres,& alimẽtarius sũt diuersi domicilij,& hæres tenetur alimẽta dare in domicilio alimentarij,si alimẽta missa ab hærede casu aliquo,vt per incursũ latronũ,vel alio casu fortuito pereãt in itinere,teneatur dare alia , vel liberatus à noua præstatione remaneat.

Respõdetur primò,quando alimenta ab hærede sint præstanda in pecunia,si pecunia dũ defertur ad alimẽ- 745 tarium in itinere pereat,nõ remanet hæres liberatus,sed ipsi perit pecunia. Ita in his terminis Surdus *de alim. tit.*4.*q.*16.*n.*16.& Molfes.*in consuet Neap.to.*1.*p.*5.*q.*8. *n.*10.Ratio est,quia in hoc casu hæres est debitor in genere,debitor autẽ generis nõ liberatur re ante solutionẽ casu fortuito perẽpta,quia genus perire nõ potest, *l. in ratione* 30.*§.in certa,ff.ad falcidiã,l.incendiũ,C.si certũ petatur,& l.vltima,C.de condit.insertis*,Angel. *in l. cum his,§.vult igitur,ff.de transact.* Scipio Rendina *in Prõptuario receptarũ tit.de debitoribus , & creditoribus n.*23.Surdus,& Molfes.*locis citatis*, & Steph. Gratian. *to.*1.*c.*94.*n.*30.& alij Iurisperiti cõmuniter, quos Aug. Barbosa *collectaneo ad d.l.incendiũ n.* 2.& Rẽdina *d.n.* 3.latè referũt,qui omnes ex dictis præfatis iuribus allegatis inferũt ante solutionẽ periculũ rei soluendæ esse debitoris,& qui illã tenetur deferre ad domũ creditoris, suo periculo debere deferre.Si tamẽ debitor quãtitatis, quãtitatẽ obtulit creditori,quæ post oblationẽ casu fortuito periit,tũc debitorẽ non quidẽ ipso iure,sed exceptionis ope liberatũ remanere,ex cõmuni Doctorũ,quos refert & tradit Rẽdina *d.n.*23.rationẽ vtriusque reddẽs, scilicet quia cũ sit debitor quãtitatis in genere generalissimo,quãtitas perire nõ potest;quamuis oblati nummi pereãt,& ideo ipso iure nõ est liberatus debitor,quia illud nõ periit, quod debebatur:ex æquitate tamen ope exceptionis,inquit Rendina,liberabitur.

Respondetur secundò idem dicendum si hæres , vel 746 debitor teneatur dare frumentũ,vinum, oleum , & alia bona alterius speciei in genere,quia etiam tunc remissa perempta,non perit genus;& constat ex præfatis iuribus præsertim ex *d.l.vltima,Cod.de condit. insertis*, & tradunt idem Iurisperiti.

Respondetur tertiò,si ab hærede,& debitore debea- 747 tur genus respectu certæ speciei.ita quod genus debeatur tanquã species,puta si debeatur frumentũ,oleũ,vinũ

ex

ex certo,& particolari prædio,tunc specie illa perempta, liberatur hæres,& debitor, si absque illorum culpa res illa periit. Ita Angelus *loco citato* Antonius Gabriel *com.lib.3.tit.de rebus creditis conclus.* 1. Surdus *d. q.* 56.*num.* 9.*&* 50.*& q.*17.*n.*24.*&* 25. Molfesius *d.q.* 8.*n.*51.*&* 12.Stephanus Gratianus *d.cap.*94.*n.* 19. & Augostinus Barbosa *loco suprà allegato*, & alij Iurisperiti a Surdo relati, idem enim censetur de debitore quantitatis respectu certæ speciei,quod de debitore speciei,*l.electio,§.si is,quem, ff.de nouat.* & aliis iuribus à Surdo,& Gratiano relatis;idem Surdus, & Gratianus post alios,& Molfesius *d.num.*11. Atque adeo si alimenta relinquantur ex fructibus certi fundi,catenus debentur,quatenus se extendunt fructus ex eo fundo percepti,& deficientibus fructibus debitor liberatur, vt post alios Surdus *d n.*10.

An alimentarius teneatur operari in commodum illius,qui alimenta subministrat, siue ex dispositione legis, siue ex dispositione hominis.

748 POst hæc remanet explicandum,an filius,qui à patre alitur,ad patris vtilitatem, & quilibet alimentarius in beneficium illius, à quo sibi præstantur alimenta, teneatur laborare, & operas præstare; iuxta autem Doctores, qui infrà allegantur, sunt duplicis generis; aliæ enim sunt officiales (quas & obsequiales vocant, quia in obsequio consistunt, & personale commodum respiciunt)vt lectum sternere,mensam parare,comitari, & similia facere,& etiam cantu, sono, saltatione oblectare. Aliæ sunt artificiales(quas & fabriles appellant)vt sutoriæ,pictoriæ,lanificæ, seu filum,& stamina ducere, textoriæ,seu texere,& his similes.Ita post alios Corduba à Lara *in l.si quis a liberis,§.si quis ex his,num* 160. 211 *&* 231.Surdus *de alimentis tit.*4 *q.*29.*n.*56.*&* 57. & P.Barbosa *ad l.*2.*p.*1.*in princip.num.*26.*&* 27.& inter operas artificiales Corduba *d.§. si quis ex his, num.* 538 enumerat coquinarium facere.

749 Conueniunt primo Doctores filiumfamilias, qui alitur a patre in eius domo, nec habet legitimam causam, ob quam possit petere, & habere alimenta extra patris domum, teneri patri præstare operas officiales, seu obsequiales, quas iuxta statum suum, & sine dedecore, & verecundia præstare potest. Ita in his terminis post alios Surdus *d.quæst.*29. *num.* 2.4.*&* 7. Ratio est non solum vniuersalis, de qua infrà; sed etiam specialis, quia filius patris occupationes, & mediocritates tenetur adiuuare, vt post Rebuffum *in tractatu de congrua portione num.*99. Surdus *d. quæst.* 29.*n.*2.*fine*.

750 Conueniunt secundo quoties ex dispositione legis alimenta præstari debent ratione coniunctionis sanguinis, & in domo ea debentis recipienda sunt, alimentarium teneri in beneficium Altoris ad præstandas easdem operas officiales, & obseqoiales,quas sine dedecore potest præstare. Ita Bartholus *in l.diuortio in princip.n.*3.*ff.solut.matr.& in l.Caio,§.Imperator, ff. de alim.leg.*Bald. *in l.*3.*n.*7.*Cod.de leg.*Capycius *decis.*24. *n.*10.Gomez *ad l.*50 *Tauri n.*48.*Versic.adde*, Corduba à Lara *in d.§.si quis ex his,n.*159.*& §.sed si filium n.* 536.P.Barbosa *ad d.l.*2 *p.*1.*in princip. num.* 25.*&* 27. Surdus *d.quæst.*29.*n.*41.Molfesius *in consuet. Neapol. tom.*1.*quæst.*2.*num.*4.*&* 52.& alij Iurisperiti à Surdo, P.Barbosa,& Corduba relati.Colligit Baldus *ex l. illis libertis*,ibi,*obsequio,&c. ff. de condit. & demonstrat.* Et eam rationem (quam cæteri approbant)addunt, quod alimentarius non debet stare in domo eius, qui alere tenetur, otiosus,& tanquam cadauer, ne Altori nimis onerosus sit. Dixi *ratione coniunctionis sanguinis*; nam etsi viduæ intra annum luctus ab hæredibus mariti ex legis dispositione debeantur alimenta, vt Doctores communiter *in l. vnica, §. exactio, Cod. de rei. rei vxoriæ, & suprà* dictum est: Difficultas tamen est, an ipsa (si hæredes mariti fruuntur dote, ex cuius fructibus posset se alere) teneatur ad operas siue artificiales, siue officiales præstandas, de qua re paulo *infrà*.

Quare si filiusfamilias, & alimentarius recipiens à patre, aut ab alio debitore alimentorum ex lege alimenta in domo, recusaret præstare præfatas operas officiales, quas salua dignitate, & sine dedecore posset præstare; alimenta possent denegari, vt rectè post alios Surdus *d.q.*19.*n.*3. 751

Difficultas est, an filius, & omnis alimentarius,cui ex dispositione legis alimenta præstari debent, teneatur ad præstandas operas artificiales in beneficium patris, & eius, qui in domo sua illi præstat alimenta. Affirmarunt Bartholus *in d l.Caio, §. Imperator ff.de alim.& cib.leg.*Aleiatus *responso* 243. *num.* 6. loquens in filio,relatus à Corduba *in d. §. sed si filium, num.*137.(idem Corduba *num.* 136.loquens in filio,qui alitur à patre:)& Petro Barbosa *d. p.* 1. *num.* 26. *fine*, Gratus *cons.*87.*lib.*2.& Paulus de monte Pico *in l.Titia cum testamento,§ fin.num.*162.*ff. solut. matr.* ab eodem Petro Barbosa,& Surdo *d.q.*29.*n.*45.relati,qui Petrus Barbosa *d.n.*26.*& n.* 27. *initio* idem tenet, quod operas artificiales domesticas consuetas in domo à personis eiusdem conditionis exerceri;vt sunt filare,texere, & similes;secus verò quoad negotiationes,& operas extra domesticas. 752

At negant Beça *de decima Tutoris c.*2.*n.*12.(qui loquitur in filiosfamilias)Surdus *d.q.*29. *n.* 41. & plures alij Iurisperiti à Corduba *in d.l.si quis à liberis,§.si quis ex his.n.*160 qui loquuntur in vidua intra annũ luctus ex dispositione legis recipiente alimenta ab hæredibus mariti in eorũ domo.Probat Surdus,quia ex legis dispositione non debentur alimenta ei, qui ex artificio suo, vel industria absque dedecore potest illa sibi quærere, vel aliũde habet,lex enim illi non prouidet,vt *suprà hoc cap.§.primo* probatum est;& constat *ex d l.si quis à liberis d.§ si filium,ff.de liber.agnosc.*ergo non potest euenire,vt quis ex legis dispositione debeat habere alimẽta & debitori ea præstanti teneatur præstare operas artificiales; nam si ex industria, & artificio suo potest victũ quærere sine dedecore,alimenta ex lege non debentur;si verò non possit præstare sine dedecore, alimenta ex dispositione legis debita sunt præstanda secluso onere talium operatũ,quæ enim honestè secundom statum fieri non possunt,censentur impossibilia,& ad ea lex nõ obligat,vt *suprà eodem,§.primo*,dictum est. 753

In hac difficultate si alimentarius laboribus honestis non posset integrè alimenta sibi lucrari;posset autem ex parte,& alatur in domo à patre,aut ab alio debitore alimentorũ ex lege;videtor teneri etiã ad operas artificiales,domesticas præsertim, cũ ãlimẽtator in hoc casu nõ teneatur in totũ alere;sed solũ ad alimentorũ supplementum:& ita in praxi videmus filiosfamilias,& filiasfamilias,qui in domo parentum aluntur, præstare operas artificiales consuetas fieri in domo, quas sine dedecore possunt exercere. 754

Ex dictis colligitur,quod si filius emãcipatus ob inopiã,& quia aliundè nõ haberet,vnde se aleret,reciperet alimẽta in domo patris,teneretur patri præstare operas officiales,& obsequiales;vt aduertit etiam Surd. *d.q.*29. *num.* 7. 755

§. X.

Vidua,quæ intra annum luctus ex dispositione legis percipit alimenta ab hæredibus mariti dotem illi non restituentibus, an debeat hæredibus præstare operas officiales, & artificiales, saltem domesticas.

VTrum autẽ vidua, cui hæredes mariti intra annũ 756
luctus doti cõsistenti in pecunia, & in mobilibus

restituendæ præstitutum iuxta *l.vni.§ exactio, Cod. de rei vxor. act.* alimenta præstare debent recipiens eo anno præsata alimenta in domo eorundem hæredum mariti, debeat eisdem mariti hæredibus alimenta subministrantibus præstare operas: & an officiales tantum, vel etiam artificiales saltem domesticas.

756 Communis sententia Iurisperitorum est, quod teneatur præstare saltem operas officiales, seu obsequiales, quas salua dignitate, & sine dedecore potest præstare. Ita Glossa finalis *in fine, in l.sicut patronus, ff. de operis libertorum*, quam secuti sunt communiter alij, quos latè referunt Corduba à Lara *in l. si quis à liberis num. 157. & quatuor sequentibus*, & Surdus *d. quæst. 29. num 35. & 38.* & ita etiam sentiunt Gomez *loco suprà num. 750. citato*, Surdus *d. quæst. 29 num.39.* P Barbosa *ad d.l.2.p. 1. in principio num. 19.* & ex Theologis Rebellus *de oblig.iustitia p.2. lib. 6.quæst.11.num.6.fine*, & Fragosus *de Republica Christiana p.3.lib.2.disputat 5.num. 91.* Versic. *limitatur tertiò.* Probatur hæc sententia tum ex eo, quod quando ex legis dispositione alicui alimenta debentur, ille debet operari in domo eius, qui præstare alimenta tenetur, vt statuunt communiter Iurisperiti *numer. 750. & 751.* allegati, & alij à Surdo *d. quæst. 29.num.45.* & P.Barbosa, *vbi suprà numer.25* relati, tum etiam quia vxor dum à marito alitur, ipsi marito præstare operas, saltem officiales salua dignitate personæ tenetur, vt tradunt omnes præallegati; & alij, quos Surdus *d. quæst. 29. numer. 9.* & P.Barbosa *vbi suprà numer. 15. & 26.* ergo & hæredibus mariti, dum ab ipsis alitur, easdem operas præstare debet. Valet enim argumentum à marito ad hæredes mariti, qui eiusdem mariti loco succedunt, *l.omnem Cod. de bonis mater.* Baldus *in l. vxorem, Cod. de conditionibus insert.* Alexander *in l. diuortio in principio, numer. 30. ff. soluto matrimonio*, Corduba à Lara *d. §. si quis ex his, numero 157. & 161.* & Surdus *d.quæst. 29.n.25.*

757 Quoad operas verò artificiales est dissensio inter eosdem Iurisperitos; nam aliqui dixerunt viduam eo anno luctus, dum ab hæredibus mariti ex legis necessitate alitur, debere eisdem mariti hæredibus præstare etiam operas artificiales; teneri filare, texere (si sciat) aut aliud artificium exercere ad vtilitatem hæredum, salua semper dignitate. Ita Iurisperiti relati *suprà num. 752.* Paulus de Castro *in d.l.diuortio in princip.num.10. ff.soluto matrimonio*, Angelus *in l.assiduis, Cod. qui potior.in pign. habean.* (vbi dicit quod vidua non potest pro se facere pannos lineos, vel alia, sed operari ad commodum hæredum) & *in §.fuerat, num. 6. instit. de act.* vbi dicit viduam debere hæredibus operari, sicut faciebat tempore viri; etsi non operetur tantò minus recipiet de alimentis; quibus verbis (licet Surdus *d. q. 29 n.39.* velit Angelum *ibi* loqui tantum de operis in genere) iudicat se loqui de operis artificialibus, & lucrosis; & dum declarat viduam teneri hæredibus præstare opera, quæ solita erat præstare viro, non autē si nec viro præstabat; clarius ostendit loqui de operibus artificialibus, quas solita erat præstare viro, nā officiales, & obsequiales, quæ non dedecent conditionem, & statum illius, vxores semper solent viris præstare. Hanc eandem sententiam tenere videntur Glossa *in d.l.sicut patronus*, & alij à Corduba *d.§.si quis ex his, n.157.* relati, qui indistinctè & absolutè asserunt viduam eo anno luctus, in quo ex legis dispositione alitur, debere operari ad cōmodum hæredū. Probatur hæc sententia, quia vxor marito tenetur præstare etiam operas artificiales saltem domesticas, vt consuere, filare, texere, &c. si sit talis conditionis, vt eas operas absque dedecore præstare possit, vt *Glossa final. in d.l.sicut, ff. de operis libertorum, & glossa 2. in l.si vxorem, Cod. de condit.inser.* & plures alij Iurisperiti, quos latè referunt Corduba *in d.§ si quis ex his, n.221.* & P Barbosa *vbi suprà n.25 fine, & n.26.initio*, valet verò argumentum à marito ad hæredes, vt *numero præcedenti* dictum est.

At alij affirmant viduam eo anno, dum alitur ab hæredibus mariti, non debere illis præstare operas artificiales, sed tantum officiales. Ita Iason *in d. l. diuortio, in princip. n.25. ff. solut. matr.* Plures ex antiquioribus Iurisperitis à Corduba *d.§.si quis ex his, n.160* relati Quesada *in tract.diuersar.quæst.iuris c.25.n 5.* à P Barbosa *d.n.25.* relatus, & Surdus *d.q.29.n.39* Probant contraria ratione, scilicet quod vxor viuente marito nō tenetur ad eius vtilitatem exercere artificium, seu operas artificiales, vt Baldus *in d.l.si vxorem n.6. Cod. de condit.inseri:* Antonius de Prato inter consilia Alexandri *cons. 155.n.2.vol.4.* & Corduba *d.§. si quis ex his, n. 227.* Surdus *d.q.29.n.22.* & innumeri alij Iurisperiti relati à Corduba *d.§ si quis ex his n.160. & d.n.227.* & à P.Barbosa *ad d.l.2.p 1.princ.n.26.* Quare argumento à marito ad hæredes nō tenetur vidua operas artificiales hæredibus præstare, & ex persona hæredis non debet variari obligatio *l.2.§.ex his, ff de verb. oblig.* Imò cum maior potestas viro in vxorem sit concessa, quam viri hæredibus, etiō vxor marito operas artificiales præstare teneretur, non valeret tamen argumentum de marito ad hæredes, vt dixit Iason *loco citato*, & notat Corduba *d. §.si quis ex his, n.161.fine.* Quare etsi iuxta Baldū *loco citato* vxor, si eius conditio ferat, teneatur fœnum secare, triturare messem, & alia huiusmodi domestica facere, non ideo tamen ad hæc opera obligaretur vidua intra dictum luctus annum erga hæredes. Sed an vxor teneatur præstare marito operas artificiales, & ex suo artificio lucretur marito *infrà quarta parte huius tractatus de effectibus contractus matrimonij*, vbi de obsequiis ab vxore debitis marito & de communicatione bonorum inter coniuges. 758

Contra præfatam communē, & cæteros Doctores tenētes viduā eo anno luctus, dū alitur ab hæredibus mariti dotē ipsius retinentibus, debere operari ad cōmodū hæredū sentit Corduba *d.§ si quis ex his, n. 162.* asserēs eam nec artificiales, nec officiales operas debere præstare eisdē hæredibus mariti alimenta sibi subministrantibus. Fundamentum eius est, quia in hoc casu vidua ex dispositione legis non alitur iure sanguinis, sed ratione dotis retentæ (ad quā restituendam *d.l.vnica, §.exactio, C.de rei vxor.act.* permittitur annus) cū enim dotis emolumentū, & fructus intra annum luctus hæredes mariti percipiāt, lex voluit eos cogi viduā alere, vt Baldus *in d.l.diuortio*, & *ibid.* Alex *n.16.ff solut matr.* Montaluus *tit 8.lib.3.fori*, & alij Iurisperiti a Cāpegio idē sentiēte *de dote, parte secunda q.16.* quæ dispositio legalis fuit secundū naturā, quia si fructum dotis percipiunt hæredes, debet vidua ab illis ali, *l.secundū naturā, ff. de reg. iur.* Quare cū hæredes nihil viduæ dent de suo, neque illis vidua tenetur operas illas præstare *l.ab ea, C.de fideicommissis.* Nā cū ex simili causa lex alicui emolumētū defert, vt in præsenti defert alimenta viduæ causa dotis retentæ ab hæredibus, ille, qui alit, nihil dat, quia non suo, sed legis iudicio dat, atque adeo onus viduæ imponere non potest *l.si Arrogator, ff.de adoptionibus*, vidua ergo neque artificiales, neque officiales operas hæredibus mariti præstare debet, & hæc sētentia mihi videtur rationabilis, quādo fructus dotis sufficerēt ad integra viduæ alimēta, & id præcipuè iuxta sententiā, quod viduæ intra annum luctus, donec hæredes retinent dotē ab illis debeantur alimenta, etiāsi illa aliundè haberet, vnde se alere posset, quam sententiā sustinent Pent. *de alim.c.15.n.6.* Corduba *d.§ si quis ex his n.221.* Surdus *tit.6.q.10 n.1.fine*, Leotard *de vsuris q 30.n.33.* & plures alij relati à Pontano, Corduba, Surdo *d.n.1.initio*, & à P.Barbosa *d.p.1.n.12.* licet contrariū teneant Gomez *ad l.Tauri 50 n.48.* Versic. *sed his non obstantibus*, Mol. *de iust.tr.2 disp.312.n.4* Fragos *d.n.51.* Versic. *limitatur primo*, Antonius Faber *in suo Cod. lib. 5 tit. de rei vxor. actio definit. 6. n. 5.* & plures alij quos referunt, & sequuntur P.Barbosa *d. num. 17. initio*, Thesaurus 759

faurus *decis.44 num.1.* Versic. *pro negatiua*, & Surdus *de alimentis tit.1. quæst.44. num.* 48. sed de hac re *infrà*. vbi de restitutione dotis mortuo marito, & prædicta quando alimenta debentur, & præstantur alicui ex dispositione legis.

§. XI

Percipiens alimenta ex dispositione Testatoris, an teneatur operari in commodum hæredis, qui dat alimenta.

760 QVid igitur quando alimenta debentur ex dispositione hominis, si Testator simpliciter alicui alimenta reliquit, nec constet de voluntate expressa, vel tacita eiusdem Testatoris, debere legatarium morari, & illa recipere in domo hæredis: concludunt communiter Iurisperiti alimentarium legatarium nullas operas, nec officiales, & obsequiales teneri præstare hæredi, qui alimenta subministrat. Ita *argumento legis, libertis, quos*, §. 1. *ff. de alimentis*, & *cib. leg.* Bartholus, Baldus, Capycius, Gomez, P. Barbosa *locis suprà num.*750. *relatis*, Hieronymus Gratus *d. consf.*87. *num.* 23. *lib.* 1. Corduba à Lara *d.§. si quis ex his, num.*159. Simon de Prætis *de interpr. vlt. volunt. lib.*4. *interpret.* 1. *dub.*11. *num.*112. Surdus *d. tit.*4. *citato quæst.*29. *n.*45. *initio, & num.*53. in hoc enim casu testator videtur respexisse tantum fauorem legatarij, vt *suprà num.* 714. notatum est; vnde nec legatarius cogitur habitare cum hærede, vt ibidem dictum; & præterea hæres nihil de suo, sed de rebus defuncti dat alimentario, quare non est, cur legatarius debeat obligari præstare vllas operas.

761 Si verò Testator relinquens alicui alimenta iubeat eundem legatarium alimenta percipere in domo hęredis, tunc tenebitur idem legatarius alimentarius præstare pro conditione suæ personæ operas obsequiales, non verò artificiales. Ita pariter Doctores cōmuniter (quidquid secus Andreas Siculus *consf.*63. *num.*14. *lib.*2. senserit volens teneri etiam ad operas artificiales) Bartholus *in d. l. Cato*, §. *Imperator ad finem, ff. de alim. & cib. leg.* Baldus *in l.*1. *num.*6. *Cod. de legatis, ibid.* Salicetus, & Iason, de Prætis *d. num.*112. P. Barbosa *ad d. l.*2. *p.*1. *in principio n.*27. *ff. solut. matr.* Surdus *d. q.*29. *n.* 54. & plures alij Iurisperiti à P. Barbosa relati, & ratio est, quia Testator in fauorem hæredum videtur iussisse alimenta recipienda in domo, & consequenter voluit alimentarium debere aliquas operas in commodum hæredum præstare. Nec etiam conuenit alimentarium stare in domo hæredum tanquam corpus mortuum, debet ergo præstare operas obsequiales.

SVMMARIVM
Capitis Duodecimi.

*Qui Doctores agant de tempore præstationis alimentorum. num.*762.

*Alimenta præstanda in domo alere debentis respectu cibariorum præstantur dietim. n.*763.

Item militibus dietim, vel alternis diebus debent præstari. ibid.

*Alimenta quo ad cibaria cum debent præstari extra domum, de iure communi præstari debent in singulo mense. n.*764.

*Alimenta, quæ longo tempore conseruantur incorrupta, præstantur in sua specie singulis mensibus, quæ facilè corrumpuntur, non præstantur in dies, sed singulo mense dari debet eorum æstimatio. n.*765.

*Arbitrio Iudicis relinquitur quo tempore, & pro quanto tempore alimenta sint præstanda. n.*766.

*Ex recepta praxi solent cibaria præstari in singulo trimestre, vel quadrimestre; vel etiam in singulo anno. num.*767.

*Soluenda in initio mensis, vel trimestris, vel quadrimestris, vel anni pro solo mense, &c. n.*768.

*Pecunia pro alimentis relicta in singulos annos initio cuiuslibet anni pro toto anno debet solui. n.*769.

*Similiter alimenta relicta personis non morituris, putà hospitali, collegio, &c. debent solui annuatim in principio anni. n.*770.

*Vrgente necessitate alimentario eis indigenti alimenta soluuntur ante præfata tempora. n.*771.

*Tempus præstandis alimentis attenditur, quod à Testatore expressè, vel tacitè præfinitum est. n.*772. *&* 773.

*Attendenda etiam Testatoris consuetudo. n.*774.

Alimenta relicta ex fructibus certi fundi præstantur tempore recollectionis eorum, non verò initio anni. num 775.

*Assignatur ratio differentiæ cur alimenta relicta ex fructibus certi fundi, puta frumentum, vinum, oleum, & similia ex certis prædiis relicta soluantur tempore recollectionis; alimenta verò simpliciter relicta soluantur initio anni. n.*776.

Legatum alimentorum ex fructibus certi fundi est conditionale, si fructus nascantur. ibid.

*Si Testator leget frumentum ex tali fundo, & certas pecunias v.g. decem aureos; vtrumque debetur tempore collectionis frumenti. n.*777.

*Legatum alimentorum semel præstandum non adiecta certa die, non debetur nisi post interpellationem, aliqua mora interiecta, factam n.*778.

Mora non committitur absque interpellatione, vbi dies non est apposita. ibid.

Promittens aliquid dare, vel facere, intelligitur non statim, sed concesso aliquo conuenienti interuallo. ibid.

*Vestimenta, & Calceamenta debita occasione legati alimentorum præstari debent quandocumque subest necessitas. n.*779.

*Et seclusa necessitate debentur in singulo anno, anni principio. n.*780. *& attrita debent restitui. ibid.*

Vestimenta pro hyeme fiunt in Kalendis Septembris, pro æstiua in Kalendis Aprilis. ibid.

Sed circa hanc temporis taxationem plurimum versatur Iudicis arbitrium. ibid.

*Legatum annuum momentaneum est, & statim anno inchoato totum, & integrum debetur legatario, & transit ad hæredes, quando idem legatarius inchoato anno moritur. n.*781.

Etiam legatum annuum alimentorum transmittitur integrum, & pro toto anno ad hæredes legatarij, si ipso anno inchoato moritur iuxta communem sententiam. ibid.

*Oppositum, & quod transmittatur solum pro rata temporis, in quo vixit alimentarius, probabile putant aliqui. n.*802.

*Prior sententia communis approbatur. n.*782.

*Limitata causa limitatum producit effectum. n.*783.

Dispositio qualibet per suam causam restringitur ad terminos rationis. ibid.

*Legatum annuum alimentorum non purè, sed respectu alicuius rei per legatarium implendæ factum, non debetur totum initio anni, sed quatenus implementum sequutum est. n.*784.

*Item non debetur initio anni, si id appareat ex voluntate Testatoris expressa, vel tacita, quæ tacita voluntas colligitur ex re legata, vel ex causa adiecta. n.*785.

CAPVT XII.

Quo anni tempore præstanda sint alimenta ab eo, qui ea alicui præbere obligatur.

VIso quo in loco debeant alimenta præstari; rectè 762
inquiritur statim quo tēpore sint præstāda alimentario.

tatio. De qua re post alios Simon de Prætis *de interp. vltim. volunt. lib. 4. interp. 1. dubitat. 11. n. 91. & sequentibus*, Rolandus à Valle *conf. 22. n. 22. & sequ.* Ludouicus Molina *de primogenitis lib. 2. c. 15. n. 73.* Pontanus *de alim. cap. 17. n. 24.* Corduba à Lara *in l. si quis a liberis, §. non tantum, n. 7. 19. 20. 21. ff. de liber. agnosc.* Menochius *de præsumpt. lib. 4. præs. 199. n. 21. & sequentibus*, Garzias *de expensis cap. 4. n. 20.* Surdus *de alimentis tit. 4. quæst. 12. per totam*, Molfesius *in consuet. Neap. tom. 1. p. 1. q. 9.* & Molina Theologus *de iustitia tom. 3. disp. 616. n. 10.* cum autem sub alimentis comprehendatur non solum victus, seu cibaria, & potus, sed etiam vestitus, seu vestimenta, & lectus, vt *supra cap. 2.* explicatum est, de tempore, quo victus, & vestitus exhiberi debet agendum; cum etiam aliquando alimenta præstanda, & accipienda sint in domo alere debentis; aliquando præstanda sint extra domum, iuxta latè tradita *præcedenti capite*, vterque casus seorsim explicandus; item quando sunt præstanda extra domum illius, qui præstare debet siue ex dispositione legis, siue ex voluntate Testatoris; potest esse tempus præstationis expressè, vel tacitè, vel neque expressè, neque tacitè determinatum.

§. *Primus.*

Quid quando alimenta in domo, vel extra domum illius, qui alere debet, sunt præstanda; an dietim, vel singulis mensibus præstanda, vel in anno.

763 IGitur si alimenta sint præstanda in domo illius, qui alere debet, vt quæ ex dispositione legis præstari debent filiis, & parentibus aliundè non habentibus, viduæ intra annum luctus ab hæredibus mariti, & ex dispositione Testatoris volentis legatarium debere morari in domo hæredum; quoad cibaria, & spectantia ad victum sunt præstanda dietim, seu singulis diebus. Ita post Baldum *in l. 1. n. 3. Cod. de fideicommis.* & nonnullos alios, Simon de Prætis *d. dub. 11. n. 94.* Surdus *d. q. 17. n. 15.* & Molfesius *d. q. 9. n. 10.* Alimenta enim in hoc casu correspondent oneri habitationis, & sic eatenus sũt præstanda, quatenus sustinetur onus. Vestimenta autem in hoc casu debebunt præstari eo tempore, quo infra dicitur esse præstanda alimentario, qui non tenetur habitare in domo. Hic autem libet aduertere, quod etiam militibus alimenta quoad cibaria sunt ministranda singulis, vel alternis diebus, idque fauore Reipublicæ, quia si menstruum stipendium solueretur, citiùs consumerẽt, nec postea haberent, vnde viuerent, vel militiam desererent *l. 1. & l. vnlli, Cod. de erogatione militari lib. 12.* Bartholus *in l. pecunia n. 5. ff. de alim. leg.* & Surdus *d. q. 17. n. 17.*

764 Si verò alimenta præstari debent extra domum illius, qui alere tenetur, siue ea legis, siue ex hominis dispositione, nullumque appareat tempus determinatum præstationis respectu cibariorum, & eorum, quæ recipiunt diuisionem per menses (vt sunt frumentum, vinum, oleum, ligna & alia iis similia) iure communi inspecto regulariter sunt præstanda menstruatim, seu singulo mense *l. vltima, ibi meritò menstruis alimentis, ff. de liber. agnosc. & l. pecunia fine, ff. de alim. & cib. leg. ibi, alimentorum verò prabendorum necessitas oneribus menstruis, atque annuis, verecundiam quoque pulsantibus astringitur.* Ex quibus textibus id Doctores communiter concludunt, Glossa, Bartholus, & alij Scribentes *in d. l. pecunia.* Aretinus *in d. l. fin.* Practica Papiens. Ferrarij, *in forma libelli, quo agit pro leg. vel sing. in princip. num. 69.* (vbi addit quod si plures sint obligati ad ita præstanda alimenta, fiat inter eos diuisio, vt vnus præstet vno mense, alius verò alio mense, ne præstatio confundatur) Corduba à Lara *d. §. non tantum numer. 7. initio, & num. 10.* Pontanus *d. cap. 17. num. 14.* Rolandus *d. cap. 22. numer. 21.* de Prætis *d. dub. 11. numer. 94.* Menochius *d. præsumpt. 199. num. 22.* Surdus *d. quæst. 17. num. 1. & 2.* de Franchis *d. decis. 155.* Molfesius *d. quæst. 9. num. 6.* & alij Iurisperiti communiter, quos refert Surdus; qui propterea reprobat Baldum (quem sequi videtur Menochius *num. 23.*) *in l. 1. num. 3. Cod. de fideicom.* distinguentem inter alimenta debita ex dispositione legis, & ea, quæ relinquuntur à Testatore, volentemque, quod debita à lege præstentur in singulos menses, debita verò ex dispositione Testatoris, debeant solui in annos, eo quod legatum alimentorum sit annuum, & in annuis legatis fiat solutio singulo anno in anni initio *l. 1. Cod. quando dies legati, vel fideicommissi cedit*; reprobat, inquam, hanc Baldi differentiam, tum quia non sit indubitatum legatum alimentorum esse annuum, de quo idem Surdus *tit. 9. quæst. 6.* tum quia dato quod sit annuum, non apparet quare eodem modo dici non possit debitum annuum, quando debetur à lege, & valeat argumentum a lege ad Testatorem, & idem quod Surdus, tradit Franchus *d. decis. 155.*

765 Cum autem ex his, quæ ad victum spectant aliqua sint, quæ non facilè corrumpuntur, sed incorrupta longo tempore conseruantur, vt sunt frumentum, oleum, vinum, & similia; aliqua quæ facilè corrumpuntur, vt carnes, pisces, & aquæ; prioris tantum generis alimenta singulis mensibus iuxta dictam dispositionem iuris communis præstari possunt in sua specie. Posterioris verò generis forent præstanda in dies. Verum ne debitor alimentorum nimis grauetur huiusmodi quotidiana præstatione; eorum æstimatio, seu pretium singulis etiam mensibus præstari solet, & debet, ita *per textum in l. mela, §. quidem, ff. de alimentis, & cib. legatis* (vbi relicta aqua cum alimentis, non aqua, quæ facilè corrumpitur, sed eius æstimatio præstatur) Baribolus, Practica Papiensia Pontanus *locis suprà allegatis*, Rolandus *dict. conf. 22. numer. 24.* Corduba *dict. §. non tantum numer. 7.* de Prætis *dict. dubitat. 11. numer. 91.* Menochius *dict. præsumpt. 199. numer. 22.* & alij apud eosdem.

766 Licet autem iure communi in textibus *numer. 764.* adductis præscripta sit menstrua, seu in singulo anno præstatio. Nihilominus per talem præscriptionem non est sublata facultas Iudicis arbitrandi, & definiendi quo tempore, & pro quanto tempore huiusmodi præstatio fieri debeat, maximè ad euitandum incommodum tam alimentarij, quam hæredis, seu illius, qui alimenta debet præstare. Ita Corduba *d. §. non tantum numer. 22.* Surdus *d. quæst. 17. num. 30.* Garzias *de expensis cap. 4. num. 20.* & *qui mox citantur.*

767 Quare praxis ita Iudicibus communiter decernentibus est, vt in singulo trimestri, vel quadrimestri, vel etiam in singulo anno præstari debeant. Ita Ludouicus Molina *dicto cap. 15. num. 73.* Garzias *d. num. 20.* de Franchis *d. decis. 155. initio* (vbi dicit in causa alimẽtorum Marchionissæ Vasti taxatorum in annuis ducatis tribus mille decretum, ac conuentum fuisse, vt solutio ad ratam fieret singulis quatuor mensibus) Surdus *d. q. 17. num. 2* (vbi dicit suum Senatum semper consueuisse decernere alimenta respectu frumenti, vini, olei, lignorum, & similium tradi singulo trimestri) & Molfesius *d. quæst. 9. num. 6* vbi aduertit quod etsi Doctores allegati ponant exempla in taxatiua, in oleo, vino, frumento, lignis, & aliis similibus; nihilominus idem dicendum, quando præstatio alimentorum fieret in pecunia, cum hoc commodum soluentis respiciat, nè simul totam summam soluere cogatur; & etiam commodum alimentarij, quia singulo trimestre, vel quadrimestre potest sibi prouidere

de

de omnibus necessariis pro eius sustentatione, atque adeo iudex quo ad vtrumque seruaret æquitatem.

768 Porrò siue de mense in mensem, siue in singulo trimestre, velquadtimestre, vel in singulo anno sint ex assignatione facta soluenda, in principio cuiuslibet mensis, trimestris, aut quadrimestris, vel singuli anni, pro toto mense, aut trimistre, vel quadrimestre, vel anno solui debere, ita vt solutio sit anticipata, eo quod alimenta moram non patiantur, *leg. prim. Cod. quando dies legatorum cedit. l. non semel* §. *primo*, *ff. eodem* post alios communiter tradunt ex Iurisperitis *supra numero* 762. relatis, Lodouicus Molina *dict. capite* 15. *numero* 73. Corduba *dict.* §. *non tantum numero* 7. de Prætis *dict. dubio* 11. *numero* 97. *fine.* de Franchis *dict. decision.* 155. Cancerius *d. p.* 1. *capit.* 16. *numero* 32. Surdus *dict. quæstion.* 17. *num.* 6. *&* 19. *& titul.* 9. *quæst.* 6. *n.* 8. Molfesius *dict. quæst.* 9. *num.* 7. & Molina Theologos *d. disp.* 616. *n.* 10.

769 Aduertendum autem, quod si pro alimentis à testatore relicta sit pecunia in singulos annos, puta decem singulis annis, tunc solutio non fieret per diuisionem in menses, sed initio cuiuslibet anni pecunia pro toto anno solui debet, vt pariter post alios Simon de Prætis *dict. dub.* 11. *numer.* 95. Surdus *dict. quæstione* 17. *numero sexto & duobus sequentibus dict. quæst.* 6. de Franchis *dict. decis.* 155. Cancerius *dict. numer.* 32. Molfesius *dict. quæstione* 9. *numero* 7. & vterque Molina *locis citatis.* Hæc enim est natura annui debiti, vt soluatur in principio anni iuxta *legem in singulos*, *ff. de annuis legatis*, & alia iura per Surdum, & Molfesium allegata.

770 Item si alimenta sint relicta personis in vniuersali suo moritoris, puta pauperibus in communi, Hospitali, Collegio, vniuersitati, & similibus, tunc etiam alimenta debentur annuatim in principio anni præstari, per legem *si quis ad declarandam Cod. de Episc. & Cler.* post alios tradunt Simon de Prætis *dict. dub.* 11. *num.* 97. Surd. *d. q.* 17. *num.* 16. & Molfes. *d. q.* 9 *num.* 4 Rationem assignat de Prætis, scilicet, quia pro his communiter sunt constituti administratores, qui per totum annum benè conseruare, & subministrare pauperibus, & personis de vniuersitate necessaria possunt. Addit tamen Molfesius, quod in prædictis casibus posset iudex, si id expedire iudicauerit, diuidere talem præstationem in duobus, vel tribus tertiis prout iudicauerit esse magis commodum, & expediens in beneficium vtriusque.

771 Cæterum tradita de alimentis certis, & determinatis temporibus præstandis non sunt ita rigorosè seruanda, vt semper sint dictis temporibus soluenda, & antea debitor non teneatur, neque cogi possit illa præstare, si enim alimentarius vrgenti necessitate oppressus illis citius indigeret, ante illud tempus præfinitum ei præstanda forent, ne quando tempus solutioni præfixum adueniret, fame peremptus esset, & alimenta aliis deseruirent; ita post Franciscum Marcum, Caluacanum, & Lancellottum, Surdus *dict. q.* 17. *numer.* 18. & Molfesius *d. qu.* 9. *num.* 12.

§. II.

Vbi appares ex voluntate testatoris expressa, vel tacita, quo tempore alimenta sint præstanda alimentario, eo tempore præstantur.

772 PRædicta de temporibus præstationis alimentorum, quando aliud non est expressum, seu constat ex legis dispositione, vel testatoris voluntate, secus autem si in lege determinatum esset tempus præstationis, vel constaret de voluntate testatoris expressa, vel tacita, quod tali tempore, & modo essent soluenda; illud enim tempus foret seruandum, in eoque præstanda alimenta, ita post alios practica Papiensis *loco supra num.* 764 *cit.* Simon de Prætis *d. dub.* 11. *n.* 92. *& duob. seq.* Surd. *d. q.* 17. *n.* 20. *& tit.* 9. *q.* 9. *n.* 11. *&* 12. & Molfesius *d. q.* 9. *n.* 1. *& tribus sequent.*

Constabit autem de voluntate expressa testatoris, si 773
dixerit testator in alimentis annuis relictis, qua die, quo mense, quo anno, & qua parte anni, vel mensis præstari debeant alimenta, & in eo mense, & anno alimenta erunt soluenda, vt iidem Doctores, & cæteri.

De voluntate tacita testatoris constabit primo ex 774
consuetudine patris, seu ipsius testatoris, qui viuus consueuerat alimenta præstare, & ita erunt præstanda eo tempore, quo ipse testatori solebat illa præstare, ita post Neapodanum *in consuet. Neap.* Molfesius *d. quæstione* 9. *num.* 4.

Secundo constabit de tacita voluntate testatoris ex 775
re legata, vt si mandet præstari alimenta ex fructibus talis prædij, vel suorum bonorum, ita aliis relatis Simon de Prætis *d. dub.* 11. *num.* 93. Surd. *d. q.* 17. *num.* 21. *&* 22. *& tit.* 9 *q.* 6. *num.* 12. & Molfes. *d. q.* 9. *num.* 2. vel ex causa adiecta, vt si in casu disciplinæ, & studij testator reliquerit, *l. nec semel* §. *si in habitatione ff. de annuis legat.* Baldus *in l.* 1. *n.* 3. *Cod. de fideicommiss.* & Surdus *locis citatis.*

Quare si testator pro alimentis reliquit frumentum, oleum, vinum, ligna, & alios fructus ex certis prædiis, vel certi fundi; frumentum, & cætera non debebuntur nisi ex fructibus collectis, & tempore recollectionis ipsorum fructuum, scilicet frumentum Iulio mense, vinum Septembri, oleum Octobri. Constat *ex l. firmio*, §. *pater annua, ff. quando dies legatorum cedit*; vbi Glossa, & Barthol. Simon de Prætis, Surdus, & Molfes. *locis proxime cit.* Secus si testator frumentum, vinum, oleum, & alia similia reliquisset simpliciter, & absolutè non addens ex suis prædiis, seu ex tali fundo suo, tunc enim nō esset expectanda collectio fructuum, sed in principio essent præstanda, vt Simon de Prætis *d. numer.* 93. *fine*, & Surd. *d. q.* 17. *numer.* 23 *&* 24 Ratio differentiæ est, tum quia, vbi de certo fundo legantur, legatum est conditionale, si fructus nascantur *l. interdum* 73. *ff. de verb. oblig.* Simon de Prætis *d. dub.* 11. *numer.* 77. *circa medium.* & cum aliis Surd. *d. q.* 17. *num.* 24. atque adeo expectari debet recollectio fructuum, tum quia, vbi genus debitur habito respectu ad certam speciem, genus habetur pro specie, vt *supra num.* 747. & tradunt Doctores *ibidem relati*, & alij communiter; & ita non potest, nec debet solui de oleo frumento, vino, vel oleo, ac si illud ipsum fuisset præcisè relictum. Quando vero alimēta sunt simpliciter relicta, vel frumentum, vinum, aut oleum non adiecta designatione fundi, sed tantum in genere; tunc hæres dicitur debitor generis, quod non perit, sed semper consistit, vt *supra n.* 746. dictum est; ac proindè pro solutione non est expectanda recollectio fructuum, & ita etiam quando testator reliquit victum, & vestitum nulla facta mentione fructuum, ex suis bonis colligendorum, cum sit legatum generis, solutio non est differenda vsque ad fructuum collectiones; licet contrarium haud rectè senserit Glossa *in dict. leg. firmio in verbo initio.*

Si etiam cum frumento, vino, oleo, & similibus ex 776
tali fundo testator reliquerit certam pecuniæ quantitatem soluendam, eandem pecuniam, sicut & ipsos fructus solui debere tantum tempore recollectionis ipsorum fructuum tradunt Simon de Prætis *d. dub.* 11 *citato numero* 93. & Surd. *d. q.* 17. *num.* 26. post Bartholum *in l. si legatarius* §. 1. *ff. de legat.* 3. vbi dicit, quod si testator relinquat omni anno ex tali fundo decem salmas frumenti; & decem aureos: hæres non tenetur præstare decem aureos, nisi tempore collectionis fructuum, & ratio est, quia cum frumentum, & decem aurei in eodem legato sint connexa, ob eandem coniunctionem, quam habent, debent æqualiter determinari *l. iam hoc iure, ff. de vulg.*

& paup. & sic eodem tempore solui; id qood etiam propter eandem rationem tradidere alij, quos latè refert Surdus *dict. n. 16.*

778 Tertiò si testator reliquerit alicui alimenta semel præstanda, tali legato alimentorum semel præstando non adiecta certa die præstationis; tunc alimenta non debebunt præstari, nisi post interpellationem factam modico spatio temporis concesso, vt post Aretinum *in leg. in stipulatus col. 13. Versic. in alimentis autem, ff. de verb. oblig.* Simon de Prætis *d. dub. 11. n. 93. in fine;* & Surd. *d. q. 17. n. 27.* qui *n. 28.* addit rationem, scilicet, quia vbi non est opposita dies, non incurritur mora sine interpellatione, nec videtur stare per debitorem, nisi interpelletur. Dicunt præfati Doctores, modico spatio interiecto, quia promittens aliquid dare, vel facere, intelligitur non statim, sed concesso debito interuallo, vt *citato loco* Surdus.

§. III.

Quo tempore vestimenta, & similia sub alimentorum legato comprehensa sint alimentario præstanda.

779 VIdeamus modo quo tempore vestimenta, & calceamenta lectus, & cætera (quæ sub alimentis ex dispositione legis debitis, vel à testatore relictis continentur, & non recipiunt diuisionem per mensem) sint præstanda. Respondetur in primis esse semper præstanda, quandocumque egebit alimentarius, illiusque necessitas vrgebit; ita ex Doctoribus *num. 768.* relatis post Glossam *in d. l. firmio, §. fin. ff. quando dies legatorum cedit,* & alios Iurisperitos, Roland. *d. cons. 22. num. 23. vol. 1.* Simon de Prætis *d. dub. 11. num 95.* Corduba à Lara *d §. non tantum, num. 21.* & Surd. *tit. 4. q. 17. n. 3. & 4.* qui ait ad id facere *l. nec semel in habitatione, ff. quando dies legatorum cedit.* Ratio est, quia legatum relinquitur ad hunc effectum subueniendi necessitati alimentarij.

780 Secundo nulla alia necessitate spectata regulariter vestimenta, & similia esse præstanda in singulo anno initio, tradidere Glossa *in d. l. firmio § pater: ibid.* Barthol. *in l. pecunia fortem n. 2. ff. de alim. l.* Bald. *in l. 1. n. 3. Cod. de fideicom* & post plures alios Corduba *d. §. non tantum n. 19.* Surd. *d. q. 17. n. 4 & 5.* & Molfes. *ad consuet. Neap. to. 1 p. 5. d. q 9 n 9.* Dicit autem Bald. & post eum Corduba, quod alimentarius accepta veste noua, antiquam & attritam vestem reddere debet. Item hoc quod dicitur vestimenta deberi vno quoque anno, debere intelligi suis temporibus, scilicet quod pro hieme fiant, & dentur in Kalendis Septembris duraturæ vsque ad Kalendas Aprilis: æstiuæ vero è contra fiant in Kalendis Aprilis vsque ad Kalendas Septembris, per textum Clarom *in l. 1. Cod. de militari veste lib. 12* dixeront *ibid.* Bartholus (vbi ait id esse notandum pro familiaribus, quibus permittuntur vestes hiemales, & æstiuæ) Surdus *d. q. 17. n. 5.* Molfesius *d. num. 9.* & plures alij Iurisperiti ab iisdem relati. Quibus tamen non obstantibus hæc res videtur definienda iudicio boni viri, seu arbitrio iudicis, cũ omnibus circumstantiis legatarij, seu alimentarij, & debitoris alimentorum quo tempore vestimenta sint necessaria, & præstanda; vt rectè Corduba *dicto paragrapho non tantum, numero vigesimosecundo.*

§. IV.

Legatum alimentorum annuum, si post inchoatum annum alimentarius moriatur, an transmittatur ad hæredes integrum, & pro toto anno.

SI quis quærat, quando legatum alimentorum annuum est purè, & simpliciter factum, si post inchoatum annum, in anni principio, vel intra annum moriatur alimentarius, an transmittat integra alimenta totius anni ad suos hæredes, ita vt non exacto eidem hæredes debeant consequi, an vero solùm alimenta correspondentia tempori, quo vixit.

Communis Iurisperitorum sententia est, qood transmittantur integra pro toto anno, ita præter Doctores 781 à me *in priori tractatu de contractu matr. c. 11. n. 64.* relati Rubeus Alexand. *cons. 23. in fin.* à Francho *dec. 155. n. 5* relatus, Roman. *singulari 71* Hondedeus *cons. 77. n. 10. q. 10.* Franch. *d. decis. 155. à n. 1 ad 6.* Surd. *de alim. tit. 9. q. 6. n. 6. 7. &* 8. Cancerius *var. p. 1. c. 16. n. 32.* & alij Iurisperiti à Franco *n. 3. &* 4. & Surdo *loc. citat. & tit. 4. q. 17. n. 10.* relat. legatũ enim annuũ est momentaneum, ipsiusque iure momento percipitur, sufficitque annum esse inchoatum, vt integrum, & pro toto anno inchoato legatario debeatur, vt constat *ex l. filiæ, & l. singulos, ff. de annuis legatis l. nec semel initio, ff. quando dies legatorum cedit, & l. 1. Cod. eod.* Bald. *ibid.* Mantica *de coniecturis lib. 10. tit. 10 num. 14.* Simon de Prætis *d. dubio 11. n. 95.* (vbi loquitur in specie de alimentis) Surd. *d. tit. 9. q. 6. n. 5.* pariter loquens in legato alimentorum. Franch. *d. decis. 155.* alij Iurisperiti à Surdo *d. num. 5. & tit. 4. q. 17. num. 10.* & à me *in d. tract. de contract. matr. c. 11. d. n. 614.* allegati; & consequenter alimentarius legatarius post inchoatum annum moriens, integrum totius anni legatum ad suos hæredes transmittit, vt expressè constat *ex l. in rebus, & ex d. l. in singulos, ff. de annuis legatis,* & docent communiter Iurisperiti, quos referont, &c. sequuntur Franchus *dict. decis. 155* Surdus *dict. titul. 9. q. 6. n. 7. 8. & 9. & tit. 4. d. q. 17. numer. 9.* & Mantic. *vbi supra.*

Verum etsi in aliis annuis legatis simpliciter, & purè relictis Surd. *dict. q. 17. n. 11.* & Molfesius *ad consuet* 782 *Neap. tom. 1. p. 5. q. 9. n. 22.* admittant vt indubitatam præcedentem doctrinam, quod in ingressu anni debeantur integra pro toto anno legatario, etsi legatarius anno incboato moriatur, ad eius hæredes transmittantur, in legato tamen annuo ex causa alimentorum dubitant, & contradicunt, & probabile existimant illud extingui per mortem legatarij, ita quod alimenta correspondentia reliquæ parti anni, quæ post mortem illius remanet decurrenda, nõ fuerint ab initio anni legatario acquisita, nec transmittantur ad eius hæredes; probat Surdus *d. n. 11. 12. &* 13. quia legatum annuum ex causa alimentorum est per suam causam limitatum, & causa cessante solutum repetitur, tanquam datum ex causa, quæ non est sequuta, & limitata causa limitatum producit effectum *l. in agris ff. de acquir. rer. dominio*, & quælibet dispositio restringitur ad terminos rationis per suã causam. Et licet præstatio fiat à principio anni; tamen vbi non euenit necessitas, non est locus legato: cum legatum prædictum præstetur, quandocumque subest necessitas, vt *supra num. 779.* dictum est. Confirmat ex Baldo *in d. l. 1. num. 3. Cod. de fideicomm.* loquente in legato alimentorum annuo relicto vxori in principio anni præstita fideiussione, seu cautione de illis restituendis, si ante finem anni transiret ad secunda vota; quem in hoc secuti sunt nonnulli alij ab eodẽ Surd. *d. q. 17. n. 4.* relati. Non enim oret necessaria talis fideiussio, inquit Surd. si inchoato anno transmitterentur totius anni alimenta ad hæredes.

At

783 At proptet hæc noo est vllo modo recedendum à communi sententia,nam licet legatum alimentorum annuum fiat ob-causam vitæ alimentarij sustentandam, nihilominus cum pure,& simpliciter sit,regulandum est iuxta alia legata annua,dum contrarium in iure non inueoitur dispositum.

784 Illud verum, quod si legatum alimentorum non sit pure,& simpliciter factum,sed sit factum respectu alicuius rei implendæ per legatarium, tunc non debetur initio anni, sed eatenus debetur,quatenus implementum est sequotum,& nõ vltra,vt Barthol. *in d.l. à vobis* Bald. *in d.l.1.num.3.Cod. de fideicomm.*& Surdus *d.tit. 9.q 6.num.11.* Atque adeo si alicui alimenta sint relicta, donec habitauerit,cum filiis,eatenus debentur,quatenus durat habitatio,& non vltra.

785 Item non debebitur legatum alimentorum annuum pro toto anno inchoato,nec transmittatur,vbi appareat talem esse testatoris voluntatem, non solùm expressam, sed etiam tacitam siue ex re legata,puta si testator reliquit alimenta ex fructibus certi fundi,nam tunc non debentur,nisi ex collectis fructibus, & tempore collectu ris,vt *supra num.765.& 766.* probatum est;siue ex causa adiecta,puta si reliquerit alimenta in causam disciplinatum,& studij, quia tunc non debentur nisi pro tempore,in quo alimentarius disciplinis addiscendis,& studio vacat.vt *supra d.num 765.* notatum est, & constat ex *d.l. cum semel §.si in habitatione ibid.adducta*, vt tradunt Bald.& Surdus *locis ibid.allegatis.*

SVMMARIVM Capitis XIII.

Alimenta debita siue iure sanguinis, & ex legis necessitate,siue ex voluntate testatoris, quilla simpliciter alicui legauerit de fructibus, & redditibus sunt præstanda, & si fructus non sufficiunt,non debet vendi proprietas pro illorum præstatione; si agatur de alimentis iuxta dignitatem, & qualitatem personæ. num 787.

Alimenta ita ex redditibus præstanda sunt, vt non omnes consumantur, sed aliquid ex eis supersit pro cautione anni sequentis.n.788.

Fructus in proposito intelliguntur, qui deductis impensis pro collectione, & conseruatione, & pro tributis, seu collectis factis supersunt.n.789.

Si ex prædio aliquo dimidia pars fructuum legatur, illa pars dimidia censebitur legata,quæ deductis expensis superuenit.ibid.

Diminuunt fructus non solùm expensæ, quæ fiunt gratia fructuum,sed etiam quæ fiunt ratione subiectionis,& obedientiæ soluendo tributa.ibid.

Decima prædialis Ecclesiæ,vel parocho debita ex speciali ratione solui debet de omnibus fructibus non deductis impensis.ibid.

Pater vt alat filium,non tenetur vendere proprietatem, sed de fructibus prouidet n.790.

Etiam filius,vt alat patrem, non teneatur vendere proprietatem,ex qua ipse est alendus, sed tenetur solum ex fructibus.n.791.

Limitatur, si fructus non sufficiunt ad præstanda patri alimenta simpliciter vitæ necessaria; nam pro his præstandis, tenetur tunc vendere prædia. ibidem.

Si pater in testamento alimenta filio constituat vltra redditus patrimonij, tutor non debet sequi voluntatem patris; idemque erit, si modica nimis alimenta constituat.n.792.

Alendus iure sanguinis ab alio, qui ex redditibus non potest se alere;an teneatur vendere proprietatem, vt ex pecunia retracta se alat.n.793.

Si habeat prædium magni valoris,& modici fructus, an teneatur prædium vendere,& annuos redditus emere pro suis alimentis sufficientes, ne alimenta illo cogatur præstare, qui iure sanguinis præbere tenetur. Negatiua. numero 794. Affirmatiua. numero 795.

Proprietatem amplissimi fundi non teneatur vendere, si modica pecunia inueniretur, qua consumpta deberet mendicare.n.795.

Qui cessit bonis,& post cessionem acquisiuit bona, tenetur satisfacere creditoribus solùm quatenus potest, semperque deducto,ne egeat; & an teneatur satisfacere creditoribus solùm ex redditibus bonorum acquisitorum,saluis semper suis alimentis; an verò teneatur vendere proprietatem magni valoris, & modici fructus,vt deductis suis alimentis,ex reliquo,satisfiat creditoribus.n.794.& 796.

Varij intellectus ad l.qui bonis ff.de cessione bonorum.numero.n.796.

Ei qui bonis cessit,& post cessionem bona acquisiuit, non possunt omnia acquisita a creditoribus auferri, sed semper deducenda alimenta congrua iudicis, seu prudentis viri arbitrio, etiam in foro conscientiæ.n.799. versus finem.

Maritus,vt vxori dotatæ præstet alimenta,vel restituat dotem;an teneatur vendere proprietatem,vbi eius redditus non sufficiunt.n.797.

Non est eadem ratio lucri,& damni. numero 797. & 798.

Qui iure sanguinis tenetur alteri præstare alimenta,an fructibus sufficientibus deficientibus pro præstandis alimentario alimentis iuxta gradum suum teneatur vendere proprietatem magni valoris, & modici fructus,cum ex pecunia possit comparare annuos redditus sufficientes ad subministrandum sibi,& alimentario alimenta congrua. numero 798. & numero 799.

Pater filium, & filius patrem iudicis officio alere cogendus, etiam pignoribus captis, & distractis.numero 799.

Alendus iure sanguinis est creditor alimentorum sibi debitorum.ibid.post medium.

Vbi tractatur de pascendis seruis hereditariis deficientibus fructibus possunt vendi bona immobilia hæreditatis ad eos alendos,ne fame pereant.n. 799.versus finem.

Qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur.ibid.fine.

Is,qui obligatur iure sanguinis præstare alteri alimenta habens totum patrimonium consistens in pecunia, & mercibus non tenetur diminuere capitale, vt præstet alimenta iuxta gradum personæ. numero 800.

Debet tamen capitale exercere in negotiationibus,vel illo emere redditus annuos,vt ex accessionibus alimenta præstet.ibid.

Lucrum mercaturæ considerandum est in taxandis alimentis iuxta qualitatem alimentarij.ibid.

Obligatus iure sanguinis alium alere,si eius redditus nõ sufficiunt,debet proprietatem vendere pro præstandis alimentis simpliciter necessariis ad vitam conseruandam.n.801.

Limitatur,vbi ipse eodem modo indigeret,& vendita,ac consumpta proprietate redigeretur in extremam necessitatem,aut cogeretur mendicare.n.802.

Vt alimenta præstentur ei,qui est Dominus, vel futurus dominus bonorum vendi potest proprietas deficientibus redditibus.n.803.

Grauatus restituere quidquid ex hæreditate superesset, quartam fideicommissario restituendam potest vendere, vt se alat, si aliunde non habeat. numero 804.

Primogenitus secundo genitis non potest assignare pro alimentis solum vsum fructuum, sed tenetur assignare

re proprietatem aliquam, quæ ab heredes transmitti-tur. n. 805.

Pro alimentis assignanda est certa portio bonorum, vbi ita statuto cauetur. n. 806.

Vbi alimenta relicta sunt præstanda ex certa pecuniarum quantitate, pecunia non debet consumi, sed collocare ad lucrum, vt ex eius accessionibus alimenta præstentur. n. 807.

Pecunia ad hunc effectum alimentorum relicta, an penes heredem, an vero penes legatarium debeat manere, & à quo administranda, & an post illius mortem transmittatur ad heredes legatary, vel heredi restituenda. n. 808.

Legatum alimentorum simplex, & indeterminatum solui debet solum ex redditibus proprietatis hæreditariæ, & si hi non suffecerint, non debet vendi res hæreditaria pro illa soluendo. n. 810.

Opposita sententia. numero 811. quæ reprobatur. ibidem fine.

Legata annua vsufructuarius tam ex dispositione legis, quam ex dispositione testatoris debet soluere ex redditibus; & si redditus non sufficiant, res alienari debent, vt legata solui possint. numero 811. & numero 813. fine.

Vbi legatis alicui alimentis testator heredi proprietatem, alteri vsumfructum reliquit, vsufructuarius tenetur alimenta præstare. n. 812.

Alimenta à testatore taxata in tanta quantitate tritici, vini, olei, & similium, an sint soluenda etiam ex venditione proprietatis, si redditus non sufficiunt. Affirmatiua. n. 813. Negatiua, ibid.

Alimenta à testatore relicta, si deficiunt vno anno fructus, an sint præstanda ex fructibus vberioribus sequentis anni. numer. 813. circa finem. & 813, circa finem.

Legatum annuum ex fructibus certi fundi soluendum, si ob sterilitatem vno anno fructus deficiunt, ex redditibus sequentis anni præstandum. ibid.

Legatum alimentorum an sit ab herede præstandum vltra vires hæreditatis, præcipuè si non fecerit inuentarium. n. 814.

Pro constitutione dotis filiarum institutoris fideicommissi alienari possunt fideicommissi bona. numero 815.

Pro alimentis filiorum, & filiarum, & descendentium ipsius institutoris grauatorum restituere; an possint alienari bona fideicommissi, si legitima, & trebellianica, & fructus bonorum non sufficiunt ad alimenta secundum eorum statum. Negatiua. n. 815.

Affirmatiua. n. 812.

Extenditur, vt possint alienari non solum pro alimentis, filij grauati, sed etiam pro alimentis filiorum, vxoris, & familiæ necessaria. n. 817.

Bona fideicommissi alienari possunt pro alendis omnibus personis, quas institutor iure sanguinis tempore mortis alere tenebatur, & sic pro alendis etiam nepotibus, & pro nepotibus, saltem tempore mortis institutoris conceptis. ibid.

Bona etiam maioratus, & primogenij alienari possunt pro alendis possessore, & eius filiis, & aliis descendentibus, quos institutor tēpore mortis alere tenebatur. n. 818. & an pro alendo quocumque possessore, & eius filijs. & descendentibus ab institutore fideicommissi natis, & conceptis post eius obitum. ibid.

Etiam pro alendis filiis spuriis alienari possunt bona fideicommissi. n. 819.

Quid si testator fideicommissi, aut maioratus institutor expressè prohibuisset bona alienari etiam ex causa dotis, famis, & alimentorum; an adhuc possent alienari pro alimentis grauati, & filiorum, ac nepotum, institutoris prohibentis. n. 820.

Quid si causa pia sit substituta. n. 821.

Si grauatus filius malè vtendo dissipauit legitimam, quæ sufficiebat pro alimentis; an bona fideicommissi possint alienari pro alimentis illi necessarijs. Negatiua. n. 821. Affirmatiua. n. 825.

An possint alienari pro expensis, causa study, & artium liberalium capessendarum. numero 825. & num. 826.

An ob causam militiæ, seu vt filius grauati emat dignitas. n. 828.

Creditores fideicommissi possunt capere omnes fructus fideicommissi, nulla eorum parte reseruata pro alimentis necessariis. n. 824.

Eo casu alienantur bona fideicommissi pro alimentis. ibidem.

Si liberi institutoris fideicommissi sint idonei inseruire principi, vel magnis viris, pro eorum alimentis non sunt diminuenda bona fideicommissi. n. 827.

Legitima viuente patre regulariter nō debetur, nec ad eam assignandam per filium cogi potest. numero 829.

Legitimam pater viuens an possit assignare filio, non solum eo consentiente, sed etiam eo inuito. Negatiua. n. 829. Affirmatiua. n. 830.

Pater probatus dilapidator bonorum, an possit cogi ad assignandam filio certam portionem bonorum pro alimētis, vel pro legitima Negatiua n. 831. Affirmatiua, & seruanda. n. 8 , 2. & 833.

Fideicommisso grauatus malè vtens bonis ad instantiam substituti cogitur restituere ante diem.

Vxor constante matrimonio potest repetere dotem à marito, ad inopiam vergente. n. 832.

Nec maritus potest cogere eam contentam esse cautione fideiussoria ab eodem marito ei oblata. n. 835.

Libertas administrationis rectè tollitur, dum malè disponitur de rebus & alteri imminet damnum. numero 8 : 4.

Patre bona dilapidante, an sufficiat interdictio administrationis bonorum; vel cautio, aut fideiussio ad assecurandum filium pro alimentis, & legitima. numero 8 ; 5.

Viuente patre regulariter non debetur filio legitima, sed eo mortuo, n. 831. & 836.

Legitima est triens, vel semis hæreditatis numero 836.

Patre bona dilapidante, an ad instantiam filij iudex cogere possit patrem excorporare legitimam ex proprietate bonis, & illam dare filio. Negatiua. numero 836. affirmatiua. numer. 833. & numero 837. & an pater rediens ad sanos mores possit eandem legitimam recuperare. ibid.

Assignatio fundi per iudicem facta creditori alimentorum ob vergentiam debitoris ad inopiam, an reuocari possit, si debitor postea efficiatur diues, & industriosus. Affirmatiua. numero 838. Negatiua. num. 844. & 849.

Dos constante matrimonio ob inopiam viri restituta vxori, an si vir postea efficitur diues, & industriosus reuerti debeat ad maritum. Affirmatiua. n. 839. Negatiua. n. 845. & 849.

Vxor an semper etiam constante matrimonio retineat dominium naturale dotis, seu bonorum dotalium, ita vt hoc dominium non transeat in maritum, sed solum ius administrationis. Affirmatiuo. n. 840. Negatiua. n. 841.

Dos, seu bona pro dote vxori ob vergentiam viri ad inopiam consignata, an acquirantur vxori non solum quoad custodiam, & administrationē, sed etiam quoad dominium. Negatiua. n. 842. Affirmatiua. n. 843. & 845.

Consignatio bonorum dotalium, vel pro dote hypothecatorum vxori facta, constante matrimonio, marito vergente ad inopiam, non est solum assecuratio, sed est vera, & propria restitutio, sicut illa, quæ fieret soluto matrimonio. n. 845.

Actus

Actus consummatus non vitiatur superueniente casu, qui ab initio illum impediret. num.844.

Quando casus superueniens, qui ab initio impediret actum fieri, tendit ad eundem effectum cum actu gesto, non tollitur quod gestum est, superueniente illo casu. n.844. & n.848.

Quid si intersit debitoris effectum tolli. n. 848.

Si debitor creditori id quod illi pure debet, leget in diem, vel sub conditione, valet legatum. ibid.

Cautio ob paupertatem prestita, non tollitur, quamuis cauens efficiatur diues. n.844.& 848.

Cessante causa ob quam ab initio existentem actus factus est, non semper cessat actus. num.850.

Intellectus ad legem. Cura §. deficientium, ff. de munesibus. *ibidem.*

Dos constante matrimonio si maritus efficitur diues, lite pendente ante sententiam, vel etiam post sententiam Iudicis, tamen ante illius executionem non restituitur. num.851.

CAPVT XIII.

Ex quibus rebus, seu bonis filijs, fratribus, pupillo, iisque, quibus Testator reliquit simpliciter alimenta, præstari debeant Alimenta; an solum ex redditibus bonorum immobilium; an verò etiam ex venditione proprietatis, & ipsorum bonorum immobilium.

SVprà *cap.3. & cap.6.* resolutum est, alimenta secundum dignitatem, & qualitatem personæ, cui debentur, & secundum dignitatem, & facultates, seu patrimonium illius, à quo præstanda sunt, solui debere arbitrio Iudicis: *hoc capite* explicandum est, an huiusmodi alimenta præstanda sint solum ex fructibus, seu redditibus annuis patrimonij; an verò si huiusmodi redditus non sufficiant ad alimenta iuxta decorem, & dignitatem decentia, patrimonium, seu proprietas vendi debeat, & ex pretio venditionis alimenta condecentia statui persoluantur; & sic an Iudex in arbitrandis, & taxandis alimentis huiusmodi debeat habere rationem tantum fructuum, qui ex bonis immobilibus quotannis percipiuntur, non valoris patrimonij; an verò etiam valoris patrimonij, seu proprietatis, & bonorum stabilium.

§. *Primus.*

Alimenta an sint prestanda tantum ex redditibus.

787 IGitur conclusio communis Doctorum est, quod alimenta huiusmodi siue iure sanguinis, & ex legis dispositione, siue ex Testatoris legato, qui illa simpliciter relinquat præstanda ab hærede, siue ex alia causa debita solum ex annuis redditibus, & accessionibus, ac fructibus patrimonij; non verò ex alienatione, seu venditione patrimonij, aut proprietatum præstanda sunt; & ita etiam Iudex illa taxare debet iuxta vires fructuũ, qui ex proprietatibus recipiuntur, non secundum valorem proprietatum. Ita *per totum in l. ius Alimentorum, §.1. ff. vbi pupillus educari debeat, & in l. Imperator fine, ff. ad Trebellianum, & in l. qui bonis, ff. de cessione bonorum.* Bartholus, Baldus, & cæteri Scribentes, *in d. l. ius alimentorum, & in d. l.1.* idem Bartholus, *in d. l. qui bonis*, idem Baldus, *consil.30. lib.2.* Cravetta, *consil.199. num.11.* Roland. *consil.22. numero 21. volum.2.* Natta *consil.287. numer.18. lib.2.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. Sed si filius, numero 6. & 14.* Et etiam *numeris antecedentibus, & subsequentibus*, Simon de Pretis, *de interpret. vltimar. voluntat. lib.4. interpret.1. num.70.* Benintend. *dec.89. num.3. & sequent.* Pontan. *de aliment. cap.17. numero 25.* Menoch. *de arbitrariis casu 169. num.3.* Surd. *de alimentis, tit.4. quæst.9. num.1. & sequent.* Guib. *decis.6. num.2.* Matt. *de successionibus, part.4. quæst.18. art.7. num.14.* & alij Iurisperiti ab iisdem, præsertim à Corduba, & Surdo, & etiam à P.Barbosa, *ad l. maritum, num.13. ff. solut. matrim.* Salgado, *in labyrintho credit.* Couarruu. *cap.24. num. 16.* & ex Theologis Megala, *5. part. instit. confess. lib.5. cap.23 qu.2. n.77.* Versic. *Quibus hinc fine*, & Vasq. *opusc. de testam. cap.5. §.7. dub.12. n.144.*

Imò alimenta ex iisdem redditibus patrimonij ita 788
soluenda, vt non omnes redditus pro alimentis erogandi, seu à Iudice decernendi sint, sed semper ita erogandi, & decernendi, vt aliquid ex iisdem redditibus supersit pro cautione sequentis anni, vt constat ex *d. l. ius alimentorum*; & tradunt *ibidem* Angel. Cordub. *d. §. sed si filius, num.7.* Surd. *d. q.9. num.14.* & alij ab iisdem relati.

Aduertendum autem in proposito fructus eos intelligi, qui omnibus impensis factis pro collectione, & conseruatione deductis supersint, cum impensa diminuat fructus, vt expressè habetur *in l. fructus, ff. solut. matrim.* vbi *fructus*, (inquit Vulpianus) *eos esse, qui deducta impensa supererunt*: Et tradunt communiter Doctores *ibidem*, & *in cap. grauis, de restitutione spoliat.* & post plures alios Couarruuias *var. lib.1. c.3. num.3.* Menoch. *de recuper. possess. rem.15. num. 574.* Garxias, *de expensis cap.1. num.15. cap.11. num.60.* Surd. *de aliment. tit.9. quæst.12. num.15. & quæst.41. num.28.* & August. Barbos. *de appell. ver. Appell. su 3. num.52.* & in his terminis Corduba à Lara, *d. §. Sed si Filius, num.36.* vbi propterea addit, quod si ex prædio aliquo dimidia pars fructuum legatur, illa pars dimidia censebitur legata, quæ deductis impenses supererit, quod etiam cum aliis tradidit Ioannes Neuizan. *consil.90. num.10.* & licèt Afflictus *ex decis. consilij Neapolit. decis. 252. num.7. & 8.* dixerit solum eas expensas, quæ fiunt gratia fructuum colligendorum, diminuere fructus, non autem quæ fiunt ratione subiectionis, & obedientiæ soluendo tributa regalia; vt proinde si amplissima prædia ignobili relinquantur, vt tertiam partem fructuum præstet fratribus in alimenta, ignobilis impensam, quam vt proprietarius facit in soluendis tributis non deducet ex fructibus: licet etiam idem Afflictus *ibidem*, Auendanus *lib.2. de exeq. mand. reg. Hisp. cap.14. num.5.* & Aluarus Velasq. *quæstione iuris Emphyteutici 17. num.2.* dixerint tributa, & Collectas ratione fructuum Principi solui debere de omnibus fructibus integrè, & non deductis expensis in colligendis, & conseruandis fructibus; eam vtriusque dicti rationem afferentes, quòd impensæ, quæ fiunt ratione publicæ vtilitatis non minuant fructus; id etiam confirmantes *ex cap. tua nos de decimis*, vbi S. Pontifex decreuit decimam prædialem debitam Ecclesiæ, & Parocho soluendam ex omnibus fructibus non deductus expensis, quæ gratia fructuum fiunt. Nihilominus vtrumque dictum improbant Corduba *d. §. Sed si filius, num.37.* & latius Garzias, *de expensis cap.1. num.20. & cap.15. d. num.60.* quia regula illa *l. fructus*, quod impensa diminuit fructus, est generalis, & sic nec dicti duo casus, nec vllus alius ab ea excluditur, aut impedit deductionem espensarum ex fructibus. Neque permittitur extensio ex specie *d. cap. tua nos*; nam solum in decimis est speciale, vt soluantur ex fructibus non deducta impensa; de qua speciali decisione Summi Pontificis, *in d. cap. tua nos*, rationem afferunt Sotus *de iustitia, libro 9. quæstione 4. articulo 5. ante responsa ad argum. ad finem*, & Garzias *d. cap.1. num.17.18. & 20.*

& 10.apud eosdem, præsertim Garziam latè illam explicantem videndam.

Corollaria ex dictis.

EX dictis infertur patrem, vt alat filium non teneri vendere patrimonium, siue proprietatem; sed solum
790 teneri secundum vires fructuum, si ex ipsis sibi, & filio possit subministrare alimenta, vt *supra num.644.* dixi, & in terminis Craueta *d.consil.199.num.1.* Bologninus *ad consil.12. Ioannis de Anania in consil. 12.* (vbi dicit patrem non teneri filio in solidum præstare alimenta, sed secundum vires fructuum, non autem patrimonij) Benintendus *d.decis.22.num.5.* Surdus *d.tit.4.q.9.* Salgado *d.cap.24 num.18.* & plures alij *ex allegatis num.787.* & alij à Benintendo, & Surdo relati.

Viceuersa etiam filius vt alat patrem, non tenetur
791 vendere proprietatem, ex qua ipse alendus est; sed solum alere debet ex fructibus, & accessionibus proprietatis, & patrimonij, vt expressè habetur *d.l.Imperator, fine ff. ad Trebell.* ibi, *sed paterna reuerentia congruum est, egenti fortè patre officio iudicis ex accessionibus hereditariis emolumentum præstari.* id quod etiam notauit Surd. *num.8.* & latius Cordub. *in d.l.si quis à liberis in principio n.40.* id tamen limitans, quando fructus non sufficerent ad suppeditanda alimenta patri inopi simpliciter vitæ sustentandæ necessaria. Hoc enim casu idem Corduba ibidem post Greg. *Schol.fin.in l.2.tit.19.p.4.* ait, quod distrahenda essent prædia, vt ex pecunia pater alatur, cum Gregorio ex eo colligens, quod patri ob similem indigentiam filium vendere permissum est *leg.2.Cod.de patribus, qui filios distrax.* Quare à maioritate rationis poterit pater bona filij vendere, cum grauior sit alienatio personæ, quam bonorum *c.præcipimus 12.q.1.* de quo tamen *infra suo loco.*

Ex eidem infert Corduba *d.§.sed si filius n.8.* quod,
792 si pater filio in testamento assignet alimenta in ea quantitate, quæ excedat redditum patrimonij; tutor non tenetur sequi voluntatem patris, quod tradiderunt etiã Baëza *de decima tutoris c.2.n.85.* & Ioannes Baptista Asinius *int.& si quis §.hoc actio n 4 ff.de religio.& sumpt. f.n.* id colligens ex eodem § illis verbis, *sciendum est, neque voluntatem testatoris sequendam, si res egrediatur iustã sumptus rationem, pro modo enim facultatum debet sumptus fieri:* & eodem modo si pater tam modica alimenta filius præstari iusserit, vt non decreuerit respectu facultatum; sed modica nimis alimenta definierit, vltra quantitatem præfinitam, alimenta tutor præstare debebit *dict.l.ius alimentorum fine, ff vbi pupill. edu.* & Corduba *d.§ sed si filius n.9.* post Albertum Brunum *tract.de augmento, & diminutione conclus.10.principali numer.11.*

§. II.

Alendus iure sanguinis ab alio, vtrum si ex redditibus suorum bonorum stabilium non possit se sufficienter alere, teneatur proprietates vendere, vt ex pecunia se alat.

RVrsus ex prædictis infertur eum, qui ab alio est
793 alendus iure sanguinis, licet alendus non sit, si aliũdè habeat, vnde victum, & vestitum habere possit; si habeat bona quorum redditus non sufficiunt ad alimẽta, non teneri vendere proprietatem, vt ex pretio se alat, sed debitorem alimentorum iure sanguinis teneri illum alere, vel supplere, id quod redditibus deest pro sufficientibus alimentis, vt *supra num.29.* dictum est, & ita etiam Baldus *in l.final.§.filiis autem Cod.de bonis maternis* per textum *ibi* Corduba à Lara *in d.l.si quis à liberis in princip.num.40.& §.sed si filius num.23.& 25.* Surdus *d.q.9.numer.10.* & alij ab eodem Surdo, & latiùs à Corduba *d.ll.numero 3.* relati, contrarium tenuit Tellius *ad l.10.Tauri numer.14* quem sequitur P.Barbosa *ad l.maritum 13.num.18 ff.soluto matrimonio*, & Vasquez *opusc.de testament.cap 5. numer.145.* mordicus defendens alimentarium habentem proprietatem, cuius fructus, seu redditus non sufficiunt ad sua alimenta, teneri vendere proprietatem, vt ea pecunia alatur, & postquam pecuniam consumpserit alieterà esse alendum ab eo, qui illum iure sanguinis alere debet, quod probat argumento *§.sed si filius in l.si quis à liberis, ff.de liberis agnoscend.* vbi filius artifex non alitur à patre, vt cum lex proprij filij labori nõ parcat, neq; etiã proprietati bonorum, textum vero *in d.l.fin.§.filius autem*, ait Tellius non obstare, eo quia (inquit) loquitur in filio legitimo, & naturali, cui quasi debita prouenire debet patris hæreditas; secus si esset (subdit) filius illegitimus, cui pater debet solum alimenta, quia si haberet, vendere deberet proprietatem, vt aleretur; & proprietate consumpta deberet pater alere, quia tunc aliter non posset se alere. Quam tamen Tellij sententiam, vt potè contra communem merito reprobat Corduba *dict.numer.35.* cui etiam non fauet *d.textus in d.sed si filius*; quia ibi pater non tenetur alere filium artificem, quia absque dedecore conditione eius spectata poterat artificio victum sibi quærere, secus si absque dedecore iuxta suum statum ex artificio non potuisset viuere; nam tunc non teneretur rerum proprietatem vendere, vt se aleret, sed ei alimenta præstare teneretur is, qui obligatus alere iure sanguinis. Neque etiam subsistit Tellij responsio *ad d.§.filius autem*, quia lex ibi rationem addit, quare filius proprietatem vendere non debet cogi; scilicet ne post consumptum patrimonium tristem exitum habeat, quæ ratio habet locum etiam in filio spurio, & fratre, qui ex charitate sanguinis alendi sũt, & ideo etiã legis decisio, *arg.l.illud ff.ad l.aquil.*

Vtrum alendus iure sanguinis habens prædium magni valoris, & modici redditus non sufficientis ad alimenta, teneatur fundum vendere, & annuos redditus emere, vt alatur, ne alimenta ille cogatur præstare, qui iure sanguinis præbere tenetur.

SEd quid si alimentarius alioqui iure sanguinis ab alio alendus haberet proprietatem magni valoris, & modici fructus, seu redditus insufficientia ad alimenta; v.g. palatium, ex quo modicus perciperetur redditus; si tamen palatium, venderetur, ex ea pecunia emi possent prædia, ex quorum fructibus posset alimentarius alimenta sufficientia, & congrua habere, vel ex pecuniæ apud honestos homines collocatæ accessionibus posset sibi sufficienter prouidere: An tunc idem alimentarius teneretur, & cogeretur vendere proprietatem illam, & pecuniam collocare in emptionem prædiorum, vel collocare apud mercatores, vel alia ratione ad lucrum annuum, vt ex fructibus prædiorum, vel accessionibus ex pecunia implicata ad lucrum haberet sufficientia alimenta absque grauamine illius, qui alioqui iure sanguinis teneretur alimenta præstare.

Non cogi, neq; in hoc casu alimẽtariũ vendere proprie- 794
tatem, ac pecuniã implicare, vt ex fructibus, seu accessionibus alatur, tenuisse plures Iurisperitos testatur Corduba *dict.§.sed si filius num.23.* & P.Barbosa *ad l.maritum ff.soluto matrimonio*, & referunt ita asseruisse præsertim Baldum *in l.si maritus, in fin. ff.soluto matr.* & ibidem Zasium *num.18. arg.l.qui bonis ff.de cessione bonorum*; vbi si is, qui cessit bona, veniat ad pinguiorem fortunam, non potest à creditoribus exigi vltra quã facere possit deducto, ne egeat. & tali casu ad cognoscendum quid facere possit, & an possit egere, vel non, lex ait non attendi proprietates rerum post cessionem

nem acquisitarum, sed fructus, & redditus; ex cuius
legis decisione Bartholus, & Angelus *ibidem* college-
rũt: quod, vbi quis ratione priuilegij nõ tenetur vltra
quam facere possit, & ob id prætendit non debere fie-
ri executionem in eius bonis in solidum, in primis est
considerandum, quantum ex redditu suorum bonorum
percipiat, & si id sufficiat ad se alendum, nihil diminue-
tur ex debito; si vero non sufficiat, tunc nihil soluat;
verba enim illa illius legis: *qui bonis, sunt ex quantitate
adquisiti, non est qualitate æstimandum*, scilicet quantum
facere possit debitor. Bartholus, & alij eius sequaces
ita exponenda esse censent, vt non attendatur qualitas,
idest, quantum ex pretio rei venditæ haberi potest; sed
quantitas scilicet fructuum, quæ ex re percipi potest,
ita vt eo casu fructus tantum veniant in æstimatione.
Et ita etiam quia maritus erga vxorem causa dotis re-
stituendæ, vel eam alendi tenetur solùm in quantum
facere potest *l. maritum ff. soluto matrimonio*. Secundum
eundem Bartholum, Angelum, & Baldum, & Zasium
locis citatis, Imolam *in dict. l. si maritus*, & alios a Cor-
duba *dict. num.* 23. P. Barbosa *dict. num.* 13. & Surdo *tit.*
4. *dict. q.* 9. *numero* 15. & 56. relatos; non debet considera-
ri, quod si maritus propria bona vendat, poterit ex illo-
rum pretio se alere, nec est cogendus maritus propria
bona stabilia etiam magni valoris vendere ad illum ef-
fectum restituendi dotem, vel dandi alimenta vxori, sed
solum si redditus bonorum nõ sufficiant ad se alendum,
tunc enim erit locus priuilegio, vt non teneatur facere,
nisi quantum potest facere.

Contrariam tamen sententia, & quod præfatus ali-
795 mentarius alioqui iure sanguinis alendus teneatur pro-
prietatem magni valoris, & modici fructus vendere,
vt ex redditibus prædiorum pretio proprietatis emp-
torum: vel ex accessionibus, seu lucris pecuniæ apud
mercatores; vel in locis montium collocatæ, ad suam
honestam sustentationem sufficientibus se alat; te-
nent Corduba *dict. paragrapho sed si filius numero* 24.
ad num 34. Petrus Barbosa *ad d. l. maritum numero de-
cimoquarto, & pluribus sequentibus.* Tellius *loco su-
pra citato*, & ita etiam sentire Bald. *in leg. quod no-
mine in fine, ff. de condition. indeb. in leg. fin. Codic.
qui bonis cedere, in leg. secund. Cod. c. quod cum eo*,
Angelum, Imolam & Alexandrum *in dict. leg. si
maritus, ff. soluto matrimonio*, & Campegium *de
dotis restitution. tert. part. quæstione* 239 & alios iuris-
peritos, referunt iidem Corduba, & Petrus Barbosa;
& idem tradidit ex Theologis Megala *loco supra cap.* 1.
numero 29. *fine citato*: vbi etiam ego id notaui pluribus
argumentis sumptis tum ex ciuili, tum ex naturali ra-
tione, probat Corduba. Omnia tamen ad hanc ratio-
nem restringuntur, scilicet quod iure sanguinis ab
alio non est alendus, qui non est egenus, quique potest
aliunde habere, vnde se honestè, & decenter alat *leg.
si quis à liberis, paragrapho sed si filius, ff. de liberis ag-
noscendis*; & latè probatum est *supra capite primo*,
sed qui habet proprietatem magni valoris, & modici
fructus, quam potest vendere, & pecuniam insumere
in emptionem prædiorum magis frugiferorum, vel col-
locare mercatoribus, ex quorum prædiorum redditi-
bus, vel pecuniæ collocatæ accessionibus, & lucris ali-
menta congrua potest sibi prouidere, non potest dici
egenus, & quod non possit habere, vnde se alere possit,
cum vendita proprietate, & implicata pecunia in præ-
diis frugiferis, vel apud mercatores, possit ex fructibus
prædiorum, vel accessionibus pecuniæ alimenta sibi sup-
peditare, & non sit periculum, vt propter venditionem
proprietatis consumpta pecunia reducatur ad mendicita-
tem: ergo non est ab alio iure sanguinis alẽdus, sed co-
gitur proprietatẽ illam magni valoris, & modici fructus
distrahere, & pecuniam conuertere in emptionem præ-
diorum magis frugiferorum; vel collocare mercatori-
bus ad honestum lucrum, & sibi ex fructibus, vel ac-
cessionibus pecuniæ valeat alimenta subministrare;
alioqui alius absque necessitate, & contra rationem, &
iuris dispositionem grauaretur alimenta illi præstare.
Quare tunc solùm alendus ab alio iure sanguinis ha-
bens proprietatem amplissimi fundi non cogitur illum
vendere, vt alatur ex ipsa pecunia, qua consumpta de-
beret mendicare; quo casu vera est prior sententia, &
iuxta eam iudicasse Senatum Granatensẽ referunt Tel-
lius *loco supra citato*, & Corduba *dict. paragrapho sed
si filius, numero* 31. & procedunt *leg. Imperator. ff. ad
Trebell. & l. fin. §. filiis autem, Cod. de bonis, quæ liberis.*
Secus vero quando pecunia, quæ ex venditione perci-
peretur, seu percipi posset, esset multa, quæ collocata
ad iustum lucrum, vel emptis prædiis frugiferis ex in-
terusurio, seu accessionibus pecuniæ, vel ex reddituu
prædiorum sibi alimenta suppeditare posset, vt proba-
tum est. Quo etiam in casu dicendum habera respectum
ad redditus, quibus quis ali potest iuxta *dict. leg. Im-
perator, ff. ad Trebell. & ad l. fin. § filiis autem, Cod.
de bonis quæ liberis* vt notauit Corduba *dict. §. sed si fi-
lius numero* 31. & etiam proprietatis distractio est bo-
nus vsus rei, ad quem propterea cogetur, cum Rei-
publicæ intersit quod quis re sua bene vtatur *§. sed &
maior in fine instit. de his, qui sui, vel alieni iuris sunt.*
Certè enim quis re sua bene vtitur, dum ita eam col-
locat, vt ex redditibus se possit alere; quod fit quãdo res
modici prouentus, quæ magis impendio grauet patri-
monium, quam fructibus augeat, alienat, & pecunia
ex venditione redacta emit bona magis frugifera, maio-
res fructus, & redditus, annuos præstantiores, vt expres-
sè constat *ex d. l. fin. §. ipsum autem*, Versiculo *exceptis
autem, Codic. de bonis, quæ liberis.* Neque in hoc casu
consumitur patrimonium, tristemve exitum habebit
venditor, quod si redditus empti non fuerint omnino
sufficientes pro alimentis, tũc pater, aut filius, aut frater,
qui iure sanguinis alere tenetur, cogitur supplere, Cor-
dub. *d. §. sed si filius n.* 35. *fine.*

Huic autem sententiæ non obstare *d. l. quibus bonis,*
ff. de cessione bonorum, aiunt Doctores *num. præcedenti* 796
citato relati. Respondent enim Imola, & Alexand. *in
d. l. si marit.* (quibus subscribunt Corduba *d. §. sed si fi-
lius n.* 32. Tellius *ad d.* 10. *Tauri n.* 14. & alij à P. Barbosa
ad d. l. maritum num. 14. relati) ibi contineri casum spe-
cialem, scilicet agi de bonis à debitore, qui cessit bonis
acquisitis post cessionem, in quibus lex magis fauet de-
bitori, quam creditori, rationem igitur huius specialita-
tis aiunt esse, quia cum simul facta fuerit executio in
solidum in bonis debitoris, in bonis postea quæsitis mul-
tum ei ius fauere solet; cuius fauoris rationem Cor-
duba ait deduci ex *§. fin. instit. de action.* illis verbis *inhu-
manum enim erat spoliatum fortunis suis in solidum
damnari.* Secus vero est, quando in bonis priuilegiati,
vt teneantur facere solum, quatenus potest, namquam
facta fuit executio in solidum. At P. Barbosa *n.* 15. ali-
ter interpretatur dictam legem, *qui bonis*, dicit enim,
quod lex illa disponit tantum, vt debitor, qui post cessio-
nem bona aliqua acquisiuit legato, vel alia ratione, ex il-
lis nõ teneatur satisfacere creditorib. si sint modica, itaut
in modico excedant alimẽta) nimis enim delicatus credi-
tor nõ est audiendus *l. si bon. ff. de vsuris*) & quod lex illa
vult, quod licet attenta rei quantitate ea videatur pretio-
sa, & plurimi habenda, tamen ob id non magna acqui-
sitio debeat iudicari, si qualitas, quę pro ea vendita in-
ueniretur, esset modica, nam tunc modica acquisitio cẽ-
senda est. Cuius triplex ponit exemplum; primum si
post cessionem acquisiuit turrim magnificam nullos af-
ferentem redditus, & ratione loci non inueniretur emp-
tor, qui magnam quantitatem pro ea vellet dare; secun-
dum si post cessionẽ acquisiuit ædes suorũ maiorũ, quæ
proinde ab eo plurimi haberẽtur, sed tamẽ modica quã-
titas reperiretur. Tertiũ exẽplũ, quando res post cessionẽ
acquisita ratione honoris magna est, sed pro ea quãti-
tas modica inueniretur. In his tribus casibus inquit, iux-
ta *d. l. qui bonis*, res acquisita censeretur modica, nec

esset auferenda à debitore ad satisfaciendum creditoribus Secus, inquit, si post cessionem acquisierit magnas ædes, & magnificas, ex quorum pretio ipse se posset alere, & propterea aliquid superesse non modicum, quo possit satisfacere creditoribus, tunc enim cogendus esset illos vendere, & in aliis mediocribus habitare, inquit idem Barbosa cum Baldo *in d.l.2.n.2. Cod. quam cum eo*, Zasio *in l.si is, qui bonis in fine, ff. de cessio. bonorum*, & cum aliis relatis à Bruno *tractat. de cession. bonorum, q.26. principali*, & Baeza *de debitore inope capit.17.n.75.* idem quod Petr. Barbosa saltem ex parte senserunt Menochius *de arbitr. casu* 183.n.28. & Surdus *d.qu.9. num.* 20. quatenus asserunt iudicis arbitrium in proposito plurimum versari, scilicet an debitor, qui post cessionem bonorum proprietatem magni valoris, & parui redditus puta turrim, vel domum nobilem, & magnificam, cuius sunt redditus tenues, debeat, & cogendus sit vendere, vt creditoribus satisfaciat, quod dixere, & Baldus *in l.fin.n.6. Cod. qui bonis cedere poss.* & Bellus *de salariis conductibus n.46.* & dicit idem Menochius, quod iudex conditione personæ, & relictæ domus, ac similium proprietatum qualitate considerans pro vtriusque modo statuet, si enim rusticus sit is debitor, vel talis, cui minimè conueniat tam nobilis habitatio vendenda erit, & tantum poterit retineri, quantum sufficere potest ad nouam, & sibi congruam habitationem comparandam; residuum verò creditori distribuendum, similiter si debitor sit nobilis, & aliqua ei essent relicta, quæ plus affectionis, & mollitiei, quam necessariæ vtilitatis haberent, vt si domus ampla nimis, & plus quam par est, sibi relicta esset; vel si gemmæ, & his similia illi legarentur forent elienanda ad satisfaciendum creditoribus; quia quæ sine necessaria eius vtilitate abundant, alienari, & creditori soluere conuenit. Sicut enim nimium onerosus creditor non est audiendus *d.l.si benè, ff. vsuris*, & *l. sciendum eodem titulo*, ita nec nimis delicatus debitor, inquiunt post Baldum, Menochius, & Surdus *locis citatis*. Et ita etiam ego existimarem vtroque foro, scilicet externo, & conscientiæ inspecto, iudicis, vel prudentis viri, seu confessarij arbitrio definiendam, & ita etiam Molina *de iustitia tom.2. disp.572. numer.9.* vbi dicit ei qui cessit bonis, & post cessionem bona aliqua acquirit, non posse omnia acquisita auferri à creditoribus, sed semper relinquendum illi esse, quod iudicis prudentis arbitrio satis ei sit ad congruam, seu parcã sustentationem, & solũ reliquum debere ab eo tradi in solutionem debitorum, cum iuxta *d.l.is, qui bonis, ff. de cessione bonorum, & dict. l. qui bonis eodem tit.* non teneatur nisi in quantum facere possit, & acquisita post cessionem sibi necessaria, ne egeat, retinere possit, vt præallegati Iurisperiti omnes, & præsertim Menochius *dict. casu* 183. *num.* 21 quod habere locum etiam in foro conscientiæ contra Ioannem Medinam *Cod. de restit. q.5* asserunt Molina *d. n.9.* Couarruuias *lib.1. var.1. num.6.* Adrian. *de resti. q. aggred. versic.6. dubitat.* Rebell. *de oblig. iust. p.1. lib.2. qu.17.n.3* Diana *p.7. tract.8. resolut.8.* Ioan. Lugo *de iust. tom.1. disp.21. sectio 3.* Castrus Palaus *de iustit. & iure tract. 32. disp. puncto 17.§.7. numer.2.* & alij à Couarruuia relati.

§. III.

Vtrum maritus vt vxori dotatæ præstet alimenta, vel restituat dotem, teneatur vendere proprietatem, vbi redditus eius non sufficiunt.

791 EIdem sententiæ non obstare illud, quod *supra num.* 791. dicebatur de marito, aiunt plures ex Doctoribus *num.8.5.* relatis. Respondit enim Alexander *in leg. maritum fin & in l.si maritus, ff. solut. matrim.* quẽ in hoc sequuntur Natta *cons.48.n.5. vol.1.* Surd. *de alim. tit.4. d.q.9.n.17. & 18.* & alij ab eodem Surd. & P. Barbosa *ad l. marit. n.18.* relati) aliud esse de alimentis debitis titulo lucratiuo, de quibus, *in d. Imper. ad Trebell.* vt qualia sunt ea, quæ debentur iure sãguinis; aliud de alimentis debitis titulo oneroso, vt sunt ea, quæ maritus debet vxori ratione dotis, quæ est proprium vxoris patrimonium; hęc enim soluenda sunt, etiam si oporteat vendi proprietatem, fructibus non sufficientibus: in priori enim casu agit de lucro, in posteriori de damno vitando, non est autem eadem ratio lucri, & damni *l.fin. Cod. de Codicill.* Petr. verò Barbosa *d.n.8. & sequ.* respondet, licet maritus nõ teneatur erga vxorem, nisi quatenus potest facere, tamen pro restitutione dotis, vel alimentis vxori præstandis tenetur vendere proprietatem, quando redditus non sufficiunt pro dotis restitutione, aut pro alimentis dummodo ex venditionis prætio possit sibi alimenta prouidere, & etiam vxorem alere, vel dotem ei restituere. Et ego etiam iuxta tradita in præcedentibus sentio, si maritus possideat proprietatem magni valoris, & modici redditus, ex cuius venditione possit multam pecuniam retrahere, qua possit satisfacere restitutioni dotis, & etiam comparare redditus ad sui sustentationẽ congruentem sufficientes, teneri, & cogi posse vendere illam proprietatem; quia tunc dicitur posse dotem restituere, vel alere vxorem; quod etiam in terminis Surdus *d.q.9.n.19. & ex sequent.* magis confirmabitur.

§. IV.

Is, qui iure sanguinis tenetur præstare alimenta, an fructibus deficientibus pro præstandis alimentario alimentis iuxta eius gradum, seu ordinem, teneatur vendere proprietatem magni valoris, & modici redditus, cum ex pecunia potest comparare annuos redditus sufficientes ad alimenta congrua pro se, & pro alimentario.

SEd numquid sicut ille, cui alimenta iure sanguinis debentur deficientibus fructibus pro se alendo ne- 798
cessariis tenetur vendere proprietatem magni valoris, & modici fructus, seu redditus, & insufficientis ad sua alimenta, si pecunia ex venditione redacta potest sibi comparare redditus ad sui sustentationem sufficientibus, vt *supra* probatum est, ita etiam ille, qui iure sanguinis pręstare debet alimenta alteri, puta filio, vel patri, vel fratri inopi aliunde non habenti, vnde iuxta suum gradum, & statum viuere possit; si fructus, seu redditus, qui ex suis bonis mobilibus percipiuntur, non sufficiant ad alimenta præstanda; haberet tamen immobilia magni valoris, licet modici fructus, quibus venditis pecunia inde retracta posset emere prædia reddentia fructus sufficientes ad se & patrem, aut filium, vel fratrem inopem alendum iuxta vtriusque conditionem, teneatur, & cogi debeat præfata immobilia vendere, vt ex redditibus postea ex pretio venditionis comparatis sibi, & alteri egenti, cui iure sanguinis illa debentur, alimenta congrua subministrare queat. Negat Corduba à Lare *in l. si quis à liberis, d.§. sed si filius n.34.* dicens tuta magis fauere ei, qui alimenta præstare debet, quam ei, qui iure sanguinis petere debet, cuius rationem esse ait, quia quoad petẽtem, seu eum, cui alimenta præstanda sunt, agitur de lucro captando; quoad eum verò qui præstare debet, agitur de vitando damno, quod vendendo bona propria incurreret, & alia est ratio lucri, alia damni, vt *d.l. fin. §. si quis vero fin. Cod. de Codicillis.*

Oppositam tamen sententiam affirmatiuam tenuit idem Corduba *in d.l. si quis a liberis in princip. n.42.* 799
post medium, vbi asserit filij bona non solum esse distrahenda, vt alatur pater inops, qui in extrema necessitate constitutus est (quod tradiderat etiam Gre-

gorius

gorius *in scholio fin. in l. 2. tit. 19. part. 4.* ab eodem Corduba *ibidem* relatus) sed etiam si necessitas non sit extrema, pater tamen non possit sibi subministrare alimẽta secundum gradum suum, & illa petat à filio, cuius redditus ad id non sufficerent, esse distrahendam proprietatem, vt ea pecunia pater iuxta gradum suum alatur (nisi filius, inquit, distractis suis rebus cogeretur mendicare, quo casuq iuxta omnes non forent distrahendę proprietates, sed ex fructibus filius est alendus) rationem esse ait, quia cum filius iudicis officio cogatur patrem alere *d. l. si quis à liberis, ff. de liberis agnoscend.* debitum exoluet distractis pignoribus, vt probatur *d. l. si quis à liberis, §. si quis ex his,* ibi *pignoribus captis, & distractis,* &c. vbi idem Corduba *numero 1.* & idem Corduba *d. numero 42. fin.* refert ita sentire Nattam *dict. cons. 48. n. 6. lib. 1.* vbi dicit patrem teneri alienare bona immobilia deficientibus fructibus ad victum necessariis, pro alẽdis liberis: assignat differentiam inter hæredem debitorem alimentorum ex legato, & patrem debitorem alimentorum iure sanguinis, dicitque hæredem non teneri vendere rem magni valoris, & modici fructus, vt legatario vberiora præstentur alimenta; quia legatarius tractat de lucro, secus vero vbi alimenta debentur filiis, quia filij, inquit, sunt creditores alimentorum sibi debitorum per patrem ex iudicis officio; & ideo debet pater alienare immobilia parui redditus, vt alat filios satisfaciendo eius debito, ad quod tenetur etiam naturali, & humano iure. Quam rationem approbat etiam P. Barb. *in d. l. maritum num. 19. fin.* vbi ait quod cum pater ex necessitate legis teneatur filios alere, si bona habeat, vtique tenetur ea bona vendere, vt debito satisfaciat, vbi ex venditione posset habere alimenta pro se, & filiis, secus si tantum pro se; ex qua etiam ratione reprobat P. Barbosa *ibidem* rationem illam differentiæ à Cordub. *d. §. sed si filius n. 34.* adductam, quod alendus iure sanguinis ab alio tenetur proprietatem magni valoris, & modici fructus vendere, vt ea pecunia alatur, quia agit de lucro captando; qui vero tenetur iure sanguinis alere alium, non teneatur, vt eum alat, vendere rem magni valoris, & modici fructus, quia agit de damno captando; reprobat inquam, quia alendus iure sanguinis, vt filius est creditor alimentorum sibi debitorum ex necessitate legis iudicis officio præstandorum. Hanc posteriorem sententiam probabiliorem, & in praxi seruandum iudicis arbitrio existimo, & puto eam absolutè asseri a Pet. Barbosa *d. num. 19. iunctis antecedentibus, & subsequentibus.* Natta vero *d. cons. 48.* videtur loqui de alimentis filiis simpliciter ad vitæ sustentationem necessariis, seu quando est filiorum extrema necessitas, & ne fame pereant; non vero si filij non egeant alimentis simpliciter vitæ sustentationi necessariis, sed petant alimenta secundùm ordinem, & gradum suum, quæ ob inopiam nõ possint sibi subministrare: de quibus alimentis iuxta dignitatem procedit præsens difficultas, scilicet, an vt ea præstet is, qui iure sanguinis alere tenetur, habens proprietatem magni valoris, & modici fructus, cogatur illam vendere, cum ex venditione potest retrahere multam pecuniam, qua comparatis redditibus sibi, & alimentario possit congrua alimenta subministrare. Confirmat enim Natta patrem teneri vendere proprietatem magni valoris, & modici fructus pro alendis filiis ex doctrina, quam tradit Angelus *in l. Diuus, ff. de petitione* per textum *ibi,* quam amplexi sunt Alexander *in l. Imperator 4 notab. ff. ad Trebell.* Simon de Prætis *de interp. vlt. volunt. lib. 4. interp. 1. dict. dub. 11. n. 73.* & Surd. *tit. 4. d. q. 9. num. 40.* scilicet, quod vbi tractatur de alendis seruis hæreditariis non sufficientibus fructibus possint vendi bona immobilia hæreditatis, & hoc ideo ne serui fame pereant. Ergo subdit Natta dicendum idem multo magis in filiis, qui sunt pars corporis nostri, vt debeat, alienari proprietas pro eis alendis: quod subdit esse etiam de mente Glossę *in dict. leg. Diuus,* verbo *familia* vbi quod *ibi* dicitur de seruis extendit ad filios per iura *ibi* adducta: Sed quidquid sit de mente Nattæ. Hanc sententiam probo eadem ratione, qua idem Corduba *d. §. sed si filius n. 25.* probat eum, qui alendus est ab alio iure sanguinis, teneri vendere proprietatem magni valoris, & parui redditus, vt ex pecuniæ ex venditione retractæ mercatoribus collocatæ accessionibus possit sibi congrua alimenta subministrare, scilicet quia pater (& idem de quocumque alio, qui iure sanguinis alium tenetur alere) filiis illa aliunde non habentibus, tenetur, si potest præstare alimenta iuxta gradum, & dignitatem, vt dict. *sup. cap. 1. n. 70. & seq.* sed pater habens proprietatem magni valoris, & modici fructus, & non sufficientis ad præstanda sibi, & filiis alimenta congrua, qui si vendat, potest retrahere multam pecuniam, & eadem pecunia emere prædia frugifera reddentia fructus sufficientes ad se, & filios decenter alendum, potest filios alere *arg. l. qui potest, ff. de reg. iur.* vbi qui potest (ait Vlpianus) facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur, ergo tenetur proprietatem illam vendere, & pecunia retracta emere prædia magis frugifera, quorum fructibus se, & filios alat; ad idque cogendus erit iudicis officio iuxta *d. l. si quis à liberis, d. §. sed si filius, ff. de liber. agnoscendis.*

Qui obligatur alere alium iure sanguinis, non tenetur ob alimenta iuxta statum præstanda minuere patrimonium consistens in pecuniis, & mercibus; tenetur tamen exercere capitale in negotiationibus, vel illo emere redditus annuos.

QVid etiam si totum patrimonium illius, qui iure 800
sanguinis alere debet, consisteret solùm in mercibus, vel pecunia, seu capitali, an illud esset minuendum, vt præstarentur alimenta secundũ gradum alendi. Respondetur ex *sup. dict.* nõ debere minui, cum sit loco proprietatis, & ita in terminis post Alciat. *cons. 243. n. 4.* Surdus *d. q. 9. n. 12.* si tamen exercendo illud capitale in negotiationibus, vel cum illo emendo prædia frugifera, posset ex redditibus, & accessionibus sibi, & alimentario congrua alimenta præstare iuxta *in praeced. num.* tradita (licet secus sentiat Alciat. *loco cit.*) teneretur, & cogi posset illud capitale collocare mercatoribus, vel in emptionem prædiorum conuertere, vt ex accessionibus alimenta præstet, vt latè tradit Corduba *d. §. sed si filius n. 41. & 42.* & etiam Surd. *d. n. 12.* & notat Corduba *d. n. 41.* quod appellatione facultatum veniant omnia bona, & sic etiam capitale expositum, vel quod exponi potest mercaturæ *l. cogi in princ. ff. ad Trebell.* & consequenter eodem *n. 41. & 42.* ait, quod lucrum mercaturę considerari debet in taxandis alimentis iuxta qualitatem alimentarij ex facultatibus illius, qui alere debet, præstãdis; & id prius latius docuit Natta *d. cons. 48. n. 1. lib. 1.*

§. V.

Qui iure sanguinis, alere tenetur, debet vendere proprietates pro præstandis alimentis vitæ sustentandæ simpliciter necessariis, vbi redditus non sufficiunt.

ET prædicta, vbi agitur de præstandis alimentis iuxta decorem, & gradum illius, qui iure sanguinis, & 801
ex necessitate legis alẽdus est. Quod si agatur de alimẽtis simpliciter vitæ sustentandæ necessariis; qui iure sanguinis alere tenetur (vt pater filium, filius parentes, frater fratrem, aut sororem inopẽ) si nõ posset ex redditibus suis egenti, & in extrema necessitate constituto præstare huiusmodi alimenta simpliciter necessaria; tunc absq; dubio vendi debent bona, vt ex eorum pretio hæc alimenta simpliciter necessaria præstentur patri, vel filio, aut fratri egeno, & extreme indigenti. Ita Gregorius Lopez, & Corduba à Lata *locis supra num. 821. relatis*

Natta *d. conf.* 48. *n* 6. Surd. *tit.* 4 *d q* 9. *n.* 21 & P. Barb. alios allegans *ad d l. maritum n.* 18. *&* 19. & ex Theologis Magna *p.* 2. *inst. lib.* 2. *c.* 24. *qu.* 2. *n.* 77. Versic. *quibus hinc inde*. Probatur ratione natur ali, & ciuili; naturali, quia pater habēs filiu, & filius patrē, & frater fratrē egenum, & extremè indigentem iure naturali quatenus potest, tenetur illis in extrema, aut etiam graui necessitate succurrere, vt *supra cap.* 1. & etiam in *sequentib.* probatū est: ergo deficientibus redditibus tenetur vendere proprietatem, vt ex pecunia alimenta simpliciter necessaria præstet, cū hac ratione possit necessitati illi extremę succurrere. Ciuili verò tum ex præallegata *l. Diuus, ff. de petitor. hæreditatis*, vbi dicitur, quod propter familiæ cibaria, quæ alias fame periret, proprietas hæreditatis distrahi debet quando aliās cibaria haberi non possunt, ex qua leg. Natta, Simon de Prætis *locis supra n.* 819. *relatis*, concludunt pro alendis seruis hæreditatis in defectum fructuum vendenda esse bona hæreditaris immobilia, ne serui fame pereant; ergo multo magis id dicendum erit in filiis, & aliis sanguine coniunctis extremè egentibus, vt infert Natta *d. n.* 6. *cum ex l.* 2. *Cod de patr bus, qui filios distraxerunt*, vbi causa famis pater filium vendere potest: ergo multo magis eodem iure ciuili attento vendenda erunt bona filij, vt pater extremè egens alatur. Vt infesuat Gregorius, Corduba, Natta, & P. Barbosa *locis alleg tt.* Ad id Megal. adducit textum *in leg.* 1. §. *mater autem, ff. de ventre in possessionem mittenda*. Vbi vxori prægnanti post mortem viri vsque ad partum præstanda sunt alimenta, & e. venditione proprietatis, cum fructus desunt; ex qua lege Doctores inferunt doctrinam, de qua post *n sequenti*. verum *in dict.* §. *mulier autem*, decernuntur etiam alimenta secundum dignitatem prægnanti vsque ad partum præstanda ex fructibus, vel ex proprietate. Prædictis non obstant leg. *Imperator*, & alia iura *n.* 787. relata, quia intelliguntur, vt alimenta iuxta gradum, & dignitatem personæ alendæ solùm ex redditibus, non ex proprietatis venditione sint præstanda; etsi P. Barbos. *d. n.* 19. *initio*, dicat dict. l. *Imper.* dum dicit ex redditibus hæreditatis esse præstāda patri alimenta, intelligi, quando illi redditus sufficerent ad alimenta, si vero non sufficiant, ex aliis bonis suppleri debere dicta alimenta.

802 Limitatur præcedens doctrina, vbi is, qui alere iure sanguinis tenetur, solùm alimenta sibi necessaria posset ex bonis habere; & illis venditis, & consumptis, & ipse sedigeretur in extremam necessitatem, & cogeretur mēdicare, tunc enim non cogeretur vendere, vt alium sanguine coniunctum, & alias alendum sustentet; cum in primis sibi prouidere debeat de alimētis iuxta tradita *sup. n.* 64. & in terminis tradunt Natta *cons.* 387. *n* 5. *lib.* 2. Corduba à Lara *in l. si quis à liber. princip. n.* 41. & Petr. Barbos. *ad d. maritum n.* 20. *initio, ff. solut. matr.*

§. VI.

Vt alimenta præstentur ei, qui est dominus, vel est futurus dominus bonorum, vendi potest proprietas non sufficientibus redditibus.

803 CÆterum prosequendo materiam, ex quibus rebus alimenta sint soluenda, communis conclusio *sup. n.* 787. posita, quod ex redditibus sint præstanda, & non debeat vendi proprietas, vbi fructus pro alimentis non sufficiunt, limitatur, vt non procedat, si ille, qui alendus est, sit Dominus rei; si enim fructus non sufficiunt ad alimenta congrua, rem ipsam in hoc casu fore distrahendam, vt ex pretio dominus alatur, tradit Cordu. à Lara *in d. l. si quis a lib. cit.* §. *sed si fil. n.* 18. *post Gloss. in l. ob æs alienum, Cod. de prædiis minor.* Albericum *ibid.* & Francisc. Marc. *dec.* 323. *n.* 1. Præterea limitatur non procedere, si alendus est futurus dominus bonorum, tunc enim etiamsi fructus non sufficiunt, bona ipsa possunt vendi, vt præstentur alimenta, ita *per text. in l.* 1. §. *mulier autem, ff. de ventre in possess. mittendo*. Ita Angel. *in l. Imperat. ff. ad Trebell. ibid.* Alexan. *n.* 5. Sim. de Præt. *lib.* 4. *interp.* 1. *dub.* 11. *n.* 73 Corduba *d.* §. *sed si fil. n.* 19. Surdus *de alim. tit.* 4. *d. q.* 9. *n.* 24. Natta *loco sup. d. n.* 787. *cit.* & alij relati à Surdo, & Cordub. qui *n.* 20. addit hanc doctrinam locum habere, quamuis, proprietas, quæ vendi deberet, oneri fideicommissi esset subiecta, vt sunt ea bona, quæ primogenij, vel maioratus iure possidentur; ad idque allegat *Auth. contra cum rogatus, Cod. ad Trebell.* & alios Iurisperitos, sed de hac re, an bona fideicommissi, & prohibita alienari pro alimentis grauati, & filiorum eius habendis possint alienari infra.

§. VII.

Grauatus à testatore, si sine filiis decesserit, restituere quidquid ex hæreditate superetit, potest quartam fideicommissario substituto relinquendam vendere, vt se alat, si aliundè non habet.

ID, quod in hac materia *per text. in d. Aut. contra cum* 804 *rog. tr. Cod. ad Trebell.* Iurisperiti communiter concludunt, est, quod à testatore grauatus, si sine liberis decesserit, restituere quidquid superfuerit ex hæreditate, quo casu tenetur (vt *ibid.* dicitur) reseruare quartam hæreditatis fideicommissario, potest alienare, & diminuere prædictam quartam, vt prouideat sibi alimenta, si aliundè nō habeat, ita ob illa verba finalia *d. Auth. vel si non habeat, vnde faciat expensas. huius quarta permittitur diminutio*. Angel. *ibid.* Alex. *in d. l. Imper. n.* 5 *ff. ad Trebell.* Padilla *in Auth. res qua n.* 78. *Cod. comm. de legat.* Sim. de Præt *d. n.* 75. Cordub. *d. n.* 20. & alij relati à Surdo *d. q.* 9. *n.* 25. qui dicit esse verissimam conclusionem.

§. VIII.

Primogenitus debet soluere secundogenito alimenta ex proprietate illis aßignata.

LImitatur eadem communis conclusio in primogeni- 805 to succedente in maioratu ex rescripto Principis constituto sub conditione, quando secundogenitis præstentur alimēta cōgrua. Non enim primogenitus poterit cogere secūdo genitos accipere alimenta ex solis fructibus singulo anno soluenda, vel assignare solùm vsūfructum alicuius proprietatis, sed tenetur illis constituere proprietatē, quæ ad ipsos pertineat, & ad eorū hæredes transmittatur. Ita (quidquid secus sentiat Vasq. *de succ. creat. lib.* 1. §. 10. *n.* 396) tradidere post plures alios Ludouic. Molin. *de primogenitis lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 10. Couarruuias *de spons. p.* 2. *c.* 8. § 6. *n.* 15. Cordub. à Lara *in l. si quis à liber.* §. *eadem rescripsit. n* 144. *&* *duob. sequent.* & Surdus *tit.* 4. *q.* 9. *n.* 22. *&* 23. & ratio est, quia præfata alimenta dantur, & succedunt loco legitimæ, vt iidem Doctores, & sæpius supra, scilicet *n.* 45. 380. 381. 532. *&* 533. legitima autem non potest assignari in solo vsufructu, sed debet ex ipsius hæreditatis substantia solui *l. scimus*, §. *repletionem* Menoch *de arbit. casu* 163. *n.* 8. & Doctores communiter, & ad hæredes transmittitur.

Rursus limitatur eadem communis conclusio *nume-* 806 *ro* 787. posita non procedere, vbi ex lege particulari alicuius loci esset dispositum, vt alimentario assignetur certa portio, v.g. quinta, vel sexta pars. Ita Lupus *in cap. per vestras* § 14 *numer.* 8 Versic. *imo plus attentari posset, de donat. inter vir. & vxor.* & Natta *de success. p.* 4. *q* 18. *a.* 8. *n.* 14. *fine*.

§. IX.

§. IX.

Pecunia à testatore relicta, vt ex ea quis alatur, debet consumi, sed collocari ad lucrum, & penes hæredem, vel legatarium debet manere, & administrari.

807 PRædictis notatis restat, vt nonnulla notemus peculiariter quoad alimenta legata extraneo, qui non est futurus bonorum testatoris dominus.

In primis igitur si alimenta sint relicta, & præstanda ex certa pecuniarum quantitate, ipsam pecuniam non debere expendi in alimentis, sed collocari ad licitum, & honestum lucrum, vt ex eo lucro percipiantur, & præstentur alimenta, ex præfata conclusione communi *n.* 787. posita inferunt Simon de Prætis *lib. 4. interp. 5. dicta dub. 11. n. 72.* Corduba *in d. §. sed si filius num. 55.* & Surd. *tit. 4. d. q. 9. n. 53. & tit. 49. q. 40. n. 2.* & *per textum in l. diui*, ibi, *vt idoneis hominibus collocetur pecunia, ff. ad l. falc.* tradidere ibidem Doctores Scribentes, Alexander, Barthol. Imola, Castrensis; item alios allegans Lupus *in cap. per vestras in tertio notabili*, Versic. *septimo infertur numero prim.* vbi addit, quod potest etiam conuerti illa pecunia in emptionem prædiorum, vt ex eorum redditibus alimenta præstentur, quod & approbat Surdus.

Penes quem autem, an hæredem, vel legatarium, vel
808 tertium pecunia legata, vt ex eius interusuriis alimenta percipiantur, manere, & administrari debeat, latè tractat Corduba *d. §. sed si filius n. 12. & 13.* duas referens sententias, primam Angeli, & Iasonis *in l. cum hi, §. si integra, ff. de transactionibus per textum in l. fundi Sempsiani, ff. de vsu, & vsufru. legatis*, asserentium debere manere apud hæredem, ab eoque administrari, vt legatario præstet redditum pecuniæ, argumento dictæ *leg. fundi*, quam sententiam sequitur Surdus *d. tit. 9. citato. qu. 40. n. 11.* non ob textum *in d. l. fundi* sed ob alias rationes, quas ipse *n. 8. & sequ.* adducit. Alteram Fulgosij *in d. l. cum hi, §. si integ.* & Hyppoliti *sing. 414.* affirmātium pecuniam legatam, vt ex eius vsuris alatur legatarius, si non fuerit adiectum, vt mortis tempore legatarius eam restituat, censeri relictam, vt legatarius eam habeat pleno iure, & ad suus hæredes transmittat *arg. d. l. liberis, libertabusque meis 4. ff. de alim. & cib. leg.* Ipse controuersiam diuimit dicens primo, quod si res hæredi relinquatur, & ipsius fructus legantur pro alimentis alicuius, res manebit apud hæredem, qui dabit legatario fructus ad alimenta, vt *in d. l. fundi.* Secundo, quod si pecunia legetur, vt ex vsuris legatarius alatur, adiectu, vt mortis tempore eam restituat, debet manere apud legatariū vsque ad mortem, iuxta *d. l. cum hi, d. §. si integ.* quod etiam tradunt Surd. *d. q. 40. n. 13.* & Steph Gratian. *to. 1. c. 130. n. 23.* Tertio, si pecuniam simpliciter alicui relinquat testator, vt ex vsuris se pascat, ad legatarium spectat pleno iure, iuxta *d. l. libere. libertabusq. meis*; eo quod in proposito (inquit) res ipsi legatario est relicta, & illa adiectio, vt ex vsuris eius alatur ad causā prælegandi, non ad vsūfructum constituendum pertineat, vt expresse dicitur *l. pen. fin ff. de aliment. & cib. leg.* Quarto, & vltimo dicit Cordub. quod si pecunia sit relicta ad alimenta alicuius, neque ipsi sit legata, neque hæredi data, sed iis verbis relinquatur, *ex vsuris mille aureorū volo, vt alatur Antonius*, quod huiusmodi pecunia neque apud hæredem, neque apud legatarium manebit, sed idoneis hominibus collocabitur iudicis præcepto, vt ex vsuris Anton. alatur iuxta *d. l. Diui, ff. ad falc.*

D. Io. Angel. Bossius de Obligat. Parentum.

§. X.

Alimenta alicui extraneo simpliciter, & indeterminatè relicta arbitrio prudentis taxanda an debeantur solùm ex redditibus.

PRæterea aduertendum legatum alimentorum extraneo factum posse esse vel simplex, & indeterminatū 809
egens liquidatione, vt si testator alicui leget alimenta in genere, & in vniuersum, nil aliud significando, vel taxatum, putà si testator pro alimentis relinquat taxatiuè tantam, & certam quantitatem frumenti, vini, & olei, lignorum, & aliorum, quæ ad alimenta sunt necessaria; diuersi modè enim de his legatis alimentorum sentiunt Iurisperiti.

Igitur quoties alimenta sunt alicui simpliciter lega- 810
ta, & ea esse præstāda ab hærede solum ex redditibus, & non teneri, nec cogi posse hæredem deficientibus fructibus vendere proprietates, vt alimenta legata præstet, & ita in dubio censendum voluisse, & intellexisse testatorem per textua *supra n. 787.* adductos, asserunt communiter Doctores, Baldus *in leg. voluntatis, Cod. de fideicommiss.* Barbatius *cons. 63 vol. 2.* Corduba à Lara *in l. si quis à liber. §. sed si filius. n. 15. & 21.* Simon de Prætis *lib. 4. interp. 1. dubitatione 15. num. 70. & 71.* Surdus *de alim. tit. 4. quæst. 9. n. 1. 3. 7. & 28.* Bartbolus, Natta, Crauetta, Rolandus, Menochius, Beniniendus, Marta *locis dict. num. 787 relatis*, & innumeri alij à Corduba *dictis numeris 15. & 21.* & Surdo *dict. numer. 7.* & Pet. Barbosa *ad l. maritum num. 20. circa finem* allegati. Rationem etiam affert Surdus *d. n. 28.* post Bertrandum *cons. 268. vol. 2.* quia quando legatum alimentorum est simplex, & indeterminatum egens liquidatione, ex coniectura ta testatoria voluntate declaratur, testator autem non præsumitur voluisse hæreditatis substantiam minuere, idcoque ex quantitate redditùum restringitur; Quare iuxta hanc sententiam si patrimonium aliquo anno fructus non redderet, huiusmodi alimenta alicui extraneo simpliciter relicta non præstarentur, vt etiam in terminis Corduba *d. § sed si filius num. 15.* post Paulum Castrensem *in l. Imperator numer. 8. ff. ad Trebell.* & Æmilianum *cons. 146. n. 14.*

Contra hanc communem tamen Petr. Barbosa *ad d.* 811
l. maritum d. n. 20. fin. & seq. sentit si huiusmodi alimenta simpliciter legata non possint ex redditibus præstari legatario, hæredem debere, & cogendum vendere rem hæreditariam, vt illa exoluat. Mouetur præsertim *per textum in l. fin. §. sin autem as*, Versic. *sin autem legata, Cod. de bonis, quæ liber.* vbi si legata annua sint relicta, pater habens vsumfructum bonorum filio ex testamento alterius relictorum, ex redditibus ille debet soluere, & si redditus non sufficiant, res alienari debent, vt annua legata exolui possint. Ita expresse *ibi* decernitur, ergo à fortiori (inquit Barbos.) idem recipiendum est in alimentis relictis; quæ fauorabiliora censentur, quam annua legata *l. cum hi, ff. de transf.* id quod propter eundem textū tenuit etiā Picus in repetitione *l. Titia, cum testam. §. Titia ff. de legatis 2. q. 61. n. 157.* & probabile putat Natta *cōs. 48. n. 7. lib. 1.* quamuis *cons. 367. num. 8. vol. 2.* sententiam communem sequutus absolutè dicat, quando alimenta extraneo legantur, debere hæredem prius sua alimenta detrahere, & si ad hoc non sufficiunt redditus testatoris, nihil extraneo alimentorum nomine deberi. Quamuis autem textus *in dict. paragrapho sin autem as.* Loquatur in patre, qui habet vsumfructum ex dispositione legis, vult tamen Barbosa, & sentiunt Iurisperiti *numero sequenti* citati quoad legata soluenda habere locum etiam in vsufructuario ex dispositione hominis quo-

ad obligationem exoluendi æs alienum defuncti testatoris, & annua legata ab eodem testatore relicta; ac proinde vsufructuarium ex dispositione testatoris iuxta dictum §. *sin autem as*, Versiculo *sin autem non habeat*, non sufficientibus redditibus rerum hæreditariarum ad soluenda annua legata à testatore relicta debere vendere res hæreditarias vt soluat. Quare idem Barbosa *numero 23. ante medium*, sententiam, quod vsufructuarius ex dispositione testatoris non teneatur soluere legata ex venditione rei hæreditariæ, quando fructus non sufficiunt, ait tantum saluari posse in eo sensu, quod si redditus non sufficiunt ad præstationem legatorum, & quia vno anno superuenit sterilitas ex redditibus solui nō possunt, non ob id recurrendum est ad alienationem rerum hæreditariarum; sed potius ex fructibus sequentium annorum ille defectus supplendus est iuxta *l. legatum §. vinum, ff. de annuis legatis & l. ex eo ff de tritico, vino, & oleo.* Ad illud autem, quod de præsumpta voluntate testatoris dictum est *numero præcedenti*, idem Petrus Barbosa *numero* 20. circa medium dicit saluari in eo sensu, quod testator præsumitur velle, vt alimenta magna, vel modica constituantur secundum quantitatem redditutum iuxta tradita *supra hoc cap §. 51.* verum quidquid sit in aliis annuis legatis, quoad legatum alimentorum simpliciter extraneo factum non est recedendum à priori sententia, tum quia communiter approbata, & recepta, tum ob illam rationem præsumptæ voluntatis testatoris, quod substantia hæreditatis non minuatur, & quia testator in dubio censetur se conformare dispositioni legali, iuxta leges autem *supra num. 787.* adductas, & similes alimenta ex redditibus præstanda sunt, non ex alienatione proprietatum.

812 Ex præfata sententia, quod alimenta legata præstanda sint ex redditibus, & pro quantitate redditurum, Corduba *d. §. sed si filius n. 38.* infert, quod vbi legatis alicui alimentis testator hęredi proprietatem, alteri vsumfructum relinquit, vsufructuarius tenetur alimenta præstare, non rei dominus, quod argumento à coniugatis *l. Imperator ff. ad Trebell.* & *per textum dict. l. fin. § sin autem as, Cod. de bonis, quæ liberis* tradidere Salicetus *in dict. §. sin autem as, num. 20* Barbatius *d. consf. 63. lib. 2.* Picus *in d. l. Titia cum testamento §. Titia cum nuberet num. 158.* Couarruuias *var. lib. 2. cap. 2. num. 7.* Versiculo *tertio*, P. Barbosa *ad l. maritum n. 22 & 23.* & alij à Couarruuia relati, qui omnes volunt constitutionem dicti §. *sin autem* loquentem in vsufructuario ex dispositione legis habere ob eandem rationem loco in vsufructuario ex dispositione testatoris.

§. XI.

Legatum alimentorum taxatum à testatore, qui mandauerit pro alimentis tantam pecuniam, tantum frumenti, vini, olei, & similium; an sit præstandum ex venditione rerum, si redditus non sufficiunt.

813 SI verò alimenta non sint simpliciter relicta, sed taxata, & determinata, nempe pro alimentis sit relicta tanta quantitas pecuniæ, vel frumenti, vini, & olei, & aliorum, quæ ad alimenta sunt necessaria, hoc in casu si redditus rerum hæreditariarum non sufficiant ad annuam prædictorum alimentorum præstationem, distrahendas esse hæreditatis proprietates, tradidere Bertrand. *cons. 268. num. 1 & sequ. vol. 2.* Tellius *ad l. 10. Tauri n. 14.* Baëtius *tract. de decima testatoris cap. 2. numer. 83.* Corduba *dict. §. sed si filius num. 17* & Surdus alios allegans *tit. 4. d. q. 9. num. 18.* vbi addit rationem scilicet, quia vbi testator taxauit alimenta, non est locus præfatæ præsumptioni, quod noluerit proprietatem minui, sed resultat clara, & expressa voluntas testatoris, quid & quantum præstari voluerit; & quando sumus in claris, non est opus coniecturis *l. continuus, ff. de verb. oblig.* & præsumptio veritati cedit *l. cum de indebito, ff. de probat.* subdit idem Surdus *n. 31.* legatum alimentorum videri etiam taxatum, ita vt non egeat liquidatione, nec sit locus iudicis arbitrio, quando testator reliquit alimēta, qualia, seu quę ipse viuens præstare consueuerat (quod etiam Natta *d. cons. 387. num. 10.* tradiderat) quia dicitur certum, quod ex ea relatione certificatur *l. certum, ff. si certum petatur.* At hanc sententiam, quod in hoc casu prædia debeant alienari, vt præfata alimenta licet à testatore taxata deficientibus fructibus præstentur, vbi alimenta sint extraneo relicta (sicut in præsenti est sermo) Corduba *d. num. 17.* dicit nulla certa lege probari, vt vere nulla lex a præfatis Doctoribus affertur; & quod testator taxauerit, non inducit certitudinem, quod voluerit obligare hæredem illa præstare ex distractione proprietatum hæreditatis, quando fructus non sufficerent; censeri recte potest solùm voluisse excludere liquidationem, & transactionem alias faciendam arbitrio iudicis, vel prudentis viri. Quare etiam hæc alimenta annua legata taxatiuè, relicta à testatore vidētur cōprehēsa sub conclusione communi *supr. num. 787.* posita. Addit tamen Corduba in huiusmodi alimentis annuis cum taxatione relictis seruari quod *l. legatum, & l. ex eo supra num. 811.* Versic. *quare idem Barbosa adductus* constitutum est in præstatione annuorum legatorum ex fructibus certi fundi soluendorū, scilicet quod si redditus fundi vno anno non sufficiunt ad præstationem legati, ex redditibus vberioribus sequentis anni præstentur, vt tradidere etiam Bartholus *inter stipulantem, §. sacram num. 6. ff. de verborum obligatione, & in l. Lucius numero 3. ff. de alimentis, & cib. leg.* Gigas *de pensionibus quæstione 61. numero 21.* & Petrus Barbosa *loco supra dicto numero 811. citato*, & hoc maximè verum esset, si testator dixisset expresse, vt prædicta alimenta taxata, frumentum, vinum, oleum, & cætera legasset ex fructibus hæreditatis, in quo casu expresse loquuntur *d. l. legatum, & d. l. ex eo.*

§. XII.

Legatum alimentorum an sit præstandum ab hærede vltra vires patrimonij hæreditarij, præsertim non confecto ab hærede inuentario.

VTrum vero legatum alimentorum annuum siue simplex, siue taxatum à testatore, hæres teneatur soluere vltra vires patrimonij hæreditarij, si non fecerit inuentarium; de quo Surdus *d. quæst. 9. numer. 33. & sequentib. & titul. 8. priuil. 13. per totum*; & Natta *præallegato consil. 387. numer. 9.* Certum est confecto inuentario in vtroque foro scilicet externo, & consciētiæ non teneri hæredem vltra vires hæreditatis *l. & si vltimo §. & si præfatum, Cod. de iure delib.* & latè Surdus *de priuil. 13. numero 1. & 2.* Certum etiam est in foro conscientiæ hæredem numquam teneri vltra vires hæreditatis. In foro vero externo, si non fecerit hæres inuentarium, & legatum alimentorum sit simplex, & interminatum, Doctores magis communiter cum Baldo *in leg voluntatis numero quarto, & num. quinto, Codic. de fideicommissis* tenent hæredem non cogi illud soluere vltra vires hæreditatis, eo quod alimenta intelligantur relicta taxanda arbitrio iudicis secundum facultates, & non debet plus, vel minus æstimari legatum. Hoc idem sentit Surdus vtrobique alios Iurisperitos allegans, præsertim *dict. priuilegio decimotertio numer. tertio & num. quart.* idem tenentes, & Iasonem *in dicto paragrapho, & si præfatam*, sententem oppositum, quam etiam sequi videtur Natta *loco citato.* Si vero alimenta relicta sint taxata à testatore, cum tunc cesset ratio illa Baldi, 814

hæredem

hæredem, qui non fecit Inuentarium, cogi illa soluere vltra vires hæreditatis, tenent absque dubio Natta *loco citato*, Bertrandus *conf.* 268. *volum.* 2. & asserit etiam Surdus alios allegans *d. priuil.* 3. *n.* 6. apud quem plura de hac re videri poterunt, ego prosequendo hanc materiam, ex quibus rebus præstari possint, & debeant alimenta enodabo tres sequentes difficultates.

§. XIII.

Bona fideicommissi an possint alienari pro alimentis filiorum, & descendentium ipsius Testatoris, fideicommissi institutoris.

815 PRima est, an bona fideicommisso subiecta alienari possint, & debeant pro alimentis liberorum, & descendentium Testatoris, qui fideicommissum constituit; sicut alienari possunt pro constitutione dotis filiorum eiusdem Institutoris, & etiam restitutione dotis, vt *Auth. res, quæ communia de legatis, & l. mulier, §. cum proponeretur. ff. ad Trebell. & Auth. de restitut. & ea, quæ parit, §. quamobrem*, latè Padilla *in d. Auth. res quæ*, & cæteri Scribentes *ibid.* Peregrinus *de fideicom. art.* 42. *per totum*, Menochius *de præsumptionibus lib.* 4. *præs.* 189 Ludouicus Molina *de primog. lib.* 4. *c.* 6. *ibidem* Additionator, Fachineus *controu. iur. lib.* 4. *c.* 47. *&* 48. Fusarius *de substitut. q.* 531. *cum plurib. sequentib.* Fontanella *de pactis nuptialibus, clausula* 5. *glossa* 1. *p.* 2. Ant. Thesaurus *decis.* 192. Stephan. Gratian. *tom.* 5. *c.* 832. *n.* 32. & Ferentillus *ad decisionem* 641. *Burattis à n.* 20. *ad* 27. & alij ab iisdem relati; de qua re agemus cum de dote danda filiabus. Nunc solum an ea causa alimentorum pro filiis, & descendentibus ex ipso institutore, & grauatis restituere, alienari possint bona fideicommissi; & quidem Glossa *in d. Auth. res, quæ, v. obligationum fine, ibid.* Baldus, & alij à Peregrino *d. art.* 4. *n.* 81. & Surdo *de alim. tit.* 8. *priuil.* 19. *initio.* negarunt ex hac causa posse alienari, tum quia præallegati textus loquuntur tantum *de dotis constitutione, vel restitutione*, & consequenter non sunt extendendi ad alios casus *l. cum prætor ff. de iudic.* præsertim vbi agitur de præiudicio tertij in iure sibi quæsito *l. ob æs, Cod. de prædiis minor.* Nec iuxta multos valet argumentum de dote ad alimenta; cum in dote maior versetur ratio, scilicet alimentorum, & fauor liberorum procreandorum; tum quia iura seruant filiis legitimam quam censuerunt iustam mensuram alimentorum filiis debiturũ, *Auth. de triente, & semis in princ.* vltra quam etiam filij grauati fideicommissis conditionalibus vniuersalibus detrahũt Trebellianicam. Pro solutione; præmisso quod hic agimus tantum de præstandis alimentis iis, qui per lineam rectam ab ipso, qui fideicommissum instituit, & sic in fideicommisso ab ascendente constituto, non verò in fideicommissi constituto à transversali, & in extraneis, seu transversalibus ab institutore non descendentibus per lineam rectam; cum *dict. Authentic. res quæ, & dictam l. mulier* intelligendam de fideicommisso ab ascendente constituto, & in descendentibus per lineam rectam ab institutore iuxta communem Doctorum (quos allegant) tradant Ludouicus Molina *d. c.* 6. *n.* 5. & Fusarius *d. q.* 531. de quo pariter cum de dote filiabus præstanda agemus.

Si legitima vnà cum Trebellianica non sufficit ad
816 præstanda filiis, & nepotibus grauatis bona restituere,
& alimẽta iuxta dignitatem neque ea fructibus bonorũ fideicommissi possint suppleri, licitum est huiusmodi filiis, & nepotibus grauatis distrahere bona fideicommissi, vt sibi prouideant de alimentis congruis iuxta qualitatem personarum & more regionis. Est communis conclusio. Ita Bartholus, Iacobus de Aregio, Cynus, Iason, Fulgosius, Paulus de Castro, Cornetus *in d. Auth. res, quæ; ibid.* Padilla *n.* 78. Petra *de fideicom. q.* 8. *n.* 480. Peregrinus *d. art.* 42. *n.* 6. Versic. *contrarium*, *& n.* 87. Menochius *de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 191. Simon de Prætis *de interp. vltim. vol. lib.* 4. *interp.* 1. *dubit.* 11. *num.* 73. Versic. *quartus casus*. Gomez *ad l.* 40. *Tauri, n.* 87. Pont. *de alim c.* 17. *n.* 35. Paschalis Saulius *tract. de alim. reb. fideicom. subiectis p.* 1. *q.* 56. Ludouic. Molina. *d. c.* 6. *n.* 8. *ibid.* Additionator, Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 27. *n.* 4. *tit.* 4. *q.* 9. *n.* 39. *& d. tit.* 8. *citato priuileg.* 19. *n.* 1. *& sequ.* Rota *apud Seraphinum decis.* 925. *n.* 2. Vincent. Fulat. *de substitutionibus q.* 536. Ant. Merenda *controu. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 34. Steph. Gratian. *tom.* 5. *d. c.* 832. *n.* 31. *& sequ.* Caluin. *de æquitate lib.* 1. *c.* 90. *n.* 4. *& seqq.* & alij Iurisperiti; quos cumulant Padilla, Peregrinus, Paschalis, Menochius, Surdus, & Fusarius. Probatur hæc sententia per textum *in d. Auth. res, quæ*, concedentis alienationem fideicommissi paterni causa dotis, & donationis propter nuptias filiabus Testatoris, & fideicommissi institutoris, idque ob illam rationem, quod pater tenetur constituere dotem congruam filiæ *l. qui liberos, ff. de ritu nupt.* at eadem ratio militat in alimentis, quæ pater, & Auus non minus, quam dotem filiis, & nepotibus iuxta eorum dignitatem exhibere tenentur, vt constat *ex l. si quis à liberis*, §. 1. & latiùs *in præcedentibus* ostensum est. Vnde etiam in hoc casu alimentorum militat ratio *d. l. mulier, §. cum proponeretur*, nempè conuenire voto patris, qui alioqui compelli poterat præstare alimenta. Confirmatur præterea, quia causa alimentorum est magis priuilegiata, & necessaria, quam dotis causa, vt constat *ex l. necare, ff. de liber. agnosc.* & aliis iuribus à Peregrino allegatis, ergo à maioritate rationis dispositio *d. Auth. res, quæ* extensionem ad alimenta admittit. Confirmatur secundò, quia hæres patris tenetur præstare alimenta filio, vt tenebatur pater, vt etiã superiùs pluribus probatum est; hic ergo hæres, & fideicommissarius successor patris ob hanc causam alimentorum filij debet pati, alienari bona fideicommissi.

Extendunt hæc conclusio; vt à patre, vel Auo gra- 817
uatus restituere, possit alienare bona fideicommissi non solum pro alimentis suis, sed etiam pro alimentis filiorũ suorum, & vxoris, & familiæ necessariis. Nam omnes has personas pater, seu Auus tenetur alere, & si viueret cogeretur illis præstare alimenta, vt in præcedentibus late probatum est, & constat *ex d. l. si quis à liberis, §.* 1. *& sequ.* ita in his terminis Padilla *in d. Auth. res, quæ, n.* 86. Peregrinus *d. n.* 86. Gomez *d. n.* 87. Versic. 8. *Intellige* Menoch. *d. præs.* 191. *n.* 7. Surdus *d. priuil.* 19. *n.* 5. Fusarius *d. q.* 536. *n.* 5. Gratianus *d. c.* 831. *n.* 35. & alij à Surdo, & Fusario relati, bona igitur fideicommissi ad fauorẽ descendentium instituti iuxta eosdem Doctores, & etiã attenta *d. Authentica, res quæ*, alienari possunt pro alendis omnibus personis, quas institutor iure sanguinis alere tenebatur; & sic pro alẽdis eiusdem institutoris filiis, nepotibus, & pronepotibus, & aliis descendentibus saltem natis, aut conceptis, eodem institutore viuente. Sicut etiam quia non solum tenetur præstare dotem filiæ, sed etiam nepoti, & pronepoti, ita etiam pro dotanda nepte, & pronepte licitum est alienare bona fideicommissi ab Auo institutore, vt communiter Iurisperiti Scribentes *in d. Auth. res, quæ*, & alij præallegati: de qua re *parte sequenti.* An verò etiam pro alendis cæteris omnibus descendentibus à primo institutore fideicommisso conceptis, & natis post eius mortem, & in infinitum alienari possint bona fideicommissi, vel primogenij latè explicatum est *à suprà num.* 389. *ad* 400.

Extenditur quoque eadem conclusio, vt etiam bona 818
maioratus, & primogenij alienari possint pro alimẽtis, possessoris maioratus, & filiis suis, & aliis suis descendẽtibus, quibus institutor viuens astrictus erat iure sanguinis illa præstare, fructibus bonorum maioratus ad id nõ sufficientibus. Ita Padilla *in d. Auth. res, quæ, n.* 79. Gregorius Lopez *in l.* 24. *tit.* 9. *quæst.* 6. *in Gloss. fin.* Gomez *loco, numero præcedenti citato*, Surdus *d. priuil.* 10. *n.* 3. Fusarius *d. q.* 36. *n.* 5 Gouarr. *var. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 10. §. *illud autem*, & Ludouic. Molina *de primog. lib.* 4. *c.* 6. *n.* 19. cũ

in hoc casu etiam in maioratu militent eædem rationes; Quare dum Cordub. *in l. si quis a liberis, §. verum, n. 22.* ait Ludouicum Molinam *d. c. 6 n. 22.* reprobare (sicut & ipse reprobat) eos, qui sentiunt maioratus possessorẽ posse alienare bona maioratus, vt se alat, deficientibus fructibus ad id sufficientibus, non est intelligendus in his terminis, sed intelligendus de possessore maioratus, quẽ institutor maioratus tempore mortis alere nõ tenebatur; etiãsi verisimile esset, quod si viueret, ea alimẽta soluisset; vel etiam certum sit, quod si viueret id facere teneretur: in his enim terminis loquitur Ludou. Molina *d. n. 22.* dum negat possessorem maioratus pro suis alimentis posse alienare bona maioratus, non sufficientibus redditibus. Etsi Padilla, Gregorius, Gomez, & Surdus videãtur loqui etiã de possessore maioratus, & de illius filiis, & descendentibus, quos institutor si viueret teneretur alere, licet tẽpore mortis non esset astrictus alere, quia nõ erãt nati, neque cõcepti, vel verisimile esset, quod si viueret, alimenta huiusmodi soluisset. Loquũtur enim prædicti Iurisperiti absolutè de possessore maioratus & dicunt pro se alendo posse maioratus bona alienare, si fructus ad id non sufficiant, & quod *dicta Auth. res, quæ,* dispositio, quod pro filiis, & descendentibus fideicommittentis possint alienari bona fideicõmisso subiecta, si desint bona libera, & fructus bonorum fideicõmissi nõ sufficiant, habeat locum etiam in filiis, & descendentibus post obitũ fideicommittentis conceptis contra Alciatũ, *consil. 640.* Couarruuiã *lib. 2. var. c. 6. n. 10 Versic. illud tamen,* & nõnullos alios à Thesauro *d. dec. 192. n. 11.* relatos; tradũt etiã Petra *de fideicom. q. 8. n. 394 & 405.* Simon de Petris *loco suprà n. 398. citato,* Thesaurus *d. n. 11.* Rota *decisionibus allegato n. 398. allegatis,* Fontanella *dict. p. 2. n. 77.* Ferẽtillus *ad dictam decis. 641. Buratti n. 27.* & plures alij Iurisperiti relati à Couarruuia, *vbi suprà,* Ferẽtillo, Fontanella, & Thesauro qui tradit ita fuisse decisum in Senatu Pedemontano; & sæpè in practica in foro seruatum se vidisse testatur Peregrinus *de fideicom. art. 42. n. 37. fine,* (licet ipse de iure veriorem censeat opinionem Alciati) hanc sententiam quoque amplexus est Menochius *de præs. lib. 4. præsumpt. 189. à n. 18.* etsi *cons. 132.* fuerit sequutus sententiam Alciati, & fundamentum est; quod si Auus institutor viueret, teneretur eosdem descendentes alere, & dotare; verum de hac difficultate latius *sequenti parte* cũ agemus de obligatione dotandi filias.

819 Extenditur item, vt eadem bona fideicõmissi possint alienari pro alendis filiis spuriis, & institutoris, & ipsius filij grauati. Ita Iason *in d. Auth. res, quæ, n. 32* Ludouic. Molina *d. c. 6. n. 19.* Surdus *de priuil. 19. n. 9.* & alios allegantes, Fusarius *q. 536. n. 4.* & Ferentillus, *vbi suprà n. 28* nam & filiis, ac nepotibus spuriis tenetur saltem iure Canonico in vtroque foro prouidere de alimentis, vbi aliunde haberi non possunt; vel nonnisi cum dedecore, vt superius probatum est.

820 Extenditur insuper etiamsi Testator institutor fideicommissi, siue maioratus expressè prohibuisset bona alienari ex causa dotis, vel necessitatis, aut famis, vel alimentorum; nam adhuc pro alimentis suis, & filiorũ posset filius grauatus bona fideicommissi alienare. Ita Molina *d. c. 6. n. 19.* & Gratian. *d. c. 831. 39.* etsi contrarium sentiant Cotta *in memorab. v. dos habet. Versic. secundo nota,* Surdus *d. priuil. 19. n. 8.* & alios allegans Additionator ad Molinam *d. c. 19. n. 8.* Fusarius *d. q. 536. n. 6.* & Caluin. *citato c. 90. n. 44.* ob eã rationem, quod tunc nec causa dotis filiabus, & descendentibus ex Testatore possent bona in præiudiciũ fideicõmissarij alienare iuxta plures Doctores, quos referũt Menoch. *d. lib. 4. præs. 189. n. 116. initio,* & Fusarius *q. 535. n. 17.* Sed etiã stante expressa prohibitione Testatoris, vt bona nec ex causa dotis possint alienari, licitam esse alienationem, tradidere magis communiter Doctores, quos referunt, & sequuntur Menoch. *d. n. 116 Versic. contrariũ,* & Gratian. *d. c. 831. n. 38.* vbi etiã refert hanc sententiã latissimè defendi & probari à Rota Roman. *in Romana dotis 30. Martij 1618. coram Verospio* de qua re *sequenti parte.*

Extenditur demum eadem communis conclusio, vt procedat, etiamsi esset substituta causa pia; nam illius fauor non prouideret alimentis, & pro alendis grauato, & eius liberis, & aliis, de quibus supra deficientibus fratribus erit permissa alienatio. Ita Romanus *cons. 267. n. 1.* Peregrin. *d. ar. 48. citato, n. 86. Versic. contrariũ circa medium,* & alios allegans Steph. Gratian. *d. c. 831. n. 37.* & sic etiã ex causa dotis posse bona fideicommissi alienari in præiudicium causæ piæ substitutæ tenent magis communiter Doctores, & latissimè defendit Menochius *d. præs. 189. à n. 110. ad 139.* de qua re *parte sequenti.* 821

Quid verò quando filius grauatus fideicommisso iã habuit legitimam, & etiã Trebellianicam, & vtramque profligauit, & malè vtendo consumpsit; an tunc etiamsi fructus non sufficiant, possit bona fideicommissi alienare, vt se alat.

Negant absolutè etiã pro alimentis simpliciter necessariis Peregrin. *d. art. 42. n. 87. fine,* Menoch. *d. præs. 191. n. 8.* Padilla *in d. Auth. res, quæ, n. 80.* Surd. *d. priuil. 19. n. 7.* Fusarius *d. q. 536. n. 7.* Additionator ad Molinam *de primog. lib. 4. c. 6. n. 8.* & plures alij à Surdo, & Fusario relati, quorum fundamentum est quod pater iam amplius non tenetur alere filium, quando sua lata culpa assignatam sibi pro alimentis legitimam portionem malè consumpsit, & dilapidauit iuxta tradita *suprà n. 676.* & Doctores *ibid.* allegatos. 822

At dicendum est etiam pro alendis filiis Testatoris, qui malè consumpserunt legitimam sibi assignatam, & etiam Trebellianicam posse alienari bona fideicommissi, quatenus opus est, vt illis præstentur alimenta simpliciter vitæ sustentandæ necessaria; si fructus bonorum ad id non sufficiant. Et ita in terminis tenet Merenda *d. c. 34. n. 4. & sequ.* Probatur à fundamento opposito prioris sententiæ fundamento, scilicet, quia etiam filio, qui dolosè, & lata culpa malè vtendo consumpsit legitimam, seu bona nomine alimentorum sibi à patre assignata, pater tenetur præbere alimenta simpliciter vitæ sustentandæ necessaria, si aliundè filius habere non possit, vt *suprà n. 681.* probatum est, & tradunt Iurisperiti, & Theologi *d. n. 671. & n. 670.* relati, qui propterea etiã pro huiusmodi sententia affirmatiua stare videntur. Ad quam etiam confirmandam rectè addit Merenda *n. 7.* quod quatenus dispositio *d. Auth. res, quæ, Cod. communia de legatis* ad hunc vsum trahi non posset, alia tamen ratione debet sustineri eadem sententia; scilicet, quia non est verisimile Testatorem voluisse in hoc casu bona fideicommissi valere, & non posse alienari pro alendis suis filiis ad summam egestatem, licet illorum culpa redactis iuxta *l. cum Auus, ff. de condit. & demonstrat, & l. cum acutissimi, Cod. de fideicommissis;* quæ duæ leges certè ostendunt etiam in hoc casu præsumptam voluntatem patris, vt fideicommissum non valeat excludendo filios omninò ab alimentis. 823

Sed quid si possessor fideicommissi, seu fideicommissarius contraxerit æs alienum & fructus bonorum fideicommissi non sufficiant ad soluendum æs alienum contractum, & præstanda alimenta sibi, filiis, & familiæ; an creditores Iudice Authore possint capere omnes fructus fideicommissi nulla fructuum parte reseruata pro alimentis necessariis, Merenda *d. c. 34. n. 10. & 11.* respondet affirmatiuè, eo quod fructus pleno iure, & liberè spectent ad fideicõmissarium, & absque vllo onere absolutè sint illi relicta à Testatore, nisi fortè ex eiusdem Testatoris verbis colligeretur voluisse, vt fructus etiam reseruentur pro alimentis, ne fideicommissum alienaretur. Quare vbi id non apparet captis per creditores fructibus, alimenta fideicommissario, & eius filiis ex bonorum fideicommissi alienatione constituenda erunt, iuxta eundem Merendam *n. 12.* & Caluinum *allegato c. 90. n. 56.* Quod si fructus non sufficerent ad satisfaciendum creditoribus filij grauati, certum est quod 824

illis exclusis bona fideicommissi alienanda essent pro alimentis filiorum,& nepotum fideicommittentis, vt etiam in terminis notauit Gratianus *d.c.*83. *a.*31.Recolenda hic nihilominus est doctrina *suprà c.6.n.* 487. versic.*sed* tradita ex Boërio *decis.7.n.7.*& Ioanne Baptista Costa asserentibus,quod quando creditoribus patris adiudicantur omnes fructus bonorum fideicommissariorum,vel vsufructuariorum,nec pater habet alia bona,creditores debēt in subsidium ex eisdem fructibus dare alimenta filiis, ad quos post mortem patris deuenire debet proprietas,ne eadem proprietas dissipetur,& quia creditores in tali vsu succedunt in locum patris, qui ex prædictis fructibus tenetur alere filios, & sic vsusfructus ad creditores transit cum tali onere. Videātur reliqua *ibi* tradita,vbi etiam notatum est ex eodem Costa,creditores debere pati deductionem alimentorum eiusdem patris.

§. XIV.

Ex causa studij, & Artium capessendarum, an possint alienari bona fideicommissi.

825 VTrum autem non solum pro victu,& vestitu, sed etiam pro expensis necessariis ad capessendas artes,& disciplinas,seu scientias iuxta statum, & capacitatem grauati,vel filiorum, ac eorum,qui sunt alendi ex bonis fideicommissi,& morem regionis eadem bona fideicommissi possint alienari? Negarunt posse ex hac causa studij euerti fideicommissum post Iasonē, & Angelum *in d. Auth.res,quæ*,& nonnullos alios, Petra *de fideicom.d.q* 8.*n.*488.Padilla *in d. Auth.res,quæ,n.* 91. & Peregrinus *d.art.*42.*n.*92.probat Padilla ex eo,quod nec pater teneatur filium in scholas mittere,neque impensas studij illi ministrare; ergo nec pro impensa studij fideicommissum potest diminui. Et hanc sententiam tenet etiam Paschalis Saulius *tract.de alim.rebus fideicom.subiectis q.*57.*n.*2.quando non constaret,neque expressè ex testamento,neque tacite per coniecturas Testatorem fideicommissi institutorem eius fuisse intentionis,vt studiis litterarum vacaret legatarius.

826 Oppositum,& posse alienari bona fideicommissi ex prædicta causa præfatarum artium,& disciplinarum,seu scientiarum addiscendarum,affirmant in terminis Menochius *lib.4.dict. præsumpt.*191.*n.*52.Versic *secundus casus,& num.*...*sequ.*& Merenda *d.c.*34.*n.*13.ac etiam Caluinus *de æquitate lib.*1.*allegato cap.*90.& prius tradidit Franciscus Curtius *in d. Auth.res,quæ,n.*43.à Padilla *n.*89.relatus.Ratio est,quia etiam pater ad huiusmodi expensas faciendas,sicut & ad expensas victus,& vestitus obligatur,vt latè *supra n.*62.aliis relatis ostensū est:& hæc sententia si pater viuens institutor fideicommissi iam filium studiis destinasset, quibus iam vacare cepisset,videtur omninò admittenda,vt in terminis Paschalis *loco citato*;& Menochius *d.n.*12. Versic. *primus casus*,cum præsumendum sit,quod si pater viueret,bona alienaret,& filio succurreret,vt rectè Menochius *dicto* Versic.*primus casus*. Sed etiamsi iam non destinasset,verisimilis præsumptio est,quod si idem pater vixisset,& filium ipsum capacem,& aliena arti liberali, vel studiis addictum agnouisset,expensis non pepercisset,vt filius studiis vacaret,& in eis proficeret,vt idem Menochius. Addendum cum Merenda id iuuare ad minorem diminutionem fideicommissi;nam filij bonis artibus,& disciplinis instructi poterūt alimenta sibi honestè quærere. Vbi enim filij honesta arte secundum mores regionis possent sibi alimenta quærere, pro eis alendis nō posset fideicommissum diminui;nam eo casu etiam pater viuens non teneretur eos alere iuxta tradita *suprà n.*27.*& sequ.*& similiter nec pater cogitur alere filium, qui ex Doctoratu,vel causidicum agens potest sibi alimenta prouidere iuxta tradita *suprà n.* 37. etsi contrarium etiam sit probabile iuxta tradita *suprà num.* 3... *&* 58.

Aduertit etiam Merenda *d.cap.*34.*n.*12.si liberi sint 827
idonei inseruire magnis,& illustribus viris,non esse pro alimentis fideicommissum alienandum. Sed satis esse,si vestibus instruantur,& alia supellectili necessaria ex bonis restitutioni obnoxiis,quod potest confirmari; quod in hoc casu nec pater teneretur alimenta præstare iuxta tradita *suprà d.n.*37.

§. XV.

Ob causam militiæ an bona fideicommissi possint alienari.

AN verò possint alienari bona fideicommissi ob 828
causam militiæ, seu vt filio grauato ematur dignitas? Negatiuè respōdent Angelus, Paulus de Castro, Iason *in d. Auth.res,quæ,ibid.*Padilla *n.*88.Petra *d q.*8. *n.*486.Peregrinus *d.art.*41. *n.* 93. & Menochius *dicta quæst.*191.*n.*22.eo quod pater non teneatur impendere, vt dignitatem filio emat. Dicerem quod si emptio dignitatis iuuaret (quia grauatus ea obtenta posset sibi prouidere de alimentis iuxta statum suum necessariis, & congruis) ad minorem diminutionem fideicommissi ex causa alimentorum,quæ alioqui eodem grauato, & eius filiis essent præstanda; Iudex posset pro tali emptione iubere alienationem bonorum fideicommissi,quia talis præsumenda est voluntas Testatoris;scilicet vt fideicōmissum quantum fieri potest,saluetur.

§. XVI.

Filio petenti alimenta, an pater possit assignare legitimam, vt ex eius fructibus se alat.

DIfficultas secunda est,an filio petenti alimēta,pater possit assignare legitimam,ex cuius fructibus possit se sufficienter iuxta statum suum alere.

Ratio dubitandi est,quia legitima viuente patre non 829
debetur, nec peti potest à filio,vt *per textum in l.cum quæritur,ff.de inoffi.cioso testamento in l.*1.*§ si Impuberi, ff.de coll...bono.in l.*1.*§.interdum,ff.de vulg.& in l.vltima.ff.de liber. agnosc.* tradunt communiter Iurisperiti, quos latè referunt Vincentius de Franch. *decis.*133.*n.*1. Duennes *reg.*556.*a.*1. M.Ant.Cucchus *de legitima in quæst.an legitima augeatur,n.*6.Claudius de Battendier *de legit.tit.*8.*n.*11.Merlinus *tract.de legitima lib.* 5.*tit.* 3.*q.*1.*n.*1.& Surd.*de alim.tit.*8.*priuil.* 26.*n.*1.quemadmodū igitur pater non potest cogi ad dandam legitimā filio inuitus,ita(cū pater,& filius non debeant ad imperia iudicari) nec filius debet cogi ad illam recipiendam; maximè,quia si in hoc versatur fauor patris, versatur etiam fauor filij,qui alioqui læderetur in duobus;primò quia si fructus legitimæ consignatæ non ascenderent ad summam,cum qua posset viuere, cogeretur vendere proprietatem,quod iura abhorrent,*l.qui bonis,ff.de cess.bon.* Secundò quia quamuis legitima debeatur quoad quantitatem inspecto tempore mortis, si tamen fuerit consignata in vita,etiam auctis facultatibus non augebitur; & propter hæc aliqui Iurisperiti à Vincentio de Franchis *d.decis.*133.*n.* 8. relati negatiuam partem sustinent.

Nihilominus Doctores asserunt communiter patrem 830
posse in vita assignare legitimam filio etiam inuito.Ita Baldus *in l.*2.*Cod.de reuocandis,iis,quæ in fraud. creditorum* Duennes *d.reg.*556.*n.*2.*limitatione* 2.Peregrin. *de fideicom.tit.*36.*n.*16.*fine.*M.Ant. Cucchus *d. verbo ex substantia deficientis a.*7.Merlinus *d.q.*1.*n.*12.Iason, Bartholus,Paulus de Castro relati à Duenne,& à Vincentio de Franchis *d. decis.* 133. *n.*2. 12.*&* 13. vbi in

facti

facti contingentia ait hanc sententiam sequutum fuisse Senatum Neapolitanum vno tantum excepto. Probāt hanc sententiam Baldus, & alij ex textu *in l. illud, Cod. de sacros. Eccl. ex textu in l. quoniam nonnulla, Cod. de inoffic. testam. ex textu in l. si quando, §. 1. C. eod. & ex textu in l. cum qui peculio, §. fin. ff. ad l. falcidiam*, quibus tamen textibus respondet Vincentius de Franchis *d. decis. 133. à n. 10. & duobus sequ.* Ratio concludens videtur ea, scilicet quod in fauorem patris sit iure introductum, vt illo viuente legitima filiis non debeatur; cui fauori propterea pater potest renunciare, *l. penult. Cod. de pactis*, & *l. si Iudex. ff. de minor.* quod si legitima assignata non reddat fructus sufficientes, ad congrua alimenta, pater teneretur supplere, *vt in praecedentibus* notatum est. An verò ante mortem patris auctis, vel diminutis eius facultatibus diminuenda, vel augenda foret legitima, explicabitur *parte sequenti*, vbi de legitima filiis debita; diminuendam, vel augendam post alios tradunt Peregrin. *d. artic. 36. numer.* 18. & Merlinus *d. tit. 3 q. 1. n. 9. & q. 7. n. 14.* posse etiam patrē legitimā simul in eius vita datam reuocare, tradunt Doctores communiter, quos referunt, & sequuntur Pereg. *d. ar. 36. n. 15.* Surd. *d. priuil. 16. n. 2.* & Merlinus *d. q. 1. n. 8.* qui tamen *n. 10. & d. q. 7. n. 15.* cū aliis declarat, id nō procedere in casu, quo validè pater assignauit per contractum ipsam legitimam filio; nā data (inquit) validitate actus aut quia emancipatio interuenerit, aut iuramētum fuerit adhibitum, assignatio efficitur irreuocabilis, illamque pater non potest retractare: & in hoc casu ait idem Merlinus *d. n. 15.* quod siue minuantur, siue augeantur bona paterna, non diminui, neque augeri ipsā legitimam, sed de hac re infra parte sequenti.

§ XVII.

Pater deprehensus dißipator bonorum, an poßit cogi ad aßignandam filio certam portionem bonorum pro alimentis, vel pro legitima.

Difficultas tertia est, an vbi pater est dissipator bonorum illis abutendo, filij petere possint, & pater cogi ad id possit, vt sibi pro alimentis assignetur certa portio bonorum paternorum, vel etiam legitima portio.

831 Multorum sententia fuit patrem non posse cogi neque ad assignandam legitimam, neque certam portionē bonorū. Ita Baldus *in l. non potest. ff. de adopt.* Barthol. *in l. si quis pro eo, §. 1. ff. de fideiuss.* Iason *in l. si constante n. 19. ff. solut. matr. & in § si quis in fraudem n. 3. instit. de action. & in l. nam & postea, §. sed etsi quis n. 4. ff. de iureiurando.* Arias Pinellus *in l. 1. p. 3. n. 75. Cod. de bonis maternis*, Scaccialupus *in l frater à fratre n. 12a. ff. de conditione indebiti*, Cassaneus *in consuet. Burgun. rub. 7. §. 2. n. 4* Vasquius *quaestionum illustrium c. 37.* & plures alij Iurisperiti, quos latè referunt Duenna *reg. 356 ampliat. 1.* Ceuallos *com. contra com. q. 506. initio*, Vasquius *d. c. 37. n. 1.* & Surd. *de alim. tit. 8. priuil. 16. n. 6.* Versic. *contrar.* Mouentur primò (si sermo sit de legitima) quia legitima non debetur nisi patre mortuo, vt per iura *suprà n. 829* adducta; & Doctores communiter; neque vlla lege cauetur illam deberi antea ob inopiam patris. Secundò, quia iniquum est ab hominibus ingenuis auferre liberam rerum suarum administrationem, & alienationem, seu liberam potestatem de rebus suis disponendi, *l. altius, ff. de seruitut. & l. non vsque adeò, ff. si à patre fuerit manumissus.* Etsi parentibus nefas esse videtur liberis impedire rerum suarum administrationem, ac alienationem vt *in d. l. non vsque adeo*; quāto magis (inquit Vasquius) nefandum esset, vt liberi parentibus talem alienationem impedire vellent contra pietatem, ac reuerentiam parentibus debitam, argumento per totum, *ff. & Cod. de obsequiis.* Tertiò quia adest aliud remedium ordinarium pro alimentis filiorum, scilicet vt patri bona dissipanti interdicatur administratio & detur Curatoribus *l. 1. in fin. ff. de curat. furios.* vel vt detur cautio, aut fideiussio de non dissipanda haereditate atque filiorum legitima; vel fiat sequestratio; vel pater ad alimenta praestanda cogatur per fideiussores singulis mensibus.

Quibus tamen non obstantibus Doctores magis cō- 832
muniter conueniunt, patre, siue culpa, siue in fraudem, dissipante bona, per Iudicem ad petitionem eorundem esse assignandam filiis portionem bonorum ipsius patris pro alimentis, vel pro legitima; quae postea pater non poterit obligare, nec alienare, & ab eis excludentur omnes patris creditores posteriores. Ita Baldus *in l. 2. C. si in fraud. patron.* Castrēsis *in l. Imperator, n. 6. ff. ad Trebellianum; ibid.* Alex. *n. 13.* Roman. *in l. 2. quod si in patris, ff solut. matr.* Cagnolus *in l. fin. n. 290. C. de pactis.* Decius *in l. bis nulla in fine, ff de iudiciis*, Palacius *in c. per vestras, §. 57. n. 14.* Eman. Suar. *in Thesauro recept. v. filius, n 203.* Boër. *decis. 61. n. 17. & 18.* Ceuall *d. q. 506 in princ. & fine*, Duennes *d. reg 356 dicta ampliat 1.* Versic. *contrariū*, Peregr. *de fideicom. tit. 6. n. 16.* Surd. *d. priuil. 26 n. 5. 6. & sequ. priuil. 77. n. –. & priuil 88. n. 3.* Fachineus *controu. iur. lib. 12. c. 59.* M Ant Cucchus *de legitima in quaestione, legitima an augeatur, &c. n. 8. circa finem*, Corduba *in l si quis à liberis, §. item rescriptum, n. 15. ff. de liber. agnosc.* Mangilius *de imputat. q. 44. n. 7.* Carpan. *ad statut. Med. to. 2. c. 485. n. 85. & 8* Merlinus *de legitima lib. 5. tit. 3. q. 6. n. 16.* Steph. Gratian. *discept. for. to. 1. c. 44. n. 18. & sequ.* Ludouic. Molina *de primog. lib. 2. c. 16. n. 9.* Pont. *de alim. c. 17. n. 36.* Molfes. *ad consuet. Neap. p. 3. q. 1. n. 16. fine*, Merenda *contr. iur. to. 4. lib. 24. c. 48. n. 124.* & innumeri alij Iurisperiti à Duenne, Surdo, Corduba Peregrino, Carpano, Ludouico Molina, & Mangilio relati, & aequiorem sententiam appellant Duennes, & Ludouicus Molina; atque iuxta eam fuisse iudicatum testantur Boerius, & Ceuallos. Ratio est, quia alimenta à patre debentur filio, quorum filij sunt creditores, vt *suprà hac parte* saepiùs probatum est; ergo patre bona dissipante, poterunt filij agere vt sibi assignētur bona pro alimentis; & Iudex praecipere debet portionem bonorum, quorum redditus sufficere possint pro iisdem alimentis filiorum, ne alioqui omnibus bonis à patre dilapidante dissipatis, ipsi postea nihil habere possint, vnde se alant, & ad id confirmandum confert, primò quod pater grauatus restitutione, vel dissipans bona filij aduentitia, quorum vsumfructum ad ipsum eius vita durante poterat habere, cogitur restituere bona nō expectata morte, *d. l. Imperator, Cod. ad Trebell.* secundò quia patre dissipante dotes maternas filij, illum Iudicis officio cogere possunt, vt sint sibi saluae; vt Bartholus *in l. si cōstante, n. 63. ff. solut. matr.* & alij à Fachineo *d. c. 59.* Versic. *prioris sent.* relati. Tertiò, quia marito malè administrante bona vxoris dotalia, & ad inopiam vergente, ea bona sunt in tuto collocanda, & ante solutum matrimonium ab vxore repeti possunt, *l. vbi adhuc, C. de iure dotium*, Glossa *ibid.* verbo, *ad inopiam fine*, Rota Romana *apud Puteum lib. 3. decis. 359. initio*; & alij à Merlino *d. q. 6* relati & est communis Doctorum, vt testatur Scipio Rendioa *in promptuario receptarum tit. de viro & vxore, qui est 123. n. 6.* vbi tamen ex Doctoribus communiter ita asserentibus, vxorem non posse consequi omnia bona mariti ad inopiam vergentis, sed solum bona dotalia, vel quantitatem bonorum mariti adaequantem quantitatem suae dotis. Quartò debitor in diem si ex noua causa efficitur suspectus, cogi potest, vt praestet fideiussorem de soluendo die adueniēte *l. quaesitum ff. de pignoribus*, Glossa *ibidem*, verbo *inter eos*: Alexandr., Baldus, Iason à Surdo *d. priuil. 26. n. 9. fine*, & Fachineo *dicto versic. prioris sententiae*, relati. Cū ergo caeteris creditoribus pro eorū securitate cōcedātur supradicta remedia, licet eorū causa nō sit ita fauorabilis, sicut causa alimentorum, asserendum est, etiam filios

posse

poſſe ſibi proſpicere ob euidens periculum petendo bonorum aſſignationem pro ſecuritate ſuorum alimentorum ſibi à patre debitorum.

833 Non obſtat primum argumentum prioris ſententiæ ſcilicet legitimam regulariter non deberi viuente patre. Nam reſpondetur primò id verum non mutato rerum ſtatu; ſecus mutato ſtatu rerum; vt hic dum pater bona dilapidat, & eſt euidens periculum, vt nihil ſit remanſurum pro ſoluendo filiis debito alimentorum; hoc enim caſu poteſt peti ante mortem patris; ſicut peti poteſt ante tempus quod debetur à debitore ſuſpecto. Ita Fachineus. Secundò reſpondetur, in hoc caſu dilapidationis bonorum paternorum à patre, legitimam non exigi ante diem, & obitum illius; quia per illam ſeparationem portionis bonorum, vt filij habeant, vnde ſe ſuſtentent, eiſdem filiis aſſignatæ per Iudicem, non poteſt dici facta ſolutio, ſed quædam aſſecuratio, vnde alimenta filij percipiunt; nam debitum pro alimentis, ad quæ pater etiam viuens tenetur, & ſub conditione, vel in diem qua pendente cauendum eſt, vt pater non ſit ſoluendo, quando dies, vel conditio aduenerit; vt ſit, quando debitor eſt ſuſpectus & in aliis caſibus *numero præcedenti, Verſic. & ad id confert*, enumeratis. Ita Surdus, Gratianus, & Mãgilius. Tertiò reſpondetur, quod licet filius non habeat ius viuente patre in legitima; tamen Iudex omni æquitate ſuadente, eiuſdem filij indemnitati conſulere debet, ſicut probatur *in d. l. Imperator*, & paternã prodigalitatem, ac fraudulentam alienationem frænare; cum Reipublicæ interſit, ne quis ſubſtantia ſua malè vtatur, *d. l. vbi adhuc, & cap. per veſtras de dot. poſt. diuort. reſtit.* Ità Merlinus *d. q. 6. n. 6.*

834 Non obſtat ſecundum de ſaluanda patri libertate adminiſtrationis; reſpondetur libertatem adminiſtrationis competere, dum benè diſponitur de rebus; ſecus vbi per libertatem alteri imminet fraus, vel damnum; ac proindè in hoc caſu, ſicut & in aliis *n.* 833. enumeratis, melius eſt in tempore occurrere, quam poſt illatum vulnus remedium quærere. Quin imò neque in hoc caſu auſertur libertas adminiſtrationis, nam cum pater teneatur filio de alimentis neceſſariis prouidere, non impeditur in adminiſtratione rerum ſuarum, licet cogatur aſſignare tot bona, quæ ſufficiant ad legitimam, ex quibus filius alatur; hoc enim modo dicitur ſoluere debitum, & non magis impeditur, quam ſi pro alio quouis debito exigeretur. Neque id eſt contra reuerentiam patri debitam, nam potiùs eſſet contra reuerentiam, ſi filius ſingulis menſibus cogeretur cum patre litem habere.

835 Non etiam obſtat tertium, nam ad illud de interdictione adminiſtrationis, verum eſt in caſu diſſipationis poſſe patri dilapidatori interdici adminiſtrationem bonorum, & Curatorem dari, ſed id fieret cum iniuria patris; nec cogendus eſt filius vti tali remedio, cum alia ei ſuppetant minus odioſa prout eſt petere ſibi aſſignari bona neceſſaria pro alimentis. Ad illud de fideiuſſione reſpondetur quidquid ſit in aliis caſibus, inter patrem, & filium non eſt locus fideiuſſioni, quando agitur pro legitima, & alimentis ob dilapidationem; cum ſit vtilius & tutius aſſignari aliquid, ex quo illa percipienda ſũt, quam ſe committere fragilitati cautionis; cui propterea non tenetur ſe filius ſubmittere, ne ſingulis menſibus, ſeu ſæpiùs cogatur litem habere contra fideiuſſores, & interim fortè non habeat vnde ſe alat. Ita poſt alios Merlinus *d. q. 6. n.* 8. Gratianus *d. c. 24. n. 22. &* 23. Mãgilius *d. q. 44. n.* 10. & Surdus *d. tit.* 8 *priuil.* 88. *n.* 2. *&* 3. & ita etiamſi maritus, vel ſocer ad inopiam vergens vxori dotem conſtante matrimonio repetenti offerat fideiuſſores de dote conſeruanda, vel reſtituenda, non eſt audienda, nec dotis exactionem ob talem oblationem euitat, ex communi Doctorum, quos refert, & ſequitur Scipio Redina *in allegato promptuario receptarum tit. de fideiuſſoribus qui eſt* 47. *n.* 2. quia non debet mulier ſe committere cautionis fragilitati, & quia per remediũ *l. ſi conſtante, ff. ſoluto matrimonio, & l. vbi adhuc, Cod. de iure dotium*, concedentium vxori dotis repetitionem viro ad inopiam vergente non fuit prouiſum, vt mulier reddatur tantum de dote tuta, ſed etiam vt ex fructibus tam ipſa, quam filij alimenta percipiant, vt in dictis legibus patet, ſi autem mulier cautionem accipere cogeretur non eſſet ſuis neceſſitatibus conſultum.

§. XVIII.

Patre dilapidante bona, an filius agere poßit, vt legitima ex bonis paternis ſeparetur, & ſibi aßignetur.

POrrò in propoſitione præfatæ ſententiæ magis com- 836
munis, dixi, *pro alimentis, vel pro legitima*, quia inter nonnullos ex Iuriſperitis, pro eadem magis communis ſentẽtia relatis eſt diſſẽſio, ſcilicet an patre bona dilapidãte per Iudicem portio bonorum paternorum ſit filiis petentibus aſſignanda tantum pro alimentis neceſſariis aſſecurandis ex redditibus eorundem bonorum aſſignatorum percipiendis, non verò debeat aſſignari abſolutè, & vt legitima filiis debita; an verò aſſignãda ſit legitima ipſa incorporanda de bonis ipſius patris dilapidatoris, aliqui igitur ſentiunt eſſe quidem aſſignanda ex bonis paternis aliqua, quorum redditus ſufficiant ad alimenta filiorum, ſolum pro cautione, & aſſecuratione alimentorum, vt probant tradita à *n.* 832. non verò aſſignandam abſolutè legitimam, quæ debetur mortuo patre. Ita expreſsè Corduba *in d. §. item reſcriptum n.* 16 Merenda *d. c. 48. n. 225. &* 226. & idem ſentire videntur Surdus *d. priuil. 26. n.* 50. & aliis *locis ſuprà n. 831. citatis*, Stephanus Gratianus, & Mangilius *locis eodem n. 832. relatis*; quatenus dicunt in hoc caſu patris dilapidantis bona, legitimam à patre nõ exigi ante diem, vel mortem illius; quia aſſignatio illa bonorum pro alimentis, & pro legitima non fit abſolutè, itaut bona per Iudicem aſſignata patri totaliter adimãtur, & filio abſolutè aſſignentur; ſed ſit ea aſſignatio potiùs aſſecuratio quædam, eo quod bona aſſignentur, ſolum pro filiorum cautione, vt habeant, vnde alimenta percipiant. Probant hanc ſententiam Corduba, & Merenda *argumento ſuprà n.* 835. *adducto*, quod legitima propriè non debetur, nec exigi poteſt patre viuente, ſed ſolum tempore mortis compellitur pater eam filiis relinquere. Confirmat Merenda, quia legitima propriè eſt triens, vel ſemis hæreditatis parentibus, vt *in Auth. de triente, & ſemiſſe*, & hæreditas non datur eius, qui viuit. Neque valet (inquit Merenda) argumentum de alimentis ad legitimam; tum quia alimenta neceſſaria debentur ſemper etiam viuente patre; legitima tãtum tempore mortis relinquenda; tum quia legitima indiſtinctè debetur filiis; alimenta autem debentur tantum, ſi aliunde filij non habeant vnde viuant, *l. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, ff. de liber. agnoſc.* & latè *ſuprà cap.* 1. probatum eſt. Nec alimentorum præſtatio (ait idem Merenda) æque grauat patrem, ac facit legitimæ aſſignatio. Quare idem Merenda *n.* 226. ſubdit, quod Iudex in hoc caſu patris dilapidatoris debet filiis aſſignare bona paterna in ea ſolum quantitate, vt ex eorum fructibus, ſeu redditibus filij poſſint percipere ſufficientia, & congrua alimenta, & non plus nec minus; quia enim aſſignatio ſit permiſſa ſolum ea cauſa alimentorũ quæ pater obligatur præſtare filiis, non debet excedere limites præfatæ obligationis paternæ; quia cauſa limitata parit limitatum effectum *l. in agris, ff. de acqui. rer. dom.* Denique *eodem num.* 226. *fine* dicit, quod poterit etiam pater, ſi ad bonam frugem redierit, aut alia ratione idonea filiis ſatisfecerit, recuperare huiuſmodi bona, quod etiam probat idem Merenda *tom. 3. lib. 16. cap. 37. n. 4. & ſequentibus.*

At alij Iuriſperiti in hoc caſu dilapidationis bono- 837
rum paternorum aſſerunt abſolutè etiam in vita patris
eſſe

esse assignandam filio, seu filiis legitimam excorporandam de bonis ipsius patris; ita ex præallegatis *suprà n.* 831. Alexander, Cagnolus, Decius. M Antonius Cucchus, Ludouicus Molina, Duennas, Ceuallos, Carpanus, Peregrinus, Molfesius, Merlinus *locis d. n.* 832.*citatis,* & plures alij à Duenna, Molina, Peregrino *locis eodem num.* 832.*allegatis,* & Pinello *in d.l.* 1.*p.* 3.*num.*75. *initio.Cod de bonis maternis* relati, & idem puto sentire Gratianum, & Mangilium *locis eodem num.*831.*allegatis;* quia regulam generalem, quod pater viuens non cogatur legitimam date filiis limitant in hoc casu dilapidationis bonorum; siue culpa, siue fraudem à patre fiat, in quo asserunt legitimam in vita patris per Iudicem debere assignari; & allegant plures ex prædictis Iurisconsultis, nempè Ceuallum, Peregrinum, Ludouicum Molinam, Alexandrum; & hanc sententiam Merlinus *d q.*6.*n.*16. ait probari per tradita *suprà d.num.*832.ad confirmandam sententiam communem ibi propositam: quod enim *in d. l. Imperator*, patre grauato testiuere dilapidatore, & *in l.vbi adhuc*, marito vergente ad inopiam; *& l.si quasi num,* debitore effecto su pecto fugæ dicitur, & disponitur; idem patre dilapidante bona, videtur dicendum in legitima liberorum, cum & legitima in vita patris sit quasi debita filiis, *l.& quia, ff pro socio, l.cum furiosus finali,§.sin verò perpetuo, Cod.de Curatore furiosi, & l.vnica, Cod. de his, qui ante apertas tabulas,* Corduba *in d.§ item quæsitum n.* 17. Tiraquellus *in l.si vnquam v.susceperit liberos, num.*113.*Cod. de reuoc.donat.* Padilla *in l.*3.*n.*32. *Cod. de iuris, & facti ignorantia;* & alij Iurisconsulti, quos allegat Augustin. Barbosa *collectaneo ad d l.cum furiosus, n.* 11. Confirmat idem Merlinus *n.*15. quia si bona paterna in hoc casu essent assignanda tantum pro alimentis, & non totaliter excorporanda de patris bonis, si filius sit in statu, quo alimentis non egeat, putà quia habeat dotes vxoris, aut quasi Castrense peculium; cessaret hæc prouisio, cum non debeantur alimenta ei, qui non indiget; & sic filius posset omninò defraudari sua legitima ob culpam, & fraudem patris bona sua dissipantis quod non videtur vllo modo admittendum, quare idem Merlinus *n.*16. *fine* ad maiorem confirmationem subdit quod in hoc dissipationis bonorum paternorum hæc prouisio assignationis portionis eorundem paternorum, non fit à lege solum, vt filius alatur, vt Doctores *numero præcedenti* putant; sed etiam vt tutus reddatur à dilapidatione patris, ac fraudulentis, & captiosis alienationibus, quæ legitimæ non præiudicent. Ad fundamentũ illud, quod legitima filiis non debetur, viuente patre, idem Merlinus respondet prout in responsione tertia *suprà n* 833.adducta, & huic opinioni vt æquiori, & etiam magis communi, & iuxta quam fuisse iudicatum testantur Boërius, & Ceual. *locis suprà n.*832.*cit.* subscribo, & iuxta hanc sententiam etiamsi pater rediret ad bonam frugem, non posset reuocare huiusmodi assignationem, & recuperare bona pro legitima à Iudice filio assignata, vt tenet Merlinus *loco citato*; iunctis iis, quæ tradit *eodem tit.* 3. *quæst.* 7. *num.* 15. vbi ait quod quando pater solemniter, & validè in vita filio assignat, & constituit legitimam tradendo tot bona, assignatio est irreuocabilis: assignatio autem quæ per Iudicem fit est assignatio solemnis, seu solemniter facta, & consequenter debet efficere assignationem legitimæ irreuocabilem.

***

§. XIX.

Vbi debitore alimentorum dilapidante bona, & vergente ad inopiam per Iudicis decretum fundus pro alimentis creditori alimentorum assignatus. Et; an si debitor postea efficiatur diues, & industriosus, ab eo reuocari possit. Vbi an dos ob inopiam mariti restituta per superuenientes diuitias debeat reuerti ad maritum.

SEd huius rei occasione breuiter explicandum est, 838
an fundus pro alimentis filio, vel alteri, cui debeantur alimenta iure sanguinis ob dilapidationem bonorum, vel vergentiam patris, vel debitoris ad inopiam, per Iudicem assignatus; si pater, seu debitor alimentorum ad meliorem frugem, aut fortunam peruenerit, reuocari possit. Ad hanc dubitationem affirmatiue respondet Merenda *controu. iuris tom.*3.*lib.*18.*n.*4.*& sequ. & tom.*4.*lib.*24.*cap.*48.*num.*26. probat, quia huiusmodi assignatio per Iudicem fit tantum causa inopiæ pro securitate alimentorum, itaut fundamentum, quo nititur decretum, seu assignatio Iudicis, sit cautio, & assecuratio, ne alimenta differantur; vel omninò deficiant alimentatio propter egestatem quæ debitori malè vtenti rebus suis prætenditur, seu præsumitur probabiliter superuentura: cum ergo superuenientibus diuitiis, & diligentia, & industria debitoris, qui in posterum non sit malè rebus suis vsurus, cessat prædicta causa, & fundamentum decreti Iudicis, quo bona creditori alimentorum assignauit; cessabit etiam dicta Iudicis prouisio, & assignatio, quæ præsumi debet ab eo facta solum pro tempore durantis inopiæ, & necessitatis, ac periculi, ne creditor defraudaretur alimentis; & consequenter assignatio poterit reuocari, & per debitorem alimentorum recuperari bona assignata, cum id sibi multum referre possit, & esse minus onerosum, & dispendiosum, quàm alimenta ipsa præstare, & ad id faciunt textus *in l.cura,§.deficientium, ff. de muneribus, & honoribus, in l.ab his oneribus,§.*3.*&* 4.*ff.de vacatione, & excusatione munerum, & in l.semper,§.negotiatores, ff. de iure immunitatis,* ex quibus textibus colligitur, quod excusatio, vel dispositio, quæ fit, & inducitur propter diuitias, vel paupertatem, aut aliam causam de natura sua non est perpetua, sed temporalis, & cessat superueniente aliquo, per quod cessat causa dispositionis.

Confirmari à fortiori potest hæc sententia, quia dos 839
restituta, seu bona dotalia, aut pro dote recepta hypothecata vxori per Iudicem restituta, & assignata eidem vxori ob vergentiam mariti malè bona administrantis ad inopiam cum periculo, ne dos vxoris periret, si vir postea efficiatur diues, & soluendo, ac diligens, atque industrius debent eidem marito reddi, & ad eius administrationem reuerti. Vt tradidere Dynus, Baldus, Angelus *in l.si constante in principio, ff. soluto matrimonio: ibidem* Romanus *num.*46. Iason *num.*229. Crotus *in a.lect.num.*229.idem Baldus *in l.vbi adhuc, Cod. de iure dotium, ibidem* Albericus, Henricus *in cap. per vestras in fine de donat.inter vir.& vxor. ibidem* Ioannes Lupus §. 23.*ad finem,* & alij à Tiraquello *in tract. cessante causa, limit.* 14.*num.* 4. relati, quorum etiam sententiam amplexus est Merenda *d. libr.* 26. *capit.*36.

Et nihilominus vxor semper retinet naturale domi- 840
nium rei dotalis, cum non transeat in maritum quoad omnes effectus, sed solum quoad ius administrationis, & recipiendi fructus pro oneribus matrimonij; vt *per textum in l. in rebus,* Toi, *cum equidem res scilicet dotales, & ab initio vxoris fuerint, & naturaliter in eius permanserint dominio, Cod.de iure dot.* docuerunt magis cõmuniter Iurisperiti à P.Barbosa *in l.dotalem* 62.

n.2.

n. 2.relati,& alij, quos referunt, & sequuntur Garzias *de expensis cap.* 15.*num.* 7 Spino *in speculo testam. Glosa vndecima num* 74. & 76. Castillus latissimè *de vsufruct. cap.* 4.*n.* 35. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis.* §. *si quis ex his.n.* 250.& Augustin. Barbosa *collect. in lib.* 5 *Cod. collectanto ad d.l. in pluribus,n.* 21.

841 Quamuis contrarium, & dominium naturale, ac ciuile rerum dotalium esse penes maritum dum durat matrimonium, sustineât Glossa *in d.l. in rebus*, verbo, *naturali iure*, & plores alij, quos referunt Augustinus Barbosa *vbi suprà num.* 21. Castillo *d. cap.* 4. *n.* 29. & Barbosa *ad d.l. dotalem d. num.* 2. *initio*, qui & illos sequitur cum declaratione, quam tradit *n.* 7. & 8.

842 Et quamuis etiam multorum sententia sit, quod bona viri vergentis ad inopiam, licet iam hypothecata pro dote, vel dotalia ipsa per Iudicem assignata, & consignata vxori per dictam consignationem non transeunt in dominium vxoris, eo quod illa assignatio non sit vera dotis restitutio, sed quædam assecuratio (itavt bona non quasi iure dominij, sed iure pignoris vxori sint adiudicata) per quam absque translatione dominij, rei assecuratæ, seu iure tantum pignoris retinendæ acquiritur custodia, & administratio quoad illorum fructus, qua vir priuatur, & vxori datur, non vt de illis fructibus liberè disponere possit, sed vt dispenset in communes vsus alimentorum scilicet viri, vxoris, & filiorum, quibus dicti fructus remanent semper obnoxij, ita quod si aliqui fructus deductis præfatis alimentis superessent, forent pleno iure restituendi marito iuxta tradita *suprà num.* 589. *fine*: ita Afflictus *decis.* 9. (vbi Vrsillus) & *decis.* 199. (quibus in locis dicit bis fuisse ita iudicatum in regio Senatu) Magonius *decis. Floren.* 125. *num.* 3. & *decis. Lucensi* 55. *num.* 3. Aloysius Riccius *in collect. decis. part.* 1. *collect.* 142. *p.* 4. *collect.* 1310. & *part.* 6. *collect.* 2124. Versic. *attamen*, Merenda *d. lib.* 18. *cap.* 36. & plures alij à Magonio *d. num.* 3. & Riccio *d. versic. attamen*, ac à Giurba *decis.* 16. *n.* 2. & *dub. sequ.* relati

843 Attamen non defuerunt alij, & multi, qui asseruerunt dictam consignationem bonorum dotalium, vel pro dote hypothecatorũ, quæ marito ad inopiã vergente fit vxori, esse veram, & propriam restitutionem sicut illa, quæ soluto matrimonio fit, seu fieret, licet præfatis matrimonij oneribus nempè viri, vxoris, & filiorum alimoniæ seruire debeat; nec constante matrimonio alienari possit; & consequenter vxorem dominium, & possessionem rerum dotalium, vel quæ pro dote ob eandem viri vergentiam ad inopiam constante matrimonio restituuntur, seu consignantur, habere pro ea quantitate bonorum, quæ sunt æstimationis, cuius est dos. Ita Romanus *cons.* 392. Gaspar Antonius Thesauros *quest. for. lib.* 5. *q.* 65. *n.* 9. P. Barbosa *ad l. si constante num.* 34. *initio, ff. solut. matr.* Mantica *de tacitis, & ambiguis lib.* 11. *tit.* 30. *n.* 23. & 24. Giurba *dicto decis.* 16. *n.* 11. Merenda *d. cap.* 36. *n.* 2. & *c.* 37. *n.* 5. & plures alij à Giurb. *n.* 67. & 11. relati, cum igitur bona viri vergentis ad inopiam vxori pro sua dote consignata, viro effecto diuite, & industrioso debeant eidem viro reddi, & ad eius administrationem reuerti iuxta Doctores *suprà n.* 839. relatos; quorum dominium per consignationem vxor acquisiuit; vt tradunt Doctores *hoc numero, & num.* 840. relati; multo magis bona debitoris alimentorum vergentis ad inopiam, & dilapidatoris bonorum consignata per Iudicem creditori alimentorum poterunt ab eodem debitore iam effecto diuite, & industrioso reuocari, cum sint assignata per Iudicem solum pro assecuratione, & iure pignoris tantum, & absque vlla translatione dominij; nam si cũ trãslatione dominij, posset alimentarius filius spurius, vel naturalis, vel ex legato, seu testatoris dispositione bona sibi per Iudicem assignata transmittere post mortem ad suos hæredes, cum tamen alimenta morte alimentarij finiantur, vt *infrà suo loco*. Ex quo igitur alimentarius, de quo agimus, Iudicis authoritate habuit fundum solum veluti fundus, eo ipso quod debitor vult satisfacere aliundè, non potest deinde fructus fundi retinere, quo remoto, nulla causa est, cur velit fundum habere. Prædicta in fauorem sententiæ Merendæ.

Ar verò sententiam oppositam, & quod fundus debitore ad inopiam vergente ob bonorum malum vsum semel per Iudicis decretum consignatus alimentorum creditori pro alimentis ex fundi fructibus percipiendis nõ possit amplius reuocari à debitore, esto efficiatur diues, & idoneus soluendo, atque industriosus suadent plura argumenta, quæ adducunt Tiraq. *d. tract. causa cessante, n.* 1 & 3. Gomez *ad l.* 50. *Tauri, n.* 35. P. Barbos. *ad d.l. si constante n.* 32 *ff. solut. matr.* & Cyriac. *controu. iur. controuersia* 227. Quorũ primũ est, quia licet actus vitietur, quando peruenit ad casum, in quo incipere nõ possit, vt *l. pluribus* 140. §. & *si placet, ff. de verbor. obligat.* tamen debet intelligi ante actum consummatũ, secus verò si postea; factum enim legitimè retractari non debet reg. 73. *de reg. iur. in* 6. vbi, factum legitimè retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo nõ potuit inchoari, quod tradunt cõmuniter Doctores Iurisperiti, quos ad id refert, & sequitur Salgado *in labyrintho Creditorum concur. p.* 3. *c.* 4. *n.* 38. & 39. secundũ quia vbi casus superueniẽs, qui ab initio impediret actũ fieri tẽdit ad eũdem effectũ cũ actu gesto, non tollitur quod gestũ est ex superuenienti illo casu *l. verbis legati* 5 *ff. ad falcidiã.* §. *ex cõtrario, instituta de legatis* (vbi si debitor creditori legat id, quod debet, legatum nõ valet; quia inutile: si tamen erat debitor in diem, seu post certũ tempus, vel sub conditione, & creditori purè legauerit, valet legatum, quia tẽpore quo fit, est vtile, nec vitiatur si viuo testatore dies venerit, vel conditio euenerit, quo casu legatũ non cõtinet plus quã debitũ, quia semel fuit validũ, cũ potuerit testator mori antè diem, vel ante conditionis euentũ,) & *l. sciendum*, §. *finali, ff. qui satis dare cogãtur*, vbi cautio interposita pro securitate à paupere, vel ab illo, qui nõ possidet immobilia, nõ tollitur vel annullatur, quãuis cauẽs postea efficiatur diues, & inceperit possidere immobilia, quia superueniẽtia diuitiarũ, & possessionis immobilium tendit ad eundem effectum securitatis. 844

Ob quæ argumẽta quoque etiam dotẽ vxori ob vergentiã viri ad inopiã Iudicis decreto restitutã, si maritus postea efficiatur diues, ac diligẽs, & industriosus, nõ debere ad eundẽ maritũ, seu eius administrationẽ reuerti, nec ab eodẽ marito posse recuperari, docuerũt Glossa *in d.l. vbi adhuc*, verbo, *abutatur*, *C. de iure dotium*; Barth. *in d.l. si cõstante à n.* 107. *ff. solut. matr. ibid.* Alex. *n.* 39. Capyc. *decis.* 46. *paulo post initium*, Ludou Molin. *lib.* 4 *c.* 7. *n.* 14. Gom. *ad d.l.* 50. *Tauri citato n.* 35. Cãpeg. *de dote p.* 3. *q.* 47. Salg. *alleg.* 4. *n.* 29. Aug. Barb. *collect. ad lib.* 5. *Codic. collectaneo ad d.l. si cõstante, n.* 32. & *tribus sequ.* qui *n.* 33. reprobãs distinctionẽ Hẽrici, & Io. Lupi *locis n.* 839. *citatis*, quod dos restituta nõ debeat reuerti ad maritũ, si sit effectus tãtũ diues; possit verò ab eodẽ marito recuperari, si sit effectus diues, & industriosus cõfirmat, quia cũ actus restitutionis sit iã consũmatus in persona vxoris, etiãsi cesset omninò causa, non ob id cessare debet effectus iã consũmatus per iura *num. precedẽti* in primo argumẽto adducta; & per textũ *in l. fin. ff. vnde liberi in l.* 2. *ff. de itin. actuque priuato*, & *in l. sãcimus, C. de administ. tuto*, & aliis allegatis; tradidere Tiraq. *d. tr. cessãte causa limit.* 12. *n.* 2. Ludou. Mol. *d. lib.* 4. *c.* 7. *n.* 13. idẽ P. Barbos. *n.* 34. reiiciẽs aliã distinctionẽ, & videtur approbare Tiraq. *d. limit.* 14. *n.* 7. quod dos restituta vxori, sequuta traditione nõ debeat amplius reuerti ad maritũ si dominiũ ad eã trãslatũ sit; vt euenit quãdo vxor constãte matrimonio petit rem, & agit ad restitutionem dotis per actionem personalem, vel rei vindicationem, eo quod tunc perfecta est exequutio. Debeat vero reuerti si egit per hypothecariam iuxta terminos *d.l. vbi adhuc*, *Cod. de iure dotium* 845

tium, & res illi adiudicata est iure pignoris; quia tunc sola auocatur à viro possessio *l. si cum venditor 66. ff. de euict.* & sic non est perfecta executio, & cessante causa ob quam datum est pignus, ipso iure pignus resoluitur per *l. si pecunia, §. 1. ff. vt in possessione legatorum*; & per alia à Tiraquello *d. num. 7.* notata, quam distinctionem refellendo P. Barbosa *d. num. 34.* secundò confirmat, quia quamuis per hypothecariam sola auocetur possessio, tamen ex dispositione præallegatæ *l. in rebus 30. Cod. de iure dotium*, etiam dominium censetur translatum in ipsam mulierem; vt tradunt Doctores *supra num. 843.* relati quia prædicta lex locum habet etiam in hac restitutione, quæ fit constante matrimonio propter inopiam, vt præter Doctores *d. num. 843.* etiam Bartbolus *in d. l. si constante num. 70. & 92. ibidem*, Crottus *l. 2. num. 29* Campegius *vbi supra quæst. 45.* & alij à P. Barbosa *d. num. 34.* relati contra Baldum, Nouellum, & Gozadinum ab eodem Croto reprobatos. Quare cum vltra possessionem, dominium etiam censeatur vxori acquisitum ex dispositione iuris, iam est perfecta executio, & sic cessante causa restitutionis non debet ad maioratum reuerti. Idque confirmat idem P. Barbosa expendendo *d. l. vbi ad huc*, Versic. *Creditoribus*, cum *ibi* textus probet, quod si propter inopiam mariti sit restituta dos vxori, etiam per hypothecariam non reuocatur illa restitutio, etiamsi maritus postea acquirat.

846 Ad primum nihilominus ex argumentis *n. 834.* adductis Merenda *d. c. 37. n. 4.* respondet in vtroque casu scilicet assignationis fundi pro alimentis, vel dotis ob vergentiam debitoris alimentorum: vel mariti ad inopiam non esse actum perfectum, & consummatum, ac absolutum, sed ad tempus, durante causa, ob quam Iudex decreuit assignationem, scilicet durante timore, ne creditor alimentorum illis remaneat priuatus: sed hæc responsio videtur continere petitionem principij, & supponere quod est in quæstione.

847 Ad secundum argumentum ex adductis *d. num. 834.* deductum *ex d. l. verbis legati, & ex d. §. ex contrario, & ex l. sciendum, §. finali*, quod casus superueniens, qui aliàs impediuisset actum geri, non inducat eius reuocationem, quando tendit ad eundem effectum, idem Merenda *d. cap 36. n. 3.* respondet, non rectè applicari casui dotis restitutæ vxori ob inopiam viri superuenientibus postea diuitiis; neque etiam casui assignationis fundi factæ creditori alimentorum ex causa vergentiæ debitoris ad inopiam; quia diuitiæ (inquit) ad reddendum cautos mulierem, vel alimentarium, (quod per restitutionem dotis, & fundi assignationem curarunt) remouent impedimentum, quod non sinebat dotem, & fundum remanere penes maritum, vel debitorem alimentorum, vt posset de eis disponere, prout illi aliàs competebat, ac proinde maritus, aut debitor alimentorum non dicet redde dotem, aut fundum; quia diuitiæ, quas habeo modo te reddunt cautam, vel cautum; sed quia restitutio dotis, aut assignatio fundi non simpliciter, sed ex causa limitata facta est, quæ causa iam cessauit: Sed etiam hæc responsio laborare videtur eodem vitio, præterquam quod non euacuat vim argumenti.

848 Præterea idem Merenda *d. cap. 36. n. 4. & 5. & d. c. 37. n. 6.* ad dictos textus *in l. verbis legati, § ex contrario & l. sciendum, §. finali* respondet, quod in casu *d. l. verbis legati, & §. ex contrario* nullum damnum, nec vllam vtilitatem patiebatur hæres ex valore, vel ex nullitate illius legati; & ita etiam in casu *d. l. sciendum, §. fin.* cauens nullum patitur damnum ex eo, quod cautio præstita duretiar maritus, vel debitor alimentorum iam effectus diues non mediocre patitur damnum non recuperando dotem restitutam, vel fundum assignatum; cum multum referre possit, quod recuperet. Illud enim, quod casus superueniens tendens ad eundem effectum cum actu gesto non tollit quod gestum est, non habere locum interest debitoris, vt per secundam causam mutetur prima; tradit Tiraquellus iuribus, & Doctoribus allegatis *tract. causa cessante citata limit. 14. n. 9.* At cõtra hanc responsionem est, quia quod propter superuenientes diuitias maritus non recuperet dotem, seu eius administrationem, paruum est præiudicium (vt inquit P. Barbosa *ad d. l. si constante n. 34 fine, ff. soluto matrimonio*) cum dos restituta debeat deseruire oneribus matrimonij, vt *suprà n. 843.* dictum est: & constat *ex dicta l. vbi adhuc, Cod. de iure dotium*, & similiter quod debitor alimentorum superuenientibus diuitiis non recuperet administrationem fundi per Iudicem assignati creditori alimentorum, non patitur damnum, (posito quod fructus fundi non excedant alimenta debita) cum ita eximatur ab onere præstandi eadem alimenta.

Vtraque sententia tam quoad fundum pro alimentis per decretum Iudicis assignatum, quàm quoad dotem vxori restitutam ex causa vergentiæ debitoris alimentorum, vel mariti ad inopiam probabilis est: posteriori tamen libentiùs adhæreo, tum ob argumenta superiùs adducta; tum quia postquam semel debitor alimentorum, & maritus deprehensi sunt malè bona sua administrare, & illis male vti, licet illis superueniant diuitiæ, facile semper potest timeri de mala eorum administratione, & sic subesse semper periculum non habendi alimenta, vel perdendi dotem. An verò & quando fundus assignatus spurio pro alimentis post illius mortem sit restituendus, vel transmittatur ad hæredes spurij latè explicatum est *suprà num. 225. & sequentibus.* 849

Ad rationem pro priori sententia *num. 838.* adductam respondetur nõ semper cessante causa, ob quam ab initio existentem aliquid concessum est, cessare, seu irritari, & annullari concessionem, aut priuilegium, vt constat ex iuribus *suprà n. 844* adductis; & ex iis, quæ latè tradidi *in tom. 3. mor. c. 9. n. 125.* vbi probaui dispensationem ex iusta causa ab initio existente absolute concessam non cessare, etiamsi omninò cesset causa finalis, ob quam fuit concessa ipsa dispensatio. Ad *l. cura, §. deficientiam, ff. de muneribus eodem n. 838. vna cum aliis textibus, ibidem allegatis*, P. Barbosa *ad d. l. si constante, n. 35. initio, ff. solut. matr.* respondet eam non obstare secundæ sententiæ, quia procedit, quando quis ob paupertatem fuit excusatus ab aliquo munere publico; & declarat Vlpianus; quod si postea diues effectus est, & illud idem munus de nouo ei iniungatur, non poterit ab eo excusari eo prætextu, quod iam ab alio excusatus fuit: propter diuitias verò postea superuenientes excusatio prior cõcessa non reuocabitur; vt clare probat *l. 2. §. remittit*, Versic. *neque rursus ff de excusationib. tut.* ad quẽ etiã modum sunt explicandi alij textus *d. n. 838.* adducti: ergo etiã nec fundus pro alimentis assignatus, & per Iudicis decretũ constitutus; nec restitutio dotis iã facta propter superuenientes diuitias, & industriam debitoris alimentorum, vel mariti reuocabuntur. 850

Et prædicta, quando sequutũ est decretum Iudicis de assignatione fundi, vel dotis restitutione, & executioni mandatũ est: nam si pendente lite super restitutione dotis ex causa inopiæ mariti superuenerũt diuitiæ, eidem marito, tunc cũ adhuc perfectè nõ sit ius quæsitũ vxori, propter diuitias superuenientes, impediri restitutionem dotis *per textũ in l. si mulier, ff. solut. matr.* post Cepoll. *in l. actioni, n. 9. ff. de Ædilitio edicto*, tradunt Tiraq. *d. tract. cessante causa, citata limit. 14. n. 8.* & P. Barbosa *ad d. l. si constante, n. 35. ff. solut. matr.* qui addit idem dicendum, si lata sententia, seu emanato decreto Iudicis; tamen ante factam executionem diuitiæ superuenerunt, *arg. l. si marito 31. §. si voluntate, ff. soluto matrimonio.* 851

SVMMARIVM XIV. Capitis.

Alimenta alteri debita in iudicio aliquando petuntur officio Iudicis aliquando iure actionis; & quæ differentia inter vtrumque modum. n. 852.

Filius à patre, & pater à filio alimenta petit officio Iudicis. n. 853.

Varia rationes adducuntur, cur filius à patre, & è contra alimenta petat tantum officio Iudicis, & non iure actionis. n. 854.

Lis inter patrem, & filium esse potest pro alimentis; & filius etiam sub potestate patris existens, rectè in ius vocat patrem alimentorum causa prosequens. ibid.

Pater, & filius quando censentur vna persona iuris fictione. ibid.

Filio emancipato aduersus patrem datur actio. ibid.

Ex sola naturali obligatione, si ex æquo procedatur, nascitur actio. ibid.

Charitas sanguinis inter personas non impedit oriri actionem. ibid.

Pro alimentis à lege ob sanguinis coniunctionem debitis an detur naturalis obligatio vera, & stricta. n. 854. Versic. Itaque Surdus.

Verior ratio, cur pro alimentis iure sanguinis ab ascendentibus erga descendentes, & è contra, & etiā à collateralibus consanguineis debentur, detur tantum officium Iudicis. n. 854. Versic. quapropter.

Nepos ab Auo, & Auus à nepote alimenta iure sanguinis debita petit officio Iudicis. n. 855.

Idem in filio, vel nepote aduersum matrem, & Auiam, & è contra. n. 856.

Filio spurio à patre alimenta esse debita iure actionis nonnullus est opinatus. n. 857.

Contrariū, & deberi solum officio Iudicis asserēdū. n. 858.

Frater in opus à fratre alimenta sibi iure sanguinis debita petit solum officio Iudicis. n. 859.

Alimenta ex consuetudine, vel statuto totam hæreditatem, vel feuda illi deferente à primogenito secundo genitis debita peti possunt iure actionis. n. 860.

Actio etiam competit aliis filiis pro obtinendis alimentis ab institutore maioratus, & à primogenito in maioratu succedente. n. 861.

Actio competit pro alimentis in locum legitimæ substitutis, seu loco legitimæ debitis filiæ, aut patri. n. 862.

Alimenta in locum legitimæ substituta, seu debita sortiuntur legitimæ naturam, habentque qualitates, quæ legitimæ competunt. n. 861. & 862.

Subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. n. 862.

Pro legitima & eius supplemento datur conditio ex lege, & si sit relicta datur actio ex testamento, & etiam petitio hæreditatis. ibid.

Alimenta loco legitimæ debita, seu substituta debentur etiam aliundè habenti, vnde se alat, & pro tempore præterito non soluta, peti possunt, & ad hæredes alimentarij transmittuntur. n. 863.

Quibus in casibus alimenta censeantur debita loco legitimæ, remissiuè. n. 864.

Omnia alimenta debita ex dispositione statuti peti possunt iure actionis, scilicet cōditione ex statuto. n. 865.

Alimēta debita ex cōtractu petūtur iure actionis. n. 866.

Alimenta relicta in testamento peti possunt iure actionis ex testamento, pro eisdem datur etiam officium Iudicis. n. 867.

Iudex potest ex officio compellere exequutores ad soluendum legata pia. ibid.

Alimenta relicta incapaci, puta seruo, & Religiosis minoribus peti possunt officio Iudicis implorato. ibid.

Pupillus à Tutore alimenta petit officio Iudicis. n. 867.

Alimenta Patrono, & Patroni filiis debita à liberto petuntur officio Iudicis.

Vidua intra annum luctus alimenta sibi debita ab hæredibus mariti eius dotem in mobilibus consistentem retinentibus, an possit petere tantum officio Iudicis, affirmatiua n. 869. contraria, & quod possit iure actionis. num. 870.

Vidua quæ intra annum luctus non interpellauit hæredes mariti pro alimentis potest illa repetere iure actionis, & transmittit ad hæredes suos, & dicta alimenta intra annum luctus debentur etiamsi aliunde possit illa habere, diuésque sit n. 870.

Hæredes mariti viduæ intra annum luctus, si velint, possunt restituere dotem, etsi in mobilibus consistentē, quo casu liberarētur ab onere illi dādi alimēta. n. 871.

Pro alimentis sufficit, si ei partem dotis restituāt, quæ ei alendæ satis sit, vbi dos consistit in mobilibus. ibid.

Si dos consistat in immobilibus, debet dos statim à morte mariti reddi; etsi sint in mora restituendi fructus percepti ex bonis dotalibus viduæ restitui debent, deductis sumptibus alimentorum, quæ eidem viduæ fuerint præstita post mariti mortem. ibid. & n. 877.

Id tamen intelligendum, vt fructus vltimi anni, in quo matrimonium solutum est, pro rata temporis, quo illo anno durauerit matrimonium, diuidi debeant. n. 877.

Vidua an etiam post annum luctus ob moram hæredum mariti in restituenda dote possit iure actionis petere alimenta. Negatiua n. 872. Affirmatiua ibid.

Vxor vidua dum ei ab hæredibus mariti post annum luctus dos in pecunia, vel mobilibus consistes non restituitur, an possit petere dotis interusuriū, seu interesse. ib.

Mariti bona remanent vxori obligata, & hypothecata non solū pro ipsa dote, sed etiam tacitè pro alimentis doti correspondentibus. ibid. & sicut etiam bona vxoris, vel alterius qui dotem promisit sunt obligata, & hypothecata viro, non solum pro dote, sed & pro alimentis viro debitis. ibid.

Vxor constante matrimonio etiamsi aliunde possit viuere potest à marito retinente dotē, alimenta petere. ib. fine.

Vxor constante matrimonio alimenta petit officio Iudicis secundum vnam sententiam. n. 873. at iuxta aliam probabiliorem petit iure actionis. n. 874.

Maritus ob moram in soluenda sibi dote promissa ab eo, qui vxorem alere tenebatur, officio Iudicis tantū potest petere alimenta secundum aliquos; at iure actionis secundum alios. n. 875.

Si dos fuit promissa ab eo, qui vxorem alere tenebatur iure sanguinis, ob morā in solutione dotis, marito datur actio negotiorū gestorū pro alimentis cōsequēdis. ib.

De pluribus casibus, in quibus alimenta sunt petēda officio Iudicis, vel peti possūt iure actionis, remissiuè. 876.

Vxori prægnanti post mortem mariti alimenta debentur ex bonis mariti, etiamsi aliunde habeat vnde se possit alere, quæ potest petere iure actionis. n. 877.

Sumptus alimentorum ex bonis mariti præstitorum eidem vxori viduæ prægnanti non deducuntur in restitutione fructuum ex dote perceptorum. ibid.

Si maritus defunctus vxori reliquit alimenta, omnes fructus dotis ab hæredibus post mortem mariti percepti restitui debent nō deductis sumptibus alimētorum. ib.

CAPVT XIV.

Quomodo, seu quo iure, quave actione debeantur, & in foro iudiciali petantur alimenta, quæ filiis à parentibus, & parentibus à filiis præstanda sunt; & in vniuersum quæ iure sanguinis, & charitatis, ac coniunctionis naturalis præstari debent iuxta tradita in præcedentibus. Vbi quando alimenta debeantur iure officij Iudicis, quando iure actionis.

§. *Primus.*

Alimenta à patre filio, & à filio patri debentur Iudicis officio.

852 NOtandum alimenta aliquando deberi,& peti posse tantum Iudicis officio,seu per imploratum Iudicis officium, quo alimentorum debitor compellitur illa præstare. Aliquando iure actionis deberi,& peti posse, & ad illa præstanda debitorem compelli, vt Doctores, qui *infrà* citantur,& alij apud eosdem,& quamuis quo ad exactionem alimentorum, & ita quoad effectum nihil minus operetur officium Iudicis, quàm actio; si quidem alimentorum debitor Iudicis officio cogitur, sicut cum actione conuenitur, vt Surdus *tit. 3. q. 1. num.7.* nihilominus valdè refert, cognoscere vtro horum modorum debeantur,& præstentur, si enim solum Iudicis officio debeantur,& exigi possint;solum debentur in subsidium, quando quis aliundè non potest sibi prouidere,& sic regulariter non debentur pro tempore præterito,sed à die moræ litis; nec præterita transmittuntur ad hæredes;dixi *regulariter*,quia aliquando præterita debentur,vt explicatur infrà.Si verò iure actionis debeantur,& petantur,seu peti possint, præstanda sunt etiam habenti aliundè, vnde possit sibi alimenta prouidere,& quamuis in præteritum non essent soluta, de præsenti possunt peti; & actio illa exigendi transmittitur ad hæredes.Ita Scribentes *in l. de alimentis, Cod.de transact.*Vincentius de Franchis *decis.*605.Pōtanus *de alim.c.12.16.& 17.*Surdus *de alim.tit.1.q.32. n.40.tit.5.q.1.n.40. cum pluribus sequentibus,& tit.7. q 15.n.27.& alibi sæpè*,Marescottus *var.lib.2.c.83.n. 1.ad 7.*Molfesius *ad consuet. Neap.tom.1.p.5.q.4.n.12. & sequ.*Stephanus Gratianus *tom.1.c.60.n.* 20. & August.Barbosa *in Cod.collectaneo ad d.l.de alimentis, C. de transactionib.*Aliæ etiam differentiæ intercedunt inter alimenta,quæ iure actionis,& ea, quæ officio Iudicis debentur,de quibus *in l.diuortio,ff.solut.matr.& in d l.de alimentis,Cod.de transact.*& Molfesius *dicta q.4. & infrà* explicabuntur.

853 Conueniunt Doctores filiis à patre, & patri à filiis alimenta Iudicis officio deberi,& petenda esse;ita Glossa,Bartholus,Albericus,& communiter Scribentes *in l. si quis à liberis,in principio,ff.de liberis agnosc.*Corduba *ibid. in principio,n.*38.Anton.Padilla *in Auth. res,quæ n.74.& 77.Cod.comm.de legatis*, Ludouic. Molina *de primog.lib.2.c.15.n.70.*Pontanus *d.c.12.*Vincentius de Franchis *d.decis.*605.Marescottus *d.c.83.n.1.*Surdus *de alim.tit.3.q.1.n.1.*Molfesius *d.q.4.n.4.& sequ.*& cæteri Iurisperiti communiter, quos Corduba, Ludouicus Molina,& Surdus latè referunt, & ex Theologis Molina *de iustitia tom.3.disp.616.n.9.*& constat *ex d. l. si quis à liberis,§.utrum*; ibi *vt vtrobique se Iudex interponet,&c.*& *ex l.2.& 3.Cod.de alend. liberis*, idem colligunt communiter Doctores *ex capite cum haberet, fine de eo, qui duxit in uxor. quam pol-luit.*

854 Discrepant autem in assignanda ratione, quare huiusmodi alimenta filio à patre debita,& è contra Iudicis officio petantur,& non iure actionis;de qua re latissimè Surdus *d.q.1.à n.2.ad 23.*& Corduba *in d.l.si quis à liberis in principio ad num 61.*& primò Alciatus *cons.seu respon.*338 & alij à Corduba *n.44.*relati dixerunt rationē esse,quia nulla lis esse potest inter patrem & filium,*l.lis nulla,ff.de iudiciis.* Secundò alij ab eodē Corduba *n.45.*relati rationem assignant,quod inter patrem,& filium nō datur actio ciuilis,licet inter eos detur obligatio naturalis, & harum duarū rationum ratio est,quia lis,& actio ciuilis non datur nisi inter personas distinctas,cum sibimet non possit quispiam obligari *l.Vranius in princ ff. de fideiussor.* pater autem, & filius cēsentur vna persona *l.fin.Cod.de impuber.* Corrasius *loco mox citando*,Menochius *de arbitr. cas.132. n.2.& de præsumpt.lib.3.q.29.n.3.& lib.4.præs.18. n. 36.* vbi alios allegans dicit id procedere etiam in filio emancipato.Vtramque rationem reprobant Surdus *d.q. 1.n.2.3.4.*& Corduba *vbi suprà n.45.& 51.*& quidē reiicit Cordubam,quia prædictæ rationes conuincerent solum,vbi filius est in potestate patris, quo casu filius ex eo,quod acquirit patri, censetur fictione iuris vna persona cum patre,non verò vbi filius est emancipatus,qui fictione iuris non reputatur vna persona cum patre,vt Glossa *in l.2.Cod qui ætate se excusant lib.10.* & allegati à Menochio *d.præs.18.n.37.* Mascardo *concl.1151.n.23.*& à Corduba *d.n.45.*qui *n.46.*latè ponderat *d.l.finem,Cod.de impub.*& Corrasium *in d.l.fin.C. de impuber.*& confutat Corrasium *in dictam l.fin.Cod. de impuber.*contrarium sentientem,dicta autem lex, *si quis à liberis d.§.vtrum, & d l.2.& 3.Cod.de alen.liber.* loquuntur tam in filio adhuc sub patris potestate existente,quàm in emancipato,qui tamen potest agere aduersus patrem,dum tamen ob reuerentiam per Iudicem copia agendi tribuitur,*l.fin. C. in ius vocan. & l. litis,§.fin.ff.de negot.gest.*Surdus verò reprobat,quia etsi iuris fictione pater, & filius vna persona censentur, inspecta tamen veritate sunt duæ personæ distinctæ,& vbi agitur de alimentis,non iuris fictio, sed facti veritas attendi debet,secundum quam duplex, & separata persona est,& vtraque comedit, vtraque bibit,vtraque alimentorum sustentatione eget.Tertiò Bartholus *in l. frater à fratre n.12.ff.de cond.indeb.*& nonnulli alij à Corduba,*vbi suprà n.53.* relati dixerunt officio Iudicis deberi nunc,quod antiquitus iuxta *l.serui, & filij nuntio,ff.de furtis*,manu regia, seu authoritate propria pater consequi poterat à filio, quasi officium Iudicis successerit loco manus regiæ. Quod latè post Bartholum explicat Corduba vbi *suprà n.55.& 56* vbi dicit filio, qui est in potestate patris non dari quidem actionem aduersus patrem,quia quidquid acquirit filius,acquirit patri *l.placet,ff.de acquir. hæred.* nec patri etiam dari actionē aduersus filium,cum adhuc in eo duret manus regia; tamen vbi agitur de alimentis, cum filius non agat de obligando patre in his rebus, quas patri acquirit, sed potius patrem ipsum habeat astrictum naturali iure alimentorum oneri, consequens est, vt possit hac de causa aduersus patrem agere, quod filio emancipato est iure permissum, vt supra notatum est; nihilominus exorta lite inter patrem, & filium non actione si fieri possit, agendum est ob naturale fœdus, & sanguinis coniunctionem,sed æquiori remedio *l. congruentius, ff. Cod. de patria potestate*, & sic officio Iudicis, quod loco manus regiæ successit, & hanc rationem Corduba *dict. numer. 56. fine* dicit esse receptam, & à iure inductam, non tamen eam respexisse Vlpianum, *d. l. si quis à liberis, §. vtrum*; eam tamen reprobare conatur Surdus *d. quæst. 1. numer. 7.* præsertim quia ex ea non apparet ratio diuersitatis inter patrem, & filium, & quia quoad alimentorum consequendorum effectum, nihilo minus operatur officium Iudicis, quam actio. Quartò Baldus *in l. Dominos,n.6.C.quod cum eo*,& alij ab eodē Corduba *numero 57.* relati aiunt, patri, & filio non dari actionem quoad alimenta ab iudicem consequenda; quia inter patrem, & filium nascitur solum naturalis obligatio, cuius finis est satisfactio; non autem ciuilis, cuius finis est iudicium; quod ius ciuile prohibuit inter patrem, & filium *dict. leg. lis nulla, ff. de iudiciis*, quod si inter eos contra sanguinis charitatem contentio de alimentis nascatur, iudiciaque instituantur, cum id rarò contingat, ius non est constitutum, nec fuit conueniens actionem dare *arg. l. in his, ff. de legibus*; sed quia etiam

in

in tali contentione debet prouideri aliquod remedium, præcipuum est Iudicis officium, quo alter agat aduersus alterum, quodque proinde in locum deficientis actionis conceditur, *cap. fin. de officio Iudicis*, & hanc rationem videtur indicasse Vlpianus *d. §. vtrum* Versic. *cum ex æquitate*. Dicit enim quod alimentorum præstatio, cum ex æquitate descendat, charitateque sanguinis, Iudicis officio expediri debet. Hanc tamen rationem etiam reprobant Corduba *num.* 58. & Surdus *d. quæst.* 1. *num.* 7. *& sequ.* tum quia huiusmodi ratio non est generalis, sed respicit solum patrem, & filium, cum tamen in multis aliis casibus, & quandocumque alimenta ex sanguinis coniunctione, & charitate debentur, solum competat Iudicis officium, tum quia non valet, *tu debes dare ex æquo, ergo non iure actionis*, cum ex sola naturali obligatione (ex qua iure ciuili non oritur actio *l. iuris gentium, §. igitur nuda, ff. de pactis*) si ex æquo procedunt, nascitur actio *l. si fideiussor, §. quædam, ff. mandati*; vbi Bartholus; tum denium quia charitas sanguinis nō impedit oriri actionem, quia inter patrem, & filium emancipatum, & etiam inter fratres, & alios propinquos reperitur charitas, & coniunctio sanguinis, & tamen inter patrem, & filium emancipatum datur actio, vt supra dictum est; & etiam inter fratres, *d. l. frater à fratre, ff. de condit. indeb. & l. verum*, vbi Glossa, & Bartholus *ff. pro socio*, non ergo (inquit Corduba *num.* 59. *& 60. initio*) æquitas, nec charitas sanguinis sunt in causa, vt Iudicis officio alimenta præstari, & decerni debeant; nec Vlpianus præallegatis verbis sentit in hac specie Iudicis officium oriri, sed id potius, quod cum hæres ex æquitate descendat, charitateque sanguinis, quod Iudex inquirat, vtrum iustum sit desiderium alimenta petentis, quia quando æquitas aliquid suadet, debet rem diligenter examinare, vt idem Vlpianus *l. vbicumque, ff. de interrogatoriis act.* Hocque tantum voluisse Vlpianum *d. §. vtrum* asserit idem Corduba.

Itaque Surdus *d. quæst.* 1. *num.* 11. *& sequ.* dicit veram rationem, cur pro alimentis patri aduersus filium, & filio aduersus patrem, & fratri aduersus fratrem detur tantum officium Iudicis, eam esse, quia pro alimentis à lege ob sanguinis coniunctionem, vel affinitatem debitis nulla datur obligatio; quia nullus contractus, vel quasi, nullum maleficium, vel quasi intercedit, sine quibus non oritur obligatio, *§. namque agit instit. de actionibus*; & deficiente obligatione deficit actio, cuius ipsa est mater, *l. licet, §. 1. ff. de procurator.* & alimenta (inquit) filio à patre, & patri à filio non sunt debita de obligatione naturali stricta, & in foro conscientiæ adstringenti, sed tantum de obligatione largo modo sumpta, scilicet ex quadam æquitate à natura insita, naturalique quadam ratione etiam brutis communi; quia ergo deest obligatio propria, & stricta, non datur actio; quia verò non deest æquitas, quæ fundata in coniunctione, & naturali charitate, suggerit alimenta esse coniunctis præstanda, & inducit quasi obligationem, seu quasi debitum, ideò datur officium Iudicis, quod licet nullam præsupponat obligationem propriam, supponit tamen quasi obligationem ex æquitate descendentem, vt *suprà numero* 363. *initio* notatum est. Verum hæc ratio nullo modo est admittenda, cum innitatur falso fundamento, scilicet quod alimenta filiis à patre, & è contra non sint debita ex obligatione naturali propria, & stricta, cuius contrarium *suprà cap.* 1. *& sequentibus* latè probatum est.

Quapropter veriorem, & ab Vlpiano *d. §. vtrum* considératam puto rationem quam adducit Corduba *d. l. si quis à liberis in principio citato num.* 60. scilicet in huiusmodi causa, & contentione alimentorum inter patrem, & filium & alios sanguinis vinculo stricte coniūctos ascendentes, & descendentes, & etiam transuersales promissum fuisse, vt competeret tantum Iudicis officium; quia etsi huiusmodi alimenta debentur obligatione naturali stricta, & propria; quia tamen tam iure naturali, quam ex legis communis dispositione non debentur absolutè, sed talibus conditionibus, seu circunstantiis, & modis concurrentibus considerandis à Iudice, antequam præstanda esse alimenta ex charitate sanguinis debita decernat, scilicet, an ille petens sit verè filius, aut pater, frater, soror, an alius; an sint alij magis coniuncti petenti, quàm is, à quo petuntur; an parens sit diues, aut pauper, opifex, vel aliundè possit habere alimenta; ideò cum Iudex hæc omnia cognoscere oporteat ad rectè decernendum huiusmodi alimenta, meritò Vlpianus sensit, & statutum fuit, quod hæc alimenta iure, & charitate sanguinis præstanda solo Iudicis officio debita, & præstanda essent; quod Corduba confirmat *per textum in l. quod si minor, §. ex hoc edicto, ff. de minoribus*, vbi, vt minori detur restitutio, multa à iure considerantur, ideò res Iudicis officio expeditur. Contra hanc rationem opponit Surdus *d. quæst.* 1. *num.* 10. quod in multis casibus causæ cognitio requiritur, in quibus tamen datur actio; vt quando minor reuocat bona sine decreto alienata; & in multis aliis. Verum in aliis casibus non concurrunt tot consideranda, sicut in hac materia alimentorum iure sanguinis, & coniunctionis præstandorum; præsertim illa conditio, quod tantum in subsidium, & vbi quis aliundè ex propriis bonis, vel artificio, aut industria sua quis non potest se alere; & dato quod etiam hæc ratio patiatur aliquam exceptionem, nulla tamen alia conuenientior videtur posse assignari, & re vera eam videtur inspexisse Vlpianus *d. §. vtrum*.

§. II.

Quibus nam aliis alimenta debeantur Iudicis officio.

QVod autem dictum est de patre, & filio proce- 855
dit etiam in aliis ascendentibus, & descendentibus tam ex linea marium, quàm fœminarum; scilicet in Auo, & nepte in omnibus casibus, in quibus iuxta tradita *suprà cap.* 7. Auus paternus, vel maternus in subsidium iure sanguinis tenetur alere neptem; & è contra; huiusmodi enim alimenta à nepote contra Auum, & Auo contra nepotem peti possunt solum Iudicis officio, vt vterque Molina, Molfesius, Marescottus *locis suprà num.* 853. *citatis*, Bartholus *in tractatu de alimentis*, Surdus *d. tit.* 3. *dict. q.* 1. *n.* 14. *ad* 28. & Doctores communiter, & constat *ex d. l. si quis à liberis, §. vtrum*, vbi Vlpianus loquitur in patre, & Auo tam paterno, quam materno, & in eisdem militat eadem ratio; quod alimenta ab Auo, & Proauo nepti, vel pronepoti, & è contra iure sanguinis solū in subsidium debentur; scilicet quando aliundè ex propriis bonis, aut industria non potest se alere, & deficiunt, vel inhabiles sunt alij proximiores, ad quos onus alimentorū spectaret, & iniquū foret, quod patri, cui alimenta sūt magis debita, solū daretur Iudicis officiū, Auo verò remotiori, qui nepoti coniūgitur per patrē daretur actio cōtra regulā, propter quod vnū quodque tale, & illud magis approbatā *in Auth. multò magis, Cod. de sacros. Eccles.*

Similiter filio, & nepoti aduersus matrē, vel Auiam 856
maternā, & matri, & Auiæ maternæ pro alimētis consequendis competit tantum Iudicis officium ob easdem rationes, & in terminis tradit Surdus *d. q.* 1. *n.* 28.

Item etsi, quod dictū est, filio scilicet aduersus patrē 857
pro alimētis dari tantū officiū Iudicis, non autē cōpetere actionē: quidā ex sacro cōsilio Neapolitano (vt refert Vincentius de Franchis *d. decis.* 605. *n.* 7.) voluit procedere tantum in filio legitimo, & etiam in naturali, nō verò in filio spurio, cui, dixit posse dici alimenta deberi

iure actionis ex eo, quod debentur ex dispositione *d. cap. cum haberet de eo, qui pollu* &c. Nec esse inconueniens, quod filio naturali tantum debeantur officio Iudicis, spurio verò iure actionis, quia naturalis honoratur, vt in certis casibus habeat duas vncias, vt *in Auth. licet, Cod. de natu. lib.* & superius ostensum est.

858 Nihilominus dicendum est, procedere etiam in filio spurio, vt & ipse solum Iudicis officio, non iure actionis possit petere alimenta in casu, quo à patre illi debentur, vt expresse Vincentius de Franchis *d. decis. 605. numer.* 8. Rofredus Beneuentanus *tit. de officio Iudic. quo petuntur alimenta num.* 9. Versiculo *item quaeritur*, & Neapodonus *in consuet. Neapol.* vers. *quod autem, in verbo pro alimentis n.* 34. ab eodem de Franchis relati, & proculdubio sentiunt ita etiam alij Iurisperiti *suprà num.* 853. allegati, & in filio spurio militant eædem rationes; & Rofredus Beneuentanus, Neapodonus, Vincentius de Franchis, *locis citatis*, Molfesius *quaestione suprà num.* 853. *citata, num.* 4. & alij statuunt regulam, quod omnia alimenta, quæ solum ex dispositione iuris communis debentur, petuntur solum officio Iudicis; quæ verò ex statuto, aut contractu, aut ex legato debentur, deberi, & peti iure actionis. Quare cum filio spurio à patre debentur alimenta ex dispositione *d. cap. cum haberet*; & sic ex iuris communis dispositione, solo Iudicis officio illi debentur, & peti possunt. Quemadmodum etiam alimenta debita filio naturali debentur ex dispositione *d. Auth. licet*, & ex necessitate, vt dicit ibi textus; & tamen certum est filio naturali ex officio Iudicis alimenta deberi; & non obstat, quod plus habeat filius naturalis, quam spurius *d. Auth. licet*; quia illud operatur conditio filiorum naturalium non improbata per leges ciuiles, quæ improbauerunt filios spurios.

859 Item alimenta, quæ à fratre fratri, & aliis consanguineis egenis, & è contra, iuxta tradita *supra à num.* 489. *ad* 588. debentur iure sanguinis ex dispositione legis, seu iuris communis peti debent officio Iudicis, cum debeantur solum in subsidium, & minor sit obligatio quoad alimenta inter fratres, & cæteros consanguineos, quam inter patrem, & filium, & ita in terminis tradunt vterque Molina *locis suprà n.* 853. *citatis*, Surdus *de alim. d. tit.* 5. *q.* 2. *n.* 5. & Molfesius *allegata quaest.* 4. *n.* 5.

§. III.

Casus aliqui, in quibus alimenta debentur iure actionis.

860 Dixi *iure sanguinis ex dispositione legis, seu iuris communis*; nam si ex consuetudine, vel statuto deferente feuda, & totam hæreditatem primogenito alimenta debeantur secundo genitis, peti poterunt iure actionis. Ita Tiraquellus *de primog. q.* 75. *num.* 4. & 8. Ludouicus Molina, & Surdus *locis, qui infrà citantur*, Molfesius *ad consuet. Neapol. p.* 5. *dicta quaest* 4 *num.* 23. & *conf.* 9. *n.* 12. & 30. Vincentius de Franchis *decis.* 714. & alij *suprà num.* 45. & 552. *à* 553. relati, Stephanus Gratianus *tom.* 1. *cap.* 44. *num.* 7. Ratio est, quia huiusmodi alimenta dantur, & succedunt loco legitimæ, vt latè Tiraquellus *d. quaest.* 75. *num.* 5. & 8. & propterea eiusdem rationis, & naturæ, eodémque iure censentur, vt idem Tiraquellus *d. n.* 8. & Surdus *de alimentis tit.* 7. *q.* 15. *n.* 26. & 27.

861 Et ideo similiter alimenta, quæ ab institutore maioratus, & primogenito successore debentur filiis secundo genitis, quia institutor non reliquit illis legitimam petuntur iure actionis: vt Ludouicus Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 6. *ibid.* Additionstor, Molina Theologus *tom.* 3. *de iustitia disp.* 616. *n.* 3. 4 & 9. Surdus *de alim. tit.* 3. *dicta quaest.* 1. *num.* 76. & *quaest.* 3 *n.* 1. & alij *suprà num.* 45. & 552. allegati. Quia etiam huiusmodi alimenta in locum legitimæ subrogantur, & succedunt; atque adeo legitimæ naturam sequuntur, vt Ludouicus Molina *d. c.* 5. *n.* 2. Alter Molina *d. disp.* 616. *n.* 3. & *sequ.* Doctores *suprà n.* 45. relati, & alij communiter, quos latè refert Ludouicus Molina *d. n.* 2. & etiā Surdus *d. n.* 76. alios etiam allegans, & confirmatur, quod hæc alimenta sortiantur naturam legitimæ, quia si loco legitimæ sunt, vt præfati Doctores sentiunt habere debent qualitates, quæ legitimæ competunt.

862 Cum verò alimenta ratione, & respectu legitimæ debentur, & in legitimæ locum succedant, non Iudicis officio, sed iure actionis, sicut & ipsa legitima petuntur; vt tradunt Ludouicus Molina *d. c.* 15. *n.* 6. & 70. Alter Molina *d. disp.* 616. *n.* 9. Additionator ad Molinam *d. cap.* 15 *dictis numeris* 6. & 70. Surdus *tit.* 3. *citato q.* 1. *n.* 29. *ad* 37. Mangilius *de imputat. q.* 108. *n.* 22. & 23. Molfesius *d. q.* 4 *n.* 21. Doctores à Ludouico Molina *d. c.* 15. *n.* 1. & Mangilio allegati, & alij *suprà num.* 45. relati, & communiter Scribentes *in l. de alimentis, C. de transactionibus*; idque late probat numeris allegatis Surdus; sed præsertim ea ratione, quod subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, *l. si eum*, § *qui in vatarum*, *ff. si quis caut.* & Doctores, quos latè refert Simon Vaz. Barbosa *in locis commu. v.* 5. *num.* 16. & pro legitima datur conditio ex lege, si non sit relicta *l. scimus*, & *l. omnimodo*, *Cod. de inoffic. testamento*, Surdus *d. q.* 1. *n.* 31. alios allegans, & Merlin. *de legitima lib.* 5. *tit.* 4. *q.* 5. *n.* 1. quę actio ex lege datur etiā pro supplemēto legitimæ, vt post alios Merlin. *d. q.* 5. *n.* 1. & Surd. *d. q.* 1. *n.* 32. si verò legitima sit relicta, datur actio ex testamēto, vt post alios iidem Merlin. *d. q.* 5. *n.* 3. & Surdus *d. q.* 2. *num.* 31. item datur petitio hæreditatis iuxta Doctores communiter, quos refert, & sequitur Merlinos *de legitima d. lib.* 5. *tit.* 4. *q.* 4. *num.* 2. & alij, quos refert Surdus *d. q.* 1. *num.* 53. licet contrarium tenuerint nonnulli allegati à Merlino *dict. quaestion.* 4. *numero* 1.

863 Ad huius rei etiam confirmationem Surdus *d. q.* 1 *n.* 38. addit, quod alimenta loco legitimæ debita, seu in locum legitimæ succedentia transmittuntur ad hæredes, vt tradunt Ludouicus Molina *d. cap.* 15. *num.* 10. Stephanus Gratianus *d. cap.* 44. *num.* 7. & Iurisperiti magis communiter, quos referunt Ludouicus Molina *d. n.* 10. Giurba illos sequens *decis* 6. *num.* 12. Gratianus *d. num.* 7. & Surdus *d. tit.* 3. *citata q.* 1. *num.* 5. & *tit.* 5. *q.* 1. *num.* 31. & 32. Quamuis ipse *numeris sequentibus ad* 58. multa adducat ad probandum contrarium, & quod non transmittantur, sed morte alimentarij finiantur; quod etiam senserunt plures, quos Tiraquellus *de primog. d. quaest.* 75. *num.* 2. refert, qui dixerunt alimenta debita secundo genito ex statuto deferente primogenito totam hæreditatem, non deberi à primogenito, quando secundus genitus est diues, & aliundè habet, vnde se alat. Cuius tamen contrarium, & deberi etiam, si alimentarius habeat aliundè, vnde se alat; tenēt Tiraq. *d. quaest.* 75. *numer.* 4. & alij *suprà cap.* 1. *num.* 45. relati, quod & probat Tiraquellus, quia is, inquit, cui alimenta loco legitimæ debentur, potest alimenta præterita sibi non soluta petere, quibus tamen non eget, *l. libertis*, *quos* §. 1. ibi *tam praeteriti temporis, quam futuri*, *ff. de alim. & cibar. legatis*, ibidem Bartholus, & alia iura, & Doctores ad id allegat Tiraquellus *dicto numero* 4. ex quo etiam confirmatur, eadem alimenta in locum legitimæ subrogata peti iure actionis; quia alimenta præterita repeti possunt tunc solum, quando pro eis consequendis competit ius actionis, vel pro eis æs alienum contractum est, vt Scribentes *in d. l. alimentis, Cod. de transact.*

Quan

864 Quandonam autem in alils casibus præter supra dictos alimenta debita censenda sint subrogata loco legitimæ, latè tradit Surdus *d.tit.3.citata q.1.à num. 39. ad finem.*

865 Prædictis addendum in vniuersum, quod vbi alimenta debentur ex statuto disponēte alicui esse præstanda, vt quādo disponit, quod filia exclusa debeat dotari, & ali, alimēta peti possūt iure actionis, scilicet cōditione ex statuto; quæ cōditio ex statuto est fortior, & efficacior officio iudicis. Ita Alex.*cōs.7.n.27.vol.2.* Alc.*cons.* 338.*n.*1. Menoch.*cons.*8.*num.* an. Molfes.*ad consuet. Neap.p.3.q.4.n.3.* & Surd. latè id declarans, & probans *d.tit.3.q.6.per totum.*

§. IV.

Nonnulli alij casus, in quibus alimenta debentur, & petuntur iure actionis.

866 IN nonnullis etiam alils casibus iuxta omnes alimenta debita petuntur iure actionis, vt si sint debita ex contractu; ita Pontan.*de alim.cap.*16.*num.*1.*&* 8. Vincentius de Franch.*dec.*605. *num.*8. Molfesius *dict.q.4.* Surdus *d.tit.3.qu.*2. nonnulli alij à Vincent. de Franc. *d.num.* allegati; & alij communiter, cum ex contractu oriatur obligatio, & actio ciuilis.

867 Pariter si alimenta sint debita ex legato, legatarius illa petere potest iure actionis ex testamento, Pontanus *de alim.cap.*17.*num.*1. & post alios Surdus *dict.tit.3. q.4.num.*1. Qui *num.*2. præter hanc actionem personalem contra nonnullos tradit legatario dari etiam actionem hypothecariam, quæ datur pro omnibus legatis consequendis: & refert Doctores id tenentes. Addit idem Surdus *num.*11. post alios dari etiam officium iudicis *num.*14 *fine* cum alijs addit pro legatis piis præsertim iudicem posse compellere ex officio exequutores testamentarios ad soluendum, licet non pro aliis legatis; idem Surdus *num* 13.*&* 14. ex communi aliorum, quos allegat, dicit pro legato alimentorum consequendo dari solum iudicis officium, quando relictum est incapaci, puta seruo, eo quod in hoc casu alimenta non debeantur legatario de rigore iuris, cum seruus sit actionis incapax. *l. seruus, ff.de alim.& cib.leg.* ex misericordia tamen, & æquitate videntur deberi, & sic implorato iudicis officio potest seruus illa petere; quod præter plures alios ab eodem Surdo allegatos notauit etiam Corduba *in d.l.si quis à liberis, §.verum numer.* 12.*&* 13. Addens *numer.*14. etiam Fratres minores S. Francisci, etsi bonorum incapaces posse alimenta sibi relicta in iudicio petere iudicis officio iuxta Barthol. *in l.seruo alieno, ff.de leg.*1. Socinum *in l.1.ff.eod.num.* 310. & Hondedeum *cons.*40. quod tamen Surdus *d.q. 4.n.13.fine*, ait hodie ordinationibus eorundem fratrum minorum esse eis omnino prohibitum; ita quod solum recipere possunt à spontè dantibus.

§. V.

Nonnulli alij casus, in quibus pro alimentis competit officium iudicis, vel dubitatur, an detur actio.

868 SVbdit Corduba *d.§.verum n.*16. pupillum officio Iudicia petere alimenta à tutore, & idem tradit Surdus *d.tit.3.q.3.n.*28. & alios allegant iidem Corduba, & Surdus.

869 Idem Corduba *in d.l.si quis à liberis, §.solent num.* 9. Vincentius de Franchis *d.decis.*605.*num.* 8. Surdus *d.q.3.num.* 2. & alij apud eosdem Cordubam, & Surdum tradunt alimenta patrono, & patroni filiis debita à liberto peti ab eodem liberto officio iudicis.

870 Plures etiam Doctores voluerunt viduam intra annum luctus alimenta petere solum officio iudicis, non vero iure actionis, cum debeantur ex dispositione legis, & ex causa necessitatis interim, dū dos restituitur *leg. vnica ff.ex actio Cod de rei vxor.action.* & dictum est, *supra num.*702. ita Paulus de Castro *in l. diuortio, n. 6.ff.soluto matrimon.* Alexander, Curtius, Padilla *in l. de alimen.Cod.de transaction.* Thesaurus *decis.*44.*numero* 1. Versic.*pro negatiua*, Surd.*de alim.tit.*1. *qu.*44. *num.*48.*& tit.3.q.2.num.*16. & plures alij Iurisperiti ab iisdem Thesauro, & Surdo *locis citatis*; & à Corduba *in l.si quis à liber.§.si quis ex his num.*136. *ff.de agnosc. liberis*, à Pontano *de aliment.cap.*15.*numer.*6. *initio* relati. Qui propterea aiunt viduam, quæ intra annum luctus non interpellauit hæredes pro alimentis, sed aliundè se aluit, non posse repetere alimenta præterita, nisi in defectum alimentorum non præteritorum æs alienum contraxisset. Quod postremum sequutus Thesaurum *dict.decis.*44. asserit etiam Antonio Faber *in suo Cod .lib.5. tit.de rei vxor.act. definitione* 6. *num.*5.

871 Contrarium tamen, & prædictæ viduæ competere ius actionis pro consequendis alimentis eo anno ab hæredibus mariti eius dotem retinentibus, tenent Baldus, & Decius *in d.l.aliment. Cod.de transf.* idem Decius *in l.si cum dotem, §.sin autem, ff.soluto matrimonio.* Corduba *d.§.si quis ex his, numer.*34. *& numer.*40. Mantica *de tacitis, & ambig.lib.*12.*titul.*31. *numer.*3. Pontanus *loco citat.* Vincentius de Franchis *dict.decis.*605.*num.*5. & plures alij à Corduba *dict.numer.*140. & Pontano *d.n.*6. relati; & etiam Surd. *tit.*6. *q.*10.*num.*1. (qui propterea in hac controuersia fuit varius) & Honoratus Leotardus *de vsuris q.*30.*numero* 19. vbi ait, idem dicere Antonium Fabrum *definition.*6. *num.*6. quem tamen non reperio id dicere, sed potius videtur asserendum esse eiusdem Thesauri sententiæ, cum dicit, alimenta à vidua intra annum luctus non petita non posse ab ea anno elapso peti nisi pro se alēda æs alienū contraxisset. Ratio huius sententiæ desumitur ex tradit.*sup.n.*759. scilicet, quod viduæ intra annum luctus nondum ei restituta dote alimenta èx legis dispositione ab hæredibus mariti debentur, non ex sola charitate, & miseratione; sed propter dotem retentam, seu propter moram retardatæ dotis; ita quod dos ipsa retenta est causa finalis, ob quam lex voluit ab hæredibus mariti præstanda esse alimenta, quæ substituuntur in locum interusurij, seu interesse *argumento d.§.ex actio, & l.cum vnus §.fin.de alim.& cib.leg.* & consequenter vidua potest illa alimenta petere iure actionis ex causa dotis non restitutæ, seu moræ retardatæ dotis, seu interesse dotis non restitutæ, seu quia bona mariti sunt obligata, & pro dote, & pro alimentis, vt latiùs *infra numer.*872. Quare hæredes mariti teneri alimenta præbere eidem viduæ intra annum luctus etiam si non sit inops, sed aliunde habeat, vnde possit sibi prouidere de alimentis, dictum est *supra d.numero* 759. & tradunt Corduba cum aliis *d.§.si quis ex his num.*121. Pontanus *vbi supra*, & Petr. Barbosa *loco d. num.759.allegato.* Item viduam, etsi pro alimentis eo anno luctus consequendis non interpellasset hæredes dotem eius retinentes, nihilominus posse alimenta sibi pro tempore præterito debita, seu illorum æstimationem repetere tanquam sibi iure actionis debitam ratione interusurij, seu interesse ob moram in restitutione dotis, tradunt iidem Baldus, Decius, Pontanus, Vincentius de Franchis *locis allegat.* Cancerius *var. tom.*1.*cap.*16.*numer.*36.*&* 37. Corduba *dict.num.*134. *& numer.*138. vbi alios allegat Surd.*d.q.*10.*num.*1. *& tit.7.qu.*15.*numer.*69. & Campegius cum aliis *de dote p.*2.*quæst.*16. Item præfata alimenta, quæ vidua, cui dos non fuit restituta, intra vnum luctus non petit;

quia de suo se alit; transmitti ad eiusdem viduæ hæredes, tradidera in terminis Gigas de pens. q. 52. num. 5. & Corduba d. §. si quis ex his. id confirmat ex dictis, scilicet, quod alimenta, quæ petuntur iure actionis, transmittuntur ad hæredes, vt notatum est supra numero 852 & est communia doctrina, cum ergo alimẽta præterita viduæ intra annum luctus non præstita ab hæredibus dotem retinentibus petantur iure actionis; vt Doctores supra allegati; Bartholus, Iason, Socin. & Purpuratus à Corduba dict. num. 140. allegati, (quos tamen Surd. d. q. 2. num. 16. fine, ait se non inuenisse id dicere) ad hæredes viduæ transmittetur ius petenti non præst. a Ex quibus colligitur intra eum annum luctua hæredes mariti non restituentes dotem teneri alere vxorem viduam, etiamsi esset diues, & aliundè posset habere alimenta, vt notatum est supra numer. 759. citato, & tradunt expresse Doctores eodem num. 759. allegati, & alij inter quos Leotardus de vsuris dict. qu. 30 num. 34. probans præterea, tum quia maritus recepta dote tenetur alere vxorem atiam diuitem leg. 7. in princ. de iure dot. l. vlt. ff. de dol. mul. except. ergo & hæredes qui dotem habent. Tum quia hoc proprium sit dotis, vt qui eam habet vxorem exhibere teneatur l. 10. §. hoc amplius, ff. famil. ercisc. enda, leg. 60. §. si inter ff. mandati, l. actione §. vlt. ff. pro socio, & Surdus de aliment. tit. 1. q. 44. num. 16. in fine, vbi ait, dotibus onus alendi viduam aonexum esse ac proinde æquissimum esse, hæredes mariti dotem habentes, illud onus mulieris sustinere. Ita Leotardus.

871 Aduertendum autem circa prædicta, cum hæredes mariti intra annum luctua non teneantur restituere dotem viduæ, licet si vellent possent, vt latè Campeg. de dote p. 2 qu. 17. post Bartholum, & Ang. in leg. diuortio, ff. solut. matrim. & tunc non tenerentur ad alimenta illi præstanda, vt cum alijs Corduba d. §. si quis ex his, num. 123. contra Capitium decis. 24. n. 6. Sed solùm alimenta illi exhibere sufficeret, si illi restituerent partem dotis, quæ eidem alendæ satis esset; & alterius partis dotis fructus pro illo anno luctus ad ipsos hæredes spectarent, nec vidua illos petere posset, vt post alios idem Corduba dict. numero 123. & post alios Campegius de dote p. 2 q. 16. contra Paulum da Castro in l. diuortio ff. solut. matrim. tenentem, si vxor vidua intra annum ab hæredibus mariti habuit alimenta, eosdem hæredes lucrari fructus dotis solum pro rata alimentorũ. Cuius contrarium, scilicet hæredes lucrari quoscuis fructus excedentes alimenta docuerunt Bartholus, Angel. & alij in d. l. diuortio, sicut lucratur maritus viuens, qoia eo anno vxor censetur in eodem matrimonio, & hoc idem sentit Honoratus Leotardus dict. q. 30. num. 33. initio, cum dicit hæredes mariti non teneri ad intervsurium dotis non restitutæ intra annum luctua, sed solùm ad præstanda alimenta vxori viduæ toto illo anno. Quod intelligitur, qoando dos consistit in rebus mobilibus, quo casu hæredes mariti intra annum luctus non coguntur illam restituere vxori viduæ d. § exactio; nam si dos consisteret in rebus immobilibus, cum tunc dos, seu res dotales immobiles debeant restitui statim post mortem mariti, iuxta d. l. vnicam, d. §. exactio, Cod de rei vxor. act. fructus omnes à die mortis mariti ex dictis rebus immobilibus dotalibus ab hæredibus mariti percepti vxori debentur, & restituendi sont, deductis sumptibus alimentorum ab eisdem hæredibus vxori post mortem mariti præstitorum; & deducta parte fructuum nouissimi anni, in quo matrimonium solutum est, qui pro rata temporis, quo illo anno vltimo durauit matrimoniũ, inter hęredes mariti defuncti, & ipsam vxorẽ viduam debent diuidi, de quibus late Mantica de tacit. & ambig. lib. 15. tit. 51. & Gratian. tom. 4. capit. 610 apud quos alia da hac ra pro nunc videantur, nam de his latius in part. vltimo.

872 Ex quibus, etsi Surdus d. q. 2. citat. num. 16. allegans Alexandrum cons. 109. vol. 5. asserit viduam etiam post annum ob dotem ab hæredibus mariti adhuc retentam, & non solutam non posse iure actionis, sed tantũ iudicis officio alimenta petere; eo quod non debeantur iure contractus, sed ex accidenti propter moram, contrarium tamen ex iure actionis posse peti dicendum est; ita absque dubio sentiunt Iurisperiti supra numer. 870. relati, cum ratio, qua mouentur ibi fortius militare videatur in vidua post annum luctus, cui omnino ab hæredibus debet restitui dos, & dum non restituitur (cum anno luctus elapso statim sint in mora) debetur ei intervsurium, seu interesse, quod verisimiliter patitur, vt latè reiecta contraria opinione communi, (quam tuetur acriter Stephanus Gratian. tom. 2 c. 234. à num. prim. ad 9. & Surd. tit. 1. de alim. quæst. 45. numer. 1. ad 7. de qua tamen infra cum de dote part. vlt.) Thesaur. decis. 43. num. 4. post Grammaticum dec. 503. num. 92. Anton. Faber allegato tit. de rei vxor. act. defin. 5. num. 7. Leotardus d. qu. 30. numer. 57. hancque ob causam viduam posse petere alimenta, etiamsi aliunde haberet, vnde se aleret, tradit Thesaur. loco citato, & decisum fuisse à Camera Imperiali testatur Mynsing. obseruation. 64. numer. 2. centur. prim. Igitur cum hæredes mariti dum retinent dotem, & sunt in mora illam restituendi, teneantur alere viduam, vt Mynsinger. loc. cit. Thesaur. d. n. 4. & decis. 44. n. 2. Corduba alios allegans d. § si quis ex his num. 566. Leotardus d. quæst. 30. num. 41. & plures alij Iurisperiti, & Theologi ab eodem Leotardo allegat, idque non ex sola charitate, & ex miseratione, sed ob dotem retentam, seu ob intervsurium dotis retentæ, in cuius locum alimenta ipsa succedunt, (vt iisdem locis Thesaurus, Corduba, & alij Doctores num. 870. citati) poterunt peti iure actionis originem trahentis ex ipsa dote tradita, ratione cuius bona mariti remanere vxori obligata, & hypothecata non solum pro ipsa dote, sed & tacite pro alimentis doti correspondentibus vti dotis accessionibus, & interesse, seu dotis fructibus tenent Barthol. in l. 1. ff. de alim. & cib. leg. & in tract. de alimentis, Imola in leg. si cum dotem §. item pater, ff. soluto matrim. ibidem, §. sin autem l. in sanctissimo, Iacobus de Aret. Afflictus decis. 10. Mynsingerius cit. obseruatio 64. numero 5. & 2. Corduba a Lara dict. § si quis ex his numer. 40. Cancerius var. resolut. tom. 1. cap. 16. numer. 5. Negusantius de pignoribus in 4 mem. 2. part. princ. numer. 55. Stephan. Gratianus discept. for. tom. 4. cap. 634. per totum, & c. 850. numer. 9. Franciscus Salgado in Labyrintho credit. concur. p. 1. cap. 24. numer. 93. plures alij à Mynsingero, Gratiano, Cordoba, & Salgado relati; & esse cõmunem testantur Negusantius, Mynsinger locis citatis, & Surdus dict. tit. 3. citata q. 2. numer. 4. & titul. 8. priuil. 49. num. 1. vbi numer. 2. refert alios contrarium tenentes, quorum sententiam numero 8. fine, rationibus inspectis veriorem putat, addens tamen, quod in iudicio non prodesset, cum altera opinio sit communis, & priuilegio 50. cum Negusantio loco citato numero 54. ex eadem ratione tenet bona vxoris, vel alterius, qui dotem promisit, esse obligata viro pro alimentis sibi debitis, tanquam intervsuriis, & fructibus dotis retardatæ, & non solutæ, pro quibus sibi non cõpetit hypotheca, sicuti pro dote, & sorte principali tanquam accessoriis ipsi doti ex l. vnica § sed & plenius, Cod. de rei vxoria act. & idem asserit Salgado dict. capit. 24. numer. 95. Afflictus d. decis. 10. ac Mynsingerus ex sententia Cameræ Imper addunt ita esse verum, vt bona mariti ob dotem receptam ita maneant vxori obligata tacitè pro alimentis; quod etiamsi vxor constante matrimonio aliunde possit viuere, possit tamen à marito alimenta petere, allegantes etiam Baldum in d. l. de aliment. Cod. de transact. quod tenet etiam Leotardus d. q. 30. allegato num. 34. quamuis contrarium vxorique ex causa dotis soluto matrimonio non debere præstari alimenta, si aliundè possit sustentari, licet hæres

res moram fecerit; senserit Rota Romana *apud Manticam decis.* 53. *num.* 1. plures alios allegans præsertim Conarruu. *var. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 3. Versic. *sexto*; & dicens ita communiter tradere Doctores *in c. salubriter de vsuris, & in l. diuort. ff. solut. matr.* cuius tamen sententiam ob tradita *suprà*, & alia à Thesauro *loco citato* adducta non approbo nec obstant Doctores *supra capite* 11. *num.* 759. relati asserentes viduæ intra annum luctus ab hæredibus viri retinentibus dotem deberi alimenta, etiamsi aliunde habeat, vnde possit viuere, etsi ex Theologis eam approbet Fragosus *de Republica Christiana p.* 1. *lib.* 2. *disp.* 5. *num.* 91. & Molina *de iustitia tom.* 2. *disp.* 322.4. vbi tenet etiam intra annum luctus ab hæredibus viri retinentibus dotem non deberi vxori viduæ alimenta, nisi ipsa illa petat, neque aliunde habeat, vnde sustentetur; & ex Iurisperitis post Innocentium, & Ioannem And. *in dict. cap. salubriter*, Cāpeg. *de dote p.* 2. *q.* 18. vbi latè de hac quæstione, vtrum hæredes mariti si sint in mora restituendi vxori dotem consistentem in pecunia, teneantur illi soluere interusurium, seu soluere alimenta, etsi aliunde post annum luctus sustentari possit, & dicit præstanda esse illi alimenta, si aliunde non potest habere; secus quando aliundè habet, in hocque casu intelligendos Innocentium, & Ioan. Andream; addit Campeg. quod si mulier vidua esset consueta date pecunias mercatoribus ad honestum lucrum ratione moræ hæredum in restituenda illi dote petita, possit petere interusurium lucri cessantis, quod verisimiliter fecisset.

Hinc quamuis vxori constante matrimonio pro alimentis à marito, qui dotem recepit, consequendis, solum officium iudicis nobile, seu mercenarium competere, voluerint Bartholus *in leg. si marito, § fin. ff. soluto matrimonio*, & alij à Surdo *d. tit.* 3. *q.* 2. *num.* 7. & 9. relati, quorum sententiam sequitur tum *ibi*, tum *d. titulo* 8. *priuileg.* 49. *num.* 2. *per totum*, sed præsertim *vers. Castrensis tamen*, quia constante matrimonio (inquit Surdus *dict. q.* 2. *num.* 10.) actio de dote non est nata; & sic licet alimenta dicantur accessiones dotis, non tamen peti possunt, vt accessiones, nisi quando dos ipsa petitur si agendum sit actione de dote: cum ergo actio de dote non detur constante matrimonio, vxor non potest durante matrimonio petere alimenta iure actionis dotalis.

873 Nihilominus Negusantius *loco supra allegato num.* 49. & 52. Corduba *dict. num.* 40. Mynsingerus *de obseruat.* 64. *numer.* 1. & alij, quos refert, & sequitur Stephanus Gratianus *dict. cap.* 634. *numer.* 7. tanquam verius censent, vxorem etiam constante matrimonio posse petere alimenta iure actionis, cum iudicium de dote sit ex parte vxoris vniuersale, in quo iudicio vniuersali veniunt, seu includuntur accessiones tanquam pars rei iure actionis per iura à Surdo *d. q.* 2. *numer.* 2. & 3. allegata, & tradit Mantica *de tacit. & ambiguis lib.* 12. *tit.* 31. & per consequens etiam datur tacita hypotheca pro eisdem alimentis, sicut pro dote.

E contra vero marito, cui dos promissa ab eo, qui iure sanguinis non tenebatur alere vxorem pro consequendis alimentis, seu interusuriis ob morosè retardatam dotis solutionem, Negusantius *vbi supra n.* 54. Cynus, Baldus, & alij, quos refert, & sequitur Surdus *d. tit.* 3. *q.* 5. *num.* 4. & 6. tenent competere solùm officium iudicis mercenarium, quod deseruit actioni, non autem actionem, eo quod iudicium dotis licet ex parte vxoris sit vniuersale, & includat accessiones, & cōsequenter interusuria, & alimenta, quæ in locum interusuriorum substituuntur, ea parte tamen mariti est particulare, non includens accessoria. Et si Baldus Nouellus *in l.* 1. *num.* 17. *ff soluto matrimonio*, à Surdo *d.* 5. *num.* 6. *fin.* relatus sustinuerit contrarium, quod meritò detur actio de dote, vel ex stipulatu pro iisdē interusuriis, vel alimentis debitis ob moram commissam, quem tamen reprobat idem Surdus, ea eo quod se fundet in eo, quod etiam ex parte mariti iudicium de dote sit vniuersale. Dixi *ab eo, qui iure sanguinis non tenebatur alere vxorem.* Nam vbi dos fuit promissa ab eo, qui vxorem alere tenebatur, tum ob moram in solutione dotis marito contra socerum, vel alium dari actionem negotiorum gestorum pro alimentis consequendis, tradunt Imola *in l. insulam, §. vsuras ff. soluto matrimonio* Roland. *cons.* 65. *numer.* 9. & alios allegans Surd. *d. q.* 5. *numer.* 1. 3. & 6. sed de prædictis fortè latius *in sequenti, vel vltima parte huius tractatus de effectibus contractus matrimonij* nunc sufficiat retulisse Doctorum sententias leuiter tactis eorum fundamentis.

In quibus nam etiam aliis casibus alimenta ab eo, 874
cui debentur, petenda sint officio iudicis implorato, vel iure actionis, videatur apud Surdum, qui latissimè de hac materia per totum illum titulum 3. nouem quæstionibus comprehensum, vbi *quæstione* 8. agit quibusnam aliis ab alimentario detur alimentorum petitio, & *quæstion.* 9. de libelli forma, quando alimenta petuntur.

Solum noto alimēta post mortē mariti debita vxo- 875
ri prægnanti ex bonis eiusdem mariti iuxta *l.* 1. *§. sed etsi incertum sit, & § melior. & l. curator, ff. de ventre in possess. mittendo* peti posse iure actionis ea lege, cum in præfatis iuribus specialiter decernantur prægnanti vxori intuitu prolis in ventre existentis, vnde prægnāti debentur, etiamsi habeat aliundè, vnde se alere possit, vt notatum est *supra numero* 140. & tradunt Mantica *de tacitis, & ambig. lib.* 12. *dict. tit.* 31. *num.* 11. & Stephanus Gratianus *d. cap.* 610. *num.* 21. & *tom.* 2. *capit* 234. *num.* 32. Quare fructus bonorum dotalium ipsius vxoris viduæ prægnantis debent illi restitui non deductis sumptibus alimentorum eidē prægnanti, præstitorum, cum iuxta dicta iura ex bonis mariti debeāt præstari, etiam si dote careat, id quod etiam in terminis Mantica, & Gratianus *locis citatis* notarunt; & hāc limitationem addunt doctrinæ *supra numer.* 871 *post medium* traditæ, quod fructus dotis ab hæredibus mariti soluto matrimonio percepti vxori viduæ sunt restituendi, deductis tamen sumptibus alimentorum ab iisdem hæredibus perceptorum. Quam etiam Doctrinam iidem Mantica *d. tit.* 31. *num.* 10. *fine.* & Gratianus *dict. capit.* 534. *numero* 32. & *dict. capite* 610. *numero* 20. dicunt (quę est alia limitatio) intelligendam, nisi alimenta essent à marito eidem vxori viduæ legata.

SVMMARIVM Capitis XV.

Alimenta præteriti temporis, quando solo iudicis officio debentur, peti non possunt, vbi alimentarius pro se alendo non contraxit æs alienum, sed vixit aliūde ex suis industriis, vel alimenta ab aliis ex pietate, vel liberali erogatione fuerunt subministrata. num. 878.

Pater qui ob inopiam non tribuit pro aliquo tempore alimenta filio, si postea deueniat ad pinguiorem fortunam, non tenetur, nec cogi potest alimenta præteriti temporis soluere filio. n. 879.

Monachus non potest agere aduersus Abbatem pro præteritis alimentis sibi non præstitis, si vixit non contracto ære alieno. n. 880.

Dolo facit, qui petit quod restituturus est. ibid.

Ordinatus sine titulo alimenta præteriti temporis non potest petere ab Episcopo ordinatore. n. 881.

Alimenta officio iudicis tantum debita præterita petuntur, & præstanda sunt alimentario, si is vt se aleret coactus fuerit accipere mutuam pecuniam. num. 882.

In hoc casu pro alimentorum præteritorum æstimatione

sin

seu pecunia mutuo accepta restitutione actio aduersus debitorem alimentorum competit mutuanti, & alimentario. ibid.

Monachus, qui mutuam accepit pecuniam, vt se aleret petit ab Abbate alimenta temporis præteriti. numero 883.

Si pro aliquo tempore pater egenus ob inopiam non potuit alimenta præstare filio, item egeno, qui vt se aleret, contraxit æs alienum, deueniente postea patre ad pinguiorem fortunam, contra eum non potest filius agere pro præteriti temporis alimentis. numero 884.

Ius superueniens lite pendente non potest actori. ibidem.

Tempus non est modus inducendæ, vel tollendæ obligationis. ibidem.

Obligatio semel extincta non reuiuiscit. ibid.

Alimenta præteriti temporis solo officio iudicis debita contemplatione alicuius seruitij, an peti possint. numero 885.

Alimenta in hac specie alimentorum ex solo officio iudicis debitorum secundum vnam sententiam præterita dicuntur; etiam ea, quæ à die motæ litis decurrūt vsque diem sententiæ latæ super alimentis; futura à die sententiæ decurrenda, & sic decursa à die motæ litis vsque ad sententiam non debens præstari, si alimentarius vixit interim non contracto ære alieno. n. 887.

Contraria sententia, & communis tenet contrarium, & iudicari futura etiam ea alimenta, quæ decurrunt à die petitionis, seu motæ litis vsque ad ipsam sententiam, & ad ea in sententia debere condemnari debitorem alimentorum, & etiam in foro conscientiæ debitor illa soluere, etiamsi alimentarius interim vixerit non contracto ære alieno. n. 888.

Ab alimentis à die motæ litis decursis non datur in hac specie appellatio ad effectum suspendendi declarationem, & illius executionem. n. 889.

Alimenta præterita peti possunt, quando debentur alimentario iure actionis v.g. ex contractu, vel testamento. n. 890.

Idque etiamsi nulla interuenerit interpellatio; & licet legatarius ignorasset legatum. n. 891.

Eadem alimenta præterita iure actionis debita transmittuntur ad heredes. n. 892.

Petens alimenta præterita debet probare sibi legata fuisse, vel alia ratione deberi. n. 893.

Fundamentum suæ actionis, & intentionis probare quilibet tenetur. ibid.

Vbi constiterit alimenta fuisse legata, vel alia ratione debita, debitor si dixerit se præstitisse, probare debet. ibid. fine.

Alimenta se pro tempore præterito præstitisse difficile probatur. n. 894.

Ad probandum quod alicui alimenta quis præstiterit, sufficiunt coniectura. ibid.

Legatarius præsumitur recepisse alimenta ab hærede, si cum eo morabatur in eadem domo, & ad eandem mensam comedebant, nisi probet contrarium. numero 895.

Item pupillus, qui cum tutore habitauit præsumitur alimentarius ab eodem tutore. ibid.

Nemo præsumitur vixisse de vento. ibid.

Factum requirens expensas, quod reperitur factum præsumitur factum ab eo, qui facere tenebatur, nec requiritur alia probatio. n. 896.

Factum semper quid præsumitur ab eo, qui facere tenebatur. ibid.

Vbi quis stetit in domo alterius, præsumitur ab eo habuisse alimenta, & alia necessaria. ibid.

In alimentis paruis, & modici momenti probandis sufficiunt leues coniecturæ, & quæ dicantur parua, vel magna alimenta. n. 897.

Ad probandum continuam alimentorum præstationem factam in domo alicuius, sufficiunt testes domestici. num. 898.

Facta in Collegio, vel capitulo probantur per testes de Collegio, vel capitulo. ibid.

Continuatio alimentorum plene probatur, probatis extremis, scilicet initio, & fine. n. 899.

Possessio continuata probatur probatis extremis. ibidem.

Probatis extremis censentur posita, & probata media. ibidem.

Verbum pluries *verificatur de duobus, & aduerbium* quoties, *nihil certi ponit, vt sic illis non probetur continuatio alimentorum. ibid.*

Libro tutoris, in quo continentur expensa pro alimentis, & aliis minori necessariis; & cuilibet libro rationum, si omnia sint ritè descripta, adiecta causa expensarum cum quibus, quo die, quo mense, quo anno facta, & omnia sint verisimilia: an adhibenda sit plena fides tam in magnis, quam in paruis summis, maximè accedente iuramento, vel morte tutoris lutè. n. 900.

Vbi qui Doctores de fide libris rationum adhibenda agant.

Pupillus, qui habitauit seorsum à tutore, adhuc præsumitur alitus à tutore. n. 901.

Item legatarius, qui extra domum hæredis moratus est, si erat incapax ad se alendum, præsumitur ab herede accepisse alimenta, nisi sit præsumptio, quod ab alio, in cuius domo fit moratus, acceperit. ibidem.

Vbi qui est habilis ad quærendum sibi victum, non præsumitur alitus ab alio, qui tenebatur, nisi constet cum illo in eadem domo habitasse. ibid.

Militibus non præsumuntur præstita impensa alimentorum ab officialibus, nisi id probetur. ibidem.

CAPVT XV.

Alimenta præterita, seu quæ pro præterito tempore alimentario non fuerunt exhibita, an, & quando peti possint.

EX traditis resoluendum est, an, & quando alimenta præterita, seu quæ alimentario pro tempore præterito non fuerunt præstita ab eo, qui aliàs soluere tenetur, possit alimentarius repetere v.g. filius pro aliquo tempore puta septennio non recepit illa alimenta à patre diuite, qui poterat illa præstare, sed aliunde, vel ex propriis bonis, vel à fratribus, aut amico titulo pietatis, vel amicitiæ, aut liberalitatis alimenta habuit, & similiter legatario alimentorum pro aliquibus annis ab hærede testatoris non fuerunt soluta alimenta legata, sed legatarius de suo se aluit, an in vtroque casu alimenta præterita, seu pro præterito tempore non præstita repeti possint in vtroque foro.

§. Primus:

Alimenta præterita solo officio Iudicis debita an debeantur alimentario, qui aliundè ex pietate, vel liberalitate, & erogatione aliorum vixit, & quando peti possint.

IGitur primo communis Doctorum conclusio est, 878
quod alimenta, quæ solùm officio Iudicis debentur, & præstanda sunt, pro tempore præterito non præstita, non possunt peti ab alimentario, seu ab eo, qui aliundè

de habuit alimenta, siue ex propriis bonis, siue ex sui industria, siue ex liberali erogatione aliorum se aluerit, siue is sit filius, aut nepos, siue pater, aut auus, siue frater, aut quæcumque alia persona, cui pro alimentis sibi debitis ab alio ius actionis non competit, sed solum iudicis officium. Ita Barthol. *in l. libertis, quos §. manumissis, n. 3. ff. de alim. & cib. leg.* Alexand. *in l. de alim in princ. Cod. de transf. ibid.* Decius *numer.* 5. idem Alex. *cons.* 71. *n.* 9. *lib.* 5. Anton. Gomez *ad l.* 80. *Tauri n.* 13. *fin.* Pontanus *de alim. cap.* 12. *initio.* Thesaur. *decis.* 44. *num.* 1. & *decis.* 211. *n.* 19. Corduba à Lara *in leg. si quis à liber. in princ. n.* 71. *ff. de lib. agnosc.* P. Barbos. *ad l.* 2. *p.* 1. *in princ. n.* 32. *&* 13. *ff. sol. matr.* Surd. *de alim. titul.* 1. *q.* 32. *n.* 40. *tit.* 7. *q.* 15. *num.* 77. & latiùs *tit.* 5. *quæstio.* 1. *num.* 43. *& seq.* Molfes. *ad consuet. Neap. tom.* 1. *p.* 5. *q.* 4. *n.* 14. Marescot. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 83. *n.* 2. Iacobus Cancerius *var. resol. tom.* 1. *c.* 16 *n.* 2. Stephanus Gratian. *discept. for. tom.* 1. *cap.* 60. *num.* 19. *&* 20. Fontanella *de pact. nupt. clausul.* 5. *p.* 2. *num.* 100. *& clausula* 6. *Gloss.* 2. *p.* 3. *num.* 35. Merenda *contron. iuris tom.* 4. *p. lib.* 22. *cap.* 29. *num.* 3. *& seq.* Additionator ad Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 6. & alij Iurisperiti communiter relati à Pontano, Corduba, de Franchis, Gratiano, Fontanello, Thesauro, Additionatore ad Molin. *locis cit.* & à Surdo *d. q.* 1. *n. cit. n.* 41. ex Theologis etiam loquentibus in patre, quod non teneatur alimenta præterita præstare filio, qui pro aliquo tempore non ex bonis paternis, sed aliundè, ex propria industria, vel ab alio non contemplatione patris, sed ea pietate, vel liberalitate præstante alimenta habuerit: tradunt Azorius *p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. 16. Vasq. *opusc. testam. cap* 5. §. 7. *dub* 9. *num.* 136. Megala *p.* 2. *lib.* 2 *cap* 23. *q.* 1. *num.* 26. & Bonacina *de precept. Decal. disp.* 6 *q. vnica p.* 6. *numero* 12. *& de contract. disp.* 3. *quæst. vltima p.* 3. *numero* 5. Ratio est, quia vbi alimenta solum iudicis officio peti possunt ab alimentario, ea eo quod non debentur ex contractu, vel testamento, aut dispositione statuti, sed solùm ex iure, & coniunctione sanguinis, & æquitate naturali, atque ex dispositione iuris communis, solum debentur in subsidium, & ob necessitatem vrgentem, scilicet quando alimentarius non habet aliunde, vnde se possit alere; vt dictum est in præcedentibus & latè ostensum est *supra cap.* 1. *numero* 17. *cum pluribus sequentibus, & cap.* 7. *num.* 179. *& numer.* 489 *cum pluribus sequent* & constant *ex d. l. si quis à liberis, §. sed si filius, ff. de liberis agnosc.* & præter præallegatos Doctores tradunt alij *supra dict. num.* 27. allegati: necessitas vero illa cessat, & non consideratur nisi pro præsenti, & futuro, non pro præterito tempore; cum igitur respectu temporis præteriti, elapsa sit necessitas, & indigentia alimentorum, ex qua sola oritur obligatio illa præstandi, iam non viget illa obligatio, & sic alimenta illa pro præterito tempore non præstita, non sunt postea restituenda, vbi propter illa non sit contractum æs alienum. Confirmatur hæc communis conclusio, seu doctrina; quia licet alimentorum causa sit fauorabilis, tamen omnis fauor cessat quoad alimenta præterita. Barthol. Decius, Padilla *in d. l. alimen. Cod. de transf.* Vinc. de Franch. *decis.* 2. 3. *n.* 1. Thesaur *d. dec.* 44. *n.* 1. Surd. *tit.* 8. *priuil.* 60. *n.* 15. Scaccia *de appellatione, q.* 17. *limit.* 7. *num.* 14. Giurba *dec.* 4. *n.* 46. Cancerius *d. c.* 16. *num.* 2. Aug. Barbosa *ad lib.* 1. *Cod. Collect. ad d. l. de alim. n.* 4. & alij communiter, & sic iuxta eosdē Doctores, & alius communiter præteritorum alimentorū causa non est summaria, & à sententia super iisdem alimentis præteritis lata in fauorem alimentarij datur appellatio etiam quod suspensionem: & licet Azorius, & Bonacina *locis citat.* dicant solum in foro interiori non teneri patrem alimenta præterita, seu illorum æstimationem reddere filio; in foro vero exteriori authoritate, & officio Iudicis liberum esse filio præfatorum alimentorum præteritorum æstimationem à patre repetere; nihilominus certum est, neque etiam in foro exteriori posse repetere, nisi in casibus sequi; & ita sentiunt omnes præallegati Iurisperiti, qui loquuntur de petitione alimentorum præteritorum in foro exteriori, & constat ea textu *in d. §. sed & si filius.* iuxta quam pater non obligatur alere filium, nisi tunc solum, quando vnde se alat, non habet, quæ necessitas cessat respectu temporis præteriti.

Hinc etiam pater, qui pro aliquo tempore non aluit 879
filium, quia erat inops, & nō habebat pro se deueniens ad pinguiorem fortunam, non cogitur eidem filio præteriti temporis alimenta, seu eorum æstimationem soluere, quia à principio pater paupertate excusabatur, & postea non obligatur, cum respectu temporis præsentis cesset necessitas; ita in terminis Ascanius *de patr. potest affectu* 17. *num.* 24. & Surdus *d. qu.* 1. *num.* 43. *fine.*

Similiter Monachus agere non potest aduersus 880
Abbatem pro præteritis alimentis sibi non præstitis, si non contracto ære alieno ex erogatione liberali aliorū habuit alimenta, vt tradidere Alexand. *in d. l. de alim. in fine, Cod. de transf.* & Rota Romana *dec.* 10. *de iudiciis d'tas* 305. *in nouis.* Qui tamen non nituntur præallegata ratione, quod dicta alimenta debeantur officio iudicis, & sic in subsidium, & ob necessitatem præsentem tantum, sed mouentur illa regula, *dolo facit, qui petit, quod restituturus est, l. dolo, ff. de exceptio. doli;* & si pro alimentis futuris potest agere *cap. ex parte de accusat.*

Item ordinatus sine titulo ab Episcopo (quē alioqui 881
Episcopus tenetur alere, si aliunde non habeat) si ex arte, vel operis, vel aliter se aluit, non potest petere ab Episcopo ordinatore alimenta præteriti temporis. Ita Decius *in cap. Episcopus de prabendis,* & Surd. *d. q.* 1. *n.* 43. *circa medium.*

§. II.

Alimenta officio solo iudicis debita petuntur & præstanda sunt alimentario, si is vt se aleret, fecit se debitorem, scilicet mutuam pecuniam accepit; & an tam mutuanti, quam alimentario competat actio contra debitorem alimentorum pro restitutione pecuniæ mutuo acceptæ.

DIxi autem in propositione præfatæ communis 882
conclusionis, *siue ex propriis bonis, siue ex sui industria, vel liberali erogatione aliorum.* Nam si filius, & quiuis alius, cui ab alio debentur alimenta ex solo iudicis officio, ex defectu alimentorum sibi à debitore non præstitorum coactus fuit æs alienum contrahere, mutuovè pecuniam accipere ad alimenta; tunc contra debitorem potest pro alimentis temporis præteriti vsque ad æstimationem æqualem æri alieno contracto, seu sufficientem ad soluendum æs alienum contractum agere. Nam hoc damnum accidit culpa debitoris morosi, ob quam moram debet præseruari indemnis à debito eius occasione facto. & sic est danda actio pro eo, quod interest: ita præter Theologos *supr. num.* 88. allegatos casserentes etiam in foro conscientiæ patrem teneri soluere tale debitum à filio contractum pro alimentis, quia ipse pater tenebatur administrare) Bartholus, Alexander, Pontanus, P. Barbosa, Corduba, Vincentius de Franchis, Molfes. Merenda *loc. supra num.* 878. *citat.* Thesaur. *d. dec.* 211. *n.* 16. Surd. *d. tit.* 5. *cit. q.* 1. *numer.* 46. *&* 51. Fontanella *d. clausula* 6. *Gloss.* 2 *p.* 3. *numer.* 37. *cum plurib. seq.* Afflict. *dec.* 10. *num.* 4 Molfes. *in consuet. Neap. to.* 1. *p.* 5. *q.* 4. *n.* 14. *& part* 6. *q.* 10. *r.* 7. *& consil.* 9. *num.* 35. Additionator ad Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 6. versic. *& quod dictum,* Stephan. Gratian. *d. cap.* 60. *num.* 21. & alij plures Iurisperiti, quos Surd.

Addi

Additionator ad Molinam, & Gratianus referunt, licet inter eos sic distincto, an in hoc casu pro alimentis prædictis, seu eorum æstimatione, aut pecuniæ mutuo acceptæ restitutione, detur actio ipsi alimentario, an verò illi, qui pecuniam dedit, Barthol. enim, & Corduba, *locis sup. n. 878. cit.* & alij à Surd. *d. q. 1. n. 52.* & Gratianus *d. cap. 60. n. 22. & trib. seq.* voluerunt huiusmodi actionem dari ei, qui mutuo dedit pecuniam, ita vt is solus possit agere ad pecuniæ restitutionem, idque *per text. in l. fin. ff. de in rem verso.* At Surd. *d. q. 1. num. 53. ad 59* & Gratian. *d. cap. 60. num. 26. ad 29.* & Fontanella *d. p. 3. n. 40.* asserunt vtrique hoc ius, seu huiusmodi actionem pro alimentis præteritis aduersus debitorem competere; & mutuanti quidem, quia in eiusdem debitoris vtilitatem mutuum fuit versum *d. l. fin. ff. de in rem verso.* Sicut cuilibet negotiorum gestori datur actio contra eum, in cuius commodum negotium cessit, iuxta illam regulam, quod ex quo res mea tibi proficit, possum à te condicere, quamuis nullus contractus inter me, & te interuenerit *l. si me, & Titium, ff. si certum petatur,* Glossa *in l. his solis, ff. de condit. indebit.* & Cæuallos late *q. 727. num. 43.* alimentario verò hæc actio pro præteritis alimentis competit; quia debitor fuit in mora stante interpellatione, vnde æquum est, vt implorato iudicis officio (quod datur quandocumque suggerit æquitas, vt late Surd. *numer. 53. & 54.*) præseruetur indemnis, & releuetur pro eo debito, quod ob culpam debitoris contraxit, & sic sibi soluatur, quod alteri promisit, & releuetur ab ea obligatione, quam contraxit ob illam moram, ob quam etiam datur regulariter actio pro suo interesse *l. vnica, Cod. de sent. quæ pro eo quod interest. l. quod te, ff. si certum pet.* & post alios Surdus, & Gratian. *loc. cit.* Bartho. ergo, & alij possunt recte intelligi de actione danda mutuanti, non tamen priuatiuè ad eum, qui mutuam pecuniam accepit, cum vtrique diuersis respectibus hoc sit concedendum, ex quo enim mutuans sequutus est mutuatarij fidem; si noluerit agere contra eum, in cuius vtilitatem mutuum versum est, sed contra illum, cui mutuauit, poterit hoc facere, vt Surdus, & Gratianus post Glossam *in l. sed Iulianus. §. per inde v. solebat fin. ad Macedonian.* & etiam is, cui mutuum factum est, debet posse agere contra debitorem alimentorum, quia sua interest, habere pretium, quod possit adueniente die soluere, *arg. l. si debitor in fin. ff. de furt.* & latè Surdus. Dixi *vsque ad æstimationem sufficientem ad soluendum æs alienum pro alimentis contractum;* quia in hac specie alimentarius non potest petere æstimationem omnium alimentorum, quæ illi fuissent præstanda secundum dignitatem, sed solum æstimationem alimentorum, quibus pro eo tēpore præterito vixit; scilicet solum petere potest, sibi solui æs alienum pro illis alimētis habendis contractum, vt in specie Fontanella *d. numer. 37.* vbi testatur ita sententiasse suum Senatum. Ita etiam Thesaurus *dict. decision. 211. citata numero 56.*

883 Ex quibus dicendum est, & quod si Monachus denegatis sibi ab Abbate alimentis, acceperit mutuo pecuniam, vt se aleret, vel Monachum, vel illum, qui mutuam pecuniam dedit, posse aduersus Abbatem agere pro solutione pecuniæ mutuo acceptæ, vt Cordub. *loc. supra allegat.* & similiter Clericum ab Episcopo scienter sine titulo ordinatum posse consequi alimenta præteriti temporis, si idem Episcopus fuit in mora soluendi, & idem Clericus, vt se aleret, alij se obligauit; vt Decius *loco supra num. 881 citat.* & Surdus *dict. qu. 1. num. 49.*

884 Etsi autem prædictam doctrinam quoad alimenta præteriti temporis ab alimentario, qui æs alienum contraxit, vt se aleret, Ascanius Clemens *in tract. de patria pote. t. eff. 17. c. t. n. 24* velit habere locum etiam, quando pater egenus erat, & filius pariter tunc indigens pro se alendo mutuam pecuniam accepit: si pater deuenerit ad pinguiorem fortunam, effectusque sit diues, vt tunc filius possit aduersus patrem diuitem agere pro præteriti temporis alimentis, vt creditori soluat pecuniam mutuo acceptam. Nihilominus asserendum est patrem, qui tempore mutui accepti non tenebatur filium licet inopem alere, quia ipse pater etiam erat inops, & non habebat, vnde se aleret non teneri ad restitutionē alimentorum præteritorum, seu pecuniæ à filio mutuo acceptæ: nam in patre ob inopiam inhabili ad soluenda alimenta filio cessat obligatio præstandi alimenta (vt superius probatum est) quæ non potest oriri, postquam factus est diues, nam quando est diues, iam filius habuerat alimenta aliunde, & quod initio non valet, tractu temporis non conualescit *l. quod initio, ff. de reg. iuris,* & considerandum est tempus, in quo filius indiguit alimentis, vt cognoscatur, si pater tenetur, quando autem filius indigebat, pater egenus non tenebatur alere, & consequenter superuenientes diuitiæ non inducunt obligationem respectu illius præteriti temporis, tum ex eo, quod ius superueniens lite pendente non prodest Actori *l. non potest videri,* vbi Scribentes *ff. de iudiciis,* nec tempus est modus inducendæ obligationis *l. 2. §. ex his, ff. de verborum obligat.* tum quia filius non potest dicere, quod accipiendo mutuum gesserit vtile negotium pro patre, qui ob inopiam non tenebatur alere: tum etiam, quia sicut obligatio semel extincta non resurgit, nec reuiuiscit *l. eius, qui §. fin. ff. de iure fisci;* ita ea, quæ non est nata non debet exsurgere ex postfacto re non integra. Quare tunc solum superuenientibus diuitiis resurgit debitoris obligatio, quando debitum erat iam formatum in persona debitoris, sed suspensa exactio ob paupertatem, vt in his, qui tenentur solum in quantum facere possunt, & in debitore, qui cessit bonis; at in præsenti casu debitum numquam fuit formatum, nec formatur de nouo ex eo, quod pater factus fuerit diues, quia quando superuenere diuitiæ, iam non extabat in filio indigentia, sed cessauerat, & ita Surdus *tit. 5. citata qu. 5. n. 60. ad 66.* latius idem probās. Vtrum verò si pater inops pro alēdo filio contraxerit æs alienum, quod non est soluendo, neque in vita, neque post mortem, filius teneatur ex propriis bonis illud æs alienum soluere, seu satisfacere creditoribus patris: De hac difficultate agitur *capit. 24 & vltimo huius partis.*

§. III.

Alimenta præteriti temporis solo officio Iudicis debita contemplatione alicuius seruitij, an ab Alimentario peti possint.

PRæterea doctrinam communem, quod alimenta ex solo iudicis officio debita, si pro aliquo tempore alimentario non fuerint præstita, alimētarius postea non possit illa petere; limitatur quando alimenta debentur non solùm iure sanguinis, sed ratione operarum seruitij vel contēplatione alterius rei, v.g. dotis, vel aliter; tunc alimēta pro tēpore præterito non præstita peti posse, tradunt Barthol. *in d. l. libertis, §. manumissi 1, n. 3. ff. de alim. & cib. leg.* ad id allegans Dyni. *in l. si cum dotem, § sin autem in seruitio, ff. solut. matrim.* & Cynum *l. quod in vxorem ff. de negot. gest.* & Berous *cons. 32. n. 18. vol. 2.* Gama *dec. 62. n. 4.* loquitur autem Barthols, & cum eo Gama in vxore, cui vir alimenta præstare tenetur propter seruitia, & dicit quod si stetit in seruitium viri, consequitur præteriti temporis alimenta, & idem ait esse, quando culpa viri non fuit in seruitiis, quia per eam non stetit, & Bartholum sequitur Gama *d. n. num. 4.* in quo tamen Barthol contradicit Surd. *d. q. 1. n. 69.* versic. *circa tamen;* dicens ea vxoris seruitia non esse tantæ virtutis, & efficaciæ, vt

inducant 885

inducant ius præterita alimenta petendi. Additque Cynum, & alios *in d.l. quod in uxorem* non dicere, quod vxor possit alimenta petere pro tempore præterito. (Neque etiam id dici *in d.§.fin autem in familijs*) sed Doctores præfatos voluisse, quod vxor sie alenda à viro, cui fuit in obsequiis, de præterito verò non loqui. Verum quidquid sit de hoc; propter dotem traditam marito, vxorem iure actionis, & non solum Iudicis officio pro alimentis posse à marito petere alimenta, notatum est *supra numero* 874.

§. IV.

Quænam alimenta in hac specie dicantur præterita, & quæ futura; vbi an præterita indicentur solum vsque ad diem motæ litis, futura à die mota litis

886 Diximus in præcedentibus iuxta Doctores omnes, quando alimenta debentur, & peti possunt solum Iudicis officio implorato, alimenta præterita, seu præteriti temporis, in quo alimentarius aliundè se aluit, non contracto ære alieno, vt se pro eo tempore aleret, amplius tam in foro conscientiæ, quam in foro exteriori non posse peti; nec debere eorum æstimationem alimentario restitui; & consequenter alimentarium egentem, & aliundè non habentem posse alimenta futura tantum petere. Restat modo videre, in hac specie quæ dicantur, & sint alimenta præterita, quæ futura, vt hæc tantum ab alimentario indigente peti possint, non illa, cum sint solo officio Iudicis debita; de quare latissimè Fontanella *d. clausula 6. glossa 2. part. 3., à num. 41. ad 55.* & difficultas est, an præterita alimenta dicantur decursa vsque ad diem motæ litis, seu petitionis; futura verò, quæ decurrunt à die motæ litis, seu petitionis factæ, ita quod futura alimenta dicantur etiam, quæ sunt decursa ante sententiam, seu prouisionem, ac taxationem, post tamen litem motam, seu petitionem eorum, ac proindè alimentario petenti debeantur, & sint decernenda, licet intra illud tempus à die motæ litis vsque ad sententiam aliundè vixerit non contracto ære alieno, quia v. g. alimenta ei ex pietate, & ex liberalitate ab alio, quàm à debitore fuerint erogata; an verò futura dicantur solum à die sententiæ, seu prouisionis, & taxationis, & præterita sint, & dicantur decursa vsque ad diem sententiæ, etiam post litem motam, & sic non deberi alimenta, quæ à die motæ litis, vsque ad sententiam decurrunt, nisi alimentarius interim pro alimentis sibi necessariis contraxerit æs alienum, alteriue se obligauerit, idque probet.

887 Et prima sententia est dici, & esse futura solum, quæ decurrunt à die sententiæ, & prouisionis, non verò etiam quæ decurrunt à die petitionis & interpellationis; hæcque non deberi, neque ad ea alimentario soluenda deberi, seu posse condemnari eum, qui ex solo Iudicis officio præstare tenetur alimenta, nisi alimentarius interim vixerit ex ære alieno contracto, idque docuerit. Ita Paulus de Castro *in l. diuortio, num. 6. ff. soluto matrimonio* à P. Barbosa *loco infrà citato* relatus, Fabius de Anna *cons. 71. nu. 1.* (vbi testatur Senatum Neapolitanum idem censuisse) Padilla *in l. de alim. Cod. de transact.* Fetter. *cap. 15. in 3. p. suarum obseruationum*, vbi testatur in facti contingentia ita iudicasse Senatum Cathaloniæ; & sæpiùs iuxta hanc sententiam iudicasse eundem Senatum, testatur Fontanella *d. clausula 6 glossa 2 p. 3. num. 42. & n. 53.* Hanc eandem sententiam tenuisse alios scribit P. Barbosa *ad l. 2. p. 1. in principio, n. 33. ff. solut. matr.* & eam amplexus est Merenda *controuersiarum tom. 4. lib. 12. d. cap. 29. n. 4.* fundamentum sumitur ex traditis *suprà n. 878.* ad probandum alimenta præterita, quando solo Iudicis officio peti possunt, non deberi, quia huiusmodi alimenta Iudicis officio tantum debita præstantur in subsidium, & ex causa necessitatis vrgentis, quæ necessitas pertinet tantum ad tempus præsens, & futurũ, non autem ad præteritum, respectu enim temporis præteriti, iam necessitas præterijt, nisi alimentarius, vt se tunc aleret æs alienum contraxisset; si ergo alimentarius à die motæ litis vsque ad latam sententiam supee alimentis vixit aliundè non contracto ære alieno, non debentur ei, pro præfato tempore præterito alimenta, seu eorum æstimatio, cum respectu dicti temporis præteriti præterierit necessitas, cui consulendi gratia solũ officium Iudicis datur. Quæ Merenda *d. cap. 29. n. 5.* dicit in conclusione communi tradita *suprà d. n. 878.* ita intelligendos Bartholum, Alexandrum, Surdum, & alios dictam conclusionem tenentes, & absolutè asserentes alimenta, quæ solo Iudicis officio petuntur, pro præterito tempore non præstita non deberi alimentario qui vt viueret, non contraxit æs alienum; quia debent præstari solum in subsidium, & ex causa necessitatis, & necessitas cessat respectu tẽporis præteriti, respicitque solum tempus præsens, quod confirmat, quia cum earò accidat, non intercedere tempus notabile inter principium litis, & latam sententiam super alimentis, idque non possit dici non venisse illis Doctoribus in mentẽ, eo ipso, quod dixerunt absolutè non deberi alimenta respectu temporis præteriti, comprehenderunt etiam tempus intermedium inter principiũ, & finem litis. Idem Merenda *n. 6.* confirmat hanc sententiam; quia cũ ea sit natura horum alimentorum ex solo Iudicis officio debitorũ, vt in subsidium debeantur (vt *d. n. 878.* & *alibi* dictũ est) litis contestatio nõ potest inducere obligationẽ absolutam præstandi alimenta; sed eam inducit iuxta naturam alimentorũ; idest si aliundè ali non potuerit. Idẽ Merenda *n. 4. fine.* occurrens contrariæ sententiæ fundamento addit, hinc, seu hac sententia non dari occasionẽ trahendi in longum litem ei, qui alimenta præstiturus est, eo quia adeo facilè Iudices solẽt decernere alimenta lite pendente, vt non tardè res ad magnam deducatur iniquitatem, de quo idem Merenda *to. 1. lib. 5. c. 18. 19. & 30.*

Altera sententia communis, vel saltem magis communis est, in hac specie alimenta futura dici, & esse nõ solum ea, quæ decurrunt à die latæ sententiæ super alimentis; sed etiam ea, quæ ante sententiam decursa sunt, vel decurrunt à die petitionis, & motæ litis, vt proindè alimentario debeantur etiamsi tempore illo intermedio inter principium, & finem litis aliundè vixerit non contracto ære alieno, eo quod ex pietate, vel liberali erogatione ab amico ei alimenta fuerint præstita. Ita P. Barbosa *ad d. l. 2. p. 1. in principio, n. 32. & 33.* referens esse eiusdem sententiæ Baldum *cons. 58. num. 7. vol. 2.* & Decium *in d. l. de alimentis, n. 6. Cod. de transact.* Lancellotus *de attentatis 2. p. c. 12. limit. 14.* Vincentius de Franchis *decis. 605. n. 6. & 9. fine*, Pontanus *de alim. cap. 12.* Surdus *de alim. tit. 8. priuil. 60. n. 16.* Marescottus *var. lib. 2. cap. 83 num. 3. fine*, Giurba *decis. 4. num. 47.* Fontanella *d. clausula 6. glossa 2. p. 3. n. 43. ad 51.* Stephanus Gratianus *decis. 53. num. 11.* Canalcanus *decis. 10. num. 41.* Viuius *decis. 523. n. 42.* Thesaurus *decis. 44. num. 1.* Capycius *decis. 24. num. 9.* Polydorus Ripa *obseruatione 305. n. 2.* (quatenus hi tres aiunt alimenta præterita officio Iudicis debita soluenda esse, vbi facta est interpellatio, & debitor constitutus est in mora; petitio enim alimentorum in futurum iudicialiter facta est interpellatio, & efficacior quacumque alia. Sigismundus Scaccia *de appellatione quæstion. 17. limit. 7. num. 15.* Aloysius Riccius *in collect. Decius p. 3. collect. 548.* Canetrius *tol. var. par. 1. cap. 16. numer. 2.* Augustinus Barbosa *ad librum 2. Cod. collectanea ad d. l. de alimentis, num 3.* 888

Cod.de transactionibus,& plures alij relati à Fontanella,& Aug. Barbos. & quod caput est Rota Romana *apud Verallum dec.20.num.4.dec.22.n.2. dec.24.n.3.* item *dec.764.n.5.p.1.diuersorum,dec.*208.*num.5.apud Buratum*;& *alibi* sæpè vt habetur *d.n.5.* & referunt Pontao.Marescot.& Fontanella, qui etiam *vbi supra n.54.* refert plures casus, in quibus Senatus Cathaloniæ alimenta officio iudicis debita censeri vti futura à die petitionis,iudicauit ex tunc soluenda, etiamsi alimentarius à die illa vsque ad sententiam vixerit non cótracto ære alieno.Item hæc alimenta,quæ solo iudicis officio petuntur,deberi à die inchoatæ litis,& iudicis officij implorati in causa,de qua ibi iudicasse Senatum Neapolitanum testatur *d.dec.605.n.6.fine.* Vinc. de Franchis,qui *n.9.fin.*notat aliter ab eodem Senatu fuisse iudicatum in alia causa, de qua Fabius de Anna *d.cons.71.*quia non fuit facta *ibi* plene discussio,& illa decisio prodiit per regulam generalem, scilicet quod alimenta præterita debita officio iudicis non debentur, Hæc sententia,quod alimenta,quæ decurrunt à die petitionis,seu interpellationis censenda sint vti futura,& ideo quamuis officio tantum iudicis debeantur, nihilominus præstari debere, & esse præstanda ipsi alimentario ex ipso die petitionis,quo incipiunt esse futura;probatur duplici fundamento primum est, quia per petitionem,& interpellationem alimentarius tunc alimentis egens constituit debitorem in vera mora iuxta *l.si ex legati causa 23.ff.de verbor.oblig.*Quare licet postea per alium à debitore causa pietatis,vel ex liberali erogatione illi præstita sint alimenta, potest nihilominus petere alimenta à debitore moroso; nam cum tempore petitionis constet non habuisse, vnde se aleret alimentarius petitor,& interpellans,obligatio iam constituta dissolui nō debuit ex eo,quod causa pietatis,vel ex liberali erogatione postea ab alio obtinuit alimenta.Secundum fundamentum est,quia si à die petitionis, & motæ litis alimenta non iudicarentur futura, & præstanda, sed tantum à die latæ sententiæ ei, qui alimenta præstare debet,daretur materia differendi alimentorum præstationem, idemque reportaret commodum ex suo dolo,& ex suis cauillationibus,quibus sustinet, & prosequitur,ex quo daretur occasio,vt in infinitum eandem litem protraheret;sciens interim dum non fertur sententia super alimentis,& illorum taxatione, se esse exemptum ab illorum præstatione, nec posse postea in sententia ferenda in aliquo circa hoc condemnari: quo dato etiam causa alimentorum erit deterior aliis,cum in reliquis,si reus declarationem differt, suo periculo differt;quia ex die petitionis currunt contra eū rei petitæ vsuræ,fructus scilicet,si res sit frugifera, & interesse,si sit pecunia;ad quorum solutionem,seu restitutionem postea eum reipsa condemnatur.Et hanc sententiam ego quoque veram existimo,& seruandā, non solùm in foro iudiciali,sed etiam in foro consciētiæ;idque præsertim propter secundum fundamentum, aduersatur enim iuri naturali dari occasionem delinquendi,& delinquentem consequi commodum ex suo debito,& consequenter is, qui præstare debet alimenta,& potest eo ipso quod interpellatur.& constituitur in mora ab alimentario tunc egente, iure naturali ex tunc obligatur ad alimenta præstanda.

889 Ex quibus infertur ab alimentis à die motæ litis decursis non dari appellationem ad effectum suspendēdi declaratoriam,& illius executionem,vt tradunt Rota Rom. *d.dec.24 apud Verallum*,&Viuius *loco supra citat.*quia iudicantur, inquiunt, vti futura,in quibus non datur appellatio ad dictum effectum. Cum etiam absolutè debeantur,transmittuntur ad hæredes alimentarij,sicut ea,quæ iure actionis præstanda sunt.

§. V.

Alimenta præterita peti possunt, & sunt restituenda, quando debentur iure actionis, puta ex contractu, vel testamento.

SEcundo iuxta Doctores communiter alimenta iu- 890
re actionis debita,puta ex contractu, vel ex legato,seu testamento pro præterito tempore à debitore non soluta possunt peti ab eo, cui debentur,quamuis de suo,vel aliunde se aluerit,& tenetur,ac cogi debet debitor illa,seu illorum æstimationem soluere petenti; ita Barthol. *in l.libertis,quos §.manumissis de alim.& cib.leg.& in l.de alim.Cod.de transf.* vbi Iason *num.6.* Decius *num.5.*& alij Scribentes Simon de Præt.*de interp.vltim.volun.lib.4.interp.1.dub.11.n.*88. Pontanus *de alim.cap.16.n.8.& 9.& cap.17.n.1.*Corduba à Lara *in l.si quis à liber.in princ.n.74.* & *§.item rescript. n.64.ff.de liber.agnosc.*Surd.*de alim.tit.5.q.1.n.40.*Cācerius *var p.1.cap.16.num 2.*Marescotus *var.lib 2.cap.83.n.6.*Fontanella *de pact.nupt.clausula 6.Glossa 2.p.5.n.35.*Stephan.Gratian.*tom.1.c.60.num.57.& tom.5.c.815.n.4.& cap.954.n.29.*Molfes. *ad consuet.Neap. to 1.p.5.qu.4.n.13.* Additionator ad Molinam *de primog.lib.2.capit.15.numero 6.*& præter innumeros alios à præallegatis præsertim Surdo, Gratiano, & Fontanella relatos,Rota Romana *p.1. diuersorum dec.658.n.1.& dec.203.n.1.*

Procedit autem præfata communis doctrina,etiam 891
si nulla interuenerit interpellatio, & licet legatarius ignorasset ea alimenta sibi deberi,vt post alios Simon de Prætis *d.n.88.* & etiam Gratianus *dict.capit.815.num.4.*

In hoc etiam casu actio, seu ius repetendi præfata 892
alimenta præterita transmittitur ad hæredes illius, cui iure actionis,seu ex contractu, vel testamento debebantur, cum ad hæredes transeant actiuæ, & passiuæ actiones *l.1.Cod.si certum petatur,& l.pacto successiõ. Cod.de pactis.* & ita expressè Corduba *in dict.leg. si quis à liberis §.si mater numero 84.& §.item rescriptum numero 64.ff.de liberis agnoscend.* Molfesius *loco citato*, & alia iura,& alios Doctores allegans Surdus *d.quæstione* 1. *numero 39. & 40.* etsi enim alimenta ex parte eius, cui debentur, non transeunt ad hæredes; tamen ex parte debitoris obligatio transit ad hæredes, vt Alexander *cons.18.n.17.vol.5.*Gigas *de pensio.q.52. n.9.*& Surdus *d.n.39.*

§. VI.

Præstita fuisse pro tempore præterito alimenta ab eo,qui tenebatur præstare,quomodo probetur,vt cui incumbat onus probandi fuisse,vel non fuisse præstita.

CÆterum vbi ille, qui ali debet, negat se ali- 893
tum; ac præterita alimenta, quæ illi relicta sont petit, cui incumbat onus probandi legatariòne, vel pupillo (si illi debebantur à tutore) præstita non fuisse; an hæredi, vel tutori se præstitisse? De hac re loquentes in tutore, & pupillo Doctores *in leg. finali, Cod. de alimentis pupillo præstandis,* Menochius *de præsumpt.lib.1. quæstione 18. numero quarto & lib.6.præs.11.numero secundo, & præsumpt. 71.numer.secundo*: Mascardus *de probat.conclus.77. numero septimo & conclus.715.numero quarto,& conclus.716.numero primo.*Corduba à Lara *in l.si quis à libris,§.item rescriptum num.66.ad finem.*Benintendus

decis.

decis.43.& Surdus de alim.tit.6.qu.23. per totum. In primis legatarius probare tenetur alimenta legata fuisse, sicut & pupillus debet probare alimenta sibi vt pupillo à tutore deberi l.actor.Cod.de probat.l.ei, qui est Cod.eod.l.verius ff.de probat.quilibet enim probare debet fundamentum suæ actionis,& intentionis,etiam si consistat in negatiua l.optimam Cod.de contrahen.& committ.stipul.& l.illa,vbi Bartholus,& cæteri Doctores ff.de verb.obligat.& Surdus dict.quæst.23. num.secundo.

Vbi vero probatum fuerit, constiteritque alimenta esse legata,aut debita,qui præstare debet, cum præstandi onere sit astrictus, si se ea præstitisse dixerit probare debet; si quidem excipiendo fit actor. leg. 1. ff. de emptionibus, & aliis allegatis Corduba dict n.63. fine.

894 Cum vero probatio huius rei, scilicet se præstitisse alimenta,sit difficilis, vt notauit post alios Corduba,vbi supra num.66. Mascardus allegata conclusione 77.numer.8 Benintendus dicta decis 43.num.2.& Surdus dict.q 23.numer.9.quia non solent adhiberi testes, quando alimenta perpetuo, & singulis diebus præstantur,vt fiunt continuò singulæ illæ impensæ: Ideo sufficiunt probationes per coniecturas, & per aliqua media, per quæ sorgat verisimilitudo in mente cuiusque sensati iudicis rem ipsam ita fuisse, vt Corneus cons.123.vol.1.Mascardus dict.numero 8.Cordub. vbi supra numer.67 Benintendus d.num.2. Surd. dict. qu.23.num.9.& Stephanus Gratianus discept.for.to.2. cap.374.num.1.

895 Vrgens autem coniectura, quod hæres præstiterit alimenta legatario est, si legatarius in domo hæredis habitauit,& ad eius mensam vixerit, qua præsumptione stante, si idem legatarius neget, se alitum, ipsi incumbit onus probandi se aliunde alimenta habuisse; ita Menochius de præsumptione 71.numer.1. Mascardus d.concl.715.numer.4 & d.concl.716 numer.1. & Corduba dict.numero 67.& Menochius,& Mascardus hanc præsumptionem esse iuris, & naturæ, quia natura constat,quem non posse viuere sine alimentis,nec quis præsumitur viuere de vento ad l.fin.Cod de alim. pupillo præst. ac proinde expensæ alimentorum præsumuntur factæ ab eo,penes quem reperitur quis alitus. Quare ob eandem rationem, & pupillus, qui moratus est cum tutore, & apud eum educatus, præsumitur ab eodem tutore recepisse alimenta,nisi ipse pupillus probet contrarium, & aliunde ea se habuisse d. l.fin.Cod.de alim.pupill.præstandis Alexander cons.110. in fine,vol.7 Alciatus de præsumpt.regula 1.præs.50 n. 5.Corduba dict.numero 67.Garzias de expensis cap.4. numero 26.& capit.8.numero 28. Menochius lib.6 d. præs.11.numer.prim.& de præs.71.numer.2. Mascardus d.concl.77 numer.7.& d.concl.715.numer.4.& conclus. 216.numer.1.Surd de alimen.tit.1.dict.q.48. num. 18. dict.quæstione 20.numero quort. & latius tit.6.dicta quæstione 23.numero 15.& 6 Augustinus Barbosa ad lib.3.Cod.collectaneo ad d.l.final.n.7.Cod.de alim.præstandis.

896 Quæ omnia etiam prædicti Doctores confirmant, tum ex eo,quod, cum expensæ, quæ faciendæ erant, reperiuntur factæ, ab eo præsumuntur factæ,qui facere tenebatur,nec alia requiritur probatio: nisi, & hoc reuocetur in dubium, & contrarium probetur.Barthol. in l.cum seruus,ff.de verborum significat.Corduba vbi supra num.68.Garzias cap.20.num.23.Cancerius var. p.1.c.7.num.105.Menoch.de præsumpt.11.num.1.Surdus plures alios allegans d.qu.23.n.12.& 14. & cum aliis Mascardus d.concl.713.num.13. qui tamen post alios limitat, id procedere, quando concurrunt aliquæ præsumptiones, & coniecturæ pro illo,qui allegat expensas fuisse à se factas, secus si coniecturæ non concurrant; nam tunc tenebitur probare se fecisse: quod etiam latè probat Natta cons.547.n.30.vol.3. in proposito nostro adest coniectura pro hærede, & tutore, nempe penes ipsos,& in eorum dictum legatarium, & pupillum stetisse: tum ex eo, quia factum semper quid præsumitur ab eo,qui facere tenebatur; vt alios allegantes Surd.d.alim.tit.9.q.12.n.16.& Mascardus concl.38.n.6. vbi quod quando actus fuerit factus ab aliquo, sed non constat cuius nomine factus sit,præsumitur tunc factus nomine illius, qui obligatus erat ad ipsum agendum:tum demum,quia ex eo,quod quis steterit in domo alterius præsumitur ab eo habuisse alimenta,& alia vitæ necessaria Corneus cons.120 n.8. lib.1.cons.45 num.4.lib.4. Natta cons.547.numer.31. vol.3.Corduba vbi supra n.69.& alios allegans Menoch. dicta præsumpt.71. numero sexto præsertim existente incapace ad se alendum, qui alitus est. Natta loco citato.

Porro si agatur de alimentis paruis, & modici momenti ad ea probanda coniecturæ leues sufficiunt, vt post alios Benintendus d.dec.43.n.1. & Surdus d.qu. 23.n.15.addentes arbitrio iudicis relinqui,quæ dicantur paruæ, vel magnæ attenta qualitate personarum. 897

Ad probandum etiam continuam præstationem alimentorum factam,cum legatarius, aut pupillus moratus est in domo hæredis,vel tutoris,licet Benintendus d dec 43.n.9.neget admitti domesticos, tamen verius est sufficere homines domesticos,vt Mascardus d. concl.77.num.8.& Surd. d q.23.num.27.& alios allegans Stephanus Gratianus tom.2.dict.cap.374.num.6.7.& 54. Quia versamur in re difficilis probationis,vt dictum est, & actus comedendi ad mensam cum tali, nemini potest probabiliter,& melius innotescere, quã domesticis, cum fiat in domo,& tempore, quo extranei omnes excluduntur, & sæpè etiam clausis foribus domus. Quare sicut facta in Collegio, vel in Capitulo probantur per testes Collegiales, & capitulares cap. 898 conuenient de testibus;ita facta in domo probantur, & melius à domesticis,quam ab extraneis.

Probaretur autem plene dicta continuatio alimentorum probatis extremis scilicet probato initio,vt si testes deponant se vidisse,quod tali tempore legatarius, aut pupillus recipiebat alimenta in domo hæredis, vel tutoris,& quod idem faciebat sequuto tempore, licet longe post illud, probatis enim extremis, censentur posita,& probata media,& sic continuatio medij temporis,vt loquentes de probatione continuæ possessionis Bald in l.iudicia Cod.de rei vendic & alios allegãtes Benintendus d.decis.43.num.8. & Surd. d.q.23.n. 21.& dub.sequent. idem tradentes in hoc proposito alimentorum. Addunt præterea idem Benintendus numero 6.& Surdus n.27.quod non sufficienter, neque concludenter probarent testes, qui dicerent vidisse pluries in eadem domo comedentem, vel inuenisse in ea comedentem,quoties ingressi sunt domum illam, quia verbum pluries verificatur de duabus vicibus, & aduerbium quoties nihil ponit certi, & determinati, sed potest verificari in modico,vel minimo indeterminato. 899

§. VII.

Per librum rationum an plene probentur expensæ alimentorum;vbi an libro rationum adhibeatur plena fides.

AN vero libro rationum hæredis, vel tutoris, in quo contineantur expensæ pro alimentis, & aliis 900 alimentatio, legatario,vel pupillo necessariis plena fides adhibenda si tam in magnis, quam in paruis summis, maximè accedente iuramento eiusdem hæredis, vel tutoris, & etiam sine iuramento, si iam è vita emigrassent, si omnia sint ritè descripta, scilicet

licet non solùm expensæ, sed etiam causa expensarum, cum quibus, quo die, mense, & anno sunt factæ, & sint verisimiles considerata qualitate personæ, quæ tribuit alimenta, & illius, cui sunt præstita, differunt Ioannes Garzias *de expensis, cap.20.num.22.* Tiraquel. *in leg. si vmquam in prius.n.52.* Beniutend. *d.des.43. num.12.* Menoch *præs.lib.5.præs.5.num.4.* Malcad. *cons.723. & consl.776.s num.6.* Polydorus Ripa *de actis in mortis articulo cap.38.num.14.ad 19.* & post alios latissimè Genua *de scriptura priuata lib.4.cap.7.* vbi de libris tutorum, & plenam adhiberi fidem in paruis summis, accedente maximè iuramento, si hæres, vel tutor, qui fecit expensas, sit viuus, tradunt Tiraquellus, Beniutendus, Mascardus Menoch Ripa *locis citat.* & Genua plures alios allegans *d.cap.7.num.7.* multo magis etiam libro adhiberi plenam fidem, si hæres, vel tutor ille sit mortuus, licet iuramentum non possit præstari, ex quo nō præsumitur fuisse suæ salutis immemor, & sic mors babet vim iuramenti; tradunt post Aleiatum iidem Menoch. & Ripe *loc.cit.* & Genua *d.cap.7.num.8.* quãuis librum defuncti, qualem qualem tãtum facere præsumptionem dixerunt Ruin. *cons.59.n.7.lib 4.* & Afflictus *decis.40.in fin.* vbi tantum maiorem fidem adhiberi libro rationum defuncti, quam viuentis, quos tamen Ripa intelligit, quoties ageretur de maxima summa, quia tunc, inquit, nec fortè sufficeret viuentis Iuramentum, & ideo nec mors omnimodam eo casu inducit probationem Verum & si librum tutorum, & administratorum quamuis continentem omnia site, & verisimilia, & etiam accedente iuramento non plene probare sentiant magis communiter Doctores, quos latè referunt Mascardus *d.cons.776.numer.60.* & Genua *d.cap.7.num.6.* nihilominus contrarium affirmauit allegans Corneum, & Panormitanum, Aymo, Cravetta *de antiq.temp.in 1.p.§.quarto limitatur n.28.* vbi latè probat stante verisimilitudine, & dummodo clarè, & distinctè contineat data, & accepta, libris tutorum; & administratorum, & aliis libris rationum adhibendã plenam fidem esse etiam in magnis summis, quod etiam docuisse Alexand. de Neuo *cons.39. num.2. & 3.* refert Genua *d.cap.7.num.11.* & idem sentire videtur Tiraquellus *dict.n.52.* & M. Brunus *cons. 133.num.48.* dum indistinctè loquentes aiunt libris rationum stari in verisimilibus, & non improbãt Mascardus *d.consl.776.n.62.* & Genua *d.cap.7.citato n.11 & sequent.*

§. VIII.

Legatarius, aut pupillus, qui habitauit seorsim ab hærede vel tutore, an, & quando præsumi debeat ab hærede, vel tutore recepisse alimenta.

901 ET prædicta vbi legatarius, vel pupillus habitauerit cum hærede, vel tutore in eadem domo; quod si is, cui constat legata fuisse alimenta, aut pupillus habitauerit seorsum ab hærede, vel tutore, idque constet, vel non constet de contrario, tunc loquentes in pupillo Natta *cons.547.num.30.* & Surdus *tit.6.dict.qu.23. n.16.* aiunt, quod cum pupillus propter ætatis imbecillitatem non sit habilis ad se alendum, tunc adhuc in dubio præsumitur, quod tutor eum extra domum aluerit *per textum in d.l.fin.* ibi *si ea per alium non probet. Cod.de alim pupill.præstand.* Vnde idem videtur dicẽdum de legatario, si agitur de tempore, in quo per ętatem, aut aliam conditionem esset inhabilis ad quærendum sibi victum, nec appareat, vel præsumptio sit quod ab alio (in cuius domo fortè sit moratus) habuerit alimenta, tunc ob eandam rationem præsumendum foret, eum alitum ab hærede, qui tenebatur, si vero legatarius erat habilis ad quærendum victum, tunc hæres non præsumeretur fecisse expensas alimentorum, sed probare deberet. Ita Natta *d.cons.547.n.29.& 30.* & Surd. *d.n.16.* post Imolam *in l.qua sub conditione, qua est antipenult.ff.de condit.& demonstrat.* vbi statuunt regulam, vbi persona est habilis ad se alendum, seu ad quærendum sibi victum, impensæ alimentorum non præsumuntur factæ ab alio, licet aliàs alimenta præstare teneretur: ac proinde si constet habitasse seorsum, vel non constet cum illo in eadem domo moratum esse, is qui tenebatur ad alimenta præstanda, probare debet se præstitisse *l.excellentiæ tua, Cod.de erogatione militaris annonæ lib.12.* ibi, *quem semel flagitantibus eusdem erogasse monstrauerint*, ibi enim non præsumitur facta impensa ab eo, qui tenebatur, quia miles poterat sibi prouidere; quo pacto illum textum intellexit Imola *loc.cit.* & post eum Natta, & Surd. *locis cit.* Illud enim. quod præsumatur impensa ab eo facta qui tenebatur (quod Doctores *supra n.896 allegati* & alij ab iisdem relati colligere ex *d.l.fin. Cod. de alim.pupill. præstan.*) procedit (vt *d.n.896.* notatum est) quando ex circumstantiis adest aliqua verisimilitudo, seu verisimilis coniectura, propter quam sit præsumendum allegantem ipsum fecisse impẽsam, vt *in d.l.finali*, vbi agitur de pupillo, qui moratus fuerit apud tutorem; & etiam propter ætatem imbecillem non erat habilis ad se alendum.

SVMMARIVM Capitis XVI:

Referunt Doctores Scribentes an, & quando alimenta ab ascendentibus præstita descendentibus, & è contra, & à consanguineo præstita consanguineo repeti, vel non repeti possint. n.902.

Alimenta à patre, & matre eorumuè ascendentibus præstita filiis, aut nepotibus, & à fratre fratri, aut patruo patrueli in casibus, in quibus præstans tenebatur illa præstare ob inopiam, seu egestatem alitri, non possunt amplius repeti. n.903.

Procedit id etiam in quocumque alio, qui tenetur alimenta præstare, quæ præstita non potest repetere. ibidem.

Hospitale, vel Ecclesia alens infantem expositum, non potest alimentorum expensas præstita repetere. ibid.

Etiamsi mater, vel pater, aut quis ex eorum ascendentibus, vel filius, aliusuè descendens, aut consanguineus præstans alimenta, quæ tenebatur de iure præstare, protestatur se præstare animo repetendi, protestatio est inutilis. n.904.

Pater cogitur soluere pecuniam mutuatam filio egenti in studio, etiamsi denunciasset mutuãti, ne mutuaret. ibidem.

Non releuat protestatio in necessariis, & in iis, quæ non pendent à facultate protestantis. ibid.

Vbi inter alimentatum, & præstantem alimenta est coniunctio sanguinis, & affectio charitatis, si præstans alimenta non tenebatur præstare, adhuc expensæ alimentorum in dubio præsumuntur factæ ex affectione, & animo donandi, ideoque non repetuntur. numero 905.

Limitatur hæc doctrina, vt procedat si expensæ alimentorum sint tenues, secus si magna iuxta sententiam magis communem. n.906. & 909.

Quæ in præsenti materia sit dicenda modica, vel magna expensa. n.906. & 909.

Alimenta defuncto patre à matre filio diuiti, & habenti bona ex quibus poterat ali, præstita sine protestatione repetendi, præsumuntur donata, & præstita absque animo repetendi, etiamsi impensa alimentorum sit magna iuxta nonnullorum sententiam. n.907.

Contrarium iuxta sententiam magis communẽ. n. 909.

Ia

In dubio an mater filio diuiti præstiterit alimenta de suo, an de bonis ipsius filij si impensa alimentorum est magna, præsumitur præstitisse de bonis filij. n. 907. fine.

Expensa à matre facta pro alimentis filij differunt ab expensis ab ea factis pro conseruandis bonis eiusdē filij, vt illa præsumantur facta animo donandi, non autem hæ: & an id procedat, si expensa sint modicæ. n. 908. & 909.

Maior est affectio matris ad personam filij, quam ad eius bona. n. 907.

Auia materna, vel auus maternus alimenta præstita nepoti habenti bona, vnde poterat ali, præsumitur donasse, nec repetit in casibus, in quibus iuxta prædicta mater filio, censetur præstasse animo donandi. n. 910.

Item mater alimenta præstita filio naturali, aut spurio censetur donasse, nec repetit in casibus, in quibus alimenta filio legitimo præsumitur animo donandi præbuisse. n. 911.

Mater, quæ de suo, viuente marito, seu patre præstitit alimenta filio, si pater est diues, non præsumitur, donasse, sed potest impensam pro alimentis factam à patre repetere. num. 912. non vero ab ipso filio. ibidem.

Item poterit impensas de suo in alendo filio factas contra auum paternum, & alios, qui ex obligatione illum alere tenebantur. n. 913.

Item repetit ab hæredibus mariti alimenta filio præstita. n. 914.

Pater, mater, frater, patruus administrator bonorum filij, fratris, vel sororis, aut patruelis, eidem præstans alimenta, in dubio præsumitur præstitisse animo repetendi. n. 915.

Et idem de quorumcumque negotiorum gestore, & administratore bonorum eius, cui præstitit alimenta. n. 916.

Et non præsumitur donandi animus, quando potest sumi alia coniectura. n. 915.

Tutor, & curator siue extraneus, siue sanguine coniunctus potest repetere expensam alimentorum, quam præstitit pupillo, vel minori, cuius tutelam, curam, & bonorum administrationem exercebat. n. 917.

Tutori expedit, vt curet alimenta pupilli à iudice taxari. ibid.

Si tamen ex iusta causa, vel etiam per incuriam, non curauerit taxari, adhuc potest repetere alimenta pupillo debitè iudicio iudicis præstita. ibid.

Si non idonea alimenta, & vltra redditus facultatum pupilli præstiterit, quo ad excessum non repetet. n. 918.

Mater, frater, patruus administrans bona filij, fratris, patruelis censetur alimenta præstita ei donare in eo, in quo excedunt redditus, seu fructus bonorum filij, &c. n. 919.

Tutor repetit etiam alimenta sorori pupilli præstita. n. 920.

Pupillus factus adolescens, an à sorore possit repetere præstita alimenta. ibid.

Frater, qui præstitit sorori alimenta, illi debitor legitimæ potest retinere fructus legitimæ, & compensare cū alimentis. ibid.

Tutor repetit à pupillo expensas factas in magistro, qui illum docuit disciplinam, seu artem congruentem. n. 921.

Si pupillus tutoris operas præstitit, & in eius seruitiis fuit, an, & quando, ac qua ratione opera, & seruitia debeant compensari cum alimentis; siue tutor gratis sustineat labores tutelæ, siue constituto salario. num. 922. & seq.

Quicumque recipit alimenta ab aliquo, ei operari tenetur. n. 922.

Tutor iure communi, gratis officium suum exercere tenetur. numero 921.

D. Io. Angel. Bossius de Obligat. Parentum.

Tutori salarium constituere potest ex causa, & quando æquum sibi videtur. ibid.

Tutela, officium est necessarium, & nemo potest ab ea se excusare. n. 923.

Meritum non consequitur ex eo, quod quis facere tenetur. ibid.

Beneficium non præstat, qui debitum impendit. ibidem.

Antidoralis obligatio plurimum potest, & multos operatur effectus; facit cessare compensationem, & inducit præsumptionem donationis. n. 922. & 923.

Frater alimenta, quæ fratri, & eius familiæ præstitit, si ab eadem familia recepit seruitia, compensare debet cum iisdem seruitiis in totum, vel proportionaliter. n. 924.

De compensatione alimentorum cum seruitiis à pupillo, seu alimentario receptis plura remissiuè. n. 925.

Mater debitrix filiæ, & frater debitor fratris præstant alimenta filiæ, vel fratri, non præsumitur ei donare. n. 926.

Datum à debitore in dubio præsumitur datum in causam extinguendi debiti. ibid.

Non præsumitur animus donandi, quando potest sumi alia coniectura. ibid.

Frater debitor sororis, & extraneus debitor, si illam dotet præsumitur fecisse animo compensandi cum debito. ibid.

Per protestationem factam ab initio præstationis alimētorum, donationis præsumptio excluditur; & probatur animus repetendi. n. 927.

Sufficit quod Tabellio de tali protestatione, & declaratione sua voluntatis rogetur à protestante. ibid. fine.

Protestatio facta post præstita alimenta non prodest. n. 928.

Declaratio non retrotrahitur ad tēpus actus gesti, quādo tempore medio quæsitum est ius tertio. ibid.

Actus, qui ab initio debuit fieri, non prodest, si fiat ex postfacto, vbi statim actu perfecto fuit ius tertio quæsitum. ibid.

Alimenta præstita, & quæuis alia res semel alteri præstita, vel data animo donandi, non potest amplius per mutationem voluntatis repeti, neque etiam in foro conscientiæ. ibid.

Protestatio prodest quoad repetitionem alimentorum præteritorum, etiamsi fuerint modica. n. 929.

Quando alimentās expensas pro alimentis alteri præstitis retulit in librum rationum, & scripsit se præstare animo repetendi, vel scripsit debitorē alimentarium, nō præsumitur donatio, sed est locus repetitioni. n. 930.

Ex libro aliquid continente ad scribentis fauorem non oritur plena probatio regulariter loquendo. ibid.

Fallit in iis, quæ in libera voluntate ipsius scribentis sita sunt, in quibus liberationum pro scribente facit plenam fidem. ibid.

Vt excludatur præsumptio donationis, & sit locus repetitioni, sufficit si in libro, in quo seruatur memoria debitorum, inueniatur scriptum, sicuti alimentans præstat tali v. g. filio alimenta. n. 931.

Et quid si in eo scriberentur etiam res gestæ non pertinentes ad rei familiaris administrationem. ibid.

Si impensa alimentorum sit descripta in libro non ab initio, sed post impensam factam non excludit præsumptionem donationis, nec probat animum repetendi. n. 932.

Scriptura priuata etiam recognita non probat contra tertium respectu temporis. ibid.

Vbi controuertitur de prioritate temporis, vel tempus est de substantia probationis producens scripturam priuatam debet probare tempus, ac diem. ibidem.

Liber rationum carens nomine contrahentiū, vel die, & consule non inducit præsumptionem ad fauorem ipsius contrahentis. ibid. limita, vt ibid.

Filius, vel nepos alimenta præstita patri, vel matri, auo,

aut auia diuiti, in dubio an præsumatur animo repetendi, non donandi. Affirmatiua. n. 933. Negatiua, n. 934.

Filius repetit impensam, quam fecit circa res patris, vt si illius debitum soluit. ibid.

Dispositum in vno correlatiuorum habet locum in alio. n. 934.

Lex noua corrigens antiquam in vno correlatiuorum censetur etiam corrigere in alio. ibid.

Vitricus, qui priuigno alimenta præstitit, non repetit, vbi clarum est præstitisse paterno affectu, & animo donandi. n. 935.

Repetit, si constet præstitisse animo repetendi, quia id fit protestatus, vel scripserit in libro rationum, vel erat bonorum priuigni administrator. n. 936.

Vitricus in dubio præsumitur aluisse priuignum animo repetendi, & datur ei ad repetendum impensam actio negotiorum gestorum, etsi malè contrarium aliqui sentiat. n. 937. & 938.

Quod vitricus alimēta præstiterit priuigno animo donādi, vel repetendi nō probatur iuramēto vitrici. n. 938.

Vitricus præsumitur non amare priuignum. ibid.

Maritus non tenetur de fructibus dotis alere filios vxoris ex primo matrimonio. ibid.

Vitricus repetit quidquid pro priuigno soluit magistro, qui illum docuit grammaticam, aut artem congruam. ibidem.

Vitricus, qui habuit in seruitiis priuignum, dum illum aluit, tametsi esset bonorum illius administrator, vel esset protestatus alere animo repetendi, debet alimenta compensare cum seruitiis pro rata tamen, & æstimatione seruitiorum. n. 939.

Si seruitium iudicis arbitrio meretur plus, quam æstimētur alimenta, vitricus priuigno debet soluere illud incrementum. ibid.

Seruitia, seu opera an æquiualeant alimentis, relinquitur arbitrio iudicis. ibid.

Seruitia æstimari debent habito respectu non quanti seruitia, seu opera priuigni locari potuissent, sed ad emolumentum, quod ex illis vitricus habuerit, & cur. n. 940.

Opera artificis regulariter plus æstimantur, quam rudis, & simplicis ministri. ibid.

Salarium consuetum constituitur non solum artifici, sed etiam simplici ministro. ibid.

In hac specie æstimatio alimentorum iudicis arbitrio committitur. ibid.

Vitricus non repetit modicam impensam factam in alendo priuigno. n. 941.

Vitricus non repetit à priuigno alimenta illi præstita, quando mater vel alius eum alere tenebatur, sed repetit à matre, vel ab alio, à quo priuignus erat alendus. n. 942.

Vitricus nobilis, & diues non repetit alimenta præstita priuigno pauperi. n. 943.

Nobilitas cum diuitiis iuncta facit præsumere donationem dari à nobili. ibid. limitatur. ibid.

Nobilis quod dedit, an donandi, vel repetendi animo præstiterit, iudicis arbitrio committitur. ibid.

An, & quando socer, qui filiæ nuptæ sanæ, vel ægræ alimenta, vel medicinas præbuit, possit impensam factā a genero, seu marito filiæ repetere. n. 944. & tribus sequentibus.

Coniunctio sanguinis sola non semper inducit præsumptionem donationis. n. 945.

Impendens in alterius commodum non dicitur gerere vtile negotium, si id faciat contra illius voluntatem, & protestationem. n. 946.

Socius inuito socio reficit parietem communem minantem ruinam, & ab eo repetit impensam pro parte. ibid.

Soluens inuito creditore compensat cum eo, si erat debitor illius, pro quo soluit. n. 947.

Indebitum solutum per errorem regulariter repeti potest. n. 948.

Error impedit consensum. ibid.

Sine consensu non oritur obligatio. ibid.

Ignorantia, quæ est causa volendi, quod aliàs quis non vellet, facit inuoluntarium simpliciter. ibid.

Donationes, & contractus quoties non fiunt liberè, & voluntariè non valent in foro conscientiæ. ibid.

Qui falso, & per errorem credens aliquem esse suum filium, illum aluit, neque in foro ciuili, neque in foro conscientiæ potest alimentorum impensam repetere iuxta vnam sententiam. n. 949. & 950.

Contraria sententia quod possit repetere, approbatur. n. 953.

Solutum per errorem in causam piam, in hisque, quæ intuitu pietatis, vel Religionis, aut amoris Dei fiunt, non possunt repeti. n. 950. & 954.

Intellectus ad § finale instit. de oblig. quæ ex quasi contractu, & ad l. cum is, §. mulier, ff de condictione indebiti. n. 954. & 955.

Mulier quæ falsè credens se astrictam onere dotandi puellam, cum non esset, illam dotauit, an, & quando repetat, vel non repetat dotem solutam. numer. 950. & 954.

Is, qui credens se debitorem dotis, cum non esset, soluit dotem, potest illam repetere. n. 953.

Qui falso credens se esse hæredē, vel esse obligatum, cum non esset, soluit legatum pium Ecclesiæ, detecto errore potest repetere ab eo, qui verò debebat legatum, & si nullus erat verè debitor, nullum debitum potest repetere ab Ecclesia, cui soluit. n. 955.

Legatum relictum alicui, quem testator falsè existimabat filium suum esse, non pertinet ad legatarium, sed ad hæredes eius, qui reliquit; & si legatarius iam receperit legatum, & postea constet de errore, tenetur restituere hæredibus. ibid.

Institutus hæres ex causa, quā testator veram esse falso existimabat, cum esset falsa, non capit hæreditatem. ibid.

Institutio facta de aliquo tanquam filio non valet, si constat non esse filium. ibid.

An, & quando non detur, vel detur illius repetitio, quod impensum est animo neminem obligandi; quia v. g. credebat quis proprium negotium gerere. numero 956.

Expensa alimentorum dicitur accessoria. ibid.

Extraneus, qui alicui præstitit alimenta credens se teneri, cum teneretur, illa non repetit secundum vnam sententiam. n. 951.

Verius est posse repetere. n. 957.

Etiamsi idem extraneus credebat illum, cui præstitit alimenta, esse sibi sanguine coniunctum. ibid.

Extraneus non repetit alimenta, quæ coniuncto præstitit falsè credens se esse obligatum ex contractu, vel ex alia causa, quam pietatis. ibid.

Non repetit, si præstitisset consanguineo per errorem existimans se ratione consanguinitatis, & ex causa pietatis obligatum præstare. ibid.

Extraneus impensam factam in aliam causam, quam dotis, & alimentorum credens se obligatum esse, cum non esset erga consanguineum, repetere potest.

Mater, quæ per errorem credens se obligatam esse, cum non esset, aluit filium Scholasticum, an possit repetere impensam alimentorum. n. 952. & 958.

Impensa inter ascendentes, & descendentes fratres, & sorores circa res, & bona in dubio non censetur facta causa pietatis, & animo donandi, sed animo repetendi. n. 960.

Si constaret de animo expresso, vel tacito facientis expensas, quod ex causa pietatis, vel coniunctionis, absque animo repetendi fuerit, non est locus repetitioni. num. 961.

Modici

Medietas impensa attenta quantitate diuitiarum, generositate animi facientis expensas, & affectione ad talem coniunctum, an sit coniectura sufficienter inducens præsumptionem animi donandi, ibid.

In casibus, in quibus in dubio an expensa pro alimentis, vel circa res alterius sint facta animo repetendi, ei, qui fecit, datur ad illarum repetitionem actio negotiorum gestorum; & an iste cogi possit ad iurandum se fecisse animo repetendi.

Expensa in alimenta, vel in aliud commodum filij, nepotis, patris, matris, Aui, Auiæ, fratris, vel sororis, amici, vel famuli in foro conscientiæ non possunt repeti, quãdo constat de animo expresso, vel tacito liberali, & gratis faciendi ab initio habiti. n. 963.

Si omnibus consideratis remaneat dubium de animo, an fuerit gratis faciendi, vel repetendi, in tali dubio melior est conditio possidentis, ut non obligetur ad restitutionem. ibid.

CAPVT XVI.

An, & quando alimenta ab vtriusque lineæ ascendentibus præstita descendentibus; vel à descendentibus præstita ascendentibus; vel à consanguineo præstita consanguineo, puta à fratre, vel patruo præstita fratri, vel sorori, aut sobrino, & sobrinæ, seu patrueli, & è contra; possint ab eo, qui illa præstitit, repeti.

902 DE hac materia Iurisperiti Scribentes *in l. Nesennius, l. is, qui, l. ex duobus, ff. de negotiis gestis in l. 1. l. alimenta, l. si filius, l. si paterno, & l. quod in vxorem Cod. de negotiis gestis*, Corduba *in l. si quis à liberis, § si mater, ff. de liber. agnosc.* Pont. *de alim. c. 8.* Iõ Garzias *de expensis c. 4. n. 24* Menoch. *de arbitrariis, casu 88. à n. 20. & de præs. lib. 6. præs. 71. n. 3.* Mascard. *de probat. concl. 76 concl. 555. à n. 89. & concl. 727.* Mantica *de tacitis, & ambiguis, conuentionibus lib. 13. tit. 12. à n. 12.* Surd. *de alim. tit. 6 per totum*, Cancer. *var. p. 1. c. 16. à n. 25.* Steph. Gratian. *discept. for. to. 2. c. 374. à n. 17. & tom 5. c. 959. n. 14. & 15.* August. Barbosa *ad Cod. collectanea, ad d. l. 1. & l. alimenta, Cod. de negotiis gestis*, Mangil. *de imputationibus q. 10. n. 22.* Sanlegerius *Resolutionum ciuilium c. 38.* & innumeri alij Iurisperiti ab iisdem relati, & ex Theologis Molina *de iustitia tom. 2. disp. 554.* Azor. *to. 2. lib. 2. c. 5. q. 10. & 11.* & Rebell. *de oblig. iustitia p. 2. lib. 17. quæst. vnica de negotiorum gestore, num. 6.*

§. *Primus.*

Certi casus, in quibus alimenta præstita non possunt repeti.

903 PRima cõclusio, & communis, atque indubitata est, quod in iis casibus, in quibus ex charitate, & coniũctione sanguis ascendens descendenti, & è contra; vel consanguineus consanguineo; scilicet frater fratri, vel sorori, & patruus sobrino ob eius præsentem inopiam, quia aliunde ea non habet, tenetur præstare alimenta iuxta tradita in præcedentibus, in plurimis paragraphis, expensæ alimentorum non possunt amplius repeti, tametsi alimentarius ad pinguiorem fortunam deuenerit, & factus sit diues. Ita in terminis Bartholus, & Baldus *in d. l. alimenta, Cod. de negot. gestis*, Corduba à Lara *in d. § si mater, n. 31.* Garzias *d. n. 24* Mantica *d. tit. 12. n. 12.* Surdus *de alim. d. tit. 6. q. 4. n. 23. & q. 8. n. 23. q. 4. n. 2 & q. 12. n. 1.* Pont. *de alim. c. 8. n. 6.* & alij Iurisperiti *in d. l. alimenta* præter alios *suprà* allegatos, & etiam in terminis Molina *d. disp. 554. n. 11. paulo post initium* & constat etiam expresse *ex d. § si mater, l. si quis à liberis, de liber. agnosc. & d. l. 1. & l. alimenta, Cod. de negot. gestis.* Ratio est, quia in hoc casu præstans alimenta ex necessitate iuris naturalis, & legis humanæ præstat (vt *d. l. alimenta*; vbi sic dicitur, *alimenta quidem, quæ filiis tuis præstitisti, tibi reddi non iusta ratione postulas, cum id exigente materna pietate feceris*) & magis dicitur obligationi suæ satisfecisse, & debitum soluisse, quã donasse, aut munificentiam exercuisse, *l. 1 ff. de donat.* in necessitatibus enim nemo liberalis existit, *l. rem legatam, ff. de adim. leg. & l. fideicommissa, § si quis rem, ff. de legat. 3.* cum igitur non potuerit esse, nec præsumi donatio, non est locus repetitioni. Quod ob eandem rationem procedit in omnibus casibus, in quibus tenetur quis alimenta præstare; vt Mantica *loco citato*, & Surdus *d. tit. 6. q. 19. n. 12.* quia tunc non potest præsumi, nec intelligi donatio, sed est debiti solutio, & Surdus *d. num. 12.* exemplificat in eo, qui expositum infantem à se susceptum tenebatur alere, vt cum susceptus est ab hospitali, vel ab Ecclesia, tunc enim ait, hospitale, vel Ecclesia non repetit alimenta præstita (vt etiam *suprà suo loco* dictum est) exposito; ob generalem regulam, quod non conceditur repetitio ei, qui aliquo iure est obligatus alere.

Quare procedit conclusio etiamsi ascendens, vel 904 descendens, aut consanguineus, vel alius, qui tenebatur alere, dum præstitit alimenta, protestatus esset se præstare animo repetendi; nam in hoc casu protestationem non prodesse tradunt in terminis Bartholus, Baldus, Corduba, Pont. *locis citatis*, Mascard. *d. concl. 727. n. 7.* & cum aliis Surdus *d. q. 4. n. 23. & d. q. 19. n. 12. & aliis locis supra allegatis*, & Glossa *in l. si quis a liberis, § si mater, verbo, materno ex affectu*: cum enim qui in hoc casu præstitit alimenta, teneretur, & inuitus cogeretur præstare, nihil impedit, quod declaret se inuitum præstare, & velle repetere; non enim releuat protestatio in iis, quæ non pendent à facultate protestãtis, *d. l. alimenta, Cod. de negotiis gestis*; & post Aretinum, Panormitanum, Felinum, & alios Corduba *d. num. 31.* & Surdus *d. q. 4. citato num. 23.* vbi ex Iasone *in § fuerat. num. 106 instit. de actionibus*, Ripa *cons. 169. num. 6.* Cacherano *decis. Ped. 39. num 28.* & aliis, quos etiam vna cum aliis refert Augustinus Barbosa *collect. ad d. l. alimenta, num. 13.* tradit non prodesse protestationem in iis, ad quæ tenetur quis ex necessitate iuris. Hinc Surdus *d. q. 4. num. 22.* infert post alios, quod mutuans filio egenti in studiis repetit expensas alimentorum à patre etiam qui prohibuerit, quia cum pater teneretur eam impensam facere, sua protestatio nihil operatur, & id confirmant omnia tradita *suprà numero 882.*

§. II.

Vbi inter alimentatum, & præstantem alimenta intercedit coniunctio sanguinis, vel affectio charitatis; si præstans alimenta, non tenebatur præbere ob diuitias aliti; an expensæ alimentorum possint repeti, vel debeant præsumi donatæ.

SEcunda conclusio, vbi inter eum, cui præstantur 905 alimenta, & eum qui de suo præbet, intercedit coniunctio sanguinis, aut affectio charitatis (ratione cuius alioqui si is, cui præstantur, aliundè non haberet, teneretur, qui præbet, præstare) licet is, qui præbet non teneatur præstare (puta quia alimentarius habet aliũdè, vnde possit se alere) regulariter adhuc non est lo-

eis repetitioni;sed in dubio, & vbi aliondè contrarium ex aliqua coniectura non colligatur,is, qui præstitit, ratione coniunctionis sanguinis, vel affectionis, seu charitatis præsumitur voluisse donare. Ita Scribentes *in d. l. Nesennius,ff. de negotiis gestis;& in d. l. 1. & l. alimenta, Cod. eodem*, Corduba *in d. §. si mater num.* 29. Ioannes Garzias *de expensis d. cap. 4. num.* 24. Pontanus *d. cap.* 8. *num* 6 Natta *cons.* 108. *num.* 7. Mascardus *d. concl.* 76. *num.* 1. *concl.* 555. *num.* 89. & *d. concl.* 72. *n* 3. Menoch. *d. casu* 88. *n.* 20. Sanlegerius *d. c.* 38. *n.* 10. Aug. Barbosa *locis suprà n* 902. *citatis*.& Surdus *d. tit.* 6. *q.* 1. *à n* 21. *ad finem quæstionis,& q.* 8. *n.* 17. 41. 42. & 43. *q.* 9 *n* 6. & *sequ*.& alij Iurisperiti communiter à Corduba, Mascardo, Menochio, & Barbosa relati,& ex Theologis Molina, Azorius,& Rebellus *locis sup. à n.* 902. *citatis*,& Doctores conclusionem deducunt, tum *ex d. l. alimenta*, loquente in matre, ibi, *quæ filio tuo præstitisti,non iusta ratione reddi tibi postulas,cum id exigente materna pietate feceris, Cod. de negot. gestis,tum ex d. l.* 1. *C. eodem*, vbi non datur actio negotiorum gestorum ad repetendas expensas ex pietate materna, vel affectione domestica factas, quia animo repetendi factæ non videntur, *tum ex d. l. quod vxorem*, ibi, *affectionis tuæ d. b:s expendere,& d. l. si paternâ affectu, Cod. eodem*, vbi vxori,& priuignis præstita alimenta,& expensæ in eam rem factæ repetuntur. Tum *ex d. l. ex duobus*, § *fin. ff. eodem*, loquente in fratre, verba sunt. *Titium, si pietatis respectu sororis aluit filium, actionem hoc nomine contra eam non habere respond.* tum *ex d. l. Nesennius, ff. eodem*, vbi alimenta ab Auia nepoti præstita, vbi non appareat animo repetendi præstitisse,non repetuntur, quia præsumuntur ex affectione sanguinis præstita. Tum demum *ex d. l. is, qui, ff. eodem* vbi ait Vlpianus, *is, qui amicitia ductus paterna pupillis Tutorem petierit, vel suspectos Tutores postulauerit, nullam aduersus eos habet actionem, secundum Diui Seueri constitutionem*. Cor autem Ios, & Doctores alimenta, seu expensas, quæ fiunt in alendo, vbi inter præstantem, & eum cui alimenta exhibentur, intercedit sanguinis coniunctio, vt si alimenta sint præstita à patre, vel matre, vel Auo, vel Auia, vel à fratre, vel patruo præsumenda velint esse præstita animo donandi, non repetendi; Menochius *d. casu* 88. *num.* 10. & Mascardus *d. concl.* 76 *n.* 2. & *d. concl.* 555. *n.* 89. asserunt id esse ob duas sequentes rationes, seu coniecturas; quarum vna est ipse sangui s; alia alimentorum fauor, cuius causa multa iure constituta sunt; nam magna in his æquitas, & parentum studium, atque affectio considerari solet, *l. si quis à liberis*, § *verum autem*, & §. *si mater, ff. de liber. agnosc.& l. penultimo, ff. eodem*, & licet Surdus *d. q.* 6. *n.* 23. & *sequentib.* loquens in patre, qui alit filium, quem non tenebatur alere, cum esset diues, nonnulla adducat ad probandum non præsumi in ea animum donandi: tamen non est recedendum à præfata legali, & communi conclusione, intellecta tamen, & modificata iuxta sequentia, à qua re ipsa nec idem Surdus recedit.

§. III.

Prædicta conclusio an procedat, siue expensa alimentorum fuerint modicæ, siue magnæ.

906 IGitur primò limitatur, seu declaratur conclusio, vt procedat quando impensæ pro alimentis de propriis bonis alentis factæ, essent tenues, & modicæ; tunc enim ratio sanguinis, & affectio facit præsumere donationem: secus verò si attenta qualitate personarum, & quantitate facultatum expensæ essent magnæ; nam tunc sola ratio sanguinis, & affectio non induceret præsumptionem donationis, nec impediret repetitionem. Ita Bartholus, Baldus, & Paulus de Castro *in d. l. ex duobus*, §. *fin. ff. de negotiis gestis*, Alexander *in d. l. alimenta, n.* 8. *in fine, Cod. de negot. gestis*, Corduba à Lara *in l. si quis à liberis*, §. *idem rescripsit, n.* 106 *ff. de liber. agnosc.* (vbi loquens de fratre, & consanguineo, ait, si consanguineus modica alimenta consanguineo, putà fratri, vel sorori, aut sobrino præsumitur donasse, secus si magna) Ioan. Garzias *de expensis d. c.* 4. *n.* 24. Menoch. *d. casu* 88 *n.* 11. & 28. *d. concl.* 76. *n.* 11. & *d. concl.* 555. *n.* 90. & *d. concl.* 727. *n.* 4. Mantica *d. tit.* 12. *n.* 17. Surdus *de alim. tit* 6. *dict. q.* 8. *n.* 27. *ad* 37. vbi quando impensa est modica, & *à n.* 80. *initio*, vbi quando impensa est magna, August. Barbosa *collect. ad d. l. alimenta, n.* 2. & innumeri alij Doctores apud Surdum, & Mascardū, probat Garzias declarationem hanc quoad vtramque partem; quia donatio non facile præsumitur *l. cum de indebito ff. de probat.* imò regulariter non præsumitur *l. Campanus, ff. de operis libertorum*; & latissimè Menoch. *d. casu* 88. & Mascard. *d. concl.* 555. Quare cum impensa est magna, concurrūt duæ præsumptiones contrariæ (ait idē Garzias) quæ mutuò concursu sese elidunt, & destruūt, scilicet affectio, aut sanguinis coniunctio, quæ inducit præsumptionem donationis, & magnitudo impensæ, quæ excludit præsumptionem donationis; ac proinde mutuò eliduntur, *l. Diuus, ff. de in integ. restit.* quando verò impensa est modica, præualet coniunctio sanguinis, & affectio, & ita præsumitur donatio, & hoc pacto intelligi iura numero præcedenti præallegata, quæ ex sanguinis coniunctione, affectione, charitate, amicitia, & affinitate donationem expensarum pro alimentis coniunctorum factarum præsumunt, scilicet procedere, cū impensa est modica, non verò vbi expensarum quantitas perspecta personarum qualitate, & quantitate facultatum aliud persuadeat. Confirmat hanc declarationem quoad primam partem, tum quia vbi modica est impensa, facilius præsumitur donatio in sanguine, vel speciali affectione coniunctos, vt maritus non repetit modicam impensam factam circa res vxoris *l. omnino, ff. de expens. in reb. dot. fact.* eo, quod hoc inducit præsūptionem donationis; tum quia regulariter modica impendia non reputantur etiam in casibus, in quibus aliàs solent repeti, *l. in rebus*, §. *possunt, ff. de credit;* & aliis iuribus, quæ adducit Tiraq. *in tract. de iudic. in rebus exig. fer.* & Glossa *in d.* §. *possunt*, dicit non esse curandum do minimis impensis. Quæ autem in proposito sit dicenda magna, vel modica impensa iuxta Doctores communiter relinquitur arbitrio prudentis Iudicis, qui considerata personarum qualitate, & facultatum quantitate tam alitr, quàm illius, qui aluit, arbitrabitur. Ita Menochius *d. casu* 88. *n.* 21. & 28 Mascard. *d. concl.* 76. *n.* 9. Surdus *d. q.* 8. *n.* 81. & alij ab eodem Surdo, & Mascardo relati, & colligitur *ex d. l. si quis à liberis d.* §. *si mater, ff. de liber. agnosc.* ibi, *Iudices æstimabunt*. Rectè autē id relinquitur arbitrio Iudicis, cum ad ipsum Iudicem etiam spectet arbitrium, quanta, & qualia sint alimenta præstanda, vt *suprà suo loco* dictum est.

§. IV.

Mater defuncto patre alens filium diuitem, an possit repetere expensam alimentorum magnam.

VErū hāc limitationē, seu declarationē quoad secūdam partem, scilicet, quod impensa pro alimentis facta inter sanguine coniūctos semper, & vniuersaliter non præsumatur facta ex sola affectione, & pietate, & animo non donādi, sed animo repetendi plores alij Doctores non admittūt, volentes in dubio sanguine coniūctos, qui tribuit, censeri præbuisse tam modica, quàm magna alimenta gratis, & ex pietate, & animo non repetendi, sicque non posse repetere, etiam si is, cui præstita sunt alimenta esset diues, & haberet bona, vnde 907

fe

ſe poſſet alere; niſi facta eſſet proteſtatio repetendi, vel concurrat alia ex coniecturis infra poſitis probantibus animum repetendi; ſic defuncto patre, vel non extante alio, qui filium alere teneatur, & habente filio bona, vnde ei alimenta præberi poterant, non tamen apud matrem ipſam, ſi mater eidem filio, ſponte præbuerit alimenta ſine vlla proteſtatione repetendi; in dubio cenſeri matrem præbuiſſe intuitu pietatis, & affectu materno, non ſolum ſi alimenta ſint modica (vt tradūt *duobus numeris præcedentibus*, allegati) ſed etiamſi ſint magna: tradunt expreſsè Gloſſa *in l. ſi quis à liberis §. ſi mater, verbo, materno affectu, ff. de liber. agnoſc. in l. Neſennius, verbo, pietate cogente, & verbo, exhibuiſſe, ff. de negot. geſtis*, Cynus *in d. l. alimenta col. 2. Verſ. ſi verò* pertinet ad filium, Vitalinus *in tract. clauſ. tit. an poſſit renunciari iuri alimentorum col. 11.* quos Surdus *d. q. 8. n. 80 Verſic. prædicti tamen* refert, & ſequitur, & ita etiam ſentiunt Pontanus *de alim. d. c. 8. n. 6.* Baldus, Novellus *de dotib. p. 6. privil. 3. n. 5.* Molina *de iuſtitia to. 2. diſp. 555. n. 10. §. quando autem filij*, & Rebellus *loco ſuprà n. 90 a.* relato, & Azor. *p. 2. lib. 2. c. 5. alleg. q. 10.* dū abſolutè, & ſine diſtinctione, an alimenta fuerint modica, vel magna, aſſerunt matrem, quæ mortuo patre vltra triennium præſtitit alimenta filio, licet diuiti, qui apud ipſam non habebat bona, non poſſe à filio repetere alimenta ſine proteſtatione ei præſtita, eo quia in dubio cenſetur præſtitiſſe materno affectu, & intuitu ſolius pietatis, & charitatis per textus *in d. l. Neſennius, ff. de negot. geſtis, & d. l. 1. l. alimenta, & l. ſi paterno affectu, Cod. eodem*, & notaui *ſuprà n. 331.*

968 Confirmat Surdus, quod ſi ſola modica impenſa à matre non poſſet repeti, poſſet autem magna, nulla eſſet differentia inter impenſam à matre factam pro alimentis, & impenſā ab eadem factā circa bona filij, & pro illorū adminiſtratione; nā etiam impenſā à matre factā circa bona filij, ſi probetur modica inſpecta qualitate perſonarū præſumi factā animo donandi, tradūt Gloſſa, Cynus, Bartholus, Baldus, Caſtrenſis, Alexander *in d. l. alimenta, Cod. de negot. geſtis*, item Gloſſa, Bartholus, Baldus, Caſtrenſis *in d. l. Neſennius, ff. de negot. geſtis*, quos, & alios ad id refert idem Surdus *d. q. 8. n. 29. & 83.* & Maſcard. *d. concl. 727. n 10.* & tamen textus *in d. l. alimenta*, & Doctores præallegati, & alij Iuriſperiti communiter, & Molina, ac Rebellus conſtituunt differentiā inter expenſas à matre factas circa perſonam filij, & factas circa bona, vt illa non repetantur, & cenſeantur facta ex materno affectu, non autem hæ; cum maior ſit affectio matris ad filium, quàm ad eius bona. Differentia ergo erit, quod etiam impenſæ magnæ à matre pro alimentis filij ſine proteſtatione repetendi, cenſentur in dubio factæ ex materno affectu, & intuitu pietatis, & ſic donatæ; ſecus impenſæ magnæ factæ circa bona filij conſeruanda, licet ſine proteſtatione; quia cū in bonis filij non ita, nec tanta intelligatur pietas, & affectio; in dubio nō præſumuntur donatæ, ſed factæ animo repetendi: Dixi *non ita, nec tanta pietas*, ſcilicet comparatione ad alimenta, & ad conſeruationem vitæ filij quæ eſt cunctis rebus præferenda; nam alioqui ſimpliciter loquendo, (vt notauit Surdus *d. q. 8. n. 84.*) etiam pietas matris verſatur, & conſideratur in conſeruandis bonis, & diuitiis, quas eſſe vitā hominis poſt Gloſsā *in l. Aduocati, verbo, vitam, Cod. de Aduoc. diuer. Iudic.* tradiderunt plures alij Iuriſperiti à Surdo *n. 85.* & Tiraquello *de nobil. c. 31. n. 364. & ſequ.* & dici ſolet, quod pecunia eſt alter ſanguis. Prædicta autem procedunt, quando conſtaret, matrem patre defuncto aluiſſe de ſuo, ſeu de ſuis bonis filium diuitem, & habentem bona, quibus ali poſſet. Nam ſi dubitaretur, an de ſuo, vel de bonis filij alimenta ei præſtitiſſet; præſumeretur præſtitiſſe de bonis filij, vt in terminis Gloſſa *in d. l. Neſennius dicto verbo, exhibuiſſe*, & conſtabit ex dicendis *infrà* de matre adminiſtrante bona filij alimenta ei præbente.

At ſupradictis non obſtantibus ſuſtinenda eſt altera 909 ſententia, quod mater quæ defuncto patre, alens filium in alendo fecit impenſam magnam, perſpecta qualitate perſonarum, & conſideratis facultatibus matris, & filij, non præſumatur ſolo pietatis intuitu, & ex affectū materno aluiſſe, ſed animo repetendi, ideóque poſſit repetere, licet non fuerit proteſtata; quæ eſt ſententia magis communis, & præter Doctores *n. 906.* relatos, & relatos à Menochio *d. caſu 88. n. 28.* Maſcardo *d. concl. 555. n. 90.* & Mangillio *de imputat. q. 20 n. 12.* illos ſequente: eandem ſententiam videntur amplecti tū Salicetus *in d. l. alimenta, n. 2.* vbi, an mater alimenta de ſuo præſtita filio poſt patris obitum repetat, dicit recurrendum eſſe ad coniecturas, quia mater inops non videtur donare filio diuiti, ſed è contra mater diues cenſetur pauperi filio donare; & vbi vterque diues eſt, conſiderare debet, ſi tanta eſt impenſa, quam præſumitur mater donare filio: tum etiam Gloſſa *in l. 1. verbo, munere pietatis: & in d. l. alimenta*, verbo, *materna pietate, Cod. de negot. geſtis*, quibus in locis ad cognoſcēdum, an mater videatur donare quidquid impendit pro rebus filij, & pro eius alimentis vltra primum triennium, ait debere conſiderari qualitatem, & quantitatem expenſarū, & quantitatem facultatum matris, & filij, & pro hac ſententia viget illa regula generalis, quod donatio non facilè præſumitur, vbi ſubeſt, vel capi poteſt alia coniectura donationem excludens, cum nemo in dubio cenſeatur iactare ſuum; & in propoſito talis coniecturæ, ſūt diuitiæ filij, quæ cum excludant filij neceſſitatem, vt debeat mater de ſuo alere, excludunt etiam in dubio affectum ſolum mutuum, & animum donandi in alendo, faciuntque præſumere in matre voluntatem repetēdi, quaſi negotium vtile filij, ad quem onus ſeſe alendi ſpectabat, geſſerit; & præſertim id eſt aſſerendum, ſi mater, quæ fecit impenſam magnam in alendo filio, erat pauper, & filius ſatis diues, vt poſt Cornenm *conſ. 28. in fine, vol. 4.* Maſcard. *d. concl. 76. n. 11.* & alios allegans Mantica *loco citato*, & Steph. Gratian. *to. 2. c. 374. n. 17.* & idem loquens in patre tradit Cancer. *d. c. 16. n. 31. Verſic. nuper ſucceſſit*, vbi ponit caſum patris, qui habebat filium extra domum paternam habentem vxorē, & filium, & dotē, quem, quia non benè ſua adminiſtrabat, pater iterum in domum cum vxore, & filio recepit, & omnes aluit, non proteſtando, an alimenta eis donaret, nec ne; mortuus deinde eſt filius, & remanſit nurus in domo cum filio defuncti, & quadam famula ad eius ſeruitium; continuauit ſocer præſtare alimenta omnia dictæ nurui, nepoti, & eius famulæ per ſex annos, poſtea petiit ab ea alimenta; & dicit idem Cancerius, quod ipſe conſuluit, quod ex quo nurus habebat dotem amplam ex cuius fructibus poterat ſibi, & familiæ ſuæ alimenta commodè exhibere; & ſocer non erat ita diues; & expenſa fuerat magna, itaut ſocer ferè eam ferre poſſet; neque operæ, quæ per nurum, & eius famulā ſoceri domui præſtabantur, eſſent alicuius conſiderationis, locum eſſe repetitioni; quia expenſæ ob earum magnitudinem non poterant præſumi donatæ, & idem Surdus *d. tit. 6 q. 12. 31.* loquens in fratre alios allegans tenet tanquam probabilius, quod frater repetat à fratre impenſam alimentorum, quæ ei præſtitit, ſi fuerit magna. Neque obſtat confirmatio ex Surdo *numero præcedenti* adducta; nam dum Doctores *n. 906.* relati, & alij dicunt modicam impenſam à matre de ſuo factam pro alimentis filij poſt obitum patris cenſeri factam ex affectu interno abſque animo repetendi, non accipiūt modicum, ſicut accipitur, quando iura, & Doctores aiūt non eſſe curandum de minimis, ſcilicet pro re abſoluta minima, & modici momenti; ſed comparatiuè ad qualitatem perſonarum, & quantitatem facultatum matris, & filij & ſic aiunt arbitrio Iudicis relinqui, quæ in hac ſpecie ſit dicenda modica, vel magna impenſa: quando verò Doctores dicunt modicam impenſam à matre factam circa filij bona, & illorum conſeruationem præſumi

sumi donatam, possunt vel intelligi de modica simpliciter, & absolutè, scilicet de minima, & modici momenti iuxta regulam generalem de minimis non curandis; vel saltem de modica quidem impensa, qualitate personarum, quæ tamen longe tenuior sit, quam quæ dicitur modica, cum pro alimentis filij est facta. Modicum enim habet latitudinem, & iuxta varietatem personarum, & materiæ, de qua agitur, potest vario modo accipi in stricta, lata, & latiori significatione: sicut etiam modicum respectu temporis iuxta subiectã materiam accipitur arbitrio Iudicis modo pro longiori, modo pro breuiori tempore, vt August. Barbosa *dict. Dictione* 74. & etiam dictio *incontinenti* regulatur secundum subiectam materiam, vt aliquando intelligatur sine temporis interuallo, aliquando de breui temporis interuallo vnius, vel trium dierum, vel vnius mensis; vel etiam decennij arbitrio Iudicis, vt idem Barbosa *dictione* 133. Quare cum affectio matris ad filij personã maior sit, quam ad illius bona; quantitas expensarum quæ facta pro alimentis, censeri poterit modica, & si facta ex aliis, minimè.

910 Porrò quod superius in præcedentibus traditum est, matrem, quæ de suo post obitum patris exhibuit alimẽta filio diuiti, & habenti bona, ex quibus posset se alere, censeri fecisse impensam intuitu pietatis, & ex sola affectione, & non animo repetendi, vbi expensæ alimentorum sunt modicæ iuxta Doctores *n.* 905. 906. *& numero præcedenti* relatos; & etiam vbi expensæ fuerint magnæ iuxta Doctores *n.* 907. relatos procedit etiã in Auia materna, & etiam Auo materno quæ, vel qui defuncto illius patre nepotem, vel neptem diuitem aluerit de suo: ita Glossa *in d. l. alimenta, verbo, materno affectu, C. de negot. gestis. Ibidem* Baldus *n. 2. fine*, & Salicetus *n.* 5. Socinus *cons.* 161. *vol.* 2. post alios Mascard. *d. concl.* 76. *n.* 3. Surdus *d. q.* 8 *n.* 42. & 43. & Aug. Barb. *collect. ad d. l. alimenta, n.* 8. & ex Theologis Molina, & Rebell. *locis suprà n.* 907. *citatis*, & de Auia expresè loquitur textus *in d. l. Nesennius ff. de negot. gestis*; in hac enim materia alimentorum iura loquentia in matre locum habent in ascendentibus per lineam maternam, qui omnes matris nomine veniunt, vt *suprà num.* 338. notatum est. Quare sicut pietas, & animus donandi præsumitur in matre alente filium; ita præsumi debet in Auo, & Auia, imò magis ex eo, quod amor ardẽtius descendit in nepotes, quam vigeat in filiis, vt *alibi suprà* pariter notatum est.

911 Prædictis de matre traditis addendum etiam, quod si mater filium naturalem, aut spurium diuitem de suo aluerit, præsumitur solo affectu materno præstitisse alimenta, & voluisse donare; & sic non potest repetere. Ita Mascardus *d. conclus.* 76. *numer.* 4. & Surdus *tit.* 6. *d. quæst.* 8 *numer.* 44. Quæ enim in matre dicuntur de filiis legitimis, procedunt etiam in spuriis, qui respectu matris habentur pro legitimis, itaut iis quoque extantibus adhuc cum illis in successione hæreditatis maternæ concurrant; ita Paleotus *de nothis cap.* 38. *numer.* 6. & alij Iurisperiti, quos latè refert Surdus *num.* 45. ac proinde sicut mater in alendo filium legitimum non repetit impensam, ita nec alendo spurium.

§. V.

Mater impensam pro alimentis filij de suo factam repetit à patre, Auo, & hæredibus, & quacumque alia persona filium alere obligante.

912 ADuertendum in præcedentibus traditis de matre alente filium procedere quando alit iam defuncto patre, vt expresè dictum est. Quod si mater superstite marito patre filij diuite, & habili ad alendum filium, alimenta eidem filio post primum triennium præstiterit ex propriis bonis, tunc in dubio non præsumitur animus donandi, & potest mater à marito, seu patre repetere impensam factam, etiamsi non fuerit protestata; vt constat *ex dict. leg. si quis à liberis, §. si mater, ff. de liber. agnos.* & vltra alios Doctores ad idem *suprà n.* 330. relatos tradunt Glossa *in d. §. si mater, verbo, necessario*, & *in d. l. alimenta, v. materna pietate, C. de negot. gestis*, Baldus *ibid. n.* 2. Corduba à Lara *in d. §. si mater, n.* 9. & *n.* 30. Menoch. *de arbitrar. d. casu* 88. *n.* 22. Mascard. *d. concl.* 555. *n.* 91. Mãtica *de tacitis, & ambig. lib.* 13. *tit.* 12. *n.* 18. Surdus *de alim. tit.* 6. *dict. q.* 8. *n.* 1. Steph. Gratian. *to.* 5. *c.* 959. *n.* 15. Molina *de iustitia to.* 2. *disp.* 555. *citato n.* 12. Versic. *quãdo autem*, & Iurisperiti communiter, quos Menochius, Mascardus, Surdus, & Mantica referunt, onus enim alẽdi filium supra triennium principaliter ad patrem spectat, non ad matrem, vt *d. §. si mater, & suprà suo loco* ostensum est; & ideo in dubio censetur mater impendisse in alimenta filij animo repetẽdi, non intuitu pietatis, quæ quoad patrem non subest in matre. Cum ergo mater alens filium mariti, seu patris diuitis, gerat vtile patris negotium, propterea actione negotiorum gestorum ab eodem repetit impensam factam pro alimentis. Dixi etiam *si non fuerit protestata*; quia ita in terminis præallegati Doctores: Et ratio est, quia vbi de iure non præsumitur donatio alimentorum (vt *in præsenti d. §. si mater*) non est necessaria protestatio, cum tunc nihil operetur; nam in dependentibus à iure protestatio non iuuat, vt in his terminis Cancerius *var. res. p.* 1. *c.* 16. *n.* 28. & constat ex traditis *suprà n.* 904. & tradunt Doctores *ibid.* citati, & alij, quos Cancerius *d. n.* 28. refert. Aduertendum verò hic est, quod si mater, dum alit filium viuente patre protestaretur se alimenta filio præbere, vt ab ipso filio, non à patre repeteret, repetere non poterit ab ipso filio, quia pater erat gratis daturus alimenta. Ita Glossa *d. l. alimenta v. materna, Cod. de negot. gestis, ibid.* Cynus, Alexander, & alij, & Corduba *vbi supra d. n.* 30.

Et idem esset, si non superstite patre, vel eo inhabili ad præstanda alimenta filio, extaret Auus paternus, vel alius, qui ex obligatione filium alere teneretur, & mater alens filium sciret ipsum viuere, & habere, vnde posset alere; nam tunc etiam mater censeretur impendisse animo repetendi, non autem pietatis, cum nõ subsit pietas inter eam, & eum, qui tenebatur alere, & ideo actione negotiorum gestorum ab eo repeteret. Ita post Socinum Sen. *cons.* 16. *n.* 3. *lib.* 1. Menochius *d. casu* 88. *citato, n.* 22. Mascardus *dict. concl.* 555. *n.* 92. Gratianus *vbi suprà*, & Surdus *d. q.* 8 *n.* 4. 913

Idem etiam si extarent hæredes patris, aut Aui (ad quos onus alendi filium, etiamsi sint extranei, transit, 914 vt *suprà* 342. *& sequ.* probatum est) ab ipsis enim mater repeteret impensam factam in alendo filio, quam non præsumeretur fecisse animo donandi, sed repetendi ob eandem rationem; & quia hæres non debet esse melioris conditionis, quam defunctus. Ita expresè Cynus *in d. l. alimenta, Cod. de negot. gestis*, & Vitalinus *in tract. de clausul. tit. an possit renunciare iuri alim.* relati à Surdo *d. quæst.* 8. *num.* 5. qui illos sequitur; & indicant etiam Menochius, & Mascardus *locis citatis*, cum vniuersaliter asserant matrem impensam de suo factam pro alimentis filij repetere ab eis, qui filium illum alere tenerentur ex aliqua alia causa.

Sed prosequamur limitationes secundæ conclusionis positæ *suprà n.* 905.

§. VI.

§. VI.

Pater, mater, filius, frater, patruus administrans bona filij, patris, matris, sororis, aut patruelis, præstando ei alimenta, præsumitur præstasse animo repetendi, non donandi.

915 SIt ergo secunda limitatio, quod vbi pater, mater, aut aliquis ex ascendentibus tam per lineam masculinam, quam per fœmininam, vel consanguineus, vt frater, vel patruus administrat bona filij, aut nepotis, vel nepotis, vel fratris, aut patruelis, eidem, cuius negotia gerit, & bona administrat, alimenta præstitit; in dubio non præsumitur animo donandi, sed potiùs repetendi, & compensandi præstitisse. Vt constat *ex d.l. Nesennius, ff. de negot. gestis*, loquente in matre, & Auia, quæ nepotis a se aliri bona administrat. Et tradunt Doctores communiter; ita Scribentes *in d.l. Nesennius*, Bartholus *num.* 5. Baldus *num.* 3. Fulgosius *num.* 4. Paulus de Castro *num* 3. Baldus Nouellus *de dotibus part.* 6. *priuil.* 33. *num.* 5. Menochius *de arbitr. d. casu* 88. *num.* 23. 14. 25. *& de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 71. *num.* 3. Mascardus *conclus.* 76. *num.* 5. *&* 6. Mantica *de tacitis, & ambig. con. lib.* 13. *tit.* 12. *num.* 53. Surdus *de alimentis tit.* 6. *quæst.* 8. *num.* 46. 47. 53. 58. *& sequ. quæst.* 9 *num.* 8. *quæst.* 52. *num.* 18. *quæst.* 14. *num.* 10. *&* 12. *& quæst.* 15. *num.* 2. Pontanus *de alimentis cap.* 8. *numer.* 6. Cancerius *var. res. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 30. Ioannes Garzias *de expensis cap.* 4. *num.* 25. Stephanus Gratianus *d. cap.* 374. *num.* 17. Augustinus Barbosa *collect. ad d. l. alimentis, num.* 10. *Cod. de negot. gestis, & collect. ad l. quod plerique numeris* 4. *Cod. de alim. pupillo præstandis*, & Iurisperiti communiter à Menochio, Mascardo, Mantica, & Surdo relati, & ex Theologis Molina *de iustitia tom.* 2. *disputat.* 555. *num.* 51. Versiculo *quando autem filij*. Azorius, & Rebellus *locis suprà* 902. *allegatis*. Et si enim sanguinis coniunctio faciat in dubio præsumi donationem, tamen hæc præsumptio cessat, vbi alimentator est negotiorum gestor, & administrator bonorum alimentandi; hæc enim coniectura, seu præsumptio, quod negotiorum gestor, & bonorum administrator non impenderit (vbi de contrario nō constat) animo donādi, sed repetendi, & compensandi est potẽtior, & tā violẽta, vt excludat præsūptionẽ pietatis, quæ aliàs suberat, scilicet excludat præsumptionem donationis etiam in eo, qui ratione pietatis, & coniunctionis sanguinis posset videri voluisse donare, (vt sunt pater, mater, Auia, de quibus *d.l. Nesennius*, & alij ascendentes, & descendentes, ac frater, & Patruus) vt in his terminis Bartholus *in d.l. Nesennius*, Surdus *d.q.* 15. *n.* 2. & alios allegans Mantica *d. tit.* 12. *n.* 13. vbi etiam ampliat, haberéque locum asserit, quamuis ille administrator, & negotiorum gestor, qui præstitit alimenta, speraret ei succedere, atque ita fuisse dictum per Rotā Romanam *in Romani compromissi* 4. *Maij* 1582. Versic. *Quarto, quia in præstandis, coram Cardinali Seraphino.* Confirmat limitationem Surdus *d.q.* 8. *n.* 58. *& sequ. & d.q.* 12. *n.* 20. quia tunc non præsumitur animus donandi quando sumi potest alia coniectura *l. cum de indebito, ff. de probat.* Mascardus *d. concl.* 555. & Menochius *d. casu* 88. at vbi pater, aut mater, vel alius alimentator bona filij eiusque, qui alitur, administrat bona filij, & aliti, sumi potest alia coniectura, quàm donationis, scilicet quod impenderit alimenta de bonis filij, & alimentandi, cuius bona administrat. Addit aliam confirmationem *d.q.* 8. *n.* 59. nempè quod donari tunc videtur aliquid, quādo nullo cogente iure soluitur, *l. donari, ff. de donat. & l. donari, ff de reg. iur.* præstando autem alimenta filio & ei, cuius gerit administrationem, videtur id soluere, ad quod cogi poterat, & sic non præsumitur donare, cū paria sint, quod cogatur, vel cogi possit, & non dicatur voluntarius actus, cum ab eo fit, qui compelli potest. Vt aliis allegatis idem Surdus *d.q* 8. *n.* 60. quid verò si alimenta excedant fructus bonorum administratorum, *infrà n.* 919.

916 Ex quibus vniuersaliter excluditur; quod si quis sit negotiorum Gestor, & Administrator bonorum eius, cui alimenta præstitit; in dubio non præsumitur animo donandi, sed repetendi præstitisse, & sic potest repetere, & compensare. Ita Bartholus *in d.l. Nesennius, n.* 5. *ff. de negot. gestis. Ibid.* Baldus *num.* 2. Alexander *in l. fin. ff. de petit. hæred.* Mascardus *d. concl.* 555. *n.* 19. Mantica *d. tit.* 12. *n.* 13. & Surdus *d. tit.* 6. *q.* 15. *n.* 1. & alij à Mantica, & Surdo relati: propter administrationem enim alimẽtantis intentio, & mens (vbi de contrario non appareat) præsumitur esse, quod impensa fiat de bonis alimentandi, cuius bona administrat, & negotia gerit.

§. VII.

Tutor, & Curator an, & quando, & qua ratione possit repetere alimenta, quæ præstitit pupillo, aut minori, dum tutelam, vel curam exercet, & bona pupilli, & minoris administrat.

917 HInc Tutor, & Curator impensam alimentorum, quæ præstitit pupillo, aut minori, cuius tutelam aut curam gerit, & bona administrat, poterit repetere; & non solum Tutor, seu Curator extraneus, sed etiam pupillo, aut minori sanguine coniunctus, vt si Tutor sit frater, aut patruus; constat *ex l. fin. Cod. de alimentis pupillo præstandis, & ex l. cum plures, §. cum Tutor, ff. de administr. tutor.* & tradūt Scribentes *in d.l. fin. & in d. l. Nesennius, ff. de negot. gestis*, Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, § si mater, n.* 70. *&* 71. *ff. de liber. agnosc.* Surdus *tit.* 6. *q.* 15. *à n.* 1. *ad* 13. August. Barbosa *collectaneo ad l. finalem, n.* 3. *&* 4. Molina *de iustitia tract.* 2. *disp.* 224. *§. esto Index*, alij, qui infra referūtur; & tacitè alij *suprà n.* 915. relati, asserentes matrem, fratrem, vel alium sanguine coniunctum repetere impensas alimentorum ei, cuius bona administrat, præstitorum, qui licet aliàs ratione coniunctionis videri posset præstitisse animo donandi, tamen propter administrationem in dubio præsumitur impendisse animo repetendi, quæ ratio administrationis militat etiam in Tutore, & Curatore, ac proindè pupillo, & minori alimenta præstans non censetur habuisse animum non repetendi, sed præstitisse animo repetendi; & sic potest Tutor repetere, quod in pupilli alimenta, & personam impendit, siue actione negotiorum gestorum, siue iudicio tutelæ, *l.* 1. *§. præterea, & §. penultimo, ff. de contraria tut. & vtili act.* confirmatur, quia officium suum nemini debet esse damnosum, *l. si quis ex assignatoribus, ff. quemadmodum testam. aper.* tutor autem ex necessitate sui officij alit pupillum *d. l. cum plures, citato §. cum Tutor, & l.* 3. *§. Tutor, ff. de suspectis Tutoribus*, & licet *d.l. fin. Cod. de alim. pupillo præstandis* Imperator Alexander consulat, quod cautè curet alimenta pupillo pro modo facultatum illius per prætorem taxari, ne exinde contingat, eum controuersiam pati super quantitate alimentorum, nihilominus si proprio iudicio alimenta minori tribuat, quia videt nō expedire, vt patrimonij quantitas intelligatur, aut alia iusta ratione ductus; nihilominus adhuc boni viri arbitratu ipsi soluendæ sunt expensæ idoneæ, aut quas in alimentis debite expendisse constiterit *d. l. fin. Cod. de alim pupillo præstandis, & l.* 2. *initio, ff. vbi pupil. educ. deb.* Cumanus *cons.* 87. Corduba, Surdus, Barbosa, & Molina *locis citatis*. Imò etiamsi per incuriam non curauit Tutor alimenta

taxari

taxati, nihilominus etiam repetet, & habere debebit expensas idoneas, & quas per arbitrium boni viri debite fecisse apparebit. Ita expressè Molina, Barbosa *collectaneo ad d.l.finalem, n.5.* Gutierez *de tutel.p.2.c.3.n.4. & 5.* à Barbosa relatus, & ita etiam sentiunt Corduba, & Cumanus *locis citatis*, Cardosus *in praxi Iudicorum v alimenta, n.3.* & Surdus *d.q.15.* quatenus absolutè dicunt Tutorem repetere alimenta congrua, & idonea pupillo præstita, etiamsi Iudex non taxauerit; & colligitur etiam clarè *ex d. l. 2. initio, ff. vbi pupil. educ. deb. & eadem l. fin.* Versic. *nec ferendus est, Cod. de alim. pupill præstandis.*

918 Quod si Tutor excesserit in alendo pupillo impendens indebite, & plusquam permitterent conditio pupilli, & fructus bonorum eius; tunc quoad excessum non repeteret impensam factam, sed præsumeretur de suo ea animo donandi expendisse quoad illum excessum alimentorum. Ita tacitè Molina, Cardosus, & Barbosa *locis citatis.*

919 Et idem dicendum, si mater, aut frater, aut patruus administrans bona filij, aut fratris, vel patruelis, præstaret illi alimenta vltra redditus, seu fructus bonorum; nam quoad excessum præsumeretur donasse, nec repetere posset. Ita Baldus *in d.l. Nesennius, n. 3. vers. aut dubitatur vtrum id, ff. de neg. gestis*, Surdus *de alim. tit.6.q.8. n 62.* & Sanlegerius *resolut. ciuil. cap.38.n.11.* quod tamen videtur intelligendum extra casum, quando etiam proprietas vendi potest pro alimentis, scilicet quando fructus non sufficiunt ad præstanda idonea alimenta iuxta tradita *suprà §. vndecimo, n.803.* & id indicat etiam Surdus *d.n.62.*

920 Extenditur autem doctrina *suprà n.957.* tradita, vt Tutor non solum repetat alimenta à se præstita pupillo; sed etiam ea, quæ præbuit sorori ipsius pupilli interim, donec fuit nupta. Ita Cumanus *d. cons.* 88. & Surdus *d.tit.6.q.14.* Ratio est, quia Tutor tenetur alere sororem pupilli, *l. qui filium, ff. vbi pupill. educ. deb.* & cum ipse pupillus frater teneatur alere sororem iuxta *d.l. qui filium*, & latè ostensum est *suprà, cap.7.n. 371. & 373.* Tutor sorori pupilli præstans alimenta nomine, & contemplatione eiusdem pupilli censetur eidem pupillo præstitisse, & sic potest repetere, sicut ea, quæ ipsimet pupillo præbuit. An verò vbi pupillus adoleuerit, possit repetere à sorore id, quod Tutor impendit pro illius alimentis; definiendum est iuxta tradita *suprà dictis numeris 371. 373. & quinque sequentibus.* Si enim soror à patre fuerit exclusa, relicta ei tantum dote, nec aliundè habuerit bona, vnde sese alere posset; frater non poterit alimentorum impensam ab illa repetere, nec illam in dotis legatum imputare, vt probatum est *d. n.371. & 373. 374. & 376.* si verò soror esset diues habēs alia bona ad se alendum sufficientia, frater posset ab illa repetere alimenta illi à Tutore præstita; vel etiam præstita à se, si ipse illa bona administrabat iuxta tradita *suprà n.375. & n.915.* si etiam frater erat debitor sorori pro legitima, & Tutor eo adhuc pupillo, & minore; vel ipse postquam factus est maior, illi præstitit alimēta, poterit fructus legitimæ penes se retinere, & compensare quod solutum fuerat pro alimentis, vt etiam in terminis Corduba à Lara *in d.l. si quis à liberis d. §. si mater, n.35. ff. de liber. agnosc.* Surdus *tit.6.q.12.n.26.* Cancerius *var. resol. p.1.c.16.n.31.* & Cephalus *cons.85. n.1. & 2.* à Corduba, & Surdo allegatus.

921 Item Tutor repetet expensas, quas fecerit in conducendis Magistris, vt pupillus disciplina, seu arte congruente institueretur; vt constat *ex d.l. qui filium, ff. vbi pupillus educ. deb. & l. si postremo in princ. Cod. de negotiis gestis*, loquente in vitrico, qui mercedes pro priuignis aliqua arte congrua instituendis Magistris expendit; *ibid.* Baldus, & Surdus *tit.6.q.11. n.15.* Et ratio est, quia expensa Magistri vtilis est pupillis, & etiam æquiparatur expensæ alimentorum, nomineque alimētorum comprehenditur, vt supra suo loco dictum est.

Vtrum verò si pupillus fuit in ministeriis, seu seruitiis, & obsequiis Tutoris, qui illius operis sit vsus, alimenta præstita debeant compensari cum seruitiis, vel saltem pro rata seruitiorū, seu illorū æstimationis. De hac re latè Scribunt Corduba à Lara *d. §. si mater à n.70. ad finem*, & Surdus *d.tit.6. citata q.14.n.15. ad finem*, & *eodem tit. q.15. à n.18.* & Corduba, Primò *num.70* dicit compensari debere ex intentione Scribentium *in l. si paterno, Cod. de negot. gestis*, & ad id allegat plures Iurisperitos. Secundò *n.72. & 73.* in contrarium adducit duas rationes, vnam quod alimentarius operas debet Altori, quia non debet esse otiosus, & tanquam corpus mortuum, vt Glossa *in l. sicut, ff. de oper. liber.* & sic videtur alimenta non posse compensari cum pupilli operis. Alterum quod iure communi Tutor gratis, & sine salario Tutoris officium exercere debet, Glossa *in l.1. & in l. in eos, ff. de tutelis*, licet ex causa Tutori Iudex salarium possit constituere. Tertiò *eodem n.74* resoluit dubium distinguendo; dicit igitur primò quod cum pro tutelæ ministerio nullum est constitutum salarium, alimenta à Tutore præstita pupillo non compensentur tū operis à pupillo præstitis, neque in totum, neque pro rata operarum, sed eædem operæ pupilli compensentur cum laboribus Tutoris. Cum enim Tutor gratis operas has personæ, & rebus pupilli impendat, æquum est, & naturali rationi consentaneum, vt pupilli operis vti possit, cum pupillus antidora obligatione astrictus sit, ac proindè non competit ei operarum æstimationis repetitio, quę in hac specie, seu ratione antidoralis obligationis cessat *l. si testamento tutor, ff. de fideiuss* & clarius *l. si non fortē, §. libertus, ff. de condit. indebit.* Iasō *in l. ex hoc iure n.74.* Versic. *tertiò fallit, ff. de iustitia, & iure*; plures alij à Corduba allegati, & latè Tiraquellus *in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n.44. & sequ. Cod. de reuocand. donatione.* Et etiam Surdus *d. tit. 6.q.11.n.26. & 2.* secundò *eodem, n.74. iuncto, n.80. & 81.* dicit quod vbi salarium Tutori est statutum, & tutelæ nomine de bonis pupilli aliquid percipit, alimenta Tutor compensare debet pro rata cum operis, seu seruitiis pupilli; si sit eius ætatis, vt vtiliter operari possit seruitio aliquo, vel alicuius artis exercitio, relicta arbitrio boni viri æstimatio, an operæ alimentorum expensam æquent.

922 At primum dictum Cordubæ, Surdus *d.q.14.n.* 18. non approbat, & ad duas illas rationes, quibus præcipuè nititur dictum respondens, ait, primam in præsenti materia non subsistere; quia cum Tutor nomine tutorio alimenta præstet, de bonis pupilli præstat, illi non tenetur pupillus operari, textus vero *in d.l. sicut* loquitur, quando quis alit de suo, non de alieno. Secundam etiam rationem dicit non probare, quia cum officium tutelę sit necessarium, & consequenter laborem in illius administratione sustinere cogatur, nec possit recusare, non acquirit aliquod meritum renumeratione, aut cōpensatione dignum, quia obligatio præcedens impedit, ne exercitio tutelæ possit mereri, & non dicitur beneficium præstare, qui debitum impendit, *l. si seruo, ff. de hered. instit. l. vnum ex familia, § primo ff. de leg. 2.* & Tiraquellus *d. verbo donatione largitus, n.* 106. Quare ipse sustinēdo, quod dicit *eodem tit. d q.11.n.24. & sequ. eadem q.14.n.* 21. inhærendo communi Doctorum *in d.l. si paterno*, & aliorum, quos *d.q.11.* refert, absolutè asserit compensationem alimentorum faciendam pro rata operum pupilli; ita quod compensatio sit totalis, si operæ quoad æstimationem illis æquivaleant; partialis si operæ solum parti alimentorum æquiualeant, dūmodo tamen operæ non sint modici momenti (nō enim ait rationabile videtur quod quæcumque seruitium induci debeat ad æstimationem alimentorum) sed illorum vtilitas sit considerabilis Hoc idem absolutè tradit Molina *de iustitia tom.2. disp.554.n.13. fine.* Rationem esse dicit, quia Tutor, qui seruitia recipit, dicitur tanto minus impendisse de suo; quæ quidem ratio est vera.

Verum

Verum nihilominus existimo non excludendum primum dictum Cordubæ tum ob rationem secundam *numero præcedenti* adductam iuncta explicatione, seu confirmatione ipsius Cordubæ, nam cum debitum Tutoris exercendæ tutelæ absque salario sit tantum legale, non iustitiæ commutatiuæ, & particularis, & ex tutelæ ministerio gratis exercito pupillo verè proueniat beneficiũ, & non mediocre circa illius personam, & res, non mirum si ex parte eiusdem pupilli consurgat erga Tutorem antidotalis obligatio, quæ (vt idem Surdus *d.q.11.num.26.* post Iasonem, & Tiraquellum, *locis numero præcedenti relatis*) plurimum potest, & multos operatur effectus ab ipsis Iasone, & Tiraquello enumeratos; & inter alios quod in dubio facit præsumere donationem in eo, qui adstrictus aliquid dat, vel operatur in vtilitatem illius, qui beneficium contulit, vt latè Tiraquellus *d. verbo donatione largitus, n.50.* & Surdus *d. q.11. num.27. & sequ.* & sic etiam facit cessare compensationem, vt in textibus *numero præcedenti* adductis. Merito igitur, vbi Tutor pro laboribus tutelæ nullum percipit emolumentum ex bonis pupilli, in repetitione alimentorum pupillo præstitorum non debebit compensare seruitia pupilli, nisi forte quoad excessum, si æstimatio seruitiorum, seu operarum pupilli arbitrio prudentis viri excederent notabiliter labores Tutoris.

924 Sicut verò Tutor repetens alimenta facit compẽsationem pro rata seruitiorum, & operũ pupilli; Ita etiã frater, qui fratri, & fraternæ familiæ exhibuit alimenta, si à fratre, & eius familia recepit seruitia, illorum æstimationem compensare debet, vt Surdus *d. tit.6. citata q.11.n.25.* post Aretinum *in l. si negotium, Cod. de negot. gestis*, vbi etiam alij Doctores.

925 Plura de huiusmodi compensatione alimentorum præstitorum à Tutore pupillo cum seruitiis, & operis pupilli *infrà hoc cap.* vbi an, & quando vitricus repetat alimenta præstita priuignis, scilicet an sit facienda proportionaliter, & ad rationem ratam, an in illis æstimãdis habenda sit solũ quanti Tutor esset conducturus; an verò quãti pupillus, seu minor potuisset locare, an etiã habẽda ratio operum, nimirum an sit alicuius artificij, vel nudi ministerij; an modicitas alimentorũ præstitorũ, nobilitas, & diuitiæ illa præstantis inducant præsumptionem donationis, de quibus latè Corduba à Lara *in d.§. si mater à n.61. ad finem*, & Surdus *tit.6.q.11. per totum.*

§. VIII.

Mater filia debitrix, & frater debitor fratris præstans alimenta filiæ vel fratri non præsumitur illi donare.

926 TErtia limitatio conclusionis *suprà n.905.* positæ; mater, frater, patruus, & quicũque cõsanguineus si debitores sint filij, fratris, patruelis, aut consanguinei, ei præstando alimenta, in dubio non præsumitur præstasse animo donandi, sed cõpensandi alimenta cũ debito, seu debitũ soluendi. Ita Ruinus *conf.223.n.1. vol.1. & conf.145.n.3. vol.4. & conf.151.n.9. vol.5.* Surd. *de alim. tit.6.q.8.n.63. & q.15.n.20. & sequ.* ratio est, quia datum à debitore in dubio præsumitur datum in causam debiti *l. si cum dotem, §. si pater, ff. solut. matrimonio*, Barth. *in l. triticum, n.4. ff. de verborum oblig.* Brunus *de statuto exclud. fœminas art.6.n.243.* & confirmatur ex traditis *suprà n.915. circa medium*, scilicet quod non præsumitur animus donandi, quando sumi potest alia coniectura; in præsenti autem adest coniectura, quod in extinctionem debiti alimenta præstiterint. Vnde etiam debitorem mulieris, siue extraneum, siue fratrem illam dotantem censeri habuisse animum gerendi vtile negotium eiusdem mulieris, & compensandi eum debito, tradunt Bartholus, Ruinus *locis citatis*, Menochius *de arbitrariis d. casu 88.n.43.* & Surdus *d.q.52.num.20. & 24.* vbi etiam refert plures alios Iurisperitos asserentes fratrem debitorem videri dare animo compensandi, & loquuntur in fratre illius debitore dante dotem sorori.

§. IX.

Per protestationem factam ab initio præstationis alimentorum, donationis præsumptio excluditur, & probatur animus illa repetendi.

LImitatio quarta eiusdem conclusionis *n.905.* po- 927
sitæ quod vbi inter alimentantẽ, & eum, cui alimenta sunt præstita, intercedit affectio sanguinis, vel charitatis, expensæ pro alimentis factæ in casibus, in quibus præstans alimenta non tenebatur; vel quia ad alios spectabat onus alendi, vel ipse alimentarius habebat bona, ex quibus poterat ali, non præsumuntur factæ animo donandi, sed repetendi, si alimentans ab initio fuerit protestatus se præstare animo repetendi, & recuperãdi. Ita constat expressè *ex l. Nesennius, ff. de negotiis gestis* (vbi de Auia, quæ nepotibus diuitibus alimenta præstiterat) *ex l. si paterno, C. de negotiis gestis*, vbi de vitrico, qui priuignis alimenta præstat cum declaratione, quod erat repetiturus; ita etiam tradunt Bartholus, & alij Scribentes *in d.l. Nesennius, & d.l. si paterno*, & alij Iurisperiti communiter Baldus *in l. filia cuius, n.3 Cod. fam. ercifcundæ*, Tiraquellus *de retractu consang. §.36. gloss.5.n.53.* Pontan. *de alim. c.8. n.6.* Ioan. Garzias *de expens. cap.4 n.55* Menochius *de arbitr. casu 88.n.26.* Mascardus *concl.76. n. 7. & 8. & concl.527.n.5.* Mantica *de tacit. & ambig. conu. lib.13. tit.22.n.51.* Corduba à Lara à contrario sensu, & tacitè *in l. si quis à liberis d.§. si mater, n.59. ff. de liber. agnosc.* Surdus *de alim. tit.6.q.8.n.64.* (vbi loquitur in matre alimentante filium diuitem) *quæst. 9. num.15.* (vbi loquitur in fratre alimentante fratrem in casu, in quo, cum non sit inops, non tenetur alere) Cancerius *var. resol. p.1. cap.16. num. 28. & 29.* Augustinus Barbosa *collect. ad d.l. alimenta, num.11. Cod. de negot. gestis*, & alij Iurisperiti apud Menochium, Mascardũ, & Surdum, & ex Theologis Molina *de iustitia tom.2. disp.554. num.15.* Versic. *quando autem filij*, Azorius, & Rebellus *locis suprà n.902. relatis.* Ratio est, quia vbi alimentans protestatur, & declarat expressè se velle conseruare indemnem, & repetere expensas alimentorum, sumus in claris, & sic non potest esse locus præsumptioni in contrarium. Protestatio igitur, qua alimentans explicat animum suum recuperandi expensam, rem alioqui dubiam facit certam, & excludit præsumptionem donationis, vt notauit Baldus *in d.l. Nesennius, num.4.* vbi addit sufficere, quod Tabellio de tali protestatione, & explicatione suæ voluntatis rogetur à protestante; cuius rationem reddit Surdus *d. quæst.8. num. 63.* scilicet, quia voluntas declarari potest quantumcumque absente patre, vt ex Craueta *conf.148. num.11.* Rolando *conf.2. num.173. vol.1.* & pluribus aliis Iurisperitis tradit idem Surdus *eod. num.65. & num.66.* & colligitur *ex d.l. Nesennius, & d.l. si paterno.*

Ista autem protestatio facienda est à principio, in 928
ipsomet actu præstationis alimentorum; & facta ex interuallo post actum perfectum, nempè post alimenta iam præstita non prodesset, nec valeret; ex quo iam quæsitum est ius illi, cui alimenta fuerunt præstita, cum tempore præstationis censeantur præstita animo donandi, & alimentorum expensa, & quæcumque alia res alteri semel soluta, vel data animo donandi, etiam præsumptiuè, scilicet, quia præsumitur donatio, vbi de contrario animo non constat, non potest amplius

per mutationem voluntatis repeti , neque etiam in foro conscientiæ per ius iam alteri acquisitum , vt Molina *d. disput. 554. num. 11. & sequ.* & Rebellus *loco suprà n. 902. allegato* , & in his terminis quoad forum exterius (à quo non discordat forum conscientiæ , vt magis explicatur infra) talem protestationem factam post alimenta præstita non prodesse tradunt Surdus *d. q. 8. n. 67. & sequ.* Cancerius *d. num. 29.* & Marcabrunus *cons. 150. num. 95. & 98.* ab eodem Cãcerio relatus. Nam etsi declaratio semper possit fieri , & soleat retrotrahi ad tempus dispositionis, vt Doctores , quos latè refert Surdus *num. 67. & 68.* nihilominus id non habet locum, quando agitur de præiudicio tertij , cui medio tempore iam ius est quæsitum , vt Tiraquellus *in l. si vnquam v. libertis, num. 15. Cod. reuoc. donat.* Rolandus à Valle *cons. 46. num. 38. vol. 1.* & alij Iurisperiti ab eodem Surdo *numero 69. & duob. sequentib.* relati. Actus quoque qui ab initio debuit fieri non prodest , si fiat ex postfacto, vbi statim actu perfecto fuit ius tertio quæsitum vt *loco citato* Cancerius ex Marcabruno, *vbi suprà.*

929 Quamuis verò Glossa *in d. l. Nesennius v. conueniret, ff. de negotiis gestis*, & nonnulli alij relati à Surdo *d. quæst. 8. num. 72.* opinati sint, protestationem non prodesse quoad repetitionem , quando impensa pro alimentis facta est modica. Nihilominus omninò asserendum est , etiam quando impensa est modica, protestationem ab initio factam repetendi excludere animum donandi , & sic locum esse repetitioni. Ita Alexander *in l. 1. num 3. in princ. & fin. C. de negot. gestis* , Castrensis *in l. alimenta, num. 3. fin. Cod. eodem* , Menochius, Mantica, & Mascardus *locis suprà, num. 927. citatis* , Surdus *d. quæst. 8. num. 34. & tribus sequentibus, & d. num. 71. Versic. diuersum, & d. quæst. 9 num. 15.* & alij Iurisperiti ab eodem Surdo, & Mantica relati. Nam primo Textus *in d. l. Nesennius* dicens esse locum repetitioni, si Auia, vel mater præstabat filio , aut nepti diuiti alimenta , protestata sit, velle recuperare, non distinguit inter magnã, & modicam impensam ; & sic nec nos distinguere debemus , & cum simus in casu, in quo alimentans non tenetur præstare alimentario alimenta, eo ipso, quod declarat animum suum non esse donandi, sed repetendi, cessat coniectura , quod voluerit donare ob modicitatem. Cum igitur nemo etiam sanguine coniunctissimo à iure cogatur donare etiam quid minimum, ac tota vis donationis inter sanguine coniunctos proueniat à præsumpta voluntate , ex protestatione, seu declaratione voluntatis, ea præsumptio omninò cessat tam quando impensa est modica, quam vbi est magna, cũ in vtroque casu eadem militet ratio. Ad summum sententia Glossæ posset procedere, quando impensa ita esset parua , quod foret elusoria, vt Castrensis *loco citato.*

§. X.

Quando quis sumptus pro alimentis alteri præstitit, retulit in librum rationum ab initio scribens, quod præstabat animo repetendi, non præsumitur donatio.

930 QVinta limitatio eiusdẽ cõclusionis *suprà n 905.* propositæ inter præfatos sanguinis, & charitatis affectione coniunctos, de quibus *in d. conclus.* expẽsæ alimentorũ descendenti, vel ascẽdenti, vel fratri aut patrueli præstitorũ in casu, in quo alimentãs nõ tenebatur præstare, quia alimentarius haberet bona, ex quibus decenter ali poterat; vel onus alẽdi ad aliũ spectabat, nõ præsumũtur donatæ, sed repeti possũt, si ab alimentante fuerint descriptæ seorsum in libro rationũ, & notatũ quod præstabat alimẽta animo repetendi, seu scripsit debitorem alimẽtarium, aut aliũ, cui tunc incomberet onus alendi, & non probaretur fuisse descriptos ex interuallo post factam impensam, aut litem motam. Ita expresse textus *in d. l. Nesennius, fine* loquens in Auia , quæ retulisset in rationa expensarum alimenta nepoti diuiti præstita. *ff. de negotiis gestis, ibid.* Bartholus, & alij, Anton. de Buttio *cons. 28. num. 5.* Mascardus *concl. 527. n. 6.* Mantica *de tacit. & ambig. conu. lib. 13. tit. 12. n. 20.* Surdus *de alim. tit. 6. d q. 8. n. 73. 74. & 76. & q. 9. n. 9.* Cancer *resol. var. p. 1. c. 16. num. 27.* Genua *de scriptura priuata lib. 4. c. 1. n. 38.* Augustinus Barbosa *collect. ad l. alimenta, n. 12. Cod. de negot. gestis*, & alij Iurisperiti à Surdo , & Genua allegati, & ex Theologis Molina , & Rebellus *locis suprà allegatis*; Et ratio est, quia cum etiam in hoc casu constet clarè de voluntate alimentantis , à qua sola pendet, an fuerint expensæ donatæ, necne, planè standum est declarationi eiusdẽ, an fuerit animo donandi, vel repetendi ; nec opus est alia coniectura. Quare etsi ex libro rationum aliquid continẽte pro scribente ad illius fauorem non oritur plena probatio regulariter loquendo ex communi Doctorum conclusione, de qua latè Genua *d. c. 1. à n. 6.* nihilominus præfata communis conclusio limitatur, vt habeat locum in illis, quæ in libera voluntate ipsius scribentis sita sunt, in his enim librum rationum pro scribente facere plenam probationem , seu fidem inferunt Doctores *ex d. l. Nesennius*, loquente ãn Auia, quæ in suo libro rationũ scripserat , quod præstabat nepti alimenta animo repetendi; quem animum rectè probari per dictum librum rationum tradunt nõ solum Bartholus *in d. l. Nesennius*, & alij *suprà* allegati, sed etiam idem Bartholus *in l. nuda , num. 7. de donationib. in auth. & si contractus, Cod. de fide instrum. & in l. admonendi, n. 26. fin. ff. de iureiur. ibid.* Scaccia Lupus, Iason, Curtius , & plures alij à Genua *d. numero 38.* relati.

Aduertit autem Surdus, quod ad probandum alimentantem, siue matrem, siue fratrem , &c. sufficere etiamsi in libro , in quo seruatur memoria debitorum , & creditorum illius, qui præstat alimenta sanguine , vel charitatis affectione coniuncto scriptum inueniatur, sicuti præstat filio, seu fratri alimenta, eo quia non possit verisimiliter videre scriptum ad aliũ finem, quam repetendi, secus (inquit idem Surdus) si in eo libro consueuisset alimentans scribere res gestas, non pertinentes ad rei familiaris administrationem; quamuis addat in iis plurimum versari Iudicis arbitrium consideratis parcellis, & scribentis qualitatibus, ex quibus iudicabit quanta sit fides adhibenda. 931

Dixi verò , & non probaretur præfatas expensas 932 descriptas *in libro ex interuallo, &c.* nam vt probent animum repetẽdi, debet apparere quod fuerint descriptæ à principio , & si probaretur descriptas post impensã factã, non probarent animum repetendi ob rationem *suprà n. 928.* quod protestatio debet fieri à principio, & non post consummatum actũ, & lite pẽdente. Ita expresse Surdus *d. q 8 n. 77.* aduertens cum Ripa *in l. admonendi, n. 12 a ff. de iureiurãdo*, propterea *in d. l. Nesennius* cõsiderari scripturã Auiæ iã defũctæ ante litẽ motã ab eius hæredibus. Quare idẽ Surdus *ibid.* addit, quod non sufficeret apparere, seu probari quod liber fuerit scriptus per talem, nisi etiam probaretur tempus (scilicet dies, mẽsis, annos) scriptionis, alias mater v. g. quæ filio præstitit alimenta , posset post litẽ motã scribere in libro apposita die iã diu antè litẽ motã lapsa in præiudiciũ filij, & facit doctrina, quod scriptura priuata etiã recognita cõtra tertiũ nõ probat respectu tẽporis, seu quoad diẽ nõ contentã, ne possit debitor prælata die ius anterioris tollere, vt aliis relatis idem Surdus *n. 78.* & quando controuertitur de prioritate temporis , vel tempus est de substantia probationis (vt in præsenti specie)

prod-

producentem scripturam prioatam debere oecessatio probare tempus, ac diem, tradunt Baldus *in l. scripturas, Cod. qui potior*, Tiraquellus *de retractu conuention. §. 1. glossa 7. numer. 49. cum sequentibus*, & innumeri alij Iurisperiti, quos refert, & sequitur Genua *de script. priuata lib. 1. q. 3. n. 5.* qui etiam *lib. 4. cap. 2. num. 85.* alios plures allegans notat librum rationum carentem nomine contrahentium, vel die, aut consule oon inducere præsumptionem ad fauorem ipsius scribentis; id tamen *num. 86.* limitatur, nisi forsan ex iusta, ac probabili causa Iudex ipse moueatur, vt huic libro rationum, die, ac consule carenti fidem aliquam adhibeat; pront etiam annotauit Ioannes Andreas ad Speculat. §. *nunc dicendum, numero 4.* Versiculo *supradicta, de instrumentorum editione.*

§. XI.

Filius, vel nepos an alimenta patri, matri, Auo, vel Auia diuiti præstita possit repetere; an verò præsumendus sit præstitisse, animo donandi.

933 SExtò limitatur eadem conclusio *d. num. 905.* proposita, vt noo procedat in filio, vel nepote, quem, si de propriis bonis præstiterit alimenta patri, vel matri, vel Auiæ diuiti, in dubio (scilicet qoando apertè non constat ex aliqua coniectura ex supra enumeratis, qood impenderit animo noo repetendi, vel donandi) præstitisse animo repetendi tradidit Corneus *cons. 199. col. fin.* Versic. *circa secundum vol. 3.* & post eum Mascardus *de probat. allegata concl. 76. num. 2. fine.* Motus est Corneus tum ex eo, quod in dubio non præsumitur animus donaodi; tum quia in iure (vt constat ex textibus *suprà num. 903.* adductis) reperitur solum dispositum in ascendente, quod præsomatur in dobio habere animom donandi, non est autem idem animus, & votum liberum erga parentes, *l. nam etsi parentib. in princ. ff. de inoffic. testam.*

934 Hæc tamen limitatio reiicienda est, & omninò asserendum præfatam conclusiooem secundam procedere etiam in descendente erga ascendentes, vt etiam descendeos filius, nepos ex propriis bonis præstans alimenta ascendentibus patri, matri, Auo, Auiæ diuitibus in dubio præsumi debeat intuitu pietatis, & ex affectione, & charitate sanguinis præstitisse, & sic animo donandi; ita expressè Bartholus, Cynus, *in l. si filius, Cod. de negot. gestis*, *ibid.* Alexander, & etiam *in l. alimenta, n. 10. Cod. eodem*, Castrensis *in l. si negotium, Cod. eodem*, & Surdus, qui eos refert *tit. 6 q. 9. a. 6. & 7.* Augustinus Barbosa *collect. ad d. l. si filius, num. 3.* Molina *de iustitia tom. 2. disp. 554. n. 9.* Ioan. Garzias *loco suprà d. n. 905. citato*, & communiter Doctores: allegati enim Doctores, & alij distinguunt inter impensas à filio factas pro alimentis patris, aut matris, & circa eius personam, & ab eodem filio factas extra alimenta scilicet circa res, putà si eorom debitum soluerit, & aiunt factas pro alimentis patris, aut matris in dubio præsumi factas intuitu pietatis, & animo donandi; factas verò circa res præsumi factas aoimo repetendi, & eidem filio eiúsve hæredibus competere actionem negotiorum gestorum ad eas repetendas, nisi coostaret de animo liberali filij, quo gratis eas facere intendisset. Ita tradūt Cynus, Bartholus, Baldus, & alij Scribentes *in d. l. si filius, ibid.* August. Barbosa *d. n. 3.* Surdus *d. q. 9. n. 7. & 10.* & alij *ibidem* ab eodem relati, qui ad ita asserendum moti sunt ex distinctiooe facta *in d. l. alimēta, Cod. de negot. gestis*, vbi expressè dicitur, matrem non repetere alimenta præstita filio, cum materno affectu præstita censeantur; repetere autem si aliquid vtiliter circa res filij impenderit, vt dictum est *suprà n. 908.* & tradunt Doctores *ibid.* relati: fundameotum ergo, quod descendentes, vt filius, vel nepos ex propriis bonis alimenta patri, matri, Auo, vel Auiæ etiā diuiti in dubio præsumatur dedisse intoitu pietatis, & animo donandi est ipsa ratio, & affectio coniunctionis sanguinis, quæ cum sit eadem io desceodente erga ascendentem, sicut io ascendente erga descendentem; sicut in asceodente contra regulam generalem, quod donatio nō præsumitur, ioducit præsumptionē donationis, vt in textibus *d. n. 905.* relatis; ita etiā in descendente facit præsumere animum donaodi; imò idem operator in quocumque coniuncto ratione sāguinis, & specialis charitatis, seu amicitiæ vioculo, vbi agitur de impensa pro alimeotis. Quare cum ratio, super qua fundatur dispositio facta in textibus *d. n. 905.* adductis de matre, & Auia, reperiator etiam in descendentibus, in iis debet habere locum eadem dispositio. Quod vlterius confirmatur ex oatura correlatiuorum, quæ operatur, quod dispositum in vno habeat locum in alio *l. fin. Cod. de indict. vidui. toll.* etiam in materia correctiua: vt si lex noua corrigat antiquam in vno correlatiuorum, haberet etiam locū in alio, vt Euerardus *in loco 76. à correlatiuis*; & alij Iurisperiti, quos Surdus *d. q. 9. a. 6.* refert. Igitur filius, vel nepos impensam alimentorum patri, vel matri, aut Auo, vel Auiæ præstitorum solum in casibus *à n. 906. ad 930.* explicatis censebitur præstitisse non animo donandi, sed repetendi. Plura alia an, & quando filius censeatur impensam factam pro patre illi donasse, vel fecisse animo repetendi videantur apud Surdum *dict. quæst. 9. à n. 11. ad finem.*

§. XII.

Vitricus si priuigno præstet alimenta, an, & quando possit illa repetere; anque in casu dubio præsumi debeat animus donandi, an verò repetendi.

ET prædicta qooad sanguine coniunctos; sed quid si de vitrico, qui præstitit alimenta priuigno, cui (vt *suprà num. 889.* probatum est) non teoetur præbere, an censeatur præstitisse animo donandi, vel repetendi, & repetere à priuigno possit.

Certū est si constet, vel ex eius confessione, vel ex coniecturis vitricum præstitisse paterno affectu, & ex 935 liberali animo, non posse illa repetere, vt est textus expressus *in l. si paterno, Cod. de negot. gestis*, ideo aotem quando vitricus præstat alimenta priuignis, & censetur animo dooandi præstitisse, qoia eo casu dilectionis, amorisque causa præstet; non potest sumi alia coniectura quā donationis; vt ait Cumanus *cons. 87. fin.* & post cū Corduba *in d. l. si quis à liberis, §. si mater, n. 67. ff. de liber. agnosc.* cōiecturæ autē, & præsūptiones animi donandi possunt desumi ex qualitate priuigni, vel vitrici, vt post alios Surdus *d. tit. 6. q. 11. n. 50.* vbi etiam *n. 51. & 52.* ait eundē animum declarari prioata scriptura, & per testes singulares.

Itē certum est, si constet præstitisse animo repetē- di, quia cū præstabat protestatus sit, se recuperaturum 936 ab eodē priuigoo; vel quia administrabat bona priuigni; vel quia in libro rationū impensam descripsit, & priuignū debitorē scripsit, posse illa repetere, vt ex eadem *l. si paterno*, & ex traditis *in præcedētib.* cōstat.

Difficultas ergo est, si vitricus nō administrabat 937 bona priuigni, neque protestatus sit se præstare animo repetendi, neque impensā factā in alendo priuigno scripsisset; neque etiā constaret ex cōfessiooe, vel ex cōiecturis de animo liberali, sed dubium sit, an ex solo affecto paterno, & animo donandi; an verò animo repetendi præstiterit; vtrum in huiusmodi dubio, debeat præsumi vitricum priuigno præstitisse animo donandi, an verò potius aoimo repetendi; & ideo eidem vitrico competat actio

negotiorum gestorum ad illa à priuigno repetēda. Petrus, & Cynus in d. l. si paterno, num. 1. Franciscus Aretinus ibid. & nonnulli alij à Corduba in §. si mater, n. 61. fine, & Surdo cit. 6 q. 11. n. 3. relati affirmarunt, in dubio vitricum præsumi alimenta præstitisse priuigno affectu paterno, & consequenter animo donandi; nisi consuetudo regionis aliud suadeat. Fundatur in illis verbis dictæ l. si paterno secunda responsionis. Quod sicut repetiturus ea, quæ in sumptum misisti, aliquid erogasti negotiorum gestorum tibi intendenda est actio. Ergo à contrario sensu, si non constat præstitisse animo repetendi illa, illum ceatum non poterit repetere, & sic censetur præstitisse animo repetendi; valet enim argumentum a contrario sensu sumptum l. 1. §. cum vi, ff. de offic. eius, & aliis iuribus per Surdum d. q. 11. num. 2. relatus.

938 Communis tamen sententia est, vitricum in præfato dubio præsumi præstitisse priuigno alimenta animo repetendi; & consequenter actione negotiorum gestorum posse repetere à priuigno quidquid pro illis alimentis expendit. Ita Glossa, Bartholus, Baldus, Alexander, Paulus Castrensis, Salicetus, Corneus, & alij in d. l. si paterno. Corduba d. §. si mater, num. 61. 63. & 67. Surdus d. quæst. 11. a num. 4. Augustinus Barbosa collect. ad d. l. si paterno, num. 2. & alij Iurisperiti ab iisdem Corduba, & Surdo relati; & Molina de iustitia tom. 2. disp. 554. num. 13. & hæc communis sententia, licet clarè non probetur in d. l. si paterno, vt notat Surdus d. q. 11. n. 7. est tamen illi consentanea; nec sententia opposita vllo modo ex eadem lege deduci potest; lex enim illa solum denegat actionem, si paterno affectu impensæ alimentorum factæ sint, non autem affirmat, aut innuit præsumendum esse factas paterno affectu. Accedit ratio satis euidens, quia affectus paternos erga priuignos non præsumitur in vitrico, sed potius odium, sicut & in nouerca iuxta l. non est de inofficioso testamento, & l. 1. vbi Glossa, Cod. vbi pupilli educari debeant, & tradita suprà n. 689. vnde regulariter priuignus non debet educari apud vitricum vti suspectum, ne vitæ priuigni insidietur d. l. 1. & latè infrà suo loco explicatur. Igitur animus donandi, qui præsupponit beneuolentiam cum donatio sit actus ab amore erga donatarium proueniens, non potest præsumi in vitrico regulariter rarò amante priuignum; ac proindè nisi probetur in eo fuisse affectum paternum, ex eoque ipsum motum ad alimēta priuigno præstanda, repetit id, quod pro alimentis impendit. Et licet Corduba d. §. si mater, num. 65. dicat hunc affectum, vt potè in animo consistentem probari posse non adfuisse, vel adfuisse assertione iurata vitrici dicentis affectum paternum se habuisse, vel non habuisse, & sic an habuerit animum donandi, vel repetendi. Nihilominus contra Cordubam est, quod in præsenti materia contra præsumptionem iuris non statur protestationi, seu declarationi eius, qui alimenta præstitit, nisi facta sit à principio; nec prodest, quæ ea postfacto sit, vt suprà numer. 928. probatum est; & in hac specie expressè tradit contra Cordubam Surdus dict. quæst. 11. numer. 12. & addit hanc sententiam communem procedere, tametsi vitricus habeat penes se dotes vxoris; eiusque fructus vltra sumptum in matrimonij onera necessarium sufficerent pro alimentis priuigni: & similiter si dos ob inopiam mariti esset collocata in tuto, & ex illius fructibus vltra necessarios ad vxorem, & filios, & ipsum maritum alendum aliquid superesset, quo priuignus fuisset alitus; in vtroque enim casu vitricus repetere potest à priuigno præstita alimenta, cum non teneatur maritus de fructibus dotium alere filios vxoris ex priori matrimonio susceptos, vt suprà dicto numero 589. ostensum est. Extenditur etiam communis sententia, vt vitricus repetat quidquid pro priuigno soluit Magistro, qui illum docuit Grammaticam, aut artem idoneam, & congruam, vt textus in dict. leg. si paterno, ibidem Baldus in principio, Surdus dicto quæstion. 11. numero 15. & Augustinus Barbosa collectaneo ad dict. leg. si paterno, num. 2. & probat ratio tradita suprà num. 921.

Procedit autem prædicta communis sententia de iure communi; nam in Hispania iure regio leg. vltima tit. 12. part. 5. vitricos, qui non administrat bona priuigni illum alimentans intelligitur præstitisse paterno affectu, nec illa repetit, nisi protestatus fuerit ab initio, se velle recuperare, vel aliter probauerit repetendi animo præstitisse. Ita referunt Corduba in dict. §. si mater, num. 67. initio, & Molina d. disp. 554. citato, num. 13. post medium.

Limitatur verò primo eadem sententia communis, si priuignus tempore alimentorum præstitorum 939 fuerit in seruitiis, & obsequiis vitrici, illique operas suas exhibuit; tunc enim non potest repetere omnes sumptus pro alimentis factis, sed compensare illos debet cum seruitiis. Ita Glossa, Cynus, Bartholus, Baldus, Fulgosius, Alexander, Castrensis, Salicetus, Corneus in dict. leg. si paterno, Corduba in dict. §. si mater, numero 69. Surdus dict. quæstion. 11. numero 18. & tribus sequentibus, & 25. cum pluribus sequentibus, Augustinus Barbosa collectaneo ad dict. leg. si paterno, numer. 2. Iurisperiti communiter à Surdo, & Corduba relati, & Molina dict. disputat. 554. numero 13. fine, probat ratio suprà numero 923. adducta scilicet, quia vitricus, qui priuigni seruitia recipit, dicitur tanto minus de suo præstitisse. Quare procedit ista limitatio etiamsi vitricus esset bonorum priuigni administrator, vel fecisset protestationem repetendi, quæ non prodest, quando tenetur alere, vt quando actu recipit seruitia ab alito (alere enim quis tenetur eum, cuius operis vtitur, leg. in rebus, §. possunt, ff. commodati) & ita etiam expressè alios allegans Surdus dict. quæstion. 11. numero 19. & 20. vtrum verò omnes sumptus pro alimentis facti sint compensandi cum seruitiis, etiamsi seruitia illis non æquiualeant; licet Bursatus cons. 94. numero 11. à Surdo dict. quæstion. 11. numero 31. relatus affirmauerit; longè tamen verius, & rationi magis consentaneum, compensationem faciendam pro rata & æstimatione seruitiorum; ita Corneus cons. 265. vol. 1. Aretinus cons. 148. Corduba dict. §. si mater, numero 77. 80. & 81. Surdus dict. quæstion. 11. numero 34. & sequentibus, & Molina de iustitia tom. 2. dicta disputat. 554. numero 13. fine, vbi dicit omnes sumptus pro alimentis priuigni cum seruitio eiusdem priuigni compensari debere, modo seruitium Iudicis arbitrio dignum sit tanta compensatione; & addit (merito quidem) quod si seruitium plus quam alimenta præstita meretur, tunc vitricus persoluere tenetur priuigno incrementum. Dixi Iudicis arbitrio, &c. quia super æquiualentia, an ve alimentis æquiualeant necne seruitia, & opera Iudex debet arbitrari, & illius iudicio standum, vt post alios Corduba dict. §. si mater, numer. 80. Surdus d. quæst. 11. num. 42. Molina ibidem, arbitrio enim Iudicis decidenda committuntur, quæ à lege certam non habent determinationem, vt Corduba ibid. ex Baldo in l. certum, n. 11. Cod. fam. ercisc.

Seruitia autem, seu operas Iudex æstimare debebit 940 non habito respectu quanti locari potuissent ab eo, qui præstitit, sed quanti vitricus fuisset cōducturus, seu habito respectu ad emolumentum, quod ex seruitiis, & operis vitricus habuerit, vt post alios Corduba in d. §. si mater, num. 81. & Surdus d. quæst. 11. numer. 39. & sequ. per textum clarum in l. si non fortem, §. libertus, ff. de condictione indebiti, vbi operarum æstimatio fit pensatis robore, ætate famuli, tempore præstationis, & aliis multis. Addit Corduba cur seruitia, & operas, quæ pupillus, & mater Tutori, vel Curatori, frater fratri, & sobrinus patruo, & priuignus vitrico exhibuit, non debeant æstimari, quanti

locari

lucrari potuissent, quia in Tutoris, Curatoris, fratris, patris, ac vitrici obsequio pupillus, vel minor honestè esse potest, non ita in extranei hominis seruitio. In huiusmodi quoque operarum æstimatione Iudex considerare debebit, an qui alimenta percepit, fuerit solum minister, an verò sit Artifex, cum regulariter plus æstimentur artificis operæ, quam personæ simplex ministerium *l. vt Iusiurando, §. dabitur, ff. de operis libertorum, & l. fin. §. in eum, ff. de liberali causa*, Surdus *d. quæst. 11. num. 43.* & Corduba *d. §. si mater, num. 76. & 77.* vbi si Impubes sit Artifex, vult, operas recipere æstimationem, & decernendum salarium; non verò si sit simplex minister, quo casu ait solū seruitiis compensari alimenta: sed in hac re, cum certa non possit dari regula, cum tam sagax, & industrius quis esse possit, quamuis impubes, & simplex minister, quod nedum alimenta, sed etiam salarium possit operis suis mereri, vt experientia constat tam inter nobiles, quam inter rusticos, quando & illi pro nobilioribus seruitiis impuberes salario constituto, & hi pro custodiendis armentis, vel pecudibus impuberes pariter salario conducant, vltra alimenta; aliquando conducant pro solis alimentis, & aliquando insuper qui sunt in seruitiis tametsi ætatis prouectioris sint valdè desides, & inertes, vt eorum seruitia, & operæ parui, vel nullius momenti æstimentur, longéque distēt à valore alimentorum; totum negotium æstimationis relinquendum est arbitrio Iudicis definiendum, vt innuunt Surdus *d. q. 15. n. 42.* & Molina *d. disp. 554. n. 13. fine*, & potest colligi ex traditis *supra n. 939. fine*.

941 Limitatur secundò eadem communis sententia, vt non procedat, quando impensa à vitrico facta pro alimentis priuigni esset modica; nam tunc præsumendum vitricum fecisse animo donandi, tradunt Baldus *in d. l. si paterno, Cod. de negot. gestis*, & Corneus *cons. 265. fine vol. 1.* verum Surdus *d. quæst. 11. num. 45.* reiicit limitationem dicens, & si faciliùs donetur quid modicum, quam magnum; res tamen licet modica in dubio non præsumitur donata, nisi vltra modicitatem concurrat aliqua alia coniectura; qualis est coniunctio sanguinis, & affectio charitatis iuxta tradita *supra n. 905. & 906.*

942 Limitatur tertiò eadem communis conclusio, vt vitricus non repetat alimenta à priuigno, quando ille gratis alendus erat à matre, vel ab alio; quia tunc non est gestū priuigni negotium, nec quid est in illius vtilitatē versum, quando mater, vel alius eū alere tenebatur. Ita argumento à contrario probatur *in l. 2. C. de negot. gest.* & constat etiam ex traditis *supra n. 912. & sequ.* de matre, quæ superstite patre diuite, vel alio, ad quem prius spectabat alendi onus, filio alimenta præbuit, & ita expressè Surdus *d. q. 11. n. 16.* post Scribentes *in d. l. 2.* & Cynum *in d. l. paterno, Cod. de negot. gestis* In hoc igitur casu vitricus repetet (vt aiunt iidem Cynus, & Surdus *locis citatis*) à matre, quæ gratis alere tenebatur, cum matris negotium vtiliter gestum sit, & impensa pro alimentis priuigni versa sit in illius vtilitatem.

943 Limitatur vltimò ex traditis *supra n. 935.* nempè quando aliqua coniectura præsertim desumpta ex qualitate personarum suaderet alimenta à vitrico fuisse ex liberalitate, & animo donandi præstita priuigno, putà, si vitricus esset persona insigni nobilitate prædita, & valdè diues, & priuignus pauper. Ita in his terminis Baldus *in d. l. si paterno*, & alios allegans Surdus *d. q. 11. n. 46. & 47.* fundamentum desumitur ex alia doctrina generali, quod cum aliquid à valdè nobili, valdéque diuite datur, præsumitur datum ex animo liberali, ita quod nobilitas cū diuitiis iuncta faciat præsumere donationē, Glossa *in l. vxori suæ, §. finali, ff de legat. 3.* & *alibi*, Tiraq. *in tract. de nobilit. c. vlt. n. 47.* Surd. *d. q. 11. n. 47.* & Iurisperiti cōmuniter, quos referūt Tiraq. *loco citato*, & Menoch *de arbitr. casu 88. n. 49.* magnatū enim & Principum proprium, & peculiare videtur donationem, & liberalitatem exercere; quamuis de hac doctrina dubitet Menochius *d. casu n. 50.* dicens iure aliquo non probari; & declarat procedere solum quando actus à nobili gestus donationi conuenit; & vbi agitur de re modica, non autem si agatur de re graui, & magna, quæ an talis sit nec ne, Iudex arbitrabitur: Ex quibus concludendum Iudicis arbitrio relinquendum an, & quando consideratis omnibus circunstantiis ex parte personarum, & ex parte rei datæ se tenentibus, præsumendus in nobili, & diuite sit animus liberalis, & donatio: an verò animus repetendi, vt colligitur ex Menochio *loco citato*, & ex Corneo *cons. 263. vol. 1. & c. 2. cons. 105. fine* notauit Surdus *d. q. 51. n. 53.*

§. XIII.

An, & quando socer, qui filiæ sanæ, vel ægræ alimenta, aut medicinas exhibuit, possit impensam factam repetere à Genero.

944 POst præmissa posset pertractari, an quando maritus alimenta vxori præstita possit à socero, vel ipsa vxore repetere; vel socer possit a marito recuperare impensas in alenda, & curanda filia nupta infirma facta; de quibus Surdus *de alim. tit. 6. quæst. 3. 4. & 5.* sed commodior locus de his tractandi erit in vltima parte huius tractatus de effectibus contractus matrimonij, vbi agitur de obligatione coniugum sibi inuicem præstandi alimenta. Hic solum circa alimenta, aut medicinas à socero filiæ sanæ, vel ægræ præstita, quando socer filiæ marito consignauit dotem, seu pecuniam, quæ in vtilitatem mariti sit versa, ac proindè idem maritus eam alere, & ægræ secundum facultates, & fructus dotis necessaria curatione exhibere, noto sequentia.

945 Primò si filia sit in obsequio mariti, vel si esse non possit, quia iustam causam habeat viuendi seorsim à marito, vel ob quam non possit esse in obsequio mariti, illíve inseruire, & à marito non subministrentur ei necessaria; vel quia absens sit; vel quia negligat; socer filiæ sanæ, vel ægræ præbens alimenta, aut medicinas, etiam sine protestatione repetendi, potest à marito repetere expensas pro alimentis, & medicinis necessariis quatenus non excedunt fructus dotis, & obligationem mariti; ita Corduba *in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 27 ff. de liber. agnosc.* Menochius *de arbitr. casu 88. num. 14. & 15.* Surdus *de alim. d. tit. 6. citata q. 5. n. 1. & 2.* & alij Iurisperiti communiter ab Menochio, & Surdo relati: cum enim iam socer Genero dotem dederit, vt ex fructibus eius sustineat oneta matrimonij, dum alit filiam, & eidem ægræ necessaria ad curationem exhibet, nō debet, nec potest in dubio credi paternus socer ex solo paterno, & naturali affectu impensā fecisse, sed potius repetēdi à Genero, cuius negotium vtiliter gessit; nec videtur admittenda præsumptio, qua admissa alter cum aliena iactura locupletetur, vt in proposito Gener locupletetur, si socer non posset à marito impensam, quam ille facere tenebatur, & consequenter pro illo factam repetere. Accedit quod donatio regulariter non præsumitur, & capitur omnis alia coniectura, quam donationis, *l. cum de indebito* (sæpiùs *in præcedentibus* allegata) *ff. de probat.* & sola ratio, seu cōiunctio sāguinis non semper inducit præsumptionē donationis, seu animi donādi, vt latè Menoch. & Surd. *locis citatis*, & cōstat ex traditis *supra n. 906. & 909.* solū igitur impēsa, quæ excederet obligationem mariti putà facta vltra vires, & fructus dotis præsumeretur facta ex affectu paterno, & animo donādi, vel etiam quæ esset modica, & socer ipse nō esset pauper; iuxta tradita *d. n. 906.* plura videantur apud Menochium, & Surdū.

946 Secundò si Gener, seu maritus socero, seu patri vxoris infirmæ apud eundē socerū commorantis denunciet eidē socero se paratū esse alere vxorem, illique mederi, ideóque illā ad eius domum remittat; si socer neglecta protestatione alimēta, & medicinas filiæ præstiterit, nō poterit repetere, quia tūc nil culpæ imputari potest Genero, & nemo cōtra illius voluntatē debet gerere negotiū

alterius, & si faciat etiam impendens in illius commodum, non dicitur eius negotium vtiliter gerere, *l. fin. Cod. de negotiis gestis*, *& l. si pro te præsente, ff. ma da i*, & *ibi* Scribentes, & in hac specie Socinus *conf.* 286 *vol.* 2. Corduba *d. §. si quis ex his, num.* 28. & Surdus *d. q. vlt. 5. num. 15. & sequ.* qui rectè declarat id procedere, quando vxor sine culpa mariti eius domum exiuit, at secus si culpa mariti, puta ob eius sæuitiem notabilem abesset, & apud patrem moreretur; nam tunc illa protestatio illum non eximeret ab onere restituendi impensam, quam pater vxoris fecisset pro illius alimentis congruis, & medicinis necessariis: nã tunc etiam gereret vtiliter negotium mariti licet contradicentis; & impensa necessaria repetitur etiam ab inuito, & contradicente, argumento *l. vt proponis, Cod. de ædificiis priuatis*, vbi socius inuito socio reficit communem parietem, qui ruinam minabatur, & nihilominus repetit à socio impensam pro parte: quod etiam notarunt Practica Papiens. *in forma libel. hæred. vel resign. versic. & in futurum*, & Cepolla *de seruit. vrban. præd. cap. de pariete, seu muro* relati à Surdo *d. q. 5. num.* 22.

947 Vtrum vero si socer Genero esset debitor dotis, an tunc si contra protestationem factam ab eodem Genero, qui paratum se offerebat alere vxorem absque sua culpa morantẽ apud patrem, idem pater alimenta filię præstitisset, an tunc posset solutum pro alimentis compensare cum debito. Respondet negatiuè Surdus *d. q.* 11. *n.* 14. quia etsi aliàs soluens, qui est debitor eius, pro quo soluit, compenset solutum cum debito iuxta Doctores *in d. l. fin. Cod. de negot. gestis*: & Glossam, & Doctores *in l. stichum. §. fin. ff. de nouat.* & alios à Surdo *ibid.* allegatos. Nihilominus præfata iura, & Doctores loquuntur, quando soluitur debitum eius, pro quo fit solutio; vbi verò vxor est sana, vel non ita ægra, quin possit esse in obsequio eius, maritus non dicitur debitor alimentorum, nisi eadem vxor seruiat in domo; quando autem non est debitor, soluens non gerit vtile illius negotium, & ex consequenti non repetit.

§. XIV.

Pater putatiuus, seu is, qui falsò, & per errorem credens aliquem esse suum filium, illi præbuit alimenta; an sublato errore possit impensam alimentorum repetere ab ipsomet alito, vel ab eius patre.

948 SEd quid, si quis per errorẽ credens aliquẽ esse filiũ suũ, qui verè non erat, præstitit illi alimenta; an detecto errore possit in vtroque foro impensã in alimẽtis factã repetere ab eo, cui præstitit, vel ab eius patre, si illũ alere tenebatur, & quidẽ partẽ affirmatiuã satis probare videtur regula iuris, quod solutũ per errorem repeti potest, *l. cuius per errorem. ff. de reg. iuris, l. regula, §. fin. ff. de iuris, & facti ignorantia, & l. error, Cod. ad l. falcid. & toto titulo ff. de condit. indebiti*, cuius regulæ, seu cõstitutionis legalis æquitas naturalis, seu ratio est, quia qui errat, non consentit, *l. si per errorem, ff. de iurisd. om. Iud.* sine consensu autẽ nemo obligatur, *l. obligamur, ff. de act. & oblig.* vnde mulier, quæ in facto errat, restituitur *l. error. ff. de iuris, & facti ignor. & l. fin. C. eod.* Hinc etiã illa doctrina communis Theologorum, quod ignorãtia quæ causa est volẽdi id, quod alias quis nõ vellet, facit inuoluntariũ simpliciter, vt docet D. Th. 1. 2. *q.* 6. *art.* 8 & ibi interpretes; de quo etiã *in præcedẽti parte huius tract. de effectib. contractus matrimonij c.* 5. *a n.* 155. & in foro conscientiæ, donationes, transactiones, & cõtractus, quoties non fiũt animo libero, & voluntariè, non valent, vt omnes Theologi, & Sũmistę, præsertim Nauarr. *in man. c.* 17. *n.* 5. & de hoc etiã latissimè egi *in tract. de contractu matrimonij, c.* 12. Igitur qui alimẽta præstitit alicui, quẽ per errorẽ credidit suũ filium esse, cum non esset; & si sciuisset non esse suum filiũ, non præstitisset, cũ absque libero consensu, & inuoluntariè dederit, in foro conscientiæ, & etiam in foro externo repetere potest, vel ab eo, cui dedit, si diues sit, & ad onus se alendi spectabat, vel ab eius patre, si idem pater alere tenebatur, & erat soluendo.

Quibus tamen non obstantibus, Corduba *in l. si quis à liberis, §. si vel parens, n.* 39. *&* 40. *& §. si mater, n.* 28. 949
sustinet negatiuã partẽ, asseritque eum, qui falsò existimans aliquem suum filium esse, alimenta ei præbuit, nõ posse detecto errore repetere neque ab eo, cui præstitit, neque ab eius patre eandem negatiuam inspecto saltem iure ciuili, ait Corduba *d. n.* 39. asseruisse Bartholũ *in l. 1. §. competit, ff. si mulier ventris nomine*, Bartholũque sequutos fuisse Paulũ de Castro, & Alexand. *in l. alimẽta, C. de negot. gestis*; & quãuis Natta *conf.* 108. *n.* 8. dicat Bartholũ non firmasse pedẽ, seu nihil determinatè affirmasse, & pariter etiam Paulũ de Castro, & Alexandrũ, eo quod solum se remittunt ad Bartholum; nihilominus idem Corduba *eodem, n.* 39. *fine* contradicit Nattæ, dicitque Bartholum opinatum esse iure ciuili Altorem in hoc casu non posse impensam alimẽtorum repetere neque ab eo, qui præbuit, neque à patre eius: in foro verò conscientiæ eundem Bartholum *ibidem* scripsisse contrarium respondisse monachos, & ita pro hac sententia Bartholum, Paulum de Castro, & Alexandrum *locis citatis*, refert absolutè Surdus *de alimentis* 6. *q.* 6. *n.* 1. & addit eandem tenere Vitalinum *in tract. de claus. in vers. an iure alim. renunc. possit*. Pro hac eadem sentẽtia Corduba *d. §. si mater, n.* 28. refert Nattam *d. conf.* 108. *citato, n.* 8. vbi tamen eam nõ tenet absolutè, sed imo dicit, quod non audet eam firmare; sicut etiam putat non firmare Bartholum, Castrum, & Alexandrum *locis citatis*, Bartholus igitur probat hanc sententiam argumento textus *in d. §. competit*, quo ostenditur alimenta præstita mulieri, quæ ventris nomine sine calumnia in possessionem missa est, non repeti, ita ergo nec præstita ei, quem præstans falsò existimauit filium suum. Ex quo tamen textu Corduba *d. §. si vel parens, num.* 40. negat inferri hanc sententiam; quia in casu dicti *§. competit*, vt alimenta non repeterentur, sufficit (inquit Corduba) quod mulier sine calumnia in possessionem missa sit ventris nomine, cum æquius sit frustra impensas fieri, quam denegari aliquando alimenta ei, qui dominus bonorum aliquo casu futurus est, *leg.* 1. *§. sed & incertum, ff. de ventre in possess. mitt.* hæc autem ratio cessat in præsenti casu, in quo is, qui alimenta percipit ab eo, qui filium suum putabat, non erat futurus Dominus.

Probat ergo Corduba *dict. §. si vel parens, nume-* 950
ro 40. *& d. §. si mater, numer.* 26. ex eo, quod regula illa iuris, quod solutum per errorem soluitur, vel fit intuitu, & causa pietatis; nam fauore causæ piæ introductum est, vt quod quis dederit, vel fecerit intuitu pietatis, licet per errorem, illud repetere non possit, *§. fin. instit. de obligationibus, quæ ex quasi contractu*; (vbi cum legatum fuit aliquid ad pias causas, si Titius v. g. existimans se hæredem ad euitandam pœnam dupli, quam alioqui incurreret, si temere legatum negasset, soluit, & postea agnoscens se hæredem non esse, vult repetere quod per errorem soluit, non potest, si legatum sit pium, intuitúve Religionis, vel pietatis relictum, seu is qui accepit verum debitum, acceperit, & vtatur fauore causæ piæ, quia sit Ecclesia, vel Monasterium, aut alius locus pius: Hoc enim decerni *in dict. §. fin.* interpretantur Mynsingerius *ibidem*, & Antonius Picchardus *eodem §. fin. num.* 8. *fine*) & *l. cum is, §. mulier, ff. de conditione indebiti*, vbi Iulianus ait mulierem, quæ falsò existimans se obligatam ad dotem soluendam, aliquid nomine dotis dederit, non posse repetere; & rationem subdit, scilicet, quia sublata falsa

opiniona

opinione relinquitur, seu superest causa; quam ratiotionem etiam Mynsingerius *d.§.fin verbo non repetantur*, adducit ad probandum, cur *ibi* non permittatur repetitio legati pij soluti per errorem ab eo, qui non tenebatur soluere, scilicet quia sublato errore, & cessante debiti causa, adhuc tamen causa pietatis subest. Quod autem iura constituerint, quod solutum per errorem in causam piam non repetatur, rationem affert Corduba *in d.§.si mater num.*27. quia scilicet, qui dedit pietatis causa, acquirere existimatur, cum faueat animæ, quæ omnibus rebus præponitur *l.sancimus, §. fin Cod de sacrosan. Eccl.* quod latiùs explicat idē Corduba ibidem, propterea concludens; quod cùm quis pietatis causa dedit, repetere non potest, quia animæ condonauit, pium sanctumque opus retractari non debet. Cùm ergo is, qui falso credens aliquem esse suum filium, illi præstans alimenta causa pietatis, & absque animo repetendi præstet, opusque pium exerceat, non minus quam mater, quæ falso credens se adstrictam onere dotandi, dotem dat, cum dos, & alimenta æquiparentur, & procedat argumentum de dote ad alimenta (vt *alibi in præcedentibus* sæpe dictum est) ideo inquit idem Corduba *in d.§.si vel parens, n.*40.*fine*, non potest repetere ab eo, cui præbuit, neque ab eius patre; quia opus pium est; quā ob causam in foro etiam conscientiæ (inquit Corduba) qui alimenta percepit, eiusve pater non tenebitur restituere, quidquid secus dixerint Monachi tacitis nominibus à Barthol *loco supra citat.* relati. Ita Corduba, qui *eodem num.*80.*fin.* ait hāc sententiam esse iure regio approbatam *l.*36.*tit.*14 *p.*5. & hanc eandem sententiam confirmat Natta *d.cons.*108 *num* 8.*initio*, ea ratione, quia pater alens filium vt filium non habet animum tunc repetendi.

951 Ob præallegata iura, præsertim ob textum *in dict.l. cum is, §.fin.ff.de condit.indeb.* & ob adductas rationes idem Corduba *d.§.si mater num.* 26. asserit, quod si quis extraneo falsò existimans se esse obligatum, cum vere non esset, dederit alimenta, non poterit ea repetere, quia causa alimentorum est causa pia non minus, quam dotis, & sublata causa, seu obligatione remanet causa pietatis, propter quam solutum indebitè per errorem non repetitur iuxta tradita: è contra vero idem Corduba *dict.§.si vel parens num.*41. Notat quod legatum relictum alicui, quem testator falsò existimabat esse suum filium, non pertinet ad legatarium, sed ad hæredes eius, qui reliquit, quia per errorem (inquit) relictum est, nec pia sit causa, & consequenter ad legatarium non pertinet *arg.l.fin.ff.de hæred. instit.* vbi institutus hæres ex causa, quam testator veram esse falso existimauerat, cum esset falsa, non capit hæreditatem *l.si pater, & l.nec apud, Cod.de hæred.instit.* vbi si quis per errorem, putans aliquem esse suum filium, illum suum hæredem instituit, detecto errore, non valet institutio, vt præter Cordubam *loco cit.* post alios Surdus *de alim d.q.*6.*num.*4. Idem ergo est in legato relicto ei, quem testator per errorem credebat suum filium; non enim valet, id quod tenet etiam Vasquius *qu.cap.*48.*num.*30. & alij à Corduba relati. Quare si legatarius iam ante detectum errorem habuerit legatum, constito de errore, & quod non erat filius, in conscientia teneatur illud hæredibus restituere, licet id contra præfatos textus immerito neget, Sotus *de iust. lib.*4.*q.*7.*ar.*2.*in respons.ad arg.*

952 Idem Corduba *d.§. si mater n.*24.*&* 25 ex præfato textu *in d.l.cum is, §.mulier,* infert, quod si mater per errorem credens, se obligatam alere filium, alimenta præstet filio Scholastico, alimenta non potest repetere; quia causa dotis (inquit) & causa studij æquiparantur, vt præter Doctores *in l.*1.*§.solut.matrimon.* Rebuffus *de priuil.Schol.priuil.* 174. & de dote ad causam studij valeat argumentum, vt Glossa *fin.in d.l.*1.*ff.soluto matrim.ibid.* Bartholus *num.*31. Baldus *num.*8. Angelus, Cumanus, & Iason *arg. illius legis* t. quæ ideo fauet causæ dotis, quia interest Reipublicæ, vt mulieribus dotes conseruentur ad implendam liberis ciuitatem; sed non minus interest Reipublicæ causæ studij fauere ad implendam viris sapientibus ciuitatem; vt Glossa *fin. in l.*1.*Cod.de studiis liberalibus vrbis Romæ*, & si Ripa *in l.*1.*soluto matrimonio, numer.*140. plures rationes à iure desumptas adducat ad probandum contrarium, scilicet non valere argumentum de dote ad causam studij.

Contrariam sententiam (quam tam quoad forum 953
conscientiæ, quam quoad forum ciuile, & externum longè veriorem existimo) & eum, qui per errorem credens aliquem suum filium illi præbuit alimenta, posse illa repetere vel ab eo, cui præstitit, si ipsemet se se alere debebat, vt potè habens bona, vnde se possit alere; vel ab eius patre, si ia alere tenebatur, & erat habilis soluere, atque adeo eū qui percepit, vel patrē eius in conscientia obligari, & in foro externo cogi posse ad restitutionem impensæ factæ in alendo, sustinent ex Iurisperiti Surd. *d.tit.citat.q.*6.*à num.*2.*ad* 18. & Pontanus *de alim.c.*20.*n.*2. & ex Theologis Megala *p.*2.*instit. confess.lib.*2.*cap.*23.*q.*1.*a num.*31.*ad* 38. & hanc sententiam sufficienter probant adducta *sup. n.*948. quæ habēt locum etiā in hoc casu patris putatiui, qui per errorem præstitit filio putatiuo alimenta, quæ aliàs nō præstitisset, si nouisset, non esse suum filium; licet enim alimentorum causa sit fauorabilis, non tamen est descendendum ad ius speciale, nisi in casibus expressis; & vbi lex non dicit, nec nos dicere debemus, *l.præteo ff. de public.* confirmat vlterius Surd.*n.*2. hanc sententiam per textum *in l.qui se debere in princ.ff. de conditione causa data*, vbi Iulianus dicit eum, qui credens se debitorem dotis, cum non esset, soluit dotem, rectè illam repetere. Valet autem argumentum de dote ad alimenta, vt dictum est; ac proindè idem dicendum in eo, qui falso existimans se patrem, & consequenter teneri ad alimenta, illa præstitit. Præterea sublato errore non potest alia intentio præsumi in præstante, quam animus repetendi, quia aliter alimenta non præbuisset: pluribus aliis argumentis confirmant Surdus, & Megala ex eodem Surdo, quæ apud ipsos videri poterunt; & hanc sententiam approbauit etiam Castrensis, dum *in d.leg. cum is, §.mulier ff.de conditione indeb.* dixit, quod præstans alimenta falso credens eum, quem alit esse sanguine coniunctum, detecto errore, potest impensam alimentorum repetere allegans *l.nec apud, & l.si pater Cod.de hæred.instit.* Et quod dictum est de patre, qui per errorem præstitit alimenta ei, quem putabat filium, cum non esset, dicendum etiam de filio, qui falso existimans aliquem suum patrem, ei alimenta exhibuisset: certè quod alimenta exhibita aut patri, aut filio putatiuo, qui malitiosè, & callidè se tales effinxissēt, detecto errore in foro conscientiæ possint repeti, & restitui debeant ab eo, qui ita malitiosè percepit, si sit soluendo, videtur euidens, quia alioqui sequeretur illud absurdum, quod ex malitia sua reportaret commodum; vnde etiamsi is, qui præstitit, non posset errorem agnoscere, adhuc in foro conscientiæ, qui percepit, restituere teneretur, nisi tunc eū se effinxit eum, qui non erat, esset pauper, itaut aliunde alimenta necessaria non posset habere; & titulo eleemosynæ data fuissent, & tamquam eleemosyna accepta.

Neque huic sententiæ obstant adducta *supr. nume-*
ro 950. ex Corduba nam ad textus *in dict.§.fin.instit.* 954
de oblig.quæ ex quasi contractu, & ad l.cum is, §.mulier de condit. indebiti, respondent Surd.*d.q.*6.*num.*8. *&* *q.*7.*numer.*12.*&* 13. & Megala *numer.*35. loqui de causa pia propriè, seu de operibus pietatis, quæ propriè fiunt intuitu Dei, aut ex virtute pietatis, seu animo exercendi actum virtutis pietatis, in terminis enim operum, quæ fiunt intuitu Dei, clarè loquitur textus *in d.§.fin.* De opere etiam pietatis facto intuitu Dei, vel animo exercendi actum pietatis loqui textum *in*

dict. §. si mulier, latè explicat Surd. *d. q. 7. d. n.* 12. textus igitur non loquitur, quando nulla subest alia pietatis causa præter dotem, sed quando causa aliqua pietatis mouet dotantem ad credendum se obligatum v.g. quia erat mater, soror, frater, vel alia persona sanguinis coniuncta, quo casu pietas, & affectio intercedens causam dedit errori, ita, quod motiuum soluendi fuerit ratio sanguinis; tunc enim sublato errore adhuc subest causa pietatis, & sic non datur repetitio, & ita etiam Bartholus *ibidem*, & etiam Angelus, vbi etiam dicit *d. § mulier*, loqui in eo quoque casu, in quo mulier per errorem dotauit puellam, quæ erat pauper, & sic intuitu pietatis, & amoris Dei dotem soluit. quare idem Angelus, & Castrensis *in d. § mulier* aiunt aliud esse si mulier crediderit se teneri dotare non ex sanguinis coniunctione, sed ex contractu, vel ex alia causa, quæ non conuenit pietati; nam tunc dicunt eam posse repetere dotem etiam consanguineæ tanquam indebitè solutam, quos refert, & sequitur Surd. *dict. quæst. 7 num. 13.*

955 Non omittenda etiam hic est obseruatio Antonij Richardi *in d. § fin. instit. tit. de oblig. quæ ex quasi contractu num 9.* vbi circa illud, quod *supra num. 950* initio dictum est de soluente legatum pium, seu factum Ecclesiæ, monasterio, vel alio pio loco per errorem, & falso existimante se hæredem esse, primo dicit, quod ne sit in damno habet actionem aduersus eum, qui vere debebat legatum. Secundo si nullus esset verè debitor, nullumque verè debitum; dicit se non videre, qua ratione Religionis prætextu soluti legati per errorem repetitio possit impediri, vt alter cum alterius iniuria, seu damno locuples sit, licet fauore causæ piæ nitatur. Neque obstare addit *d. l. cum is, in d. § mulier*, vbi mulier non repetit dotem per errorem tanquam à se debitam soluit, quia inquit non est æqua, & eadem ratio in Ecclesiis ditandis, & filiabus dotandis; quod ait obseruasse etiam Baldum *in d. § fin.* Confirmat id Richardus dicens, quod hilarem datorem diligit Deus; nec vult prætextu Religionis Dominos inuitos rebus suis fraudari, aut ignorantes, & qui nullum piæ donationis habent affectum, circumueniri. Et hoc ego quoque approbo, existimoque eum, qui legatum vel quid aliud Ecclesiæ, vel loco pio, aut personæ gaudenti fauore causæ piæ soluit per errorem existimans se adstrictũ onere soluendi, quique alioqui non soluisset, ita quod solutio processerit ex sola existimatione falsa obligationis, & nullo modo ex affectu pietatis, & amore Dei, & animæ propriæ, posse saltem in foro conscientiæ repetere solutum, quia solutio fuit absque libero consensu, & omnino, ac simpliciter inuoluntaria iuxta tradita *num. 948.* & sic ei, cui solutio facta est, non potuit acquiri dominium, qui propterea detecto errore requisitus à soluente restituere debet solutum, quatenus ex eo factus est locupletior.

Ad confirmationem *in fin. n. 50.* adductã ex Natta, respondetur ad summum procedere, quando pater alit filium, vt filium, qui verè est filius suus, quia concurrit coniunctio, & affectio sanguinis, & sic subest causa pietatis, quæ saltem in dubio excludit animum repetendi, & repetitionem ipsam iuxta tamen limitationẽ *supra n. 906.* traditam.

956 Neque etiam præfatæ sententiæ negatiuæ obstat, si ex Bartholo *supra n. 949. citat.* dicatur non dari illius repetitionem, quod impensum est animo neminẽ obligandi, vt quia credidit proprium gerere negotium, *l. si in area. ff. de condictione indebiti*, vbi faciens nouũ ædificium in area aliena non repetit sumptus à Domino areæ, quia non ædificauit animo gerendi negotium Domini, cum putaret aream esse suam; nam respondet primo Surdus *d. q. 6. num. 11.* si non datur repetitio actione vtili negotiorum gestorum, datur tamen repetitio ex æquitate, vt Castrus *in d. leg. si in area, siue per textum l. si me, & Titium, ff. si certum petat.* Secundo respondet *num. 13 & sequ.* textum *in d. l. si in area*, procedere in vtili, vel voluptuaria non vero in impensa necessaria, quam etiam Dominus fecisset, talem enim impensam repetit etiam possessor malę fidei *l. domum, ff. de rei vind.* & latè tradidi *in tom. 3. mer. var. tit. 6. numero 525.* impensam autem pro alimentis certum est necessariã, cum eis sine ipsis vita naturalis nequeat sustentari *l. penult. versic. omnia enim hæc. ff. de impensa in res dotales facta.* Menoch *de recup. rem 15. num. 517. circa medium*, & Surdus *dict. quæstione 6. num. decimosexto.*

§. XV.

Extraneum, qui præstitit alicui alimenta credens se teneri, cum non teneretur potest illa repetere.

EX traditis contra Cordubam infertur extraneum, 957 qui alicui præstitit alimenta credens falsò se esse obligatum, cum non esset obligatus, posse illa repetere; cum indebitum per errorem solutum repeti possit per regulam, & alia tradita *supra numero 948 950. & duobus sequentibus*: neque pietatis ratio desumatur, seu deriuatur à solo fauore alimentorum, sed à coniunctione sanguinis, vel ab alia qualitate personæ alienæ, quæ inducat præsumptionem alimenta fuisse præstita intuitu pietatis, Religionis, vel amoris Dei; ita Angelus, & Castrensis *locis supra numer. 954. citatis*, & Surdus *dict. quæstione 7. num. 2. ad 13.* vnde si præstitisset alimenta credens falsò se obligatum esse ex contractu illa præstare, etiamsi præstitisset sanguini coniuncto, potest illa repetere, vt tradunt iidem Doctores, quia tunc sublato errore non remanet pietas, quæ sola excludit repetitionem alimentorum: secus aiunt si præstitisset alimenta consanguineo per errorem existimans se ratione consanguinitatis obligatum præstare, eo enim casu iuxta eosdem Doctores alimenta per errorem præstita non repeteret, quia sublato errore subest pietas exclusiua repetitionis per textum *in d. §. mulier, supra*, sæpius allegatum. Aduertit etiam Surdus *dict. q. 7. num. 16.* post Castrensem *in dict. § mulier*, quod quæcumque alia impensa, quam dotis, & alimentorum per errorem facta, etiam data coniunctione sanguinis, potest repeti, quia sola pietas, quæ consideratur, & desumitur ex sanguinis coniunctione non est causa priuilegij, sed concurrit fauor causæ, qualis est causa dotis, & alimentorum, & ideo decisio textus *in dict. § mulier*, non debet extendi ad alium casum: quod confirmatur *ex l. alimenta Cod. de negot. gestis*, vbi mater non repetit impensam factam pro filio in aliam causã, quam alimentorum, scilicet factam circa res filij de qua re *supra n. 908 & infra n. 960.*

Quid verò dicendum sit de matre, quæ per errorem credens se esse obligatam, cum non esset, aluit 958 filium Scholasticum, an à patre qui erat soluendo, & tenebatur alimenta præstare filio, aut à filio, si erat diues, & ad ipsum spectabat onus se alendi, impensam alimentorum repetere possit, resoluendum videtur iuxta tradita *supra numero 954.* scilicet, si ratio motiua ad alendum fuit affectus maternus ob sanguinis coniunctionem, nõ potest repetere, quia sublato errore, subest pietas exclusiua repetitionis, iuxta *dict. leg. cum is, § mulier, ff. de condictione indebiti.*

§. XVI.

§. XVI.

In quo casu quis potest alimenta præstita repetere, ius repetendi transit ad eius hæredes contra eum qui recepit alimenta, & etiam contra eius hæredes.

959 POtto quoad supra dicta in hoc capite animaduertendum, quod in quo casu quis potest repetere impensas, quas pro alimentis alteri præstitis fecit; repetendi ius ad eius hæredes contra alitum, & eius etiam hæredes transmittitur, quia ad eos actiuæ, & passiuæ actiones transeunt *l. 1. quod si certum petatur, l. pacto successionis, Cod. de pactis, & toto tit. vt ab hæredibus, & contra hæred.* & dictum est supra agendo an onus alendi filios transeat ad patris, vel aui hæredes, & io his terminis tradunt Socinus *cons. 161. n. 3. lib. 1.* Corduba *in l. si quis à liberis §. si mater, num. 84. ff. de liber. agnosc.* & latius Surdus *de alimentis tit. 6. quæst. 22. per totum.*

§. XVII.

Impensæ inter ascendentes, & descendentes, & inter fratres, & sorores facta circa res, & bona in dubio non censentur facta causa pietatis, & animo donandi, sed animo repetendi.

960 ANimaduertendum etiam inter sanguine, vel speciali affectione, & charitate coniunctos non ita facile præsumi donatam impensam factã circa res aliàs externas, sicut factam circa personam, & pro aliméta, aut dote. Quare si mater, vel auia facit expensam pro rebus, seu bonis filiorum, vel nepotum tuendis, vel conseruandis, in dubio non præsumitur fecisse animo donandi, sed animo repetendi, vt notatum est *supra n. 908.* & constat *ex l. alimenta. Cod. de negot. gest.* & tradunt *ibidem* Glossa, Salicetus, Castrensis, Bartholus, Baldus, Alexander, Fulgosius, & alij Scribentes, idem Baldus *in l. Nessennius, ff. de negot. gest.* & Castrensis *in l. 1. Cod. eodem*, Surdus *de alim. q. 8. n. 29.* latiùs *numero 83. & q. 12. num. 34.* Mascardus *concl. 727. num. 10.* Molina *de iust. tom. 2. disp. 554. num. 11. fine.* & Rebellus *de oblig. iust. p. 2. lib. 17. q. vnica de negotiorum gestore numer. 6.* idem si pater, & auus insumpserit, seu expensas fecerit circa res, & bona filij, vel nepotis; præsumitur enim in dubio fecisse absque animo donandi, sed animo repetendi. Ita Molioa *vbi supra*, & Surdus alios allegans *d. q. 12. num. 54.* vbi vniuersaliter dicit, quod inter ascendentes, & descendentes quoad impensam, quæ non respicit personam, in dubio non præsumitur animus donandi. Quare etiam quando filius faceret expensam circa res patris, aut matris, extraque alimenta eis debita aliquid insumeret, puta eorum debitum solueret, non præsumitur io dubio donasse, sed præstitisse animo repetendi, & repetere poterit actione negotiorum gestorum, quod etiam constat *ex l. si filius Cod. de negot. gestis*, & in terminis notant *ibi* Bartholus, Baldus, & alij Scribentes, & Surdus *d. titul. 6. q. 9. num. 10.* ac Molina *d. disp. 554. num. 12.* Idem multo magis in impensa à fratre non circa personam, sed circa res fratris, vel sororis factam, in dubio enim in ea non præsumitur animus donandi, sed præsumitur animus repetendi; cõstat *ex l. negotium, Cod. de negot gest.* vbi frater, qui soluit tributa pro bonis sororis, repetit; & tradunt Castrensis *ibidem*, & Surdus *d. q. 12. num. 33.* Ratio cur prædicta impensa circa res, & bona etiam inter sanguine coniunctos in dubio præsumitur facta non ex pietate, & affectione, & consequenter nõ animo donandi, sed è contra animo repetendi &c. quia non est tanta affectio coniunctorum Patris, Aui, Matris Auiæ, filij & fratris ad res alterius coniuncti, sicut ad illius personam, & etiam maior est fauor alimentorum, quam aliarum rerum.

Dixi *semper in dubio*, &c. nam si apertè (v g. per 961
scripturam impendentis, vel per testes) constaret de mente, & animo facientis expensas circa res, & bona sanguine, specialivè affectione, aut charitate coniuncti, quod ex causa pietatis, & coniunctionis, & non intendens repetere impendisset, non esset locus repetitioni vt constat *ex d. l. si filius Cod. de negot. gestis, & ex l. 1. l. Alimenta l. si paterno, Cod. eod. & ex l. Nesennius. ff. eodem tit.* & in his terminis Molina *d. disp. 554. n. 11. fine.* Rebellus *vbi supra*, in claris enim non est locus contrariæ præsumptioni. Ad impediendam etiam repetitionem, Molina *d. num. 11.* ait satis esse, si de intentione repetendi constaret ex coniecturis, scilicet attenta modicitate impensæ, multitudine bonorum parentis, vel ascendentis, aut fratris sumptus facientis, generositate animi ipsius, atque affectu ad talem coniunctum, putà filium, aut nepotem; standum enim, inquit, esset ei, quod ex verisimilibus, & vrgentibus coniecturis omninò præsumeretur: & idem prius innuit Folgosus *in d. l. Alimenta, Cod. de negot. gestis*, Vbi dicit, quod expensa à patre, vel matre facta circa res filij semper repetitur, nisi inspecta personarum qualitate sit modica Glossa etiam, Bartholus, Baldus, Cyous, Salicetus, & Alexander *in d. l. Alimenta* (prout illas refert, & videtur sequi Sordus *d. q. 8. num. 29.*) opinati sunt impensam à matre factam circa res filiorum, quando est modica, censeri factam animo doandi. Ex quo colligitur, eos voluisse modicitatem impensæ, attenta qualitate personarum esse coniecturam intentionis donandi, seu præsumendi fuisse factam causa pietatis. Quod videtur satis verisimile, quando impensa esset valdè parua, vt dicit Castrensis *in d. l. Alimenta n. 3. Versic. sed circa bona*; quamuis idem Castrensis *in l. 1. in fine Cod. de negot. gestis* dicat absolutè, & indistinctè impensam à matre factam circa res filij repeti, etiamsi sit parua impensa. Aduertit etiam Surdus *d. q. 8. num. 83.* post Salicetum *in d. l. alimenta fine*, non dari repetitionem impensæ à matre factæ circa bona filij; quando aliàs erat gratis facturus; quia in tali casu mater non dicitur gessisse vtile filij negotium.

§. XVIII.

In casibus, in quibus in dubio an expensa facta sine animo donandi, vel repetendi præsumitur animus repetendi, & conceditur ad repetendum actio negotiorum, gestorum; an is qui repetit, possit cogi iurare se fecisse illas animo repetendi.

ADdenda hic alia obseruatio Molinæ *d. disp. 554.*
num. 14. Versic illud obserua, vbi dicit quod in 962
omnibus casibus, in quibus in dubio, an aliquid datum vel factum pro alio sit factum animo liberali, ac gratis, conceditur actio negotiorum gestorum, is aduersus quem conceditur, potest cogere illum, cui actio datur, vt priùs iuramento affirmet, se tales impensas fecisse animo illas repetendi; verum sicut *supra num. 938.* notatum est, vbi præsumptio iuris stat pro donatione, seu persuadet animum donandi; qui fecit impensam, non potest iuramento probare se habuisse contrariam intentionem, scilicet repetendi; ita etiam vbi

vbi pro eo, qui fecit impensam, stat præsumptio iuris quod habuerit animum repetendi; & ideo ius illi concedit, ad repetendum actionem negotiorum gestorum, non potest cogi iurare, se fecisse animo repetendi, quia præsumptio iuris eximit illum ab obligatione talis iuramenti, & in aduersarium ob illam iuris præsumptionem transfertur onus probandi contrarium. Iuramento igitur tunc locus erit, quando res, an fuerit, vel non fuerit animus liberalis, vel repetendi, ita manet dubia, vt pro neutra parte adsit coniectura sufficiens ad induendam præsumptionem iuris, sed tantum dubitationem.

§. XIX.

In foro conscientiæ expensæ pro alimentis alterius, vel in aliam vtilitatem factæ, repeti non possunt, quando constat de expresso, vel tacito animo liberali, & gratis faciendi.

963 EX traditis quoque inferendum quid dicendum in foro conscientiæ quoad repetendas, vel non repetẽdas expensas pro alimentis, vel in commodum personale, aut in quãcumque vtilitatem alterius factas: si enim qui fecit impensas etiam magnas pro alimentis, &c. siue pater, mater, auus, auia, filius, nepos, frater fecit illa ex pietate, gratis, & animo liberali, & donandi; vel pater familias, seu herus pro curatione famuli ægroti sumptus fecerit ex domestica affectione, aut ex causa pietatis non intendens repetere; vel si amicus in commodum personæ, vel rerum amici; vel eius filij solum intuitu, & ex causa amicitiæ gratis dederit, vel fecerit; & si quis Dei intuitu, & eleemosynæ faciendæ pro alio impenderit, & vniuersaliter vbi quouis alio intuitu gratis, & animo liberali, vel expresso, vel tacito in alterius commodum, & vtilitatem fecerit, non potest mutare animum, nec repetere in foro conscientiæ, sicut non potest repetere in foro exteriori, si in eo de tali animo ab initio donandi, & gratis faciendi expresso cõstet per testes, vel scripturam illius, qui fecit, vel insumpsit; vel de animo tacito donandi constaret per sufficientes, & verisimiles coniecturas, & iuris præsumptionem iuxta *in præcedentibus* tradita. Quare vbi animus donandi iuxta iura in præcedentibus adducta, & Doctores pariter *supra* allegatos in foro exteriori præsumitur, & denegatur repetitio; ita etiam in foro conscientiæ minime licita erit repetitio. Ita in terminis Molina *dicta disp.* 554. *num.* 10. Azorius *p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 5. *qu.* 10. *&* 11. & Rebellus *loco supra n.* 960. *citato*, quod si omnibus consideratis nequeat constare de animo expresso, vel tacito donandi, vel repetendi, sed res maneat anceps, & dubia, qualis fuerit animus; in tali dubio melior erit conditio possidentis, vt non obligetur ad restitutionem, iuxta tradita *primo tomo mor. tit.* 1. *p.* 2. vbi de conscientia dubia; & sic is, in cuius vtilitatem impensæ factæ sunt, vbi iam illas non restituerit, non erit obligatus restituere, & è contra qui fecit, si ante exortum dubium iam recuperauerat easdem expensas, non tenebitur illas restituere: & hoc idem videtur sentire Rebellus *loco cit.*

SVMMARIVM
Capitis XVII.

Referuntur Doctores agentes, cum dubitatur, vtrum quis sit filius; vel pater alterius, à quo petit alimenta pendente lite super filiatione, cogendus sit reus conuentus illi præstare alimenta, & litis expensas; & in vniuersum, an & quando alimenta, & sumptus litis actori pauperi per reum conuentum subministrari debeant alimenta, vel è contra. n. 964.

An Collitigaati alter collitigans cogatur lite pendente exhibere alimenta, vel litis expensas, vel vtrumque debeat in petente concurrere non leuis præsumptio boni iuris, & paupertas, & qua paupertas, & quod alter sit diues. ibid.

Filius, vel alius descendens, aut pater, vel alius ascendens, aut frater existens in quasi possessione, vt præstentur alimenta, priuari non potest sua possessione ob litem obortam super filiatione, &c. n. 966.

Cum quis existit in quasi possessione, quod est filius, nepos, vel pater, aut auus, vel frater eius, à quo petit alimenta, & est pauper aliunde non habens, eo, à quo petuntur, negante esse filium suum, &c. negans lite pendente super filiatione, &c. cogitur illi præstare alimenta, & litis expensas. n. 966.

Si ab eo, qui est in quasi possessione libertatis bona surrepta sunt ab eo, qui Dominum se esse contendit, is què asserit se Dominum, alimenta, & litis expensas, illi si aliunde non habet, ex bonis illis subministrare debet. ibid.

Paupertas si de ea non constet euidenter, est probanda per petentem alimenta à reo conuentu, antequam ei alimenta decernantur. ibid.

Quasi possessio filiationis, aut libertatis facit non leuem præsumptionem boni iuris actoris petentis, ibid.

Quasi possessio filiationis, aut legitimitatis facit plenã probationem circa ea, quæ in præparatoriis iudiciorum veniunt, vt circa alimenta, & litis expensas, & similem causam. ibid.

Existenti in quasi possessione filiationis, & pauperi, qui negat esse suum filium, cogi debet præstare alimenta, & litis expensas in prima instantia, & etiam nulla præmissa summaria cognitione causæ, scilicet, quod sit filius. ibid.

Non existenti in quasi possessione filiationis, seu quod sit filius, nepos, pater, auus, aut frater eius, à quo petit alimenta, eo titulo, vt eidem decernantur alimenta, prius præmitti debet summaria cognitio causæ seu super filiatione, &c. & constito esse filium, & talem, qualem se asserit, negans esse suum filium, cogi debet (si ille sit pauper) præstari illi alimenta, & litis expensas, donec in plenario iudicio definiatur causa filiationis. n. 968.

Summaria cognitio, & quasi possessio filiationis per eam inducta facit non leuem præsumptionem pro actore, ibid.

Decretum iudicis de præstatione alimentorum, & expẽsarum litis non præiudicat causæ principali filiationis. n. 968. *fine.*

Modicum præiudicium affert. n. 969.

In summario iudicio sufficit, vt filiatio semiplenè probetur. ibid.

In causis summariis requiritur, & sufficit semiplena probatio. ibid.

Ad effectum præstationis alimentorum, & expensarũ litis sufficit, quod de filiatione constet, vel ex fama publica, vel ex dictu vnius testis omni exceptione maioris, qua qualitas est probanda, vel per iuramentum agentis. ibid.

Testes ad informationem filiationis debent recipi parte citata. ibid.

Sufficit autem, vt iudici de filiatione, seu eius quasi possessione, & præsumptione boni iuris actoris constet ex lectura attestationum non publicatarum. ibid.

Testium repulsa, seu reprobatio non admittitur in summario iudicio, dum filius poscit alimenta a patre, vel in bonis paternis. n. 970.

In summario iudicio, post quod sequi debet iudicium plenarium super causa, non admittitur reprobatio testium

stium nisi repulsatio colligatur, ex ipsius scripturæ inspectione. ibid.

Pro filio, & quouis actore paupere petente alimenta, & litis expensas, vt decernatur, requiritur nō quæcūque boni iuris præsumptio, sed præsumptio non leuis, seu magna, & vrgens. n. 971.

Index debet vtriusque litigationis iura, & præsumptiones boni iuris examinare, & si vrgentior præsumptio stet pro actore, decernere alimenta, & litis expensas, secus si pro reo vrgeat potius præsumptio. ibid.

Præfata præsumptio boni iuris actoris ad effectum præstationis alimentorum, &c. debet esse in eodē iudicio, de quo agitur, nec si agitur possessorio iudicio, sufficit præsumptio, quod actor foueat ius in petitorio. ibid.

Durante cognitione præsumptionis boni iuris, & probatione paupertatis collitigantis non decernuntur alimenta, & litis expensæ, sed solum vbi de vtroque iudici constiterit. n. 972.

Filio, aut nepoti pauperi agenti ad hæreditatem, seu bona patris, vel aui decerni debent alimenta, & litis expensa ab aduersario conuento præstanda lite durante. n. 975.

Id procedere solum post primam sententiam in fauorem fily, aut nepotis prolatam, qua fuerit appellatum, est aliquorum sententia. n. 976.

Contrarium, & etiam in prima instantia filium, aut nepotem pauperem agentem debere habere alimenta, & litis expensas, tenent magis communiter Doctores. n. 977.

Leg. si instit. § de inofficioso testam. ff. de inoffic. testam. *qualiter intelligatur. n. 978.*

Iure antiquo filius præsumebatur iustè exhæredatus à patre, & ipsi filio incumbebat onus probandi exhæredationem fuisse iniustam. ibid.

Hodie hæres tenetur probare, quod exhæredatio sit iusta. ibid.

Vt alimenta, & litis expensas filio, vel nepoti pauperi agenti, &c. Reus conuentus exhibere cogatur in prima instantia, requiritur præsumptio non leuis boni iuris n. 979.

Talis præsumptio adest, si filius, vel nepos existat in quasi possessione filiationis, vel descendentia, seu quod sit nepos. n. 980.

Vel si per summariam cognitionem iudici constet semiplene de filiatione, vel descendentia, nec requiritur plena probatio filiationis, aut descendentia. n. 981. & 982.

Sufficit, quod iudici constet de filiatione, vel descēdentia per vnicū testem omni exceptione maiorē, vel ex fama vel per iuramentum agentis, & etiam ex sola lectura attestationum non publicatum. n. 982.

Testes tamē non possunt recipi, non citata parte. ibid.

Interim dum summariè cognoscitur de filiatione, vel descendentia, seu de præsumptione boni iuris pro agēte, & de illius paupertate, alimenta, & litis expensa non debentur. n. 983.

Dispositio d. l. si instit. *& doctrina, quod filio pauperi, & agenti ad hæreditatē, seu bona patris debeantur alimenta, & litis expēsa, si pro ipso adsit præsūptio non leuis boni iuris, procedit etiam in filio emancipato, vel legitimato per subsequens matrimonium, per rescriptum, aut oblationem curiæ, & etiam filio existenti in vtero. n. 984. 985. 986. & 987.*

Vtrum procedat etiam in filio agente ad hæreditatem adoptantis. n. 988. & 989.

Procedit in filio, & nepte agente ad hæreditatē patris, vel aui. n. 1000.

Procedit etiā in pronepotibus, & aliis quibuscūque exhæredatis à descendentibus à testatore. n. 1001.

Procedit & in patre, auo, & aliis ascēdentibus. n. 1002.

In præcedentibus casibus etiam pendente tempore dato hæredi ad deliberandum filio, &c. sunt præstanda alimenta n. 1002.

Fratri, & sorori agenti contra primogenitum pro alimentis, vita, militia, legitima, & dote, quæ ei iure primogenituræ præstari debent, lite durante fieri debet prouisio de alimentis, & litis expensis. n. 1004.

Item fratri, sorori, vel patruo agenti contra fratrem, &c. ad alimenta, legitimam, vel dotem à patre in testamento sibi relicta. n. 1005.

Item fratri cōtra fratrē ad portionē hæreditatis paternæ, vel auitæ sibi debita agenti actione familiæ erciscundæ, vel communi diuidundo. n. 1006.

Item filio spurio, & naturali agenti pro legato alimentorum sibi à patre relictorum. n. 1007.

Et filio naturali petenti vel institutionem de se factam, vel alia legata relicta à patre in casibus, in quibus potest eum instituere, vel ei relinquere. ibid.

Etiam etiam filio naturali agenti ad petitionem bonorum paternorum delatam ab intestato. ibid.

Naturali præterito in testamento patris agenti ad recuperandum testamentum non debentur alimenta, & litis expensa. n. 1008.

Secus si contra testamentum opponeret inualiditatem ex alia causa allegans talia, quæ testamentum apparēter destruerent, & cessaret calumnia. n. 1009.

Instrumentum non facit rem liquidam, quando ei aliquid obiicitur. ibid.

Collaterali consanguineo agenti ad hæreditatem alterius consanguinei, & cuiuscūque iudicio vniuersali agēti pro tota hæreditate, vel maiori eius parte, an ab aduersario pendente lite debeant subministrari alimenta, & litis expensa concurrentibus paupertate, & boni iuris præsumptione referūtur tres sententiæ; & approbatur affirmatiua communis. n. 1010. ad 1014.

Cuilibet litiganti super bonis, quæ prætendit communia, vel ad se pertinere, si sit pauper, & habeat præsūptionem boni iuris, aduersarius cogi debet exhibere alimenta, & litis expensas lite pendēte. n. 1012. & 1013.

Item fratri pauperi agenti ad legitimam sibi debitam in bonis fratris ob turpem personam ab eo institutam. n. 1013. fine.

Cuique litiganti pauperi agenti ad bona, quæ numquam possedit, habenti præsumptionem boni iuris, an ex dictis bonis debeant prouideri alimenta, & litis expēsa ea durante. Negatiua n. 1015. ad 1020. quæ extenditur etiā si pro eodem litigatore paupere fuerit lata prima sententia, quæ sit per appellationem suspensa. n. 1010.

Affirmatiua, & communis. n. 1021. ad 1023.

Limitatur hæc affirmatiua, vt procedat solum, quando agitur ad vniuersitatem bonorum; secus si ad res particulares, vel personali actione. n. 1023.

Reiicitur limitatio, & probatur procedere etiā in litigatore paupere agente ad res particulares, certavè bona, aut personali actione, si pro eo stet præsūptio boni inris. n. 1024.

Intellectus ad leg. Imper. ff. de tutela, & rationib. distrahendis, *& ad regulam; quod reus etiam diues nō tenetur alimenta, & litis sumptus exhibere actori licet egeno. n. 1015. & 1022. post medium.*

Litiganti cuicumque agenti tam ad vniuersitatem bonorum, quā ad rē particularem, vt discernantur alimenta, & litis expensæ, debent concurrere duo simul, paupertas, & præsumptio boni iuris. n. 1025.

Præsūptio boni iuris debet esse nō leuis, & vrgēs. n. 1026.

Talis est præsumptio resultans ex prima sententia, etiāsi ab ea fuerit appellatum. n. 1027.

Sententia pendente, seu non obstante appellatione habet quandam præsumptionē iustitiæ, & rectitudinis. ibid.

Præfata præsumptio operatur, vt sequestrentur fructus. ibid. & quos alios effectus operetur remissiuè. ibid.

Cuique litiganti pauperi agenti ad vniuersitatem bonorum, vel rē particularem decernenda sunt alimenta, & litis expensæ, etiā in prima instantia, & ante omnem sententiam, si constiterit de præsumptione bo-

ni

ni iuris ipsius, quā iudex per summariam cognitionem poterit cognoscere. n. 1028 & 1029.

Non enim ad effectum, vt alimenta, & litis expensa præstentur litigatori pauperi lite pēdente decernantur, requiritur plena probatio sui iuris, vt ad ferendam sententiam in causa principali, sed sufficit boni iuris probatio semiplena, & præsumptiua per summarias informationes. n. 1030.

Et sufficit summaria cognitio per vnicum textum, & ex lectura attestationum nondum publicatarum. 1031.

Litigator actor vti pauper petens alimenta, & litis expensas debet ipse probare paupertatem. n. 1032.

Nisi paupertas sit notoria. ibid.

Non sufficit, vt probet paupertatem in genere, sed debet probare in specie, scilicet talem paupertatem, ob quā se alere, & litis expēsas sustinere nō possit. n. 1033. vbi an paupertatis cōsideratio arbit. iudicis relinquatur.

Qui diuitias, vel paupertatem allegat ad propriæ intentionis comprobationem, tenetur eam qualitatem probare, siue sit actor, siue sit reus. n. 1032.

Quando ne dicatur pauper, regulariter relinquitur arbitrio iudicis attēta personarū, & circunstantiarū qualitate. n. 033.

Fallit quando paupertas est probanda respectu certi effectus; tunc enim probanda est in specie respectu illius effectus, & explicatur exemp. n. ibid.

Litigator, qui habet personas aliquas, patrem, auum, filios, nepotes, fratres, nurum, maritum à quibus alimenta non habens ali debet, & alimēta cōsequi potest; vel suo labore absque dedecore alimenta sibi comparare potest, in hac materia sit ne dicendus pauper, vt ei nihilominus habēti præsumptionē boni iuris sint ab aduersario diuite lite pendente subministranda alimenta, & quid de litis expensis, latè relatis variis sententiis explicatur. n. 1034. ad 1041.

Litigator habens actionem ad rem aliquam, seu ad cōsequendum illud, ex quo se potest alere, & litem sustinere, v. g. quia habet debitores exigibiles, non dicitur pauper in hac materia, & sic prius facienda est excussio, an debita sint exigibilia, quam decernātur alimenta, vel litis expensa. n. 1042.

Litigatori pauperi habenti pro se præsumptionem boni iuris, lite pendente, debent subministrari ad aduersario bonorum petitorum possessore alimenta, vel litis expensa per iudicis decretum assignata, non obstante quod non sit facta liquidatio. n. 1043.

Defectus liquidationis obstat executioni sentētiæ, quādo agitur de executione sententiæ super causa principali, quæ ante liquidationem non potest fieri; secus quando agitur de prouisione alimentorum. ibid.

Prouisio alimentorū pendente lite facta pauperi litigatori cessat, si ei superueniant diuitiæ. n. 1044.

Actori pauperi non debentur alimenta, & litis sumptus, quā do reus, seu aduersarius non est diues, sed pauper. n. 1045.

Paupertas ad hunc effectum se eximendi à præstatione alimentorum probari debet plene. n. 1046.

Actori pauperi debentur alimenta, & litis sumptus tantum ex bonis, ad quæ agitur, & pro modo fructuum eorundem bonorum, & sic tantum vbi agitur de re fructifera, vel aliàs pretio æstimabili. n. 1047.

Quid quando litigium est tantum de separatione thori. ibid.

Quando filius conuenitur super hæreditate bonorum paternorum, an ei præstanda alimenta, & litis sumptus ex bonis hæreditatis. n. 1048.

Iura constituentia debere dari alimenta, & litis expensas litigatori pauperi loquuntur tantum de actore. ibid.

Actori pauperi non debentur decerni alimenta, & litis sumptus, si à reo aduersario statim obiiciatur aliquid excludens præsumptionem boni iuris. n. 1049.

Filio contra patrem agenti ad alimenta, si obiiciatur, quod est ingratus, probata ingratitudine, excluditur ab alimentis pro tempore litis. ibid.

Filio, vel fratri, aut vxori agenti ad rescindendam renunciationē alimentorum, aut hæreditatis, vel cessionem bonorum à se factam, an, & quando lite pendente prouidendum de alimentis, & litis sumptibus. n. 1050. & 1051.

Renunciantibus iura non datur regressus. n. 1010.

Præsumitur pro contractu. ibid.

Pretium succedit loco rei. ibid.

Est locus rescissioni venditionis, aut renunciationis, si probatur in venditore, aut renunciatore interuenisse enormem læsionem, aut dolum, vel metum. numero 1051.

In omni Republica bene instituta debent constitui aduocati, & procuratores, qui gratis patrocinentur pauperibus. n. 1052.

Vbi de publico constituti sunt aduocati, & procuratores pro pauperibus; an pauperibus actoribus ad bona, quæ ad se putant spectare, sint litis expensæ pendēte lite ministrandæ. Negatiua. n. 1052. Affirmatiua, & vera. n. 1053.

Filius tenetur aduersario contra se litiganti inopi præstare alimenta, & litis sumptus. n. 1054.

Actori pauperi pendente lite debentur alimenta, & litis expensa quacumque in parte iudicij petantur ante, & post latam sententiam, & si nondum sit facta liquidatio. n. 1055.

Et tā vbi agitur de possessorio, quā vbi agitur de petitorio. n. 1056.

Et præstari etiam debēt vsquequo per definitiuam fuerit in causa principali pronunciatum, & vsque ad executionem. n. 1057.

Prouisio præfata alimentorum executioni mandanda nō obstante appellatione à iudicis decreto. n. 1058.

Quantitas alimentorum lite pendente pauperi actori exhibendorum non est quarta pars fructuum rei, super qua litigatur. n. 1059.

Sed quantitas hæc alimentorum, & expensarum litis taxanda iudicis arbitrio relinquitur pro diuersitate personarum, dubio litis euentu, & modo redditnum rei in iudicium deducta. n. 1060.

In prouisione alimentorum, quæ fit filio habenda est ratio bonorum non solum existentium sub iudice causa, sed etiam in aliis locis. ibid.

Vbi iudici non constaret de quantitate bonorum, & redditnum, quorum occasione debentur alimenta, in qua quantitate possit, & debeat iudex taxare. ibidem fine.

Ponuntur nonnulla exempla taxationis tam vbi non cōstat, quam vbi constat de rei petita valore, & fructibus. ibid.

Alimenta, & litis expensæ actori pauperi lite pendente exhibita, si ipse fuerit victor, sunt compensanda cum fructibus bonorum, in quibus pars aduersa condemnatur vltra bonorum traditionem, n. 1061. & 1062.

Alimenta, & litis expensa filiis, & aliis descendentibus, vel patri, & aliis ascendentibus pendente lite super filiatione, aut paternitate exhibitis non debent restitui, si is, qui accepit in causa succumbat, & reprobatur sententia Molinæ Theologi, n. 1063. & duobus sequent.

Ratio cur iura filio, & cæteris personis enumeratis inopibus & agentibus cum præsumptione boni iuris statuerint exhibenda à reo alimenta, & litis expensas lite pendente. n. 1063. fine, & n. 1065.

CAPVT

CAPVT XVII.

Si dubitetur, an sit filius, qui petit alimenta; quia verbi gratia filio ea petenti pater negaret esse suum filium; & è contra, si dubitetur, an sit pater, qui alimenta petit à filio, quia filius negat esse suum patrem; an pendente, lite super filiatione, & paternitate, alimenta, & litis expensæ filio, vel patri pauperi actori à patre, vel filio reo negante filiationem, vel paternitatem præstari debeant. Vbi an, & quando alimenta, & sumptus litis actori pauperi per reum subministrari debeant; vel è contra.

DE hac materia frequentissimè in iudiciis agũt
964 Iurisperiti Scribentes *in l. si quis ñ lib. §. si vel parens, in l. si inst. §. si de offic. ff. de inoffic. test. in l. Imp. ff. de tutela, & ration. distrahend. in l. 1. Cod. de ordine cognitionum.* Pontan. *de alim. c. 3. initio, & c. 53. per totũ,* Hier. Gabriel *cons. 25. p. 1.* Lud. Molin. *de primog. lib. 2. c. 16. ñ n. 30. ad fin.* Couarr. *pract. c. 6.* Guido Papa *q. 561.* Cordub. à Lat. *in l. si quis ñ liber. d. §. si vel parens,* Sim. de Præt. *de interp vlt. volunt. lib. 5. interpr. 2. dub. 1. n. 11. cum plurib. seq.* Menoch. *de præs. lib. 1. q. 35.* Ægidius Bossius *in prax. crim. tit. de alim. præstãd. n. 2.* Robert. Lancellott. *de attentatis lite pendente c. 4. limit. 11. n. 18. ad fin.* Asinius *in pract. §. 32. ampliatione 23. ad 31.* Valasc. *cons. Lusitana 1.* Craueta *cons. 164.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 110. ad 110.* Maresc. *var. lib. 2. ñ n. 8.* Molfes. *ad consuet. Neap. p. 5. q. 3. à n. 13. & tom. 2. in addit. ad q. 3.* P. Barbos. *ad l. 1. p. 1. n. 58 59. & 60.* Farinac. *in repertorio iudic. q. 52.* Steph. Gratian. *disc. for. to. 1. c. 35. n. 49. & 50. to. 2. c. 236. ferè per totum, & to. 3. c. 567. n. 24. & 25.* Fachineus *controu. iuris lib. 12. c. 62.* Camill. Bortell. *in summa decis. p. 2. tit. 39. n. 321. ad 327.* Paschal. *de patr. potest. p. 2. c. 3.* Io. Bapt. Lupi *tract. de illeg. comm. 2. §. 3. à n. 61. ad fin.* Merenda *controu. iuris to. 1. lib. 5. q. 28. 29. & 30* Cæsar Catena *resol. 21.* Rot. Rom. *dec. 2. de iudic. in antiquiorib. dec. 18. & 20. apud Verallum p. 1. dec. 8. de iudic. apud Crescẽtium dec. 426. n. 1. apud Seraphin. dec. 5098. apud eũd. Seraph. dec. 470. & 749. p. 2. in recentior. Farinacij decis. 189. n. 1. apud Ludouic. & ibid.* Oliuerius Beltramin. *in annot. & dec. 524. apud eund. decis. 15. apud Burattum & decision. 707. apud eundem Burattum;* & vtrobique Ferentill. *in addit. & dec. 39. n. 4. p. 7. diuers. apud Paul. Rub.* & alij Iurisperiti apud præallegatos: ex Theologis Mol. *de iust. to. 3. disp. 616. n. 15.* qui omnes, vt collitiganti alter collitigãs teneatur, seu cogi possit lite pendẽte subministrare alimenta, aut litis expensas, conueniunt in hoc, quod saltem debeant in petente concurrere duo, scilicet non leuis præsumptio boni iuris, & paupertas nõ quæcũque in genere, sed quæ probetur talis, ob quã non possit se, & litem sustentare, & ex parte alterius collitigatoris, à quo petuntur, cõcurrant diuitiæ, quæ sint tantæ, vt commodè sibi, & collitigatori alimenta, & litis expensas possit prouidere: de quibus infra. Claritatis autem gratia, quæ ab aliis satis confusè in hac materia vsu frequentissima tractãtur, pluribus dubiis propositis distinctè, & exactè explicabo.

§. I.

Ei, qui se asserit filium, vel alium descendentem vel patrem, aut alium ascendentem, vel fratrem eius, à quo petit alimenta, an is, ñ quo petit, & negat esse suum filium, &c. Cogi debeat præstare alimenta, & litis expensas, si aliunde nequeat habere.

DVbium primum, filio petenti à patre, qui negat 965
eum esse suum filium, an pater cogatur durante lite super filiatione præstare alimenta, & sumptus litis, si filius petẽs sit pauper, nec aliundè habere possit alimenta, & litis expensas, si de huiusmodi paupertate iudici plenè constet.

Respõdetur primo si filius existat in quasi possessione, vt ei præstarẽtur alimenta priuari non potest sua possessione ob litẽ obortam super filiatione, nisi omnino cõuinceretur non esse filium, idque siue diues esset, siue pauper, ita expressè Molin. *de iustit. d. disp. 616. n. 15. ibi* & constat ex regula generali, quod nemo debet priuari sua possessione, nisi probetur deficere titulum legitimũ possidendi. Idem ob eandem rationem dicendum de quouis alio, siue sit alius descendẽs, siue ascẽdens, siue frater, siue nepos ex fratre qui sit in quasi possessione, vt alimẽta ei præstẽtur.

Respondetur 2. quod si quis existit in quasi possessione filiationis, seu quod est filius eius à quo petit
alimẽta, & cõstet de eius paupertate, eo à quo petũ- 966
tur, negante eũ esse suũ filiũ, interim dum lis super filiatione pendet, negãs esse filiũ cogitur illi tradere cõpetentia alimenta, & expẽsas, vnde & se sustentare possit, & litẽ prosequi, idq; non solũ ante sententiã definitiuã super filiatione, sed etiã nulla præmissa sũmaria cognitione causæ, scilicet, quod sit filius; ita Bartol. *in l. si neget. ff. de alend. lib.* ex Doct. *sup. n. 964.* relatis. Lud. Molin. *de prim. d. c. 16. n. 36.* Pontan. *d. c. 3. n. 1. & d. c. 53. n. 3.* Hier. Gabr. *d. cons. 25. n. 1.* Couarr. *d. c. 6. n. 8.* Sim. de Præt. *dict. dub. 1. n. 16. & 18. in dicto n. 20.* Menoch. *d. q. 35. n. 1. & 4.* Vers. *porro,* Lancell. *d. lim. 11. n. 27. & 28.* Asinius *d. §. 32. ampliat. 23.* P. Barb. *in rub. p. 1. n. 19. ff. sol. matr.* Surd. *d. tit. 1. q. 110. n. 10. & 13.* Suarez de Paz *in praxi 3. §. 3. n. 10.* Paschal. *de patr. pot. d. c. 2. n. 7.* Maresc. *d. c. 83. n. 16.* Steph. Grat. *d. c. 236. n. 43.* & præter alios Iurisperitos cõmuniter ab iisdẽ relatos Rot. Rom. *dec. 21. n. 2. apud Verall.* vbi dicit ad hũc effectũ, vt præstentur alimenta futura, & non retardẽtur, sed præstari debeant, donec causa principalis filiationis finiatur, sufficere quasi possessionẽ filiationis per publicã etiã reputationẽ; & ex Theolog. Mol. *de iust. d. disp. 616. n. 15. vers. quando nutẽ,* colligitur ex testibus in sequenti responsione citatis, & expressè ex *l. vlt. §. quod si ei, C. de ord. cogn.* vbi decernitur, quod si ab eo, qui est in quasi possessione libertatis bona subrepta sunt ab eo, qui Dominũ se esse contẽdit, is qui asserit se Dominum alimẽta, & litis expensas illi, si aliũde nõ habet, ex bonis illis subministrare debet. Ratio autem est, quia quasi possessio filiationis, & libertatis facit nõ leuẽ præsũptionẽ pro actore; vt expressè Lud. Molin. & Menoch. *loc. cit.* per text. Clar. *in l. circa, ff. de probat.* Confirmatur, quia vbi quis existit in quasi possessione filiationis, filiusve alicuius habetur, & cõmuniter reputatur, vel à parente semel agnitus, habet intentionem fundatam de iure cõmuni super petitione alimẽtorũ, & ideo dũ petit alimẽta, & super hoc litigatur debent præstari, & etiã expẽsæ pro lite sustinenda, & prosequenda ex eadẽ ratione, si aliunde habere non potest, sunt subministrandæ, vt etiam colligitur *ex d. §. quod si, ibi ita vt ex iisdem scilicet, bonis subreptis,* (si aliqua alia facultas esse non poterit) *tãtũ litis sumpt. & alimonia homini subministrentur, quantũ moderato Iudicis arbitrio fuerit æstimatum:* Et per eum textum tradũt Guid. Pap. *q. 561. initio,* Craueta *d. cons. 164.* & Marescot. *d. c. 83. n. 15.* Idẽ ob easdẽ rationẽ dicendũ, quando est in quasi possessione, quòd est alius descẽdẽs, nẽpè, nepos, aut pronepos, vel pater, aut alius ascẽdẽs, nẽpè auus, vel frater eius à quo petit alimẽta, si eo titulo, ei debeãtur alimẽta, scilicet, quia aliundè habere non possit; tũc enim negans esse nepotẽ, vel patrem, aut Auum, vel fratrẽ, cogitur ei præstare alimenta, & sũptus litis, etiã nulla præmissa cognitione, an sit nepos, &c. cũ pro ipso stet magna præsumptio boni iuris: & id etiã

in terminis tradunt vterque Molina *locis suprà allegatis*. Prædicta confirmantur ex doctrina communiter recepta à me *to.1.mor.var.tit.1* §.43.1437. tradita scilicet quod quasi possessio filiationis, aut legitimitatis sufficit, & facit plenam probationem in præparatoriis, seu circa ea, quæ in præparatoriis iudiciorũ veniunt, vt est circa alimenta, litis expensas, & similem causam: quam doctrinam præter Doctores præallegatos tradũt Couar. *de sponsal.p.2.c.8.§.3.n.6.paulo post initium*, Mascard. *concl.799.n.29.& 30.* Stephan. Gratian. *allegato c.567.n.23.* Rota Rom. *decis.150.n.* . *p.1.apud Verallum, & decis.444 n 9 p.1.recentiorum*, Farinac. & alij à me *ibid.* allegati; vbi etiam à *n.1330. ad d. n.* 1457. explico plures alios effectus quasi possessionis filiationis, & legitimitatis, quãdo nam verò quis censeatur constitutus in quasi possessione filiationis, & legitimitatis, quibusque modis, aut coniecturis probetur filiatio legitima, & illegitima latissimè tradidi *d.to.1.mor.var.citato* §.43. *à n.1393. ad* 1586. & præsertim *n.1522.* tradidi doctrinã Rotæ *d.decis.21.n.2.apud Verallum supra* tactam, quam etiã approbant Doctores communiter, quos ibidem refero, scilicet quasi possessionem filiationis simpliciter, vel filiationis, & legitimitatis induci per publicã vocem, & famam, seu cõmunem opinionẽ, & reputationẽ populi, vel viciniæ. Dixi autem in responsione, & constat de eius paupertate: quia ad effectum, vt decernantur à Iudice alimenta, & somptus litis, non sufficit sola quasi possessio filiationis, &c. Sed etiã requiritur paupertas actoris, quæ, si de ea nõ cõstet, est prius probanda per eundẽ actorem (vt infra post *n.1031.* probatur, quidquid secus sẽserit Io. Lupi *de illegit.tom.2.§ 3.n.66.fine.* Vbi dicit, patri, seu alteri coniuncto incumbere onus probandi filiũ habere, vnde se alere valeat) & interim dum probatur alimenta à reo conuento non sunt subministranda vt præallegati Doctoras communiter: quomodo autẽ sit probanda, & censenda sit sufficienter probata ad hunc effectum, distinctè explicatur *infrà post dictum num.*1031.

Dixi etiã ante sententiã definitiuã super filiatione,
967 quia in hoc casu in prima instãtia, & nulla sequuta sentẽtia super negotio filiationis pro actore, & petẽte alimẽta, qui petit tãquã filius, nepos, frater, &c. alimenta, & litis impẽsæ actori pauperi à reo diuite debẽt sub ministrari iuxta præallegatos Doctores, & alios qui *infrà in secundo dubio* allegantur; neque obstare textũ *in l.si instituta, §.si de inofficioso, ff. de inoffic.testam.* in quo vltra quasi possessionẽ filiationis fit mẽtio de sẽtentia, quam prius obtinuit filius ad sui fauorẽ, postquã mandatũ est decerni alimenta, explicatur *infrà* post responsionẽ ad secundum dubiũ.

Respũdetur tertiò, si is, qui asserit se alicuius filiũ,
968 vel nepotem, aut pronepotẽ, aut patrẽ, aut Auũ, aut fratrẽ non sit in ea quasi possessione filiationis, &c. alicuius, petatque hac de causa ab eo alimenta, & reus cõuentus negat esse filiũ, aut suũ descẽdentem, vel patrẽ, aut ascendentem, vel fratrem; in hoc casu antequã eidẽ filio, aut nepti, &c. pauperi, & qui aliũdè habere nõ potest, decernantur à Iudice alimenta, & litis expẽsæ, priùs requiritur, vt Iudex summariè cognoscat super filiatione, &c. scilicet, an sit talis, qualẽ se asserit, & si per sũmariam hãc cognitionẽ, cõstiterit esse filiũ, &c. virtute istius solius quasi possessionis filiationis, &c. sũmariè probatæ, etiã in prima instãtia, & ante sententiã super causa principali negãs esse filiũ suũ, per Iudicẽ cogi debet, ei qui se asserit esse eius filium, &c. pauperi præstare alimenta, & litis expensas, donec in plenario iudicio definiatur causa filiationis, &c. ita Glossa *in cap. a. verbo nutriatur, qui filij sint legitimi*; Glossa *in l.1.§. Iulianus, ff. de liber.agnosc. & in l.si quis à liberis §.si vel parens, verbo decernent. & in l.fin. Cod. de liber.alendis, vbi* d. Salic. *n.2.* Barthol. *in d.l.si neget, & n. 2. ff. de liber.agnosc.* Io. Bapt. Ferrar. *in Practica Papiensi, in forma libelli pro legato rei singularis, n.*110. ex Doctoribus *suprà n.964.* relatis, Corduba *in d.§. si vel parẽs, n.2. &* 35 Hieron. Gabr. *d.cons.25.n.2.* vterque Molina, Couarruuias, Menochius, P. Barbosa, Pontanus, Lancellottus, Simon de Prætis, Marescottus, Rota *locis suprà num præcedenti allegatis*, Surd. *d.q.110.n.10. &* 13. Farin. *d.q.52.n* 6. Versic. *limita*, Stephan. Gratian. *d.c.236.n.45. & d.c.567.n.* 23. & 24. Suarez de Paz *in praxi tom.3.allegato* §.3. *num.* 10. Paschal. *d.c.3.n.6. &* 8. Io. Bapt. Lupi *d.§.3.n.62.* Fõtan. *de pactis nupt.to.2.claus.6.gloss.2.p.4.n.46. &* 52. Moisel. *d.q.3.n.13.* & alij Iurisperiti cõmuniter apud eosdẽ, & probat textus *d.§.si vel parens*, dũ *ibi* dicitur, *quod si pater neget filium, vel filius patrem petentẽ alimenta, vt filio, vel patri decernantur alimenta, oportet summatim constare eum esse filium, vel patrem, & si ita constiterit, pater filium, & filius patrem alere cogetur, donec in plenario iudicio causa filiationis finiatur*, intelligitur enim textus iste iuxta Doctores hoc, & præcedenti numero citatos, quãdo nec filius, nec pater existit in quasi possessione filiationis, aut paternitatis, tũc enim, vt ei decernantur alimenta, debet præcedere ea summaria cognitio, & per eam probata filiatione, seu eius quasi possessione; Iudex debet cogere patrem alere filium, & è contra lite pendente cum *d.§.vel si parens concordat l penult. ff. de his, qui sui, vel alien.* vbi Vlpian. ita habet, *si Iudex nutriri, vel ali oportere pronuntiauerit, dicendum est, de veritate quærendũ filius sit an non; neque enim alimentorum causa veritati facit præiudiciũ.* Intelligitur enim etiam hæc lex, quãdo filius non existit in quasi possessione filiationis, nam hæc tunc est summatim per Iudicem cognoscenda, vt postea statim decernat alimenta, vt etiã ponderauit P. Barbosa *loco num.præcedenti citato.* Ratio autẽ, cur præmissa præfata cognitione summaria, per quam Iudici cõstat de filiatione, seu eius quasi possessione, debet eidẽ filio actori pauperi decernere alimenta, & litis expẽsas, est, quia hæc summaria cognitio, & quasi possessio induit non leuem præsũptionem boni iuris actoris, vt *n.* 966. dictũ est. Quare in hoc sũmario iudicio etsi Iudex debet cognoscere filiũ esse, nõ tamẽ probata sic sũmatim filiatione debet pronsiciare filiũ esse, sed tantũ decernere debere ali interim, dũ plenariè cognoscitur de filiatione, quod decretũ propterea nõ facit præiudiciũ in eadẽ causa filiationis ordinariè, & plenariè agitãda, vt cõstat *ex l.si quis à liberis d.§.si vel parẽs*, ibi *meminisse autẽ oportet, & si pronũtiauerit ali oportere, attamẽ eã rem præiudiciũ nõ facere veritati, nec enim hoc pronũciatur filiũ esse, sed ali debere*, & hoc idẽ tradunt *ibid.* Barthol. Alberic. & Corduba à Lara *eodem §.sed si parens, n.34. &* 35. Natta *cons.473.n.2.* Menoch. *d.q.35.fine*, Surd. *tit.1.q.126.n.1.ad* 9. & Pasch. *de patr.potest.p.2.d.c.2.n.67.* Io Bapt. Lupi *d.§.3.n.61.* cũ hoc decretũ non procedat ex plena, sed leuiori, & semiplena tantũ, ac præsũptiua probatione filiationis, quę ad tale decretũ sufficit, vt mox; etsi negari nõ possit hãc leuiorẽ, & præsumptiuam probationem aliquale præiudiciũ afferre in discussione causæ principalis, vt explicat latè Surd. *d.q.126.n.10. & duob.sequ.* & post eum Io. Lupi *de illegit.tom.2.citato* §.3.*n.61.* Versic. *præiudicium.*

Sicut ergo alimentorum decretũ modicũ præiudi- 969
ciũ affert, ita in hac sũmaria cognitione non debet plene probari filiatio, sed sufficit qualis qualis, & semiplena probatio, vt Hieron. Gabr. *d.cons.15.n.2.* Põt. *de alim.d.c.3.n.2.* Grat. *d.c.567.d n.13. &* 24. Fõtanell. *d.num.52.* Surdus *tit.1.quæst.* 112. *num.* 21 & 22. & præter Doctores mox allegandos, alij ab eodem Gratiano allegari per doctrinam Bartholi *in l.3. §.causam fine. Cod. de Carbon. edict.* vbi tradit regulam, quod in causis summariis debet esse semiplena, nec maior requiritur. Quare sufficit quod

de

de filiatione constet, vel ex fama publica; ita Rota *d. dec. 21. n. 5. p. 1. apud Verallum*, Couarr. *d. c. 6. n. 8.* Lodo. Molina *lib. 2. d. c. 16. n. 40.* Alter Molina *de iustitia d. disp. 616. n. 15.* Versic. *quando autem*, Surdus *d. q. 112. n. 24.* & ad id faciunt tradita à me *to. 1. mor. var. §. 43. n. 1437. supra n. 967. citato*, & Doctores *ibid.* citati: vel constet ea vno teste, ita Bartholus *in extravagan. ti ad reprimendum, verbo summariè*, Menochius *d. q. 35. n. 32.* Couarruuias, vterque Molina *locis citatis*, & alios allegans Surdus *d. q. 112. n. 22.* & 23. eo quod regulare sit, quod in causis summariis, & possessoriis iudiciis saltem summarissimis vnus testis sufficienter probet, vt tradiderunt Decius *cons. 16. n. 1.* & post eum Cassaneus, Aleiatus, Bellonus, Rebuffus, Natta, Rolandus, & plures alij, quos Surdus *d. n. 23.* refert, & Fontanella *d. n. 52.* debet autem hic vnicus testis esse omni exceptione maior iuxta Menochiũ *d. n. 32.* Molinam *d. versic quando autem*, Surdum *d. q. 112. n. 25.* & alios à Menochio, & Surdo allegatos constituentes regulam, vt testis semper debeat esse omni exceptione maior, quando à iure admittitur probatio per vnicum testem, quam etiam testis qualitatem debere articulari, & probari post Bartholum *in d. l. 1. §. si negat. in fin. ff. quemadm. testam. aper.* tradit Surd. *d. q. 112. n. 24.* eo quia etsi testis præsumatur idoneus, vt probaui *tract. de contrah. matr. c. 5. n. 121.* non tamẽ præsumitur omni exceptione maior, vt latissimè probaui *eodem c. 5. n. 150. cum seqn.* & tradunt magis communiter Doctores à me *ibid.* relati præter alios, quos Surdus *d. q. 112. n. 24* refert, & sequitur: notat autem Menochius post Rotam *d. dec. 150.* & *decis. 329. p. 2. apud Verallum*, & Bartholum *in prallegato §. si vel parens*, præfatam quasi possessionem filiationis cẽseri satis probatã, si testes affirmẽt talẽ reputari, & tractari à patre pro filio; de quo latè egi *in to. mor. var. d. §. 43.* Demũ hanc quasi possessionem filiationis, seu filiationẽ sufficienter probari per famã, vel etiã per iuramentũ petentis, seu agentis, tradũt Couarr. *d. n. 8.* vterque Molina *locis suprà allegatis*, & Surd. *d. q. 112. n. 24. fine*, qui tamen *n. 26.* pro ista sũmaria cognitione filiationis, seu quasi possessionis filiationis ad effectũ præstandi alimenta, & sumptus litis filio agenti paupeþi notat testes non posse recipi parte non citata; & idem post eã tradit Gratian. *d. c. 236. n. 49.* prout in similibus causis hæ receptiones parte citata fieri debẽt; vt tradũt Menoch. *de adipisc. possess. rimed. 6. n. 18.* & alij Iurisperiti *ibid.* ab eodẽ Menochio, à Surdo & Gratiano allegati, quoad eundẽ vero effectũ decernẽdi alimẽta, & litis expensas satis est quod Iudici de filiatione, seu quasi possessione filiationis, & præsũptione boni iuris actoris constet ex lectura attestationũ nondũ publicatarũ, quibus sũmariè sit probatũ petentẽ esse filiũ, nec est necesse, vt exdẽ attestationes publicentur, vt post alios ea Doctoribus *suprà n. 964.* relatis, Afflictus *d. §. 32. ampliat. 9. n. 5.* Cephal. *cons. 517. n. 10.* Simõ de Prætis *d. dub. 2. n. 17.* Fõtanel. *d. n. 55* Surd. *d. q. 112. n. 27.* Farinac. *d. q. 52. n. 7.* & Steph. Grat. *to. 2. d. c. 236. n. 50.* & *to. 3. d. c. 567. n. 25.* & ratio est, quia huiusmodi attestationes testiũ talẽ esse filiũ, vel nepotẽ, aut patrẽ, Auũ, & fratrem etiã nõ publicatæ faciũt nõ mediocrẽ præsumptionẽ boni iuris actoris, qua stãte Iudex eidem actori pauperi debet cõpellere reum præstare alimenta, & litis expensas, vt suprà ostensum est.

970 Addendũ in hac summaria cognitione, vt Iudici cõstet de filiatione, & præsũptione boni iuris actoris pauperis petẽtis alimẽta à patre, vel in bonis paternis (de quo dubio sequẽti) nõ dari repulsam testiũ; cũ in Iudicio sũmario, post quod faciendũ est aliud iudicium plenarium super eadẽ causa, in quo reparari potest dãnum, si quid in sommario datum est, nõ admittatur reprobatio testiũ, vt Roman. *sing. 383.* Curt. *in l. admonendi, n. 68 ff. de iureiur.* Capyc. *decis. 55. n. 5.* Couarr. *pract. c. 17.* Versic. *septimo*, Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 32. n. 10.* Steph. Gratian. *d. c. 236. n. 44* & alij à Capycio, & Gratiano allegati: qood tamen limitatur quando repulsatio testium colligeretur ex ipsiusmet scripturæ inspectione; huiusmodi enim causa reprobationis tanquam euidens, & clara in quouis iudicio admitti debet, vt post alios Menoch. *d. n. 10.* & Gratian. *d. c. 236. n. 46.*

Cum autẽ pro filio, & quouis actore petẽte alimẽta, & litis expẽsas ad effectũ, vt illi à Iudice decernãtur præstãda durãte lite requiratur non quæcumque præsũptio, seu præsũptio non leuis, nec mediocris, sed magna, & vrgẽs boni iuris filij, vel alterius actoris pauperis illa petentis à Reo conuento, vt suprà dictũ est; & tradunt Gabriel expresè *cons. 55. post n. 2. lib. 1.* Menoch. *cons. 491. n. 3. de præs. lib. 1. d. q. 35. n. 6.* Rota *decis. 514. n. 3. apud Ludou. Molinam de primog. lib. 2. d. c. 16. n. 36. fine*, Pasch. *d. c. 3. n. 8.* Surd. *d. q. 112. n. 27.* Carena *d. resol. 21. n. 14.* Io. Bapt. Lupi *d. §. 3. n. 62.* Versic. *qui tamen*, & alij *suprà d. n. 464.* & *infrà n. 1026.* relati ne alias sit in facultate cuiusque alimenta obtinẽdi ad libitum ex frigidissima (vt inquit Pontanus) deductione filiationis, vel alterius tituli, & præbeatur occasio fraudis, & fictionis; ideo Couarr. *pract. d. c. 6. n. 6. fine*, aduertit Iudicẽ debere vtriusque partis, seu litigatoris iura, & præsũptiones exactè examinare, & obseruare, & cognito quod pro ipso actore extet vrgentior præsũptio boni iuris, quã pro Reo, decernat illi alimenta, & litis impensas, cognito vero, qood præsũptio vrgeat potius pro Reo, seu aduersario, non debet decernere alimenta, nec litis impensas; qood dicunt etiã Menoch. *d. q. 35. n. 6.* Pasch. *d. c. 3. n. 8.* Fontanel. *de pactis nupt. clauf. 6. gloss. 2. p. 4. n. 28.* & Surd. *d. q. 112. n. 27.* præsumptiones enim fortiores ex parte vnius litigãtis extantes elidont præsũptiones pro altero litigatore militantes, vt idem Menoch. *cõs. 484.* & Gabriel *allegato cons. 25. n. 6.* vbi ait fortiores & pares præsũptiones elidere se inuicẽ. Addit Menoch. *d. q. 35 eodem, n. 6.* & Pontano *d. tract. de alim. citato c. 13. n. 6.* præsũptionem hanc boni iuris ad effectũ, vt propter eã litigatori pauperi ab altero collitigatore alimenta, & litis expensas præstari iubeat Iudex, debere esse in eodem met iudicio, de qoo agitur, ac proindè si ageretur possessorio iudicio, non sufficeret præsũptio, qood idem actor foueret ius in petitorio, & loco citato testatur ita obseruasse Rotã Romanã *in Beneuentana hereditatis coram Seraphino de anno 1568*, dũ ageretur possessorio *ex l. fin. Cod. de edicto D. Hadrian. toll.* ac peterentur alimenta per Reũ conuentum deducentem aliquam boni iuris præsũptionem quoad petitorium, fuit enim reiectus (inquit Pontanus) ab ea prætensione cum opus esset doceri de bono iure eiusdem possessoris, de qoo non constabat, sed potius contrarium, & tradita hoc, & præcedentibus numeris obseruanda sunt etiam in his, quæ sequenti dubio, & in aliis traduntur. 971

Porrò dum durat summaria cognitio præsumptionis boni iuris, & probatio paupertatis litigatoris asserentis se filium, vel nepotem, aut patrem, vel fratrem eius, à quo petit alimenta, & eo titulo petentia alimenta, & litis expensas, non debent decerni alimẽta neque litis impensæ, vt *suprà* dictum est, & omnes Doctores tradunt expressè, vel implicitè *num præcedẽti* allegati, si enim sola filiationis allegatio, dũ qoia nõ existit in quasi possessione filiationis, & pater negat eũ filiũ, sufficeret, vt statim decernerẽtur alimẽta, aperiretur, (vt *num præcedẽti* dictũ est) via fraudibus, quilibet enim posset, se alicuius filiũ effingere, eique litẽ mouere, ad hoc vt ea pẽdente alimẽta haberet; vt bene cõsiderant Bartho. *in d. l. si negat, n. 2. ff. de agnosc. liber.* Dec. *cons. 66. n. 1. vol. 2.* Socin. iunior *cõs. 8. vol. 3.* Menoch. *d. q. 35. n. 5.* & alios allegans Pasch. *de patr. potest p. 2. d. c. 3. n. 4.* & 5. 972

973 Existente verò filio in quasi possessione filiationis, vel probata iā sūmariè filiatione modo supra explicato; etiāsi pater ad illū excludēdū ab alimētis, velit probare eū fuisse ingratū, nihilominus interim filio erunt per patrē subministranda alimenta, & etiā litis expēsæ, quia cū iā constet de filiatione, suā habet intentionē fundatā, vt etiā expressè tradūt Afean. Clemēs *in tr. de patr. potest. effect.* 16. *n.* 56. & Surd. *d. q.* 110. *n.* 12.

974 Et prædicta in præcedētibus duabus responsionibus secūda, & tertia extendūtur, & procedūt etiam in filio emancipato, in filio legitimato per subsequēs matrimoniū; vel per rescriptū, aut oblationē curiæ, in filio natur. l, & in spurio, & in filio, qui adhuc est in vtero; quibus omnibus pater tenetur præstare alimēta ac proinde si sint pauperes, & illis petētibus alimenta pater negat prætextu, quod nō sint sui filij, vel ingratitudinis, & sint in quasi possessione filiationis; vel per sūmariam cognitionē præmissā cōster Iudici eos habere non leuē præsūptionem boni iuris ad id, quod petunt; eis decernenda sunt alimenta, & expensæ litis ex bonis patris vsque ad finem litis: vt latè tradunt ex Doctoribus *supra n.* 964 relatis, Ludou. Molin. *d. c.* 16. *n.* 31. *& duobus sequ.* Menoch. *lib.* 1. *d. q.* 35. *n.* 8. *ad* 14. Surd. *d. tit.* 1. *q.* 111. Io. Bapt. Lupi *de illegit. com.* 2. §. 3. *n.* 62 *post med.* & Steph. Grat. *d. to.* 2. *c.* 236. *n.* 2. *&* 3. de quibus latius *in dubio sequenti*, vbi etiā, an extendātur ad filiū adoptiuū. Hic solū aduerto filio spurio pauperi agenti ad alimenta contra patrē, vel patris hæredē deberi lite pēdente alimenta, & litis expēsas, etsi agerset tantū ex dispositione iuris Canonici *in c. cū haberet de eo, qui duxit*, si sit in quasi possessione filiationis, vel sūmariè appareat esse filiū, vt tradūt omnes præallegati Doctores; non vero obtenta, quādo contra hæredē patris ageret pro legato alimentorū sibi à patre relicto, vt videtur voluisse Corduba à Lara *in l. si quis à liberis*, §. *si vel parens*, *n.* 63. *ff. de liber. agnosc.* sicut etiā cum filio naturali ab hærede patris denegantur alimenta, dū idē filius illa petit ex legis dispositione, alimenta & sūptus litis debent decerni probata quasi possessione, vel filiatione semiplenè, & sit pauper, vt iidem Doctores, & Steph. Gratian. *to.* 3. *c.* 567. *n.* 23. & ante eum Hieron. Gabr. *cons.* 25. *n.* 13.

§. II.

Filius, aut nepos pauper agens contra possessorem paternæ, vel auitæ hæreditatis ex causa inofficiosi, vel ex alia causa petens hæreditatem paternam, aut auitam, an lite pendente debeat à Reo conuento habere alimenta, & litis expensas

975 DVbium secundū an filio, vel nepoti inopi agēti ad successionē, seu hæreditatē paternā, aut auitā ex causa inofficiosi testamenti, in quo à patre, vel auo fuerit exhæredatus, vel ex alia causa contra fratrem, vel patruū, patris, vel aui hæredē, aut contra aliū eiusdē patris, vel aui hæredē, vel aliū possessorē hæreditatis paternæ, vel auitæ lite pēdente à Reo cōuento præstari debeāt alimēta, & litis expensæ ipsa lite durāte.

Huius dubij resolutionē affirmatiuā habet textus *in l. si instituta*, §. *de inofficioso*, *ff. de inofficioso*, vbi decidit 1 Vlpianus filiū, vel nepotē exhæredatum, & inopē si in querela inofficiosi in prima instantia obtinuerit quamuis scriptus hæres appellauerit, alendum esse de bonis & aduersarium alimēta ei subministrare teneri vsque ad finem litis; verba Vlpiani sunt *de inofficioso testamento nepos contra patruum suum, vel alium scriptum hæredē pro portione egerat, & obtinuerat, sed scriptus hæres appellauerat; placuit interim propter inopiam pupilli alimenta pro modo facultatum, quæ per inofficiosi testamenti accusationem pro parte ei vindicabantur, decerni, eaque aduersarium ei subministrare necesse habere vsque ad finē litis*, & per eundē textum eandem resolutionem tradidere Iurisperiti communiter, *ibi* Glossa, Bartholus, Albericus, Angelus, Paulus de Castro, & Fulgosius, item Alciatus *reg.* 3. *præsum.* 4. *n.* 9. Afflict. *decis.* 11. Masuerius *in sua praxi tit. de possessorio, n.* 13. & ex Iurisperitis *supra n.* 964. relatis, alios cumulantes Ludou. Molin. *d. c.* 16. *n.* 30. *&* 35. Couarr. *practic. d. c.* 6. *n.* 5. Pont. *de alim. d. c.* 3. *initio*, *& d. c.* 13. *n.* 1. Simon de Prætis *d. dubit.* 2. *n.* 18. Lancellot. *d. limit.* 55. *n.* 30. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis d.* §. *si vel parens, n.* 42. Guid. Pap. *d. q.* 561. Craueta *d. cons.* 164. Azinius *d.* §. 31. *ampliat.* 29. Menoch. *de arbitr. casu* 169. *n.* 13. *& de præs. lib.* 1. *dict. q.* 35. *n.* 14. *& sequ.* Valasc. *d. consult.* 1. *n.* 10. *&* 11. Surd. *d. tit.* 1. *q.* 111. *n.* 10. *& sequ. &* q. 111. *n.* 1. *& sequ.* Marescot. *var. d. c.* 83. *n.* 13. P. Barbosa *ad d. l.* 1. *p.* 1. *n.* 58. *ff. solut. matr.* Io Bapt. Lupi *de illegit. com.* 2. §. 3. *n.* 62. Molfes. *a. p.* 5. *q.* 3. *n.* 13. Steph. Gratian. *d. to.* 2. *c.* 136. *n.* 1. *& sequ.* Molina *de iustit. d. disp.* 516. *n.* 15. Caluin. *de æquitate lib.* 1. *c.* 72. *n.* 5. *& seqq.* & Rota *decis.* 1. *tit. de iudiciis in antiquioribus.* Ratio autem huius decisionis legalis, & communis conclusionis est, quia nisi filio, vel nepoti inopi prouideatur de alimentis priuaretur bonis suis, cum quidquam non habeat ad illa prosequendū, & vindicandum, & cogeretur vel fame perire, vel modico recepto iuri suo cedere. Additur alia ratio scilicet, quia æquius est impendia frustra fieri, quam ei denegari alimenta, qui aliquo casu futurus est Dominus, *l.* 1. §. *sed & si incertum sit, ff. de ventre in possess. mitt. uide*, & si autem *in d.* §. *de inofficioso*, non fit expressè mentio de sumptibus litis subministrandis, sed tantū de alimentis, nihilominus vna cum alimentis etiam expēsas litis eidem filio, vel nepoti pauperi agenti, &c. deberi ab aduersario subministrari, tradunt iidē Doctores cōmuniter ex eadem ratione, quia dictæ expensæ sunt necessariæ, vt possit prosequi litem, & vindicare bona, cum aliundè non habeat: Ita expressè Guido Papa, Craueta, Couarruuias, Simon de Prætis, Menochius, vterque Molina, Azinius *locis citatis*, Marescot. *d. c.* 83. *n.* 15. Steph. Gratian. *d. c.* 216. *n.* 32. & Rota *d. decis.* 1. *& in causa bonorum de Cealis* 3. *Decemb.* 1584. *coram Clemente VIII.* vt *locis citatis* testantur Marescottus, & Gratianus.

976 Et quamuis huiusmodi alimenta, & litis expensas eidem filio, aut nepoti agenti, &c. aduersariū non cogi posse exhibere, nisi post ab eo obtentā sententiam fauorabilē in prima instantia. Ita Glossa, Bartholus, Baldus, Angelus, Castrens. *in d.* §. *de inofficioso*, & plures alij relati à Couarr. *d. c.* 6. *n.* 7. Versic. *secundo*, Corduba *d. n.* 42. & Surdo *d. tit.* 5. *q.* 512. *n.* 18. per textum *in d.* §. *de inofficioso*, qui loquitur in filio, & nepote, qui iā obtinuerat in prima instantia, & per textum *in l. qui de inofficioso. ff. de inoff.* aientem filio exhæredato, qui testamentū accusat tanquā inofficiosū, nō decerni alimenta cogi autē, aiunt, præstare post primā sententiam, licet ab ea fuerit appellatum, vt dicitur *d.* §. *de inofficioso*; quia etsi ex appellatione suspenditur effectus sententiæ, ex tali tamen sententia oritur præsūptio, aientem habere bonum ius ad bona (vt tradūt Doctores, quos cumulant Couart. *d. versicul. secundum* & Velascus *d. consultat.* 1. *n.* 9. *initio*, & Rota Rom. *decis.* 719. *n.* 2. *p.* 1. *in recent. Farinac.*) & consequenter statim post talem sententiam actori pauperi decerni debere alimenta, & litis sumptus decisum esse *in d.* §. §. *de inofficioso* Et hanc sententiam tandem amplexus est Velascus *d. consultat.* 1. *num.* 12. *fine*, vbi contra Doctores *numero sequenti* allegatos ait, quod non auderet exhæredato filio, seu nepti, de quo ille textus loquitur, alimenta decernere, additque se vidisse nunquam in Regno Lusitaniæ in prima instantia, antequam vlla ferretur sententia pro litigante alimenta cuiquam decerni, etiamsi euidenter de paupertate doceret.

Nihilo

977 Nihilominus Doctores magis communiter asserũt esse locũ decisioni *d.§.de inofficioso*,& filio,aut nepoti pauperi litigãti,& agenti ad successionẽ, seu hęreditatẽ patris,vel Aui,vel ad legitimam,de bonis,quæ petit,alimẽta,& litis expensas debere per Iudicẽ decerni etiã in prima instantia,quãuis adhuc non obtinuerit primã sententiã,si aliqua non leuis adsit pręsũptio pro iure ipsius Auctoris,seu quod Actor ius habeat ad bona petita.Ita Afflictus *d.decis.*11.Hier. Gabriel *d.cons.*25.*n.*1.Bellam.*decis.*88.*fine*.Couarr.*d.c.*6.*n.*6.Ludou.Molina *d.c.*16.*n.*36.Alter Molina *d. disp.* 616.*n.*15.Cephal.*cons.*27.*n.*11.*vol.*2.Corduba *in d.§. si vel parens,n.*44 Pons.*d.c.*13.*n.*7.Menoch.*d.q.*35.*n.* 4.*&* 5.Simon de Prætis,Guido Papa, Craneta , Azinius,Lancellottus,Marescottus *locis suprà,n.*975.*citatis*,Surdus *d.q.*112.*n.*18 Fachin.*contr var.lib.*12.*c.*62. Steph.Gratian.*d.c.*236.*n.*4.*& sequ.*Giurba *decis.* 5 *n.* 29 P.Barbosa *ad d.l.*1.*p.*2 *n.*58.*&* 59.Farin.*in repertorio l.d.q.*52 *n.*7.Paschal.*de patria potest.p.*2.*d.c.*3.*n.* 60. Io.Bapt.Lupi *de illegit.&c.com.*2.§.3.*n.*67.*&* 76.Versic.*& quoad aliud requisitũ*,San-Felicius *decis.* 289.*n.* 13.*p.* 2.Merend.*contr.iur.to.*1.*lib* 5.*c* 30.*n.*2.Fontanell. *de pactis nupt.claus.*6.*glos.*1.*p.*4.*n.*26.Caluin.*loco superius allegato*,& præter alios innumeros à præcitatis Doctoribus præsertim Surdo relatos.Rotæ *dict.decis.* 1.*de iudiciis in antiquioribus,& in d.causa bonorum de Caulis*,& alij plures à Giurba relati;Et ratio est,quia eadẽ æquitas,de qua in *d.l.si instituta , allegato §. de inofficioso*,militat tam in prima, quam in secunda instantia,scilicet,ne filius,aut nepos fame pereat , nec ius suũ indiscussũ cogatur relinquere , & suis bonis priuari ob paupertatem;& Vlpian.*in d.§.de inofficiosis*,motus est propter egentis inopiã , vt *ibi* expressè legitur,*placuit interim propter inopiam pupilli alimenta pro modo facultatum,&c.*non autem propter primi Iudicis sententiam,& huic sententiæ etiã apertè suffragatur textus in superiùs *n.*966.*allegata,l.vltima,ff. quod si ei,Cod.de ordine cognat.*vbi nulla erat lata sententia,& sic prima instantia vertebatur,& tamẽ textus ita dicit,*interim ex iisdem(si aliqua alia facultas esse non poterit)tantum litis sumptus , & alimonia homini subministretur , quantum moderato Iudicis arbitrio fuerit æstimatum* , & Doctores communiter sentiunt inopiam iunctam cum præsumptione boni iuris esse verã,& germanam rationem dispositionis *d. §. de inofficioso*,vt notanit etiam Caretna *d.resol.* 21. & ex tradendis constabit.

978 Neque obstat textus *in d.l.si instituta d.§ de inoffic.* in quo fundatur prior sententia mentionem faciens de sententia, quam prius obtinuerat filius ad sui fauorem.Nã primò iuxta Rotam,Surdum,Fachineum, & alios respondetur *ibi* factam mentionẽ de sẽtentia obtenta,quia ita ex facto contigerat , non quia esset necesse illã sententiam præcessisse;nam textus non fũdatur in eo , quod sententia esset lata pro filio , sed propter illius inopiã;sicut etiã licet textus *ibi* loquatur in nepote,& pupillo,nihilominus quia id fuit ex facti contingentia,textus non limitatur ad nepotem, & ad pupillum,sed extenditur ad filium,& nepotem non pupillum iuxta Doctores præallegatos,& quoscumque descendentes à testatore; & etiam ad ascendentes,vt dicitur *infrà num.*1001. *&* 1002. Respondetur secundò(& est responsio communis à præallegatis Doctoribus tradita)textum illum esse intelligẽdum secundum ius antiquum, nã iure antiquo filius præsumebatur iustè exhæredatus,*l.nam & his* 5.§.*vltimo,ff.de inoffic.& l.liberi,C.eodem* , & ideo ad eneruandam præsumptionẽ insurgentẽ ex exhæredatione paterna oportebat , vt filius exhæredatus haberet pro se sententiam,vt ei alimenta præstarentur cum ei non competeret Carbonia bonorum possessio propter exhæredationem *d.l.qui de inofficioso,ff.de inoffic. testam* At de iure nouo , & hodie , cum exhæreda-tio præsumatur iniusta , & hæredi incumbat onus probandi illum iustè fuisse exhæredatum *l. omnimodo,Cod de inofficioso testamento,& §.aliud, quoque capitulum auth.vt cum de appellat.cognoscitur*;ideo hodie non est ampliùs necessaria sententia , sed etiam pendente prima instantia , & antequam feratur prima sententia pro filio,ei alimenta , & litis expensæ præstari debens , si habeat non leuem præsumptionẽ iuris pro se, vt omnes præallegati Doctores concludunt.

Igitur vt alimenta,& litis expẽsæ in hoc casu Reus 979 conuentus Actori pauperi exhibere cogatur,& si nõ prærequiritur sententia, quæ in prima instãtia fuerit obtẽta,& ab ea appellatum;requiritur tamen præsũptio boni iuris pro actore,non quæcumque,& leuis, sed magna,& vrgens,quæ saltem faciat semiplenam probationẽ;vt tradunt omnes Doctores *suprà n.*971.*in isto* relati;& P.Barbosa *locis suprà allegatis.*

§. III.

Vt filio , vel nepoti pauperi agenti contra possessorem ad hæreditatem paternam , vel Auitam alimenta,& litis expensa præstari debent , qua ratione constare debeat de illius filiatione,aut descendentia,atque de bono iure petendi.

HInc vt filio,vel nepoti pauperi egẽti,ad successionẽ,seu hæreditatẽ patris,& Aui,vel ad legiti- 980 mã in bonis patris,vel Aui ex bonis hæreditatis paternæ,vel auitæ etiã ante illã sententiã obtentam, & nulla etiã præmissa alia sũmaria cognitione, decerni à Iudice debeant alimẽta,& litis expensæ,sufficit,vt filius,vel nepos iã existat in quasi possessione filiationis,vel descẽdẽtiæ.Ita omnes Doctores citati *suprà n.*966.*&* 977 & alij quos refert,& sequitur P.Barbosa *ad d.l.*1.*p.*2.*n.*58.*&* 59.vt enim dictũ est *suprà d.n.* 966.quasi possessio filiationis,& descendentiæ inducit præsũptionem non leuẽ boni iuris ad bona petita & facit plenam probationẽ circa alimenta,& litis expẽsas;& qui in tali quasi possessione filiationis existit, habet intentionẽ fundatã de iure cõmuni super petitione alimentorũ,& bonorũ paternorũ,vel auitorũ. Hoc idem confirmat textus *in d.l.vltima,§ quod si ei, C.de ord.cognit.suprà eodem num.*adductus,& pro filio paupere agente ad hæreditatẽ paternã ex causa inofficiosi apertè stat præsumptio ex quasi possessione filiationis,quã pater ipse fatetur,dum eum exhæredem facit,vt notat Menochius *d.q.*35.*n.*5.

Si verò filius,vel nepos pauper petẽs legitimã,vel 981 hæreditatẽ nõ existat in quasi possessione filiationis, & descẽdẽtiæ,Iudex sũmatim cognoscere debebit de filiatione,vel descẽdentia,& si ei saltẽ per semiplenã probationẽ constiterit,petentẽ esse filiũ,aut nepotẽ, statim ei decernere debet alimenta , & litis expensas ex bonis petitis pręstãda à Reo cõuento vsque ad finẽ litis;cũ probata sũmariè filiatione, seu descẽdentia,seu quasi possessione filiationis,statim resultet nõ leuis præsũptio boni iuris.Ita Pont.*d.c.*3.*n.*5. & omnes Doctores *suprà n.*968.*&* 977.relati.

Dixi *saltem per semiplenam probationẽ*,&c.quia etsi 982 antequã Iudex in hoc casu decernat alimẽta, prærequiratur nõ leuis præsũptio boni iuris actoris pauperis iuxta Doctores cõmuniter *suprà n* 971.allegatos; non tamẽ prærequiritur plena probatio filiationis, aut descẽdentiæ,sed sufficit semiplena,vt probatum est *sup.n.*969.& tradũt Doctores *ibid.*citati;ac proindè iuxta *ibid.*tradita,& Doctores *ibid.*citatos,sufficit quod Iudici cõstet de filiatione,aut descẽdẽtia,eiúsve quasi possessione per vnicũ testẽ omni exceptione maiorẽ,aut ex fama,vel per iuramentũ agẽtis,vt latè explicatum est *suprà dict.n.*969.fient etiam licet testes non possint recipi nõ citata parte,sufficit tamẽ quod

Iudici de filiatione, & præsumptione boni iuris constet ex sola lectura attestationum nondum publicatarum, vt *d. num.* 269. ostensum est. Nec etiam in hac summaria cognitione admittitur repulsa testium, iuxta tradita, & Doctores *supra num.* 970. relatos, quomodo etiam Iudex antequam alimenta, & litis expensas iubeat à Reo præstari actori pauperi considerare debeat præsumptiones pro vtraque parte stantes; & an quæ pro actore vel pro Reo existant vrgentiores, dictum est *supra num.* 971. vbi etiam traditum est præsumptionem boni iuris actoris debere esse in eodem iudicio.

983 Interim vero dum summariè cognoscitur de filiatione, & descendentia, & an pro actore paupere adsit præsumptio non leuis boni iuris, alimenta, & litis expensæ non debentur; sicut nec debentur durante cognitione super paupertate alimenta, & litis expensæ pro lite sustinenda, & prosequenda; sed solum post plenè probatam paupertatem, vt dictum est *supra n.* 972.

§. IV.

In quibus nam filiis, & descendentibus, & an etiam in Patre, & ascendentibus habeat locum dispositio textus ind. l. si instituta §. de inofficioso, ff. de inoff. testam. *& doctrina tradita de alimentis, & litis expensis præstandis filio pauperi agenti ad hæreditatem Patris.*

984 Porrò dispositio *d. l. si instituta §. de inofficioso, ff. de inoff. testam.* & doctrina in præcedentibus tradita, quod filio pauperi agenti contra possessorem ad hæreditatem, & bona paterna, vel legitimam debeant, interim, dum durat lis, à Reo conuento ex bonis Patris exhiberi alimenta, & litis expensæ, etiam in prima instantia, si adsit præsumptio boni iuris pro eo, existatvè in quasi possessione filiationis, vel filiatione summariè probata modo *supra* explicato procedit, seu extenditur etiam in filio emancipato; nam si sit pauper, & constet eum habere non leuem præsumptionem boni iuris pro se, debet ex bonis patris consequi alimenta, & litis expensas. Ita aliis allegatis ex Doctoribus *supra num.* 964. relatis. Ludou. Molina *de prim. lib.* 2. *d. cap.* 16. *n.* 31. Menochius *de præsumpt. lib.* 1. *de quæst.* 35. *num.* 8. Surdus *tit.* 1. *q.* 111. *num.* 3. & Stephanus Gratianus *tom.* 2. *d. cap.* 236. *num.* 2. Et ratio est, quia hodie quoad succedendum patri, & habenda alimenta nulla est differentia inter filium emancipatum, & existentem in potestate, §. *nullam vero, in Auth. de hæredibus ab intestato venientibus*; & ratio superius *num.* 975. adducta militat æquè in filio emancipato, ac in existente in potestate, si sit inops. Limitatur autem à Surdo *d. q.* 111. *num.* 6. & à Gratiano *d. num.* 2. hæc extensio vt habeat locum in filio emancipato solum in casibus, in quibus est par conditio filij emancipati, & existentis in potestate; ac proinde aiunt non habere locum in nepote emancipato, quia quoad eum non sit hodie sublata differentia secundum Cynum *in l. qui se patris num.* 6. *v. nec obstat: si dicatur hodie, Cod. vnde liberi*, & alios à Surdo allegatos: neque etiam in filio emancipato, qui agit aduersus testamentum patris, eo quod emancipatus non sit eiusdem iuris quoad immutandum testamentum, cuius est filius in potestate secundum Glossam magnam *in princ. in Auth. ex causa, Cod. de liber. præter.* Alexandrum *in l. emancipati numer.* 11. *Cod. de collat.* & Iasonem *ibid. numer.* 30.

985 Item eadem dispositio, & doctrina procedit etiam in filio legitimato per subsequens matrimonium, vt post alios Molina *d. cap.* 16. *num.* 32. Menochius *d. q.* 35. *num.* 10. Surdus *d. q.* 111. *num.* 9. & Gratianus *dicto num.* 3. Ratio est, quia legitimatus per subsequens matrimonium nil differt à legitimis conceptis iam contracto legitimo matrimonio, & dicitur verè, & propriè legitimus, *cap. tanta, qui filij sint legitimi*; *& l. cum quis, Cod. de natur. liber.*

986 Item eandem dispositionem, & doctrinam procedere in legitimato per rescriptum, vel oblationem curiæ, tradunt Menochius *d. q.* 35. *num.* 12. Surdus *d. q.* 111. *num.* 21. *& tribus sequ.* & Gratianus *d. cap.* 236. *num.* 3. eo quia is filius sic legitimatus dicatur propriè, & verè legitimus quo ad successionem, & alimenta; & etiam debeat hæres institui, & sicut legitimus, & dicat Patris testamentum inofficiosum nullum, eique debeatur legitima, vt aliis relatis tradit Surdus, se proinde etiam in eo paupere, dum agit contra testamentum patris, in quo præteritus fuit, militat ratio ad obtinenda alimenta pendente lite, quæ induxit ad decernendum filio verè legitimo & naturali.

987 Item eadem dispositio, & doctrina procedit in filio, qui est in vtero matris, cuius nomine petuntur alimenta, cui interim decernenda erunt alimenta, licet ignoretur an masculus sit, an fœmina, atque ita sit institutus, vel exhæredatus. Ita Molina *d. cap.* 16. *num.* 33. Menochius *d. q.* 35. *num.* 14. Surdus *d. q.* 111. *num.* 15. *&* 16. & Gratianus *d. cap.* 236. *dict. numer.* 3. & alij apud eosdem; ratio est, tum quia semper matri prægnanti debentur alimenta ventris nomine *l.* 1. *& l. curator. ff. de ventre in possess. mittende.* Tum quia melius est facere superflua impendia, quàm ei negare alimenta, qui aliquo casu futurus est, seu potest esse hæres, vel Dominus *d. l.* 1. §. *sed & si incertum.*

988 Quamuis verò præfatam dispositionem *d.* §. *de inofficioso*, & doctrinam *supra* traditam Rebuffus *in comm. ad constit. Galliæ tom.* 1. *tit. de sent. provision. artic.* 1. *Glossa* 2. *num.* 27. Duennas *reg.* 365. *limit.* 5. Simon de Prætis *de interpr. vlt. vol. lib.* 5. *interp.* 2. *dub.* 2. *n.* 24. & Menochius *d. q.* 35. *num.* 24. tradant non habere locum in filio adoptiuo paupere agente ad hæreditatem adoptantis, cui aiunt non esse decernenda alimenta, nec litis expensas, eius rei duplex affertur ratio, vna quod appellatione filiorum in hac materia non veniant adoptiui *cap. in præsentia de probat. & l. fidei commissum de legat.* 3. Altera quod patet ipse adoptiuus non teneatur alere ipsum filium adoptiuum, vt scripserunt Doctores *supra cap.* 5. *num.* 146. relati.

989 Nihilominus probabilius existimo contrarium, & etiam in filio adoptiuo paupere agente ad hæreditatem patris adoptantis, si pro eo adsit præsumptio boni iuris modo *supra* explicato procedere præfatam dispositionem, ac doctrinam, eique decernenda esse alimenta, & litis expensas, quod expressè asserunt Surdus *tit.* 1. *q.* 114. & Ioan. Lopi *de illegitimis, &c. cum.* 2. §. 3. *num.* 63. Ratio est, tum quia adoptiui filij æquiparantur legitimis, & naturalibus, vt latè Tiraquellus *in l. si vnquam v. susceperit liberos n.* 19. *&* 20. & faciunt tradita *supra cap.* 5. *n.* 142. tum quia patet adoptiuus tenetur alere filium adoptiuum iuxta Doctores *supra d. num.* 142. relatos, & tradita *ibidem*, *& numeris sequ.* tum demum quia cuilibet pauperi agenti ad bona magni valoris, quæ prætendat, si habeat pro se non leuem præsumptionem boni iuris, alimenta, & litis expensæ (vt *infra* latè probatur) ex fructibus illorum bonorum debentur alimenta, & litis expensæ; quare multò magis illa consequi debet adoptiuus filius propter maius vinculum eius cum patre adoptante, quam cum extraneo.

Citra

1000 Citra autem omne dubium est, dispositionem textus *in d. l. si inst·tuta, §. de inofficioso*, & doctrinam traditam *à num. 975. ad 983.* habere locum non solum in filio, & nepote, sed etiam in filia, & nepte inope agente ad hæreditatem patris, vel Aui ad legitimamvè, seu dotem sibi debitam ex bonis patris, vel aui, id, quod etiam post Duennam *reg. 365. ampliat. 12.* notarunt Surdus *d. tit. 1. q. 111. numer. 19.* & Gratianus *d. cap. 236. n. 2.* Hodie enim sublata est differentia sexus quoad successionem *d. §. nullam verò in Auth. de hæredibus ab intest. venient. & l. maximum vitium, Cod. de liber. præteritis*; & militat in fœmina ratio, quæ in masculo, idqoe etiamsi filia, vel neptis iam nopta ageret ad dotem, cui non essent administranda alimenta à mariro, sed à possidentibus dotem, de quo *infra post num. 1107.*

1001 Rursus quamuis dispositio *d. l. si instituta §. de inofficiose testamento, ff. de inoffic. testam.* loquatur expresiè tantum in nepote, & à fortiori in filio exhæredato; nihilominus citra controuersiam Doctores àlunt eandem dispositionem extendi, & procedere etiam quoad pronepotes, & alios quosuis descendentes à testatore. Ita Rebuffus *in 1. tom. ad leges Galliæ tract. de sententia prouis. art. 1.* Glossa 2. *col. 2.* Duennas *reg. 365. Ampliat. 5.* Couar. *pract. 99. allegato cap. 6. n. 6. initio.* Ludouicus Molina *de prim. lib. 2. cap. 16. allegato num. 34.* Valascus *allegata consultat. 1 num. 11.* Ioan. Baptista Lupi *de illegitimis &c. com. 2. §. 3. num. 62. versic. ex quibus.* Molina *de iustitia tom. 3. disp. 616. num. 15.* & alij à Duenna relati. Nam etiam in his descendentibus à testatore militat eadem ratio, quæ in filiis, & nepotibus, eisque non minori iure debetur legitima, quam filiis. Quare & his pauperibus agentibus ad successionem, seu hæreditatem ascendentium prouidendum est de alimentis, & litis sumptibus etiam in prima instantia.

1002 Eandem dispositionem extendi quoqne ad patrem, atque ad alios ascendentes tradunt Rebuffus, Couarruuias, Valascus, & Molina Theologus *locis numere præcedenti citatis.* Ioann. Baptista Lupi *loco citato.* & etiam *num. 683.* Duennas *dicta reg. 365. amp. 6.* Menochius *præsump. lib. primo, dicta quæst. 35. num. 16.* & Surdus *de alimentis tit. 1. q. 111. num. 26.* Nam non minus quam liberis debetur hæreditas, seu legitima parentibus *l. nam etsi parentibus ff. de inoffic. can. prad. 16. quæst. 1. l. scripto hærede in fine*, vbi Glossa *ff. unde liber.* Vbi pater succedit filio in solatium amissi filij; ideóque si pater litigat cum filio suo, vel ab alio petit successionem, seu hæreditatem filij, debet illi fieri prouisio da alimentis, & sumptibus litis, si sit pauper, & pro eo stet præsumptio boni iotis.

1003 Procedunt autem prædicta etiam pendente tempore dato hætedi ad deliberandum; eo enim tempore, etiam si mota sit lis ab aliquo ex descendentibus, vel ascendentibos testatoris super alimentis, vel super successione, & sit pauper, habeatque pro se præsumptionem boni iuris, ali debet de hæreditate, ne deliberationis delatione fame pereat; vt *in l. filius, ff. de iure deliber.* & impediatur prosequi ius suum. Ita Duennas *d. reg. 365. ampliat. 2.*

1004 Prædictis addenda sequentia, nempe quod dicta dispositio *l. si instituta § de inofficioso, ff. de inofficioso*, Procedit etiam in fratribus, & sororibus egentibus à fratre primogenito petentibus alimenta, vitæ militiam, legitimas, & dotes, qoæ iure primogenituræ eis præstari debent, quibus lite durante prouideri debet, etiam in prima instantia, de alimentis, & litis expensis. Ita Ludouicus Molina *d. cap. 16. n. 35.* Menochius *d. q. 35. num. 17.* Afflictus *decis. 11.* Vrsillus *ad decis. 10. n. 4.* Surdus *d. tit. 1. q. 116. num. 3.* Paschalis *de patr. potest. p. 2. dicto cap. 3. n. 68.*

1005 Procedit pariter eadem dispositio *d. §. de inofficiose* in fratre, & sorore, vel patruo agenti contra fratrem &c. ad alimenta, legitimam, vel dotem à Patre sibi relicta, cui proinde si sit pauper, & habeat pro se præsumptionem boni iuris durante lite, debet fieri prouisio de alimentis, & sumptibus litis, etiam in prima instantia, cum etiam in hoc casu militet eadem ratio. Ita Aleiatus *cons. 449.* Molina, Menochius *locis supra numer. 1001. citatis.* Afflictus *d. decis. 11.* Vrsillus *ad d. decis. 10.* *Afflicti n. 5.* Simon de Prætis *de interp. vlt. vol. lib. 3. interpr. 2. dubit. 2. n. 18.* Surdus *tit. 1. q. 116. num. 3. & q. 117. n. 3.* Marescottus *var. lib. 2. cap. 83. numer. 13.* Ioan. Lupi *de illegitimis com. 2. §. 3. num 69.* Paschalis *de patr. potest. p. 2. c. 2. numer 69. & 70.* & colligitur etiam ex Couarruuia *alleg. ito cap. 6. num. 6.* dum post Reboffum *loco supra num. 1001. citato*, ait diuersum esse in fratre agente pro hæreditate fratris; de qua *infra.* Et huiusmodi prouisio debet fieri etiam sorori nopiæ ad dotem agenti, licet maritus sit diues, quia in hoc casu alimenta debentur, ratione dotis relictæ in testamento, quam eum non acceperit, adhuc maritus non est cogendus vxorem alere, sed de fructibus dotis præstensæ ali debet, de quo *infra post n. 1107.*

1006 Vlterius procedit etiam in fratre contra fratrem ad portionem hæreditatis paternæ, vel auitæ sibi debitæ agente actione familiæ erciscundæ, vel communi diuiduodo; huic enim pauperi, & habenti pro se præsumptionem boni iuris durante iudicio etiam in prima instantia frater bona, seu hæreditatem patris possidens cogi debet præstare alimenta, & litis expensas: cum etiam in hoc casu locum habeat æquitatis ratio, de qua *supra.* Ita Rebuffus *d. Glossa 2. supra num. 1001. citata, num. 10.* Duennas *d. reg. 365. ampliat. 5.* & Surdus *d. q. 117. num. 2.* An verò idem sit dicendum si frater communi diuidundo agat contra fratrem ad portionem bonorum communium non hæreditatis paternæ, sed ex societatis contractu, vel alio modo, putà emptione, legato, donatione &c. constabit ex dicendis infra; affirmare videtur Surdus *d. num. 2.* dum absolutè ait quod, si frater agat contra fratrem familiæ erciscundæ, vel communi diuidundo, interim prouideri sibi debeat de alimentis.

1007 Procedit quoqoe in filio spurio, vel naturali tum contra hæredem patris pro alimentis agenti ex iuris dispositione, vt *supra num. 974.* tum agenti pro legato alimentorum sibi à patre relictorum, ali enim debet pendente lite, si aliundè non habeat; cum enim in his filiis locum habeat ratio æquitatis, quæ in aliis legitimis. Ita Rebuffus *d. Glossa 2. n. 30.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. si vel parens num. 63. ff. de agnosc. liber.* Menochius *d. q. 35. num. 13.* Ludou. Molina *dicto cap. 16. numer. 32.* & Surdus *d. tit. 1. q. 115. num. 2.* qui *n. 3. & 4.* ait procedere etiam, quando filius naturalis poterit vel institutionem de se factam, vel alia legata relicta à Patre in casibus, in quibus potest eum instituere, vel ei relinquere; hoc enim casu esset alendus durante lite eo modo, quo aleretur legitimus; nec discordant alij Doctores modo allegati, dum asserunt naturalem debere ali, dum agit pro legato alimentorum sibi à patre relicto; idem si filius naturalis ageret ad portionem bonorum paternorum sibi delatam ab intestato in casibus, in quibus vocatur ad patris intestati successionem iuxta iam tradita *supra*, dum ageretur de alimentis debitis filiis illegitimis naturalibus; pendente enim huiusmodi lite deberet ei fieri prouisio de alimentis, sicut fieri debet filio legitimo petenti ab intestato patris hæreditatem, cum sit æqua ratio, & ita expresse Surdus *d. q. 10. n. 5.*

1008 Cum verò pater condens testamentum filio naturali nihil relinquere teneatur, nec de eo in testa-

mento facere mentionem, & eo facto habeatur pro extraneo *l. fin. Cod. de natur. liber.* & notatum est *supra, n.168. & n.174.* & sic si pater nullis etiam extantibus filiis legitimis extraneo instituto illum omninò prætereat, non potest testamentum rumpere tamquam præteritus; vt *citato n. 168.* dixi & tradunt Doctores *ibidem* citati; si filius naturalis impugnaret tale testamentum, in quo nullis extantibus filiis à patre est præteritus, illi non deberentur alimenta, nec litis expensæ, vt Doctoribus allegatis tradidi *supra dicto num.174.* & vltra eos Hieronym. Gabriel *cons.25. num.10.p.1.* quia haberet contra se præsumptionem ex testamento insurgentem, & calumniosam litem, seu causam ageret.

1009 Aduertendum tamen, quod etsi filius naturalis ex causa præteritionis non potest rumpere testamentum patris, potest tamen contra testamentum opponere inualiditatem ex alia causa, ac proinde si agens ad inualiditatem testamenti allegaret talia, quæ apparenter testamentum destruerent, tunc interim fore illi decernenda alimenta censet Surdus, *d.q.115.num 9.* ob eam rationem; quòd præsumptio validitatis testamenti dormit, & obscuratur, quando contra illud allegantur talia, quæ apparenter concludunt; cum instrumentum non faciat rem liquidam, quando opponitur aliquid, vt Imola, Iason, Ruinus, Herman. *in l.1. ff. de operis nou. nunt.* & alij, quos refert, & sequitur Surdus *d.q.115.n.10.* Aduertit autem idem Surdus *n.11.* quod Iudex debet oculate procedere, ne fortè per calumniam actor excipiat contra instrumentum testamenti, committique iudicis arbitrio cognitionem, an interueniat calumnia; & ea cessante danda esse alimenta.

§. V.

An fratri, & consanguineo agenti ad hereditatem fratris, vel alterius consanguinei, & cuicumque iudicio vniuersali agenti pro tota hæreditate, vel maiori eius parte, cuilibetque litiganti super bonis, quæ prætendit communia vel ad se pertinere, ab aduersario debeant subministrari alimenta, & litis expensæ, si sit pauper, & habeat pro se præsumptionem boni iuris.

DVbium tertium, an dispositio *d.l. si instituta de inofficioso, ff. de inofficioso testamento,* extendatur ad fratres, & sorores, & alios consanguineos ex linea transuersali agentes ad hæreditatem fratris, vel sororis, aut alterius consanguinei; ita quod si sint pauperes aliunde non habentes, & habeant non leuem præsumptionem boni iuris, de qua saltem per summariam cognitionem iudici in initio litis constet per semiplenam probationem, eis durante lite super petitione hæreditatis debeant etiam in prima instantia decerni alimenta, & litis expensæ, exhibendæ ab Aduersario hæreditatem possidente; idque siue petant hæreditatem ex causa intestati, siue ex testamento, & in vniuersum, an extendatur ad quemcumque litigantem pauperem petentem vniuersam hæreditatem, vel maiorem eius partem habentem boni iuris præsumptionem.

1010 Prima sententia loquens expressè de alimentis negat decernenda esse alimenta iuxta dictum textum *in §. de inofficioso,* cum agitur ad hæreditatem fratris, vel consobrini ex causæ intestati. Affirmat verò extendi ad fratres, & alios consanguineos transuersæ lineæ, & etiam ad extraneos, & quoscumque successores, eisque decernenda alimenta, si ex testamento non raso, nec cancellato agant. Ita Rebuffus *in com. ad ll. regias tit. de sent. prouis. art. 1. Glossa 1.* Duennas *d. reg. 365. fine.* Et Menochius *de præs. d. q.35. num.17.* Prima pars negatiua huius sententiæ innititur fundamentis, quæ numero sequenti adducuntur pro secunda sententia. Alteram verò partem affirmatiuam, quam Couarruuias *d. cap.6. num.5.* ait habere æquitatem *in d. §. de inofficioso,* a Iureconsulto consideratam probant *ex leg. vlt. Cod. de edicto D. Hadrian. toll.*

1011 Secunda sententia absolutè negat dispositionem Iurisconsulti in *d.l. si instituta, ff. de inofficios.*, quoad alimentorum prouisionem extendi ad fratrem, vel sororem, aut alium consanguineum petentem hæreditatem fratris, vel sororis, aut alterius consanguinei, & multominus ad extraneum, etiam si petat hæreditatem defuncti ex testamento non raso, nec cancellato; etiamsi sit pauper & cum paupertate concurrat præsumptio aliqua non leuis boni iuris. Ita Boerius *decis.324. num.4.* (quàm sequi videtur Simon de Prætis *de interpr. vlt. vol. lib.5. interpret. 2. dub. 2. num. 27.*) Valascus *consult. 1. n.11.* & Anton. Merenda *var. tom. 1. lib. 5. cap. 18.* Hanc eandem sententiam tenent. Pet. Ant. Anguis. *cons.4. n.1. lib. 3.* & Lancellottus *de attent. p.2. cap.4. dicta limit. 11. num.31.* quatenus dicunt textum *in d. §. de inofficioso* procedere tantum in iis agentibus, seu litigantibus pauperibus, qui ex iuris dispositione alendi sunt ex bonis, ad quæ agunt fundamentum præter textum *in l. Imperatores ff. de tutela, & rationibus distrahendis,* (de quo *infra*) est primo, quia in collateralibus & multo magis in extraneis cessat ratio, quæ in descendentibus, & ascendentibus versatur, quibus ex præcepto legis portio legitima debetur non autem debetur collateralibus. Ita Valascus. Secundo, (& est ratio Merendæ, & fortasse fuit fundamentum Petr. Ant. Auis. & Lancellot.) quia Iurisconsultus *in d. §. de inofficioso* ad *ibi* decernenda alimenta pupillo nepote exhæredato agenti ad hæreditatem aui contra hæredem scriptum motus sit ratione fundata in vinculo sanguinis, & ex eo oriente charitate naturali ex qua descendit obligatio alendi filios & descendentes, quæ transit etiam ad hæredes (vt *suprà* latè ostensum est) quam rationem seu obligationem ex charitate naturali & vinculo sanguinis descendentem semper præ oculis habere debet Iudex, cum agitur de alimentorum prætensione vt *l. si quis à liberis §. vtrum ff. de liberis agnoscen.* Hæc enim charitas, seu æquitas naturalis non patitur (inquit Merenda *d. cap. 18. fine*, vt nepos impubes, quem iniustè exhæredatum fuisse prima sententia declarauit, miseram præ inopia vitam ducat, famevè pereat aliis paternam hæreditatem ex testamento, quod breui rescindendum veluti inofficiosum speret, possidentibus, cum nimis durum sit hæreditatem patris extraneis lautè alimenta subministrare, filio autem impuberi vitæ sustendandæ necessaria negare. Aliud fundamentum idem Merenda *d. c.18. num. 6. & tribus seqq.* affert quod hic omitto, quia *infra dubio sequenti* examinabitur.

1012 Tertia sententia nunc temporis communis & tenenda, quæque seruatur in praxi asserit dispositionem Vlpiani *in d. §. de inofficioso* decernendis de alimentis & litis sumptibus filio, & nepoti exhæredato agenti ad hæreditatem patris vel aui contra hæredem scriptum ob pupilli inopiam, & boni iuris præsumptionem ex quasi possessione filiationis, & descendentiæ, seu ex filiatione, seu descendentia summariè semiplenè probata extendi non solum ad alios descendentes & ad ascendentes lineæ rectæ; sed etiam ad fratrem, sororem, & alium quemcunque consanguineum collateralem petentem hæreditatem fratris, vel alterius consanguinei; siue ab intestato,

inteſtatu, ſiue ex teſtamento, & etiam ad quemque extraneum, qui iudicio vniuerſali agat ad vniuerſam hæreditatem, vel eius maiorem partem, ita vt ſic agenti ſeu litiganti debeant etiam in prima inſtantia à iudice decerni alimenta, & litis expenſæ durante lite ab aduerſario bona petita poſſidente, ſi idem actor ſit pauper; & proco ſtet boni iuris præſumptio non leuis, ita Guido Papa *q.* 561 (Cranetta *conſ.* 164 *num.* 11. Cephalus *com.* 127. *n.* 10. Alinius *in praxi*, §. 32. *cap.* 2. *ampliat.* 29. Simon de Prætis *d. dub.* 2. *num.* 29. Pontanus *de alimentis cap.* 13. *n.* 1. Aretinus *in cap. ſi quis teſtamentum n.* 14. *de teſtibus, ibidem* Felinus *num* 9. Boſſius *in praxi tit. de alimentis num.* 2. Ioſeph. Ludou. *deciſ. Panor.* 46. *n.* 5. Giurba *d. deciſ.* 5. *num.* 31. Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 117. *num.* 119. & 120. Stephanus Gratianus *diſcept. fori. tom.* 1. *cap.* 55. *n.* 49. Paſchalis *de patria poteſtate p.* 2. *cap.* 3. *num.* 83. 88. & 8. Camill. Borrellus *in ſumma deciſ. p.* 2. *tit.* 39. *num.* 321. & 322. Catena *reſolut.* 21. Rota Romana *apud Verallum deciſ.* 20. *p.* 1. *deciſ.* 8. *apud Creſcentium de iudiciis, deciſ.* 189. *num.* 1. *apud Ludouiſium, & ibidem* Oliuerius Beltraminus *in annotat. n.* 7. *initio*, *deciſ.* 15. *n.* 1. *apud Buratium* (& *ibi* Ferentillus *in annot. lib.* 1. *deciſ.* 707. *n.* 1. (& *ibidem* Ferentillus *littera A,*) *deciſ.* 749. *p.* 2. *Recentiorum Farinacij*, & alibi ſæpe, vt refert Ferentillus *in annotat. ad d. deciſ.* 15. His accedunt, alij Doctores generaliter aſſerentes actori pauperi litiganti ſuper bonis, quæ prætendit eſſe communia, vel ad ſe pertinere habenti aliquam pro ſuo iure præſumptionem, eſſe ab aduerſario miniſtrandas litis expenſas, ita præter Aretinum *vbi ſupra* Hoſtienſis *in tit. de accuſationibus* §. 1. Speculator. *tit. de inquiſit. ff. vlt. verſ. porrò*, Alciat. *de præſ. reg.* 3. *præſumption.* 9. *num.* 9. in ſpecie etiam Surdus *d. quæſt.* 109. Ioan. Lupi *de illegit. com.* 2. §. 3. *num.* 73. Paſchalis *d. num.* 84. & alij à Surdo *d. q.* 120. *n.* 1. relati, & eſſe communem Doctorum ſententiam teſtatur Couarruuias *d. cap.* 6. *n.* 6 illamque quoad litis expenſas tamquàm veram approbat. Qui etiam ſtatim addit, & quoad alimenta maximam habere æquitatem, quod Vlpianus *in d.* § *de inofficioſo*, tradidit non tantum in filiis & nepotibus, ſed in fratribus aliiſque ſucceſſoribus non ſolum ex teſtamento non rato nec cancellato, ſed etiam ab inteſtato, quoties ex aduerſo non negatur bona illa, quæ petuntur vſque ad mortem fuiſſe à defuncto poſſeſſa, vel eorum dominium habuiſſe illum, donec mortem obierit, & præterea ſubſit non leuis præſumptio pro iure agentis, & ibidem teſtatur ſe in Granatenſi Prætorio vidiſſe ita obſeruatum, & decreta alimenta actori, qui fratris inteſtati poſtulabat hæreditatem. Ita etiam pluries in curia ſui parlamenti Gratianopolitani ſe vidiſſe fieri & obſeruari, & actori pauperi litiganti contra poſſeſſorem de ſua hæreditate vel omnibus bonis non habenti vnde litigaret fuiſſe decreta alimenta & litis ſumptus quæ ab aduerſario ei præſentarentur.

1013 Hanc ſententiam probant præallegati Doctores tum per textum in *l.* 1. §. *ſed etſi incertum ff. de ventre in poſſeſſ. mitten.* tum per textum in *l. finali* § *quod ſi ei ibi, ita ex iiſdem, ſi aliqua facultas eſſe non poterit tantum litis ſumptus & alimonia hominis* &c. *Cod. de ordin. cogni.* tum ex *d. l. ſi inſtituta allegat.* §. *de inofficioſo, ff. de inofficioſo* Ego hic omiſſis duobus aliis teatibus de quibus dubio ſequent. probo ſolum ex diſpoſitione Iuriſconſulti *in d.* §. *de inofficioſo, de decernendis alimentis* (ſub quibus & litis expenſæ comprehenſæ fuerunt iuxta omnes interpretes, & cæteros Iuriſperitos) filio ſeu nepoti exhæredato agenti ad hæreditatem contra hæredem ſcriptum ibi enim Iuriſconſultus non eſt motus ea ratione, quod deſcendentibus debeantur legitima, & hæreditas, fratri vero non ita debetur hæreditas fraterna, ſicut filio hæreditas patris; aut quod filio debeatur paterna hæreditas; neque etiam ea ratione proximitatis, & vinculi ſanguinis charitatiſq; naturalis ex eodem vinculo ſanguinis deſcendentia, ſed ob inopiam nepotis coniunctam cum præſumptione iuſtitiæ ſeu boni iuris, ne ſcilicet fame periret, & ob inopiam qua laborabat, cogeretur derelinquere, & amittere ius ſuum, vt Iuriſconſulti cõmuniter conſiderarunt & intelligunt; & oſtenditur, quia quod hæreditas patris ſit magis debita filio, quàm fraterna fratri, procedit inſpecto naturali vinculo, non quia fortior ſit actio, quæ filio datur, quam quæ fratri, quia inter actiones nihil magis eſt vel minus; & tam fratri quàm filio ad hæreditatem delatam eadem competit actio petitionis hæreditatis quorum bonorum, vel rei vindicatione, vt notauit Surdus *d. q.* 117. *num.* 1. Quare ſi ob illam rationem Iuriſconſultus voluit debere prouideri filio litiganti de alimentis, & litis expenſis, ita etiam iuxta eundem Iuriſconſultum prouidendum eſt fratri vel alij abinteſtato vel ex teſtamento ſuccedenti. Item Iuriſconſultus *in d.* §. *de inofficioſo* conſiderat ſolùm inopiam, & ſententiam antea latam, ex qua reſultabat præſumptio boni iuris actoris, ob haſque cauſas dicit alimenta deberi non vero propter rationem, ſeu obligationem ſeu charitatem naturalem ex proximitate & ipſo vinculo ſanguinis deſcendentem; quia ratio hæc naturalis ſufficeret, non fuiſſet opus mentionem facere de ſententia, cum non minus alendus ſit filius de iure ante ſententiam, quam poſt. Igitur cum ratio, ex qua Iuriſconſultus *in d.* §. *de inofficioſo*, deduxit ſuam deciſionem prouiſionis alimentorum, & expenſarum litis, ſit generalis, nempe paupertas, ſeu inopia actoris coniuncta cum præſumptione boni iuris eiuſdem actoris, ob quam aliàs ex impoſſibilitate litigandi ius illius deperiiſſet, quæ conuenit cuique conſanguineo & cum cuique litiganti pro hæreditate vel bonis, quæ prætendit ad ſe pertinere, qui ſit inops, eiuſque paupertati accedat præſumptio iuſtitiæ, ſeu quod ius faueat, ad eum debet extendi diſpoſitio *d.* §. *ſi de inofficioſo* de prouiſione alimentorum, & expenſarum litis, ne præ inopia cogatur ius ſuum deſerere ob impoſſibilitatem litigandi. Nam lex extenditur ad limites rationis *l. regula ff. fin.* vbi Bartholus & Baldus *ff. de iuris, & facti ignorantia, l.* 2. § *ſi mater ff. ad Trebell. l. nemen debitoris ff. fin. ff. de leg.* 3. & Doctores *num. præcedenti* allegati in hac ſpecie. Quare ferè omnes præallegati Doctores, & præſertim Rota *præallegatis deciſionibus*, & *deciſ.* 426. & 1090. *apud Seraphinum*, vt actori ad bona, quæ prætendit ad ſe pertinere, debeant decerni alimenta & litis expenſæ, ſolum conſiderant paupertatem eiuſdem, & præſumptionem boni iuris; his enim duobus probatis (ita vt non ſufficiat vnum ſine altero, ſed ambo debeant concernere) ſemper dixit Rota actori prouidendum de alimentis, & expenſis litis: idemque dixere alij Doctores num. præcedenti allegati, ſaltem quando actor litigat de vniuerſa hæreditate, vel de eius maiori parte iudicio vniuerſali; prout magis conſtat ex traditis dubio ſequenti: etſi autem nonnulli ex Doctoribus num. præcedent. allegatis expreſsè loquantur de expenſis litis, vt Hoſtienſis, Aretinus, Speculator Alciatus & nonnulli alii præſertim ex relatis à Surdo *d. q.* 120. *num.* 1. nihilominus intelligendi ſunt etiam de alimentis, quæ ſunt fauorabiliora quàm litis expenſæ, & ſine quibus (cum actor habens pro ſe præſumptionem iuſtitiæ ſeu boni iuris ad bona, quæ petit, illis etiam eget aliunde non habens) non poſſet litigare, iuſque ſuum proſequi, ſed cogeretur ob alimentorum defectum deſiſtere à proſecutione: Quare cum iidem Doctores velint actori pauperi, cum extraneo habenti

benti pro se boni ioris præsumptionem debere prouideri de expensis litis, ne ius eius depereat; ita ob eandem rationem sensere prouidendum illi de alimentis; sicut ob eandem rationem licet textos *in d. §. de inofficiose*, expressè loquetur tantum de alimentis, Doctores tamen communiter intelligunt etiam de litis expensis. Ex quibus infertur dispositionem *d. §. de inofficiose* & doctrinam supra traditam habere locum in fratre paopere, qui ageret ad legitimam sibi debitam in bonis fratris ob turpem personam ab eo institutam esse dispositionem *l. fratres, Cod. de inofficioso testamento*, & notarunt etiam Ioan. Lupi *d. com. 2. §. 4. num. 69. fine* & Surdus *d. q. 117. num. 3.* Cum in hoc casu eadem omnino videat ratio, quæ in filio petente legitimam. Ex dictis quoque manet satisfactum fundamentis pro secunda sententia *supra num.* 1011. adductis: Nonnullis vero aliis fundamentis, quibus eadem sententia ab illius auctoribus confirmatur, satisfit dubio sequent. igitur pro maiori confirmatione huius tertiæ conclusionis, & eorum, quæ in eius explicatione tradita sunt, sit

§. VI.

An lite pendente cuicunque litiganti pauperi agenti ad bona, quæ prætendit ad se pertinere, & ea nunquam possedit, habenti præsumptionem boni iuris, subministrari debeant alimenta, & litis expensa.

1014 DVbium quartum, vtrum cuicunque pauperi litiganti agenti etiam ad bona, quæ nunquam possedit, habenti pro se præsumptionem boni iuris ad bona quæ petit, debeant pendente lite ab aduersario bona possidenti, si diues sit, subministrari alimenta, & litis sumptus.

Negant Boërius *loco supra n.* 1011. *citato, & decis.* 303. *num.* 4. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis §. si vel parens num. 49. & 50. ff. de agnosc. lib.* Menochius *de arbitrariis casu 169. num.* 12. (vbi etiam quoad expensas litis addit dato quod vera esset opposita sententia, quæ infra approbatur, non fore litis impensas præstandas arbitrio iudicis sed & in dies fiant, de qua re *infra n.* 1059. & 1060.) Valascus *d. consult. 1. num. 6. & 9.* & Merenda *cont. iuris lib. 5. allegate cap.* 28. allegatur etiam pro hæc sententia Couarruuias *pract. quæst. cap. 6. num.* 5. qui tamen in fine contrariam sententiam affirmatiuam amplectitur, & seruandam fore ait, cogendumque. Reum diuitem dare actori pauperi litis expensas, vbi perpenso statu litis, & causæ constaret aliqua non leuis præsumptio pro iure actoris paupertis. Idem autem Couarruuias *d. num.* 5. fatetur se nunquam vidisse in praxi seruatum & similiter Boërius & Menochius testantur se non vidisse iuxta eandem iudicatum. Igitur

1015 Primo probatur hæc sententia per textum *in l. Imperatores ff. de tutelis, & rationibus distrahendis*, vbi Vlpianus refert, Quod Imperatores Seuerus, & Antoninus rescripserunt non habere rationem litigantem, qui in sumptum litis pecuniam sibi ministrari à Reo postulabat, verba Vlpiani sunt, *Cum hoc ipsum quæretur, an aliquid sibi à tutoribus, vel curatoribus debeatur; non habet rationem postulatio eum volentis in sumptum litis ab his sibi pecuniam ministrari.* Ex quo textu Baldus *ibidem* & aliam constituerunt regulam, quod Reus etiam diues nõ tenetur alimenta, ac litis sumptus exhibere actori licet egeno; & sic per eum textum paupertatem actoris extra casum expressam *in d. l. si instituta §. de inofficioso ff. de inofficioso*, non sufficere, vt cogatur Reus actori pauperi agenti ad bona, quæ non possedit, quibusque non fuit spoliatus, præstare alimenta, & litis sumptus, concludunt præfati Doctores.

1016 Secundo probatur, eo quod opposita sententia affirmatiua, nec ciuili, nec naturali ratione iuuetur: Nam lex vltima §. *quod si ei Cod. de ordine cognitionum*, vbi ei qui existebat in quasi possessione libertatis agenti contra Dominum, qui volebat illum in seruitutem vindicare, & ei bona obtulerat, & non habenti alias facultates decernantur aliméta, & litis sumptus, Ibi *tantum litis sumptus & alimenta homini subministretur, quantum moderate iudicis arbitrio fuerit æstimatum*, quæ pro sententia affirmatiua allegatur non iuuat eandem sententiam affirmatiuam, quia (inquiunt Valascus & Corduba, & Menochius post Couarruuiam *dicto numer.* 5. & alios ab eodem Couarruuia, Corduba, & Valasco relatos) loquitur in casu speciali, in quo is qui erat in quasi possessione libertatis vindicabat à Domino in seruitutem qui ab eo bona obtulerat, & cum non posset Domino fideiussorem (si lite pendente ab eo acciperet) dare de bonis ibi restituendis si seruus iudicaretur iubentur bona sequestrari, & ex illis alimenta & litis expensas pendente lite exhiberi. Quare textus loquitur in actore spoliato bonis suis, & sic constat *in casu d. textus* dari expensas litis, & alimenta litigatori pauperi ex bonis, quæ ei oblata fuerunt, & quæ præsumebant ipsius esse propria, quæ ipse item possidebat quibusque auctoritate priuata fuerat spoliatus; secus autem in actore paupere petente bona, quę numquam possedit, & in quo non militant ea quæ proponuntur *in d. l. fin.*

1017 Sensus etiam *in d. l. si instituta §. de inofficiose ff. de inofficioso* non fulcire eandem sententiam affirmatiuam probant Valascus, & Merenda per tradita *supra n.* 1012.

1018 Eandem sententiam affirmatiuam etiam nullum habere fundamentum *in l. 1. §. sed etsi incertum ff. de ventre in possess. mit.* (quæ petitur pro eadem allegata) vbi dicitur, *melius esse dispendia inutilia facere, quam denegare alimenta ei (vnde fame pereat) qui aliquo casu futurus est bonorum Dominus* censetur probata Merenda *d. cap.* 28. quia illud dictum, inquit, accipiendum non est de eo, qui litem de cuius aduentu dubitatur, super dominio bonorum aliquorum mouit, sed de eo, quod certum est, aliquo casu adueniente Dominum bonorum futurum esse; cum textus *ibi* tractet de posthumo præterito, qui aliquo casu futurus esset suus hæres; eo enim casu adueniente absque controuersia dominus bonorum futurus erat posthumus, eo quod tunc temporis clari iuris erat testamentum ob præteritionem sui hæredis penitùs perire *l. 1. ff. de lib. & posth. & instit. de exhared. lib. in princ.* Quare subdit Merenda ex eo textu non potest argumentum colligi præsenti quæstioni ad concludendam affirmatiuam sententiam, cum hic agatur de controuersia super hæreditate, vel aliis bonis mota, de cuius euentu dubitari potest, quando longè melior sit conditio eius quem certum est aliquo casu futurum esse rei petitæ dominum, quam sit eius, de quo dubitari potest, an vnquam huiusmodi dominium habiturus sit. Addit ad maiorem confirmationem diuersitatis casus Merenda, quod alimenta, quæ ventri dantur, modico tempore durare, eà verò quæ pendente lite decernuntur diu durare possint.

1019 Quod verò etiam nulla adsit ratio naturalis probans sententiam huic negatiuæ oppositam, conatur ostendere idem Merenda, quia si aliqua est, maximè illa, ne propter inopiam actor pauper non possit prosequi in iudicio ius suum ob defectum sumptuum, qui ad litigandum requiruntur sed hanc rationem non iuuare ostendit Merenda, quia pauperi aditus ad ius dicentem non præcluditur, sed tanta inopia eum ad iudicium venire nõ sinit, vel cœptam litem prosequi,

prosequi, nec iustitia ostenditur, tum quia potest absque alterius, seu aduersarij culpa incidisse in huiusmodi inopiam, tum quia etiam sua culpa. Quapropter vt iustitia, æquitasque offendatur cum propter inopiam non potest quis iura sua experiri, necesse est (vt ait Merenda) vt culpa vel dolo alicuius in hanc ipse inciderit, iacturam. Ac proindè nisi constiterit dolo vel culpa alterius actorem inopia laborare, non possumus affirmare, iniquum esse eum cogi præ inopia iura sua indiscussa relinquere; & cũ culpa suos teneat auctores, non permittitur eam allegare aduersus illos, qui culpæ sunt expertes; ex quibus idem Merenda concludit, nobis non licere affirmare, posse per iudicem alimenta decerni actori pauperi super hæreditate quæstionem mouenti, nisi possessoris, aut eius, cuius hæres est, culpa inops factus fuerit, & pariter nõ licere etiã hoc admittere, nisi priùs de culpa per confessionem partis, aut per rem iudicatam constuerit: nam actore plene intentionem suam non probante reus absoluitur *l. qui accusare Cod. de edendo*, ea ergo ratio deducta ex inopia actoris non est idonea, & sufficiens, vt indistinctè alimenta, & litis expensæ decernantur actori pauperi petenti in iudicio hæreditatem, vel bona à se numquam possessa, quæ dicit ad se pertinere.

1020 Extenditur hæc sententia negatiua, etiam si cum paupertate actoris concurrat sententia in eius fauorem lata in prima sententia, à qua fuerit appellatum, nam etiam in hoc casu præsumptionem iustitiæ in lite resultantem ex eadem sententia non sufficere, vt alimenta, & litis expensæ debeant decerni à reo appellante subministranda scribunt Corduba *d. §. si vel parens num. 50.* & Valascus *d. consult. 8. num. 9.* & probant, tum quia extra casum *d. l. 1. instituta, §. de inoffic. testam.* non reperitur lex, quæ grauet ita reos illosque cogat, vt lata sententia litis expensas, aut alimenta contra se ministrent actoribus, & pauperibus, cum id sit valde durum, vt *l. nimis graue, Cod. de testibus, & l. fin. Cod. de edendo*; non possumus autem sine lege ab aliis contrariis iuris regulis recedere *l. illam, Cod. de collectis*, tum quia præsumptio illa, quæ oritur ex sententia tollitur, vel suspenditur pendente appellatione sicut per eandem appellationem sententia tollitur, seu extinguitur *l. fratri §. 1. ff. de iis, qui notantur infam. leg. 1. ff. ad Turpill.* vel saltem suspenditur *cap. pastoralis, §. præterea de offic. deleg.* & Doctores à Valasco, & Corduba *locis citat.* & à Couarruuia *pract. cap. 23. numero 1.* relati: Et sic extincta, vel suspensa, & impedita non producit aliquem effectum, qui lege non exprimatur. Hæc illa præsumptio (subdit Valascus) vlterius se extendit, quam ad sequestram propter dilapidationem, vt *l. Imperatore, §. vlt. ff. de appellat. & cap. 1. de sequestratione possessionum.* Quare idem Valascus monet, vt in simili casu actor pauper adeat principem, qui tanquam viua lex potest præsumptionibus, quæ sibi sufficientes videbuntur; & pro habita informatione iudicum alimẽta ad litis sumptus decernere, vt aliquando impetratum se vidisse testatur.

1021 Prædictis tamen non obstantibus affirmandum est, cuicumque actori pauperi litiganti, & agenti etiam ad bona, quæ antea non possedit, habenti pro se præsumptionem boni iuris non leuem ex fructibus bonorum petitorum decerni debere alimenta, & litis expensas exhibenda ab aduersario illa bona possidente, & diuite; ita Guido, Papa, Craueta, Pontanus, Aretinus, Felinus, Simon de Prætis, Speculator, Alciatus, Hostiensis, Cephalus, Bossius, Ioseph Lud. Bouellus, Pascbalis, Gratianus, Carena *locis supra num. 1012. allegatis*, Couarruuias *practic. d. cap. 6. numer. 5. fine*, Menochius *de præs. 66. 2. præs. 67. numer. 41.* Asinius *d. §. 32. cap. 2. ampliat. 30.* Paschalis *de patr. pot. p. 2. dict. cap. 3. num. 85.* Surdus *de alim. tit. 1. q. 110. n. 7. ad 10.* Ioann. Baptist. Lupi *de illegitim. part. 2. §. 3. num. 75.* Rota Romana *in præalleg. decisionib. apud Verallum, Crescentium, Ludouicum, Burattum, & decis. 749. p. 2. recent*: Farinacij *supra d. num. 1012. adductis, & decis. 416. & 1090. apud Seraphinum* in quibus decisionibus, & in aliis sæpissime, & semper resoluit litiganti pauperi vna cum paupertate habenti boni iuris præsumptionem deberi litis sumptus, & etiam alimenta iuxta contingentiam casuum ex bonis, super quibus lis mota est, & collitigans sit diues, & non egeat fructibus illorum bonorum ad se sustentandum, & sustinendam litem: hanc eandem sententiam affirmatiuam sequuti sunt Oliuerius Beltraminius in *annotatione ad d. dec. 189. Ludouisij num. 7. initio*; & Ferentillus *in annot. ad dict. decis. 15. & 307. Buratti.* Fontanella *de pactis nupt. tom. 2. claus. 6. Glossa 1. p. 4. num. 73.* Neuizanus *lib. 6. Sylu. num 32.* & plures alij ab eodem Neuizano & ab aliis, præsertim Surdo, relati, & Glossa *in cap. ex parte*, verbo *expensæ de accusationibus*, & ita videtur sentire etiam Corduba à Lara *dict. §. si vel parens num. 42.* licet *num. 49.* dicat, id non colligi *ex dict. l. fin. Cod. de ordine cognitionum*, & pluries iuxta hanc sententiam affirmatiuam fuisse iudicatum testatur Guido Papa *loco supra numero 1012. citato.*

1022 Probatur hæc sententia affirmatiua ex traditis *supra num. 1013.* nempè ex textu *in dict. l. si instituta, §. de inofficiose, ff. de inoffic. testam.* Quo textu præcipuè innitũtur præallegati Doctores, & præsertim Rota, quia ratio decisionis illius, quod nepoti exhæredato agenti ad hæreditatem paternam decerni deberent alimenta, & litis expensæ nulla alia fuit, quam paupertas illius, & præsumptio boni iuris, quæ stabat pro nepote, ob quam rationem voluit Iurisconsultus in illa specie alimenta, & litis sumptus debere ab hærede scripto subministrari actori; ne aliquid ius illius deperiret, cum ob defectum expensarum, & alimentorum illi esset impossibile illud prosequi: ex eadem ratione emanauit etiam decisio Imper. Constantini *d. l. fin. §. quod si ei, Cod. de ordine cognit.* non vero ex eo quod ab eo, qui in seruitutem vindicabatur, bona fuissent à Domino ablata, fuerint vè sequestrata: & decisio vtrobique fuit fundata in maxima æquitate naturali suadente non debere omnino destitui eum, qui habet pro se præsũptionem, quod teneat bonum ius, dum petit aliqua, quæ ad se pertinere putat, nec habet vnde se alat, & possit ius suum experiri, litem vè sustinere, eo enim casu bona possunt dici quodãmodo sua saltem in spe probabili, ex illa præsumptione boni iuris actoris pauperis ad dicta bona, & melius est aliquando facere impendia superflua, quam denegare alimẽta, & similiter litis sumptus ei, qui aliquo casu (vt verificatur etiam in quocumque paupere, qui tenet bonum ius ad bona, quæ petit) futurus est Dominus *d. l. 1. §. sed etsi incertum, ff. de vent. in poss. mitt.* Cum igitur præfata ratio sit vniuersalis cuique litigatori pauperi, de quo constat eum habere præsũptionem non leuem boni iuris ad bona petita, conuenit, illaque comprehendit, etiam si bona illa antea numquam possederit: quia eadem subest ratio, quando bona non fuere oblata egenti si constet de bono illius iure præsumptiuè, & non refert, quod numquam ea possederit, quia præsens status attenditur, non qui aliàs fuit; Ideò *in dict. §. de inofficiosa* decernũtur alimenta licet non agatur de bonis oblatis, & *in cap. ex parte de accusat.* Regulari accusanti Abbatem decernuntur expensæ litis ex bonis Monasterij non habito respectu, an bona fuerint aliàs sua & *d. l. 1. §. sed etsi incertum, ff. de vent. in possess.*

mitt.

miss. cõsideratur, id quod contingere posset, ideo dicitur melius esse inutilia facere impendia quam alimenta illi negare, qui aliquo casu futurus est Dominus, ex quo textu potest confirmari hæc sententia affirmatiua. Nec obstat illud Merendæ, quod *ibi* agatur de eo, qui aliquo casu adueniente certò erat futurus suus hæres, in præsenti verò specie de eo, cuius litis euentus bonus est dubius: nam sufficit, vt casus ille esset dubius, vt currat similitudo; licet ergo ibi casus ille esset incertus; nihilominus decernitur ei, qui in ventre erat, non deneganda alimenta ob præfatam rationem *ibidem* allatam, ita & in præsenti specie actori pauperi habenti præsumptionem boni iuris non erant deneganda alimenta cum aliquo casu (scilicet succedente victoria contra aduersarium) sit futurus Dominus. Itaque etsi sola paupertas actoris non sufficiat, vt ei decernãtur alimenta & litis sumptus, ne alioqui sub prætextu paupertatis instituantur lites iniustæ, nec etiam sola præsumptio boni iuris ad eundem effectum sit sufficiẽs, vt præallegati Doctores omnes, præsertim Rota asserunt, tamen vbi illa duo sequuntur paupertas, & præsumptio non leuis boni iuris & simul concurrũt, cuiq; litigãti agẽti ad bona quæ prætendit ad se pertinere decerni, & subministrari debent litis sumptus, & alimenta ob præfatam rationem, vt omnes præallegati Doctores affirmant, & Rota Romana tenet, & semper illis duobus concurrentibus resoluit, & in praxi obseruauit, & quamuis plures ex præallegatis Doctoribus loquantur expressè tantum de subministrandis litis expensis, & aliqui expressè tantum de alimentis; nihilominus eadem est ratio vtriusque simul, scilicet expensarũ litis & alimentorum; quia nihil prodest actori habere, vnde litem sustineat, si non habeat vnde se alat, & è contra; & textus *in d. l. fin. §. quod si ei, Cod. de ordine cognitionum in d §. de inofficioso, & in d. l. 1. §. sed etsi incertum*, ex quibus deducunt hanc affirmatiuam vniuersalem non solum de sumptibus litis, sed etiam de alimentis loquuntur. Quare prædictæ affirmatiuæ non obstat regula illa *d. l. Imperatores, ff. de tutela, & ration. distrah.* ea enim intelligitur quando adest sola paupertas litigatoris, vel sola præsumptio boni iuris, secus quando actor est pauper, & habet non leuem præsumptionem boni iuris, tũc enim ab ea regula receditur, vt sæpius dixit Rota Romana, & notarunt cæteri Doctores præallegati, & alij apud eosdem, & Cephalus *d. cons. 127. fine*, expressè respondit textum *in d. l. Imperatores* nõ obstare huic affirmatiuæ, cum non loquatur de actore inope, nec in euẽtum, quo præsumptio sit pro actore; sed imo in casu, in quo præsumptio erat contra actorem ipsum, cum tutores rectè præsumantur administrasse iuxta *l. merito, ff. pro socio cum simil.* Non est obstant adducta pro negatiua sententia *suprà num.* 1016. 10 7. & 10 8. quibus in præcedentibus hoc numero iam satisfactum est. Non item obstant tradita *supra num.* 1019. ex Merenda; nam vt dixi, vt decernantur alimenta actori pauperi habenti pro se non leuem præsumptionem boni iuris, consideratur, & attenditur status præsens: ac proinde siue effectus sit pauper absque sua culpa, siue ex culpa alterius, siue propria culpa (saltẽ nõ ordinata ad id, vt mouendo litem ab aduersario haberet alimenta & litis sũptus) illi succurrendum est, & prouidendum de alimẽtis, ne ob inopiam ius eius depereat, vt probant tradita, & est de mente Doctorum, qui pro hac eadem affirmatiua supra allegati sunt, qui absolutè, & nulla facta distinctione, seu mentione, an actor pauper laborat paupertate absque sua culpa, vel culpa alterius vel sui ipsius, solum requirunt, vt cum paupertate concurrat præsumptio boni iuris.

1023 Præfatam sententiam affirmatiuam quamuis nõnulli ex præallegatis Doctoribus post Ioannem Lupum *in cap. per vestras, §. 39. ampliatione 98. num. 3.* declarent procedere solum quando actor pauper habẽs pro se præsumptionem boni iuris ageret ad vniuersitatem bonorum, totamve hæreditatem, aut maiorẽ partem, non verò si ageret ad res particulares, certaue bona, aut personali actione experiretur, pro aliquo suo credito, seu ageret ad particularem pecuniæ, quantitatem, ibi Surdus *d. quæst.* 120. *num.* 14. Steph. Gratian. *d. cap.* 55. *ff. num.* 50. Ioannes Baptista Lupi *de illegitimis, &c. d. §. 3. num 75. fine*, Ferentillus *ad dicta decis. 15. Buratti n. 8.* & Farinacius *in reper. iud. quæst. 52. num.* 14. & videntur voluisse etiam Guido Papa, Cephalus *locis supra num. 1012. relatis*, cum loquantur, de actore paupere qui agat de vniuersa hæreditate, omnibus ve bonis, vel maiori eorum parte.

Nihilominus præfatam distinctionem expressè reprobãt asserentes etiam actori pauperi, pro quo stat præsumptio boni iuris, decerni debere alimenta & litis expensas, non solum si agat ad vniuersitatem bonorum, sed etiam si agat ad res particulares, certaque bona, vel ad certam pecuniæ quantitatem, Rota *d. decis. 749. num. 5. p. 2. recentiorum Farinacij*, Oliuerius, Beltramin. *in annotat ad allegatam decis. 189. Ludouisy, num. 7. initio*, Ferentillus *in annotat. ad d. decis. 707. Buratti n. 6.* retractãs quod dixerat *in annot. ad decis. 15.* Fontanella *loco supra num. 1025. citato*, Catena *resolutione supra n. 1022. allegata*, & Couartuuias, Borelius, Bossius *locis supra num. 1012. citatis*, Asinius, Simon de Prætis, & Paschalis *locis supra num. 1021. relatis*, quatenus absolutè asserunt pauperi habenti præsumptionem boni iuris litiganti cũ diuite decernẽda esse alimenta, & litis expẽsas exhibẽdas à diuite. Ratio enim, seu causa, ob quã præstãtur ista alimenta, & sumptus litis nõ videtur consistere in eo, quod agatur magis ad vnam rem, quàm ad aliam, sed ne is, de cuius boni iuris præsumptione constat, cogatur ob impotentiã litem deserere, & abstinere à prosequendo suo iure, vt *supra* probatũ est, & tradunt Doctores *num.* 1011. & 1021. relati, & alij communiter, & confirmat Rota ex allegato *cap. ex parte, & cap. olim de accusat.* vbi dantur alimenta ei, qui sine dubio non agit ad vniuersitatem bonorum. Addit Rota *d. num.* 5. Lupum, qui pro altera sententia allegatur *d. §. 39.* non distinguere an agatur ad vniuersa, vel ad particularia bona, sed an adsit, vel non adsit præsumptio boni iuris, quod ait petere *ex allegato num.* 3. vbi sæpè inculcat præsumptionem boni iuris textus etiam *in d. l. si instituta, §. de inofficioso*, etsi ponit casum, in quo agebatur de vniuersitate bonorum, non tamen (vt notat eadem Rota) loquitur limitate, nec pro ratione decisionis considerat hanc circunstantiam, quod ageretur ad vniuersitatem bonorum, sed tantum inopiam actoris, ibi *vbi placuit propter inopiam pupilli*, quam etiam inopiam ponderat Constantinus *in d. l. fin. Cod. de ordine cognitionum*, & S. Pontifex *in d. cap. ex parte & cap. olim.* & iuxta hanc sententiam Senatum Cathaloniæ semper consueuisse largiri alimenta etiã his, qui de rebus particularibus agunt, testatur Fontanella *d. num.* 73.

§. VII.

Ad effectum decernendi alimenta, & litis expensas pendente lite actori pauperi qualis præsumptio boni iuris requiratur & sufficiat & an sententia talem præsumptionem faciat, licet ab ea sit appellatum.

IGitur vt cuicumque litigatori agenti tam ad vniuersitatem bonorum, quam ad rem particularem decer 1025

decerni possint, & debeant alimenta & litis expensæ ab aduersario præstanda hæc duo simul requiruntur; & sufficiunt iuxta omnes Doctores *supra num.969 975.1022.1025. & num. praecedent.* relatos, statim præsumptio boni iuris, & paupertas, seu inopia actoris, qui aliundè nec alimenta, nec litis sumptus habere possit; vbi enim actor, quicunque ille sit, foret diues, cessat æquitas, propterquam decernuntur alimenta, & litis sumptus, & cessat ratio illa, ne ob inopiam deserat prosequutionem rerum suarum, & cedat iuri modico accepto; & inopia consideratur *in d.§.de inofficioso* ibi *propter inopiam pupilli*, ita quod propter paupertatem tamquam ob causam facta est prouisio, & sine ea facta non fuisset; cessante autem causa impulsiua cessat dispositio, & post alios Surdus *tit.1.p.112.num.52.* Nec obstat si dicatur alimenta & litis sumptus in præsenti specie non dari ex sola miseratione, sed tanquam de bonis proprijs illius, cui decernuntur, ac proinde videri præstanda etiam habenti aliunde, nam respondetur, non dici verè decerni de suis bonis sed de iis, quæ aliquo casu possunt esse sua, vt latiùs explicat Surdus *d.q.112.num.33.* & post eum Stephanus Gratianus *tom.2.c.236.n.31.*

1026 Porrò præsumptio boni iuris debet esse non leuis, vt tradunt Doctores, & Rota *supra numer.971.* relati, Couarruuias *pract. citato cap.6.n 5 versic.idem opine profitetur* Valascus *d consult.1.num.12.* Fontanella *de pact. nupt. clausf.6. Glossa 1. p.4. num.27.* Oliuerius Beltraminus *addit. ad decis.189. Ludouisij n.7 versic. Præsumptio boni iuris*, & Merenda *controu. iur. tom.1. lib.5.c.10 n.3. fine.*

1027 Huiusmodi autem præsumptio boni iuris sufficiens ad decernendum alimenta, & litis expensas cuicunque pauperi litigatori etiam agenti ad res particulares resultare ex sententia in prima Instantia obtenta, licet fuerit ob ea appellatum (quidquid secus senserint Corduba & Valascus *locis supra n.10.0. citatis*) tradunt Craneta *cons.164.n.1.fine*, Couarru. *d. cap.6. versic. Secundum*, Surdus *dicta quæst. 120. n.11.12. & 13.* Pontanus *de alim.cap.13.n.7.* Farinac. *d. quæst. 52.nu.12.* Menochius *de præs. lib.1.præs.67. num.41.* Oliuerius Beltraminus *loco citato*, Ferentill. *in annotat. ad d.decis.707. Baratti lit. B.* Ioan.Bapt. Lupi *de illegitimis com.2.§.3.n.75.fine* Petr.Barbosa *ad l.1.p.1. num.58. paulo post initium ff. solut. matr.* Doctores *supra num. 976.* relati & præter alios Rota Romana *decis.15. n.4. & d.707.n.3. apud Burattam decis.554.a.2. apud Cauallerium, d.decis 749 num.2. p. 1. recent.* (vbi etiam fuit dictum non tolli præsumptionem boni iuris ex secunda sententia reuocatoria primæ, si prima fuit postea per tertiam sententiam confirmata) *& decis. 470. n.5.p.1. recentiorum.* Et quod sententia licet per appellationem suspensa faciat vrgentem præsumptionem boni iuris respectu litigatoris, in cuius fauorem lata est, tradũt eadem Rota *decis. 150. n.2. p.1.recentiorum*, & alij Doctores communiter, quos latè referunt Couarru. & Surdus *locis citatis*, id inferentes *ex d.l.si instituta § de inoffic. ff. de inofficioso testam.* & ex alijs iuribus; & ratio ea assignatur, quod etsi appellatio suspendit sententiam, & impedit, ne omnimodum sortiatur effectum, non tollit tamen in totum, neque suspendit omnes sententiæ effectus; & ideo sicut sententiæ quæ transiuit in rem iudicatam habet pro se præsumptionem iustitiæ, & rectitudinis processus, (vt Couarruu. *d. versicalo secundum*, & alijs relatis Farinacius, in repertorio iudicio: *quæst.84 num.9.*) ita etiam non obstante appellatione, seu appellatione pendente sententia, habet quandam præsumptione iustitiæ, & rectitudinis, seu pro iudice, quod rectè iudicauerit, præsumitur. Vt Couarruu Menochius *loco citato*, & plures alij quos refert Menochius *loco citato* & Surdus eos sequens *d q 120.n.11.* Quæ præsumptio aliquot operatur effectus, qui enunciantur *in Clem. vnica de sequestrat. possessionis, & fructuum* vbi præsertim quod operatur, vt sequestrẽtur fructus. Quare si in alijs causis multũ operatur sententia, seu præsumptio boni iuris, quæ ex ea resultat, non minus operari debet in causa alimentorũ, & expensarũ litis in fauorem litigatoris pauperis, pro qua lata est sententia. Vnde etiã appellatio non suspendit exequutionẽ sententiæ alimentorũ iuxta Doctores communiter, si is pro quo lata est, pauper sit, de qua re *infra.*

Imo quãuis Merenda *d.c.10.n.1.& 3.* solũ in per- 1028
sonis, quas natura nos alere iubet, agẽtib. pauperib. existimet, non esse necesse præcisè latã esse sentẽtiam pro actore vt illi decernãtur alimẽta etiã in prima instãtia, quia inquit talis circunstantia accidere potest, & charitas naturalis, quam in decernendis alimentis huiusmodi personis iudex sequi debet *l.si quis à liberis §.vtrum ff.de agnosc. lib.* iubeat, alimenta decerni actori pauperi in prima instantia, & antequã prima sententia lata fuerit; in alijs vero personis idem Merẽda asserat vix posse accidere casũ, in quo in prima instantia, & ante latã sententiam possint actori pauperi alimenta decerni, quia cũ ad id iuxta omnes requiratur, vt magna adsit præsumptio boni iuris actoris; necesse est (inquit) vt reo datũ fuerit tempus iura sua deducendi, & probandi exceptiones, quas actori opponit, & antequã fuerit elapsum tẽpus probãdi nõ potest iudex de bono iure actoris aliquid decernere, eo autẽ elapso si iudex putat bonũ ius actorẽ fouere, debet sẽtentiã ferre super causa principali. Ita Merẽ.

Nihilominus nõ solũ actori pauperi, cui iure san- 1029
guinis debentur alimenta, sed etiã cuicunq; litigatori pauperi agenti ad bona, quę pretendit, esse sua, etiã ante latam primam sententiam, & in prima instantia esse decernẽda alimenta & litis expensas, si iudici in eadem prima instantia per summariã cognitionem constat de præsumptione boni iuris eiusdem actoris non leui, simili ei, quæ ex sententia resultat, tradunt communiter Doctores supra allegati, Guido Papa *d. decis.561.* Craneta *d. cons.164.* Cephalus *d.cons.127. n.11.* Hier.Gabr. *cons.29.n.19.* P.Barbosa, Fachineus, Giurba Farinacius, Paschalis *locis supra n.577. relatis*, Alimus *in praxi §.32.c.2. ampliat.29.* Steph.Grat. *discept.for.tom.1.c.53.n.51. & tom.2.c.236.n.4.& 50.* Fontanella *de pact. nupt. clausf 6. Glossa 2. dict. p.4. n.52.ad 56.* & alij communiter apud præallegatos; & ratio est quia vbi in actore conueniunt vrgens præsumptio boni iuris, & inopia, ob quam defectu alimentorum, & sumptuum litis non posset prosequi ius suum, illudque omnino amitteret, non est maior ratio concedendi alimenta, & litis expensas in causa appellationis, quàm in prima instantia, sed in vtroque casu eadem omnino ratio, & æquitas militat, vt *supra d.n.977.* ostensum est, & etiam probatum id colligi ex *d.§.de inofficioso*, quod solet in contrarium allegari: Cum igitur præfati Doctores asserunt litigatori cuicunque pauperi agenti ad bona, quæ prætendit esse sua ab alio possessa, concedenda alimenta, & litis expensas, etiam in prima instantia constituto, quod habeat non leuem præsumptionem boni iuris, supponunt ante definitionem causæ principalis posse iudici per summariam informationem constare de sufficienti præsumptione boni iuris actoris pauperis.

Quapropter aduertendum, vt alimenta, & litis 1030
expensæ debeant decerni litigatori pauperi agenti ad bona, quæ prætendit ad se pertinere, non requiri plenam probationem sui iuris, prout requiritur ad ferendam sententiam in causa principali, sed sufficere, qualẽ qualem probationem boni iuris, seu probationem semiplenam & præsumptionem per summariam cognitionem, seu per summarias informationes, vt

tradunt Cæphalus *d. consf.*127.*n.*12.Stephan.Gratian. *locu unm. praecedenti citatu & c.*562.*n.*11.Fontanella *d.p.*4.*n.*52. & Doctores *supra num.*969.allegati, & merito, quia diuersæ debent esse & efficaciores probationes, quæ concludunt pro causa principali, quam quæ factæ sunt per alimentis, & litis sumptibus, vt Fontanella *d.p.*4.*num.*54. vbi enim agitur de alimentis præstandis seu decernendis leuiores requiri probationes post Couarruuiam *de spons.p.*2. *cap.*8. §.3.*num* 6. tradit Gratianus *d. cap.*562.*n.*28.& post eum Fontanella *d num.*53.& pariter Seraphinus *decis.*41. dixit Rotam in materia alimentorum decernendorum non multum rigorosè, & per apices iuris procedere & ideo admissam fuisse *ibi* paupertatis probationem ad effectum decernendi alimenta, quæ alias admissa non foret. Et quod pro decernendis alimentis, & litis sumptibus sufficiat leuior probatio boni iuris, quam pro causa principali definienda, ostenditur etiam ex ea quæstione, quam tractant (quæ alioqui frustrà tractaretur) Doctores, Num succumbente postea actore in causa principali (quæ succumbentia non potest prouenire nisi ex defectu probationis sui iuris) teneatur succumbens, quod pro alimentis, & litis sumptibus lite pendente recepit, restituere; de qua quæstione infrà, videntes enim Doctores fieri posse, quod quis obtineat in causa alimentorum, & sumptuum litis, & deinde succumbat in causa principali, vtpote quia probatio, quæ facta fuit summariè pro alimentis, & *ad* ea propter alimentorum priuilegia sufficere visa est, non sufficiat ad causam principalem, ideo quæstionem prædictam merito potuerunt mouere.

1031 Hinc, vt decernantur alimenta sufficere summariam cognitionem, etiam per vnicum testem omni exceptione maiorem tradidere Couarruuias vterque Molina, Menochius, Surdus, & alij *supra num.*969. allegati, Stephanus Gratianus *d.cap.*567. *num.*25. & Fontanella *d.n.*52.& item ad eundem effectum sufficere, vt iudici constet de præsumptione boni iuris ex lectura attestationum, quæ adhoc non sunt publicatæ, docuere post Alciatum *de præsumpt. præsumptione* 9. *n.*11. Cæphalus, Afinius, Simon de Prætis Surdus, Farinacius, Stephanus Gratianus *locis citatis supra d.n* 969.*fine*.Fontanella *d.q.*4.*num.*52. & alij à Farinaciò relati.

§. VIII.

Qualis paupertas actoris eiusque probatio requiratur, & sufficiat, vt ei possint, & debeant decerni alimenta, & litis expensæ lite pendente.

1032 POrrò sicut ad præfatum effectum, vt illi decernantur alimenta, & litis expensæ lite pendente, debet actor, qui illa petit, probare præsumptionem boni iuris pro se, vt *supra* est ostensum, ita etiam ad eundem effectum debet probare paupertatem, & inopiam, ita quod ipsi, & non Reo incumbit onus probandi, se non habere aliunde, vnde se alere, & litis expensas sustinere valeat. Cum ista paupertas sit fundamentum suæ intentionis, & ad obtinenda eadem alimenta, & litis sumptus. Ita præter Doctores hac parte *supra num.* 348. allegatus; Rota Romana *decis.*48.*n.*2. *diuersorum decis.*416.*apud Seraphinum, decis.*208.*n.*8. *apud Burattum & alibi* sæpe, Oliuerius Beltraminus *in annotatione ad decis.* 189. *Ludonsis n.*7.*versic.paupertas*. Baratus *decis.*69.*num.*21.*& seqq.* Ferentillus *in annotatione ad decis.*41. *Buratti n.*10. *& c.* Farinacius alios allegans *in repert.sue.quaest.*52, *n.*9. Valascus *consult.*1.*n.*1. *fine*, Corduba à Lara *in l. si quis a liberis §.si vel parens,n.*46 *ff. de lib.agnosc.* Fontanella alios allegans *decis.*296. *nu.*54. Merenda Controu. Iuris *tom.*4.*lib.*22.*cap.*29.*n.*2.& Doctores vniuersaliter asserentes eum, qui diuitias vel paupertatem ad propriæ intentionis comprobationem allegat, teneri eam qualitatem probare siue sit actor, siue sit Reus, quos Doctores latè eos sequentes referunt Couarruuias, *var.lib.*2.*c.*6.*n.*2. Menochius *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.*25. *num.*14. Cordoba, Valascus *locis citatis*, & Rota *dict.decis.*208.*n.*7.& 8. *apud Burattum*: Vnusquisque enim tenetur suæ intentionis fundamentum probare *l. eum qui ff. de probationibus*, Doctores *supra dicto num.* 288. relati, & cum aliis Rota *allegatis decisionibus*. Quare omninò reprobandus est Ioannes Lupi *de illegitimis, dum com.* 2. §.3.*num.*66. asserit, quod filius allegans se inopem non tenetur hoc probare, sed parti, seu alteri coniunctò incumbit onus probandi filium habere, vnde se alere valeat. Aduertit autem Carena *resolut.*21. *num.*9. quod non esset necesse probare in processu inopiam quando notoria est, & quod notoria probatione non egeant, vt Surdus *cons.*371. *n.*45. & 46. vbi etiam addit quod super notoria potest Iudex se informare extraiudicialiter: quod & post alios tradit Gratianus *tom.*3. *cap.* 422. *numero* 8.

Dixi, *omni probandi* se non habere *aliunde, vnde se alere, & litis expensas sustinere valeat*. Non enim sufficeret, quod in genere paupertas probaretur, sed in specie probanda est paupertas talis, ob quam actor se, & litem sustentare non possit. Ita Rota Roman. *d.decis.*426. *apud Seraphinum*, *d.decis.*208. *num.*7. & 8. *apud Burattum*. Oliuerius Beltraminus *in annot. ad d. decis.* 189. *numer.* 7. *versic. paupertas*. Ferentillus *in annot. ad d. decision.* 41. *Buratti n.* 10. & Merenda *loco supra citato*. Nam etsi quis pauper dicatur necne iuxta communem opinionem relinquitur arbitrio iudicis, qui attenta personarum, & circumstantiarum qualitate iudicet diuitem, vel pauperem de qua communi lite Doctores allegantes Couarruuias *var. lib.*2. *citato cap.*6. *n.* 8. Menochius *de arbitrariis casu* 65.*n.*7. Molina *de primog. lib.* 2. *c.*16.*n.*46.*fine* Surdus *tit.*7.*quaest.*9.*n.*10.& *tit.*9.*q.*37. Rota *decis.*48. *n.*1.*p.*1. *diuersorum*, & Ferentillus *in annot. ad decis.*55. *Buratti nu.*9. Nihilominus Rota *d.decis.*48.*num.*2. ait id intelligi, vbi agitur de paupertate simpliciter & absolute, secus autem quando paupertas est probanda respectu certi, & determinati effectus; tunc enim probari debet in specie respectu illius effectus, vt si probanda sit respectu alicuius debiti soluendi (prout in casu *d. decis.*48.) probari debet, quod debitoris facultates pro solutione illius debiti non sufficiant, vt Rota *alias allegatis d.decis.*48 *n.*3.& 4.*p.*2.*diuersorum*, & *d.decis.*208. *n.*7. & 8. & *in Gordubensi* Capellaniæ 8.*Nouembris* 1610. *coram Ortemberge relata ab Oliuerio Beltramino in annot. ad d.decis.*189. *Ludonsis n.*7.*d.versic. paupertas,in Viterbiensi transactionis* 20. *Febr.*1615. *coram Verospio*, & *in Sarnensi Praepositura* 20.*Maij* 1622. *coram Romboldo relatis* à Ferentillo *in annotat. ad decis.*41. *Buratti n.* 10. & iidem Oliuerius & Ferentillus *locis citatis*, ac Stephanus Gratianus *tom.*5. *cap.*907.*n.*1. Quare cum in casu Rotæ *d. decis.*48. non ageretur de paupertate debitoris simpliciter, & absolutè, sed specialiter respectu certi effectus, nempe respectu solutionis mille scutorum, dixit *ibidem* Rota non habendam esse rationem nobilitatis, & conditionis ipsius debitoris, & consequenter non debuisse habere locum iudicis arbitrium, sed probandum debitorem non habuisse tot in bonis vt posset totum debitum soluere, & sic etiam in nostra specie, cum sit probanda paupertas respectu litis sustentandæ, probanda erit talis paupertas, ob quam litigator habens pro se boni iuris præsumptionem

non

non possit se alere, & litem sustentare. Huiusmodi enim paupertas respectu huius effectus requiritur, vt alimenta, & litis expensæ debeant ei decerni: vnde si haberet vnde se & litem sustentare posset, in præsenti materia non censeretur pauper, licet alioqui spectata eius qualitate & aliis circunstantiis attentis posset dici pauper simpliciter, & absolutè. Ex quibus infertur, non sufficere quamcunque paupertatis probationem, & etiam quæ apta esset inducere vrgentē præsumptionem sed debere esse plenam & concludentem per necesse respectu illius effectus, scilicet esse talem paupertatem, ob quam actor se vel litem vel vtrumque non possit sustentare, id quod etiam in terminis notat Merenda loco citato ex Surdo *decis.* 170. *num.*6. *& seqq.* & probat ratio *supra num.*1032. adducta, scilicet quod quisque suæ intentionis fundamentum plene probare debet. Quamque Seraphinus *decis.* 41. (*& supra n.*1030. notaui) & dicat Rotam Romanam in hac materia alimentorum propter paupertatem decernendorum non ità rigorosè, & per apices iuris procedere atque adeo fuisse *sibi* admissam paupertatis probationem ad effectum taxationis alimentorum, quæ aliàs admissa non fuisset, & Molina, *etiam d. num.*46.*fine* dicit in hac materia paupertatis considerationem relinqui arbitrio iudicantis, quem in hoc sequuntur Ioannes Lupi *d.num.*66. Fontanella *d. pactis nuptialibus claus.*6.*Gloss.*2 *p.*4.*n.*25. Surdus *d.quæst.*9. *num.*10. *fine*, & plures alij a Fontanella relati, qui omnes fundantur in eo, quod non possit circa paupertatem probandam tradi certa regula, quia quod in vno diuitiarum nomen meretur, in alio paupertas & inopia secundum diuersas eorum conditiones plerumque dicatur. Et ideo id ditud erat prudentis iudicis arbitrio committi debet. Quæ tamen ratio videtur concludere solum quando agitur de paupertate probanda absolutè & simpliciter non respectu certi effectus.

§. IX.

Litigator, qui de suo non habet, vnde se alere, & litem sustentare possit, habet tamen aliquas personas, à quibus de iure ali debet, vel suo labore absque dedecore alimenta sibi comparare potest, an in præsenti materia sit dicendus pauper.

1034 VTrum vero litigatori habenti præsumptionem boni iuris agenti contra patrem negantem, eum esse suum filium, vel hæreditatem paternam, vel fratris, aut patrui, vel ius ad bona communia, vel ad alia bona ab aduersario possessa, quæ prætendit ad se in totum pertinere non habenti de suo vndè se alere, & litis sumptus sustinere valet, si habet patrem, matrem, vel filium, aut aliam personam diuitem, à qua alioquin de iure alimenta ei petenti sint subministranda & ea consequi possit, adhuc possit frui beneficio, *d. l. si inst. ... §. ... officioso ff. de inofficioso testamento*, sintque ei tanquam pauperi decernenda alimenta pendente lite ab aduersario subministranda, an vero in tali casu cesset paupertas, & dicendus sit diues, & consequenter non cogendus Reus ab eo conuentus ei alimenta administrare, Merenda *contron. iuris tom.*1.*lib.* 5... 30 ... 4 absolutè, & vniuersaliter negat tali litigatori ab aduersario pendente lite debere alimenta subministrari iuxta *d.§.de inofficioso*, Probat primo quia in hoc casu cessat ratio illa, quod non subministratis ab aduersario alimentis periret ius suum, quod ob inopiam non posset prosequi: quia cum in hoc casu actor habeat ius consequendi alimenta ab alia persona, quæ de iure illum tenetur alere, non cogitur litem deserere propter defectum alimentorum, seu vt alimenta sibi paret, quæ sola ratio in hac materia decernendorum litigatori alimentorum ab aduersario præstandorum attenditur, & consideratur *in d.§.de inofficioso*, & à Doctoribus communiter vt constat ex traditis *supra n.*975. 977. 1022. *&* 1024 Secundo quia obligatio prouidendi de alimentis litigatori pauperi per collitigatorem diuitem subministrandis est extraordinaria, ac proinde ei locus esse non potest, quousque suppetunt remedia ordinaria *l. in causa* 17.*ff.de minoribus*, non ergo prouidendum erit litigatori de alimentis ab aduersario præstandis, quousque ei licebit ea consequi ab aliqua persona de iure obligata ad illam alendā. Demum qui habet personas a quibus alimenta vitæ sustentandæ necessaria, si velit, habere potest, non censetur pauper in præsenti materia, in qua paupertas consideratur: quoad necessaria vitæ subsidia, & hanc sententiam tradidit prius Hieron.Gabr.*cons.*25. *n.*15 *p.*1.

1035 Concordat Oliuerius Beltraminus *in annotatione ad d. decis.* 189. *Ludouisij num.* 7. *vers. paupertas, fine.* Vbi dicit quod si litigator haberet patrem diuitem vel ei non esset indecorum exercitio alicuius artificij, & proprijs manibus laborare, & victum ac litis expensas comparare; tunc cessaret paupertas quoad prædictam materiam; quod ait in terminis dixisse Rotam Romanam *decis* 470. *num.*15. *pars.*2. *recentiorum*, vbi vxori quæ à marito eiusdem mariti culpa diuerterat petenti separationem, & interim lite pendente alimenta, eadem Rota dixit maritum non teneri ad præstationem dictorum alimentorum, quod non constaret de solutione dotis factæ marito & quatenus dos fuisset soluta, non deberi alimenta à marito præstari, quia habebat patrem diuitem scilicet Industriosum, & artificem, qui tenebatur ad dicta alimenta, vbi vxor esset pauper; & quia etiam eidem, vt filia artificis non erat ei indecorum proprijs manibus laborare.

1036 At discrepant Caueta *d.cons.*164. *num.*2. *& seqq.* & Cephalus *d.cons.*127. *num.*10. *&* 11. qui loquentes in casu mulieris nuptæ non habentis de suo, vnde se aleret, & litis sumptus sustineret, agentis ad hæreditatem patris & aui, pro qua stabat præsumptio boni iuris, asserunt pendente lite alimenta, & litis sumptus debuisse illi prouideri præstanda ab aduersario ex bonis ab eo possessis, ad quæ agebat, licet haberet filium & maritum diuites, & esset sana, & posset suis laboribus sibi quærere alimenta absque dedecore: idem de muliere paupere cum præsumptione boni iuris agente ad vniuersam hæreditatem habente maritum & filios diuites, affirmat Stephanus Gratianus *tom.*1. *cap.*55. *num.* 52. & tenuisse etiam Ioannem Castillo, *lib.*3. *contron.c.*27. *à num.*15. *ad* 21. refert Merenda *d. cap.*30 *num.*4. dicens eum vniuersaliter docere litigatorem, qui de suo nil habet, vnde se, & litem sustentare possit, quamuis habeat personas vel personam aliquam à quibus, vel à qua de iure alimenta sint debita, & ea consequi possit, adhuc ex bonis petitis, & ab aduersario possessis illi prouidendum de alimentis & litis sumptibus, si constet de præsumptione boni iuris ipsius ad illa bona, idque ob eam rationem, quod etiamsi habeat ius petendi alimenta à quibusdam personis, adhuc tamen censetur; & est pauper, & sic in eo habet locum dispositio *d. l. si instituta §. de inofficioso ff. de inofficioso testamento*, & generalis traditio Doctorum in præcedentibus explicata de prouisione alimentorum, & expensarum litis, cuius prouisionis fundamentum, & ratio talis, est paupertas, ob quam non subministratis ei ab aduersario alimentis, & sumptibus litis non posset se & litem sustentare sicque ius

eius deperiret. Crauetta etiam in sua specie eadem ratione limitatè tamen vritur; ait enim, quod licet mulier agens ad bona extradotalia scilicet, ad hæreditatem, quam ad se deuolutam, ad seque pertinere prætendit cum vrgenti præsumptione boni iuris, alioqui de suo proprio non habens, vnde se alere possit, licet habeat filios diuites, vel maritum diuitem, qui etiam habuerit illius dotem, per hoc mulier ipsa non dicitur diues; & vtrumque late probat. Craueta ostendens speciale esse in filio, quod dicatur dues, quando habet patrem diuitem *l. in suis ff. de lib. & posth.* propter naturalem affectionem patris erga filios, quibus propterea in vita thesaurizant; non reperitur autem in iure, quod vxor dicitur diues propter maritum diuitem, neque etiam quod mater dicatur diues propter filios diuites, cum bona descendentium non ita ascendentibus dicantur debita sicut è contra. Ità Craueta cuius doctrinam approbant Cæphalus & Gratianus. Quare iuxta eundem Crauetam, si filius ageret ad bona ab alio possessa cum præsumptione boni iuris ad se spectare, si haberet patrem, & auum diuitem à quo posset alimenta consequi, diceretur diues etiam in præsenti materia; nec aduersarius posset cogi illi subministrare alimenta lite pendente; si etiam vxor negligente marito ageret ad bona dotalia contra tertium debitorem, quæ maritus tenetur exigere, tunc à marito diuite vxori alimenta, & litis somptus deberent subministrari iuxta eundem Crauetam *d.conf.*164.*numer.* 3. Non autem ait idem Craueta, si vxor agat ad alia bona & iura, quæ maritus non tenetur recuperare, sicut etiam non potest inuita vxore administrare.

1037 Quod vero etiam si mulier agat ad hæreditatem habens pro se præsumptionem boni iuris, etiam si esset sana, & posset absque dedecore suo labore se alere & litis sumptus comparare; nihilominus, & alimenta, & litis sumptus illi fore prouidenda ex bonis petitis, si alia bona non habeat, probat Cæphalus *d. conf.* 127. *num.* 21. quia ex eo, inquit, quod sit sana, non propterea tenetur diurnis operis laborare pro alimentis, ac litis sumptibus, cum ex bonis, quæ sua prætendit, ea consequi debeat; siquidem in hoc proposito solum quæritur, an sit pauper, non autem sit, vel non sit sana, & sit necne et indecorum laborare; ita præfati Doctores.

1038 Quid dicendum? distinguendum inter alimenta & præcisas litis expensas, & quoad alimenta, si litigator agens ad bona ab alio possessa careat bonis, & industria, vnde ex se non possit se alere, & habeat parentes, vel alios ascendentes, aut descendentes, aut collaterales diuites, ad quos de iure spectat onus illum alendi iuxta tradita *in præcedentibus*, hac parte & ab illis alimenta consequi possit; licet etiam in hoc casu probabiliter dici posset pauper ad effectum, vt ex bonis, quæ sua prætendit, alimenta ei decerni deberent ob illam rationem, quod ad hunc effectum non quæratur an habeat aliàs à quibus consequi possit alimenta, sed an ipse ex se verè sit pauper; sicut verè est pauper, qui caret bonis propriis & omni arte ad luctandum accommodata. Nihilominus probabilius videtur, censeri diuitem, & consequenter pendente lite non decernenda ei alimenta ex bonis, ad quæ agit, & prætendit sua, cum ea possit, si velit, habere ab alia persona de iure obligata ad illa sibi præstanda: Alimenta enim litigatori ab aduersario subministranda sunt tantum in subsidium, & sic solum quando aliunde non potest habere; & quod non possit quis dici pauper, quando adsunt alij, ad quos pertinet onus alendi, tradidit Bartholus *in l. si quis a liberis §. item rescriptum ff. de agnosc. lib.* quæ refert, & approbat Stephanus Gratienus *tom.* 3. *cap.* 552. *numer.* 187 Dixi, *possit si velit*, &c. nam si illi denegarentur à persona obligata, & sine litigio & absque notabili difficultate & longa temporis mora non posset consequi, tunc censeretur omninò pauper, & ne cogeretur, Ius suum ad bona petita deserere ob defectum alimentorum, & expensarum litis, decernenda essent ei alimenta, & litis expensæ ex bonis petitis constito de præsumptione boni iuris ipsius.

1039 Quo vero ad litis expensas citra omne dubium dicendum est, eas fore subministrandas pauperi litigatori ex bonis, ad quæ agit, & prætendit esse sua, licet habeat personam, quæ etiam pauperem de iure alere teneatur, non enim nomine alimentorum, quæ à personis ratione sanguinis, coniunctionis vel proximitatis vel ex legato alteri debentur, & quæ à marito vxori, comprehenduntur expensæ processuum & litis necessariæ, alimentario agenti ad aliquam hæreditatem, vel rem, quæ suam & ad se pertinere prætendit, vt recte Craueta *d.conf.*164. *num.*6. & Doctores communiter, sed veniunt solum ea quæ ad victum, vestitum, & habitationem, & ad alia *supra hac parte capit.*2. explicata spectant.

1040 Quo vero ad litigatorem agentem ad bona, quæ sua esse prætendit cum præsumptione boni iuris iudici nota, carentem bonis, & personis, ad quos de iure spectat illum alere industriosum tamen; & qui absque dedecore artificio aliquo, vel operibus diurnis potest sibi prouidere de alimentis, & sumptibus litis, mihi etiam probabilius videtur in præsenti materia censeri diuitem, & non ei ab aduersario ex bonis prætensis & litigiosis debere subministrari alimenta, aut litis expensas, cum etiam talis non possit prætendere alimenta à patre, vel auo aut alia persona sanguine coniuncta diuite iuxta tradita *supra hac parte capite primo*. Et hoc idē tradidit etiam Hieronym. Gabriel *d.conf.*25. *d.numer.*15. Quod si propter occupationem in lite prosequenda, non posset suo artificio, vel suis laboribus, seu operis comparare omnia necessaria ad se & litem sustentandam, tunc facienda ei esset conueniens prouisio ex bonis, ad quæ agit, ne ob defectum alimentorum vel expensarum litis cogeretur eam deserere.

1041 Quare iuxta tradita quando litigator agens ad bona, quæ soa esse prætendit cum præsumptione boni iuris tamquam pauper peteret alimenta ex bonis prætensis, & petitis sibi decerni, si haberet alios ad quos de iure spectaret onus alendi, vel ex artificio sine dedecore lucrari posset, priùs facienda esset summariè excussio an ab aliis alioqui de iure obligatis eum alere, vel ex suo labore posset habere aliments, quàm decernerentur alimenta ex bonis prætensis præstanda vt in terminis Hieronymus Gabriel *d.conf.*25.*n.*18.*p.*1.

1042 Aduertendum etiam in præsenti materia, & aliis similibus non dici pauperem eum, qui habet actionem ad rem, seu ad consequendum illud, ex quo se potest alere & litem sostinere; v. g. si habet debitores exigibiles, qui debeant illi quantum requiritur pro alimentis, & sumptibus litis; ità in terminis Stephanus Gratianus *tom.*1.*cap.*131.*num.*46 & Fontanella *dicta clausula 6. Glossa* x.*p.*4. *num.*55. & colligitur etiam ex Hieronymo Gabriel *d. conf.*25.*numer.* 18. Probat Gratianus, quia Inopia dicitur notissima, quando non solum deficit substantia, sed etiam actio, & officium iudicis, vt Bartholus *loco supra numer.* 1038. *citato*, ab eodem Gratiano relatus. Addo, quod qui habet actionem ad rem, censetur habere rem ipsam *l. qui actionem ff. de reg. iur.* Quare necessaria erit priùs excussio, an debita exi-

gibilia

gibilia, vel inexigibilia sint ad effectum, vt litigatori aliunde præter illos debitores non habenti vnde se alere & litem sustentare possit, decerni possint & debeant ex bonis, ad quæ agit cum præsumptione boni iuris. Ita Hieronym. Gabr. & Fontanella *locis citatis.*

§. X.

Defectus liquidationis non impedit executionem decreti de alimentis & litis expensis subministrandis litigatori pauperi.

1043 Aduertendum etiam, quod vbi cognita præsumptione boni Iuris & paupertate actoris ad bona vel communia, vel ad legitimam, vel ad alia bona, quæ sint liquidanda Reus bonorum possessor fuerit condemnatus ad subministrandum alimenta, vel expensas litis, vel vtraque; eidem actori lite pendente tenebitur Reus ad ea vel eas subministrandum, non obstante, quod non sit facta liquidatio; quia pendente liquidatione debentur, vt latè probat Craueta *d.cons.164. num.1. & 2.* & post eum Surdus *tit.1. q.11. num. 58.* & etiam Stephanus Gratianus *tom.1. cap.55.num.5.* cum enim pendente lite liquidatio aliqua facta dici non possit, semper opponi posset defectus liquidationis, & sic namque esset locus dispositioni *dicta l. si instituta ff. de inofficioso,* & doctrinæ communi in præcedentibus probatæ de facienda prouisione alimentorum, & sumptuum litis actori pauperi habenti præsumptionem boni iuris, vt inquit Craueta *d.num.1.* confirmat idem Craueta *n. 2.* quia defectus liquidationis obstat, quando agitur de executione sententiæ super causa principali, quæ ante liquidationem nequit fieri *l. hoc autem §.1. ff. ex quibus cau. in possess. eat.* cum aliis ab eodem Craueta allegatis; secus quando agitur de prouisione alimentorum, in qua satis est, quod petens pauper habeat aliquam non leuem præsumptionem pro se citra ius petitum.

§. XI.

Superuenientibus diuitiis cessat prouisio alimentorum pendente lite.

1044 Non etiam omittendum, quod si litigatori, cui ob inopiam decreta fuere alimenta vel litis expensæ, diuitiæ, quibus se alere, & litem sustinere queat, superuenerint, non currunt vltra alimenta vel litis expensæ lite pendente, vt Lancellotus *de attent. allegato cap. 4. limit.11. n. 35.* Farinacius *in repert. iud.quæst.55.n.10.* & censuisse Rotam Romanam *in Romana status & alimentorum coram Capiz. 7. Nouembris 1554.* refert *loco citato* Lancellottus: cum enim paupertas sit causa & ratio, propter quam alimenta, & litis expensæ lite pendente decernuntur, ea cessante cessat etiam prouisio, vt *supra num.1015.* notatum est.

§. XII.

Actori pauperi non debentur alimenta, vel litis expensa quando altera pars non est diues, sed eget.

Cæterum, vt litigatori agenti ad vniuersitatem bonorum, vel ad rem particularem vel petenti alimenta à patre, vel ab alio, à quo sibi de iure deberi prætendit, vt alimenta vel litis expensæ illi decernantur lite pendente præter præsumptionem boni iuris, & paupertatem nonnulla alia requiruntur à iudice consideranda.

Requiritur enim primo, quod alter collitigator sit diues, vel saltem non egeat, sed habeat, vnde se & suos sustentare possit, & etiam agenti contra se alimenta vel litis expensas subministrare; quare in decernendis, & taxandis huiusmodi alimentis & litis expensis semper prius deducenda sunt alimenta eiusdem collitigatoris, qui tenetur alere, & ea quæ sunt necessaria vt & ipse possit litem sustinere: ita in his terminis Rota Roman. *decis. 470. num. vltimo part.2. Recentiorum*; Oliuerius Beltraminus *in annot. ad decis. 189. Ludouisij num. 7. initio,* & Ferentillus *in annot. ad decis. 707. Buratti numer. 8.* Et ratio generalis est, quia pauper non tenetur alere pauperem, & in vniuersum qui alioqui alium alere de iure tenetur, ad alimenta præstanda non obligatur, quando non potest se, & alium alere vt late probani *supra hac parte numer. 643. & seqq.* & tradunt Doctores *ibidem* citati, Rota, Oliuerius, & Ferentillus *locis citatis*, & Doctores communiter. 1045

Notat autem Ferentillus loco citato, quod paupertas ad hunc effectum se eximendi à præstatione alimentorum probari debet ab allegante plenè, & concludenter, nec sufficiunt iuris præsumptiones, & coniecturæ, cum sit fundamentum exceptionis suæ, & testatur ità censuisse Rotam Romanam *in Viscbonens. matrimon. 1. Iuly 1624. coram Pirouano*, in qua fuit resolutum teneri maritum ad præstandum vxori alimenta, licet exciperet de sua paupertate, quam non aliter probauerat, nisi per iuris præsumptionem asserendo se filium familias, vide tradita *supra n.647.* 1046

§. XIII.

Actori pauperi alimenta & litis sumptus debentur tantum esse de bonis, ad qua agitur, & pro modo fructuum rei, super qua litigatur, & sic tantum vbi agitur de re fructifera vel aliàs pretio æstimabili.

Prætetea cum actori pauperi alimenta & litis expensæ decerni debeant tantum ex bonis, seu ex fructibus bonorum ad quæ agitur; & non ex aliis, vt Petrus Augustinus Anguis. *cons. 4. num. 1. lib. 3.* Lancellotus *dicta limit. 11. numer. 31.* Simon de Prætis *de interp. vltim. vol. lib. 5. interpr. 2. dub. 2. numer. 19.* Guido Papa *q. 561.* Craueta *cons. 164.* Cephalus *cons. 157.* Surdus *de alimentis tit. 1. q. 11. num. 51. & quæst. 112. num. 53.* Farinacius *in repert. iudic. d. quæst. 12. numer. 8.* Rota, & alij Doctores mox citandi, & cæteri communiter, & constat ex *l. fin. ff. nam si tales*, vbi Bald. *num.4.* Salicetus *n.2. Cod. de ordine cognitionum*; requiritur vt Reus bona perita possideat, vt iidem Doctores; & quod agatur de re fructifera vel aliàs pretio æstimabili, vt Rota Rom. *d.decis. 470. num.6.* Oliuerius Beltraminus *loco supra allegato*, & Ferentillus *in annot. ad d. decis. 707. Buratti num. 10. & 11.* Quod constat ex tradita doctrina, scilicet quod alimenta, & litis expensæ actori pauperi non nisi ex fructibus rei in controuersiam deductæ debeantur, vt præfati Doctores omnes, Rota *d. numer. 6.* & alibi vt refert Ferentillus *d.numer. 11.* Quare in decernendis alimentis, & sumptibus litis datur regula, vt Iudex perpendat fructus rei super qua litigatur, & solum pro modo fructuum bonorum petitorũ decernantur, & taxentur alimenta & litis expensæ, Simonde Præt. *loco citato*, Ferentill. *d.n.10.* & alios allegans Rota *d.* 1047

decis.470.num.6. vbi propterea in casu, de quo ibi, in quo litigium erat tantum de separatione, quam petebat vxor & sic de re, quæ non cadit sub eximitione, dicit satis dubium fuisse an illi præstari debuissent alimenta, & litis sumptus merito licet diuiti, & qui dotem recepisset, resoluit autem Rota maritum non cogendum ad prædicta alimenta, & litis expensas præcipuè, quia non constabat vxorem soluisse dotem marito.

1048 Ex quibus videtur reiiciẽda traditio Petri Rabuffi *tom. 1. tit. de sent. promis. art. 1. glossa 2. num. 18.* & P. Duennæ *reg. 565. ampliat. 5.* dicentium non solum quando filius agit, sed etiam quando agitur contra ipsum, seu ipse conuenitur super hæreditate, seu successione bonorum paternorum, alimenta esse præstanda *ex d. l. si instituta, §. de inoffic. ff. de inoffic. testam. & ex l. 1.* vbi Doctores, *Cod. de Carbon. edicto.* Hanc enim traditionem impugnant Menochius *de præsumptione lib. 1. præsumpt. 33 num. 7.* & Surdus *tit. 1. quæst. 115. n. 1.* tum quia iura *in d. §. de inofficioso, & alibi* loquuntur de filio actore, tum quia si filius cõuenitur præsupponitur possidere bona, & sic cessat ratio inopiæ, & cum aduersarius non possideat, non potest cogi ad alimenta iuxta tradita *numero præcedenti.* Quare præfata traditio solum potest procedere in illis casibus, in quibus lite pendente fructus dimittuntur sub sequestro, in his enim casibus dari debent filio pauperi alimenta de fructibus bonorum paternorum, ne fame pereat vt latè probat Surdus *d. q. 115. n. 21. & 22.*

§. XIV.

Actori pauperi non debentur alimenta, & litis expensæ, si à parte aduersa obiiciatur statim aliquid excludens, vel eximens præsumptionem boni iuris eiusdem actoris.

1049 Tertia requiritur, vt à parte aduersa nihil obiiciatur, quod excludat vel notabiliter diminuat præsumptionem iustitiæ, seu boni iuris actoris, ita Hieronymus Gabriel *cons. 25. num. 14. vol. 1.* Surdus *tit. 1. quæst. 113. num. 5.* Molina, Menochius, Fontanella, Ioannes Lupi, Paschalis *locis infra citatis*, & alij pariter qui infra citantur, & constat ex notatis *supra numer. 971.* vbi dictum est, quod si vrgentiores præsumptiones sunt pro reo, quam pro actore, non sunt per iudicem decernenda alimenta pendente lite.

Quare si filio petenti alimenta à patre licet etiã non negetur filius, obiiciatur tamen, quod est ingratus, non debentur alimenta probata ingratitudine iuxta tradita *supra num. 648.* & ita expressè Surdus *d. quæst. 113. num. 5.*

§. XV.

Filio vel fratri aut vxori agenti ad rescindendam renunciationem alimentorum, aut hæreditatis, vel cessionis bonorum à se factam an lite pendente super rescissionem sint decernenda alimenta, & litis expensæ.

1050 Hinc etiam si actore paupere petente alimenta, vel litis sumptus per reum statim exhibeatur scriptura Authentica omninò illius intentionem excludens, etiamsi illam actor impugnet, tunc cum non assit illa præsumptio boni iuris, quæ requiritur non dãtur seu decernuntur alimenta, aut litis expensæ, puta, si ex ea scriptura Auth. appareat filiũ vendidisse, vel renuntiasse, seu cessisse alicui hæreditatem paternam, vel per contractum renunciasse iuri petendi alimenta, & petat contractum rescindi, pendente lite super valore, vel rescissione, non esse illi prouidendũm de alimentis vel expensis litis, tradunt Molina *de primog. lib. 2. cap. 16. num. 45.* Duenna *reg. 363. limitat. 4.* Menochius *de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 35. numer. 27.* Surdus *de alimentis dict. quæstion. 113. numer. 2. & 3.* Stephanus Gratianus *tom. 2. cap. 236 numer. 42.* Fontanella *decision. 339. numer. 12.* & latiùs *de pactis nupt. clausula 6. glossa 2. part. 4. numer. 30. ad 35.* Ioannes Lupi *de illegitimis com. 2. §. 3. numero 65.* Paschalis *de patria potestate part. 2. cap. 2. numero 66.* & præter plures alios à præfatis Doctoribus allegatos iuxta hanc sententiam Federicus Scotti (vt refert Fontanella) *respons. 20. tom. 1. libr. 5.* consuluit aduersus mulierem expugnantem cessionem multiplicis hæreditatis in fratrem tenuissima dote accepta expositam, & interim lite pendente alimenta, & litis expensas præstolantem. Ita consuluit Botta *cons. 64. numer. 13.* vbi tractatu de minore impugnante suam venditionem, & Ioannes Gallus *in arresto, seu decisione Parlamenti Parisiensis, quæsti n. 122.* dicit ita fuisse per dictum Parlamentum iudicatum contra vxorem, quæ consenserat venditioni bonorum mariti, cui fuerant denegata alimenta pendente lite super dictis bonis, eo quod dictus consensus tollebat præsumptionem, quam pro se habere poterat. Huius traditionis, seu sententiæ plures adducuntur rationes. Prima quod remittentibus iura non datur regressus *leg. quæritur, §. si venditor, ff. de ædilit. edic. & capite quàm periculosum 7. quæstion. 1.* ita Ioannes Gallus, Menochius, & Ioannes Lupi *locis citatis.* Secũda quia actio contra renunciantem stat in cognitione causæ, qua durante contractus in suo sensu permanet, donec per sententiam rescindatur, ita post alios Gratianus *dict. numer. 42.* & Fontanella *dict. part. 4. numer. 31.* Tertia, quia præsumitur semper pro contractu, & sic quod renunciatio fuerit iure, & legitimè facta: ita Menochius *dicta præsumpt. 55. num. 29.* Quarta, quia cum pretium succedat loco rei *l. Labeo, ff. de verb. signific.* qui iam habuit pretium, quo vendidit, vel renunciauit hæreditatem eoque vtitur, videtur rem ipsam habere *l. quia, ff. de vsufructu*, ita Menochius.

Hæc tamen traditio, seu sententia declaratur, 1051
vt non procedat, quando pro filio, fratre, vxore, &c. petente contractum, vel conditionem, aut renunciationẽ rescindi appareret præsumptio iustitiæ, seu boni iuris ad probandam rescissionem, putà si summariè saltem semiplenè probaret in contractu, venditione, vel renunciatione interuenisse enormissimam læsionem ex parte sui, aut dolum, vel metum aut aliam iustam causam, ex qua rescinderet, præsumptio illa boni iuris, quam habebat ad bona, antequam eam renunciaret; tunc enim renuncianti, agenti ad rescissionem aliundè non habenti dari, seu decerni deberent alimenta, & litis sumptus ex bonis petitis non obstante renunciatione, cum in hoc casu constet de præsumptione boni iuris aduersus contractum, venditionem, & renunciationem, & concurrat paupertas; & ita in terminis Ludouicus Molina *d. ct. numero 45. §. & in hoc casu*, Surdus *dict. quæstione 113. numer. 5. & duobus seqq.* Ioan. Lupi *d. n. 65* Versic. *quod tamen*, & Fontanella *d. p. 4. n. 35. & 36.* & iuxta hanc declarationem Surdus *d. quæst. 113. num. 7.* refert iudicasse Senatum Montisferrati decernendo patri alimẽta & litis expẽsas pendente iudicio rescissorio, quod fuerat intentatum contra quãdam cessionem in fauorẽ fratris factam, in qua frater actor asserebat se læsum vltra dimidium, & etiã inductũ dolo ad cedendũ. Cõsulit

Fonta

Fontanella *num.* 36. vt actor faciliùs alimenta, & litis eapensas consequatur, quod prius, quam illa petantur, iustificentur, quantum fieri possit, causæ, quæ faciunt contra renunciationem; hoc enim facto non poterunt, inquit, alimenta prædicta, & litis expensæ denegari, sed hoc est quod diximus, scilicet summariè saltem semiplenè probandas causas rescissionis, vt notauit etiam Surdus *d. quæst.* 513. *numer.* 5.

§ XVI.

In Rebuspublicis, vbi sunt aduocati, & procuratores pauperum de publico constituti, an pauperibus actoribus sint litis expensæ pendente lite ministrandæ, an verò negandæ illique cogendi vti operis aduocatorum, & procuratorum de publico constitutorum.

1052 QVæret hic quis, an vbi aduocati, procuratores pauperum publicis eapensis constituti sunt, & gratis eisdem pauperibus patrocinari debent (prout in omni republica benè instituta esse, seu constitui deberet, & de facto in omnibus rebuspublicis orbis Christiani obseruatur, de qua Couarruuias practicorum *cap* 6. *num.* 4. Guido Papa *quæst.* 561. Io. Lupi *de illegitimis com.* 2. §. 3. *num.* 76. Paschalis *de patria potest. p.* 2. *cap.* 3. *n.* 8. & Borellus *in sum. decis. p.* 2. *tit.* 19. *num.* 322. vbi latè agunt de necessitate, seu obligatione constituendi, vel assignandi aduocatos & procuratores, qui gratis pauperibus patrocinentur, & de obligatione aduocatorum, & procuratorũ, ac notariorum eisdem pauperibus patrocinandi) an tunc actori pauperi agenti ad bona, quæ prætendit esse sua cum præsumptione boni iuris, decerni debeant litis eapensæ ex bonis petitis, an verò denegari possint, cum possint habere aduocatos, & procuratores, qui gratis illis patrocinentur, & Ioannes Botta *cons* 64. *num* 50. relatus à Fontanella *de pact. nupt. clausf.* 6. *gloss.* 2. *p.* 4. *n.* 56. dixit sibi videri actori pauperi in his locis non esse eapensas litis ex bonis petitis subministrandas, cum non sint necessariæ, attento quod habent aduocatos, & procuratores, ac notarios auctoritate publica & publicis eapensis cõstitutos, quorum operis gratis vti possunt.

At contrarium, & etiam in iisdem locis, in qui-
1053 bus pauperibus de publico constituti sunt aduocati, procuratores, actori pauperi habenti præsumptionẽ boni iuris decernendas esse litis eapensas, ea fructibus bonorum petitorum, & super quibus litigase ministrandas omninò asserendum, prout etiam asserunt Fontanella *d. p.* 4. *n.* 57. & Cancer *d. resol.* 21. *num.* 15. & seruatur in praxi, & in specie idem Fontanella dicens, se numquam vidisse iudicatum iuxta Bottæ sententiam in prouincia Cathaloniæ, vbi tamen similes aduocati, & procuratores pauperum cõstituti sunt. Probatur hæc assertio primò, quia alioqui admissa opinione Bottæ cessaret traditio generalis Doctorum in præcedentibus probata de subministrandis alimentis, & litis expensis cuicumque litigatori pauperi agenti ad vniuersitatem bonorũ, vel res particulares cum præsumptione boni iuris, cum ferè vbique (vt dictum est,) cõstituti sint procuratores, & aduocati, qui gratis patrocinentur pauperibus. Secundò quia nec iustum, nec rationi consonum est, obligare paupetes in causis ciuilibus ad vtendum solis operis aduocatorum, & procuratorũ de publico constitutorum. Tertiò quia aliæ sunt litium expensæ præter solutionem aduocatorum, & procuratorum. Quartò quia præfati aduocati, & procuratores de publico cõstituti gratis operis pauperibus præstitis non solent adhibere in causis illã diligentiam qua vtuntur, qui mercede accepta causis patrocinantur. Demum quia aduocati, & procuratores pauperum de publico constituti, vt plurimũ toti occupantur in causis pauperum criminalibus, in quibus tantum seruiunt gratis, non vero in ciuilibus.

§. XVII.

Fiscus tenetur aduersario contra ipsum litiganti inopi præstare alimenta.

CÆterum quæ hoc paragrapho in præcedentibus 1054
tradita sunt de alimentis, & litis sumptibus administrãdis cuicumque litigatori inopi habẽti præsumptionẽ boni iuris ad bona, ad quæ agitur, procedunt etiam in paupere litigante cum fisco; tenetur enim ei fiscus subministrare alimenta, & litis expensas pro modo fructuum bonorum, super quibus cum eodem fisco litigatur. Ita Boëtius *decis.* 303. *num.* 4. Asinius *in praxi*, §. 32. *ampliat.* 31. Bossius *tit. de alimentis in principio*, Surdus *de alim. tit.* 5. *quæst.* 155. *num.* 28 Paschalis *de patria potesta. p* 2. *cap.* 3. *numero* 87. Farinacius *in repert. iud. quæst.* 52. *num.* 16 & alij relati ab Asinio, idque probant iura, & rationes, quibus supra probata est traditio, seu doctrina vniuersalis de alimentis, & litis expensis ministrãdis litigatori inopi habenti præsumptionem boni iuris. Quare filio petenti legitimam, & vxori petenti dotem in bonis confiscatis, interim fiscus præstare debet alimenta; vt Bossius, & Surdus *locis citatis*.

§. XVIII.

Præfata alimenta, & litis expensæ peti possunt in quacumque parte iudicij, & tam si agatur possessorio, quam si agatur petitorio, & præstari debent vsque ad finem litis, & sententiam definitiuã, & executionem in causa principali non habita ratione alicuius causæ incidentis, & horum alimentorum prouisio executioni mandanda non obstante appellatione à decreto.

SCiendum etiam est, vbi litigator actor est pau- 1055
per, & pro eo apparet præsumptio boni iuris, alimenta (& idem de litis eapensis si aliunde actor non possit habere) in quacumque parte iudicij peti posse; ita loquentes in filio agenti ad hæreditatem paternam ex causa inofficiosi post Ioannem Galliũ *in decis. prisien. quæst.* 128. & Rebuffum *in tom.* 5. *tit. de sent. prouisionali in præfat. num.* 25. & *tit.* 1. *glossa* 2. *num.* 14. Duennas *reg.* 365. *ampl.* 10. Surdus *tit.* 5. *d. quæst.* 111. *num.* 23. & Stephanus Gratianus *tom.* 2. *capit.* 236. *num.* 55. eo quod hæc non sit exceptio dilatoria, & quia semper grauatur filius, cui non fit prouisio alimẽtorum; & ideo semper admittitur iuxta notata *in cap. cum dilectus, de fide instrument.* Quare peti possunt non solum ante, sed etiam post litem contestatam ante sententiam diffinitiuam, & conclusionem causæ etiam in causa appellationis, vt iidem Doctores, & alios allegans Ludouicus Molina *de primog. lib.* 5. *cap.* 56. *num.* 38. & constat ex sæpius allegata *l. si instituta*, §. *de inofficioso*, *ff. de inoffic. testamento*, & ex traditis in præcedentibus, & Doctoribus allegatis pro traditione, & doctrina illa vniuersali de alimentis, & sumptus litis collitigatori actori subministrandis concurrentibus paupertate, & præsumptione boni iuris, & conuincit ratio illa supra adducta, ob quam actori inopi debẽtur alimẽ-

ta, & litis expensæ decerni tam ante, quam post primam sententiam, à qua fuerit appellatum, scilicet, ne ob inopiam eogatur deserere ius suum, & multu magis peti, & subministranda erunt alimenta post latam sententiam diffinitiuam interim, dum fit liquidatio; cum maior sit ratio alimenta dandi in exequutione, quàm ante sententiam, vt Craueta, Grattianus *locis supra num.* 1045. *citatis*, Rebuffus *in allegata præfatione, num.* 28. *& in d. glossa* 2. *num.* 15. & alios allegans Surdus *d. quæst.* 111. *num.* 24. Idem Gratiaous *d. cap.* 236. *num.* 26. & Pontaour *de alimentis cap.* 13. *num.* 7. Quare reprobandus est Ægidius Bellamera dum *decis.* 169. ieotit hæc litis alimeota non deberi post conclusionem in causa, prout eum reptobat Pontanus *loco citato.*

1056 Item alimenta, & litis expensæ peti, & subministrati debēt duobus illis concurrentibus es parte actoris scilicet paupertate, & præsumptiooe boni iuris, siue agatur possessorio, siue petitorio, cum in vtroque casu eadem æquitas, & ratio de qua in præcedentibus, procedat: ita Rebuffus *d. glossa* 2. *num.* 10. Pontanus *de alimentis cap.* 13. *nnmer.* 6. Menochius *de præsumpt. lib.* 1. *præsumpt.* 35. *numero* 6. Duenoas *d. reg.* 365. *ampliat.* 8. Surdus *dict. quæst.* 111. *numer.* 25. & Gratianus *d. cap.* 236. *numero* 27. addentes eom Rebuffo maiorem esse rationem dandi alimenta, quando agitur petitorio quam vbi de sola possessione tractatur, quia maior impensa requiritur, plenior probatio, & longior discussio.

1057 Præstari quoqoe debeot alimenta præfata, & litis espensæ actori pauperi durante lite vsquequo per diffinitiuam fuerit in causa principaliter agitata. & vsque ad exeeutionem pronunciatum, vt post alios Lu louicus Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 16. *numer.* 19. Pontanus *d. lit. cap.* 13. *numer.* 7. Menochius *d. præsumpt.* 35. *numer.* 34. Farioaeius *in reper. iud. quæst.* 52. *numero* 17. & Rota *apud Veralium decis.* 18. *lib.* 1. & Doctores communiter in præcedentibus allegati. Addunt Pontanus, Menochius, & Farinacius, non habendam esse rationem alicuius causæ incideotis nondum fortè completæ, quam aiunt non fore attendendam. Subdit etiam Pontanus *numer.* 8. quod Rota Romana aliquando decreuit ista alimenta ad certum tempus, quod postea fuit prorogatum.

1058 Eadem alimenta actori pauperi postquam Iudex decreuit esse ab aduersario præstanda, eorum prouisio esecutioni mandanda non obstante appiobatione ab eodem decreto, vel supplicatione, aut alia prouocatione, quæ appellationi assimilatur, seu æquipollet, vt Doctores communiter, quns referunt, & sequuntur, Surdus *tit.* 1. *quæst.* 110. *numer.* 13. *& tit.* 8. *quæst.* 60. *num.* 23. & Fontaoella *decis.* 296. *num.* 1. *&* 18. atque Caluinus *de æquitate lib.* 1. *cap.* 72. *num.* 12. 13 *&* 14. ob illam manifestam rationem, scilicet, ne interim actor pauper fame pereat de qua re latissimè Fontanella per totam illam decisionem, & ego *infra post num.* 1110. vbi etiam quando negotium alimentorum futurorum sit suspeosiuum negotij principalis itavt appellans nō audiatur, nisi prius soluat alimenta, de qua re Vetallus *decis.* 22. *libr.* 1. Surdus *titul.* 8. *priuilegio* 96. & Marescottus *var. libro* 2. *capite* 85. *numero* 8.

§. XIX.

In qua quantitate hæc alimenta, & litis expensæ debeant taxari, relinquitur prudentis Iudicis arbitrio pro diuersitate personarum, dubio litis euentu, & modo redditnum rei, super qua litigatur.

QVæ oaın autem, seu quanta quantitas pro præ- 1059
fatis alimētis, & litis sumptibus litigatori pauperi ad vniuersitatem bonorum, vel res partieulares ageotium præsumptiooe boni iuris taxari, & decerni debeatur, Maosuerius *in praxi tit. de possessorio, num.* 27. Boërius *decis.* 324. *num.* 3. *&* 4. & Stylus Parlamenti *tit. de prouis. ad finem* (vt refert Couarruuias *practicarum cap.* 6. *num.* 7. Versic. *solet*) voluerunt esse decernendam, & præstandam quartam partem fructuum bonorum, seu rei super quibus, vel super qua litigatur, Menochius *de arbitr. casu* 169. *n.* 12. loquens de impensis litis, diuiti non esse præstandas arbitrio Iudicis, sed vti io dies fiunt.

Communis tamen senteotia est, huiusmodi taxa- 1060
tionem alimentorum, & sumptuum litis relinqui arbitrio prudentis Iudicis definiendum consideratis qualitate persooarum, futuro, seu dubio eueutu litis, valore, & fructibus rei In Iudicio deductæ: ita in hac specie Couarruuias *d. num.* 7. Molioa *de primog. lib.* 1. *cap.* 16 *num.* 47. Menochius *de præsumpt. lib.* 1. *præsumpt.* 35. *num* 35. Pontanus *de alimentis cap.* 83. *num.* 12. Ioanoes Lupi *de illegitimis com.* 2. § 3. *numero* 76. Versic. *Rursus*, Paschalis *de patria potestate p.* 2. *cap.* 3. *num* 65. Borellus *in sum. decis. p.* 2. *tit.* 39. *n.* 32. Caluinus *de æquitate lib.* 1. *cap.* 72. *num.* 19. *& sequentibus*, Fontanella *de pactis nupt. clausula* 6. *glossa* 2. *p.* 5. *num.* 65. *&* 66. Stephanus Gratianus *tom.* 1. *cap.* 55. *num.* 53. Ferentillus *in annotatione ad decis* 707. *Buratti*, Farinacius *in repert. iudic. quæst.* 52. *num.* 18. & plures alij ab iisdem præsertim à Ioanne Lupi, Fōtanella, & Ferentillo allegati, & Rota Romana, quæ etiam Rota *decis.* 749. *n.* 6. *p.* 2. *recentiorum* expressè dixit in taxatione horum alimentorum in primis babendum esse in cōsideratione valorem petitorum; faciuot etiam Doctores *supra num.* 75. relati, & ratio est, quia neque omnibus eadem alimcota debentur, neque in omnibus iudiciis eædem litis expensæ fiūt, de siognlisque non potest quid certum statui; & cōsequenter definitio relinquitur Iudicis arbitrio iuxta prædictas circunstantias, scilicet, qualitatem personarum, dubium litis euentum, & valorem, ac fructus rei, super qua litigatur, & etiam secundum facultates debeotis alimenta, quando petuntur ab eis, à quibus peteos iure saoguinis, aut coniuoctionis, vel aliàs de iure alendus, vt iuxta latè tradita *in præcedentibus, cap.* 3. ad septimom inclusiuè vt constat ex traditis *à num.* 70. *ad* 76. Quare Surdus *d. quæst.* 23. *num.* 24. es Rebuffo *d. gloss.* 2. *num.* 3. aduertit, quod si filius sit, qui prouisionem alimentorum petit, & bona exteot non solum sub iudice causæ, sed etiam io aliis locis, tunc fieri debet prouisio habito respectu ad vniuersum patrimooium quamquā non totum eidem iodici subiiciatur. Addit tamen idem Surdus ex eodem Rebuffo, quod Iudices ita exactè noo procedunt. Vbi autem non constaret de quantitate, vel redditibus bonorum, quorum occupatione alimenta debentur, illa petenti decernenda erunt ad certam quantitatem Iudici beoè visam sine præiudicio vtriusque partis, vt *supra n.* 76. notatum est, & præter Rotam, & Marescottum *locis d. num.* 76 *citatis* dixit etiam Pontanus *d. num.* 8. vbi etiam refert in hoc casu, quo non constat de quantitate bonorum petitorum, Rotam Romanam filio

litigan

litiganti interdum decreuisse alimenta ad summam quinquaginta ducatorum, interdum vero ad certum cum facultate addendi, vel diminuendi iusta formã futuræ probationis redditurum. Vbi vero constat de rei petitæ valore Fontanella *dict. part. 3. num. 67. & tom. 1. claus. 4 gloss. 18 p. 1. num. 53.* dicit quod in Senatu Cathaloniæ solet fieri communiter taxatio ad rationem solidi pro libro habito respectu ad quantitatem petitam in qua actor habet præsumptionem iustitiæ; & Rota Romana *d. decis. 749. num. 6.* cum ibi ageretur de censu scutorum quatuor millium ex prædio considerabilis valoris, taxauit alimenta actori danda in summa scutorum duodecim singulis mensibus durante lite. Quod vero dicit Menochius *de litis impensis præstandis*, vt in dies fiunt, non siue maxima difficultate, & graui incommodo practicari posse videtur.

1061 An, & quando alimenta, & litis expensæ habita sint restituenda, latè in sequentibus.

Vtrum vero alimenta, & litis expensæ, quæ per Iudicem fuerunt assignata, & præstita tempore pendẽtis litis actori egeno præsumptionem iustitiæ pro se habenti, si contra ipsum actorem postea pronuncietur sententia, seu ipse in lite succumbat, sint restituenda, & si victor existat, & in sui fauorem feratur sententia, debeat eadem alimenta, & litis expensas de bonis petitis sibi lite pendente exhibita imputare in sortem principalẽ, aut compensare cum fructibus eorundem bonorum, in quibus pars aduersa fuerit condemnata vltra traditionem eorundẽ bonorum petitorum.

§. XX.

Alimenta, & litis expensa actori pauperi lite pendente præstita si ipse obtineat victoriam, sunt imputanda, seu compensanda cum fructibus rei in iudicium deducta.

1062 QVoad hanc posteriorem difficultatem certum est, si fuerit victor, etiamsi obtineret sententiã cum condemnatione partis aduersæ ad restituendos fructus perceptos, debere alimenta, & litis expensas, quæ vel quas percepit tempore litis imputare, seu compensare cum fructibus pro rata eorundem alimentorum, & expensarum; quia non debet consequi alimenta, & omnes fructus, ne plus lucretur, quam si ab initio bona ipsa obtinuisset, & bis idẽ exigatur, quod bona fides non patitur *l. bona fides ff. de reg. iur.* ita Valascus *consult. 1. num. 7. fine*, Surd. *de alimentis tit. 1. quæst. 124. fine*, Francus *decis. 614. fine*, Marescottus *var. lib. 2. cap. 83. num. 26.* Merenda *controu. iur. tom. 1. lib. 5. cap. 29. num. 2.* Ioan. Lupi *de illegitimis com. 2. §. 3. num. 77. versic. & quoad rationem fine*, Rota Romana *decis. 43. num. 1. & 2. & 7.* apud Manticam, & Fontanella *de pact. nupt. p. 1. claus. 4. gloss. 18. p. 3. num. 89.* & ita in iudiciis obseruari testatur Valascus, an vero debeant imputari in sortem principalem, super qua litigatur, & per sententiam diffinitiuam alimentario adiudicatur, negant ea relatis Doctoribus Surdus *d. quæst. 124. num. 4. & 8.* Valascus *d. num. 7.* Marescottus *d. num. 26.* Francus *d. decis. 614. n. 1. & seqq.* & præter hos Rota Romana *decisionib. infra n. 1069. relatis*, Oliuerius Beltraminus *in annot. ad decis. 189. Ludou. n. 7. fine*, & idem sentiunt alij Doctores, qui *infra d. n. 1069.* referuntur, & alij à Surdo allegati, idque propter textus, & rationes, de quibus *n. 1070. & seqq.*

§. XXI.

Alimenta, & litis sumptus filijs, & alijs descendentibus, vel patri, & alijs ascendentibus pendente lite super filiatione, vel paternitate præstita non debent restitui, si is, qui accepit, succumbat.

QVoad priorem difficultatem, quæ est magis cõtrouersia si sermo sit de alimentis, & litis sumptibus filiis, & aliis descendentibus aut patribus, & aliis ascendentibus à patre, vel ab alio ascendente, vel filio aut alio descendente pendente lite super filiatione, vel paternitate exhibitis ob præsumptam, & probatam summariè filiationem, aut paternitatem iuxta latè tradita *supra num. 966 & 968.* conueniunt Doctores non debere restitui, licet is, qui illa accepit vincatur, & in lite succumbat, ita post Glossam *in l. vlt. verbo aliente, Cod. de Carbon. edicto*, Couarruuias *practicarum cap. 6. num. 8. fine*, Ludouicus Molin. *de primog. lib. 2. cap. 16. num. 41.* Menochius *de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 35. num. 36. & 37.* Corduba *in l. si quis à liberis, §. si vel parens, num. 34. initio, ff. de liberis agnoscendis*, Surdus *de alimentis tit. 1. qu. 124. num. 2.* Lancellotus *de attent. cap. 4. limit. 11. num. 27.* Vincentius de Franchis *decis. 336. n. 5. & decis. 614.* Ioannes Lupi *de illegitimis com. 2. §. 3. num. 77. initio*, Fontanella *de pactis nupt. p. 1. claus. 4. gloss. 18. p. 3. n. 79.* Merenda *controu. iur. tom. 1. lib. 5. cap. 29. num 3.* Caluinus *de æquitate lib. 2. cap. 75. n. 28.* Valascus, Gratianus, Molfesius, Paschalis *locis infra allegatis*, & plures alij à Surdo, Vincentio de Franchis, Ioanne Lupi, & Fontanella relati. Probatur hæc sententia communis primo per textum *in l. 1. §. interesse, ff. si mulier ventris nomine in possess. mittatur* vbi, si mulier ventris nomine missa est in possessionem, & deinde prægnans non reperitur, fructus, & alimenta ab ea non repetuntur, nisi per calumniã asseruerit se prægnantem. Hoc textu Glossa *dicta verbo aliente* ab aliis probata, probat quod si filius existens in quasi possessione filiationis agens Carboniano edicto cõsecutus sit alimenta pendente lite iuxta dispositionem *d. l. vlt. Cod. d. Carbon. edicto*, non tenetur restituere, etiam quod succumbat: secundo probatur à Glossa *d. verbo aliente*, & ab aliis per textum *in l. si instituta, §. de inofficioso, ff. de inoffic. testam.* vbi filio, & nepoti existenti in quasi possessione filiationis inopi agenti ad hæreditatem patris, aut aui, alimenta lite pendente decernuntur absolutè nulla adducta obligatione illa restituendi, vel dandi cautionem restituẽdi in casu succumbentiæ. Ad idem adducit eadem Glossa *l. hæres furiosi, §. sed etsi quid, ff. de petitione hæreditatis.* Adducitur etiam ab aliis textus *in l. vltim. Cod. de ordine cognit.* vbi seruo consistẽti in quasi possessione libertatis agenti cõtra Dominum decernũtur alimenta, & litis expensæ absolutè, & non imposita obligatione restituendi, vel dandi cautionem restituendi, si succubuerit. Facit optime textus *in l. 1. §. sed etsi incertum, ff. de ventre in possess. mittendo*, vbi decernitur alimenta de bonis mariti præstanda ei, de quo dubitatur, an existat in vtero vxoris, & affertur ea ratio, scilicet, quod æquius est, vel frustra nonnũquam impendia fieri, quam denegare aliquando alimenta ei, qui Dominus bonorum aliquo casu futurus est, vbi notandũ illud verbum, *frustra.* Quod idem importare videtur, quod sine spe recuperationis etiam postea constituto, quod alimentario nullũ ius competeret ad bona illa, ex quibus ob præsumptionem boni iuris procedentem alimenta fuerint præstita. Denique hæc communis probatur à Merẽda, quia, cũ quis præstat alimenta his personis, quibus

bus alioqui iure naturæ eadem alimenta debentur persoluit debitum ei a natura iniunctum. Quod vbi contingit fieri (inquit) non potest, vt locus sit repetitioni, cum non stent simul, quod quis debitum soluat, & quod habeat ius repetendi id, quod tradidit *l. frater à fratre de conditione indebiti.* Quæ tamen ratio patitur difficultatem scilicet, quod non soluat absolutè, sed sub conditione, si debet, & tenetur soluere iuxta mox dicenda ex Molina, & consequenter constito postea, & etiam per diffinitiuam sententiam pronunciato, quod non debebat, videtur esse locus petitioni, tanquam soluerit indebitum. Igitur fundamentum huius communis est, quod iura ob illam præsumptionem iustitiæ, quæ resultat ex quasi possessione filiationis, siue descendentiæ, aut paternitatis, seu ascendentiæ voluerunt filio, vel nepoti inopi, & similiter patri, & auo inopi pendente lite super filiatione, vel paternitate, vel super hæreditate præstanda esse alimenta à patre diuite filio, & à filio diuite patri, & à possessore bonorum hæreditatis ad quam agitur; quod statuere iura (vt puto) ob commune bonum, ne si alimenta accepta in casu succumbentiæ forent restituenda, non obstante illa vigenti præsumptione boni iuris ob timorem restitutionis, vel difficultatem præstandi cautionem de restituendo desisterent à prosequutione sui iuris sæpéque priuarentur rebus ad ipsos spectantibus & nonnunquam fame perirent, aut miserrimam vitam ducerent.

1064 Contra hanc communem tamen sentit Molina *de iustitia tom. 3. disputat. 616. num. 15.* Versic. *verum autem is*, vbi dicit quod & si quando is, qui petit alimenta quæ ei negantur, est in possessione illa percipiendi ab eo à quo petit iuxta tradita *supra n. 965.* non teneatur præstare cautionem de illis restituendis, si in causa succubuerit, asserit tamē filios, & alios descendentes, & ascendentes reliquosque omnes nō existentes in quasi possessione percipiendi alimenta ab eo quo petūt, licet sint in quasi possessione quod sint filius, aut descendens, vel ascendens, aut frater eius, à quo petunt, teneri præstare cautionem saltem iuratoriam, quod alimenta lite pendente percepta restituant, quando commode potuerint, si succubuerint; & data succumbentia obligari in foro conscientiæ illa restituere. Probat, quia vel dolosè illa alimenta petiuerunt, & acceperunt scientes sibi non deberi, & tunc certum est in foro conscientiæ & externo teneri illa restituere tanquam iniustè formaliter, & materialiter accepta, & constat *ex d. l. 1. §. interesse, ff. si mulier ventris nomine, & l. 2. fin. ff. eod.* vel ea petiuerunt, & acceperunt cum præsumptione boni iuris, & existimantes sibi deberi, & hoc casu post ortam controuersiam ea lege, & conditione (inquit Molina) illa accipere debent, vt si sibi non debentur, ea quando commodè potuerint restituant ei, à quo materialiter iniustè ea accipiunt, atque adeo cauere debent de illis restituendis in eo euentu saltem iuratoria cautione, si aliam non possint præstare, quia iustitia non patitur, vt ille alias illa omninò indebita aliter præstare cogatur, quàm sub tali conditione, & cautione. Non obstare ait Molina textum *in d. l. 1. §. sed et si incertum, ff. de ventre in possess. mitt.* cum quia ibi solum decernitur præstanda alimenta existenti in vtero vxoris, cuius creduntur esse bona mariti defuncti, quod non tollit fore postea reddenda illi, ad quem pertinebant si non erant debita, cum quia illud ibi fuit dispositum fauore fœtus, quod potestas in commune bonum status, non est tamen extendendum. Addit etiam non obstare *in l. vltim. Cod. de ordine cognit.* nam ibi ille, qui existens in possessione suæ libertatis percipit à Domino alimenta, & litis expensas lite pendente super libertate, ideo non tenetur præstare cautionem in casu succumbentiæ, quia quidquid post succumbentiam seruus acquisiuerit ad eundem Dominum spectat, ac proinde impotens omninò est futurus ad eas impensas, & alimenta soluenda. Non vero sic res se habet in similibus alimentis, quæ hominibus liberis Iudicis præcepto cogeretur quis præstare. Hæc Molina.

Contra quem est, quod iura non sub conditione 1065 illa restitutionis, sed absolutè in prædictis casibus, in quibus petens alimenta existit in quasi possessione saltem summariè probata, quod sit filius, vel nepos, aut pronepos, vel pater, aut auus eius, à quo alimenta petit, vel habet vrgentem præsumptionem boni iuris ad hæreditatem patris, vel filij ab alio possessam, statuunt alimenta petenti pauperi fore lite pendente præstanda, vt dictum est, & tradunt præallegati Doctores, & alij vnanimiter, idque ob bonum commune constituere, vt pariter notatum est, & cum præstantur alimenta existente vrgenti præsumptione boni iuris pro petente, videntur debita stante eiusdem petentis inopia, & sic non soluitur omninò indebitum de intellectu vero duorum illorum textuum *in d. § sed et si incertum, & in d. l. vltima infra.*

Sequitur Summarium Capitis XVII.

An in vniuersum actor pauper, cui ob præsumptionem boni iuris decernuntur, & exhibentur alimenta, & litis expensæ pendente lite, teneatur, & cogi possit illa restituere, vbi succubuerit. Affirmatiua, num. 1066. & duobus sequentibus. Negatiua, num. 1069. & tribus sequentibus. Ratio huius negatiuæ, n. 1070. versic. quinto.

Vxor defuncti, quæ ventris nomine fuit in possessione, constito postea, quod non erat prægnās, non tenetur restituere alimenta, quæ percepit, nisi dolosè dixerit se prægnantem. n. 1063. & n. 1070.

Vxor alimenta, quæ à viro percepit lite pendente super matrimonio, non restituit, si succubuerit. num. 1069. initio.

Qui habuit iustam causam litiganti succumbens in causa, neque in foro conscientiæ, neque in exteriori tenetur restituere aduersario victori expensas in lite factas. n. 1070. fine.

Quæ sint iusta causa litigandi à condemnatione expensarum excusantes, remissiuè. ibid.

Emptor in redhibitoria restituit non solum fructus, sed etiam quod venditor eidem soluit ratione moræ in tradenda re. n. 1066. & 1071.

Ratio generalis amplias dictum. n. 1070.

Factum legitimè non debet retractari n. 1073.

Tempus motæ litis attenditur, vt cognoscatur, si erat præsumptio pro actore, & iusta ac legitima alimentorum prouisio, non quod postea sequitur. ibidem.

Alimenta, quæ decernuntur, & præstantur pendente lite vt recipiens statim illa lucretur, requiritur, & sufficit, quod tempore taxationis adsint qualitates necessariæ ad illorum prouisionem decernendam, ita quod postea non subiaceat restitutioni, si recipiens in causa succubuerit. ibid.

Quando actor dolosè, & sciens se bono iure destitutum accepit alimenta, & litis expensas non solum in foro conscientiæ tenetur ad restitutionem, sed constito de calumnia etiam in foro exteriori parte petente cogi debet. n. 1064. & 1073.

Quando actori pauperi prouidetur de alimentis, & litis sumptibus pendente lite, an ipse teneatur, & cogi debeat præstare cautionem fideiussoriam de restituendo in casu succumbentiæ, saltem quatenus de iure tenebitur. Affirmatiua. n. 1074. negatiua. n. 1075.

Quid

Quid si index dubitet de calumnia, & fraude petentis alimenta, an saltem tunc index possit, & debeat petentem cogere ad dandum cautionem fideiussoriã, vel iuratoriam. Affirmatiua. n. 1077. Negatiua. numero 1078.

Quando cautio danda est, iura de hoc mentionem faciunt. n. 1075.

Paupertas solet excusare à satisdatione, seu cautione fideiussoria. n. 1076.

Quoties requiritur cautio, si quis non possit dare cautionem fideiussoriã, nec pignoratitiam, sufficit, & admittenda est iuratoria. ibid.

Fori obseruantia, seu stylus valet, & teneri debet in loco, vbi fit inductus, extra illum non extenditur. numero 1079.

Si per actorem pauperem, cui exhibita sunt alimenta lite pendente, data fuit fideiussio, vel facta promissio restituendi in casu succumbentia, an tunc succumbens possit cogi ad restitutionem. Affirmatiua. n. 1080. Negatiua. n. 1081. & quid quoad alimenta post sententiam recepta. n. 1082.

Cautio praestita, cum non esset praestanda, potest condici, & praestanti exceptione, vt n. 1081.

Cautio, si praestatur per creditores, quando veniat aliue priuilegiatus, agitur ex illa cautione quasi illa sit habenda loco proprietatis, n. 1080.

Quando alimenta sunt debita, & petuntur iure actionis, an tunc in eorum prouisione pro tempore pendentis litis sit praestanda cautio fideiussori de illis restituendis in casu succumbentia Affirmatiua. n. 1083. Negatiua ibid.

§. XXII.

An in vniuersum actor pauper, cui ob praesumptionem boni iuris decernuntur, & praestantur alimenta, & litis expensa ex bonis, ad qua agit, teneatur, & cogi possit illa restituere in casu succumbentia.

CONtrouersia ergo est de aliis personis, quibus iure naturæ alimenta non debentur, & generaliter in omnibus aliis causis, seu casibus, in quibus actori inopi, pro quo stat vrgens præsumptio iustitiæ agenti ad vniuersitatem bonorum, vel rem particularem iuata eaplicata, & probata præcedentibus huius capitis, iudex illi debet decernere alimenta, & litis expensas ab aduersario præstandi lite durante, si actor, qui percipit hæc alimenta, & sumptus litis in causa succumbat, debeat, & cogi possit illa restituere.

1066 Prima sententia affirmat debere, & cogi posse restituere. Ita Couarruuias *d. cap. 6. num. 7.* Molina *d. cap. 16. num. 41.* Versic. *vt aliis vero extraneis.* Alter Molina *d. cap. 616. nam. 15. citato* Versic. *item autem,* Corduba *d. num. 54. fine,* Metenda *d. cap. 29. num. 4. & sequentibus, & tom. 4. lib. 21. cap. 29. num. 7* Rota Romana *decis. 43. num. 3. apud Manticam*; & iuxta hanc sententiam eadem Rota *decis. 176. apud eundem Mãticam* in vsu, de quo *ibi*, assignauit actori pauperi alimenta, & litis sumptus cum obligatione de restituendo in casu succumbentiæ. Et eandem sententiam videtur tenere Pontanus *de alimentis cap. 15. num. 8.* dum, an cautio de his alimentis, & litis sumptibus restituendis danda sit, se remittit ad tradita à Couarruuias *d. num. 7.* & etiam P. Barbosa *ad l. 1 p. 1. num. 60. ff. soluto matrimonio.* Probatur primo à Couarruuia *per textum in l. cum autem, §. cum redhibetur mancipium*, ibi, *quod tardiùs hominem ei restituit. ff. de adilit. edicto.* Vbi habetur emptorem debere omnino restituere venditori, si is redhibitoria egerit, non tantum fructus, sed & si quid à venditore consequutus est propter retardatam mancipij traditionem, seu consignationem. Secundo probatur ab eodem Couarruuia, & aliis, quia alioqui si in casu succumbentiæ non deberent huiusmodi alimenta, & litis sũptus ab actore paupere pendente lite præstita restitui, inuitarentur pauperes ad temerè, & incautè agendum in iudicio, vt interim dum litem prosequuntur eaque finitur, obtinerent expensas litis, & alimenta, ad quæ restituenda scirent post modum se non teneri in casu succumbentiæ, etiam quod constaret ipsos per calumniam litigare. Tertio probatur a Molina Theologo ratione adducta *supra num. 1064. versic.* vel ea perierunt. Quarto Surdus *d. quæst. 124. num. 5.* confirmat, quia hæc litis expensa, & alimenta præstita actori pauperi, qui postea succubuit data fuere in causam, quæ erat falsa, scilicet tanquam habenti ius ad alimenta, vel ad bona, quæ petebat; cum tamen non haberet, vt constat ea sententia diffinitiua contra ipsum lata, datum autem ex causa restituitur causa non sequuta, *toto tit. ff. de condit. sine causa*; & vbi causa deuenit ad non causam, tunc repetitio conceditur *l. si illo, ff. de condit. sine causa* cum aliis à Surdo *ibidem* adductis. Et propter prædicta Couarruuias loco citato fine dicit hanc sententiam esse veriorem opposita, quam a se nunquam vidisse admitti. Sed imo quod quoties hæc alimenta, & litis sumptus iubetur reus diues actori pauperi exhibere, non aliter id decernitur, quam data idonea cautione de eis restituendis, vbi actor in causa succubuerit, & ita vsu forensi receptum esse, vt sine tali cautione, & obligatione de restituendo in casu succumbentiæ eadem alimenta, & litis sumptus non decernentur, asserunt etiam Corduba, & vterque Molina *locis citatis.*

Ad textum *in l. 1. §. inter se, ff. si mulier ventris nomine*, respondent Couarruuias, & Metenda, ibi alimenta prægnanti concedi non fauore ipsius, sed ventris, seu fœtus, qui alioquin natus esset successurus in bonis, ea quibus alimenta præstantur, satius enim est ali non alendum, quàm fame perire alendum, qui omninò bona, & alimenta habiturus foret, si vere in ventre lateret, & nasceretur. Vnde textus non suffragatur ei, cui causa ipsius alimenta ob paupertatẽ decernuntur, de quo est præsens controuersia. Eadem responsio datur ad textum *in l. 1. §. sed etsi it certum ff. de ventre in possess. mittendo*, scilicet ibi tanquam speciale decerni, vt in dubio an vxor vidua sit prægnãs alimenta præstanda prægnanti in fauorem fœtus, qui alioqui, si verè est conceptus, & nascatur, habiturus est bona, ex quibus alimenta præstanda decernuntur. Ad textum *in l. vltimam, Cod. de ordine cognitionum* datur responsio *supra n. 1064.* ex Molina Theologo adducta. 1067

Ad rationem *supra n. 1063. fine* factam, quod si actores pauperes in casu succumbentiæ deberent restituere litis expensas, & alimenta, quæ lite pendente acceperunt ab aduersario, desisterent ob timorem restituendi à prosequutione sui iuris contra æquitatem, quæ non patitur aliquem cogi propter inopiã iura sua indiscussa relinquere. Respondet Merenda satisfieri æquitati illi, dum alimenta, & litis expensæ decernuntur, & præstantur, licet cum onere restitutionis, si succubuerit, nec timor ille restitutionis, ait, potest impedire actorem inopem ius suum prosequi: nam si de iure suo dubitat, inique petit ab aduersario alimenta, stante obscuritate sui iuris, nec alimẽta ei decerni debent, nisi pro eo extet vrgens præsumptio boni iuris; quam si habeat, potest timorem depellere. 1068

Altera, & communis sententia asserit huiusmodi alimenta, & litis expensas, quæ lite pendente actori litiganti ob inopiam iunctam cum præsumptione boni iuris subministrantur, non fore restituenda in casu succumbentiæ. Ita Mansuerius *in practica tit.* 1069

de

de possessorio, num. 17 Boërius *decis.* 314. *num.* 3. Afflictus *decis.* 151. *num.* 4. *ubi etiam* Vrsilius *in annotat. numero* 3. (qui duo loquuntur in alimentis , & litis sumptibus à marito diutiù præstitis vxori pauperi agenti super matrimonio , quæ dicunt non posse repeti à marito etiam si vxor succubuerit, quod idem tradunt Surdus *d. quæst.* 124. *num.* 3. & Ioannes Lupi *de illegitimis tom.* 2. §. 3. *num.* 77. Versic. *per qua iura*) Menochius, Lancellottus , Vincentius de Franchis *locis supra numer.* 1065. *relatis*, Surdus *d. quæst.* 124. *numer.* 4. & 8. Marescotus *var. lib.* 2. *cap.* 83. *num.* 26. Ioannes Lupi *d. num.* 77. Versic. *dubium modo* , Oliuerius Beltraminus *in annot. ad decis.* 189. *Ludouisij, num.* 7. Versic. *sciendum*, Molfesius *ad consuet. Neapol. tom.* 1. *part.* 5. *quæst.* 3. *numer.* 17. & *tribus sequentib.* Velascus *consult.* 1. *num.* 7. Stephanus Gratianus *discept. for. tom.* 1. *cap.* 33. *num.* 30. & *tom.* 2. *cap.* 236. *numero* 34. & *sequentibus*, Fontanella *de pactis nupt. p.* 1. *claus.* 4. *glossa* 18. *p.* 3. *num.* 79. Augustinus Barbosa *collect. ad cap. olim. numer.* 3. *de accusationibus*, Paschalis *de patria potestate part.* 2. *cap.* 2. *num.* 62. Milanensis *decis.* 17. *num.* 37. *lib.* 1. & Rota Romana *in Romana bonorum de Cecilis* 14. *Nouembr.* 1603. *coram Penia*, & *in Romana Saluiani* 17. *May* 1613. *coram Sacrato*, vt *locis citatis* testantur Oliuerius, & Marescottus, in quibus decisionibus propterea dicitur, quod recipiēs non tenetur cauere de restituendo in casu succumbentiæ; quod, & reliqui Doctores pro hac sententia relati dicunt, & huius sententiæ sunt etiam Gozadinus *cons.* 47. *num.* 10. (vbi ex Baldo tradit nullo in casu, siue ea ex officio Iudicis, siue iure actionis petita decernantur, & præstentur, eum, cui præstantur, cogi satisdationem , seu cautionem de restituendo dare) & Romanus *singulari* 139. vbi dicit, si alimēta officio Iudicis petantur, & præstentur, vt quando liberis decernuntur , cautionem de restituendo non esse necessariam, si verò iure actionis esse necessariā cautionem; in terminis enim, de quibus est præsens controuersia, alimenta , & litis sumptus actori pauperi habenti præsumptionem boni iuris officio Iudicis decernuntur , non iure actionis , cum non decernantur tanquam debita ex contractu, vel ex vltima voluntate.

1070 Probatur hæc sententia primo ex textu *in d. l. si instituta*, §. *de inofficioso*, ff. *de inofficioso testamento* , vbi filius, vel nepos agens ad hæreditatem paternā, cui alimenta subministrari ob inopiam, & boni iuris præsumptionem iubetur, nec obligatur ad illa restituenda , vel ad dandam cautionem de restituendo in casu succumbentiæ; nec interpretes ibidem talem obligationem restituendi, vel cautionis de restituendo dandæ requirere ad illum effectum præstationis alimentorum. Secundo probatur ex textu *in d. l.* 1. §. *interesse*, ff. *si mulier ventris nomine supra num.* 1063. adducto, vbi ex causa, de qua *ibi*, permittit vxorem iam defuncti absque calumnia asserentem se prægnantem ali ex bonis mariti defuncti, nec cogit restituere , si postea appareat non fuisse prægnantem seclusa calumnia ; ac perinde vbicūque subsit causa eadem , idem ius esse debet. Neque *in d.* §. *interesse* potest considerari (quidquid Couarruuias, & Merenda fecus) specialitas , quare vxor prægnans non restituat alimenta , quam quiuis alius , qui inops ob præsumptionem boni iuris ad bona in iudicio petita accepit huiusmodi alimenta ; nam ea ratio, quod intuitu ventris, seu fœtus in ventre latentis sint præstita, quia melius sit non alendū alere, quàm fame necare eum, qui aliquo casu futurus est dominus, non concernit non restitutionem alimentorum acceptorum , sed illorum prouisionem; propter eam enim rationem mouetur textus ad decernendū alimenta ventri, non ad statuendum , quod non restituantur , & consequenter ad restitutionem referri nequit. Tertio probatur hæc eadem sententia *ex d. l.* 1. §. *sed etsi incertum* ff. *de ventre in possess. mitt. supra n.* 1063. & 1064. adducta, & in fauorem huius sententiæ explicata. Cuius ratio ibidem assignata, scilicet, quod æquius est, vel frustra nonnunquam impendia fieri, quam denegare aliquando alimenta ei, qui Dominus bonorum aliquo casu futurus est, non est specialis in ventre prægnante, sed est generalis in omnibus , qui agunt ad bona tanquam propria cum præsumptione boni iuris , & non habent aliunde, & à Doctoribus *supra num.* 1013. & 1011. allegatis, & aliis trah tur ad alios casus, & merito, quia generalis ratio amplitat dictum *l. regula*, §. *si quis ius ignorans*, vbi Bartholus, ff. *de iuris*, & *facti ignorantia*, & notatum est *super num.* 1012. Quarto probatur ea textu *in d. l. vltima, Cod. de ordine cognit. supra num.* 1063. adducto, & contra responsionem Molinæ *supra numero* 1064. relatum est, quia mancipia multis in casibus dominium aliquarum rerum acquirere possunt (vt latè tradidi *tom.* 3. *mor. var. tit.* 3. *numer.* 149. & docet idem Molina *de iustitia*, & *iur. tom.* 1. *disput.* 38.) ac proinde non fuisset inutile, & si textus *in d. l. vltima* iussisset mancipio existenti in quasi possessione libertatis agenti contra dominum ad libertatem præstari alimenta cum expressa conditione ea restituendi , vel data prius cautione de restituendo in casu succumbentiæ; & tamen ibi alimenta, & litis sumptus decernuntur seruo absolute. Quinto probatur eadem sententia ratione *supra num.* 1063. adducta, scilicet si actores pauperes bonum ius fouentes, seu præsumptionem iustitiæ pro se habentes scirent, in casu succumbentiæ se fore cogendos ad restitutionē alimentorum, & expensarum litis, quæ lite pendente ab aduersario acceperint, & multo magis si cautionem de restituendo deberent præmittere, propter timorem restitutionis , & difficultatum repetiendi, qui pro eis cauetēr, vt plurimum abstinerent à prosequendo ius suum, & sic multi sæpius priuarentur rebus verè ad eos spectantibus ; nam licet constaret ipsis, se habere vrgentem præsumptionem boni iuris, nihilominus cum litis euentus sit incertus, nō liberaretur illo timore restitutionis: Et ob id iura absolutè constituerunt eisdem actoribus pauperibus, pro quibus extat præsumptio iustitiæ decernenda esse alimenta, & litis sumptus ab aduersario diuite exhibenda, ita exigente bono communi, nec vllam imposuerunt obligationem illa restituendi , vel cauendi de restituendo vt *d. num.* 1063. dixi. Denique probo ego hanc sententiam , quia si actor fretus vrgenti præsumptione boni iuris , habensque ideo iustam causam mouendi litem aduersario, & litigandi, si in causa succumbat(dummodo ante sententiam non agnouerit iustitiam stare pro parte aduersa) aduersario victori expensas ab eo causa litis motæ resicere non tenetur neque in foro conscientiæ, neque etiam in foro externo , vt latè alios allegans Borellus *in summa decis. p.* 2. *tit.* 39. *num.* 59. *ad* 65. (qui in pluribus sequentibus enumerat iustas causas litigandi ab expensis aduersario victori restituendis excusantes enumerat, & præsertim *num.* 100. iustam causam litigandi à condemnatione expensarum excusantem esse asserit (quod, & latè probat, Menochius *de arbitr. casu* 177. *num.* 8. & 9.) si litigator pro se habeat semiplenam probationem, vt contingit quando actori pauperi iudex decernit esse ab aduersario præstanda alimenta, & litis expensas lite pendente iuxta tradita *supra num.* 969. & 1030.) cum tamen iniustè materialiter fuerit causa talium expensarum faciendarum. Ergo etiam non tenebitur restituere alimenta, & litis expensas ob inopiam sibi à iudice decretas & ab aduersario diuite sibi lite pendente præstita, licet iniustè materialiter illa acceperit, sufficit enim quod habuerit iustam causam petendi, & accipiendi scilicet

scilicet præsumptionem iustitiæ concurrente paupertate.

1071 Ad primum argumentum prioris sententiæ à Couarruuia desumptum ea textu *in dict. leg. cum autem, § cum redhibetur.* Respondent Menochius, Surdus, & Ioannes Lupi speciale esse in redhibitoria, quod non solum fructus veniant, sed etiam quæ venditor emptori soluerit ratione moræ, quia ea est natura redhibitionis, vt omnia reponantur in pristinum, ac si venditio facta non fuisset, vt post Cepollam *in dict. §. cum redhibetur, numero* 2. iidem Menochius, Surdus, & Ioannes Lupi.

1072 Ad secundam probationem respondetur, illud periculum dandi occasionem pauperibus temerè, & calumniosè agendi ductis spe consequendi alimenta, & sumptus litis, cessare in præsenti materia; cum non sit in facultate ipsius pauperis, vt illa valeat obtinere; sed Iudicis, qui cum causæ cognitione, & sibi constito de vrgenti præsumptione boni iuris actoris pauperis illa debet decernere; & quando timeat de calumnia, aut fraude ea prorsus denegare, aut eo casu cogere ad præstandam cautionem de restituendo in casu succumbentiæ, saltem quatenus de iure teneatur iuxta mox tradenda: vbi autem ea à Iudice perspecta præsumptione boni iuris, & carentia calumniæ conceduntur, prout iura statuunt, & æquitas exigit, pauper consequitur illa eiusdem Iudicii decreto, & iuris dispositione, & sic tali titulo ea lucratur, & facit sua, vnde teneri nequit ad restitutionem, vbi succumbat. Tertium argumentum Molinæ non eget alia responsione, cum ea traditis *num.* 1063. 1065. *&* 1070 maneat solutum.

1073 Ad quartum argumentum, seu quartam probationem eiusdem prioris sententiæ ex Surdo adductum, idem Surdus *dict. quæstion.* 129 *numero* 23. Respondet litigatori pauperi agenti ad bona, quæ prætendit ad se pertinere non priùs alimenta decerni, quàm constet apparenter, & præsumptiue de iusta causa, nempè quod bona petita sint sua, & ad eum spectent, qua cognitione præmissa Iudex ita decernit, quasi sibi constet ea bona pertinere ad eundem actorem; quod si postea in progressu causæ contrarium appareat, non infertur ad restitutionem, tum quia iura, & Iudex eo casu concedunt absolutè (vt supra dictum est), tum quia, vt dicit idem Surdus, quod semel est legitimè constitutum, non destruitur, licet ad casum deueniat, à quo non potuisset incipere *cap. factum legitimè reg. iur. in* 6. *& leg. ambiguis, §. non est nouum, ff. eod. titul.* & in præsenti non dicitur causa deuenire ad non causam, quia etsi lata sententia contra actorem cessat præsumptio illa, quæ à principio litis militabat; tamen si consideretur res in eo statu, vt tunc erat; semper fuit vtilis constitutio, at is status est considerandus, vt idem Surdus *ex leg. sed an vltrò, ff. de negotiis gestis*, & Abbas *in cap. cum pro causa in fine de procurat.* Stephanus Gratianus *dict. cap.* 34. *numer.* 29. & Fontanella *dict. part.* 3. *numero* 80. Quare ad lucrandum hæc alimenta, & litis expensas, quæ lite pendente actori præstantur, sufficit, quod concurrant qualitates necessariæ tempore, taxationis, vt prædicti Doctores, & alij pro hac communi sententia relati, igitur solum quando actor dolosè, & sciens se destitutum bono iure alimenta, & litis expensas accepisset, teneretur in foro conscientiæ ad illorum restitutionem, & si de calumnia constaret, etiam in foro externo cogi posset, & deberet instante parte aduersa ad restitutionem, vt ex Molina *supra numero* 1064. dictum est, & post Fab. Anna *cons.* 102. *libr.* 2. *numero* 8. tradit Stephanus Gratianus *dicto cap.* 33. *num.* 31.

§. XXIII.

Actor pauper, quando ei decernuntur alimenta, an teneatur, & cogi possit dare cautionem fideiussoriam, vel saltem iuratoriam de illis restituendis in casu succumbentiæ.

1074 EX traditis inferri potest resolutio difficultatis; an in casibus, in quibus actori pauperi ob præsumptionem boni iuris pro eo stantis decerni, & præstari debent alimenta, & litis expensæ pendente lite, debeat, & per Iudicem cogendus sit, vel cogi possit dare idoneam cautionem de iisdem alimentis, & litis expensis restituendis in casu succumbentiæ: Et si enim affirment Doctores *numero* 1066. allegati asserentes etiam ita esse vsu forensi receptum, & etiam cum filius, qui est in quasi possessione filiationis pendente lite super filiatione recipit à patre alimenta, vt indicant Corduba *loco prædicto, numer.* 1066. *circa*, & Ludouicus Molina Iurisperitus *d. cap.* 16. *num.* 421. Versic. *sed quamuis*; vbi tamen id non esse rationi consonum, cum postea restituere non teneatur iuxta communem *supra num.* 1063. traditam: Qui proinde addit iuri, ac rationi magis congruum esse, quod præstetur cautio non absolutè de restituendo, sed quod, si in causa idem actor, cui alimenta præstantur, succubuerit, ea restituet, quatenus de iure teneatur, seu tenebitur. Et Merenda *d. cap.* 29. *num.* 14. etiam si pauper actor non possit satisdationem præstare per fideiussionem, quia non inueniat, qui pro ipso caueat, siue fideiubeat, velit non sufficere, nec admitti debere cautionem iuratoriam, quia si actoris causa (inquit) bona erit, & maximè sit victoriæ spes, prout (subdit) necesse est adesse, vt alimenta decernantur, vix est vt non reperiatur aliquis, qui fideiubeat, cum agatur de quantitate non magna, quod Merendæ placitum confirmant tradita à Ludouico Molina *d. cap.* 6. *num.* 44. Qui tamen dicit verius esse, an præstanda sit cautio fideiussoria, vel admitti debeat iuratoria, Iudicis arbitrio esse committendum addens, quod si ia, qui se filium esse probauit, atque in quasi possessione filiationis est, petat alimenta, iniustissimum esset, illum propter impotentiam satisdandi lite pendente priuare alimentis. Couarruuias, P. Barbosa, & Corduba solum aiunt præstandam cautionem idoneam, & Mantica *d. decisione* 176. dicit solum, Domini de Rota decreuerunt alimenta actori facta ei obligatione de restituendo, vbi succumberet, Molina Theologus admittit cautionem iuratoriam.

Nihilominus asserendum est in omnibus casibus, 1075
in quibus iuxta latè tradita *in præcedentibus* actori pauperi habenti præsumptionem boni iuris ad petita, alimenta, & litis expensæ decerni debent, & à Iudice decernuntur præstandæ ab aduersario pendente lite, actorem (siue sit filius, vel nepos, aliúsve descendens, siue pater, auus, vel alius ascendens, siue frater, siue alia persona extranea) non teneri, nec debere cogi præstare vllam cautionem de illis restituendis in casu succumbentiæ, & quod aduersarius vicerit. Ita omnes Doctores *supra numer.* 1069. allegati, Spino *in Speculo testamento, glossa* 16. *numer.* 14. & latè Surdus etiam *d. tit.* 2. *quæst.* 125. ita practicatum in sacro Consilio Neapolitano testatur Vincentius de Franch. *d. decis.* 614. & in Senatu Siciliæ refert Milanens. *d. decis.* 17. Probatur primò, quia *d. l. si instituta, §. de inofficioso,*

ff. de inofficioso testamento, non requirit talem cautionem, nec eius mentionem faciunt interpretes ibi, sicut nec eandem cautionem requirunt alia iura *numer.* 1020. adducta, & quando cautio danda est, iura de hoc mentionem faciunt *l. peto, §. fratre, ff. de leg.* 2. *l. Imperator, ff. ad Treb. & in titulo, vt legatorum, seu fideicommissorum seruandorum causa caueatur*, & Valascus *citata consultat.* 1. *num* 7. Præterea supposita sententia communi iam probata, quod iste actor non teneatur præfata alimenta, & litis expensas aduersario restituere, vbi succumbat, probatur. Nam frustatoria esset omnis cautio, quæ exigeretur ab eodem actore inope de restituendis iisdem alimentis, & litis sumptibus in casu succumbentiæ, quia non tenetur quis facere, quod factum non releuat, & excusatur, si non fecit, quando factum nihil proficere voluit *l. in fine, ff. si quis in ius vocat. non ierit, l. arbiter Kalendis* 45 *ff. de recept. arbit.* Ruinus post alios *consil.* 411. *numer.* 8. *vol.* 1. lex etiam respuit actus frustratorios *leg.* 1. *in fine*, vbi Glossa, *v. parentibus, ff. ad municip. & leg. vnica, Cod. de Thesauro libro* 10.

Et quoad cautionem per se fideiussoriam, seu
1076 satisdationem de restituendo in casu succumbentiæ non fore dandam, nec esse exigendam ab actore paupere, vt litis sumptos decernuntur, probatur ex eo, quod difficilè est inuenire fideiussorem *leg.* 2. *§. penult. ff. de iudiciis*, & multò magis, quando quis nihil possidet, & est inops, qualis est actor, cui pendente lite de alimentis, vel litis sumptibus prouidendum est; vnde si cogeretur dare talem cautionem, quod illa restituet in casu succumbentiæ, cum non posset talem cautionem dare, priuaretur iure suo, quod ob defectum alimentorum, & litis expensarum non posset prosequi; quapropter etiam si alioqui foret danda, paupertatem solere excusare à satisdatione, seu cautione fideiussoria, & iuratoriam sufficere, & admittendam esse, si nec pignoratitiam queat præstare, per textum clarum *in Auth. generaliter, Cod. de Episcopis, & Clericis* tradunt communiter Doctores, ita Scribentes *in dicta Authentica*, Glossa *in leg.* 1. *ff. qui satisdare cog.* Bartbolus *in leg. non facile, ff. si cui plus*, Tiraquellus *de retracta lig. §.* 1. *glossa* 18. *numer.* 39. Clarus *§. fin. quæstion.* 47. *Versic. sed quæro quomodo*, Seraphin. *de priuilegio iuramenti priuileg.* 18. *n.* 1. Gayllus *obser. pract. libr.* 2. *obseruat.* 47. *numer.* 8. Surdus *decisione* 141. *num.* 7. *& sequentibus*, Petrus Barbosa *in l. diuortio, § interdum, num.* 39. *ff. soluto matrimonio*, Valascus *consultat.* 1. *numer.* 7. Cancerius *var. part.* 1. *cap.* 16. *numer.* 22. *fine*, Fontanella *de pactis nupt. part.* 1. *clausula* 4. *glossa* 18. *part.* 3. *numer.* 74. *&* 75. *cum pluribus sequentibus vsque ad* 87. Augustinus Barbosa *collectaneo ad dict. Authenticam generaliter num.* 7. & latiùs *collectaneo ad Authenticam, quæ supplicatio, numer.* 8. *Cod. de precibus Imperatori offerendis*; Sanchez *de matrimonio libr.* 10. *disputat.* 18. *numer.* 38. & alij penè infiniti à Seraphino, Claro, Sanchez, Fontanella, & vtroque Barbosa relati. Quod tamē Clarus, Sanchez, & Augustinus Barbosa aiunt procedere si præstans iuratoriam cautionem sit vir bonę famæ, aliàs non esset eius iuramento fidendum.

Et si autem positam assertionem communem, quod actor pauper, cui decernuntur alimenta, &
1077 litis expensæ pendente lite, non teneatur, nec cogi debeat præstare cautionem de illis in casu succumbentiæ restituendis, ex Doctoribus *supra numero* 1069. relatis limitent post Molinam *de primog. libro* 2. *dict. cap.* 16. *numero* 41. Menochius *dicta præsumptione* 35. *numer.* 38. Stephanus Gratianus *dict. cap.* 236. *numer.* 35. Vincentius de Franchis *dict. decis.* 336. *numer.* 5. *fine, & dict. decisione* 614. *numer.* 6 *initio*, Paschalis *dict. cap.* 3. *numer.* 64. & Fontanella *d. part* 3. *numer.* 88. non procedere quando Iudex dubitaret de fraude, vel calumnia alimenta petentis; tunc enim aiunt Iudicem posse, & debere petentem cogere præstare satisdationem, seu cautionem de restituendis alimentis, & litis sumptibus decretis, & acceptis in casu succumbentiæ, non quidem absolutè, sed cum illa moderatione, scilicet, quatenus de iure tenebitur, seu ad id ipsum adstrictum esse compertum fuerit: Et ita practicatum in Senatu Cathaloniæ testatur Fontanella; imò Vincentius de Franchis testatur sacrum Concilium Neapolitanum, dum decernit huiusmodi alimenta, & litis expensas litiganti pauperi semper consueuisse decernere, ea adiecta lege, & conditione, quod præstetur cautio de illis restituendis, quatenus de iure teneretur iuxta consilium Ludouici Molinæ *dict. cap.* 16. *numero* 43. Quæ tamen limitatio si admittenda sit, intelligenda est de cautione iuratoria, quando actor vt potè pauper, cui alimenta decernuntur, aliam fideiussoriam, aut pignoratitiam præstare non posset, vt in terminis Fontanella *dict. numer.* 88. *fine*; & constat ex generali, & communi doctrina tradita *numero præcedenti*.

Nihilominus Surdus *dict. quæstion.* 125. *nume-* 1078
ro 4. & Ioannes Lupi *de illegitimis com.* 2. *dicto §.* 3. *numero* 78. sentiunt cautionem huiusmodi siue fideiussoriam, siue pignoratitiam, siue iuratoriam de iure non requiri, vbi iudex de calumnia, vel fraude actoris petentis timeat, eo quod in eius arbitrio, & facultate sit prouisionem alimentorum petitam denegare, imò debeat denegare quoties suspicitur de calumnia, vel fraude petentis, sibique non constet de non leui præsumptione boni iuris eiusdem; cum non debeantur alimenta, & litis sumptus actori pauperi, nisi stante pro eo præsumptione boni iuris, iustaque litigandi causa; vt sæpius in præcedentibus dictum est, & Iudicis arbitrio committitur cognitio, an interueniat calumnia in actore paupere per doctrinam vniuersalem, quod committitur Iudicis arbitrio, quando quis habeat iustam causam litigandi, & non possit dici calumniator, vt post alios Surdus *de alimentis titul.* 1. *quæstion.* 115. *numer.* 12. & Menochius *de arbitr. casu* 177. *numero* 2. qui in sequentibus numeris enumerat varias causas iustas litigandi, de quibus Borellus *loco supra numer.* 1070. *fine allegato.*

Illud etiam, quod Couarruuias, Molina, & Cor- 1079
duba à Lara *locis supra num.* 1066. *citatis* dicunt de vsu forensi Curiarum Hispaniæ, vt scilicet *ibi* actori non exhibeantur alimenta, & litis expensæ, nisi præstita cautione, quod ea restituet, si in causa succubuerit non obstat præfatæ sententiæ communi, nec releuat; nam fori obseruantia valet, & tenenda ad summum est in loco, vbi sit inducta; at extra illum locum non extenditur, vt Scribentes *in leg. de quibus, ff. de legibus, & in leg. extra territorium, ff. de iurisdictione omnium iudicum.*

§. XXIV.

§. XXIV.

Si actor pauper recipiens alimenta, & litis expensas, quæ illi fuerint promissa, præstet cautionem de illis restituendis in casu succumbentiæ, an cogi possit ad restitutionem, si succumbat.

1080 SVpposita eadem sententia communi, quod actor pauper, cui decernuntur, & exhibentur alimenta, & litis expensæ pendente lite, non teneatur ille restituere in casu succumbentiæ, nec præstare illam cautionem de illis restituendis, si absolutè præstiterit cautionem, seu promiserit per fideiussorem se restiturum alimenta, & litis expensas, quæ accepisset lite pendente casu, quo succumberet, an tunc teneatur, & cogi possit ad restitutionem, si succubuerit. Pro parte, quod teneatur, & cogi possit ad restitutionem, Vincentius de Franchis *dict. decis.*614.*num.*2.& 3. adducit tum quod quando per creditores præstatur cautio, quando veniret alius priuilegiatus, agitur ex illa cautione, vt dixit Salycetus *in l.pecuniæ Versic. quæro nunc, Cod. de priuileg. fisci*, tum quia hæc cautio fideiussoria habetur loco proprietatis, vt Ioannes Nicolaus *in repetit. l. generaliter, num.*26.*Cod. de secund. nupt.* tum quia in hoc casu lex fingat super impossibili cautio à iure positi-
uo iuxta Ciotum *in l. si is, qui pro emptore in sexta fallentia, num.*80.*ff. de vsu cap.* tum demum quia tūc pecunia habetur, ac si extaret, vt idem Franchus *dictis num.*2.& 3. Straca *in tractat. de decoct.*.r.& consequenter ad illius restitutionem tenebitur alimentarius ipse, vel fideiussor.

1081 Nihilominus idem Franchus *d.decis.*614.*num.*6. Versic *& propterea* asserit, licet dicta cautio sit per alimentarium præstita, eum tamen in casu succumbentiæ non teneri ad restitutionem; cum nec de iure teneatur ad dictam restitutionem; nec illa cautio præstari deberet. Quare ea cautio præstita potest cōdici, & fieri commissa stipulatio, potest alimentarius (inquit idem Franchus) exceptione vti; quia ex ea causa intercessit satisdatio, ex qua non debuit intercedere *l.*5.*versic. quid deinde, ff. vt in p. ssess. legat.* & idem quod Franchus dixerunt Molfesius *loco supra num.*1069.*relato*, & Stephan. Gratian. *tom.*2.*d.c.*236 *n.*38.

1082 Hanc tamen assertionem, seu doctrinam Fráchus *d.decis.*614.*num.*7.*initio*, & Gratianus *d.c.*236.*n.*39. declarant procedere quoad alimenta, & litis expensas præstita lite pendente ante sententiam; non vero quod alimenta, post sententiam diffinitiuam, & eius vigore recepta, & in cuius sententiæ executione est præstita fideiussio de restituendo in casu retractationis, quia iura (inquit) *supra* in hac materia non loquuntur in hoc casu, sed intelliguntur lite pendente; & *in auth. qua supplicatio, Cod. de precibus Imperatori offerendis*, est prouisum, omnia exequuta debere restitui in casu retractationis sententiæ. Verum cum huiusmodi alimenta, & litis sumptus litigatori pauperi actori semper debeantur, & in prima instantia, si pro eo stet præsumptio boni iuris, & multo magis post primam sententiam, & potiori iure post sententiam latā in eius fauorē a Iudice appellationis, etiāsi ab ea per supplicationē fuerit prouocatum, vt notatū est *supra n.* 1055.1037.& 1058.& consequenter non teneatur ad restitutionem, siue in casu appellationis succubuerit, siue post supplicationem fuerit retractata sententia diffinitiua, & consequenter etiam non teneatur cautionem de restituendo præstare, si fuerit cautio præstita adhuc non tenebitur ad restitutionē iuxta tradita *num. præcedenti*. Nec textus *in d. Auth. supplicatio* loquitur; intelligendus est de præsenti materia alimentorum, & expensarum litis, quæ litigatori pauperi sunt præstanda à collitigatore possidente buna, super quibus lis est, vel præcessit.

D. le. Angel, Bissius, de Oblig. at. Parentum.

§. XXV.

Quando alimenta sunt debita iure actionis, & eodem iure petuntur, an sit præstanda cautio fideiussoria de illis restituendis in casu succumbentiæ.

VTrum verò non solum quando alimenta petuntur, & præstantur officio Iudicis, non sit præstāda fideiussio, seu cautio fideiussoria de illis restituendis in casu succumbentiæ, vt in præcedentibus probatum est, & tradunt Doctores *suprà n.*1069 relati, Surdus *d.q.*125.& *tit.*3.*q.*3.*n.*19.& Iurispenti communiter; sed etiam quando iure actionis debentur, & præstantur, non sit necessaria eadem cautio fideiussoria de iisdem alimentis restituendis Et quando alimenta debentur, & præstātur iure actionis necessariam esse fideiussionem de illis restituendis in casu succumbētiæ tradidere Roman. *loco supra d n.*1069. *citato*, quem ad id referunt Surdus *d q.*3.*citato. n.*19. & Valascus *d.consult.*1.*num.*7. contrarium tamen, & nec eum, cui alimenta debentur ex iure actionis, & decernuntur pro tempore litis pendentiæ teneri dare satisdationē restituendi in casu succumbentiæ, tenent Sord *d.q.*3.*n.*30.& 31. Valasc. *loco citato*, Vincētius de Franch. *de decis.*641.*n.*4. *fine*, Grattan. *d.c.*33. *n.*30.& priùs ex Baldo *cons.*39. docuit Gozadin. *cons.*47.*n.*10. prout illū referunt Valasc. de Frāch. *loc. cit.* & Cotdubæ à Lara *loco sup n.*1066. *alleg* Ratio est, quia sicut quando alimenta pendente lite solū officio Iudicis, non repetitur lex obligans ad dandam præfatā cautionem de illis restituendis in casu succumbentiæ, ita etiam nō repetitur cautū, quod eadē cautio præstetur, quando alimenta petuntur iure actionis, & interim petente lite petenti decernuntur, vel etiā post sententiam in fauorē petentis latā eius vigore eidem petēti reus cogitur præstare; graue enim onus est necessitas dandi cautionē fideiussoriam, atque adeo sine legis decreto non imponendū. Et propterea quādo cauendū sit, Iudicis arbitrio committi tradit Tiraq *de retractu lega.*§ 1.*d gloss.*18.*n.*46. Nulla ergo differentia quoad dandā huiusmodi cautionem fideiussoriā constituenda est inter alimenta debita officio Iudicis, & ea, quæ iure actionis petuntur, dum lite pendente per modum prouisionis exhibentur à reo actori pauperi habenti pro se præsumptionem boni iuris, vel etiam sententiam, vt dicit Surdus *loco d.q.*3.*num.*31. 1083

SVMMARIVM
Capitis XVIII.

*Ei, cui b na sequestrantur, & alia sibi non remanent, ex bonis sequestratis alimenta, & litis expensæ decerni debent lite pendente.n.*1084.
Nec ad hoc est opus est alia præsumptione boni iuris. ib.
Bona semper præsumuntur illius, penes quem sunt reperta. ibid.
Ex possessione præsumitur dominium. ibid.
Non debentur alimenta aliunde, quàm ex bonis sequestratis. ibid.
*Mercibus mercatoris sequestratis ex iisdem mercibus, si aliundè non habeat, præstari debent alimenta, & litis sumptus lite pendente, etiamsi merces sint modici valoris, & si fuerint sequestrata in loco domicilij mercatoris.n.*1085.
*Accusato, cui ob delictum bona sequestrantur, exhiberi debent alimenta, & litis pro sua defensione expensa ex bonis sequestratis.n.*1086.

Privationis bonorum iudicio pendente Reus ex illis bonis debet consequi alimenta, & litis expensas. numero 1087.

Monacho accusanti, vel denuntianti Abbatem, & contra eum agenti ex iusta causa lite pendente debent à Monasterio ministrari alimenta, & etiam litis sumptus, si aliunde non habeat, secus si habet proprium peculium. n. 1088.

Procedit etiamsi accusaverit non petita licentia. ibidem.

Quid si accusaret non ob Monasterij vtilitatem, sed prosequeretur suam causam contra Abbatem. numero 1089.

Quid si Prælatus accusatus esset ex ordinibus Minorum carentibus bonis in communi. n. 1090.

Monacho accusanti alium Monachum præter Abbatem, nisi accusaret de licentia Abbatis, & pro vtilitate Monasterij non consequitur litis expensas à Monasterio. n. 1089. fine.

Dicta de Monacho, seu Religioso accusanti suum Abbatem malum extenduntur ad Clericum Secularem accusantem, vel denunciantem Prælatum malum, cui ab Ecclesia subministrare debent litis sumptus. num. 1091.

Agenti vtiliter pro Ecclesia etiam sine mandato conceditur repetitio expensarum pro negotio Ecclesiæ factam. ibid.

Abbati, seu Prælato accusato se defendenti ab obiecto crimine à Monasterio debentur alimenta, & etiam litis expensæ, si aliunde non habeat, secus si habeat peculium sufficiens ad se defendendum. numero 1092.

Prælato suspenso, vel deposito ab administratione, & Clerico beneficiato, vel deposito an, & quando ex bonis Monasterij, vel beneficij alimenta debeant ministrari. ibid.

Abbati, seu Prælato accusato, vel denunciato ab omnibus Religiosis subditis, dum lis pendet, parendum est in iis, quæ non impediunt cursum causæ. n. 1088. fine, & n. 1092. fine.

Monacho, seu Religioso accusato se defendenti Monasterium tenetur exhibere alimenta, & etiam litis expensas ad se defendendum necessarias, si aliunde eas habere nequeat. n. 1093.

An hoc procedat, tam quando Abbas procedit via ordinaria, quam iuxta formam suæ regulæ. ibid.

Si monasterium agat ad expellendum Monachum, seu Religiosum existentem in quasi possessione Monachatus, vel contra eum disputet de valore professionis, lite durante tenetur ei exhibere alimenta, & litis expensas. n. 1094. & 1095.

Scholari, seu collegiali contra collegium litiganti, ne à collegio expellatur, collegium tenetur præstare alimenta, & litis sumptus. n. 1096.

Idem de Canonico electo, & Clerico prebendato patienti molestiam super electione, vel prebenda, alimenta debet ex fructibus canonicatus, vel præbenda pendente lite, & etiam consequi debet litis expensas, si aliunde eas nequit habere. n. 1097.

Vassallo, seu subdito litiganti contra Dominum, seu Principem, à quo patitur molestiam, litis expensæ à Domino sunt ministrandæ. n. 1098.

Durante lite super divortio, seu separatione thori, vel iniuria recessus à domo viri inter vxorem, & virum siue ille, siue illa agat, maritus vxori tenetur præbere alimenta, & etiam litis expensas, si aliunde habere nequeat. n. 1099. & 1100.

Quid si adulterium vxoris fuerit notorium. numero 1099.

Quid si vxor sit indotata. ibid.

Lite pendente inter vxorem, & virum super valore matrimonij tenetur maritus vxori præbere alimenta, & litis expensas, siue iam maritus, siue ipsa vxor agat. num. 1101. & duobus sequentibus.

Quid si maritus vxorem indotatam duxisset. numero 1103.

Vxori in cuius fauorem à Iudice Ecclesiastico lata est sententia super valore matrimonij, a qua maritus appellaverit, Iudex Laicus requisitus potest decernere alimenta à viro dicto appellante præstanda, & non dicitur attentare. n. 1104.

Si in prædictis casibus vxor succubuerit, non tenetur restituere viro alimenta accepta. n. 1105.

Vxori agenti contra maritum pro restitutione dotis remedio l. si constante, ff. soluto matrimonio, *lite pendente exhiberi debent alimenta, & litis sumptus ex fructibus dotis, etiam si aliunde posset viuere. n. 1106. & 1107.*

Filia nupta agenti ad dotem sibi promissam, & debitam alimenta, & litis expensæ debent subministrari à debitoribus dotis. n. 1108.

Quando nam maritus teneatur vxoris dotem suis sumptibus exigere à promissore, vel debitore, & quid facere maritus ad sui cautelam debeat, dum init contractum dotis, vt non ipse, sed debitores dotis, dum illam exigit, teneantur vxorem alere, & litis expensas exhibere. n. 1108.

Vxori dissoluto matrimonio agenti contra hæredes mariti ad restitutionem dotis consistentis, siue in rebus immobilibus, siue mobilibus, an & qua ratione iidem mariti hæredes teneantur alimenta, & litis sumptus præbere. n. 1109. & 1110.

Non est id expectandum, cuius euentus nullum omnino pariturus est effectum. numero 1109. fine.

CAPVT XVIIII.

De nonnullis litigatoribus reis, vel actoribus, quibus vltra enumeratos præcedenti capite præstare debeant alimenta, & litis sumptus lite pendente.

DE pluribus aliis litigatoribus, quibus lite pendente alimenta, & litis sumptus exhiberi debent, præsertim si aliunde non possint habere, tractant ferè omnes Doctores *supra præcedenti capite, numer. 964. relati, locis ibidem citatis* præsertim Lancellotus, Pontanus, Couarruuias, Corduba, Valascus, Ægidius Bossius, Simon de Prætis, Ioannes Lupi, Paschalis, Farinacius, Asinius, & Surdus *d. titulo 1. quæstione* 118. 123. 127. *& duobus sequentibus.*

§. Primus.

Ei, cuius bona sunt sequestrata, & alia sibi non remanent, ex quibus se alere, & litem sustinere possit, alimenta, & litis sumptus debent decerni, & an idem sequestratis bonis propter delictum.

ET in primis ei, cuius bona, ex aliqua causa sequestrantur, ex bonis sequestratis, & ab 1084
eo ablatis alimenta, & litis sumptus decerni debent, si non habeat aliunde, seu illi non remaneant alia bona, ex quibus se alere, & litem sustinere possit; & constat de eius possessione, seu quasi possessio

possessione dictorum bonorum, vel aliter pro eo extet præsumptio; ita post innumeros alios, Pontanus *de alimentis cap. 13. numer.* 4. Corduba à Lasa *in l. si quis à liberis, §. si vel parens, numer.* 45. *&* 46. Menochius *de præsumptione lib. 1. præsumptione* 35. *numer.* 13. Surdus *dict. quæstion.* 118. Valascus *consultatione 1. numer.* 1. & Ioannes Lupi *de illegitimis com.* 2. § 3. *numer.* 74. idque præter alia *in §. præcedenti* adducta probat textus in *ipsò capite præcedenti allegato leg. vltima, Cod. de ordine cognitionum*, dum disponit, libertum, qui erat in quasi possessione libertatis, & cuius bona sequestrantur, si non cauit de illis restituendis domino in casu victoriæ, ali debere, eique litis sumptus subministrandos lite pendente ex illis bonis, & Valascus *loco citato*, ait, ita seruare vsum forensem probata omnimoda paupertate illius, cuius bona ad sequestrum iussa sunt *ire*: onus enim probandi paupertatem illi incumbit, qui illum allegat, & in ipsa fundat suam intentionem, vt *supra numer.* 1032. ostensum est, & tradunt Doctores *ibidem* relati, & in hac specie Corduba, & Valascua *locis proximè citatis*. Cum verò ab eo, qui ea possidebat auferuntur bona, & ponuntur sub sequestro, vt ei decernantur alimenta, & litis sumptus; cum aliundè non habet, non est opus, vt constet de alia præsumptione pro illo, vt notauit Surdus *dict. quæst.* 123. *numer.* 1. quia bona semper illius esse præsumuntur, penes quem sunt reperta; quando ex possessione præsumitur dominium, vt post Bartholum *in l. cum res in secunda lectura, Cod. de probat.* & alios allatis etiã nonnullis exemplis probat idem Surdus *eadem quæstion.* 123. *numer.* 3. *&* *sequentibus* & quis petendo bona immobilia, vel mobilia, putà merces illi sequestrari, videtur illum confiteri dominum, & possessorem eorundem bonorum; non deberentur alimenta aliundè, quàm ex iisdem bonis sequestratis, cum tale debitum vlterius non porrigatur, Pontanus *d. num* 4.

1085 Hinc si mercatori merces sequestrentur, dum lis pendet, alimenta, & litis sumptus ei decernentur, & præstari debebunt ex iisdem mercibus, si aliundè non habeat, vt post alios Corduba *d. §. si vel parens, num.* 51. & Surdus *d. quæst.* 123. nec obstaret si opponeretur bona esse furtiua, cum delictum non præsumitur *l. merito, ff. pro socio*; Vnde ante probatorium delicti, vel nisi de eo esset præsumptio, alimenta & litis sumptus ei deberentur, vt Surdus *ibid. num.* 6. vbi addit procedere etiam quando merces, seu bona quæ sequestrantur, essent pauca, & modici valoris, si verè is à quo auferuntur laboraret inopia, ne cogeretur bonorum dominus fame perire, licet enim Corduba *loco citato* videatur velle, id procedere solum, quando bona mercatoris sequestrantur in loco, in quo non habet domicilium; verius tamen est procedere, etiamsi sequestrentur in loco domicilij mercatoris, si verè non habeat aliundè, nec in illo, nec alibi, vnde se alere, & litem sustinere possit, vt *ibid.* Surdus.

1086 Item accusato de crimine, pro quo bona confiscantur, & descripta eo inuentario ponuntur apud sequestrum, alimenta, & litis expensæ ad litem sustinendam, ac defensionum suam decerni debent de eisdem bonis exhibenda: ita per dictum textum *in d. l. vlt. Cod de ordine cognitionum* post alios Corduba *in d. §. si vel parens, num.* 52. Surdus *de alimentis tit. 1. quæst.* 129. *num. 1. &* 7. & Valascus *consultat. 1. numero* 2. asserens se multoties vidisse seruatum in prætoriis causarum ciuilium Extendit Surdus post Imolam etiam ad accusatum de crimine læsæ Maiestatis.

1087 Similiter quando quis promisit sub pœna omissionis bonorum omnium facere certum quid, quod postea non fecit, vnde omnibus bonis veniret priuandus, dum lis agitur super priuatione, seu an in pœnam priuationis inciderit, alimenta ei fore decernenda argumento *l. pupillus, & l. finali, ff. de priuileg. creditorum* tradunt Corduba *citato § numero* 53. Surdus *d. quæst.* 123. *fine*, & alij ante eos ab eisdem relati.

§. II.

Monacho, seu Religioso accusanti, vel denuntianti Abbatem, seu Prælatum suum ex iusta causa, & contra eum agenti lite pendente debent subministrari alimenta, & litis expensæ necessaria.

SEcundò Monacho, seu Religioso ex iusta causa, & pro bono Monasterij, & Religionis accusanti Abbatem, seu Prælatum suum, ex rebus, seu bonis Monasterij debent exhiberi alimenta, & litis expensæ necessariæ, dum lis finem debitum accipiat si proprium non habeat; ita *cap. ex parte, & cap. olim. de accusationibus*, Scribentes *in d. cap. ex parte*, Glossa *in l. si instituta, §. de inofficioso ff. de inofficioso testamento, & in l. vltim. Cod. de ordine cognit.* Rota *decis. 6. de regular. & decis. 4. de accusation antiquis*, Bellamera *decis.* 88. Pontanus *de alimentis c.* 13. *n.* 3. Corduba à Lara *in d §. si vel parens, num.* 55. Simon de Prætis *de interpr. vlt. vol. lib. 3. interp. 2. dub. 5. n.* 11. Menochius *de præsu. lib. 1. præsumpt. 35. n.* 21. Asinius *in praxi, §. 32. n. 2. ampl. 26 &* 27. Bossius *in practica tit. de alimentis, num.* 1. Surdus *de alim. tit. 1. quæst.* 121. *num 1. & sequentibus* Ioannes Lupi *de illegit. com.* 2. *§. 3. n.* 71. Farinac. *in reper. iud. quæst.* 52. *n.* 3. Paschalis *de patria potestate p. 2. cap. 3. num* 79 Sanchez *in sum. lib.* 6 & communiter Canonistæ, & Iurisperiti à præallegatis Doctoribus præsertim à Surdo allegati. Rationem affert Asinius, & post eum Surdus, quia cum nihil habeat lite pendente, nè fame pereat, vel cogatur mendicare in opprobrium Monasterij, prouidendum est ei de alimẽtis, & litis sumptibus. Quæ ratio vrget, si addatur, quod agens contra Abbatem delinquentem opus bonorum, & meritorium efficit, & tendens in vtilitatem Monasterij, seu Ecclesiæ cum intersit Monasterij, seu Ecclesiæ habere bonum Prælatum, ac proindè Monasterij causam agit; ideo de bonis Monasterij subueniendum est de alimentis, & litis sumptibus necessariis, si aliundè non habeat. Nam si haberet administrationem aliquam, vel aliquod peculium, vnde posset se congruenter alere, & litem sustinere, ac prosequi vsque ad finem, & executionem, Monasterium non teneretur ei alimenta, & litis expensas subministrare, vt Rota *d. decis. 6. de regularis in antiquis*, Surdus *d. q.* 121. *initio*, & alios allegans Sanch. *d. c. 12. n.* 21. & constat *ex d. cap. ex parte fine*, vbi cur Monachis accusantibus Abbatem debeant ex bonis Monasterij ministrari expensæ, rationẽ assignat, cum propriũ non habeant, quæ ratio cessat, quãdo Monachus, vel Religiosus accusator habet administrationem aliquam, vel aliquod peculium, vnde possit facere litis expensas necessarias; & sunt necessariæ, sine quibus causa explicari non potest, vt inquit, Glossa *in d. cap. ex parte v. expensa.* Quæ vnà cum alimentis non solum Monacho, seu Religioso accusanti, sed etiam denuntianti proprium non habenti debentur, quia licet textus *in d. cap. ex parte* expressè loquatus de accusatione, eadem tamẽ est ratio de denunciatione, vt post alios Sanch. *d. n.* 20. Qui etiã cum Ioãne Andrea, Innocẽtio, Abbate, & aliis Scribẽtib. *in d. c. ex par.* addit

quod quamuis monachus ad accusandum Abbatem non sit statim admittendus, sed præcedente summaria cognitione causæ, attamen qualitercumque admittatur, ei per Monasterium ministranda sunt alimenta, & expensæ. Pro quibus propterea dari eidem Monacho contra Abbatem actionem tradunt post plures alios Surdus *dict. quæst.* 121. *numero* 1. *fine*, & Sanchez *dict. numero* 20. *fine*. Prædicta enim prouisio alimentorum, & expensarum litis facienda erit, tametsi Monachus Abbatem accusauerit non petita, & impetrata priùs licentia, seu venia ab ipso Abbate, vel ab alio superiore. Nam licet alias Monachus agere in iudicio non possit (cum non habeat proprium velle, & nolle, & pro mortuo habeatur) absque licentia superioris, vt latè Sanchez *dict. cap.* 20. *numer.* 1. nihilominus absque vlla licentia potest accusare Abbatem, seu Prælatum malum, vt post Abbatem *in dict. cap. ex parte*, & alios Canonistas *ibidem* tradunt Surdus *dict. quæst.* 121. *numero* 8. & Sanchez *d. cap.* 12. *numer.* 19. *fine*, tum quia non impedit ratio subiectionis, fidelitatis, & obedientiæ, vt dicitur *d. cap. ex parte*, & Glossa *ibidem* verbo, *alia rationabilis causa*, cum obligetur solum in rebus honestis, & licitis; tum quia accusando Abbatem malum, monasterij vtilitatem procurat, & prosequitur: tum demum, quia plus tenetur Religioni, & Monasterio, quam Abbati, atque adeò pro vtilitate Monasterij absque vlla venia impetrata potest accusare Abbatem, seu Prælatum malum. Aduertendum autem, quod etsi Monachus accusans Abbatem non teneatur ipsi obedire, quoad desistendum ab accusatione in reliquis tamen certum est teneri obedire, vt tradunt Abbas, & Felinus *in dict. cap. ex parte*, *ibidem*, Augustinus Barbosa *fine*, & Sanchez *d. cap.* 12. *numer.* 1. *&* *cap.* 2 *numer.* 64. *per textum in can. non est* 8. *quæst* 4. & quia adhuc Abbas superioris officio non est priuatus.

1089 Quid verò si Monachus, vel Religiosus accusatet non ob Monasterij vtilitatem, sed ob prosequendam causam suam contra Abbatem, seu Prælatum, vt si diceret se grauiter à Prælato iniuriatum, an etiam tunc si non habet, illi sint ministrandæ expensæ litis à Monasterio, negant Rota *dict. decis.* 6. *de regularibus in antiquis*, Pontanus *dict. cap.* 13. *numer.* 3. Asinius *dict. ampliatione* 17. & Farinacius *dict. quæstion.* 52. *numer.* 3. & priùs tradidit Baldus *in leg. Imperatores*, *ff. de tut. la, & rationibus distrahendis*. Affirmant verò Surdus *dict. quæstione* 121. *numer.* 3. *&* 12. & Sanchez *d. cap.* 12. *numer.* 25. ob eam rationem, quod etiam in hoc casu Monachus dicitur prosequi vtilitatem Monasterij, cum satis Monasterij intersit, habere bonum Prælatum. Sed data priori sententia, quod Monacho prosequenti causam propriam, & dicens se ab Abbate, seu superiore suo grauiter iniuriatum non teneatur Monasterium prouidere illi de litis expensis. Nihilominus Rota, & Asinius *locis citatis* addunt, quod Monachus sic iniuriatus supplicet à superiore, seu Iudice sibi de expensis prouideri, & superior, seu Iudex ei non negabit, subdit rationem Asinius, quod soleant superiores vltra modum in Religiosos sæuire, quo fit, vt appellare compellantur; & ideo interim appellatione pendente debet Iudex his Religiosis, vt pater filius prouidere. Ita Asinius, quare multo magis debebit eis per superiorem prouideri de alimentis, vt expressè notat Surdus *dict. quæstione* 121. *numero* 9. cum non sit iustum, quod fame pereant, vel etiam mendicent in opprobrium Monasterij, quando ab Abbate contra quem agunt, sibi denegarentur, vel alimenta, vel saltem nimis illis prouideretur, etsi Monacho per Abbatem prouidendum sicut filio per patrem, vt etiam Bellamera *decis.* 158. si verò Monachus accusaret alium Monachum præter Abbatem nisi accusaret de licentia Abbatis, & pro vtilitate Monasterij non consequeretur à Monasterio expensas litis, vt post alios Surdus *dict. quæst.* 120. *numer.* 56. & ratio est, quia absque illis duabus conditionibus non permittitur Monacho quamquam alium præter Abbatem accusare *d. c. ex parte*, *ibidem* Scribentes, & eos & alios allegans Sanchez *d. cap.* 12. *n.* 27.

1090 Quid etiam, si Monachus, seu Religiosus accusans Prælatum malum sit ex ordinibus Minorum carentibus bonis in communi. Dicendum adhuc Monasterium teneri illi expensas litis subministrare (quidquid secus sentire videatur Henricus *in d. cap. ex parte*, *numer.* 10.) tum quia textus ibidem loquitur generaliter, sicut etiam loquuntur alij Scribentes *ibi*, & cæteri Doctores *supra numer.* 1088. relati, tum quia iidem fratres minores ex eleemosynis emendicatis, ex quibus viuunt, sicut possunt ita debeant has expensas Monacho, seu Religioso accusanti Prælatum malum exhibere.

1091 Quod autem dictum est de Monacho, seu Religioso accusante Abbatem, seu Prælatum malum; extendi etiam ad Clericum sæcularem accusantem, seu denunciantem Prælatum malum, vel aduersus eum cœptam inquisitionem prosequentem, scilicet ab Ecclesia ei esse subministrandas litis expensas, ob eandem rationem in Monacho accusante Abbatem, & inquisitionem prosequente, nempè quia agit causam Ecclesiæ, cuius interest habere Prælatum bonum, post Speculatorem tradunt Corduba *dict.* §. *si vel parens*, *numer.* 56. *&* 57. Menochius *de præsumpt.* 37. *numer.* 21. Ioannes Lupi *dict. numero* 71. & alij relati à Surdo *dict. quæst.* 121. *numero* 12. *&* 15. Quamuis *ibidem fine* ipse videatur contrarium tenere. Confirmat Corduba etiam post Speculatorem per textum *in cap. cum pro causa de procuratoribus*, vbi habetur generaliter quod agens pro vtilitate Ecclesiæ expensas in Ecclesiæ vtilitatem factas ab Ecclesia repetit. Quem textum Abbas *ibidem*, *numero* 1. intelligit non solum in extraneo, sed etiam in quolibet Ecclesiæ, quod debeat consequi expensas, quas fecit pro Ecclesia. Et licet textus *ibi* loquatur, quando mandato Ecclesiæ egit, idem tamen est, si sine mandato quis egerit, & expenderit vtiliter pro Ecclesia, seu in negotiis Ecclesiæ, potuit enim eas expensas repetere, vt Glossa *ibidem v. de mandato*, & Corduba *d.* §. *si vel parens*, *num.* 57. proinde asserens præfatum Clericum agentem aduersus Prælatum pro vtilitate Ecclesiæ, debere habere expensas, etiamsi sine mandato agat.

§. III.

Abbati, seu Prælato accusato, & se defendenti ab obiecto crimine lite pendente à Monasterio ministrari debent alimenta, & litis etiam sumptus, si aliundè nequit habere.

1092 Tertiò idem Abbas, seu Prælatus accusatus, dũ ab obiecto crimine se defendit, & expurgat, debet cõsequi à Monasterio non solum alimenta (quibus nõ potest priuari, seu spoliari, cum sit in possessione illa habendi ob solam obiectionẽ criminis) sed etiam expensas necessarias ad litem, & suã defensionẽ, si aliũde eas nequeat habere. Ita Glossa *in d. cap. ex parte*, *verbo alia rationabilis*, *de accus. ibid.* Panormitanus, Butrius, Ioan. Andr. Felin. & alij Scribẽtes ex allegatis *supra n.* 1088. Corduba à Lara *in d.* §. *si vel parẽs*, *num.* 58.

num. 58. Surdus *d. tit.* 1. *q.* 157. Sanchez *d. cap.* 12. *num.* 14. & alij ab iisdem relati. Militat enim ratio *d. num.* 1088. adducta, quia Abbas se defendens & ostendens suam innocentiam agit causam monasterij, cùm monasterij intersit constare de bonitate Prælati, & eum non remoueri ab administratione, seu non deponi, si idoneus, ac probus sit: id etiam Ioannes Andreas, & Butrius extendunt, quamuis ille Abbas esset ab administratione remotus, vt nihilominus sint ei alimenta à monasterio ministranda; sicut clerico beneficiato ob suam culpam suspenso, vel verbaliter tantum deposito ministranda sunt alimenta necessaria de fructibus beneficij, si alimenta non habeat; vt post alios Corduba *d.* §. *si vel parent num.* 62. Valascus *dicta conclusione* 1. *n.* 3. & latiùs Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 82. Quam tamen extensionem Surdus, & Sanchez post Panormitanum declarant procedere de simplici suspensione effectus, vel quando interdicitur administratio, secus verò si esset priuatus titulo, idest verè, realiter, & actu depositus, eo quod tunc nihil habeat commune cum monasterio; quemadmodum Prælato, vel clerico beneficiato actu deposito non esse ab Ecclesia subministranda alimenta generaliter post alios tradit idem Surdus *d. q.* 82. *num.* 12. *&* 13. addens rationem quod Ecclesia non curat de tali deposito, vt *cap. degradatio de pœnis,* & Doctores ab eodem Surdo *ibidem* relati. Dixi verò, *si aliunde eas habere nequeat,* quia si Abbas, seu Prælatus habeat peculium sufficiens ad se defendendum, & expurgandum, pro huiusmodi defensione monasterium non tenetur ei expensas ministrare, sicut nec monacho illum accusanti, vt *supra num.* 1088. Versic. *Nam si haberet*; & in his terminis tradit Sanchez *d. num.* 24. *fine.* Hic etiam aduertendum, quòd Abbati, seu Prælato accusato, vel denunciato ab omnibus Monachis eius subditis, dum lis pendet, parendum est in his, quæ non impediunt cursum causæ, cum accusatione pendente non desinat esse Abbas, & superior, vt dictum est *supra num.* 1088. *fine,* & per allegatum tèxtum *in can. Nonne* 8 *q.* 4. tradunt Panormitanus, Felinus, Sanchez *locis ibidem relatis,* & latiùs Surdus *d. quæst.* 127. *n.* 5. *&* 6.

§. IV.

Monacho accusato se defendenti, à monasterio ministrari debent alimenta, & litis sumptus lite pendente.

1093 QVarto etiam Monachus, seu Religiosus accusatus, & contra quem Abbas, seu superior inquirit, à monasterio debet habere alimenta, & etiam litis expensas ad se defendendum necessarias, si aliunde eas habere non possit, seu proprium non habeat, qui propter accusationem solum non potest spoliari, seu priuari iure, quod habet ad alimenta, supposito, quod sit in quasi possessione monachatus, & recipiendi à monasterio eadem alimenta; expensæ autem litis, si aliunde non possit habere, monasteriom tenetur illi exhibere, quia alioqui priuaretur sua defensione, quæ nulli, nec diabolo, si esset in iudicio est deneganda cap. *cum inter de exceptis*: *& can. earum* 40 *q.* 3. & quia dum se defendit, vt ostendat suam innocentiam, agit causam monasterij, cuius interest, bonum monachum non opprimi, nec monasterium eo priuari, sicut etiam monasterij interest monachum repertum delinquentem plecti, & monasterium homine malo purgari. Ita Specolator *tit. de inquis.* §. *fin.* Simon de Prætis *allegat. dub.* 2. *num.* 13. Corduba à Lara *d.* §. *si vel parent,* Pontanus *de a im. c.* 13. *n.* 4. Menoch. *d. præsumpt.* 35. *n.* 21. Valascus *d. consult.* 1. *n.* 3. Surdus *de alimentis tit.* 5. *q.* 118. Sanchez *in sum. lib.* 6. *d. cap.* 12. *n.* 23. Rota Roman. *decis.* 1. *de accusat. in antiquis,* & alij communiter, quos late refert Surdus, & licet quoad expensas litis, Speculator, & nonnulli alij à Surdo, & Sanchez relati (inter quos enumerant Simonem de Prætis *loco citato,* vbi tamen loquitur indistinctè) dicant esse à monasterio ministrandas solum, quando Abbas in procedendo, & inquirendo contra monachum accusatum, vel denunciatum non seruet regulæ formam, sed via ordinaria, & iudiciaria procedit, non vero quando procedit iuxta formam suæ regulæ, eo quod in hoc casu nulla videatur requiri impensa ad defensionem; tamen rationes adductæ probant vniuersaliter, & indistinctè, siue contra accusatum procedatur via ordinaria, siue iuxta formam regulæ; quia etiam quando procedunt iuxta formam regulæ possunt esse necessariæ expensæ, vt si monachus accusatus pro sui defensione ageret, & peteret examinari testes longè absentes. Propterea hanc limitationem reiiciunt expreſsè Surdus, & Sanchez *locis citatis.*

§. V.

Monacho existente in quasi possessione monachatus si monasterium vellet eum expellere, vel contra eum moueret quæstionem super valore possessionis, debet idem monasterium exhibere alimenta, & litis expensas.

MOnacho etiam, seu Religioso existenti in quasi possessione monachatus, si monasterium vellet eum expellere, vel eum expellat, & ipse agat contra monasterium ne expellatur, vel vt expulsus iniustè restituatur, à monasterio lite pendente ministrari debent alimenta, & litis expensæ, ità Pontanus, Simon de Prætis, Corduba Menochius Valasc. *locis num. præcedenti relatis,* Surdus *d. q.* 118. *n.* 10. Ioannes Lupi *de illegitimis com.* 2. §. 3. *n.* 71. Lancellottus *de attent. cap.* 4. *limit.* 1. *num.* 20. *&* 30. Afflictus *in pract.* §. 32. *cap.* 2. *ampl.* 26. Farinacius *in repert. iud. q.* 52. *num.* 3. Bellamera *decis.* 88. & Rota *dicta decis.* 1. *de accus. in antiquis*; cum enim sit in quasi possessione monachatus, & pro eo stet præsumptio boni iuris, consequenter pendente lite non potest priuari alimentis, sibi ex bonis monasterij debitis, ad quæ ius habet, & cum aliunde eas non habeat, litis expensæ pro sua defensione à monasterio exhiberi debent, ne ob eorum defectum indefensus maneat, & iure suo priuetur; vnde in hoc casu procedunt tradita capite præcedenti de filio litiganti cum patre super filiatione; & quæ *hoc capite* tradita sunt *num* 1084. de eo, qui sequestratione spoliatur bonis, quæ possidebat; & sic etiam procedunt tradita *in l. vltima Cod. de ordine cognitionum* de liberto existente in quasi possessione libertatis litigante cum Domino. Quæ latiùs ad id prosequitur Bellamera *d. decis.* 88. & per ea probat Abbatem, qui existebat in quasi possessione prælaturæ, priuatum Abbatia agentem iudicio restitutorio debere consequi à Monasterio de bonis Abbatiæ alimenta, & litis sumptus, si aliunde nequit habere, lite pendente; & confirmat etiam exemplo, quando maritus vxori mouet quæstionem super matrimonio, vel separatione thori; quem eidem vxori pendente lite teneri alimenta, & litis expensas exhibere asserit post alios, & tradunt Doctores communiter, saltem quando vxor dotem attulit marito, & etiam quando non attulit, si aliunde habere nequit de quare *infrà*. 1094

Quare idem dicendum, si contra monachum, seu 1095

Religiosum existentem in quasi possessione monachatus, moueatur quæstio super monachatu, seu super valore professionis, dum enim disputatur, & lis pendet, à monasterio ei prouideri debet de alimentis, & etiam de expensis litis necessariis ad suam defensionem, si eas aliunde nequeat habere; & ita in his terminis Barbolus *in tract. de alim. n.*43. Surdus *d. q.*128. *num.* 11. & etiam saltem implicitè omnes Doctores *numer. præcedenti* allegati, vt conuincunt eædem rationes.

§ VI.

Collegiali contra Collegium litiganti ne à Collegio expellatur, Collegium exhibet alimenta, & litis sumptus.

1096 HInc etiam Collegiali, qui repellitur à collegio, cum eodem collegio ad sui defensionem litiganti, alimenta, & etiam litis sumptus, si aliunde non habeat ex bonis collegij exhiberi debent lite pendente. Ita Corduba *d. §. si vel parens. num.*60. Valascus *d. n.*3. Menochius *dicta præsumpt.* 35. *citato num.* 21. Surdus *de aliment. tit.* 1. *q.* 129. *n.* 4. Ioannes Lupi *loco supra allegato*, & alij Iurisperiti à Corduba, Valasco & Surdo, relati. Ratio est eadem, scilicet, quia est in possessione percipiendi alimenta ab ipso collegio. Immò Corduba addit in collegiali esse maiorem rationem, quia ius alimentorum consequitur à collegij institutione eo ipso, quod sit electus, quo iure cum spoliatur ali debet, dum causa in iudicio agitatur; & ne ob illorum defectum cogatur desistere a prosequendo iure suo, etiam litis expensas a collegio habere debet, si sit inops, & aliunde habere nequeat.

1097 Idem in canonico electo, & clerico præbendato, qui si lis sit ob eam causam, quod dicatur non fuisse canonicè electus, vel patiatur molestiam in præbenda; ali debet ex fructibus canonicatus, vel præbendæ dum lis pendet, & etiam consequi litis expensas si aliunde nequeat habere ob rationem prædictam. Ita post Albericum, Iacobum de Arenis, & Bartholum Corduba, & Surdus *locis citatis*, & etiam Pontanus *de alimentis dicto cap.* 13. *num.* 3. & Menochius *d. num.* 21.

§. VII.

Vassallo, seu subdito litiganti contra dominum, seu Principem, à quo patitur molestiam, litis expensæ à Domino sunt ministrandæ.

1098 OB eandem rationem subdito seu Vassallo litiganti contra Dominum, seu Principem, à quo patiatur molestiam, seu pulsetur, si habeat pro se præsumptionem boni iuris (quæ pro eo stat quoties extat, vel extabat in possessione bonorum, vel quasi possessione iuris super quibus, vel super quo à Domino, seu Principe patitur molestiam vt *supra num.* 1084. notatum est) litis expensæ à Domino seu Principe exhiberi debent, si aliunde non habet, vnde litem sustinere possit. Ita Boërius *decis.* 303. *num.* 4. Couarruuias *practic. cap.* 6. *num.* 4. Neuizanus *lib.* 6. Sylui. *num.* 32. (qui tres loquuntur, quando Rex litigat cum paupere) Menochius *præsumpt. lib.* 5. *dicta præsumpt.* 25. *num.* 22 Asinius *in pract.* §. 32. *cap.* 2. *ampliat.* 28. Surdus *de alim. tit.* 1. *quæst.* 128. *numer.* 2. & Ioannes Lupi *de illegit. com.* 2. §. 3. *num.* 72.

§. VIII.

Maritus debet alere vxorem, & ei litis sumptus ministrare durante lite ab ea contra eum intentata, vel ab ea contra ipsum ob causam adulterij.

QVinto si maritus accusat vxorem de adulterio, 1099 durante lite intentata ad diuortium, tenetur idem maritus illi præstare alimenta, & litis expensas necessarias pro illa sustinenda, si aliunde habere nequeat. Ita Albericus *in l. vltima, num.* 1. *Cod. de Ordine cogni.* Lopus *in cap. per vestras in principio* §. 19. *nu.* 5. *de donat. inter. vir. & vxo.* Corduba à Lara *in d. §. si vel parens. num.* 64. P. Barbosa *in rub. ff.* 2. *num.* 44. *fine ff. soluto matr.* Surdus *de alimentis tit.* 1. *q.* 18. *num.* 5. & *quæst.* 129. *n.* 6. Asinius *in pract.* §. 32. *cap.* 2. *ampliat.* 24. Cæuallos *commun. contra com. quæst.* 734. *n.* 18. & *sequentib.* Pontanus *de alimentis cap.* 13. *num.* 2. Valascus *consult.* 1. *n.* 4. Ioannes Lupi *de illegitimis com.* 2. §. 3. *n.* 70 Paschalis *de patria potest. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 71. innumeri alij Canonistæ, & Iurisperiti à præallegatis præsertim Cæuallos, Surdo, Pontano, & Paschali relati, & Sanchez *de matr. lib* 10. *disp.* 8. *num.* 28. Probatur quoad alimenta, quia cum vxor ante accusationem ratione matrimonij extaret in quasi possessione recipiendi alimenta à marito, non potest spoliari ista quasi possessione ob superuenientem accusationem, & litem intentatam, & facit etiam illud, quod lite pendente nihil innouandum est. Quo vero ad litis expensas probatur, tum exemplo monachi accusati, qui pendente lite consequitur à monasterio alimenta, & etiam litis expensas, quando aliunde non habet; tum quia aliàs indefensa maneret, si aliunde litis expensas nequiret habere. Et quamuis multi, quos refert Sanchez *de disp.* 8 *num.* 24. & alij relati à Cæuallos *d. q.* 734. *n.* 17. id negent, quando adulterium esset notorium; eo quod tunc vir non teneatur alimenta præstare vxori adulteræ etiam ante sententiam diuortij, vt ipse tenet; nihilominus, hoc solum admitti debet quoad forum conscientiæ, in foro verò externo cogeretur vir alimenta, & litis expensas præstare vxori vsque ad condemnationem, cum pendente lite nihil sit innouandum, & ita tenet expresè Sanchez *loco citato*, & implicitè alij Doctores relati, qui loquuntur indistinctè: licet Albericus *loco citato*, & Corduba dicant huiusmodi alimenta, & litis expensas à marito accusatore lite pendente super diuortio exhibenda esse de dote; vnde sentire videtur ad ea subministranda non teneri maritum, cum vxor accusata est indotata; attamen Innocentius *in d. cap. per vestras in fine*, Lupus *loco citato*; Asinius *d. ampliat.* 24 *fine*, & Surdus *d. q.* 129. *n.* 6. & Ioannes Lupi *d. n.* 70. Versic. *quod extenditur*, asserunt maritum accusatorem teneri ad præstanda vxori præfata alimenta, & litis expensas, etiam si vxor de adulterio accusata sit indotata, & probant rationes *supra* adductæ. Cum enim vxor esset in quasi possessione coniugis, & etiam recipiendi alimenta à marito, qui eam licet indotatam non habentem aliunde, tenebatur alere, ait Guido Papa *q.* 439. & alij communiter, quos refert, & sequitur Surdus *de alim. tit.* 1. *q.* 38. *num.* 11. non potest illam priuare iisdem alimentis non sequuta condemnatione; & ne indefensa maneat, debet etiam ei litis sumptus ministrare. Quod si eadem vxor, quam maritus duxit indotatam, aliunde haberet, vnde possit litem sustinere, maritus esset exemptus à tali obligatione expensarum litis, vt Cæuallos *d. q.* 734 *num.* 24. vbi etiam videtur idem sentire, si vxor accusata dotem amisisset

lisset merito, si haberet alia bona, ex quibus possit se alere, & litem facere, maritum non teneri exhibere, nec litis expensas, nec etiam alimeota; & ego quoque consentio io hoc casu non teoeri exhibere litis expensas; at alimenta teneretur, & cogendus esset lite durante probare vxori accusatæ. Quia cum vxor ante motam litem diuortij existeret in quasi possessione recipiendi alimenta à viro, ea possessione non potest priuari, nisi conuincatur de adulterio, siue sit diues habeatque alia bona præter dotem, siue non: videantur tradita *supra num.965.* & ita asserunt post Baldum Afflictus *decis. 10. num.3.* Lancellottus *de attentatis cap.4. limit.51. num. 21* & Farinacius *in repert. ad q. 52. num.5.* ob aliam rationem, quia scilicet vxori dotatæ ex fructibus dictæ dotis debentur alimenta iure actionis; & sic etiam vxori aliunde habenti.

1100 Sed quid, si vxor ipsa contra virum intentat litem diuortij, vel separationis thori, & habitationis ex causa adulterij, vel sæuitiæ eiusdem viri, vel ex alia causa, quæ probata sit sufficiens ad separationem, an tunc etiam eidem vxori à marito debeant lite pendente ministrari alimenta, & litis expensæ, si aliunde non possit habere? Affirmant communiter Doctores, si vxor habeat pro se præsumptionem boni iuris, & maritus sit diues, ne alias amittat ius suum, & confirmant *arg. præallegati capitis ex parte de accusationibus, & l. finalis Cod. de ordine cognit.* ita Guido Papa *d. quæst. 4. 9.* Afflictus *decis. 10.* Peguera *decis. crimin. 20. n. 5.* Menochius *dicta præs. 35. num.18* Corduba *in d. §. si vel parens,* Lupus *n.66.* Asinius, P. Barbosa, Paschalis, Sanchez *locis numero præcedenti relatis,* Surdus *d. q. 118. num. 5. & d. q. 159. numer. 6. fine* (vbi propterea, cum Lupo reprobat Imolam, Cardinalem qui negauit vxori agenti esse subueniendum,) & alij relati a P. Barbosa, & Paschali, licet Rota Roman. *decis. 470. num.6 fine,* an quando vxor agit ad solam separationem, cum litigatur de re non fructifera, & quæ non cadit sub æstimationem, dubitauerit, an alimenta debeant ei præstari à viro, quod dubium est contra communem, nisi fortè loquatur, quando vxor est indotata. Quare etiam vxori recedenti à marito ex culpa mariti, donec cognoscitur, an iustè, vel iniustè recesserit, tènetur vir exhibere alimenta, vt in terminis Afflictus *d. decis.* 10. Ioannes Lupus *d. §. 19. num 5.* & Surdus *d. q. 118. citato num.5.* & latiùs *q. 32. num. 7.* & sentiunt etiam alij præallegati; & confirmat Afflictus ea ratione, quod constat de coniugio, an verò recessus fuerit iustus, vel iniustus est dubium facti, & ideo eo pendente sunt ministranda alimenta & prædicta procedunt etiam, quod vxor sic agens esset indotata, si aliunde, nec alimenta, nec litis expensas possit habere, ne alioqui cogatur ob defectum alimentorum, & expensarum litis amittere ius suum.

§. IX.

Lite inter vxorem, & virum pendente super valore matrimonij tenetur maritus vxori alimenta, & litis sumptus ministrare, siue maritus, siue vxor ipsa agat.

1101 QVemadmodum verò, quando vir accusat vxorem de adulterio pendente lite diuortij tenetur ei alimenta, & litis expensas ministrare; ita etiam quando ei post illud contractum mouet litem super valore matrimonij, & agit ad eius nullitatem, interim facta separatione tenetur, & cogi debet illi præstare alimenta, & etiam litis expensas, si eas aliunde non possit habere. Ita Hostiensis *in sum. tit. de accusat. §. 1.* Abbas & Felinus *in d. cap. ex parte de accusat.* Innocentius *in d. c. per vestras fine,* Ioannes Lupus *d. §. 39. num.3.* Afflictus *decis. 152.* Caualcan. *tom.2. decis. 18. num. 11.* Valascus *d. consult. 1. num. 4.* Corduba à Lara *in d. l. si quis à liberis allegat. §. si vel parens, num.66 ff. de liberis agnosc.* Surdus *d. tit. 5. d. quæst. 118. num. 5. & tit. 8. privileg. 10. num. 3. & 4.* Sanchez plures alios allegans *de matr. lib. 2. disp. 41. num. 51.* cæteri Doctores *duobus numeris præcedentibus* relati, & Doctores communiter, vt *locis citatis* testantur Abbas, & Corduba: & seruari in curiis Regni Lusitani testatur Valascus; & probant tradita *dubiis præcedentibus numeris*; cum enim constet de coniugio, habet pro se vxor præsumptionem iustitiæ, & ius ad alimenta, quo non potest spoliari ante condemnationem; quod etiam probat textus *in l. si neget. ff. de liber. agnosc.* vbi dicitur mouentem litem de matrimonij valore, eo quod vxor ancilla sit; teneri alere liberos, donec constiterit de veritate; si etiam vxor aliunde eas non habet, ne indefensa maneat, & cogatur ob illorum defectum amittere ius suum cogendus est maritus ei litis sumptus necessarios subministrare; & ad prædicta alimenta, & litis expensas tenetur maritus, quamuis vxor sit indotata, vt expressè Innocentius & Sanch. *locis citatis,* & probant tradita *num. 1099.* Et confirmatur per dictum *cap. ex parte de accusat.* & superiùs tradita de monacho accusante Abbatem, & de accusato, qui cum careat proprio, consequitur alimenta, & litis expensas ea durante de bonis monasterij.

Quid verò si vxor ipsa contra maritum agat ad nullitatem matrimonij contracti ex causa consanguinitatis, vel alterius causæ; an etiam hoc casu interim facta separatione maritus teneatur, & cogi possit ei alimenta exhibere lite pendente, & etiam litis sumptus dare, si eos aliunde habere non potest. Negauit Hostiensis *loco supra allegato,* vt refert Corduba *d. num. 65.* & ratio ea videtur posse assignari, quod nullo iure maritus tenetur vxorem alere, nisi propter matrimonium, ac proinde non debet vxor commodum consequi ex matrimonio, quod impugnat. *cap. ex eo de reg. iuris in 6.* 1102

At affirmant Doctores communiter, si vir sit diues, ita Abbas *in d. cap ex parte de accusat. n. 10. ibidem* Barbatius, Ananias, Felinus, Innocentius *loco citato* Ioannes Lupus *allegat. § 39. nu.4.* Caualcan. *d. decis. 18. num. 11.* Afflictus *decis. 10. & decis. 152.* Corduba *d. §. si vel parens. num. 65. & 67.* Simon de Præcis *de interp. vltim. volunt. lib. 5. interp. 2. dub. 2. num. 17.* Menochius *dicta præsumpt. 35. n. 18.* (qui addit id procedere, quando extat præsumptio pro vxore dicente de nullitate; Quæ tamen præsumptio sufficiens abest, quoties iam constat matrimonium esse contractum; eo enim ipso fundata est intentio vxoris petentis alimenta, & litis expensas, cum aliunde non habet) Asinius *d. ampl. 14.* Surdus *d. q. 118. num. 1. & 5.* Paschalis *de patria potest. p. 2. c. 2. num. 71.* Sanchez *d. n. 51.* & plures alij à Surdo, & Sanchez allegati. Ratio est, quia maritus tenetur alere vxorem, existente matrimonio valido, præsumitur autem validum, donec contrarium per legitimas probationes constiterit, cum in dubio præsumatur pro contractu; Accedit alia ratio in præcedentibus sæpiùs adducta scilicet, quia alioqui mulier cogeretur ob defectum alimentorum, & litis expensarum amittere iura. Quare non solum maritus tenebitur præstare alimenta, & litis expensas de dote accepta ab vxore matrimonium accusante, sed etiam teneretur præstare tametsi indotatam duxisset iuxta tradita *supra numer. 1099.* & præsertim alimenta, cum maritus obligetur alere vxorem etiam indotatam, vt *ibidem* notatum est; etsi in hac specie con- 1103

tractam

trariam sentire videntur post Innocentium, & Ioannem Ananiam, Asinius *d. ampl. 24. fine*, quando vxor est indotata. Quamuis Sanchez *d. num. 51.* eum sequens referat Innocentium *eco num. 101. etiate* addere, forte teneri virum ad prædicta alimenta licet vxor sit indotata *per d. cap. ex parte de accusationibus*, vbi monacho accusanti Abbatem, cum proprio careat, decernuntur alimenta præstanda de bonis monasterij; ex quibus ad rationem pro contraria sententia numero præcedenti adductam respondetur præsumptionem illam, quæ stat pro matrimonio, donec contrarium fuerit, desiouum, sufficere, & operari, vt maritus siue ipse, siue vxor agat ad illius nullitatem ex aliqua causa, teneatur, & cogatur vxori exhibere etiam extrà domum ex iusta causa degenti alimenta lite pendente, & etiam litis expensas, vbi aliunde non habet.

1104 Aduertunt etiam Afflictus *d. decis. 15. s. n. 2. & 3.* Corduba *d. numer. 67.* Surdus *ut 8. privil. 10. n. 5. 10. & 11.* Menochius *d. n. 18.* & Castillus *ad l. 10. Tauri* à Corduba allegatus. Quod in iudicio super nullitate matrimonij à viro contra vxorem intenta, si vxor à iudice Ecclesiastico obtinuerit pro se sententiam, & ab ea maritus appellauerit ad iudicem superiorem Ecclesiasticum, Iudex laicus requisitus potest decernere eidem vxori alimenta à viro dilute appellante exhibenda, neque ideò dicitur aliquid attentare; Nam sicut Iudex appellationis potest vxori prouidere de illis alimentis *d. cap. ex parte de accusat.* ita per viam principalis petitionis super ipsis alimentis potest iudex laicus prouidere, cum hoc non sit de processu causæ; causaque alimentorum non dependeat à causa matrimonij, quæ tractatur, sed sit diuersa, ac proinde nil impedit, quominus laicus causam alimentorum tractet, dum Ecclesiasticus cognoscit de viribus matrimonij, & quia talis lite pendentia non impedit præstationem alimentorum stante paupertate vxoris, & diuitis viri; & quia licet sit appellatum à sententia lata in fauorem matrimonij, tamen dicta sententia continet tacitè præstationem alimentorum, & à sententia præstationis alimentorum non admittitur appellatio. Ita Afflictus, & Surdus.

1105 Aduertendum etiam, quod si vxor succubuerit in omnibus prædictis casibus, in quibus inter ipsum, & maritum lis fuit super separatione, vel nullitate matrimonij, alimenta tamen accepta non sunt restituenda, nec possunt à viro repeti, ita in terminis Afflictus *d. decis. 15.* 4. & constat ex traditis *suprà num. 1063. 1069. & seqq.* & tradunt etiam Doctores iisdem numeris allegati, & idem dicendum in sequentibus casibus, vbi contigerit vxorem, cui maritus vel eius hæredibus lite pendente præstiterint alimenta, succumbere.

§. X.

Vxori marito ad inopiam vergenti, ad restitutionem dotis sunt exhibenda alimenta, & litis sumptus ex fructibus dotis.

1106 SExto quando vxor remedio *l. si constante ff. soluto matrimonio*, à marito bona dilapidante, seu ad inopiam vergente petit sibi dotem restitui, interim pendente lite potest consequi, & maritus cogi debet præstare alimenta, & etiam litis sumptus ex fructibus dotis, ita *argumento l. vltima apud allegata Cod. de ordine cognitionum* Albericus *in l. vbi adhuc Cod. de iure dotium ibidem* Cynus *num. 14.* Solinus, Felinus *in d. cap. ex parte num. 4. de accusat.* Couarruuias, *practic. cap. 6. sub num. 5.* Corduba à Lara *d. §. si vti parens. num. 68.* Menochius *d. præsump.* 55. *num. 18.* Valascus *d. consult. 1. n. 5.* Surdus *de alimentis d. q. 118. num. 7.* Asinius *d. §. 3. a cap. 2. ampl. 24.* Lancellottus *de attent. cap. 4. limit. 11. num. 20.* Fanucius *in repert. ind. q. 52. n. 5.* Ioannes Lupi *de illegitimis com. 2. §. 3. n. 71.* Paschalis *de patria potest. p. 2. num. 73.* & alij apud eosdem, & confirmant omnia tradita supra hoc, & *§. præcedenti*, & quoad alimenta probat etiam illa ratio, quod constat de coniugio, ideóque est vxor aleoda, & quoad expensas litis marito bona dilapidante facit alia ratio scilicet, quod vxor petens sibi dotem restitui agit ad commune vtriusque vtilitatem, attento quod fructus percipiendi ex dote restituta, vel collocata in loco tuto deseruire debent omnibus matrimonij, vt *in præcedentibus num. 589. 590. & 842.* notatum est.

Non solum autem vxori aliundè non habenti 1107 prouidenda esse lite pendente alimenta ex fructibus dotis, quam petit sibi restitui, sed etiamsi aliunde potest viuere, quia haberet alia bona, vel etiam pater eius esset diues, post Baldum, Ferretum, & Menochium tradunt Afflictus *decis. 10. num.* Lancellottus *de lim. 11. numer. 22. & 24.* & Farinacius *d. num. 5.* & etiam Mynsingerus *loco supra num. 871. citato*, & *ibidem* ego ipse notaui, quia debentur iure actionis, vt *ibidem* probatur.

§. XI.

Filiæ nuptæ agenti ad dotem sibi promissam, & debitam alimenta, & litis expensa debent ministrari à debitoribus dotis.

IDem dicendum de filia nupta agente ad dotem 1108 sibi promissam, vel alio titulo debitam, aut marito promissam, nondúmque solutam, illi enim sunt ministranda alimenta, & litis sumptus à detentoribus, seu debitoribus dotis, nec maritus licet dives tenetur ad ea alimenta vxori præstanda. Ita Maréscotus *var. lib. 2. cap. 83. num. 20.* Qui probat ea ratione, quod maritus alere non tenetur vxorem, si indotatam non accepit, sed duxit dote sibi promissa, vt Boërius *decis. 22. num. 1.* & alij Doctores ab eodem Marescotto citati, & Surdus *de alimentis tit. 1. q. 12.* sed probatur etiam ex eo, quod alimenta huiusmodi sint debita filiæ nuptæ iure actionis, atque adeò exhibenda etiam si aliunde ea habere possit iuxta tradita *in præcedentibus cap. 15.* Hoc tamen idem Marescottus *num. 21.* ait intelligendum, nisi maritus acceperit nomen, debitoris in dotem non æstimatum, tunc enim dicit maritum teneri vxorem alere, & sumptibus suis nomen debitoris exigere iuxta Glossam *in l. 1. verbo non fuit. ff. de impens. in reb. dot. fact.* & alios, quos *ibidem* refert, addens secus esse, si nomen debitoris æstimatum fuisset datum in dotem secundum Bartholum *in d. l. 1. §. necessaria num. 6. ff. de impens. in reb. dot. fact.* & alios à se *ibidem num. 23.* relatos. Similiter ait *num. 24.* secus esse, quando impensa non esset modica, sed magna fo et necessaria, tunc enim, ait, quod maritus non tenetur accepto nomine debitoris in dotem, suis sumptibus agere, & vxorem alere iuxta traditionem Baldi *in l. 1. n. 13. Cod. de bonis mater.* asserentis opinionem Glossæ *suprà* allegatæ procedere in impensa modica, scilicet quando maritus nullos fructus recipit, aut tales, qui non sufficiunt pro faciendis sumptibus magnis; & addit quod præfatam distinctionem vti veram amplexa est Rota Rom. *in Romana bonorum de Cenlis 14. Decemb. 1584. coram Orano.* Quam etiam confirmat *num. 25.* ex eo, quod iuxta eandem Glossam, Salicetum, & Corneum, ideò tenetur maritus suis sumptibus exigere nomen debitoris in dotem datum, quia tacitè videtur actum inter partes; Quæ præsumptio

præsumptio cessat, vbi impensa est magna, cum non sit verisimile partes cum damno ipsarum voluisse hoc modo releuare debitorem bona possidentem, & cum quo intendunt litigare, ab hoc onere. Consuluit nihilominus idem Marescottus *ibidem fine*, vt pro maiori cautela maritus obtineat sibi cedi ab vxore omnes actiones, & omnia iura competentia pro exactione dotis, inter quæ iura est ius petendi alimenta, & litis expensas ea pendente; quamuis officio iudicis debeantur, cum & hoc cedi possit, vt probat Tiraquellus *de retractu lign. §.26. Glossa 3.n.14.*

§. XII.

Vxori dissoluto matrimonio agenti contra hæredes mariti ad dotis restitutionem, an & qua ratione hæredes teneantur alimenta, & litis sumptus exhibere.

1109 DEnique vxori mortuo marito aduersus illius hæredes agenti ad restitutionem dotis, & donationis propter nuptias, tenentur iidem hæredes dotem, & donationem propter nuptias possidentes, interim donec fiat restitutio, & lis pendet, exhibere alimenta, & litis expensas, si litigare cogant. ita post alios Couarruuias Menochius, Lancellottus, Farinacius, Ioannes Lupi, Paschalis *locis supra num. 1106. citatis.* Sutdus *tit.1.q.118.num.8.& seqq.* & alij plures ab eodem relati, & asserunt saltem implicitè Corduba, & Valasens *locis eodem num. 1106. citatis*; colligitur ex dictis tum hoc, & præcedenti capite, & ex *l. vltima Cod. de ordine cognit.* & ex traditis *supra à num.870. ad 877.* iuxta quæ pro maiori declaratione cum dos consistere possit in rebus immobilibus vel in mobilibus; si consistit in bonis immobilibus, vxor statim mortuo marito & intra annum luctus potest agere ad illius restitutionem, vt notatum est *supra num.871.* Quare si agat, & hæredes sint in mora, negentque rem dotalem, & res non sit omninò clara, iudex præmissa summariè cognitione, per quam constat de præsumptione boni iuris viduæ, debet ei decernere alimenta; & etiam litis sumptus, si aliunde non habet, ab iisdem hæredibus exhibenda, iuxta præallegatos Doctores, & Rebuffum *in Commentariis ad constitutiones Gallicas in tit. de sent. prou. s. art.3. Glossa 1. numer. 9.* si verò consistit dos in bonis mobilibus non potest vxor vidua illam repetere, nisi post elapsum annum luctus; Quo elapso si ipsa illam petat, & hæredes mariti negent, & cogant litigare, cognita summariè præsumptione boni iuris eiusdem viduæ petentis tenetur, & cogendi sunt iidem hæredes ei præstare præfata alimenta, & litis expensas iuxta eosdem Doctores, & alios, quos refert Surdus *d.q.118. numer.10.* vbi addit, quod si non haberet aliunde, non esset expectanda alia probatio, quoad decernendum eiali-menta, eo quod vidua etiam indotata sit ab hæredibus viri alenda etiam post annum luctus ne in opprobrium viri anteacti matrimonij mendicare cogatur, vt ipse *eod. tit.q.44.num.44. & quæst.45.n.1.* aliis allegatis probat; & notaui *supra numer. 594.* Quapropter data hac sententia etiam in casu, quo non constat de dote petita, exceptio quoad alimentorum præstationem non est admittenda, cum vxor vidua, siue habeat dotem, siue non, vtroque casu sit alenda; & non est id expectandum, cuius euentus nullum omninò petiturus est effectum; & sic etiam potiori iure quando vxor vidua intra annum luctus peteret dotem in bonis immobilibus consistentem, esto non constet de dote, alimenta reiecta quacumque abiectione debent ab hæredibus mariti præstari, cum hæredes mariti intra eum annum luctus teneantur viduam, etiamsi sit indotata, alere de bonis mariti, vt probat idem Surdus *d.quæst.44.* & notaui *supra n.593.*

Etsi verò Afflictus, Lancellottus, & alij *supra num. 1107.* relati videantur velle, etiam in hoc casu alimenta vxori viduæ debere præstari ab hæredibus viri lite pendente; etiam si illa haberet aliunde, vnde posset se alere intelligendi tamen sunt, quando constaret de dote, in qua restituenda hæredes ipsi essent in mora; cum enim huiusmodi alimenta viduæ debita ratione dotis non restitutæ fiot debita iure actionis, præstari debent etiam aliunde habenti, vnde posset se alere; de qua re latè actum est *supra à dicto num.869 ad 873.* vbi exactè actum de alimentis debitis viduæ, tam intra annum luctus, quam post ob retardatam dotis restitutionem. 1110

SVMMARIVM
Capitis XIX.

A sententia in causa alimentorum etiam futurorum lata admittitur appellatio quoad effectum deuolutiuum num.1111.

Appellatio in omnibus causis tam maioribus, quàm minoribus permittitur, nisi specialiter sit prohibita ibidem.

A sententia in causa alimentorum futurorum lata in fauorem alimentarij egeni non habentis aliunde, vnde possit se alere dari appellationem etiam quoad effectum suspensiuum, qui dixerint n.1112.

Communis conclusio Doctorum est à tali sententia non dari appellationem quoad effectum retardandi sententiæ executionem, n. 1113. & etiam si tantum pars alimentorum fuerit petita. n.1114.

Vbi res dilationem non recipit, non permittitur appellare. n.1113.

Venter non patitur dilationem. ibidem.

Partis quoad partem eadem est ratio, qua totius quoad totum. n.1114.

Etiamsi alimenta futura petantur iure actionis, si debita sint pauperi aliunde non habenti, vnde viuat, à sententia super iisdem alimentis præstandis lata non permittitur appellatio suspensiua executionis sententiæ, & declarantur contrarium docentes. n.1115. & 1116.

Eadem appellatio non permittitur, siue incidenter, siue etiam principaliter sententia fuerit lata super alimentis futuris pauperi debitis, licet secus senserint nonnulli. n.1117. & n.1118.

A sententia in causa alimentorum præteritorum lata permittitur appellatio, quoad effectum suspensiuum. n.1119.

Limitatur, si petens aliunde non haberet, vnde viueret ibidem.

Alimenta præterita non habent priuilegia, vt futura. ibidem.

Illorum tamen causa celeriter debet expediri, præsertim si alimentarius contraxit æs alienum pro alimentorum subministratione. ibid.

A sententia super alimentis futuris lata pro alimentario diuite, seu qui aliunde habet, vnde possit se alere, admittitur appellatio etiam quoad effectum suspensiuum. n.1120.

Qua ratione constare Iudici debet, seu probari debeat paupertas alimentarij, pro quo lata est sententia alimentorum futurorum, & executioni mandari debeat non obstante appellatione, siue lata sit incidenter, siue principaliter. ibidem.

Quid quando tempore latæ sententiæ alimentarius non laborabat necessitate alimentorum, post vero admissam à iudice appellationem superuenit necessitas,

an

an tunc admissa appellatione non obstante, sententia executioni sit mandanda. n.1122.

Sententia, & promissiones alimentorum futurorum mandantur executioni non obstante supplicatione, vel restitutione in integrum. n.1123.

Necessitas non habet legem, & facit licitum, quod alias non foret, & facit, vt à regulis iuris discedatur. ibid.

Executio trium conformium impeditur, si incontinenti afforetur probatio in contrarium. ibid. fine.

In causa alimentorum admittitur appellatio in fauorem alimentarij, contra quem lata sit sententia. numer.1124.

Iudicium alimentorum futurorum est suspensiuum negotij principalis, ita quod appellans à sententia vel promissione alimentorum non auditur, nisi prius soluerit alimenta. n.1125.

Procedit etiam si alimenta non sint liquida. ibid.

In causa alimentorum, futurorum quando à paupere petuntur, summariè proceditur omni dilatione remota. num.1126.

An, & quando id verum sit etiam quando alimenta futura petuntur iure actionis. ibid.

Limitatur in alimentis præteritis. ibid.

In causa alimentorum futurorum non est necessarius libellus, nec litis contestatio. n.1127.

An sit necessaria qualisqualis petitio. ibid.

Requiritur libellus, si causa sit grauis. ibid.

In causis summariis leuis non requiritur libellus, nec litis contestatio, secus in grauibus. ibid.

In solutione alimentorum præcipuè iudex non debet permittere reo longiores, & calumniosas dilationes. n.1128.

Causa alimentorum futurorum, vbi pauperi debentur, agitari potest tempore feriarum, & festorum. numer.1129.

Procedit etiam si pauperi debeantur iure actionis. ibidem.

Secus si debeantur diuiti, vel petantur alimenta præterita. ibid.

Alimenta futura pauperi relicta, seu alias debita peti possunt ab herede nondum elapso trimestri ei ad conficiendum inuentarium bonorum hereditatis concesso. n.1130.

Alimenta pauperi relicta peti possunt hereditate non adita. n.1131.

In causa dotis, subsidij charitatiui, pensionis pro alimentis imposita, mercedis & alia simili pro alimentis, vbi decernuntur alimenta pauperi aliunde non habenti vnde viuat, non datur appellatio quoad effectum suspensiuum, secus si à diuite petantur. numer.1132.

Compensatio non datur in alimentis pauperi debitis, nec in pensione pro alimentis reseruata, nec in charitatiuo subsidio, nec in stipendiis, seu alimentis scholasticorum, nec in salariis Doctorum, nec in decimis, nec in debito ex causa victuali. ibid.

CAPVT XIX.

An à sententia lata in causa alimentorum permittatur, seu detur appellatio quoad deuolutionem, & suspensionem executionis sententiæ etiamsi fuerit de alimentis in futurum præstandis.

§. *Primus.*

Datur appellatio quoad deuolutionem causæ ad superiorem.

CErtum est, & indubitatum apud omnes, siue 1111
agatur de alimentis præteritis, siue de futuris, & siue petitis officio iudicis, siue iure actionis, à sententia super alimentis dari appellationem quoad deuolutionem negotij, & causæ ad superiorem; & ita quātum ad huiusmodi appellationem quoad effectum deuolutiuum alimenta futura non esse priuilegiata. Ita in terminis Lancellottus *de attentatis cap.12.limit.24.num.7.* Surdus *de alim.tit.8. priuileg. 60.n.17.* Fachineus *controu. iuris lib.1.cap.77.* Versic. *Probatur hac sententia*; & ita sentiunt etiam Doctores *infrà* citati, & alij omnes negantes dari appellationem à sententia decernente alimenta futura, quia loquuntur expressè solum de appellatione quoad suspensiuum executionis sententiæ, non verò quoad deuolutiuum. Ratio deducitur ex regula generali, quod appellatio in omnibus causis, tam maioribus, quàm minoribus permittitur, nisi specialiter sit prohibita, *l. & in maioribus Cod. de appellat. & cap. de appellationibus tit. de appellationibus*, & Doctores communiter, quos refert Surdus *d. priuil.60. num.1. & seqq.* Nullibi autem prohibetur appellatio à sententia alimentorum quoad deuolutiuum, non enim prohibitam probat textus *in l.fin.ff.de appellationibus recip.* cum causa quoad deuolutiuum recipiat dilationem, & *ibi* solùm non permittatur appellatio, vbi res non recipit dilationem vt in casibus *in eodem textu* enumeratis.

§. II.

A sententia lata in causa alimentorum futurorum in fauorem alimentarij pauperis non habentis aliunde vnde viuat, an detur appellatio sententiæ executionem suspendens.

ALiqualis controuersia tantum est, an à sententia alimentorum futurorum, seu quæ alimenta in futurum præstanda decernit, detur appellatio quoad suspensionem executionis sententiæ seu impediens executionem sententiæ quando is, pro quo lata est sententia non habet aliunde, vt possit sibi de alimentis necessariis prouidere, quod regulariter contingit, quando alimenta debentur, & petuntur per officium iudicis, cum tunc debeantur, & decernantur ob inopiam, & in subsidium alimentario aliunde non habente, vnde possit se alere, & vitam sustentare, vt latè *hoc capite in præcedentibus* explicatum est.

Igitur Romanus *in auth. similiter Cod. ad l.falcidiam*, & nonnulli alij à Tiraquello *de priuil. causæ piæ, priuilegio 153.* relati asseruerunt à sententia in 1112
causa alimentorum futurorum lata dari appellationem etiam quoad suspensionem executionis sententiæ, moti regula *numero præcedenti* adducta, quod appellatio semper censetur permissa, nisi specialiter prohibita sit, *arg.d.l. & in maioribus Cod.de appellatio. recip.* Non reperitur autem iure cautum, quod in causa huiusmodi alimentorum prohibita sit appellatio, ergo censetur permissa.

Communis tamen Doctorum conclusio, & in 1113
praxi iudiciorum recepta est, à sententia lata, quæ decernuntur alimenta in futurum præstanda non habenti aliunde, non permitti appellationem quoad effectum suspensiuum, sed sententiam statim executioni fore mandandam. Ita Bartholus *in l. Melo ff.*

de

de alim.& tib.leg. Baldus Nouellus *de dotibus,part.9. priuileg 7.n.2.* Afflictus *decis.152.* Vrsillus *ibidem, & in annotatione ad decis.361.* Lancellottus *de attentatis praallegatis lim.24.* Pontanus *de alim. c.19.num.3. & 4.* Corduba *in l.si quis à liberis § si vel parens n.26. cum sequentibus* Tiraquellus *d. priuil.153.* Simon de Prætis *interp.vltim.volunt.lib.4.interp.2.dub.11.n.98.* Menochius *de adipisc. poss. rem. 4. n.878.* Surdus *de alimentis tit.1.q.130.n.13.tit.8.priuil.10.n.1.* & latissimè *priuil.60.n.5.9.& sequentib.* Fachineus *d.cap.77.* Molfesius *ad consuet.neap.p.5.q.4.n.15. & sequentib.* Stephan. Grattian. *tom.4.cap.665.n.1.c.726.num.17.* Iacobus Cancerius *var. tom.1.cap.16.n.33.& tom.3. c.17.n.125.* Fontanella *decis.296.n.1. & sequentib.per totam.* Merenda *controuers. iuris tom.4.lib.23.cap.43. n.35. & sequent.* Rota Roman. *decis.24.& q.8. apud Verallum,p.1.decis.764.p.1.diuersorum.decis.208 apud Buratt͞u, & alibi* sæpe,& alij Iurisperiti antiquiores, & recentiores latè a Tiraquello, Corduba, Surdo, Cancerio, & Fontanella relati. Qui omnes probant *per textum in l.finali ff de appellationibus*, vbi dicitur, quod si res dilationem non recipiat, non permittitur appellare. Ex quo textu Doctores communiter concludunt in omnibus causis, quæ celeritatem executionis desiderant, non dari appellationem à sententia quoad effectum suspensiuum; Quare ratio huius communis conclusionis est, quia alimentorum, quæ petenti aliunde præ inopia non habenti præstari decernuntur, præstatio non recipit dilationem, sed requirit celeritatem executionis, venter enim non patitur dilationem alimentorum ob continuam restaurationem, qua indigemus ob radicale humid͞u, quod per calorem amittimus; Ac proinde si daretur appellatio quoad suspensiuum executionis sententiæ, posset credi tor inops, pro quo lata est sententia, dum causa appellationis cognoscitur, fame perire: vnde etsi de hac re non extat lex expressa, & specialis, extat tamen d.l. finalis generaliter luquens; & dicta ratio, quod præstentur alimenta, ne interim alimentandus fame pereat. Quare ad fundamentum Romani, & aliorum Doctorum oppositæ sententiæ, respondetur regulari illam *l.& in maioribus* non obtinere in causis, quæ celeritatem executionis desiderant, vt *d. l.final.ff.de appell. recip.* causa autem alimentorum futurorum cum decernuntur præstanda creditori seu petenti inopi, & aliunde non habenti, celeritatem executionis requirit, vt probatum est.

1114 Extenditur præfata communis conclusio, vt habeat locum etiamsi non omnia alimenta sint petita, & decreta, sed tantum alimentorum pars, puta vestitus, habitatio, vinum, vel frumentum, vt in terminis Corduba *d. §.si vel parens n.30.* & Surdus *d.priuil.60. n.13.* cum eadem sit ratio partis quoad partem, quæ est totius, quoad totum *l.quæ de tota ff. de rei vendic.* vnde etiam transactionem in causa alimentorum esse prohibitam quoad partem eorum tradunt iidem post Castrum *in l.cum hi in princ. n.3.ff.de transact.* per eundem textum ibi *eiusdem prætoris notio ob transactionem erit, siue habitatio, siue vestiarum, siue de prædiis alimentum legabitur.*

1115 Etsi autem eadem conclusio declaratur, vt procedat, quando alimenta petuntur officio iudicis, secus vero quando petuntur iure actionis, ita vt hoc casu detur appellatio etiam quoad suspensionem executionis sententiæ. Ita Speculator *in tit.de appellat. § in quibus,n.20.21.* Ioann Andreas *ibid.in addit.* Barthol. *in d.l.fin.ff.de appellat.* Corduba *vbi supra n.28.* Pontanus *d.c.19.n.3.* Rota Rom. *d.decis.98.apud Verall͞u p.1. & d. decis.764. n.1.p.1. diuersorum*, Molfesius *d. q.4.n.18.& 19.* & alij à Surdo *d.priuil.60.n.12.* relati; & diuersitatis rationem assignant, quod inopia petentis, & eius, pro quo alimentorum sententia lata est, efficit, vt non detur appellatio suspendens executionem sententiæ, quando autem alim͞eta debeantur, & petuntur solo officio iudicis, debentur, & decernuntur propter inopiam, & in subsidium; quando vero debentur iure actionis, debita sunt, & decernuntur etiam diuiti, & habenti aliunde vnde viuat; & sic cessat ratio priuilegij, & dictæ *l. finalis ff.de appell.recip.*

Nihilominus dicendum, conclusionem procedere 1116 etiam, quando alimenta iure actionis debentur, & petita sunt, & à iudice per sententiam decreta, si qui petit, & pro quo lata est sententia, sit inops, & aliunde nequeat alimenta habere, nam tunc etiam militat ratio *d.l.finalis,& priuilegij*, quod per appellationem non suspendatur executio sententiæ in causa alimentorum futurorum, cum res non recipiat dilationem, & subsit semper celeritatis causa quoties alimentandus est inops, & paupertas, seu inopia sit ratio, & causa priuilegij excludentis appellationem quoad suspensionem executionis; & pauperi possunt alimenta esse debita iure actionis, cum ex testamento possint esse pauperi relicta, & ita expressè asserunt Baldus Nouellus *in tract. de dote p.9. citato priuil.7.* Angel. *in l.penul.in fine ff. de his,qui sunt sui, vel alieni iur.* Rota *d.decis.764.p.1.diuersorum* Fachineus *d.cap.77.* Surdus *d. priuilegio 60.n.32.* & idem sentiunt Afflictus, Vrsillus, Simon de Prætis, Merenda, & alij recentiores *supra num.1113.* relati, qui non distinguunt, an alimenta in futurum debeantur, & petantur officio iudicis, vel iure actionis, sed solum considerant inopiam petentis, & cui debentur, & per sententiam decernuntur alimenta in futurum. Quare iuxta eosdem Doctores subsistente inopia nullum discrimen est constituendum inter qualitatem iudicij in quo petuntur alimenta.

Licet etiam eadem conclusio communis limitetur, vt procedat solum, quando alimentorum causa tractatur incidenter, non vero quando de alimentis principaliter agitur, hoc enim casu à sententia lata in causa alimentorum appellationem non permitti ei, aduersus quem est lata sententia sentiunt Alberic. *in d.l.fin.ff. de appellat. recip.* & nonnullos alios allegans Corduba *d.§.si vel parens n.33.* addens hanc opinion͞e iure Regio Hispanu approbat͞a *l.7.t.19.p.4.* 1117

Attamen huiusmodi limitationis mentionem non 1118 faciunt reliqui Doctores *supra n.1113.* pro ead͞e communi c͞oclusione relati, sed absolutè, & indistinctè asser͞ut non dari appellation͞e, quoad effectum suspensiuum à sententia, quæ decernit alimenta in futurum, quando inopi, & aliunde non habenti debentur; & præstanda esse decern͞utur, & sic sentiunt ead͞e commun͞e conclusionem procedere tametsi de alimentis agatur principaliter, & expressè hanc limitationem, vti errone͞a reiicit Surdus *d.priuil.60.n.24.* quando de alim͞etis tractatur principaliter, & pauperi debentur; c͞u militet eadem ratio *d.l.finalis*; Et ratio fundamentalis pro c͞omuni conclusione *d n.1113.* adducta. Addit confirmation͞e scilicet, quod non minus debet esse fauorabilis causa aliment͞oru, quando principaliter de eis agitur, quàm vbi de eis tractatur incidenter, ne incidens sit fauorabilius ipso principali.

§. III.

A sententia super alimentis præteritis lata licet appellare quoad vtrumque effectum deuolutiuum, & suspensiuum.

Dixi in propositione communis conclusionis, *à sententia qua decernuntur alimenta in futurum.* 1119 Nam à sententia lata super alimentis præteritis à creditore petitis dari appellationem quoad vtrumq; effectum deuolutiuum, & etiam suspensiuum executionis sent͞etiæ tradunt c͞omuniter Doctores. Ita Speculator *d.§.in quib.n.21.ibid.* Io.Andr. *in addit.* Alber.

in d.l.fin. num.1.ff de appellat. recip. Corduba *d. §. si vel parens.n.*32.Lancellottus *d.limit.*54.*num* 8. Rota *dicta decis.*14. *apud Verallum p.*1. *d. decis.*764.*n.*41. *p.*1.*diuersorum* ; & *dict. decis.* 208.*n.*5. *apud Burattum.* Surdus *d. priuil.*60.*n.*15 Molfesius *d.q.*4. *n.*17. Vrsillus *in annotat. ad dictam decis.*135. Afflicti *n.*1. Pontanus *d.c.*19.*n.*3. Ac Stephanus Gratianus *tom.*4. *cap.*728. *n.*33. cæteri Doctores *nn.*1113.pro eadem sententia allegati, qui loquuntur solum in causa alimentorum de futuro, & innumeri alij à Corduba, Surdo, & Rota *d.decis.*764. *n.*5. relati: Et ratio est, quia causa alimentorum præteritorum non requirit illam celeritatem exequutionis sententiæ, sed admittit dilationem, cum cesset periculum, & suspicio, ne is, in cuius fauorem dicta est sententia fame pereat, iam enim vixit aliunde, & alimenta præterita potius sunt creditum, quod consequi debet alimentarius ex causa alimentorum, quàm alimenta propriè, vnde illud creditum transmittitur ad hæredes *l.vti frui § fin. ff. si vsus fructus petatur*, & dictum est *supra.* Quapropter alimenta præterita non habent priuilegia, sicut futura, vt constat ex præallegatis Doctoribus, vt ex traditis à Corduba *d.§. si vel parens n.*12. & expressè tradunt Gigas *de pension. q.*51. *num.*18. Surdus *n.*18.*priuil.*51.Molfesius *vbi supra,* & *q.*10. *n.*2. & alios allegans Gratianus *d.c.*728. *n.*38. Addunt tamen Surdus *n.*16.Molfesius *d n.*17.Quod etiam hæc causa alimentorum præteritorum celeriter expediri debet præsertim si alimentarius contraxit æs alienum, seu debitum pro alimentorum subministratione (cum causa alimentorum sit semper fauorabilis) etsi non tantam celeritatem exigat, quanta est necessaria, quando agitur de alimentis futuris: immò si constaret de inopia petentis alimenta præterita, quod esset talis, vt aliunde non posset sibi prouidere de alimentis, in hoc casu videtur non fore permittendam appellationem, quoad suspensionem executionis sententiæ, quia militaret ratio eadem, ob quam non permittitur suspensio executionis sententiæ in causa alimentorũ futurorũ.

1150 Quæ autem dicantur alimenta præterita, & quæ futura, iam explicatum est *supra hoc capite num.*888. vbi ex communi sententia tradidi dici futura etiam illa, quæ sunt decursa ante sententiam, post tamen litem motam, seu petitionem illorum, vt etiam Rota *d. decis.*764. *n.*5.& Surdus *de priuil.*60.*n.*16. in hac specie appellationis à sententia, quoad suspensionem executionis illius; Quamuis Merenda *d. c.*43. *n.*39. post Rotam apud Marchum dicat, quod etsi alimenta ex die litis contestatæ debita quoad alios effectus possint videri futura, nihilominus ad hunc effectum, vt per appellationem non impediatur executio sententiæ, non posse dici futura, quia de ipsis non potest allegari, quod venter non patitur dilationem.

§. IV.

An sententiâ in causa alimentorum futurorum latâ in fauorem alimentary diuitis, & habentis aliunde, vnde se alere possit, permittatur appellatio quoad effectum suspensiuum.

1151 DIxi etiam in propositione eiusdem communis conclusionis, *præstanda non habenti aliunde*; Quia si petens alimenta, & in cuius fauorem lata est sententia super alimentis futuris illi debitis, & præstandis, non esset pauper aliunde non habens vnde viueret, sed diues, qui aliunde posset se sustentare, & viuere, esset locus appellationi à sententia illa etiam quoad effectum suspensiuum executionis illius. Ita expressè Vrsillus *in annotat. ad d. decis.*155. Afflicti *n.*1.Corduba *in d.§. si vel parens n.*31. Surdus *d.priuil.*60.*n.*21.Merenda *d.c.*43.*n.*36.& 37.Rota Rom.*d.decis.*764.*p.*1.*diuersorum,* & *dicta decis.*208.*apud Burattum*; Speculator *loco supra n.*1119. *citato* Bartholus *in d.l.fin.n.*1 *ff.de appellat.recip.ibid.* Cumanus *n.*4.Bald. Nouellus *loco supra n.*1116.*allegato.*& idem sentiunt cæteri Doctores *n.*1113. relati, & alij communiter & Ratio est, quia quando petens alimenta est diues, habétque aliunde, vnde possit sibi prouidere de alimentis, non potest allegari, seu dici, quod venter non patitur dilationem, & quod dum causa appellationis cognoscitur, creditor remaneat expositus periculo pereundi fame, & sic cessat causa, propter quam alimenta celeritatem exequutionis requirunt. Quapropter ad hunc effectum, vt non admittatur appellatio suspendens executionem sententiæ alimentorum, iudici constare debebit actorem pro quo decretum vel sententia alimentorum emanauit, esse pauperem, ita vt non habeat aliunde, vnde viuat, scilicet in eo versari statu, vt de illo possit dici illius ventrem non posse expectare vltimam causæ cognitionem; nec sufficeret constare de paupertate in genere; sed deberet constare de paupertate præcisè respectu effectus, de quo agitur, iuxta tradita *supra n.*1033.& in his terminis notauit Merenda *d. c.*43. *n.*38.Et quidem si alimenta petantur officio iudicis, siue incidenter, vt cum petuntur pro tempore litis, siue principaliter, & quando petuntur à filio existente in quasi possessione filiationis, tunc cum alimenta à iudice non decernuntur præstanda, nisi priùs per petentem fuerit probata plenè paupertate, & quod aliunde non possit se alere, vt probatum est *supra c.*17.præsertim *à num.*1032.& latè alios allegans Fontanella *d.decis.*296.*n.*14.cum paupertas sit fundamentum petentis; pronunciato à iudice decreto de alimentis præstandis; statim erit executioni mandandum non obstante appellatione ab eodem decreto, absque nulla alia probatione inopiæ actoris. Si verò alimenta petantur iure actionis, cum tunc Iudex ante sententiæ probationem non debeat cognoscere de paupertate postulantis; lata sententia in eius fauorem, si ab ea Reus appellat ad effectum, vt Iudex reiiciat appellationem quoad effectum suspensiuum, opus erit, vt idem postulans, qui pro se obtinuit sententiam probet, & faciat apparere iudici, se laborare tali inopia, vt non habeat, vnde viuat; hoc enim plenè probato Iudex non obstante appellatione sententiam executioni mandare debebit iuxta præfatam communem conclusionem.

§. V.

Quid si post admissam appellationem superueniat necessitas alimentarij.

SEd quid si tempore, quo lata est sententia, & facta appellatio, & admissa, postulans alimenta, in cuius fauorem dicta est sententia non erat in ea necessitate, vt aliunde non haberet, vnde viueret, sed postea superuenit necessitas, an tunc non obstante appellatione admissa, sententia sit executioni mandanda, dum super causa appellationis cognoscitur, ita vt appellatio sit tunc sustinenda solum quoad effectum deuolutiuum, non verò quoad suspensiuum? 1152
Rota apud Marchum relata à Merenda *d.c.*43.*n.*40. censuit admissa semel appellatione, causam alimentorum effici omninò appellabilem; At rectiùs contrarium sentit *ibidem* Merenda, eo quod hæc res (vt ex supra traditis constat) pendeat ex inopia alimentarij, seu necessitate illius, qui petit alimenta; & ideo non valet argumentum ab vno tempore ad aliud, si superuenerit necessitas, quæ priùs non aderat.

§. VI.

§. VI.

Sententia, & prouisiones alimentorum futurorum executioni mandari debeat non obstante supplicatione ad principem, vel senatum, nec etiam obstante restitutione in integrum concessa minori condemnato.

1123 CÆterum quod superiùs traditum est iuxta Doctores communiter, nempe sententias, & prouisiones alimentorum in futurum, quæ adiudicantur postulantibus, seu actoribus pauperibus aliunde non habentibus, vnde viuant, per appellationem interpositam non impediri, seu suspendi quoad illorum executionem, & non obstante appellatione, quæ solum habet effectum deuolutiuum executioni statim debere demandari; procedit etiamsi contra prædictas sententias, seu prouisiones à Reo fuerit interposita non appellatio, sed supplicatio ad supremũ superiorem, puta senatum, vel Principem, vt nempe supplicatio non impediat illorum executionem, ob illam rationem, quod venter non admittit dilationem, & ne alioqui actor aliunde non habent vnde viuat, fame pereat, de quo latè Fõtanella *d decis.296.* idque non solùm si sit supplicatum in forma, seu ea supplicationis forma, quæ regulariter iuxta supremarum Audientiarum praxim non impediant executionem cuiusque prouisionis; quod est clarum, & certum, vt Fontanella *d.decis.296. num.2.* sed etiam si supplicatum esset tali supplicatione, quæ regulariter impediret sententiarum, seu prouisionum exequutionem, ita quod de stylo, & regulariter haberet effectum deuolutiuum, & suspensiuum, qualem stylum adesse Cathaloniæ, quando interlocutoriis in senatu supplicatur contrario imperio testatur idem Fontanella *eadem decis.296.num.2. & 3.* Nam etiam huiusmodi supplicatio non impediret executionem prouisionis alimentorum, existente alimentario in vrgenti necessitate, nec habente aliunde, vnde se aleret, vt decidisse Senatum Cathaloniæ refert idem Fontanella *allegata decis. 196. num.11.12. & 13.* ob rationem, ne alimentarius tanta necessitate, seu inopia laborans fame pereat; Necessitas, enim non habet legem, & facit licitum, quod aliás non foret sine ea *l.1. Cod. de nauibus non excusandis lib. 11. l. cum ad felicissimum Cod. de quibus num. lib.* & facit, vt à regulis visis discedatur *l.1. ff. de offic. consul.* cum similibus, & latè Iason. *in l. Principalibus post num.2. ff. si certum petatur*; & Castillo *de tertiis cap 9.n.24.* (vbi quod necessitas non subiicitur legi, sed ipsa facit legem, & derogat omnibus legibus, & dispositioni cuicunque) Cancerius *var. p. 3.cap.16. n.133.* & idem Fontanella *d. decis.196. num.12.* Qui etiam *num.17.* addit, quod dictum est de appellatione, & supplicatione, idem dicendum de restitutione minoris in integrum, si incidenter peteretur aduersus sententiam alimentorum in futurum præstandorum ad effectum impediendi executionem; scilicet non obstante restitutione petita, iudicem debere prouisionem alimentorum factam actori pauperi non habenti aliunde, vt viuat, mandare executioni; idque ob regulam superius traditam priuilegij alimentorum pauperi debitorum, seu decretorum, ne impediatur executio eorum per appellationem, aut supplicationem; quia quamuis huiusmodi restitutio non sit appellatio, nec supplicatio, militat tamen eadem ratio celeritatis, ne interim alimentarius fame pereat; & quia etiam talis restitutio sit quædam species appellationis; vt Lancellottus *de attent.2.p.c.18.de attent. restitut.in integrum pendent.num.11. & 12.* etiam allegatus ab eodem Fontanella; qui *num. 22.* testatur ita in facti contingentia iudicasse senatum Cathaloniæ 26. Octob. 1633. repulsa enim restitutione decreuit prouisionem alimentorum executioni mandandam; antequam permitteretur parti admitti ad merita restitutionis: limitatur autem præcedens doctrina, quando ipse condemnatus haberet promptam probationem, puta aliquod instrumentum, aut aliàs, quo in promptu ostenderet iniustitiam prouisionis, & læsionem minoris; tunc enim non fore repellendam restitutionem in integrum quoad effectum impediendi executionem prouisionis sentit Fontanella *d. decis. 296. num. 20.* quemadmodum ad effectum impediendi executionem trium conformium similem incontinenti oblatam probationem super læsione sufficere tradunt Menochius *de arbitr. casu 9. num.3.* & Lancellottus *dicto cap.18. n.92.* Addit tamen idem Fontanella id prudentis iudicis arbitrio diiudicandum relinqui, eo quod non sit ita claré in iure definitum.

§. VII.

In causa alimentorum si contra alimentarium petentem lata sit sententia admittitur appellatio in fauorem eiusdem alimentarij.

DEnique in præfatæ communis conclusionis propositione, dixi, *à sententia, qua decernuntur alimenta præstanda non habenti*, &c. Quia etsi à sententia alimentorum lata in fauorem alimentarij, seu eius, cui alimenta debentur, & à quo petuntur non admittitur appellatio quoad effectum suspensiuum; tamen si contra eundem alimentarium petentem, siue iure actionis, siue officio iudicis lata sit sententia, illi permittitur omnino appellatio, quia cessat causa, propter quam appellatio à iure, & Doctoribus non permittitur, nempe cessat illa ratio celeritatis, eo quod venter non admittit dilationem; quæ est vnica ratio prohibendi appellationem à sententia, quæ decernit alimenta in futurum petenti pauperi præstanda; ita quod in fauorem eiusdem alimentarij petentis, ne fame periret, dum appellationis causa cognosceretur à iure, & Doctoribus non admittitur appellatio illa quoad effectum suspensiuum executionis sententiæ pro ipso latæ; Quare ne retorqueatur in eius odium quod est introductum in eius beneficium, eidem licebit omninò appellare à sententia contra ipsum dicta vt post Menochium *de adipiscenda rem. 4. numer.876.* Baldum Nouellum *tract. de dote p.9.speciali 7.in fine*, Angelum, Tiraquellum, & alios tradunt Surdus *tit.8.allegato priuilegio 60. n.25.26.27 & 28.* & Molfesius *ad consuetud.,tom.1.p.3.citata q 4.n.20.* 1124

Nonnulla Corrollaria ex supradictis.

EX traditis nonnulla alia priuilegia, seu specialia causæ alimentorum futurorum hic summariè sunt notanda; seu colligenda.

Primum Corrollarium.

Iudicium alimentorum futurorum est suspensiuum negotij principalis.

ET primò sicut appellatio interposita in causa alimentorum futurorum non suspendit executionẽ sententiæ, sed solum admittitur quoad effectum deuolutiuum; ita etiam appellans non auditur nisi prius soluat alimenta; ita quod negotium, seu iudicium alimentorum futurorum est suspensiuum negotij principalis, ita Rota Roman. *decis. 22. apud Verallum part.2.* quam sequuti sunt Conradus *in l.vnica in 3. limit.n.57.Cod.si de moment.poss.* Surdus *de alim.tit.8.* 1125

*priuileg.*96.Marescottus *var.lib.*2.*cap.*83.*n.*8.*& seqq.* & eadem Rota Romana *in Bisuntina separationis thori* 17. *Iunij* 1596.*coram Pamphilio*.Probat Rota *d. decis.*22.*n.*3.*ex doctrina Abbatis in cap.tuam de ordine cognit.*quod causa priuilegiata non admittit concursum alterius iudicij, sed illud suspendit: sed vera, & euident ratio est, quam eadem Rota *ibidem* subdit, & adducit etiam Surdus,scilicet quia si esset in potestate Rei appellantis denegando alimenta procedere in negotio principali, alimentorum præstatio non sortiretur causæ ob quam præstari debent,quæ est, vt alimentarius viuere,& litem sustinere possit:cum ergo appellans negando alimenta subtrahat parti defensionem, non debet audiri &c. & ad id alia exempla adducit Surdus apud ipsum videnda. Addunt Rota *d.decis.*22.*n.*7.& post eam Marescottus *d.c.*83. *n.*10.hoc idem procedere,tametsi ab appellante opponatur, quod alimenta essent illiquida; tunc enim aiunt debere offerri cautionem de soluendo, vel fieri depositum pro illorũ cautione,aliàs de negotio principali cognosci, nec posse: & ad id Rota plures Doctores *d.n.*7. allegat.& Marescottus refert in terminis,quod vbi alimenta non sunt taxata,nec à debitore soluuntur,interim in negotio principali pro vtraque parte sit supersedendum, vt in iudiciis seruetur æqualitas,tenuisse eandem Rotam *in d.Bisuntina*; in qua ait fuisse dictum,quod renuens soluere alimenta potest cogi omni iuris auxilio,cum hoc modo indemnitati partis succurratur.

Secundum Corrollarium.

Causa alimentorum futurorum est summaria,nec in ea requiritur libellus, aut permittendæ Reo Calumniosæ dilationes.

116 SEcundo causa alimentorum futurorum, vbi petuntur à paupere aliunde non habente, vnde se alere possit,est summariè, seu in ea proceditur summariè omni dilatione reiecta, vt Rota Rom. *d.decis.* 22.*num.*4.& alios allegantes Corduba à Lara *in l.si quis à liberis §. si vel parent.n.*1. *&* 2.Lud.Molina *de primog.lib.*2.*cap.*15.*n* 75.*& c.*16.*n.*39.Spino *in speculo testam.Glossa* 16.*n.*9 & Surdus *de alimentis tit.*8. *priuil.*1.*n.*1. *& seqq.* Ratio deducitur ex supra subditis,scilicet,quia huiusmodi causa non recipit dilationem, sed requirit celeritatem,ne alimentarius fame pereat; cum quotidie homo viuens egeat alimentis, victu, vestitu, & cæteris, vt viuere possit: Probant etiam præfati Doctores,& alij communiter ex textu *in d.§.si vel parens*, quia etsi textus non dicat alimentorum causam, sed filiationis esse summariam; nihilominus, cum causa filiationis summariè iuxta eundem textum tractanda sit ad effectum, vt decernantur alimenta; multo magis secundum mentem Iurisconsulti *ibidem*, erit summariè tractanda causa alimentorum iuxta illud, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Quare minus rectè Corduba *d. §.si vel parens n.*2.sequutus Albericum *in l. fin.ff. de appellat.recip.*dixit,hoc corrollarium non probari per dictum textum: Procedit corrollarium, etiamsi alimenta futura debita sint, & petantur iure actionis, putà ex contractu,vel legato debeantur,& nõ solum iudicis officio, dũmmodo creditor petens sit pauper aliunde non habent,vnde viuere possit, vt expressè post Gul.Cuneum,& Alexandrum Surdus *d.priu.*1. *n.*16.& colligitur ex traditis *supra n* 116.quia etiam quando alimenta debentur, & petuntur iure actionis, si creditor est egeos militat eadem ratio fauoris alimentorum,vt *d.n.*116.notatum est;siquidem non in eo,quod iure potius actionis,quam officio iudicis petantur alimenta consistit discrimen, aut fauor alimentorum futurorũ sed in eo, quod debeantur pauperi,& aliunde non habenti; quia tunc alimenta requirunt celeritatem,ita quod inopia ipsa,seu necessitas petentis est causa fauoris,& vt summariè in eis procedatur;ac proinde eadem inopia, seu necessitate cessante cessat huiusmodi fauor,& etiam alij fauores vt *supra num.*111. dictum est. Quare Doctores,qui aiunt corrollarium non procedere, quando alimenta petuntur iure actionis,intelligendi sunt,quando petens non est egenus,sed habet aliunde,vnde possit se alere. Vnde etiam corrollarium non procedit in alimentis præteritis, cum in his non militat ratio necessitatis,& celeritatis;vt *supra n.*119.notatum est,& ita in his terminis Surdus *de priuil.*2. *n.*14.post Baldum *in l.*1.*n.*6.*Cod.fideicom.& in l.de alimentis in* 2. *lect. Cod. de transact.* Iasonem *in d.l.de alimentis n.*5. Ancharanum *in Clem.*1. *de iure patron.* & alios; etsi videatur idem dicendum, quando petens est inops nil aliud habens vnde viuat.

Ex hoc autem, quod huiusmodi causa alimentorũ 117 futurorum, quando à paupere petuntur vt sibi debita est summaria, quæ de pleno, & celeriter expediri debet, infertur in ea non esse necessarium libellum, vt post alios communiter,quos latè referunt Corduba *in d. §.si vel parens n.*16.& Surdus *d. priuilegio* 1. *n.*3. eo quod in causis summariis non est necessarius libellus. Addit tamen Corduba post Albericum,necessariam esse qualemqualem petitionem; sed Surd. dicit id requiri in aliis causis summariis, non vero esse necessarium in causa alimentorum, & subdit etiam libellum non esse necessarium quoad partem, licet in aliis causis summariis requiratur quoad partem, non quoad iudicem,per Baldum & Iasonem *locis à se ibidem citatis*: de quo videndus Afinius *in praxi* §.4.c.3. limitant vero hæc illatio,vt procedat, si causa alimentorum sit leuis, secus verò si fuerit grauis: ita post Bartholum *in l.ne quicquam §.de plano.n.*1.*ff.de officio proconsul.* & plures alios Iurisperitos Corduba *d.n.*16. & Surdus *d. priuileg. n.*3.sicut autem non requiritur libellus, ita etiam litis contestationem non esse necessariam post alios tradunt Corduba *d §. si vel parent.n.*16. & Surdus *d.priuil.*1. *n.*5. per regulam generalem,quod in summariis non requiritur contestatio.

Hinc etiam in causa alimentorum futurorum debent concedi dilationes breuiores, quia cum hæc causa alimentorum futurorum celeriorem postulet expeditionem, quia venter non admittit dilationem, vt omnes Doctores *supra n.*113.relati,& alij communiter,quos Surdus *d.priuil.*1.*n.*6.refert;longiores, & calumniosæ dilationes in hac eadem causa alimentorum præcipuè abhorrent iura,vt expressè post Vincentium de Franchis *decis.*65. *n.*3. Molfesius *ad consuet.neap.tom.*1.*p.*5.*q.*4.*n.*21.& etiam Surdus *d.n.* 6.*per text.in l.*1.*ff de iudiciis*,& alij apud eundem. 118

§. VIII.

Causa alimentorum futurorum, quæ debentur pauperi aliunde non habenti vnde se alere possit agitari potest tempore feriarum,& festorum.

QVarto eadem causa alimentorum futurorum, 119 quando debentur pauperi aliunde non habenti vnde possit se alere, ab eoque petuntur,temporibus feriatum, in quibus aliàs quis molestari in iudicio non potest, & acta redduntur nulla *cap. fin. de feriis*, & *l. fin. Cod. eod. tit.* potest agitari; & ita dici. ita alios allegantes Corduba *in d.§.si vel parens numer.*3. *ad* 7. Simon de Prætis *de interpr. vlt. vol. lib.*4. *interp.*2. *dub.*11. *n.*98.Spino *d.Glossa* 16.*num.*9. Surdus *d.priuileg.* 2.*n.*7. 10.& 11.Tiraquell. *de pria. causa pia, priuileg.*56. Cæuallos *com municontra com. q.*760.*à n.*4. & Augustin. Barbosa *collect.ad c.vltim. n.*18.

num. 18. *de feriis*, & probant Doctores *per textum in l.* 1. *ff. de feriis*; & ratio est, quia non patitur dilationem propter necessitatem naturæ, ne alioquin alimentarius fame pereat, vel periculo petendi expositus maneat; & cum alimenta debeantur pauperi, censentur causa pia, vt post alios Tiraquellus *citato tractatu in præfatione* verbo *legatum alimentorum*, Surdus *d. tit.* 8 *priuilegio* 1. *num.* 1. & Corduba *d.* §. *si vel parent. n.* 7. & ego *tom.* 2 *var. mor. tit.* 12. *num.* 255. In causa autem pia potest procedi etiam in feriatis diebus, vt latè post alios Tiraquellus *d. priuil.* 156. Corduba *d. numer.* 7. & Surdus *d. priuil.* 1. *num.* 10. & 12. extenditur vt in huiusmodi causa alimentorum futurorum pauperi debitorum procedi possit, & ius dici etiam in feriis ad honorem Dei introductis, quæ non seruantur, vbi pietas, vel necessitas subest *cap. fin. de feriis*, & propter necessitatem relaxatur solemnitas quoque iuris diuini, eo quod necessitas habeat pietatem, & charitatem annexam; & in operibus pietatis, & misericordiæ non est habenda distractio dierum, *can. etiam d.* 28. *can. nunquam de consecrat. d* 1. & ita in præsenti specie cum aliis Tiraquellus *d. priuil.* 156. Cordoba *d.* §. *si vel parens num.* 6. & 7. Spino *d. Glossa* 16. *n.* 13. & Surdus *d. priuil.* 2. *nu.* 2. & *tribus seqq.* Et confirmatur magis, quia si quis fame laboret, potest diebus festiatis in honorem Dei etiam in die Natiuitatis, vel resurrectionis Christi Domini operari (dummodo sine scandalo aliorum) vt suæ prouideat necessitati iuxta Canonistas *in cap. licet etiam de feriis* Summistas, & Theologos omnes; ergo etiam in causa alimentorum, ne creditor fame laboret, & pereat, poterit in iisdem diebus ius dici Quæ omnia procedunt etiamsi à paupera petantur alimenta in futurum iure actionis sibi debita, idque propter tradita *num.* 1116. & expressè cum aliis tradit Surdus *d. priuil.* 2. *num.* 15. & 16. & Corduba *d.* §. *vel parent num.* 15. & alij ab eodem relati, negantes procedere, vbi alimenta debentur iure actionis, intelligendi sunt, quando debentur diuiti aliunde habenti, vnde viuat, non verò quando petuntur ab egeno, qui aliunde se non potest alere. Quoties enim petens alimenta est diues, & aliunde potest se alere, iam tunc cessat necessitas, & consequenter ratio priuilegij, & illorum causa non potest agitari in diebus feriarum; vt post alios iidem Corduba *num.* 14. Surdus *d. priuil.* 2. *n.* 17. Cæuallos, Barbosa, & alij; Et propter eandem rationem non vrgentis necessitatis in iisdem temporibus feriarum non potest agitari causa alimentorum præteritorum: vt iidem Corduba *num.* 12. Surdus, *numer.* 14. Ceuallos, & Barbosa.

§. IX.

Alimenta futura pauperi relicta, seu alias debita, peti possunt ab hærede intra trimestre ei concessum ad conficiendum inuentarium.

1130 QVinto etsi hæres intra trimestre sibi à iure concessum ad conficiendum inuentarium bonorum hæreditatis, non potest à creditoribus hæreditatis, vel à legatariis conueniri, *l. fin.* §. *donec Cod. de iure deliberandi*; & cum aliis Surdus *de alimen. tit.* 8. *priuil.* 11. creditor tamen alimentorum futurorum pauper non habens aliunde, vt se possit alere eo trimestri durante pro alimentis consequendis agere potest, & illa consequi debet; vt post alios Surdus *d. priuileg.* 11. *n.* 3. venter enim non patitur dilationem iuxta tradita in præcedentibus; & quando alimenta debentur pauperi, concernunt pietatem, vt pariter *supra* dictum est, & sic gaudent fauore causæ piæ; pro relictis autem ad causam piam hæres conueniri-

tur durante tempore ad conficiendum inuentarium. Vt Tiraquellus *de priuil. causæ piæ priuil.* 24. Surdus *d. priuil.* 11. *n.* 4. & alij apud eosdem. Secus autem esset si creditor alimentorum esset diues aliunde habens, vnde posset viuere; vel peteret alimenta præterita; tunc enim cessat necessitas, & ratio priuilegij, & ita etiam cessare debet priuilegium, vt ex supradictis constat; & in terminis tradit Surdus *loco citato*.

§. X.

Alimenta futura pauperi ex legato debita peti possunt, & solui debent hæreditate non adita.

SExtò etsi aliàs legata peti non possint, non adita, seu repudiata hæreditate *l. si nemo. ff. de testam. tutel. l.* 3. *ff. de legat.* 3. *l. si quis omissa ff. si quis omiss. caus. testam. l. eam quam Cod. d. fideicom.* & *l. veritas Cod. eod.* alimenta tamen futura debita ex legato, vel alio titulo, quorum soluendorum obligatio transit in hæredem defuncti, qui ad ea soluenda adstringebatur, peti possunt, & debent præstari ante aditam hæreditatem, quando legatarius, seu creditor est agenus non habens aliunde, vnde se alere possit. Ita Corduba *in d. l. si quis à liberis* §. *vtrum. n.* 26 Surdus *de alim. d. tit.* 8. *priuil.* 12. *n.* 2. & 5. alij apud eosdem; & ego ipse *tom.* 2. *moralium variorum tit.* 12. *n.* 121. Ratio deducitur ex dictis, & ex traditis *d. n.* 121. scilicet, quia alimenta pauperi, & necessitate alimentorum laboranti relicta, vel aliis debita non admittunt dilationem, & quia huiusmodi causa alimentorum, quando egeno debentur, & præstanda sunt est pia, seu concernit pietatem, & charitatem, vt *supra* dictum est, fauore autem causæ piæ introductum est, vt legata pietatem concernentia præstari debeant hæreditate non adita, quacumque ex causa adita non fuerit, vt post alios Tiraquellus *d. priuil. causæ piæ priuil.* 33. & Surdus *d priuil.* 12. *n.* 2. & latè probaui *d. tit.* 12. *n.* 115. & 116. 1131

§ XI. *continens.*

Nonnulla alia Corrollaria.

In causa dotis, subsidij charitatiui, pensionis impositæ, pro alimentis, & mercedis pauperi debita non admittitur appellatio quoad effectum suspensiuum.

SEptimo ex eadem communi conclusione superius *n.* 1115. tradita inferri etiam in causa dotis non dari appellationem à sententia decernente dotem esse soluendam tradidere Bartholus *in l.* 1. *ff. soluto matrimonio*; Baldus Nouellus *de dote p.* 9. *special.* 7. & oportet, sentiant Doctores asserentes causam dotis posse agitari tempore feriarum, & festorum, quos latè refert, & sequuntur Corduba *in l. si quis à liberis d.* §. *si vel parens. n.* 9 10. & 11. *ff. de agnosc. liberis*, & Augustinus Barbosa *ad Decretales collect. ad cap. vltimum n.* 39. *de feriis*. Rationem asserunt quia dos succedit in locum alimentorum *l. si cum dotem* §. *sin autem ff. soluto matrimonio*, & sæpius *supra* dictum est; vnde valet argumentum de alimentis ad dotem; & etiam *in præcedentibus hoc opere supra* est notatum item ex eadem conclusione inferri in subsidio charitatiuo ab Episcopo imposito, cum pro alimentis Episcopi imponetur, non dari appellationem quoad effectum suspensiuum tradit Bellencinus *de charitatiuo subsidio q.* 55. post eum Surdus *d. priuil.* 60. *nu.* 9. Item ob eandem rationem inferri non dari eandem appellationē in pensione, quæ assignetur, vel reseruetur pro alimentis tradit Gigas *de pens. q.* 95. & 1132

post eum Surdus *d.num.*9. Item inferri in *causa* mercedis, seu salarij à sententia in fauorem operarij lata non dari appellationem suspensiuam resoluit Rota *allegata decis.*764.*p.*1.*diuersorum*. Quæ tamen omnia corollaria intelliguntur, quando causa dotis, charitatiui subsidij, pensionis, & mercedis vel alia similia alimentorum ob paupertatem illius, cui debentur, non habentis, aliunde vt se possit alere, non petitur dilatio, sed celeritatem requirit; vt etiam expressè tradidere Martinus de Fano, & plures alij antiquiores relati à Baldo Nouello *d.speciali* 7. idem Nouellus *ibidem*; Rota *d.decis.* 764. Surdus *de alim. tit.*8. *priuil.*60. *numer.*21. & Merenda *controu. iuris tom.*4. *lib.*23. *cap.*43. *num.*38.*fine*, & constat ex traditis *supra hoc capite* præsertim *num.* 1121. Aduertendum circa alimenta futura, & alia modo enumerata alimentis similia, seu quæ alimentorum rationem habent, quod sicut quando debentur pauperi aliunde non habenti, vnde viuat, non datur appellatio suspensiua executionis sententiæ, quia tunc alimenta non admittunt dilationem, ita etiam ob eandem rationem, quod alimentorum causa dilatio non petitur, debitum alimentorum, cum pauperi debentur, non admittit compensationem; vt habetur expressè *l.*3.*Cod.de compensationibus*, & tradunt Pontanus *de alim.cap.*19.*n.*2.*fine*, Gigas *de pens.quæst.*92. *num.*4. Ballencinus *q.*53. & alios late allegantes Surdus *tit.*8. *priuil.*53. *n.*5. Stephanus Gratianus *tom.*4. *cap.*718.*numer.*32.*ad finem*, & Augustinus Barbosa *collect.ad d.l.*3 *n.*12.*Cod. de compensationibus*, & ob eandem rationem non dari compensationem in pensionibus, quæ pro alimentis sunt reseruatæ, tradunt Gigas, Surdus, Gratianus, Augustinus Barbosa; Nec in charitatiuo subsidio tradunt iidem, & Ballencius. Item non dari compensationem in debito ex causa victuali *l.ob negotium*, vbi Glossa, & Bartholus *ff. de compensat.* & Surdus *d.priuilegio*.53.*n.*7. Neque dari in stipendijs, seu alimentis scholasticorum tradit Rebuffus *de priuileg.scholast.priuil.*168. Barbosa *vbi supra*, vbi etiam post alios addit non habere locum compensationem in Doctoribus petentibus sua salaria; neque in decimis.

SVMMARIVM Capitis XX.

*Pater non potest in suo testamento prohibere, ne filiis suis alimenta præstentur.n.*1133.

*Neque etiam iuramento potest filium egentem priuare alimentis.n.*1134.

*Procedunt prodicta etiam in filiis illegitimis, tam naturalibus, quàm spuriis.n.*1135. *&* 1136.

Statuto, vel lege Principis alimenta vitæ sustentandæ necessaria à parentibus filiis debita tolli non possunt, vnde non valeret lex, seu statutum, mandans Patrem non teneri alere filium egentem etiam spurium, vel maiorem annis decem, & octo num. 1137.1138. *&* 1139.

*Non potest introduci, nec valet consuetudo, quod filij egentes non alantur à parentibus.n.*1140.

*Legitimam filiis de iure communi debitam in totum etiam quatenus respicit alimenta vitæ sustentandæ necessaria statuto tolli posse affirmarunt plures.numer.*1141.

Communis sententia non posse tolli in totum quatenus legitima comprehendit etiam alimenta vitæ necessaria, si illa filius aliunde habere non potest. numero. 1143.

*Legitima potest in totum tolli statuto, quando filius aliunde, putà, ex propriis bonis, vel artificio habet vnde victum necessarium consequatur.n.*1144.

Potest etiam tolli statuto ex causa aliqua; ob quam filiis alimenta à Patre possunt denegari. numero. 1145.

*Alimenta, quæ filiis egentibus à parentibus ratione sanguinis, & iure naturali debentur, tolli posse per pactum, vel transactionem videtur asseruisse Molina. num.*1146.

Communis Doctorum sententia est, prefata alimenta, neque pacto, neque transactione super illis facta, neque cessione, neque renuntiatione tolli posse. numer. 1147.

*Procedit communis sententia etiamsi pactum, vel transactio, aut renuntiatio facta per filium esset iuramento confirmata, adhuc enim non valeret, nec iuramentum obligaret, vbi filius laboraret vrgenti inopia, nec aliunde haberet, vnde sibi posset de alimentis vitæ necessariis, prouidere, idque verum etiamsi filius à patre accepisset portionem pro alimentis totius vitæ, quã postea consumpsisset.n.*1148. 1149.

*Iuramentum contra ius naturale dicitur contra bonos mores.n.*1148.

Pater non potest pacto renunciare alimentis sibi ad vitam sustentandam necessariis à filio debitis etiam si renuntiationem confirmet iuramento. numero. 1150.

Quando intelligendi Doctores, dum asserunt, transactionem super alimentis futuris, vel illorum renunciationem addito iuramento factam valere in. num. 1151.

Alimenta, quæ debentur in futurum ex testamento, vel alia vltima voluntate non potest alimentarius cedere, vel renunciare, vel super eis transigere sine iudicis authoritate causa cognita, & seruatis dispositis, in l.cum hi.ff de transact. *& etiamsi alimenta sint diuiti relicta.n.*1152.

Quæ fuerit ratio dictæ dispositionis, & ibidem.

Illi renunciari non potest. ibidem.

*Super alimentis præteritis ex vltima voluntate debitis valet transactio, & illorum renuntiatio, vel cessio sine iudicis decreto facta.n.*1153.

*Transactio super alimentis futuris ex vltima voluntate debitis fieri potest sine iudicis auctoritate, si id testator expressè permiserit. n.*1154.

*Item si per transactionem, aut cessionem fiat melior conditio alimentarij quia cedat in eius maiorem vtilitatem.n.*1155.

Qui tamen cum alimentario transigit, ad transactionem sustinendam tenetur probare vtilitatem. ibid.

Sat ne sit vtilitatem transactionis apparere ex postfacto, an debeat adesse de tempore contractus. ibidem.

Si appareat ex postfacto, an alimentarius, qui sine decreto iudicis transegit; possit dicere de nullitate transactionis, & illam rescindere. ibid.

Deficiente solemnitate necessaria actus non præsumitur vtilis, secus si solemnitas interuenit. numer. 1155.

In transactione super alimentis futuris facta solemnitas decreti iudicis non præsumitur etiam ex lapsu longi temporis. ibidem fine.

Solemnitas extrinseca non præsumitur, quando est talis, cui partes renunciare non possunt. ibidem.

*Transactio super dictis alimentis non valet, quando gratis remittuntur alimenta, licet interueniat iudex.n.*1156.

Aliud est transigere, aliud renuntiare. ibidem.

*Transigere super præfatis alimentis licet sine iudice si alimenta sint minima.n.*1157.

Transactio super alimentis futuris ex vltima voluntate debita, vel eorum renunciatio sine iudicis authori

authoritate facta, etsi iuramento confirmata, non valet, secundum sententiam multorum. numero 1158.

Communior sententia affirmat per adiectionem iuramenti effici validum. num. 1160. qua sententia limitatur in alimentis à patre relictis filio. ibidem fine.

Transactio super alimentis futuris iurata non valet si alimentarius prius iurauit non transigere. n. 1162. contrarium. ibid.

Renunciatio alimentorum vltima voluntate relictorum facta ab alimentario, paupere laborante vrgenti inopia iuramento firmata non valet; nec iuramentum obligat. n. 1163.

Iuramentum, per quod quis incidit in periculum famis, sicut, & per quod quis incidit in periculum mortis est contra bonos mores, nec seruandum. ibid.

Renunciatio, & transactio eorundem alimentorum sine iudice firmata iuramento facta ab alimentario non laborante inopia valet, si tamen alimentario superueniat vrgens inopia, seu extrema egestas, non obstante iuramento potest tunc petere alimenta vita sustentanda simpliciter necessaria. n. 1164.

Ad effectum tunc petendi illa alimenta, an pramittenda iuramenti relaxatio. ibid.

Iuri prohibitiuo introducto principaliter ob publicam vtilitatem etiam cum iuramento renunciari non potest. num. 1158. secus si principaliter ob priuatam vtilitatem licet secundariò in publicam resultet. num. 1160.

Iuramentum non validat actum de iure nullum, sed solum addit Religionis vinculum. n. 1158. contrariũ. num. 1160.

Iuramentum additum actui de iure nullo quatenus respicit actum, super quo iuratur, illum non efficit de nullo validum, quatenus verò respicit personam, seu spectat ad personam iurantis illum, obligat seruare fidem, vel obtinere illius relaxationem, antequã iurans contraueniat. n. 1158. fine.

Dato doctrina, quod iuramentum non efficiat validum actum aliàs nullum, sed solum obliget iurantem seruare fidem, sequitur quod hæres iurantis possit contrauenire actui; quod secus esset si iuramentum efficeret validum actum nullum. n. 1158.

Item sequitur, vt qui iurauit, postquam seruauit iuramentum, possit postea repetere per condictionem sine causa. ibid.

Doctrina quod iuramentum sortiatur naturam actus, cui adiicitur, nec augeat obligationis effectum, sed tantum addat Religionis vinculum, declaratur procedere, quando actus est nullus propter defectum consensus contrahentis. n. 1159.

De efficacia iuramenti actus de iure ciuili nullo adiecti, qui Doctores tractent. n. 1164. fine.

De intellectu l. cum hi, ff. de transact. qui plene agant. num. 1165.

Decisio dicta legis restringitur ad transactionem super alimentis vltima voluntate debitis. n. 1166

Super alimentis ex alia causa, quàm ex vltima voluntate debitis, putà donatis non causa mortis, vel ex contractu inter viuos celebrato sine Iudicis interuentu potest validè transigi, & illorum renunciatio fieri. ibid.

Quæ sit diuersitatis ratio, cur Ius prohibuerit transactionem inconsulto Iudice super alimentis futuris ex vltima voluntate debitis, permiserit autem transactionem, & renunciationem de alimentis ex actu inter viuos debitis. ibid.

Maiori diligentia conseruantur, quæ cum laboribus acquiruntur, quam quæ nobis relinquuntur. ibidem fine.

Pensio super beneficio alicui Clerico reseruata citra vitium simoniæ potest gratis remitti absque Papæ authoritate. n. 1167.

Absque labe simoniæ non potest pretio, seu pecunia redimi, extingui, aut transferri. ibid.

Pensio pro alimentis pensionario ei assignata nõn posse per transactionem, vel gratuitam renunciationem remitti absque authoritate Superioris dixerunt multi. num. 1168.

Hæc sententia est probabilis quoad pensionem pro alimentis motu proprio Papa reseruatam. numero 1169.

Probabilius omnem pensionem, siue motu proprio Papæ reseruatam, siue de præcedenti partium consensu, & ad earum preces posse gratis remitti absque authoritate Superioris. n. 1170.

Pensio aliquando æquiparatur vltimæ voluntati, nempè legato; aliquando contractui profano, & quando id contingat. n. 1169.

Mulier an sine Iudicis authoritate possit renunciare quartæ matrimoniali in casu, quo aliàs illi debeatur iuxta Auth. præterea, Cod. vnde vir, & vxor. *num. 1171.*

Vxor sine Iudicis authoritate non potest renunciare alimentis sibi occasione dotium debitis. n. 1172.

CAPVT XX.

An obligatio alendi filios tolli possit. Vbi etiam quid de alimentis in futurum debitis ex vltima voluntate, vel alia causa v. g ex pacto, vel contractu inter viuos celebrato.

PLuribus modis tolli contingere potest, scilicet parentum voluntate, statuto, consuetudine, pacto partium, cessione, transactione, & renunciatione. Igitur sit,

§. Primus.

Pater non potest in suo testamento prohibere, ne filiis suis etiam spuriis alimenta præstentur; nec se iuramento obligare ad non præstandum.

DVbium primum; an pater suo testamento prohibere possit, ne filiis suis, vel alicui filio suo præstentur alimeota. Respondetur ooo posse iuxta Doctores communiter, ac proindè non obstãte prohibitiooe paterna, filius illa poterit petere, si illis egeat non habens aliunde, vnde viuere possit. Ita Doctores infra allegati loquentes de filiis naturalibus, & filiis spuriis, & in specie de filiis legitimis, & naturalibus, Gayllus *obseruat. practic. lib. 2. obseru.* 121. Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 1. & tit. 8. priuil.* 56. Marta *de successionibus p. 1. quæst. 18. art. 2. numero* 9. Item Couarruuias *de spons. p. 2. cap. 8. §. 6. numero* 5. Versic. *quarto deducitur*, & vterque Molina *locis supra num. 381. relatis*, quatenus aiunt patrem institutorem primogenij, seu maioratus oon posse priuare, seu excludere secundogenitos ab alimentis præsertim necessariis, iuxta naturæ exigentiam. Ratio est, quia alimenta vitæ sustentandæ necessaria filiis quibuscumque iure naturæ stricto, & obligatione in conscientia, & coram Deo debentur, vt *supra capite primo num. 6. & seq.* probatum est, & sentiunt communiter Doctores *ibidem* relati; contra legem autem naturalem nemo præsertim priuata authoritate potest disponere; nec naturalia mutare, quæ de 1173

ſui natura sũt immutsbilia §. *ſed naturalia, inſtit. de iure naturali*. Confirmatur, quia teſtator non poteſt facere, quod leges eff. ctum non ſortiantur; iuxta leges autem ciuiles alimenta filiis legitimis aliundè non habentibus parentes præſtara tenentur *l. ſi quis à liberis, ff. de liber. agnoſc.* & latiùs *ſupra cap. 3. & ſequentib.* probatum eſt.

1134 Hinc pater, nec etiam cum iuramento poteſt filiũ priuare alimentis, quibus egat, non habens aliundè, vnde de illis ſibi poſſit prouidere, vt Surdus *d. q. 5. n. 18. & d. priuileg. 56. n. 54. fine*, & habetur *cap. cum quidam de iureiurando*, vbi dicitur, *quod tale iuramẽtum eſt illicitum*, cum iuramentum non ſit vinculũ iniquitatis, vt notant *ibidem*, Gloſſa *verbo ad cautelã*, Baldus *n. 2.* & Felin. *n. 11.* & confirmatur, quia iuramentum nihil operatur, in iis, quæ non pendent à poteſtate operantis, vt ſi contractus reprobetur fauore tertij, vt poſt Tiraquellum *in præfat. l. ſi vnquàm n. 95. & 164. Cod. de reuoc. donat.* & alios tradit Surdus *d. q. 1. n. 19* Quare ſi pater iuraſſet; non præſtare filio alimenta, adhuc tenetur præſtare; & etiamſi portionem pro alimentis ſibi aſſignatam filius etiam dolo, & culpa ſua conſumpſerit; cum etiam tunc pater iure naturæ teneatur alimenta ſimplici e vitæ neceſſaria filio præſtare; vt *ſupra ſuo loco* probatũ eſt; & ita tradunt quoque Corduba à Lara *in l. ſi quis à liber §. parẽs, n. 81.* Surd. *de priui. 56 n. 20.*

1135 Extenditur præfata reſponſio communis, vt nec filio naturali pater poſſit in ſuo teſtamento prohibere alimenta præſtari, vt dixi *ſupra n 160.* & expreſsè tradunt Baldus *in l. id quod pauperibus, n. 38. Cod. de Epiſcop.* Marſilius *ſingulari 358.* Marta *d. art. 2. n. 9.* Doctores *numero ſequenti* allegati, & alios allegãtea Surdus *de alim tit. 1. q. 9. n. 5.* & Auguſt. Barboſa *collect. ad Auth. licet, n. 8. Cod. de naturalib. lib.* probatur extenſio eadem ratione, ſcilicet, quia iure naturali proprio, & ſtricto huiuſmodi filiis illegitimis naturalibus parentes obligantur præſtare alimenta ſuſtentationi vitæ neceſſaria, ſi aliundè non habent, vnde de illis ſibi prouideant, vt latè probatum eſt *ſupra n. 16 & 17.* & iuri naturali acceſſit ius ciuile in *d. Auth.* licet, vt *ſupra num. 158.* notatum eſt, & tradunt Doctores *ibidem* relati; & teſtator propria authoritate non poteſt facere, vt leges effectum non ſortiantur, vt dictum eſt; imò etiam ſi pater iurauerit non alere filium naturalem, adhuc obligatus remanebit alere, vt *ſupra n. 1133.* dictum eſt de filio legitimo, & naturali, cum in vtroque militet eadem ratio obligationis iuris naturæ.

1136 Extenditur præterea eadem reſponſio, vt neque filio ſpurio pater in teſtamento prohibere poſſit miniſtrari alimenta vitæ ſuſtentandæ neceſſaria, ita quod prædicta prohibitione non obſtante, poterit illa ab hæredibus petere, & conſequi, ſi aliundè habere nequeat; ita præter alios Doctores, quos ad id allegaui *ſupra hoc opere n 196.* Baldus, Marſilius, Marta *locis num. præcedenti relatis*, Couarr. *d. §. 6. n. 5. fine*, Aſcan. *de poteſt. patr. c. 5. n. 36.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 23. n. 15.* & alij apud eũdem. Conuincit eadem ratio, ſcilicet, quia etiam filiis ſpuriis quibuſcumque iure naturali ſtricto, & obligatorio tenentur parentes ſubminiſtrare alimenta vitæ neceſſaria, quando aliundè nequeunt habere, vt probatum eſt *ſupra hoc opere, n. 16. & 18. & n. 181.* vbi etiam propterea probaui, neque etiam iure ciuili filiis ſpuriis denegari poſſe alimenta vitæ ſimpliciter neceſſaria, quando aliundè illi non poſſunt habere, & iure naturali acceſſit ius Canonicum *in cap. cum haberet, de eo, qui ducit in matrim. quam priùs polluit per adulterium*, vbi S. Pontifex ſtatuit quibuſcumque filiis ſpuriis à parentibus deberi ſubminiſtrari alimenta, vt *ſupra n. 186. & 187.* latè probatum eſt, contra quod ius teſtator non poteſt diſponere.

§. II.

Obligatio alendi filios an poßit tolli ſtatuto, vel conſuetudine, vel Principis lege, ſeu voluntate.

Dvbium ſecundum, an ſtatuto, vel Principis le- 1137
ge alimenta ad vitæ ſuſtentationem à parentibus debita filiis tolli poſſint. Reſpondent negatiuè Doctores communiter; etſi fieret tale ſtatutum, vel lex, eſſent omninò iniuſta, & inualida, ita Cynus *in l. ſancimus, Cod. de nuptiis*, Baldus *in l. cum lege, Cod. de Epiſcopis, & Clericis, & in l. 1. num. 5. ff. de conſtit. Princip.* Ioannes Andreas ad Speculatorem *in tit. qui filij ſint legitimi, n. 13.* Craueta *conſ. 189. num. 3.* Couarr *d. §. 6. n. 5.* Ludouicus Molina *de primog. lib. 2. c. 2. n. 14. & 23.* Andreas Gayllus *practic. obſeruat. lib. 2 obſeru. 122. n. 14.* Cordub. *in l. ſi quis à liber. §. ſi mater, n. 55. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 1. n. 5. & 10. & tit. 8. priuil. 56. n. 21.* Marta *loco ſupra n. 1133. citato*, Ioan Nicolaus Lucidorus *de illegit. Cler. c. 15. n. 7. & 8.* innumeri alij Iuriſperiti à Couarruuis, Molina, Gayllo, Surdo *locis citatis*, & à me *ſupra n. 578. & 583.* relati, & alij *infra* allegati aſſerentes legitimam in totum, & etiam quatenus comprehendit alimenta pro vitæ ſuſtentatione liberis neceſſaria tolli non poſſe ſtatuto, aut Principis lege: ita etiam Summiſtæ, & Theologi *ſupra hoc opere n. 1.* relati, & alij communiter. Ratio eſt, quia huiuſmodi alimenta ſunt debitum naturale parentum, ſeu iure naturæ in conſcientia verè, & ſtrictè obligante, vt *ſupra* dictum eſt, & latè probatum, *n. 6. & ſeqq.* & cõſequenter poteſtas humana ad tale debitum tollendum non ſe extendit; niſi ad ſit aliqua iuſta cauſa, ob quã in pœnam delicti ab eis perpetrati, ſeu ingratitudinis eorum alimentis priuari poſſent; cũ iura naturalia ſint immutabilia *d. §. ſed naturalia inſtit. de iure naturali, & l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſtit., & iure.* Ideóque ſtatutum, ſeu lex contra ius naturale non valet. Qua ratione omnes præallegati Iuriſperiti, & alij vtuntur: & licet actio producta ſit à iure ciuili, vel prætorio, principale tamen obiectum dimenſurari debet à natura, à qua debitum alimentorum vitæ ſuſtentandæ neceſſariorum originem ſumit.

Hinc reſponſio extenditur, vt nec filiis ſpuriis ali- 1138
menta huiuſmodi pro vitæ ſuſtentatione neceſſaria ſtatuto, vel Principis lege poſſint prohiberi; cũ illis eodẽ iure naturæ ſtricte obligante in conſciẽtia debeantur, vt *ſupra* probatum eſt: & ita etiam ſentiunt præallegati Doctores, & expreſsè Couar. *d. n. 3.* Marta *loco citato*, & alij *ſupra n. 1136.* relati, & etiam Socin. *conſ. 130. n. 4. vol. 1.* & Menoch. *conſ. 60. n. 8. vol. 1.* & Summiſtæ, ac Theologi relati *ſupra numer. 16. & 181.*

Hinc præterea non valere ſtatutum mandans, ſeu diſponens, quod pater non teneatur alere filium maiorem annis decem, & octo tradidere Ioannes Andreas *loco ſupra citato*, Anchаran. *in c. 1. q. 11. de cõſtit.* Couarr. *d. § 6. n. 5. Verſic. ſecundò infertur*, & Surdus *dict. q. 1. n. 5. & d. priuil. 56. n. 22.* Nam ius illud naturæ obligat parentes erga omnes, & quoſcumque filios, cuiuſcumque ætatis ſint, ſi verè alimentis egeant non habentes aliundè, vnde vitam poſſint ſuſtentare.

Hinc etiam non poſſe introduci, nec valere conſuetudinem, quod filij egentes non alantur à parentibus tradunt in ſpecie Panormitanus *in c. fin. n. 55. de conſuet. ibid.* Rochus de Curte *ſect. 5.* Couarruuias *d. § 6. n. 3* Ludouicus Molina *d. n. 14.* Surdus *d. priuil. 56. n. 25.* & Rota *deciſ. 1. de conſuetudine in nouis*, & alij à Molina *d. n. 14* & à me *ſupra n. 378.* allegati.

Sicut

Sicut enim statutum, ita, & consuetudo contra ius naturale non valet, vt iidem Doctores, & alij ab iisdem præsertim Surdo relati. Cum consuetudo iuri naturali contraria sit irrationabilis, & potius dicenda corruptela, inquit Rota *d. decis.* 1. & per consequẽs non præscriptibilis (subdit eadem Rota) etiam si omnes homines de mundo eam obseruarent per infinita tempora, *cum flagitia* 32. *q.* 7. *& cap. cum tanto de consuet.*

§. III.

Qua ratione legitima filiis debita possit tolli statuto.

1141 HInc de denique, etsi Alexander, Dynus, Decius, Franciscus Piscina, Vasquius, Tellius Fernandez, Alciatus *locis supra cap.* 1. *n.* 5. *citatis*, & plures alij Iurisperiti à Ludouico Molina *de primog. lib.* 2. *dicto cap.* 1. *n.* 15. Gayllo *d. obseruat.* 123. *num.* 9. Crasso *de success. ab intestato*, verbo, *legitima q.* 42. *num.* 1. Mangilio *de imputat. q.* 51. *n.* 37. & Merlino *de legitima lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 1. *n.* 14. relati affirmant legitimam à parentibus filiis debitam statuto posse tolli non solum in parte, & quoad quotam, sed etiam in totum, & etiam quatenus respicit, seu comprehendit alimenta pro sustentatione vitæ filiorum necessaria: Qui fundantur in eo, quod alimenta etiam vitæ sustentandæ simpliciter necessaria à parentibus filiis non debeantur iure naturæ stricto, & obligatorio, ac necessitante, sed solum inclinante, ratione coniunctionis, & affectionis naturalis parentum erga filios; propter quam coniunctionem, & affectionem naturalem aiunt ius ciuile statuisse, vt parentes cogerentur alere filios indigentes, & è contra filij parentes, & sic obligationem coactiuam alendi filios ortam esse ex iure ciuili persuadente naturali coniunctione & affectione constituto; hacque solùm de causa alimenta dici debita filiis de iure naturæ, scilicet, quia debentur de iure ciuili ita persuadente inclinatione, coniunctione, & affectione naturali statuto: cum ergo solo iure ciuili sit inducta stricta obligatio parentum alendi filios, eodem iure etiam potest tolli. Quod latiùs Mangilius *d. quæst.* 51. *num.* 10. *ad* 38. *& numero* 42. *& nonnullis seqq.* & Merlinus *n.* 9. *ad* 14. prosequuntur.

1142 Nihilominus communis sententia asserit legitimam, quatenus ad alimenta vitæ sustentandæ necessaria, seu in quantum ad filiorum alimenta ad vitæ sustentationem requisita est necessaria, neque statuto, neque vlla lege positiua, neque consuetudine tolli posse; vbi filij aliunde non habent, vnde se alere possint, nec subsit ex parte ipsorum aliqua legitima causa, ob quam filiis alimenta denegari iustè possint; cum huiusmodi alimenta de iure naturali stricto, & coactiuo à parentibus filiis debeantur, vt *supra* dictum est, atque adeo tale statutum foret iniquum, & inualidum, vt potè contra ius naturale; ita alios latè allegantes Rota *d. decis.* 1. *de consuetudine in nouis* Couarruuias *de sponsal. p.* 2. *cap.* 8. *dicto* §. 6. *num.* 3. *&* 4. Ludouicus Molina *d. cap.* 1. *num.* 16. Gayllus *d. obseruat.* 122. Mantica *de coniecturis vltim. vol. lib.* 12. *tit.* 22. *num.* 41. Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæst.* 1. *numero* 5 *& tit.* 8. *priuil.* 56. *numer.* 22. *&* 23. Grassus *de quæst.* 42. *num.* 1. *&* 2. Mangilius *d. quæst* 51. *num.* 30. 54. 59. *& pluribus sequentibus*, & Merlinus *d. q.* 1. *numero* 16. 17 *&* 18.

1143 Dixi, *quatenus ad alimenta vitæ sustentandæ necessaria.* Nam quoad alimenta congrua statui, & iuxta dignitatem personarum, cum sint solo iure ciuili introducta iuxta communem sententiam Doctorum, quos *supra num.* 15. allegaui, asserentium parentes iure naturæ filiis sola alimenta vitæ sustentandæ similiter necessaria teneri præstare; possunt etiam statuto, & lege positiua tolli, vt expresse tradunt Molina, Couarruuias *locis citatis*; & Surdus *d. priuil.* 56. *num.* 23. *fine*, & sentiunt alij Doctores præallegati, qui loquuntur solum de alimentis, quæ iure naturæ filiis debentur, & cæteri communiter non solum qui sentiunt legitimam in totum posse statuto tolli; sed etiam alij asserentes non posse in totum tolli; qui nihilominus omnes volunt legitimam à iure præscriptam filiis posse ex iusta causa, putà conseruandi agnitionem, vel splendorem in familia, statuto, vel consuetudine tolli in parte, & diminui, scilicet quatenus excedit alimenta iure naturæ filiis debita. Doctores ita expresse sentientes latè referunt Gayllus, Crassus, Mangilius, & Merlinus *locis citatis*.

Dixi præterea, *vbi filij aliundè, &c.* nam in casibus quibus filius, vel filia ex propriis bonis, quæ habeat, vel aliunde possit viuere, & necessaria subsidia sibi præstare, cum tunc parentes iure naturæ non teneãtur alere filios, vt *supra cap.* 5. probatum est; statuto validè potest tolli omninò, & in totum legitima; vt alios allegantes Couarruuias *d.* §. 6. *num.* 5. Versic. *ex hac secunda*, Surdus *dicto priuilegio* 56. *n.* 23. & Mangilius *d. q.* 51. *n.* 59. 1144

Demum dixi, *nec subsit ex parte ipsorum aliqua legitima causa, &c.* nam illis casibus potest statutum excludere filios à legitima in totum, etiam quatenus ad alimenta vitæ sustentandæ necessaria, quibus ex legis communis dispositione iuxta notata *supra suo loco* denegantur. Ita expresse Decius *in l. iura sanguinis, ff. de reg. iur.* & Surdus *de alim. tit.* 5. *dict. q.* 1. *n.* 5. *circa finem.* Nec dissentiunt alij. 1145

§. IV.

Alimenta à parentibus debita filiis an possint tolli cessione, pacto, transactione, vel renuntiatione.

DVbium tertium. An alimenta pro vitæ sustentatione necessaria, & quæ iure naturæ (vt sæpius replicatum est) filiis quicumque legitimis, & illegitimis debentur, possint tolli pacto, transactione, vel renunciatione, quibus parentes omninò deobligentur alere filios, etsi aliundè non habeant, vnde vitam sustentare possint. Ludou. Molina *de iustitia tom.* 3. *disput.* 616. *num.* 12. iunctis iis, quæ tradit *tom.* 2. *disputat.* 357. 17. *&* 18. videtur sentire super his alimentis posse pacisci, & transigi validè etiam sine iuramento, & solũ esse inualidam transactionẽ alimentorum futurorum, quæ ex vltima voluntate debentur, si fiat sine decreto Iudicis; nisi transactio sit firmata iuramento; quia solum fauore alimentorum, quæ ex legato, aut alia vltima voluntate debentur, introductum, & statutum sit, vt super illis non valeat transactio sine Iudicis decreto, *l. cum hi per totum, ff. de transact. & l. de alimentis, Cod. eod. tit.* factã verò sine decreto Iudicis iuramento confirmatam ait valere, quia de se, & secluso iure humano illud inualidante, non esse malum, id quod etiam asserunt magis communiter Doctores, quos refert Surdus *titul.* 8. *priuilegio* 56. *numer.* 50. de qua re fortè *infra*. 1146

Communis tamen Doctorum sententia est alimẽta filiis, & aliis quibuscumque iure naturæ debita non posse tolli, neque pacto, neque transactione, neque illis renunciari posse, itaut pater non teneatur filio in casu indigentiæ, & non habenti aliundè, vnde viuere possit, alimenta simpliciter vitæ sustentandæ necessaria exhibere, & consequenter huiusmodi pactum, vel transactionem, aut renunciationem non 1147

vale

valere. Ita Bartholus *in l. si quis à liberis*, §. *parens, num. 2. ff. de liberis agnoscendis*, Speculator *tit. qui filij sint legit.* § 1. *num.* 12. Alexander *in l. quia talis*, §. *eliguntur, num.* 12. *ff soluto matrimonio*, Alciatus *in l. pacta quæ contra num.* 7. *Cod. de pactis*, Craueta *cons.* 116. *num.* 2. *& cons.* 189. *num.* 3. Couarruuias *de spons. p.* 2. *cap.* 8. *d.* § 6 *num.* 3. *initio*, Ludouicus Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 77. Corduba à Lara *in l. si quis à liberis d.* §. *parens, num.* 81. Gomez *ad l.* 22. *Tauri, num.* 12. Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæst.* 2. *numero* 8. *& tit.* 8. *priuil.* 56. *num.* 20. *&* 59. Mantica *de tacitis, & ambiguis conu. lib.* 26. *tit.* 3. *num.* 13. Franciscus Molinus *de ritu nupt. lib.* 3. *quæst.* 62. *num.* 19. *& quæstione* 86. *num.* 8. Spino *in speculo testam. glossa* 16. *num.* 120. Rota Romana *decis.* 431. *num.* 1. *part.* 4. *diuersorum, quæ est decis.* 31. *p.* 1. *in recent.* Ciarlinus *controu. iur. tom.* 2. *cap.* 102. *numer.* 29. Sanchez *in summa lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 1. *& in cons mor. lib* 4 *cap.* 1 *dub.* 34. *numer.* 17. Caluinus *de æquitate lib.* 2. *cap.* 74. & Iurisperiti communiter, quos præallegati referunt: & ratio est, quia, cum huiusmodi pactum, seu transactio, aut renunciatio sit contra ius naturale strictè, & propriè in conscientia obligans, quo pater tenetur alere filium egentem, & non habentem aliundè, vnde viuere possit, non valet; non obstante enim tali pactu, seu transactione, aut renunciatione pater semper est pater, & consequenter illud ius naturale obligans parentes alere filios egentes, & aliundè non habentes, illum adstringit.

1148 Quare etiamsi pactum, vel transactio, aut renunciatio super alimentis fratris facta per filium patri esset confirmata iuramento, adhuc pactum, transactio, aut renunciatio non valeret, & filius egens, qui iuramento renunciauerit, poterit absque absolutione à iuramento alimenta sibi pro vitæ sustentatione necessaria petere. Ita omnes præallegati Doctores, & Rota *iisdem locis*. Ratio est, quia iuramentum aduersatur iuri naturali, quo pater tenetur alere filium egentem, & sic est contra bonos mores, dicitur enim iuramentum contra bonos mores, quando est contra ius naturale; vt in specie Surdus *d. num.* 59. Confirmatur, quia sicut non valet iuramentum, quo pater promittit, seu statuit non alere filium egentem; vt *supra num.* 1144. probatum est; nec è contra, scilicet iuramentum, quo quis promittit non exhibere alimenta parentibus egenisbus, quia pariter est contra ius naturale, quo filij tenentur alere parentes, vt in specie Gomez *loco citato*, Corduba *d.* §. *si parens, numero* 46. & Surdus *d. priuil.* 56. *num* 21. ita à fortiori (sic arguit Gomez *d. num.* 12.) non valet iuramentū, quo quis iurat, seu promittit, non petere sibi, cum charitas benè ordinata incipiat à se *l. præses, ff. de ser. & aqua*. Addit idem Gomez, quod negare alteri alimenta debita, est necare, *l. necare, ff. de liberis agnosc.* & consequenter si valeret præfatum iuramentum, præstaretur via delinquendi. Etsi verò Sanchez *d. numero* 5. post Manuelem *tom.* 1. *summæ in* 2 *edit. c.* 10. *fine*, & Couarruuiam *in cap. quamuis pactum p.* 2. § 6. *num.* 4. (qui tamen non loquitur in hoc casu renunciationis alimentorum iure naturali debitorum, sed debitorum ex vltima voluntate) dicat necessariam esse iuramenti relaxationem, id non tamen dicunt alij præallegati; nec videtur necessaria talis relaxatio iuramenti, cum non sit vinculum iniquitatis, ac proindè eo casu non obligat vllo modo.

1149 Hinc si filius à patre acceptam portionem pro alimentis totius vitæ cum iuramento nonquam in posterum petendi ab eo alimenta, quiquid illi euenerit, postea etiam dolo, vel sua culpa consumpserit, & ad extremam egestatem sit redactus, poterit alimenta vitæ necessaria petere, & pater obligabitur ea illi exhibere; vt expresè Corduba *d. num.* 81. & Surdus *d. priuil.* 56. *num.* 20. & colligitur etiam manifestè ex aliis Doctoribus præallegatis, & traditis, scilicet, quia in patre semper est ipso, quod est pater, viget illud ius naturale cogens ad alendum filium egentem, & aliundè non habentem. Quare Iurisperiti *supra cap.* 10. *num.* 6667. & alij relati à Caluino *de æquitate lib.* 2. *cap.* 74. *num.* 16. *&* 17. negantes patrem teneri præstare alimenta filio, qui habuit legitimam cum expresso pacto iurato nihil amplius petendi, sunt intelligendi de alimentis iuxta dignitatē, nō verò de alimentis iuxta solam naturæ indigentiā, vt etiam *eodem cap.* 10. *numer.* 672. notaui ex Corduba.

Sicut verò filius non potest super alimentis sibi à 1150 patre iure naturæ debitis pacisci, transigere, vel illis renunciare, nec talis transactio, aut renunciatio licet iuramento confirmata valet; sic pater etiam non potest etiam iuramento addito pacto, aut transactione, vel renunciatione remittere alimenta vitæ necessaria, quæ a filio sibi debentur, cum iure naturali debeantur à filio; eo quod filius, & sic tale ius filium obligans nullo modo possit tolli; sicut nec ius illud obligans patrem, & ita expresè Corduba *d. num* 46. & Surdus *d. priuil.* 56. *num.* 21. & post Bartholum *in d.* § *parens*; & Speculatorem *in d. tit. qui filij sint legitimi, num.* 27 & tenent etiam alij *supra numer.* 1147. allegati, cum vniuersaliter asserant alimenta, quæ iure naturæ personis sanguine coniunctis debentur, non posse tolli pacto, transactione, aut renunciatione etiam iurata; eo quod huiusmodi pactio, aut transactio, vel renunciatio, & iuramentum additum aduersentur iuri naturali, quod immutabile est, & semper afficit debitorem, dum alter alimentis ad vitam sustentandam eget.

Quare quando Doctores aiunt transactionem 1151 super alimentis futuris, vel renunciationem futurorum alimentorum iuramento confirmatam valere, non loquuntur in transactione, aut renunciatione alimentorum, quæ per filios, aut alias personas sanguine coniunctas fiat parentibus, vel aliis, à quibus sibi iure naturæ alimenta vitæ necessaria debeantur; sed de ea transactione, seu renunciatione alimentorum, quæ fit per extraneas personas, quibus alimenta debeantur solum ex vltima voluntate, vel ex contractu inter viuos, vel ex alio titulo quam iuris naturalis; vt notarunt Surdus *d. priuil.* 56. *num.* 59. Franciscus Molinus, & Ciarlinus *locis supra num.* 1147. *citatis*, de quibus etiam notabiliora censui hic esse breuiter explicanda, ideóque sit

§. V.

Alimenta, quæ alicui in futurum debentur ex testamento, aut alia vltima voluntate, vel ex pacto, seu contractu inter viuos, an, & qua ratione possint cedi, vel renunciari, & de illis transigi possit.

Dubium quartum, an valeant cessio, pactum, transactio, & renunciatio alimentorum quæ in futurum alicui debentur ex vltima voluntate, vel ex conuentione, seu contractu, vel alio titulo, quam ratione sanguinis, & iure naturali.

Certissima conclusio est, quod alimenta, quæ in 1152 futurum debentur ex vltima voluntate, seu ex testamento, vel codicillis, vel donatione causa mortis, non potest alimentarius cedere, vel ea renunciare, vel super illis transigere, siue prætoris decreto, seu Iudicis authoritate; ita expresè decernitur *l. cum hi, ff. de transactionibus, & l. de alimentis, Cod. eod. tit.* & tradunt *ibidem* Scribentes, Couarruuias *in cap. quamuis pactum, p.* 2. §. 6. *n.* 4. Menochius *de arbitrar*

casu 170.

casu 170. Corduba à Lara in l.si quis à liberis,§.vtrū num.4.§.parens,n.76.ff.de liber.agnosc. Mantiee de tacitis,& ambig. conuent.lib. 26.tit.3.Surdus de alimentis tit.8 priuileg.56.num. 5.& per totum, Fachineus controu.iuris lib.3.cap.21.Molfesius ad consuet. Neap. tom.1.p.5.quæst.10.num 12.Marta de success.p.2.quæstione 18.artic.2.num.9.Iurisperiti,qui infra allegantur,& alij à præallegatis Doctoribus, & ab Augustino Barbosa ad lib 1.Cod.collect.ad d.l.de alimentis Cod.de transact.relati, & ex Theologis Moline de iustitia tom 2.disputat. 557. num. 17. & Rebellus de obligat.iustitia p.2.lib.16 quæst.vltima de transactione num.2.Qui Iudex non debet decretum interponere nisi cognita causa,atque seruatis aliis,de quibus latè textus in d.l.cum hi,Menochius d.casu 170.Mantica d.tit.3.& Surdus d.priuil. 56. & procedit conclusio, seu dispositio d.l. cum hi, etiam si alimenta fuerint relicta diuiti. Ita Bartholus in d. l. cum hi, & alij Doctores communiter,quos referunt,& sequuntur, Corduba d.n.4.& Surdus d.priuil.56.num.5. qui iisdem locis confirmant, quia etsi alimentorum causa non semper est pia,sed tunc solum,quando alimenta debentur pauperi, vt latè Surdus d.art.8.priuil.1. num.2 & ego tom. 2.mor.var.tit. 12. tamen in omni casu,& semper,& quamuis alimenta sint relicta, & debita diuiti,est fauorabilis, vt aliis relatis Corduba d.num.4.& Surdus d.priuil.1.num.9.cuius rationem Corduba d.num.4 ex Decio in l.si certis annis,n.10. Cod.de pactis,& Surdus d.priuil.56.num.94 fine afferunt,quod locuples potest depauperari,& alimentis egere. Quare Duennas lib.1.disput.anniuersa.cap.44. relatus è Menochio d.casu 170. num.3.præfatæ dispositioni d.l.cum hi. Rationem (quam etiam idem Menochius approbat) esse dixit, quia verisimile est Testatorem voluisse alimenta particularia in menses vel singulos annos potiùs legatario relinquere,quā summam integram semel præstari, quod ipsi prospicere voluerit, ne deuorata ea pecunia mendicare cogatur,arg.l.cum qui.ff.de ann.leg. aliam rationem, seu similem tradidit Robertus Aurelianus lib 4 sent.iuris cap.19. quam pariter refert Menochius n.5. scilicet, legem ita disposuisse quoad alimenta ex vltima voluntate debita, quia cum fauorabilis sit, & alimentorum,& dispositionis Testatoris causa; censendum Testatorem noluisse vllo pacto alimenta legatario auferri, vt perpetuò haberet, quo vitam tueretur, dum ita menstruum, aut annuum id ei persolueretur,arg.l.Cum,§.Imperator, & l.pecuniam,ff.de alim.& cib.leg.quam rationem Menochius ibid ait esse dubitabilem, quia nec vel decreto Iudicis super alimentis vltima voluntate relictis transigi posset,si tam præcisa esset, ne perpetuò auferantur relicta alimenta, Testatoris voluntas; verum ideo lex statuit,ne sine Iudicis authoritate super iisdem alimentis transigi posset, vt Iudex prouideret transactionem fieri cum vtilitate alimentarij, vtque ei ob transactionem non deessent postea necessaria vitæ subsidia,Moline d.num.17.& Corduba d.§ parent,num.52.rationem eiusdem dispositionis legalis dicunt esse non solum vtilitatem priuatam eorum, quibus alimenta relinquuntur, sed etiam, & principaliter vtilitatem publicam, & commune bonum, cum intersit Reipublicæ (inquit Corduba) homines habere locupletes, qui fortunis Rempublicam iuuare possint, Auth.vt Iudices sine quoquo suffragio, §.considerabimus coll. 2. & ideo dicta lege prohibita est transactio sine prætore, ne hi quibus a Testatoribus alimenta in futurum in menses,vel singulos annos soluenda sunt relicta, allecti præsenti modica pecunia in commutationem pro alimentis futuris, eis pro illa non cederent,& sic postea ægerrimè viuant, Testatorúmque voluntates, & intentum frauderentur. Quæ inconuenientia, si transactio fiat authoritate Iudicis causa cognita, & aliis in d. l.cum hi statutis, facilè possunt præcaueri; atque ideo lex meritò noluit super iisdem alimentis vltima voluntate relictis in futurum præstandis transactionem, seu conuentionem ab alimentario factam sine Iudicis authoritate, & non seruatis in d. l. cum hi, præscriptis,esse validam; quod propterea procedit, etiam si transactio,aut conuentio fieret cum expressa renunciatione dispositionis, seu iuris d.legis, vt expressè Molina d num.17.fine,& Surdus d.priuil.56. num.55.& num.112.& Corduba à Lara d.§. parent, num. 54. vbi aiunt præfatæ solemnitati interuentus prætoris non posse renunciari, & idem sentiunt etiā alij Doctores præallegati,cum absolutè asserant vigere d.l.cum hi,non posse super alimentis relictis in futurum validè pacisci,& transigi sine decreto Iudicis,cuius tamen interuentus non requiritur in transactione super alimentis, quæ non mortis causa donata sunt, vt expressè dicitur d.l.cum hi,§.hac oratio, fine,de quo infra n.1565.

1153 Dixi in propositione dictæ conclusionis communis, alimenta quæ in futurum,&c. nam alimentorum præteritorum etsi ex vltima voluntate debitorum cessio, pactio, & transactio fieri potest sine Iudicis decreto,vt constat ex dicta l.de alimentis,Cod de transactionibus,vbi omnes,& tradunt etiam alij Doctores. Ita Menochius d casu 170.num.33.Mantica d.tit.3.num.9.& aliis relatis Corduba à Lara in d.§. parens,num.74.Surdus d.tit.8 priuileg.55.num. 11.& sequentibus (vbi de cessione) & priuil.56.numer.94. (vbi de transactione super præteritis alimentis) Molfesius d.quæst.10.num. 1.& quatuor sequentibus, & Augustinus Barbosa collect. ad d. l.de alimentis, num.4.Ratio est, quia in alimentis præteritis cessat illa ratio publicæ vtilitatis,& ne is, cui relicta sunt, incidat in periculum famis, seu pereundi fame,vel viuendi miserrimè, quia ex futuris alimentis vita hominis pendet, non ex præteritis; quæ propterea licet legata non sunt fauorabiliore, sicut futura, vt supra notatum est, & latiùs tradunt Surdus, & Molfesius locis citatis, & etiam transmittuntur ad hæredes alimentarij legatarij, vt pariter supra notatum est,& pluribus iuribus adductis, & Doctoribus allegatis tradunt Corduba in d.l.si quis à liberis §.si quis ex his,num.140.ff.de liberis agnoscendis, & Molfesius d.quæst. 10. numer. 3. & quæ ad hæredes transmittuntur cedi possunt,l. ex pluribus, ff de administ.tuto.ibid.Bartholus, et cum aliis Surdus d.priuileg.55.num.13.& Molfesius num.4.Neque prædictis obstat, quod numero præcedenti dictum est, scilicet, prohibitam esse transactionem super alimentis vltima voluntate relictis diuiti, in quo videtur cessare ratio, ne alimentarius fame pereat; nam vt ibidem dixi, ita dispositum fuit, quia potest effici pauper, & consequenter fame perire: in alimentis autem præteritis non solutis cessat omninò suspicio, ne alimentarius legatarius fame pereat, quia iam vixit eo tempore, quo debebantur.

§. VI.

Nonnullæ limitationes præcedentis communis responsionis, & decisionis legalis.

1154 Porrò eadem communis conclusio, & dispositio d.l.cum hi. Limitetur primò, vt non habeat locum,si testator permiserit, seu concesserit legatario alimentorum, vt super his transigere posset, tunc enim transactio de alimentis relictis inconsulto iudice, valide erit; vt Menochius d.casu 170. numero 32. & Iurisperiti communiter, quos referunt & sequuntur Mantice d.tit. 3.num.18.& Surdus d. priuil.

priuil.56.num.90.& 92. si enim testator potest alimenta non relinquere, multo magis relinquendo potest ordinare, quod super eis transigi possit; quia qui potest, quod est plus, potest etiam quod est minus *l. cui, quod est plus, ff. de reg. iuris*, & rei suæ quilibet potest conditionem apponere, quam vult *l. in traditionibus, ff. de pactis.*

1155 Limitatur secundò eadem conclusio, & dispositio, vt non procedat, quando per cessionem, vel transactionem fieret melior conditio alimentarij: tunc enim etiam valeret cessio, vel transactio irrequisito iudice; vt expressè habetur *d. l. cum hi, §. eam transactionem*, & post alios Iurisperitos communiter Menochius *d.casu 170.num.31.* Mantica *d. art.3.num.50.* Surdus *d.tit.8 priuil.55.num. 15. & d. priuileg.56.num. 63. cum sequentib.* & Molfesius *d. quæst.10.num.8.* Quando enim cessio, vel transactio cedit in maiorem vtilitatem alimentarij, cessat illa ratio periculi famis, & ne testatoris voluntas, seu mens defraudetur. Quare absque interuentu iudicis facta ab alimentario valebit transactio, vt quod per singulos annos, ei relictum est, consequatur per singulos menses; aut quod relictum est per singulos menses, consequatur per singulos dies, vel quod est relictum post annum completum, in anni initio accipiat: quia talis transactio facit meliorem conditionem alimentarij, vt dicit *d §. eam transactionem.* Similiter si alimentarius sit pauper, & ob eius paupertatem, vel potentiam aduersarij non posset commodè alimenta sibi relicta, & debita consequi, potest validè absque iudicis decreto commoditatem percipiendi huiusmodi alimenta alteri cedere, qui interim sustineat onus alimentorum; quia talis cessio fit, & resultat in commodum, & vtilitatem euidentem ipsius alimentarij cedentis, non cessionarij. Aduertit autem Surdus *d.priuileg.56. num. 71.* cum nonnullis sequentibus, quod vbi ex causa maioris vtilitatis absque iudicis decreto facta sit super alimentis relictis futuris transactio, is, qui cum alimentario transigit, tenebitur probare vtilitatem illius contractus ad illam sustinendam, idque ob illam rationem, quia deficiente solemnitate necessaria actus non præsumitur vtilis; sicut è contra, si interuenerit solemnitas, præsumitur vtilis, & contrariũ probare tenetur, qui illam impugnat sub prætextu quod sit damnosus; quæ omnia aliis allegatis probat *ibidem* Surdus *num.71. 72. & 73* & tradidi, atque explicaui latè *tom.3.mor.var.tit.6.* vbi de alienatione rerum Ecclesiæ facta cum, vel sine decreto commissarij per rescriptum *si in euidentem deputari*, & licet Alciatus *cons.167.num 4.* dixerit, satis esse, si ex postfacto appareat transactionem esse vtilem; quia ea, quæ consequuntur declarant præcedentem actum, & obseruantia declarat actum: Nihilominus idem Surdus *d.priuileg 56.num.76.* reprobat hoc dictum Alciati asserens, an contractus sit vtilis, vel damnosus, inspiciendum, seu attendendum tempus celebrationis ipsius contractus, vt de alienatione rerum Ecclesiæ latè tradidi *d.tom. 3.mor.var.citata tit.6.* præter Doctores à me *ibidem* citatos affirmant etiam alij ab eodem Surdo *d. num. 78.* relati. Addit tamen Surdus *num.80.* quod apparente dicta vtilitate ex postfacto alimentarius poterit acquiescere transactioni, & cogere eum, qui suum contraxit stare contractui, si voluerit; quamuis possit etiam dicere de nullitate; è contra vero eum, qui cum alimentario contraxit, non posse cogere eundem alimentarium stare contractui: neque etiam de contractus nullitate dicere; & illum rescindere volente alimentario ei stare: idque per ea, quæ ego *in dicto tom.3.mor.var.allegato tit.6.* Dixi, *de alienatione rerum Ecclesiæ facta sine solemnitate assensus Apostolici alias nulla, cui Ecclesia, si postea obtinuerit assensum Apostolicum, potest cogere eum, in quem res alienata est, stare, licet non è contra.* Verum in hoc casu, cum apparente vtilitate alimentarij esset istiu prohibitionis transigendi, vel cedendi absque decreto iudicis, quia contractus iam initus fient meliorem conditionem alimentarij, nec vllus subsit timor, ne alimentarius ad inopiam redactus pereat fame, videtur transactionis contractus sustinendus, nec esse in facultate alimentarij illam impugnare, vt tanquam probabile admittit etiam idem Surdus *numero 82.* dicens aliud esse de contractu alienationis rerum Ecclesiæ, quia propter vtilitatem de nouo apparentem non desinit contractus esse nullus deficiente assensu Apostolico, seu debita solemnitate, sed tamen fauore Ecclesiæ cogitur contrahens stare contractui adhibitis de nouo solemnitatibus ex parte Ecclesiæ; de quo latiùs ego *dicto tit.6.tom.3.mor. var.* Aduertunt etiam post Vasquium *quæst. illustr. cap.64.num.21* Corduba *in d.l. si quis à liberis, §. parens, num.54.* & Surdus *d.priuil.56.num. 111. & 112.* in præfata transactione super alimentis futuris ex vltima voluntate relictis, & debitis in dubio non præsumi interuenisse iudicis decretum, neque etiam ex longissimi temporis lapsu, eo quod solemnitas extrinseca (qualis est hæc) non præsumatur, quando est talis, cui partes renunciare non possunt, vt Bartholus, & Ancharanus *locis* ab iisdem *relatis*; huic autem solemnitati interuentus iudicis alimentarium legatarium non posse renunciare dictum est *supra n.1152.fine.*

Occasione quoque prædictæ limitationis è contra aduertendum, quod etiam cum interuentu, seu decreto iudicis non valeret cessio, vel renunciatio sub colore transactionis gratis facta ab alimentario de iisdem alimentis vltima voluntate sibi debitis in futurum, vt Baldus *in d.l.cum hi in principio, ibid.* Iason *num.10.* & Surdus *d.priuileg.56. num. 106.* & Molfesius *d.quæst.10. num. 14.* quia lex loquitur de transactione, non de renunciatione, & aliud est super alimentis transigere, aliud vero alimentis renunciare. Qui enim transigit, aliquid recipit *l.1. ff. de transact.* qui vero renunciat, nihil retinet. Quare talis renunciatio cum nullam contineat alimentarij vtilitatem, sed solum damnum, est contra finem *d.l.cum hi*, & sic nulla, & iudicis decretum, vbi in contractibus requiritur ad valorem actus, vt in contractibus minorum, mulieris, &c. non validat actum, vbi apparet euidenter esse damnosum, & præterea quoties iudicis decretum debet in aliquo negotio interuenire, oportet, vt ex iusta causa interponatur, vt Surdus *d.priuil. 56. num. 13.* nulla autem adest causa, cum gratis alimenta remittuntur, licet sub quæsito colore transactionis. 1156

Limitatur tertiò eadem communis conclusio; vt non habeat locum in alimentis minimis. Ita Corduba *in d.§.parens, numer 79.* & Surdus *d.priuileg.56. num.100.* ex Tiraquello *in tract. de iudicio in rebus minimis ferendo*, Versic. *trigesimo secunda*, & colligit Corduba etiam *ex dict.l. cum hi, §. fin. ff. de transaction.* 1157

§. VII.

An transactio super alimentis futuris ex vltima voluntate debitis, vel illorum renunciatio sine Iudicis authoritate facta cum iuramento per additum iuramentum firmetur, seu efficiatur valida.

SEd non leuis controuersia inter Doctores est; an transactio super alimentis futuris vltima volũtate relictis *d. l. cum hi*, prohibita fieri sine decreto iudicis

ais, si firmetur iuramento, sit, seu efficiatur valida, licet defuerit illa solemnitas decreti iudicis, sine qua lex non vult transactionem esse validam, & similiter, an renunciatio eorundem alimentorum facta cum iuramento, non contraueniendi, seu illa non reuocandi valeat.

Prima sententia asserit nec renunciationem firmatam iuramento, nec etiam transactionem præstito iuramento illam obseruandi firmari, sed adhuc esse inualidam, & nullam, ita Bald. *in l. pactum n. 17. Cod. de col lat.* Barthol. *in d. l. cum hi, §. solet. ff. de transact.* Cotrasius *in l. admonendi in præludiis numer. 56.* Innocentius Imola, Panormitanus, Barbatius *in cap. enim contingat.* & Alciat. dicens esse communem opinionem *num. 131.* à Corduba *in d. l. si quis à liberis allegato §. parent num. 116.* & Surdo *tit. 8. d. priuil. 56. num. 54* idem Corduba *eodem num. 116. & sequent.* & etiam Molfes. *ad consuet. Neap. tom. 1. p. 5 dict. q. 10. num. 15.* Vbi dicit transactionem, qua alimẽta futura relicta gratis remittuntur, seu eorundem alimentorum renunciationem etiam factam cum interuentu iudicis (quia ipso iure *d. l. cum hi,* est nullam non firmari, seu validam fieri iuramento. Hæc sententia probatur primo, quia iuri prohibitiuo etiam cum iuramento renunciari non possit, saltem quando ius illud introductum est principaliter ob vtilitatem publicam, & commune Reipublicæ bonum, vt Doctores *in l. nemo potest, ff. de leg. 1.* & post alios Surdus *dict. priuil. 56. num. 56. & 57.* dicens id carere dubio. Qui de causa non valet alienatio rei Ecclesiæ non seruatis solemnitatibus à iure inductis, licet sit iurata, vt latè probaui *in tom. 3. mor. var. tit. 6. numer. 508.* & præter Doctores *ibidem* allegatos, tradit post alios Surdus *dict. numero 57.* Dicta autem *leg. cum hi,* prohibetur super alimentis futuris vltima voluntate relictis fieri transactionem sine Prætore principaliter ob vtilitatem publicam: cum intersit Reipublicæ habere homines diuites, vt ex Molina, & Corduba alios allegante notatum est *supra numero 152.* licet etiam secundario ob priuatam vtilitatem, ne modico recepto alimentarius renunciet alimentis, & famis periculo exponatur. Et dato etiam quod ius illud *d. l. cum hi,* sit introductum ob vtilitatem priuatam principaliter, tamen hæc vtilitas priuata non potest separari à publica: iuri autem introducto ad priuatam vtilitatem inseparabilem à publica non posse renunciari etiam iuramento tradunt Barthol. *in l. Modestinus, ff. de donat.* & Gozadinus *conf. 88.* à Surdo *dict. priuil. 56. num. 58.* relati. Item prohibita est eadem transactio fauore vltimæ voluntatis, scilicet, ne voluntates testatorum facile defraudarentur, vt non solum Barthol. *vbi supra,* sed etiam alij à Menochio *dict. cap. 170. n. 3.* relati, & sic etiam ob publicam vtilitatem. Secundo probatur, quia iuramentum debet habere tres comites, veritatẽ, iudiciũ, & iustitiam *cap. etsi Christus de iureiur.* sed super transactione, & renunciatione alimentorum futurorum caret iudicio, seu discretione, & prudentia; cum alimentarius nihil, vel modico præsenti accepto renunciat iuri alimentorum, quam ob causam transactio super alimentis, & eorum renunciatio prohibita est; ne alimentarius fame pereat, vt naturaliter euenire potest: quę est ratio dispositionis *dict. l. cum hi,* Quare sicut nemini in corpus suum concessa est potestas *l. ita vulneratus, ff. ad l. aquil. & cap. contingit de sent. excommun.* & consequenter nemini licet se ipsum necare, ita etiam nemini licet alimentis futuris renunciare, vnde sequi potest, vt fame pereat, & sic se necet. *l. necare, ff. de liber. agnoscend.* ex quo etiam apparet tale iuramentum esse contra bonos mores, cum per illud quis incidat in periculum famis, seu pereundi fame, & consequenter caret omni vi, nec seruari debet. Tertiò quia iuramentum non validat actum de iure nullum *l. fin. Cod. de non numerata pecunia,* vbi Scribentes, & alij, quos refert Augustinus Barbosa *collect. ad l. fin. n. 6.* Cum enim iuramentum sit actui accessorium, sortitur naturam actus, cui adiicitur, nec auget effectum obligationis, sed ad summum addit solùm religionis vinculum; vt per textum *in dict. leg. fin.* Bartbolus, Baldus, Salicetus, & alij Scribentes *ibi,* Tiraquellus, Gomez, & innumeri alij *locis citatis* allegati à Surdo, Barbosa, & Corduba. Qui propterea *dicto numero 116.* ait, vt actus iuramento confirmetur, necessario requiri, vt valeat iuxta *leg. legitima, ff. de pactis.* Hocque ait ipsam vim, & potestatem iuramenti demonstrare: Nam vt *ad Hebreos 6.* dicitur, *Omnis controuersia hominum finis ad confirmationem est iuramentum, dicto capit. etsi Christus de iureiur.* vbi iuramentum definitur, *quod sit confirmatio veritatis*: veritas autem (inquit idem Corduba) firma est, nec vllo errore vitiatur *leg. illicitas, §. veritas, ff. de officio Præsidis.* Igitur iuramentum vel consideratur respectu actus super quo iuratur, vel respectu personæ iurantis. Quatenus respicit actum, si de iure est nullus, & sic carens veritate, illum reddit de inefficaci, & inualido efficacem, & validum; quatenus autem respicit personam iurantis, illam obligat seruare fidem (nisi sit emissum super re de se mala, seu iure naturali, aut diuino prohibita) & adimplere iuramentum, vel à superiore relaxationem obtinere; cum talis sit natura iuramenti. Ita Corduba *dict. §. parens numero 117.* & colligitur etiam ex aliis Doctoribus, quos idem Corduba *dicto numero 85.* Surdus *dicto numero 58* & Augustinus Barbosa *loco supra citato* referunt; quatenus aiunt iuramentum sortiri naturam actus, & addere solum religionis vinculum. Et hoc sensu idem Corduba *dict. §. parent, numero 118.* ait, rectè intelligi posse textum *in capit. quamuis pactum de pactis in 6.* dicentem iuramentum additum actui iuri ciuili prohibito, & nullo, seruandum esse, si seruari potest absque animæ reatu, & æternæ salutis dispendio; scilicet eum, qui pactus est, & iurauit seruari pactum de iure positiuo nullum teneri seruare fidem iuramento promissam, non vero eo iuramento firmari pactum, & de nullo effici validum, quia iuramentum spectat ad personam iurantis, non ad contractum; & sic fides, seu promissio iurantis firmatur iuramento non vero pactio ipsa. Ex quo idem Corduba *numer. 119.* ait sequi primo, quod cum iuramentum sit personale *capit. veritatis de iureiurando,* nec personam egredietur, nec obligatio transibit ad hæredes iurantis, sed ipse iurantis hæres poterit contrauenire, supposito, quod illo non efficiatur validus actus aliàs de iure nullus: Si vero iuramento confirmaretur contractus non poterit iurans contrauenire per se, nec per suum successorem, quod certum est; & tradunt communiter Doctores ab eodem Corduba *eodem numero 119.* relati. Secundo idem Corduba *numero 120.* allegans Cortasium *loco citato,* & alios, ait sequi, quod qui iurauit non contrauenire actui de iure positiuo nullo postquam seruauerit iuramentum, poterit postea repetere per condictionem sine causa, *capit. debitores de iureiur.* Vbi is, qui iurauit soluere vsuras, postquam illas soluit, potest per iudicem cogere creditorem ad restitutionem. Quod si contractus initus sit dissimilis contractui vsurarum, dicit idem Corduba, quod iurans obtenta prius à S. Pontifice relaxatione iuramenti contrauenire poterit *capit. 1. de iureiurando.* Prædicta habet Corduba.

Non omittam tamen aduertere circa illã doctrinã 159

in præfata ratione tertia adductam, scilicet, quod iuramentum sortiatur naturam actus, cui adiicitur, & non augeat obligationis effectum, sed solum addat religionis vinculum, Antonium Gomez *a. var. capit.10.num.1a & cap.14.numero* an.& alios quos latè refert, & sequitur Augustin. Barbosa *collect.ad dict.leg.fin.numero 7.& 8.Cod.de non numerata pecunia*, declarare eandem doctrinam intelligi, quando actus non habet effectum, & est nullus propter defectum voluntatis, animi, & consensus contrahentis, ita quod iuramentum interpositum in aliquo actu, vel contractu habeat tacitam conditionem, vt reguletur, & intelligatur iuxta naturam, & qualitatem eius, quando deficit voluntas, & consensus iurantis.

Altera sententia nunc temporis magis communis præcedenti opposita affirmat transactionem præfatam super alimentis futuris vltima voluntate relictis sine Prætore factam alias de iure nullam, si illi accedat iuramentum, illo effici validam. Ita Bartholus sibi contrarius *in l. si quis pro eo num.17.ff.de fideiussoribus*. Couarruuias *in capit.quamuis pactum p.2.§.6.numero 4*. Tiraquellus *in leg.si vnquam, in præfat numer.141*. Mantica *d.tit.3. numer.12*. Vasquius *de successionum creat.lib.2.§.18.requisite 29.limit.2.numer.129.& lib.3.§.29.limit.32.num.9*. Surd. *de alim.dict.priuileg.56.numero 59*. Fachineus *controuer.iuris lib.3.cap.12*. Spino *in speculo glossa 16.num.121*. Seraphinus *de priuileg.iuram. priuil.101*. Aug. Barbosa *coll.ad l.de alimentis numer. 3. Cod.de transact*. Salengetius *quæstionum ciuilium cap.10. num.13*. Cumanus, Alexander, Corneus, Curtius Senior, Decius, Padilla *in d.l.de alimentis* Alciatus, Curtasius, Iason, & alij Iurisperiti relati à Couarruuia, Tiraquello, Mantica *locis citatis*, & à Corduba *d.§.parens num.115*.& à Surdo *d. priuil.56.numer.50.& 51*.& ex Theologis Molina *de iustitia tr.2. dict.disp.557.num.18* & idem de renunciatione, seu remissione eorundem alimentorum etiam gratis facta cum, vel sine decreto prætoris, scilicet, effici validam iuramento ei addito, dicunt ferè omnes præfati doctores, cum promiscuè loquantur de transactione, pacto, & renunciatione: & in terminis inconsulto Prætore iuri præfatorum alimentorum relictorum validè renunciari, si renunciatio sit firmata iuramento tradunt Bartholus vbi supra, & cæteri Scribentes *in dict.leg.de alimentis* superius relati, (vt notauit Corduba *dict.n.111*.) Tiraquellus, Couarruuias, Salingerius *locis citatis*, & Surdus *dicto priuilegio 56. n.51.& dict.num.59.& num.* 60. Probatur à præfatis Iurisperitis primo hæc sententia ea ratione quod prohibitio transigendi inconsulto Prætore facta *in d.leg.cum hi*, fuit facta principaliter ob priuatam vtilitatem alimentarij, nè ob modicam præsentem pecuniam renunciaret alimentis futuris, vt facillimè potuisset, licet hæc præfata vtilitas secundario etiam contineat publicam, ab eaque separari non possit. iuramento autem confirmatur actus, qui iure positiuo principaliter prohibetur propter subditorum priuatam vtilitatem, vt iidem Doctores, & alij à Surdo *d.priuil.56.numer.50*.relati. Secundo probatur à Fachineo, quia iuramentum facit, vt iuris ciuilis regulæ rationes, & sanctiones cessent; cum religio præponenda sit his regulis, &c. vt *in dict.cap. quamuis pactum de pactis in 6.& in cap. cum contingat de iureiuram, & aliis textibus eod.tit.* Qui canones proindè legibus ciuilibus de huiusmodi alimentorum futurorum relictorum transactione, pacto, vel renunciatione statuentibus præferendi; cum de re spirituali in hoc casu agatur. Verùm Corduba respondet, hoc argumento non probari transactionem, vel renunciationem aliàs de iure ciuili nullam effici validam iuramento, sed solum iurantem religionè obligari ad seruandam fidem iuramento datam, cum possit seruare iuramentum absque animæ dispendio iuxta *dict.cap. quamuis pactum*; licet actus ipse remaneat inualidus, sicut etiam ad aliam rationem, quæ communiter pro hac sententia adducitur, scilicet, quod est seruandum iuramentum, vbicumque id fieri potest sine interitu salutis æternæ *dict.cap.quamuis pactum, & capite mulieres de iureiur*. eodem modo respondet idem Corduba, vt superius notatum est. Tertio probatur generali ratione, scilicet, quia contractus quilibet solo iure positiuo inualidus iuramento firmatur, vt Doctores, quos Surdus *d.priuil.56 num.42*.cumulat, & alij ab Augustino Barbosa *collect.ad dict.l.finalem num.8.Cod.de non numer.pecunia* relati; vnde etiam renunciationem, quam filia facit de omnibus bonis paternis aliàs inualidam, valere firmatam iuramento colligitur ex *dict.capit.quamuis pactum*; & tradunt *ibidem*, Ioan. Andreas, Ioannes Monachus, & alij à Surdo *num.46*.& latius à Corduba *dict. § parens numero 554*.relati. Item alienationem fundi dotalis, & pactum de non succedendo alias nullius roboris, addito iuramento firmari tradunt alij, quos refert idē Surdus *num.47.& 48*. Demum aliis omissis, de quibus Surdus *d.priuil.56.num.49.ad 53*.& Corduba *d.§.parens num.115*.probatur à Molina *d.n.58*.loquente de trāsactione; quia licet rectè propter rationem *sup.n.1152.1158*.& hoc eodem numero adductam, scilicet ne modico accepto quis alimentis in futurum præstandis renunciet, & testatorum voluntates defraudentur, irrita, & nulla effecta sit pactio, transactio, venditio iuris ad alimenta futura ex vltima voluntate relicta sine iudicis authoritate, tamen seclusa ea iuris ciuilis dispositione, de se mala non est venditio, aut commutatio pro re alia, aut cessio eiusdem iuris; sicut de se non est mala venditio, permutatio, aut cessio cuiuscumque alterius rei legatæ eidem, ac proinde si iuramento confirmetur, erit omnino valida, & in foro conscientiæ, & in foro exteriori. Imo, addit idem Molina, si contractus fuerit æqualis carens fraude, & iniustitia, relaxari non poterit iuramentum: & si adfuerit iniustitia, solùm relaxari poterit ad effectum, vt contractus ad æqualitatem reducatur. Subdit Molina idem procedere, etiamsi alimentarius transigens postea deuenerit ad extremam necessitatem, ita vt nec tunc relaxato, aut non relaxato iuramento qui pactus est, non possit cogere eum, cum quo transegit, ad alimenta vitæ necessaria sibi præstanda, quia postquam semel de eis sine iudicis decreto validè disposuit, non plus ille, qui cum eo licitè, & validè eo modo transegit, tenetur ei in extrema necessitate ad alimenta, quam quiuis alius, aut quam si emisset licitè aliquid aliud ab eo; & posta ille ad extremam deuenerit necessitatem; atque adeo si desint ascendentes, vel descendentes, qui tunc forent cogendi ad alimentorum in tali necessitate præstationem ea tantum ratione cogi poterit ad alimenta vitæ necessaria, sicut quilibet alius, vt in materia de eleemosyna tradunt Doctores. Post hæc idem Molina aduertit, vt emptor alimentorum in euentu extremæ necessitatis cogi possit illa reddere, non prærequiri iuramenti relaxationem ad illa petenda, eo quod venditio, aut transactio de illis iuramento confirmata intelligenda non esset superueniente extrema necessitate, & mala esset talis conuentio ex parte vtriusque, quia obligaret ad peccatum; & ideo iuramentum esset nullum, & consequenter non indigeret relaxatione, & ita etiam imminente, inquit, necessitate ex parte alimētarij, cui alimēta debentur, si ios ad illa alienaret cōtractus esset nullus; nec iuramento confirmaretur,

vt

vti de re illicita, & mala, vt impleatur, nec iuramenti relaxatione opus esset ad contrauenieudum. Limitatur hæc sententia, vt non procedat in alimentis à patre relictis filio ad satisfaciendum obligationi illum alendi, quia cum tunc sint debita iure naturali, nullo pacto, seu renuociatione remitti possunt, vt *supra* dictum est. Et in his terminis etiam tradit Mantica *d.tit.3.* & notarunt etiam Barthol. & alij ex præallegatis *supra n.* 1147.

Quid dicendum? Primo probabilem existimo
1161 primam opinionem, vt iuramento non efficiatur valida transactio, vel renunciatio etiam quod alimenta vitæ sustentationi necessaria, & alimentario renunciatori non superueniente extrema alimentorum necessitate, idque propter illam rationem, quod iuramentum vti accessorium sortitur naturam actus; cui adijcitur, & sic actum de iure nullum non efficit validum, sed solùm vbi absque salutis æternæ dispendio obseruari potest, addit vinculum religionis, & personam iurantis obligat illud seruare, vel relaxationem obtinere, vt possit licitè contrauenire, quę tamen obligatio iuramenti non egreditur personam ipsius iurantis, vt in explicatione eiusdem primæ sententiæ ex Corduba traditum est. Et quoties transactio continet inæqualitatem, & iniustitiam, tale iuramentum fore relaxandum, vt contractus ad æqualitatem reducatur, tradit Molina, vt dictum est *num. precedenti*.

1162 Secundo mihi videtur probabilior posterior sententia, vt tam transactio, quam renunciatio, seu gratuita alimentorum remissio aliàs de iure nulla firmetur adiecto iuramento quoad alimenta superflua necessitati vitæ conseruandæ, & alimentario renuncianti non superueniente extrema egestate; idque propter rationes pro ea adductas præsertim secundam, tertiam, & vltimam: & quamuis Vasquius *dict. numero 169. supra allegato*, limitet non procedere, quando primum alimentarius iurasset non transigere, quia tunc iuramentum secundum esset contra primum licitum concordans cum iure communi, contrarium tamē tenet Bonacossa *de aequitate Canonica in verbo, secunda conclusio* relatus à Surdo *dict. priuileg. 56. numero* 52. qui eum sequi videtur.

1163 Dixi *quoad alimenta superflua*, &c. Nam si is, cui sunt relicta, esset egenus indigens alimentis vitæ simpliciter necessariis, quæ aliunde non posset habere, & in tali necessitate, seu graui inopia super alimentis cum damno, & modico accepto transigeret, vel iuri illorum renunciaret, sicque se exponeret periculo famis; transactio, seu renunciatio etiam firmata iuramento non efficeretur valida, nec iuramentum vllo modo obligaret, vt in terminis post Imolam, Federicum, Alciatum, & alios tradunt Couarruuias *dict. numero* 4. Versic. *imo nec esset admittenda*, Mantica *dict. tit. 3. num.* 14. *& duobus sequent* & Surdus *dict. priuil. 56. num. 60.* & assentit Molina *loco citato*. Ratio est, quia iuramentum, per quod quis incidit in periculum famis, videtur contra bonos mores, & propterea non seruandum, sicut enim quis iuramētum per quod incidit in periculum mortis, tanquam contra bonos mores non tenetur nec debet seruare, ita etiam non tenetur seruare, quando per iuramentum incideret in opprobrium, & exterminium famis, cum ea sit mors *l. necare, ff. de lib. agnosc. & ean. pasce d.* 86.

Dixi etiam, *non superueniente extrema egestate*.
1164 Nam si post transactionem pro modica pecunia factam, vel renunciationem iuratam alimentario, qui transegit, vel renunciauit superueniat extrema egestas, in vrgentemve inopiam ac necessitatem deueniat: tunc non obstante renunciatione iurata posse alimentarium alimenta vitæ necessaria petere, post præfatos Federicum, Imolam, Alciatum, & etiam Felinum, ac Vitalinum, tradunt *locis citatis* Couarruuias, & Surdus, ac Gutierez *de iuram. confir. p. 3. cap. 3. num. 36.* & Sanchez *locis supra num.* 1147. *relatis*. Ratio est, quia in dubio intentio renunciantis censeri non debet extensa ad hunc casum extremæ inopiæ postea superuenientis; in quo mutatus est rei status: quęlibet enim conuentio intelligitur rebus manentibus in eodem statu *l. quod seruus ff. de condict. ob causam*; Tiraquellus *in l. si vnquam in præfat. num. 130. Cod. de reuoc. donat.* & post plures alios Surdus *dict. priuil. 56. num.* 61. Quod si renunciator cum iuramento expressè intendisset renunciare iuri alimentorum etiam pro illo casu extremę necessitatis, seu inopiæ, eo casu iuramentum nullo modo obligaret iuxta tradita in præcedentibus numeris; & dixit etiam Molina, vt *numero* 1160. est notatum. Dicunt Couarruuias, & Gutierez, alimentario, qui iuramentū renunciauit, postea ad vrgentē necessitatem redacto, prius obtenta iuramenti relaxatione eum posse petere alimenta vitæ necessaria, & ei deberi; quibus indicant esse necessariam iuramenti relaxationem ad hunc effectum, vt possit petere alimenta, & illi debeantur: & idem dicit Sanchez; sed crediderim nulla opus esse iuramenti relaxatione, cum ex renunciantis intentione renunciatio, & iuramentum non comprehendant etiam euentum extremæ egestatis superuenientis, vt dictum est; & si voluissent iuramentum ad præfatum etiam euentum extendisset iuramentum contra bonos mores, & de re illicita, & sic non seruandum.

Plura de vi iuramenti additi contractui de iure 1165 ciuili nullo Scribentes *in dict. cap. quamuis pactum de pactis, in cap. cum contingat. de iureiur. & in d. l. fin. Cod. de non numer pecunia*, Couarruuias *var. lib. 1. capit. 4. & in dict. cap. quamuis pactum p. 2. §. 1.* Valascus *consult. 5. numero 18 & sequent.* & alij, quos latè referunt Surdus *priuil. 56. numer. 42. & 58.* & August. Barbosa *collectaneis ad dicta cap. quamuis pactum, & cap. cum contingat, & ad l. fin. Cod. de non num. pecunia.*

Plura etiam alia spectantia ad plenum intellectum dispositionis *d. l. cum hi, ff. de trans.* prohibentis transactionem fieri super alimentis futuris, nisi fiat auctore iudice, videantur apud Menochium *d. casu* 170. Corduba à Lara *d. § parens*, Manticam *de tacit. & ambig. conuen. lib. 26. d. tit. 3.* & Surdum *dict. priuileg. 56.*

§. VIII.

De alimentis non ex vltima voluntate, sed ex alia causa, puta ex pacto, seu contractu inter viuos debitis sine iudicis authoritate potest transigi, & eis renunciari.

Hic solum videndum an dispositio, seu decisio dicta *l. cum hi*, quod transactio super alimentis 1166 futuris nequeat fieri inconsulto iudice, & si in ea non interueniat iudicis decretū cum causæ cognitione, non valeat, restringatur ad alimēta, quæ in testamento, vel codicillis, aut donatione causa mortis fuerint relicta; ita quod non habeat locum in alimētis, quæ ex alio capite debentur, puta ex donatione inter viuos, aut ex pacto aliovè contractu celebrato inter viuos, atque adeo super his alimentis licet futuris sine authoritate iudicis transigi validè possit. Cōmunis respōsio est dispositionē *d. l. cū hi*, restringi ad alimēta ex testamēto, vel alia vltima volūtate, aut donatione causa mortis relicta, nec habere locū in alimētis ex cōtractu inter viuos debitis, sed super his illis, cui debētur sine iudicis decreto posse validè trans-

transigere, vel componere, vel concordare, vel etiam renunciare; ita Glossa, & cæteri Scribentes *in d. l. cum hi*, & etiam Scribentes *in leg. de alimentis, Cod. de transact.* Bartholus *in tract. de alimen. numero 35 & sequent.* Duennus *lib. 1. disputat. anniuer. c. 44.* Menochius *de arb. dict. casu 170. numero 2. & 3.* Corduba a Lara *in leg. si quis à liberis, §. parent numero 76. & duobus sequent.* Mantica *de tacitis, & ambig. conu. lib. 26. tit. 3. numer. 8.* Surdus *de alimentis titul. 8. dict. priuileg. 56. numero 84.* Garzias *de benef. p. 1. cap 5. numero 45.* Franciscus Molinus *de ritu nupt. lib 3. questione 62 numero 30.* Ciarlinus *controuersiis tom. 2. capit. 202 numero 37.* & alij Iurisperiti, quos latè cumulant Corduba, Mantica, & Surdus, & ex Theologis Molina *de iustitia tom. 2. citata disputat. 557. numero 17.* & constat expressè *ex dict. leg. cum hi, § hac oratio*, vbi sic dicitur, *Planè de alimentis, qua non mortis causa donata sunt, licebit & sine Pratore authore transigere.* Ratio autem diuersitatis, cur de alimentis ex pacto, vel contractu celebrato inter viuos sine Prætore transigi possit, non de his, quæ debentur ex vltima voluntate, duplex affertur. Prima est, quod in debitis ex vltima voluntate versatur duplex fauor, & alimentorum (quorum causa est semper fauorabilis, cum ex ipsis vita hominis dependeat, *l. alio, l. seruos, l. mela, ff. de alim. & cib. leg.*) & vltimæ voluntatis; & in his duobus iunctis Bartholus *locis citatis*, ait versari fauorem publicum, nempè, vt testatorum voluntas executioni mandentur, & nè homines tenues fame pereant; & fauorem vltimæ voluntatis, scilicet, vt seruentur ratione decisionis præfatæ *in dict. leg. cum hi*, dixit Duennas *loco citato*. In alimentis autem, quæ ex pacto, conuentione, aut contractu inter viuos debentur, cessat fauor vltimæ voluntatis, vt scilicet seruentur, ideoque facilius de eis permissa est transactio. Hanc rationem quoad fauorem vltimæ voluntatis non approbat Corduba *vbi supra numero 78.* quia inquit, alioqui in omni alio legato locum haberet. Quare ipse tenet rationem diuersitatis, & decisionis *dict. leg cum hi*, ne quis super alimentis vltima voluntate relictis transigere possit, fuisse solùm fauorem alimentorum, in quo Reipublicæ vtilitas consistit; cum Reipublicæ intersit, homines esse diuites, vt *supra* notatum est. Vnde ipse approbat tantum secundam rationem: Igitur altera ratio prædictæ diuersitatis iuxta Bartholum *locis citatis*, & alios præallegatos, quam etiam Corduba, Surdus, & Mantica referunt, est, quia alimenta, quæ debentur ex contractu fuerunt cum laboribus, & industria ipsius creditoris acquisita; & ideo sicut fuit diligens in acquirendo, ita etiam præsumitur, quod non minus diligens erit in retinendo, & conseruando, & sic temere, aut cum damno super illis non transiget, vel illis renunciabit; at alimenta relicta non fuerunt acquisita ex aliqua sollicitudine, seu industria alimentarij; sed acquisita sunt ex prouidentia defuncti, experientia enim constat, maiori cum diligentia conseruari ea, quæ cum laboribus acquiruntur, quam quæ nobis relinquuntur; & pauci, aut ferè nulli reperiuntur, qui patrimonium labore proprio partum dissipent, multi vero, qui dilapidant à parentibus relicta.

§. IX.

Pensio pro alimentis super beneficio pensionario reseruata an sine superioris authoritate possit gratis remitti: Vbi an sine labe simoniæ pensio absque authoritate Papæ possit remitti, pecunia redimi, & extingui, vel in alium transferri.

1167 Hinc dato, quod pensio, quæ super beneficio authoritate Papæ alicui Clerico reseruatur, absque vitio simoniæ gratis in totum, vel in partè à patrimonio remitti possit absque authoritate Papæ, vel alterius superioris Ecclesiastici, vt alijs relatis tradūt Garzias *de benef. p. 1. c. 5. n. 38. & 39.* Lotterus *de re benef. lib. 1. q. 41. n. 7. & 8.* Aug. Barb. *de vniuerso iure Eccles. lib. 3. c. 11. n. 22. & 23.* & Ciarlin *alleg. c. 202. n. 11. & plur. seq.* Quia pensio est debitum pecuniariū in fauorem pensionarij impositum beneficiario: & vnusquisque potest fauori suo renunciare; & cum sine pretio, & pecunia sed gratis hat renunciatio, non potest adesse labes simoniæ, sicut si pecunia accepta transigeretur super pensione, vel eadem pensio redimeretur, vel emeretur, aut transferretur, committeretur simonia, si transactio, redemptio, extinctio, vel translatio fieret sine authoritate Papæ, vt latissimè tradit Garz. *d. c. 5. n. 20 ad 36.* Quamuis contrarium teneant plures ab eodem Garzia *ibid. n. 24.* relati, & præsertim Gigas *de pensionib. q. 87. & 99.*

1168 Illo inquam supposito quamuis Romanus *cons. 388* præfatus Gigas *q. 45. n. 9 & q. 51. n. 21.* Surd. *de alim. d. priuil. 36. n. 9.* & plures alij à Garzia *d. c. 5. n. 40.* relati affirment absolutè pensionem super beneficio reseruatam pro alimentis, vt commodius sustētari valeat, non posse validè à pensionario remitti sine authoritate superioris, & similiter sine authoritate superioris super ea transigi, dato alioqui quod authoritas superioris non requiratur ad excludendam simoniam (vt tenet idem Gigas) id probantes per textum *in d. l. cum hi de transact.*

1169 Alij vero distinguant, quod vel pensio reseruata est motu proprio S. Pontificis sine consensu partium quo casu pensionem æquiparari vltimis voluntatibus scilicet legato tradunt Rota apud Puteum *dec. 593. lib. 3.* Roman. *cons. 348. n. 5.* Gigas *qu. 83. & 87.* Scaccia Lupus *eod. tract. de pens. q. 9. n. 12.* P. Barbosa *in l. diuortio p 2. n. 43. fin. ff. sol. matrim.* & alij ab iisdē Garzia, & Ciarlino relati; vel reseruata est à Papa de consensu partium, & ad earum preces præcedente negotio, & conuentione earumdem partium; quo casu pensionem æquiparari contractui profano, & pactis inter viuos propter consensum dictarum partium tradunt pariter Rota, Romanus, Gigas, Scaccia Lupus, Pontan. Garzias, Ciarlinus *loc. citat.* & alij ab iisdem Garzia, & Ciarlino relati. Igitur quando pensio æquiparatur vltimis voluntatibus, vt pote motu proprio S. Pontificis constituta, tunc aiunt non posse remitti validè sine authoritate superioris propter decisionem *d. l. cum hi*, quæ ad hunc casum extendi debet ob similitudinem rationis. Si vero pēsio æquiparetur contractui, vt pote reseruata de consensu, & ex præcedente conuentione partium, aiunt posse remitti validè sine superioris authoritate, quemadmodum, & alimenta ex contractu inter viuos celebrato sine Prætore validè remittuntur, vel super eis transigitur, quia in huiusmodi pensione tametsi pro alimentis reseruata non habet locum dispositio *d. leg. cum hi*, qui loquitur tantum de alimentis vltima voluntate relictis, nec est extendenda ad alia alimenta ex alio capite debita, vt *supra* traditum est. Ita quoad pensionem de consensu partium reseruatam absolutè

Gar

Garzias *dict.cap.5.n.44.* & Ciarlin.*d.c.*202.*n.*37 *&* 38. Quo vero etiam ad pensionem motu proprio S. Pontificia reseruatam videtur tenere Ciarlinus, & aliorum sententiam esse putat eam, distinctionem tradit, & existimat probabilem.

1170 Denique Molina *de iust.tom.2.disp.*557.*num.*18. Versic.*iuxta hactenus dicta* asserit absolutè remissionem pensionis licet pro alimentis pensionarij assignatæ factam sine authoritate superioris esse validam; eumque sequitur Garzias *d.c.5.num.*45. Quia cum pensio reseruata sine motu proprio S. Pontificis, siue de consensu partium, non habeat ortum ex vltima voluntate, vt per se patet, in ea non potest habere locum decisio dicta *l.cum hi*, prohibentis transactionem de alimentis futuris sine Prætore authore. Cum iuxta omnes loquatur lex illa tantum de alimentis ex vltima voluntate relictis; vt *supra* probatum est.

§. X.

Vxor an sine iudicis decreto possit renunciare quarta matrimoniali in casu, in quo illi debetur iuxta Auth.præterea, Cod vnde vir, & vxor.

171 EX prædictis etiam Molinus *allegato lib.3.de ritu nup.citata q.*62.*n.*30. probat mulierem, quæ indotata, vel cum parua dote nupsit, viro diuiti, vel postea effecto diuiti, posse renunciare quartæ legali, quæ præmoriente viro ei debetur iuxta *Auth.præterea, Cod.vnde vir* licet concedatur præfata quarta pro alimentis, seu loco alimentorum; cuius contrarium aliqui ab eodem *d.q.61.num.1.* relati volebant fundari *in d.l.cum hi, ff.de transact.* probat, inquam, attenta *d.l.cum hi*, licitum esse vxori renunciare dictã quartam; quia *ibi* prohibetur solùm pactum, transactio, vel renunciatio alimentorum ex vltima voluntate debitorum, non aliorum alimentorum, quæ ex alia causa à iure naturali non proueniente debentur, quæ remitti possunt absque interuentu iudicis iuxta eandem *l cum hi*, vt dictum est *supra num.*1166. & tradunt Doctores *ibidem* citati, & alij communiter. An vero ex aliis capitibus renunciatio dictæ quartæ nequeat à muliere validè fieri, saltem sine iudicis decreto latè examinat idem Molinus *d.q* 62. & concludit posse valide fieri iuxta regulas communes, quod possit quisque de re sua libere disponere, & quod quis pro arbitrio suo ius suum distrahere, & atè respondet argumentis, quæ afferuntur ad probandum præfatam renunciationem non valere.

§. XI.

Mulier sine iudicis authoritate an possit renunciare alimentis sibi ex dote debitis.

1172 AN vero mulier inconsulto iudice possit validè renunciare alimentis sibi debitis occasione dotium, seu ex dote: Negant cõmuniter Iurisperiti, quos latè referunt, & sequuntur Cord à Lara *in l.si quis à lib.§.si quis ex his n.*139.*&* §.*parẽs n.*57. Surd.*de alim. tit.*8. *d.priu.*56.*n.*40. & Franc. Molin.*d.q.*62.*n.*13. *&* 30.*fin.* Qui non fundantur *in d.l.cum hi, de transf.* sed cum Gloss. *in c.literas de restit.spoliat.* probant ex eo, quod huiusmodi alimenta sunt appendices matrimonij; cuius onera ex dote sustinentur: vnde in proposito bene argumentum deducitur de alimentis ad dotem non autem à dote ad alimenta, vt Corduba *dict. n.*57. & Surd.*dict.num.*41.

SVMMARIVM
Capitis XXI.

*Quando alimenta alicui relicta in domo heredum debentur à pluribus heredibus, qui ad hereditatis diuisionem deuenerunt, qua ratione sint ab illis præstanda remissiue.n.*1173.

Quando sunt plures heredes debitoris non tenentur in solidũ, sed solũ pro hereditariis portionibus.n. 1174.

Procedit in heredibus quoad legatarios.ibid.

Obligatio alimentorum an sit indiuidua, vel diuidua. ibid.

Quando vni à pluribus heredibus debentur alimenta, nemo heredum obligatur in solidum illa soluere, sed tantum pro rata hereditaria, vt nec altero effecto non soluendo eius onus cæteris accrescat.ibid.

Si vni plures heredes alimenta præstare teneantur, iudex vnum de illis cogere potest ad præstationem, vel proposita actione hypothecaria immittere legatarium in possessionem vnius ex corporibus hereditatis, vt ex ipsius fructibus percipiat alimenta compellendo omnes heredes contribuere pro rata hereditaria. num. 1175.

Potest etiam iudex statuere, vt vnus heredum præstet alimenta certo tempore, alius alio tempore.ibid.

*Legatarios alimentorum discordes in modo percipiendi alimenta iudex potest componere assignando vnicuique alimentorum portionem seorsim præstandam. n.*1176.

*Vbi vni alimenta debentur à pluribus partim laicis, partim clericis iudex Ecclesiasticus est iudex competens ad cogendum illos ad præstationem.n.*1177.

*Iudex Ecclesiasticus contra laicum non potest principaliter, sed tantùm incidenter cognoscere de alimẽtis alteri iure sanguine debitis iuxta vtrumque Menam.n.*1179.

*Iuxta communem sententiam potest contra laicum iudex Ecclesiasticus agnoscere de alimentis, quoties pauperi sunt debita siue iure sanguinis, siue alio titulo.n.*1180.

Iudex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de causa pauperum laicorum contra laicos.ibid.

*Hoc certum est, quando ex testamento sunt relicta pauperi.n.*1181.

Item certum est data negligentia iudicis laici in administranda iustitia.n. 1182.

Causas miserabilium personarum viduarum, & pupillorum, ac infirmorum, quando sunt pauperes, esse mixti fori, & de illis etiam non data negligentia iudicis laici, posse cognoscere iudicem Ecclesiasticum affirmant Doctores communiter, et si aliqui contra cõmunem tenent solum in casu negligentiæ, &c. iudicem Ecclesiasticum posse cognoscere de illis contra laicum.ibid.

Viduæ, & pupilli diuites non possunt trahere laicos ad iudicem Ecclesiasticum nisi data negligentia iudicis laici in administranda iustitia.ibid.

Vidua, ac pupilli diuites an connumerentur inter personas miserabiles; pro vtraque parte est opinio, & affirmatiua est magis communis.ibid.

*Filius spurius alimenta sibi à parentibus debita pro vita sustentatione potest petere coram iudice Ecclesiastico iuxta communem Doctorum.n.*1183.

Peti non posse coram iudice laico nonnulli docuere.n. 1184.

*Contrarium tenent Doctores communiter.n.*1186.

*Approbatur sententia, quod iudex Ecclesiasticus contra laicum possit principaliter cognoscere causam alimentorum, quando debentur pauperi aliunde non habenti, vnde viuat.n.*1186.

Limitatur, vt procedat in alimentis vita sustentanda simpliciter necessariis, secus in alimentis, qua iure ciuili iuxta dignitatem personarum, & patrimonij quantitatem filiis, & aliis personis consuncto debentur. ibid.

CAPVT XXI.

Si alimenta à pluribus debeantur vni, siue debeantur officio Iudicis, siue iure actionis, quia v. g plures hæredes teneantur soluere alicui alimenta ex testamento relicta, quomodo sint soluenda: & quid Iudex statuere debeat. Et an iudex Ecclesiasticus sit competens in materia alimentorum etiam inter laicos.

173 QVando alimenta relicta sunt in domo hæredum præstanda legitario, vt hæredes deueniant ad diuisionem hæreditatis, qua ratione ab iisdem hæredibus diuisim, & seorsim habitantibus legatatio alimenta præstari debeant explicatum est *supra n. 773.* & *ibi* tradita non sunt repetenda; sed tantum explicandum, quando alicui alimenta simpliciter debentur, & plures sunt qui tenentur illa soluere; & præstatio difficilis est, eo quod hæredes obligati illa præstare inter se diffidentes sint, qua ratione tunc debeant solui, hæredesque ad solutionē per iudicem sint cogendi.

§. *Primus.*

Quando alimenta vni à pluribus debentur, qua ratione debeantur, & petantur.

74 IN hoc casu etsi quando sunt plures hæredes debitoris; quilibet ex hæredibus actione personali tenetur solùm pro rata hæreditatis *l. pro hereditariis, Cod. de hæreditariis actionibus*: Hocque procedat etiam quando legatarij agunt pro legatis actione hypothecaria: Nam hoc casu actio hypothecaria diuiditur, sicut actio personalis *l. c. §. fin. Cod. communia de legatis*, & post Negusantium, & Canalcanum Vincentius de Franchis *dec. 203. num. 1.* Nihilominus Iason *in l. Stipulationes non diuiduntur, n. 10. ff de verb. oblig.* sentit alimentorum præstationem, seu obligationem non esse diuiduam, sed ex natura sua indiuiduam; cum vita hominis, cuius occasione alimenta debentur sit indiuidua; & consequenter, quādo sunt plures hæredes debitores, vnum eorum semper esse cogendum sustinere onus præstandi alimenta: & Iasonem sequutus est Surdus *de alim titul. 9. q. 14. num 6 & sequ.* quando alimenta à pluribus hæredibus debentur ex causa promissionis, aut contractus inter viuos celebrati: verum non esse indiuiduam, sed ex natura sua diuiduam tenēt cōtra Iasonē præter alios à Surdo *dict. qu. 14.* relatos Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. si quis ex his n. 207. ff. de liber. agnosc.* & Vinc. de Franch. *d. dec. 203. numer. 3.* Quia alioqui quilibet hæredum posset cogi in solidum iuxta *l. 2 §. ex his, ff. de verb obligat.* cum tamen ex pluribus hæredibus nemo debeat in solidum alimenta ex obligatione, vel voluntate defuncti alicui debita soluere, licet iudex possit eos cogere consentire in vnum, seu vnum eligere, per quem alimenta prēstentur, cui pro rata cæteri contribuant, vt constat *ex l. 3. ff. de alim. & cib. leg.* sed considerando naturā alimentorum dici potest partim indiuidua, partim diuidua, vt notat Pontanus *de alim. c. 18. n. 1.* Indiuidua respectu vnius personæ, cui relinquuntur; diuidua ratione hæredum, qui ad ea præstanda non tenentur in solidum, sed pro rata cuiusque *dict. l. 3.* vt præter Pontanum, Cordubam, & Vincentium de Franchis, Paulus de Castro *cons. 322. lib. 5.* vt nec altero effecto non soluendo, eius onus cæteris hæredibus accrescat, vt expressè dicitur *in d. l. 3. in fine*, & etiam Surdus *d. qu. 14.* (vbi latè tractat an obligatio alendi sit diuidua, vel indiuidua) licet teneat esse indiuiduam, cum oritur ex contractu inter viuos, tamen dicit esse diuiduam, quando ex legato alicui facto plures hæredes testatoris, illa tenentur soluere. Quia vbi alimenta relinquuntur præstanda à pluribus hæredibus; quilibet eorum censetur pro rata portione tantum, & non vltra grauatus; secus inquit, quando alimenta debentur à pluribus hæredibus, vnius promissoris; eo quod tunc qualitas obligationis non oritur ex persona hæredum *d. l 2. cetate §. ex his, ff. de verb. oblig.* & sic vnus hæredum in solidum potest conueniri, vt præster alimenta, tanquam fuerit promissum, quid indiuiduum; ita Surd. *d. q. 14. n. 35.* apud quem plura de hac re.

Cæterum quamuis nemo hæredum teneatur in
solidum præstare alimenta, attamen vbi inter eos- 1175
dem hæredes sint dissensiones, ac vanæ voluntates circa modum, & præstationem alimentorum ad euitandas particulares solutiones, quæ non modica alimentario incommoda afferunt, iudex poterit (si ita expedire iudicauerit) vnum de hæredibus eligere, & cogere ad præstationem alimentorum, & cæteros hæredes compellere conferre suas partes pro rata hæreditaria *dict. leg. 3 ff. de aliment. & cib. leg.* & ibi Scribentes, & ita aliis relatis tradunt Mynsingerus *singul. obseru. cent. 1. obseruat. 65.* Surdus *de aliment. titul. 3. quæstione 6 numero* 24. & Vincentius de Franchis *dict. decis.* 203. *numero* 3. vbi etiam addit cum Cyno *in dict. leg. pro hæreditariis*, & Saliceto *ibidem in 7. opposit.* Quod si iudici non placuerit prēfatus modus præstandi alimenta per vnum ex hæredibus, poterit proposita actione hypothecaria immittere alimentarium legatarium in possessionem vnius ex corporibus hæreditatis; vt ex fructibus ipsius percipiat alimenta cogendo (vt dictum est) omnes hæredes contribuere pro rata hæreditaria. Qui modus etiam esset iuxta *dict. leg. 3.* etsi ergo iudicem posse prouidere per tempora, scilicet, quod vnus ex hæredibus præstet alimenta certo tempore, puta per mensem, vel menses, alter vero alio tempore, tradunt Bartholus *in dict. leg. 3. per textum ibi in 2. responsio*; Surdus *d ct. quæstione 9. numero 23.* & Molfesius *dict. quæstione 6. numero 25.* Nihilominus, quia hæ etiam solutiones per mensem, vel menses diuisæ alimentario non parum incommodi afferunt, consultius faciet iudex cogendo vnum ad præstanda continuè omnia alimenta cæteris contribuentibus suas partes eidem, qui ab illis poterit melius repetere.

Vbi etiam è contra alimenta deberentur pluri-
bus alimentariis discordibus in modo illa perci- 1176
piendi, Speculator *in titulo, qui filij sint legitimi in fine, verbo qui discordant*, & post eum, & alios Surdus *dicta quæstione 9. numero* 26. & Molfesius *dicta quæstione 6. numero* 26. aduertunt iudicem suo officio debere eos componere, quod faciet assignando vnicuique alimentorum portionem pro eius rata consideratis singulorum qualitate, & alimentorum quantitate omnibus debita: & addit Molfesius de hoc non posse dubitari, quia alioqui alimentorū præstatio esset species seruitutis, si omnes

coge

cogerentur simul habitare continuo litigantes ; & Iudex debet eligere medium, ne partes deueniant ad arma *l.æquissimum ff.de vsufruct.*

1577 Rursum in priori casu, quo vni à pluribus hæredibus debentur alimenta, aduertendum, quod si ex dictis hæredibus alij sint laici, alij clerici, contra omnes, seu ad illos omnes cogendos ad alimentorum pro rata hæreditaria præstationem, est competens Iudex Ecclesiasticus, ne causa diuidatur, vel debitor clericus trahatur ad forum ciuile. Ita Bartholus *in d.l.3. num.14.ff. de alim. & liber.leg.* Felin. *in cap.1. numer.10. de p æscript.* Rebuffus *de priuileg. schol.* 103 *num.* 11. Paulus de Castro *cons.* 322. *fine lib.*1. Pontanus *d.cap.*18. *num.*1.& aliis relatis Matta *de iurisdict.part.4.casu* 118.*num.*7. vbi etiam *num.*1. *& seqq.* in vniuersum tradit, quod quotiescunque laicus, & clericus rei sunt debendi in solidum, vterque est conueniendus coram iudice Ecclesiastico; quia ad magis dignum conueniens est minus dignum accedere ; quod etiam tradunt alij ab eodem Matta *ibidem*, & à Surdo *d.q.*14. *n.*3. *tit.*9. relati : & hac quoque ratione præstatio alimentorum potest dici indiuidua, vt notat *ibidem* Pontanus ; Cuius rei occasione placet hic in vniuersum declarare, quis sit Iudex competens in causa alimentorum.

§. II.

Vtrum Iudex Ecclesiasticus possit de causa alimentorum cognoscere contra personam laicam illa soluere obligatam.

1578 ET difficultas est, quando alimenta debentur, seu præstari debent à persona laica, an tunc Iudex Ecclesiasticus possit adiri, sitque iudex competens ad compellendum debitorem, non obstante regula, quòd Iudex Ecclesiasticus non potest causam cognoscere contra laicum conuentum, etiamsi clericus sit, qui conuenit, *cap. cum sit generale de foro comp. & l.2. Cod.de iurisdict.omn.iud.* Possunt igitur alimenta peti vel à paupere, cui debeantur, aliunde non habente, vnde possit sibi vitæ subsidia ministrare, cuiusmodi sunt, quæ ratione sanguinis ab ascendentibus debentur descendentibus, & è contra ; & etiam collaterali ab alio collaterali ; quæ alimenta debentur tantùm in subsidium scilicet, quando filius, vel alius descendens, vel pater, aut mater, vel alius ascendens, vel collateralis aliunde non habet, vnde viuat, vt late *in præcedentibus* explicatum est ; talia etiam sunt alimenta ex testamento, vel ex contractu relicta, vel promissa pauperi, qui aliunde non habet, ex quo viuere possit : vel peti possunt à diuite ; vt quando legatarius, cui alimenta sunt relicta, vel is, cui promissa sunt, habet aliunde, vnde omnia vitæ necessaria sibi potest prouidere. Possunt etiam peti alimenta à filiis legitimis, & naturalibus, & etiam ab illegitimis non solum naturalibus, sed etiam spuriis, vt *supra suo loco* probatum est.

1579 Itaque Ludouicus Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 15. *num.*76. *ibidem* Additionator *Cod.num* 76. alios allegans, Alter Molina *de iust. & iure tom.* 3. *disp.*616. *num.*11. & Sanchez *de matr.lib.* 10. *disp.*8. *n.*15. *fine* loquentes de alimentis, quæ filiis, & aliis descendentibus, aut parentibus, & aliis iure sanguinis debentur, contra communem infra adductam asserunt iudicem Ecclesiasticum, si principaliter agatur de alimentis præstandis, nunquam esse competentem in causa alimentorum, neque de ea posse cognoscere principaliter, sed solum incidenter, scilicet, quando cognosceret principaliter de causa spirituali, & Ecclesiastica, ad quam causa alimentorum incidens sit ; iuxta *cap. de prudentia de donat. inter vir. & vxor.* Non afferunt rationem ; sed ea esse potest num. præcedenti allegata ; nempe quod Iudex Ecclesiasticus non possit cognoscere principaliter de re temporali contra laicum. Addit Molina *d.num.* 76. quòd contraria opinio apud suprema tribunalia non admittetur.

At alij Doctores vniuersaliter affirmant, quando alimenta à paupere, cui debentur, petuntur, iudicem Ecclesiasticum esse competentem, & posse principaliter de casa alimentorum cognoscere contra laicũ. Ita Bartholus *in l.3.numer.*13.*ff.de alim.& cibar. leg.* Ioannes Lupus in *cap.per vestras 2. notab. num.*15.*de donat.inter vir.& vxorem*, Couarruuias *de spons. p.*2. *cap.*8 §.6.*num.*6. Pontanus *de alimentis cap.* 2. *numero* 23. Cordubæ à Lara *in l. si quis à liberis, in princ. numer.*35.*ff. de liberis agnoscendis*, Surdus *de alimentis tit.*8.*priuil.num.*2.& 3. Stephanus Gratianus *tom.* 1. *cap.*60.*num* 31.& *cap.*124.*num.*11.& alij à Surdo, & Gratiano relati. Probat Bartholus *ex cap.significantibus de officio Iud.deleg.* vbi Iudex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de causa pauperum laicorum contra laicos. Couarruuias verò, & Surdus probant, quia causa alimentorum, cum debentur pauperi, censetur pia, seu pietatem concernere; quæ proinde diebus feriatis tractari potest, vt *supra* probatum est: pro causis autem piis, etsi de re temporali Iudex Ecclesiasticus habet iurisdictionem contra laicos, vt aliis allegatis Surdus *d.priuil.*9.& ego latè *tom.*2.*mor.var. tit.*12.*num.*338. 1580

Certum est, quando pauperi alimenta ex legato illi relicto debentur, iudicem Ecclesiasticum etiam in casu non negligentiæ iudicis laici posse adiri, illumque compellere posse hæredem grauatum ad illa præstanda : Nam huiusmodi legatum alimentorum pauperi factum dicitur propriè pium; & priuilegiis causæ piæ gaudet iuxta Doctores communiter, quos allegaui *d.tit.*12.*num.*252.& ad exequutionem legatorum piorum non solum Iudex laicus, sed etiam Ecclesiasticus potest compellere grauatum, vt etiam latè tradidi *d. titul.* 12. *numer.* 338. *& sequentibus.* 1581

Certum quoque est, quoties alimenta pauperi debentur ex quocumque alio titulo, quod iudex Ecclesiasticus de illis cognoscere potest in casu negligentiæ iudicis laici, seu quando pauper creditur alimentorum iustitiam coram iudice laico consequi non valet. Generale enim est, quòd de causis miserabilium personarum (inter quas commerantur pauperes) Ecclesiasticus Iudex potest principaliter cognoscere data negligentia iudicis laici, quotiescumque coram iudice laico iustitia obtineri nequeat, vt Scribentes *in d.cap.significantibus, & in cap. ex tenore de foro comp.* Couarruuias *practic.cap.*6.*num.* 1. Matta *de iurisdict.part.* 2.*casu* 21.*num.*12.& alij, quos latè referunt Augustinus Barbosa *collectaneo ad d.cap.ex tenore, numer.*3.& Belletus *disquis.cler.part.*1.*tit.de fauore cleric.reali,n.*37.& 39. Quin imò causas miserabilium personarum, putà, viduarum, orphanorum, pupillorum, & Infirmorum, saltem quando sunt pauperes, esse mixti fori, & etiam non data negligentia iudicis laici de illis, & de re temporali posse cognoscere iudicem Ecclesiasticum contra laicum est communis opinio Canonistarum *in cap.ex parte de foro comp.* ita etiam Panormitanus *in d.cap.significantibus, num.*6. *de officio delegati*, Menochius *remed.*3. *retin.num.*415. Constantinus Roger. *in tractat.de dote quæst.*17. *numero* 8. Bellettus *d.*§.5.*num.* 37. Augustinus Barbosa *ad d.cap.ex parte, num.* 7. & alij, quos latè referunt *locis citatis*, Bellettus, Matta *d.casu* 21.*num.*1. & Couarruuias, *d.cap.* 6. *allegata, num.* 1. Quamuis iidem Couarruuias *ibid.*& Matta *d.casu* 21.*num.*12.à præfata communi opinione recedentes dicant solum in casu negligentiæ iudicis sæcularis iudicem Ecclesiasticum 1582

siasticum posse adiri|à præfatis personis miserabilibus pauperibus contra laicum,& ita seruati in Regnis Hispaniæ,& Galliæ,& strictiùs in Italia testatur *loco cit ato* Couarruuias, & quando eædem personæ miserabiles, putà, viduæ, pupilli, orphani, infirmi sunt diuites non posse trahere laicos ad iudicem Ecclesiasticum, nisi quando non possunt habere institiam à iudice laico, tradunt Glossa *in d. cap. significantibus*, verbo, *pauperem*, & verbo, *procedere, ibid.* Panormitanus, Felinus, Hostiensis, Belletius *d.§.9.num.39.& 40.* & alij relati ab Augustinos Barbosa *ad d. cap. significantibus, num. 3. & collectaneo ad d. cap. ex tenore, numero 3. de foro comp.* & quod hic dicitur in casu negligentiæ tenent etiam Couarruuias, & Matta *locis citatis*. Confirmat Glossa *verbo pauperem* causas viduarum, orphanorum, & pupillorum diuitum spectare ad iudicium sæculare *per textum in can. ab Imperatoribus 13 quæst. 1. & ex can. Regum cad. 23. quæst. 5.* Quare hic aduertendum viduas, & pupillos etiam diuites inter miserabiles personas connumerari ex sententia multorum legistarum, & Canonistarum, quos referunt, & sequuntur Couarruuias *d. cap. 6. pract. num. 2.* Menochius *de arbitr. casu 66. num. 3. post medium, & num. seqq* Matta *d. casu 11. num. 6.* & Augustinus Barbosa *collectaneo ad dictum cap. significantibus*; licet contrarium, & non connumerari sentiant plures alij, quos iidem Couarruuias, Menochius, & Barbosa allegant.

1183 Certum etiam videtur alimenta filiis spuriis pauperibus à parentibus, vel eorum hæredibus debita peti posse coram iudice Ecclesiastico: cum quod parentes cogi possint in foro externo ad præstanda filiis spuriis alimenta, sit introductum iure Canonico propter vitandum peccatum contra ius naturæ, quod committitur à parentibus, qui iisdem filiis spuriis alimenta denegant, vt habetur *cap. cum haberet*, de eo, qui duxit in matrimonio, & tradunt communiter Doctores *supra num. 186. relati*, & latè probatum est *ad num. 186. ad 194.* & ita quod alimenta spurio debita peti possint apud iudicem Ecclesiasticum asserũt Doctores communiter, Bartholus *in d. l. 3. ff. de alim. & cibar. leg.* Couarruuias *de sponf. p. 2. cap. 8. § 6. numero 6.* Spino *in speculo testam. glossa 16. num. 109.* Corduba à Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescripsit num. 78. ff. de liberis agnoscendis.* Surdus *de alimentis tit. 8. d. priuil. 9. num. 6.* Petrus Barbosa *ad l. 1. p. 4. numero 82. ff. soluto matrimonio*, Stephanus Gratianus *d. cap. 60. num. 31. & d. cap. 154. num. 11. & quatuor sequentibus* alij Iurisperiti, qui *duobus numeris sequentibus* allegantur, & Rebellus *de obligat. iustitiæ p. 2. lib. 5. quæst. 2. num. 14.*

1184 Imò non defuerunt plures Iurisperiti, qui dixerunt alimenta præfata spurio debita peti posse solum coram iudice Ecclesiastico. Ita Aretinus *consil. 48. numero 9.* Bursatus *consil. 62. num. 11.* Geminianus *consil. cinili 35. in fine*, Cephalus *consil. 48. num. 9* Decius *in cap. sancta Maria, num. 50. de constitut.* Io. Bapt. Scacciałupus *in l. frater à fratre, §. quæsitum, num. 87. ff. de condit. indebiti*; & Bonacosa *de æquitate canonica in 2. conclusione* moti ex eo, quod quando lex Ecclesiastica propter peccatum induxit nouum remedium excitando ad illud iudicem Ecclesiasticum, nullum competit remedium in foro seculari.

1185 At cum dicta decisio iuris Canonici sit seruanda etiam in terris Imperij, & in foro ciuili, & sæculari etiam in locis Ecclesiæ quoad iurisdictionem temporalem non subiectis, vt probatum est *supra numero 195.* & tradunt communiter Doctores *ibid.* relati; in optione, seu electione spurij positum esse recurrere ad Ecclesiasticum iudicem, vel ad sæcularem, & vtrumque esse iudicem competentem affirmant communiter Doctores: ita in terminis præter Cordubam, Spinum, P. Barbosam, Surdum, Gratianum, Rebellum *locis citatis*, Lancellotus Gallaula *in rub. ff. soluto matrim.* Ripa *in rub. ff. de verb. oblig. num. 28.* Menochius *consil. 461. num. 22.* & plures alij relati à Surdo *d. priuil. 9. n. 6.*

Denique quoties alimenta in futurum debentur 1186 pauperi aliunde non habenti, vnde viuere possit; quocumque titulo, siue ratione coniunctionis sanguinis, siue alia ex causa, longè probabilius existimo alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria posse peti coram indice Ecclesiastico, etiam non data negligentia iudicis sæcularis in administranda iustitia: tum quia ita sentiunt Doctores communiter, vt constat ex relatis *num. 1180.* tum cum alimenta debentur pauperi, censentur causa pia, vt notatum est *supra num. 1119.* & tradunt Doctores *ibid.* allegati præter relatos *d. num. 1180.* in causa autem pia iudex Ecclesiasticus est competens etiam contra laicos, vt plenè probatum *tom. 1. var. mor. tit. 12. num. 338. & seq.* & tradunt etiam Baldus *in l. 1. Cod. de Episcopali audientia* per textum *ibi*; Hostiensis, Panormitanus, & alij per textum ibi *in cap. 1. de empt. & vendit.* Glossa, Panormitanus, Imola, Barbatia, & Couarruuias *in cap. relatum 1. de testam.* quos, & alios ad id refert Surdus *d. priuil. 9. num 4.* præter alios relatos à Tiraquello *de priuil. causæ piæ priuileg. 149.* Dixi, *alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria*, nã quoad alimenta iuxta dignitatem personarum, & quantitatem patrimonij filiis, & parentibus, & aliis sanguine coniunctis debita ex sola dispositione iuris ciuilis, potest rectè procedere sententia vtriusque Molinæ *num. 1179.* relata, quod contra laicum peti debeant coram indice laico.

SVMMARIVM Capitis XXII.

Pater non tenetur filio egenti alimenta præstare, & è contra, quando alendo filium, non potest se ipsum cõmodè, & honestè alere; nisi filius esset in extrema necessitate. n. 1187.

Pater cæteris paribus non tenetur vitam propriam corporalem postponere vitæ corporali filij, & è contra. num. 1188.

In æquali necessitate corporali nostra, & proximi priuati, seu cæteris paribus homo iuxta regulam charitatis potest sibi potius subuenire, quam alteri. ibid.

Charitas cæteris paribus magis inclinat ad sui, quam ad alicrum amorem ibid.

Illud Matthæi Diliges proximum tuum sicut te ipsũ, *quomodo intelligendum. ibid.*

Sententia asserens in extrema necessitate propria, & proximi, qui sit persona priuata, etiamsi agatur solùm de necessitate corporali, seu de conseruanda sola vita corporali proximi extremè egentis, licitum esse vita nostra corporali præferre vitã corporalẽ ex motiuo solius charitatis, vel fortitudinis, aut gratitudinis, vel saltem ex motiuo specialis coniunctionis, nepè amicitiæ, aut consanguinitatis, vel affinitatis. n. 1189. 1190. & 1191.

Homo cùm non sit Dominus vitæ suæ, non potest se directè occidere, & vitam prodigere. n. 1190.

Non tamen semper, & vbique tenetur vitam corporalem conseruare, sed ob finem honestum, seu bonum virtutis potest licitè eam amittere, & mortem sibi permittere, licèt posset eandem conseruare. ibid. & n. 1191.

Ordo charitatis secundum aliquos non exigit, vt præter bona spiritualia etiam alia bona temporalia vitæ corporalis, honoris, vel facultatum nostrarum prius nobis velimus, quàm proximo. ibid. contrarium. numero 1201.

Facul

Facultates, famam & honorem non tenemur conseruare in concurrentia similium bonorum proximi, sed negligere licitè possumus pro fama, vel honore eiusdem proximi. n. 1191.

Iniustè innasus ab aliquo, quem nisi occidat, certò ab illo occidetur, potest licitè permittere se occidi; vt innasorem non occidat. ibid.

Christus Dominus posuit vitam suam corporalem, vt obtineret nobis resurrectionem & immortalitatem corporis, & vitam spiritualem animæ, sed ob spiritualem vitam principaliter mortuus est. n. 1190.

Christus erat Dominus sua vita corporalis, & potuit de ea facere quidquid voluit. ibid.

Idem passus est ex præcepto, & obedientia patris. ibid.

Mors pro amico est laudabilis. n. 1191.

Nemo vnquam se potest morti offerre faciendo aliquam actionem positiuam, quæ operetur directè suæ morti. n. 1193.

Duobus extremè egentibus in naufragio, & existente vna tantùm tabula, quâ alter tantùm naufragantium potest saluari, neutro possidente tabulam, vnus, etsi possit præoccupare tabulam, potest licitè illam relinquere alteri, vt saluetur; hocque pacto negligere propriam vitam corporalem, pro vita corporali proximi, præsertim si sit pater, vel amicus. n. 1194.

Quid si vnus iam arripuit, & possidet tabulam, siue eî eam insidens, siue nondum insidens, an licitè possit alteri tradere, si careat omni spe euadendi naufragium? Negatiua, nisi ex alterius vita penderet salus Reipublicæ, vel Principis. Affirmatiua. numer. 1195.

Duobus extremè egentibus cibo, si vnus tantùm adsit panis sufficiens ad conseruandam vitam vnius solius an si vnus eorum iam arripuit panem, & illum possidet, licitè tradere possit alteri, ad illius vitam conseruandam cum certo periculo suæ. Affirmatiua. n. 1196 Negatiua ibid.

Discrimen, ob quod alter naufragantium non potest licitè tabulam iam arreptam alteri tradere; & alter extremè egens cibo possit licitè panem, quem iam possidet, alteri dare. ibid.

Extremè egentem cibo, non sumere panem sibi oblatum, vel quem habet, an sit se occidere. ibid.

Duobus modis potest quis suæ neci cooperari, negatiuè & indirectè, vel directè, & explicantur. ibid.

Damnatus ad mortem etsi licitè potest fugere è carcere, non tamen tenetur. ibid.

Martyres non fugiendo è carceribus, & offerendo sese Tyranno, non peccabant. ibid.

Ob maius bonum, scilicet publicum temporale, vel spirituale alterius, extremè egens cibo, potest licitè panem vnicum, quem habet, tradere alteri pariter extremè egenti; & cur id liceat, nec sit se interimere. n. 1197.

Offerre se morti negatiuè, seu in extrema necessitate nolle conseruare propriam vitam, quæ conseruari possit, an & quando sit peccatum, vel actus virtutis. ibid.

In extrema necessitate quis non potest negligere propriam vitam pro conseruanda vita alterius, quando tenetur se conseruare ex obligatione iustitiæ, vel pietatis. num. 1198.

Non conseruare vitam corporalem propriam in extrema necessitate, ad conseruandam vitam corporalem alterius ex sola ratione generali quia proximus est, esse peccatum contra ordinem charitatis, asserunt nonnulli. n. 1199.

At tale esse veniale, non mortale, asserunt iidem. ibid.

Esse mortale probatur. ibid.

Sententia absolutè, & vniuersaliter asserens esse graue peccatum contra ordinem charitatis in æquali extrema necessitate & cæteris paribus vitam propriam corporalem exponere certæ morti, & postponere vitæ corporali alterius priuati etiam amici, & coniunctissimi. n. 1100. & seqq.

Ordo charitatis diligendi magis se ipsum, quàm proximum, etiam quoad vitam corporalem, non est de consilio, sed de præcepto. n. 1201.

Discrimen inter vitam corporalem, & alia bona temporalia quoad facultatem de illis disponendi. ibid.

Negligere, seu nolle conseruare vitam propriam corporalem pro salute temporali Reipublicæ, vel spirituali proximi est licitum, & actus virtutis. ibid. & num. 1202.

Laudabile, & actus virtutis est pro quolibet proximo saluando exponere sese periculo mortis non certo, sed probabili cum spe tamen euadendi. n. 1203. explicatur exemplis. ibid. & multo magis pro amico. n. 1210.

Responsio ad argumenta sententiæ asserentis in extrema nostra, & proximi necessitate, licitum esse postponere vitam propriam conseruationi vitæ cuiuslibet personæ priuatæ, & præsertim amicitia, aut alio vinculo speciali coniunctæ. n. 1204 ad 1213.

Homo potest exponere periculo vnum membrum sui corporis pro salute totius, & etiam pro salute alterius membri excellentioris, non verò pro conseruando æquali membro. n. 1204.

Ad tuendum honorem, famam, & facultates non simpliciter vitæ sustentandæ necessarias, non licet se exponere certæ morti, sed bene periculo mortis cum spe euadendi. n. 1205.

Pro conseruanda vita propria corporali, & etiam proximi priuati tenemur necessaria statui, & superflua naturæ dare. ibid.

Possumus licitè exponere membrum pro conseruanda vita temporali proximi, si ex læsione membri non prauidetur sequutura certa mors, secus si prauideretur certa mors. n. 1206.

Iniustè innasus potest ad charitatis exercitium permittere se occidi, ne occidat eundem innasorem in æternum damnandum. n. 1207.

Potest etiam licitè permittere se occidi præcisè pro non auferenda vita corporali innasoris. ibid.

Famulus pro seruanda vita, & bonis temporalibus Domini potest se exponere periculo probabili mortis, non autem certæ morti, nisi ex vita Domini penderet propria vita, vel conseruatio boni publici, & totius Reipublicæ. n. 1208.

Vassallus, qui à Domino accepit feudum cum promissione defendendi Dominum, & eius bona, non tenetur, nec licitè potest pro vita Domini exponere se certo, & indubitato mortis periculo, nisi ex vita Domini penderet bonum publicum. ibid.

Iuxta iuris ciuilis dispositionem in extrema necessitate seruus debet vitam propriam corporalem exponere certæ morti pro salute Domini, & cur lex ciuilis ita inferat. n. 1209.

Talis lex non obligat in conscientia, imò valde probabile est seruum non posse licitè se exponere certæ morti pro vita Domini conseruanda, si ex Domini vita non pendeat bonum publicum. ibid.

Debet seruus se exponere probabili periculo mortis pro conseruanda vita Domini. ibid.

Pro amico qua ratione liceret vitam exponere, & quando, necne sit actus virtutis. num. 1209. 1210. 1211.

Qua ratione amicitia sit pars fælicitatis. numer. 1200. & 1211.

Patre, vel matre, & filio existentibus in extrema necessitate corporali, si vtrique succurri non possit, filio potiùs subueniendum esse, est aliquorum sententia. n. 1213. & 1214.

Contrarium, & esse obligationem subueniendi parentibus, est communis sententia n. 1215. ad 1219.

Amor ad patrem est similis amori Dei, amor verò ad

filium

filium est similis amori sui ipsius.n.1215.

Maior est obligatio filij exhibendi alimenta patri, quàm è contra ibid.

Beneficium à patre acceptum est omnium temporalium maximum ibid.

Maioris impietatis peccatum est occisio, & maledictio patris, quàm occisio, & maledictio filij.ibid.

In homine in ordine ad filium duplex est inclinatio & dilectio, vna naturæ seu appetitus sensitiui communis omnibus animantibus, altera naturæ rationalis & voluntatis; prior est maior erga filios, altera est maior erga parentes.n.1216 & n.1217.

Cùm pater, & filius concurrunt in eadem extrema necessitate, obligatio erga patrem impedit obligationem erga filium.n.1217.

Quando dicitur patrem teneri iure naturæ alere filium, filium verò teneri patrem alere de iure gentium; quid nomine iuris naturæ, & iuris gentium intelligitur.ibid.

Cætera animantia præter hominem non curant parentes, neque illis prouident.ibid.

Obligatio alimentandi non regulatur à ratione succedendi.n.1218.

Homo faciliùs amat filium, quàm patrem. n.1219.

Intellectus ad tradita à D.Thoma 2.2. q.26.art.9. in corpore, *quæ videntur probare filium in extrema necessitate magis diligendum, quàm patrem, patrique præferendum.ibid.*

Extra extremam necessitatem paternam si pater & filius non reperiantur in æquali necessitate graui, certum est potiùs esse prouidendum filio, quàm patri. n.1210.

In æquali necessitate graui patris, & filij, si filius sit emancipatus, seu extra patris potestatem, pater est præferendus filio; si filius sit sub potestate seu cura patris, filio potiùs quàm patri est prouidendum; si cætera sint paria n.1221. & si filius etiam extra extremam necessitatem in temporalibus non teneatur, etsi possit, priùs prouidere filius.ibid.

Pro defensione filij mei, quem pater meus velit occidere iniustè, si aliter defendi non potest, possum occidere patrem, licèt non tenear.n.1221.

Et multò minùs teneor occidere patrem volentem occidere alterum innocentem extraneum; imò nec teneor occidere fratrem, vel amicum pariter volentem occidere ext[illegible]*neum innocentem, licèt is aliter saluari non possit.ib*

In extrema necess[illegible]*te parentis, & amici, aut insignis benefactoris* [illegible]*teris paribus an quis teneatur potiùs subuenire parenti si non potest vtrique: an verò possit licitè parenti præferre amicum insignem benefactorem. Sententia affirmans posse præferre amicum insignem benefactorem.n.1213.*

Contraria sententia asserens per se loquendo patrem & matrem debere præferri cuicunque priuato, etsi amico & insigni benefactori.n.1224.

Etiam filius, & vxor in extrema necessitate per se loquendo debent præferri amico & benefactore priuato.n.1225.

In nonnullis casibus, puta quando pater fuit erga filium valde crudelis, & neglexit illius curam, an illi possit præferri insignis benefactor. Negatiua num.1226. Affirmatiua communis & vera, etsi non tenetur præferre.ibid.

Sic etiam pater filio sibi ingrato, & vir vxori, quæ neglexit satisfacere debitæ obligationi erga ipsum, potest honestè præferre benefactorem, licèt non teneatur.ibid.

Existentibus patre, & matre in æquali necessitate patri per se loquendo potiùs debet prouideri, quàm matri.n.1227.

Si pater fuit vitiosus crudelis, negligens circa curam filij, & mater beneuola ac benefica, potest filius licitè matrem præferre patri, etsi non tenetur.n.1218.

In æquali necessitate corporali & spirituali aui paterni, & matris potiùs subueniendum auo senserunt aliqui. n.1229.

Contrarium, & esse obligationem subueniendi potiùs matri est communis & vera sententia.n.1230.

Coniuncti coniunctione naturali cæteris paribus sunt magis diligendi, quàm coniuncti affinitate vel humana coniunctione; & inter coniunctos eadem coniunctione illi sunt magis diligendi, qui sunt coniunctiores.ibid.

Nullus vnquam cæteris paribus est magis diligendus, quàm pater, & mater.ibid.

Filius infans parentum Iudæorum mortuo patre, & viuis matre Iudæa, & auo paterno fideli & iam ad fidem conuerso, an volente auo possit inuita matre baptizari, & an etiam debeat educari apud auum ipso volente.n.1229.& 1231.

Parentibus, & vxore extremè egentibus alimentis filium teneri subuenire potiùs vxori dixerunt nonnulli, n.1232. Communis sententia ait patrem & matrem vxori esse præferendos.n.1133.

Intelligitur communis sententia, quando maritus ex propriis bonis tantùm posset & deberet subuenire; ex bonis verò dotalibus potiùs debet vxori subuenire. ibid. fine.

Extra extremam necessitatem parentum est præferenda parentibus.n.1234.

Si filius, & vxor existant in extrema necessitate alimentorum, & vtrique pater non possit succurrere, esse succurrendum potiùs vxori, asserit vna sententia; & sic etiam in extrema necessitate ab vxore virum esse præferendum filio.n.1235.

Opposita tamen sententia & verior tenet filium esse præferendum vxori, & viro.n.1236.

Intelligitur quando maritus ex propriis bonis debet prouidere, secus si de bonis dotalibus.n.123.initio.

In extrema eorum necessitate præferre matrem patri, parentibus filium, vel parentibus, & filio vxorem esse tantùm peccatum veniale plures asserunt. num. 1237.

Sed vel nullum esse peccatum, vel mortale declaratur, & probatur.n.1238.

Concurrentibus in extrema necessitate filiis legitimis & naturalibus cum filiis illegitimis; vel naturalibus cum spuriis; vel legitimo, & naturali, aut illegitimo cum adoptiuo, quis debeat præferri. n.1239.

Concurrentibus in extrema necessitate alimentorum auo paterno, aut materno; vel auia paterna aut materna cum fratre, cui potiùs subueniendum. num.1240. & duobus seqq.

Extra extremam necessitatem si frater, & soror concurrant, vel sobrinus cum sobrina, soror, & sobrina debent præferri.n.1244.

In extrema necessitate alimentorum fratris, & sororis vtrinque coniunctorum, aut ex vna parte tantùm, vel fratris, & patrui, cui debeamus potiùs succurrere. n.1245.

Concurrentibus in eadem extrema necessitate duobus consanguineis transuersalibus vltra secundum gradum, cui potiùs succurrendum.n.1246.

Concurrentibus in eadem extrema necessitate consanguineis ascendentibus, vel descendentibus vltra secundum gradum, vel transuersalibus in primo, aut secundo gradu, vel vltra secundum gradum cum amico, aut benefactore præsertim insigni, quis præferri debeat.n.1247.& 1148.

Concurrentibus in extrema necessitate extraneis nostræ curæ commissis cum consanguineis transuersalibus qui debeant, aut possint præferri.n.1149.

Concurrentibus sanguine coniunctis cum extraneis melioribus, & sanctioribus in eadem necessitate æquali temporali, vel spirituali cæteris paribus præferendi

sunt

sunt sanguine coniuncti.num.1250.limitatur ibidem. fine.

Concurrentibus in extrema necessitate patre hæretico, vel infideli, & alio fideli vel sancto, pater præferri debet.n.1251.

Debitor in extrema vel graui necessitate propria, & suorum, si in tali necessitate non reperiatur creditor, potest & debet differre restitutionem impendendo rem alienam ad subueniendum sibi, vel suis. numer. 1252.

Creditori extremè egenti in tali necessitate constituto per subtractionem rei suæ, quam possidebat, subueniendum postbabito patre, & quocunque alio coniuncto, in simili necessitate existente.n.1253.

Si eodem momento res sit occupata in extrema necessitate à duobus, tunc diuidenda, si potest diuidi, vel sorte tribuenda.ibid.fine.

Existentibus in extrema necessitate debitore, & creditore, qui à debitore non fuerit iniustè constitutus in illa necessitate, potest licitè debitor rem alienam siue iustè, siue iniustè acquisitam retinere vt sibi subueniat, esto etiam creditor priùs vel simul in eandem necessitatem inciderit.n.1254.& 1255.

In extrema necessitate omnia efficiuntur communia quoad vsum, & melior est conditio possidentis, ac si res unnquam fuissent diuisæ.n.1254.

Reiicitur sententia asserentium, si res aliena ex contractu accepta non sit vsu consumptibilis, vt equus commodato acceptus in extrema illius necessitate debitoris, & creditoris, rem esse dandam creditori. num. 1256.

Reiicitur sententia asserentium, si debitor habeat rem alienam numero eandem cuius dominium nunquam acquisiuit, quia per vsuram, vel furtum, eo & creditore existentibus in extrema necessitate, in quam priùs vel simul inciderit idem creditor, teneri debitorem rem creditori restituere, esto ipse sit periturus. num. 1257.

Patre, aut matre, aut filio, aut vxore debitoris existente in extrema necessitate, in qua etiam sit constitutus creditor, potest licitè, & tenetur debitor potiùs rex realiena subuenire patri, &c. quàm creditori.n.1259. & 1260.

Fratribus, aut aliis consanguineis debitoris concurrentibus in extrema necessitate cum creditore; creditori ne potiùs, an consanguineis succurrere debeat debitor. Referuntur diuersæ sententiæ, & deciditur quid tenendum.n.1261.

Quid si amicus, vel benefactor debitoris concurrat in eadem necessitate cum creditore? ibidem.

Concurrente quouis proximo cum creditore in extrema necessitate, an debitor possit licitè alteri proximo subuenire neglecto creditore.ibid.

Cur in bonis temporalibus homo teneatur magis diligere communitatem, quàm se ipsum; in bonis verò spiritualibus, ad salutem animæ spectantibus, teneatur magis diligere se ipsum, quam communitatem.ibid. versùs finem.

Principe, & Patre extreme egentibus cui potius filius succurrere teneatur, & quid si Princeps versetur tantum in graui necessitate corporali, pater vero in extrema.ibid.versiculo, Ex quibus.

CAPVT XXII.

Quando sanguine coniunctus non potest simul alere se ipsum, & alterum egentem, vel concurrunt plures coniuncti extremè egentes, & non potest omnibus subuenire, quis ordo seruandus sit in præstandis alimentis, seu cui potiùs danda sint.

TItulus huius capitis continet plures difficultates; quæ claritatis gratia sunt singillatim, & seorsim enodandæ. Sit ergo

§. *Primus.*

Quando pater non potest alere seipsum, & filium; & è contra; & frater fratrem: an teneatur potiùs alere seipsum, quàm alterum.

DIfficultas prima. Quando pater non potest alere seipsum, & filium; & è contra; vel frater fratrem: an quilibet horum teneatur alere seipsum potiùs, quàm alterum. 1187

Supra num 643.& 644. Probatum est patrem non teneri filio alimenta præstare; & è contra, quando alendo filium non potest seipsum commodè & honestè iuxta conditionem sui status alere, nisi filius esset in extrema necessitate alioqui fame periturus, si pater ei alimenta vitæ necessaria non exhiberet; quo casu dixi vitam filij esse præferendã existimationi patris. Hîc ergo difficultas procedit in casu, quo Pater, & filius extremè egerent, & vnus non posset alimenta alteri præstare, nisi exponendo se certæ morti ex defectu necessarij alimenti ad vitam corporalem conseruandam. An pater, vel filius teneatur, potiùs se ipsum alere, quàm filium, & è contra; an verò, si velit possit alimentum, sine quo ipse fame est moriturus, tradere filio, præferendo suæ vitam filij, & è contra. De qua re Theologi tractantes de charitate, dum agunt de ordine charitatis seruando inter nos, & proximum, & inter ipsosmet proximos.

Certum est, considerando vitam propriam patris, 1188
& vitam propriam filij vt bonum priuatum, non teneri patrem priuare se alimento necessario ad suã vitam conseruandam, & exhibere filio, vitamque filij præferre vitæ suæ; & è contra: cùm sit certissima regula charitatis, quod in æquali necessitate corporali nostra, & cuiuslibet priuati, homo potest licitè sibi potiùs subuenire, quàm alteri priuato; sicque potest sibi in extrema necessitate famis constituto ministrare potiùs quam alteri eadem necessitate laboranti cibum, qui vtriusque sustentationi non sufficit: Ita S.Thom.2.2.*q.26.art.4.*& 5. Suarez, *de charitate disp.9.sect.3.numer.2.* Coninch.*de charitate disp.23.dub.6.* Filliucius *tom.2.tract.28.cap.2.num.31.* Layman. *lib.2.tract.3. cap.2.n.4.* Azorius *p.2. lib.12. cap.4.q.1.* Gordonus *lib.6.quæst.15.cap.1.* Castr.Palaus *Theolog.moral.tom.1.tract 6.disp.1.p.8.num.2.* Ouied. *de charitate controu.8.puncto 3.num.64.* Trullench.*in precept.decalog.tom.1.cap.5.dub.6.n.4.* Reginald.*to.2. praxis.lib.21.n.4.* Marchinus *de bello diuino p.1.c.10. num.1.* & cæteri Theologi communiter, & ex Iurisperitis Pontanos *de alimentis cap.11.n.6.* Surdus *de alim.tit.1.quæst.91.& quæst.94.n.1.* & reliqui Iurisperiti relati *supra num. 643.* Ratio est, quia cæteris paribus charitas magis inclinat ad sui, quàm aliorum amorem; vt tradit *locis citatis* S. Thomas, & post eum præallegati Theologi; & est vulgare, quòd prima charitas incipit à seipso, & probat illud Matthæi, quod D.Thomas, & cæteri ad id adducunt: *Diliges proximum tuum, sicut temetipsum.* Quod intelligendum est tam de bonis spiritualibus, quàm temporalibus, quæ vnusquisque in æquali necessitate ex charitatis inclinatione sibi potiùs velle potest, quàm proximo, vt persona priuata considerato.

Quod igitur valde controuersum est inter Theologos, & summistas, & etiam iurisperitos est, an in

casu

casu extremæ necessitatis propriæ, & proximi, vbi non agitur, nisi de bono vel damno priuato vitæ propriæ vel proximi, si quis non potest succurrere sibi, & proximo, itavt necesse sit alterum eorum perire vel fame vel naufragio, possit cedere propriæ conseruationi, & vitam proximi priuati præferre vitæ propriæ, an verò secundùm ordinem & obligationem charitatis teneatur conseruare vitam propriam, illamque præferre vitæ eiusdem proximi extremè agentis, qui est persona priuata, & de cuius vitæ tantùm damno agitur. Quam controuersiam alij agitant sub illis terminis, Vtrùm quis possit licitè se voluntariè offerre certæ morti, vt vitam alienæ personæ priuatæ extrema necessitata laborantis conseruet.

1189 Et multorum sententiis, est licitum esse, & laudabile ob vitam proximi priuati, & cæteris paribus non se defendere, seu conseruare, sed mortem permittere, & seę certæ morti se voluntariè offerre. Ita Victoria *in relectione de homicidio n.* 26 *& seqq.* Durand. *in 3. d. 39. q 2. num.* 10. Sotus *lib. 5. de iust. & iure q. 1. art. 6.* Bannes *2. 2. quæst. 26. art. 4. dub. 2.* Aragon. *ibid.* Greg. Valen. *to. 3. disp. 3 quæst. 4 p. 3. assert. 3.* Cordub. *lib 6 quæst.* 38. Molina *de iust. tom. 3. disp.* 14. Sayrus *lib. 7* Clauis *cap. 9. num.* 13. 14. 20 *&* 21. Azorius *p. 2. lib. 12. cap 4. quæst. 2.* Lessius *de iust. lib. 2. cap. 9 n.* 59. Toletus *in summa lib 5. cap. 6.* Coninch. *dicto dub. 6. num.* 81. Gordonus *lib. 6. quæst. 15. cap. 1.* Beccanus *2. 2. cap. 19. q. 1. n.* 18 *§. Tertiò.* Fagundez *in decalog. lib. 5. cap. 11. n. 9. & cap. 12. nu.* 18. Granadus *tract. 7. disp. 2.* Villalobos *part. 1. tract. 3. dist. 7. n. 9.* Filliucius *d. cap. 1. num.* 32. Trullench. *d. dub. 4. num. 5.* Bonacina *tom. 2. disp. 5. de charitate quæst. 4. p. 4. num.* 6. Ripalda *de charitate disp. 37. sect. 8. num.* 79. & nonnulli alij à Sayro & Suarez *vbi supra*, Ouiedo *d. punct. 5. n.* 70. & P. Nauarro *de restitut. lib. 2. cap. 3. n.* 38. relati. Et tanquam huius sententiæ allegator S Thomas *in 3. d. 29 à 5. ad 3. lib. 1. de regimine Principum cap* 10. *&* 22. *d. quæst.* 26. *art. 4. ad 2. & art 5. ad 3.* & eandem sententiam amplexi sunt Suarez *d. sect. 3. n. 3. 4. & 7.* & Castrus Palaus *d. punct* 8. *n. 5.* Non autem eodem modo præfati Doctores omnes conueniunt in hac sententia; etenim non pauci asserunt absolutè licere, nec esse contra ordinem seu obligationem charitatis erga se ipsum, se sponte offerre certæ morti (non quidem positiuè se occidendo, seu faciendo actionem aliquam directè, & immediatè natura sua tendentem in mortem; sed negatiuè tantùm, scilicet vel abstinendo ab aliquo opere, quo posset vitam propriam tueri; vel etiam faciendo aliquod opus, ad quod certò consequenter mors propria, licèt non directè, nec ex natura & vi dicti operis, sed aliunde, seu alia de causa) pro saluanda, seu tuenda vita cuiusuis alius hominis non solùm coniuncti puta, amici, patris, vel alterius benefactoris, sed etiam omninò extranei, & considerato solum bono vitæ propriæ, & bono vitæ proximi seclusa quacunque alia ratione; puta amicitiæ aut alterius coniunctionis, & meritorum ob accepta beneficia, quæ in eo considerari & amari possit, præter bonum ipsum naturale vitæ. Ita *Victoria, Corduba, Molina, Azorius, Lessius, Fagundez, Coninch, Villalobos, Gordonus, & Granado*: & ita sentire videtur etiam Sotus *d. art. 6* consideratis omnibus rationibus, quæ ibidem adducuntur. Alij verò volunt esse quidem illicitum, & contra ordinem charitatis, obligationemque propriæ vitæ conseruandæ quempiam offerre se certæ morti modis supradictis pro conseruatione vitæ alterius, si nulla adsit alia ratio specialis ad id mouens præter rationem generalem proximi, & conseruationem vitæ illius corporalis: esse vero licitum, & laudabile, si præter bonum vitæ corporalis alienæ adsit alia ratio specialis mouens, scilicet coniunctio amicitiæ, sanguinis, matrimonialis, aut alia specialis coniunctio; beneficia accepta ab eo cuius vitæ conseruationem præfert quis conseruationi propriæ vitæ. Ita Toletus, Sayrus, Beccanus, Suarez, Castrus Palaus *locis citatis*, Ouiedus *d. puncto 5 num. 78. & seqq.* (licet *n.* 77. teneat licitum esse negligere aliquid, quo quis in extrema necessitate constitutus posset propriam vitam contemnere, ne impediat conseruationem vitæ proximi cuiuscunque, vt si duo naufragentur, aut extremè indigeant, cibo, & occurrat tabula, vel panis, quibus vterque extremè eget, & nullus possideat, cuilibet eorum ait esse licitum, alteri permittere vt tabulam, vel panem sibi arripiat, & sic mortem euadat, etsi inde agnoscit se naufragium passurum, vel fame moriturum) ita etiam Filliucius, & Trullench. *locis allegatis*, vbi asserunt ea charitate, qua quisque magis amet vitam alterius, quam propriam, non esse licitum mori pro altero priuato (quia sic non diligeret proximum sicut se ipsum, sed plusquam seipsum, contra illud *supra* adductum, *diliges proximum, sicut teipsum.*) Ex charitate verò, qua quis magis amet seipsum in bono aliquo spirituali, & dignitate virtutis amicitiæ, quam amet corpus suum, & proximum, aiunt licitum esse amico pro altero mori. Ita etiam Valentia loco citato, vbi dicit non licere quidem ex charitate alicui in æquali extrema necessitate suæ vitæ præferre vitam alterius priuati, seu se sponte morti certæ offerre per conseruanda vita alterius priuati; licere autem si fiat non amore vitæ amici, sed amore virtutis amicitiæ.

Hæc sententia iuuata Doctores primæ classis absolutè sentientes licitum esse sponte se offerre, seu permittere mortem propriam pro conseruanda vita proximi cuiuscunque priuati, Probatur primò, quia, etsi homo non est Dominus propriæ vitæ, nec potest vnquam directè se occidere, & tenetur illam conseruare nec temerè prodigere; tamen non semper & vbique tenetur illam conseruare, sed propter bonum virtutis, & honestum finem licitè potest eam amittere, & mortem pati, siue sibi permittere; at seruare vitam proximi priuati & cuiuscunque non solùm intuitu boni corporalis illius, sed causa exercēdi opus charitatis, vel fortitudinis, vel patientiæ, est honestus finis, & actus virtutis, cedens in maius bonum, nempe spirituale, quàm cæteris paribus vitam propriam corporalem tueri, cùm sit summa exhibitio charitatis, & insigne opus fortitudinis, ergo non erit contra ordinem charitatis, vel obligationem, conseruandæ vitæ propriæ. Secundò quia vel in conseruatione vitæ attenditur bonum proprium; & tali bono, vt sic potest vnusquisque cedere; vel bonum Reipublicæ, vel Dei cuius est vita; & in hoc etiam vita proximi priuati est æquale bonum, ergo in extrema necessitate vtriusque præferendo nostræ vitam proximi corporalem non peruertitur ordo charitatis. Tertio ex Azorio, quia ordo charitatis requirit quidem, vt bona gratiæ, gloriæ, & virtutis priùs nobis velimus, quàm proximo, itavt vita, & salus animæ non sit obiicienda periculo certo, siue morali pro vita spirituali proximi seruanda; at verò ordo charitatis non exigit, vt cætera bona vel vitæ corporalis, vel honoris, vel rerum nostrarum priùs nobis velimus, quàm proximo; ita Azorius, & videntur approbare Filliucius, & Trullench. & absolutè approbat Coninch. *d. disp. 25. num.* 83. Quare quartò probatur eadem sententia, quia etiam in aliis rebus propriis, & proximi est ordo, & nihilominus res nostras, scilicet facultates, famam, honorem non tenemur conseruare in concurrentia honorum proximi, sed periculo obiicere, seu negligere licitè possumus pro fama, vel honore eiusdem proximi, ergo etiam vitam nostram corporalem exponere licitè possumus

pro

pro proximi vita tuenda. Ita idem Azorius, & Sotus. Quintò iure naturę omnes sumus membra vnius corporis moralis, nempe Reipublicæ, quæ est veluti quoddam corpus constans ex ciuibus tanquam membris; ergo si vnum corporis membrum licitè exponitur non solùm pro conseruatione totius, sed etiam pro alio membro conseruando vt inuicem se custodiant; ita etiam cuilibet licitum est exponere, & dare vitam propriam pro Republica ipsa, ita etiam pro proximo, qui est membrum, & pars Reipublicæ. Sextò vita proximi præstantior est bonis nostris temporalibus, fama, honore &c. sed pro his bonis licet morti se exponere, ergo &c. Septimò licet perdere membrum corporis propr), na proximus occidatur, ergo & vitam; quia sicut non sumus Domini vitæ, ita nec membrorum corporis, & quia mutilatio in membro principali quasi æquiualet morti, vnde non tenetur homo illam pati, vt vitam seruet. Octauo aggressus ab aliquo etiam iniustè, quem nisi occidat, certò ab illo occidetur, potest licitè permittere se occidi, vt inuasorem non occidat, vt in præcedenti parte huius tractatus *cap.1. n.207.& cap.9.num.87.* dictum est, & non alia ratione, nisi quia conseruatio præcisè vitæ alienæ est honestus finis, & actus virtutis charitatis, & patientiæ, ac fortitudinis, cohonestans permissionem propriæ mortis; ergo etiam, & multò magis licitum est permittere mortem propriam pro conseruatione alterius innocentis. Nono pro conseruatione vitæ, ac etiam status, & rerum fortunæ sui Domini famulus licitè se exponit certissimis vitæ propriæ periculis, & accipit stipendium, vt sic se obliget, & licitè obligatur, ergo si id faciat ex liberalitate, & amore honestatis, vtque exerceat actum charitatis, vel fortitudinis, vel alterius virtutis, erit licitum, & laudabilius. Ita Coninch. Denique affertur exemplum Christi Domini, qui vitam suam posuit pro salute nostra, non solùm spirituali, sed etiam temporali; omnis autem Christi actio est nostra instructio. *can. Deus. 1. q.1. cap. significasti de electione.* Ita Sotus: Hoc tamen argumentum non facit ad rem præsentem, vt late ostendunt P. Nauarrus *d. lib.2. cap. de restit. citato cap. 3. num. 52. & duobus seqq.* & Balthasar Gomezius *de potestate in seipsum lib. 2. c.2. num.8. & 9.* Nam etsi verum est Christum Dominum meruisse nobis immortalitatem corporum, quia sicut per Adam omnes moriuntur etiam morte temporali, ita per Christum omnes viuificabuntur etiam vita corporali per resurrectionem, qui fuit effectus suæ resurrectionis, nihilominus idem Christus Dominus non ob illam solam, sed ob spiritualem vitam principaliter mortuus est, & resurrexit: Deinde Christus mortuus est pro omnium hominum vita, & pro communi bono, non vnius hominis, aut ciuitatis, aut regni. Præterea Christus non posuit vitam suam temporalem, vt nos à morte liberaret, scilicet ne nos moreremur, cùm etiam post eius mortem omnibus mori necesse sit, sed vt post primam mortem, resurrectionem nobis, & immortalem vitam corporis donaret; quod etiam cuique licere pro alio certum est cùm præstantius, & melius sit vitam immortalem corporis proximo recuperare, quàm suam temporalem conseruare. Ex quo P. Nauarrus contra hanc Soti, & aliorum sententiam arguit, quòd sicut vitam nostram, corporalem immortalem post resurrectionem non liceret perdere pro simili vita immortali corporis alterius; ita nec licet perdere vitam nostram corporalem pro vita corporali alterius. Demum Christus erat Deus, & author, ac Dominus vitæ; etsi potuit de ea facere quidquid voluit, nos autem non possumus, item passus ex præcepto, & obedientia Patris iuxta illud Ioan. 10. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam; hoc mandatum accepi à Patre*: & illud ad Philipp. 2. *Factus est obediens vsque ad mortem.* Et ad Rom. 5. *Sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, ita per vnius obedientiam iusti constituuntur multi.* Et tradunt tum Sancti Patres, D. Augustinus *tractat. 82. in* Ioannem, Cyrillus *lib.10 in Ioann. capit.2.* D. Ambrosius *lib.5. de Fide Cath.* & alij, tum Theologi, S. Thomas *3. part. q.47. artic. 2.* & eius Interpretes, & alij *in tractatu de Incarnatione.* Ex Dei autem iussione posse quemquam non solùm certæ morti se offerre, sed etiam positiuè se occidere, non est dubium.

Hæc eadem sententia iuxta alios Doctores sustinentes non teneri quemquam in æquali necessitate extrema vitæ sibi potiùs subuenire, quàm proximo sibi amicitia, vel sanguine, aut alio speciali vinculo coniuncto, vel a quo beneficia receperit, sed suæ vitæ posse licitè præferre vitam amici &c. Probatur primò, quia mori pro amico esse laudabile dixere, communiter Philosophi; vt referunt Sotus, Suarez, Sayrus, & alij, & Ferdinandus Vasquius *qq. illustrium capit. 31. numero 16. initio*, & præsertim Aristoteles *9. eth. cor. capit. 8.* dixit mori pro amico esse opus amicitiæ; *verum est*, inquit, *quod de studioso dicitur, complura inquam ipsum agere amicorum, & patriæ gratia, etsi opus fuerit mortem obire*: & infra. *Qui pro aliis mortem obire consueuerunt, eligunt quoddam magnum honestum sibi ipsis.* Etiam Sancti Patres Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Lactantius, & alij, quos referunt Sayrus *d.cap. 9. numero 13.* Suarez *d. sect. 3. numero 3.* & Balthasar Gomezius *d. tractat. de potestat. in seipsum lib. 2. capit. 3. numero 27.* Laudant Damonem, & Pithiam, quorum vnus Tyranno Dionysio Siracusano (vt scribit Valerius Maximus *lib. 4. capit. 7. exemplo 1.*) se vadem pro vita alterius obtulit. Quinimo id ipsum docuit Christus, dum Ioann. 15. commendans Discipulis dilectionem, dixit, *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et ibi loqui Christum non solùm pro salute spirituali amici, sed etiam pro vita, & aliis bonis temporalibus amici, ait Sotus, quia volens *ibi* mortalium amicitiam sibi maximè conciliare, illud pronunciatum absque vlla exceptione absolutè protulit, scilicet quòd in hoc maximè charitas ostendatur, quod quis vitam ponat pro amicis. Secundò probatur ratione, quia etsi homo non est Dominus propriæ vitæ corporalis, nec potest se occidere, non tamen tenetur eam semper conseruare, sed potest exponere pro maiori bono, nempe virtutis, & honesti; bonum enim, & honestas virtutis est quid præstantius, quam vita corporalis, & consequenter propter illud potest vita corporalis deseri, & negligi, vt omnes fatentur, & præcipuè exemplis declarat Lessius non solùm *vbi supra*, sed etiam *libro quarto capit. 3. dubio 2. numero 12.* Sed qui in extrema necessitate vitam suam corporalem postponit vitæ corporali amici non ex solo amore vitæ corporalis amici, sed ex amore & motiuo virtutis, seu honestatis, & amicitiæ, vitam suam corporalem exponit pro maiori bono nempe virtutis sibi comparando, ergo licitè, & absque læsione charitatis facit: quod confirmatur, quia sic, seu ex eo motiuo exponens vitam pro amici vita tuenda, non vult maius bonum amico, quàm sibi, sed præfert bonum honestum & virtutis suum vitæ corporali; quod est licitum, quandoquidem 119

amissio propriæ vitæ corporalis alio maiori bono compensatur, scilicet bono honesto, & actu virtutis amicitiæ benefaciendo amico. Quapropter sic exponens, vel deserens propriam vitam corporalem propter amici vitam conseruandam magis diligit seipsum, quàm amicum, dum amico vult solùm conseruationem corporis, sibi ipsi verò bonum honestũ, & actum virtutis, ac proinde non violat præceptum charitatis. Tunc ergo solùm præcepto charitatis tenetur potiùs vitã propriam, quàm aliorũ seruare, vbi nõ est alia ratio specialis boni, seu aliud bonũ quàm vita corporalis, secus vbi est alia ratio specialis boni, scilicet virtus colenda; tunc potest licitè homo vitam propriã corporalẽ exponere, seu non conseruare pro seruanda vita amici. Confirmat Sotus, quia vita est tantùm bonũ temporale, amicitia autẽ est pars fælicitatis, quæ est finis hominis (amici enim mei bonum ait idem Sotus, est bonum meum, ad meã etiam fælicitatẽ pertinens) cùm ergo bona vtilia (inter quæ computatur vita nostra corporalis, vt est quoddã bonum tẽporale) ad fælicitatẽ, vti ad finem supremum ordinentur, pluris est facienda fælicitas, & per consequens vita proximi amici. Vltimò, quòd coniũctio inter amicos, seu bonum ipsum amicitiæ sit sufficiẽs, & iusta causa, vt quis possit propriam mortem permittere causa defendendi vitam amici, ostendunt illud Eccles. 6. *Amico fideli nulla est comparatio*, & illud Prou. 12. *Qui negligit damnum propter amicum, iustus est*, & illud commune dictum *amicus alter ego*; ex quibus patet, quòd potest quis honestè æstimare amicum sicut seipsum, & sic pro illius vita conseruanda propriam offerre, seu non defendere. Quòd si hoc licet pro tuenda vita amici, multò magis licebit pro defensione, & conseruatione patris, cuius est maxima naturalis coniunctio, quæ esse potest, & à quo quis vitam suam corporalem accepit. Nec videtur posse negare, honestum valde esse patrentibus potiùs, quàm sibi opitulari; imò, subdit Suarez *d. sect. 3. n. 3.* vix negabit quisquam non licere propriam mortem permittere pro tuenda patris vita. Et iuxta eosdem Doctores idem dicendum de patre respectu filij, & in viro respectu vxoris, & e contra, idque propter illam rationem specialis coniunctionis, quæ videtur iusta causa permittendi propriam mortem causa defendendi vitam alterius.

1192 Ex quibus sequitur me, & patre meo, vel amico, imò etiam (iuxta Doctores primæ classis) quolibet alio proximo existentibus in extrema necessitate famis, vel in naufragio, vel in bello prævalentibus hostibus, & insequentibus, & sit tantùm vnus panis, vna tabula, vnus equus, me licitè posse dare, vel saltẽ non arripere mihi, sed permittere panem, vel tabulã, aut equum patri, amico, vel alteri proximo.

1193 Dixi *posse dare, vel saltem non arripere mihi, sed permittere* &c. quia etsi præfati Doctores, & omnes conueniunt in hoc neminem vnquam, neque etiam pro bono totius Reipublicæ, neque etiam pro salute spirituali proximi posse se sponte morti offerre faciendo aliquam actionem positiuam, qua cooperetur directè suæ morti; quia sic esset se ipsum vere, & proprie occidere, quod nulla ex causa præter Dei iussionem licitum est; discordant tamen in explicando quando quis censeatur propriæ morti directè cooperari. Quare circa casus præfatos extremæ necessitatis famis, & naufragij præfati Doctores variant.

§. II.

Duobus naufragantibus existente tantùm vna tabula, an vnus alteri licitè relinquere possit tabulam.

ET quidem quando sunt in extrema necessitate, 1194 in naufragio, & est tantùm vna tabula, aliqui sentiunt quod si alter non arripuit tabulam, licet posset præuenire, & sibi arripere, potest licitè relinquere alteri, siue amico, siue patri, siue cuicunque proximo iuxta Doctores primæ classis, licèt inde certò sciat se vndis præfocandum; si verò iam arripuit tabulam, eamque iam possidet, eique insidet, non posse eam licitè tradere, vel relinquere alteri si caret omni spe euadendi naufragium, seu mortem. Ita Sotus *d. art. 6. in responsione ad* 1. Suarez *d. sect. 3. num. 7.* Gordonus *loco supra citato*, Ludou. Lopez 1. *par. instructionis cap. 63.* & etiam Oniedus *allegato p. 3. n. 71. & 75.* vbi etiam expresse ait naufrago iam habenti tabulam arreptam, licèt ei nondum insederit, non licere eam alteri in eadem necessitate constituto tradere etiam proprio parenti; cùm tamen Sotus, & alij dicant id non licere, si iam tabulæ insedisset, & relinquendo sciret, se certò inde moriturum. Primum scilicet liceat alteri ea naufragis non accipere tabulam, qua posset tueri suam vitam, sed alteri relinquere pro illius vita conseruanda ob vnum ex honestis finibus supra explicatis probant, quia id tantùm est nolle propriam vitam conseruare, & negatiue solùm se habere ad propriam mortem, scilicet non faciendi id, quo posset vitam tueri, quod est licitum, si fiat ob honestum finem, & ad virtutis exercitium; secundum verò, quod si iam accepit tabulam, & in eam insedit, non possit tradere alteri, seu deserere vt alter accipiat, probant *Sotus, Suarez, Gordonus, & Oniedus*; quia sic non solùm non prospiceret sibi, & abstineret à faciendo id, quo posset vitam conseruare, sed cum sit extra periculum, è tuto seipsum proijceret in mare, & in mortem præcipitaret, seu suffocaret, atque interimeret, non secus ac ille, qui sine spe natandi in mare è nauigio se proijceret, qui absque dubio sic positiue suæ morti cooperaretur, ac directè se occideret: Nam sicut hic nauigium relinquit, cui insidens non sumergebatur, sic ille tabulam, quæ illius submersionem impediebat; Nec obstat, quòd proijciens se in mare e nauigio seipsum ab eodem nauigio semoueat; quia eadem temotio resultat, siue moueatur immoto nauigio, siue moueatur tabula immoto homine. Præterquam quòd qui tabulam alteri porrigit, seipsum mouet è loco tuto ad submersionis locum, nam sine aliquo motu non potest tabulam alteri dare, vel deserere, seu relinquere; & moraliter loquendo est omnino idem constituere se in distincto loco, in quo submersio contingit, & constituere eundem locum, in quo homo erat, submersionis locum, quod efficit, dum tabulam ab eo remouet. Nec refert (inquit Oniedus *d. puncto 3. dicto num. 22. post medium*) dicere, tabulam remouere esse tantùm auferre impedimentum, quo homo non submergatur, nam hoc formalissimè (subdit) & morali modo loquendi est hominem submergere: Quia dum impedimenta sunt per se necessaria, vt aliquid subsistat, moraliter loquendo causæ censentur; vt qui euertit domus fundamenta, physicè loquendo tantùm remouet impedimentum, quo posito tectum non corrueret; & nihilominus dicitur causa euersionis totius domus, & non solùm fundamenta, sed etiam tectum dicitur euertere. Confirmat idem Oniedus exemplo; nam posito casu (inquit) quo ego iuxta meum nauigium ita occupatum, vt alium hominem recipere non posset, naufragium certum viderem; in hoc casu non mihi liceret sine spe natandi fluctibus maris me committere, vt naufrago locum darem in nauigio, in quo saluus fieret; ergo nec licebit eidem tabulam dare, quæ mihi

in

in nudine ad vitam tuendam instar nauigij est, qua data me mari committo eodem modo, ac si ex illud è nauigio prosilirem. Ita Ouiedus.

1195 At alij, scilicet Victoria *loco supra allegato*, P. Aragon 2.2.q.64 *art.5.ad* 4. Michaël Salon *ibid.ad* 5. Toletus *loco supra allegato*, Sayrus *d.c* 9.*n.*20. Lessius *d. lib.2.c.9 n.*31.& Fagundez *d.c.*12. *allegato n.*18. asserunt alterum ex duobus naufragis licite posse tabulam iam occupatã, & cui insidet, dare, seu permittere alteri naufrago puta eius amico, vel parenti ob prędictum finẽ honestum, & committere se vndis maris; etsi nõ sit spes euadendi suffocationẽ, & mortem. Et etiã P. Nauarr. *allegato c.*1.*n.*64.71.72.*& seq.* sentit licitum esse naufrago tabulam iam occupatam relinquere pro bono publico, puta ad saluandum Regem eodem periculo laborantem, vel ob spiritualẽ proximi eodem periculo laborantis, qui esset in peccato, vel putaretur esse in peccato mortali; cuius contrarium certè asserendũ est iuxta præcedentẽ opinionẽ Soti, Sanchez, & aliorũ; nam sic tabulã iam occupatã in naufragio euidenti & certo dimittere, vt alter ea vtens saluetur est positiuè se suffocare, ac si è litore, vel è nauigio in mare se proijceret, etiã nec pro Rege, nec pro Republica, nec pro salute spirituali proximi alioqui in peccato mortali morituro liceret tabulã dare, vel dimittere, vt inquit idẽ P. Nauarrus. *d. n.*64 cùm nec pro salute animæ liceat aliquẽ se occidere. Quare quòd Ouied. *d p* 3.*n.*75 subdit, scilicet naufrago iã habenti tabulã, qua sola potest mortem effugere, etsi nõ liceat illã tradere personæ priuatę etiã amico & etiã parenti in eadem extrema necessitate constituto, licitum tamen esse illã dare Principi eadẽ necessitate laboranti, ex cuius vita totius Reipublicæ salus penderet eo quod, inquit, ex hac grauissima causa talis traditio tabolæ vnicæ iam occupatę possit cohonestari; hoc inquã non cohæret cũ doctrina eiusdẽ Ouiedi *nu præcedenti* tradita; nã si in eo casu naufragũ occupantem iam tabulam alteri tradere est idẽ ac se sponte proijcere in mare cum certitudine suffocationis, & consequẽter se positiuè occidere, ex nulla causa potest cohonestari, cùm nunquã sit licitum seipsum positiuè occidere. Probat igitur Lessius, quia in eo casu tabulam iam apprehensam & occupatam alteri dimittere non est se directè interimere, sed exponere se periculo, vt ab vndis, deprimente corporis pondere, vincatur. Probat P. Nauarrus, & post eum Sayrus *d. cap.9. num.*15. quia licet semper illicitum sit aliquem suæ morti cooperari actione positiua, qua sibi immediatè necem inferat, vt se iugulando, venenum potando, in ignem vel puteum vel mare procellosum proijciendo, vel se ab alto præcipitando, vel suspendendo; tamen cooperari propriæ morti tantùm negatiuè (scilicet non accipiendo id, quo vitã conseruaret, vt qui nõ sumit cibum, vel faciendo id, quo abortatur, siue ex tali opere per se & immediatè sequatur mors, siue nõ nisi interueniẽte alterius actu, siue iã habeatur, siue haberi possit) & hoc non est se interimere, sed tantùm mortẽ propriam permittere, seu non conseruare propriã vitã, tametsi possit, quod non est de se malũ; sed ex fine potest esse bonum, & honestũ, nec homini imputatur ad peccatũ, nisi quãdo tenetur conseruare vitã; non tenetur autẽ (inquit idẽ P. Nauar.) secundùm rectã rationẽ, quando maius bonũ cõcurrit, nempe spiritualis proximi vita, vel Reipublicæ temporalis; ac proinde ius naturale vel diuinum in tali casu non obligat non dimittere tabolam, vel in extrema necessitate famis iuxta alterum casum sumere cibum; & consequenter mors, quæ inde in vtroque casu sequitur, non imputatur ad homicidium dimittenti tabulam, vel non sumenti cibum, nec indirectè; sicut nec imputatur nautæ (addit idem P. Nauar.) si eius absentia nauis demergatur, etiamsi possit succurrere, quando eius absentia erat ob maius bonum, nempe ob vitam propriam tuendam, vel salutem suam spiritualem; Et vt magis explicet differentiam inter primum, & secundum modum cooperandi propriæ morti, notat idem P. Nauarrus ex Ioan. Madina *Cod. de restit. quæst.* 9 §. *Quinto obijcitur*, aliud esse damnum positiuè inferre, aliud illud permittere; vbi est purè permissio, reperitur alia causa per se damni illati, cui damnum, seu actio damnificans venit imputanda, quæ causa nullo modo fuit ab ipso permittente adhibita, sicut adhibetur ab eo, qui positiuè concurrit ad damnum, & iniquam actionem. Ita P. Nauarrus, cuius doctrinam iuxta præfatam eius distinctionem approbo. Neque obstant in contrarium adducta ex Suarez, Gordono, & Ouiedo; nam tabulam iam occupatam dimittere non est idem ac se positiuè & directè è turo, vel è nauigio in mare proijcere, qui enim sic se proijcit, facit actionem positiuam directè tendentem in suã necem, sicut qui se ab alto monte præcipitat; nam talis proiectio, vel præcipitatio in mare procellosum directè tendit ad suffocationem; qui verò solùm relinquit, vel dimittit alteri tabulam occupatam, primò potest id facere absque vlla sua actione seu motione, vt si permittat alterum tabulam sibi vsurpare negatiuè se habendo absque vlla traditione, vel præcedenti dimissione, seu recessu à tabula; secundò licet tabulam motione sui corporis dimittat, & alteri relinquat seu det, hæc actio non tendit directè in submersionem, seu suffocationem, neque positiuè illam efficit, sed suffocatio sequitur positiuè ex fluctibus seu vndis maris, & actuali corporis descensu ab illius grauitate naturali, & defectu virium naufragi ad illud supra aquas regendum, prouenit. Quare dimittens tabulam non se positiuè interimit, vel suffocat, sed solùm negatiuè abstinendo à remedio, seu non vtendo remedio, quo potuisset suffocationem & propriã mortem euitare; quo pacto necj propriæ cooperari ob maius bonum saltem publicum temporale, vel ob spirituale proximi iuxta omnes est licitum. Quòd autem dicit Ouiedus, non vti remedio, seu deserere remedium, quo homo non submergeretur, morali modo loquendi esse hominem submergere, cùm tunc illud remedium sit necessarium, vt non submergatur; si probaret, conuinceret etiam naufragum, qui potest præuenire alterum naufragum, & sibi arripere & præoccupare vnicam tabulam, qua sola potest effugere submersionem, non præueniendo seipsum interimere, seu suffocare, vt perinde sibi non liceret vllo modo non vti tali remedio suæ vitæ etiam ob maius bonum temporale, vel spirituale; nam moraliter loquendo vterque scilicet tam non præoccupans tabulam, quàm iam occupatã derelinquens moraliter loquẽdo censetur causa suæ mortis, scilicet illi cooperari, quãdo tabula est vnicũ remediũ euadẽdi submersionẽ; & sic in vtroq; casu quis grauiter peccaret nõ vtẽdo tali remedio vitæ propriæ conseruãdæ, nisi abstineret ob maius bonũ, quam sit vita corporalis, ob quod tãtùm licitum est propriæ morti negatiuè cooperari: exemplum etiam de remouente fundamenta domus non facit ad rem, nam sic remouens physicè positiuè, & directè totam domũ demolitur, & destruit. Prædicta quoad primum casum duorum naufragorum vnica tantùm existente tabula, qua eorum alter saluari potest,

§. III.

Duobus extremè egentibus cibo, si sit vnus tantùm panis vni tãtùm eorũ sufficiens ad vitam conseruandam, an licitum sit alteri non arripere, vel arreptum panem alteri tradere cum certo periculo sua vita.

QVo verò ad alterum casum de duobus extremè egentibus cibo, & adest vnus tantùm panis, alteri eorum tantùm sufficiens ad vitam conseruandã, 1196

& ne fame pereat, licitum esse alteri non solùm non arripere panem sibi nondum illum habenti, licèt posset alterum præuenire, & alteri relinquere, sed etiam si iam habeat, cedere alteri priuato extremè egenti, amico, parenti, vel cuilibet proximo, iuxta Doctores primæ classis *supra n.* 1189. relatos tradunt nō solùm Victoria, Salon, P. Arragon. Toletus, Fagundez *locis citatis*, Sayrus *d.c.9.n.*21. & Lessius *d.c.9.n.29.* Sed etiam Suarez *d.sect.3.n.7.fine*; vbi ponit differentiam inter hunc & præcedentem casum, quòd licèt in præcedenti casu possidens iam tabulam alteri illam cedens censeatur se interimere, in hoc verò habens panem, & alteri porrigens non censeatur se interimere, sed tantùm abstinere, seu non vti remedio, quo vitam posset conseruare, sicut naufragus abstinet à præoccupatione tabulæ, vt alter ea vtatur, & saluetur. Rationem autem disparitatis ait esse, quia dum ex duobus naufragis vnus iam habet tabulam, cui insidet, & non alius, ille qui insidet tabulæ, iam est extra periculum, & alius in periculo existit; quando verò duo extremè famescunt, licèt alter habeat panem, vterque est in eodem periculo, quia vterque famescit, & eget susceptione cibi, & cùm periculum in fame, seu actuali indigentia, susceptionis cibi consistat, data æquali fame seu indigentia susceptionis cibi, æquale periculum in vtroque datur. Sed hanc disparitatem contra Suarez impugnat Ouiedus *d.punct.3.n.73.& 74.* dicens primo eundem Suarez teneri asserere in casu naufragorum, quando alter tantùm manu tabulam arripuerat, & illi non insederat, seu pectus aut caput non applicuerat (supponit enim Ouiedus tabulam manu arripere non sufficere ad euitandam submersionem) nam donec alter insedisset tabulæ, in periculo esset censendus æquè ac ille, qui panem habebat, & fame vrgebatur; nam sicut hic fame, sic ille maris fluctibus, & proprij corporis grauitate vrgebatur; & sicut vnus non applicuerat panem, quo se extra periculum constitueret, sic alius non applicuerat sibi tabulam, qua extra periculum constitutus esset. Secundo contra Suarium arguit idem Ouiedus, quia periculum mortis non consistit in fame, seu indigentia cibi, sed in carentia eiusdem cibi ad vitam necessarij, nam non ex eo quod quis se summè egeat ad vitam conseruandam dicitur esse in periculo mortis, si illa non careat, & ideo qui extremè famesceret seu indigeret cibo, & panem haberet in manu, non posset dici esse in periculo mortis; ac proinde idem Ouiedus ait, eum, qui sic famescens alij æquè famescenti panem daret, non solùm nō fugere periculum, sed in illud se conijcere; illum verò, qui panem non arriperet, quem non possidebat, non se in periculum conijcere, sed tantùm illud non fugere, & extremæ necessitati remedium non adhibere. Demum addit Ouiedus, fame periturum cibum non sumere, quem potest, ita cooperari suæ morti, vt censeatur seipsum occidere. Quod videtur D. Thom. voluisse 2.2.*q.*69. *art.4.ad* 2 vbi ait, quòd cum condemnatus ad mortē non condemnetur, vt ipse sibi mortem inferat, sed vt mortem patiatur, non tenetur facere aliquid, ex quo mors sequatur, quale (inquit) est non fugere, seu manere in carcere, vnde ducetur ad mortē; sicut etiam condēnatus, vt fame moriatur (subdit S. Thom.) non peccat, si cibum occultè ministratum sumat; quia non sumere cibum esset se occidere: & 2.2.*q.*32. *art.6.* idē S. Thom. dicit non esse licitum facere eleemosynā de simpliciter necessario ad propriæ vitæ sustentationē; quia esset, inquit, sibi vitam subtrahere. Quibus loquendi modis D. Thomas significat fame moriturum non sumere cibum, cum possit, esse idem ac se occidere, cum ex non sumptione certa mors sequatur. Et idem tradit Caietan. 2.2.*q.*32.*art.6.* vbi dicit non esse licitum dare eleemosynam de necessario naturæ, quia esset sibi vitam subtrahere. Idem affirmat Vasq. 1. 2. *q.*174.*n.*18.*fine*; & Turrianus *de fide, spe, & charitate disp.*82. *dub.*5. ab Ouiedo *d. p.3.n.*74. relati. Idem absolutè asserit & latius prosequitur Couarruuias. *var. lib.1.c.2.n.8.&* 10. vbi dicit, quidē iniustè damnatū ad mortem, etsi licitè possit, non teneri tamen fugere è carcere vt mortem euadat, & manere in carcere, vnde illi mora sequitur, non esse se occidere; at verò fame alioqui periturum seu damnatum ad mortem non sumentem cibum sibi oblatum seipsum occidere, & consequenter peccare mortaliter; quia hic, inquit *d. n.*10. vtitur actu ad mortem immediato, & ex sua natura ad eam directo, & ordinato non autem damnatus ad mortem manens in carcere, cum fugere possit. Et ad vtriusque casus differentiam declarandam *d. n.8 circa finem* permittit aliquos esse casus directè & immediatè tendentes ad mortem, & nunquam licitos, quocunque fine etiam causa publici boni fierent, etiam ob bonum Religionis, eosque ait esse non solùm gladio se iugulare, vel venenum sumere, sed etiā inedia se conficere, seu abstinere à cibo ad vitæ corporalis sustentationem simpliciter necessario, quia huiusmodi abstinentia, inquit, quando quis extremè eget cibo, & paratum illum habet, ad mortem immediatè, & directè sua natura tendit, & ordinatur, cum naturaliter ex tali abstinentia, seu non sumptione cibi nullo alio interueniente actu alterius proximè & immediatè mors sequatur; alios verò esse actus indirectè & mediatè, & ex accidenti non ex natura sua ad mortem tendentes, & inducentes, ac proximos, & huiusmodi ait Couarruuias esse, iustè damnatum ad vltimum supplicium non fugere è carcere, cum possit, quod est negatiuum, vel ire ad locū supplicij, quod est positiuum; Non enim ex sola mansione in carcere, vel ex solo aditu ad mortis locum sequitur necessariò, & sufficienter mors, nisi alterius actus voluntarius interueniat; & tales actus boni esse possunt secundùm rationem bonitatis finis, ad quem ordinantur (si enim nullo bono fine, vel non sufficienter bono fierent, quis censeretur planè homicida non directè, sed sicut nauta est causa submersionis nauis sua culpabili absentia) vnde Martyres, qui pro honore Dei tanquam fine non fugiebant è carceribus tyrannorum, imò se offerebant in illorum manus, & in supplicij locum, non peccabant, nec erant sui homicidæ, cùm non immediatè ex illo actu sequeretur mors, sed mediatè & ex accidenti; ita Couarruuias. Quare præfatus Ouiedus *d. p.3.n.75.* concludit non licere homini, cui inediæ causa mors contingeret, panem necessarium ad vitam sustentandam priuatæ personæ etiam amico, vel parenti dare in eadem necessitate panis constituto; idque propter nimiā coniunctionem, quam hæc actio (sicut & actio dandi alicui tabulam, cui naufragus iam insedit) habet cum morte sequenda; & quia valde durum, & inhumanū est hominem inedia mori, dum cibum habet, quo possit vesci; subdit tamen posse ex grauissima causa honestari, vt si panis daretur Principi, ex cuius vita salus Reipublicæ penderet; verùm hoc postremum non cohæret cùm præcedenti eius doctrina, quā contra Suarium tradit, nam si fame alioqui periturū non sumere cibum necessarium, quem habet, est idem ac se conijcere positiuè in periculum mortis, & seipsum proximè & immediatè interimere ex nulla causa potest cohonestari, & esse licitum, vt benè P. Nauarr. *de rest. lib.2.d.c.3.n.65* Idem verò Ouied. *n.77.* (vt *supra n.*1189. *fine* notauit) dicit sibi valde probabile videri, alicui in certæ mortis periculo iā cōstituto licere propriā vitā non conseruare, ne proximo impediat suam defendere; & sic subdit duobus pariter naufragantibus, aut extremè famescentibus, & occurrentibus vna tantùm tabula, vel vno tātùm pane, quibus vterq; prò tuēda vita propria æquè indigeat, & nullo possidēte, cuilibet eorū licere alteri permittere, vt tabulam,

lam, vel panem sibi arripiat, & hac ratione mortem pati, vt proximus propriã vitã cõseruat; quia inquit, sic mortẽ permittens non se in periculũ conijcit, sed illud non fugit, ad quod faciendũ subdit, honoratissima causa est, proximo non impedire defensionẽ propriæ vitæ, & licet teneatur per se loquẽdo propriã vitã defendere, non videtur ad id teneri impediendo alij defensionẽ propriæ vitæ: verum id est, quod est in quæstione, an cũ possit propriã vitã tueri, illi liceat eã negligere ob saluandam vitã alterius priuati ob nullũ altiorẽ finem, quã sit corporalis vita eiusdem priuati, & præterea qui potest peruenire, & arripere sibi tabulam, vel panem, nõ arripiendo vere eligit periculũ, seu in periculum se conijcit, nam dũ potest habere remedium, quo vitam conseruet, non potest dici esse in actuali periculo certæ mortis. Neque etiam viget confirmatio, quã idem Ouiedus addit, scilicet quod quis actibus proprijs se potest licitè conijcere in periculũ mortis, puta ad pugnã accedere causa defendendi vitã proximi, seu amici: ergo multo magis inuoluntarie constitutus in mortis periculo licite potest illud pati ex simili causa non impediendi proximo, siue amico defensionem propriæ vitæ; cum minus sit pati periculum, quam positiua actione se conijcere in periculum. Negatur enim antecedens, si intelligatur, quod quis se cõijciat in periculum certæ mortis sine vlla spe illam euadendi, nam id est, quod cõtrouertitur, an quis spõtè se possit offerre certæ morti pro tuẽda vita proximi priuati; secus si cũ aliqua spe euadendi, nã tunc licitũ est se offerre tali periculo pro defendenda vita proximi, nisi aliud obstet, vt omnes concedũt, & dicetur *infr.*

Igitur vera ratio, cur aliquando, scilicet ob maius bonũ, quã sit solius vitæ propriæ corporalis cõseruatio in extrema necessitate famis liceat non habenti panẽ illũ sibi nõ arripere, etsi possit, vel panẽ iã habẽti porrigere alteri in eadẽ necessitate constituto ad eius vitã tuendã, est illa, quam *sup. n.* 1195. ex P. Nauarr. & Sayro adduxi, scilicet quia in hoc casu non arripere sibi panẽ, vel illum alteri dare nõ est cooperari ad mortẽ propriã positiuè, sed tantum negatiuè nõ faciendo id, quo vita conseruaretur, vt quãdo panis non arripitur, sed alteri relinquitur, vel faciendo id, ex quo sequitur postea, vt vita nequeat cõseruari, sed mors consequetur, absque tamen actione propria, vt quando in eo casu extremæ necessitatis habens panem porrigit alteri, ex quo sequitur, vt nõ possit sumere cibũ, quo vita conseruaretur, & mors sequatur ex actione naturali primarũ qualitatũ corporis. His enim modis cooperari propriæ neci, cũ nullo modo sit se positiuè, & directè occidere; sed tantũ velle non cõseruare vitã propriã, & mortẽ pati, de se, & ex natura sua non est ita malũ, vt non possit ex graui causa, & legitimo fine honestari, & esse bonũ, ita vt tũc nolle conseruare vitã pro maiori bono, nõ imputetur ad colpã, sed sit actus virtutis, & valde meritorius, vt *sup. n.* 1195. explicatũ est alioqui in prædicto casu extremæ famis duorũ occurrente tantũ vno pane, quo alterius tantũ vita conseruari potest vni eorũ, si posset, non liceret non arripere, & si iã haberet panem, esset licitum dare alteri etiam pro vita illius spirituali, quia putaretur tunc in peccato mortali, quod sit notorium, moriturus; vel etiãsi ex illius vita corporali penderet bonũ totius Reipublicæ, cuius contrariũ cõmuniter asseritur; & traditur etiã à S. Thom. *d. qu.* 32. *ar.* 6. vbi postquã dixit dare eleemosynã de necessario naturæ nõ esse licitũ, quia esset sibi vitã subtrahere, statim limitat subdens, *nisi subtrahendo sibi, daret alicui magnæ personæ, per quam Ecclesia, vel Respublica sustentaretur, quia pro talis personæ liberatione se ipsũ laudabiliter periculo mortis exponeret, cũ bonũ cõmune sit proprio præferendũ.* Et idẽ dicit *ibid.* Caietan. itaque iuxta S. Thom. *ibid.* & *alijs locis supra alleg.*

cooperans propriæ morti, scilicet nõ vtendo remedio, sine quo vita amittitur, cùm possit illo vti, tũc solùm censetur sibi vitã subtrahere, & se interimere, quãdo id facit sine honesta causa maioris boni; tunc enim nolle conseruare vitã, cum possit, imputaretur ei ad culpã, secus verò si faciat ex causa maioris boni saltẽ vel spiritualis vitæ proximi, vel tẽporalis totius Reipublicæ, vel iuxta Doctores *n.* 1189. relatos, ob bonũ virtutis, charitatis, vel fortitudinis, vel amicitiæ, vel pietatis, aut gratitudinis, quæ exercetur, dũ quis omittit conseruare propriã vitã pro conseruanda vita proximi, amici, patris, vel insignis benefactoris. Quod explicatur rectè illo exẽplo Nautæ; nã si ex eius absentia culpabili, & nulla legitima causa illã cohonestante sequatur submersio nauis, illi imputatur eadẽ submersio; nõ verò imputatur nautæ absenti submersio, etiãsi posset succurrere, quãdo eius absẽtia erat ob maius bonũ, scilicet ob vitã propriã tuendã, vel salutẽ suam spiritualem, aut quando aliàs nõ tenebatur impedire nauis submersionem. Prædicta circa præfatã sententiã quod in necessitate extrema licitũ sit homini vitã propriã corporalẽ postponere, vt in simili necessitate saluet vitã corporalẽ proximi amici, aut alia ratione cõiuncti, vel etiã cuiuscũq; & omnino extranei.

Circa quã sententiã aduertẽdum est, illã procedere cæteris paribus, & sola ratione obligationis charitatis erga seipsum. Nam si cætera nõ sint paria, puta quod quis vel teneretur se conseruare obligatione alterius virtutis, vt iustitiæ, vel pietatis, vt si sit paterfamilias, qui ex officio teneretur prouidere, & se cõseruare pro filijs, & familia; tenetur potiùs vitã suam conseruare, quàm alterius hominis priuati; quia non potest cedere iuri suo; quod insinuat S. Thom. *d. q.* 32. *art.* 6. dum dicit neminem posse licite dare eleemosynam de necessarijs suæ & filiorum vitæ sustentandæ. Et idem dicendum, si est longè vtilior Reipublicæ altero priuato; quia tunc ratio maioris boni Reipublicæ exigit, vt vitam propriam vitæ alterius priuatæ præferat: ita omnes Doctores pro eadem sententia *supra n.* 1189. relati, & cæteri omnes. 1198

Aduertendum etiam, quòd etsi ex Doctoribus *d. n.* 1189. relatis Suarez *d. sect.* 3. *n.* 7. Filliucius *d. n.* 32. Castrus Palaus *d. p. num.* 6. & 7. Ouiedus *d. p.* 3. *n.* 79. Trullench. *d. dub.* 4. *n.* 6. affirmant esse contra ordinem, & obligationem charitatis erga seipsum, & illicitum quempiam in æquali extrema necessitate & cæteris paribus postponere vitam suam corporalẽ, vt tueatur vitam corporalẽ alterius priuati omnino extranei, scilicet vbi id sit solùm ratione conseruandæ vitæ alterius, quia proximus est, & non quia amicus, parens, benefactor, aut ob aliam specialem rationem alicuius excellentioris seu strictioris coniunctionis præter illam generalem coniunctionẽ proximi; quis cũ eiusdẽ valoris & æstimabilitatis sit per se loquendo vita propria, & aliena, vt vitæ corporales sunt, & vnusquisque magis coniunctus sit sibi ipsi (cùm sibi coniungatur per idẽtitatem) quàm alij extraneo, & charitas inclinet potiùs ad sui, quàm ad aliorum amorem, vt *supra n.* 1188. iuxta omnes traditum est, ex consequenti quis potiùs propriæ vitæ, quàm vitæ alterius priuati extranei, seu solùm generali ratione proximi attenta subuenire debet, & aliter facere esset actus temeritatis, & prodigalitatis propriæ vitæ contra sui ipsius charitatem. Nihilominus præfati Doctores omnes præter Ouiedum dicunt non esse peccatum mortale, sed tãtùm veniale contra charitatem huiusmodi ordinis eiusdem charitatis inuersionẽ; quia licet charitas in æquali necessitate obliget priùs amare seipsũ, quàm proximũ, non tamẽ sub graui obligatione hunc ordinẽ imposuit, sed sub leui; & vniuersaliter ordo charitatis (inquit Suar.) quãdo non est magnus excessus (vt in præsenti casu, cùm supponatur vtramque vitã esse æqualis æstimabilitatis) potest prætermitti 1199

mitti sine mortali, & cẽsetur res leuis. Sed cõtra hanc doctrinam est, quia etsi vtraque vita sit æqualis æstimabilitatis in se considerata, nihilominus conseruare, vel non conseruare propriam vitam secundùm se, & etiam communi hominum æstimatione est res grauis, cùm vita propria sit res maximi momenti, quę in bonis naturalibus esse potest; atque adeo omittere illius conseruationem, cum potest conseruari, sed illius interitum permittere, seu illam sponte morti certæ offerre sine iusta causa maioris boni, non potest non esse grauis deformitas, & malitia contra debitum charitatis ordinem; vt etiam post multa in contrarium tradita pro defensione doctrinæ Suarij & aliorum tandem fatetur Ouiedus *d.p.5.num.8*; & sentiunt P.Nauarrus, & cæteri Doctores sequentem sententiam sustinentes.

§. IV.

Sententia asserens esse graue peccatum in extrema necessitate propria, & proximi priuati etiam amici, & coniunctissimi, vitam propriam postponere vitæ alterius.

1200 Itaque circa eandem controuersiam ante *n.*1189. propositam altera sententia asserit non esse licitum, sed graue peccatum contra charitatem in æquali extrema necessitate, & cæteris paribus vitã propriã corporalem exponere certæ morti, & postponere vitæ corporali alterius hominis, seu proximi priuati etiam amici, vel alia ratione coniuncti, vel benefactoris, si præter rationem amicitiæ, vel coniunctionis, vel beneficiorum acceptorum, non adsit bonum spiritualis vitæ eius proximi, vel temporale commune, & totius Reipublicæ ex eiusdem proximi vita dependens, ob quod alter cedat iuri conseruandæ propriæ vitæ pro defensione, & conseruatione vitæ illius, vt scilicet nõ pereat eius anima, vel bonum publicum. Ita ex antiquioribus Theologis Paludanus *in 4.d.15.q.3.art.2. concl.3.* Gabriel *ib.d. d.16.q.4.art.2. concl.1. ibid* Durandus sibi contrarius. *d.16.q.6 ad* 2. (dum ait nullum debere eligere mori pro conseruatione vitæ amici) & D.Bonauentura *in 3.d.29. q.3.* Ex recentioribus ita P.Nauarrus latè *lib.1.de restitutione c.3.n.41. cum pluribus sequentib.* Reginald *lib.4 n.309. & lib. 21. n.42.* & Paul.Layman *d.lib.2.tract.3.c.2.allegato. nu.4.*versic.*hac sententia.* Et ita sentire videtur etiam Vasquez *opusc.de eleemosyna cap.1.dub.9 n.72.* Ex Iurisperitis præter Conartuuiam *loco supra n.1196.allegato* Vasqu.*quæstionum illustrium c.11.n.5.& 26.fine.* Surdus *de alim. tit.1. q.94.n.1.* & Balthazar Gomezi *de potest. in seipsum lib.2. cap.3. n.23.*& latiùs *cap.2. num.11.ad* 29.vbi etiam negat licere alicui offerre se certæ morti pro Republica illam præeligendo, quod intelligit iuxta distinctionem Couaruuiæ *d.n.*1196. traditam, nempe faciendo actum directè, & immediatè, ac natura sua tendentem ad mortem sine interuentu actionis alterius, qualem esse vult inedia perire, cum quis potest habere, & sumere cibum, & abstinet pro tuenda vita alterius, à quo salus Reipublicæ dependeat: Nam eodem *cap.2. num.29.* & sequentibus asserit, quem pro salute Reipublicæ posse licitè negatiuè pati mortem, quæ interuentu operationis alterius sequatur; & sic militem licitè pati mortem, seu se occidi, quàm deserere suam stationem & fame perire, quàm hosti tradere castrum; & captum ab hostibus Christianæ fidei potiùs pati se occidi, quàm arma sumere contra Christianos.

1201 Probatur hæc sententia, quia iuxta inclinationem, & ordinem charitatis cæteris paribus quis tenetur amare magis vitam propriam corporalem, quàm alterius vitam pariter corporalem, vt dictum est *supra num.*1188. & alij omnes Theologi; & hic ordo charitatis diligendi magis seipsum, quàm proximum non solùm quoad vitam spiritualem, sed etiam quoad vitam corporalem, cuius ipse non est dominus, sed Deus, non est tantùm de consilio, sed de præcepto, vt expresse dicit S.Thomas *2.2. q.32. citato art.6.arg.1. & in corpore.* & sentiunt etiam expressè Doctores *numer.*1199. allegati, & latiùs ostendit P.Nauarrus *loco citato*, & omnes colligunt ex illo Matthæi, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, quod præceptum, cùm absolutè loquatur, intelligitur non solum de vita spirituali propria, sed etiam de corporali, vt sentiunt iidem Doctores *eodem numer.*1199. relati, & illa particula, *sicut*, iuxta omnes non significat æqualitatem, sed proportionem; quare ea lege præcipitur homini diligere se, & proximum etiam quoad vitam corporalem, cuius nec ipse, nec proximus est dominus, vt scilicèt & suam, & proximi vitam, cum potest, conseruare teneatur, hoc tamen ordine vt magis suam vitam corporalem, quàm vitam corporalem proximi amare debeat, sicut & eiusdem charitatis ordine & præcepto magis vitam suam spiritualem diligere debet, quàm spiritualem alienam. Vnde illud Iurisperitorum quòd charitas benè ordinata debet incipere à seipso *l.Præses, Cod.de seruit.& aqua*: de quo *supra n.643.* Vasquiua *d. num.16.*& Surdus *tit.5. de alim. quæst.91.* & illud Terentij, *Proximus sum ego & mihi.* Hoc igitur supposito, quòd homo ex ordine & præcepto charitatis cæteris paribus teneatur magis diligere vitam suam corporalem, quàm vitam corporalem proximi, sequitur manifestè, vt etiam ex ordine, & præcepto eiusdem charitatis in extrema necessitate cæteris paribus teneatur vitam corporalem propriam præferre vitæ corporali alterius; vt Axotius, & alij *supra num.*1190. argumento tertio relati sentiunt; Quare diuersa ratio est de bonis temporalibus fortunæ, & fama nostris, & proximi, in quibus etiam licèt sit ordo, & cæteris paribus possimus magis diligere propria, quàm aliena; tamen non tenemur conseruare propria, sed licitè possumus negligere pro iuuando proximo in temporalibus vitæ, fortunæ, & honoris. Et ratio diuersitatis est, quia cùm homo sit dominus bonorum temporalium fortunæ, & famæ, etsi iuxta ordinem charitatis possit sua bona præferre bonis alienis, nihilominus charitatis ordo non præcipit, vt non possit de illis ex causa disponere pro iuuando proximo, cùm sit illorum dominus, si nil aliud obstet. At charitas non solum permittit homini, vt possit vitam suam corporalem præferre vitæ corporali alienæ, sed cæteris paribus ita esse faciendum præcipit; quia non est homo dominus suæ vitæ temporalis, nec habet libertatem ponendi eam; sed ordo ei præceptus est ab authore naturæ, vt nequeat pro libito de ea disponere, nisi secundùm ordinem rationis, & charitatis, qui est (vt supra dixi) vt sibi magis, quàm proximo semper cæteris paribus teneatur. Quemadmodum etiam quia homo non est Dominus vitæ spiritualis, & bonorum animę, tenetur illã præferre saluti spirituali alienæ, nec potest illã perdere propter salutẽ animę proximi, quia cùm sit ordo obligationis, & ipse sibi magis proximus sit, magis tenetur suæ, quàm animæ proximi consulere, vt S.Tho.*d.q.26.ar.4.* Ac proinde etiã cùm sit in pręcepto cõseruare vitam propriã corporalẽ, non potest homo nõ conseruare illã iuxta ordinem charitatis, vt saluet præcisè vitam corporalem proximi priuati, ex cuius conseruatione nullum aliud bonum resultat, seu dependet, quàm illud bonum vitæ corporalis eiusdem proximi, cùm in hoc casu vita propria sit æquale bonum, imò maius mihi bonum, cùm sim mihi ipsi magis coniunctus, quàm proximo, & eiusdem vitæ meæ non sim Dominus, sed custos à Deo constitutus, semper stat obligatio iuris naturalis, & ordinis

ordinis charitatis de vita propria potius conseruanda, quàm aliena, & cessat quæcumque obligatio iuris diuini, vel naturalis de vita aliena, seu proximi tuenda cum damno propriæ, vt quando vita aliena est necessaria saluti Reipublicæ, vel cum interitu vitæ corporalis periret animæ proximi salus, quibus casibus promittera mortem propriam, seu negligere propriam vitam corporalem pro saluta Reipublicæ, vel spirituali primi est licitum, quia nō pro æquali, sed pro longà maiori bono exponitur. Quata propriam vitam corporalem pro corporali vita proximi priuati, ex cuius conseruatione non dependet bonū maius temporale, scilicet bonum publicum, val salus animæ ipsius proximi, sed tantum bonum ipsius vitæ corporalis exponeta certæ morti, seu in extrema necessitate non conseruare cum quis potast, non ast actus virtutis (puta charitatis, vel patientiæ, aut fortitudinis, aut amicitiæ, vel gratitudinis) sed prodigalitatis contra charitatē (inquit P. Nauarrus *num.* 49.) etiam contra iustitiam iuxta allos (vt inquit idem P. Nauarrus *ibidem*) & insignis temeritas, aut demētia, aut inanis gloriæ, & iactantiæ vitium, ait Vasqu. *d num.* 26. cum sit contra ordinatam charitatem, quę à se ipso debet incipere. Vnde nullo modo cohærere possunt, quod iuxta ordinem charitatis in æquali extrema necassitate, & considerando solum vitam, & vitam corporalem, quis vitam propriam præferre debeat vitæ proximi; & nihilominus si post habuerit vitam propriam vitæ proximi, id alio fine cohonestari possit, seu esse laudabile, & actus virtutis; & ita dum Doctores primæ sententiæ dicunt ponera, seu negligera vitam propriam in extrema necessitate vtriusque pro soluenda vita corporali proximi priuati præsertim amici, vel alia ratione coniuncti, vel benefactoris essa actum virtutis charitatis, vel amicitiæ, aut pietatis, vel gratitudinis, ac proindè esse licitum, quià licet pro virtute tanquam maiori bono vitam corporalem negligere, petunt principium, id enim est, quod est in quæstione, an sit actus virtutis fortitudinis, honestatis, gratitudinis, aut pietatis, anque opus laude, & præmio dignum in æquali extrema necessitate postponere seu negligere vitam propriam corporalem, & velle mori pro tuenda vita corporali proximi priuati cuiuslibet, vel amici, patr. - tis, aut benefactoris; nam cum sit contra ordinem, & præceptum charitatis, non potest esse actus virtutis, & etiam cùm vera felicitas ex virtute esse debeat non potest illa ex tali actu negligendi vitam propriam, pro vita proximi priuati amici obtineri, sed potius (ait contra Sotum P. Nauarrus *num.* 56) ast miseria, stultitia, vitium, & inordinatio naturæ, & naturalis inclinationis, & consequenter stultus iudicandus, & summa reprehensione dignus, qui certissimæ morti se committit pro bono vitæ temporalis, rei familiaris, val honoris alterius præcisè saluando. Ex quibus quoque Gomezius *dict. cap.* 5. *num.* 54. Vers. *sed fallitur* relicit dictum Valentiæ *loco supra numero* 1189. *relato*, scilicet in extrema necessitate non licara ex charitata non conseruata vitam propriam pro tuenda vita corporali alterius, licere autem amore virtutis amicitiæ; nam si non licet ex charitate, quæ inæqualitate obligat præferra vitam propriam corporalem vitæ alterius, nequa etiam stante eadem æqualitate (inquit) alia ratione erit licitum; quia quod nunc non licet, numquam licet; & prætereà maioris efficaciæ, & altioris ordinis (subdit Gomez.) est virtus charitatis, quàm amicitia, obque amicitiam nihil iniustum fieri potest. vt D. Ambrosius *lib.* 3. *offic. cap.* 16. Prædicta omnia confirmant præfati Doctores authoritata D. Augustini *lib. de mendacio ad Cōsentium cap.* 6. dicentis *Si quis pro alterius temporali vita suā ipsā temporalem perdit, non est iam diligere illum sicut seipsum sed plusquam seipsum, quod sanè regula repugnat.* Quibus verbis D. Augustinus videtur expresse hanc sententiam approbare. Et licet huic dicto D. Augustini Sayrus *dict. cap.* 9. *num.* 14. respondeat esse intelligendum, non esse positum in præcepto, vt quis in æquali extrema necessitate vitę propriæ corporali præferat vitā alterius priuati corporalē, non tamen D. Augustinum negare id licitum esse, quando vita alio bono honesto compensetur. Coninch, verò *d. disp.* 33 *num.* 84. *ad* 4. respondet D Augustinum non dicere illud essa contra regulam quasi sit contra rationem, sed excedare regulam, quia nimirum talis plus diligit proximum, quā illa regula præcipit; sicut quodlibet aliud perfectionis opus posset dici rationis regulam excedere. Azorius *p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 4. *quæst.* 2. *fine*; respondet D. Augustinum *ibi*, significasse tantum, eum qui vitam propriā ponit pro amico, magis in hoc diligere amicum, quam se ipsum: Quod tamen, inquit, non est vitiosum, dummodo bonum gratię, gloriæ, & virtutis sibi ipsi magis velit, quàm amico. Quapropter addit Azorius, quod fortassis S. Augustinus dicere voluit, contra charitatem facere, qui temerè, & vanè vitam suam pro amico perdit, non qui perdit, vt amicitiæ bonum tueatur, & seruet. Has tamen responsiones refellit P. Nauarrus *dub.* 3. *num.* 42. Quia D. Augustinus præfato dicto prætendit probare non esse licitum mendacium, hoc pacto scilicet quia dare vitam temporalem pro temporali alterius rationis regulam excadit: ergo multo magis excedet dare æternam pro temporali alterius, si autem in antecedente non loqueretur de præcepto, sed de consilio, & de excessu tantum perfectionis, vel voluisset significara tantum in hoc quem diligere magis amicum, quam se ipsum dum intuitu amicitiæ vitam pro illo ponit, nihil vitij colligerer in eo, qui vitam æternam commutaret pro temporali alterius, sed potius colligeret esse opus egregiæ perfectionis, esseque magis suprà rationem, quod tamen manifestè falsum est, & contra intentionem eiusdem D. Augustini *in loco* citato, sita P. Nauarrus. Qui *num.* 58. propter superius adducta ad hanc sententiam probandam putat neque etiam pro patre in æquali necessitata, esse licitum ponere vitam, seu exponere vitam corporalem certæ morti, vbi non fieret causa salutis animæ ipsius, vel boni publici, quod ex patria vita penderet.

Etsi enim præfati Doctores tenent esse peccatum 1201
& graue, seu lethale (propter materiæ grauitatem, vt *supra num.* 1199. probatum est) contra charitatem ordinatam in æquali necessitate vitæ propriæ corporali præferre vitam corporalem alterius priuati considerato tātum bono temporali corporis: Nihilominus concludunt in tali necessitate non esse contra charitatem, sed licitum esse, & iuxta ordinem charitatis negatiuè se exponare certæ morti, seu negligere conseruationem propriæ vitæ pro salute spirituali proximi, & pro bono totius Reipublicæ; nam præceptum naturala de propria vita conseruanda admittit epicheiam, seu interpretationem, & cessat quoad obligationem, quando occurrit aliud præceptum naturala maius cum illo incompatibile, quale est præceptum de salute spirituali proximi seruanda, & etiam de salute Reipublicæ conseruanda, quod præceptum strictiùs obligat, quam illud de conseruanda vita propria, cùm agatur de longè maiori, & excellentiori bono, & quod vnusquisque tenetur procurara; recta enim ratio, & ordo charitatis præscribit, vt homo spiritualem proximi (vt latè S. Thomas *d. ct. quæst.* 26. *num.* 4.) & communem Reipublicæ vitæ temporali propriæ anteponat, non sic autem præscribit, sed vetat, vt homo bonum vitæ corporalis, cuius etiam non est dominus, sed custos, pro non maiori, sed æquali bono stultè perdat, imò minus bonum maiori proferat: ac proindè cum pro-

pria vita sit non solùm æquale, sed maius bonum mihi, quam sit vita corporalis proximi, nullúque sit præceptum naturale, vel diuinum obligans ad vitam corporalem proximi in casu, quo quis pro tuenda vita proximi debeat amittere propriam; semper viget obligatio iuris naturalis, & ordinis charitatis de vita propria potius conseruanda, quã aliena, quando vtræque conseruari nequit. Ita P. Nauarrus *d.c.3. eodem num 46. & 71. ad* 81 Layman *d. cap.2. eodem num.4. Vers. dixi autem*, & alij Theologi pro hac sententia relati; & ex parte etiam Couarruuias, Vasquius, & Balthazar Gomezius, dixi *ex parte*; quia negant quemquam licitè posse etiam pro communi salute Republicæ exponere se certæ morti non faciendo, vel faciẽdo id, si inde ex natura rei, & immediate sequatur mors non intercedente actu alterius, vt in naufragio non arripere, vel dimittere tabulam, qua posset seruari, vel in extremæ necessitate sibi nõ arripere panem, vel illum alteri dare; licet secùs sentiant, quando mors interueniente actu alterius deberet sequi, vt *sup. n.* 1200. explicaui. Videatur Gomez, *loc. eod. n. citato*.

2031 Præterea Doctores huius sententiæ licet negent licitum esse aliquem exponere se certæ morti pro amici vita corporali soluenda, asserunt tamen licitum, laudabile, & magnæ perfectionis esse pro amico, & multo magis pro patre, vel coniuncto, aut benefactore, imo pro quolibet alio (licet alias non teneatur) exponere se morti cum spe euadendi: ita Vasquius *d.c.11. num.26.* P. Nauarr. *d.c.3. n.49. 50. &* 58. & Baltas. Gomez. *d.c.3. num.25.* & nullus hoc negat, quia in hoc casu nullo modo volita est mors, neque est finis, neque est medium, sed si euenit, id est per accidẽs, & toleratur, vt effectus ab inuito, qui nollet mori, seu vitã amittere, non vult tamen desistere ab actu virtutis timore mortis; & propterea certa mors alterius longè maius malum est, quã probabile periculum mortis, & consequenter maius bonum est vita alterius certò conseruãda, quam propria non certò amittenda, vt etiam notauit Filliuccius *tract.28. d.c.2 num.33* & Triullerch. *lib.1. c.5. dicto dub 6. num.7.* Quare aliud est exponere se certæ morti absque vlla spe euadendi, aliud se exponere solum periculo mortis non exclusa spe euadendi, hoc licitum etiam pro saluanda vita corporali proximi cuiuscumque, illud nunquam iuxta præfatos Doctores; sicut etiam licitum est animæ salutem exponere periculo cum spe illam non amittendi pro alterius spirituali, lucranda, seu conseruanda (vt tradit Sotus *loco sup. n.* 1189. *citato*, P. Nauarrus *d.c.3. n.50.* & est communis Theologorum sententia) non tamen est licitum vitam propriam spiritualem exponere certæ amissioni pro saluanda alterius anima, vt iidem Sotus, P. Nauarrus, & omnes. Hinc pro defendendo amico, vel innocente iniustè inuaso, licet pro illis pugnare cum aggressore, & pro illis defendendis etiam cum periculo vitæ propriæ, dummodo certa mors non sit secutura. Sic etiam impetentes se gladiis licet componere, cum aliquo propriæ vitæ periculo, vt Sotus & P. Nauarrus *locis cit.* Item tempore pestis grassantis licitum est, se exponere seruituti infectorum, quia id est se exponere tantum periculo mortis, quod in eo casu est laudabile, & meritorium, & ingẽtis charitatis officium. Pariter pro acquirendis diuitiis, & augendo statu licitum est se exponere periculis, quæ in itineribus, & perigrinationibus, & præsertim in longa nauigatione per mare solent contingere. Et hoc pacto Doctores huius sententiæ intelligendos, seu loquutos fuisse Aristotelem, & sanctos Patres, dum dixerunt laudabile esse exponere vitam, vel mori pro amico, & etiam S. Thõmam *loc. d. n.* 1189 *alleg.* scilicet non loquutos de expositione certæ morti, sed periculo tantum mortis cum aliqua spe euadendi. Quamquam D. Augustin. *lib. de amicitia c.10.* quem adducit Sot. *loco sup. num.* 1189. *citat.* P. Nauarr. *d.c.3. n.52.* dici loquutum fuisse de salute spirituali proximi, idque colligi ex principio capitis, vbi dicit *primordia amicitiæ spiritualis.* Quæ propter locum illum Euangelij Ioannis 15. *supra num.* 1191. adductum, ad quem alludit August. *d. lib. de amicitia*, idem P. Nauarrus *ibidem* notat, non de temporali, sed de spirituali salute debere intelligi, (quod idem tradit Vasq. *d. n.26. init.*) prout ait eundem D. Augustinum expressè exposuisse *c.6. de mendacio*, atque adeo colligitur eundem August. etiam *illo c.10.* fuisse loquutum de spirituali amicitia. Hoc etiam pacto Gomez. *d.c.1. n.25. fin.* ait intelligendos plures ex Doctoribus Theologia, & Summistis, tametsi generalius videantur loqui: ex quibus.

§ V.

Responsio ad argumenta primæ sententiæ numero 1189 & 1190. & 1191. *adducta.*

Ex quibus iuxta eosdem Doctores eiusdem posterioris sententiæ argumentis pro prima sententia *num.* 1190. adductis respondetur; & primo quidem dictum, ibi supponi quod controuertitur, scilicet an sit opus virtutis, charitatis, aut fortitudinis in extrema necessitate æquali corporali vitæ propriæ præferre vitã corporalẽ proximi priuati, & nõ posse esse opus virtutis, neque officium fortitudinis, aut charitatis latè ostẽsum *sup.* 1201. Ad secundũ negatur nos posse cedere conseruationi nostræ vitæ corporalis pro conseruanda vita alterius priuati, vt *eod. num.* 1201. probatum est. Tertium iam satisfactum est eodem *n.* 1201. vbi ostensum est hominem ex ordine, & præcepto charitatis non solum posse, sed etiam teneri in æquali extrema necessitate conseruare vitam suam potiùs, quam proximi priuati. Quarto pariter satisfactum est *eodem num.* 1201. per assignationem diuersitatis inter vitam nostram corporalem, & cætera bona temporalia fortunæ, & famæ. Ad quintum respondetur hominem posse sustinere damnum in vno corporis membro illudque exponere pro salute totius, quod aliter non conseruaretur, & sic etiam potest postponere vitam propriam corporalem pro salute totius Reipublicæ, vt *n.* 1202. notatum est, & potest etiam homo exponere vnum membrum sui corporis pro tuendo alio vtiliori, & excellentiori, puta brachium pro capite conseruando, at verò non potest licitè exponere pro æquali membro conseruando, stultum enim (vt inquit P. Nauarrus *n.57.*) esset exponere vnum oculum ad liberandum alterum à læsione. 1204

Ad sextum primo negatur pro tuendo honore licitum esse vitam exponere certæ morti, vt *in prima parte huius tractatus de effectibus matrimonij capite 9. numero* 97. Probaui, quia esset inuersio ordinis postponendo maius bonum minori bono, cum vita sit præstantior fama, & honore, & fundamentum aliorum bonorum temporalium, & vita pereunte cætera quoque amittuntur, conceditur autem posse hominem vitam exponere periculo mortis pro tuẽdo honore & fama; iuxta tradita *supra numer.* 1203. vnde secundo admittitur hominem pariter posse vitã exponere periculo pro defendendis suis bonis fortunæ tam simpliciter necessariis pro naturæ sustentatione, quam necessariis ad conseruandum statum; item conceditur hominem posse licitè exponere se certæ morti pro acquisitione vel defensione bonorum temporalium ad vitam sustentandam simpliciter necessariorum, cum si se non exponat, certò amit 1205

amittet vitam, ac proinde etiamsi se exponendo amittat, non est prodigus vitæ, quando potius sit naturalis inclinatio se eo modo defendendi, verum nullo modo licet se certæ morti exponere, seu tradere pro bonis temporalibus fortunæ superfluis status, vel naturæ, quia esset inuersio ordinis naturæ præferendo maiori bono minora bona, Quæ omnia sine vita nihil proderunt, ac proinde stultum omnino est pro huiusmodi bonis longè minoribus quam vita, & quæ nil postea acquirenti iam mortuo prodeont, vitam ipsam perdere; imo tantum abest, vt sit licitũ perdere vitam pro bonis superfluis naturæ, vel status, quin potius pro propria vita teneamur necessaria status, & naturæ superflua dare, & hoc pacto vitam propriam redimere, vt tradunt Glossa *in principio d.*83 Armilla *ver. homicidium ad finem*, & P.Nauarrus *d.cap.*3.*num.* 59 Et patet ex se, & etiam ex eo, quod pro saluanda vita proximi, puta inuasi à latrone, ne occidatur, tenetur quis eam, si possit, pecunia redimere, etiamsi sit necessaria status, quia est in extrema necessitate, vt idem P.Nauarrus *d.numero* 59. post Martinum Nauarrum *in man.cap.*24. *num.*9. Armillam *loco citato*, & Syluestrum *v.homicidium* 1.*q.*6. multo magis ergo tenebitur pro vita propria tuenda præfatorum bonorum iacturam facere.

1206 Ad septimum, licitè potest quis membrum exponere certo damno pro conseruanda vita proximi, si ex membri læsione, seu abscissione non sit sequutura certa mors, quia proximi vita est longe maius bonum, & cum ea mutilatione non præuideretur certa mors consequutura, esset tantum se exponere periculo mortis, cum spe retinendæ vitæ, quod licet pro seruanda proximi alioqui peritura, vt *sup.n.*1203. probatum est.

1207 Ad octauum respondetur primo, iniustè inuasum, licet possit occidere inuasorem, licite permittere posse se occidi, pro salute spirituali eiusdem inuasoris, ne scilicet, cũ constet illum esse in peccato mortali, occisus in æternum damnetur: licitum enim est vitam propriam non conseruare pro vita spirituali proximi, vt *supra num.*1202. demonstratum est. Præterea admissa illa opinione, quod etiam possit inuasus licitè permittere se occidi præcisè pro non auferenda vita inuasori (de quo *in præcedenti parte huius tractatus de effectibus contractus matrimonij dict.c.*9. *num.*137.) negatur in aliis casibus extremæ necessitatis propriæ, & proximi priuati, in quibus quis potest conseruare vitam propriam, nam lædendo vel auferendo vitam alteri, esse licitum vitæ propriæ præferre vitam alterius; est enim diuersa ratio, in huiusmodi enim casibus homo potest conseruare vitam, nullam actionem, à qua hominis natura abhorret, erga proximũ exercendo, secus in præfato casu iniustæ inuasionis, in quo vitam propriam saluare non potest inuasus, nisi occidat inuasorem; est enim occisio cuiuslibet hominis ita grauis, dura, & terribilis, vt naturaliter ab ea præsertim propriis manibus exercenda abhorreamus, ac proindè charitas erga se ipsum non videtur obligare ad tuendam propriam vitam exercendo actionem tanti horroris; sed imo videtur actus pietatis, & laudabilis abstinere à tam terribili, & horribili actione, etiamsi alioqui licita sit, & ex eius omissione sequatur mors propria.

Ad nonum respondetur famulum pro seruandis
1208 bonis temporalibus fortunæ, & multo magis pro conseruanda domini vita, licitè posse se exponere periculo, vbi sit spes aliqua euadẽdi, & ad id stipendio accepto se obligare, non vero licitè posse se exponere certo, & indubitato mortis periculo imminenti, vt seruetur vita domini (nisi ageretur de conseruando bono communi, & totius Reipublicæ, quod ea vita domini penderet, vel etiam propria ipsius vita famuli penderet, scilicet, quia mortuo domino, periturus esset fame, eo quod certo sciret, se aliunde non posse habere vnde viueret, quod vix credo posse contingere) quia cum non sit dominus vitæ suæ, non potest illam prodigere; neque postponere vitæ alterius priuati, cum id sit contra ordinem charitatis, & ius naturale, ac diuinum de custodienda, & conseruanda propria vita, vbi maius bonum commune temporale, vel spirituale animæ proximi conseruandum, aut inducendum aliud non postulat. Quare vasallum, qui à domino accipit feudum cum promissione defendendi dominum, & eius bona, non teneri, nec posse vitæ propriæ anteponere vitam domini exponendo se certo, & indubitato mortis periculo, vt vita eiusdem domini seruetur, post plures alios Iurisperitos tradunt Surdus *de alimentis tit.*1.*qu.*91. & Fardinand. Vasquius *quæstionum illustrium allegat.cap.*11.*numer.*5. vbi præsertim refert Ferdinand. Loazes plures alios allegantem *cons. pro Marchione de Velez, dubitatione* 1. asseruisse, quod si vassallus bellans in ipso prælio sibi mortem certam imminere videret, debet suam salutem saluti domini anteponere. Quod tamen limitandum, vbi è vita domini penderet bonum publicum: & plura alia addit Surdus *dict.cap.*

Etsi autem ius ciuile iussit seruum in extrema ne- 1209
cessitate debere vitam suam negligere, & certæ morti se exponere pro salute Domini *l.*5.§.*iuxta hoc autem, ff. de senatus consulto Silaniano* ibi, *Serui quoties dominus suis auxilium ferre possunt, non debent eorum saluti suam anteponere*, & *in* §.*illisse eadem l.* ibi, *aut si corpus suum obiecit, vel aliàs corpore suo auxilium tulit*. & *l. cum dominus* 19. *eod.tit. cum dominus*, ait textus *occiditur, auxilium ei familia ferre debet, & armis, & manu, & clamoribus, & obiectu corporis, quod si cum possit, non tulerit, meritò de ea supplicium sumitur*. & similia verba habentur *l.*16.*tit.*8.*pact.*7.& *in l.*5.*tit.*12.*part.*4.*apud Hispanos*; id tamen non trahi potest ad alios famulos, neque ad vassallos, vt notat Vasquius *loco citato*; illud enim in seruis specialiter ius ciuile constituit; cùm enim capti in bello possent iuste occidi, & nè occiderentur, mors illorum temporalis in perpetuam seruitutem (vnde serui à seruãdo dicti) fuerit misericorditer commutata, vt *instituta de iure personarum*, & etiam olim iure gentium, & antiquiore iure ciuili domini in seruos vitæ, necisque potestatem haberent; *instit. de his, qui sui vel alieni iuris* § *in potestate*; Vbi Piechardus *num.* 3. & Molina *de iustitia tom.*1.*disput.*38.*initio*, quæ potestas hodie sic limitata est, vt eisdem dominis sine legitima causa in seruos suos supra modum sæuire non liceat §. *sed hoc tempore instit. eod. l.*1.*ff. eod.* & *l.*2.*Cod. de emendat. seruorum*, & latè Molina *d.disput.* 38. dum illorum mors commutata est in seruitutem, eo pacto potuit intelligi seruitute, vt in casu extremę necessitatis vitam, quæ eis donatur, & commutatur in seruitutem, deberent saluti domini postponere exponendo se etiam certæ morti pro seruanda vita domini, qui cum potuisset illos occidere, non occidit, sed seruauit, ideoque legem ciuilem in præallegatis textibus voluisse seruum teneri pro salute domini mori: Cum vero mors sit vltimum terribilium, à qua omnes abhorrent, & sic se spontè offerre, seu exponere certę morti sit quid valdè durum, & repugnans naturæ hominis, lex illa ciuilis non obligat in conscientia; nec vllo modo peccaret seruus non exponendo se certæ morti pro tuenda vita domini, vbi non ageretur de tuendo bono communi è vita eiusdem domini pendente, imo non liceret corpus suum obiicere gladio vibrato in dominum, quia hoc esset se ipsum occidere directè, & positiuè: Quin etiam alio modo se se certæ, & indubitatæ morti

pro

pro domini salute servo non est licitum (nisi agatur de conservando bono publico ex vita domini pendente) vt pote contra ordinem charitatis, & ius naturale de propria vita conseruanda asserendum iuxta *in praecedentibus* tradita, & expresse affirmant Balthasar Gomez *de potest. in se ipsum, lib. 2. cap. 3 n. 10.* Addens iura contra (ne Euangelicæ, & naturali legi aduertentur) in dictis legibus, & etiam leges Hispanas præallegatas, ita accipienda esse, vt liceat, imò debeat seruus se cuicumque periculo pro domino exponere, non tamen certam, & præcognitam mortem pro salute domini sponte, & ex intentione subire.

1210 Ad primum ex argumentis *supra num.* 1191. adductis respondetur iuxta tradita *supra numer.* 1203. scilicet laudabile esse exponere se periculo vitæ non tamen certo, & indubitato pro amico. Et hoc pacto loquutos sanctos Patres, & Philosophos commendantes opus exponendi vitam propriam pro tuenda vita amici. Et quoad exemplum Damonis, & Pythiæ, qui se vadem dedit Tyranno pro reditu alterius, id licite fecit, qui mori non cogitauit, cum de amici fide, scilicet quod rediturus esset, non dubitaret; & ideo non certæ, & præelectæ morti, sed tantum periculo, si forte non rediret, & Tyrannus vellet innocentem occidere, se exposuit. addit P. Nauarr. *lib. 2. de restit. d. cap. 3. num.* 51. nos sæpe multa laudare, quæ non sine peccato imitaremur, quia non factum, sed modum, aut circumstantiam laudamus; cuius rei exempla idem P. Nauarrus *ibidem*, Ferdinandus Vasquius *d. cap.* 11. & Balthas. Gomezius *d. lib. 2. c. 1. &* 3. adducunt. Illud etiam Christi Domini Ioan. 15. intelligendum esse pro salute spirituali proximi dictum est *supra cit. n.* 1503.

1211 Ad secundum patet ex traditis *num.* 200. ibi peti principium, & supponi id, quod inquiritur, & *ibid.* ostensum est exponere certæ morti vitam propriam pro tuenda vita tantum corporali amici, personæ priuatæ, vel cuiuscumque alterius proximi priuati, non posse esse actum virtutis, licet fiat intuitu amicitiæ, vel gratitudinis, &c. Neque obstat illud vulgare, *Amicus est alter ego*; quo indicatur vitam amici tanquam propriam moraliter reputari; Nam etsi ob coniunctionem specialem amicus dicitur alter ego, non est tamen alter ego per identitatem, sicut ego mihi ipsi; ac proinde vita mea mihi est maius bonum vita amici, & cuiuscumque alterius cæteris paribus, vt *eodem num.* 1200. ostensum est. Confirmatio vero ex Soto adducta, sumpta ex eo, quod amicitia sit pars felicitatis, iam reiecta est *supra cod.* 1200. illud etiam Eccles. 6. *eodem n.* 1191. *fin.* adductum intelligitur recte de æstimatione respectu aliorum bonorum propter vitam propriam: illud denique Prouerb. 12. *ibid.* adductum solum probat esse laudabile exponere se periculo pro amico, & etiam pati damnum in aliis temporalibus fortunæ.

1212 Prædicta pro vtraque sententia forte paulò latiùs, quàm præsens tractatio postularet, sed parcat lector, id præstitum ob controuersiæ difficultatem, & vt exacte examinarentur recentiorum placita, & dicta, præsertim tradita à Coninch. & à cæteris Theologis *posteriori loco*, pro prima sententia adductis. Quæ quidem sententia iudicanda est valde probabilis propter tum authoritatem, tum probitatem tot Theologorum, quales sunt pro ea *n.* 1189. allegati; licet opposita cõsideratis authoritate Doctorum illam asserentium, & rationibus pro ea adductis mihi videatur probabilior, & certè in praxi vix credo vllum fore illam amplexurum. Accedamus ad alia dubia.

§. VI.

In extrema necessitate constitutis patre, & filio, cum alteri tantum possit subuenire an quis potius patri, quam filio teneatur succurrere

DVbium secundum Habens patrem, & filiũ in æquali extrema necessitate constitutos, & non possit vtrumque alere possit tamen vni eorum subministrare necessaria vitæ sustentandæ, an teneatur magis subuenire patri, quam filio, vel è contra.

Succurrendum potiùs filio, quã patri, ex Iurisperitis, & Canonistis tenuerunt Ioannes de Lignano *in tract. de amicitia § de subuentione paterna, & filiali num.* 16. Anchar. *in cap. cum haberet num.* 15. *de eo, qui duxit in matr. quam poll.* Castillus *ad l.* 40. *Tauri*, quos refert, & sequitur Corduba à Lara *in l. si quis a liberis, in principio num.* 35. *ff de liber. agnoscend.* & idem tenuisse Bartholomæum refert Angelus *in Sum. v. filius num.* 24. ex Theologis vero in extrema necessitate tam temporali, quam spirituali subueniendum potius filio, quam patri affirmarunt Antisiodorensis *libro 3. Summ. tractat. 3. capit.* 5. D. Bonauentura, & Gabriel, quos refert Suarez, *de charitate disp. 9. sect. 4 numer.* 5. vbi etiam refert ita sentire Buridanum 8. *eth q.* 16. *& lib* 9. *q.* 3. & ita sentit etiam Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 2. num.* 6 & probabile putat Fagund. *in Decalogum lib. 4. cap. 1. n.* 15. Ducuntur præfati Iurisperiti primo, quia pater plus diligit filium, quam filius patrem *l. fin. Cod. de curat. & l. si quidem ff. quod metus causa*; & amor descendit, non ascendit, *l. vnam etsi parentibus, ff. de inoffic. testam & l. scripto, §. fin. Cod. vnde liberi.* Secundo, quia alimenta diuerso modo debentur filiis, & parentibus; nam filiis debentur iure naturæ communi omnibus animalibus, parentibus vero iure tantum gentium, vt Glossa, & Barthol. *in d. l. si quis a liberis §. si vel parens.* & Pontan. *de alimen. is cap. 9. initio*, strictius autem obligat ius naturale, quam ius gentium. Tertio quia bona patris magis debentur filio, quam è contra *d. l. nam etsi parentibus in princip.* & etiam certo modo bona patris dicuntur esse filij adhuc patre viuente *l. in suis, ff. de liber. & posthu.* vnde filius in patris successione præfertur auo, seu auum excludit *l. 1. §. 1. ff. si tabulæ testamenti nulla extabunt*; *Auth. in successione, Cod. de suis, & legit.* Per quæ Corduba *loco citato*, reprehendit Alphonsum de Castro, insignem Theologum contrariam sententiam tenentem, quod falcem in messem alienam miserit. Quarto pro hac eadem sententia adducitur, quod si quis habet patrem, & filium diuites, ipse autem sit inops, debet petere alimenta à patre, non à filio, vt probatum est *supra num.* 380. & etiam egenus habens auum, & patrem diuites, licet sit in potestate aui, ali debet (vt *supra num.* 292. ostensum est) non ab auo, sed à patre propter naturalem stimulum, quo pater impellitur ad educandum filium.

Hanc quoque sententiam probare videntur rationes adductæ a S. Thoma, 2. 2. *q.* 26. *art.* 9. Quarum prima est, quia pater diligit filium, vt aliquid, quod suum est, parens autem non est aliquid filij. Secunda, quia filius est magis coniunctus patri, cũ sit quasi pars patris; pater autem respectu filij habet rationem principij non partis. Tertia, quia amor patris est antiquior, & diuturnior, cum pater statim diligat filium natum, filius autem post longum tempus patrem; amor autem quo antiquior, & diuturnior, eo fortior ac firmior. Quarta, quia parentes magis no- 1214

tunt

runt aliquos esse suos filios, quàm è contrario, quæ rationes addneuntur in corpore. Additur quinta, in primo argumento articuli posita, scilicet, quod cura prouidandi magis connenit patri respectu filij, quam è contra; vnde illud Apostoli 2. ad Corinth. 12. *non debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filiis.*

Contraria nihilominus sententia, & in huiusmo-
1115 di eatrema necessitate patri, & non filio essa subueniendum, est communissima, & longè verior; quam asserunt ea Iurisperitis Cinus *in l. 1. in fine, Cod. de patribus, qui filios suos distraxerunt.* Ascanius *de patr. potestate effectu 17. numero* 34. Bellamera *in cap. parsimoniam l. 41.* Præpositus *in d. cap. tum haberet, de eo qui duxit in matrimonium*, Pontanus *dict. c. 9. numer. 3.* & plures alij, quos referunt, & sequuntur Surdus *de alimentis tit. 1. quæst. 94. numer. 6. & sequent.* & Paschalis *de patr. potest. p. 2. cap. 3. num. 65.* ex Theologis S. Thomas *dict. quæstione 26. num. 9. ad 3.* Magister *in 3. d. 29. ibidem.* D. Bonauentura, Ricardus, Gabriel, Marsilius, Abulensis *in Matth. cap 22. quæst. 311.* Angelus *d. v. filius numer. 24.* Syluest. *v. eodem quæst. 2.*, Tabiena *eodem num. 13.* Armilla *v. eleemosyna num.* 14 Caietanus 2. 2. *q.* 31. *à* 3. *d* 4. Valentia 2. 2. *disput. 3. q. 4. p. 5. versic. octauo sequitur*; Sayrus *lib. 7 cap. 5. num. 16. fine*, Azorius *p. 3. lib. 2. cap. 2. quæst. 16. & lib. 12. cap. 4. quæst. 1. versic. At vero*; Sanchez *de matrimon. lib. 9. disp. 4. num. 26.* Suarez *de fr. charitate disp. 9. sect. 4. num. 6.* Reginald. *lib. 4. num.* 310. Coninch. *de charitate disput. 25. numero* 149 Filliuccius *p. 2. tract. 28. cap. 2. num. 49.* Bonacina *disput. 3. de charitate q. 4. puncto 5. p. 2.* Villalob. *p. 1. tract. 22. dist* 7. Trullench. *in Decalogum lib 1. capit. 5 dub 6. num.* 21. Gordonus *lib. 6 quæst. 15. cap. 2.* Marchinus *de tempore postis p. 1. 1. num.* 18. Castrus Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 1. puncto 10. num. 13.* Ouiedus *de charitate contron. 8. puncto 5 num.* 107. Fagundez *loco supra citato*, Rocafull. *in praxi quid agendum tom. 2. p. 3. lib. 1. de præcepto honorandi parentes c. 4. numero. 15.* & alij apud eosdem, & nouissimè cum nonnullis aliis recentioribus P. Diana *p. 10 tract. 13. resolut. 3.* Probat S. Thomas, quia ordo dilectionis matiendus est iuxta propinquitatem, & similitudinam ad Deum, at pater similior Deo est, tanquam principium filij, & sic amor ad patrem est similis amori Dei, amor vero ad filium est similis amori sui ipsius, vnde in Decalogo post præcepta spectaria ad Deum ponitur præceptũ circa parentes. Hinc secundo probatur, quia beneficium à patre acceptum est omniũ maximum (cùm ab illo filius accipiat esse; ac proindè sicut Deus omnibus præferendus est, quia nobis contulit esse, ita suo modo pater omnibus præferri debet. Inde etiam probatur tertio, scilicet quia debitum erga parentes est tum antiquius tum nobilius, id enim sequitur ex eo, quod fuerunt nobis existendi causa, & principium; ergo primo exoluendum; vt cum aliis Surdus *dict. quæstione 94. numer.* 14. Per natiuitatem enim filiorum non potuit aui conditio fieri deterius, quominus conueniat filium sibi ante procreationem filiorum obligatum esse; vnde regula communis, quod prior tempore est potior iure. Ex eodem capite probatur quarto, quia maior est obligatio filij exhibendi alimenta patri, quam è contra; nam obligatio patris oritur ex se ipso per regulam generationis, vt eo modo teneatur filium alere, quo natura docuit omnia animantia, at obligatio filij erga patrem oritur ab ipso patre, qui contulit inæstimabile beneficium, nimirum ipsum esse in rerum natura, in quo sinè patre non fuisset, vnde ad patrem referanda est filij essentia, ergo est prius tollenda, & consequenter in alimentis pater filio est præferendus. Ex hoc etiam quod filij essentia, seu existentia tota refertur ad patrem, vt ad principium, sequitur, vt pater respectu filij se habeat vt totum, vt pote à quo processit, filius vero respectu patris sit pars, seu veluti pars illius; cum ergo maior sit obligatio in parte ad consulendum toti, propter quod est, quam in toto ad consulendũ parti, quæ est propter illud, vt in extrema necessitate teneamur vitam patris præferre vitæ filij, quando alteri eorum tantùm subuenire possumus. Prædictis additur ex eodem fonte, quod parentibus, à quibus esse accepimus, præ aliis omnibus reuerentiam debemus, ergo etiam in extrema necessitate illos aliis omnibus debemus præferre. Præterquam quod parentes in educandis, alendis, & informandis filiis labores, & pericula sustinent, non sic filij erga parentes in extrema necessitate filiis suos præferendi. Denique alio argumento à posteriori probatur, quia maioris impietatis peccatum est occisio, vel maledictio patris, quàm occisio, & maledictio filij, vt constat *Exodi 21. & Leuit. 20.* ergo pro conseruanda eorum vita maius, & vrgentius debitum est. Ex quibus infertur etiam filium in extrema necessitate obligari etiam subuenire potius matri, quam filio; vt expressè quoque tradunt ex Iurisperitis Præpositus *in d. cap. tum haberet num. 6.* Innocentius *in cap. 2. de reg.* Surdus *dict. c. 94. fin.* & ex Theologis præallegatis, Laym. Bonacina, Filluccius, Coninch. Trullench. Castrus Palaus, Gordonus, & Sanchez *locis præallegatis.*

Vt autem clarius satisfiat argumentis pro altera 1116
sententia adductis, aduertendum in homine in ordine ad filium duplicem, considerari inclinationem, & dilectionem, vnam naturæ omnibus animantibus communis, quæ est appetitus sensitiui; alteram naturæ rationalis, vt rationalis, quæ est voluntatis, & regulariter à iure naturali humanæ naturæ proprio, & a virtute charitatis. Igitur secundum inclinationem, & dilectionem naturæ communis omnibus animantibus, & appetitus sensitiui homo magis inclinatur ad filium, quam ad patrem, & inde ortum illud amor descendit, non ascendit. Ex hoc tamen non infertur maior obligatio hominis erga filium, quam erga patrem, quoad amorem, & præstationem eorum, quæ sunt simpliciter vitæ sustentandæ necessaria, patrèque non esse præferendum in casu extremæ necessitatis patris & filij, sed huiusmodi obligatio attenditur penes inclinationem naturæ rationalis, & voluntatis, & ipsius charitatis, quæ ad patrem potius, quam ad filium appretiatiue propendet propter ingentia, & maxima beneficia, præsertim ipsius esse, quæ filius à patre recepit, & huiusmodi inclinatio naturæ rationalis, & charitas ipsa debet corrigere defectum naturalem appetitus sensitiui, Maior autem est inclinatio naturæ (inquit Suarez *loco citato*) quia appetitus sensitiuus fertur magis in id, quod est sensibilius, magisque apparet sensibus præsens, & delectabile; è contra vero inclinatio naturæ rationalis, vt rationalis, & voluntatis semper est maior ad id, quod est magis honestum, & rationi conueniens: etsi ratio, cum natura in parte sensitiua indiderit hominibus maiorem inclinationem ad amandum, & benefaciendum filiis, quam parentibus, sit illa, scilicet vt intensior esset, per quam tolerabiliores fierent labores ordinariè suscipiendi pro filiis, qui egent ordinariè, non sic parentes; voluntatis verò inclinatio maior est ad parentes, ob quam appretiatiuè plus diligantur quam filij occurrente casu necessitatis, vt perire debeat vita patris, vel filij, si alteri eorum tantum subuenire possit. Hinc

Ad primum ex argumentis, *numero* 1213. pro alte- 1117
ra sententia adductis, respondetur procedere tantùm de amore naturali iuxta inclinationem naturæ omnibus animantibus communis; obligatio autem præferendi patrem filiis oritur ex inclinatione naturæ rationalis, & charitatis, quæ maior, & potior atque antiquior est erga parentes, à quibus accepimus

omnium

omnium beneficiorum maximum, quæ statim oritur ab initio esse recepti. Ad secundum pariter respõdetur considerando naturam hominis communem omnibus animantibus diuerso modo se habere ad filium ac ad patrem, nam ad filium magis inclinatur, quam ad patrem alendum; ideoque alimenta dicuntur deberi filiis iure naturæ, scilicet ex inclinatione naturali omnibus animantibus communis; at considerando naturam hominis, vt homo est, scilicet rationalem, & ius naturale in ipsa natura rationali, & ipsa ratione hominis, & in charitate hominis propria, etsi iuxta hoc ius tā filiis, quam patri debeantur alimēta, vi, initio huius capitis probatū est, tamē hoc ius magis obligat alere patrem extremè egenem, quam filium in concursu vtriusque propter illud maximū beneficium generationis, ob quod beneficium etiam obligatio est prior, & antiquior, vnde cùm pater, & filius concurrunt in eadem extrema necessitate, obligatio erga patrem impedit effectum obligationis erga filium. Quando autem dicitur filium teneri alere patrē de iure gentiū, nomine iuris gentiū non intelligitur ius humanum, seu ab hominibus inductum, sed ipsum ius naturale proprium hominis, vt homo est, & solum hominibus cognitum, vt contra distinguatur ab illa inclinatione naturæ, omnibus animantibus communis, quam inclinationem quoque placuit legislatoribus appellare ius naturæ omnibus animantibus communis, cum æquè omnia animātia naturæ impulsu inclinentur ad alendos, & educandos proprios filios, non sic autem ad alendos parentes, quos cætera animantia præter hominem non curant, neque illis vnquam prouident.

Ad tertium respondet Surdus d. q. 94. numer. 11.
1218 obligationem alimētandi nō regulari à ratione, seu iure succedendi, vt alibi in præcedentibus ostensum est, & patet in filiis spuriis. Ad quartum respondet idem Surdus magis facere pro patre, quam pro filio, quia sicut pater primus conuenitur licet exstet filius; ita sibi primum debet subueniri in egestate, quando non potest vtrique, cum eum sequantur commoda, quem sequuntur incommoda eg. secundum naturam ff. de reg. iur.

1219 Ad rationes ex S. Thoma num. 1214. adductas omissis aliis responsionibus, quæ ex traditis pro posteriori sententia facilè dari possunt, respondetur illas procedere de dilectione, & inclinatione naturali, quæ est communis omnibus animantibus, & est appetitus sensitiui, secundū quam homo facilius, & magis amat filium, quam patrem, vnde S. Thomas, dum adducit illas quatuor rationes, considerat tantùm maiorem inclinationē, & quod quis facilius agit; nō vero quod agere tenetur iuxta inclinationē naturę rationalis, & dictamē rectę rationis; nō enim teneri aliquid agere, & agere facilius sēper coniūgūtur, sed imò sæpe nō coniunguntur. Quare idē S. Thom. absolutè cōcludit filium magis debere amare patrem, quam filium in concursu vtriusque existentis in eadem necessitate, quia excellentia obiecti (cùm filius à patre receperit suum esse) simpliciter est maior, estò ex aliis circunstantiis, seu capitibus homo facilius amet filium, quàm patrem. Responderi potest secundo, illas rationes tendere ad probandum extra necessitatem extremam, vel grauem hominem teneri prouidere filio potiùs quàm patri, præsertim si filius sit sub patris potestate; & id solū Theologi sup. n. 1215. relati aiunt probare illud D. Pauli in quinta ratione adductum, scilicet extra necessitatem paternam hominem debere potius consulere filio præcipuè non emancipato, de quo mox.

§. VII.

Extra extremam necessitatem paternam, an potius sit prouidendum filio, quam patri.

Itaque conueniunt Theologi præallegati extra extremam necessitatem, tam quoad temporalia, quam quoad spiritualia bona prouidendum esse magis seu potius filio, quam patri: ita S. Thomas d. 2. 2. qu. 26. dict. art. 9. & expresse ex Theologis num. 1215. relatis, Valentia, Suarez, Filluccius, Castrus Palaus, Trullench. & Ouiedus; & sentiunt etiam alij ibidem relati, dum solum in necessitate patrē esse filio præferendum aiunt. Probant, quia propter naturalem obligationem alendi, & educandi filios, prouenientem ex coniunctione, & ex eo quod pater vt filij principium dans esse, debet etiam necessaria ad illius conseruationem, & ad debitum vitæ status productionem eis prouidere; pater tenetur filiis prouidere ratione seu ex obligatione officij sui, & curæ paternæ filiorum præsertim si non sint emancipati, dum enim filij existunt sub tutela, cura, & prouidētia parentum, pater illis tenetur tum in temporalibus, tum in spiritualibus prouidere, & inuigilare pro maiore illorum profectu; & huc tendit locus ille D. Pauli 2. ad Corinth. 12 non debent filij thesaurizare parentibus, sed parentes filiis. 1220

Difficultas esse potest, an etiam in æquali necessitate graui patris, & filij (vt si pater, & filius non possunt habere necessaria vitæ, nisi mendicando cum dedecore status) cùm vtrique non potest consulere, patri potius, quam filio subuenire quis debeat, ita vt solùm in extrema necessitate pater sit filio præferendus. Nam rationes adductæ num. 1215. videntur probare etiam in æquali necessitate graui potius patri, quam filio esse succurrendum; & S. Thomas d. art. 9. respons. ad 3. non loquitur expressè de necessitate extrema, sed absolutè ait, in articulo necessitatis filium esse obligatum ex beneficiis susceptis, vt parentibus maxime prouideat: eodem modo loquendi vtuntur Filluccius, Trullench, & Gordonus dicentes in necessitate patris, & filij patrem debere præferri, & ita etiam Pontanus, & Surd. & cæteri Iurisperiti d. num. 1215. relati. At Valentia, Sayrus, Sanchez, Fagundez, Azorius, & Reginald. expresse loquūtur in casu extremæ necessitatis, dum dicunt patrem esse præferendum filio, & ita extra extremam necessitatem paternam sentiunt potius prouidendum filio, quàm patri, id quod expressè aiunt Valentia, & Sayrus. Et ita puto sentire alios præallegatos Theologos, & Iurisperitos, & etiam S. Thomam, scilicet nomine necessitatis intellexisse necessitatē extremā subsidij temporalis, vel spiritualis ad vitam corporalem, vel spiritualem conseruandam, ita quod in hoc casu extremæ necessitatis existentibus patre, & filio, & vni eorum tantum subuenire possit, pater sit præferendus filio; extrà vero hunc extremæ necessitatis casum, etiam in æquali necessitate graui patris, & filij, potius filio quam patri esse prouidendum; propter rationes num. præced. adductas. Verùm Sanch. d. sect. 4. num. 7. Castrus Palaus loco sup. n. 1215. citato, & Ouied. alleg. p. 5. distingunt inter filium emancipatum, & filium non emancipatum sub patris potestate, & cura existentem. Si igitur filius sit iam emācipatus, aiunt etiam in æquali necessitate graui patrem esse filio præferendum, quia emancipatus iam non est sub tutela & cura patris; & pater iam quodāmodo compleuit munus suum thezaurizandi filio, qua ablata in cæteris pater est superior; si vero filius non est emancipatus, sed sub tutela aut cu- 1221

ra

ra patris, tunc dicunt extra eatremam necessitatem cæteris paribus filio potiùs, quam patri esse subueniendum ratione dictæ obligationis ex officio, & euræ paternæ, & ioxta hanc eandem distinctionem eensendum esse loquutos cætcros Theologos *numero præcedenti* relatos, cum rationem præferendi filium patri eatra extremam necessitatem desumant etiam ea ratione officij paterni prouidendi vtilitati temporali, & spirituali filiurum, qood offieium cessat erga filios emancipatos, & iam sub eura patris non existentea. Addit nihilominus Castrus Palaus *eodem loco supra numero* 1215. *citato*, & sumpsit ex Conineb. *dict. disputat.* 25. *numero* 146. quod etiam eatra extremam necessitatem non tenetur filius in temporalibus, etsi possit prius suis prouidere, quam patenti; quia prouidendo patenti, prouidet & sibi, cum bona parentis iure hæreditatis ad ipsum deueniant; & nemo tenetur aliis cum iactura propriorum bonorum extra necessitatem occurrere.

§. VIII.

Si pater vellet occidere iniustè filium, liceret præferre filium patri occidendo patrem in defensionem filij, etsi quis ad id non teneatur.

1222 ADuertendum autem, quod etsi in æquali eatrema necessitate patri potiùs subueniendum, quàm euicumque alio, etiam filio; in aliquo tamen casu liceret præferre filium patri, vt si pater iniustè occidere vellet filiom, tunc in defensionem filij proprij innocentis posset qois patrem occidere, quia tunc pater abutitur iure suo, & non est in extremà necessitate, sed in deordinatissima voluntate. Ita Suarez *de charitate d. disputat.* 9. *sectio.* 4. *numero* 23. & Ouiedus *de charitate dict. controu.* 8. *p.* 5. *numero* 108. Qui tamen addit neminem teneri vitam innocentis filij defendere interficiendo patrem iniustum aggressorem; eo quod obligatio defendendi vitam filij non vrgeat eum tanta iactura. Quare multo magis si pater meus vellet iniustè occidere alium innocentem præter filium meum; si non posse alias defendere innocentem, qoàm interficiendo patrem, non teneot defendere: vt tradunt Ouiedus *dict. p.* 5. *numero* 112. & Suarez *dict. numero* 25. addens nec pro defensione præfati innocentis teneri quem oceidere patrem, vel amicum; quia lieeat defendere, non tamen cum tanta iactura.

§. IX.

Vtrum in extrema necessitate parentum, & amici, aut insignis benefactoris quis teneatur potiùs patri subuenire, cum non possit vtrique.

VTrum verò in eatrema necessitate patris, & amici benefactoris, qui insignia mihi eontule-
1213 rit beneficia, puta liberauerit à morte, præsertim cum perieulo propriæ vitæ, si vtrique non possum subuenire, teneat adhuc succurrere patri, an verò possim licitè patri præferre benefactorem, qui me à morte liberauit. Quidam Gerardus à Burdano 9. *ethic.* 9. *capit.* 3. relatus, opinatus est in hoc easu non solùm posse licitè, sed & debere amicom benefactorem præferre parenti, & euicumque alio consanguineo; pro qua opinione facit, quod maximi ponderis sit charitas, & fortitudo, qua liberator vitam suam liberrimè in meam defensionem exposuit; etiã Victoria *in manuscriptis ad* 2. 2. *quæstion.* 26. vt refert Suarez *dict. sect.* 4. *num.* 15. *vers. finem*, censuit probabile benefactorem, qui beneficia valdè insignia, & egregia eontulit licitè præferri posse patri, maximè si pater postquam dedit vitam, vel nulla, vel pauca alia beneficia eontulerit, vel malè functus est officio suo; & id etiam ipse Suarez dicit esse probabile eam afferens rationem, quod in omnibus virtutibus lieet vna sit in suo genere maior altera, in indiuiduo tamen actus inferioris potest esse interdum melior, quam superioris, idem ergo potest aeeidere in pietate eomparata cum amicitia, vel gratitudine.

Communis Theologorum sententia est in extrema necessitate ordinariè, & per se loquendo patrem, 1224
& matrem debere præferri cuicumque priuato etiã amico, & benefactori, quantumcumque insignia, & egregia contulerit beneficia, & etiam à morte liberauerit. Ita S. Thomas expressè 2. 2. *quæstion.* 31. *art.* 3. *ad* 3. *&* *qu.* 26. *art.* 8. *ad* 1. vbi vniuersaliter docet eonsanguineos in prouisione necessariorum aliis quibuscumque priuatis, etiam amieis esse præferendos, ibidem Caietanus, & Bannes, Marchinus *de tempore pestis p.* 1. *cap.* 10. *num.* 16. *&* 27. & ex Theologis *sup. n.* 1215. relatis Valentia *d. puncto* 5. versic. *Quinto*, Reginaldus *d. lib.* 4. *n.* 307. Bonacina *d. p.* 5. *n.* 3. Layman *d. c.* 3 *n.* 6. Coninch. *d. disp.* 25. *n.* 153. Fregos. *de repub. tom.* 1. *in præfat.* §. 3 *num.* 36. Castr. Palaus *dict. punct.* 10. *n.* 10. *&* 15 Ouied. *d. punct.* 5. *n.* 120. *&* 122. & alij ab Ouiedo, & Coninch. relati. Et sensit etiam Aristoteles 8. *ethic. c. vltimo*, dum ait, quod diis, parétibusque non possint reddi æqualia. Rationem assignat S. Thomas *d. q.* 31. *art.* 3. *ad* 3. scilicet, quia beneficium acceptum à parentibus excedit quodcumque benefactoris alterius beneficium, eum filius ab ipsis acceperit ipsum esse absolutè, qui verò propriæ vitæ perieulo alterum à morte liberat est eausa vitæ tantùm per accidens, seu remouens mortem, non causa absolutè, & per se vitæ, sieut sunt parentes; & præterea liberans à morte est tantùm causa vitæ corporis, quæ est mortalis, parentes verò sunt eaosa vitæ immortalis animæ, nam ab illis accepimus simpliciter quod simus; seu totum nostrum esse secundum animam, & eorpus; nam etsi solus Deus creat animam, tamen parentes etiam sunt causa, cur Deos eam creat; & in hoc differont parentes ab aliis hominibus, à quibus tantùm possumus accipere vitæ corporalis conseruationem, aut spiritualis restaurationem, dum nos à peccatis Deo eooperante conuertunt; quod non possent facere, nisi parentes nos prius genoissent, ac proindè etiam hoc parentibus suo modo debemus. Accedit alia ratio (quam etiam tangit S. Thomas *in d. responsione ad* 3.) scilicet, quod ex beneficiis aeceptis qoantumuis egregiis, & magnis, vt est liberatio à morte cum proprio periculo benefactoris, consurgit tantùm debitum ex morali quadam æquitate & antidotale, scilicet tantũ obligatio retributionis ex sola gratitudine propter beneficium liberaliter collatum; ex coniunctione verò eum parentibus consurgit obligatio quasi ex iustitia: Non enim solùm ex charitate, & gratitudine, sed etiam ex vi qoarti præcepti Decalogi, scilicet ex pietate (super qua fundatur quartum Decalogi præceptum) quæ iustitiæ rationem quandam habet, tenetur filios patri succurrere quoad vitæ necessaria, vt *supra hoc capite numero* 6. *&* *num.* 7. *&* *nonnullis sequentibus* probatum est; obligatio autem iustitiæ præualet obligationi ex sola gratitudine.

1225 Quare non solùm patrem, & matrem, sed etiam filium, & vxorem in extrema necessitate temporali, vel spirituali esse præferendos cuilibet amico, & benefactori priuato cum S. Thoma *locis citatis*, tradunt omnes præallegati Theologi *locis citatis*, idque conuincit ratio modo allata, nam ex coniunctione cum filio, & vxore oritur eadem obligatio quasi iustitiæ, cum pater filio teneatur etiam ex vi quarti præcepti, & ex pietate succurrere, & illum educare, & erudire, vt superius dictis *numero* 6. 7. *& sequentib.* ostensum est; & similiter ratione coniunctionis, & vinculi matrimonij vir vxori non solùm ex charitate, & gratitudine, & vxor viro, sed etiam quasi ex iustitia debet defensionem, & subsidium in necessitate, vt *hoc capite* tractatum est, & in præcedenti parte, vbi de obligatione coniugum cohabitandi; & latiùs explicabitur in quarta parte huius tractatus, vbi de mutua obligatione coniugum sibi inuicem obsequia, & alimenta præstandi: Quare cum obligatio ex iustitia præponderet obligationi ex sola gratitudine, in necessitate extrema cuicumque benefactori, etiam liberatori à morte præferendi sunt pater, mater, & etiam filius, & vxor, quia ad hos iuuandos arctior est obligatio, quam ad illum; quemadmodum etiam arctior est obligatio, erga eum, qui solùm commodauit, quia est obligatio ex iustitia, quàm erga eum, qui omnino donauit, quia tantum est obligatio gratitudinis, & ex morali æquitate. An verò amicus, & benefactor, præsertim insignis possit præferri cæteris consanguineis etiam fratribus, infra.

1226 Dixi, *patrem ordinariè, & per se loquendo in extrema necessitate præferendum esse, cuilibet alteri priuato*, &c. quia per accidens potest euenire, vt liceat patri præferre insignem aliquem amicum, & benefactorem: puta si pater malè se gessisset erga filium, & in satisfaciendo obligationi sui officij prouidendi filio quoad temporalia, & spiritualia, sed potiùs contrarium procurasset, vt si fuisset erga filium impius & crudelis, vitam illi iniustè voluisset eripere, aut necessaria vitæ sustentandæ negasset, vel si ex malitia illum hæresi, malis moribus imbuisset, & alter eundem filium cum notabili impensa, magno labore, & molestia, & præsertim cum vitæ periculo defendisset, eripuissetque illis malis temporalibus, vel spiritualibus, quia in fide ac bonis moribus imbuisset, quibus valdè sibi eundem filium obligasset, tunc filius in extrema necessitate licitè posset hunc insignem amicum, & benefactorem patri præferre, cum in hoc casu pater ob iniuriam filio illatam amittat ius, quod habebat, vt aliis præferretur, & ob obligationem contractam erga præfatum benefactorem honestè illum eidem patri præferret; & hoc pacto admittenda est sententia Victoriæ, & Suarez *supra numero* 1223. relata, & procedit ratio ibidem ex eodem Soario adducta, & ita in terminis docent Bannes 2. 2. *quæstione* 26. *artic.* 8. Valentia *dict. versiculo Quinto fine*; Couinch. *dict. disputat.* 25. *numero* 155. Reginaldus *dict. libro quarto numero* 310. *fine*, Castrus Palaus *dict. p. numero decima*, Ouiedus *citato puncto quinto numero* 122. & alij à Coninch. relati. Adducunt tamen omnes in hoc etiam casu non teneri patrem præferre benefactorem, sed remissa iniuria posse cum illo agere, ac si nulla à patre illi iniuria fuisset illata, & sic illum amico benefactori præferre. Quod autem dictum de patre, qui obligationi suæ erga filium minimè satisfecisset, & valdè malè erga illum se gessisset; ob eandem rationem à fortiori procedere etiam in filio, & vxore, si eodem modo ille erga patrem, hæc erga maritum neglecta obligatione sui debiti se gessissent, scilicet tunc filio, vel vxori posse licite præferri insignem benefactorem, etsi non sit obligatio id faciendi rectè notauit Castrus Palaus *loco citato*. Contra prædicta, & præallegatos Doctores sentiunt Benxonus *in speculo Episcop. quæstione* 9. *dubio* 8. *diff.* 1. *conclusion.* 5. & Marchinus *dict. capite* 11. *numero* 29. *&* 30. asserentes patrem quantumuis erga filium crudelem, & inhumanum, vel hæresi imbuisset, &c. vel vitam illi eripere tentasset; ac pariter filium quantumuis erga patrem ingratum, iniquum, & inhumanum semper in extrema necessitate esse præferendum cuilibet priuato; etsi insigni benefactori: quia inquiunt nulla malitia vinci potest debitum naturale patris erga filium, & filij erga patrem in extrema necessitate. Verùm id est petere principium; nam quæstio est, an ob tam grauem iniuriam patris in filium, & è contra, in concursu extremæ necessitatis patris, vel filij, & insignis benefactoris, qui mihi fuit loco patris, vel filij, vitamque mihi conseruauit cesset illud ius prælationis patris, & filij, & ob ingentia beneficia à benefactore accepta possim illum præferre patri, & filio: Nam licet illud ius, seu debitum sit naturale, tamen ob graue delictum grauemque iniuriam cessare potest; vnde pater filio ingrato erga ipsum merenti mortem non tenetur dare neque alimenta vitæ simpliciter necessaria, vt *supra suo loco* probatum est.

§. X.

Pater in æquali necessitate per se loquendo præferri debet matri, si vtrique non potest succurri.

DVbium tertium An in æquali necessitate, cum 1227
non vtrique, sed vni tantum possint subsidia vitæ necessaria ministrari, paternè præferri debeat matri, vel è contra. Communis & certa sententia est, per se loquendo patrem tam in temporalibus, quam in spiritualibus in æquali necessitate debere præferri matri. Ita S. Thomas 2. 2. *quæstione* 26. *numero decimo ibidem*, Caietanus, & Bannes, Richardus *in* 3. *dict.* 29. *quæstione* 8. Axorius *p.* 2. *libro* 2. *capite* 2. *quæstione* 18. Sayrus *libro septimo Clauis capite* 5. *numero* 17. Reginaldus *lib.* 4. *numero* 311. Filluccius *tract.* 18. *capit.* 2. *numero* 50. Bonacina *de charitate disputation.* 3. *quæstione* 4 *part.* 5. *numero* 2. Marchinus *de tempore pestis parte* 1. *capite* 11. *numero* 2. Trullench. *lib.* 1. *capit.* 5. *dub.* 5. *numero* 21. Layman *lib.* 2. *tract.* 3. *capit.* 3. *numer.* 6. & ex Theologis superius *numero* 1224. relatis Valentia *dict. parte* 5. *versiculo Nono quæritur*, Suarez *dict. sectio.* 4. *numero octauo.* Coninch. *dict. disputation.* 25. *numero* 149. Castrus Palaus *dicto puncto decimo numero* 13. & Ouiedus *dicto punct.* 5. *numero* 109 & tradidit etiam D. Hieronymus *in Ezech.* 44. vbi ait: *Natura super hoc probatur affectus, vt ordine charitatis post rerum parentem Deum, carnis quoque pater diligatur, & mater, filius, & filia*, &c. Quia etsi mater certiùs cognoscitur, & magis intensè amat filios, & plus laboris, & oneris sustinet in pariendo, & educando filio paruulo: Nihilominus è contra pater est magis, & præcipuum principium, & præcipua causa generationis, scilicet, per

modum

modum agentis, mater verò potiùs per modum patientis, & materiæ, item ad patrem (cum sit caput familiæ) magis spectat prouidentia, & cura filiorum, & suis laboribus alit, vnde etiam maior honor, & reuerentia illi debetur, ac proindè omnibus consideratis, tam in temporalibus, quam in spiritualibus bonis in æquali necessitate matri est præferendus.

1228 Dixi *per se loquendo*, &c. Nā per accidēs potest euenire casus, vt in æquali necessitate mater licitè præferatur patri, vt si mater sit valdè benefica erga filium in temporalibus & spiritualibus; pater verò sit valdè crudelis, vitiosus, & negligens circa curam filiorum, excessus enim bonitatis in matre, & beneficiorum ab ea acceptorum præponderat excessui excellentiæ, & dignitatis paternæ, vt proinde ordo charitatis præuerti honestè & licitè possit in æquali necessitate præferendo patri matrem. Ita Sayrus, Reginaldus, & Bonacina, & alij ab iisdem relati: Puto tamen, quod filius posset remittere iniuriam patris, seu talis iniuriæ nullam rationem habere, & consequenter non teneri patri præponere matrem, etsi licitè possit iuxta tradita *supra numero* 1226.

§. XI.

In æquali necessitate corporali, & etiam spirituali aui paterni, & matris propriæ, an quis potiùs auo, quàm matri debeat subuenire.

1229 Dubium quartum, in æquali necessitate corporali, & etiam spirituali aui paterni, & propriæ matris an quis debeat potiùs subuenire auo, quam matri, vel è contra, si vni tantùm, & non vtrique possit succurrere. Benzon. *in speculo Episc. lib.* 1. *disp.* 1. *q.* 9. *dub.* 1. & Marchin. ei adhærens *de tempore pestis p.* 1. *c.* 11. *n.* 5. *ad* 15. opinati sunt auum esse præferendum matri. Probant præcipuè primò, quia etsi mater est causa proxima filij, est tamen causa imperfecta, & per modum patientis, & materiæ, vt dictū est; & auus paternus est principium actiuum essendi nepoti, & tanquam caput, fons, & origo totius consanguinitatis. Secundò, quia filius iure ciuili §. *vltimo instit. de patria potestate*, mortuo patre remanet sub patria potestate aui, non matris, per quam iuris dispositionem declaratur (inquit Marchinus *num.* 11) ius naturale, seu naturale debitum nepotis erga auū, & aui erga nepotem. Tertiò, quod iure Canonico *cap. ex literis de conuersione infidelium* deciditur, nempe quod patre volente inuita matre infideli, seu Iudæa potest filius baptizari. Extenditur per rationes eiusdem textus ad auum paternum, qui est pater mediatus, vt in specie Ricciull. *de iure person. lib.* 5. *c.* 35. *num.* 14. & Augustin. Barbosa *collect. ad d. cap. ex literis, num.* 2. & in casu contingenti Gregorius XIII. post longam discussionē, & plura hinc inde adducta tam pro auo, quam pro matre decreuit mortuo patre Iudæo, relicta vxore pariter Iudæa, & vnico filio superstite auo paterno fideli, & petente filium, seu nepotem apud se educari, & baptizari, decreuit inquam, filium apud auum paternum educandum, & baptizandum, proùt fuit baptizatus, vt refert Nauarr. *cons.* 4. *fin.* (vbi latissimè de hoc casu in vtramque partem) *de conuersione infidelium in* 3. *editione*; ex quo ait Marchinus infertur etiam iuxta ius Canonicum auum paternum in æquali necessitate præferendum esse propriæ matri. Verùm huiusmodi argumenta sunt à longè petita, nulloque modo probant intentum.

1230 Ideo asserendum in æquali necessitate tam temporali seu corporali, quàm spirituali cæteris paribus matrem propriam esse auo paterno præferendam; & puto esse sententiam Theologorum communem; Quia omnes docent cæteris paribus coniunctos coniunctione naturali, seu sanguinis esse magis diligendos, quàm coniunctos affinitate, aut humana coniunctione; & inter personas eiusdem coniunctionis illas esse magis diligendas, & aliis præferendas, quæ amanti sunt magis coniunctæ; & sic inter coniunctos coniunctione naturali, seu sanguinis pro omnibus aliis tam quoad bona temporalia, quàm quoad spiritualia magis diligendos, & præferendos patrem, matrem, & filios, ob arctiorem coniunctionem cum diligente. Ita D. Thomas 2. 2 *quæstion.* 26. *art.* 7. 8. & 9. Caietanus, Bannes, & alij *dict. art.* 8. Azorius *part.* 2. *lib.* 15. *capite* 4. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *disp.* 4. *numero* 26. & alijs omissis Theologi *supra numero* 1227. relati, Valentia *dict. p.* 5. *versicul. secundò sequitur*, & *versic. Quintò sequitur*, Suarius *dict. sectio* 4. *numero* 5. Paulus, Layman, Bonacina, Trullench. *locis dict. numero* 1257. *citatis*, Filluccius *dict. capite* 2. *numero* 49. Coninch. *dict. disputat.* 25. *numero* 139. & 149. Castrus Palaus *dict. puncto* 30. *numero* 13. & Ouiedus *numero* 106. & 107. Et ideo iidem Doctores *locis supra numero* 1224. *allegatis*, & Fragosus *tom.* 1. *de repub. in præfat.* §. 3. *citato numero* 56. Vnanimiter asserunt nullum vmquam cæteris paribus, & pro se loquendo esse magis diligendum, quam proprium patrem, & propriam matrem, hisque in extrema necessitate, & spirituali præ quibuscumque aliis esse subueniendum; quia arctiori vinculo naturæ sunt nobis coniuncti. Et quod cæteris paribus coniunctiores nobis coniunctione naturali sint præ aliis minus coniunctis magis diligendi, & præferendi. Probant iidem Doctores duplici ratione, quarum vna desumitur ex ipsa natura charitatis erga proximos, nam certum est aliquem ordinem dari, seu esse in dilectione, & charitate erga primum, vt constat ex 1. *ad Timoth.* 5. *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, est infideli deterior*, quibus verbis Apostolus ostendit nos obligari habere curam domesticorum magis, quam aliorum, & consequenter nos obligari eos appretiatiuè magis diligere eisque præ aliis benè velle, & per domesticos Apostolus præcipuè intelligit nobis sanguine coniunctos. Vnde etiam D. Augustinus 1. *de doctrina Christiana capite* 28. dixit, *His potissimum consulendum, qui strictiùs sibi iunguntur.* Quod propterea confirmatur, quia quo aliquis nobis coniunctior est, eo magis ad nos pertinet, & quodammodo vnus nobiscum efficitur: Ac proindè sicut charitas inclinat, vt post Deum nos ipsos amemus, & cæteris paribus aliis quoad bona spiritualia, & temporalia præferamus, ita etiam inclinat, vt post nos amemus nobis coniunctiores. Altera ratio depromitur ex virtute pietatis, quæ licet respiciat omnes sanguine coniunctos, primo tamen arctius obligat respectu eorum, qui sunt nobis magis naturaliter coniuncti, vt sunt parentes, postea filij, &c. Itaque assertio contra Benzonum, & Marchinum probatur, quia maior obligatio diligendi aliquam personam, illique in necessitate subueniendi potius, quàm alteri personæ consurgit (vt latè S. Thomas *dict. quæstione* 26. præsertim *art.* 9.) tum ex ratione boni, quod est dilectionis obiectum, tum ex maiori coniūctione cum diligente; sed mater naturali coniunctione est propinquior, & coniunctior filio, quàm auus

paternus; item in matre reperitur perfectior, & excellentior ratio boni, quàm in auo; quia mater sicut & pater, est proximum, & immediatum, ac per se principium filij, auus autem paternus remotum, & per accidens, ergo in æquali necessitate matris, & aui paterni filius tenetur matrem præferre auo, quando vtrique non potest subuenire. Et certè si illud primum fundamentum Benzoni, & Marchini, desumptum ex ratione principij actiui remoti vrgeret, conuinceret etiam non solùm auum, sed proauum, abauum, tritauum, & quemlibet vlteriorem ascendentem ex linea paterna, licet remotissimum esse magis diligendum, quàm matrem; & in æquali necessitate semper matri præferendum; quod nullus dicet. Igitur ratio principij proximi, & per se, licet per modum patientis, & materiæ, quæ reperitur in matre, præualet rationi principij actiui remoti, & per accidens. Patria autem potestas, sicut & prælatio succedendi in bonis filij à iure ciuili concessa est auo paterno non ob maiorem, & strictiorem coniunctionem, vel obligationem naturalem nepotis erga auũ, quam erga matrem, sed propter agnationem, & lineæ identitatem, illiusque consecutionem.

1231 Illud verò, quod nepos ex patre, & matre Iudæa natus mortuo patre in infidelitate debeat educari apud auum fidelem paternum eo volente, & etiam eo volente licitè baptizari, dum adhuc est infans, matre inuita, fuit valdè controuersum, vt videre est apud Nauarrum *d. cons.*4. vt latè in fauorem matris discurrit; S. Pontifex tamen in illo casu decreuit paruulum apud auum paternum fidelem educandum, qui postea baptizatus est; quia probabile erat auum paternum per conuersionem ad fidem non amisisse patriam potestatem in filium, & nepotem infideles, & quia auus paternus, & etiam vlteriores ascendentes comprehenduntur nomine parentum, & sic fauore fidei, & religionis auo paterno fideli volente post mortem patris rectè nepos infans inuita matre potuit apud eundem auum educari, & etiam baptizari. De qua re plura videantur apud eundem Nauarrum *citato consilio*.

§. XII.

Patre, vel matre, & vxore extreme egentibus alimentis, filius patrine, aut matri potiùs, an verò vxori debeat subuenire.

1232 DVbium quintum. Vtrum patre, & matre, & vxore extremè egentibus alimentis, si filius nequeat omnibus necessaria vitæ exhibere debeat potiùs subuenire patri, & matri, quam vxori. Aliqui dixerunt potiùs vxori esse subueniendum: ita Layman *lib. 2. tract. 3. cap. 2. num. 6. initio*; & Suarez *d. sect. 4. num. 16.* ait hanc sententiam indicasse Lipomanum *Gen. 2.* dum citat Rupertum dicentem, coniunctionem vxoris esse omnium maximam, & fortissimam, & Hugonem aientem priuilegiũ dilectionis fuisse ad vxorem translatum; idem Suarez pro hac sententia adducit Procopium *d. loco Genesis* hoc habentem, *cum secundum nuptias genus humanum consistere oporteat, rectè, & necessario vxor antefertur parẽtibus*: Adducit etiam *cap. 4. lib. 3. Esdræ*, vbi dicitur homo diligit vxorem suam magis, quam patrem, & matrem. Probatur, quia vir, & vxor sunt vna caro *capite debitum de bigam. & cap. gaudemus, de diuort.* iuxta illud *Gen. 2. & erunt duo in carne vna*, vnde *ibid.* dicitur; *Quamobrem relinquet homo patrẽ suum, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ.* Quod præceptum probauit Christus *Matth. 19.* & D. Paul. *ad Ephes. 5.* dicit, quod vir debet diligere vxorem suam, sicut se ipsum, homo autem debet diligere se ipsum priùs, quàm parentes, & cæteris paribus, se illis præferre, ergo etiam vxorem, &c.

Verùm communis, & vera sententia est, in extre- 1233 ma necessitate parentum, & vxoris, in qua omnibus subueniri nequeat, parentes præferendos esse vxori. Ita S. Thomas *2. 2. q. 26. art. 11.* Valentia *tom. 3. disp. 3. q. 4. d. p. 5.* versic. *Decimo quæritur*, Sanch. *de matr. lib. 9. disp. 4. num. 26.* Villalobos *p. 1. tract. 22. diff. 7. n. 11.* Azorius, Bonacina, Filluccius, Trulleneh, Castrus Palaus, Coninch. *locis supra num. 1227. citatis*, Suarez *d. num. 16. supra allegato*; Reginald. *d. lib. 4. numer. 312.* Marchin. *d. c. 11. num. 15. & 16.* Ouied. *d. p. 3. n. 110* & alij apud eundem; & ex Iurisperitis Fortunius *in leg. velut n. 37. ff. de tut. & cur.* Corduba à Lara *in leg. si quis à liberis, §. si quis ex his num. 74 ff. de liber. agn.* & Surd. *de aliment. 1. qu. 93.* Ratio est manifesta, tum quia ratio boni, quod est obiectum dilectionis, inuenitur eminentiùs in parentibus, à quibus accipimus beneficiorum maximum, nam ipsi sunt principium, & causa nostri esse absolutè, & nullum humanum beneficium comparari potest cum vita à parentibus donata, propter quod beneficium parentes sunt Deo similiores, quare ob summam obligationem, quam quisque habet ad parentes, illos appretiatiuè magis diligere debet, quam quamlibet aliam personam priuatam, & vxorem, & ita in extrema necessitate illos vxori præferre, tum quia intimior, & maior est coniunctio filij cum parentibus, nam licet coniuges fiant vna caro, ideo est, quia fiunt vnum principium prolis, filius verò habet arctiorem, coniunctionem naturalem, cum parentibus quoad esse absolutè, cum ab illis vti principio per se, & proximo naturam, & existentiam acceperit; & sine quibus numquam fuisset in rerum natura, appretiatiuè verò debemus magis diligere nobis coniunctiores, & in extrema necessitate illos aliis minùs coniunctis præferre; tum demum quia ius parentum est antiquius, quod per superueniens ius vxoris non debet tolli, sed in concursu, vbi vtrique iuri filius satisfacere non potest, debet præualere, & impedit effectum iuris vxoris. Neque obstat argumentum in contrarium adductum, dicuntur enim coniuges, & sunt vna caro quoad actum coniugalem, & mutua obsequia coniugalia, & sic inter eos est maior coniunctio, & vnio quoad œconomicam rationem, habitationem, & mutuam societatem. Et ita illud *Genes. 2. Quamobrem relinquet homo patrem*, &c. approbatum à Christo *Matth. 19.* intelligitur quoad habitationem, & mutuam societatem, in ordine ad quam relinquendi sunt parentes propter vxorem, quemadmodum interpretati sunt D. Thomas *dict. art. 11. ad 2. & sect. 10. ad Ephes. 5.* & Rupertus; & eodem modo intelligendus est Procopius. liber vero 3. Esdræ non est Canonicus; & *ibi* non dicitur quid fieri debeat, sed quid frequentiùs fiat, & intelligi etiam rectè potest de faciliori, & intensiori amore, non de appretiatiuo: Nam etsi filius appretiatiuè teneatur magis diligere parentes, quàm vxorem, neque illos in extrema necessitate præferre vxori; tamen potest licitè inclinari (vt tradunt S. Thomas *dict. art. 11.* Filluccius, & Trulleneh. *locis citatis*) ad diligendam teneriùs, & vehementiùs vxorem suam, quam parentes, tum propter mutuam præsentiam, & habitationem, tum propter affectum in ordine ad matrimonium, respectu quorum sunt vna, & eadem caro. Aduertendum etiam prædicta de prouidẽdo de alimentis, & vitæ necessariis potiùs parentibus, quam vxori, cum omnibus extremè egentibus nõ potest succurrere, procedere quando filius de bonis, quæ sua propria sũt, deberet prouidere, nã si essẽt penes maritũ bona vxoris dotalia, ea eorũ fructibus essent in primis alimenta præstãda vxori, vt tradunt Surd.

d.

d.quaest.95.fin. vxor enim habet speciale ius ad illa bona; quo non debet priuari per superuenientem necessitatem parentum mariti.

Porrò dixi, *in extrema necessitate*: Nam extra extremam necessitatem parentum, vxorem propter spe-
1234 cialem curam, quæ conuenit marito erga vxorem, & propter specialem coniunctionem quoad habitationem, & mutuam societatem in bis quæ ad œconomicam rationem spectant, esse præferendam parentibus tradunt S. Thomas *d art.11.* Valentia, Sanchez, Reginald., & Ouiedus *locis allegat.* & iuxta hoc intelligunt illud *Gen. 2. Propter hoc.* &c.

§. XIII.

Concurrentibus in extrema necessitate alimentorum filii, & vxore, filius ne an vxor debeat præferri.

DVbium sextum In extrema necessitate alimentorum filiorum, & vxoris, an filij sint præfe-
1235 rendi, si maritus filiis, & vxori non possit simul succurrere: procedit dubitatio quoad bona ipsius mariti, nam si essent bona dotalia, potius foret ius vxoris, vt *n.1233.fin.* notatum est. Vxorem esse filiis præferendã tradunt Laym. *loc. sup. n.1232. cit.* Reginald. *lib.4.n.213.* Villal. *p.1. tract.12. diff.7.n.1.* & ex aliis Theologis *sup.1227.* relatis, Coninch. *d. disp.25.num.149.* & 150. Filliucc *d.c.2.n.51.* Bonac *d.p.5.n.2* Trullench, *d.dub.5.n.21.* Castr. Palaus *d.punct.10.n.13.fin.* Ouied. *d.punct.5.n.111.* & in hanc sententiam magis inclinat Soarius *d.disp.9. sect.4. n.17.* licet addat in his tam exiguam esse inæqualitatẽ, vt in ordine diligendorũ vix vmquam sit obligatio ad mortale Hanc sententiam refert Coninch. asseri etiam à Maldero, & Lorca 2.2 *q.16.art.11.* & à Bagnete, & Caietanó *d.q.26.art.12.* etsi Valent. & Sanch. *loc. cit. superius n.1233.* Caietan. citent pro opposita sententia, quam certè absolutè loquendo tenet; cum in fine glossæ indicet patrẽ appretiatiuè magis diligere filium, quam vxorem, dum ait patrẽ cæteris paribus maiorem tristitiam cõcipere de morte filij, quam coniugis. Probatur hæc sententia primo, quia vxor quantùm ad rationem boni, quod est obiectum charitatis, magis diligitur, quã filij, quia amatur tanquã excellentius bonũ, scilicet tanquam comprincipium ipsorum filiorum, seu ad ipsorum filiorum procreationem; filius vero, vt effectus, excellentiorem enim rationem boni habet comprincipium, quam effectus. Hanc rationem ponit Caietan. *d.art.12.* & ex eo sumpserunt Coninch. & alij ex præallegatis. Secundo, quia vxor etiam simpliciter videtur coniunctior, quã filij propter vinculum matrimonij indissolubile, quo coniuges effecti sunt vna caro, quod vinculum, ait Soar. cum ex duobus faciat quasi vnũ, inducit magnã obligationem. Tertio, quia cum vxor se totam tradiderit viro, videtur illi à marito præcipuam curam etiam in extrema necessitate post parentes debitam esse; si dicatur, vxorem esse, & amari propter filios, & consequenter filios præ ea esse appretiatiuè amandos, iuxta illud, propter vnumquodque tale, &c. Respondent Coninch, & Ouiedus, primo negando antecedens: Nam etsi vxor assumitur præcipuè propter filios, tamen non propter solos filios, sed etiam ad vitæ societatẽ, & solatium, vt patet in vxore sterili, ac proinde etiam nõ solùm propter filios, sed & propter se amatur: Secundò negant consequentiam, quia etiam arbor frugifera est, & amatur propter fructus; & tamen magis æstimatur, quàm ipsi fructus, quia horum est principium. Si replicatur arborem non magis æstimari, quàm æstimarentur fructus omnes simulsumpti, quos poterit producere, etsi magis æstimetur, quàm vnus, aut alius fructus: Hoc ad summum, respondet Ouiedus, poterit conuincere, quod vxor non esset præferenda omnibus filiis, qui ex ea nasci possunt, non verò non esse præferendam vni, vel alteri filio. Quod verò dictum est de viro in comparatione ad vxorem iuxta eosdem Doctores) & expressè tradũt Reginald. *d.n.313.fin.*) ob rationis paritatem intelligendum est etiam de vxore in comparatione ad virum, nimirum, hunc in extrema necessitate præferri debere filiis, licet non parentibus.

Oppositam sententiam, filiósque vxori in extrema necessitate esse præferendos ex Theologis *ex sup. n.1233.* relatis sustinent Valent. *d.p.5.cit.* vers. 10. *quæ-*
ritur fin. Sanch. *d.n.16.fin.* & Marchin. *d.c.11.n.15.* & 1236
16. vbi etiam allegat Benzonum *in spec.ep.q.9.dub.5.* allegat etiam Suar. sed non rectè: Hancque sententiam ego quoque probabiliorem existimo; & ita sentit etiam Caietan. *d. art.12.* Probatur ratione, quam *ibid.* tradit Caietan. quia filius absolutè, & simpliciter loquendo est coniunctior patri, quàm sit illi vxor cum filius sit aliquid substãtiæ, & pars viscerum parentum. Et sic propter huiusmodi coniunctionẽ intimiorem arctior est obligatio in extrema necessitate subueniendi filiis; sicut & propter eandem coniunctionem intimam naturalem filij à patre magis amantur, quàm vxor, nõ quidẽ maiore amore quoad intensionem (nã vt *supra n.1233.* notatum est, vir inclinatur ad teneriùs & vehementiùs amandum vxorẽ etiam quàm parentes) sed quoad appretiationem; cuius signum, vt notat Caietan. *d.ar.12.fin.* est maior tristitia de morte filij, quàm coniugis: De hoc enim amore appretiatiuè intelligendus est Caietan. *d.art.12.* dum ait quantum ad coniunctionem coniuges intensiùs amare filios, quam se inuicem; vt ex sequẽtibus verbis colligitur, quibus reddit talis amoris argumentũ, scilicet, quia magis tristãtur de morte filij, quam coniugis. Vnde Soarius *d.n.17.* contra eundem Caietanum dicens experientia constare magis diligi vxorẽ, quàm filios si loquatur de amore appretiatiuè, non dicit verũ. Confirmatur hæc sententia, quia vxor est, & amatur præcipuè propter filios suscipiẽdos, & sic filij iam suscepti appretiatiuè magis amãtur, quam vxor, quæ præcipuè propter filios assumitur; licet ex eo, quod vir & vxor sunt vnum filiorum principium, & vna caro in ordine ad eorumdẽ filiorum procreationem, magis se inuicẽ honorent; & licet vxor etiam assumatur ad vitæ societatem; ista tamen vnio non præponderat coniunctioni naturali, quam filij vti aliquid substantiæ illorum vniuntur parentibus. Nec etiam similitudo arboris est ædequata, cùm arboris fructus longè distet à filiis procreatis. Etsi omnes fructus magis æstimãtur, quàm arbor; etsi omnes filij, quos potest vxor procreare, vt inquit Ouied. ac proinde omnes filij præferendi sunt vxori; detur, quod postquam vxor vnum filium genuit efficiatur omnino inepta ad filios procreandos, idque cõstet, iste vnicus filius reputatur omnes fructus arboris, ergo in extrema necessitate à viro præferri debet vxori. Sed si in hoc casu, cur non etiã quando adsunt iã plures filij, vel vxor potest alios filios generare; cum semper sit verũm vxorem præcipuè esse propter filios? Argumenta igitur in contrariũ adducta solùm conuincunt, & probant extra extremam necessitatem maiorem curam habendam esse coniugis, quàm filiorum, sicut & parẽtum, vt *sup. n.1234.* notatum est; maioremque esse obligationem ad mutua obsequia sibi inuicem præstanda, & ad se inuicem honorandos, quam sit ad similia filiis (cæteris paribus) exhibenda.

§. XIV.

In extrema necessitate parentum, & filij; vel patris, & matris; aut patris, vel matris, vel filij, & vxoris; si filius parentibus, vel mater patri, vel vxor parentibus, vel filio præferatur: an sit peccatum mortale, vel veniale tantùm.

1537 EX traditis à *num.* 1213. Hucosque patet in extrema necessitate, in quá omnibus succurri non potest, per se loqoendo patrem, & matrem esse præferendos filio; patrem præferendom matri, item parentes esse præferendos vxori, imo etiam filios. An vero inter h is consanguineos ita strictè coniunctione naturali strictos, & inter eosdem & vxorem non seruare, seu inuertere præfatum ordinem, sit peccatum mortale, vel veniale tantum, non caret dubio. Non esse peccatum mortale, sed tantum veniale tenent plures; & primò loquentes de parentibus, & filio tenent Rodriquez *p. 1. c. 14 conclus. 9.* & Sayr. *lib. 7. clauis citato cap. 5. num. 17. fine*; eo quod, inquiunt, ob intimam coniunctionem cum parentibus, & filio non sit tanta differentia inter eas obligationes erga parentes, quæ ad mortale peccatum sufficiat. Loquentes de patre, & matre non esse mortale præferre matrẽ patri tradunt Suar. *de charitate disp. 9. cit. sect. 4. n.* 8. *fine*; & Ouiedus *de charitate controu.* 8. *citato p v. num.* 109. eo quod videatur paruus excessus coniunctionis, & minimè sufficiens ad mortale. Loquentes de filiis, & vxore siue verior sit sententia asserens vxorem esse præferendam, siue opposita, præferre filios vxori, vel è contra non esse mortale tradunt Soarios *d. sect. 4. num.* 17. & Ooiedos *d. p. 5. num.* 111. eo quia aiunt, parua sit inæqualitas in ordine diligendorum, vt *supra num.* 1235. iuxta eosdem dictum est. Denique loqoentes de prædictis omnibus in extrema necessitate constitutis inuertere præfatum ordinem præferendo filiũ parentibus matrẽ patri, vxorẽ parentibus, & filiis, & e contra non esse mortale, tradunt Io Maldei. *in 2. 2. p. 16. a 9. propos. 3. ibidem*, Arragon Marchin. *de temp. festis p. 1. dict. cap. 11. fin.* Bonacina *disp. 3. de charitate quæst. 4. puncto 5. num. 2.* Filluccius *tract. 28. cap. 2. numer.* 53. Trullench. *in Decalog. lib. 1. cap. 5. dub. 6. num.* 25. Castrus Palaus *p. 1 tract. 6. disput. 2. de charitate citato puncto* 10 *num.* 18. & nonnulli alij apud Marchinum: Qui probant, quia inter præfatos consanguineos ita strictè coniunctos non est notabilis ita grauis excessus, vt videatur reddere inuersionem ordinis præfati colpam mortalem; imo nec satis constet, qui io coniunctione excedant, sintque opioiones vtrimqoe probabiles, vt ex traditis hucusque apparet. Et quidem (inquiunt Filliuccius, & Trullench.) primo in comparatione patris, & filij magnum est vinculum, cum pater sit principium filij, & filius aliqoid patris. Secundò in comparatiooe patris, & matris parum interesse videtur inter vtramque obligationem; nam etsi ex vna parte pater amat stabilius, habet curam filiorum, magis laborat pro sustentatione illorũ; ex altera tamen mater plus laborauit in pariendo, tenacius amat filium. Denique io comparatione parẽtum, & filiorum, ac vxoris ex traditis in duobus dubiis præcedentibus patet vtrinque esse rationes, & stare Theologos non leuis authoritatis.

1538 Verum prædicta non ita facilè admitto. Et quidem suppositis opinionibus hinc inde probabilibus hucusque explicatis, si in extrema necessitate quis inuerterit præfatum ordinem à me assignatum innixos opinioni probabili à me non approbata, & sic ea fretus filium patri, vel vxorem parentibos, vel filiis prætulerit, nullum erit peccatum nec mortale, nec veniale, quia operans iuxta opinionem probabilem tuta conscientia operatur; nec in his casibos ratio damni tertij euitandi cogit sequi magis vnam, quam contrariam sententiam. At verò supposito, quod attenta obligatione proueniente ex iure naturali, & pietate, atque charitate præfatus ordo seruari debeat, & patri competat ius naturale obligans filium ad illum in extrema necessitate præferendum matri, & filiis propriis & vxori, siue excessus coniunctionis sit exiguus, siue notabilis, non video, cur inuertere ordinem, & patre deserto, vt petear, succurrere matri, vel filio, aut vxori, non contineat peccatum mortale, cum versemur in materia magni momenti, cuiusmodi est patrem priuare iure quod habet, vt in extrema necessitate in concursu cuiuscumque priuatæ personæ præferri debeat, eiusque vita conseruetur. Quare in hac re ad constitoendam culpam mortalem, vel venialem non est attendendum, an excessus coniunctionis sit paruus, vel notabilis, sed solùm attenditur potius ius, seu obligatio prælationis in extrema necessitate prooeniens ex maiori coniunctione, estò non notabiliter excedat; nam cum istud ius, seu obligatio sit de re graui, vt pote de conseruanda vita, quæ alioqoi omisso succursu in extrema necessitate periret, illius violatio non potest non esse mortalis culpa; prout etiam sentit expressè Reginaldus *lib. 4. num.* 310. *fin.* licet non ita clarè rem declaret; & puto etiam ita sentire Sanchez *lib. 9. de matr. disp. 3. quæstione 4. puncto 5.* & Azorius *p. 2. lib. 2. allegato quæsito* 18. Prosequamur reliqua.

§. XV.

Concurrentibus in extrema necessitate filiis legitimis, & naturalibus cum filiis illegitimis, vel naturalibus cum spuriis, vel illegitimo & naturali, aut illegitimo cum adoptiuo quis præferri debeat.

1539 DVbium septimom in concurso filiorum legitimorũ & naturalium, & illegitimorum tam naturaliom, quam spuriorum in extrema necessitate existentium, si pater omnibus oon possit præbere alimenta necessaria, quibus potius debeat. Respondetur ex traditis *supra num.* 171. filios legitimos, & naturales cæteris paribos omnibus illegitimis præferri debere ob rationem ibidem adductam, scilicet ob arctiorem obligationem erga filios legitimos, & naturales orientem, tum ex ipsa generatione, tum ex ipso matrimonio. Quod si filij natorales in extrema necessitate concurrant cum spuriis, & omoibus pater non possit subuenire, ei liberum erit cæteris paribus subuenire, cui maluerit; cum nulla appareat ratio, ob quam potios natoralibus, quam spuriis teneatur eo casu succurrere; Nam omnes tenetur alere solum ex vi generationis, seu ex obligatione, qoæ oritur ex ipsa generatione. Item si duo filij legitimi, & oaturales io extrema alimentorum necessitate sint constituti, & pater vni tantum soccurrere possit, cui voluerit poterit subuenire, nam cæteris paribus nullam maiorem obligationem habet erga vnum, quam alterom filium. Filio autem legitimo & naturali, & filio adoptiuo extraneo in eadem extrema alimentorum necessitate concurrentibus cæteris paribus pater debet legitimo, & natorali subuenire, quia arctior est coniunctio, & obligatio naturalis proueniens ex generatione, & vinculo matrimonij, quam sit legalis coniunctio, & obligatio ex solo iure

ciuili

ciuili ortum habens; (& concurrentibus causa naturali, & ciuili præualet naturalis, vti potentior *l. fin. Cod. de his, qui veniam ætatis impetr.* & notatum est *supra num.* 545. Præterquam quòd probabile valde est obligationem alendi filium adoptiuum extraneum spectare ad patrem naturalem, non ad adoptiuum iuxtà latè tradita *supra numer.* 546. *& tribus seqq.* Quin etiam in concursu filij illegitimi siue naturalis, siue spurij cum filio adoptiuo in extrema necessitate, si vni eorum tantùm possit subueniri, cæteris paribus pater succurrere potiùs debet illegitimo, quàm adoptiuo ob adductam rationem, quòd causa naturalis in concursu cum legali præualet. Di*xi semper in extrema necessitate concurrentibus*; Nam si alter filiorum existat in extrema necessitate, alter tantùm in graui, cum necessitas non sit æqualis, erit succurrendum ei, qui extrema necessitate laborat.

§. XVI.

Concurrentibus in extrema necessitate alimentorum auo paterno, vel materno, aut auia paterna, vel materna cum fratre vtrinque, vel ex parte patris coniuncto cui potiùs subueniendum.

1240 Dubium octauum; an in extrema necessitate alimentorum concurrentibus auo paterno, & fratre vtrinque, vel ex parte patris coniuncto, an quis debeat subuenire potiùs auo, quàm fratri, si vtrique non potest. Respondetur cæteris paribus subueniendum auo & ita prorsus sentiunt Doctores *supra num.* 1219 relati; & ad id faciunt *ibi* tradita. Sed & probatur ex traditis *supra num.* 281. *&* 295. scilicet quòd auus, & cæteri ascendentes per lineam rectam masculinam habentur loco parentum, & patrem ipsum repræsentant, sicut & ipsi nepotes filiorum nomine continentur, & sicut censentur & sunt aliquid substantiæ patris, ipsum repræsentantes, ita etiam aui paterni; & sicut pater conseruatur in filio, ita & auus paternus. Quapropter etiam auus paternus post patrem in subsidium ob defectum patris ante omnes alios consanguineos tenetur alere nepotes tam iure naturali, quàm ciuili, vt *numeris supra allegatis* probatum est. Ex quibus patet in extrema necessitate auum paternum. Sicut & patrem præferendum esse fratri; id quod etiam magis confirmatur infra post numerum sequentem. Extra autem extremam necessitatem si frater sit sub cura fratris prouidendum erit priùs fratri, secus si non sit sub illius cura, & auus paternus, & frater sint in æquali necessitate.

1245 Quod autem dictum est de prælatione aui paterni dicendum etiam est de auo materno concurrente in extrema necessitate alimentorum cum fratre, si cætera sint paria, quia etiam auus maternus venit appellatione matris vt *supra num.* 338. notatum est. Et ipse in defectum matris, & patris, & aliorum ascendentium per lineam masculinam tenetur iure naturali & ciuili alere nepotes inopes; vt *eodem nu.* 338. probatum est.

1242 Idem etiam dicendum de auia paterna, vel materna existente in extrema necessitate alimentorum, in qua & frater reperiatur; auia enim cæteris paribus præferri debet; Quia vtraque auia venit appellatione parentis, & auia paterna succedit loco patris, & materna loco matris quoad obligationem ministrandi alimenta nepotibus egenis, deficientibus aliis ascendentibus, vel descendentibus, vel iisdem existentibus inhabilibus ad præfata alimenta exhibenda, vt constat ex traditis *supradictis numeris* 281. 295. *&* 338. Confirmantur omnia prædicta de prælatione aui paterni, materni, & auiæ paternæ, & maternæ concurrentium in extrema necessitate cum fratre. Quia certum est nepotem diuitem iure naturali, & ciuili ob specialem sanguinis coniunctionem teneri auo, & auiæ vtriusque lineæ egentibus, & aliunde non habentibus præstare alimenta, vt clarè constat ex *l. si quis à liberis §. vtrum autem ff. de liberis agnoscendis*, & ex traditis *supra num.* 281. non est autem ita certum fratrem diuitem, vt fratrem, & ratione solius coniunctionis sanguinis teneri alere fratrem inopem siue vtrinque, siue altero tantùm parente coniunctum, cum aliqui id negauerint, vt constat ex traditis *supra num.* 490. *&* 495. *&* 494. *&* 496. Ergo maior obligatio est alendi auum, vel auiam, quam fratrem, cùm illa sit omnino certa, & indubitata, non ita hæc; ergo etiam in extrema necessitate quis tenetur potiùs alera auum, vel auiam, quàm fratrem; quia obligatio certa debet præualere minùs certæ.

§. XVII.

Concurrentibus in extrema necessitate fratre, & sorore, vel fratre, & patruo, vel duobus consanguineis transuersalibus vltra secundum gradum, cui potiùs debeamus subuenire.

Dubium nonum, Cùm *supra à num.* 490. *ad* 518. 1243 probatum, sit fratrem diuitem vt fratrem, & sororem vt sororem aliis sanguine magis coniunctis deficientibus, vel ob inopiam inhabilibus teneri alere fratres, & sorores pauperes aliunde non habentes, & *num.* 580. *& duobus sequentibus* conclusum etiam sit aliis consanguineis proximioribus deficientibus, vel ob paupertatem impotentibus, Patruum teneri alere sobrinum, & sobrinam, seu nepotem, & neptem è fratre pauperes, & è contra; quis ordo inter hos erit seruandus, quando plures reperiuntur in eadem necessitate graui, vel extrema alimentorum, & vni tantùm potest subueniri.

Extra extremam necessitatem, si frater, & soror 1244 concurrant, & frater diues iuxta facultates non possit vtrique subuenire, sororem esse præferendam dictum est *hoc capite supra num.* 511. pro rationem *ibi, & num.* 491. assignatam. Et sic etiam ob eandem rationem concurrentibus sobrino, & sobrina indigentibus extra extremam necessitatem patruus debet subuenire sobrinæ potiùs, quàm sobrino.

In extrema necessitate fratris, aut sororis vtrinque coniunctorum, & fratris, aut sororis ex vna 1245 parte tantùm, præsertim tantùm ex parte matris videtur fratres teneri potiùs subuenire fratri, vel sorori vtrinque coniunctis, nam duplex vinculum debet præualere vnico vinculo. Si eodem modo sint coniuncti, & cætera sint paria, liberum erit subuenire cui maluerit, quando vtrique non potest. Quid verò si in extrema necessitate concurrerent frater coniunctus solùm ex parte patris, & frater coniunctus solùm ex parte matris? videtur potiùs subueniendum coniuncto ex parte patris, quia hoc vinculum est excellentius.

Concurrentibus in extrema necessitate fratre, & patruo, si vtrique non potest subueniri, & cætera sint paria subueniendum est fratri, vtpotè propinquiori quoad coniunctionem sanguinis.

Et licèt consanguineos transuersales vltra secundum gradum pauperes quis diues iure naturali, aut 1246 ciuili non teneatur obligatione speciali alere, illis vel in necessitate subuenire, sed solùm generali obligatione iuris naturalis, & charitatis, qua tenemur proximum diligere, & illi in necessitate præsertim extrema tam in temporalibus, quàm in spiritualibus succurrere, si possumus, Nihilominus inter eosdem

consanguineos, si duo diuersimodè coniuncti reperiantur in extrema necessitate, & vtrique quis non possit subuenire, iuxta ordinem charitatis cæteris paribus debet subuenire sibi coniuncto propinquiori, seu proximiori gradu coniuncto. Vt est communis sententia Theologorum; & ita S. Thomas, & alij Theologi *supra num.* 1227. & 1230. allegati *locis ibidem citatis*.

§. XVIII.

Concurrentibus in extrema necessitate consanguineis ascendentibus, vel descendentibus vltra secundum gradum, vel consanguineo transuersali in primo & secundo gradu, vel vltra secundum gradum cum amico, vel benefactore quis sit præferendus.

1247 Controuertitur, si cum fratre & vlteriori consanguineo transuersali in extrema necessitate existenti concurrat insignis amicus, aut benefactor, & vtrique non possit subueniri, an sit subueniendum fratri, vel alteri consanguineo, an verò possit fratri, & consanguineo præferri amicus, aut benefactor; Bannes *in* 2. 2. *quæst.* 26. *art.* 8. & post eum Turrian. *ibidem disp.* 8. *dub.* 1. & Layman. *loco supra n.* 1224. *citato* postquam docuerunt, patrem, matrem, filios, & vxorem præferendos esse insigni amico, & benefactori iuxta tradita *supra dicto num.* 1224. & 1225. addunt remotiores consanguineos necessariò præferendos non esse insigni amico, aut benefactori, præsertim si consanguineus parum sit de nobis benè meritus, quia erga tales consanguineos remotiores, & non valde propinquos non sit tanta obligatio. Insuper tradunt singularem valdè amicum, & benefactorem in æquali necessitate præferendum esse consanguineo in tertio & quarto gradu; quia erga hos non habemus specialem obligationem saltem notabilem, insigni autem benefactori grauiter obligamur. Quam doctrinam omnino puto veram quoad consanguineos transuersales in 3. & 4. gradu, quos egenos speciali obligatione iuris naturalis, vel ciuilis non tenemur alere plusquam alios extraneos egenos, vt *numero præcedenti* notatum est: Quo verò ad consanguineos ascendentes, & descendentes per lineam rectam, cùm speciali obligatione iuris ciuilis, & etiam naturalis in quo ius ciuile fundatur, eos pauperes teneamur alere, vt constat ex *l. si quis à liberis* §. *autem ff. de liberis agnoscendis*, & ex traditis *supra numer.* 281. videntur omnino præferendi amico etiam benefactori, erga quem sola obligatione morali, siue antidotari tenemur; Tertio idè Bañes *loco citato*, cui adhærent ex Theologis *supra n* 1224. relatis, Reginaldus *d. lib.* 4. *num.* 308. Coninch. *d. disput.* 27. *n.* 156. & Ouiedus *d. puncto n.* 127. ait eum, qui propriæ vitæ periculo à morte nos liberasset, aut graui suo detrimento in extrema necessitatem opem nobis tulisset, præferendum esse etiam fratri, quia hic benefactor sit veluti alter pater. Quòd si quis à morte liberasset absque periculo, & sine graui detrimento in necessitate opem tulisset, tunc Reginaldus ait in extrema necessitate huic liberatori fratrem eadem extrema necessitate laborantem ob arctissimã sanguinis coniunctionem posse præferri, cùm obligatio gratitudinis (inquit) non sit de se tanta, vt non satisfacere ei ceneatur mortale ex suo genere; cæteris verò consanguineis in gradu remotioribus, ait idem Reginaldus, præfatum liberatorem absque periculo propter beneficij magnitudinem videri præferendum. Quæ omnia sunt satis probabilia; quamuis supposito quòd frater duues, vt frater obligatione iuris naturalis stricta, & ex dispositione iuris ciuilis in conscientia obligantis teneatur in subsidium alere fratrem pauperem, vt probatum est *supra à num.* 490. videtur in extrema necessitate præferendus cuicunque benefactori, ex eo quòd obligatio naturalis vera, & iuris ciuilis in conscientia ligans prævaleat obligationi gratitodinis, quæ de se non obligat in conscientia, sed inducit tantùm debitum morale, & honestatis.

Denique Lorca 2. 2. *q.* 22. *art.* 9. *n.* 4. (prout illum referunt Coninch. *d. disp.* 25. *n.* 127. Ouiedos *d. puncto* 5. *citato num.* 123.) asserit posse contingere, vt in extrema necessitate fratres absque peccato postponantur amico, & benefactori quamuis non liberatori à morte, addens rarò peccatum mortale fore fratres amico, & benefactori postponere iuxta illud Prouerb. 18. *Vir amabilis ad societatem magis amicus erit, quàm frater.* Et hoc idem improbabile non esse dicit Ouiedus *num.* 124. si sit insignis amicus, aut benefactor in extrema necessitate cum fratre concurrens. At merito sententiam Lorcæ reprobant Coninch. *d. disp.* 25. *num.* 157. & *duobus seqq.* & Castrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 1. *de charitate p.* 10. *num.* 11. asserentes esse peccatum mortale in extrema necessitate præferre amicum & benefactorem fratri, nisi frater iura fraternitatis violasset iuxta tradita *supra num.* 1515. vel amicus esset insignissimus benefactor, idque ob rationem sæpius adductam, quòd nobis coniunctiores sunt magis diligendi, & in æquali necessitate aliis minùs coniunctis præferendi; quæ obligatio præ cæteris amandi, & præferendi est grauis, & magna, vbi singularis, & magna est præ cæteris coniunctio; coniunctio autem fraternitatis est singularis, magna, & valde stricta, ac proinde illi præualere non debet coniunctio solius amicitiæ, & consequenter in graui, & extrema necessitate frater non potest postponi amico intuitu solius amicitiæ. Confirmant Coninch. & Palaus, quia ad exagerandam alicuius amicitiam vtimur comparatione fraternæ dilectionis, affirmantes illos se amare, ac si fratres essent; fratres ergo amicis per se loquendo debent necessariò præferri. Illud verò Prouerbiorum non obstat: Nam *ibi* tantùm significatur societate, & familiari vsu amico nos sæpe magis delectari, eiusque consiliis magis vti, quàm fratris, vt indicat S. Thomas *d. art.* 8. *ad* 1. vel significat interdum amicum esse nobis fideliorem, & vtiliorem fratre; ex quo non sequitur in necessitate fratri præferendum, vt aduertit etiam S. Thomas *loco citato*.

§. XIX.

Concurrentibus in extrema necessitate consanguineis transuersalibus cum extraneis nostræ curæ commissis, qui debeant vel possint præferri; & quid si extranei sint sanctiores sanguine coniunctis?

Vtrum verò in extrema necessitate alimentorum, cum omnibus subuenire non possumus, extraneos nostræ curæ commissos possimus licitè præferre consanguineis præfatis transuersalibus, Coninch. *d. disp.* 25. *num.* 151. dicit primo, eos absolutè posse præferri consanguineis extra primum gradum nobis coniunctis, eo quod non sit tanta obligatio (vt tradit etiam Lorca 2. 1. *q.* 16. *art.* 8. *num.* 4.) talea consanguineos alios præferendi, quin ob alias causas hic ordo mutari possit. Dicit secundo eisdem nos posse extraneos, vel etiam nobis coniunctis nostræ curæ commissis præferre nobis coniunctiores illis; quia eorum curam suscipiendo non censemur, nos voluisse obligare, vt in tali casu nobis sanguine coniunctos, aut coniunctiores deseramus in extrema necessita 1249

ceſſitate, nec ipſi à nobis poterunt exigere. De honeſtate verò qui ſint præferendi, ait primo pendere ex variis circumſtantiis, deinde addit, ſanguine coniunctos in ſecundo gradu videri præferendos omnino extraneis noſtræ curæ commiſſis, niſi ad eorum cuſtodiam ſtipendio eſſemus conducti. Ego, ſuppoſito quod non ſolùm ex generali obligatione charitatis, ſed etiam ex ſpeciali diſpoſitione iuris ciuilis, & æquitate naturali teneamur in ſubſidium alere etiam ſobrinos ſeu coniunctos in ſecundo gradu inopes, & aliunde non habentes vnde vitæ neceſſaria ſibi miniſtrent, vt ſupra *hoc opere num.* 580. *& ſeqq.* probatum eſt, exiſtimo abſolutè ob hanc ſpecialem obligationem in extrema neceſſitate coniunctos in ſecundo gradu eſſe præferendos extraneis noſtræ curæ commiſſis, etiam accepto ſtipendio pro cuſtodia, dummodo in eadem extrema neceſſitate penes nos nihil reperiatur, quod ſit eorumdem extraneorum, quo ali poſſent. Non enim eſt in noſtra poteſtate eximere nos ab illa iuris obligatione erga pauperes ſobrinos illos in ſubſidium alendi deficientibus proximioribus coniunctis, ad quos alioqui de iure onus alimenta illis pauperibus miniſtrandi per priùs ſpectat.

1250 Porrò extraneis noſtræ curæ minimè commiſſis licèt melioribus, & ſanctioribus in æquali neceſſitate præſertim extrema, non ſolùm in temporalibus vitæ corporali neceſſariis, ſed etiam in ſpiritualibus cæteris paribus eſſe præferendos ſanguine coniunctos etſi minùs ſanctos, & etiam peccatores, tradunt communiter Doctores, S. Thomas 2. 2. *q* 26. *art.* 7. *ibidem* Bannes, Malderus, Turrianus, & ex Theologis *ſupra n.* 12 o. relatis Valentia *d.p.* 5 *verſic. porrò ex hac doctrina.* Suarez *d.ſect.* 4. *n.* 19. *& duobus ſeqq.* Cuninch. *d. diſput.* 25. *n.* 140. Caſtrus Palaus *d. puncto* 10. *n.* 9. Ouiedus *d.p.* 5. *n.* 128. *&* 129. Bonacina *d.p.* 5. *n.* 2. *fine.* Filliucius *d.cap* 2. *num.* 44. Trullench. *d dub.* 6 *num.* 18. & alij communiter contra Gabrielem *in* 3. *d.* 29. *art.* 1. *concl.* 7. aſſerentem ſanctiores eſſe præferendos coniunctioribus perſonæ amanti, quia illi ſunt Deo per charitatem & gratiam ſanctificantem magis coniuncti; idem quod Theologi, præallegati tradunt etiam iuriſperiti *ſupra hoc opere. num.* 123. allegati, vt *ibi* etiam notaui. Ratio eſt, quia etſi in ſanctioribus propter maiorem coniunctionem cum Deo de præſenti reperiatur maior diligibilitas ex parte obiecti, non ex illa coniunctione cum Deo oritur obligatio diligendi eos actu immediatè ad illos terminato, ſed ſufficit amare actu terminato expreſsè tantùm in Deum, quo illum & omnia bona ſua vniuerſaliter amamus; ex coniunctione autem cum diligente oritur per ſe obligatio aliquem præ aliis diligendi actu ad ipſum terminato, vt vbi maior coniunctio etiam maior ſit obligatio diligendi, ac proinde abſolutè loquendo tenemur magis diligere ſanguine coniunctiores, quàm ſanctiores; & illis poſſumus iuxta ordinem charitatis deſiderare, vt ſint meliores, & ſanctiores, quàm alij; ſicut & id curare poſſumus (vt etiam tradunt expreſsè Filliucius, Caſtrus Palaus, Trullench. Ouiedus *locis citatis*, & Azorius *p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 4. *quæſt.* 1. *verſic. Quarto* vt) ergo etiam in extrema neceſſitate non ſolùm corporali, ſed etiam ſpirituali cæteris paribus debemus illos præferre extraneis, aut minùs coniunctis licèt ſanctioribus. Confirmant igitur iidē Doctores, tum quia ex charitate tenemur ſanguine coniunctis, quia nobis coniuncti ſunt, ſuccurrere (& ego addo etiam coniunctos vſque ad ſecundum gradum incluſiuè ſpeciali obligatione iuris nos illis egentibus in ſubſidium teneri miniſtrare vitæ ſuſtentandæ neceſſaria) ſanctitas autem præciſè non inducit hanc obligationem; tum quia charitas naturam perficit; natura autem inclinat amare nobis coniunctos ſanguine potiùs, quàm meliores, & ſanctiores; & ex conſequenti ſunt in dilectione appretiatiua ſaltem præferendi. Quibus non obſtat ratio Gabrielis, quæ tantùm oſtendit ſanctiores eſſe obiectum maioris diligibilitatis, & ſic hîc & nunc ad ſummum magis amandum amore complacentiæ; nō autem abſolutè, & appretiatiuè eſſe magis amandos, quàm nobis ſanguine coniunctiores: Dicit tamen Suarez *num.* 20. & poſt eum Ouiedus *num.* 129. fortaſſe in aliquo caſu poſſe eſſe exceſſum ſanctitatis, & tantam corruptionem alterius coniuncti, vt meritò poſſimus præferre ſanctiorem coniunctiori; & in hoc ſenſu dicit intelligi poſſe nonnullos Patres, qui oppoſitam ſententiam inſinuare videntur, præſertim D. Ambroſium *lib.* 1. *de officiis cap.* 30. aientem *ſi omnibus debetur miſericordia, tamen iuſto amplius.* Etſi meliùs addit D. Ambroſium, & alios Patres intelligendos cæteris paribus; ſecus ſi cætera non ſint paria ob maiorem coniunctionem minùs ſancti cum nobis.

§. XX.

Concurrentibus in æquali neceßitate extrema alimentorum patre hæretico, aut infideli, & alio fideli, aut ſancto, pater hæreticus, & infidelis præferri debet.

Ex quibus à fortiori infertur, quòd in æquali neceſſitate extrema neceſſariorum vitæ ſuſtentandæ, in qua ſint conſtituti pater hæreticus, aut infidelis, & alius fidelis, vel ſanctus, filium (ſi cætera ſint paria) teneri viro fideli, & ſancto præferre patrem infidelem, illique alimenta ſuppeditare, cum vtrique non poſſit. Quod etiam affirmarunt Legiſtæ, & Canoniſtæ communiter, quos latè referunt, & ſequuntur Corduba à Lara *in l. ſi quis à liberis §. etſi impuberes num.* 8 *ff. de liberis agnoſcendis*, & Surdus *de alimentis tit.* 1. *quæſt.* 56. & notaui *ſupra num.* 123. 134. *&* 135. vbi etiam adducuntur rationes id conuincentes, & Hoſtienſis *in ſum. tit. de temp. & qualit. ord. in* 1. *reg.* à Surdo *d.q.* 96. *num.* 1. relatus dixit nullum Doctorem iuris poſitiui poſſe de hoc rationabiliter dubitare, cùm alimentorum præſtatio dependeat à iure naturali primæuo, quod eſt commune omnibus animantibus; & Præpoſitus *loco ſupra d. num.* 134. *relato* patri infideli potiùs, quàm alteri fideli fore ſubueniendum à filio, alimentaque vitæ neceſſaria miniſtranda probat quatuor rationibus reportatis à Surdo *d. q* 96. Quarum prima eſt quòd pater videtur eadem perſona cum filio. Secunda, quia obligatio naturalis tantò maior eſt, quantò naturale vinculum ſit maius; in patre autem & filio maius eſt naturale vinculum, quàm in quocunque alio. Tertia quia in ſuſtentatione naturæ magis teneor ei, cui magis debeo ſecundùm naturam, & à quo magis dependeo; & talis eſt pater. Quarta, quia magis teneor illi, cui magis debeo ſecundùm regulam miſericordiæ, & iuſtitiæ, quàm ei, cui debeo ſolùm ſecundùm regulam miſericordiæ, patri autem ſoli, & non alij tenetur filius ſecundùm vtramque regulam. Non obſtat quòd pater ſit infidelis, vel hæreticus, nam quantumuis infidelis, vel hæreticus, & legum tranſgreſſor, pater eſt, & ei ſemper debetur reuerentia à filio, vt *ſupra d. num.* 134. notatum eſt, & tradunt Doctores *ibi & ſupra* allegati. Non obſtant etiam can. *non ſatis d* 86. vbi ex D. Ambroſ. *de officiis lib.* 1. *d. cap.* 30. habetur, *quòd perfecta liberalitas fide, cauſa, loco, tempore commendatur, vt primùm operetur circa domeſticos fidei.* & *cap. in eos, de hæreticis*, illis verbis, *in eos, qui Catholici non ſunt etiamſi conſanguinei fuerint, Epiſcopi, vel Presbyteri*

nihil

1251

nihil conferant. Nam huiusmodi dicta intelliguntur extra necessitatem extremam, non in extrema necessitate, vt notauit etiam Glossa *in d. cap. in eos verbo.* Debent autem prædicta (vt post Cardinalem *in d. can. non satis.* Præpositum *loco citato*, Sudos *d.q.96. fine* notaui *supra num.136.*) intelligi non procedere, quando per huiusmodi alimentorum præstationem pater fieret deterior quoad Deum, & quando sustentatio patris redundaret in damnum fidei, vel Ecclesiæ, quibus casibus pater infidelis, vel hæreticus non est alendus.

§. XXI.

Concurrentibus in extrema necessitate patre, aut matre, aut filio, aut vxore cum creditore, creditorine prius subueniendum, aut patri, &c.

1252 Sed quid dicendum, si pater, aut mater, vel filius, aut vxor reperiatur in extrema necessitate alimentorum, & simili necessitate extrema laboret creditor, vt si ei statim non fiat restitutio eius, quod ei debetur, sit periturus, an tunc cæteris paribus debitor relicto creditore possit & debeat subuenire parentibus, vxori, & filio, an vero è contra teneatur succurrere potius creditori, quando creditori, & parentibus &c. non potest subuenire, sed vni eorum tantum? De hac re tractant Theologi, & Summistæ agentes de causis excusantibus debitorem à restitutione. Ego hîc breuiter noto sequentia dumtaxat.

Primo igitur conueniunt Doctores (vt videre est apud eos, qui *infra* citantur) debitorem in extrema necessitate sua, & suorum, vel alterius proximi, cui ex charitate debitor ipse, vel creditor teneatur succurrere, si creditor non egeat, vel non indigeat extremè, & non possit debitor sibi, vel alteri extremè egenti, & perituro, nisi occurratur statim, alio modo subuenire, posse rem alienam vel alteri debitam impendendo, vel consumendo succurrere sibi vel aliis in tali necessitate, & excusari à restitutione, quamdiu ea necessitas durat. Ratio est, quia in eo casu omnia sunt communia saltem quoad vsum, ita vt quiuis licitè possit occupare, & ex eius vsu sibi & proximo subuenire, ac proinde irrationabiliter inuitus erit creditor, si nolit vt debitor sibi vel alteri extreme indigenti consulat ea re. Ita in specie Sayr. *lib. 10. clauis tract. 2. cap. 3. n. 4.* Molina *de iustit. lib. 3. disp. 254. initio.* Lessius *de iust. lib. 2. cap. 16. num. 2.* & Fagundez *in Decalogum lib. 7. cap. 25 n. 10.* Imò etiam in graui necessitate sui, vel suorum, aut proximi (si in simili necessitate, nec maiori non sit constitutus creditor) excusari à restitutione durante illa necessitate, videtur communis Doctorum sententia, & testantur Lessius *d. cap. 16. n. 15.* & Laym. *lib. 3. tract. 2. cap. 12. num. 1. versic. Deinde,* vbi latè refert Doctores id asserentes; nam etiam in hoc casu creditor esset irrationabiliter inuitus, si nollet debitorem in tali casu rem detinere, & illa vti, cùm debitor non teneatur rem restituere alienam cum suo notabili detrimento maiori, quàm sit creditoris commodum; & etiam creditor debitori existenti in graui necessitate ex lege charitatis subuenire teneatur iuxta communem sententiam. Quapropter ob periculum grauis morbi, magnæ famis, nuditatis, casus à proprio statu iustè acquisito, & similis afflictionis, aut iacturæ, quam aliter nequit auertere, nisi rem alteri debitam impendendo, potest differri restitutio, cùm hæ dicantur graues necessitates, vt Lessius, & Layman *locis citatis.*

1253 Conueniunt etiam Doctores, & est indubitatum, quòd si creditor substractione rei suæ, quam possidebat, constitutus est in extrema necessitate, qui substraxit etiam ad subueniendum sibi extremè egenti, debet illam reddere statim alteri pariter egenti, qui illa extremè egebat, & possidebat, verbi gratia Titius in extrema necessitate famis constitutus habet vnum panem, si Ioannes in eadem extrema necessitate positus panem è manibus Titij eripiat, vt sibi subueniat, inique facit, & tenetur panem reddere eidem Titio, etsi ipse sit periturus fame. Quia licèt in extrema necessitate omnia sint communia quoad vsum, nihilominus in pari causa melior est conditio primò præoccupantis, & possidentis, præsertim Domini; & præterea subtrahere alicui rem, qua ille extremè eget, est proinde ac occidere; Quare eripere tunc illum panem è manibus Titij non solùm est furtum, sed etiam homicidium, & ideo etiam cum iactura, seu periculo propriæ vitæ tenetur Ioannes illum tradere Titio. Ita contra Tabienam *verbo restitutio q. 4.* falsò asserentem non teneri Ioannem Titio reddere in hoc casu, Doctores communiter infra citati, & alij, quos Saytus *d.cap. 3. num. 5.* refert; & *num. 6.* sequitur: & communem sententiam illam sequens dicit etiam Lessius *d.cap. 16. n. 12.* Qui *num. 13. fine* addit, quòd si eodem momento res sit occupata in extrema necessitate à duobus, tunc vel diuidenda est, si potest diuidi, vel sorte tribuenda.

Quod controuertitur, est, an debitor siue ratione 1254 rei iustè acceptæ v.g. contractu licito, mutuo, commodato, deposito, vel emptione, vel etiam iniustè acceptæ, puta per vsuras, furtum, rapinam, quando rem non surripuit existenti in extrema illius necessitate, nec per acceptionem tunc constituit Dominum in extrema necessitate, quia tunc ea non egebat, nec erat in proximo periculo egendi illa; an inquam si creditor deueniat ad extremam illius rei necessitatem alioqui periturus, si id, quod debetur, illi eo casu non restituatur, teneatur debitor sic extremè indigens eidem creditori pariter extremè egenti rei restitutionem facere, quisquis eorum prius, vel vterque simul in eamdem extremam necessitatem inciderit. Resolutiuè procedendo

Respondeo existentibus in extrema necessitate de- 1255 bitore, & creditore, siue idem creditor priùs, siue posteriùs in eam necessitatem inciderit, & siue res sit iustè, vel iniustè accepta, seu acquisita, & siue debita in genere, seu in specie, siue non extet eodem tempore necessitatis extremæ vtriusque, non teneri debitorem in hoc casu extremæ necessitatis vtriusque rem restituere creditori, sed licitè sibi retinere posse ad suam vitam tuendam, licèt quod aliquas responsionis partes aliqui contra sentiant, est nihilominus communis sententia. In primis ita sentire videtur S.Thomas 2. 2. *q. 62. art. 5. ad 4.* ita *ibidem* expressè Caietanus, Bannes, & Salon, Sotus *de iust. lib. 4. q. 7. ar. 7. ad 4.* P. Nauarrus *in man. c. 17. n. 60. vers. Quinto infertur* (licèt non ita clarè, ac proinde citetur etiam pro opposita sententia) P. Nauarrus *de restit. lib. 4. cap. 4 dub. 5. num. 28.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 6. p. 7.* Saytus *d. cap. 3. num. 5. versic. secunda opinio*, Lessius *d. cap. 16. num. 13.* Azorius *p. 2. lib. 2. cap. 2. q. 17. & lib. 12. cap. 8. q. 6. §. in hac difficultate, & p. 3. lib. 4. cap. 39. diff. 1. vers. in hac re*, Toletus *li. 5. sum. cap. 24. num. 8. & lib. 8. cap. 39. n. 3.* Filliocius *tract. 32. cap. 5. num. 144.* Bonacina *de restitut. disp. 1. quæst. vlt. p. 1. n. 31.* Trullench. *in Decalog. lib. 7. cap. 15. dub. 1. num. 6* Fagundez *in decal. lib. 7. cap. 23. num. 14.* Laymao. *lib. 3. tract. 2. cap. 12. num. 2. initio*; & alij recentiores à Sayto, & Fagundez relati. Ratio iuxta eosdem Doctores est, quia pro eo tempore extremæ necessitatis quoad vsum cessat ius, & potestas Dominij iure gentium introducti, ac proinde se res habent, ac si diuisæ nunquam fuissent, & redactæ ad statum

statum communitatis, & naturalem, in quo omnia erant communia, & fiunt primò occupantis quoad vsum, ita quòd dominium rei remaneat tantùm apud priorem quasi in habitu, tamen actus eius impeditur, perinde ac si non esset; manentque res intra limites iuris naturæ, fuerunt enim iure gentium à principio res diuisæ sub ea conditione, vt pro statu extremæ egentiæ ad priorem statum iuris naturæ quoad vsum redirent. Quo iure naturæ attento potest sibi quisque consulere ex re, quam primò occupat, & possidet, & sic modo non obstante rerum diuisione, qui in eo casu extremæ necessitatis possidet rem, non tenetur eam tunc restituere domino. Quando igitur debitor præoccupauit rem licèt forte iniquè, & illicitè à principio acceptionis, ratione possessionis, quam habet, si in æquali necessitate extreme cum creditore constitutus est, non tenetur restituere, quia in tali necessitate melior est conditio possidentis, vt supra dictum est; nec prior Dominus potest esse rationabiliter inuitus, quia sua voluntate non potest repugnare pacto, seu conditioni illi redibilitatis, qua ab initio introducta fuit rerum diuisio, seu res saltem quoad vsum spectat diuisæ fuerunt, vt dictum est. Quare etsi quando creditor priùs incidit in extremam necessitatem debitor non restituens tunc illi rem peccet, tamen postquam & ipse ad eandem necessitatem extremam redactus est adhuc creditore in eadem necessitate permanente, non tenetur eidem creditori restituere, sed potest sibi potiùs subuenire, quàm alteri, quia pro tunc ille articulus necessitatis extremæ facit omnia communia saltem quoad vsum, & præualet conditio possidentis. Ita omnes prææallegati Doctores.

1255 Ex quibus primò reiicitur sententia (quam probabilem putauit Azorius *d. cap. 39. illo versic. in hac re*) Scoti, Richardi, Paludani, Gabrielis, Syluestri, Angeli, & Ioann. Medinæ *locis* à Sayro & Fagundez *vbi suprà*, & Vasquez *opere de eleemosyna c. 1. dub. 9. num. 69. allegatis* asserentium, si creditor priùs, vel vterque in extremam necessitatem incidat, debitorem, etiamsi alioqui inde periturus sit, teneri rem creditori debitam, reddere quæcunque illa sit, & quomodocunque acquisitam debitam solùm in genere, vel in specie, seu numero, quis sit eadem numero accepta, & siue vsu consumptibilis, siue non: quia, inquiunt, creditor habet duplex ius ad rem, vnum antiquum, quòd erat illi iam debita; alterum ratione necessitatis, & in hoc solo est æqualis cum debitore, qui hoc vnum tantùm ius habet, ac proinde creditor præferri debet, cùm duplex ius vincere debeat vnicum ius, & præsertim si creditor priùs tempore incidisset in extremam necessitatem; quo casu etiam ex hoc capite ratione necessitatis habet maius ius, quia qui prior est tempore, potior est iure, maxime stante ex parte creditoris extremè egentis vel iure dominij, si res eadem numero extet, & nunquam fuerit in debitorem translatum dominium; vel iure prouenientè ex debito vero illam extremam necessitatem antecedente; cui iuri non debet præualere sola possessio debitoris, & eo magis si debitor semper iniustè possedisset rem, putà acquisitam per vsuram, vel furtum; sed prædictæ rationes non vrgent; quia in illo casu extremæ necessitatis omnia fiunt communie quoad vsum, & licèt rem tunc possidens antea peccauerit accipiendo, vel non restituendo, seu retinendo, tunc tamen cessat creditoris ius omne quoad vsum, & ideo nulla est necessitas illum præferendi, si debitor possidet sine vi illata eidem creditori tunc existenti in eadem necessitate.

1256 Ex iisdem secundò reiicitur ex parte sententiæ aliquorum ab Azorio *d. quæst. 6 versic. Tertia opinio* relata affirmans, si res debita ex contractu, sit vsu consumptibilis, vt pecunia per mutuum, cuius dominium transiuit in debitorem, non teneri debitorem extremè egentem reddere creditori æquè egenti, quia cùm res per contractum facta sit debitoris, in pari necessitate potest ille sibi licitè retinere; si verò non sit vsu consumptibilis, vt v.g. equus commodato acceptus, cuius dominium mansit penes creditorem, teneri debitorem equum reddere creditori illo extremè egenti ad saluandam vitam ab hoste violente fugiendo, etiamsi debitor illo extremè indigeat ob eandem causam; quis ita retinere equum de dominio creditoris, est idem ac denuo illum accipere à creditore extremè egente; & res aliena in pari causa & necessitate est debita suo Domino. Verùm nec hæc ratio vrget; nam tunc cessat ius creditoris saltem quoad vsum, redocente extrema necessitate rem, quatenus ad vsum attinet, ad statum naturæ, iuxta quem res est primò occupantis, & possidentis.

Denique ex iisdem ex parte reiicitur sententia Petri Lorca 2. 2. 38. *sect. 5. num. 1.* Vasquez *citato opusc. de eleemosyna cap. 5. dub. qu. 70. & duabus seqq.* & Ioannis Lugo *de iustitia disp. 11. sect. 1. num. 4.* Qui primò (in quo conueniunt cum communi sententia) asserunt, debitorem habentem eandem rem numero alienam ex iusto contractu, commodati, mutui, locati, pignoris in extreme necessitate sui, & creditoris, quiuis eorum priùs, vel simul vterque in eam incidetit, non teneri rem illam restituere creditori, quia durente tempore contractus iuste possidet, iusteque illius rei vsum habet; cui in tali necessitate non debet præferri dominium creditoris; licèt secus esset, si tantùm creditor extremè indigeret. Secundo si debitor habeat rem alienam numero eandem, cuius dominium nunquam acquisiuit; quis v. g. per vsuram, vel furtum ante sui, & creditoris extremam necessitatem obtinuit; si debitor priùs incidit in extremam necessitatem, & postea ea perseuerante in similem necessitatem incidit etiam creditor, asserunt debitorem non teneri rem illam creditori restituere, quia non obstante priori dominio creditoris, debitor tunc ratione extremæ necessitatis priùs acquisiuit dominium talis rei, quod antea non habebat, cùm in extrema necessitate omnia efficiantur communia, ac proinde nil refert quòd creditor postea in eandem incidetit extremam necessitatem; si verò creditor priùs vel simul tempore ad extremam necessitatem simul cum debitore deuenit, affirmant in hoc casu debitorem teneri rem creditori restituere, nec debitori suffragari, quòd rem possideat, quia creditor duplici iure præualet debitori, scilicet quia semper habuit dominium rei, quod continuatum semper fuit, & ratione necessitatis extremæ priùs vel simul contractæ nouum ius acquisiuit; & ex parte debitoris stat sola iniusta possessio; dominium autem rei debet præualere iniustæ possessioni in pari causa, seu necessitate, ergo creditor vti verus Dominus debitori debet præferri, nec idem debitor potest creditorem in tali extreme necessitate constitutum priuare dominio suæ rei, sicut nec posset ab eo auferre rem illam, si eam possideret, vt *supra num. 1252.* dictum est. Neque hoc inquit Vasquez, est inferre sibi mortem rem illam restituendo, quia ob rationem prææallegatam illa est debita creditori iure naturæ. Verumtamen nec ratio prædicta vim habet contra communem sententiam; nam creditor in tali circumstantia extremæ necessitatis vtriusque non habet duplex dominium rei ablatæ, sed dominium pro tunc suspenditur seu cesset quoad vsum saltem, cùm tunc omnia fiant communia quoad præsatum vsum, ac si rerum diuisio, nunquam facta fuisset, & melior sit conditio possidentis, seu solùm quis habeat ius necessitatis præoccupandi rem, si possit: Quare cùm debitor præoccupatam 1257

patam rem habeat licèt ab initio occupationis iniustè acceperit, præualet ista possessio, nec potest creditor per vim illam auferre; sicut nec debitor posset illam auferre à creditore, vel ab alio æquali extremè egenti etiam possidenti; quia tunc ex iure naturæ habet ius vtendi, & contra iustitiam peccaret, qui violenter tale ius læderet, iuxta tradita *num.* 1252. & per hæc sufficienter reiiciuntur, quæ in fauorem sententiæ Vasquij multiplicat Ioannes Lugo *d. num* 4.

Prædictis suppositis

1258 Ad difficultatem *initio num.* 1252. propositam etsi non solùm Doctores *supra numer.* 1255. allegati, sed etiam Tabiena *loco supra num.* 1253. *citato*, Martinus Ledesma 2. *p.* 4. *quæst.* 18. *ar.* 5. Toletus *lib.* 5. *cap.* 24. *num.* 8. *fine*, Carbo *de restit. qu.* 80. & Azorius *p.* 2. *lib.* 12. *cap* 8. *q.* 6. *versic. sed quid si creditor*, & *p.* 3. *lib.* 4. *cap.* 39. *quæstio primo versic.* & *verò.* Existimae patre, vel matre, vel filio, aut vxore debitoris existente in extrema necessitate, in qua etiam sit constitutus creditor, præferendum esse creditorem, illique rem debere restitui; quod etiam æquè ac oppositum probabile putat Sotus *loco supra num.* 1254. *relato.* Qui fundantur; quia ex vna parte pater, vel filius, aut vxor non possident rem alienam, in quo sunt æquales creditori, & ex altera parte creditor habet maius ius in eandem rem, quæ sibi est debita ex iustitia; ex quo confirmat Azorius, quia in creditore concurrunt lex iustitiæ, & misericordiæ; at verò in patre, matre, vel filio tantùm lex misericordiæ, & pietatis; lex autem iustitiæ inducit maiorem obligationem, quàm lex pietatis. Confirmant præterea, quia tenemur parentibus, & pauperibus egentibus subuenire solùm ex nostris bonis, non ex alienis; solùmque conceditur iure naturæ vsus rei alienæ ad vitam propriam conseruandam, non alterius.

1259 Nihilominus alij Doctores magis communiter asserunt creditori præferendos esse parentes, filios, & vxorem. Ita videtur sentire S. Thomas 2. 2. *q.* 31. *ad* 3 & *q.* 62 *art.* 3. *ad* 4. expresè ita sentiunt scribentes *in d. art.* 3. Silu. *con trou.* 9. & Bannes *d. b.* 10. *concl.* 2. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5 *q.* 8 *p. vnico.* Vasquez *d. dub.* 9. Ioannes Lugo *d. sect.* 1. *num.* 5. ex Theologis *supra num.* 1254. relatis Sayrus *d. cap.* 3. *num* 9. Lessius *d. cap.* 16 *n.* 14. Fagundez *d. cap.* 25. *num.* 17. & *lib.* 4. *c.* 2. *num.* 30. Toletus *lib.* 7. *cap.* 39. *n.* 4. (vbi reuocat quòd *loco numero præcedenti citato* dixerat) Trullench. *d. dub.* 1. *n.* 7. & Filliucius *d. n.* 144. *fine.* item etiam Bonacina *de charitate disp.* 3. *q.* 4. *p.* 5. *n.* 3. Castrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *disp.* 1. *p.* 10. *num.* 3. & alij à Sayro, & Fagundez relati. Ratio est, quia parentes, filij, & vxor propter maximam coniunctionem, quam habent cum nobis, censentur vna & eadem persona, & vna caro nobiscum, & sic illorum necessitas censetur nostra propria, ac proinde sicut in nostra extrema necessitate possumus nobis potiùs, quàm creditori subuenire, ita & iisdem personis ita nobis coniunctis; ad subueniendum quibus etiam in tali extrema necessitate possumus rapere è domo diuitis necessaria ipsis, sicut & possumus nobis. Confirmatur magis, tum quia cùm in extremæ necessitate omnia efficiantur communia saltem quoad vsum, tales consanguinei, & nobis coniuncti in tali necessitate constituti possunt ad sibi subueniendum vsurpare rem restitutioni aliàs obnoxiam adhuc in manu debitoris existentem; ergo & debitor potest illis licitè tradere: tum quia debitum pietatis erga parentes ita coniunctos, quod est maximè naturale, maius, & antiquius, quàm debitum ex particulari iustitia proueniens ex rerum diuisione; supposita in tali casu extremæ necessitatis cessatione iuris gentium, & dominij, & consequenter communitate rerum, cessare facit, seu suspendit obligationem iustitiæ restituendi creditori, licèt extremæ necessitate laboranti, rem aliòqui illi debitam; ex quibus manet solutum fundamentum prioris sententiæ.

Imò ob dictam rationem, quod pietas erga pa- 1260
rentes, & filios in tali casu extremæ necessitatis obligat, cùm eius obligatio sit iuris naturalis, obligatio verò iustitiæ particularis suspendatur, debitorem non solùm posse, sed teneri succurrere parenti, vel filio, & vxori potiùs quàm creditori, affirmant Salon, Vasquez, Sayrus, Fagundez, & alij, esto etiam quòd debitor in tali necessitate existens non teneretur sibi succurrere, sed si vellet, posset licitè potiùs creditori subuenire cum periculo suæ vitæ, quia posset ex charitate cedere iuri suo; at verò supposito quòd pro illo casu extremæ necessitatis non obliget iustitia respectu creditoris, cùm tamen obliget pietas respectu patris, & ius paternum, & obligatio erga filios, & vxorem, cui debitor cedere non potest, teneri illis in tali casu succurrere relicto creditore tradunt Salon Fagundez, & Sayrus; Quamuis iuxta tradita *supra hoc capite dub.* 5. debitor etiam sibi potiùs, quàm creditori cæteris paribus teneatur subuenire, & vitam suam præferre vitæ creditoris, id quod expresè tradit Vasquez *d. dub.* 9.

Quin etiamsi Sotus, Lopez, Petrus Sotus, Vas- 1261
quez, & alij asserant, fratribus, & aliis consanguineis, & amicis concurrentibus in extrema necessitate cum creditore, debitorem teneri præferre creditorem, illique succurrere potiùs, quàm fratribus &c. eo quod erga hos coniunctos, sicut erga creditorem debitor non ita stricto vinculo obligetur; Nihilominus fratres, & omnes consanguineos in primo gradu posse, & debere præferri creditori, tradunt Toletus *d. cap.* 39. Lessius *d. cap.* 16. *num.* 14. Castrus Palaus *loco supra citato*, Bonacina pariter loco allegato. Fagundez *d. cap.* 25. *n.* 17 & 18. & Ioan. Lugo *d. num.* 5. fundantur eadem ratione, quia frater censetur alter ego ob intimam sanguinis coniunctionem, & quia eo casu extremæ necessitatis, cùm omnia efficiantur communia, pro tunc cessat obligatio particularis iustitiæ, non autem cessat obligatio pietatis, & iuris naturalis erga fratres, & alios consanguineos; vnde Bonacina ait absolutè debitorem posse creditori præferre consanguineos. Sayrus etiam, & Fagundez addunt posse licitè debitorem, concurrentibus in extrema necessitate creditore, & amico insigni, qui vitam seruauerit, præferre amicum creditori; cùm cesset in tali casu obligatio iustitiæ particularis efficiente illa necessitate omnia communia saltem quoad vsum, & obligatio gratitudinis, & moralis erga amicum sit naturalis semper manens, & amicus sit alter ego; Quapropter Fagundez dicit debitorem non solùm posse licitè, sed teneri fratres, & amicum præferre creditori. Demum Ioan. Lugo *d. num.* 5. extendit etiam, vt debitor cuilibet alij proximo extremè egenti possit licitè sucorrere omisso creditore, additque id quoque alios dixisse, & præsertim Bonacinam *de restitut. disp.* 1 *quæst. vltima p.* 1. *num.* 31. vbi tamen non reperi eum id dicere. Cuius tamen fundamentum est, quòd tunc omnia sunt communia, quoad vsum, & liceat accipere etiam aliena ad subueniendum cuilibet extremè egenti, quando ex propriis bonis non possit illi subuenire. Sed Bonacina, & Lessius *locis* à Ioanne Lugo *allegatis* loquuntur in casu posito *supra num.* 1252. scilicet quando debitor vel sui, aut alius proximus extremè egent, & creditor non laboret extrema egestate; vel debitor, vel sui, aut alius proximus laborat graui necessitate, in qua tamen non sit constitutus creditor; tunc enim aiunt debitorem posse impendere rem alienam, vt sibi, vel suis, aut proximo in tali necessitate constitutis succurrat, quando alio modo non potest subuenire; quia si iam non retineret,

posset

puſſet rapere rem alienam ad eiſdem ſubueniendum. In æquali autem neceſſitate extrema, vel graui creditoris, & cuiuſuis alterius proximi omnino extranei innuunt creditorem eſſe præferendum; & eſt rationi conſonũ, cùm tunc non ſit ratio ſpecialis cõiunctionis, ob quam debeat, vel recta ratio dictet, quod debitor poſſit alterum extremè egentem præferre creditori pariter extremè egenti, tunc anim res eiuſdem creditoris videtur clamare pro ipſo. Sed de hac difficultate, & de ordine ſeruando inter proximos, quando plures ſunt in extrema neceſſitate temporali, vel ſpirituali, & non poſſumus omnibus ſucurrere, quis præferri poſſit, vel debeat prædicta ſufficiant. Plura alia, quæ ad præſentem materiam non ſpectant, ſed potiùs ad tractatum *de charitate*, videãtur apud Theologos *hoc cap. dub. 2. & ſeq.* allegatos.

Solùm reſoluam obiectionem quandam, quæ fieri poſſet contra doctrinam in præcedentibus obiter traditam, ſcilicet in extrema neceſſitate licitum eſſe exponere certo periculo propriam vitam corporalem ob bonum publicum Reipublicæ, ſeu cõmunitatis, quæ doctrina eſt communis Theologorum aſſerentium, quoad bona temporalia hominem priuatũ teneri magis diligere communitatem, quàm ſeipſum, vt S. Thom. 2. 2. *q. 26. art. 4. ad 3.* hoc ſenſu interpretãtem illud 1. *ad Cor. 13. Charitas non quærit, quæ ſua ſunt*; ideſt communia propriis anteponit. Et ratio eſt, tum quia bonum communitatis præſtantius multũ eſt, quàm priuatum: Tum quia ſicut pars corporis naturalis ex naturali inclinatione exponit ſe periculo pro conſeruatione totius, vt in præcedentibus eſt explicatum, ita fieri debet in communitate, quæ eſt quaſi corpus quoddam politicum, & ciuile. Contra hanc doctrinam igitur obiicitur, quia ſi hæc argumenta valent in vita corporali, & bonis temporalibus, videntur etiam valere in ſpiritualibus, & conſequẽter homo videtur teneri magis diligere cõmunitatem, quam ſe ipſum etiam quoad ſpiritualia, ſi tenetur quoad temporalia. Verùm reſpondetur non eſſe parem rationem, vt poſt Valent. notauit Beccanus 2. 2. *c. 19 q. 2 n. 15.* Nam homo priuatus non pẽdet à communitate quoad bona ſpiritualia tanquam à cauſa principali, ſed à Deo, tametſi pendeat à miniſtris Eccleſiæ tanquã à cauſa inſtrumentali: At quoad temporalia pendet à communitate tanquam à cauſa principali, & tanquam pars à toto.

Ex quibus, & ex traditis *ſup. n. 1197.* paret reſolutio illius quæſtionis, ſi Princeps, cui Reipublicæ regimen commiſſum eſt, & pater verſentur in extrema neceſſitate corporali, & filius vtrique non poſſit ſubuenire, ſed vni tantum, an potius Principi, quam parenti debeat ſuccurrere; de qua Fragoſ. *to. 1. de Regimine Chriſt. Reip. in introductione proœmiali*, §. 1. *n. 36.* & Franc. Maria Pratus *in annot. ad Paſchalem de viribus patr. poteſt. annotat. ad n. 11. verſ. ab hoc autẽ c. 3. ſecunda partis, §. Hinc & alterum.* Reſpondendum enim ſi Princeps ſit talis, vt ex vita, & regimine ipſius dependeat bonũ cõmune Reipublicæ, quod morte eiuſdẽ principis notabile damnũ pateretur, principi potius, quã parenti filius ſuccurrere teneatur, ob illam rationẽ, quod publicũ bonũ præferri debet priuato bono vitæ vnius hominis priuati, quantumuis coniunctiſſimi, & etiã propriæ vitæ, vbi agitur de ſolo bono vitæ propriæ, vt conſtat ex mox traditis, & ex traditis *cit. n. 1197.* & ita reſpondẽt quoque iidem Fragoſ. & Pratus. Addentes id procedere ſolũ in caſu extremæ neceſſitatis vtriuſq; ſcilicet principis, & patris: nam ſi princeps non exiſteret abſolutè in extrema neceſſitate, pater verò extremè egeret; huic potiùs ſubueniendũ eſſet, ob regulam generalẽ ſuperius hoc capite traditã, & repetitã, quod pater extremè egens præferri debet, quibuſcũque non extremè egẽtibus, & etiam extremè egentibus, ſi agatur ſolũ de vtilitate priuata perſonæ extremè egentis, cũ pater ſit principium eſſẽdi, & viuendi filio, qui propterea maiorem obligationem naturalem erga patrem habet, quam erga quemcumque alium.

SVMMARIVM. Capitis XXIII.

Referuntur Doctores agentes, an ob neceſſitatem parentũ, & aliorũ, quos de iure alere tenetur quis, is, vt ſubueniat neceſſitati, teneatur abſtinere ab ingreſſu in religionẽ, & ſi iam ingreſſus ſit, teneatur religione egredi, ſi aliud remedium ſubueniendi non ſit, niſi ipſe viuat in ſæculo. n. 1262.

Triplex eſt neceſſitas temporalis, extrema, grauis, & leuis, ſeu communis, & quæ vnaquæque ſit explicatur. n. 1263.

Neceſſitas leuis parentum, vel filiorum non impedit filium, aut patrem ingredi religionem, niſi fortè probabiliter timeretur superuentura extrema, vel grauis. n. 1264.

Si parentes, vel filij habeant, vnde viuant, quamuis tenuiſſimè abſque hoc, quod mendicent, aut aliis ſeruiant, vel artẽ aliquã cum indecentia ſtatus exerceant, filius vel pater poteſt licitè ingredi religionem. Item ſi pater, vel filius cogatur mendicare, &c. Sine magna indecentia ſtatus illorum. ibid.

Filij artificum poſſunt libere ingredi religionẽ, etiãſi parentes mendicare, aut aliis ſeruire debeant. ibid.

Extrema neceſſitas parentum quando nõ impediat filiorum ingreſſum in religionem, & è contra. n. 1265.

Si filius, vel pater manens in ſæculo non habeat ſpem probabilem, vt poſſit ſuccurrere parenti, vel filio extremè, vel grauiter indigenti, poteſt licitè tranſire ad religionem. n. 1266.

Parentibus in extrema neceſſitate conſtitutis, quibus filius manens in ſæculo poteſt ſubuenire, & nulla alia via aliis prouideri poteſt, tenetur filius abſtinere ab ingreſſu in religionem, vt parentibus ſubueniat. num. 1267.

Extenditur etiam ſi filius iam vouiſſet ingredi religionem. n. 1267.

Item extenditur, vt nouitius teneatur egredi è religione, vt eiſdem parentibus ſuccurrat. n. 1269.

Item extẽditur, etiam ſi filius tunc cum vult ingredi religionem, neceſſitas extrema non exiſteret actu, moraliter tamen certè, ſiue probabiliter timeretur futura. n. 1270.

Item extenditur ad extremam neceſſitatem aui, & aliorum aſcendentium, & nepotum, ac pronepotum, & aliorum deſcendentium, imo cuiuſuis proximi, vt ſcilicet à nepote, vel auo differendus ſit ingreſſus in religionem, & ſimiliter à quouis alio ſi aliter non poſſit tali neceſſitati aui, vel nepotis, vel proximi ſubueniri. numero 1271. & duob. ſequentibus.

Lege charitatis, & miſericordiæ homo tenetur cuilibet proximo in extrema neceſſitate conſtituto ſubuenire, ſi abſque notabili difficultate, & iactura graui rei familiaris poteſt. n. 1273.

Vt extremæ neceſſitati alterius ſuccurrat quis, non tenetur mendicare, nec officium aliquod exercere, quo à ſtatu ſuo cadat; etſi hoc vix poſſit eſſe neceſſarium ob breuitatem extremæ neceſſitatis, & excellentiam operis pietatis. ibid.

Si ſit neceſſitas grauis, & magna parentum, cui filius manens in ſæculo poteſt ſubuenire, nullo vero modo poterit, ſi ingrediatur religionem, an teneatur omittere ingreſſum durante ea neceſſitate, vt illis prouideat. Negatiua ſententia. n. 1274. Affirmatiua, & communis. n. 1275.

Quæ communis procedit etiam in graui, & cæterorum ascendentium necessitate. ibid.

Filij iure naturali, & vi quarti præcepti Decalogi de honore parentum tenentur parentibus in graui necessitate constitutis subuenire. ibid.

In quo consistat honor parentibus debitus. ibidem.

Parentes, fratres, sorores, & filios tunc debemus deserere, quando nos retrahunt à bonis operibus, & ad peccatum impellunt. ibid.

Tametsi parentum necessitas non sit actu, & præsens, si tamen probabiliter timetur futura, filius debet differre ingressum in religionem. n. 1276.

Etiamsi filius votum religionis emisisset, siue ante, siue post necessitatem grauem parentum, non tenetur, nec potest ingredi religionem, si parentes eius ope possunt iuuari, & non alio modo. n. 1277.

Prædicta procedunt, quando euidenter apparet de graui necessitate parentum. n. 1278.

Si dubium sit an necessitas sit grauis, & tanta vt obliget filium ad differendum ingressum, filio nullo voto adstricto liberum erit ingredi, vel manere in sæculo. ibid.

Si vtrinque sint opiniones probabiles, datur filio electio. ibid.

Si autem ante, vel post necessitatem filius emisisset votū religionis, in præfato dubio an necessitas sit grauis, teneretur votum exequi, vel dispensationem petere, ad quam impetrandam sufficit illa necessitas dubia. Si sint vtrinque opiniones, datur filio electio. ibidem.

Si filius extra religionem nō posset parentibus grauiter egentibus subuenire absque extraordinario, & proximo periculo peccandi lethaliter, ita vt aliud remedium vitandi tale periculum sibi sit, nisi viuere in religione, potest, & tenetur desertis parentibus transire ad religionem. numero 1279. & numero 1280.

An, & quando detur tale periculum. ibid.

Ad subueniendum parentibus in extrema necessitate constitutis vix, & ferè impossibile, vt præfatum periculum existat. n. 1280.

In dubio talis periculi parentes non poterunt deseri: si vtrinque sint opiniones probabiles, dabitur filio electio. ibid.

Si filij à parentibus in necessitate constitutis prouocentur ad malum graue, an sit eis integrum illos deserere, & quando ea de causa possint licitè ingredi religionem. Explicantur plures casus. n. 1281.

Quid, quando parentes prouocarent directè, vel indirectè ad solum peccatum veniale?

Quibus in casibus filius ob periculum morale peccandi extra religionem, vel ob prouocationem ad malum licitè potest desertis parentibus ingredi religionem; si emisisset votum ingrediendi, teneretur ad ingressum. n. 1283.

Quinam Doctores agant de controuersia, an filius, iam professus teneatur è religione egredi etiam inuitis suis superioribus, vt parentum necessitati extremæ, vel graui succurrat, &c. n. 1284.

Si filius neglecta obligatione subueniendi parentibus in extrema, vel graui necessitate tunc existentibus emittat professionē in religione, an valida sit professio. n. 1285.

Filius professus non tenetur, nec potest exire è religione ob necessitatem grauem, vel extremā parentum, quādo non est spes probabilis, vt possit illis succurrere. numer. 1286.

Nec etiam tenetur, nec potest egredi, si manens in religione aliis viis non prohibitis eisdem parentibus grauiter egentibus possit subuenire. Et explicatur. num. 1287.

Filius religiosus parentibus grauiter egentibus manens in religione tenetur subuenire omnibus modis, quibus licitè potest. n. 1288.

Quæ filius professus absque egressu è monasterio possit, & teneatur facere vt subueniat parentibus graui necessitate pressis; & quod potest omnia illa, quæ fieri possunt à religioso salua obedientia, & sui status decentia; & quæ sint hæc latè explicatur. numero 1288.

Quæ possit facere sine licentia superioris, & eo inuito, & quid in dubio, an licentia à Prælato petita sit iniustè denegata. ibid.

Potest ex necessariis suo victui subtrahere, vt indigentibus parentibus subueniat. ibid.

Filius religiosus minorum an possit accipere eleemosynā pecuniæ, vt indigentibus parentibus subueniat. ibidem.

Filius professus non tenetur, nec potest licitè absque licentia Prælati egredi è monasterio ad subueniendum parentibus, nisi euidenter constet de eorum necessitate graui, & præceptum naturale illum subueniendi obligare. n. 1289.

Nec etiam teneretur, aut posset, si extra religionem non posset viuere absque morali proximo periculo salutis animæ. n. 1190.

Neque etiam teneretur, aut posset deserere religionem, vt parentibus indigentibus subueniat, si manens in religione sit valdè vtilis Reipublicæ Christianæ, vel toti Ordini n. 1291.

Quo casu religio teneretur in se suscipere onus filij, & illius parentibus subuenire. ibid.

Ad præfatum effectum subueniendi parentibus indigentibus non potest filius professus religione egredi, nisi prius petita licentia à suo superiore. numero 1292.

In extrema necessitate parentum, cui non possit subueniri manente filio professo in religione, potest & tenetur egredi etiam repugnante Prælato. numero 1293.

Etiam ad subueniendum extraneo extremè egenti religiosus professus inuito superiore potest, & tenetur egredi è monasterio. ibid.

Votum non solùm simplex, sed etiam solemne professionis ex natura sua includit conditionē vt non obliget quoties præcepto alicui naturæ, & diuino repugnet. ibid.

Finita extrema necessitate parentum filius professus è religione tenetur ad eam redire. ibid.

In graui parentum necessitate, cui tantum consuli possit per filium professum extra religionem viuentem, an teneatur filius egredi, & extra monasterium viuere, vt illis succurrat, quamuis Prælatus licentiam egrediendi denegauerit? refertur quadruplex sententia. numero 1294. & pluribus sequentibus.

Prima affirmat, si necessitas præcesserit professionem, dummodo fiat sinè scandalo, & indecentia notabili status religiosi, negat si subsequuta sit. numero 1294. & 1295.

Secunda absolutè negat. numero 1195. ad 1302. Quæ procedit etiam in religiosis Societatis Iesu, qui sola biennij vota simplicia emisere. numero 1301. fine.

Tertia negat teneri, affirmat licitè posse egredi licentia petita, & non obtenta. numero 1302.

Quarta sententia ab authore approbata affirmat absolutè filium professum teneri egredi, & viuere extra monasterium, licet superioribus inuitis, & licentiam exeundi denegantibus. numero 1306.

Obligatio pietatis subueniendi patri vel filio extremè, vel

vel grauiter egenti, etsi non est propriè iustitia, strictius tamen obligat, quàm obligatio iustitiæ rigorosa. n. 1294.

Debitor, qui donando pecuniam, se reddidit impotentem ad soluendum debitum, vtrùm propria authoritate rem donatam iterum arripere, & donatarius teneatur illam dare. ibid.

Clericus in sacris constitutus qua ratione possit, & teneatur subuenire parentibus graui necessitate pressis. ibid. & n. 1297.

Filius ex vi obligationis habitualis subueniendi parentibus si in extremam, vel grauem necessitatem aliquando inciderint, non tenetur se conseruare in eo statu, in quo possit eisdem parentibus subuenire, si in talem necessitatem fortè inciderint: & explicatur exemplis. n. 1295.

Maritus non tenetur, nec potest deserere vxorem, nec seruus dominum, vt subueniat parentibus grauiter egentibus. ibid. & n. 1311. in resp. ad 3.

Maior nè sit obligatio voti professionis erga Deum, quàm obligatio pietatis erga parentes ad subueniendum illis grauiter egentibus. n. 1297.

Per professionem religiosus se tradit in potestatem religionis, seu Prælati, ita vt reputetur mortuus mundo. ibidem.

Differentia inter simplicem promissionem rei, votumque simplex religionis, & traditionē rei, ac votū solemne professionis quoad obligationem. ibid. & n. 1298. & 1306.

Quidquid ex materia defectu impediret obligationem voti, si tempore eius emissionis adesset, impedit similiter eius obligationem postea superueniens, & an id procedat solùm quando ab initio impedit validè votum fieri, non quando solùm licitè. numero 1298.

Quando res præcisè vitio melior est, quàm sua contradictoria, est exequenda est post quodcumque votum. numer. 1299.

Pater ratione egestatis potest vendere filium sub eius potestate existentem. n. 1300.

Filius, qui habet parentes graui necessitate pressos, eius auxilio indigentes, ingrediens religionem, & professionem emittens peccat grauiter contra pietatem paternam. n. 1294. & 1301.

Licentia petita, & irrationabiliter, & illicitè negata in materia graui censetur, seu habetur tanquam concessa. n. 1302.

Necessitas grauis parentum, cui filius religiosus extra monasterium subuenire potest & non intra, præbet iustam causam concedendi licentiam eidem exeundi è monasterio, seu religione, & viuendi in sæculo ad subueniendum tali necessitati. n. 1303.

Eam licentiam cum habitu retento de iure communi potest etiam ad longum tempus dare Prælatus immediatus, vel prouincialis, aut generalis. ibidem.

Hodie ad longum tempus dat solùm Summus Pontifex. ibidem.

Et in vniuersum licet vt religiosus etiam ad longum tempus viuat extra religionem habitu retento ex iusta causa Prælatus religionis de iure communi possit concedere, hodie tamen ex decreto S. Congregationis solus Summus Pontifex dat. ibid.

Licentiam morandi seu viuendi in sæculo dimisso habitu etiam ad subueniendum graui necessitati parentum religioso absolutè Prælatus religionis concedere non potest, sed sola Sedes Apostolica. ibid. & n. 1308. fine.

Filio professo an Prælatus teneatur concedere licentiam viuendi extra religionem, quando id subuentioni parentum grauiter egentium necessarium est. Datur multiplex responsio. n. 1304. 1305. & 1307.

Vbi filius religiosus à Summ. Pontifice obtinuit licentiam viuendi extra religionem ad subueniendum graui necessitati parentum; Prælatus impediens iniustè talis licentiæ executionem, grauiter peccat. num. 1305. fine.

Votum tam simplex, quam solemne de natura sua includit conditionem, dummodo res, quæ est materia voti, aliquando præcepto alicui naturæ, vel diuino non repugnet. numero 1293. & numero 1306.

Filius religiosus iuxta omnes non potest deserere religionem, vt parentum necessitati graui etiam manifestæ, & euidenti subueniat, nisi prius à legitimo superiore licentiam exeundi ad illum finem petierit. numero 1308.

Ea tamen negata, si constet manifestè de tali necessitate graui iuxta sententiam authoris, & aliorum plurium tenetur seclusa scandalo, aut notabili religionis seu religiosi status detrimento, aut animæ propriæ periculo exire è religione, vt subueniat iisdem parentibus omni alio auxilio destitutis. ibid. & num. 1310.

Regulariter filius religiosus vt licitè redeat ad sæculum etiam habitu retento ad subueniendum graui parentum necessitati tenetur petere licentiam à superioribus, & etiam debet obtinuisse. numero 1309.

Qua diligentia, seu informationes præmittenda à superioribus religionis antequam talem licentiam viuendi in sæculo causa subueniendi parentibus egenis religioso concedant. ibid.

Responsio ad fundamenta Doctorum asserentium ob necessitatem grauem parentum filium professum nunquā teneri deserere religionem, seu obseruantiam status religiosi. n. 1311.

Filius professus, qui ad subleuandam parentum grauem necessitatem ad sæculum, cum vel absque licentia superiorum redijt, finita necessitate debet statim ad monasterium redire, & etiā reassumere habitum religiosum, si illum fuit necesse dimittere ad eum finem, & postea potest cum habitu succurrere; estò etiam à S. Pontifice habuisset facultatem dimittendi. numero 1312.

Monasterium, quod successit in bona ingredientis, tenetur ex prædictis bonis subuenire parentibus indigentibus. n. 1313.

Monasterium quando bona fide, & ignorans grauem necessitatem parentum admisit filium illos deserentem ad professionem, non tenetur ex bonis monasterij illos alere. ibid.

Si mala fide, & sciens necessitatem filium ad professionē admiserit, an eosdem parentes grauiter indigentes teneatur loco filij alere. Negatiua. ibid. Affirmatiua. ibid.

Filiis extremè egentibus pater volens religionem ingredi tenetur differre ingressum, vt illis subueniat. numer. 1314.

Pater, qui in sæculo potest subuenire filiis graui necessitate pressis, non in religione, ad illis siue sub eius potestate existentibus, siue emancipatis subueniendum tenetur differre ingressum. n. 1315.

Pater etiam extra grauem illorum necessitatem non potest ingredi religionem desertis filiis sub eius potestate, & iure existentibus, si careant necessariis ad sustentationem, & ad piam educationem, nisi ante ingressum sufficienter prouideat. n. 1316.

Prædicta procedūt etiā si pater emisisset votum religionis. n. 1317.

Item tradita de patre respectu filiorum procedunt etiam in cæteris ascendentibus respectu nepotum, & aliorum descendentium. n. 1318.

Filius, vel pater etiam voto castitatis, vel religionis adstrictus, qui nisi dote vxoris, quam duceret, posset parenti, vel filio grauiter egenti

subuenire, tenetur tale matrimonium inire. numero.1319.

Finita necessitate & mortua vxore teneretur exequi votum Religionis, si tali voto erat ligatus; & si voto castitatis ad omnimodam castitatem, & viuente vxore ad abstinendum ab omnibus venereis actibus non permissis.ibid.

Parens iam professus an teneatur exire à Religione vt subueniat filiis in saeculo graui necessitate pressis. numer.1320.

Necessitas grauis fratrum, vel sororum est iusta causa dispensandi cum fratre obstricto, voto Religionis ad differendam voti executionem, vt tali necessitati subueniat. n.1321.& 1322.

Hanc dispensationem potest concedere Episcopus. ibid.

An eadem necessitas fratrum & sororum sit iusta causa dispensandi, vt frater professus redeat ad saeculum ad illis subueniendum.ibid.

An sit iusta causa, vt frater voto Religionis ligatus propria authoritate, & absque dispensatione differat voti executionem; praesertim si sorores graui necessitate pressae sint exposita periculo impudicitiae. n.1323.1324.& 1325.

Frater ad subueniendum graui necessitati fratrum, & sororum praesertim versantium in periculo impudicitia an teneatur differre ingressum in Religionem, etiamsi sit voto Religionis adstrictus; si solum in saeculo possit tali necessitati subuenire. Referuntur plures sententia,& resoluitur teneri.num.1326.& quatuor seqq.

Quid si frater sit iam professus in Religione, an ad subueniendum iisdem fratribus, & sororibus in graui necessitate constitutis, & cum periculo impudicitia teneatur egredi.n.1329.& 1335.

Patruus ad subueniendum nepotibus, & neptibus ex fratre, vel sorore grauiter egentibus, & nepos ad subueniendum patruo grauiter indigenti an teneatur differre ingressum in Religionem; & quid si sit professus.n.1330.& 1331.

Filius, vel pater habens parentes, vel filios magna egestate pressos, nec potentes alimenta quaerere, peccat grauiter repudiando haereditatem, vel nolens exercere artem, quam nesset, quaque posset lucrari ad subueniendum parentibus, vel filiis sic egentibus.n.1332.

CAPVT XXIIII.

Parens, filius, frater an possint licitè ingredi Religionem, si alij ab ipsis alimentandi sint in egestate, seu necessitate alimentorum, & subsidij temporalis, an verò teneantur abstinere ab ingressu, si praeuideant se in Religione existentes non posse illis succurrere, possint verò manentes in saeculo.

1262 DE hac materia ex Iurisperitis Nauarrus *in sum. cap.14.n.14. & in com.de regularibus quaest.15. n.48.& 49.*Corduba à Lara *in l. si quis à liberis §.ite rescriptum n.12.* Surdus *de alim tit.1.q.29.n.12.*Aug. Barbosa *collect.ad can.1.d.30.* Paschalis *de patria potest.p.2.cap.3.num.65.& duobus seqq.* & alij apud eosdem; ex Summistis Angelus, Syluester, Rosella, & alij, *verbo Religio* Toletus *lib.5. cap.1.n.6.* ex Theologis S. Thomas *quodlib.10. art.9.*& latè a *2.qu.101. artic.4. ad 4 & quaest. 189. art.6. ibidem* Caietanus, & alij scribentes; & ex recentioribus Valentia *2.2. disp.7.q.1.p.2.*Azorius *p.1.lib.12.cap.1.quaest.8.& p.2. lib.2. cap.3.quaest.4. & 5.* Sayrus *lib.2. clauis cap. 6.* Soarez *tom 3.de Religione lib.5.cap.5. & 6.*Sanchez *in summa lib.4.cap.20.*Lessius *de iustitia lib.2.cap.41. dub.3. num.34.*Megala *2.part.inst.confess.lib.2.cap.21. quaest.3.* Reginaldus *lib.2. praxis fori poenit.num. 11. & duob seqq.*Bonacina *de precept. Decal. disp.6.quaest. vnica p.5.numer.4.*Villalobos *p.2.tract.35.diff.7.n.16. & 4.seqq.* Filliucius *tract.28.p.2.cap.1.num.8.& duobus seqq.* Trulleoch. *in Decalogum lib.2. cap. dub.23.* Faguodez *in decalogum lib.4.cap.2.num.15.* Castrua Palaus *tom.1.tract.56.disp.1.puncto 7.§.5.*Paul.Laym. *lib.4. tract.5.c.4.n.1.& 2.* Gordon.*lib.6.q.11.c.4.n.51. versic. quaeres,* & alij apud eosdem praesertim Azori. Sayrum, Suarez, Sanchez, & Fagundez. Et complures alij recentiores, qui *in sequentibus* allegantur.

§. *Primus.*

Triplex necessitas explicatur.

NOtandum triplicem esse egestatem, seu necessitatem; extremam, grauem, & leuem. Extrema est, in qua quis versatur in probabili, & moraliter certo periculo amittendi vitam corporalem, nisi statim ei subministrentur necessaria pro vitae sustentatione, vt si quis sit fame, vel frigore moriturus (quia non habet alimenta, & vestimenta necessaria, nec idoneus est etiam mendicando illa sibi quaerere) nisi ei breui subministrentur alimenta, & vestimenta necessaria ad arcendum famem, & frigus; & idem si moriturus esset morbo ob defectum curationis ordinariae, & facilis. Grauis, quatenus ad praesentem materiam spectat, & quam multi ex praeallegatis Doctoribus vocant quasi extremam, est quoties parentes, filij, vel fratres non possent sine dedecore necessaria vitae sibi quaerere v.g eis necessarium esset mendicare, vel seruire aliis cum magno dedecore iuxta conditionem suarum personarum, vel si cogerentur nimium affligi, aut incarcerari propter debita praesertim cum periculo perpetui carceris, vel deberet viuere in perpetua infirmitate, vel pati multa alia incommoda corporalia, vt longam aegritudinem (licèt fortè non perpetuam) famem, nuditatem, frigus, & similia. Quae tamen omnia non absolutè tantùm, sed etiam respectiuè considerata qualitate personarum pensanda sunt, vt prudens feratur iudicium, ita ferè omnes praeallegati Doctores loquentes in necessitate graui patris, Sayrus *d.cap.6.n.3.*Azorius *d.q.5. initio.* Suarez *d.cap.5.num.13.* Nauarrus, Palaus, Bonacina, Reginaldus, Layman *locis citatis*, Faguodea *d.cap.2. num.14.*& Sanchea *d.cap.20 num.4.fine.*Vbi ex Ioan. de Neapoli, D.Antonino, Syluestro, Cordoba, Manuele, & aliis dicit grauem necessitatem dici & esse necessitatem decentiae status, scilicet si parentes, vel filij nequirent sustentari honorificè iuxta statum suum, sed ad sibi prospiciendum cogerentur ad vilia descendere, & ea efficere, quae in notabilem eorum decentiae status iacturam cederent, vt artem mechanicam exercere, mendicare, aliis famulari cum notabili status proprij diminutione. Quae omnia traduntur exempli gratia, nam in vniuersum iuxta eosdem Doctores, tunc dicitur, & est necessitas grauis, quando re vera omnibus circumstantiis arbitrio prudentis iudicatur non leuis, sed magna. Necessitas leuis iuxta eumdem Sanchea *ibidem* post Ioannem de Neapoli, D Antoninum, & Passatellum esset, quando parentes possent vitam transigere, etsi non ita commodè, abundanter, & honorificè, Suarez *d. cap. 5.n.3.* reputat necessitatem leuem, quando pater sine obsequio filij potest aliqualiter sustentari; & vniuersaliter leuem necessitatem esse eam quam Theologi agentes de eleemosyna vocant communẽ necessitatẽ & dicunt esse eã, quam 1263

commu

communes, & frequentes patiuntur, seu quam pauperes communiter patiuntur, cuique non possumus succurrere nisi cum magna difficultate, & extraordinaria diligentia; Quam necessitatem communem Suarez *d. cap. 5. num. 2.* magis explicans ait, tunc dici, & esse, quando homini necessarium est parcè, & moderatè viuere, & non solùm superfluis, sed etiam congruis aliquando carere, & statum potiùs minuere, quam augere, vt possit vitam transigere, nihilominus adhibita industria & diligentia necessaria non desunt. De qua necessitate communi propter alios Theologos agentes *de charitate, & de eleemosyna* Valentia 2.2 *disp. 3. quæst. 9. p. 4.* idem Suarez *de charitate disp. 7. sect. 1. n. 4.* Coninch. *eodem tract. disp. 25. dub. 8. n. 112.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 2. p. 2. n. 1.* & Vasq. *opusc. de eleemos. c. 1. dub. 8. n. 8.*

Necessitas leuis parentum non impedit filium ingredi Religionem, & è contra.

1264 Difficultas igitur *in titulo capitis* proposita procedit solùm in casu necessitatis extremæ, & grauis, de qua duplici necessitate extrema, vel grauis parentum, vel filiorum præallegati Doctores pertractant, an obliget filium, & patrem sub mortali, ita vt peccet mortaliter filius, vel pater, si relictis parentibus, vel filiis in tali extrema, vel graui necessitate Religionem ingrediatur; Necessitatem enim leuem, seu communem parentum, vel filiorum præcisè non præstare filio, vel patri impedimentum ingressus in Religionem in terminis tradunt Sayrus *d. c. 6. n. 4. in fine*, Suarez *d. cap. 5. n. 3.* Trullench. *d. dub. 23. n. 1.* & Castrus Palaus *d. §. 5. n. 14.* & supponunt omnes alij præallegati; & colligitur apertè ex S. Thoma *d. q. 101. ad 4.* ibi *si verò sine eo (scilicet filio) parentes vitam transigere possent, licitum esset eo desertis parentibus Religionem intrare, quia filij non tenentur ad sustentationem parentum, nisi causa necessitatis*; & *d. q. 189. art. 6. in corp.* ibi, *si verò non sint (scilicet parentes) in tali necessitate vt filiorum obsequio multum indigeant, possunt prætermisso parentum obsequio filij Religionem intrare*; & similia habet *d. quodlib. 10. art. 1.* Probatur etiam ex Suarez *d. cap. 5. num. 1. & 3.* quia nemo tenetur diligere proximum quantumuis sibi coniunctum in ordine ad temporalia, vel corporalia bona, plusquam se in spiritualibus, si aliter proximus potest sibi in temporalibus prouidere. Confirmatur ex eodem Suario, quia in hoc casu non tenetur filius emancipatus, seu habens bona propria in rigore præcepti alere patrem ex propriis bonis, maximè si id non posset facere, nisi priuando se æquali commodo, vel honore; & idem est dè patre respectu filij necessitatem tantùm communem patientis; ergo vterque multò minùs ad hoc tenetur cum tanto spirituali incommodo. Breuiter ergo cùm præceptum alendi filium, siue patrem sit affirmatiuum, & obligans solùm ex causa necessitatis; vt *supra hoc opere. cap. 1.* probatum est, hæc necessitas communis siue patris, siue filij quid leue reputetur in comparatione tanti incommodi, quale est priuatio boni perfectionis status Religiosi, seu vt propter illam filius, vel pater sit priuandus tanto fructu, qui Religionis ingressu obtineri potest: Dixi, *præcisè* &c. Nam etsi necessitas de præsenti & actualis sit leuis, si tamen præuideatur, seu moraliter timeatur, ne pater, vel filius de necessitate leui breui, seu in proximo sit lapsurus in necessitatem extremam, vel grauem, an etiam tunc differendus sit ingressus in Religionem, vt filius patri, vel filio pater possit prospicere si sit spes succurrendi, examinatur infra. Quare si parentes habeant vnde viuant, quamuis tenuissimè absque hoc, quòd mendicent aut aliis seruiant, vel artem aliquam cùm dedecore illorum statu attento exerceant, etiamsi non ita honorabiliter, & amplè viuere possint, sicut vellent, & sicut viuunt alij æqualis conditionis, integrum erit filio Religionem ingredi, cùm talis parentum indigentia censeatur parua, vt dixi, & aiunt Doctores hoc, & præcedenti numero relati; Additque Sayrus id locum habere, etiamsi parentes sint nobilissimi, & alioqui fuerint diuites, & idem etiam de patre respectu filij, qui eodem modo posset viuere; non ob id pater impeditur assumere statum Religiosum. Subdit idem Sayrus, quòd etiamsi parentes sublato filio cogerentur mendicare, aut aliis famulari, si hoc non sit cum magna indecentia status eorum, adhuc potest filius liberè ingredi Religionem; & magnam indecentiam ait fore, quando alioqui parentes essent viri honorati, & nobiles, & ob alias conditiones honore digni. Vnde concludit filios artificum posse liberè ingredi Religionem, etiamsi parentes mendicare, aut aliis seruire deberent. Quod est valde notandum aduersùs quosdam filios rusticorum, vel artificum manualium, qui post assumptum statum Religiosum prætendunt se teneri subuenire parentibus pauperibus, etiamsi ipsi parentes mendicando, vel aliis seruiendo possint victum sibi sufficientem quærere; & si infirmentur, non desint hospitalia, vbi recipiantur, & curentur.

Extrema parentum necessitas quando non impediat filiorum ingressum in Religionem, & è contra.

Stante etiam extrema, vel graui necessitate parentum, vel filiorum, si adsint alij præter filium, aut patrem, qui possint & velint illis succurrere, vel filius, aut pater ingrediendo Religionem adhoc possit parentibus, & filiis indigentibus prouidere aut cessione bonorum, aut amicorum auxilio, aut donatione, aut quia monasterium sit paratum necessaria pro filio vel patre ingresso parentibus, & filiis egentibus ministrare, vel permissurum vt exercitio alicuius artis aut facultatis, quam calleat, vel aliter filius, aut pater iam factus Religiosus eisdem subueniat, poterit licitè filius, aut pater ingredi Religionem; tunc enim cessat ratio differendi ingressum; cum ex ingressu non impediatur subuentio parentum, vel filiorum: & ita tradunt Doctores præallegati, Sayrus *d. c. 6. n. 5. & 6.* Sanchez *d. cap. 20. n. 3. & 20.* Suarez *d. c. 5. n. 5.* August. Barbosa *d. collectaneo n. 4.* Gordonus *loco citato*, Castrus Palaus *d. §. 5. num. 2.* & alij recentiores *n. 1261.* relati, & alij Theologi, & Summistæ, quos latè refert *loco citato* Sayrus. 1265

Si quoque filius, vel pater manens in sæculo subuenire non possit, seu non habeat spem probabilem, vt possit extremæ, vel graui necessitati parentum, vel filiorum subuenire, neuter eorum impeditur Religionem ingredi; frustra enim maneret in sæculo, ita iidem Doctores, Sayrus, Sanch. Suarius, Aug. Barbosa, Castrus Palaus, Gordonus *locis citatis*; & præter cæteros *supra* allegatos alij quos latè refert Sayrus *d. c. 6. n. 5. & 6.* & Sanchez *d. c. 20. n. 3.* 1266

Difficultas ergo procedit, quando si filius, vel pater ingrediens Religionem non potest vllo modo parentibus, vel filiis egentibus subuenire nec sit alius, qui possit, & velit in tali extrema, vel graui parentum, aut filiorum necessitate subuenire, ipse verò filius, aut pater manens in sæculo est idoneus, & subuenire potest, an tunc talis necessitas parentum, vel filiorum sub mortali obliget omittere, seu differre Religionis ingressum pro toto tempore, quo durat. Et vt res clarè, & distinctè declaretur, priùs explicabitur obligatio filiorum erga parentes, postea obligatio parentum erga filios, deinde obligatio erga fratres, & sorores. Sit igitur

§. II.

Explicantur spectantia ad casum necessitatis extremæ, & grauis parentum.

PRimum dubium. An si pater, aut mater existat in extrema, vel graui necessitate corporali, cui filius manens in sæculo potest subuenire, etsi Religionem ingrediatur, non poterit neque per se, neque alium, nullusque alius adsit, qui in tali necessitate possit, aut velit illi subuenire, teneatur filius ab ingressu in Religionem abstinere, & manere in sæculo durante tali patris, vel matris necessitate, vt illi prouideat.

Necessitas extrema qua ratione impediat filiorum ingressum in Religionem.

1267 CErtum est, quòd si parentes existant in extrema necessitate perituri, nisi filius illis subueniat, tenetur filius omittere Religionis ingressum, vt illis necessaria sustentationi vitæ subministret tali necessitate durante. Ita omnes Iurisperiti, Summistæ, & Theologi *supra* 1266. relati. Ratio est, quia filius non solùm ex communi obligatione charitatis adstringente omnes ad subueniendum proximo in extrema necessitate constituto, cum id præstare possumus, sed etiam ex speciali iure naturali, & virtutis pietatis tenetur parentibus quoad corporalia extremè egentibus necessaria vitæ sustentandæ subministrare, quando potest sibi, & illis ministrare; iure enim naturali, & obligatione pietatis, & ex vi quarti præcepti Decalogi de honorando parentes tenetur filius parentibus egentibus, & aliunde non habentibus, vnde sustentari possint, alimenta, & alia vitæ sustentationi necessaria ministrare, vt *supra hoc capite, numero 6. & seqq.* probatum est, quæ obligatio specialis certe maxime in extrema necessitate locum habere debet: cum ergo ingressus in Religionem sit opus consilij, debet omitti, seu differri, vt satisfiat operi de præcepto iuris naturalis & in hoc casu etiam quilibet teneretur abstinere ab ingressu Religionis, vt proximo in extrema necessitate existenti subueniat, quando alius non adesset, qui posset, aut vellet subuenire, & alio modo illi succurri nequiret; quia præceptum charitatis tunc obligat, ac proinde vt illi satisfiat, opus consilij omittendum est, seu differendum; Quod *infra numero* 1272. magis confirmatur. Quare omnino reijcitur sententia Alexandri de Ales *in 3. part. quæstion.* 33. *in 4. quæst.* 1. asserentis filio in hoc etiam casu licere Religionem amplecti parentum à se relictorum cura tota Diuinæ prouidentiæ commissa, cui est cura de omnibus; quam sententiam expresse reprobat S.Thomas 2.2. *d. quæst.* 26. *art.* 4. *ad* 4 dicens quòd, qui id faceret, Deum tentaret curâ parentum, quæ ipsi est de iure naturali demandata, in Deum conijciens, ab eoque petens vt parentes aleret, quos ipse alioqui sustentare posset, & debet.

1268 Idem dicendum est, si filius vouisset iam ingressum in Religionem; nam obligatio naturalis prouidendi parentibus extremè egentibus antiquior, & fortior est obligatione voti, nec voto tolli potest; & sicut votum non valeret, seu non obligaret pro tempore indigentiæ si fieret de ingressu in Religionem stantibus parentibus in extrema necessitate obsequij filij, ita talis necessitas voto superueniens suspendit eiusdem voti obligationem, stante tanta rerum mutatione, quæ a principio tempore voti contingens impediret eius obligationem, vnde redditur illicitus ille ingressus, qui est voti materia. Ita omnes præallegati Doctores, & alij communiter, quos præsertim refert Sanchez *d.c.20.n.*8.

Hinc etiam si filius iam esset ingressus Religionem, & tempore nouitiatus parenti superueniret talis extrema necessitas obsequij eiusdem filij, teneretur filius egredi ad illi subueniendum; cùm licitè egredi possit, & perseuerantia sit solius consilij, cui præferri debet præceptum naturale subueniendi parentibus, vt Nauarrus *locu supra d. num.* 1262. *relatus*, Sanchez *d.cap.20.num.7.* & cæteri præallegati, & alij, quos Sanchez refert. Et tradita *tribus præcedentibus numeris* magis confirmantur ex traditis infra de obligatione filij omittendi ingressum Religionis, vt parentibus graui necessitate laborantibus prouideat, qui alioqui remanerent omnino destituti. Et prædicta omnia habent locum, etiamsi parentes sua culpa in talem incidissent necessitatem, vt in terminis Reginaldus *d. lib.* 20. *numer.* 81. quia non obstante culpa illa filius est filius, & semper ius naturæ illum obligat alere parentem egentem. 1269

Licèt etiam pater non sit actu constitutus in extrema necessitate tunc quando filius vult ingredi in Religionem, vel iam ingressus vult profiteri; si tamen probabiliter, seu moraliter timeretur fore, vt in eam postea deueniat, tenebitur adhuc filius abstinere ab ingressu, & professione, si ipso Religionem ingresso, vel professo pater in tali necessitate sit remansurus destitutus; æquipatantur enim necessitas præsens, & quæ moraliter timetur, seu probabiliter creditur, quatenus spectat ad obligationem iuris naturalis subueniendi parentibus in necessitate: vt per Abulensem *in cap* 8. *Matthæi q.*67. tradunt Suarez *d. cap.*5. *num.*3. Sanchez *d.capit.*20. *numer.* 5. & Trullench. *d. dub.* 21. *num.* 2. & magis confirmatur ex traditis infra de obligatione filij abstinendi ab ingressu in Religionem vt subueniat necessitati graui parentis non solùm præsenti, sed & probabiliter, seu moraliter certò futuræ; quidquid secus Sayrus *d. cap.6. numer.* 5. cum Alense, & Rodriguez *in summ. tom.* 1. *cap.* 6. *numero* 4. sentiant, asserentes solam necessitatem præsentem parentum impedire filij ingressum in Religionem. 1270

Quamuis etiam Suarez, nullum tamen allegans Doctorem, *d. cap.5. num* 8. *&* 9. (quem sequitur Trullench. *d. dub.* 24.) teneat hanc obligationem omittendi, seu differendi ingressum in Religionem, vt subueniatur extremæ alterius necessitati, non extendi ad auum, & alios ascendentes, neque etiam nepotes, vel pronepotes, neque ad fratres, aliosvè consanguineos præter parentes, scilicet patrem, & matrem, & filios, & multò minùs ad proximum extraneum. Ad quod asserendum motus fuit primò *d. num.* 8. quia Doctores singulariter de parentibus respectu filij, & de filio respectu parentum loquuntur ex speciali titulo, seu obligatione, qua in vrgenti necessitate tenentur suas actiones in sui adiutorium expendere; non videntur autem obligati respectu aliorũ consanguineorum. Secundò *eod. n.*8. & etiam 9. quia probabile sit ad subueniendũ proximo, etiã consanguineo in extrema necessitate constituto, quando bona vltra necessaria ad conseruationem vitæ non habet, neminem obligari bona quærere, & procurare præcipuè si studio & diligẽtia nõ mediocri quærenda sunt, vt tradunt plures Theologi agentes de obligatione faciendi eleemosynam, quos refert, & sequitur Castrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 6. *d. sp.* 3. *p.* 2. ergo neque etiam est obligandus ille quærere, & procurare cum detrimento suæ spiritualis salutis, quale in differendo religionis statu per longum tempus reperitur. Ita Suarez limitans tamen & rectè hanc suam doctrinam, vt non procedat, quando breui 1271

spatio,

ſpatio,& per breuem & facilem actionem, & occupationem ſubueniri proximo extremè indigenti poteſt;hoc enim caſu charitas,quæ obligat ad ſuccurrendum non ſolùm conſanguineo, ſed etiam cuilibet extraneo extremè egenti, obligat etiam ad differendum pro breui illo tempore ingreſſum in religionem, ſecus verò ad differendum per multum tempus; & ita etiam Trullench. *dict. numero 3. fine.*

1272 Nihilominus ob extremam, imò etiam tantùm grauem neceſſitatem aui, & aliorum aſcendentium omittendum eſſe Religionis ingreſſum, in terminis tradunt Sanchez *d.c.20.n.28.* & August. Barboſ. *ad decreta d collect.ad can.5 n.3.fin diſt.50.* quia auus,& cæteri aſcendentes per lineam rectam habentur vti parentes,vt *ſup.hoc cap.n.* 581. & 295. & repetitum *num.*1140.& ſicut iure naturali tenemur patrem, & matrem egentes alere,ita etiam auum,& proauum, & cæteros aſcendentes,vt *d.num.*581.& 295.probatum eſt,& conſtat *ex l.ſi quis à liberis.§.vtrũ,ff.de lib.r.agn.*& eodem iure naturali etiam tenemur nepotes,& alios aſcendentes per lineam rectam egentes alere in ſubſidium,vt etiam ſupra probatum eſt, & conſtat *ex d.§.vtrum;*& iidem nepotes, & pronepotes reputantur, vt filij.Vnde etiam aſcendentes ſunt hæredes neceſſarij deſcendentium, & deſcendentes ipſorum.

1273 Ob extremam quoque neceſſitatem cuiuſlibet proximi,cui aliter non poſſit ſubueniri, differendum eſſe ingreſſũ,& etiam poſt ingreſſũ eſſe egrediendũ, tradunt communiter *n.*1261.relati S Thom.*d.q.*101. *art.*4.ibi Caietan.Nauarr.Layman, Leſſius *loc.d.numero* 1265.citatis,Valent.*d.p.2.verſic.ſecundo certum eſt.*Sanch.*d.c.*20.*n.*14.*init.*Caſtr Palaur *a.§.5.n.*4. & alij quos Sanch.*loc.cit.*& Sayr. *d.c.6 n.*51.*verſic.cæterum alij referunt.*Ratio eſt,quia lege charitatis, & miſericordiæ(vt *ſup.n.*1267 dictum eſt) homo tenetur cuilibet proximo in extrema neceſſitate conſtituto ſubuenire, ſi abſque graui iactura rei familiaris ſibi neceſſariæ,vel abſque graui alia,& notabili difficultate id præſtare poteſt; ſed cum neceſſitas extrema longo tempore non duret,aliàs proximus non eſſet in extrema neceſſitate,ſeu in proximo vitæ periculo, & conſequenter non egeat ad ſui remedium diuturna religionis dilatione,ſed tantùm breui,quam omnes Doctores,& ipſe Suarez admittunt,conſtat, quod differendo ingreſſum religionis tantùm ad extremæ neceſſitati ſubueniendum, quis abſque graui iactura,& detrimento poteſt ſuccurrere. Et licet eo breui tempore omittatur religionis ſtatus, illius fructus compenſatur neceſſitatis extremæ ſucurſu, & tantæ charitatis actu;igitur neceſſario ingreſſus religionis differendus,ſi commodè, & abſque notabili difficultate extremæ neceſſitati poteſt ſubueniri. Nã ſi ad ſuccurrendum extremæ neceſſitati proximi neceſſe eſſet non ſolùm differre religionis ingreſſum, ſed & mendicare,vel officium aliquod exercere, quo homo à ſuo ſtatu caderet,tunc non obligaretur, vt notat Caſtrus Palaus, rectè tamen addens, id numquam eſſe neceſſarium, cùm neceſſitas extrema citò tranſeat,& breui aliquo ſuccurſu finiatur; qui licet fiat humili, & abiecta actione non detrahit hominis conditioni, nec humiliat operantem,ſed potius eum exaltat,& commendat (vt ſæpè vidimus) eo quod ob finem ita pium, & Chriſtianum ab omnibus laudabilem aſſumitur,& exercetur.

§. III.

An, & quando neceſſitas grauis parentum impediat filios ingredi religionem, vt manentes in ſæculo poſſint illis ſubuenire.

CONtrouerſia igitur tantùm eſt,an grauis parentum neceſſitas,prout *ſupra num.*1265.explicata eſt,obliget ſub mortali filium omittere ingreſſum in 1274 religionem,ſi manẽs in ſæculo poteſt,ſeu probabiliter ſperat poſſe illis ſubuenire, ingrediens verò non poterit,nec alius adſit,qui poſſit, aut velit illis ſuccurrere.Et nõnulli negarunt filium ob ſolam parentum neceſſitatem grauem teneri omittere, vel differre ingreſſum in religionem. Ita Alenſis *loco ſupra allegato*, Abulenſis *in cap.*8. *Matth. quæſtione* 67. D.Antoninus 3.*p.tit.*56.*cap.*2.*§.*1.*verſic. in primo caſu;*pro pro hac eadem ſententia Sayrus *dict.capit.*6. *numero* 3. allegat Ioannem Maiorem, Nauarrum, & Philiarcum: qui tamen duo poſteriores potiùs tenent oppoſitum: Hanc videtur tenuiſſe S. Thomas 2.2.*quæſtione* 26.*dict.art.*4.*ad* 3.& 4.& *dict.quodlib.* 10.*citato art.* 9. cùm iiſdem locis dicat tunc ſolùm ob parentum neceſſitatem impediri filium ingredi religionem,quãdo ſine eo,ſeu eius obſequio ipſi parẽtes ſuſtentari non poſſunt,ſeu viuere non poſſunt, vel vitam tranſigere; ſecus ſi poſſunt aliqualiter ſuſtentari,licet non honorificè; qui modi loquendi videntur denotare ſolam neceſſitatem extremam.Ad hanc ſententiam probandam adducuntur dicta S. Scripturæ,& Sanctorum Patrum,de quibus *numero ſequenti.*Item adducitur primo ea ratio, quod extra extremam neceſſitatem proximi extranei nemo tenetur eidem indigenti non extremè licet grauiter, ſuccurrere ex neceſſariis ad decentiam ſui ſtatus: ergo nec filius parentibus non extremè egentibus ſuccurrere cum detrimento,ſeu omiſſione ſtatus religioſi,& perfectionis Chriſtianæ, quæ longè ſuperat diminutionem ſtatus temporalis,ſeu politici:Secundò adducitur alia ratio, quod bonum proprium ſpirituale ſit præferendum bono parentum corporali.

Verùm communis ſententia eſt, etiam quando parentes ſolùm graui neceſſitate premuntur, non eſſe filio licitum ingredi religionem,ſed teneri differ- 1275 re ingreſſum, vel ſi iam ingreſſus eſt, differre profeſſionem, & egredi, vt parentibus ſubueniat, ſi illis àlio modo ſuccurri nequeat. Ita ex Doctoribus *ſupra numero* 1261. relatis Nauarrus, Tolerus, Leſſius, Azorius, Reginaldus,Layman,Villalobos, Bonacina,Filluccius;Gordonus *locis ibidem citatis*; Valentia *d.p.*5.*verſicul. Dico ſecundo*, Suarez *dict.capit.*5.*num.*11.Sanch.*dict.cap.*20.*numer.*3.& 4.Sayrus *dict.cap.*6 *numer.*1.*verſic.cæterum,*Megala *d.qu.*3.*numero* 10.Fagundez *d.capit.* 2. *numero* 55.Caſtrus Palaus *dict.§.*5.*numero* 5.& præter hos Caietanus 2. 2. *quæſt.*189.*numero* 6.Rodriguez *tom.*3.*qq. regu.q* 53. *art.*5.& *in Summ.tom.*2.*capit.*6. *numero* 4. & cæteri Summiſtæ,& Theologi,quos Sanchez, Sayrus, Fagúndez, & Caſtrus Palaus referunt; & idem ſentiunt Corduba à Lara,Surdus,& Paſchalis *locis ſupra dict.numero* 1261.*citatis,*quatenus abſolutè aſſerunt peccare mortaliter filium, qui deſerto patre inope,& eius ope, & alimonia indigente, monaſterium ingreditur. Qui etiam ad id adducunt S.Thom. 2.2.*q.*86.*art.*3.*in corpor.* ibi, *vt ſi filius aliquis offerat Deo id,vnde habet patrem nutrire. Quod dominus improbat Matthæi* 5. & ita ſentit expreſsè idem D. Thomas tum 2.2.*q.*189.*art.*6.*corpore,* vbi ait non licere filio ingredi Religionem,ſi parentes ſint in tali neceſſitate,vt filiorum obſequio multum indigeant,

nec commodè per alium, quam per obsequium filiorum, illi subueniri potest. Vbi notandum illud adverbium, *multum*, quo vtitur S. Thomas, & non dixit extreme; qui autem est in graui necessitate moltum indiget, nec potest commodè sine filij obsequio sustentari: item *quodl.* 5. *art.* 16. vbi ait filium, qui nondum intrauit religionem, si videat patrem suum in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debere intrare religionem, sed teneri ministrare parentibus; necessitas enim grauis dicitur, & est necessitas magna. Quare quod S. Thomas dixit *d. lle quodlibeto* 10. *numero praecedenti in contrarium allegato*, scilicet filium non obligari abstinere ab ingressu in religionem, si pater possit sustentari, licet non honorificè, vel ab ipso locis modo allegatis retractatū est, vel intelligendum de honore excedente statum, ad quem per filios, in quorum educatione magnam partem suarum facultatum expenderunt, cuperent promoueri, vt notat Suarez *d. lt. cap.* 5. *numero* 14. fauet etiam huic sententiae Canon Concilij Gangrensis relatus *Can.* 1 *dist.* 10 anathematizans filios deserentes parentes necessitate oppressos occasione diuini cultus; *si qui filij* (inquit Canon) *maximè fideles parentes deseruerint, occasione Dei cultus, hoc iustum esse iudicantes, & non potius debitum honorē parentibus reddiderunt, vt hoc ipsum in eis venerentur, quod fideles sunt, anathema sint.* Fauet etiam manifestè textus ille *Matthaei* 15. vbi Christus Dominus acriter reprehendit Pharisaeos, quod contra honorem illis debitum suaderent erogandá parentibus egenis conuerti in diuinum cultum, eadem enim est malitia, si filiorum obsequium parentibus debitum eo indigentibus religioni impendatur. Ratio autem, quapropter praefatas authoritates praefati Doctores mouentur, est, quia in eorum etiam graui necessitate parentibus filij iure naturae, & ex speciali obligatione pietatis, & praecepti quarti Decalogi de exhibendo parentibus honorem debitum, tenentur succurrere, & obsequi, scilicet subuenire tum re familiari, tum labore manuum suarum, & industria, & etiam personali seruitio, haec enim omnia comprehendit honor parentibus debitus ob summum beneficium ab eis acceptum, cum ab ipsis habeamus, quod sumus in rerum natura: Ad honorem enim parentibus naturaliter debitum spectat, eos nō contemnere, aut negligere, & cōsequenter nō deserere illos nō solùm in extrema sed nec in graui necessitate, in qua non nisi miserrimè, & cū maxima afflictione animi, & corporis, nec sine magno detrimento, neque sine humano dedecore sustentari, & viuere possunt; haec enim omnia ipso naturali lumine cuique innotescunt: Hoc ergo tus, & praeceptum naturale impedit executionem operis de consilio, quale est ingressus in religionem, vel assumptio status religiosi per professionem non enim licitum est propter opera consilij omittere ea, quae sunt de praecepto, praesertim naturali, & diuino; sed imò eo ipso quod opera consilij impediunt executionem praecepti, seu obligationis, non consilium, sed peccatum sunt; stante igitur necessitate graui parentum non potest filius ingredi religionem: extra quam etiam succurrendo parentibus potest filius opera cōsilij, & perfectionis exercere, etsi non ita facilè, vt in religione; & lucrum spirituale, quod in religione obtinetur potest comparari exercitio aliarum virtutum, & executione tanti praecepti. Confirmatur, quod filius etiam in graui eorum necessitate obligetur sub mortali subuenire parentibus, retorquendo primam rationem pro contraria sententia adductam; quia multorum sententia (quam Suarez *d. lt. capite* 5. *numer.* 13. *fine*, appellat valdè piam, & probabilem, etsi contra ... sentiunt magis communiter Doctores, quo ... *supra, hoc cap. numero* 16. versus finem allegaui) est teneri vnumquemque ex misericordia ad subueniendum in graui necessitate proximo suo extraneo ex necessarijs ad proprium statum, dummodo non cogatur in simili necessitate se constituere; ergo multo magis, & arctiori vinculo tenetur filius per se loquendo ad subueniendum parentibus in graui necessitate constitutis non solùm ex necessarijs ad statum suum, sed etiam laborando, si necesse sit, & honestè quaerendo, vnde illis subueniat. Altera autem ratio pro eadem contraria sententia adducta nil probat, quia non quodcumque bonum spirituale est praeponendum corporali alterius, sed quando caetera sunt paria; si enim illud sit sub solo consilio, hoc verò sub praecepto, hoc praeferendum est: praeterquam quod & manens in saeculo ad subueniendum parentibus in tali necessitate constitutis, potest etiam opera perfectionis, licet aliquantò difficilius, exercere, & exercitio obsequij erga parentes, & aliarum virtutum potest compensari illud detrimentum spirituale, quod filius patitur differendo ingressum in religionem. Neque etiam huic sententiae obstat illud Christi Domini *Luc.* 14. & *Matth.* 10. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, adhuc autem, & animam suam non potest meus esse discipulus*: Neque illud, quod in Iacobo, & Ioan. Matth. 5. commendatur, *relictis retibus, & patre secuti sunt eum*: Neque illud Matth. 8. & Luc. 9. à Christo Domino dictum adolescenti patrem sepelire volenti, scilicet vt patre defuncto eum sequeretur: Nequeetiam illud Deut. 33. *Qui dixit patri suo, & fratri suo nescio vos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuum.* Non inquam, obstant praeallegata; nam Iacobus, & Ioannes non reliquerunt patrem, & matrem in necessitatibus, erant enim satis diuites; & etiam adolescens ille non relinquebat patrem in necessitate. Patres autem, sorores, & fratres, & filios, si nos retrahunt à bonis actionibus, & ad peccandum impellunt, quoad hoc tantùm deserere, & odio habere debemus, vt explicat D. Thomas 2. 2. *citata quaestione* 101. *art.* 4. *ad* 1. Praedicta autem de necessitate parentum procedunt etiam in graui necessitate caeterorum ascendentium, vt notant Sanch. & Barbos. *loc. sup. n.* 1272. *citat.* & probant *ibidem* tradita.

Limitant Sayrus, & Rodriq. *locis supra numero* 1272. *citatis*, hanc sententiam ad solam necessitatem 1276
praesentem, scilicet, quando parentes eam actu patiuntur dum filius vult ingredi religionem, vel iam ingressus vult profiteri; secus quando tantum probabiliter, seu moraliter timetur fore, vt in eam postea deueniant, moti ex doctrina S. Thomae 2. 2. *dict. quaestione* 101. *artic.* 2. *ad.* 2. vbi hanc differentiam assignat inter obligationē parentum erga filios, & filiorum erga parentes, quod cum parentes habeant rationem principij, ipsorum est subuenire filiis non solùm ad horam, sed per totum vitae curriculum. At filij solùm tenentur ratione instantis necessitatis subuenire parentibus, non autem in longinquum. Verùm reijcienda est haec limitatio, & extendenda huiusmodi sententia communis etiam ad necessitatem licet non actualem, tamen quae probabiliter, & moraliter timetur fore; vt nec in hoc casu filius licitè possit ingredi religionem, & ingressus teneatur egredi; vt expressè tradūt Suar. Sanch. & Trulleneh. *locis supra praeallegato numero* 1270 *allegatis.* Nam etsi filij non teneantur thesaurizare parentibus, quo totam vitam transigant, tenentur tamen illis in extrema, vel graui, & magna necessitate subuenire, vt probatum est, & talis absque dubio censetur non solùm quae actu est magna, & grauis, sed etiam quae probabiliter, seu moraliter certò creditur talis futura, ac proinde obligat filium, ne per ingressum

sum in religionem, vel professionem se reddat impotentem ad illis succurrendum, quando parentes ad eam deuenerint.

Extenditur etiam eadem sententia, vt procedat,
1277 etiamsi filius votum de ingredienda religione emisisset; adhuc enim ad subueniendum parentibus graui, & magna necessitate laborantibus teneretur omittere, seu differre ingressum, & si iam esset nouitius teneretur egredi è religione, & manere in sæculo pro eo tempore, quo duraret necessitas, & semper manere, si semper duret eadem necessitas, eo voto non obstante; idque siue votum ante necessitatem, siue post fuerit emissum. Ita Ioan. de Neap. D. Antoninus, Syluester, Angel. Tabiena, Corduba, Palacios, Passarellus, Rodriq. à Sanch. *ibid.* Suar. *d. c. 5. n. 15. & 16.* Azorius, Lessius, Laym. Villalob. *loc. alleg.* Fagundez *d. c. 2 n. 19.* Castr. Palaus *d. § 5. n. 6.* & alij communiter. Votum enim non potest obligare ad actum præcepto naturali contrarium: Quare si votum fuit emissum post grauem parentum necessitatem, non potuit obligare, vt pote factum contra præceptum naturale de subueniendo parentibus, & circa rem pro eo tempore illicitam, & iniquam; illicitus enim erat ingressus in religionem durante ea parentum necessitate, vt probatum est, & ideo suspenditur obligatio voti vsque ad tempus habile, quo scilicet cesset eas necessitas parentum. Quod si ante eam necessitatem votum fuerat emissum, ingens mutatio ex parte materiæ superuenit, scilicet tanta, quanta si daretur ante votum, impediret eius obligationem, vt constat, quoties autem in materia voti tanta mutatio facta est, quanta si à principio emissionis illius daretur, non obligaret votum; ante eam mutationem factam ea superueniente non obligat, vt est communis sententia in materia voti, & latè probat Sanchez *lib. 4. Sum. c. 2 n. 13.* de qua re etiam ego *to. 1. mor. var. tit. 1. § 45. n. 1661.*

Et prædicta quando certò, & euidenter constat
1278 de magna, & graui necessitate parentum, nam si dubitatur, an necessitas sit tanta, vt filium obliget ad illis subueniendum omisso, vel dilato religionis ingressu, tunc filius, qui votum ingressus non emiserit, liber erit ad ingrediendum, si voluerit, cum in dubio præcepti præceptum non obliget, vt latè explicaui, & probaui *d. to. 1 mor. var. tit. 1. § 39.* ita Sanch. *d. c. 20. n. 6.* ego ipse *d. tit. 1. § 41. n. 1738. & 1739.* Trullench. *d. dub. 23. n. 4.* Fagund. & Castrus Palaus *loc. infrà cit.* Addit Sanch. & post eum Trullench. pariter filio integrum ingredi religionem, quando vtrinque sunt rationes ita probabiles, vt meritò possit dici vtraque pars opinabilis; tunc enim poterit filius sequi vtrãtis opinionem etiam minùs probabilem, vt in alijs rebus opinabilibus euenit; de qua re latè egi *d. to. 1. mor. var. p. 1.* Quamuis quoad praxim in hoc casu consulendum sit filio, vt differat ingressum, vel professionem, nè se exponat periculo transgrediendi præceptum honorandi parentes, & ne patrem, aut matrẽ egentem in afflictionem & grauem angustiã coniiciat. Si verò ante, vel post necessitatem parentum filius emiserit votum religionis, tunc stante præfato dubio, an necessitas sit tanta, vt licitum ingressum impediret, tunc votum obligare, & teneri filium ingredi religionem, vel petere dispensationẽ, cum in tali dubio licitus sit ingressus, vt supra dictum est, & votum sit certum, & possideat, & obligatio certa non tollatur, vel impediatur obligatione, seu excusatione dubia, tradunt Sanch. *d. cap. 20. n. 9.* Suar. *d. cap. 5. num. 15. & duobus sequent.* Fagund. *dict. cap. 1. num. 19.* Trullench. *d. dub. 23. numero 5.* & Castrus Palaus *dict. § 5 numero 6.* Præfata tamen dubia necessitas est sufficiens causa ad obtinendam dispensationem voti, vel dilationem executionis voti, vt iidem Sanch. Suar. Castrus Palaus, & Trullench. aiunt. Quod si vtrinque fuerit probabilis opinio, an tanta sit necessitas, vt impediat voti executionem, dabitur filio electio, iuxta *suprà* dicta hoc eodem numero, vt etiam tradunt Sanch. & Trullench. & etiam in hoc casu consulendum est, vt eligat partem parentibus fauorabiliorem.

§. IV.

Existentibus parentibus in graui necessitate si filius extra religionem manere non posset absque extraordinario, & proximo periculo peccandi lethaliter, ita quod religio esset ei vnicum remedium euadendi tale peccatum, an tunc illis desertis possit, & teneatur ingredi religionem.

Sed quid si existentibus parentibus in huiusmodi 1279
graui necessitate filius non posset manere in sæculo absque extraordinario, & proximo periculo salutis animæ, seu peccandi lethaliter, cui non posset occurrere, nisi ingrediendo religionem, non verò alijs modis, an tunc desertis parentibus possit licitè filius ingredi religionem? Ioannes Maior à Sayro *citato cap. 6. numero 7.* relatus negauit filium posse licitè ingredi putans non posse dari huiusmodi casum, quod filius alijs modis manens in sæculo nequeat abstinere à peccato mortali, & etiam Suarez *dict. cap. 5. numer. 32.* & Castrus Palaus *d. § 5. n. 7. fine,* aiunt vix esse moraliter possibile, vt solo medio religionis ingressu quis vitare possit peccatum mortale, vt proindè obligetur ad talẽ ingressum, tanquã ad vnicum remedium suæ salutis.

Communis & vera sententia est, si filius extra re- 1280
ligionem non potest viuere absque extraordinario, & proximo periculo peccandi mortaliter, ita quod religio existimetur vnicum medium vitandi tale periculum, integrum esse filio desertis parentibus in graui necessitate transire ad religionem. Ita S. Thomas *2. 2. qu. 101. citato art. 4. in corpore, & ad 3. quodlib. 3. art. 6. & quodlib. 10. art. 9.* Alẽsis, D. Antoninus, Angelus, Syluester, Tabiena, Corduba, Passarellus à Sayro, & Sanchez *locis infrà citatis* relati; ex Doctoribus *supra numero 1262.* relatis Sayrus *dict. cap. 6 num. 7.* Sanch. *dict. cap. 10. num. 11.* Suar. *dict. numero 32.* Castrus Palaus *dict. numer. 7.* Megala *dict. quæstion. 2. numero 12.* Fagund. *dict. cap. 2. numer. 21.* Trullench. *dict. dub. 23. numer. 8.* Toletus *dict. cap. 1. numer. 9* Lessius, Reginaldus, Villalobos *locis dict. numero 1262. citatis,* & alij recentiores. Ratio est euidens, quia ordo charitatis posuit salutem propriam spiritualem anteferri temporali bono cuiuscumque etiã parentum; vt latè S. Thomas *2. 2. q. 26.* & *ibi* Scribẽtes, & dictum est *in præcedentibus,* & tradunt omnes Doctores *supra numero 1188. & 1189.* relati. Et confirmat illud, *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Vtrum verò casus iste, vt moraliter impossibile sit filium posse abstinere à peccatis mortalibus, seu periculum proximum peccandi mortaliter non possit vitare extra religionem, sit possibilis, & in praxi contingere possit, Sayrus *dict. numero 7. versic. secundum,* ait illud dictum Ioannis Maioris, quod sit casus impossibilis, esse valdè absurdum, & addit certum, esse posse aliquando ex multis circumstantiis loci, temporis, personæ, & complexionis, propinquorum, occasionis, malorum habituum esse alicui moraliter impossibile viuere in sæculo sine peccato mortali, aut saltem difficile: Quod subdit etiam constare ex experientia ipsa; quia videmus multos in sæculo ferè incorrigibiles, qui tamẽ in religione facilè corrigun-

tur

tur. Et Megala *dict. num.* 12. ponit exemplum fœminæ, quæ ea meretricio lucro parentibus diu subueniebat, & adeo erat sensualibus voluptatibus, & illicitis amoribus implicata, vt absque probabili periculo recidiuæ probabiliter extra monasterium vitam ducere non posset, cui mulieri propterea idem Megala (cùm sibi casus contigisset) dicit se consilium dedisse, quod non solùm posset, sed deberet parentibus derelictis ad monasterium conuertitarum confugere, alioquin eam absolutionis incapacem existimans. In extrema autē parentum necessitate Sanchez *dict. n.* 51. ait impossibile esse contingere casum, quod filius non possit subuenire parentibus absque periculo salutis, cùm huiusmodi necessitas breui duret, vt *supra numer.* 1273. est dictum; atque ideo non posse filium deserere parētes in ea constitutos. Quod si verè etiam in extrema necessitate parentum filius non posset ad illis succurrendum manere in sæculo absque illo periculo peccandi mortaliter, certè posset desertis parentibus ad religionem se conferre, vt conuincit ratio adducta, & expressè etiam tradit Fagundez *d. n.* 21. In dubio quidem an adsit tale periculum, vt eius fuga sit præcepto subueniendi parentibus egentibus anteferenda; parentes non poterunt deseri; quia certi præcepti, & possidentis obligatio non impeditur excusatione dubia, vt *supra* dictum est, & notat etiam Sanchez *loco citato*. Addens si vtrinque sint rationes, dari filio electionem, iuxta pariter *supra* dicta.

§. V.

Si parentes graui necessitate laborantes prouocarent, & inducerent ad peccatum graue filios sibi obsequium præstantes; an illis desertis filij possint transire ad religionem, & quid si vnus tantùm parens prouocaret; & quid si prouocarent tantùm ad veniale.

1281 QVid verò si ipsi parentes graui necessitate pressi prouocarent filios ad peccatum, an tunc filij eximerentur ab obligatione illis subueniendi, & eis liceret transitus ad religionem, vel tenerentur transire, si votum religionis emisissent? Respondetur, si parentes, ita prouocarent filios ad peccatum, vt probabiliter illorum lapsus timeretur, nec sine magna difficultate possent tentationem superare, & peccatum vitare, possent filij, imo tenerentur eos deserere, seu fugere, si nollent à tali prouocatione, & inductione desistere. Ita S. Thomas *d. qu.* 101. *artic.* 4. *ad* 1. *&* 3. *ibid.* Caietanus, Suarez *dict. cap.* 5. *num.* 20. *& sequent.* Sanchez *dict. cap.* 10. *numer.* 12. Fagund. *d. cap.* 2. *citato num.* 21. Trullench. *d. dub.* 23. *numer.* 6. Castrus Palaus *d.* §. 5. *num.* 8. & alij communiter. Debet enim filius obsequio parentum præferre salutem animæ. Aduertunt autem iidem Doctores, quod si filius separatus à parente illum ad malum inducente manens in sæculo posset illi per mediam personam subuenire absque periculo animæ, non posset ingredi religionem, nisi fortè etiam in religione hoc facere posset; tunc enim cum cesset periculum lapsus, non cessat obligatio subueniendi parenti. Quod si non obstante prouocatione parentis ad malum filius careret periculo lapsus, quia expertus sit, se non consentire, tunc sit Sanchez, quod licet filius non teneatur illud fugere, & deserere, potest tamen licitè, si velit, nisi ab illa prouocatione, seu inductione desistat; nō potest tamen transire ad religionem, si separatus per mediam personam potest subuenire, vt dictum est. Quod si vterque parens graui necessitate laboret, & alter tantum prouocet filium ad malum, filius si absque periculo peccandi (quia expertus sit se non consentire) potest innocenti obsequi, & succurrere, tenetur facere, vt tradunt Sanchez, Trullench. *locis citatis*, & Palaus *d.* §. 5. *num.* 9. Nam etsi inductio præter sufficientem occasionem deserendi parentem inductorem, ob ipsius culpam, & quia graue onus est, & speciali Dei auxilio opus sit, vt semper resistatur inductioni; innocens tamen caret culpa, ac proinde cessāte periculo lapsus respectu eiusdem innocentis nō cessat obligatio filij. Si verò absque periculo morali peccandi eidem innocenti obsequi, & subuenire non possit filius, vtrumque parentem potest, & debet deserere eo modo, quo iam dictum est, posse deserere vnicum parentem in necessitate constitutum inductorem ad malum. Non enim tenetur filius cum graui periculo salutis animæ parenti etsi innocenti obsequi, & fauere. Ita Sanchez, Trullench. & Palaus *locis citatis*.

Quod si parentis inductio, siue prouocatio esset ad solùm peccatum veniale, & esset directa, vt si pater directè inducat filium ad mentiendum, & similia, si eam aliter filius non potest vitare, & abstinere à peccato, tunc etiam filium posse, & debere patrem deserere sub reatu culpæ venialis tradunt Suarez *dict. cap.* 5. *num.* 28. & Trullench. *dict. dub.* 23. *num.* 7. Addentes si inductio ad veniale non est directa, sed ex accidenti v. g quia pater egens actionibus suis prouocat filium ad impatientiam venialem, vel exemplo ad ludum, & similia, non esse sufficientem causam illum deserendi; in quo aiunt constitui differentiam inter peccata mortalia, & venialia; nam si peccatum est mortale, quacumque ratione pater ad illud prouocet, seu inducat siue exemplo, siue verbo, siue indirectè, siue directè, si de facto est illi moralis occasio peccandi, iusta ratione potest, & debet à filio deseri iuxta tradita *num. præcedenti*. 1282

Circa verò tradita *supra numer.* 1280. *&* 1281. aduertendum, quòd si filius votum religionis siue ante, siue post necessitatem parentum emisisset, non obinde exemptus esset ab obligatione subueniendi parentibus, nisi eo casu, quo secluso voto posset licitè ingredi religionem iuxta notata iisdem numeris; & in quibus casibus ingressus est licitus, votum illud religionis obligat filium ad illius executionem; vt tradunt Sanch. *d. c.* 20. *n.* 13. Suar. *d. c.* 5. *n.* 27. & Castr. Palaus *d.* §. 5. *n.* 10. 1283

Et hucusque de obligatione filij omittendi, seu differendi ingressum in religionem, vt parentum necessitati extremæ, vel graui subueniat, quando aliter nequit, & manendo in sæculo potest. Sed grauior controuersia est, an filius iam professus teneatur è religione egredi etiam inuitis suis superioribus, vt eidem parentum necessitatis extremæ, aut graui succurrat, nomine autem extremæ necessitati, & grauis intelligitur in præsenti ea, quæ *supra num.* 1263. explicata est. Et de hac controuersia præter alios Summistas, & Theologos *supra n.* 1262. relatos, agunt ex recentioribus *ibid.* relatis Soarius *d. to.* 3. *de religione lib.* 6. *cap.* 9. Trullench. *d. c.* 2. *dub.* 4. Castr. Palaus *d. to.* 2. *tract.* 16. *disp.* 2. *p.* 2. §. 6. & Lauretus de Franchis *de controu. inter Episcopos, & regulares q.* 105. 1284

Præmittuntur nonnulla certa, & ab omnibus approbata.

PRo huius controuersiæ resolutione primò præmittuntur nonnulla certa, ab omnibus admissa; deinde examinabo controuersia.

Igitur primum certum est, non obstante extrema, vel graui necessitate, cui filius aliter subuenire non potest, nisi manendo in sæculo, si idem filius desertis 1285

paren

patentibus in seligionem ingrediatut, & professionem emittat, licet graniter peccet profitendo (vt constat ex traditis in præcedentibus, quia ponit impedimentum obligationi iuris naturalis, & diuini erga parentes eaequendæ, & tradunt omnes Doctores *numer.* 1262. relati, & qui nnn citantur) prnfessionem nihilominus esse validam, ita Nauarr. *lib.* 3. *conf. tit. de regul. conf.* 16. *num.* 1. *edit.* & *conf.* 3. *in* 2. *edit.* Suarez *d. cap.* 9 *n.* 1. Castr. Palaus *d.* § 6. *num.* 1. Trullench. *d. num.* 1. & ex relatis *d. n.* 1262. Sanchez *d. cap.* 20. *n.* 10. Lessius *d. cap.* 41. *num.* 34. *versic. si filius.* Villalobos *d. diff.* 7. *n.* 9 & supponuot alij *d. num.* 1263 relati, & qui infra allegantur, agentes de proposita controuersia. Nam etsi ad licitè faciendam professionem in seligione sequiratut illa conditio, vt patentes in extrema, vel graui necessitate ope filiorum egentes non desetantur, tamen ea conditio non est necessaria ad valosem professionis; cum nullus reperiatus in iure Ecclesiastico textus, quo hæc professio irrita reddatur; sed nec iure naturali irrita redditur etiam deserto in extrema necessitate parente. Quia cum filius ad eligendum statum religiosum non subiiciatur potestati, & obedientiæ paternæ, si nullum aliud impedimentum obstet non est incapax obligarionis, quæ per professionem religiosam suscipitur, & status seliginsi, & sic licet peccet profitendo, facta tamen professione per quam se religioni tradit, firma manet essentia religionis, seu obligatio seruandi castitatem, paupertatem, & obedientiam, & adimplendi alias obligationes religionis, quamuis fortasse filius sic prnfessus nequeat, illas statim eaequi, vt parentis necessitati sucurrat. Quare licet ingressus cum tali circumstantia necessitatis parentis sit malus, & etiam votum de ingressu religionis durante illa extrema, vel graui necessitate parentis sit de re illicita, quia ponitur illud impedimentum obligationi erga parẽtes exequendæ, ac proindè nullum; & sic etiam sit illicita professio, facta tamen sui ipsius traditio religioni per solemnia vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ cum fiat à persona libera, & non impedita, valet, & firma manet, & multa prohibentur, quæ facta tenent; vnde perseuerare in religione post professionem nullam est malum, sed in præcepro, cum per professionem sit mutatus status rei, & solùm potest suspendi obligatio manendi in seligione sub obedientia totali superioris durante necessitate extrema, vel graui parentis, cui aliter subueniri non possit, nisi per filium manentem eatra monasterium.

1286 Secundò certum est, siue necessitas parentum extrema, vel grauis præcesserit, siue subsequuta sit, non teneri, nec posse filium professum egredi è religione etiam habitu retento, si nõ sit probabilis spes, vt post egressum queat illis subuenire, quia frustra egrederetur. Ita Nauars. *loc. dict. numero* 1261. *citato*, Valentia *d. p.* 2. *vers. quarto omnes.* Vbi dicit omnes ita asserere; & constat etiam es notatis *supra numero* 1268.

1287 Tertiò certum est, filium professum nõ teneri, nec posse egredi è monasterio ad subueniendum parentibus extremè, vel grauiter egentibus, si mãnens in religione viis quibuscumque non prohibitis illis sucurrere possit, vel probabile est, vt aliundè illis prouideatur, seu alij velient eis subuenire; ac proindè si alius se offerat ad prouidendum parentibus de necessariis in vtraque necessitate estrema, vel graui, aut monasterium, siue religio velit subire obligationem filij professi, vel illi permittere aliquem modum necessaria eisdem parentibus lucrandi in monasterio, seu in religione, siue concionando, siue confessiones audiendo, aut alias procurando eleemosynas, aut aliquam artem mechanicam, vel liberalem, quam idem filius professus calleat, esercendo, nullo modo egredi poterit è monasterio, seu religione, cum tunc cesset ratio exeundi. Ita Valentia *dict. p.* 2. *vers. puto omnes*; Suarez *d. cap.* 9. *numer.* 10. Sayr. *d. cap.* 6. *numero* 58. Castrus Palaus *d.* § 6. *num.* 2. & alij communiter, vt ait Valentia *loco citato*, & colligitur ex traditis *supra n.* 1265.

Quæ vero non sint prohibita filio in seligione professo, quibus parenti extremè, vel grauiter egenti succurrere absque egressu è religione potest, & tenetur (Dico & tenetur, quia estò iusta tradita multi sentiant filium non teneri egredi è monasterio, seu seligione ad succurrendum parentibus in graui necessitate constitutis, præsertim, quando necessitas professionem subsequuta est, omnes tamen sentiunt filium professum manentem in religione obligatum esse parenti in graui necessitate constituto sucurrere quantùm licitè, & honesto modo mox esplicando potest, cum ob statum religiosum non desinat esse filius, & consequentes non est exemptus ab obligatione subueniendi parenti grauites egenti, saltem quantum, & eo modo, quo status religiosus assumptus patitur, vt latè Soarius *dict. cap.* 9. *numer.* 16. *ad* 30. Sanchez *dict. cap.* 20. *numero* 17. & 18. Trullench. *d. dub.* 24. *num.* 5. Lessius *dict. num.* 34. Castr. Palaus *d.* § 6. *num.* 9. & alij communiter) Doctores dicunt esse illa, quæ fieri possunt à religioso salua obedientia, & sui status decentia. Ita S. Thomas 2. 2. *qu.* 101. *numero* 4. *ad* 4. & *quodlib.* 10. *art.* 9. Lessius, Trullench. Castr. Palaus *locis modo citatis*, Soarius *d. c.* 9. *numero* 26. & *seq.* & com aliis Sanches *dict. cap.* 20. *n.* 18. Quare filius prnfessus tenetur petere à suo Prælato licentiã subueniendi parenti extreme vel grauiter egenti. Quæ tamen si à Prælato iniustè negetur, vel antequã petatur moraliter certò credatur iniustè neganda, non ideo illicitum erit filio suboenire parenti, sed poterit occultè absque scandalo, & violentia, & seruatis substantialibus ordinis, parẽtibus subuenire, & ad hunc effectum exercere omnes actiones, quæ non sunt absolutè prohibitæ à regula, sed prohibitæ fieri sine licẽtia, quæque statum religiosum arbitrio prudentum non dedecent; quamuis repugnet Prælatus, iique sub pœna escommunicationis interdicat, quia in tali euentu iniquè agit Prælatus, licentiam subueniendi parentibus modis suum statum decẽtibus denegans, quam concedere tenetur. Quare cum eleemosynas pro parentibus ab extraneis petere, vendere à se artefacta, & pretium illorum parentibus dare, donata sibi illis tribuere, pecuniam apud se retinere eisdem distribuẽdam (si non sit religiosus Minorita) non dedeceant statum religiosum, cum sæpe ex licentia Prælatorum in fauorem monasterij, vel aliorũ eserceantur absque vlla nota, & scandalo; prædictas omnes actiones filius professus, petita prius licentia à suo Prælato, si præsumitur concedenda, vel ea omissa si præsumitur neganda, eaercere poterit, & debebit, vt parenti non solum extremè, sed etiam solùm grauiter egenti sucurrat; vt præfati Theologi omnes cum aliis tradunt. Imò etiam si filius sit professus ordinis minorum, licet Sanchez *dict. num.* 14. post Cordubam dicat non posse petere ab estraneis pecunias apud se retinendas, sed solum apud tertiam personã deponendas, quia regula minorum absolutè prohibet pecuniam manu propria recepi à minorita, & penes eum retineri, sed tantum apud aliam personã, nihilominus Suarez *dict. c.* 9. *num.* 29. & post eum Trullẽch. aiunt, quòd si non sit opportunitas adeundi Prælatũ, ne omittatur occasio talis eleemosynæ in fauorem parentis grauiter egentis, potest talis religiosus eam pecuniæ eleemosynam accipere; quia cum non accipiat in vsum proprium, nec animo retinendi, non videtur agere contra regulam. Addit Sanchez *dict. cap.* 20. *numero* 19. & 20. filium professum posse, & teneri licentia petita, & non concessa à Prælato, tem-

pore

pore, quo in rebus religionis non occupatur, aliquo opere religiosis honesto, vt scribendo, pingendo etiam, si artem seu facultatem illam in religione didicerit, aliquid lucri comparare, quo parentibus egentibus subueniat; quia cum iam possit illis modo conformi statui suo subuenire, ad id tenetur. Multò autem magis filius professus ex necessariis suo victui, quæ religio sibi impendit, & quæ ipse consumpturus esset; aliqua sibi subtrahere, & dare parentibus egentibus; cum nihil religioni auferat. Ita Sanchez *d.n.* 19. & Trullench *d.n.*5. Porrò in dubio etiam an licentia à Prælato petita iniustè denegata, sit ea tanquam concessa, poterit religiosus vti ad subueniendum parenti extremè, vel grauiter egenti, vt notauit Sanchez *dict. numero* 19 *fin.* Quia etsi in dubio regulariter obediendum sit superiori possidenti ius in voluntate subditi, id tamen fallit, quando est in graue damnum tertij (vt *to. 1. moral. tit.* 1. vbi de conscientia dubia latè explicaui) prout in præsenti casu euenit, cum ea licentia denegata redundet in graue damnum parentum egentium, quorum necessitati graui, vel extremæ nequit aliter filius consulere.

1289 Quartò conueniunt Doctores filium professum sine licentia obtenta à superiore ad subueniendum parentibus non teneri, nec posse egredi è monasterio, & redire ad sæculum, nisi quando clarè, & euidenter constat de necessitate graui parentum, & præceptum naturale subueniendi parenti obligare; secus in dubio an necessitas sit grauis, & talis, vt præceptum naturale subueniendi filium adstringat. Ita Valentia *d.p.2. vers. sexto illud*, Sayr *d.c.6. num.* 17. *vers. secunda*, Suarez *dict. cap.* 9. *n.* 27. Castrus Palaus *dict.* §.6. *n.* 10. & alij; Nam dubia necessitas non potest eximere religiosum à certa obligatione obseruantiæ regularis, & obediendi Prælato possidenti ius certum in voluntatem subditi. Confirmatur ex traditis *supra num.* 1278. & Doctoribus *ibidem* relatis, asserentibus in dubio an necessitas obliget filium ad subueniendum parenti, non impediri filium ingredi religionem, & si habeat votum ingrediendi, teneri ad voti executionem: ergo à fortiori in tali dubio filius iam professus non eximetur ab obligatione obediendi superiori, & obseruandi religionem per professionem, seu vota solemnia. Quare in tali casu nisi superioris dispensatio intercedat, non poterit filius professus redire ad sæculum, vt parenti subueniat.

1290 Quintò certum est, religiosum ad subueniendum parentibus egentibus non teneri, nec posse egredi è religione, si non possit, seu probabiliter credatur non posse viuere extra religionem absque morali, & proximo periculo salutis spiritualis. Ita Sayrus *dict. c.6. n.* 17. & probant tradita *sup. n.* 1280. Quod periculum vix potest timeri in egressu ad subueniendum parentibus extremè egentibus, cum extrema necessitas citò transeat, vt *d. n.* 1280. notatum est.

1291 Sextò certum etiam videtur, religiosum non teneri, nec posse egredi è religione, vt parentibus subueniat, si ille in religione manens adeo vtilis sit vel Reipublicæ Christianæ, vel toti religioni, & Ordini, vt prudentum iudicio iure diuino potiùs teneatur neglecto parente manere in religione, vt ea ratione Dei, Ecclesiæ, & religionis causam agat. Ita Sayr. *loco cit.* Valentia *d.p.2. vers. accedit*, & Suar. *d.c.9. num.* 10. vbi tamen dicit vix moraliter posse contingere hunc casum. Et certè quando ageretur solùm de egressu ad subueniendum in extrema necessitate ita dicendum est. Addit idem Suar. quod religio (supposito, quod ille filius religiosus alioqui nisi obstaret illud graue detrimentum religionis posset, & teneretur egredi è religione ad subueniendum parenti, cui aliter non posset esse prouisum, teneretur in se suscipere onus illud, quia non debeat religio cum præiudicio tertij damnum suum vitare; & sic teneretur religio vel ex facultatibus propriis, vel ex eleemosynis à deuotis personis quæsitis parenti grauiter egenti subuenire.

Certum septimò est, non posse filium professum egredi è religione, nisi prius petita licentia à suo superiore. De qua licentia *infra n.*1303. *& duob. seqq. &* 1308 *&* 1309. 1292

Prædicta igitur omnia sunt certa. Controuersia ergo solum est, quando constat euidenter de extrema, vel graui necessitate parentum, & obligatione iuris naturalis illis subueniendi, & alio modo, seu remedio filius professus non potest parenti sic extremè, vel grauiter egenti succurrere, nisi redeat ad sæculum, seu egrediatur è religione, an teneatur religionem deserere, vt parentum necessitati subueniat petita, & non obtenta licentia à Prælato, & seclusa periculo morali suæ salutis spiritualis.

§. VI.

In extrema parentum necessitate, cui aliter non possit subueniri, nisi filius professus è religione egrediatur, tenetur egredi etiamsi Prælatus denegauerit licentiam egrediendi.

1293 ET si necessitas parentum sit extrema, licet S. Thomas 2.2. q. 101. *dict. art.* 4. *Quodlibete* 3. *art.* 16. *& quodl. b.* 10. *artic.* 9 & nonnulli alij à Sayro *lib.* 7. *clauis citate cap.* 6. *n.* 13 relati doctrinam S. Thomæ referentes, & sequentes videantur sentire ob dictam parentum extremam necessitatem corporalem filium professum non teneri, neque absque licentia à superiore obtenta posse egredi ad subueniendum iisdem parentibus, etsi aliter illis nequeat prouideri, nihilominus communis, & vera sententia est, siue necessitas parentum extrema præcesserit, siue subsequuta sit filij professionem, filium religiosum posse licitè, & teneri etiam repugnantibus superioribus egredi è religione ad subueniendum parentibus sic extremè euidenter egentibus, & qui alioqui essent fame, vel alia necessitate corporali perituri, idque etiam relinquendo habitum, si opus sit, nec aliter parentibus succurri queat. Ita Caietanus 2.2. *quæstione* 101. *dict. artic.* 4. & præter plures alios à Sanchez *dict. cap.* 10. *num.* 14. allegatos, ex Doctoribus *supra numero* 1261. *numero* 1285. *&* 1288. relatis Nauarrus *dict. cap.* 14. *num.* 14. *& dict. comm.* 3. *numero* 48. Valentia *dict. parte* 2. *versic. secundo certum*, Azorius *dict. parte* 2. *lib.* 2. *capit.* 3. *quæstione quinta, versic quare.* Lessius *dict. cap.* 41. *numero* 34. Sanch. *dicto numero* 14. Soarius *dict. capit.* 9. *numero* 4. Reginaldus *dict. capit.* 10. *numero* 12. Sayr. *dict. capit.* 6. *citato numer.* 13. *initio, & numero* 16. *fine*; Gordonus *dict. numer.* 1261. *relato*, Fagund. *dict. cap.* 2. *n.* 21. Villalobos *dict. diff* 7. *numer.* 9. Trullench. *dict. dub.* 14. *numero* 2. Castrus Palaus *dict.* §.6. *numero* 4. Paulus Layman *dict. cap.* 4. *numer.* 2. *versic. quæstio.* 2. & Megala *dict. quæst.* 1. *numer.* 17. Ratio est, quia præceptum, seu obligatio iuris naturalis, ac diuini de subueniendo parentibus in extrema necessitate constitutis; intrinseca, & adhærens personæ filij nullo voto etiam solemni, & ratione status perfectionis assumpti potest tolli, & status perfectionis censetur assumptus salua hac obligatione, cum enim illud præceptum naturale, & diuinum honorandi parentes, & illos alendi sit prius, & absolutius, ac magis personæ intrinsecum obligatione orta ex voto professionis, ex natura sua (vt Valentia *dict. parte* 2. & Fagund. *d. numer.* 21. expressè notarunt) includit hanc conditionem, scilicet, *Voueo professionem, & me numquam habitum, & claustrum, seu monasterium dimissurum, nisi hoc meum votum aliquando præcepto alicui naturæ, & diuino repugnet.* Cùm ergo repugnet existentibus paren

parentibus in exttema necessitate imletio voti professionis præcepto naturali alendi parentes ad extremam necessitatem reductos,non obligat:imò quamuis ex speciali intentione (vt in terminis Fagundez) se quisquam voluisset obligate ad professionem,stāte eadem exttems necessitate parentum, prædictum votum non obligaret,quia numquam eam intrinsecam voti conditionem(vt non fit de re illicita)ab eo poterit eximere.Confirmant citati Doctores eandem communem, quia etiam ad subueniendum extraneo in extrema necessitate constituto religiosus potest, & tenetur etiam inuito superiore monasterio egredi, si aliter non possit subuenire ; vt si extraneus in putenm incidisset, cui solus religiosus opem ferre posset;vel si domus vicini incendio magno combureretur,& nullus alius adsit,qui æquè benè vt religiosus possit succurrere , & domum ab eo incendio liberare ; multò ergo magis id licebit ad liberandum ab extrema necessitate parentem , cum præceptum iuris naturalis magis obliget erga parentem, quam erga extraneos.Nec contrarium *locis citatis* sensisse D.Thomam putant Caietanus,& Sanchez , scilicet non fuisse loquutum de necessitate eatrema , quæ obligat religiosum etiam ad succurrendum extraneo,sed de necessitate alia quacumque patris, quantumuis magna,& graui in qua licet alioqui filius ex præcepto pietatis tenestur patri subuenire,tamen si iam professus sit , vult D.Thomas eum non teneri, nec posse absque licentia Prælati egredi è Religione,vt illi succurrat. Porrò finita extrema parentum necessitate tenetur Religiosus ad Religionem , seu monasterium redire,eo quod causa egressus iam cessauerit : Non enim votum professionis tollitur, sed suspenditur,quoad hoc dum ea necessitas durat. Ita Nauarrus,Valentia,Sanchez, Trullench. Fagondez, & alij communiter.Excipiuntur ab hac obligatione redeundi Religiosi societatis , qui emiserunt solùm votum simplex biennij , quando ob eam causam ab eadem societate liberi , & exoluti à votis dimittuntur;vt tradunt Valentia *dict.p.2.versic.Quinto* , Sanchez *dict.capit.20.numero* 26 Fagundex *d.capit.2.numero* 23. Castrus Palaus *dict.§.6 numero* 14.quia cum in perpetuum,inquiunt , per dimissionem votorum obligatione liberentur , non tenentur amplius ad eam redire.

§. VII.

In graui parentum necessitate , cui subueniendi nullum aliud remedium adsit , præter egressum filij professi è religione , an idem filius professus possit, & teneatur egredi , & viuere in sæculo etiam inuita Religione , seu Prælato licentiam denegante.

SI verò parentum necessitas non sit extrema , sed solùm magna,& grauis modo *supra n.1263.* posito,scilicet vt pater non possit viuere nisi mendicando,&c.vt *eodemmet n.1263.*explicatum est ; & euidenter constet esse talem , & sic etiam manifestè appareat præceptum naturale, & diuinum obligare filium ad eis subueniendum, quantum potest , & ad abstinendum ab ingressu in Religionem;de qua necessitate videtur esse tota controuersia inter Theologos,& Summistas,quando eidem necessitati succurri non potest , nisi filius professus extra Religionem viuens parentibus prouideat de necessariis. Plures sunt sententiæ.

Prima sententia , affirmans teneri solum si necessitas professionem præcessit.

PRima sententia,quæ videtur nunc temporis ma- 1294
gis communis distinguē, dicit, quod si ea necessitas grauis præcessit professionem , & eam nouit filius ante professionem, tenetur idem filius professus etiam repugnante superiore egredi è monasterio, siue religione,vt parentibus subueniat ; si verò subsequuta sit professionem , non tenetur , nec potest inuito Prælato egredi.Ita Angelus,Syluester,M.Antonius Cucbius,Lopez,Manuel Sà, Sanchez *d.cap.* 20. *numero* 16. relati;& ex Theologis *supra numero* 1262 *&* 1283.relatis Nauarrus,Toletus,Lessius,Villalobos *locis d.num.*1163.*citatis.* Reginaldus *dict.lib.* 20.*numero* 12.Suarez *dict.cap.9.numero* 8.*& nonnullis seqq.*Fillinccius *dict.cap.*1.*num.9.* & .Trullench.*d. dub.*24.*num.*4.*&* 5. Prima pars huius sententiæ probatur , quia quando necessitas parentum præcessit professionem, & filius eam necessitatem probabiliter nouit,filius tunc profitendo,quia iam erat obligatus illis subuenire,intulit specialem iniuriam parentibus: ergo,manet semper obnoxius eidem obligationi; cū rationi & iustitiæ repugnet, vt per actionem iniuriosam liberetur ab obligatione naturalis iuris, & diuini,qua astringebatur.Et facit ; quod iniuriarum , & actionum ex delicto consurgentium obligationes caput ipsum sequuntur *l.antelas §.iniuriorum, ff de capit.diminut.*Præterea , quia in hoc casu filius tempore professionis erat actu obligatus adiuuare patētes , & consequenter se tradidit Religioni cum eo onere,& obligatione , cū res cum suo onere transeat in possessorem *c.ex literis de pignorib.* ergo non obstāte traditione in superioris potestatem per professionem manet semper illa obligatio , nec acquiritur ius Religioni, seu Prælato ad impediendam eius executionem,nam obligatio superueniens in prioris detrimentum induci non potest,vnde coniux absque alterius licentia professus in Religiona potest reuocari ab altero , quia habet ius in illum,quo non potuit per professionem indebitè factam priuari , & etiam seruus,qui inuito domino votum professionis in Religione emisit,ab eodem domino repeti potest, vt sibi seruiat non obstante professione, qua iuri domini in seruum antiquiori non potuit præiudicari. Neque obstat si in his duobus exemplis dicatur coniugem, & seruum ex obligatione iustitiæ esse adstrictos obseqnio alterius coniugis,& domini. Nam & filius parentibus extremè,vel grauiter egentibus subuenire tenetur non ex solius charitatis obligatione,sed ex obligatione pietatis, contra quam peccat profitendo ; dum parentes sunt in graui necessitate constituti egentes omnino ope illius ; obligatio autem pietatis etsi in respectu ad alterum deficit à formalitate iustitiæ , in rigore tamen , & excellentia obligationis superat illam , illaque strictiùs obligat, vt aiunt Soarius *dict. capite 9.numero vigesimosquarto* , & Palans *dict. paragrapho sexto numemere tertio.* Et ideo sicut aliæ obligationes iustitiæ anteferendæ sunt obligationi Religionis , nec tolluntur per subsequentem obligationem , & obligant ad reparandum damnum illatum ; ita hæc obligatio filij adiuuandi parentam grauiter egentem præcedens professionem , & antiquior obligatione Religionia , quæ per votum solemne superuenit , eidem obligationi Religionis debent anteponi , & sic filius ad satisfaciendum debito

huius obligationis, quasi ex iustitia, & excellentiis alijs obligationibus iustitiæ tenetur egredi è religione, quando ex religione, vel manens in ea, & nullo alio modo eidem obligationi satisfacere potest. Non obstat etiam, si dicatur debitorem, qui eo tempore in quo debitum soluere tenebatur, donauit pecuniam, quo factus est impotens soluere debitum, licet peccauerit, non tamen posse propria authoritate pecuniam donatam iterum arripere, sicut nec donatarius tenetur illam dare; ergo idem in præsenti. Respondet enim Suarez *num.* 14. primo acceptantem talem pecuniam, cum faciat per se loquendo iniuriam creditori cooperando ad damnum illius, teneri restituere. Secundo respondet negando similitudinem, quia in debito reali non res ipsa, sed tantùm persona ipsa est obnoxia tali obligationi, & ideo quamuis res detur, non transit cum illa obligatione; at verò obligatio alendi parentes egenos, illisque subueniendi, intrinseca & inhærens est personæ, & ideo quando persona se tradit religioni, eum eadem persona transit illa obligatio. Non obstat item, si dicatur filium, qui derelictis parentibus in graui necessitate eius ope indigentibus suscepit ordines sacros, licèt grauiter peccauerit, non teneri tamen clericatum deserere, & militiam, vel artem medicam exercere vt parentibus subueniat, quamuis in clericatu non possit, sed solùm teneri iuxta statum suum efficere, quod potuerit, vt illis succurrat; similiter ergo in præsenti. Respondet namque Suarius *numer.* 25. Clericum illum teneri ad subueniendum parentibus ex bonis, quæ titolo & ministerio clericali acquirere potuerit, etsi hæc non sufficiant, teneri etiam proprijs manibus laborare exercendo artem, seu actum non repugnantem, neque indecentem statui clericali. Ad actiones verò repugnantes, vel non decentes statui non teneri; quia etiam filius nobilis non cogitur mendicare, vt subueniat parenti; cum vnusquisque possit consulere decentiæ sui status. Clericus autem, & etiam religiosus (inquit idem Suarez) non solùm potest, sed etiam debet, com per hoc non consulatur principaliter personali honori eius, sed totius clericatus, totiusque Ordinis seu religionis. Quare idem Soarius *num.* 12. huic sententiæ quoad hanc primam partem, quòd quando aliud remedium subueniendi parentibus non superest, possit & debeat filius religiosus suboenire eisdem parentibus etiam sine licentia Prælatorum petita, & non obtenta, & relicta religione, si medium necessarium sit, addit duas circumstantias, vna est vt non sequatur scandalum verum & graue prudentis arbitrio aliter ineuitabile, cum hoc semper præferatur alijs obligationibus particularibus. Altera est, quòd hac sine notabili indecentia religiosi status, eo quia hoc ex suo genere maius malum sit, quàm detrimentum temporale pateotom, magisque spectet ad Dei honorem illud vitare, & religiosus vi sui status speciali obligatione teneatur illud cauere, etiamsi sua colpa & cum iniuria parentum assumpserit illum statum; quia illa culpa non debet redundare in graue damnum & detrimentum religiosi status seu totius religionis, præsertim si illius iniuriæ pars... non fuerit.

1295 Secunda pars eiusdem sententiæ probatur primo, quia quando parentes non sunt in necessitate tempore professionis, tunc filius non est actualiter obligatus ad eorum obsequium, vt ob eam causam teneatur non profiteri, cùm illud præceptum sit affirmatiuum, & non obliget pro semper, & ita tunc filius profitendo nullam facit iniuriam parentibus, ex qua nasci possit specialis obligatio: nec filius tenetur parentum necessitati futuræ moraliter non imminenti proinde prouidere, ac præsenti; vt tradit S. Thomas *d. quæst.* 101. *art.* 2. *ad* 2. cum filij non teneantur thesaurizare parentibus, sed parentes filijs, vt ait D. Paulus 2. *ad Cor.* 12. & quamuis in filio semper & etiam quando parentes in necessitate non existunt, insit habitualis obligatio subueniendi, cum in necessitatem inciderint; nihilominus ex vi huius habitualis obligationis filius solùm in præparatione animi præparatus esse debet ad subueniendum parentibus, si indigeant, prout ipse poterit; non tamen ex vi eiusdem obligationis tenetur se conseruare in eo statu, in quo possit parentibus subuenire, si fortè in necessitatem inciderint; quia hoc est nimis durum, & magnum grauamen nulla ratione fundatum, alioqui non posset omnes diuitias contemnere, nec in longissimas regiones discedere, nec in desertum abscondi, vbi nihil sciret de parentibus omnino eius obsequio indigentibus, nec probabiliter eiusdem obsequij necessitatem habituris, quæ & absurda sunt, & contra vsum communem; Parentibus igitur non egentibus, nec imminente probabili periculo vt egeant filij obsequio, potest filius se absolutè tradere religioni, & in potestate Prælati, & sic se efficere impotentem ad subueniendum parentibus agendo aliquid contra statum, vel religionem, & voluntatem superiorum; quare licèt postea superueniat parentum necessitas, cum iam inueniat filium impotentem, non faciet filius contra præceptum subueniendi, si hoc omittat, quia ei ob nouum statum assumptum non permittitur; & præceptum affirmatiuum non obligat nisi eum, qui potest, & eo modo, quo potest: Ac proinde filius iam religiosus tenetur parentibus egentibus subuenire seruato suo statu, & substantiali ordine religionis, non tamen potest ob eam causam mutare statum sine legitima facultate suorum Prælatorum, vel S. Pontificis. Quemadmodum etiam filius coniugatus, aut seruus non tenetur parentibus egenis subuenire nisi iuxta statum suum, & sic non tenetur eis succurrere, quando non potest sine præiudicio obligationis coniugij, vel seruitutis. Secundo probatur hæc pars iisdem argomentis, quibus nititur sequens sententia. Quòd si aduersùs hæc dicatur, etiam per professionem factam iam existente graui parentum necessitate mutari statum; Respondetur ex Suarez *d. cap.* 9. *num.* 24. & Trullench. *d. dub.* 24. *numer.* 5. *circa medium* mutari quidem; sed tamen quia mutatur cum iniuria parentum, & filius sic profitendo peccat & contra charitatem, & contra pietatem; hinc fit, vt talis mutatio non redundet in grauamen parentum, & teneatur filius ad amplius, quàm quando necessitas subsequitur professionem.

Secunda sententia, absolutè negans teneri egredi, nec posse absque legitima Prælati licentia.

Secunda sententia absolutè, & siue necessitas parentum professionem præcesserit, siue subsequuta sit, negat filium professum teneri, vel posse licitè ad eis subueniendum egredi è religione, siue monasterio absque Prælati, vel summi Pontificis licentia; aitque solùm obligari ad illis subueniendum seruata obedientia, & professione ac disciplina religiosa, iuxta tradita *supra num.* 1287. & 1288. ita S. Thomas *locis supra nu.* 1293. *citatis.* Caietanus 2. 2. q. 101. *art.* 4. Alensis, Abulens. Corduba, Mandel, Conradus, Rotella, Armilla, Tabiena, D. Antonious, Angles, Passarellus, Turrecremata, Henricus, Cosmus Philurus, 1296

Philutus, B. Medina, Sà à Sanchez *d. cap. 20. num. 17.* & etiam à Sayro *d. cap. 6. num. 13. initio*, relati, idem Sayrus *num. 18. versic. quarta est*, idem Sanchez etiam *d. num. 17.* & ex aliis *supra num. 1193.* relatis, Laym. *d. cap. 4. num. 2. dicto 2.* Megala *d. quaest. 3. num. 14. & nonnullis sequentibus*, Castrus Palaus *d. §. 6. num. 31.* & Laurentius de Franchis *d. quaest. 105.* Secunda para huius sententiae, scilicet filium religiosum obligari &c. iam probata, & declarata est *supra dictis n. 1157. & 1158.*

1197 Prima verò pars, Probatur primo ratione S. Thomae, scilicet quia professus in religione est mortuus mundo, iam non habens propriam voluntatem, neque est sui iuris, sed in potestate religionis seu Praelati; ergo non debet, nec potest occasione parentum ad saeculum redire saltem inuita religione, seu absque legitima Praelati facultate. Expeditque vt haec sanua claudatur; alioqui etiam moniales exire vellent colore subueniendi parentibus. Secundo probatur, quia per professionem validam maior obligatio inducitur, quia est ad Deum, quàm sit illa, quae est ad parentes. Vnde illa spectat ad primum praeceptum primae tabulae, haec ad praeceptum primum secundae tabulae. Tertio (& est ratio Abulensis, & Caietani) quia licèt praeceptum de honore parentum, & illis in necessitate subueniendi sit prius, & antiquius quàm votum professionis, & ex iure naturae obliget, nec sit abrogabile per superueniens votum etiam solemne professionis, cum tamen sit praeceptum affirmatiuum, non eodem modo obligat filium in quocunque statu, sed obligat pro tempore vnumquemque prout tunc illum inuenit; & sic vt subueniat parentibus eo modo, quem status filij promittit; & consequenter eidem praecepto sit satis eo modo, quo quis potest considerata suae personae, & status conditione, & aliis circumstantiis. Ideoque filius religiosus satis illud praeceptum implet si quantum commodè potest secundùm statum suum conetur parentibus prouidere, neque tenetur eadem ratione hoc procurare, qua deberet si religiosus non esset. Quod confirmatur exemplis filij coniugati, & serui *supra num. 1195.* adductis; Qui non tenentur parentibus egentibus subuenire, nisi quatenus patitur conditio sui status; vnde filius coniugatus non obligatur ad relinquendam vxorem, & ad habitandum cum parentibus egenis causa eis succurrendi, eo quòd status matrimonij id non patiatur dicente Scriptura *Genesis 5. propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit vxori suae.* Et sic etiam seruus non potest deserere Dominum, vt succurrat parentibus, Confirmatur etiam exemplo filij clerici *supra numer. 1194.* adducto; qui non tenetur clericatum deserere, & militiam exercere, vt parentibus in graui necessitate constitutis subueniat, quamuis eo solo modo eis subuenire queat, eo quòd status id non patiatur; ita ergo nec filius religiosus tenetur parentibus egentibus succurrere, nisi saluo statu religioso, quem in perpetuum amplexus est: status autem religiosus postulat, vt sine Praelati licentia è religione egredi non liceat; praesertim cum exinde magnum spirituale detrimentum tam ipsi egredienti, quàm toti communitati regulari praeuenire possit: siquidem multi, qui parentes inopes habeant, anxietatibus vexarentur, an non obligatio ipsis incumbat è religione discedendi, nisi ad hoc Praelati licentia necessaria esset; Huic autem maiori bono consetuaudae quietis in religione priuatum commodum ipsorum parentum postbaberi debet. Ita Layman; id tamen, quod dicit de anxietatibus, non potest habere locum in praesenti controuersia, quae procedit solùm, quando necessitas grauis euidenter constat, & Praelato probari potest. Quarto probat Sanchez, quia per professionem religiosus traditur Praelato, & in eius potestatem transit, & avt reputetur mortuus mundo; res autem vni tradita non potest ab eo auferri, vt parentibus non extremè egentibus subueniatur, vt si quis solùm promisit Ecclesiae centum aureos, superueniente graui parentum necessitate non tenetur dare, si illis potest subuenire; at si tradidit Ecclesiae ante eam necessitatem, ea superueniente non potest eos iterum ab ea auferre, vt parentibus subueniat, nisi de illius licentia; sic ergo erit quando post votum filij ingrediendi Religionem superuenit necessitas grauis parentum, cui filius aliter non valet prouidere nisi manendo in saeculo, non tenetur, nec potest licitè exequi votum illud, quia est simplex promissio ingressus, aut se tradendi religioni; At verò cum per solemnem professionem religiosus se tradat religioni, efficiaturque verus illius religiosus, licèt fortè peccauerit, dum se tradidit, non potest ab ea exire vt parentibus succurrat, nisi de Praelati sui licentia; & contrarium agendo (inquit Suarez *d. cap. 9. n. 20.*) censeretur retrocedere, & apostatare statum religiosum, & occupare iterum quod Deo absolutè tradiderat; quod est veluti furari ad subueniendum existenti in graui tantùm necessitate; quod nec propter parentes licet, & maximè furto sacrilego, quale est illud, quod committitur vsurpando rem semel Deo dicatam iuxta regulam iuris in *6. semel Deo dicatum non est ad vsus humanos iterum transferendum*; Ex quibus quinto Castrus Palaus contra Doctores antecedentis sententiae probat filium iam professum etiam dum parentes iam in graui necessitate essent constituti, non teneri è religione egredi, nec posse inuito superiore, vt eisdem parentibus subueniat. Nam communior sententia (inquit) asserit filium religiosum non esse obligatum ob grauem parentum necessitatem professioni superuenientem egredi è religione, & habitum dimittere, ergo neque quando praecessit. Probat consequens, eo quod eadem ratio procedit, cum necessitas antecedit; quia obligatio exeundi è religione, & dimittendi habitum, vt filius religiosus parentibus subueniat, non oritur ex peccato ab eo commisso in ingressu, & professione, sed ex necessitate parentum; si ergo posita eadem necessitate professioni superueniente filius religiosus non obligatur, neque obligatur ob necessitatem antecedentem.

Huic autem sententiae praefati Doctores aiunt non obstare primo, quòd si ea necessitas parentum ante ingressum, & professionem impediret executionem voti religionis emissi, vt supra dictum est, & etiam professionis obligantis ob defectum materiae licitae, quia quidquid ex materiae defectu impediret obligationem voti, si tempore eius emissionis adesset, impedit similiter eius obligationem postea superueniens, vt dictum est *supra numer. 1177.* & latè probat Sanchez *lib. 4. sum. cap. 2. num. 23.* ergo eadem necessitas superueniens professioni impedit eius obligationem, quatenus obstat subuentioni parentum, Confirmatur, quia tam votum, quàm iuramentum ex natura sua includit hanc conditionem *voveo, dummodo hoc Dei precepto, aut vinculo iuris naturalis non repugnet.* Respondent enim necessitatem antecedentem impedire executionem voti ingrediendi religionem, quia est simplex permissio, non autem obligationem professionis, per quam filius se tradit religioni, & verus religiosus efficitur, vt *n. praecedenti* explicatum est; vnde probationem antecedentis aiunt habere locũ solùm in votis simplicibus & solam promissionem continentibus, non in iis, per quae vouens 1198

traditur religioni: item aiunt procedere, quando defectus ex parte materiæ impediret votum validè fieri, non quando impedit tantùm fieri licitè. Professio autem existentibus iam parentibus in graui necessitate valide & licitè absque peccato non fiet vt *supra nu.* 1285. probatum est. Ad confirmationem respondet Fagundex *d. lib.* 4. *c.* 2. *n.* 55. votum esse conditionatum, vt in extrema necessitate filius teneatur egredi ad subueniendum parentibus; at in graui non teneri; sed tantùm posse, petita etiam & non obtenta licentia iuxta sententiam ipsius, quæ post hanc sententiam explicatur: hæc tamen responsio non subsistit; quia si votum est conditionatum, non obligat etiam in graui necessitate, & sic sicut in extrema tenetur filius egredi, vt iuuet parentes.

1299 Non obstare secundo dicunt, quod quando aliqua res præciso voto melior est, quàm sua contradictoria, ea exequenda est post quodcunque votum etiam professionis, præciso autem voto professionis melius est parentibus grauiter egentibus subuenire, quam manere in religione; ergo idem dicendum professione sequuta. Respondent enim maiorem esse veram, quando res in eodem statu permanet, ita vt mutatio status non faciat illam rem iam esse meliorem sua contradictoria, vt contingit in religioso professo, in quo status religionis assumptus efficit, vt melius illi sit non recedere à monasterio contra sui superioris voluntatem, cui per professionem est traditus, quàm recedere ad parentum subsidium.

1300 Non obstare tertio asserunt, quòd filius professus respectu parentum egentium sit magis obligandus, quàm respectu extranei; cui extraneo in extrema necessitate religiosus tenetur subuenire etiam repugnante superiore; Respondent namque filium magis esse obligandum in æquali necessitate parentum, & extranei, non in dispari; item filium magis obligari saluo statu religioso iuxta tradita *supra num.* 1288.

Non obstare denique affirmant, quòd patet ratione egestatis possit vendere filium *l.* 3. *Cod. de patentibus, qui filios distraxerunt*; ac proinde à fortiori debet posse filium è religione eadem de causa extrahere. Nam respondent illud procedere solùm dum filius est in potestate patris, quæ cessat post professionem, per quam filius se tradit religioni.

1301 Ad argumenta *num.* 1294. adducta ad probandam primam partem primæ sententiæ respondent filium professum non liberari ab illa obligatione subueniendi parentibus per professionem, sed durare eo viuente, at modo consono statui; Quare etsi stante necessitate parentum filius iniquè, & iniustè se tradidit religioni, non inde tamen infertur posse religionem, seu religiosum statum dimittere, vt parentibus succurrat; quia sicut non potest filius professus à se excutere obligationem religiosi status, ita nec potest, nec debet subuenire parentibus cum illius iactura, & præiudicio; licèt iniquè professionem fecerit, non tamen peccauit contra iustitiam particularem, & commutatiuam, sed tantùm contra charitatem, & pietatem paternam; ac proinde non tenetur egredi è religione, Vnde ad exempla coniugis, & serui in religione profitentium absque licentia alterius coniugis, & Domini, qui à religione reuocari possunt, respondent non obstare, quia obligatio eorum erga alterum coniugem, & erga dominum est de iustitia perfecta, & commutatiua, ex qua resultat obligatio restitutionis, obligatio verò filij ad subueniendum parentibus egentibus, qua filius adstrictus erat ante professionem est tantùm iustitiæ late modo sumptæ fundata potiùs super charitate; Huic tamen responsioni obstant tradita *supra d. num.* 1294. *versic. neque obstat.* Prædicta quoad secundam sententiam.

Et hanc secundam sententiam Sanchez *d. cap.* 10. *num.* 25. ait procedere etiam in religiosis Societatis Iesu, qui simplicia biennij vota emiserunt, quia per illa vota sunt propriè religiosi, & professi, & per illa vota traditi religioni, & effecti iam non sui iuris instar professorum, vt definit Greg. XIII. in sua Constitutione, *Ascendente.*

Tertia sententia negans filium professum teneri egredi, posse tamen licitè post petitam licentiam, licèt non obtentam.

Tertia sententia dicit primò non teneri filium validè professum egredi è monasterio petita, & non obtenta facultate ad subueniendum parentibus in graui necessitate constitutis, siue ea præcesserit, siue subsequuta sit, in quo dicto conuenit cum præcedenti sententia, & etiam cum prima quoad secundam illius partem. Secundo dicit, nihilominus filium validè professum posse licitè ad subueniendum eisdem parentibus egredi è religione, seu monasterio, si velit, prædicta facultate à Prælato petita, & non obtenta, in quo discrepat à præcedenti sententia, & à prima quoad secundam partem. Ita Fagundex *in Decalog. lib.* 4. *d. cap.* 2. *numer.* 27. 1302
Primum dictum probat Fagundex argumentis adductis *supra num.* 1297. ad probandam secundam sententiam. Alterum dictum probat idem Fagundex, quia, inquit, quando parentes religiosi sunt in graui necessitate constituti, & eis potest subueniri per filium extra monasterium manentem, non autem viuentem in monasterio, nec alio modo eisdem succurri potest, tunc Prælatus habet iustam causam concedendi filio religioso licentiam exeundi è monasterio, vt parentibus possit succurrere, vt post alios Sanchez *d. cap.* 10. *num.* 22. tradit, & *infra* dicitur, quam proinde si negauerit irrationabiliter, & illicitè negat; ergo iustam causam habebit filius exeundi, & licentia petita, & non obtenta licitè exire potest, attenta qualitate materiæ, seu ratione grauitatis, & necessitatis materiæ, quia obligatio filij parentibus sic egentibus succurrendi est de iure naturæ. Dicit, *ratione grauitatis materiæ*, quia si religioso, inquit, negetur à superiore facultas exeundi foras, non sequitur posse illam sumere licitè in quacunque materia; At talis, subdit, potest esse materia, vt ea petita, & non obtenta licitè possit exire; & talem dicit esse istam præsentem; & talem etiam fore si domus proximi incenderetur, & non esset, qui ei succurreret, aut non tam commodè succurreret, ac ipse religiosus. Ita *loco citato* Fagundex.

§. VIII.

Necessitas grauis parentum, cui subueniri aliter non possit, quàm per filium professum viuentem extra claustra Religionis, est iusta causa concedendi illi licentiam exeundi è Religione; & quis superior possit concedere facultatem exeundi dimisso habitu, & viuendi extra monasterium Ordinis ad longum tempus retento habitu.

Verùm quia præfata sententia Fagundex quoad secundum dictum fundatur in eo, quòd Prælatus

Prælatus teneatur eam licentiam exeundi, concedere hîc explicandum; an stante supposita secunda sententia, & etiam prima quoad secundam partem, scilicet quòd filius professus non teneatur egredi è Religione, vt parentibus grauiter egentibus succurrat, etiamsi intra Religionem non possit illis succurrere, extra verò monasterium posset; explicandum, inquam, est, an Prælatus filio Religioso in tali casu petenti licentiam exeundi è Religione ad subueniendum parentibus, quibus aliter non potest esse prouisum, teneatur illam concedere.

1303 Conueniunt omnes talem necessitatem parentum, cui filius Religiosus extra monasterium subuenire poterit, & intra minimè; esse iustam causam concedendi talem licentiam. Ita Nauarrus *in d.comm.* 3. *de regularibus numer.* 48. *&* 49. *& lib.* 3. *cons. tit. de regul. cons.* 5. *numer.* 2. *in* 1. *edit. & cons.* 72. *num.* 2. *in* 2. *edit.* Rodriguez *in summa tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 4. & ex Doctoribus *supra numer.* 1293. relatis Valentia *d. part.* 2. *versic. Tertio.* Lessius *d.cap* 41. *numer.* 34. *versic. Dixi supra.* Sanchez *d. cap.* 20. *nu.* 22. Suarius *d. cap.* 9. *numer.* 19. Trullench. *d.dub.* 24. *numer.* 6. Villalobos *d. diff.* 7. *num.* 9. Castrus Palaus *d.* § 6. *num.* 12. & Laurentius de Franchis *d.quæst.* 105. & constat experientia, cum videamus sæpe Religiosis professis à superioribus concedi licentiam manendi extra monasterium Ordinis causa subueniendi propriis parentibus egentibus Huiusmodi autem licentiam viuendi extra Religionem seu monasterium ad subueniendum parentum graui necessitati illa durante retento habitu suo subdito Religioso posse dare Prælatum Religionis immediatum, aut Prouincialem, vel Generalem tradunt Nauarrus, Valentia, Lessius, Sanchez, Trullench, Villalobos, Lauretus de Franchis, Castrus Palaus *locis citatis*, & Suarius *d.cap.* 9. *num.* 11. licentiam autem viuendi extra Religionem dimisso habitu, quando habitu retento filius Religiosus non posset absolutè, vel saltem commodè parentum necessitati subuenire, etsi Nauarrus *d.num.* 49. *versic. Quinto facit,* videatur innuere posse non solùm à Papa, sed etiam à Prælato Religionis ordinario concedi, Nihilominus solum Papam talem licentiam concedere posse tradunt idem Nauarrus *lib.* 3. *cons. tit. de reg. cons.* 54. *num.* 2. *in prima edit. & cons.* 72. *nu.* 2. *in secunda* Rodriguez, Sanchez, Trullench, Villalobos, Lauretus, & Castrus Palaus *locis citatis*, eo quòd sit res grauissima, & adeo à statu religioso aliena, vt professus etiam factus Episcopus habitum Religionis nequeat dimittere. Quinimo hodie neque retento habitu vllus Prælatus Religionis ob necessitatem parentum subleuandam potest religioso subdito facultatem manendi longo tempore extra monasterium seu Religionem concedere; sed vbi ad eum effectum succurrendi parentum necessitati graui religiosus deberet ad longum tempus viuere extra claustra Ordinis, licentia diu manendi extra Religionem à summo Pontifice petenda est; vt etiam in terminis notauit Lezana *quæstionum reg. part.* 1. *cap.* 16. *num.* 2. Nam etsi iure communi inspecto Prælati Religionum possunt huiusmodi licentiam, seu facultatem viuendi extra monasteria Ordinis retento habitu ex iusta causa religioso subdito concedere, vt supponunt omnes præallegati Doctores, & tradunt etiam Nauarros *comm.* 2. *de reg. numero* 16. *&* 40. *& comm.* 14. *n. decimoquarto.* Suarez *tom.* 4. *de Religione tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 7. Lezana *d. capit.* 16. *numero* 23. & Pellizarius *de regul. tom.* 1. *tractatione* 5. *sect.* 1. *numero* 24. *& tom.* 2. *tract.* 9. *cap.* 3. *num.* 174. Quia religiosum extra monasterium viuere ex iusta causa de Prælati licentia non est intrinsecè malum, nec derogat votis professionis, cùm etiam extra monasterium possint obseruari obedientia, paupertas, & castitas; nec iure communi reperiatur prohibitum Prælatis Religionum talem licentiam concedere. Nihilominus hodie *ex decretis Clementis VIII. pro reformatione regularium editis, & innouatis à Sacra Congregatione iussu Vrbani VIII. quæ referuntur tom.* 4. *Bullarij in Constitutione* 26. *eiusdem Pontificis pagina* 170. *&* 271. non possunt iidem Prælati regulares talem licentiam viuendi extra claustra Ordinis ad longum tempus concedere, nisi ex grauissima causa à Seda Apostolica approbata, & sic necessaria est licentia eiusdem Sedis Apostolicæ talem causam approbantis. Verba decreti Sacræ Congregationis, quæ habentur *numer.* 32. eorumdem Decretorum sunt; *Ineatur ratio, qua sublatis licentiis, ac facultatibus hactenus quibuscunque concessis degendi extra claustra, ad ea quamprimum reuocentur, nec de cætero, nisi ex grauissima causa à Sede Apostolica huiusmodi facultates concedi possint*: & iuxta præfatum decretum idem notarunt Lezana, & Pellizarius *locis citatis*, & longum tempus in proposito ex declaratione S. Congr. intelligitur, quod excedit duo menses. Vltra quos Prælatus regularis non poterit subdito concedere licentiam viuendi extra claustra.

Admissa tam prima, quàm secunda sententia in præcedentibus explicata, An Prælatus, seu Religio teneatur filio professo licentiam exeundi è Religione, ad subueniendum parentibus grauiter egentibus concedere.

Difficultas ergo solùm est, an filio professo te- 1304
neatur Prælatus concedere præfatam licentiam viuendi extra Religionem, quando id subuentioni parentum necessarium est, supposita secunda sententia, & prima quoad secundam partem: Nam admissa prima parte eiusdem primæ sententiæ, quòd necessitas parentum nota filio, vel etiam Religioni eius professionem præcesserit, Nauarrus *d. comm.* 3. *de regul. citato numero* 49. *initio.* Et ex Doctoribus *supra numero* 1294. allatis eandem primam sententiam sustinentibus Soarius *d. cap.* 9. *num.* 10. & Trullench. *d. dub.* 24. *numero* 4. loquentes consequenter aiunt, Prælatum Religionis (si Religio ipsa non vult, aut non potest subuenire eisdem parentibus) teneri filio professo, concedere talem licentiam exeundi è monasterio, & viuendi extra Religionem, Quia Religio iniuriam fecit recipiendo filium tali obligationi obnoxium, sicque non potuit acquirere ius in ipsum filium contra ipsum patrem seu ius patris. Ac proinde eadem Religio propter proprium seruitium, propriámque vtilitatem eundem filium professum impedire non potest, quominus parenti (si de eius graui necessitate eidem Religioni nota manifestè constet) succurrat; tenetur ergo facultatem exeundi è monasterio ad subueniendum concedere; & etiamsi eadem Religio ignorans tempore professionis talem necessitatem bona fide filium ad professionem admiserit; Nam hoc, inquiunt Soarius, & Trullench. est accidentarium; re enim ipsa, & materialiter facta est iniuria, licèt operans per ignorantiam excusatus fuerit à culpa, ideoque semper tenetur ratione rei traditæ, & acceptæ, tametsi excusetur ratione acceptionis.

Igitur si necessitas parentum subsequuta sit filij 1305
professione, quo casu filius professus non tenetur,

nec potest sine legitima licentia superiorum egredi è monasterio ad illis succurrendum etiam iuxta primam sententiam quoad secundam partem, Nauarr. *loco num. precedent. citat* ait absolutè religionem, seu Prælatum non teneri concedere filio professo facultatem viuendi extra claustra, vt parentibus grauiter indigentibus subuenire possit, licet intra claustra nō possit. Quo casu filius omittens succurrere parentibus non peccabit contra quartum præceptum Decalogi, quia est sine sua culpa impotens ad illis subueniendum, & præceptum, vt pote affirmatiuum solùm oblicat pro capacitate status, eiusque possibilitate, in quo filius inuenitur eo tempore, quo occurrit parentum necessitas, iuxta tradita *supra numer.* 1295. *& 1297. in tertia probatione.* Sanchez quoque *dict. capit.* 20. *n.* 23. tertia secunda sententia, quod siue necessitas parentum præcesserit, siue subsequuta sit filij professionem, non teneatur filius professus egredi ad illis subueniendum, dicit absolutè in neutro casu teneri superiorem eam licentiam egrediendi concedere, cum filius religiosus teneatur manens in monasterio modis suo statui aptis necessitati parentum consulere iuxta tradita *supra d. ct. num.* 1297. etsi Prælatus teneretur eam licentiam concedere, integrum esse eidem filio professo egredi, eodem Prælato iniquè denegante iuxta tradita *supra numer.* 1303. ex Fagundez. Confirmatur ex aliquorum doctrina quā Suarez *d. cap.* 9. *num.* 18. adducit, scilicet, quia cum religio per professionem acquisiuerit ius absolutum in filium sine vllo onere, vel debito iustitiæ, sed cum sola obligatione illa filij subueniendi modo statui religioso congruo, & facta iam mutatione status pater ius in filium non habeat, eadem religio ex iustitia non tenetur eam egrediendi licentiam concedere: sed neque ex charitate, quia iam illa subuentio non est religioni superflua, sed est veluti abscissio membri corporis ad subueniendum alteri; vel est ex actionibus necessarius, seu valde commodis suo monasterio: Ad obligandum enim ex charitate, inquit Suarez *citt. capit.* 9. *numero* 19. in præsenti materia oportet, vt sine incommodo religionis, & quasi ex superfluo possit illa subuentio fieri; quod moraliter (ait) dici nō potest, quando necessarium est è religione egredi siue habitu retento, siue dimisso; quia in vtroque solet esse magnum dispendium religionis, & ideo non tenetur religio talem licentiam concedere. Quare idem Suarez *eodem num.* 19. (quem sequitur Trullench. *d. dub.* 24. *numero* 5.) reiecta opinione nonnullorum, quos ipse tacitis nominibus *n.* 18. allegat asserentium Prælatum teneri ad dandam huiusmodi licentiam (si intra claustra viuens filius parentibus egenis non potest prospicere) dūmodo aliud detrimentum religioni non sequatur, nisi carere ad tempus vtilitate talis personæ; distinguendo dicit, si ex egressu, religioni resultat notabilis incommoditas, Prælatum non teneri concedere talem licentiā; At verò si commoditas religionis tantùm esset, priuari aliqua vtilitate temporali, v. g. eleemosynis religiosi, vel aliquibus operibus artis, quæ ab ipso fieri possent, si monasterium sit diues, vel habeat copiosas eleemosynas, vnde alatur, ad talem licentiam concedendam teneri Prælatum ex charitate ob generalem eius rationem applicata tamen specialiter in hoc casu, propter specialem coniunctionem personæ indigentis ad religiosum, qui est membrum talis monasterij; & propter specialem obligationem ipsiusmet religiosi, quam non debet impedire Prælatus, si commode potest. Verùm cum filius licet professus teneatur parentibus grauiter egentibus subuenire ex obligatione pietatis, quæ sub obligatione iustitiæ comprehenditur, & licet in respectu ad alterum deficiat à formalitate iustitię, tamen strictiùs astringit, quàm obligatio iustitiæ propriè sumptæ, & commutatiuæ, vt *supra numero* 1294. ex eodem Soario notatum est; videtur dicendum etiam stantibus præfatis sententiis, religionem teneri religioso concedere facultatē exeundi è religione ad subueniendum parentibus, quibus alio modo non possit consuli, sicut teneretur talem licentiam concedere, si idem religiosus teneretur ex obligatione iustitiæ commutatiuæ: Quod quoad facultatem manendi ad longum tempus extra claustra intelligendum est accedente approbatione Sedis Apostolicæ, seu Summi Pontificis iuxta tradita *supra num.* 1303. & vbi religiosus professus ex causa parentibus grauiter indigentibus subueniendi facultatem viuendi extra claustra obtinuisset à Sede Apostolica, Prælatus volens impedire executionem talis licentiæ iniustè resisteret, & citra dubium grauiter peccaret sciens eam facultatem ex vera & legitima causa concessam, vt tradunt Nauarrus *d. numero* 49. Sanchez *dict. cap.* 20. *numero* 24. & Trullench. *d. dub.* 24. *numero* 6. Secus verò si Prælatus existimaret causam non esse veram, aut professum esse talem, qui minùs cautè, quàm par est, vitam extra monasterium esset ducturus, aut si intra monasterium posset commodè parentibus subuenire; tunc enim absque peccato, imò cum merito resisteret, vt Nauarrus, Sanch. & Trullench. *locis citatis.* Et dicta *à numero* 1294. Hucusque quoad perfectam, & exactam explicationem præfatarum sententiarum primæ secundæ, & tertiæ; præter quas explicanda est alia sententia.

Quarta sententia absolutè affirmans in necessitate parentum graui, cui filius extra monasterium subuenire possit non intra, teneri filium professum egredi etiam inuito superiore licentiam exeundi denegante.

ITaque quarta sententia (quàm probabiliorem existimo) ex directo opposita secundæ sententiæ, & tertiæ quoad primam partem, ac primæ quoad se- 1306
cundam partem, affirmat ad subleuandam parentum grauem necessitatem euidentem, cui alio modo subueniri non potest, quam per filium professum egredi petita, & non obtenta à superioribus licentia, siue ea necessitas antecesserit professionem, siue ea subsequuta sit; idque etiam relicto habitu, si necesse sit, & alter filius professus parentibus indigētibus nequeat succurrere. Ita propter Henricum de Gaudano *quodlib.* 6. *quæstione* 18. Anchar. *de patr. potestate quæstione* 5. *art.* 1. Ioann. Medinam *de restit. quæstione* 3. Palacios 4. *d.* 38. *disp.* 1. Vignerium *lib. institut. cap.* 6. §. 7. Iansenium *in concordia Euang. capit.* 6. in ea verba, *vos autem dicitis.* Cordubam *in regulam S. Francisci cap.* 2. *qu.* 6. *art.* 2. *parte* 4. quos Suar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 6. *dict. cap.* 9. *num* 4. & Sanch. *lib.* 4. *summ. cap.* 20. *numero* 15. referunt; ita, inquam ex Doctoribus *supra numero* 1293. relatis, Valentia *d. puncto* 2. *versic. Dico secundo*, Azorius, & Gordonus *locis citatis numero* 1293. *allegatis*; & magis probabilem sententiam tandem putat Villalobos *dict. cap.* 7. *num.* 9. *fine*; Citantur etiam alij pro hac sententia, vt Aduinus, & Ioan. Maior *loc.* à Sanchez *loco citato relatis*, qui tamen videntur loqui solùm in extrema necessitate parentum. Hanc sententiam, quando necessitas antecedit professionem satis probare videntur tradita *supra numero* 1294. quæ verè non eneruantur per tradita *supra num.* 1294. quæ verè non eneruantur per tradita *sup. n.* 1301. in vtroque autem casu, nempe siue ea necessitas præcesserit, siue sit subsequuta professionem, hæc sententia probatur

ex

ex traditis *supra numero* 1298. *&* 1299. & primò, quia votum solemne professionis, ex quo pendet tota obligatio status religiosi, non liberat religiosum ab obligatione præcepti naturalis, neque absolutè, neque quoad modum illud implendi: ergo non extenditur ad obseruantiam religiosam, seu vitę religiosæ, quoties euidenter impedit subuentionem parentũ grauiter egentium, quæ est de præcepto naturali, & diuino nempè pietatis erga parentem, quod præceptum semper afficit filium, licet sit religiosus, quia nõ desiuit esse verus filius, consequens probatur, quia alioqui talis obseruantia non solùm non esset melius bonum, sed nec bonum, & sic nec materia apta voti; igitur sicut votum simplex religionis, quod est tantum permissio assumendi statum religiosum, sine actuali traditione, ita etiam votũ solemne religionis continens traditionem includit illam conditionem, *dummodo res, quæ est materia voti, aliquando præcepto alicui naturæ, vel diuino non repugnet*, alioqui etiam in extrema necessitate obseruantiæ vitæ religiosæ impediret subuentionem parentis, vel extranei, extremæ egentis, vbi religiosus professus non potest tali necessitati subuenire, nisi egrediendo è monasterio, & deserendo ad aliquod tempus obseruantiã vitæ religiosæ, nec alio modo posset subueniri; quod Doctores communiter reprobant, vt constat ex traditis *supra numero* 1293. Cùm ergo obligatio subueniendi parentibus tam in graui necessitate, quàm in extrema constitutis sit præcepti naturalis, & diuini iuxta Doctores communiter, votum, & simplex, & solemne religionis intelligitur, dummodo non contingat materiam promissam esse impeditiuam operis ex præcepto naturali, & diuino, vt est subuentio parentum in graui necessitate à filiis debita ex præcepto pietatis. Neque derogat religioni, aut perfectioni, quod traditio, quæ per votum solemne in religione, fit, intelligatur facta sub hac conditione, vt ius paternum, & obligatio naturalis filij illæsa seruentur, atque ideo semper filius licet professus subuenire teneatur parentibus eius obsequio grauiter indigẽtibus dimissa obseruantia vitæ religiosæ, & etiam dimisso habitu, si id necesse sit ad talem subuentionem. Quare etiam estò foret possibilis modus tradẽdi se religioni, vt etiam ob subleuandam parentum grauem necessitatem, omni alio remedio carentem, filius non posset religionem, seu obseruantiam vitæ religiosæ deserere, cum tamen hic modus se tradendi, & contrahendi cum religione videatur nimis durus, & parùm consentaneus fini, & perfectioni religionis, quæ maximè debet esse cultrix pietatis; ideo nec censeri debet, hanc esse intentionem profitentiũ, nec Ecclesiæ institutricis, aut approbatricis status religiosi. Secundo probatur hæc sententia ratione adducta *supra dicto numero* 1298. quam latè prosequitur Valentia *dict. puncto* 5. *versic. potest*; scilicet, quod circumstantia, quæ existens ab initio voti reddit votum nullum efficiendo rem promissam minus aptam materiam voti, vel suspendit voti obligationem, idem operatur si voto emisso superueniat, neque in hoc videtur facienda differentia inter votũ simplex non continens traditionem, & inter votum solemne traditionem personæ continens. Sicut ergo necessitas grauis parentum superueniens voto simplici egrediendi religionem suspendit eius obligationem durante ea necessitate, cui non potest consuli, nisi per filium manentem in sæculo: ita si superueniat voto solemni religionis, suspendet eius obligationem, quatenus est impeditiua subuentionis parentis grauiter egentis.

1307 Hinc iuxta hanc sententiã Prælatus, cui manifestè constet de graui parentum religiosi necessitate, quæ aliter nequeat subleuari, quam per filium professũ manentem extra religionem, tali religioso facultatẽ viuendi extra religionẽ vt posse eisdẽ parentibus succurrere, concedere tenetur; & admissa hac sententia fatentur etiam Doctores aliarum sententiarum, præsertim Sanchez *dict. capit.* 5. *numero* 15. quia nequit superior derogare iuri, quod parens habet in filium, vt ab eo sibi in tali necessitate prouideatur, nec impedire filium professum suam implere obligationem erga parentem, qui dum professionem emisit, & se tradidit religioni, voluit esse obligatum obseruantiæ religiosæ in casu extremæ, vel grauis necessitatis suorum parentum, vt probatum est.

1308 Non obstante tamen euidentia grauis necessitatis, iudicio prudentum probata, & nota religioni, filius professus antequam discedat à religione ad subueniendum parentibus eius ope grauiter indigentibus, prius tenetur per se loquendo petere licentiam à religione, seu à superiore immediato, vel prouinciali, aut generali, vel à Summo Pontifice, licet si denegetur, & eam non obtinuerit, nihilominus tenetur secluso graui scandalo, aut notabili religionis, seu status religiosi detrimento, deserere religionem, vt iisdem parentibus subueniat, quibus alio modo, & manendo in religione non possit consuli: ita Doctores huius sententiæ, & omnes alij Doctores aliarum sententiarum. Ratio necessitatis petendæ huiusmodi licentiæ, etsi ea non obstante possit filius professus in tali casu egredi è religione, est, quia religiosum statum decet eam non petere, sicut etiam quando manens in religione potest eisdem parentibus indigentibus subuenire modis *supra numero* 1288. explicatis, debet per se loquendo iuxta Doctores *numero* 1287. *&* *num.* 1288. allegatos, prius petere licentiam subueniendi, licet ea non obtenta adhuc posset licitè, & tenetur efficere ea, quibus salua status decentia, & secluso graui scandalo eisdem parentibus subueniat, quia id postulat religiosus. Quod confirmatur; Nam etiam ius Canonicum *cap. licet de regular.* præcipit peti licentiam ad strictiorem religionem, quamuis ea denegata is transitus sit licitus. Dixi, *per se loquendo*, quia per accidens posset excusari à petitione talis licentiæ, vt si omnino certus sit fore, vt nõ solum inique denegetur, sed etiam vt postea nequeat egredi, & parentes maneant deserti, & necessario ac debito subsidio destituti. Deberet tamen in tali casu, si parentum necessitas permittat, & ipsi facultas sit, recurrere ad Summum Pontificem pro tali licentia; à quo etiam omnino petenda esset licentia, si manendum esset extra religionem ad longum tempus, vel ad subueniendum parentibus opus esset dimittere ad tempus habitum religiosum, vt *sup. n.* 1303. dictum est.

1309 Non omittam etiam aduertere, cum non ita facilè, sed imò rarò contingere, vel constare possit euidenter, grauem esse parentum necessitatem, aut cui non possit alia via subueniri, quam per filium professum extra religionem vel absque periculo salutis animæ eiusdem filij professi, vel ingenti detrimento Christianę Reipublicæ, aut totius ordinis, cui euitando postponi debeat parẽtum subuentio; ex huiusmodi capitibus etiam, & ad pręcludendam viam, ne sit in potestate religiosorum, seu colorato prætextu subueniendi eorum parentibus exire à monasterio ad omnem eorum libitum, & sic se eximere ab obedientia superiorum, vt sit licitus egressus è religione causa subueniendi parentibus, regulariter, loquendo necesse est petere, & obtinuisse licentiam eorundem superiorum, ad quos spectant religiosi subditi iura, gubernatio, & directio, quorumque iudicium de prædictis spectandum est: Qui idcirco in eiusmodi casibus requisiti pro tali licentia concedenda debent benè considerare, an quæ proponuntur à filio religioso, vel eius parentibus sint vera, & super his fideles informationes habere; an aliquo modo reli-

gio, vel aliqua alia pia persona, vel aliena opera, quam ipsius regularis, vel opera ipsius regularis in religione manentis possit subuenire. An religiosus egrediendo se exponat salutis animæ morali periculo; & an ob vtilitatem magnam, quam Religiosus affert Christianæ Reipublicæ, aut toti ordini iudicio prodentiū, & huiusmodi, negligendi sint parentes; si igitur Prælatus his omnibus consideratis licentiam cōcesserit, benè quidem; si verò negauerit iudicans vel non adesse grauem necessitatem, & talem quæ obliget filium ad subuentionem, vel exitum è Religione non carere morali periculo animæ, vel grauissimo detrimento boni publici, tunc Religiosus debebit obedire in dubio, & quoties non omnino certò constaret de necessitate parentum graui, & quod aliter non possit illi consuli, nisi ipso ad sæculum redeunte, & egredi posse absque periculo animæ, & & graui damno, vt inquit etiam Valentia *d.p. 2. conclusione secunda.*

1310 Quod si prorsus euidens esset necessitatem parentum esse grauem; & filium religiosum posse in sæculo subuenire, & absque animæ periculo prudentum iudicio, nec alias posse illis succurri, quam per filium viuentem extra Religionem, cuius quoque absentia à Religione non afferet graue detrimentum Christianæ Reipublicæ, vel toti Religioni, hoc in casu procedit quarta sententia, tanquam probabilior approbata, & posset licitè, ac teneretur filius Religiosus exire è monasterio, & viuere in sæculo ad subueniendum parentibus petita licet non obtenta licentia à superiore, cuius renitentia hoc in casu non est curanda, cùm non possit liberare ab obligatione præcepti naturalis, nec eius executionem impedire; & in tali casu obediendum sit magis Deo, quam hominibus. Quod tamen iuxta tradita *supra numero* 1294 *fine*, intelligendum dummodo ex recessu à monasterio, & permanentia in sæculo inuito superiore, & absque eius licentia non sequatur verum, & graue scandalum; & Religiosus extra claustra viuat, & subueniat parentibus sine notabili indecentia status Religiosi.

Responsio ad fundamenta primæ, & secundæ sententiæ.

1311 NEque eidem quartæ sententiæ prout in præcedentibus explicatæ obstant argumenta tradita *supra numer.* 1297. ad probandam secundam sententiam. Quare

Ad primum respondetur filium professum mortuū esse mundo, sed non carni, & iuri, ac debito naturali, sicut mors ciuilis sequens ex professione non tollit naturalem vitam, nec efficit, vt filius non sit verè filius, ita neque intrinsecam, & naturalem obligationem omnino auferre potest.

Ad secundum, cum in voto solemnis professionis subintelligatur illa conditio, de qua *supr. num.* 1293. *&* 1306. Negatur maiorem esse obligationem voti, quam sit obligatio naturalis alendi parentes grauiter egentes.

Ad tertium pariter stante illa conditione ex natura sua inclusa in voto professionis respondetur argumentum non vrgere, cum in tali casu grauis necessitatis votum non obliget ad obseruantiam vitæ religiosæ; vt *supra dict. numero* 1306. ostensum est: Nec obstant exempla coniugis, & serui; quia in contractu matrimonij non includitur illa conditio, sed coniux absolute se tradit alteri; & sic etiam seruus absolute in dominium Domini transit. Addi etiam potest cum Valentia *dict. p. 2. vers. exemplum* quòd Deus, cui per votum solemne nos offerimus, cum nō indigeat nostris oblationibus, facile cedit obligationi erga ipsum contractæ, quando sine detrimento graui proximi (præsertim adeo coniuncti, vt est parens) non potest impleri. Confirmationi sumptæ ab exemplo Clerici iam satisfactum est *supra numero* 1294.

Ad quartum respondetur, per professionem Religiosum se tradere Religioni, seu Prælato cum tacita illa conditione se non obligandi ad obseruantiam vitæ Religiosæ, vbi contingat illam, & obedientiam erga Prælatum impedire opus de præcepto naturali, iuxta tradita *citato numero* 1306. & per prædicta manet satisfactum etiam traditis *n.* 1295. ad probandam secundam partem primæ sententiæ.

Prædictis addendum filium professum, qui sine obtenta superioris licentia, siue ea negata ob subleuandam grauem parentum necessitatem ad sæculum redit, non posse, nec debere hoc nomine plus temporis extra religionem morari causa parentum, quam oporteat ad succurrendum illis, finita enim necessitate tenetur redire ad monasterium, vt tradunt Doctores communiter, præserim relati *supra numero* 1293. *fin. locis ibidem citatis*, & conuincit ratio *ibidem* tradita; vbi etiam quod si Religiosus societatis causa parentum ex licentia superioris redierit ad sæculum; & sic etiam necesse fuit dimittere habitum, vt possit succurrere, & postea potuit cum habitu subuenire, statim debet reassumere habitum, etiamsi à Summo Pontifice obtinuisset licentiam viuendi extra Religionem dimisso habitu, intelligitur enim licentia tantum durante necessitate. Ita iidem Doctores communiter. 1312

§. IX.

Monasterium admittens ad professionem filium habentem parentes graui necessitate pressos, ex quo factus est impotens ad illis subueniendum, an loco filij teneatur eisdem parentibus succurrere.

SEd numquid quando filius desertis parentibus in graui necessitate constitutis, quibus tenebatur & in sæculo manens poterat subuenire, ingressus est religionem, & professionem emisit religione præsertim sciente parentum necessitatem, si ex ingressu idem filius factus sit impotens ad subueniendum iisdem parentibus, numquid loquam, obligatum est monasterium eisdem parentibus religiosi succurrere? Si monasterium successit in bona ingredientis, certum est teneri ex prædictis bonis subuenire parentibus religiosi indigentibus, vt latè probatum est *sup. hoc opere numero.* 402. *&* 406 & præter Doctores *ibidem* relatos tradunt ex relatis *supra numero* 1261. Sanchez *dict. capit.* 20. *numero* 21. & Castrus Palaus *dict. tract.* 16. *disputat.* 2. *puncto secundo* §. 6. *numer.* 3. Difficultas procedit, quando ad monasterium nulla bona ingressi deuenerunt; & etiam in hoc casu monasterium, quod tempore professionis nouit eorum necessitatem, & filium in religione futurum impotentem ad subueniendum, esse obligatum succurrere parentibus indigentibus, quos iuuare tenebatur filius ingrediens, tradidere Angelus *V. Religiosus numer.* 31. & Syluester *v. Religiosus* 6. *quæstion.* 9. Quia cum monasteriū parentibus iniuriam intulerit in eo casu admittendo filium ad professionem, tenetur illam resarcire, damnumque reparare præbendo illis alimenta. At Sanch. *allegatō numero* 21. negat, & in hoc casu teneri monasterium ad subueniendum parentibus loco filij professi: Quia, inquit, cum filius non ex iustitia, sed ex solius pietatis obligatione teneatur alere, non est vera iniuria contra iustitiam obligans ad restituendum, admittere filium ad religionem

gionem

gionem neglecta hec obligetione. Sed prior sententia videtur verior, & eam amplexus est Castrus Palaus *dict. numer. 3.* & colligitur ee Soario *loco supra numero 1294. allegato*, & ex treditis *ibid. versic. neque obstat.* Debet enim monasterium subire filij obligationē, cum illum in eo casu admittens ad professionem fuerit causa, vt ipse præfetæ obligationi naturali ex pietate parentibus debitæ nequeat satisfacere; & licet per hoc non peccauerit contre iustitiam rigorosè, & formaliter sumptam, peccauit tamen cōtra pietatem, cuius obligatio superat obligetionem iustitiæ formalis, arctiusque ligat, & obligat ad reperendum damnum, sicut eliæ obligationes iustitiæ, vt *dict. numero 1294. vbito vers. Neque obstat*, eeplicatum est. Quòd si monasterium bona fide ignorans parentum necessitatem, aut probabiliter credens filium in Religione æquè benè eis posse subuenire, illum admiserit ad professionem, non erit obligatum ee suis bonis sibi necessariis eosdem parentes egentes alere; quie neque ex iustitia, vt patet: neque ex charitate, quæ constitutis in graui necessitate obligat succurrere, solùm de superfluis. Hactenus quoad primum dubium.

§. X.

Ob filiorum extremam, vel grauem necessitatem pater, qui in sæculo, & non in Religione posest illis subuenire, an teneatur ad illis subueniendum omittere, seu differre ingressum in religionem.

Dubium secundum, an filiorum necessitas extrema, & etiam grauis obliget parentem omittere, vel differre ingressum in Religionem, si manens in sæculo possit illis subuenire, nec posset in Religione.

1314 Certum est, si necessitas filij sit extrema, obligari parentem volentem ingredi Religionem, omittere, sen differre ingressum, vt subueniat filio extremè egenti. Ita omnes Doctores *supra numer. 1261.* relati, & expressè Castr. Palaus *dict. §. 5. numero 1.* Sanchez, Suar. Azor. Lessius, idem Palaus, & Trullench. *locis, qui infra allegantur*, & Iurisperiti *supr. eodem numero 1261.* relati, & à fortiori probant tredita *supra 1267.* cum non minùs, imò magis iore naturæ, & pietate naturali obligentur parentes alere filios egentes, quam filij obligentur elere parentes, vt ex mox dicendis constabit. Quare cætera *supra n. 1268. 1269. & 1270.* tredita de filio comparatione perentum procedunt etiem in parente comparatione filij extremè egentis; & etiam comparatione cæterorom descendentium per lineam rectem, vt etiam *supr. n. 1272.* notatum est.

1315 Si etiam filij emancipati laborent graui necessiteti alimentorum, aut alia corporali, cui patens maneos in sæculo consulere possit, non autem in Religione, nec elio modo eidem filiorum necessitati prouideri queat, peremtem ad illis subueniendnm sub mortali teneri differre ingressum in Religionem, & iam ingressum adhuc nouitium debere egredi est communia resolutio Doctorum. Ita ex Doctoribus *supra numero 1262.* relatis S. Thomas *dict. q. 189. art. 6. corp.* Azor. *3. p. lib. 12. cap. 1. q. 8.* Soar. *dict. lib. 5. c. 6. num. 1. & 2.* Lessius *dict. cap. 41. num. 34. initio*, Sanch. *d. cap 20. numer. 34. & 35.* Villalob. *dict. d fficultate 7. num. 10* Bonacina *loco d. num. 1261. cit.* Laym. *d. cap 4. numer. 2. versic. dico tertio.* Castr. Palaus *d. §. 5. numer. 11.* & Trollench. *dict. dub. 23. numero 9.* & idem tradidit Rebellus *de obligat. iust. p. 2 lib. 5. quæst. 8. sect. 2. numero 5.* & ee Iurisperitis *eod. numero 1262.* relatis idem aiunt Corduba à Lara, & Surdus *locis ibidem citatis.*

Probatur, quie non minus obligatur peter iure naturæ, & pietate naturali filium inopem alere, & ei in necessitate constituto subuenire, quam filius teneatur patrem alere, & ei indigenti succurrere, iuxte Doctores communiter *supra hoc opere num. 6.* relatos, & tradita *numero 7.* Nam cum vinculum sanguinis inter patrem, & filium reciprocum sit, etiam obligatio debet esse reciproca cæteris paribus quoad statum, & quoad necessitatem; si ergo filius quicumque etiā emancipatus, seu extra potestatem patris eeistens tenetur succurrere parenti in graui necessitate eeistēti, vt constat ex latè traditis *præcedenti dubio*: ergo etiam pater cuicumque filio, etsi emancipeto in simili necessitate existenti succurrere tenetur, & consequenter sicut filius non potest licitè ingredi Religionem deferendo patrem in necessitate graui constitutum, ita nec pater relinquendo in simili necessitete filium, etiam emeneiparum, quia per emancipationem vinculum paternum, in quo fundatur hæc obligatio specialis patris subueniendi filio in extrema, & in graui necessitete eeistenti, non fuit extinctum; sed solum liberatur pater ab obligatione ponendi illi per se, & absolutè etiamsi grauiter non indigeret, qua obligatione tenetur pater erga filios sub sua potestate, & cura existentes. De quo prout sequitur.

Itaque loquendo de filiis sub paterna potestete existentibus non solum, quando hi filij sunt in graui necessitate constituti, sed etiam ebsolutè non posse patrem ingredi Religionem omisse eorumdem filiorum cura, nisi eis, quę necessaria sunt ad sufficientem sustentationem, & piam per alium educationē prius prouiderit; tradunt S. Thom. *d. art. 6.* Turrecremeta *c. 1. art. 1. n. 2. d. 30.* D Antonius *3. p. tit. 16. c. 2.* Soar. Sanchez, Lessius, Laym. Castr. Palaus, Villelob. & Trullench. *loc. n. præcedenti alleg.* & esse communem sententiam testatur Suar. *d. c. 6 num. 1.* Probatur retione S. Thomæ, & adducta *in prima parte huius tractatus de eff ctibus contractus matrimonij cap. 0. n. 3.* (vbi de obligatione parentum piè filios educandi) scilicet, quia eum parentes filiorum sint causa, & principium, per se illis incombit, vt eorumdem filiorum curam gerant, & illis subueniant, non ad tempus tautom, sed per totum vitæ curriculum, & præsertim quoad maturitatem, & perfectionem perducantor; eum tamen per accidens tantum filiis conueniat cura parentum, illisque prouidere nempe retione necessitatis, seu in quantum sunt in aliqua necessitate constituti, vt ait S. Thom. *d. art. 6.* & significauit D. Paulus *2. ad Cor. 3.* asserens parentum esse thesaurizare filiis, non filiorum parentibus: Hanc igitur obligationem naturalem iuris naturalis, & diuini non potuit pater negligere propter opus consilij, vel statum non præceptum. Dici, *nisi cò*, &c. Nam si sufficienter de rebus necessariis illis prouideant, & illos per alios instirui, vel illorum curam geri posse prouiderint, vel tam pater, quem filius posset ingredi Religionem (vt ait Azorius, & post eum Villalobos) integrum illis erit Religionem ingredi, vt tradunt præallegeti Doctores, & etiam Naoarrus *com. 1. de regul. num 8.* quia tunc cessat ratio, & necessitas educationis filiorum.

1316

Porrò tradita duobus præcedentibus numeris procedunt etiamsi parens votum religionis emiserit, quod non potest exequi, nisi prouidendo prius qualiter filij grauiter egentes possint subleuari, vel educari, si educetione egeant, licet sint eetra grauem necessitatem, quia illa obligetio naturalis afficiens parentes non potest tolli, aut eius eeecutio impediri voto, sicut *supra n. 1277.* dictum est de obligatione filij erga parentes in graui necessitete constitutos; & ita etiam in terminis Sanch. *d. c. 20. n. 36.* & Trullench. *dict. num. 5.* 1317

Item

1318 Item procedunt in aliis ascendentibus, scilicet auis, proauis, &c. respectu nepotum, & aliorum descendentium, quando hi parentibus carent; cum succedant loco parentum, eademque obligatione teneantur (vt *supra num.* 1272. probatum est) & habeant rationem principij, licet non immediate respectu descendentium. Ita etiam Sanchez *d.cap.20.n.* 37. & Trullench. *dict.num.* 5.

§ XI.

Filius vel pater etiam voto castitatis, vel Religionis astrictus, qui nisi matrimonium contrahat accepta ab vxore dote non potest alere patrem, vel filium grauiter egentem an teneatur matrimonium inire.

1319 VErùm, numquid parens vt possit subuenire graui necessitati filij, & filius, vt possit subuenire parentibus in simili necessitate constitutis, teneatur non solùm abstinere ab ingressu Religionis, sed etiam ducere vxorem, si tali necessitati nequiret subuenire nisi adiutus dote vxoris, quæ medio matrimonio ad ipsum perueniret. Sanchez *dict.capit.20. numero* 27. cum S. Thoma *quodlib. 10.art.9.* loquens de filio respectu patris grauiter egentis respondet, teneri tale matrimonium inire, eo quod necessitas implendi præceptum naturale, & diuinum, quo filius adstringitur parentibus subuenire præponderet consilio vitæ cælibis, sicut & Religionis ingressui, quæ ratio militat, & in parente respectu filij simili necessitate laborantis; & si ratò, vt notauit S. Thomas, *loco citato,* iste casus possit accidere, eo tamen eueniẽte, responsio procederet, etiamsi pater, vel filius obligatus filium, vel patrem graui necessitate laborantem iuuare, castitatis aut religionis voto ligatus esset siue ante, siue post eam necessitatẽ emisso, vt ait Sanchez, cum votum nequeat obligare contra illud præceptum subueniendi in tali necessitate parenti, vel filio. Quo tamen casu votum tantùm suspendetur, & sic finita necessitate, & mortua vxore, votum Religionis obligaret ad ingressum Religionis, & votum castitatis ad omnimodam castitatem, & ad non contrahendum aliud matrimonium, sicut durante matrimonio obligat ad abstinendum ab omni actu venereo coniugibus non permisso, & sic eo ligatus fornicans esset sacrilegus.

§. XII.

Parens iam professus in religione an teneatur egredi, vt subueniat filiis in graui necessitate constitutis, si viuens in Religione non possit illis succurrere.

1320 QVid vero, si desertis filiis in graui necessitate existentibus, vel eius cura indigentibus parens transeat ad religionem, & in ea profiteatur, vel si postquam professus est, filij ad grauem necessitatem redigantur, an ad illis subueniendum, vel ad gerendum curam de illis idem parens teneatur egredi è Religione? Resoluendum eodem prorsus modo, sicut in præcedenti dubio dictum est filium professum parentibus in graui necessitate constitutis, siue ea necessitas antecesserit, siue subsequuta sit, debere subuenire, & teneri, vel non teneri egredi è Religione causa illis subueniendi; cum in vtraque causa eædem rationes militent, & quæ obligatio est filij erga parentem, eadem est parentis erga filium, imò maior si filius sit sub illius potestate eius cura egens, cui pater teneatur per se prouidere, vt *supra numero* 1316. dictum est; ita ex Doctoribus *supra numero* 1284. & 1285. relatis Sanch. *ad capit.20 numero* 39. Soarius *dict.lib.6.cap.9. numero* 30. Castrus Palaus *dict.disp.5.puncto 2.§.6.numero* 14. & Trullench. *dict. dub.24.numero* 8. Quare primo iuxta omnes parens professus manẽdo in monasterio posset, & teneretur filiorum necessitati consulere omnibus viis non prohibitis, saluaque obedientia, & status Religiosi decentia iuxta tradita *supra numer.* 1288. Secundo si necessitati filiorum aliter non posset subueniri nisi per patrem professum viuentem extra claustra Religionis, eo casu iuxta Doctores *numer.* 1294. allegatos & tradita *ibid. & num. sequenti*, si necessitas filiorum præcesserit professionem tenetur exire licentia prius petita etsi denegata; si verò necessitas sit subsequuta professionem non teneretur egredi, nec posset absque legitima licentia obtenta, sed solum teneretur illis succurrere quantum status Religiosus patitur iuxta Doctores *supra n.* 1296. relatos, & tradita *n.* 1297. *& quatuor sequentib.* parens professus vllo in casu non teneretur egredi ad subueniendum graui filiorum necessitati, vel ad curandum de illis, sed tantum teneretur iuxta statum suum. Iuxta Fagund *loco supra num.* 1302 *allegato* petita, & non obtenta à Prælato licentia non teneretur, sed posset licitè egredi causa subueniendi filiorum necessitati graui, & de illis curandi. At iuxta Doctores relatus *supra n.* 1306. *& ibid. & num.* 1310. tradita, si constet certò, & euidenter de filiorum graui necessitate, & quod parentis ope indigeant, nec illis queat prouideri nisi per patrem manentem extra Religionem, pater professus licentia redeundi ad sæculum à superioribus petita, & non obtenta posset licitè & teneretur egredi ad subueniendum tali filiorum necessitati, illorumvè curam suscipiendam.

§. XIII.

Ob necessitatem grauem fratrum, vel sororum, vel aliorum consanguineorum transuersalium an frater, vel patruus teneatur differre ingressum in religionem, vel iam professus teneatur deserere statum Religiosum, vt illis subueniat.

DVbium tertium. An si fratres, vel sorores, aut filij consanguinei graui necessitate alimentorum, & vitæ corporali necessariorum premantur, vt illis subueniat, quando aliud remedium auxilij deest, quis teneatur omittere, seu differre ingressum Religionis, & iam professus teneatur, vel possit licitè redire ad sæculum. De hac difficultate expressè prius egit Azor. *p.1.lib.12.c.1.q.*8. postea Sanch. *lib.4. sum.d.c.20.num.29 & quatuor seqq.* Suarez *tom.3.de Relig.lib.5.capit.6. & lib.6 capit.9.numer.* 31. Lessius *lib.2.de instit.c.41.numer.34.initio*, Bonacina *de præceptis disput.6.quæstion.vnica puncto 7.numero* 4. Layman *lib.4.tract.5.cap.4. num.2.versicul. Dico tertio,* Trullench. *in Decal.lib.2.c.2.dub.23.n.*10. Villalobos *p.2.tract.35.diffic.7.n.*11. & Castr. Pal. *tom. 2.tract.16. disp.1.punct.7.§.5.n.12. & 13. & disp.2.punct.8.§.7. n.*14. & procedit difficultas præcipua de fratribus comparatione fratrum, & sororum, & sobrinis seu patruis comparatione nepotum ex fratre, vel sorore, & è contra. 1321

Necessi

Necessitas grauis fratrum & sororum est iusta causa dispensandi cum fratre obstricto voto Religionis ad differendum voti executionem, vt eius necessitati subueniat.

1322 CONueniunt præfati Doctores necessitatem grauem fratris, vel sororis, ad quam subleuandam necessarius sit frater in sæculo, si is frater obstrictus sit voto religionis tam absque determinato tempore ingrediendi religionem, quàm pro determinato tempore, præstare iustam causam dispensationis concedendæ ad differendum ingressum pro tempore, quo ea necessitas duret. Ita Sanchez *num.* 34. Suarez *d. cap.* 6. *num.* 5. Palaus *d.* §. 5. *num.* 13. & Trullench. *d. num.* 10. Quam dispensationem in sola dilatione ingressus potest Episcopus concedere, vt dixi *in tract. de triplici sub. promul. sect.* 2. & tradit Sanchez *d. n.* 34. Imò etiamsi frater sit iam professus, grauem necessitatem sororum, præsertim si illæ in graui impudicitiæ periculo versentur, cuique necessitati breui posset idem frater professus succurrere, & redire ad religionem, esse iustam causam, vt à summo Pontifice cum professo dispensetur ad exeundum è religione, vt eidem necessitati succurrat, tradunt Sanchez *eodem num.* 34. & Corduba *in summa quæst.* 141. *fine.* vti testatur se vidisse huiusmodi dispensationes à Pontifice concessas professis ad exeundum causa succurrendi graui sororum necessitati.

Necessitas grauis fratrum, & sororum an sit iusta causa, vt frater voto religionis ligatus propria authoritate differat voti executionem.

1323 QVin etiam Sanchez *d. cap.* 20. *num.* 31. asserit ad succurrendum fratribus, vel sororibus etsi absque periculo impudicitiæ in magna necessitate constitutis, puta pauperibus, & paruulis, & destitutis omni alio auxilio, quibus alias nisi per fratrem in sæculo manentem consuli nequeat, fratrem obstrictum voto religionis absque determinato tempore ingressui religionis præfixo, licitè posse propria authoritate differre ingressum; quia tale votum absque determinato executionis tempore emissum censetur obligare solùm pro eo tempore seu quamprimum vouens commodè, & opportunè illud implere poterit; vt tradit idem Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 14. *numer.* 5. non censetur autem opportunitas, seu commoditas adesse, quando vouentis præsentia in sæculo necessaria est ad subueniendum præfatæ personarum adeo sibi coniunctarum necessitati; licèt secus sit (inquit) respectu aliorum consanguineorum transuersalium, cùm non sit tanta obligatio subsidij ipsorum. Quod idem asserit Trullench. dummodo frater tali voto ligatus non cogatur per multum tempus ingressum, & voti executionem differre. Quòd si adesset magnum periculum impudicitiæ sororis propter paupertatem grauemque eius necessitatem, cui necessitati, & periculo frater in sæculo succurrere posset, idem Sanch. *n.* 32. addit, quòd frater ligatus voto religionis etiam pro determinato tempore posset propria authoritate differre vltra illud tempus ingressum in religionem; eo quod hoc in casu cura sororum auxilio destitutarum fratri incumbens, simul cum eo impudicitiæ periculo præponderet illi obsequio diuino ingrediendi statim religionem; & quilibet vir prudens iudicaret tale opus tantæ charitatis maioris obsequij diuini fore, vt ingressus ex hac causa differatur; & hoc idem cum eodem Sanchez affirmat Trullench. *loco citato.* Vterque autem addit hoc non procedere respectu fratrum, aut aliarum fæminarum consanguinearum transuersalium; quia fratres multò faciliùs, & cum minori periculo, quàm fæminæ, possunt sibi prospicere; & aliarum fæminarum consanguinearum transuersalium cura ad eundem fratrem vouentem non spectat.

Etsi Suarez *d. cap.* 6. *num.* 5. etiam respectu fratrum, & sororum in vtroque casu, & absque vlla distinctione inter votum pro determinato tempore, & absque vllo determinato tempore negat fratrem voto religionis obstrictum ad subueniendum fratribus, & sororibus etiam cum periculo impudicitiæ graui necessitate pressis posse propria authoritate differre licitè voti executionem, eo quod voti executio differri propria authoritate nequeat absque dispensatione, nisi voti obligatio cesset, vel quia voti materia incapax sit obligationis, vel quia voti materiæ promissæ noua mutatio superueniat, & voti obligatio certè moraliter creditur non cecidisse pro tali casu sub intentionem vouentis. In præsenti autem casu materia est capax obligationis, quia non obstante fratrum, & sororum necessitate non est prohibitus fratri ingressus in religionem, (vt idem Suarez *numero.* 4. & asserit etiam Sanchez, vt *infra* dicitur) neque etiam illa circumstantia grauis necessitatis fratrum, & sororum est talis vt per se excludat materiam illam ab intentione vouentis; quia, ordinariè (inquit) homines non solent suscipere curam fratrum suorum cum tanto onere, & detrimento suo vltra id, quod ex præcepto naturali tenentur; ac proinde nisi adsit alia probabilis coniectura exclusionis intentionis, votum obligat, & sic absque dispensatione non potest omitti voti executio. Cum Suario contra Sanchez concordat Castrus Palaus *d.* §. 5. *num.* 13. quando votum à fratre fuit factum pro determinato tempore implendum; tunc ait tale votum ob nullam fratrum, vel sororum grauem necessitatem posse propria authoritate, & absque dispensatione differri; Quia etiam stante illa necessitate iuxta eundem Sanchez, Suarez, & alios *supra num.* 1321. relatos (vt paulò post dicitur) licitus est ingressus, & capax voti obligationis; ac proinde ex hac parte non est suspensa voti obligatio; sed neque est suspensa ob nouam ingressus religionis difficultatem ex necessitate fratrum, & sororum prouenientem, cùm sit voto nimis extrinseca, vt dictum est ex Suarez; & quia difficultas superueniens excusans ab obligatione voti debet esse ita grauis, vt prudentis arbitrio censeatur nouam rem permissam constituere; Quod hic non euenit: Nam sæpè (inquit Palaus) vouenti difficilius erit fratres, imò amicos deserere, quàm sorores impudicitiæ periculo expositas, quibus subueniendis affectus non est. Non obstare etiam illud, quòd opus subueniendi sororibus in tali periculo sit maioris obsequij diuini, quàm ingressus in religionem pro tunc, ait idem Palaus; Quia si id (subdit) esset verum, licitè religionis votum in tale subsidium commutari propria authoritate posset; quod dici nequit. Quando verò votum religionis est absque vlla temporis determinatione, idem Palaus conuenit cum Sanchez; cum enim tunc obligatio voti latitudinem habeat, ex circumstantiis extrinsecis restringi, vel ampliari tempus executionis potest: atque adeo ex necessitate fratrum; & à fortiori, sororum, extendi tempus obligationis potest pro prudentis arbitrio.

Verùm dato etiam, quòd frater, vt frater ex obli- 1325
gatione speciali iuris naturæ, pietatisque naturalis non teneretur in subsidium alere fratres & sorores pauperes, extremè vel grauiter egentes, sed solùm ex communi obligatione charitatis, qua tenemur erga quemcunque proximum, arctiùs tamen erga consanguineos, & coniunctos, quàm erga extraneos, ad-stringente; vt iidem Suarez, & Palaus *locis citatis* aiunt; Hoc inquam, etiam dato, non est recedendum
à seq

à sententia Sanchez quoad vtrumque eius dictum. Tum propter illius fundamenta *supra* adducta; tum etiam quia casus magnæ necessitatis fratrum, & sororum præsertim cum impudicitiæ periculo rationabiliter censetur exceptus in intentione vouentis ob maximam coniunctionem sanguinis inter fratres, & sorores, & naturalem inclinationem ad sibi inuicem subueniendum in magnis necessitatibus, & maximè vbi sorores versantur in periculo impudicitiæ, quæ in dedecus fratrum, & totius familiæ resultat, etsi ob huiusmodi fratrum & sororum necessitatem propria authoritate etiam ad longum tempus potest differri voti executio, nequa ex hoc sequitur quòd votum religionis propria authoritate possit commutari in eorumdem fratrum & sororum grauiter egentium subsidium, vt admittit Palaus; cur etiam eadem necessitas non erit sufficiens & iusta causa differendi executionem voti pro terminato tempore facti? sicut enim circumstantia illa necessitatis fratrum, & sororum sufficit ad prorogandum tempus impletionis voti, quæ alioqui seclusa illa circumstantia non debuisset, nec potuisset licitè differri; ita oportet sufficiat ad differendam etiam executionem voti vltra tempus in emissione voti præfinitum; neque ex hoc, vel quia tale subsidium prudenter censeatur maioris obsequij diuini, quàm ingressus in religionem in tali circumstantia, sequitur, quòd propria authoritate possit in illud subsidium commutari votum, quia commutatio extinguit votum in perpetuum, illud autem subsidium est temporaneum, sicut & periculum impudicitiæ sororum; & sic præstat solùm iustam causam differendi ad tampus voti executionem.

Resolutio dubij principalis num. 1321. *propositi.*

PRæmissis prædictis, in quibus plures ex Doctoribus *n.*1321. relatis conueniunt, deueniendo ad resolutionem dubij principalis propositi, vtrum ad subueniendum fratribus, vel sororibus in graui alimentorum, & vitæ corporali necessariorum indigentia constitutis, carentibus omni alio auxilio Frater, qui in sæculo manens potest opem ferra, taneatur differre ingressum in religionem.

1326 Azorius *loco d.num.*1321.*citato*, quem Villalobos *loco pariter d.num.* 1321. *allegato* sequitur, dicit non esse idem iuris in fratribus, & sororibus, quod in parentibus, & filiis; nihilominus, si sorores sint teneræ ætatis, & puellæ pauperes, & destitutæ omni auxilio, etsi à fratre dimittantur, vel inciderent in impudicitiam, vel pudicitiæ periculo remanerent axpositæ, teneri fratrem, qui alias non posset illis succurrere, ax charitate differre ingressum religionis; nec distinguit Azorius, frater sit vel non sit voto religionis adstrictus.

1327 Sanchez *d.cap.*20. *num.* 30. Lessius, Layman, & Bonacina *locis supra d.num.*1321. *allegatis* absolutè, & etiamsi religionis voto non sit obstrictus, negant fratrem ob subleuandam grauem necessitatem fratrum, & sororum omni alio auxilio destitutorum teneri differre ingressum in religionem, eo quia non teneatur succurrere fratribus, & sororibus sicut & parentibus, aut filiis priuando se tanto bono, vt illis subueniat; & non esse eam obligationem erga fratres, & sorores grauiter egentes, quæ erga parentes, & filios simili necessitate pressos, declarat magis Lessius *d.num.*34. *initio*, quia (inquit) inter fratres, & sorores non est vlla dependentia, sicut inter parentes, & filios; Parens enim filio alimenta debet iure naturæ, & quia dedit ei esse, & consequenter debet etiam conseruationem, & educationem, donec se possit iuuare, & quia filius est veluti pars ipsius, vnde illi debet alimenta sicut sibi; filius item parenti debet alimenta, quia est principium ipsius & radix, vnde accepit esse, quare lege gratitudinis tenetur; fratres autem, & sorores non habent inter se illud vinculum ita Lessius.

Suarex *dict.cap.*6. *numero* 3. & 4. Palaus *dict.*§.5. *numero* 12. Trullench. *d.dub.* 13. *num.* 10 respondet ad 1328 dubium cum distinctione. Primo igitur si fratres, & sorores sunt adhuc sub cura parentis, & ob inopiam parentis grauem patiuntur necessitatem, aiunt teneri fratrem differre ingressum, vt illis subueniat; probant, quia in hoc casu filius ea obligatione, qua parenti, debet succurrere, tenetur iis fratribus sub eius cura existentibus sic egenis prouidere; quia sic considerantur vt pars eiusdem parentis, & eiusdem necessitatem, & indigentiam augere censentur, & etiã sub necessitata parentum includuntur omnia, quæ pertinent ad munus & statum suum, inter quæ præcipuum locum habet conueniens filiorum educatio, ideoque ratione parentis poterit obligari frater erga fratres; ita quod tunc non tam fratribus, quam parenti prouidet, quia obligatio in hoc casu fratribus, & sororibus succurrendi non prouenit ex iure debito fratribus, sed ex iure debito parenti, cui grauem necessitatem patienti filius succurrere debet, quam (vt dictum est) patitur, quando non potest saltem absque graui difficultate se, & suos filios suæ curæ commissos sustinere. Ex quibus inquiunt Suarex, & Trullench. quod si mater vidua plures filias virgines habens sub sua cura, & obligationa haberat quidem necessaria ad suam sustentationem, non tamen ad conuenientem educationem filiarum, & ad collocandas eas in decenti statu moraliter censeretur esse in graui necessitate, in qua non posset licitè à filio deseri propter Religionis ingressum; si alioqui, posset illi necessitati prouidere, etiamsi frater votum Religionis emisisset, inquit, Trullench. Secundo si fratres, & sorores sunt sui iuris, considerenturque separati à parentibus iam defunctis, tunc iidem Suar. Palaus, & Trullench. respondent, non teneri fratrem longo tempore differre ingressum Religionis, vt illis grauiter egentibus subueniat; eo quod obligatio fratris ad fratrem, & sororem, quoad illi in necessitate subueniendum non sit ex iustitia, vel quasi ex iustitia, vt est filij ad patrem, & è contra, sed solùm ex charitate, qua quemcumque proximum diligere tenemur, & eiusdem generis cum obligatione subueniendi extraneis, & quamuis in illo genere magis, strictiusque obliget ad fratres, & sorores, & consanguineos ob coniunctionem naturalem ad idem principium, quam ad extraneos; non tamen vt cum tanto 1329 damno spirituali eis, sicut parentibus succurrere tenetur, & sic nõ tenetur differra diu ingressum Religionis, atiamsi Religionis voto non sit adstrictus, sicut quis ob necessitatem extranei subleuandam non tenetur sa longo tempore statu religioso priuare. Dixi, *longo tempore*. Nam instante fratrum, vel sororum necessitate de præsenti, vel ad breue tempus iidem Doctores, præsertim, Suarex, & Trullench. asserunt posse esse aliquam obligationem subueniandi fratribus etiam differendo ingressum in Religionẽ, quia moraliter illud nocumentum spirituala, ex breui dilatione ingressus pro nihilo reputatur ex causa autem prædicta subueniendi fratribus non potest frater (subdunt) obligari ad differendum ingressum per longum tempus, eo quod charitas vel misericordia per se ad hoc non obligent cum illo detrimento spirituali, quod moraliter graue reputatur.

Prædicti præfati Doctores de fratre nondum ingressu in Religionem, qui propterea etiam affirmãt fratrem, iam religiosum, & professum multo minus obligari ob fratrum vel sororum necessitatem grauem deserere statum Religiosum, eo quod frater erga fratram in tali casu obligetur solùm ex charitate,

&

& non eum tanto rigore. Qua de causa aiunt S. Thomam, & alios authores fere nullam mentionem eius obligationis inter fratres fecisse. Addunt tamen iidẽ Doctores intra religionem ex charitatis lege magis & strictiùs obligari succurrere fratribus & sororibus grauiter egentibus, quàm extraneis. Ita in terminis Suarez *d. lib. 6. c. 9. num 31.* Trulleneb. *d. dub. 24. n. 9.* & Castr. Palaus *d. disp. 2. punct. 2. §. 6. n. 14.* Quibus addo Ioannẽ Valerum *de differentiis inter vtrumque forum, verbo alimenta, diff. 7. versic. Ego vero.* Vbi etiam testatur suo tempore à capitulo generali, sui Ordinis Carthusiensis factam fuisse ordinationem prohibẽtem, nequis ex Ordine auderet accipere eleemosynas Missarum pro subueniendis consanguineis egentibus, nisi tantùm pro parentibus, idque eum licentia alterius visitatorum.

Ex traditis autem in præcedentibus iuxta eosdem Doctores omnes *n. 1321.* relatos cõstat iuxta eosdem, multò minùs teneri sobrinum, vel patruum abstinere ab ingressu in religionem, vel iam professum deserere religionem, vt subueniat graui necessitati sobrini, vel sobrinæ, seu nepotis, vel neptis ex fratre, vel sorore. Quod etiam expressè tradunt Sanch. & Trullench. *locis sup. num. 1323. allegat.*

Iudicium authoris.

330 QVæ omnia non improbo supposito, quod frater vt frater solùm ex generali lege charitatis & misericordiæ, qua tenemur proximis nostris in extrema, vel graui necessitate subuenire fratri, & sorori in simili necessitate constituto. At supposita sentẽtia, quod frater, vt frater (quando potest) vltra obligationẽ charitatis generalem speciali obligatione iuris naturalis, & pietatis teneatur alere fratres, & sorores inopes, quando desunt, vel inhabiles sunt alij proximiores, quam sententiã approbaui *sup. hoc opere n. 504.* supposita inquam, hac sententia videtur etiam debere asseri, teneri fratrẽ volentem ingredi religionem differre ingressum ad subueniendum graui necessitati fratrum, & sororum omni alio auxilio destitutorum, sicut debet talis ingressus differri causa subueniendi graui necessitati parentis, vel filij, licet non æquè strictè obligetur frater erga fratres, & sorores, sicut erga parentem, vel filium: Quia obligatio iuris naturalis est præferenda operi de consilio; nec etiam per votum eius executio debet impediri; vt dictum est supra agendo de obligatione filij, erga parentem, & parentis erga filium grauiter egentem. Et idem videtur dicendum de sobrinis, patruo, & nepote, seu nepte ex fratre, vel sorore supposita sententia, quod vltra obligationem generalem charitatis speciali obligatione iuris naturalis, & pietatis teneantur, sibi inuicem, dum egestate premuntur, & desunt, vel existũt inhabiles ad succurrendũ cõsanguinei proximiores, teneantur alimenta, exhibere: quã sẽtentiam quoque sum amplexus, & probaui *hoc opere sup. n. 580. & 581.* Et si hæc obligatio respectu sobrini patrui, & nepotis ex fratre minor sit quàm respectu fratris, & sororis egentis; cum vinculũ seu coniunctio naturalis respectu eiusdem principij sit remotior. Et certè sicut necessitas grauis fratrum & sororum præbet iustam causam concedendæ fratri voto religionis obstricto dispensationis ad differendum ingressum, vt illis omni auxilio destitutis subueniat manens in sæculo, cum in religione non posset, vel non æquè bene, vt *sup. 1322.* dictum est. Ita etiam grauis necessitas sobrinorum, nepotum, vel neptum ex fratre omni alio auxilio carentium mihi omnino videtur sufficiẽs causa similis dispensationis sobrino, vel patruo eodem religionis voto obstricto concedendæ ad eidem succurrendum, maximè si sobrinæ, seu neptes periculo impudicitiæ existerent expositæ, nisi à sobrino, vel patruo adiuuentur. Quin imò esset iusta causa, vt patruo iam professo à Summo Pontifice concedatur facultas ad tempus habitu retento manendi extra religionem ad subueniendum nepotibus, & neptibus ex fratre, præsertim pauperibus, & paruulis, & perditionis periculo expositis, quibus alio modo non posset subueniri, & in facti contingentia vni ex nostris conuersis mortuo Mediolani eius fratre sæculari relictis nonnullis pupillis masculis & fœminis summa inopia laborantibus, & omnino auxilio destitutis, & patrui professi ope indigentibus fuit à S. Pontifice Paulo V. concessum, vt iisdem pupillis assisteret, illis prouideret, eorumque curam gereret, dummodo extra vnum ex nostris Collegiis Mediolanensibus non pernoctaret. Circa hanc rem tamen replico notata *sup. n. 583. fin.* nempe religiosos non debere esse nimis solicitos de prouidendis alimentis, & dotibus suis sobrinis pauperibus, vbi non constat euidenter de paupertate; & quod aliunde vllo modo honestè habere non possent.

De fratre verò, vel patruo iam professo existimõ non esse obligatum deserere statum religiosum cum tanto suo spirituali detrimento, & etiam detrimento religionis ob necessitatem fratrum vel nepotum grauem: Quia cum longè minor sit obligatio fratris erga fratrem, vel nepotem ex fratre, quàm erga parentem, & filium, vt suprà dictum est; in hoc casu quod dicitur de patre & filio religiosis, vt teneantur etiam petita, & non obtenta licentia à Prælato deserere obseruantiam vitæ religiosæ ad subueniendum filio, vel parenti grauiter egenti, vbi alio modo illis non potest subueniri, non videtur extendendum etiam ad fratrem, vel patruum religiosos, vt subueniant fratri, vel sobrino grauiter egenti; sed sufficiat, vt conentur salua obedientia, & decentia status religiosi illis succurrere: Nec superiores deberent illis esse impedimento, sed potiùs reddere se faciles in concedenda illis facultate subueniendi tali necessitati modis conuenientibus, præsertim quando id possent præstare sine notabili detrimẽto monasterij, & dummodo per diligentes informationes eisdem superioribus manifestè, vel saltem valdè probabiliter constet de tali graui necessitate. Et de his satis, remittens me saniorum iudicio. 1331

§. XVI.

Filius, vel pater habens parentes, vel filios magna egestate pressos peccat repudiando hæreditatem, vel nolens exercere artem, quam nouit, quaque lucrari posset.

CÆterum ex traditis *sup. n. 1287. & 1288.* infertur, quod filius habens parentes magna egestate 1332
pressos, nec potentes alimenta quærere, si callet artem, qua possit lucrari ad eis alimenta exhibenda, & nolit ea arte lucrari peccat mortaliter contra obligationem iuris naturæ, & pietatis, qua tenetur iuuare parentes grauiter magna necessitate laborantes, & illos carentes alimentis alere, nec potẽtes quærere. Item cõtra eamdem obligationem peccat mortaliter, si posset alimenta acquirere acceptando hæreditatem sibi relictam, si absque causa sufficienter excusante repudiaret; quia eadem lex naturalis, & pietatis, quæ obligat alere parentes, vel filios, obligat ad curandum acquirere alimenta mediis conuenientibus, vt notatum est *dict. numero 1287. & num. 1288.* & ita etiam Sanchez *de matrimon. lib. 6. disputat. 4. numer. 9. versicul. secundo quia.*

SVMMARIVM
Capitis XXIV.

De quæstione an filij, & vxor de suo teneantur soluere debita a patre, vel marito contracta, conuersa in eorumdem, vel vxoris alimenta, qui Doctores tractant. n. 1333.

Si pater, vel maritus tempore æris contracti, quod consumpsit ad alendum filios, vel vxorem erat diues, nec filij, nec vxor, ex propriis bonis tenentur ad solutionem. n. 1334.

Item non tenentur, si pater, aut maritus tempore æris contracti inops postea effectus est diues. n. 1335.

Nec pater inops filios, nec maritus inops vxorem alere tenetur actuali obligatione, licet in vtraque semper maneat habitualis, & radicalis obligatio alendi: Quod Doctores communiter dicunt, propter inopiã patris, & mariti non tolli omnino obligationem alendi filios, & vxorem, sed suspendi pro tempore inopiæ. n. 1336.

Si pater inops, vel maritus inops mutuam pecuniam accepit, quam in alendis filiis, vel alenda vxore cõsumpsit, postea non est soluendo neque in vita, neque post mortem, quia defunctus nullis relictis bonis propriis, an filij, & vxor teneantur, & cogi possint, & debeant de suo, seu ex propriis bonis talem pecuniam creditori patris soluere. Affirmatiua. num. 1337. ad 1343. Negatiua. n. 1344. ad 1353. Approbatur affirmatiua, & fundamentis negatiuæ satisfit. n. 1356. ad 1363.

Quare primogeniti, qui nil aliud bonorum præter maioratum à suis maioribus institutum à patre acceperunt, teneantur in vtroque foro soluere debita à patre contracta ad alendum ipsos, soluendam famulorum mercedem, locationem domus, & ad vestes & cibaria familiæ. n. 1343.

Extenditur affirmatiua quamuis filij, & vxor tempore mutui essent inopes. n. 1364.

Quo casu tenentur pro rata alimentorum sibi correspondenti. ibid.

Si vero mutui tẽpore mutui a patre, vel marito inope accepti, & filij, & vxor erant diuites tenentur soluere totũ mutuum expensũ in alenda tota familia. ibid.

Extenditur etiã eadem affirmatiua etiamsi filij hæreditati paternæ, & vxor hæreditati viri, & lucris ab eo constante matrimonio acquisitis renunciauerint. n. 1363.

Si res empta pecunia mutuo accepta à patre, vel marito, qui non est soluendo extent apud filios, vel vxorẽ, an tunc filij, & vxor creditori teneantur soluere mutuũ, vel dare res illas. n. 1355. & 1365. Quid si merces patri, vel marito vendita, ab eis fuerunt reuendita, & pretium consumptum in alimoniam filiorum, vel vxoris, & familiæ, an filij, & vxor in subsidium teneantur ei venditori mercium satisfacere. n. 1343. versic. extenditur *an etiam ad pensionem domus conducta per patrem vel maritum soluendam in subsidium obligetur filius aut vxor. ibid.*

Vxor soluto matrimonio an teneatur de suo soluere debita facta à marito in alimentis vxoris superfluis illam alendo vltra debitum, vel vltra exigentiam dotis, an vero possit adhuc integram dotem repetere, licet maritus prodigè expenderit in illa alenda. num. 1349 & 1362.

Filij, & vxor non possunt in foro externo cogi soluere pecuniã à patre, vel marito acceptam sub prætextu, seu cum expressione quod accepta sit ad alendum eos, & familiam, nisi creditor probet verè fuisse in eã causam alimentorum consumptam. n. 1366.

Vt teneantur in foro conscientiæ satis est illos scire consumptam esse in alimenta eorum, & familiæ. ibidem.

In eodem foro conscientiæ non tenentur, si ipsis constiterit in alios vsus illicitos, puta in ludos vel scortationes insumpsisse. ibid.

Qui mutuauit in talem causam repetens mutuum debet probare pecuniam verè in eum vsum fuisse expensam. ibid.

Qui cum procuratore, seu negotiorum gestore contraxit, puta ei pecuniam dedit absque mandato Domini, si in rem seu vtilitatem Domini pecunia versa sit, actionem habet contra Dominum, si accipiens non est soluendo. n. 1338. & 1345.

Actio de in rẽ verso in defectum accipientis, qui non est soluendo datur contra eum, in cuius vtilitatem res versa est, & cuius quasi vtile negotiũ gessit n. 1338.

Quid si accipiens non habuisset negotiorum actionem. n. 1345.

Quando res aliena ad aliquem peruenit ex causa lucratiua, ex qua factus est locupletior, etiamsi ipse nõ acceperit, contra eum in defectum accipientis, qui non est soluendo, datur actio ad eam repetendam. n. 1338. & 1345.

Intellectus ad l. his solis, ff. de condict. indeb *dicentem ius, seu actionem repetendi competere solum contra accipientem, non contra eum, cui profecit. n. 1338.*

Vbi nauis fluctuantis lucranda gratia iactus mercium factus, detrimentum debet esse commune pro rata etiam iis, quorum merces eo iactu saluæ factæ sunt. n. 1338. fine.

Actio quanti sua interest alteri datur non solum contra eum qui dolo fecit, quamuis reus in iudicio vocatus sisteret, sed in subsidium datur etiam contra Reũ ipsum, qui inde lucrum fecit. n. 1339. & num. 1353.

Pater tenetur soluere mutuum à filiofamilias acceptũ, si illud conuersum sit in vtilitatem patris, & in rem, ad quam idem pater tenebatur. n. 1340.

Quando pater est pauper, & filij diuites, hi tenentur alere patrem, & totam familiam. n. 1341.

Similiter vxor diues, quando maritus est pauper, tenetur alere maritum, & familiam. ibid.

Intellectus ad l. 61. Tauri. *n. 1342. 1350. 1354. & 1363.*

Actio non datur contra tertium non obligatum, sed tãtum contra eum, qui contrahendo se obligauit ad soluendum ei, qui mutuam pecuniam dedit, aut deposuit, non datur actio contra eum, ad quem pecunia peruenit, sed contra mutuatarium, & depositarium. n. 1344. Declaratur id. 1352. & 1357.

Mutuans pecuniam ad emendam aliquam rem habet solum actionem personalem, & non præfertur alij habenti hypothecam. n. 1344. 1355. & 1365.

Cum quis bona fide accepit mutuam pecuniam ad satisfaciendum suis creditoribus, quibus illam dedit, si postea non sit soluendo posteriori creditori, primò creditores non tenentur restituere pecuniam acceptam eidem posteriori creditori. n. 1346. & 1359.

CAPVT XXIV.

An filij teneantur ex mutuo per patrem ad ipsos alendos recepto, seu soluere æs alienum, seu debita à patre ad ipsos alendos, seu pro alimentis ipsis præstitis contracta, ex propriis bonis quando pater non est soluendo, vel decessit nullis bonis relictis, vel non sufficientibus ad soluenda dicta debita. Et quando idem pater cùm mutuò accepit, seu debitum contraxit pro alendis filiis erat inops.

HAnc difficultatem *supra n. 884. fin.* ad exactiorem illius discussionem reseruaui enodandam *hoc loco*: De qua (cum vtriusque sit eadem ratio, vt Surdus, & Sanch. *loc. suf. cit.*) & simul de illa simili difficultate

en

an quando soluto matrimonio nulla viri supperunt bona vxor teneatur ex propriis bonis dotalibus, vel alias ad se tantum spectantibus soluere debita contracta per eundem maritum ad ipsam, & familiam alendam, soluendam famulorum mercedem, locationem domus, & ad vestes, & cibaria familiæ: agunt Barthol. *in l. his solu in fin ff. de condictione indebiti*, Decius *in l. si quis à liberis ex his à num. 83. ad numerū 1 6 ff. de agnosc. lib.* Gama *decis. 366.* Surdus *de alimen. tit. 8. priuil. 48. & cons. 420 per totum vol. 3.* Petr. Barbosa *ad l. si constante 25. n. 52. & 53. ff. solut. matr.* Ioan. Baptist. Costa *de subsidiariis remediis remedio 12.* & alij Iurisperiti ab iisdem relati; & ex Theologis Lodouic. Molina *de iust. tract. 2. d. ff. 435. n. 4.* Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 4. n. 28. & 29* Fagund. *in Decal. lib. 4 cap. 5. n. 34. & duobus sequent. & c. 9. n. 8. & tribus sequent.*

§. Primus.

Explicantur certa.

1334 DIxi, *quando pater debitū contraxit &c. erat inops, scilicet non aliunde habens de quo, vnde posset alere filios, & soluere debitum contractum.* Nam si pater, vel maritus tempore æris contracti, & quo alimenta præstitit, erat diues, & soluendo, licet postea lapsus sit facultatibus, tunc absque dubio nec filij, nec vxor ex propriis bonis tenentur soluere illud debitum. Ita Surd. *d. priuil. 48. n. 6.* Gama *d. decis. 366. n. 2.* P Barbosa alios allegans *d. n. 55.* Costa *d. remedio 12. n. 5* & Sanch. *d. disp. 4 d n. 28. & 29.* Et ratio est, quia tunc filij & vxor non possunt dici facti locupletiores, quia cum pater, & maritus diues, teneretur ad ea alimenta filiis, & vxori exhibenda, etiam cessante mutuo, seu contractione æris alieni illa præstitisset, & præstare coactus fuisset, vnde nullum commodum ex eo mutuo, seu ære alieno per patrem contracto, vel maritum, habuerunt filij, aut vxor. Quare supposita sē: etia præ dicto loco infra adducta fi *n*, vel vxor non possunt in foro externo cogi ad satisfaciendum creditori, nisi creditor prius probasset patrem vel maritum ab initio debiti contracti fuisse pauperem, vt in terminis, Surd. & Costa.

1335 Item si pater, vel maritus prius inops, & qui tempore inopiæ, licet non teneretur contrahere ad eum finem, tamen contraxit debita ad alendum filios, & mulierem, postea redeat ad meliorem fortunam, & auctis facultatibus effectus sit soluendo præfata debita, certum etiam videtur filios, & vxorem non teneri, nec cogi posse ad illa debita soluenda; vt tradunt Sanchez *d. disp. 4. n. 24. in fine*, & Fagund. *d. c. 9. n. 10. in fine*, & probāt tradita ex Surd. *sup. 88*, scilicet quod tunc superuenientibus diuitiis resurgit obligatio debitoris, quando debitum erat formatum in persona debitoris, sed suspensa exactio, & obligatio soluendi ob paupertatem; vt patet in his, qui tenentur solum in quantum facere possunt, & in debitore, qui cessit bonis. Quare cum in præsenti casu debita contracta pro alendis filiis, & vxore à patre, aut marito inope sint formata in persona eorumdem; si auctis diuitiis efficiantur soluendo, ipsi tenentur non filij, nec vxor, quia illa obligatio ob paupertatē, seu inopiam non fuit omnino extincta, sed solum ad tempus, & sub conditione redibilitatis, siue reuiuiscentiæ meliore redeunte fortuna.

1336 Dixi, *licet non teneretur contrahere*, quia certum est & in hac difficultate supponitur ab omnibus, patrē inopem, qui tantum potest alere se ipsum, nō teneri tunc obligatione actuali alere filium licet inopem, vt latè *sup. n. 643. cum nonnull. seqq.* probatum est. Et similiter nec maritum inopem, & ad id ob def. ctum facultatum vel industriæ necessariæ impotentem teneri actuali obligatione alere vxorem inopem, quam alioqui iure naturali tenetur alere sicut pater filium aliunde nō habentem, vnde viuat: Nemo enim ad impossibile obligari potest; ita præter Doctores allegatos *sup. d. n. 643.* alios allegantes, Corduba *d. l. si quis ex his n. 17.* P Barbos. *ad d. l. si constante n. 52.* Sanch. *d. disp. 4 n. 27.* & Fagund. *d. c. 9. n. 6.* & quoad patrem inopem habetur expresse *l. si quis à liber. §. sed si filius, & l. non quemadmodum, ff. de liber. agnosc.* & quoad maritum inopem, probant Doctores argumento *d. l. si quis à liber.* & quia maritus non tenetur vxori vltra id, quod facere potest *l. etiam, & l. maritum, ff. solut. matr.* Dixi, *nec patrem inopem, nec maritum inopem actuali obligatione teneri alere filios, & vxorem*: Nam tam in patre, quam in marito inope non extinguitur omnino obligatio iuris naturalis alendi filios egentes, & vxorem, sed remanet semper habitualis, seu radicalis obligatio illos alendi, meliore fortuna redeunte, seu diuitiis superuenientibus; quæ superuenientibus diuitiis trāsit in obligationē naturalem, & id est quod Cord. à Lara *d. l. si quis ex his n. 93. & 99.* Sāch. *d. disp. 4. n. 29. initio*, Fagund. *d. c. 9. n. 10.* & alij dicūt pro tempore inopiæ, seu paupertatis patris, & mariti non extingui, & euanescere obligationem alendi filios inopes, & vxorem, sed tantum suspendi, sicut in debitore ære alieno grauato inope propter inopiam non extinguitur obligatio, ita vt omnino deobligetur ab ære alieno soluendo, sed ratione inopiæ tantū suspenditur illa obligatio, & exeusatur à solutione ea inopia, seu impotentia durante. Quare dum iidē Cordub. *d. n. 93. & 99.* & Sanch. *d. n. 29.* post Decium *in d. l. si tum ferrum, ff. si certum petatur*, aiunt patrē & maritum semper etiam tempore inopię manere obligatum alere filios pauperes non habentes aliunde, & vxorem, cum iure naturæ tam pater, quam vir teneatur alere filios, & vxorem, si loquātur de obligatione habituali, & radicali, verum dicunt; quia hæc obligatio manet etiam in patre, & marito inope, si de obligatione actuali, minus verum dicunt, nam pro tempore, quo pater, & maritus laborat inopia, & ob paupertatem est inhabilis ad præbenda alimenta filiis, & vxori, in eo non est obligatio alendi actualis.

§. II.

Explicantur controuersa

DIfficultas igitur proposita procedit, quando pater, vel maritus inops, seu tempore inopiæ, quo actuali obligatione non tenebatur alere filios, & vxorem, mutuo accepit pecuniam, vel frumentum, vel alia ratione contraxit æs alienum, consumptum in alimentis filio, & vxori præstitis, nec tedijt ad meliorem fortunam, & decessit eo debito in vtilitatem filiorum, & vxoris verso nondum soluto; An filius, & vxor ex propriis bonis, quæ neque à patre, neque à marito ad ipsos peruenerunt (vt sunt bona maioratus, adoentitia, castrensia, vel quasi Castrensia filiorum, dos vxoris, & bona paterfamilia, & alia vxoris propria) teneantur in vtroque foro tale debitum creditori patris, vel mariti soluere; & ad illud soluendum creditore repetente in foro externo cogi possint, & debeant. Et est duplex solemnis sententia.

Prima sententia affirmatiua.

PRima sententia affirmat. Ita Bartholus *in dict.*
1337 *leg. his solu in fine, ff. de condict. indeb.* (vbi licet dicat cogitandum, non minus tamen videtur approbare hanc sententiam) Corneus, & Angelus *ibidem*; item Iason *ibidem*, & *in leg. si eum seruum in principio numero 1. ff. si certum petatur, ibidem* Zasius *num. 4.* & Purpuratus *numer. 5.* Ioannes Platea *in leg. vxorem in fine, Cod. de decurionibus lib. 10.* Ludouicus Romanus *singulari* 200. Hyppolitus *singulari* 224. *fini*, Cæpola *cautela* 246. *notab.* 37. Ioannes Lupus *in Rubr. de donat. inter virum & vxorem §. 66. n. 6. & in l. 61. Tauri ibidem*, Castillus *numero* 24. & Gomez Arias *numero* 17 (quos omnes pro hac sententia refert Corduba à Lara *d. § si quis ex his numero* 88.) idem Corduba *ibidem num.* 101. *& sequent.* P. Barbosa *ad l. si constante num.* 54. Surdus *d. priuilegio* 48. *numer. 6. & d. consilio* 420. Gama *d. decis.* 366. *num.* 6. *& 7.* Baeza *de inope debitore cap.* 1. *numero* 53. *&* 54. Costa *d. remedio* 12. *num. a fin.* Caluin. *de æquitate lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 6. *& seqq.* & Azebedo *lib.* 5. *recop. tit.* 3. *l.* 9. *num.* 30. 31. *&* 32. quos duos posteriores refert Sanchez *d. disp.* 4. *num.* 28. & ex Theologis idem affirmant Fagundez *d. cap.* 2. *num.* 36. *& seq. & d. cap.* 9. *n.* 10. Addit autem Costa variè teneri citra consumptionem, aut diminutionem dotis. Ad hanc sententiam probandam plures textus, & rationes adducunt Corduba *d. § si quis ex his n.* 83. *ad* 89. & Sanch. *d. d. disp.* 4. *num.* 28. pono sequentes.

1338 Prima igitur ratio pro hac sententia est, quia pater inops, & maritus inops actu non tenetur ad alimenta, & alia necessaria filiis, & vxori præstanda, vt *num.* 1336. dictum est: ergo quando eorum alimentorum ratione debita contraxit, quæ ad eum finem non erat obligatus contrahere, filij, & vxor, in quorum vtilitatem ea debita constat esse conuersa, tenentur ad eorumdem debitorum solutionem in subsidium, quando pater, vel maritus non est soluendo. Consequentia probatur primo, quia vbi res aliena in vtilitatem alicuius conuersa est, quamuis ille eam non acceperit, tenetur tamen in defectum accipientis qui non est soluendo, eam soluere; vt est textus clarus *in l. et qui seruo §. fin. quod cum eo*, vbi qui cum procuratore, seu negotiorum gestore contraxit, puta mutuam pecuniam dedit absque mandato Domini, eiusdem procuratoris fidem recipiens, si in rem Domini pecunia versa sit, actionem habet aduersus Dominum; ex quo textu Doctores communiter probant actionem de in rem verso locum habere in quocumque contrahente etiam cum negotiorum gestore, & contra Dominum, in cuius vtilitatem est versum, & sic Dominum teneri ex mutuo per procuratorem accepto verso in eius vtilitatem, & in causa negotiationis, cui præpositus est; licet mutuans solam personam procuratoris respexerit, eiusvè fidem sequutus sit. Solùm autem in subsidium, quando qui rem accepit non est soluendo, ibi permittitur, & conceditur, quod possit agi contra eum, qui habuit commodum rei, vt post Iasonem notat Surdus *d. priuileg.* 48. *n.* 5. Barbos. *d. n.* 52. & alij communiter. Itaque in proposito cum pecunia à patre vel marito mutuo accepta pro eorum alimento conuersa sit in illorum vtilitatem, & commodum, aduersus filios, & vxorem datur actio, sicque in subsidium tenentur illam soluere. Secundo probatur eadem consequentia, nam cùm res aliena ad aliquem peruenit ex causa lucratiua, ex qua factus est locupletior, licet non ipse, sed alius à Domino illius rem acceperit, si recipiens non est soluendo, ad eam rem repetendam datur actio contra eum, ad quem ex causa lucratiua peruenit *l. si eum seruum, & l. si & me, & Titium ff. si certum petatur.* Gloss. & Barth. *in d. l. his solu. ff. de condict. indeb.* qui quod *ibid.* decernitur, scilicet ius seu actionem repetendi pecuniam competere solum contra recipientem, seu eum, cui soluta est, non contra eum, cui pro fecit, aiūt intelligendum, quando recipiens est soluendo, secus si non sit soluendo, nā tunc dicunt competere etiam contra eos, quibus profecit, modo illi rem habeant, seu ad illos peruenerit ex causa non onerosa, sed lucratiua iuxta præfatam *l. cū seruum, & l. si & me.* Cùm ergo pecuniam à patre vel marito mutuo acceptam, & in eorum alimenta consumptam, & in ipsorū vtilitatē conuersam habeāt filij, & vxor ex causa lucratiua; lucrati enim sunt eā vtilitatem, illudque cōmodum non ex causa onerosa, patre, vel marito impotēte ad illā pecuniā soluendam tenentur, & cogi instè possunt. Tertio probatur eadē consequentia; factus ditior ex pecunia, vel re aliena, tenetur, & cogi potest restituere id, in quo factus est ditior, per text. *in l. 2. vers. æquissimū ff. ad l. Rhod. de iactu*, vbi nauis fluctuantis leuandæ gratia iactus mercium factus est, lex decreuit detrimentum debere esse commune etiā iis, quorum res per illum iactum saluę factæ sunt. Et decisionis rationem Paul. reddit, *quia æquissimum est commune detrimentum fieri eorū, qui propter amissas res aliorum consequuti, vt merces suas saluas haberent.* Itaque cum filij, & vxor occasione mutui à patre, & marito paupere accepti quo alimentati sunt, facti sint ditiores, se enim ex proprijs bonis, aut mutuo accepto aluissent, si pater, vel maritus non accepisset, prout non tenebatur; patre, vel marito impotente ad soluendum, tenentur soluere.

Secunda ratio desumitur *ex l. fin. de eo per quē fact.*
erit, vbi Vlpian. dicit dari actori *quanti sua interest* 1339
aduersum eum, qui dolo fecit, quo minus in iudicio vocatus sisteret, si verò is, qui dolo facit quominus reus in iudicio sistat, soluendo non sit, datur actio cōtra ipsum reum æquitate suadente; decisionis rationē addit Vlpianus, *ne propter dolum alienum reus lucrū faciat, & alter damnum patiatur*: Hæc enim ratio in proposito locum habet, iniquum enim esset, quod ex dolo patris, vel mariti filij, aut vxor facerent lucrum, qui verò patri, vel marito pecuniam mutuam dedit rei propriæ detrimentum patiatur. Æquum ergo, & rectum est, vt pecunia à filiis, vel vxore repeti possit, patre, vel marito non existente soluendo.

Tertia ratio est, quia etsi pater non tenetur solue- 1340
re mutuum à filio familias acceptum, vt *ex toto tit. ff. ad S. C. Maced.* Si tamen illud mutuum conuersum sit in vtilitatem patris, & in rem ad quam idem pater tenebatur, soluere mutuum illud pater tenetur, & cogi potest *l. sed Iulian. 9 §. proinde ff. eod. tit. cap. quod quibusdam de solut. & c. ad hoc eod. tit. & l. 1. ff. de in rem verso.* Quapropter *sup. hoc opere n.* 804. cū Surdo diximus patrem teneri soluere mutuum à filio fam. egente in studiis acceptum ad se alendū, quia tenebatur pater ad talem impensam: ergo licet filij, & vxor non teneantur ex mutuo per patrem aut maritum accepto pro ipsis alendis tenebuntur tamē quādo res mutuo accepta versa est in eorum vtilitatem, quia scilicet ea res mutuo accepta est in alimenta, ad quæ præstāda tūc pater, aut maritus nō tenebatur.

Quarta ratio; quia quando pater est pauper, & filij sunt diuites, tenētur filij alere patrem cū tota familia, & similiter quādo maritus est pauper, & vxor diues tenetur alere maritū, & familiā (vt suo loco in quarta parte huius tractatus de effectibus contractus matrimonij probabitur, ex communi Doctorum) ergo æs alienū à patre, & marito pauperibus ad alendū filios, & vxorem, & familiam contractum est verè debitum ipsorum filiorum, seu ipsius vxoris; ac proindè filij, & vxor tenentur illud soluere, & pro illo in foro externo possunt conueniri.

Denique pro hac sententia facit *lex* 61. *Tauri*, 134
quatenus decreuit vxorem non teneri ex debito per

maritum

maritum contracto, etiamsi in commodum eius vxoris
conuersum fuerit in iis rebus, quasi maritus illi da-
re tenebatur, vt sunt victus, & vestitus, & huiusmo-
di res necessariæ: ergo à contrario sensu lex illa vult
vxorem teneri, quando conuersum est in ipsius vxo-
ris vtilitatem in rebus, ad quas vir non tenebatur:
Maritus autem inops non tenetur alere vxorem, si-
cut nec pater inops filios; ergo iuxta eandem legem,
& vxor, & filij pecuniam a marito, & patre pauperi-
bus mutuo acceptam, & in eorum alimenta con-
sumptam obligantur, & cogi possunt soluere. Et hæc
sententia procedit etiam si filij hæreditatem pater-
nam renuncient; vt *infra* post secundam sententiam
explicatur.

1343 Et per tradita Fagund. *dict. cap. 5. numer. 34 & 36. & dict. cap. 9. numero* 11. concludit primogenitos, qui
nihil aliud bonorum præter primogenium, seu maio-
ratum à suis maioribus institutum à patre accepe-
runt, teneri in vtroque foro soluere debita à patre
contracta ad alendum ipsos, & soluendum famulo-
rum mercedem, locationem domus, & ad vestes, &
cibaria familiæ; cum talia debita à patre contracta
conuersa fuerint in vtilitatem eorundem filiorum
primogenitorum, ad quos bona vinculata, & maio-
ratus spectant; & consequenter defuncto patre, qui
non fuit soluendo, nec vlla bona propria, & libera re-
liquit tenentur ipsi primogeniti ea debita ex bonis, &
redditibus maioratus soluere. Quod etiam præter ra-
tiones in præcedentibus adductas idem Fagundez
dict. capite 2. *numero* 34. *fine.* confirmat ex eo, quod
alienum prorsus à ratione videatur, vt creditores
amittant pecuniam suam, quam nobilibus gratis ac-
commodarunt, de qua constat fuisse totam conuer-
sam in commodum, & vtilitatem filiorum primoge-
nitorum, maiorumque natu, nam alioqui liceret (in-
quit) filiis maioribus natu habentibus bona vincula-
ta furari saluis bonis vinculatis ad alendum paren-
tes, & illorum familiam, cum id proindè sit; etenim
nisi creditores eam pecuniam illis accommodarent,
bona maioratus minuerentur magis ac magis, ac op-
pignorarentur: Quare non apparet, cur non debeant
postea ipsi filij teneri ad huiusmodi debita.

Extenditur hæc prima sententia à Surdo *dict. con-
sil.* 420. & Costa *citato numero* 2. & Caluino *dict. ca-
pite* 38. *numero* 8. vt procedat etiam, vbi merces, vel
aliæ res essent patri venditæ, deinde ab eo reuenditę,
& ex eorum pretio emptum frumentum, quod sit
versum in alimoniam filiorum, & familiæ: eo quod
attendatur vltima versio, & vtrobique militet ea-
dem æquitas mediatè vel immediatè, vel directè, vel
indirectè versatur, semper erit verum dicere, id bene-
ficij filios nactos esse, quod ex rei vēditione prouenit,
ab eodem Surdo *d. consil.* 420. *n.* 9. & eodem Costa *n.* 5.
extenditur hæc eadem sententia, vt pensio domus cō-
ductæ per patrem, vel maritum sit soluenda in subsi-
dium per filios, & vxorem inhabitantes, cum habita-
tio pertineat ad alimēta iuxta tradita *sup. c.* 1. & Do-
ctores *ibid. cit.* ac proindè possunt exigi filij & vxor,
quatenus commodum senserunt ex habitatione, quia
hoc modo dicitur versum in eorum vtilitatem, &
sic pro rata pensione debent soluere pensionem, se-
clusa portione pensionis correspondentis habitationi
ipsius patris, vel mariti inopis, cum teneantur solum
ad id quod est versum in illorum commodum, Addit
quoque Costa *num.* 6. vxorem viduam ædes post viri
obitum inhabitantem, teneri pro rata temporis ad
pensionem, iudiciu boni viri liquidandam, nisi iure
familiaritatis habitasset [ibid.. prout alio non appa-
rente præsumi, asserit, & tradidit *in tractatu de portio-
ne rata quæst.* 25.

Altera sententia, negatiua.

ALtera sententia negat filios, aut vxorem æs 1344
alienum, seu debita à patre, vel marito licet
inope contracta, & conuersa in alimenta ipsorum
& familiæ teneri soluere ex propriis bonis ipsius
vxoris, & filiorum, aut ex bonis maioratus. Ita Decius
in dict. l. si eum seruum ff. si certum petatur, & ibidem
additionator *lit. A.* Alciatus *in eandem legem si eum
seruum numero* 7. & ex Theologis Sanchez *dict. dis-
put.* 4. *numero* 29. (qui etiam pro hac sententia alle-
gat Gomezium, Arias *loco supra numero* 1337. alle-
gatum, quem tamen Corduba à Lara *loco eodem nu-
mero* 1337. *relato*, allegat pro priori sententia) & Mo-
lina *loco supra numero* 1333. *citato*, loquens tamen
tantum de vxore, & asserens expressè vxorem non
teneri soluere debita mariti ex dote propria, etiamsi
facta sint ad ipsam familiam communem sustentan-
dam, modo lucris renunciet Et hoc idem cum eodem
Molina sentit Fragos. *de Republ. Christ. p.* 3. *lib.* 2. *disp.
5. n.* 60. *vers. nihilominus.*

Primo probatur hæc sententia, quia in contracti-
bus attenditur contrahentis persona, & non tertij 1345
l. non aduersus 15. *Cod. si certum petatur, & l. cum cui,
Cod. de actionibus, & obligationibus, & l. si is, qui Cod.
depositi*, vbi nec ei, qui mutuam pecuniam dedit, nec
ei qui pecuniam deposuit datur actio aduersus eum,
ad quem pecunia peruenit, si consumpta sit, sed so-
lum contra contrahentem, qui mutuo, vel causa de-
positi accepit. Ex quo patet actionem mutui, vel de-
positi repetendi esse personalem, ac proindè con-
tra solam personam debitoris, cui mutuum datum
est; & sic extingui, nec posse redundare in tertium
extincta persona ipsius contrahentis debitoris, si nihil
prorsus habeat, aut in vita sua cessionem bonorum
fecerit. Quod procedere, etiamsi actio personalis cō-
tracta sit habitu respectu ad rem, quæ transiuerit in
tertium aliquem, tradit post alios Surdus *d. priuilegio*
48. *n.* 3. per textum *in l. quædam §. nihil interest ff. de
edendo*, & alia iura. Quæ traditio, quod actio mutuā-
ti competens ad mutuum repetendum sit persona-
lis, & detur solum aduersus mutuatarium, esto res
transiuerit ad tertium, confirmatur ex eo, quod mu-
tuans ad rem aliquam emendam habet solam actio-
nem personalem, non tamen præfertur alij habenti
hypothecam, puta si ea pecunia, quam quis mutuo
accepit, merces comparauerit; mercibusque stantibus
mortuus sit, si debito contracto persoluendo debi-
toris defuncti nō sufficiunt, quamuis merces existāt,
creditor, seu mutuans pecuniam, quam credidit, pri-
uilegium exigendi non habebit, vt esse doctrinam
communem Bartholi *l. si eum dotem n.* 10. *ff. sol. matr.*
Alexandri *ibid. §. fin. n.* 5. & aliorum testatur Cordu-
ba à Lara *d. §. si quis ex his, n.* 90 & Surd. *d. priuil.* 48.
n. 4. & 7. & plures alios Doctores latissimè referens
Salgad. *in Labyrinto creditorum p.* 2. *c.* 4. *n.* 34. igitur
in proposito nostro; cū creditor patris, vel mariti cū
filiis, aut vxore non contraxerit, sed patri, maritovè
mutuam pecuniam dederit, cuius tantum fidem se-
quutus est, eidem non competit actio repetendi mu-
tuum à filiis, vel vxore, etiamsi pater, aut maritus non
sit soluendo, & nullis facultatibus relictis decesserit.
Quare sibi debet imputare, qui minus idoneo debi-
tori crediderit iuxta *l. qui bona §. de illo ff. de damno
infecto. & cap. damnum de reg. iur. in* 6.

Secundo probatur *ex leg.* 3. *§.* 2. *ff. de in rem verso*,
vbi aduersus Dominum tunc solum datur actio 1346
de in rem verso, quando ille, qui negotium gessit,
negotiorum gestorum haberet actionem patet autē,
non quasi negotiorum filiorum, aut vxoris gestor,

sed quia pater est, & quia maritus est, censetur filiis, & vxori alimenta exhibere, scilicet ex obligatione iuris naturalis, qua pater erga filios, & maritus erga vxorem tenetur; quæ ob inopiam patris vel mariti non extinguitur, sed suspenditur tantùm, vt *supra numero* 1336. dictum est; & sic ex natura sua est perpetua. Quare pater, etsi inops (licet ad cum finem non teneretur se grauare ære alieno) ex pecunia mutuo accepta præstans filiis aut vxori alimenta, ob hanc causam satisfaciendi prædictæ obligationi præcepti, siue iuris naturalis præstitisse semper intelligitur, non verò tanquam negotiorum gestorum. Non igitur aduersùs filios, vel vxorem, qui ex pecunia mutuò accepta à patre vel marito, aliti sunt, dabitur creditori patris, aut mariti negotiorum gestorum actio; cum ipse pater, aut maritus in hoc casu negotiorum gestorum actionem administrationemve non habeat. Et prædicta præsertim procedunt in patre, qui regulariter, & in dubio præsumitur filiis alimenta præstitisse paterno amore, & pietatis affectu iuxta tradita *supra hoc capite numero* 905. & iuxta *ibidem* allegata. Et ex prædictis etiam deducitur in hoc casu filios, & vxorem alimenta à patre, aut marito non recepisse ex causa lucratiua, ex qua facti sint locupletiores, sed potiùs ex causa onerosa, cùm pater, & maritus præstiterint ob causam satisfaciendi prædictæ obligationi iuris naturalis, & sic ipsi illa receperint, vt sibi debita. Itaque (hoc addo ex prædictis Doctoribus, præsertim Sanchez *dict. numero* 19. ad huius argumenti, seu probationis maiorem declarationem) quamuis pater, aut maritus inops ratione inopiæ excusetur pro tunc ab onere alendi filios, aut vxorem, nec teneatur ære alieno se grauare, quo huic satisfaciat obligationi; nihilominus si verè se grauauit, & sic aluit, veram obligationem ratione impotentiæ suspensam adimpleuit; nec dici potest pecuniam illam conuersam esse in vtilitatem filiorum, & vxoris, ad quam pater, aut maritus verè non tenebatur; nec filij, aut vxor verè dicuntur effectu locupletiores, & ex causa lucratiua recipientes, sed ex causa onerosa, vt pote qui verè ipsis debitum receperunt. Quapropter ex consequenti illud mutuum soluere non obligantur, nec cogi possunt. Hinc

1346 Tertiò probatur à Sanchez, quia si Petrus vt suis satisfaciat creditoribus pecuniam mutuò petat, & accipiat bona fide putans se postea eam posse soluere; si postea contrarium eueniat, nemo dicet creditores illos, quibus pecuniam illam soluit, teneri eam soluere posterioribus creditoribus, à quibus eam accepit; & tamen tota ea pecunia versa est in illorum vtilitatem; quia nullum cum prioribus contractum iniere, & posteriores per mutuum transtulere pecuniæ dominium in Petrum, & sic Petrus tanquam verus dominus ex ea pecunia mutuò accepta potuit suis debitis satisfacere, quamuis ab illorum solutione ratione inopiæ eximeretur; ergo similiter quamuis pater, & maritus inopes expenderint aliquam pecuniam, quam ab aliis mutuò acceperunt, in alimenta filiorum, & vxoris, non tenebuntur filij, nec vxor ex propriis bonis ea debita soluere, quamuis in illorum commodum conuersa, quia pater, & maritus illius pecuniæ habebat dominium, & licet propter inopiam excusaretur à præstatione alimentorum, dum tamen voluntariè grauans se ære alieno illa præstitit, veræ obligationi ratione inopiæ suspensæ satisfecit, & quod erat filiis & vxori debitum persoluit.

1347 Confirmantur tradita duabus præcedentibus probationibus, & ipsamet posterior sententia, quia filij, & vxor non tenerentur ad soluendum eam pecuniã, seu æs alienum à patre, vel marito paupere contractum pro eorum alimentis, si facultates patris, aut viri postea augerentur, & esset soluendo, *supra numero* 1335. notatum est: ergo non tenentur etiam, quando pater, aut vir est pauper, & non habet vnde soluat; quia si ratione paupertatis patris, aut mariti tenerentur postea redeunte viro ad meliorem fortunam, non resurgeret ea obligatio, nec ea deobligarentur filij, vxor vè, si enim paupertate viri, & patris extingueretur illorum obligatio, auctis illorum fortunis non reuiuisceret; cum obligatio semel extincta non reuiuiscat *l. cum ex causa, Cod. de remissione pignoris.*

Quarto, licet filij essent diuites, & etiam vxor esset diues tempore quo pater pauper ad filios alendos, & maritus pauper ad vxorem eiusque familiam alendam debita contraxit, seu mutuam pecuniam accepit, tamen nec vxor tenebatur directè ad alimenta viri, & filiorum ac familiæ, nec filij ad alimenta pro se, ac familia paterna, sed tantum in subsidium, scilicet marito, vel patre non quærente aliunde pecunias, quibus necessaria suppeditaret: cum ergo iam quæsierit mutuo accipiens, vxor, & filij ab eo onere releuati sunt, nec ipsis data mutuo pecunia est, nec illorum nomine seu mandato recepta, eam soluere tenebuntur. 1348

Quinto probatur, quia vxor potest integram dotem soluto matrimonio recuperare, licet maritus prodigè expenderit vltra debitum illam alens; vt Gama *dict. decis.* 366. *numero* 2. Nauarr. in *Manuali capit.* 17. *numero* 155. & Rodriquez *tom. 1. sum. edit. a capit. numer.* 7. & similiter filius primogenitus mortuo patre iuxta eandem doctrinam bona sui maioratus dissipata à patre viuente in eum alendum vltra debitum potest recuperare. 1349

Sexto, & vltimo probatur à Sanchez, & Corduba à Lara tum *ex l. 60. Tauri*, vbi generaliter deciditur mulierem lucris constante matrimonio acquisitis renunciantem non teneri ad æs alienum constante matrimonio à marito conflatum, tum *ex præallegata l. 61. Tauri*, vbi primo statuitur vxorem pro marito spondentem non obligari, etiamsi dicatur debitum in vxoris emolumentum conuersum esse; & *ibi* Anton. Gomez tenet id procedere, licet manifestè probaretur verè cessisse in vxoris vtilitatem. Secundo deciditur, si maritus & vxor mutuo se se obligauerint in eodem contractu, vel diuersis, vxorem non teneri ad quicquam, nisi probetur debitum in eius vtilitatem fuisse conuersum: & vult lex illa dici conuersum in vxoris emolumentum, quando debitum contractum consumptum est in iis rebus, quæ maritus vxori præstare tenebatur, secus si non tenebatur, & eas res quas maritus tenebatur vxori dare, lex dicit esse victum, vestitum, & eiusmodi res necessarias; nec lex huiusmodi intelligenda est, quando maritus est diues, & defunctus reliquit facultates ad soluenda debita sufficientes, nam nihil (ait Sanchez) disponeret, cum quicumque fideiussor solum teneatur in subsidium, vbi principalis debitor non est soluendo; igitur lex loquitur quando bona mariti deficiunt, & nihilominus decernit ad illa debita à viro contracta, & consumpta in vxoris commodum in iis rebus, quas maritus illi dare tenebatur, nempe in illius alimentis, & vestibus, aliisque huiusmodi necessariis, eandem vxorem non teneri illa ex suis bonis propriis soluere; quo manifestè probatur hæc secunda sententia; iuxta quam bis iudicasse supremum Lusitaniæ Senatum refert Gama *dict. decision.* 366. *numero* 6. 1350

Huic autem sententiæ non obstare rationes ad priorem sententiam probandam adductas ait Sanch. cùm ex traditis pro hac posteriori sententia constet (inquit) 1351

(inquit) vxorem, & filios babere ex causa onerosa; & illud mutuum à mariro, vel patre acceptum, & in eorum alimenta consumptum non vere dici in eorundem vtilitatem conuersum; & etiam ex traditis *num* 1345. patrem, & maritum in accipienda mutuò pecunia, & ea consumenda in alimentis filiorum, & vxoris non se babuisse tanquam negotiorum gestorem, seu tanquam habentem negotiorum actionem. Ad nonnullas etiam ex dictis rationibus pro prima sententia adductis Corduba à Lara *d. §. si quis ex his, a num.* 93. sustinendo posteriorem Decij sententiam singillatim respondet.

1352 Ad primam enim iuxta tradita *num.* 1345. ad antecedens respondet, obligationem, qua pater adstringitur alere filios, & maritus vxorem, esse perpetuam, vtpotè iuris naturæ, & sic propter inopiam patris, seu mariti non extingui, sed tantùm eius effectus suspendi, atque adeo si pater, aut maritut inops filiis, vel vxori alimenta subministret, præfatæ suæ obligationi seu iuris naturæ præcepto satisfacere, tanquam si diues esset; Quare pater, aut maritus nunquam intelligitur quasi negotiorum gestor alimenta filiis; aut vxori præbere; ac proinde creditori patris; aut mariti non competit actio de in rem verso contra filios, aut vxorem iuxta *l.* 3. *supra numer.* 1345. adductam, & cætera *ibi* tradita; neque in præsenti habet locum dispositio *l. ei, qui seruo §. fin. Cod. quod cum eo num.* 1338. allegata ad probandam consequentiam. Sicut neque habent locum alij textut ibidem adducti, scilicet *in l. si eum seruum; & in l. si & me, & Titium ff. si certum petatur*, tum quia iam probatum est ad filios, & vxorem in præsenti specie non peruenisse quicquam ex causa lucratiua. Tum quia, inquit idem Corduba *num.* 94. ex alio etiam capite præfatæ leges ad præsentem quæstionem nihil faciunt; hîc enim agitur de debitore, qui mutuam accepit pecuniam, & sic pecuniæ dominium adeptus, quam arbitrio suo potuit in quoscunque vsus prodigere arg. *tex. l. in re mandata Cod. mand.* in specie verò dictarum legum Titius errore ductus existimauit esse suam, rem, quam accepit, cum esset aliena, eamque vendidit, ac cùm Domini detrimento lucrum fecit; quare etsi Domino Titius obligatus non est, quia cum eo nullum negotium contraxit, tamen quia pretium ad eum peruenit, bono & æquo introducta est actio subsidiaria, quæ Domino datur, vt pretium Titio condicat, cum sine culpa Domini ad Titium peruenit: At in contractu mutui diuersum statutum est, cum pecuniæ mutuò datæ permissu Domini dominium in debitorem translatum sit: Ad *l.* 2. *ff. ad legem Rhodiam*, ad probationem eiusdem consequentiæ adductam Corduba *num.* 98. respondet *ibi* si magister nauis non sit soluendo damnum iactus, detrimentum omnibus communicari ex tacita conuentione eorumdem, qui in eadem naui vehebantur, ne merces perirent; & sic in specie eiusdem legis actionem negotiorum gestorum dari ei, cuius merces iactæ sunt, quia mercium suarum iactu vtiliter gessit negotia eorum, quorum merces saluæ factæ sunt.

1353 Ad secundam rationem *num.* 1339. sumptam *ex lege finali ff. de eo, per quem*, idem Corduba *num.* 96. *&* 97. respondet hanc legem iuxta multos Doctores loqui de eo, qui diuturna possessione dominium rei sibi quærebat; quem rei Dominus, vt præscriptio interrumperetur, in iudicium vocauit; & cuiusdam dolo factum est, ne reus in iudicio compareret, propter quod possessor cœptam præscriptionem compleuit, reique dominium acquisiuit, quapropter si is, qui dolo fecit, quo minùs reus in iudicio sisteret, soluendo non sit, datur ibi actio restitutoria aduersùs ipsum reum, ne propter dolum alienum reus lucrum faciat, & actor damnum patiatur: & meritò, ait Corduba, concessa est in tali casu actio restitutoria contra ipsum reum non obstante illa longa possessione ad præscriptionem sufficiente, quia cessat ratio, propter quam præscriptio introducta est, nempe odium negligentis circa rem suam *can. placuit §. hac autem* 16. *quæst.* 3. Dominus autem rei, cum in iudicium possessorem tempore debito vocauerit, caruit negligentia, & sic non existente soluendo eo, qui dolo fecit, quo minùs in iudicio sisteret, æquitatis ratione, qua ipsa præscriptio introducta est, ita suadente debuit Domino dari actio contra Reum ipsum.

Ad vltimam rationem *num.* 1342. adductam, desumptam *ex lege* 61. *Tauri* respondet Corduba *n.* 92. talem deductionem à contrario sensu non posse ex ea lege desumi, quia maritus semper, & perpetuò tenetur alere vxorem, vt *supra n.* 1345. & in responsione ad primam rationem dictum est. 1354

Porro Sanchez *d. disp.* 4. *citato num.* 29. *fine*, addit hanc secundam sententiam procedere, licèt res pecunia illa à patre, vel marito emptæ extent, dicens adhuc filios, & vxorem non teneri, quamuis pater, aut maritus non sit soluendo; quia nulla est actio creditoribus contra res mutuo emptas, nec illæ subiectæ sunt hypothecæ pro mutuo, sed sola est actio personalis contra mutuatarium; vt tradunt Bartbolus, Corduba, Surdus, & alij Iurisperiti *supra num.* 1344. *versic. confirmatur*, ex eo relati, & alij quos Salgadus *allegato cap.* 24. *num.* 11. refert. Quare idem Sanchez subdit non esse audiendos Angelum, & Ioannem Lopum *locis supra num.* 1337. *citatis*, asserentes esse certum, filios, & vxorem teneri, vbi res mutuo emptæ extarent. 1355

Resolutio, & sententia Authoris.

SI rationes, & authoritates pro vtraque sententia adductæ rectè perpendantur, negari non potest vtramque esse probabilem, primam tamen (quam etiam Sanchez *initio dict. numer.* 29. appellat satis probabilem) existimo probabiliorem, tum quia æquitati, & iuri naturali, dictanti ne cum alterius detrimento locupletiores simus, conuenit, (quare Costa *dict. remedio* 12. *n.* 1. oppositam sententiam quicunque asseruerunt ab æquitate declinasse dicit: sicut non videtur conuenire opposita sententia à Surdo durior appellata; quæ etiam, sicut obseruat Fagundez *d. lib.* 4. *cap.* 9. *numer.* 10. facilè potest esse causa multorum scandalorum in Republica, & multarum litium; imò (addit idem Fagundez) & occasio expilandi crumenas, & res alienas, inde enim patres (præsertim filiorum, ad quos maioratus debent post eorum mortem deuenire) & mariti, maximè nobiles, occasionem sument viuendi splendidè, & alendi filios, & vxores ex alieno mutuo, si postea nec filij, nec vxores ad id non tenerentur in illorum defectum. Tum quia cum pater, maritusvè inops, seu dum eget, verè non teneatur actuali obligatione alendi filios, vel vxorem, sed solum remaneat habitualis, seu radicalis obligatio, ob quam superuenientibus diuitiis actu adstringitur alere, eo tempore inopiæ accipiens mutuò pecuniam, quàm in alimentis filiorum; vxoris, & familiæ consumpsit; & ad eum finem tantùm accipit, videtur verè gessisse negotium vtile filiorum, & vxoris, ad quos onus se alendi spectabat, & qui (nisi voluissent fame perire) de suo, vel contrahendo æs alienum sibi alimenta quæsiissent, ac subministrassent; & in hoc casu stante deobligatione patris, & mariti vnà cum vtriusque inopia non potest, nec debet præsumi præfata alimenta præstita esse tantùm ex affectu paterno, vel maritali, & ex causa implendi præceptum naturale alendi filios, & vxorem, quod actu non obligat patrem, & maritum inopes, & dum egent; & quòd 1356

inopia parentis excludat huiusmodi præsumptionem ostensum est *supra hoc opere num.* 909. cùm ergo pater, & maritus in præsenti casu gesserint negotium vtile filiorum & vxoris, patre, & marito non existente soluendo, vel nullis bonis relictis defuncto, filij ipsi, & vxor tenentur soluere debitum à patre, & marito paupere in eorum alimenta conuersum, & ad id cogi possunt, & debent. Neque obstant argumenta pro posteriori sententia, *à num.* 1344. *ad* 1351. adducta. Nam

Responsio ad fundamenta posterioris sententiæ.

1357 AD primum respondetur, ibi tradita, & iura allegata procedere, quando res peruenit ad tertiam personam non ex causa lucratiua vt in nostra specie, sed ex causa onerosa, vt præsertim *in d. l. cum qui Cod. de actionibus, & obligat.* quæ agit de ea pecunia, quæ ex mercium venditione redacta ad negotiatores peruenit; quam creditor à possessore non potest repetere: item dum dicitur dari actionem creditori solùm contra contrahentem, nempe mutuatarium, vel depositarium, intelligitur de actione directa, secus de subsidiaria, qua is, qui mutuò dedit, vel deposuit, poterit agere contra eum, in cuius vtilitatem cessit pecunia mutuò alteri data, vel apud eum deposita; vt post Glossam *in l. quamuis, scholia penultima Cod. si certum petatur*, tradit Corduba *d. §. si quis ex his num.* 102. licèt igitur creditor patris, & mariti solùm contra patrem, & maritum habeat actionem directam, illi tamen in specie præsenti competit actio subsidiaria contra filios, & vxorem, qui aliti sunt à patre, vel marito ex pecunia mutuò illis data, ipseque pater, aut maritus non est soluendo.

1358 Ad secundum ex traditis *supra numer.* 1338. *&* 1356. respondetur patrem, & maritum in proposito nostro verè gessisse vtile negotium filiorum, & vxoris, & sic cum in eorum vtilitatem versa sit pecunia mutuò per patrem, & maritum accepta, ex hacque ipsi reportauerint lucrum, ditioresque facti sint, cum alioqui nec pater, nec maritus eos alere obligatus esset, sed alendi onus ad ipsos filios, & vxorem spectaret, ipsi ad eam creditori soluendam tenentur, patre, vel marito impotente ad eam persoluendam.

1359 Ad tertium respondetur, secundos creditores non habere ius, actionemvè cõtra priores, quia hi, licèt ea pecunia in illorum vtilitatem conuersa sit, tamen in rigore inde ditiores non sunt facti, cùm suum acceperint: At verò filij, & vxor ditiores facti sunt ex mutua pecunia aliena, quam pater, vel maritus ad eos, vel eam alendum mutuo accepit: quia si filij sic à patre non fuissent aliti, & vxor pariter alita à marito, tenebantur, & debebant se alere ex suo, vel mutuo accepto, ne fame perirent. Et hæc responsio maximè procedit, si tempore æris alieni pro ipsorum alimentis à patre vel marito contracti filij habebant bona propria, & similiter vxor bona dotalia, ex quibus poterant se alere. Quamuis procedat etiam, si tunc fuissent inopes, vt dicitur *infra n.* 1364.

1360 Ad confirmationem ex traditis *supra num.* 1333. patet responsio; superuenientibus enim diuitiis reuiuiscit obligatio in patre, & marito, quia debita contracta formata sunt in eorum persona; nec ratione inopiæ fuerat omnino extincta obligatio alendi, sed remanet semper habitualis, & radicalis, quæ actu obligat meliore redeunte fortuna.

1361 Ad quartum respondetur, quamuis debita non sint contracta nomine filiorum, aut vxoris, teneri tamen ad illa in subsidium patris, aut viri, qui non est soluendo, quia conuersa in illorum vtilitatem, indeque facti sunt ditiores.

Ad quintum respondetur primò Gamam *d. decis.* 1362
366. *num.* 7. & P. Barbosam *ad d. l. si constante* 25. *in princ. num.* 53. asserere contrarium, & vxorem in subsidium mariti obligati ex suis bonis dotalibus soluere debita ab eodem marito facta, & consumpta etiam in superfluis, & vltra debitum, & exigentiam dotis acceptæ præstitis, argumento *l. qua de tota ff. de rei vindic.* Confirmat Gama, dicens non obstare quòd maritus sibi imputare debeat, si in alenda vxore maiores sumptus fecit, quàm dotis quantitas exigit; quia cum vxoris (inquit) ornatus, & moderata familiæ sustentatio ad honorem pertineat, maritus tacitè à iure licentiam habere videtur, vt honorificenter vxorem, & familiam alat secundùm suæ dignitatis, vel nobilitatis conuenientiam, & secundum regionis morem: Nam cum honor, & vita in iure æquiparentur, æquum est, vt sicut ius multa aliàs non concedenda permittit ad conseruationem vitæ, ita & ad conseruationem honoris molta consentiat aliàs non consentienda. Ita Gama. Secundo respondetur, vxorem, & filios marito, & patre defunctis bona sua posse quidem repetere directè; indirectè tamen, & actione subsidiaria peti ab ipsis quoque posse alimenta, in quibus facti 1363
sunt ditiores.

Ad sextum priusquam respondeatur, aduertendum supposita priori sententia, filios, & vxorem teneri soluere mutuum, seu æs alienum ad ipsos alendos contractum à patre, vel marito paupere, qui non est soluendo, quamuis filij hæreditati paternæ, & vxor hæreditati viri, & bonis seu lucris ab eo constante matrimonio acquisitis renunciauerint; vt expressè aiunt Cremensis; & Baëza *locis supra n.* 1337. *citatis*, Sanchez *d. disp.* 4. *num.* 28. & Fagundez *d. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 38. *& cap.* 9. *num.* 10. *fine.* Et ratio est, quia præfata obligatio filiorum, & vxoris non oritur ex hæreditatis aditione, ita vt filij, & vxor tanquam hæredes teneantur patris, & mariti debita soluere, sed ex eo quòd illa pecunia mutuo accepta à patre, vel marito paupere, ex qua filij, & vxor sunt aliti, versa est in illorum vtilitatem, & illius occasione facti sunt ditiores, nec bona patris, aut mariti ad illam persoluendam suppetunt. Hinc ad sextum argumentum respondetur, filios ad debita patris, & vxorem ad debita mariti, si renunciauerint hæreditati paternæ, & mariti, soluenda non teneri, quando ex ipsis debitis nullum commodum acceperunt, neque inde ditiores facti sunt; secus quando debita conuersa sunt in eorum vtilitatem, ipsique inde effecti sunt locupletiores. Lex autem *Tauri* 61. in hac materia nihil clarè decidit, vt constat ex variis interpretationibus eiusdem legis, datis ab ipsis Iurisperitis Hispanis, qui in eam legem scripsere; & à contrario sensu potiùs continet priorem sententiam; vt *supra num.* 1142. explicatum est, & Corduba *d. §. si quis ex his num.* 103. vult legem illam 61. *Tauri* in secunda parte, in qua loquitur, quando vir, & vxor sunt conspontores, & insolidum se obligarunt, intelligi hoc pacto, scilicet quòd licèt debitum mutuo eorum consensu, & obligatione contractum à viro probetur conuersum in vtilitatem vxoris in iis, quæ vxori præstari tenebãtur, nempe in alimentis, aut vestibus pro dignitate & conditione sua, vxor non teneatur totum debitum soluere, quamuis in vtilitatem, & commodum illius totum versum esset, sed quòd etiam maritus debeat in partem debiti conueniri, cum maritus vxorem alere teneatur; id quod latè prosequitur explicando obligationem plurium reorum debendi in solidum obligati, quando debiti contracti vtilitas in eorum commodum æquis, vel inæqualibus partibus cesserit, quæ omitto videnda apud ipsum, cum ad præsentem quæstionem non spectent.

ſpectent. Addit Fegundez, quod ſi ius Caſtellæ *in d. l. Taur.* 61. decidit in præſenti ſpecie vxorem non obligari, &c. id procedere ſolum in foro externo, non in foro conſcientiæ.

1364 Aduertendum etiam retenta prima ſententia, eam procedere, quamuis filij, & vxor etiam laborarent inopia tempore mutui à patre, & marito inope ad eos alendos accepti, adhuc enim ſuperuenientibus illis bonis, & facultatibus ad ſoluendum ſufficientibus obligantur ſoluere illud debitum in ſubſidium; nam etiam in huiuſmodi caſu mutuum in eorum ceſſit commodum, & effecti ſunt ditiores; cum pater, & maritus inops ad ea alimenta actuali obligatione non teneretur; & ipſi aliunde, ne fame perirent, quæſituri eſſent. Ita Ludouicus Romanus, Cepolla, Baeza *locis ſupra numer.* 1357. *relatis*; & idem indicaret Corduba, Surdus, & alij, cum indiſtinctè, & abſolutè loquantur; & tradit etiam Sanchez *d. diſput.* 4. *allegata num.* 28. Valde tamen differt, an tunc temporis filij, & vxor eſſent inopes, vel diuites, illiſque non defuiſſent facultates neceſſariæ ad alendam familiam; ſi enim filij erant pauperes, ſicut & pater contrahens æs alienum pro eorum alimentis, obligantur ad eam ſolùm partem debiti paterni ſoluendam, quæ cum ipſis conſumpta eſt; cum non tenerentur alere parentem, dum erant inopes, nec alimenta patris ceſſerint in eorum vtilitatem; ſi verò erant diuites, & pater pauper, tenentur ad alimenta integra, quia tenebantur parentem alere, vt *ſupra* hoc opere ſuo loco dictum eſt, & conſtet *ex l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens, & §. item ſi reſcriptum ff. de liber. agnoſc.* Similiter ſi vxor erat pauper, ſuperuenientibus poſtea ipſi diuitiis non obligatur ad ſoluendum æs alienum contractum pro alimentis mariti, & familiæ, cum ad ea non teneretur, nec ceſſerint in eius vtilitatem; ſed tantùm obligatur pro rata ſibi correſpondenti; ſi verò diues erat, obligatur integrè ſoluere, quia tenebatur tunc maritum pauperem, filios, & familiam alere, (vt eſt communis ſententia, & ſuo loco in quarta parte huius tractatus probabitur) ita expreſsè Ioannes Lupi *loco ſupra num.* 1357. *citato*, & colligitur ea traditis in præcedentibus ad probandam eandem primam ſententiam; & ſtando in eadem ita ſentit Sanchez *d. diſp.* 4. *n.* 28. *fine*.

1365 Iuxta eandem primam ſententiam aſſerendum eſt contra Sanchez *loco ſupra numer.* 1355. *citato*, filios, & vxorem multò magis teneri ſoluere mutuum acceptum à patre, & marito, qui non fuerunt ſoluendo, ſi res ex illo mutuo emptæ apud illos extent, cùm cauſa lucratiua ad ipſos peruenerint, & illis effecti ſint ditiores; licèt enim creditori ea mutuo dato non detur actio contra res emptas ex mutuo; nec illæ ſint ſubiectæ hypothecæ, nec creditor quoad res ea pecunia ab ipſo mutuata emptas, extantes apud ipſum debitorem præferatur alteri habenti hypothecam, vt dictum eſt *numero* 1344. tamen detur actio ſubſidiaria contra poſſeſſorem ex cauſa lucratiua, & qui iiſdem rebus factus eſt ditior, ſecus ſi poſſeſſor haberet ea cauſa oneroſa, iuxta tradita *ſupra num.* 1357.

Filij, & vxor in foro externo non poſſunt cogi ad ſoluendam pecuniam à patre, vel marito mutuò acceptam etiam expreſſo in inſtrumento, quòd accipiebatur ad illos, & familiam alendam, ni creditor probauerit in eam cauſam fuiſſe conſumptam.

AN autem filij, & vxor in foro externo cogi 1366
poſſint ſoluere mutuum à patre, vel marito acceptum tanquam conſumptum ad eos alendum, quando pater mariruſve non eſt ſoluendo? Cepolla, & Ioannes Lupus *locis ſupra num.* 1357. *citatis* dicunt ſufficere, quod in inſtrumento ponatur expreſsè mutuum fieri in emptionem frumenti ad ſuſtentationem familiæ; nihilominus videtur aſſerendum tanquam certum, illud non ſufficere, ſed teneri creditorem probare illud mutuum verè fuiſſe conuerſum, ſeu conſumptum in alimenta & vtilitatem filiorum, & vxoris, vt rectè tradit Surdus *de alim. d. tit.* 8. *citato priuilegio* 48. *num.* 7. & Coſta *d. remed.* 11. *nu.* 5. eo quia non ſufficiat dicere, quòd mutuat in talem cauſam, ſed neceſſe eſt probare, quòd pecunia ſit verè in eum vſum expenſa, vt latè probat Neguſantius *de pignoribus in* 2. *membr.* 3. *part. num.* 8. cùm confeſſio vnius non noceat tertio *l. ſeia in princ. ff. ad villeci. & l. duobus §.* 1. *ff. de iniur.* eum aliis à Surdo *d. priuil.* 48. *num.* 9 *allegatis*. Et quando aliquid eſt cauſa producendæ actionis contra tertium, illud eſt plenè probandum, nec ſtetur confeſſioni aliorum. Item quilibet iuxta regulam communem probare tenetur id, quod eſt ſuæ intentionis fundamentum *l. ei, qui dicit ff. de probat.* Cum itaque ideo conueniri poſſint filij, & vxor pro debito patris, & mariti, quia contractum in eorum commodum, vel ſui cauſa (vt conſtat ex traditis pro prima ſententia) id eſt probandum. Aduertendum etiam illam cautelam Cepollæ non efficere, vt in re ea illo mutuo empta adhuc extante creditor præferatur priori creditori, aut alij habenti hypothecam iuxta tradita *ſupra numero* 1344. *verſic. Confirmatur ex eo*; quia mutuans ad rem emendam, vel reficiendam non acquirit hypothecam, ſed ſolùm actionem perſonalem, niſi expreſsè dicatur, vt tradunt Doctores *ibidem citati*, etſi etiam Socinus *conſ.* 16. *num.* 10. *vol.* 3. & Crauetta *conſ.* 91. *num.* 3. voluerint ſufficere, ſi conſtaret eo tempore mutui per patrem, aut maritum contracti adfuiſſe careſtiam, quaſi tunc præſumi debeat patrem, vel maritum illam pecuniam expendiſſe in alimenta familiæ: Nihilominus idem Surdus *n.* 11. rectè dicit hoc non ſufficere, ſed alia eſſe conſideranda. Potuit enim pater, vel maritus habuiſſe ſuum fructus in domo, & fuiſſe diues; item potuit eodem tempore exſoluiſſe æs alienum vel emiſſe prædia, vel alias expenſas feciſſe: Hæc igitur & alia ſunt conſideranda, vt ſine errore concludatur mutuum eo tempore acceptum in alimenta filiorum, vxoris, & familiæ expenſum. Vt verò filij, & vxor in foro conſcientiæ obligentur in ſubſidium patris, vel mariti ſoluere, ſat eſt quòd ipſi ſciant pecuniam verè in eorum, & familiæ alimenta & ipſum fuiſſe expenſam. Sicut è contra ſi ipſis conſtiterit patrem, vel maritum æs. contractum, ſeu pecuniam mutuo acceptam non conuertiſſe in eorum & familiæ alimenta & vſum domus, ſed in illicitos vſus, ludos, &c. expendiſſe, in eodem foro conſcientiæ ad illam in ſubſidium ſoluendam non tenentur; & prædicta circa propoſitam materiam paulò latiùs tradita, quia eſt res valde controuerſa; vt lector faciliùs poſſit agnoſcere pro qua parte magis

appareat

apparet veritas, & tutiùs possit electionem habere. Hisque conclusa sit hæc Secunda pars tractatus de effectibus contractus matrimonij quoad specialem effectum obligationis parentum exhibendi alimenta filiis, & vniuersalem tractationem de materia alimentorum. Nam quæstio, apud quos filij, præsertim impuberes educati debeant, de qua in præsenti tractatione alimentorum plures Doctores agunt, discussa latè est *in præcedenti part. 1. huius tractatus capit. 10.* Nonnulla etiam de obligatione filiorum exhibendi parentibus alimenta, quæ hoc capite non sunt expressè tradita, facilè possunt colligi ex natura correlatiuorum, & quæ videbuntur indigere speciali declaratione, tradentur in tertia parte huius tractatus de effectibus matrimonij, vbi latè de obligatione filiorum erga parentes. In sequenti autem tomo qui erit tertius de effectibus contractus matrimonij, prosequentes eandem secundam partem iuxta distributionem factam in prima parte, agemus de obligatione parentum dotandi filias, & dandi, seu relinquendi filiis legitimis, & naturalibus legitimam.

Deo, & Beatissimæ Virgini Laus.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM, QVÆ IN CAPITIBVS OPERIS COMPREHENDVNTVR.

P. paginam denotat, N. vero numerum marginalem.

A

Ablas.

BAAS, vide verbum, *Litigatores alij, quibus debentur alimenta, & litis expensa.*

Actio, Actio Iudicialis.

Vbi adest obligatio, datur Actio. p.84. n. 346. 347.

Ex sola naturali obligatione, si ex æquo procedatur, nascitur actio. p.19 .n.854

Fundamentum suæ Actionis, & intentionis probare quilibet tenetur. p.106 n.895

Qui cum procuratore, seu negotiorum gestore contraxit, putà pecuniam ei debet absque mandato Domini, si in rem, seu vtilitatem Domini pecunia versa est, actionem habet contra Dominum, si accipiens non est soluendo. p.340.n.1338.1339

Actio de in rem verso in defectum accipientis datur contra eum, in cuius vtilitatem res versa est. ibid. n.1338

Quid si accipiens non habuisset negotiorum actionem. p.341.n.1345

Quando res aliena ad aliquem peruenit ea causa lucratiua, ex qua factus est locupletior, etiamsi ipse non acceperit, contra eum in defectum accipientis, qui non est soluendo, datur actio ad eam repetendam. p.340.& seq.n.1338.& 1345

Intellectus *ad l. His solu, ff. de condict. indebiti*, dicentis Actionem repetendi pecuniam competere solùm contra recipientem, non contra eum, qui profecit. ibid.n.1338

Actio quanti sua interest, actori datur non solum cõtra eum, qui dolo fecit, quominus Reus in iudicio vocatos sisteret; sed in subsidium datur etiam contra Reum ipsum, qui inde lucrum fecit. p.340.n.1339. & p.343.1353

Actio non datur contra tertium non obligatum, sed tantum contra eum, qui contrahendo se obligauit ad soluendum; & ei, qui mutuam pecuniam dedit, aut deposuit, non datur actio contra eum, ad quem pecunia peruenit, sed contra mutuatarium, & depositarium. p.341.n.1344. Declaratur. p.343.n.1352 & 344.n.1357.

Actio quoad petitionem Alimentorum in iudicio, quæ detur? an & quando solum officium Iudicis, & quando ius actionis.

Alimenta alteri debita in iudicio aliquando petuntur officio Iudicis, aliquando iure actionis; & quæ differentia inter vtrumque modum. p.196.n.852

Filius à patre, & pater à filio alimenta petit officio Iudicis. ibid.n.853. rationes assignantur. ibid.n.854

Nepos ab auo, & e contra iure sanguinis debita petit officio Iudicis. p.197.n.855. item filius, vel nepos e contra, & auia, & e contra. p.187.n.816. Item filius spurius à patre. n.858. Item frater inops à fratre diuite. p.198.n.859

Alimenta ex consuetudine, vel statuto totam hæreditatem illi deferente à primogenito secundo genitis debita peti possunt iure actionis. ibid. n. 860. Item aliis filiis pro obtinendis alimentis ab institutore maioratus; & à primogenito in maioratu succedente competit actio. p.198.n.861. omnia alimenta debita ex dispositione statuti, ex contractu peti possunt iure actionis. p.199. n.865.866. Item debita ex testamento; pro quibus datur etiam officium Iudicis. ibid.n.867

Alimenta relicta incapaci, putà seruo, & Religiosis minoribus peti possunt officio Iudicis implorato. ibid.n.867.

Pupillus à tutore alimenta petit officio Iudicis. ibid. n.867. Item patronus, & patroni filij alimenta sibi debita à liberto. ibid.n.868

Vidua alimenta sibi hæredibus mariti defuncti, dotem in mobilibus consistentem retinentibus debita intra annum luctus potest petere iure actionis; eidem debentur, licet sit diues, & illa ad hæredes transmittit. ibid. n.870. etiam post annum luctus ob moram hæredum mariti in restituenda dote potest iure actionis petere alimenta. p.200.n.872

Maritus ob moram in soluenda sibi dote promissa ab eo, qui vxorem alere tenebatur, petere potest alimenta iure actionis. p.201. n.875. si dos fuit promissa ab eo, qui iure sanguinis vxorem alere tenebatur; datur actio negotiorum gestorum pro alimentis consequendis. ibid.

Alij casus, in quibus alimenta sunt petenda officio Iudicis, vel peti possunt iure actionis. p. 202. n.876

Pater filium, & filius patrem Iudicis officio alere cogendus, etiam pignoribus captis, & distractis. p.203. n.799

Actor.

Ius superueniens lite pendente non prodest actori. p.204.n.884

Vide verbo, *Litis expensa, &c.*

Actus.

Actus consummatus non vitiatur superueniente casu, qui ab initio illum impediret. p.193.n.844

Quando casus superueniens, qui ab initio impediret actum fieri; tendit ad eundem effectum cum actu gesto, non tollitur, quod gestum est, superueniente illo casu. p. 194. n. 848. quid si intersit debito

debitoris actam tolli. ibid.

Cessante causa, ob quam ab initio existentem actus fuisset factus; non semper cessat actus. ibidem. n.850.

Deficiente solemnitate necessaria actus non præsumitur vtilis; secus si solemnitas interuenerit. p.276. n.1155.

Solemnitas extrinseca non præsumitur, quando est, cui partes renounciare non possunt. ibid.

Actus, qui ab initio debuit fieri, non prodest, si fiat ex post facto, vbi statim actu perfecto fuit iustertio acquisitum. p.217.n.928

Vide verbum, *Iuramentum.*

Adoptio.

Adoptio imitatur naturam, & quomodo.p.35.n.141. & p.36.n.149

Vide verbum sequens.

Adoptiuus filius, Adoptiuus Pater.

Pater adoptiuus an teneatur alere filium adoptiuum extraneum. p.35.num.142. & 36.num. 146.131.

Filij adoptiui extranei succedunt ab intestato Patri adoptiuo. ibid.n.141. & p.36.n.146.

Onera eius, qui in adoptionem datur, quæ transferantur in adoptantem. ibid.n.141.148

Post adoptionem extranei in filium, in maneant immutata, & integra omnia iura patris naturalis tam passiua, quam actiua. ibid.n.143.147

Pater adoptiuus extraneus non tenetur filio adoptiuo relinquere legitimam.ibid.n.143. tenetur filio adoptiuo præstare alimenta in subsidium. p.36.n.150. non acquirit iura naturalis Patris, nec in eius potestatem transit filius adoptiuus. ibid.n.151.

Vide verbum, *fiscus, quoad obligationem præstandi alimenta, dotes, & legitimam ex bonis confiscatis filiis, & Nepotibus delinquentis.*

Aduocatus.

In omni Republica benè instituta debent constitui Aduocati, & Procuratores, qui gratis patrocinentur pauperibus. p.247.n.1052

Agnatio, Cognatio, Agnatus, Cognatus

Qui post mortem Aui conceptus est, an possit dicilli fuisse vinculo sanguinis coniunctus, & eius Agnatus, vel cognatus. p.97. num.391. & p.98. n.399

Agnationis, & cognationis differentia in succedendo abintestato inter fratres, & sorores hodiè est sublata; & post fratres, & sorores vtrinque coniunctos æqualiter vocantur coniuncti ex altero tantum parente. p.121.n.501

Alere, Ali, Alendi onus.

Alendi liberos onus causatur à natura, & à legibus. p.5.n.13. an sit reale Paternis bonis inhærens.p.87. n.354. An transeat in emptorem bonorum paternorum, & quemcunque singularem successorem, siue bona fuerint à Patre, siue ab eius hæredibus, vel donatione translata in alium, etiam titulo oneroso. p.115.num.483.484.487. versic. *Virum autem.*

Possidens titulo oneroso omnia bona Patris, vel maiorem eorum partem an officio Iudicis possit, & debeat cogi alere filios pauperes. ibid.n.485.486. & quid si Pater fictè, vel in fraudem filiorum bona alienasset; vel prodige, & malè vtendo dissipasset; an tunc emptor cogi possit, & debeat ad præbendum alimenta & legitimam filiis.ibi.n.487

Creditores Patris debitoris an ex vsufructu bonorum aduentitiorum, aut fideicommissariorum eisdem adiudicato, dum pater viuit, teneantur ad alimenta filiorum, & etiam eiusdem Patris vsufructuarij. ibid.

Alimentorum expensa dicitur necessaria.p.224.n.956.

Quando dicitur Patrem teneri alere filium iure naturæ, filium vero teneri Patrem alere de iure gentium; quid nomine iuris naturæ, & iuris gentium intelligatur. p.199.n.1217.

Alimentandi obligatio non regulatur à ratione succedendi. p.300.n.1218

Alere quoad eum, qui dicendus est se posse de se alere.

Filius vt dicatur posse seipsum alere ex bonis suis; attendendi sunt redditus, non proprietas; quam non tenetur vendere, vt se alat.p.11.n.29. Dicitur posse se sufficienter alere, si ex redditibus, & ex arte simul potest ali. ibid.n.30. si ex vtroque non potest sufficienter, Pater debet dare supplementum. ibid. quando ex vtroque possit sufficientee ali, committitur arbitrio Iudicis. ibid.n.31

Filius, vel filia, quæ artem, vel operas non potest sua conditione attenta sine dedecore exercere, siue legitimus sit, siue illegitimus à Patre est alendus. ibid.

Alimenta quoad ea, quæ Alimentorum nomine seu appellatione comprehenduntur.

Alimentorum nomine veniunt omnia ad vitæ sustentationem necessaria.p.16.n.46. cibus, potus, vestes, habitatio pro qualitate, & conditione personæ. ibid. & n.47.quæ nomine cibi, quæ nomine potus contineantur.ibid. n.47.48. vestitus nomine quæ veniant. p.17.n.51. ad 54. Alimentorum nomine continentur lectus. ibid. n.51.habitatio non solum pro ipso Alimentario, sed & pro eius vxore, & familia.p.18.n.57. supellectiles, vulgo massaritiæ, vas, & instrumenta ad mensam, & cnquinam, & quotidianum vsum. p.17.n.53. ligna pro coquendis cibis, & ad calefaciendum hyeme. p.18.n.59. Medicinæ, & expensæ pro medicis, si contingat Alimentarium infirmari.ibid.n.60. Equus, & serui, eorumque salaria, si ita postulat Alimentarij dignitas.p.19.n.61.sumptus in honesta recreatione, venatione, hastiludio pro qualitate personæ; & in aliqua pia peregrinatione. ibid. An expensæ ad addiscendas bonas artes, & disciplinas, ac scientias iuris ciuilis, aut medicinæ, ac similium, p.19. & seq. num.62. 64.65. & 66. an funeris expensæ. p.20.n.68

Alimentarij debita, aut pœnam pro delicto illi iniunctam non cogitur soluere, qui alimenta præbere tenetur. ibid.n.69

Alimentorum ius.

Quoad obligationem alendi filios non spectatur patria potestas, neque agnatio, neque ius succedendi in bonis filiorum, neque solus instinctus naturæ patri, & matri communis; sed quod Pater sit certus. p.66.n.276

Pro alimentis à lege ob sanguinis coniunctionem debitis, an detur naturalis obligatio. vera, & stricta. p.196.n.854.versic. *Itaque Surdus.*

Vide verbum, *Alimenta quoad durationem, priuationem &c. Parens, seu Pater quoad obligationem alendi filios.*

Alimenta quoad filios, quibus à patre debentur.

Quibuscumque filiis legitimis Pater regulariter tenetur præstare alimenta, etiamsi nullam dotem receperit ab vxore, filiorum matre.p.29.n.105. tenetur filio emancipato.ibid.n.106.filio bannito; sicut & filius Patri bannito. ibid. n.107. 108.109. etiamsi statutum prohibeat, ne pater filio bannito alimenta præbeat. ibid. n.110. nisi statutum prohibeat ratione publicæ vtilitatis. ibid. si etiam filius habeat aliunde, vnde se alere possit Princept potest præcipere Patri, ne ei aliquid alimentorum præbeat. p.30.n.114.

Filium profectum, & cõdemnatum quia venit contra propriam patriã, pater non tenetur alere.p.29.n.112.

Filio iustè per sententiam damnato, vt inedia pereat, pater potest licitè alimenta, seu cibos subministrare, non tamen tenetur. p.30 n.118

Filio, vel patri excommunicato an alimenta, & quæ pater, vel filius præbere teneatur. p.51.n.119.120. an, & quando, & quæ alimenta filio, vel patri hæretico, pater vel filius orthodoxus præstare teneatur, & præbere. p.31. n.121. 122.123. & p.32. n.124.125.126.127. p.33.n.128

Pater Iudæus, & infidelis filium ad fidem conuersum tenetur alere sicut ante cõuersionem. p.55.n.131. Quid si Pater iudæus haberet tantum bona ex vsuris, & illicito contractu acquisita ibid.n.132. Alimenta constituenda habita ratione ad statum post baptismum. p.34.n.134

Filius infidelis patri ad fidem conuerso an teneatur præstare alimenta iuxta vires patrimonij, vt ante Baptismum. ibid.n.134

Filius fidelis tenetur alere patrem, & alios ascendentes infideles. & an tantum, si extremè egeant. ib.n.134.135

Filium Religiosum an quando pater, vel monasterium teneatur alere. ibid. n.137.138. & quid si sit expulsus è monasterio iniustè, vel sua culpa. ibid. n.139.140

Filio nouitio in Religione bonorũ in communi capaci è monasterio recedẽte, an Pater vel filius, vel hæres filio teneatur monasterio soluere expẽsas alimẽtorũ. ib.140

Ventri prægnantia ex bonis viri defuncti præstanda alimenta, & quæ. p.33.n.141

Filio Adoptiuo extraneo Paternè Adoptiuus, an naturalis debeat præstare alimenta p.35.n.142.p.36 n.146 151

Filiam nuptam viro pauperi, qui non habet, vnde illam alat, pater tenetur alere. p.56.152. an etiam filiam viro diuiti nuptam sine dotis promissione, vel etiam sine eius consensu. p.37.n.153.154

Quando filius est diues, vel ex sua industria potest alimenta lucrari, Auus, & alij à Patre in defectum alias obligati, non tenentur eum alere. p.58 n.239

Egeno habenti patrem, & filium diuites debeatne pater, an filius præbere alimenta. p.68.n.280

Alimenta quoad quantitatem, & taxationem.

Iure naturali inspecto an satis sit, si parentes præstent filiis indigentibus alimenta simpliciter necessaria, sine quibus vitam amitterent; an vero congrua conditioni; vel saltem quibus commodè, & honestè viuere possint. p.6.n.14.& 15

Alimenta filiis, & quibuscumque ratione sanguinis, vel legati debita ex iuris ciuilis dispositione præstanda sunt iuxta qualitatem, & dignitatem alendi, & facultates eius, qui alere debet, & iuxta regionis consuetudinẽ, & ætatẽ Alimẽtarij. p.21.& seq.n.70.ad 74. Procedatne etiã in alimẽtis subsidiariis ab Auo materno, vel fratre in defectum patris, vel Aui paterni debitis. ibid.n.71

Taxatio quantitatis alimentorum committitur arbitrio iudicis, consideratis circumstantiis dignitatis, personarum, virium patrimonij, & cõsuetudine regionis. p.22. n.73.& 76.& quid si ignorãtur redditus bonorum. ib.

Nobili, & Rustico quæ alimẽta debeãtur. p.24.n.80 81.82

Alimentario, qui alias fuit diues, modò est pauper, an sint præstanda ampliora alimenta, quam ei, qui fuit semper pauper; an vero iuxta præsentẽ statũ p.25 n.88.89 90

Pater alias vilis, & pauper, postea effectus diues, & ad dignitatem euectus tenetur præstare alimenta filio legitimo, & illegitimo secundum præsentis status facultates. ibid.n.91.& similiter filius legitimus, & illegitimus prius plebeius, & plebei filius; postea effectus diues, debet alere parentes secundum præsentis status facultates. p.14.n.42

Alimenta in quibusdam casibus non sunt præstanda iuxta personæ dignitatem, sed sat est quatenus sunt præcisè necessaria sustentationi. p.23.n.93

Vide verbo, *Nobilis, Primogenitus, Rusticus.*

Alimenta quoad augmentum, & diminutionem post taxationem factam.

Alimenta taxata etiam acceptata augentur auctis facultatibus, vel aucta dignitate, & familia eius, qui ali debet; etsi taxata in certa quantitate pecuniæ, augenda est taxatio aucto valore, & pretio rerum scilicet ciborũ, vestium. p.23.n.77.& p.24.n.79. consensus in alimẽta taxata intelligitur rebus in eodem statu manentib. ibi.

Alimenta debita ex dispositione hominis, putà conuentione, vel stipulatione, in conuentione taxata, vel à testatore taxata neque augentur, neque diminuuntur aucta familia, vel dignitate alendi; vel diminutis facultatibus. p.23.n.78

Alimenta quoad causas iustas illa denegandi filiis, & cuilibet, cui aliàs deberentur.

Pater, qui ob paupertatem habet tantum alimenta sibi simpliciter necessaria, non tenetur alere filium. p.155. n.643. nec si non potest alendo filium alere seipsum salua honestate, filio non existente in extrema necessitate ibid.n.644. si filio egenti non potest præstare integra alimenta; tenetur præstare quod potest deductis propriis alimentis. ibid.n.645. quid attendi debeat, vt cognoscatur an pater possit se, & filium alere. p.252. n.646. Pater debet probare impotentiam alendi se, & filium. ibid.n.647

Ex quibus causis parentes filium, & filiam possunt exhæredare, possunt eisdem alimenta, & dotem denegare. ibid.n.648. Pater tenetur probare causam ingratitudinis. ibi & p.154.n.663. ob easdem causas an pater possit filiis denegare alimenta vitæ sustentandæ simpliciter necessaria. p.152.n.649.& p.153.n.650

Hæredes scripti filio iustè à patre exhæredato, an & quæ alimenta dare teneantur. p.153.n.652

Filia minor 25. annis nubens etiam viro indigno contra patris voluntatem non potest priuari alimentis, & dote, licet minor dos debeatur ibid.n.656.& probabilius filiamfamilias nubentem viro digno contra voluntatem patris iure ciuili non priuari alimentis, & dote, si aliunde non habeat. p.154.n.657.658. Quid si sit diues, & possit sibi dotem soluere. n.657. Idem si nubat viro indigno contra patris voluntatem, licet alimẽta, & dos in minori quãtitate debeãtur. ib.n.659

Leges laicales priuantes legitima filios masculos, & fœminas nubentes dignè, vel indignè contra patris voluntatem absque iusta causa sunt validæ. ib.n.660. quo tamen non obstante; si pauperes sint, pater tenetur, & cogi potest præstare illis alimenta ad vitæ sustentationem necessaria. ibid.

Filiusfam. nubens dignæ Inuito patre non priuatur alimentis, si aliunde non habeat. ibid.n.661.663. Imò & eius vxori aliunde non habenti tenetur pater alimenta præbere. ib. & quid si absque patris consensu duxerit indignam, & ignominiosam. ibid.n.662.663.

Filia minor 25. annis, quæ in corpus suum peccauit, viuendo luxuriosè, an possit à parentibus priuari alimentis. ibid.n.664

Filio, qui legitimam, seu bona (quibus decenter viuere poterat) pro alimentis à patre assignata dolosè, & sua culpa male consumpsit; an pater teneatur iterũ præstare alimẽta vitæ sustẽtationi necessaria. p.155.n.666.667. 668 & p.136 n 670 671.672. quid si culpa non fuit premeditata, nec ad casũ necessitatis ordinata, vel fuerit leuis. p.137.n.673.674 675. & an patris hæres teneatur filio dissipatori legitimæ alimenta præstare. p.156.n.672. quid si filius absque culpa casu fortuito legitimam, seu illa bona pro alimentis assignata amisit, an pater teneatur iterum illi præstare alimenta condecentia. p.157.n 676.& p.161. n.679

Fratri, vel sorori, qui alimenta, & dotem semel à fratre tradita consumpserunt, vel amiserunt, an frater iterum præstare teneatur. p.157.n.676

Alimenta quoad bona, ex quibus solui possunt.

Alimenta debita, siue iure sanguinis, & legis necessitate, siue ex voluntate testatoris, qui illa simpliciter alicui legauerit de fructibus, & redditib. sunt præstanda, & si fructus nõ sufficiunt, nõ debet vẽdi proprietas pro illorũ præstatione; si agatur de alimẽtis iuxta dignitatẽ, &

qualitatẽ personæ.p.179.n.787.ex fructib. etiã debet aliquid cõseruari pro e.. ntione anni sequẽtis.ib.n.788. & fructus in proposito qui intelligantur. p.176.n.780

Pater, vt alat filium, & filius vt alat patrem non tenetur vendere proprietatem, sed tenetur solum ex fructibus. p.180.n.79n.791. qui si non sufficiunt pro alimentis simpliciter vitæ necessariis, tũc vendi debẽt prædia.ib.

Si pater in testamento alimenta filio constituat vltra redditus patrimonij, tutor non debet sequi voluntatem patris; & similiter si modica minori alimenta constituat. ibid.n.79a

Alendus iure sanguinis ab alio ex redditibus suis se alere non valens, an teneatur vendere proprietatem, vt ex pecunia retracta se alat.ib.n.793.Quid si habet prædium magni valoris, & modici fructus, an teneatur illud vendere, &; emere annuos redditus pro suis alimentis sufficientes, ne ipsum alere cogatur, qui aliàs iure sanguinis tenetur.p.18n.n 794.& p.181.n.795.& quid si modica pecunia inueniretur, licet fundus sit amplissimus. ibid.

Maritus vt vxori dotatæ præstet alimenta, vel restituat dotem, non tenetor vendere proprietatem, vbi eius redditus non sufficiunt. p.18a.n.797

Qui iure sangoinis tenetur alterum alere, an fructibus sufficientibits deficientibus ad alimenta iuxta gradum Alimentarij teneatur vendere proprietatem magni valnris, & modici fructus, & pecunia compatare annoos redditus sufficientes ad alimenta congrua Alimentario præstanda. p.181.n.798.799

Vbi tractatur de pascendis seruis hæreditatiis fructibus deficientibus, possunt vendi bona immobilia hæreditatis ad eos alendos, ne fame pereant. ibid.n.799

Qui obligatur iure sangulois præstare alteri alimenta, habens totum patrimonium consistens in pecunia, & mercibus; non tenetur minuere capitale, vt præstet alimenta iuxta gradum personæ.p.183.n.800.sed debet illud exercere in negotiationibus; vel illo emere redditus annuos, vt ex accessionibus alimenta præstet. ibid.& lucrum mercaturæ considerandum in taxandis alimentis iuxta qualitatem Alimentarij. ibid.

Obligatus iure sanguinis alium alere, si eius redditus nõ sufficiunt, debet proprietatem vendere pro præstãdis alimentis simpliciter vitæ necessariis.p.183.u.801.nisi vendita proprietate & ipse redigeretur in extremam necessitatem, aut cogeretur mendicare. p.184.n.8n2

Vt alimenta præstentur ei, qui est Dominus, vel est futurus Dominus bonorum, vendi potest proprietas deficientibus fructibus. ibid.n.803

Grauatus restituere quidquid ex hæreditate superetit, quartam fideicommissario restituendam potest vendere, vt se alat, si aliunde non habet. ibid.n.804

Primogenitus secondogenitis non potest assignare pro alimẽtis solum vsumfructũ; sed tenetur assignare proprietatẽ aliquã, quæ ad hæredes trãsmittetur.ib.n.8n5

Pro alimentis assignanda est certa portio bonorum, vbi ita statuto cauetur. ibic.n.8n6

Vbi alimenta relicta sunt præstanda ex certa pecuniarum quantitate, pecunia non debet consumi, sed collocari ad lucrum, vt ex eius accessionibus alimenta præstẽtur p.185.n 807.hæc pecunia an penes hæredem, vel legatarium debeat manere, à quo ministranda, & an post legatarij alimentatij mortem ad illius hætedes transmittatur, vel hæredi sit restituenda. ibid.n.808

Legatum alimentorum simplex, & indeterminatum solui debet solum ex redditibus proprietatis hæreditariæ; & si non sufficiant, an pro illo soluendo vendi debeat res hæreditaria. ibid.n.810.811

Legata annua vsufructuarius tam ex dispositione legis, quam ex dispositione testatoris debet soluere ex redditibus, quibus non sufficientibus res alienari non debet pro solutione. p.185.& seq.n.811.813

Alimẽta à Testatore taxata in tanta quãtitate tritici, vini, olei, & similiũ an sint soluenda etiã ex venditione proprietatis, redditibus non sufficientibus. p.186.n.813

Alimenta à Testatore relicta si deficiant in vno anno fructus, an sint præstanda ex fructibus vberioribus sequentis anni. p.185.n.811.& p.186.n.813

Legatum annum ex fructibus certi fundi soluendum, deficientibus fructibus vno anno ex redditibus sequentis anni est præstandum. ibid.

Alimenta quoad locum vbi præstanda, vel alimentarius ea accipere debet.

Pater an possit negare alimenta filio, qui absque iusta causa non vult enm eo habitare. p.157.& seq.n.677.678.cessante legitima causa pater non potest cogere filium accipere alimenta extra domom paternam. ibi.

Ex vi patriæ potestatis potest cogere filium legitimum, & naturalem ad habitandum secum.ib.limitatur, si filius nolit alimenta, & velit eligere aliquod honestum vitæ genus, & filij opera non indigeret. p.161.n.681

Pater volens alimenta à filio cogitur habitare cum eo. p.154.n.659

Filio recedenti à patre sine causa nec dos, nec alimenta extra domum debentur.p.161.n.68n.Redeunti ad patris domum pater in futurum tenetur alimenta præstare. ibid.n.681.ex consuetudine tamen Neapolitana filio extra domum paternam pater tenetur dare alimenta, nisi egeat filij auxilio. ibid.

Filio ex legitima causa extra domum patris debentur à patre alimenta p.162.n.684.& similiter patri ex iusta causa manenti extra domum filij. ibid. n.685.quid si pater culpa filij illum domo eiiciat. ibid.

Filio petenti alimenta extra domum patris incumbit onus probandi iustam causam seorsim habitandi.ibid. n.686.causæ iustæ seorsim habitãdi quæ sint, commissum est iudicis arbitrio. ibid.n.689. tales tamen censentur sæuitia patris; lis inter patrem, & filium, odium nouercæ; ingressus in Religionem; periculum impudicitiæ, & offendendi Deum, dissipatio bonorum paternorum. ibid.n.688.ad 692.

Alimenta debita ex dispositione legis, vel ex dispositione hominis, scilicet testatoris, an, & quando peti, & accipi debeant in domo illa præstare debentis; vel alimentarius sine causa vlla habitans extra domum parentis, petere possit, & habere debeat.p.163.& seq. n.694.ad 708

Vidoa intra annum luctus nulla existente causa habitans extra domum hæredum mariti an possit ab illis petere alimenta, & similiter vidua, cui maritus reliquit alimenta. p.163.n.695.p.164.n 698. & n.70a

Vxor, quæ sine causa diuertit à marito, non est ab eo alenda. p.163 n.696

Pater cogitur alere filium spurium minorem triennio in domo matris, & filiam nuptã in domo generi.ib.n.695

Vidua ex statuto alenda in domo ab hæredibus mariti in eorum domo accipere debet.p.164.n.699.Item fæmina ex statuto per masculos exclusa à masculis alenda, donec nubat, est alẽda in domo masculorũ.ib.Item alimenta vltra dotẽ sorori ex patris dispositione à fratre præstanda, sunt in domo fratris præstanda. ibid.

Alimenta debita nepoti, fratri, & similibus aliunde non habentibus, sunt præstanda in domo alere debentis seclusa causa iusta alibi habitandi. ibid.n.701

Alimenta legata legatario nolenti habitare cũ hæredibus legãtis, sunt præstanda.ib.n.704.ei tamẽ non debetur solutio pro habitatione sed potest ei assignari vna domus ex domibus testatoris, si cõmodè potest ibi habitare.ib.n.705.& si tẽpore vitę testatoris solebat morari cum eo, tenetur pro alimentis accipiẽdis cũ hæredibus testatoris habitare, si commodè potest. p.165. n.706

Vxores, & filij naturales alimenta sibi simpliciter relicta possunt habere extra domum hæredis. ibid.n.708

Si Testator expressit in legato alimentorum, ea esse accipienda in domo hæredis, ibi sunt accipienda, seclusa omni causa seorsim habitandi; & debet alimentarius simul comedere. ibidem. numer. 709. potest tamen hæres legatario etiam inuito alimenta extra domum suam propriam dare. ibid. n.710, quod limitatur, si

adiectio habitandi cum hæredibus facta sit in fauorem legatarij, quia minor, infirmus, & possit indigere hæredis auxilio. ibid quo tamen casu legatarius volēs posset extra domū hęredis alimēta consequi. ib.

Alimentarius grauatus habitare in domo cum hæredibus, non tn domo Testatoris, sed in domo hæredū propria, etsi à domo testatoris diuersa, cogitur accipere cum ipsis morando, ib. n. 711. limitatur si dixerit in domo ab ipso habitata. ibid. quo casu hæredibus bona diuidentibus debebit legatarius habitare cum cohærede remanente in domo testatoris, aliis cohæredibus conferentibus partem sumptuum pro alimentis. ib. Illud onus habitandi in domo hæredis Testatoris intelligitur de primo hærede, non de hæredis hærede. ibid. n. 712. Vbi testator non expressit, ex quibus coniecturis censendus sit voluisse Alimentarium legatarium debere habitare cum hærede. p. 166. n. 713. obligatus habitare in domo hæredis debentis alimenta, ea iusta causa, potest illa consequi extra domum. ibid. n. 714. eidem alimentario incumbit onus probandi iustam causā. ibid. n. 715. quæ sint iustæ causæ. ibi. & p. 167. n. 727. & an probentur sufficienter per famam viciniæ, vel per testes singulares. p. 166. n. 720

Iusta causa habitandi extra domum hæredis est, primò, si Alimentarius legatarius habens vxorem, & filios vult habitare cum illis ibid. n. 722. secundò quando hæredes grauati præstare alimenta in eorū domo facta diuisione bonorum hęreditatis incolunt diuersas domos. ibi. 721. Hoc casu an debeat legatarius cum vno hæredū, præsertim cum illo, qui remansit in domo testatoris. ibid. Tertio si hæres absque necessitate velit mutare domum cū incommodo alimentarij. p. 167. n. 724. quartò si ex casu fortuito non possit in domo hæredum habitare. p. 166. & seq. n. 223 715. 716. quinto si hæredes alimentarium in domum recipere recusent. p. 167. n. 725. quo casu an hæredes ei Alimentario post aliquod tempus illos interpellanti cogantur soluere alimenta præteriti temporis. ibid.

Si Testator iussisset alimenta pręstari in domo alimentarij, & is absq; necessitate mutat domū, in qua hæres cum maiori incommodo alimenta pręstaret, non tenebitur in posteriori domo præstare. ibid. n. 724

Stante legato alimentorum eum onere, vt legatarius habitet cum filiis, si filij omnes moriantur, an legatum persęueret, & alimenta extra domum debeantur. ibid. n. 726

Alimenta relicta vxori si Mediolani cōmorabitur, sunt præstanda extra domum hæredum, nō tamen extra ciuitatem seu domicilium hæredum. ib. n. 727. Relicta ei, quē testator sciebat habere vxorē, & filios, sunt præstanda in loco domicilij hæredis, nō in eius domo. ibi. si tēpore dispositionis habitatio hæredis, & alimentarij erat separata, alimenta solum in loco domicilij, nō in domo hæredis accipienda sunt. ibid.

Cum debitor alimentorum, & alimentarius habent diuersas domos, & sunt diuersi domicilij. vbi sint persoluenda alimenta. ibid. n. 728. & pluribus seq.

Filio, & filiæ nequeuntibus educari apud patrem arbitrio iudicis, eligi debet locus, in quo præstanda sint alimenta. ibid. n. 729. locus electus à patre præferendus, & patre negligente, vel eligente locum indecentem, electio fit a propinquis. ibid.

Filius tenetur soluere patri alimenta in domicilio patris, vbi degit. p. 168. n. 732

Impensæ necessariæ ad deferēda alimenta ad domum Alimentarij alterius domicilij ad ipū Alimentariū spectant. ib. n. 733. id an procedat in taxatis à testatore, & taxandis à iudice. ib. n. 734. spectāt ad hæredē, quando alioqui legatū videretur ferè inutile. ibi. n. 735. Item si alimenta sint relicta egeno. ibi. n. 736

Vbi hæres, & Alimentarius sunt eiusdē fori, si in delatione alimentorum non exigitur expensa, vt si pro alimentis debeatur pecunia, an sit deferenda ad domum alimentarij. p. 169 n. 741. & p. 170. n. 745

Alimenta missa Alimentario pereuntia, cui pereant.

Pecunia ab hærede pro alimentis debita missa ad alimentarium si casu aliquo fortuito pereat, hæredi perit. p. 170. n 745 quid si hæres pecuniam obtulerit alimentario. ibid.

Alimenta debita ex fructibus certi fundi eatenus debentur, quatenus fructus se extendunt, & fructibus deuastatis aut pereuntibus liberatur hæres. ib. n. 747 Vide verbum, *Debitor.*

Alimenta quoad tempus, in quo debent Alimentario præstari.

Alimenta præstanda in domo alere debentis respectu cibariorum præstantur dietim. p. 174. n. 765. militibus dietim, vel alternis diebus debent præstari. ibid. cibaria cum debent præstari extra domum, de iure communi præstari debent in singulo mense. ibid. n. 764. quæ longo tempore incorrupta conseruātur, præstantur in sua specie singulis mensibus, quæ facile corrumpuntur, non dantur in dies, sed singulo mense dari debet eorum æstimatio. ibid. n. 765

Arbitrio Iudicis relinquitur, quo tēpore, & pro quanto tempore alimenta sint præstanda, ib. n. 766. excepta tamen consuetudine, seu praxi solent cibaria præstari in singolo trimestre, vel quadrimestre, vel etiam in singulo anno. ibid soluendo initio mensis, vel trimestris, vel quadrimestris, vel anni pro toto mense &c. p. 175. n. 768. si pecunia pro alimentis relicta in singulos annos, initio cuiuslibet anni pro toto anno solui debet. p. 180. n. 789. Item alimenta relicta personis non morituris, puta hospitali, collegio &c. debent solui annuatim in principio anni. p. 175. n. 770. vrgenti necessitate alimētario indigēti alimēta soluuntur ante dicta tempora. ibid. n. 771

Tempus præstandis alimentis attenditur quod à Testatore expresse, vel tacitè præfinitum est. ibid. n. 772. 773. Attendenda etiam testatoris cōsuetudo. ib. 774

Alimenta relicta ex fructibus certi fundi præstantur tempore recollectionis eorum, non verò initio anni & cur. ibid. n. 775. 776

Vestimenta, calceamenta debita occasione legati alimentorum præstari debent quandocumque subest necessitas. p. 176. n. 779. seclusa necessitate debentur in singulo anno in anni principio. ibid n. 780. attrita debent restitui. ibid.

Circa hanc temporis taxationem plurimum versatur Iudicis arbitrium. ibid.

Vide verbo, *Legatum*, & verbo, *legatū Alimentorū.*

Alimenta in locum legitima substituta, seu debita.

Vide verbum, *Actio quoad petitionem alimentorum*; *Legitima.*

Alimenta vni à pluribus debita quoad modum illa soluendi.

Quando alimēta alicui relicta in domo hæredum debentur à pluribus hæredibus, qui ad hæreditatis diuisionē deuenerūt, qua ratione sint ab illis præstāda remissiuè. p. 81 n. 1173. nemo hæredū obligatur in solidū illa soluere, sed tantū pro rata hæreditatia; vt nec altero effecto nō soluendo eius onus nō cæteris hæredibus accrescat. ib. n. 1124. Iudex vnū de illis cogere potest ad præstationē, vel immittere legatariū in possessionē vnius ex corporibus hæreditatis. vt ex ipsius fructibus percipiat alimēta cōpellendo omnes hæredes cōtribuere pro rata hæreditaria. ibi. n. 1175. potest etiā iudex statuere, vt vnus ex hæredib. præstet alimenta certo tēpore, alios alio tempore. ibid.

Legatarios alimentorum discordes in modo accipiendi alimenta, iudex potest cōponere assignādo vnicuiq; Alimentorū portionē seorsim præstandā. ib. n. 1176

Vbi vni alimēta debentur à plurib. partim laicis, partim clericis iudex Ecclesiasticus est Iudex cōpetens ad cogendum illos ad præstationem. p. 283. n. 1177

Alimentorum obligatio an sit diuidua. p. 282. n. 1174

Alimenta præterita.

Alimenta præterita possunt peti, quando debentur iure actionis, & ex dispositione statuti. p.127.n.532
Vide verbum. *Repetitio alimentorum præteritorum.*

Alimenta præstita quoad illorum repetitionem.
Vide verbum, *Repetitio Alimentorum præstitorum.*

Alimenta in concursu plurium Alendorum, quibus magis præstanda.

Si frater, & soror pauperes sint, & frater diues non possit vtrique subuenire, magis obligatus est præbere alimenta sorori, quam fratri. p.75.n.311. Vide verbum, *Charitatis ordo.*

Alimenta miserationis causa debita.

Alimenta, quæ miserationis causa debentur, vt quæ marito vergenti ad inopiam, an sint præstanda secundum qualitatem, & dignitatem eius, cui præstari debent. p.62.n.156.& p.63.n.261

Alimenta relicta ex certo fundo.

Alimenta debita ex fructibus certi fundi exterius debentur, quatenus fructus se extendunt; & fructibus deuastatis, seu pereuntibus liberatur hæres. p.170.n 747

Alimenta relicta ex fructibus certi fundi præstantur tempore recollectionis eorum, non verò initio anni. p.173.n.775.& p.176.n.777

Legatum alimentorum ex fructibus certi fundi est conditionale. p.175.n.776

Alimenta quoad durationem, priuationem, ablationem, extinctionem per prohibitionem paternam, statutum, consuetudinem, sessionem, pactum, renunciationem, transactionem, &c.

Alimenta morte Alimentarij extinguũtur. p.54.n.223

Pater non potest in suo testamento prohibere, ne filiis suis alimenta præstentur. p.271.n.1133. Nec iuramento potest filium egentem priuare alimentis. n.1134. quæ procedunt etiam in filiis illegitimis licet spuriis. p.272.n.1135.1136

Neque statuto, aut lege principis, neque consuetudine alimenta vitæ sustentandæ necessaria à parentibus filiis quibuscumque, etiam spuriis debita tolli possunt. p.272.& seq.n.1137.ad 1145

Alimenta filiis egentibus à parentibus, & parentibus à filiis ratione sanguinis, & iure naturali debita an tolli possint per pactum, transactionem, vel renunciationẽ maximè iuratã. p.273.& seq.1146.ad 1151

Alimenta, quæ debentur in futurum ex testamento, vel ex alia vltima voluntate tolli non possunt cessione, renunciatione, transactione sine Iudicis authoritate. p.174.n.1151.& p.283.n.1177

Super alimentis præteritis ex vltima voluntate debitis valet transactio, & illorum renunciatio, vel cessio sine Iudicis decreto facta. p.175.n.1153

Transactio super alimentis futuris ex vltima voluntate debitis, an, & quando fieri possit sine Iudicis authoritate. ibid.n.1154.& p.276.n.1155

In transactione super alimentis futuris facta solemnitas decreti non præsumitur etiam ex lapsu longi temporis. ibid.n.1155

Transactio super dictis alimentis non valet, quando gratis remittuntur alimenta, licet interueniat Iudex. ibid.n.1156. facta sine Iudicis decreto, & iuramento firmata an efficiatur valida. p.277.n.1158. & p.278.n.1160

Renunciatio Alimentorum vltima voluntate relictorum facta ab Alimentario paupere laborante vrgenti inopia iuramento firmata non valet. p.279. n.1163. quid si tempore renunciationis alimentarius non laborabat inopia, sed postea superuenit. ibid.n.1164

Super alimentis ex alia causa, quam ex vltima voluntate debitis, puta donatis non causa mortis, vel ex contractu inter viuos celebrato sine Iudicis authoritate potest validè transigi, & illorum renunciatio fieri. p.279.n.1166

Vxor sine iudicis authoritate non potest renunciare alimentis sibi occasione dotium debitis. p.281. n.1172

Alimentorum fauor.
Vide verbum, *Iudicij forma.*

Alimenta ab aliquo sibi debita probandi onus, & quibus probetur.
Vide verbum, *Repetitio Alimentorum præstitorum.*

Alimenta quoad eorum petitionem in iudicio.
Vide verbum, *Actio quoad petitionem &c.*

Alimenta litigatoribus pauperibus præstanda.
Vide, *litis expensa quando Actori paupere subministranda.*

Alimentarius.

Alimentario præstandæ supellectiles, vulgò massaritiæ, vasa, & instrumenta ad mensam, & ad coquinam, & quotidianum vsum. p.17.n.56

Alimentarius ingratus in Altorem alimenta accepta restituere tenetur. p.148.n.631

Alimentarius quoad operas præstandas in commodum alentis.

Alimentarius non debet esse otiosus in domo eius, qui eum alere debet. p.12 n.37

Qui percipit alimenta ex dispositione testatoris, non tenetur vllas operas hæredi præstare si testator non iussit alimenta in eius domo præstari; si iussit præstari in domo, tenetur præstare officiales. p.165. n.707

Filiusfamilias, qui alitur à Patre in eius domo, tenetur ei præstare operas officiales. p.171.n.749. Item quando alimenta debentur ex legis dispositione præsertim iure sanguinis; & alimenta recipiuntur in domo illa debentis, Alimentarius tenetur ad operas officiales præstandas pro conditione personæ. ibid n.750. si illas recusat, negari possunt alimenta. ibid.n.751

Filiusfamilias, & quiuis alius Alimentarius, cui ex legis dispositione præstantur alimenta, an teneatur etiã operas artificiales præstare. ib.n.752.753.754

Filius emancipatus, qui ob inopiam in domo patris alitur, tenetur præstare patri operas obsequiales. p.175.n.769

Vidua, dum intra annum luctus alitur ab hæredibus mariti, iuxta communem sententiam tenetur in domo hæredum præstare operas officiales iuxta conditionem personæ, p.171. n 756. an etiam artificiales. p.172.n.757. nullas teneri præstare probabile. ibid.n.758.759

Vxor an teneatur marito præstare operas artificiales. ibid.n.757.758

Si Testator legauit simpliciter alimenta, legatarius Alimentarius nullas operas tenetur præstare hæredibus. p.163.n.760. si iusserit alimenta præstari in domo hæredum, præstabit officiales. p.12.n.36

Quicumque recipit alimenta ab aliquo, ei tenetur operari. p.216.n.922

Amicitia, Amicus.

Mori pro Amico est laudabile. p.289.n.1191

Qua ratione Amicitia sit pars felicitatis. p.194.num. 1200.& p.198.n.1211
Vide verbum, *Charitatis obligatio erga seipsum.*

Animantia.

Omnia animantia suos nutriunt filios. p.73.n.199

Cætera animantia præter hominem non curant parentes, neque illis prouident. p.299.n.1217

Animus, Animus donandi, Animus repetendi.

Animus donandi non præsumitur quando potest sumi alia coniectura. p.213.n.915.& p.217.num.926

Nobilitas cum diuitiis iuncta facit præsumere animum donandi datum, seu donationem dati. p.221.n.943

Nobilis, quod dedit, an donandi, vel repetendi animo præstiterit, iudicis arbitrio committitur. ibid.

Coniunctio sanguinis non semper inducit præsumptionem donationis. ibid.n.945

Impensæ

Impensæ inter ascendentes, & descendentes, fratres, & sorores circa res, & bona in dubio non censentur factæ causa pietatis, & animo donandi, sed animo repetendi. p.225.n.960

Modicitas impensæ attenta quantitate diuitiarum, generositate animi facientis expensam, & affectione ad talem coniunctum, an sit coniectura sufficientet inducens præsumptionem animi donandi. ib.n.961. Vide verbum, *Repetitio Alimentorum* &c. *Repetitio expensarum* &c.

Antecedentia.

Antecedentia magis influunt in sequentia, quam sequentia influunt ad præcedentia. p.40.n.169

Appellatio.

Vbi res dilationem non recipit, non permittitur appellare. p.264.n.1113

Appellatio in omnibus causis tam maioribus, quam minoribus permittitur, nisi specialiter sit prohibita. ibid.n.1115

Vide verbum sequens.

Appellatio in causa Alimentorum.

Ab alimentis à die litis super alimentis motæ decursis non datur appellatio ad effectum suspendendi declarationem, & illius executionem. p.206.n.889

A sententia Alimentorum etiam futurorum lata admittitur appellatio quoad effectum deuolutiuum. p.264.n.1111. A sententia in causa alimentorum lata in fauorem alimentarij egeni non datur appellatio quoad effectum suspensiuum; etiamsi tantum pars alimentorum fuerit petita. p.164. & seq. n.1112. 1113. 1114. Procedit etiam in alimentis futuris iure actionis debitis pauperi non habenti aliunde, vnde viuat. p.265.n.1115.1116. procedit etiam siue incidenter, siue etiam principaliter sententia fuerit lata super alimentis futuris pauperi aliunde non habenti debitis. ibid. n.1117. 1118. 1119

A sententia super alimentis futuris lata pro Alimentario diuite habenti aliunde, vnde possit se alere, admittitur appellatio, etiam quoad effectum suspensiuum. p.167.n.1125

Vt impediatur suspensio executionis super alimentis futuris, quomodo constare Iudici debeat de paupertate Alimentarij. ibid.& p.266.n.1122

Sententiæ, & prouisiones alimentorum futurorum mandantur executioni non obstante supplicatione, vel restitutione in integrum. p.167.n.1123

In causa Alimentorum admittitur appellatio in fauorem Alimentarij, contra quem lata sit sententia. ibid.n.1124

In causa dotis, subsidij charitatiui, pensionis pro alimentis impositæ, mercedis, & alia simili alimentis, vbi debentur pauperi aliunde non habenti, vnde viuat, non datur appellatio quoad effectum suspensiuum; secus si à diuite petantur. p.269.n.1132

Aqua.

Aqua in locis vbi est venalis, an alimentario præstanda in specie ipsa; an vero liberum debitori sit aquam dare, vel pretium, seu æstimationem. p.17. n.50

Legatis alimentis, in quibus comprehenditur aqua, vbi est venalis, an debeatur aquæ vectura p.172. n.754

Argumentum.

An valeat, quis potest succedere alicui, ergo tenetur illum alere. p.35.n.142.& p.36.n.150

Non sumitur argumentum à sensu contrario dispositionis negatiuæ. p.83.n.343.& p.173.n.761

Argumentum de dote ad alimenta valet affirmatiuè, non negatiuè. p.121.n.499.& p.139 n.583

Partis quoad partem eadem est ratio, quæ totius quoad totum. p.265.n.1114

Ars.

Expensæ ad addiscendas bonas artes, & disciplinas, ac scientias etiam iuris ciuilis, & medicinæ, ac similium veniunt nomine alimentorum, quando debentur ratione pietatis, & ex officio Iudicis. p.19.n.62

Auus, Auia quoad nominis appellationem.

Auus venit appellatione Patris in fauorabilibus, secus in odiosis. p.69.n.281

Auus, Paternus quoad obligationem alendi Nepotes legitimos & illegitimos.

Auus Paternus (& idem de cæteris ascendentibus maioribus virilis sexus) tenetur alere nepotem legitimum ex filio legitimo natum. p.69.n.281.& nepotem spurium ex filio legitimo etiam non obstante lege Hispanorum volente esse alendum ab Aue materno. ibid. n.283. & nepotem legitimum, ac illegitimum etiam spurium ex filio spurio, vel aliter illegitimo. p.70.n.286

Nepos ali debet à patre diuite, & non ab Auo paterno, qui non habet nepotem in potestate. ibi.n.289. & 290 quid si nepos sit sub potestate Aui, & illius pater sit diues, an tunc etiam alendus à Patre. p.70.n.291.& p.71.n.292

Nepotes egenos patre defuncto Auus paternus, diues, non mater licet diues tenetur alere, p.71.& seq.n.295.296

In regnis Hispaniæ, in quibus nullus Auus paternus habet Nepotes in potestate, an Auus Paternus, vel mater in defectum Patris teneatur alere nepotes, & dotare neptes. p.72.n.297

Auus Paternus quoad obligationem dotandi Neptes.

Auus paternus tenetur Neptem ex filio dotare. p.70. n.287. etiam neptem spuriam ex filio legitimo; & etiam legitimam; & spuriam ex filio spurio. ibid. n.288. non tenetur dotare neptem, quam non habet in sua potestate, si pater sit diues. ibid. n.291. & p.71. 292. nec quam habet in sua potestate, si ipsa, vel pater sit diues. p.70.n.291. & p.71.293. ipse, & non mater Patre defuncto tenetur dotare neptes egenas. ibid.& seq.n.294.295.296

Vide verbum sequens.

Auus Paternus respectu filiorum ex filio vel filia spurij, & respectu Nepotum spuriorum.

Auus Nepotibus legitimis ex filio, vel filia spuriis potest relinquere, & dare quidquid voluerit. p.59. n.246

Nepotibus, fratribus, & sororibus spuriis tenetur Auus, & frater diues præstare alimenta, & dotem attentis diuitiis, honore, dignitate, ac generis splendore. p.54.n.210

Vide verbum, *Spurij, spuriorum filij quoad capacitatem succedendi*, &c.

Auus Maternus, & Auia materna quoad obligationem alendi nepotes ex filia, & dotandi neptes.

Auus maternus, & Auia materna regulariter non tenentur ad præstanda alimenta nepotibus ex filia, neque ad neptem dotandam. p.80.n.336.337. tenentur alere Nepotes, & Neptes dotare in subsidium quando pater, & mater non possunt. ibid.n.338. extenditur etiam ad Nepotes naturales, & spurios. ibid. n.339. 340. Prædicta de Auo materno quoad obligationem alendi nepotes in subsidium procedunt etiam in proauo, & in aliis ascendentibus. p.82.n.341. Versic. *cætera.*

Auus quoad repetitionem Alimentorum præstitorum.

Vide verbum. *Repetitio Alimentorum præstitorum.*

B

Bannitus, Proscriptus.

PAter propter Bannitum priuatur iure naturæ iuxta nonnullos. p.29.n.107. Contrarium, & Bannitum non amittere ob bannum ea, quæ sunt Iuris gentium, & naturalis. ibid.n.108

Statutum quod Banniti possint imponè occidi non comprehendit Patrem, & filium, atque adeo non excusatur Pater occidens filium Bannitum; & è contra. ibid. n.509. fallit quando filius veniret contra patriam. ibid.n.111

Filius tenetur præbere alimenta patri proscripto; & è contra. pag. 130.num. 15. non tamen iuxta dignitatem, sed solum vitæ simpliciter necessaria. ibid. n.116.

Vide verbum: *Alimenta quoad filios, quibus debentur. Deportatus.*

Beneficium.

Beneficium non præstat, qui debitum impendit. pag. 216.n.923

Beneficium Ecclesiasticum, Beneficiatus.

Vide verbum *Alimenta quoad bona, ex quibus solui possunt.* Et verbum *Clericus, Beneficiatus.*

Bona, ex quibus solui possunt, & debent alimenta.

Vide verbum, *Alimenta quoad bona, &c.*

Bona temporalia, fama, honor, facultates.

Facultates, famam, & honorem non tenentur conseruare in concurrentia similium bonorum proximi, sed negligere licitè possumus pro fama, honore proximi. p.189.n.1191

Discrimen inter vitam corporalem, & alia bona temporalia quoad facultatem de illis disponendi. pag. 294.n.1201

Bona fideicommissi, maioratus, primigenij, & restitutioni obnoxia quoad alienationem ex causa alimentorum, vel dotis.

Bona fideicommissi pro constitutione dotis filiarum institutoris fideicommissi alienari possunt p.187.n. 815. An possint alienari pro alimentis filiorum, & filiarum, & descendentium institutoris grauatorum restituere, si legitima, & trebellianica, & fructus bonorum non sufficiunt ad alimenta secundum eorum statutum. ibid. n.815.816. An etiam pro alimentis filiorum, vxoris, & familiæ ipsius grauati. ibid.n 817. An etiam pro alendis omnibus personis, quas institutor iure sanguinis tempore mortis alere tenebatur; seu pro alendis nepotibus, & pronepotibus, saltem tempore mortis institutoris conceptis. ibid.817

Bona maioratus, & primogenij alienari possunt pro alendis possessore, & eius filij, & aliis descendentibus, quos institutor tempore mortis alere tenebatur. ibid.n.818. An pro alendo quocumque possessore, & eius filiis, & descendentibus ab institutore fideicommissi natis, & conceptis post eius obitum. ibid. An etiam pro alendis filiis spuriis. pag. 188.n.819

Si testator fideicommissi, aut maioratus institutor expressè prohibuisset bona alienari, etiam ex causa dotis, famis, & alimentorum; an adhuc possent alienari pro alimentis grauati, & filiorum, ac nepotum institutoris prohibentis. ibid. n. 820. quid si causa pia sit substituta. ibid.n.821

Si omnes fructus fideicommissi per iudicem sint adiudicati creditoribus fideicommissarij, an tunc possint alienari bona fideicommissi pro alimentis; vel alimenta ex fructibus deducenda. ibid. n.824

Si liberi institutoris fideicommissi sint idonei inseruire Principi, vel magnis viris, pro eorum alimentis non sunt diminuenda bona fideicommissi. pag. 187.n.817.

C

Causa.

CAusa limitata producit limitatum effectum pag. 177.n.783

Causa annexa determinat quidquid ob causam fit. ibidem.

Vide verbum *Actus, ius naturale.*

Causa alimentorum.

Vide verbum; *Iudicij forma. In causa alimentorum.*

Cautio.

Cautio ob paupertatem præstita non tollitur, quamuis cauens efficiatur diues. p.193.& sequent. num. 844.848

Quando cautio danda est, iura de hoc mentionem faciunt. p.253.n.1075

Paupertas solet excusare à satisdatione, seu cautione fideiussoria. p.254.n.1076

Quoties requiritur cautio, si quis non potest dare cautionem fideiussoriam, vel pignoratitiam, sufficit, & admittenda est cautio iuratoria. ibid.

Cautio præstita, eum non esset præstanda, potest condici, & præstans exceptione vti. pagin. 255.numer. 1081

Cautio si præstatur per creditores, quando veniret alius priuilegiatus, agitur ex illa cautione, quasi illa sit habenda loco proprietatis. ibid.n.1080

Vide verbum. *Litigator pauper quoad restitutionem, &c.*

Cedens bonis. Cessio bonorum.

Obligatus cedere bonis, potest occultè retinere quantum necesse est ad tenuem sui, & eorum, quos alere debet, sustentationem iuxta suum statum. p.111. n.460

Qui cessit bonis, & post cessionem acquisiuit bona, tenetur satisfacere creditoribus solum quatenus potest, semperque dedocir, ne egeat; & an teneatur satisfacere creditoribus solum ex redditibus bonorum acquisitorum, saluis semper suis alimentis; an verò teneatur vendere proprietatem magni valoris, & modici fructus pag. 180. & sequent.n.794. 796

Ei, qui bonis cessit, & post cessionem bona acquisiuit, non possunt omnia bona acquisita à creditoribus capi, sed semper deducenda alimenta congrua iudicis seu prudentis viri arbitrio, etiam in foro conscientiæ. p.182.n.799. vers.finem.

Cessio quo ad ius alimentorum futurorum.

Vide verbum, *Alimenta quo ad durationem, &c.*

Charitas.

Vide verbum, *Necessitas extrema, & duo verba sequentia.*

Charitatis obligatio erga seipsum.

Homo cum non sit Dominus vitæ suæ nō potest seipsum directè occidere, & vitam prodigere. p.288.n. 1190. Non tamen semper; & vbique tenetur vitam corporalem conseruare, sed ob finem honestum, & bonum virtutis potest licitè eam amittere, & mortem sibi permittere. ibid. & p.289.n.1191

Iniustè inuasus ab aliquo, quem nisi occidat, certò ab illo occidetur, potest licitè permittere se occidi, vt non occidat inuasorem. ibidem, & pag.297.n. 1207

Nemo vmquam se potest morti offerre, faciendo aliquam actionem positiuam, qua operetur directè suæ morti. p.290.n.1193

Extremè egentem cibo non sumere panem sibi oblatum, vel quem habet, an sit se occidere. pag.291.n. 1196.

Duobus modis potest quis suæ neci cooperari negatiuè, & indirectè, vel directè, & explicatur. ibid.

Offerre se morti negatiuè, seu in extrema necessitate nolle conseruare propriam vitam, quæ conseruari possit, an, & quando sit peccatum, vel actus virtutis. p.293.n.1197.

Negligere

Negligere, seu nolle conseruare vitam propriam corporalem pro salute temporali Reipublicæ, vel spirituali proximi, est licitum, & actus virtutis. p. 295. n. 1202

Laudabile, & actus virtutis est pro quolibet proximo saluando exponere se periculo mortis non certo, sed tantum probabili cum spe tamen euadendi, & & explicatur exemplis. p. 298. n. 1250

Homo potest exponere periculo vnum membrum sui corporis pro salute totius, & etiam pro salute alterius membri excellentioris, non vero æqualis. pag. 296. n. 1204

Ad tuendum honorem, famam, & facultates non simpliciter necessarias vitæ sustentandæ non licet se exponere certæ morti, sed bene periculo mortis cum spe euadendi. ibid. n. 1205

Pro conseruanda vita propria corporali, & etiam proximi priuati, tenemur necessaria status, & superflua naturæ dare. ibid.

Possumus licitè exponere membrum pro conseruanda vita corporali proximi, si ex læsione membri non præuideatur certa mors. pagin. 1297. numero 1206

Famulus pro seruanda vita, & bonis temporalibus domini potest se exponere periculo probabili mortis, non tamen certæ morti, nisi ex vita Domini pendeat vel propria vita, vel conseruatio boni publici, & totius Reipublicæ. p. 297. n. 1208

Vasallus, qui à Domino accepit feudum cum promissione defendendi Dominum, & eius bona, non tenetur, nec licite potest pro vita Domini exponere se certo mortis periculo, nisi ex vita Domini pendeat bonum publicum. ibid.

Seruus iuxta legem ciuilem in extrema necessitate debet propriam vitam corporalem exponere certæ morti pro vita Domini conseruanda. ibid. n. 1209. Talis lex in conscientia non obligat, neque est seruanda, nisi ex Domini vita pendeat bonum publicum. ibid.

Debet tamen seruus se exponere probabili periculo mortis pro conseruanda vita Domini. ibid.

Pro amico qua ratione liceat vitam exponere, & quando nec ne sit actus virtutis. pag. 294. num. 1200. & p. 298. num. 1210. 1211. vide verbum sequens.

Charitatis Ordo.

In æquali necessitate corporali nostra, & proximi priuati homo potest licitè iuxta regulam charitatis sibi potius, quam alteri subuenire. pag. 187. num. 1188

In extrema necessitate corporali propria, & proximi priuati an licitum sit vitæ nostræ corporali præferre vitam corporalem eiusdem proximi ex motiuo charitatis, vel fortitudinis, vel gratitudinis, vel amicitiæ, aut consanguinitatis, aut affinitatis. Affirmatiua. p. 188. & seq. n. 1189. 1190. & 1191. Negatiua. pag. 294. num. 1200. & sequentib. vsque ad 1213

Charitas cæteris paribus magis inclinat ad sui, quam ad aliorum amorem; & quomodo intelligendum illud Matthæi *Diliges proximum sicut teipsum.* p. 287. n. 1188

Ordo charitatis diligendi magis seipsum, quam proximum etiam quoad vitam corporalem, an sit tantum de consilio, an vero de præcepto: non esse de præcepto vna sententia. pag. 289. n. 1191 Contraria sententia. ibid. & p. 194 n. 1201

Duobus extreme egentibus in naufragio, & existente tantum vna tabula; quia alter tantum naufragantium potest saluari, nullo possidente tabulam; vnus etsi possit præoccupare tabulam, potest tamen licitè illam relinquere alteri priuato, à quo non dependeat bonũ publicũ Reipublicæ. p. 291. n. 1195

Duobus autem egentibus cibo, si vnus tantum adsit panis sufficiens ad conseruandam vitam vnius solius, an si vnus eorum iam panem possidet, licitè tradere possit alteri cum certo vitæ periculo. ibid. n. 1196

Ob bonum publicum temporale, vel bonum spirituale alterius extremè egens cibo potest licitè panem vnicum, quem habet tradere alteri extremè egenti, & cur id liceat, & non sit se interimere. p. 293. n. 1197.

In extrema necessitate quis nõ potest negligere propriam vitam pro conseruanda vita alterius, quando tenetur se conseruare ex obligatione iustitiæ, vel pietatis. ibid. n. 1198.

Non conseruare vitam propriam corporalem in extrema necessitate ad conseruandam vitam corporalem alterius ex sola ratione generali, quia proximus est, peccatum mortale contra ordinem charitatis est, non vero veniale tantum. ibidem numer. 1199.

Patre, vel matre, & filio existentibus in extrema necessitate corporali, seu vtrique succurri non possit, filio potiùs subueniendum esse affirmant aliqui. p. 298. n. 1213 1214. Contrarium verius. p. 299. & sequent. n. 1215. 1216. 1219. Extra extremam necessitatem existentibus patre, & filio in æquali necessitate potius est succurrendum filio sub potestate, vel cura sua. p. 300 n. 1220. 1221. Prius patri si filius non sit sub potestate, & cura. ibid. eodem num. 1221

In extrema necessitate parentis, & amici, ac benefactoris insignis an potiùs succurrendum parenti. pag. 301. & seq. n. 1224. 1216. An filius: & vxor præferendi amico, & benefactori priuato. p. 302. num. 1125. 1226. Pater an, & quando præferendus matri, cum vterque æqualiter egeant. ibid. & sequ. 1227. 1228

In æquali necessitate corporali aui paterni, & matris an potiùs matri, quam auo subueniendum. p. 303. n. 1229. 1230

Coniuncti coniunctione naturali præferendi coniunctis affinitate, vel coniunctione humana; & ex coniunctis naturaliter coniunctiores, & cæteris paribus pater, & mater omnibus aliis præferendi ibid. n. 1230.

Parentibus, & vxore extreme egentibus, potius parentibus succurrendum, quam vxori ex propriis boni mariti, vxori potius ex bonis dotalibus. p. 304. num. 1232. 1233. extra extremam necessitatem vxor parentibus præferenda. pagin. 305. numer. 1234

In extrema necessitate filij, & vxoris, vel filij, & mariti, cui potius succurrendum. ibid. numer. 1235, 1236

Si peruertitur præfatus ordo succurrendi, an sit peccatum veniale, vel mortale. pag. 306. num. 1237. 1238

Concurrentibus in necessitate extrema filiis legitimis, & naturalibus cum filiis illegitimis, vel naturalibus cum spuriis, vel legitimo, & naturali, aut illegitimo cum adoptiuo quis eorum debeat præferri. ibid. 1239

Auo paterno, aut materno, vel auia paterna, aut materna concurrentibus in extrema necessitate cum confratre, cui potius subueniendum. p. 307. n. 1240. & duobus seqq.

Extra extremam necessitatem sorori, & sobrinæ potius succurrendum quam fratri & sobrino. ibid. n. 1244. in extrema fratris, & sororis vtrinque coniunctorum, aut ex vna parte tantum, vel fratris, & patrui, cui potius subueniendum. ibidem num. 1245.

Concurrentibus in eadem extrema necessitate duo-

bus consanguineis transuersalibus vltra secundum gradum, cui potiùs succurrendum. ibidem num. 1246

Quid concurrentibus ascendentibus, vel descendentibus vltra secundumgradum cum amico, vel insigni benefactore. p.308.n.1247.1248

Quid concurrentibus extraneis nostræ curæ commissis cum consanguineis transuersalibus. ibid.num. 1249.

Quid concurrentibus sanguine coniunctis cum extraneis sanctioribus. p.309.n.1250

Quid concurrentibus patre hæretico, vel infideli, & alio fideli, vel sancto. ibid.n.1251

Debitor extrema, vel graui necessitate propria, & suorum, si in tali necessitate non reperiatur creditor, debet differre restitutionem impédendo sem alienã ad subueniendum sibi, vel suis. pag. 310. num. 1252

Creditori extreme egenti in tali necessitate constituto per substractionẽ rei suæ quam possidebat, subueniendum posthabuo patre, & quocumque alio coniuncto in tali necessitate existente.ibid.n.1253. Si à debitore non fuit iniustè constitutus in tali necessitate, potest debitor, extremè egens subuenire sibi re aliena siue prios, siue simul inciderit creditor in eandem necessitatem. ibid.& sequ.n. 1254. 1255. Reijciuntur Doctores oppositum sentientes. p.311.n.1256.1257

Patre, aut matre, aut filio, aut vxore debitoris existente in extrema necessitate, in qua etiam sit constitutus creditor, potest lic̃itè, & tenetur debitor potiùs re aliena subuenire patri, &c. quam creditori. pag. 312 n.1259.1260

Fratribus, aut aliis consanguineis debitoris creditoribus in extrema necessitate, cum creditore, creditorine potiùs, an consanguineo succurrere debeat debitor. ibid.n.1261

Quid si amicus, vel benefactor debitoris concurrat in eadem necessitate cum creditore. ibid.

Quidconcurrente quouis proximo cum creditore. ibidem.

Si princeps, & pater sint in extrema necessitate corporali, cui potius filius succurrere debeat. ibid. n. 1261. vers.ex quibus.

Vide verbum præcedens. Verbum, *Necessitas extrema, necessitas grauis, Respublica.*

Cibaria, Cibi.

Cibi nomine comprehenduntur panis, carnes, & alia edolia pro qualitate, & conditione personæ. p.16. n.46.

Plurimum ad sanitatem confert cibis nutriri similibus, & conuenientibus cum alendi natura. p.75.n. 299

Clericus beneficiatus.

Clerici filia spuria etiam ex fructibus beneficij dotari potest, si aliunde dotari non possit. pag. 49. num. 202

Pater spurij, vel spuriæ Clericus beneficiatus, an & quid possit relinquere, seu dare filio, vel filiæ spuriis, attenta constitutione Pij V. pagin. 53. num, 216

Frater Clericus beneficiatus ex redditibus beneficij Ecclesiastici potest fratres, & sorores paoperes alere, & dotare. p.135.n.569. Et etiam vterinos tantum, imo etiam spurios pauperes, imo tenetur, quando non habet alia bona propria. p. 136 num. 570. ad 573

Patruus Clericus beneficiatus ex redditibus Ecclesiasticis potest, & tenetur alere, & dotare sobrinos, & sobrinas. p.139 n.586

Frater, & patruus Clericus beneficiatus ex redditibus Ecclesiastieu dotans sororem, & sobrinam paoperem; an possit, & teneatur in contractu dotis apponere pactum vt dos soluto matrimonio ad Ecclesiam reuertatur. ibid.n.587.588

Vide verbum, *Excommunicatus.*

Coitus damnatus.

Coitus coniugati cum soluta an sit lege ciuili damnatus, & punibilis. p.42.n.176

An coitus cum publica meretrice. ibid.fin.

Collegialis.

Vide verbum, *Litis expensa, &c.*

Compensatio, compensandi animus.

Compensatio, quæ à lege inducitur fit tantum pro rata. p.39.0.166

Compensatio non fit de credito vnius cum debito alterius. p.40.num.171

Soluens inuito creditore compensat cum eo, si erat debitor illius, pro quo soluit. pagin. 222. numero 947

Compensatio non datur in alimentis paoperi debitis, nec in pensione pro alimentis reseruata, nec in charitatiuo subsidio, nec in salariis Doctorum, nec in decimis, nec in debito victuali. pag. 269.num. 1132

Vide verbum. *Animus ocmpensandi. Repetitio alimentorum prateritorum.*

Conditio.

Conditio apposita in secundo legato non censetur repetita in primo. p.40 n.169

Qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur. p.182.n.779

Confiscatio.

Iure communi *Authe. bona damnatorum, Cod. de bonis proscriptorum, & ex consuetudine vniuersali*, existentibus ascendentibus, & descendentibus vsque ad tertium gradum inclusiue non est locus confiscationi bonorum propter quodcumque delictum: exceptis crimine hæresis, & crimine læsæ Maiestatis. p.102.n.407.408.409

Vide verbum *Fiscus.*

Consanguinei quoad alimenta consanguineis pauperibus danda.

In defectum parentum ascendentium, & aliorum, qui ad alimenta præstanda tenentur, valde conueniens est, vt filij pauperes alantur ab aliis consanguineis, si sint diuites, & præsertim si inter eos detur successio ab intestato. p.142.n.596

Conseruatio.

Maiori diligentia conseruantur quæ cum laboribus acquiruntur, quam quæ nobis relinquuntur. p.279. n.1166

Consuetudo.

Consuetudo potest ius naturale minuere, augere, distinguere, non in totum auferre; atque adeo contra ius naturale inducta non valet. p.75.n.313. Vnde non valet consuetudo, quod filij à parentibus non alantur. ibid.

Consuetudo publica aliquid faciendi, licet irrationabilis excusat saltem in foro externo à delicto, & à pœna. ibid.n.314

Copulatiua.

Copulatiua requirit concursum vtriusque copulati. pag.39.num.167. Copulata habentur pro vno. ibidem.

Correlatiua.

Dispositum in vno correlatiuorum habet locum in alio. p.219.n.934

Lex noua corrigens antiquam in nouo correlatiuorum censetur etiam corrigere in alio. ibid.

Creditor.

Aliud pro alio solui non potest inuito creditore. p.17. n.50

Creditores patris debitoris an ex vsufructu bonorum aduentitiorum, aut fideicommissariorum eisdem adiudicato, dum pater viuit, teneantur ad alimenta

ta filiorum, & etiam eiusdem patris vsufructuarij. p.115.n 487.actsic.sed & quando,& p.188.num. 814

Crimen læsæ Maiestatis humanæ, & Diuinæ.

Vide verbum *Confiscatio, fiscus, pœna, pœna Reorum criminis læsæ Maiestatis.*

Culpa.

Culpa vnius non debet alteri nocere. pag.27. numer. 102

Culpa debet tenere suum auctorem, non nocere Innocenti. p.155.n.666

Culpa ad casum non ordinata non est considerabilis. p.160.n 675.

Curator quoad repetitionem alimentorum minori præstitorum.

Vide verbum. *Repetitio alimentorum præstitorum.*

D

Damnatus ad mortem.

Filio iustè per sententiã damnato, vt inedia pereat, pater potest licitè alimẽta, seu cibos subministrare, non tamen tenetur. p.30.n.118. Imo etiam alij exceptis iustitiæ ministris. ibid.

Damnatus, vt fame moriatur, non tenetur cibos oblatos edere, potest, si velit, licitè edere. ibid.

Damnatus ad mortem, & si licitè potest fugere è carcere, non tamen tenetur. p.291.n.1196

Vide verbum *Deportatus.*

Damnum.

Non est eadem ratio lucri, & damni. pag.181. num. 797.798

Vide verbum *Alere, charitatis Ordo, Debitor.*

Debita.

Qui alimenta præstare tenetur, non cogitur soluere debita alimentarij, nec pœnam. p.20.n. 69

Debita pro alimentis filiorum, vel vxoris facta à patre, vel marito, quoad eorum solutionem, quando pater, & maritus non potest soluere.

Si pater, vel maritus tempore æris contracti, quod cõsumpsit ad alendas filias, vel vxorem, erat diues, nec filij, nec vxor ex propriis bonis tenẽtur ad solutionem n.339.n.1334. Nec etiam si eo tempore erat pauper, & postea effectus est diues. ibidem n. 1335

Si pater inops, vel maritus inops mutuam pecuniam accipit, quam in alendis filiis, vel alenda vxore consumpsit; postea, non est soluendo, neque in vita, neque post mortem, quia defunctus nullis relictis bonis propriis, an filij, & vxor teneantur, & cogi possint, & debeant de suo, ex propriisvè bonis talem pecuniam creditori patris, vel mariti soluere. Negatiua. p.341.n.1344. ad 1355. Affirmatiua p.340.n. 1337. ad 1343. & p.343.n.1356. ad 1365. Quæ extenditur, quamuis filij, & vxor tempore mutui essent inopes, vt in hoc casu teneantur pro rata alimentorum sibi correspondenti. p.345.n.1364. Si eo tempore erant diuites tenentur soluere totum mutuum expensum in alenda tota familia ibid. Extenditur eadem affirmatiua. Etiamsi filij hæreditati paternæ, & vxor hæreditati viri, & lucris constante matrimonio acquisitis renunciauerit. p.344. num. 1363. Iuxta eandem affirmatiuam primogeniti, qui nihil aliud bonorum præter maioratum à patre acceperit, tenentur in vtroque foro soluere debita à patre facta ad alendum ipsos, mercedem famulorum, & vestes, ac cibaria familiæ. pag.340.num. 1343

Si res emptæ pecunia mutuo accepta à patre vel marito, qui nõ est soluendo extent apud filios vel vxorem: an tunc filij, & vxor creditori teneatur soluere mutuum, aut dare res illas. p.343. & sequ. n.1355. 1365. Quid si merces patri, vel marito venditæ ab ipso fuerunt reuenditæ, & pretium consumptum pro alimonia filiorum, vel vxoris, & familiæ. p.340. n.1343. versic. *extenditur.*

Filij, & vxor an teneantur ad soluendam pensionem domus. ibid.

Vxor soluto matrimonio an teneatur de suo soluere debita facta à marito, quæ consumpsit in alimentis vxoris superfluis, & vltra exigentiam dotis; an vero possit adhuc integram dotem repetere. p.342.n. 1349. & p.344.n.1362

Creditor patris, vel mariti non potest in foro externo cogere filios, & vxorem ad soluendam pecuniam à patre, vel à marito acceptam sub prætextu quod accepta sit ad alendum eos, & familiam; nisi probet vere fuisse in eam causam alimentorum conuersam p.345.n.1366. ad obligationem in foro conscientiæ sat est scire consumptum fuisse in alimenta. ibid. In eodem foro nulla est obligatio filij, vel vxoris, si ipsis constiterit in alios vsus illicitos fuisse insumptam. ibid.

Decima.

Decima prædialis Ecclesiæ, vel parocho debita ex speciali ratione solui debet de omnibus fructibus non deductis expensis. p.180.n.789

Debitor.

Debitor an & quando cogi possit ad soluendum vnum pro alio. p.17.n.50

Debitor non est grauandus vltra illud, ad quod tantum verisimiliter se obligauit. p.23.n.78

Debitor ne grauem patiatur necessitatem non tenetur debitum creditori restituere. pagin.111. numer. 460

Si debitor creditori id quod illi purè debet legat in diem, vel sub conditione, valet legatum. p.152.nu. 648

Datum à debitore in dubio præsumitur datum in causam extinguendi debiti, p.217.n 926

Frater debitor sororis, & extraneus debitor mulieris, si illam dotet, præsumitur fecisse animo compensandi. ibid.

Debitor, qui dando pecuniam se reddidit impotentem ad soluendum debitum, vtrum rem donatam propria authoritate possit iterum arripere, & donatarius tenetur illam dare. p.307.n.1244

Vide verba sequentia, verbum *Charitatis Ordo, Creditor.*

Debitor Dilapidator bonorum.

Vide verbum, *Dos, Pater Dilapidator, &c.*

Debitor quoad obligationem deferendi debitum ad domum creditoris diuersi, vel eiusdem domicilij.

Quando debitor ex contractu, & creditor sunt diuersi domicilij, & fori debitor non tenetur debitum, seu rem soluendam deferre ad domum creditoris, vbi in contractu, non sit deputatus locus solutionis. p. 168.n.731

Debitor, qui reuerentiam, & obsequium debet creditori tenetur deferre debitum ad domum creditoris diuersi fori. ibid.n.732

Debitor tenetur deferre debitum ad domum creditoris, quando alias debitum esset inutile. ibid.num. 735

Debitor, & hæres, qui cœpit soluere debitum, aut alimenta in vno loco, cogitur in futurum soluere in eodem loco iuxta communem Doctorum. p.168. 734. Contrarium. p.169.n.740

Quando debitor, & creditor ex contractu sunt eiusdem fori, & debitum absque expensis potest solui, puta quia sunt redditus pecuniarij; an teneatur deferre debitum ad domum creditoris. ibidem numero

ro 741. & pagina 170. numero 142

Debitor quoad liberationem, vel non liberationem re debita ante persolut onem pereunte, vel perempta.

Debitor generis non liberatur re ante solutionem casu fortuito pereunte.pag. 170.n.745.Limitatur,si debitor quantitatis illam obtulerit creditori, quæ post oblationem periit casu fortuito, nam tunc liberatur ope exceptionis. ibid.

Ante solutionem periculum rei soluendæ regulariter est debitoris. ibid.n.742

Debitor vini,olei,frumenti, & bonorum alterius speciei in genere re missa ad creditorem in itinere casu fortuito perempta,petit debitori.ibidem nume. 746.

Debitor generis respectu certæ speciei.v.g. frumenti, ex tali fundo,re perempta liberatur debitor illa re perempta. ibid.n.747

Decalogi preceptum quartum.

Quarti præcepti Decalogi obligatio non fundatur primario in virtute gratitudinis, sed in virtute pietatis naturalis,quæ per se primo intenditur.pag.6. n.15.

Declaratio.

Declaratio non retrotrahitur ad tempus actus gesti, quando tempore medio quæsitum est ius tertio. p.217.n.928

Delinquens.

Vide verbum, *Fiscus.*

Deportatus.

Filio deportato pater,& patri deportato filius tenetur præbere alimenta vitæ necessaria.p.30.n. 117. sic & damnato ad triremes. ibid.

Deportatus non amittit ea, quæ sunt iuris gentium, & naturalis, sed ea solùm quæ iuris ciuilis.ibidem.

Per deportationem quis efficitur homo nouus, & amittit omnia iura communia, secus per bandum. ibid.

Determinatio.

Determinatio respiciens plura determinabilia æqualiter omnia determinat. p.40.n.170

Dictio.

Dicto taxatiua *tantummodo* excludit omnes casus præter expressos. p.35.n.144.non excludit similes. ibid.& p.36.n.150.

Dictio,*nisi* posita post negatiuam affirmat. pag. 39.n. 361

Dispensatio.

Vide verbum, *Religio quoad dilationem ingressus,&c.* & *Religiosus professus,&c.*

Diues.

Alimenta ex consuetudine,vel dispositione legis, aut hominis,& iure actionis debita etiam diuiti,& habenti aliunde,vnde se alat,sunt præstanda.pag.15. n.45.

Alimenta à primogenito ex lege,vel consuetudine secunndogenito, & aliis fratribus debita eisdem licet diuitibus,præstari debent:& ad illa etiam præterita datur actio. ibid.

Dolus.

Dolo facit,qui petit,quod restituturus est.p.25.numero 88.

Dominium.

Bona semper præsumuntur illius, penes quæ sunt reperta.pag.256.n.1084 ex possessione præsumitur dominium. ibid.

Donans, Donatio

Vide verbum,*Animus donandi.* Et verbum *Repetitio alimentorum præstitorum.*

Donatarius omnium bonorum patris quoad obligationem filiorum.

Donatarius omnium bonorum ex titulo mere lucrat uo possidens, an cogi possit alere filios donbtoris inopes,& etiam spurios. pagin. 114.num.481.& 482

Dos

Dos minor datur filiæ spuriæ,vel naturali, quam filiæ legitimæ. p.21.n.33

Dos an sit titulus lucratiuus;an vero à marito habeatur in titulo oneroso. p.51.n.207

Dos immensa, & inofficiosa à parentibus filiæ legitimæ tradita, an constante matrimonio quoad excessum possit reuocari à marito.pag.52.num. 210. 212

Dos est proprium patrimonium filiæ pag.58.n.142. Discrimen inter dotem,& alimenta.ibid.& p.27. n.499.

Dos an subrogetur loco alimentorum,vel potius detur ex causa publica,vt mulieres inueniant viros,& ne meretricandi periculo maneant expositæ.pag.52. n.211.

Dos constante matrimonio ob vergentiam mariti ad inopiam,potest ab vxore repeti;nec maritus ab exactione se potest eximere offerendo fideiussores. p. 190.n.832.& p.191.n.835.

Dos constante matrimonio ob inopiam viri restituta vxori;an si vir postea efficiatur diues, & industriosus reuerti debeat ad maritum.Affirmatiua.p.192. n.839.Negatiua.pag.195. & sequentibus. n.845. 849

Dotis,seu bonorum dotalium dominium naturale an vxor constante matrimonio semper retineat,& maritus habeat solam administrationem.p.192.& seq. n.840.841

Bona pro dote vxori ob vergentiam mariti ad inopiam consignata an acquirantur vxori non solum quoad custodiam, & administrationem,sed etiam quoad dominium. p.193.n.842 843.845.

Consignatio bonorum dotalium, vel pro dote hypothecatorum vxori facta constante matrimonio,marito ad inopiam vergente non est solum assecuratio;sed vera,& propria restitutio,sicut illa,quę fieret soluto matrimonio. ibid.n.843.

Si maritus efficiatur diues lite pendente ante sententiam,vel etiam post sententiam iudicis ante illius executionem, non restituitur dos. pag. 194.num. 851

Vide verbum,*Hæredes mariti.*

Dotandi obligatio quoad parentes

Constante matrimonio neque pater, neque frater filiam,& sororem semel dotatam, quæ dotem etiam absque sua culpa amisit, tenetur iterum dotare.p. 133.n.558

Pater filiam à se dotatum semel,si dos absque eius culpa sit amissa, tenetur iterum dotare. ibid.n.559

Cessante patria potestate, regulariter cessat donandi necessitas,quæ ab illa descendit. p.148.n.629

Filiæ ingratæ, & exhæredatę tenetur pater dare dotem iuxta quantitatem alimentorum ad sustentandam vitam necessariorum. p.152.n.649

Dotandi obligatio quoad patris hæredes,primogenitum, & possessorem primogenituræ,& maioratus.

Onus dotandi transit in hæredes patris defuncti.pag 95.n.386.

Vide verbum, *Primogenitus quoad obligationem dotandi,&c.*

Dotandi obligatio ex redditibus Ecclesiasticis.

Vide verbum *Clericus,Beneficiatus.*

Dotis interusurium.

Vxor vidua dum dos ei ab hæredibus mariti post annum luctus dos in pecunia, vel mobilibus consistens non restituitur; an possit petere dotis interusurium,seu interesse. p.200.n.872

E

E

Educatio filiorum.

PArentibus,ficut & cæteris animantibus,& belluis quantumuis fæuis ineſt innatus inſtinctus, & appetitus educandi, & alendi filios à ſe genitos p. 3.0.4. Vnde educatio filiorum dicitur eſſe iuris naturalis. ibid.

Egeſtas extrema.

Extrema egeſtas cenſetur, quando quis non babet à quo alatur. p.82.n.342. Item extrema egeſtate laborare cenſetur qui eſt egeons attenta qualitate ſuæ perſonæ. p.86.n.352

Emancipatio, Emancipatus.

Emancipatio non tollit iura ſaoguiois. pag.29.num. 507

Pater tenetur præſtare alimenta filio emancipato. ibid.

Emptor.

Emptor in redhibitoria reſtituit non ſolum fructus, ſed etiam quod venditur eidem ſoluit ratione moræ in tradenda re. p.251.num.1066.& p.255. n.1071

Æqualitas.

Æqualitas inter filios ſeruanda, & illis æqualia alimenta à patre præſtanda. p.15.n.87

Error.

Error impedit conſenſum. p.222.n.947

Solutum per errorem in cauſam piam an poſſit repeti. p.222.& ſeq.n.950 954 955

Mulier,quæ falſo credens ſe eſſe adſtrictam onere dotandi puellam,cum non eſſet,illam dotauit,an, & quando repetat, vel non repetat dotem ſolutam. ibid.n 950.954

Qui falſo credens ſe eſſe hæredem, vel eſſe obligatum,cum non eſſet,ſoluit legatum pium Eccleſiæ, detecto errore poteſt repetere ab eo,qui vere debebat legatum,& ſi nullus erat debitor,nullum debitum pereſt repetere ab Eccleſia,cui ſoluit p.225. n.951

Vide verbum, *Repetitio alimentorum præſtitorum.*

Excommunicatus.

Clericus excommunicatus non eſt alendus de fructibus beneficij, niſi in extrema neceſſitate, & exiſtenti graui eius inopia. p.31.n.120

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus à patre debentur.*

Exhæredatio, Exhæredatus.

Vbi filius, vel filia poteſt exhæredari ex cauſa, ob quam poſſit ad mortem condemnari, priuari poteſt alimentis vitæ ſimpliciter neceſſariis. p. 155.num. 651

Quæ ſint iuſtæ cauſæ exhæredandi filios;& an præter in iure expreſſas ſufficiant aliæ ſimiles, vel grauiores,ibid.n.653.Inter has cauſas,an comprehendatur hæc,ſcilicet ſi filius fam. minor 25. annis ipſis parentibus inuitis nubat. ibid.654.655.656

Iure antiquo filius præſumebatur iuſtæ exhæredatus à patre, & ipſo filio incumbebat onus probandi exhæredationem fuiſſe iniuſtam;hodie hæres debet probare fuiſſe iuſtam. p.233.num.978

Vide verbum, *Alimenta quoad cauſas iuſtas illa denegandi.*

Expectare.

Non eſt id expectandum, cuius euentus nullum omnino pariturus eſt effectum. pag.263. numer.1109. fine.

Expenſa.

Agenti vtiliter pro Eccleſia etiam ſine mandato conceditur repetitio expenſarum pro negotiis Eccleſiæ factarum. p.258.n.1091

Expenſa alimentorum.

Vide verbum, *Repetitio alimentorum præſtitorum,*

Expenſa litis.

Qui habuit iuſtam cauſam litigandi ſuccumbens in cauſa, neque in foro exteriori,neque in foro conſcientiæ tenetur reſtituere aduerſario victori expenſas in lite factas. p.252.n.1070

Quæ ſint iuſtæ cauſæ litigandi à condemnatione expenſarum excuſantes. ibid.

Vide verbum, *Litis expenſa,litigator pauper.*

Expoſiti infantes quoad alimenta illis præbenda.

Expoſiti qui dicantur. p.145.n.614

Infantes expoſiti, quorum parentes ignorantur ſunt alendi ab hoſpitali ad hunc effectum conſtituto.p. 142.num.597.Hoc vero deficiente ab Eccleſia,ſeu eius Rectore,vel à Domino loci, vel à communitate;vel prorata facultatum à Clericis laicis,magiſtratu; vel ab eo,ad cuius ianuam ſunt expoſiti. ibid.n.598.ad 601

Prælatus monaſterij, ad cuius ianuam infans exponitur,an & quando teneatur expēſis monaſterij prouidere illi de alimentis,& an expediat eundem Prælatum ſuſcipere impenſis monaſterij educandum. p.143.n.601

Is ad cuius ianuam infans expoſitus eſt,an,& quando licitè poſſit ad ianuam alterius exponere.p.145.n. 609.ad 612

Vide verba ſequentia.

Exponentes infantes.

Parentes inopes impotentes ad eos alendos non peccant exponendo ſuos filios infantes in hoſpitali, vel deficiente hoſpitali ad ianuam alicuius,vel Eccleſiæ,curando, ne infans periclitetur interim,donec ab aliquo recipiatur. p.143.n. 602.licitè exponunt filium illegitimum, aut ſpurium ad crimen tegendum, infamiamque, aut mortem vitandam. ibid.n.603

Ex natura rei,& ſecuſa aliqua legitima cauſa excuſante grauiſſimum eſt peccatum exponere filios tam legitimos, quam illegitimos. pag. 144. numer. 605

Parentes illos exponentes ad hoſpitale, ſi ſint diuites, an teneantur reſtituere hoſpitali expenſas alimentorum. ibid.n.606.607

Parentes eorundem infantium illegitimorum,& ſpuriorum in hoſpitali expoſitorum, poſtquam ab infantia exceſſerint,curam habere debent,neceſſaria ſubminiſtrare iuxta ſtatum, & an poſſint obtinere eam bonorum portionem,quam iuxta leges loci tenentur illis dare,vel relinquere. ibid.n.608

Pater poteſt agnoſcere filium expoſitum, qua agnitione ſequuta cenſebitur filius legitimus, & hæres patris. p.148.n.628

Pater exponens filiam non eximitur ab onere illam dotandi. ibid.n.629

Pater, & Dominus repetens filium, aut ſeruum ab alio ipſis ignorantibus, aut inuitis expoſitum ſoluit expenſas in alendo, vel educando puero in aliqua arte factis,niſi vindicet à fure,cui nil reſtituere debet. ibid.n. 630

Vide verba ſequentia.

Exponentium infantes,aut languidos pœna.

Pater exponens filium infantem, vel ſi alius exponat ipſo ſciente, & non contradicente amittit in eum patriam poteſtatem,& filius efficitur ſui iuris. pag.146.n 615.Item ſi exponat filium languidum, vel ei deneget alimenta. ibid.

Filius impiè à patre expoſitus,poſtea patrem occidens non punitur pœna parricidij. ibid.

Exponens ſeruum infantem, aut languidum cuiuſcũque ætatis,aut ei denegans alimenta perdit ius ſeruitutis,& ſi patronus exponat libertum infantem, vel languidum amittit ius patronatus. ibid n.618.

idem

idem si patronus neget alimenta. ibid.

Priuatio patriæ potestatis, iuris seruitutis, & patronatus prædicta incurritur ipso facto. ibid.num. 619

Vbi filio, seruo, vel liberto adultis egenis negantur alimenta, an ad incurrendas præfatas pœnas requiratur interpellatio, seu filij, serui, vel liberti petitio alimentorum præmissa. ibid.

Si filiis, seruis, adultis non languidis, sed sanis egentibus negentur à patre, vel Domino alimenta, an ab illis incurratur præfata priuatio potestatis. ibid. & seq.n.610.621. Et quæ nam alia pœna ab iisdem incurratur, si ob negata alimenta filius, vel seruus moriatur. ibid.

Expottantes impiè filium, seruum, aut libertum infantes vltra priuationem patriæ potestatis, &c. Sunt puniendi alia pœna iudicis arbitrio. pag.147. num. 622

Pater exponens impiè filium, an non solum impediatur acquirere in posterum vsumfructum bonorum aduentitiorum filij; sed etiam amittit vsumfructum antea acquisitum. ibid.n.623

Pater, & dominus necessitate coacti exponentes filium, vel seruum infantem excusantur à prædictis pœnis ibid.n.614.& seq.

Si patre, vel domino ignorante expositus est filius, aut seruus, pater, vel dominus potest repetere, cum scierit, & an soluat expensas educationis. p.148.n. 627.

Expositos recipientes, & alentes.

Recipiens, & alimentans filium, vel seruum expositum nullum in eius personam acquisiuit ius. p.146. n.617

Pater filiam exponens, & non consentiens in eius nuptias cum nutritoris filio alimentorum expensas soluere tenetur. p.147.n.621. Et quid si solum filia renuat, vel filius nutritoris sit valde dispar ætatis cum illa. ibid.fin. Item an sit dicendum, si exponens filium recuset cum nubere cum filia nutritoris. ibid.

Qui collegit, & aluit filium à patre volente, aut consentiente expositum, qui non tenebatur colligere, & alere, an possit repetere à patre expensas alimẽtorum factas sine expresso animo, aut expressa protestatione repetendi. p.149.n. 632.633. Impensa facta pro erudiendo puero exposito in bonis artibus à patre solui debet. ibid 634. Item impensam alimentorum factam animo, aut protestatione repetendi, potest nutritor repetere in vtroque foro. ibid.n.636

Recollector alimenta filio, vel seruo exposito præstita expressè, vel implicitè, intuitu pietatis, & amoris Dei non potest repetere. ibid.n. 637

Infantem expositum consanguineum qui suscepit, & aluit; nec constat de animo repetendi, præsumitur in dubio aluisse intuitu pietatis: è contra recollector, & nutritor extraneus præsumitur aluisse animo repetendi alimentorum expensam. pag. 149.& seq.6,8.639.640

Hospitale non potest repetere alimenta præstita infanti exposito non obstante protestatione repetendi, nisi parentes essent diuites pagin. 150. n. 641

Expositis non succedit ab intestato nutritor priuatus, neque fiscus; sed hospitale, vel Ecclesia, quod, vel quæ illum suscepit alendum. ibid.n.642

F

Facere. Factum.

ID dicimus non posse facere, quod commodè, vel honestè facere non possumus. p.11.n.33

Factum requirens expensas quod reperitur factum, præsumitur factum ab eo, qui facere tenebatur, nec requiritur alia probatio. p.207.nu.896

Factum semper quid præsumitur ab eo, qui facere tenebatur. ibid.

Facta in collegio, vel capitulo probantur per testes de collegio, vel capitulo. ibid.n.898

Factum legitime non debet retractari. pag.153.num. 1073

Fideiussor.

Vide verbum *Fiscus.*

Fideicommissum.

Bona fideicommissi possunt alienari pro alimentis, & dote eorum, qui descendunt à fideicommittente in infinitum, & maximè pro alimentis, & dote fratrum, & sororum cuiusque possessoris maioratus. p.98.n.398

Frater pro dotanda sorore vtrinque, vel ex parte patris coniuncta inope potest alienare bona fideicommissi à patre, vel auo constituti, & an etiam pro dotanda sorore vterina. p.131.n.547

Pro dotanda sorore vtrinque, vel ex parte patris coniuncta egena, an frater possit alienare bona fideicommissi à fratre relicti, & etiam si haberet bona propria libera. p.131.& seq.n.548.549. An etiam pro dotanda sorore vterina inope. pag.132.numer 551

Fideicommissi bona an possint alienari pro expensis causa studij, & attinen liberalium capessendarum, pag.189.n.825.826. An ob causam militiæ, seu vt filio grauato ematur dignitas. ibid.n.828

Vide verbum, *Bona fideicommissi, &c.*

Fideicommissarius substitutus.

Ius quæsitum substituto in bonis fideicommissi ob delictum possessoris fideicommissi aggrauati: si is postea à principe restituatur, amittitur. p.105.num. 427

Quid si bona essent incorporata, & eorum possessio à filio, vel substituto capta. ibid.

Fideicommisso grauatus malè vtens bonis ad instantiam substituti cogitur restituere ante diem. p.190 n.832

Filia nupta quæ ad alimenta.

Pater tenetur alere filiam nuptam viro pauperi, qui non habet, vnde illam alat. p.37.n.152

Filiam sine promissione dotis viro diuiti nuptam an pater teneatur alere, vel illi dare congruam dotem. ibid.n.153.154

Filius.

Macula patris non nocet filio in iis, quæ sibi quæruntur alio medio, quam per patrem. pag. 69.numer. 285

In fauorabilibus, & ad eorum cõmodum filij concepti censentur nati. p.105.n.426

Filij patris rei criminis læsæ Maiestatis in foro conscientiæ possunt aliquid de bonis paternis abscondere ad sui sustentationem etiam extra extremam necessitatem. p.111.n.460

Filij, quoad alimenta illis præstanda.

Qui tenetur aliquem vt filium tractare tenetur illum alere. p.15.& seq.n.141.151

Filium alimentandi onus quomodo sit debitum naturæ. p.36.n.145146

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus, &c. Parentes, Pater.*

Filij quoad alimenta ab ipsis debita parentibus.

Filius fidelis tenetur alere patrem infidelem, & alios ascendentes. p.34.n.134.135.136

Æqualis est obligatio patris alendi filium, & filij alendi patrem iure naturali, & ciuili inspectis. pag. 82.n.341.vers. *Hinc manifestè.* Et quando pater, est pauper, & filij diuites, hi tenentur alere patrem, & totam familiam. p.340.n.1341

Vide

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus, &c.*

Filij haereticorum, & reorum criminis laesae Maiestatis.

Vide verbum, *Haeresis poena*, & verbum *Haereticus, poena, poena reorum laesae Maiestatis.*

Filius.

Filius repetit impensam, quam fecit circa res patris, vt si illius debitum soluit. p.219.n.934

Vide verbum, *Necessitas extrema, necessitas grauis, Religio quoad dilationem ingressus, Religiosus professus, votum Religionis.*

Fiscus.

Fiscus est quasi haeres, & successor delinquentis condemnati.p.103.n.411. Tenetur satisfacere creditoribus delinquentis.ibid. In eum transeunt omnes actiones actiuae, & passiuae, omnesque obligationes naturales, & ciuiles delinquentis. ibid.

Post bonorum publicationem delinquens liberatur à creditoribus pro valore bonorum, quae in fiscum transeunt. ibid.

Fideiussor postea datus non obligatur pro quanto capit fiscus, antea vero datus non liberatur. ibid.

Fiscus quoad obligationem praestandi alimenta, dotes, legitimam ex bonis confiscatis filiis, filiabus, & nepotibus delinquentis.

Publicatis bonis omnibus paternis ob delictum laesae Maiestatis humanae, vel diuinae filiis legitima reseruatur, & debetur à patre.p.102.n.409. & à die publicationis non expectata morte condemnati. p.103.n.412. Capiunt legitimam filij de manu fisci. ibid.n.413. Legitimae oneri sunt subiectae etiam apud quemcumque à fisco causam habentem maneant.ibid nu.414 Et etiam filiis adoptiuis à fisco debetur legitima.ibid.n.415.& nepotibus confiscatis bonis aui. ibid.n.416

Patri reseruatur, & debetur legitima ex bonis filij delinquentis confiscatis. ibid.n.417

Quanta sit legitima filiis debita in casu confiscationis. &c. p.104.n 419.420

Stante statuto quod medietas bonorum paternorum confiscatorum debeatur filiis, an si fuerint tres, aut vltra debeant habere totum patrimonium.ibid.nu. 420

Filij emancipati, & filiae per statutum exclusae, &c. An faciant numerum, vt totum patrimonium habeatur excluso fisco. ibid.n.421 422

Ascendentes bonis confiscatis filiorum; & descendentium habent solam legitimam regulariter illis debitam. ibid.n.423

Confiscatis bonis maternis ob matris delictum an filiis debeatur legitima. p 105.n.424 & 425

Filiis conceptis post condemnationem, & publicationem bonorum patris non debetur legitima ex bonis confiscatis, benè quidem conceptis post delictum, & deportationem antè condemnationem; & quando pater non deportatur, sed tantum bannitur. ibid.n.426

Patre post publicationem bonorum ex gratia principis restituto in pristinum filij non deducunt legitimam. ibid.n.427

Ex bonis delinquentis confiscatis deducuntur dotes filiarum.p.106.n.418. Dotes, & donationes propter nuptias per parentes etiam post delictum antè condemnationem constitutae, & factae sustinentur. ibid.n.419

Alimenta filiis fiscus ex bonis paternis confiscatis praestare debet, & si legitima non sufficiat, supplere debet ex caeteris bonis. ibid.n.430

Filiis etiam illegitimis naturalibus, & spuriis alimenta à fisco debentur ex bonis patris publicatis. ibid. n.431

Alimentorum, & dotium oneri bona confiscata manent subiecta, etiam si maneant penes alium à fisco causam habentem. ibid.n.432

Vbi vncia, vel alia quota haereditatis filio spurio debetur vigore statuti, deducenda est ex bonis confiscatis. ibid.num.453

Praedicta non procedunt in filiis illegitimis conceptis post condemnationem, & publicationem. ib.n.434

Vide verbum, *Haeresis poena*, & verbum *poena, poena, Reorum criminis laesae Maiestatis.*

Fiscus quoad obligationem dandi alimenta, & litis expensas aduersario contra ipsum litiganti.

Vide verbum, *Litis expensa, litigator.*

Foemina exclusa à statuto quoad alimenta, & dotem.

Filiae ex consuetudine, vel statuto exclusae à successione cum onere dotandi haeres masculus tenetur alimenta congrue praestare, quae non minuerent dotem, & illa interim percipit dotis fructus.p.93.nu. 376.377. Procedit etiam si statutum nihil de dote, & alimentis dicat. ibid.n.378

Patruus ex statuto excludens filiam, vel neptem tenetur sobrinam alere & dotare. ibid.

Procedunt ne praedicta si filia, vel sobrina exclusa habeat matrem, vel auum maternum diuitem. ibid. n.379

Frater.

Vide verbum *Repetitio alimentorum praeteritorum.*

Frater, vt frater quoad alimenta in subsidium fratribus, & sororibus praestanda.

Frater diues vt frater de iure humano tenetur in subsidium alere sororem pauperem vtrinque coniunctam.p.118.num. 490. Etiam fratrem pauperem vtrinque coniunctum.p.119.n.491.& 492. Et iuxta statum, & conditionem. p.120.n. 493. Non ita tamen stricta obligatione, qua parentes.p.119.nu. 492.fin. An etiam fratri, & sorori pauperi ex parte patris tantum coniuncti.p.120.num.494.495. An etiam fratres, & sorores inopes vterinos tantum. ibid.& seq.n.496.& 497

De iure naturali in foro conscientiae sub mortali obligante, an frater diues, vt frater in subsidium teneatur praebere alimenta fratribus, & sororibus pauperibus, & an pro dignitate; an solum vitae simpliciter necessaria.p.122.n.503.ad 507. Quid in eodem foro conscientiae stante dispositione legum.p. 123.n.508.ad 511

Si frater, & soror pauperes sint, & frater diues non possit vtrique subuenire, magis obligatus est praebere alimenta sorori, quam fratri. ibidem.numero 511

Fratres diues, vt frater tenetur alere etiam fratres naturales egenos.p.124.numer.512. Etiam fratres, & sorores spurios vterinos pauperes pro conditione personae.ibidem numero 513.514. Etiam fratres, & sorores spurios ex parte patris egenos. ibid & seq. 515.516.517

Etiam sorori nuptae aliunde non habenti tenetur dare alimenta vitae necessaria. p.125.n.518

An etiam fratri, & sorori egenis iustè, aut iniustè à patre exhaeredatis.ibid.n.519.520.521. An etiam fratri inopi erga se ingrato; ibidem num.522. An fratri egeno, qui bona pro alimentis sibi à patre assignata malè consumpsit. pag.126.numero 523. ad 526. An fratri, qui ex bonis propriis vel artificio, vel officio potest honestè viuere in patria, vel extra patriam.ibidem & sequentibus numero 527. 528

Fratri, vel sorori, qui alimenta, & dotem semel à fratre tradita consumpserunt, vel amiserunt, an frater iterum praestare teneatur. p.160.n.676

Frater, vt frater, quoad dotes sororibus in subsidium dandas.

Frater diues, vt frater tenetur dotare sororem vtrinque vel ex patre fratris coniunctam; vbi

nec pater, nec mater, nec cæteri ascendentes, eorumvè hæredes non possunt, nec ipsa aliunde habere potest dotem p. 128. n. 516. Quod procedit etiam in fratre pupillo, aut minori diuite. p. 129. n. 537. & pro tali dote pupillus, vel minor alienat bona mobilia, & immobilia, quæ requirantur. p. 128. & seq. n. 536. fine, & n. 537
Sorori habenti aliquid quod tamen non sufficit ad congruam dotem, frater diues tenetur dare supplementum vsque ad quantitatem competentis dotis. p. 129. n. 538. Tenetur etiam ad additamēta dotis scilicet iocalia, & vestes, quæ sponsis dantur. ibid. n. 539
Frater diues, vt frater an iure ciuili teneatur in subsidium dotare sororem vterinam ex alio patre natam egentem, & vt pro conditione sui generis possit honestè nubere. p. 121. n. 500. & p. 126. nu. 541. ad 546. Quid iuxta legem Hispanam. t 8. tit. 6. p. 6. p. 130. n. 543
Frater diues, vt frater an ex obligatione iuris naturalis teneatur dotare sororem pauperem. p. 132. nu. 551. 553. An vis iuris humani teneatur dotare, vt honestè iuxta statum suum possit nubere ibid. num. 554. 555. An teneatur dotare sororem tuste a patre exhæredatam pauperem. ibidem n. 556. An sororem, quam semel dotauit, quæ absque sua culpa dotem amiserit. pag. 133. n. 559. & duob. seq.
In casibus in quibus frater tenetur dotare sororem an possit apponere pactum, quod sorore mortua sine liberis dos ad eundem fratrem transeat, cum dotem dat ex propriis bonis. p. 134. n. 566. Quid si dotet ex bonis paternis, vel communibus, vel ex legitima sorori debita. p. 135. n. 567. 568
Religiosi non debent esse sollicit de procurandis alimentis, & dotibus filiis, & filiabus fratrum. pag. 139. n. 585
Vide verbum, *Bona fideicommissi, Fideicommissi bona, Clericus beneficiatus.*
Frater, vt frater quoad alimenta, & dotes fratrum, & sororum naturalium, ac spuriorum.
prabenda.
Frater diues vt frater an teneatur dare dotem sorori naturali etiam spuriæ egenæ, quæ aliunde habere non potest. p. 134. n. 562. 563. Quid si soror spuria dotem à patre, vel fratre datam amiserit. ib. n. 564. 565
Vide verba præcedentia, & verbum, *Auus, Clericus beneficiatus.*
Frater hæres.
Frater hæres vltra dotem filiæ à patre, vel auo relictam tenetur dare eidem filiæ additamenta dotis, scilicet iocalia, & vestes, quæ sponsis dantur. p. 129 n. 539
Frater vt hæres matris tenetur dotare sororem vterinam, & ex alio patre natam. p. 132. n. 549
Vide verbum, *Hæredes Patris, Aui, Matris.*
Fratris filij.
Fratris filius iure ciuili in successionibus ab intestato repræsentat personam patris sui. p. 137. n. 580
Frater, & soror appellatur filius, & filia fratris. ibid.
Fructus.
Diminount fructus non solum expensæ, quæ fiunt gratia fructuum, sed etiam quæ fiunt ratione subiectionis & obedientiæ. p. 180. n. 789
Vide verbum, *Alimenta quoad bona*, &c. *Legatum.*
Fundus.
Vide verbum, *Creditor spurius quoad capacitatem*, &c.
Funus.
Funeris expensæ an computentur inter alimenta alimentario debita. p. 20. n 68

H

Habitare, Habitatio.

Habitatio comprehenditur nomine alimentorum. p. 16. & seq. n. 46. 58
Simplici habitatione legata an veniant suppellex, & bona mobilia ad domus instructionem p. 17. n. 5
Si debitor habitationis domus semel assignauerit habitationem, an & quando possit illam variare ibid. n. 56
Habitatio alimentario præstanda intelligitur pro se, & eius vxore, & familia. p. 18 n. 57
Hæres, hæredes.
Hæredes non repræsentant defunctum in iis, quæ cum persona defuncti extinguuntur. p. 84. & seq. n. 346. 349. fin.
Quæ à defuncto, dum viueret absque, necessitate præstabantur in eius hæredem non transeunt. p. 86. n. 352
Quando quis per legem, aut contractum, aut vltimā voluntatem tenetur alere aliquem, illa obligatio trāsit in hæredem. ibid. n. 353. non debet esse melioris conditionis, quam defunctus. pag. 87. num. 354
Hæres repræsentat personam defuncti, & tenetur ad onera omnia, ad quæ tenebatur defunctus. ibid. n. 354. 355
Obligationes personales afficientes personam in ordine ad rem, & quatenus habet rerum dominiū, & illarum administrationem transeunt in hæredem. ibid. n. 355
Voti purè personalis obligatio non transit in hæredem. ibid. Voti realis obligatio transit non ex vi voti, sed ex implicito contractu. ibid.
Defunctus, & hæres censentur eadem persona. p. 89. n. 361
Officium iudicis, seu quod solo iudicis officio debetur transit in hæredes. ibidem nu. 363
Appellatione hæredis testatoris regulariter veniunt omnes in infinitum. p. 165. n. 712
Hæres tenetur soluere impensam Gabellæ pro rebus, quæ dantur in alimenta. pagina 169. numero 737
Quando sunt plures hæredes debitoris non tenentur in solidum, sed solum pro hæreditariis portionibus. p. 282. n. 1174 procedit in hæredibus quoad legatarios. ibid.
Institutus hæres ex causa, quam testator veram esse falsò existimabat, cum esset falsa, non capit hæreditatem; & institutio facta de aliquo tamquam filio non valet si constet non esse filium. p. 224. n. 955
Vide verbum, *Alimenta quoad locum, &c.*
Hæredes patris, vel aui paterni.
Hæredes patris, vel aui ab intestato, & ex testamento etiam extranei in vtroque foro tenentur præstare alimenta filio, vel nepoti in subsidium. p. 82. n. 341. eti am filio naturali, & etiam spurio licet ex coitu damnato, ac punibili. ibid. n. 341
Onus alendi filios, vel patrem transire in hæredes patris, & filij solum quando laborant summa egestate, asserit vna sententia. ibid. n. 342
Hæredes patris filium, & hæredes filij patrem alere non tenentur nisi filius aut pater probet se laborare egestate secundum vnā sententiā. p. 85. n. 348
Hæredes patris teneri alere filios non ex iure naturali, sed ex benignitate iudicis, & iure positiuo quis tenuerit. ibid. n. 349. procedit eadē sententia in fratribus legitimis hæredibus pātris. ibid.
Filius naturalibus etiam non ad extremam egestatem deductis iure ciuili debere ab hæredibus patris

patris alimenta, tenet eadem sententia. ibid. numero 350

Onus alendi liberos absolutè, & indistinctè transire ad hæredes patris, & aui paterni affirmat verior sententia. p.86.n.352

Hæres patris non tenetur alere eius filios ex præcepto quarto Decalogi, sed ex vi receptionis, & aditionis hæreditatis. p.87.& seq.num.355.362

Tenetur etiam filiis illegitimis, & spuriis alimenta præbere, & etiam legitimatis. p. 88. n.356.357.& pro modo facultatum hæreditatis, & habita ratione qualitatis personæ. ibid n.358

Obligatio alendi filios transit in hæredes, etiam vi solius iuris naturalis. p.89.n.359

Hæredes patris an teneantur alere filiom, si mater, aut auus maternus extent, & sint diuites. p.90. & seq.n.369.370

Si pater filiæ, aut auus paternus nepti dotem reliquit dandam cum nupserit, instituto hærede vniuersali filio, vel nepote, frater hæres tenetur illam alere, donec nupserit, si careat matre, vel auo materno diuite. p.91.n.371. Quid si habeat matrem, vel auum maternum. ibid.n.372.373. Quid si mater aluerit filium, cum protestatione repetendi à fratre. ibid.n. 374

Alimenta à fratre hærede præstita non minuunt dotem, sed frater sibi quærit fructus dotis. ibid.num. 374

Eandem filiam an frater hæres teneatur alere, donec nupserit, si ipsa sit diues. ibid.n.375

Vide verbum, *Alimenta quoad causas iustas illa denegandi, fœminam à statuto exclusa.*

Heredes matris, & aui materni.

Hæredes matris, & aui materni in subsidium deficientibus aliis coniunctis, vel proximioribus obligantur alere filiom legitimum, & naturalem, & illegitimum naturalem, aut spurium. pag.81.num.341. vers. *porrò.*

Onus alendi filios an absolutè transeat in hæredes matris, & aui materni. p 89.& sequent.num.364.& 365

Vide verbum præcedens.

Heredes filij.

Hæredes filij an teneantur absolutè alere patrem pauperem, etiamsi habeat matrem, vel fratres diuites. p.90.& seq.n.369.370

Vide verbum. *Heredes patris.*

Heredes mariti.

Hæredes mariti viduæ intra annum luctus si veliot possunt restituere dotem, etsi in mobilibus consistentem, quo casu liberantur ab onere illi præstandi alimenta. p.199.n.871. pro alimentis sufficit si ei partem dotis restituat, quæ ei alendæ satis sit, vbi dos consistit in mobilibus. ibid. Si dos consistit in immobilibus debet statim à morte mariti reddi; & si sint in mora restituendi, fructus percepti ex bunis dotalibus viduæ, restitui debent deductis sumptibus alimentorum, quæ eidem viduæ fuerint post mortem mariti præstita. ibid. & p .202.n.877. Fructus tamen anni vltimi in quo matrimonium est solutum, pro rata temporis, quo illo anno durauit matrimonium diuiduntur. pagin. 200. numero 872

Heredes donatarij.

Vide verbum *Donatarius.*

Heresis pœna.

De iure ciuili, an filij orthodoxi patris hæretici succedant in bunis paternis. pag.113.numero 461. ad 464. De iure Canonico priuantur hæreditate patris hæretici. numer. 465.466 an priuentur legitima p.112.num.467.468. an priuentur alimentis sequuta sententia declaratoria hæresis. ibid. & sequ. 469.ad 472

Filiabus orthodoxis an fiscus teneatur dare dotes et boni paternis ob crimen hæresis confiscatis. p.113. n.473.474.475

Pœna priuationis hæreditatis paternæ, & legitimæ statuta contra filios orthodoxos an afficiat nepotes. ibid.num.476. An solum filios conceptos post admissum crimen. ibidem & sequentibus num. 477.478

Filij orthodoxi an priuentur hæreditate materna ob matris hæresim. p.114.n.479

Iidem filij an in foro conscientiæ possint ad sui sustentationem honestam occultè surripere aliquid de bonis patris hæretici. ibid.n.480

Hæreticus.

Hæretico in extrema necessitate constituto omnes possunt licitè, & tenentur subuenire, ne pereat. 31.n.123. Non extremè egenti quis non tenetur potest tamen licitè subuenire. ibid.

Filius hæreticus à patre, & pater hæreticus à filio, licet possit exhæredari, non potest tamen priuari alimentis vitæ simpliciter necessariis. pag.33. no.128

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus debentur.*

Homicidium occidere.

Pro defensione filij mei, quem pater meus velit occidere iniustè, si aliter defendi nequit possum occidere patrem, licet non tenear. p.301.num.1222

Nec teneor occidere patrem, aut fratrē, aut amicum volentem occidere alterum innocentem extraneum. ibid.

Vide verbum *Charitatis ordo.*

Hospitale.

Pater, qui filium, vel quiuis alius, qui tenetur alere aliquem, an satisfaciat si eum in hospitali alendum reposuerit; vbi an possit ibid. esse sine dedecore; & quid si hospitale sit publicum, in quo publicè pauperes alantur. p.12.n.34

Vide verbum, *Expositos infantes, recipientes, & alentes.*

Hypotheca.

Filiis pro alimentis an competat hypotheca in bonis patris, & alendi onus transeat in emptorem bonorum paternorum, & quemcumque singularem successorem, siue bona fuerint à patre, siue ab eius hærede, vel donatario alienata titulo oneroso. p.115.n. 484.487. vers. *verum autem.*

Hypotheca pro alimentis competit quando pro eorum præstatione designata sunt certa bona. ibid.n. 484. id an fit speciale fauore alimentorum, & causæ piæ. ibid.

Hypotheca an competat, quando aliquid debetur, ve. lioqnitur super certis bonis. ibid.

I

Ignorantia.

Ignorantia, quæ est causa volendi quod quis non vellet, fuit inuoluntarium simpliciter. p.222.n.948

Illegitimi.

Vide verbum, *Naturales filij spurij.*

Illegitimi quoad obligationem illos alendi, & dotandi

Filiis illegitimis naturalibus, & spuriis indigentibus ex iure naturali strictò tenentur parentes præstare alimenta. p.7.n.16. 17

Vide verbum. *Frater vt frater spurij quoad dotem, & spurij quoad alimenta, &c.*

Impensa.

Vide verbum, *Animus donandi, repetitio alimentorum præstitorum.* *Indebitum.*

Indebitum solutum per errorem regulariter peti potest. p.222.n.948

Infans.

Infans dicitur vsque ad septimum annum inclusiuè, p.145.n.614

Infantes expositi.

Vide verbum, *Expositi infantes.*

Ingratitudo.

Vide verbum, *Alimenta quoad causas iustas illa denegandi.*

Ingressus in Religionem.

Vide verbum, *Religio quoad dilationem ingressus.*

Intellectus ad diuersos textus iuris ciuilis, & Canonici.

Intellectus ad §. *Consideremus Auth. de triente, & semisse* p.40 num.169. *ad cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi* p.46. num.190. *Ad cap. cum haberet, de eo, qui in matr.* p.44.n.183. & plurib. seq. & p.65.n.272. ad 275. *Ad §. Item rescriptum, l. si quis à liberis, ff. de liber. agn.* p.89.n.362. *Ad Auth. res quæ Cod. comm. de legatis* p.97. & seq. n.394.398. *ad l. Paulus. §. Paulus respondit nepotem, ff. de bonis libertorum.* p.98.n.399. fine. *Ad l. cum plures, §. fin. ff. de administ. tutor.* p.121.n.499. & seq. *Ad l. si instituta §. de inoffic. testam. ff. de inoffic. test.* p.235.n.978.984. & seq. *Ad l. his solis, ff. de condict. indeb.* p.140.n.1338 *Ad l. 6. Taur.* p.343. & seq. nu. 1354.1363

Intentionis fundamentum.

Fundamentum intentionis, seu actionis probari debet ab eo, qui in illo se fundat. p.85.n.348. & p.206.n. 893

Instrumentum.

Instrumentum non facit rem liquidam, quando ei aliquid obiicitur. p.236.n.1009

Iudæus infidelis.

Eadem iura, quæ competebant infidelibus, competunt eis Christianis effectis. p.33.n.131

Pater iudæus, & infidelis tenetur dotare filiã ad fidem cõuersã iuxta vires patrimonij. ibid. n.132. Quid si pater iudæus habeat tantum bona ex illicito quæstu acquisita; & quid si dos ex illicito acquisita sit iam tradita filiæ, vel eius marito in pecunia, vel in fundo, an sit restituenda, &c. ibid. n.132

Mater infidelis tenetur dotare filiam Christianam, etiamsi pater sit diues. ibid. n.133

Filius conuersus ad fidem potest cogere patrem iudæum, vel infidelem adhuc viuentem, vt det sibi legitimam. ibid. in qua taxanda non sunt computanda bona ex illicito quæstu quæsita incertis personis debita. ibid.

Alimenta, & dos filio, vel filiæ ad fidem conuersis cõstituenda habita ratione ad statum post baptismum. p.34 n.134

Filius infidelis patri ad fidem conuerso, & similiter aliis ascendentibus factis Christianis alimenta præbere tenetur iuxta vires patrimonij, vt ante baptismum. ibid.

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus debentur.*

Iudex causæ alimentorum, & miserabilium personarum,

Iudex legatarios alimentorum discordes in modo percipiendi alimenta potest componere assignando vnicuique alimentorum portionem seorsim præstandam. p.282.n.1176

Iudex Ecclesiasticus contra laicos in causa alimentorum, an, & quando sit competens, p.283.n.1179. ad 1182

Filius spurius alimenta sibi à parentibus debita pro vitæ sustentatione an possit petere coram iudice Ecclesiastico. p.284.n.1183. ad 1186

De causis miserabilium an, & quando cognoscere possit iudex Ecclesiasticus. p.283.n.182

Iudicis officium.

Vide verbum, *Actio quoad petitionem alimentorum.*

Iudicium summarium.

In causis summariis requiritur, & sufficit semiplena probatio. p.230. & seq. n.969.970

Testium repulsa, seu reprobatio non admittitur in summario iudicio. p.231.n.970

In causis summariis leuibus non requeritur libellus, nec litis cõtestatio, secus in grauibus. p.278.n.1127

Vide verbum sequens.

Iudicij forma, & priuilegia in causa alimentorum.

Alimenta præterita non habent priuilegia, vt futura. p.265.n.1119. illorum tamen causa celeriter debet expediri. ibid.

Iudicium alimentorum futurorum est suspensiuum negotij principalis. p.267.n.1125

In causa alimentorum futurorum quando à paupere petuntur, summariè proceditur omni dilatione remota p.268.n.1126. An idem quando petuntur iure actionis. ibid.

Quid si petantur alimenta præterita. ibid. Non requiritur libellus, nisi causa sit grauis, necessaria tamen qualis qualis petitio. ibid. n.1127

In solutione alimentorum præcipuè iudex non debet permittere reo longiores, & calumniosas dilationes. ibid n.1158

Causa alimentorom futurorum vbi pauperi debentur, agitari potest tempore feriarum, & festorum, etiamsi debeantur iure actionis, secus si debeantur diuiti, vel petantur alimenta præterita. ibid. num. 1129

Alimenta futura debita pauperi peti possunt ab hærede nondum elapso trimestri ei ad conficiendum inuentarium bonorum hæreditatis concesso, & nondum adita hæreditate. pagin. 269.n.1130.1131

Vide verbum. *Appellatio in causa alimentorum.*

Iuramentum.

Iuramentum, per quod quis incidit in periculum famis, sicut & per quod incidit in periculum mortis, vt contra bonos mores non obligat. pag.279.nu. 1163

Iuramentũ non validat actum de iure nullum, sed solum addit religionis vinculum. p.248.n.1058. Contrarium 1160. Qua ratione additum actui nullò, illum efficiat de nullo validum. p.277.n.1158. fine.

Si non efficit actum validum, sed tantum obliget seruare fidem, sequitur quod iurans potest contrauenire actui. ibid. Item sequitur, vt qui iurauit postquam seruauit iuramentum, possit postea repetere per conditionem sine causa. ibid. c.1158

Doctrina quod iuramentum sortiatur naturam actus, cui adiicitur, non augere obligationis effectum, sed tantum addit religionis vinculum, declaratur procedere, quando actus est nullus propter defectum consensus contrahentis. ibid. n.1159

De efficacia iuramenti actui de iure ciuili, nullo adiecti, remissiuè. p.279.n.1164

Ius alimentorum an tolli possit.

Vide verbum, *Alimenta quoad durationem.*

Ius naturale.

Quid requiratur, & sufficiat, vt aliquid inter homines dicatur de iure naturali stricto, & proprio. p.5.n.8.9

Non omnis ratio naturalis fuit in homine ius naturale. ibid.

Lex ciuilis de alimentis præstandis per patrem filiis non soluit ius naturale. ibid. n.10.11

Regula, quod quando per ius ciuile additur, vel detrahitur iuri naturali, illud, quod ponitur, efficitur ius ciuile, & naturale supprimitur, quomodo intelligenda. ibid. n.11

Aliqua sunt de iure naturali quoad homines, quæ talia non sunt quoad cætera animantia. p.32.n.125

Princeps ex iusta causa potest limitare, & restringere ius naturale, & diuinum non contra, sed in fauorem. p.29.n.110

Concurrentibus causa naturali, & ciuili, præualet naturalis. p.36.num.141

Ratio

Ratio naturalis habetur pro lege. pag.138.numer. 581

L

Lac.

Quemadmodum semē, ita & lac, quo puer nutritur multum confert ad inducendam corporis, & morum similitudinem. p.75.n.299

Languidi.

Languidi qui dicantur. p.145.n.614

Lectus.

Lectus nomine alimentorum continetur. pag.17.numer.51

Læsio.

Est locus rescissioni venditoris, aut renunciationis, si si probatur in venditione, aut renunciatione interuenisse enormissimam læsionem. p.246.n.1051

Legatum.

In legato alimentorum veniunt alimenta pro seruo, & ancilla. p.24.n.84

Legatum alimentorum latè interpretandum secundum legatarij dignitatem. ibid.

Legatum alimentorum semel præstandum non adiecta certa die, non debetur nisi post interpellationem aliqua mora interiecta factam pag.176. num. 778

Legatum annuum alimentorum transmittitur integrum, & pro toto anno ad hæredes legatarij, quando idem legatarius anno inchoato moritur. ibid. & seq.n.681.782.783

Legatum alimentorum non purè, sed respectu alicuius rei per legatarium implendæ factum non debetur totum initio anni, sed quatenus implementum sequutum est. p.177.n.784

Item non debetur initio anni, si id appareat ex voluntate testatoris expressa, vel tacita, quæ tacita voluntas colligitur ex re legata, vel ex causa addita. ibid.n.785

Legatum alimentorum an sit ab hærede præstandum vltra vires hæreditatis præsertim si non fecerit inuentarium. p.186.n.814

Vide verbum, *Alimenta quoad bona ex quibus, &c. Alimenta quoad locum, Alimenta quoad tempus.*

Legata pia.

Iudex ex officio potest compellere exequutores ad soluendum legata pia. p.198.n.862

Legatarius.

Vide verbum, *Alimenta quoad locum.*

Lex municipalis.

Leges municipales sumunt interpretationem à iure communi. p.130.n.543

Legitima.

Legitima succedit loco alimentorum p.40.n.168. debetur iure naturæ, & ciuili.p.102.n.410. Regulariter est triens, vel semis.p.104.n.418. & p.191.n. 836. Retrahitur ex bonis paternis titulo merè lucratiuo alienatis.p.114.num.482. Debetur etiam habentibus vnde se alere possunt.pag.127.numer. 532

Frater non tenetur dare, vel relinquere legitimam fratri. p.133.n.560

Si filius legitimam à patre acceptā casu, & absque culpa amiserit, pater viuens tenetur ei nouam legitimam dare, vel relinquere. ibid.

Legitima viuente patre regulariter non debetur, sed eo mortuo.p.189.n.819.& p.190.n.831.832. Potest tamen pater viuens assignare legitimam filio etiam eo inuito. p.189.& seq.n.829.830.

Alimenta in locum legitimæ substituta, seu debita sortiuntur legitimæ naturam, habentesque qualitates, quæ legitimæ competunt.p.198.n.861 Debentur etiam aliunde habenti, vnde se alat; & pro tempore præterito non soluta; & ad hæredes alimentarij transmittuntur.ibid. n. 863. quibus in casibus censeantur debita loco legitimæ.p.199.nu. 864

Pro legitima debetur conditio ex lege, & si sit relicta datur actio ex testamento; & etiam petitio hæreditatis. p.198.n.862

Legitima filij de iure communi debita an, & quando in totum, vel in partem tolli possit statuto.p.273.n. 1141.ad 1145

Vide verbum, *Pater dilapidator bonorum.*

Legitimatus.

Pater tenetur alere filium naturalem, & spurium legitimatum. p.66.n.278

Legitimatus nil differt à legitimis, debet institui, & præteritus rumpit testamentum. ibid.

Liber rationum.

Libri tutoris, in quibus continentur expensæ pro alimentis, & aliis minori necessariis, & cuilibet libro rationum, an, & quando, sit adhibenda plena fides. p.207.n.900

Ex libro aliquid continente, ad scribentis fauorem non oritur plena probatio regulariter.p.218. num. 930.fallit in iis, quę libera voluntate ipsius scribentis scripta sunt. ibid.

Liber rationum carens nomine contrahentium, vel die, & consule non inducit præsumptionem ad fauorem ipsius contrahentis. ibid.n.932

Licentia.

Licentia petita & irrationabiliter, & illicitè negata in materia graui habetur tanquam concessa. p.328.n. 1302

Vide verbum, *Prælatus Regularis.*

Ligna.

Sub alimentis comprehenduntur ligna pro coquendis cibis, & ad calefaciendum hyeme. p. 18.nu.59

Lis quoad patrem, & filium.

Lis inter patrem, & filium esse potest pro alimentis, & filius etiam sub potestate patris existens rectè in ius vocat patrem alimentorum causa. p.196.n. 854

Filio emancipato aduersus patrem datur actio. ibid.

Litis expensæ, & alimenta quandonam actori, seu collitigatori pauperi ab aduersario subministranda.

Vt collitigatori alter collitigans teneatur, seu cogatur lite pendente exhibere alimenta, vel litis expensas, vel vtrumque, debent in petente concurrere non leuis præsumptio, boni iuris, & paupertas, & quod alter sit diues. p.229.n.964

Filius, vel alius ascendens, aut frater existens in quasi possessione, vt ei præstentur alimenta, priuari non potest sua possessione ob litem obortam super filiatione, &c. ibid.n.966

Cum quis existit in possessione, quod est filius, nepos, pater, auus, vel frater eius, à quo petit alimenta, & est pauper negans esse filium, &c. Cogitur illi præstare alimenta, & litis expensas etiam in prima instantia.ibid. Item si ab eo, qui est in possessione libertatis bona subrepta sunt ab eo, qui dominum se esse contendit, is alimenta, & litis expensas illas aliunde non habenti, ex bonis illis præstàre debet. ibid. Quasi possessio filiationis, & libertatis facit non leuem præsumptionem boni iuris.ibid.& nulla præmissa cognitione, quod sit filius. ibid.

Quasi possessio filiationis, aut legitimitatis facit plenam probationem circa ea, quæ in præparatoriis iudiciorum veniunt, vt circa alimenta, & litis expensas, & similem causam. ibid.n.966

Non existenti in quasi possessione, quod sit filius, nepos, pater, auus, frater eius, à quo petit alimenta, vt decernantur alimenta, & litis expensæ, præmitti

debet summaria cognitio super filistione, &c. Et constito esse talem, qualem se asserit, negans esse suum fi.ium, &c. Cogi debet (si ille sit paoper) præstare illi alimenta, & litis expensas, donec in plenario indicio definiatur causa filiationis. p.230.nu. 968

Summaria cognitio, & quasi possessio filiationis per eam inducta facit non leuem præsumptionem pro sctore. ibid.

Decretum iudicis in præstatione alimentorum, & expensatum litis non præiudicat causæ principali filiationis.ibid.fine. modicum præiudieium affert. n.969

In summatio iudicio sufficit, vt filiatio semiplenè probetur.ibid. Et vt alimenta, & litis expensæ debeant præstati, sufficit de filiatione constare vel ex fama publica; vel ex iuramento agentis, vel ex dicto vnius testis omni exceptione maioris (quæ qualitas est probanda) vel ex lectura attestationum non publicatarum. ibid p.233.nu 982

Testes ad informationem filiationis debent recipi parte citata. ibid.

Pro filio, & quouis actore paupere petente slimenta, & litis expensas, vt decernantur requiritur præsūptio boni iuris non leuis, seu magna, & vigens. pag. 231.nu.971. Debet esse in eodem iudicio, de quo agitur; nec si agitur possessorio iudicio, sufficit præsumptio quod actori faueat ius in petitorio. ibid. Decernuntur alimenta, vbi iudici de præsumptione boni iuris, & psupertatem collitigantis simul constiterit.ibid.num.972. Nec decernuntur, si vrgētior præsumptio stat pro actore. ibidem. numero 971

Filio, sut nepoti pauperi agenti ad hæreditatem, aut bona patris vel aui decerni debent alimenta, & litis expensæ ab aduersatio præstanda durante lite. p.232.n.975. Etiam in prima instantia, & non solum post primam sententiam in fauorem filij latam. p.532. & sequ.n 976 977.978. in qua prima instantia requiritur præsumptio non leuis boni iuris.233 n.979. Quæ adest, si filius, aut nepos existat in quasi possessione filistionis, vel descendentiæ, nec requiritur plena probatio filiationis, &c.p.233. n.985.982

Interim dum summariè cognoscitur de filiatione, vel descendentia, seu præsumptione boni iuris pro agente, & de illius paupertate, alimenta, & litis expensæ non debentur. p.234 n.983

Dispositio *Legis instituta §. de inofficioso, ff. de inoffic. testam.* Et doctrina, quod filio psuperi agenti ad hæreditatem, seu bona patris debeantur alimenta, & litis expensæ, stante præsumptione boni iuris, procedit etiam in filio emsncipato, vel legitimo per subsequens matrimonium, vel per rescriptum, aut oblationem curiæ, etiam filio existenti in vtero. p.234.ad 987. etiam in filio agente ad hæreditatem adoptantis.ibid n.988.989. etiam in filia, & nepte agente ad hæreditatem patris, vel aui.psg. 235.n.1000. Etiam in pronepotibus, & sliis quibuscumque descendentibus à testatore; & in patre, auo, & aliis ascendentibus. ibid. n.1001, 1002. in quibus casibus etiam pendente tempore dato ad deliberandum filio, &c. sunt præstanda alimenta. ibid.1003

Fratri, & sorori agenti contra primogenitum pro alimentis vita militia legitima, & dote, quæ ei iure primogenituræ præstari debent, lite dursnte fieri debet prouisio de alimentis, & litis expensis.ibid. n.1004. Item fratri, sorori, vel patruo agenti contra fratrem, &c. Ad alimenta, legitimam, & dotem à patre in testamento sibi relicta. ibid. 1005. Item fratri contra fratrem ad portionem hæreditatis paternæ, vel auitæ sibi debitæ agenti actione familiæ eteiscundæ, vel communi diuidundo. ibidem 1006. Item filio spurio, & naturali agenti pro legato alimentorum sibi à patre relictorum. ibid.num. 1007. Item filio nsturali petenti, vel institutionem de se factam, vel alia legata relicta à patre in casibus permissis.ibid. Item eidem egenti ad portionem bonorum paternorum delatam ab intestato. ibidem.

Nsturali præterito in testamento patris agenti ad rumpendum testamentum non debentur alimenta, & litis expensæ.ibid.num 1008. Secus si contra testamentum opponeret inualiditatem ex alia càusa allegans talis, quæ testamentum apparenter destrueret, & cessaret calumnia. pagin.236.num. 1009

Collaterali consanguineo agenti ad hæreditatem alterius consanguinei, & cuicumque iudicio vniuersali agenti pro tota hæreditate, vel maiori eius parte, an ab aduersario pendente lite debeant subministrari alimenta, & litis expensæ concurrentibus paupertate, & præsumptione boni iuris. Approbatur affirmatiua. ibidem numero 1010. ad numer. 1014

Cuilibet litiganti super bonis, quę prętendit communia, vel ad se pertinere, si sit pauper, & babeat præsumptionem boni iuris, aduersarius cogi debet exhibere alimenta, & litis expensas lite pendente. ibid. & seq.n.1012.1013

Item fratri pauperi agenti ad legitimam sibi debitam in bonis fratris ob turpem personam ab eo institutam. p.537.n.1013.fine.

Cuique litiganti panperi agenti ad bona, quæ numquam possedit, babenti præsumptionem boni iuris, an ex dictis bonis debeant prouideri aliments, & litis expensæ ea durante. Approbatur affirmatiua.p.238.n.1015.ad 1023. Quæ procedit non solum quando agitur ad vniuersitatem bonorum. p. 240.n.1023 Sed etiam in litigatore paupere agente ad res particulares certaue bona, aut personsli actione, si pro eo stet præsumptio boni iuris. ibid. n.1024

In prædictis casibus debent concurrere simul paupertas, & præsumptio boni iuris non leuis. ibid. & seq.n.1025.1026. Qualis præsumptio resultat ex prima sententia, licet ab ea fuerit appellatum. p. 241.num.1027. Qui affectus talis præsumptionis ex sententia non obstante appellatione, ibidem.

Præfatis duobus concurrentibus præfato agenti decernenda sunt alimenta, & litis expensæ, etiam in prima instantia ante omnem sententiam, & sufficit summaria cognitin boni iuris actoris.p.241.num. 1028. Nec requiritur plena probatio sui iuris, vt ad ferendam sententiam in csusa principali, sed sufficit semiplene, & præsumptiuè per summarias informationes, per vnicum testem, & ex lectura attestationum non publicatarum.ibid. & seq.n.1030. 1031

Litigator actor vti pauper petens alimenta, & litis expensas, debet probare paupertatem, vbi non sit notoria.p.541.n.1035. Nec sufficit, si probet in genere, sed debet probare in specie talem paupertatem, ob quam se alere, & litis expensas sustinere non possit.ibid.n. 1033. An paupertatis consideratio arbitrio iudicis relinquatur. ibid.

Litigator quando non censeatur nec ne pauper, vt ab aduersario diuiti debeant ei subministrari alimenta, & litis expensæ, late explicatur.p.243.n.1034. 1041. Quid si babeat actionem ad consequendum, vnde possit se alere, & litem sustinere, vel debitores exigibiles: & an sit facienda prius excussio, sn debita sint exigibilia.p.244.1042. paupertas est plenè probanda. p.245.n.1046

Ali

Alimenta, & litis expensæ præstanda Actori pauperi, etiam nondum facta liquidatione. ibid. numer. 1043

Prouisio Alimentorum pendente lite facta pauperi litigatori cessat, si ei superueniant diuitiæ. ibidem. n. 1044

Non debetur talis prouisio, quando Reus, seu Aduersarius est pauper. ibid. n. 1045

Actori pauperi debentur alimenta, & litis expensæ tantum ex bonis, ad quę agitur pro modo fructuum, & sic tantum vbi agitur de re frugifera, vel alias pretio æstimabili. ibid. n. 1047

Quid quando litigium est tantum de separatione thori. ibid.

Quando filius conuenitur super hæreditate bonorum paternorum, an ei prouidenda alimenta, & litis sumptus ex bonis hæreditatis. p. 146. n. 1048. vbi quod iura constituentia debere dari alimenta, & litis sumptus litigatori pauperi loquuntur tantum de actore.

Cessat dicta prouisio si à Reo aduersando statim obijciatur aliquid excludens præsumptionem boni iuris actoris. ibid. 1049

Filio contra patrem agenti ad alimenta si obijciatur, quod est ingratus, probata ingratitudine excluditur ab alimentis pro tempore litis. ibid.

Filio, vel fratri, aut vxori agenti ad rescindendam renunciationem alimentorum, aut hæreditatis, vel cessionem bonorum à se factam, an, & quando lite pendente prouidendum de alimentis, & litis sumptibus. ibid. n. 1050. 1051

Vbi de publico constituti sunt Aduocati, & procuratores pro pauperibus; an Actoribus pauperibus ad bona, quæ ad se spectare putant, sint litis expensæ pendente lite exhibendæ. pag. 147. num. 1052. 1053

Fiscus tenetur Aduersario contra se litiganti inopi præstare alimenta, & litis expensas. ibid. num. 1054

Actori pauperi pendente lite debentur alimenta, & litis sumptus quacumque in parte iudicij petantur ante, vel post latam sententiam, etsi nondum facta sit liquidatio, & siue agatur possessorio, siue petitorio. ibid. & seq. n. 1015. 1016. & præstari debent vsqoequo per sententiam definitiuam fuerit in causa principali pronunciatum, & vsque ad executionem. p. 148 n. 1057

Prouisio præfata alimentorum executioni mandanda non obstante appellatione à iudicis decreto. ibid. n. 1058

Quantitas alimentorum, & expensarum in prædictis casibus non est quarta pars fructuum, sed taxanda iudicis arbitrio relinquitur pro diuersitate personarum dubio litis euentu, & modo reddituum in iudicium deductæ. ibid. n. 1059. 1060

In prouisione alimentorum, quæ fit filio, habenda est ratio non solum bonorum existentium sub iudice causæ, sed etiam in alijs locis. ibid. n. 1060

Vbi Iudici non constat de quantitate bonorum, & redituum, quorum occasione alimenta debentur, in qua quantitate possit, & debeat iudex taxare, & ponuntur exempla taxationis. ibid.

Alimenta, & litis expensæ Actori pauperi lite pendente exhibita, si fuerit ipse victor, sunt compensanda cum fructibus bonorum, in quibus pars aduersa fuerit condemnata vltra bonorum traditionem. p. 149. n. 1061. 1062

Ratio cur iura filio, & cæteris personis enumeratis pauperibus, & egentibus cum præsumptione boni iuris statuerint esse à Reo exhibenda alimenta, & litis expensæ lite pendente. ibid. n. 1063. fine & p. 250. n. 1065

Tempus motæ litis attenditur vt cognoscatur si erat præsumptio pro actore, & legitima alimentorum petitio, non quod postea sequitur. p. 253. n. 1075.

Vide tria verba sequentia.

Litis expensa quoad conditionem ad illas in casu succumbentia victori restituenda

Qui habuit iustam causam litigandi succumbens in causa, neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ tenetur restituere victori expensas in lite factas. p. 252 n. 1070. fine.

Quæ sint causæ iustæ litigandi à condemnatione expensarum excusantes. ibid.

Vide verbum sequens.

Litigator pauper quoad restitutionem alimentorum, & expensarum litis ab aduersario acceptarum; lite terminata, & quoad cautionem ab eodem præstanda de illarum restitutione, si succubuerit.

Alimenta, & litis expensæ filiis, & aliis descendentibus, vel patri, & aliis ascendentibus pendente lite super filiatione, aut paternitate exhibita non debent restitui, si is, qui accepit, in causa succumbat. p. 249. n. 1063. & seq.

An in vniuersum actor pauper cui ob præsumptionem boni iuris decernuntur; & exhibentur alimenta, & litis expensæ lite pendente teneatur, & cogi possit illa restituere, si succubuerit. Approbatur negatiua. p. 251. n. 1066. ad 1072

Vxori defuncti, quæ ventris nomine fuit in possessione, constito postea quod non esset prægnans non tenetur restituere alimenta percepta, nisi dolosè dixerit se prægnantem. p. 249. & seq. n. 1063 1070

Vxor alimenta, quæ à viro percepit, pendente lite super matrimonio restituit, si succubuerit. p. 252. n. 1069

Alimenta præstita pendente lite, vt recipiens statim lucretur, requiritur, & sufficit, quod tempore taxationis adsint qualitates necessariæ ad illorum prouisionem decernendam, ita quod postea non subiaceat restitutioni, si in causa succubuerit. pag. 253. n. 1073

Si actor dolose, & sciens se bono iure destitutum accepit alimenta, & litis expensas, non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori, constito de calumnia, & parte cogitur restituere. ibidem.

Quando actori pauperi prouidetur de alimentis, & litis sumptibus, an teneatur, & cogi debeat præstare cautionem fideiussoriam de restituendo in casu succumbentiæ. Approbatur. pag. 254. num. 1074. 1075. Quid si iudex dubitet de Calumnia, seu fraude petentis alimenta, & litis sumptus. p. 254. n. 1077. 1078

Si per Actorem pauperem, cui adhibenda sunt alimenta lite pendente, data fuit fideiussio, vel facta promissio restituendi in casu succumbentiæ; an tunc succumbens possit cogi ad restitutionem, approbatur negatiua. p. 255. num. 1081. Et quid quoad alimenta post sententiam recepta. ibid. n. 1082.

Quando alimenta sunt debita, & petuntur iure actionis, an tunc in eorum prouisione pro tempore pendentis litis cautio fideiussoria de illis restituendis in casu succumbentiæ sit præstanda. Approbatur negatiua. ibid. n. 1083

Litigatores alij nonnulli, quibus lite pendente præstari debent alimenta, & litis expensa.

Ei cuius bona sequestrantur non remanentibus sibi alijs ex bonis sequestratis alimenta, & litis expensæ decerni debent lite pendente. p 256. numer. 1084 Ad quod non est opus alia præsumptione boni iu-

 tis.

tis. ibid. non debentur alimenta aliunde, quam ex bonis sequestratis. ibid. mercibus mercatoris sequestratis ex iisdem mercibus præstari debent. p.257. n.1083

Accusato, cui ob delictum bona sequestrantur, exhiberi debent alimenta, & litis sumptus pro sua defensione ex bonis sequestratis. ibid.n.1086

Priuationis bonorum iudicio pendente Reus ex illis bonis debet consequi alimenta, & litis expensas. ibid.n.1087

Monacho accusanti, vel denuncianti Abbatem, & contra eum agenti ex iusta causa lite pendente à monasterio debent ministrari alimenta, & litis sumptus si aliunde non habeat; secus si habeat peculium. ibid. n.1088. etiamsi accusauerint non petita licentia. ibid. quid si accusaret non ob monasterij vtilitatem, sed tantum prosequens suam causam contra Abbatem. p.258.n.1089

Quid si accusatus esset ex ordinibus minorum carentibus bonis in communi. ibid.n.1090

Monacho accusanti alium monachum præter Abbatem, nisi accusaret de licentia Abbatis, & pro vtilitate monasterij, non consequeretur litis expensas à monasterio. ibid. n.1089

Prædicta de monacho extenduntur ad clericum sæcularem accusantem, aut denunciantem Prælatum malum, cui ab Ecclesia subministrari debent litis sumptus. ibid.n.1091

Abbati, seu prælato accusato se defendenti ab obiecto crimine debentur à monasterio alimenta, & litis expensæ, si non habet peculium sufficiens ad se defendendum. ibid.n.1092

Monacho, seu Religioso accusato se defendenti tenetur monasterium exhibere alimenta, & litis sumptus ad se defendendum necessarios, si aliunde habere nequeat. p.259 n.1093. An hoc procedat siue Abbas procedat via ordinaria, siue iuxta formam suæ regulæ. ibid.

Si monasterium agat ad expellendum Religiosum existentem in quasi possessione monachatus, vel contra eum disputet de valore professionis lite durante, tenetur ei exhibere alimenta, & litis sumptus. ibid n.1094

Scholari, seu collegiali contra collegium litiganti, ne à Collegio expellatur, collegium tenetur præstare alimenta, & litis expensas. p.260.n.1097

Idem de Canonico electo, vel clerico præbendato patienti molestiam super electione vel præbenda, qui ali debet ex fructibus canonicatus, vel præbendæ pendente lite, & habere litis expensas, si aliunde eas nequeat habere. ibid.n.1097

Idem de Vasallo, seu subdito litiganti contra Dominum, seu principem, à quo patitur molestiam. ei litis expensæ à Domino sunt exhibendæ. ibid. n.1098

Durante lite super diuortio, seu separatione thori, vel iustitia recessus à domo viri inter vxorem, & virum, siue iste, siue illa agat, maritus vxori tenetur præbere alimenta, & litis expensas, si aliunde habere nequeat. p.260. n.1099. quid si adulterium vxoris fuerit notorium, vel vxor sit indotata. ibid. n.1099

Lite pendente super valore matrimonij siue maritus, siue vxor agat, tenetur maritus vxori præbere alimenta, & litis expensas. p.561.n.1101.1102.1103. quid si vxor sit indotata. ibid.n.1103

Post sententiam à iudice Ecclesiastico in fauorem vxoris latam super valore matrimonij, à qua maritus appellauerit, Iudex laicus requisitus potest decernere à viro dimite appellante præstanda. p.562. n.1104

Si in prædictis casibus vxor succubuerit, non tenetur restituere viro alimenta accepta. ibid.n.1106

Vxori agenti contra maritum remedio *l. si constante. ff. solut. matr.* pro restitutione dotis, lite pendente præberi debent alimenta, & litis sumptus ex fructibus dotis, etiamsi aliunde posset viuere. p.562. n.1106.1107

Filiæ nuptæ agenti ad dotem sibi promissam, alimenta, & litis expensæ debent exhiberi à debitoribus dotis. ibid.n.1108

Vxori dissoluto matrimonio agenti contra hæredes mariti ad restitutionem dotis an, & quando ratione iidem mariti hæredes teneantur alimenta, & litis sumptus præbere. p.563.n.1109.1150

Locus Alimentorum præstandorum.

Vide verbum, *Alimenta quoad locum*, &c.

M

Maioratus possessor, successor.

Vide verbum, *Alimenta quoad bona ex quibus* &c. *Bona fideicommissi, fideicommissi bona, Primogenitus.*

Maleficus.

Maleficus, & malè merens debet egestate laborare. p.155.n.666

Maritus.

Maritus tenetur alere vxorem, etiam quando illam indotem duxit. p.26 n.94. & seq.

Maritus de fructibus dotis tenetur alere filios vxoris ex primo matrimonio. p.550. n.938

Quando maritus teneatur vxoris dotem suis sumptibus exigere à promissione, vel debitore; & quid facere debeat ad sui cautelam, dum init contractum dotis, vt non ipse, sed debitores dotis, dum illam exigit, teneantur vxorem alere, & litis expensas exhibere. p.262.n.1108

Nec maritus inopem vxorem, nec pater inopes filios alere tenetur actuali obligatione; licet in vtroque maneat semper habitualis, & radicalis obligatio; vnde dicitur propter inopiam viri, & patris suspendi obligatio alendi vxorem, & filios pauperes. p.339.n.1336

Vide verbum, *Actio quoad petitionem alimentorum charitatis ordo, necessitas grauis.*

Martyres.

Martyres non fugiendo è carceribus, & offerendo se tyranno non peccarunt. p.291.n.1196

Masculinum.

In odiosis, irrationabilibus masculinum non comprehendit fæmininum. p.107.n.440

Mater.

Matri debetur eadem reuerentia, quæ patri, eique parere debent filij sicut Patri. p.79.n.332

Mater de fructibus dotis non potest alere filios ex alio viro. p.140.n.589

Maior est affectio Matris ad personam filij, quam ad eius bona. p.512.n.907

Vide verbum sequens, & verbum, *Repetitio alimentorum præstitorum.*

Mater quoad obligationem alendi filios, & ablactandi filios prima triennio.

Fœminæ iure naturæ tenentur ablactare filios suos. p.185.n.799

Lac maternum est maximè proprium alimentum pueri recenter nati. ibid.

Peccant matres, quæ sine vlla iusta causa proprios filios non ablactant. p.74.num.300. non est tamen peccatum mortale, si filij tradantur nutricibus honestæ vitæ, sed veniale non leue. ibid.n.301

Iustæ causæ excusantes ab omni culpa matrem non ablactantem filium suum late ponuntur, & explicantur. ibid.n.302. ad 308

An sit iusta causa, si ablactare filios iuxta mores patriæ, dedecori sit, quia mater sit nobilis. Affirmatiua.

tiua.p.75.n.309.negatiua.ib.n.310.eum nullum sit dedecus matrem nobilem etiam Reginam lactare proprium filium. ibid.n.311

An sit iusta causa, vt vacent aliorum filiorum procreationi. ibid.n.310

An consuetudo excuset nobilea fœminas non ablactantes filios proprios. Affirmatiua.ibid.num.312. negatiua per se loquendo. ibid. n.313. qua ratione excuset talis consuetudo. ibid. n.314. An expediat admonere mulieres de prauitate consuetudinis. p.76 n.315. Consuetudo eadem nullo modo excusat, quando imminet necessitas filij, vt mater illum lactet. ibid.

Mater iure positiuo inspecto primo triennio tenetur alere, seu lactare suos filios tam legitimos, quam illegitimos naturales, & spurios.ibid.n.316. 317. & eo triennio inuito patre penes se filium nutrire. ibid. n.317.fine. Non tenetur si sit pauper, quæ suis laboribus debeat sibi victum quærere; nisi pater velit alimenta eidem matri præstare: nec si non possit lactare absque periculo notabili salutis; nec si non sit lactanea, aut alia nota causa impediatur lactare. ibid.& seq.n.318.319.320

Vbi mater est inhabilis ad lactandum, etiamsi sit diues, non tenetur suis expensis apud nutricem alere filium; sed has expensas tenetur facere pater p.77. num.310. si sit nobilis, cui iuxta mores patriæ videatur dedecus lactare, licet possit, si nolit lactare, an ipsa vel pater teneatur ad expensas pro lactatione. ibid.311

Mater diues, quam neque consuetudo, neque alia iusta causa excusat, recusans lactare filium, tenetur soluere impensas nutricia. ibid.n.323

Maternum onus alendi filium primo triennio comprehendit solum alimentum lactis proprij, quo verò ad alia necessaria ad infantis educationem, vestes &c. tenetur pater. ibid.n.322

Mater quoad obligationem alendi filios dissoluto matrimonio inualido.

Matrimonio bona fide contracto dissoluto ob detectum impedimentum dirimens, filij nati, & concepti ante dissolutionem tam intra triennium quam vltra, an sint alendi communibus expensis matris, & patris.p.78.n.325. Quid si fuit nalliter contractum mala vxoris, vel vtriusque coniugis fide.ibi. n.326.327

Mater quoad obligationem alendi filios vltra primum triennium, & dotandi filias.

Vltra primum triennium onus alendi filios, etiam illegitimos incumbit patri. p.78.n.118

Mater diues vltra primum triennium tenetur in subsidium alere filium aliunde non habentem, si pater, & Auus paternus sint inopes, inhabiles ad alendum.p.79.n.332. neque alimenta filio præstita repetet.ibid. Tenetur etiam in defectum patris alere filios illegitimos, etiam spurios, licet sit illustris. ibid.n.334.335.

Mater diues tenetur dotare filiam, quando nec pater, nec Auus paternus ob inopiam possunt. ibidem. num.333.

Mater quoad repetitionem alimentorum filiis præstitorum.

Mater viuente patre diuite præstans alimenta filio, eorum æstimationem potest à Patre, vel ab Auo paterno repetere.p.78.n.330. quo moderamine fiat repetitio, & quid Iudex in facienda dicta æstimatione respicere debeat. ibid.

Defuncto patre, & non superstite alio, ad quem spectet onus alendi filium, si mater de suo illum alat, ab eo non potest alimenta repetere, nisi fecerit protestationem repetendi, vel bona filij administraret. p.79.n.331

Si mater aluerit filium à fratre hærede Patris alioqui alendum, cum protestatione non donandi, repetere potest alimenta à fratre hærede. p.91.n.374

Matrimonium, Matrimonij onera.

Matrimonium, & procreatio filiorum qua ratione dicatur esse iuris naturalis. p.5.n.12

Matrimonij onera ibi esse debent, vbi est dos. p.26. n.94

Oneribus matrimonij seruire debent dotis fructus. ibid.

Medicina, Medicus.

Medicinæ, & expensæ pro Medicis veniunt nomine alimentorum. p.18.n.60

Meritum.

Meritum non consequitur ex eo, quod quia facere tenetur. p.216.n.923

Minor. Pupillus.

Vide verbum, *Frater, vt frater quoad dotem, &c.*

Miserabiles personæ.

Viduæ, & pupilli diuites an connumerentur inter personas miserabiles. p.283.n.1182

Monachus.

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus &c. litigatores alij &c. Repetitio alimentorum præstitorum.*

Monasterium.

Monasterium liberis etiam spuriis ingressi, & professi, in cuius bonis successit, tenetur alimenta congrua, & dotes præstare.p.99.n.402.& 403.An pro alimentis teneatur præstare integrum vsumfructum legitimæ. n. 404. Si Pater ante professionem assignauit, & tribuit filiis competentia alimenta reliquis bonis in monasterium translatis, an eisdem filiis postea ad paupertatem redactis monasterium teneatur alimenta præbere. pag. 100. n.405

Monasterium, ad quod per eius professionem omnia filij bona sunt translata, tenetur alere patrem inopem. ibid.n.406

Vide verbum, *Alimenta quoad filios, quibus &c. litigatores alij &c. Religiosus professus quoad obligationem subueniendi, &c.*

Mora.

Mora non committitur absque interpellatione, vbi dies non est apposita. p.176.n.778

Mutuans, Mutuum.

Pater tenetur soluere mutuum à filiofamilias acceptum, si illud conuersum sit in vtilitatem patris, & in rem, ad quam idem pater tenebatur. p.340. n.1340

Mutuans pecuniam ad emendam aliquam rem, habet solum personalem actionem, & non præfertur aliis habentibus hypothecam. p.341.n 1344.1345. 1346

Cum quis bona fide accepit pecuniam mutuam ad satisfaciendum suis creditoribus, quibus illam dedit, si postea non sit soluendo posteriori creditori, primi creditores non tenentur restituere pecuniam acceptam eidem posteriori creditori. ibid. n.1346. & p.344.n.1359

Mutuum factum causa alendi filios & uxorem.

Vide verbum, *Debita pro alimentis filiorum, & vxoris, &c.*

N

Naturales filij.

Filius illegitimus naturalis quis dicatur ciuilis, & antiqui iuris rigore.p.38.n.156. quis spurius eiusdem iuris rigore. ibid. hodie de iure Canonico, & consuetudine apud omnes Christianos in foro Ecclesiastico,

clesiastico, & ciuili quis dicatur, & sit filius naturalis & capax successionis à iure ciuili naturalibus concessæ. ibid. & num. 157. & quis spurius. ibid.

Vide verbum sequens.

Naturales filij quoad Alimenta, & dotem illis debita, & successionem ab intestato, vel ex legato.

Pater filiis illegitimis naturalibus tenetur præstare alimenta. p. 38. num. 158. 159. illis danda alimenta, etiamsi pater prohibuisset. p. 39. n. 160. nec valeret statutum illis negans alimenta. ibid. num. 161. Alimenta etiam sunt præstanda iuxta dignitatem personarum, & facultates patris. ibid. n. 162. minora tamen quam filiis legitimis, & naturalibus. num. n. 163

Dos minor debetur filiæ naturali, quàm legitimæ. ibi. n. 163. debet tamen dari iuxta eam quantitatem, quam homines similis conditionis solent in eo loco date filiabus naturalibus. ibid.

Naturalis ex soluto, & soluta licet non concubina habilibus ad contrahendum matrimonium ab intestato succedit patri in duabus vnciis; & etiam ex testamento potest illi succedere non extantibus legitimis filiis. p. 38. n. 156. 157. non extantibus filiis legitimis; neque parentibus testatoris, potest illis relinqui totum as, & extantibus parentibus testatoris, nullis extantibus filiis possunt illis relinqui octo vnciæ; & reliquæ quatuor debent relinqui parentibus, seu ascendentibus.

Pater non potest filio naturali relinquere vltra vnam vnciam extantibus filiis legitimis. p. 39. num. 165

Naturalis filius, cui à Patre in testamento sit relicta vncia, an ab hæredibus possit petere etiam alimenta vltra vnciam. ibid. si vncia relicta non sufficiat pro alimentis supplendum ad integra, & congrua alimenta. ibid. n. 166

Filius naturalis succedens in duabus vnciis hæreditatis paternæ mortuo patre intestato, an prætee duas vncias possit petere ab hæredibus etiam alimenta. p. 40. n. 168. 170. Et quid si nullis extantibus legitimis filiis pater ei reliquerit duas vncias, an pariter filius naturalis possit petere etiam alimenta ab hæredibus. ibid. n. 171. 172

Filiis legitimis extantibus duriùs agitur cum naturalibus, mitiùs illis non extantibus. p 39 n. 167

Filius legitimus quoad alimenta est præferendus naturali, quando facultates patris non sufficiunt vtrisque. p. 40. n. 168

Pater etiam nullis extantibus filiis legitimis, si in testamento prætereat filium naturalem, nihil illi relinquens, non potest filius naturalis rumpere testamentum. ibid. n. 168. fine, & si impugnat testamentum, non debentur ei alimenta, neque expensæ litis. p. 41. n. 174

Naturali filio negari possunt alimenta ex causis, quibus legitimi possunt exhæredari. p. 41. n. 173

Quas facultates disponendi de bonis Ecclesiasticis, & patrimonialibus in fauorem illegitimorum auferat Pius V. in sua constitutione 117. p. 47. n. 192

Naturales filij, & etiam vulgò quæsiti non ex coïtu damnato nati etiam iure ciuili ab intestato succedunt matri non illustri, & Auo materno, & Auiæ. p. 80. n. 339

Necessitas.

Necessitas est illi imputanda, qui sua culpa in eam incidit. p. 155. & seqq. n. 666. 674

Necessitas non habet legem, & facit licitum quod alias non foret, & facit vt à regulis iuris discedatur. p. 267. n. 1123

Triplex est necessitas temporalis extrema, grauis, & leuis, seu communis, & quæ vnaquæque sit. p. 316 n. 1263

Vide verbum sequens.

Necessitas extrema.

In extrema necessitate obligatio est subueniendi potiùs fratri carnali, aut Patri hæretico, aut infideli, quam Catholico extraneo. p. 31. & seq. num. 123. & 127

Si eodem momento res sit occupata in extrema necessitate à duobus, diuidenda si potest diuidi, vel sorte tribuenda. p. 310. num. 1253

In extrema necessitate omnia efficiuntur communia quoad vsum, & melior est conditio possidentis, ac si res numquam fuissent diuisæ. ibid. n. 1254

Lege charitatis, & misericordiæ homo tenetur cuilibet proximo in extrema necessitate constituto subuenire, si absque notabili difficultate, & iactura graui rei familiaris potest. p. 319. num. 1273

Vt extremæ necessitati alterius succurrat quis, non tenetur mendicare, vel officium aliquod exercere, quo à suo statu cadat. ibid.

Ad subueniendum extraneo extremè egenti Religiosus professus inuito superiore potest, & tenetur egredi è monasterio. p. 324. n. 1293

Obligatio pietatis subueniendi patri, vel filio extremè, vel grauiter egenti, etsi non est propriè iustitiæ; strictiùs tamen obligat, quam obligatio iustitiæ rigorosæ. p. 325. n. 1294

Filius ex vi obligationis habitualis subueniendi parentibus, si in extremam, vel grauem necessitatem aliquando inciderent, non tenetur se conseruare in eo statu, in quo possit eisdem subuenire, si in talem necessitatem inciderint & explicatur exemplis. p. 326. n. 1295

Vide verbum, *Charitatis obligatio erga seipsum; charitatis ordo, Religio quoad dilationem ingressus, Religiosus professus, Repudiatio.*

Necessitas grauis.

Clericus in sacris constitutus qua ratione possit, & teneatur subuenire parentibus graui necessitate pressis. p. 325. & seq. n. 1294. 1297

Maritus non tenetur, nec potest deserere vxorem, nec seruus Dominum, vt subueniat parentibus grauiter egentibus. p. 316 n. 1295. & p. 332. num. 1311. in respons. ad tertium.

Vide verbum, *Prælatus Religiosus, Religio quoad dilationem ingressus, Religiosus professus repudiatio.*

Necessitas extrema, & grauis quando plures in eadem necessitate sunt constituti, & vni tantum potest subueniri.

Vide verbum, *Charitatis ordo Debiter.*

Negotiorum gestor.

Impendens in alterius commodum non dicitur gerere vtile negotium, si id faciat contra illius voluntatem, & protestationem. p. 221. n. 946

Vide verbum, *Expensa.*

Nepos, Nepos spurius.

Nepos venit appellatione filij in fauorabilibus. p. 70. n. 286

Nepos si sit Dux, marchio, aut comes cogendus est alere patruum pauperem, ne in opprobrium dignitatis mendicare cogatur. p. 117. n. 519

Nepos spurius ex filio legitimo non est odiosus legibus respectu aui. p. 69. num. 283

Auus potest donare, vel relinquere nepoti spurio ex filio legitimo non solum vsque ad congruam alimentorum quantitatem, sed etiam quantum vult. ibid. n. 284. 285

Nepoti legitimo, & etiam spurio auus potest ad libitum relinquere. p. 70. n. 287

Nobilis, Nobilitas.

Nobili debentur alimenta delicata, nec debet vesci cibo rusticorum. p. 24. n. 80

Nobili, & cuicumque alimentario, qui eius dignitate

te inspecta illis eget, alimenta præstanda sunt, etiam pro famulis. ibid.n. 83. imò si eius dignitas ita exposcit, dandos equus, vel mulus,& pro eis alimenta,& etiam rheda. p.25.n.85

Vide verbum, *Animus donandi.*

Nouerca.

Nouerca tenetur alere priuignos ex propriis bonis, potest autem, & tenetur alere ex fructibus dotis, qui detractis præstitis in sui,viri, & filiorum communium sustentationem supersunt.pag. 140. num. 590

Inter nouercam,& priuignum lex præsumit odium. p.162.n.689

Nurus, Nurus quoad alimenta illi debita

Nurus appellatione venit etiam pronurus. pag.27.n. 104

Vide verbum, *Socer.*

O

Obligati.obligatio alendi, & alimentorum, obligatio antidoralis,

OBligatio semel extincta non reuiuiscit. p 204. n.884

Sine consensu non oritur obligatio.pagin. 222.num. 948

Obligatio alimentorum an sit diuidua, vel indiuidua. p.582.n.1174

Antidoralis obligatio multos operatur effectos, facit cessare compensationem, & inducit præsumptionem donationis. p.216 n.922.923

Vide verbum, *Alimentoram ius, Auus, fiscus, frater, Heredes, mater, parentes, pater, patruus, primogenitus.*

Odium.

Cum quis propter odium consideratur vt alius,seu vt distincta persona, id procedit quoad honores.non quoad incommoda. p.148.n.619

Officium iudicis.

Officium iudicis an nullam præsupponat obligationem,an vero saltem quasi obligationem. p.89.nu. 363

Quod officio iudicis debetur, transit in hæredes.ibidem.

Vide verbum, *Actio quoad petitionem alimentorum.*

Opera artificiales; & officiales.

Operæ artificis regulariter plus æstimantur,quam nudi,& simplicis ministri. p.107.n.440

Vide verbum, *Alimentarius quoad operas,&c.*

Ordinatus.

Vide verbum. *Repetitio alimentorum præteritorum.*

Ordo soluendi alimenta in concursu plurium egentium.

Vide verbum, *Charitatis ordo.*

Otiositas, Otium.

Otiositatis occasio non est danda. p.12.n.37

Vide verbum, *Alimentarius quoad operas, &c.*

P

Pactum super alimentis.

VIde verbum, *Alimenta quoad durationem, &c.*

Parentes.

In quo consistat honor parentibus debitus. p.320.n. 1275

Parentes,fratres,sorores, filios tune debemus deserere, & odio habere, quando nos retrahunt à bonis operibus,& impellunt, ad peccandum. ibid.

Vide verba sequentia.

Parentes quoad obligationem alendi filios.

Parentum nomine in præsenti intelliguntur præcipuè patres. p.2.n.2.

Pater iure positiuo tenetur alere filios legitimos, & naturales. p.3.n.3

Educatio filiorum etiam legitimorum respectu parentum an sit tantum de iure naturæ inclinante; an vero de iure naturæ stricto,& obligante in conscientia? hoc secundum approbatur, primo reiecto. p.155.n.567. vnde pater tenetur alere liberos, ex obligatione iuris naturalis propria.ibid.& pag.87. n.355

Pater licet habeat vsumfructum in bonis aduentitiis filij;non tamen ex hoc tenetur alere, sed ratione sanguinis. p.5.n.13

Iure naturali inspecto an satis sit si parentes præstent filiis indigentibus alimenta simpliciter necessaria, sine quibus vitam amitterent;an vero competentia conditioni,vel saltem quibus commode, & honestè viuere possint. p.6.num.14

Parentes etiam de non superfluis ad statum debent filiis grauiter indigentibus succurrere.ibid.n.15.fine.Tenentur iure naturæ alere filios non solum dum sunt pueri,sed etiam adultos cuiuscumque ætatis, si non possunt aliunde quærere, & habere victum. p.8.n.20.ad25

Pater non tenetur alere filios quoscumque, qui ex bonis suis,vel honesto artificio,possunt se alere,& victum honestum,& sufficientem quærere. p 9. & seq.n.22.28. Tenetur alere si filius nisi cum notabili incommodo, aut periculo, &c.non possit artem, vel operas exercere. ibidem, & p.12. numero 35

An etiam filiam callentem artem, ex qua possit viuere pater non teneatur alere; & si sit spuria non à patre dotanda. ibid.

Si filius, vel filia sine dedecore sua conditione attenta non potest artem, vel operas exercere debet ali à patre.p.11.num.33. Filius tamen nobilis, qui iam cœpit mendicare potest etiam sine dedecore seruire,& arare terram. p.12.n.35

Filius robustus,& quiuis alius alimentarius carens bonis, & arte, qui eius honore seruato potest ex seruitio præstito nobili,vel principi in eius domo, vel in bello,vel ex doctorato,vel procuræ exercitio victum sibi comparare potest; an sit alendus à patre saut ab alio, cui alioqui onus alendi illum,incumbit. p.12. & seq.n.36.37.38

Quoad obligationem alendi filios,non spectatur patria potestas,neque agnatio, neque ius succedendi in bonis filiorum, neque solum instinctus naturæ patri,& matri communis;sed quod pater sit certus. p.66.n.276

Vltra primum triennium onus alendi filios etiam illegitimos regulariter incumbit patri. p.78.nu.318 Cur potius ad patrem, quam ad matrem spectat tale onus. ibid.n.319

Parentes arctiùs obligantur alere filios pauperes, quam frater diues fratrem, & sororem inopes.pag. 119.n.492.fine.

Vide verbum, *Alimenta, &c. Naturales filij. Ius naturale spurij.*

Parentes quoad deobligationem alendi filios

Vide verbum præcedens verbum, *Alimenta quoad causas iustas illa denegandi, & alimenta quoad locum.*

Pater.

Pater sustinet omnia onera filij inopis.pag.26.numero 95

Patri permittitur vendere filium in necessitate ratione patriæ potestatis pagin.68.num.280.& p.328. n.1300

Pater, & filius quando censeantur vna persona. pag. 255 n.952

Pater cogitur soluere mutuanti pecuniam mutuatam filio

filio egenti in studiis,etiamsi denunciasset,ne mutuaret. p.211.n.904

Pater cæteris paribus non tenetur vitam propriam corporalem postponere vitæ corporali filij, & è contra. p.288.n.1188

Nullus vmquam cæteris paribus est magis diligendus quam pater,& mater. p.303.n.1230

Vide verbum, *Alimenta quoad filios,quibus,&c. Alimenta quoad locum, quoad quantitatem, necessitas extrema,necessitas grauis,Religio quoad dilationem ingressus, Religiosus professus, votum Religionis.*

Pater dilapidator bonorum.

Si pater malè dissipet bona sua, an filius per iudicis officium possit facere illum cogi assignare sibi tantum quantum sufficiat pro alimentis vel legitima. pag.152.numer.647.& pag.190.& seq.n.851.852. & 853

Patre bona dilapidante,an sufficiat interdictio administrationis bonorum,vel cautio, aut fideiussio ad assecurandum filium pro alimentis, & legitima. p.191.num.835. An verò ad instantam filij iudex cogere possit patrem dilapidatorem excorporare legitimam ex propriis bonis, & illam dare filio. ibidem numero 836.837. Et an pater rediens ad sanos mores possit eandem legitimam recuperare. ibid.

Patria.

Patriæ plus debemus,quam parentibus,& eidem potius obediendum quam parentibus.pag.29.numero 112

Vide verbum, *Charitatis ordo,Respublica.*

Patronus.

Vide verbum, *Exponentes infantes.*

Patruus.

Patruus diues,vt patruus an teneatur alere nepotem, & neptem ex fratre pauperes, & è contra.Negatiua.p.137.n.578.879.Affirmatiua.ibid.num.580.& seq.Quæ intelligatur, dum nepos eget,patruo viuente. ibid.

An teneatur dotare neptem ex fratre inopem. Approbatur affirmatiua. p.139.n.584.585

Vide verbum,*Clericus beneficiatus, Religio quoad dilationem ingressus.*

Pauper,Paupertas.

Pauper, & inops quis dicatur. p.12.n.37

Quando paupertas est fundamentum alicuius, vel causa agendi ab agente est probanda. pag.85.numer.348 & p.242.n.1032. Sicut & diuitiæ ab eas allegante. ibid.

Qui dicatur pauper regulariter relinquitur arbitrio iudicis attenta personarum, & circunstantiarum qualitate.ibid.n.1013.Quod fallit quando paupertas est probanda respectu certi effectus, quo casu est probanda in specie respectu illius effectus. ibid.

Vide verbum, *Cautio.*

Pœna, Pœna Reorum criminis læsæ Maiestatis.

Pœna tenere debet suos Authores. p.26.n.102

Quæ pœnæ iure ciuili latæ contra filios Reorum criminis læsæ maiestatis.p.107.n.435.tales filij an priuentur non solum successione totius hæreditatis, sed etiam legitima.ibid.n.436.437. filiabus an debeatur legitima in bonis matris.ibid. n.438.An dos detrahenda ex bonis patris Rei læsæ maiestatis; & in qua quantitate.ibid.n.439.440. Dotes datæ post crimen læsæ maiestatis commissum an sustineantur. p.108.n.441

Eisdem filiis an ex bonis paternis confiscatis debeantur alimenta etiam illegitimis.ibid.n.442. & pluribus sequent.

Filij ob atrocitatem criminis paterni an possint priuari alimentis in foro conscientiæ. ibid. & seq. n. 445. 447. Quid de lege puniente filios ob crimen paternum, an valeat in foro conscientiæ, & pœna licitè exigatur. ibid.

Lex *quisquis Cod.ad legem Ial.maiestatis,*quoad pœnas filiorum ex generali consuetudine orbis Christiani non seruatur, & est abrogata. p.109.n.448. non procedit si offendantur principes recognoscentes superiorem. p.110. n 449. Neque quando mater committit crimen læsæ maiestatis. ibid. n.450. 451.457. Neque quando pater in contumacia tantum condemnatur, vt Reus læsæ maiestatis. ibid.n.452. neque in nepotibus Rei læsæ maiestatis.ibid.n.454. neque in filiis natis, aut conceptis ante patratum crimen læsæ maiestatis iuxta plures. ibid. n. 455. nec in fœminis.ibid. neque habet locum in beneficiis Ecclesiasticis. ibid.n.456

Pœnæ eiusdem legis, *quisquis*, cessant si pater Reus ex gratia principis restituatur.p.111.n.458.nec afficiunt filios adoptiuos.

Vbi pœna imponitur pro facto negatiuo requiritur monitio. p.146.n.619

Pensio.

Pensio soluenda est in loco, in quo fructus beneficij colliguntur. p.168.n.735

Pensio super beneficio alicui clerico reseruata citra vitium simoniæ potest gratis remitti absque Papæ authoritate.p.280.num.1167.Absque labe simoniæ non potest pretio,seu pecunia redimi,extingui, aut transferri.ibid. Si pro alimentis pensionarij ei assignata sit, an possit per transactionem vel gratuitam renunciationem absque authoritate remitti. ibid.n.1168 1169

An omnis pensio siue motu proprio Papæ reseruata, siue de præcedenti partium consensu, & ad earum preces possit gratia remitti absque authoritate superioris, p.281.n.1170

Pensio aliquando æquiparatur vltimæ voluntati,nempe legato,aliquando contractui profano, & quando id contingat. p.280.n.1169

Pia causa, Pietas.

Pietatis officium an propriè referatur ad ea, quæ spontè,& nulla necessitate præstantur. p.86 n.352

Vide verbum, *Error.*

Pius V.

Vide verbum,*Naturales filij quoad alimenta*,&c.

Possessio quasi possessio.

Possessio continuata probatur probatis extremis. pag 207.n.899

Potus.

Potus appellatione continentur vinum, ceruisia, & alia potionis genera, & etiam aqua,vbi est venalis.p.16.n.48.& solum aqua ad bibendum, quando aqua non est distinctè ab alimentis legata,quando vero distinctè legantur alimenta,& aqua cōprehenditur, aqua etiam ad aliorum alimentorum vsum, & ad lauandum,& similes vsus necessaria.p.17.numer.50

Potus alimentorum, & cibariorum nomine continetur. ibid.n.51

Potus nomine veniunt etiam vasa, quibus vtimur ad potandum,& in quibus vinum,aut cætera potabilia conseruantur. p.16.nu.49

Prælatus,Prælatus Religiosus.

Prælato suspenso,vel disposito ab administratione, & Clerico beneficiato deposito an,& quādo ex bonis monasterij, vel beneficij alimenta debeant ministrari. p.258.n.1092

Abbati,seu Prælato accusato, vel denūciato ab omnibus Religiosis subditis, dum lis pendet,parendum est in iis, quæ non impediunt cursum causæ.pag. 257.& seq.n.1088 fin.1091.fine.

Necessitas grauis parentum,cui filius Religiosus extra

monasterium subuenire potest, & non intra præbet prælato iustam causam concedendi licentiam exeundi è monasterio, seu religione, & viuendi in sæculo ad subueniendum tali necessitati pag. 319. n. 1303. quam licentiam eum habitu retento de iure communi potest etiam ad tempus longum dare prælatus immediatus, vel Prouincialis, aut Generalis. ibid. hodie ad longum tempus dat solum S. Pontifex. ibid. quod procedit in vniuersum. ibid.

Licentiam manendi, seu viuendi in sæculo dimisso habitu, etiam ad subueniendum graui necessitati parentum Religioso Prælatus Religionis absolutè concedere non potest, sed sola sedea Apostolica. p. 331. n. 1308. fine.

Filio professo an Prælatus teneatur concedere licentiam viuendi extra Religionem quando id ad subueniendum parentibus grauiter egentibus est necessarium. p. 329. & seq. n. 1304. 1305. 1307

Vide verbum, *Religiosus professus* &c.

Præiudicium.

Per vnum actum quis non sibi præiudicat in sequentibus. p. 169. n. 740

Vide verbum, *Litis expensa.*

Præsumptio.

Præsumitur pro contractu. p. 146. n. 1050. vbi quis stetit in domo alterius, præsumitur ab eo habuisse alimenta, & alia necessaria. p. 207. n. 896

Vide verbum, *Litis expensa, litigatores alij* &c. *Repetitio alimentorum præteritorum.*

Pretium, Probatio.

Probatis extremis censentur posita, & probata media. p. 207. n. 899

Pretium succedit loco rei. p. 246. n. 1050

Primogenitum, Primogenitura.

Vide verba sequentia, verbum, *Bona fideicommissi, fideicommissi bona.*

Primogenitus.

Primogenitus habet præeminentiam quandam inter fratres, & sedere debet in loco digniori. n. 87. illi debentur alimenta pinguiora. ibid. quæ procedunt in primogenito successure in omnibus bonis, vel maiori eorum parte. ibid.

Primogenitus, possessor primogenituræ, aut maioratus quoad obligationem alendi, & dotandi cæteros fratres, & sorores, & dandi legitimam.

Primogenitus successor in maioratu à patre propria authoritate instituto super omnibus bonis, non relicta legitima aliis fratribus non consentientibus in institutionem, tenetur præbere legitimam, p. 93. n. 380. Item si maioratus sit institutus cum authoritate Principis, cum onere relinquendi aliis filiis competentia alimenta, quæ institutor non reliquit; vel non sufficientia. p. 94. n. 381 imo etiam si princeps nullam fecisset mentionem de aliis filiis, quibus adhuc primogenitus successor in maioratu tenetur dare alimenta competentia iuxta statum. ibid. n. 382. An qualitas alimentorum debeat adæquare legitimam. ibid. filiis etiam illegitimis, etiam spuriis, quibus pater non reliquit, tenetur successor idem præstare congrua alimenta, si aliunde sese alere non possunt. ib. n. 384. Prædicta in foro conscientiæ procedunt etiamsi Princeps concessisset institutionem cum expressione, quòd aliis filiis institutor maioratus non reliquerat alimenta. ibid. n. 383

Primogenitus successor sororibus legitimis, & illegitimis filiabus institutoris tenetur congruā dotē dare. p. 95. n. 385. & tenetur alere, & dotare fratres, & sorores, quibus Pater nihil assignauit; etiāsi superstes sit mater, vel Auus maternus diues. ibid. n. 387

Si maioratus institutor cæteris liberis præstitit congruentia alimenta, & dotes, & postea ad paupertatē deueniunt; Primogenitus successor non tenetur illis præstare alimenta, & dotes, si habent matrem, vel Auum maternum diuitem. ibid. n. 388

Siue maioratus institutor, vel fideicommissi ex omnibus bonis constituti cæteris suis liberis præstiterit, siue non præstiterit sufficientia alimenta; An maioratus possessor pro tempore teneatur in infinitum alere, & dotare fratres, & sorores, & alios descendentes ex primo institutore; si sint egeni, & habeāt matrem, vel auum maternum diuitem, habilem ad alendum, & dotandum; an verò teneatur solum in subsidium. p. 96. n. 389. ad 401

Omnis possessor primogenituræ, aut maioratus, cui ex consuetudine, vel statuto, aut alio modo delata primogenitura, obligatur alere, & dotare fratres & sorores inopes. p. 98 n. 396. Quod omnino certum deficientibus matre, & auo materno. p. 99. nu. 401

Primogenitus secundogenitò non potest assignare pro alimentis solum vsumfructum, vel annuos redditus, sed tenetur assignare proprietatem aliquam, quæ ad hæredes transeat. p. 184. n. 805

Vide verbum, *Alimenta quoad bona, ex quibus,* &c.

Princeps.

Si filius habeat aliunde vnde se alere possit, princeps potest præcipere patri, ne ei aliquid alimentorum præbeat. p. 30. n. 114

Vide verbum, *Ius naturale.*

Priuignus.

Priuignus an teneatur præstare alimenta nouercæ inopi, siue sit hæres patris, siue non, dummodo sit diues. p. 140. n. 591. & quatuor sequ.

Vide verbum, *Nouerca.*

Proscriptas.

Vide verbum, *Denarius.*

Promittens.

Promittens aliquid dare, vel facere, intelligitur nō statim, sed concesso aliquo conuenienti interuallo. 176. n. 778

Protestatio.

Protestatio non releuat in iis, quæ non pendent ex voluntate protestantis, & vbi præcedit obligatio. p. 150. n. 641. & p. 211. n. 904

Priuilegium.

Priuilegium auget ius, non diminuit. p. 66. n. 278

Priuilegium, seu ius speciale facilius tollitur, quàm ius commune. p. 169. n. 740

Q

Quarta matrimonialis.

Mulier an sine iudicis authoritate possit renunciare quartæ matrimoniali, in casu, quo illi deberetur iuxta Auth. *Præterea, Cod. vnde vir, & vxor.* p. 281. n. 1171

R

Ratio.

Ratio generalis ampliat dictum. p. 252. n. 1070

Religio, Religiosus.

Religiosi an debeant esse solliciti de prouidendis alimentis, & dotibus filiis, & filiabus fratrum pauperibus. p. 139. n. 585

Religio quoad dilationem ingressus pro subueniendo parentibus vel filiis, aut aliis consanguineis extremè, vel grauiter egentibus.

Necessitas leuis parentum, vel filiorum non impedit filium, aut patrem ingredi Religionem secluso probabili periculo superuenturæ extremæ, vel grauis necessitatis. p. 317. n. 1264

Nec impeditur ingressus, si parentes, vel filij habeant, vnde viuant, quamuis tenuissimè absque hocquod aliquid contra decentiam status exerceant: Nec si pater, aut filius cogatur mendicare, vel opera exercere sine magna status illorum indecentia. ibid. n. 1264. vnde filij artificum possunt liberè ingredi

Religionem, etiamsi parentes mendicare, aut aliis seruire deberent. ibid.

Extrema necessitas parentum quandonam non impediat filiorum ingressum in Religionem, & è contra, ibid. n.1265. non impedit, si manendo in sæculo non sit spes probabilis succurrendi patri, vel filio extremè egenti. ibid.n.1266

Parentibus in extrema necessitate constitutis, quibus filius in sæculo manens potest subuenire, & non alio modo, tenetur abstinere ab ingressu in Religionem, vt parentibus subueniat. p.318. num. 1267. etiamsi vouisset ingressum. ibid. n.1268. etsi iam nouitius tenetur ad eundem effectum egredi.ibid. n.1269.& etiamsi necessitas extrema non sit actu, moraliter tamen, seu probabiliter timeretur futura. ibid.n.1270

Idem extenditur ad extremam necessitatem Aui, & aliorum Ascendentium, & nepotum, ac pronepotum, & aliorum descendentium, imo cuiuscunque proximi, scilicet, vt à nepote, vel Auo differendus sit ingressus in Religionem. & similiter à quouis alio, si aliter non possit tali necessitati Aui, nepotis, vel proximi succurri. ibid.n.1271.& seq.

Si sit necessitas grauis, & magna parentum, cui filius aliter non possit subuenire nisi manens in sæculo; an teneatur differre ingressum in Religionem, vt succurrat &c. communis sententia asserit. p.319. n.1274. 1275. quæ extenditur etiam ad grauem necessitatem Aui, & cæterorum ascendentium.ib. & etiamsi talis necessitas grauis non sit actu, & præsens, tamen probabiliter timetur futura.p.320. n.1276. & pariter si filius votum Religionis emisisset ante; vel post grauem parentum &c. necessitatem, cui nisi manens in sæculo possit subuenire. p.351.n.1277

Prædicta procedunt, quando euidenter apparet de graui necessitate parentum. ibid. n.1278. quid si sit dubium, vel sint vtrinque opiniones probabiles.ib.

Si filius extra Religionem parentibus grauiter egentibus non posset subuenire absque extraordinario & proximo periculo peccandi lethaliter, ita vt aliud remedium vitandi tale periculum sibi non sit, nisi viuere in Religione; potest, & tenetur desertis parentibus transire ad Religionem; & quando detur tale periculum.ibid. n.1279.1280. Quid in dubio vel sint vtrinque opiniones de tali periculo. ibid. Idem periculum via potest contingere, vt in extrema necessitate succurratur. ibid.

Quid si parentes egentes prouocarent filios ad malum graue, vel ad peccatum etiam veniale directè, vel indirectè, an tunc possint ingredi Religionem illis desertis, & tenerentur, si Religionem vouissent. p.322.n.1281. & duobus seq.

Filius habens parentes graui necessitate pressos eius auxilio Indigentes ingrediens Religionem, & professionem emittens peccat grauiter contra pietatem paternam. p.325.& seq.n.1294.& 1301

Filiis extremè egentibus pater tenetur abstinere ab ingressu Religionis, vt illis subueniat.p.333.n.1315

Etiam extra illorum grauem necessitatem tenetur pater differre ingressum in Religionem, si filij sub eius potestate careant necessariis ad sustentationem, & piam educationem, nisi illis ante ingressum sufficienter prouideat.ibid.n.1316.& prædicta procedunt etiam si pater votum Religionis emisisset. ib.n.1317.& etiam in cæteris ascendentib. respectu nepotum, & aliorum descendentium.p.334.n.1318

Necessitas grauis fratrum, vel sororum est iusta causa dispensandi cum fratre astricto voto Religionis ad differendam voti executionem, vt tali necessitati subueniat.p.334.& seq.n.1351.1352. Hanc dispensationē cōcedit Episc.ib. An sit causa iusta, vt frater tali voto ligatus propria authoritate differat voti executionē, præsertim si sorores egentes sint exposita periculo impudicitiæ.p.335. n.1323. ad 1325

An verò frater ad subueniendum graui necessitati fratrum, & præsertim sororum versantium in periculo impudicitiæ teneatur differre ingressum in Religionem, tametsi Religionis voto adstrictus, si solum in sæculo possit tali necessitati subuenire variæ sunt sententiæ approbatur affirmatiua.p.336.num. 1326.& seq.

Patruus ad subueniendum nepotibus, & neptibus ex fratre, vel sorore grauiter egentibus, & nepos ad subueniendum patruo grauiter indigenti, an teneatur differre ingressum in Religionem, & quid si sit professus. p.337.n.1330.1331

Religiosus professus quoad obligationem subueniendi parentibus, vel filiis, aut aliis consanguineis extremè, vel grauiter egentibus.

Si filius neglecta obligatione subueniendi parentibus in extrema, vel graui necessitate tunc existentibus emittat professionem in Religione, valida est professio. p.325.n.1285

Filius professus non tenetur, nec potest exire è Religione ob necessitatem extremam, vel grauem parentum, si non est spes probabilis, vt possit illis subuenire.p.353.n.1286. Nec si manens in Religione viis non prohibitis potest succurrere p.324.n.1289. & manens in Religione tenetur illis subuenire omnibus modis licitis.p.323.n.1288. Quæ possit manens in Religione licitè præstare, & quæ sine licentia superioris, eo etiam inuito, & in dubio an licentia iniustè denegetur, vt subueniat parentibus extremè, vel grauiter egentibus. ibid.

Filius professus non tenetur, nec potest licitè absque licentia Prælati egredi è monasterio ad subueniendum parentibus, nisi euidenter constet de eorum necessitate graui; & præceptum naturale illis subueniendi obligare. p.324. n. 1289. neque si extra Religionem posset viuere absque morali proximo periculo salutis Animæ.ibid.n.1290. Neque si manens in Religione sit valdè vtilis Reipublicæ Christianæ, vel toti ordini.ibid.n.1291. quo casu Religio teneretur in se suscipere onus filij, illiusque parentibus subuenire. ibid.

Ad præfatum effectum subueniendi parentibus indigentibus, non potest filius Religione egredi, nisi priùs licentia petita à suo superiore. ib.n.1292. si necessitas extrema, cui filius in Religione manens subuenire non possit; tenetur egredi etiam repugnante superiore. ibid n.1293

Si necessitas parentum sit tantum grauis, vt illi subueniat, an filius possit egredi, & viuere extra monasterium, etiam prælato denegante licentiam egrediendi referuntur variæ sententiæ, & approbatur affirmatiua absolutè. p.325.n.1294.ad 1306

Vbi filius Religiosus à summo Pontifice obtinuit licentiam viuendi extra Religionem ad subueniendū graui necessitati parentū prælatus impediēs iniustè licētiæ executionē peccaret.p.319.n.1305.fine.

Filius Religiosus professus, vt parentū graui necessitati subueniat, non potest deserere Religionē, non petita à superiore licentia viuendi extra Religionem. p.331.n.1308. An sufficiat petiisse; an verò omninò requiratur obtinuisse.ib & seq.n 1309.1310.1311

Quæ diligentiæ seu informationes præmittendæ à superiore ante concessionem talis licentiæ.ib.n.1309

Filius professus, qui ad subleuandā grauē parentū necessitatē ad sæculū cū, vel sine licentia superiorū rediit; finita necessitate tenetur statim redire ad monasteriū, licet habuisset licētiā à S.Pōtifice.p.342.1312

Monasteriū quod successit in bonis filij ingredictis, tenetur ex prædictis bonis subuenire parentibus indigentibus.p.333.n.1313 si bona fide ignorans necessitatem parentum admisit filium ad professionem, non tenetur illos alere ex bonis propriis. ibid. quid si mala fide, & sciens admisit. ibid.

Renunciatio

Renunciatio Alimentorum.

Alimentis sibi iure naturali debitis filius renunciare non potest. p.23.n.77

Vide verbum, *Alimenta quoad durationem.*

Repetitio Alimentorum præteritorum non præstitorum, scilicet quando nec è competat.

Alimenta præteriti temporis solo officio iudicis debita peti non possunt, vbi Alimentarius pro se alendo non contraxit æs alienum; sed vixit aliunde ex suis industriis, vel ex eleemosynis. p.202.n.878

Pater, qui ob inopiam non exhibuit alimenta filio pro aliquo tempore, postea deueniens ad pinguiorem fortunam, non tenetur alimenta præteriti temporis soluere filio. p.203.n.879

Monachus non potest agere aduersus Abbatem pro præteritis alimentis sibi non præstitis, si vixit non contracto ære alieno. ibid n.880. Nec ordinatus sine titulo ab Episcopo ordinatore. ibid. n.881. secus si monachus coactus sit accipere mutuam pecuniam. p.204.n.883

Alimenta officio iudicis tantum debita præterita debentur Alimentario, qui vt se aleret coactus fuit accipere mutuam pecuniam. p 203. n.882. Quo casu actio contra debitorem alimentorum competit etiam mutuanti. ibid. si eo tempore, quo filius vt se aleret, contraxit æs alienum, pater erat inops; si postea deueniat ad pinguiorem fortunam, non tenetur filio soluere alimenta præterita. p.204.n.884

Aliméta præteriti tẽporis solo officio iudicis debita cõtẽplatione alicuius seruitij, an peti possint. ib.n 885

Alimenta præterita an dicantur decurrentia a die motæ litis vsque ad diem sententiæ latæ super alimentis, futura a die sententiæ; an vero dicantur, & sint futura à die motæ litis decurrentia, vt propterea debeatur etiam in foro conscientiæ, etiamsi alimentarius interim vixerit non contracto ære alieno. p.205.n 887.888

Alimenta præterit temporis peti possunt quando debentur alimentario iure actionis v.g. ex contractu, vel testamento. p.206. n.890. etiam si non interuenerit appellatio, & legatarius ignorasset legatum. n.891. & transmittuntur ad hæredes alimentarij. ibid.n 892. debet tamen petens probare alimenta sibi egara fuisse vel alia ratione deberi. ibid.n.893. vbi constet fuisse debita, debitor dicens se præstitisse, probare debet. ib. & pro tempore præterito fuisse præstita difficile probatur, sufficiunt tamen coniectura p. 207.n.894. & sufficiunt leues in alimentis modici momenti, & paruis; & quæ dicantur parua, vel magna. ibid.n.897. & ad probandam continuam alimentorum præstationem factam in domo alienius sufficiunt testes domestici. ibid.n.898

Legatarius præsumitur recepisse alimenta ab hærede, si cum eo morabatur in eadem domo & ad eandem mensam comedebat, nisi probet contrariũ. ib.n.895

Pupillus pater, qui cum tutore habitauit præsumitur ab eo Alimentatus. ibid. etiam qui habitauit seorsim à tutore adhuc præsumitur ab eo alitus p. 208.n 901

Legatarius, qui extra domum hæredis moratus est, si erat incapax ad se alendum, præsumitur ab eo accepisse alimenta, nisi sit præsumptio, quod ab alio, in cuius domo sit moratus, acceperit. ibid.

Vbi quis est habilis ad quærendum sibi victum, non præsumitur alitus ab alio qui tenebatur, nisi constet cum illo in eadem domo habitasse. ibid.

Militibus non præsumuntur præstitæ impensæ alimentorum ab officialibus, nisi id probetur. ibid.

Repetitio Alimentorum præstitorum quandonam competat necne.

Alimenta intuitu pietatis præstita regulariter nõ possunt repeti. c.9.n.631. Hospitale vel Ecclesia alens infantem expositũ non repetit expẽsas. p. 215.n.903

Alimenta à patre, matre, eorumvè ascendentibus præstita filiis, aut nepotibus, vel à fratre fratri, aut patruo patrueli in casibus in quibus præstans tenebatur præstare ob egestatem aliti, non possunt amplius repeti. ibid.n.903. Idem de quocumque alio, qui tenetur alimenta præstare. ibid. Procedit etiamsi Pater &c. protestetur se præstare alimenta animo repetendi, quæ protestatio est inutilis. ibid.n.904

Alimenta præstita alteri sanguine coniuncto ab eo, qui non tenebatur, in dubio præsumuntur præstita ex affectione, & animo donandi, & non repetuntur. ibid.n.905. quod procedit si alimentorum impensæ sint tenues, secus si magnæ. p.212. & seq.n. 906 909 & quæ sit modica, quæ magna impensa. ibid.

Alimenta defuncto patre à matre filio diuiti præstita sine protestatione repetendi, siue modica, siue magna in dubio, an præsumi debeant donata, & præstita de suo, vel de bonis filij. ibid.n.907.909. Quid de expensis à matre factis pro conseruandis bonis filij. ibid. & quid de factis in alimentis filio naturali, aut spurio præstitis. p.214.n.911

Auia materna, vel Auus maternus alimenta præstita nepoti habenti bona, vnde se poterat alere, præsumitur donasse in casibus, in quibus mater censetur filio donasse alimenta. ibid.n.910

Mater, quæ de suo viuente marito præstitit alimenta filio communi, si maritus pater est diues, non præsumitur donasse, sed potest impensam factam à patre repetere, non verò à filio. ibid.n 912. & etiam ab Auo paterno, & aliis, qui ex obligatione filium alere tenebantur. ib.n. 914 vel ab hæredib. mariti. ib.

Pater, mater, frater, patruus Administrator bonorum filij, fratris, vel sororis, vel patruelis eidem alimenta præstans in dubio præsumitur præstitisse animo repetendi. p. 215.n. 915. idem de quocumque negotiorum gestore, & administratore bonorum eius, cui præstitit alimenta. ibid. n.916

Tutor, & curator, siue extraneus, siue sanguine coniunctus potest repetere expensam alimentorum, quæ præstitit pupillo, vel minori, cuius tutelam, curam, & administrationem bonorum exercebat ibi.n.917. ais tamen expedit, vt curẽt alimenta pupilli, & minoris taxari. ib. licet si ex iusta causa omiserit, adhuc possit repetere alimenta debitè iudicio iudicis præstita pupillo, vel minori. ibid. si vltra redditus, & facultates pupilli, aut minoris præstiterint, quoad excessum non repetent. p.216.n.918

Sic etiam mater, frater, patruus administrans bona filij, fratris, patruelis censetur donare alimenta in eo, quod excedunt fructus bonorum filij, &c. ib n.919

Tutor etiam alimenta sorori pupilli præstita. ib.n.920. Præstita alimenta an pupillus factus adolescẽs possit à sorore repetere. ibi. Repetit tutor à pupillo expensas factas in magistro, qui illum docuit disciplinam, seu artem congruam. ibid.n.921

Si pupillus tutori operas præstiterit, & in eius seruitio fuerit, an, & quãdo, & qua ratione operæ & seruitia debeant cõpensari cũ alimentis. ibid.n.922. & seq.

Frater alimenta quæ fratri, & eius familiæ præstitit, si ab eadem familia recipit seruitia, compensare debet cum eisdem seruitiis proportionaliter. p. 217.n.924

De compensatione Alimentorum cum seruitiis ab alimentario receptis. ibid n.925

Mater debitrix filiæ, & Pater debitor fratris præstans alimenta filiæ, vel fratri non præsumitur ei donare. ibid.n.926

Frater debitor sororis, & extraneus debitor mulieris, si illam dotet, præsumitur fecisse animo cõpensandi. ib.

Per protestationẽ factã ab initio præstationis alimẽtorũ donationis præsũptio excluditur, & probatur animus repetẽdi, etiãsi alimẽta fuerint modica. ib. & seq.n.927 929. facta post præstita alimẽta nõ prodest. ib.n 928

Alimenta præstita, & quæuis alia res præstita, vel data animo donandi, non potest amplius per mutationem voluntatis repeti, neque in foro conscientiæ. ibid.num.958

Quando alimentans expensas pro alimantis retulit in librum rationum, vel memoriæ debitorum alimentorum, non præsumitur donatio, sed est locus repetitioni.p.218.num.930.931. procedit si ab initio seripsit, nam si post factam impensam, non excludit præsumptionem donationis, nec probet animum reperendi. ibid.n.932

Filius, vel nepos alimenta præstita patri, vel matri, Auo, aut Auiæ diuiti in dubio an præsumatur animo donandi, vel repetendi. p.219.n.934

Vitricus, qui priuigno alimenta præstitit, non repetit, vbi clarum est præstitisse paterno affectu. ibid. n.935. repetit, si constet præstitisse animo repetendi per protestationem, vel scriptionem in libro, vel administrationem bonorum priuigni. ibid.n.936 in dubio præsumitur habuisse priuignum animū repetendi, & repetit, ibid.& seq.n 937 938. quod præstiterit necne animo donandi, vel repetendi, non probatur vitrici iuramento. p a 20.n.938. Repetit quidquid pro priuigno soluit magistro, qui illum docuit grammaticam, aut artem congruam. ibid. si habuit in seruitiis priuignum, dum illum aluit, tametsi esset bonorum illius administrator, vel esset protestatus alere animo repetendi, debet alimenta compensare cum seruitiis pro rata. ibid n.939. qua ratione seruitia æstimari debeant, & à quo. ibid. n.940. & à quo etiam æstimari alimenta præstita. ibid. & quid si impensa facta à vitrico in alimentis priuigni sit modica. p.221.n.941. & quid si vitricus sit nobilis, & diues. ibid.n.943

Vitricus non repetit alimenta à priuigno, quando Mater, vel alius eum alere tenebatur, sed repetit à matre, vel ab illo alio. ibid.n.943

Extraneus, qui alicui præstitit falsò credens se teneri, cum non teneretur; vel falsò credens esse sibi sanguine coniunctum, vel esse obligatum ex alia causa, quam pietatis; vel falsò existimans se esse obligatum ex causa pietatis, an possit repetere. p.123. n.951

Extraneus impensam factam in aliam causam, quam dotis, & alimentorum credens se esse obligatum, cum non esset erga consanguineum, repetere potest. ibid.

Mater, quæ per errorem credens se obligatam esse, cum non esset, aluit filium scholasticum, an possit repetere impensam alimentorum. ibid. & seqq. n 952 958

Vide verbum sequens.

Repetitio expensarum pro alio factarum.

Si constaret de animo expresso, vel tacito facientis, quod ex causa pietatis, vel coniunctionis sanguinis absque animo reperendi fecisset, non est locus repetitioni. p.225.n.961

Modicitas impensæ attenta quantitate diuitiarum, generositate animi facientis, & affectione ad talem coniunctum, an sit coniectura sufficienter inducens præsumptionem animi donandi. ibid.

In casibus, in quibus in dubio, an expensa pro alimentis, vel circa res alterius sint factæ animo repetendi, ei, qui fecit, datur ad illarum repetitionem actio negotiorum gestorum; an iste cogi possit ad iurandum se fecisse animo repetendi. ibid. n.962

Expensæ in alimenta, vel in aliud commodum filij, nepotis, patris, matris, Aui, vel Auiæ, fratris vel sororis, amici, famuli in foro conscientiæ non possunt repeti, quando constat de animo expresso, vel tacito liberali vel gratis faciendi ab initio habito. p.226.n.963

Vide verbum, *Animus donandi.*

Repudiatio.

Filius, vel pater habens parentes, vel filios magna egestate pressos, nec potentes alimenta quærere, peccat grauiter repudiando hæreditatem, vel nolens exercere artem, quam nouit, quaque possit lucrari ad subueniendum parentibus, vel filiis egentibus. p.337.n.1332

Respublica, Reipublica bonum.

Si Princeps, & pater sint in extrema necessitate corporali, cui potiùs debeat filius succurrere. p.312. n.1261

Vide verbum, *Charitatis obligatio erga seipsum, Charitatis ordo.*

Restitutio.

Vide charitatis ordo. *Debitor.*

Rusticus quoad alimenta illi congrua.

Rustico non debentur cibi delicati, nec panis albus, nec pulli, sed alendus pane grosso, fabaceo, caseo allio, rafano, & similibus cibis. p.24.n.85

Alimentario Rustico, qui non potest ire pedester, prouidendus saltem asinus. p.25.n.86

S

Salarium.

Vide verbum, *opera artificiales.*

Scientiarum, & disciplinarum studia.

Expensæ ad addiscendas bonas artes, & scientias, quando veniunt nomine alimentorum. p.19.n.62. & 64

Qui promisit aliquem vt filium tractare, vel alere, tenetur facere expensas pro studiis. ibid.n.63

In legato alimentorum regulariter non comprehenduntur expensæ studij, nisi ex probabilibus coniecturis aliud sensisse Testatorem appareat, & quæ sint probabiles coniecturæ. ibid. & seq. n.65. 66

Scriptura priuata.

Scriptura priuata etiam recognita non probat contrà tertium respectu temporis. p.218.n.932

Vbi controuertitur de prioritate temporis, vel tempus est de substantia probationis, producens scripturam priuatam debet probare tempus, ac diem. ibid.

Sententia in causa alimentorum.

Vide verbum, *Appellatio in causa Alimentorum.*

Sententia executio.

Executio trium conformium impeditur, si incontinenti offeratur probatio in contrarium. pag.267. n.1123. fine.

Sequestratarius quoad alimenta, & litis expensas.

Vide verbum, *litigatores alij*, &c.

Sermo.

Sermo simpliciter prolatus regulariter intelligitur de prima vice. p.133. n.560. quod limitatur in dispositione legis, & iuris communis, ac statuti, quæ numquam intelliguntur de prima vice tantum. ibid. n.559.560

Seruitus.

Habens seruitutem viæ in fundo electione loci semel facta non potest variare. p.17. num. 56. & viam qui debet per fundum, facta semel designatione loci potest variare assignando alium æque commodum. ibid.

Seruus, famulus quoad alimenta.

Seruis, & famulis alimenta, cibaria, & vestes sunt præstanda secundum eorum conditionem, & statum. p.63 n.164

Serui alij sunt digniores aliis. ibid. Dignitas in seruis intelligi

Intelligitur pro meliori statu, & conditione, non pro publico honore, cuius non sunt capaces: ibid.
Vide verbum, *Expositi infantes, exponentes infantes.*

Sobrinus.

Vide verbum, *Patruus,*

Socer.

Socer tenetur alere vxorem filij, seu nurum, quando penes se retinet, illius dotem. p. 26. n. 94. tenetur alere etiam indotatam, quando filius, & nurus aliunde non habet. ibid. n. 95
Socer tenet locum patris, & nurus eius filiæ. ibidem n. 95
Cogitur alere nurum indotatam, si consentit matrimonio, vel non appareat de dissensu. ibid. n. 96. Imo etiam si filius, etiam illegitimus eo inuito vxorem duxerit. ibid. 97. & etiam nurum, qui sine culpa degit extra domum soceri, vel mariti. p. 27. n. 98. & vxorem filij, qui dotem sibi à patre restitutam dissipauit. ibid. n. 99. Et quid si socer dotem sine iusta causa restituit filio dissipatori etiam nuru consentiente. ibid.
Socer alit nurum solùm in subsidium, quando filius non est soluendo. ibid. n. 101
Tenetur alere filium, & nurum, quando licet sit causa restituendi dotem, tamen filius est suspectus dilapidationis. ibid. n. 100
Non tenetur socer alere nurum in casibus, in quibus filius maritus non tenetur. ibid. n. 101. Tenetur vero alere nurum in casibus, in quibus non tenetur alere filium. ibid. n. 102
Socer tenetur etiam alere pro nurum in casibus, in quibus tenetur alere nurum. ibid. n. 104
Non solum filius, sed etiam nurus agit contra socerum, vt præstet alimenta, & qua ratione. ibid. num. 103
Socer quando possit repetere à genero alimenta præstita filiæ, & expensam medicinæ. p. 221. n. 944. & sequent.

Socius.

Socius inuito socio reficit parietem communem minantem ruinam, & ab eo repetit expens. m pro parte. p. 221. n. 946

Solemnitas, Actus.

Vide verbum, *Actus.*

Soluens, Soluere, Solutio.

Nemo tenetur præstare vltra id, quod promisit. p. 23. n. 78.
Solutio volus partis non grauat in solutione alterius. p. 58. n. 140
Vide verbum, *Debitor.*

Spuria, Spurius.

Spurij sunt duplicis generis, alij simpliciter spurij, scilicet ex coitu non damnato, & lege ciuili non punibili, alij qui procreantur ex coitu per leges ciuiles damnato, & punibili, & qui sint hi spurij. p. 41. n. 176
Vide verbum, *Naturales filij,* & verba *sequentia.*
Spuria quoad dotem illi debitam, & dandam, & transmissionem ad hæredes.
Pater tenetur dotare filiam spuriam iuxta quantitatem alimentorum ei debitorum. n. 101. 102. & si spuriæ simpliciter relinquet in causam dotis censetur reliquisse. p. 49. n. 102. fine.
Maior necessitas incumbit patri in constituenda dote filiæ spuriæ, quam in alimentis præstandis. ibid.
Dos filiæ spuriæ à patre cõstituta, vel relicta nõ debet excedere quantitatẽ alimentorum ei debitorum, & excessus non sustinetur. ibid. n. 102. Excessus contrare matrimonio an possit reuocari à marito. pag. 50. n. 204. ad 209. Talis excessus an & quando contineat culpam mortalem aut venialem. ibid. n. 204. fine.
Dos, cuius valor non excedit valorem omnium alimẽtorum totius vitæ filiæ spuriæ, ea mortua transmittitur ad illius hæredes. p. 57. n. 238
Vbi fructus annui dotis sufficiunt ad congrua alimenta spuriæ, stante statuto, vel pacto expresso de lucro dotis in fauorem mariti, ea mortua dos acquiritur marito. p. 58. n. 239. Secluso statuto an ea mortua redeat dos ad patrem, eiusve hæredes, etiamsi spuria filios reliquerit. p. 57. num. 240. ad 244. Cautela Barth. in constituenda dote filiarum spuriarum, vt ea mortua transeat ad illius hæredes. p. 59. nu. 245
Dos filiæ spuriæ constituenda, & danda habito respectu ad patris diuitias, & dignitatem, & patriæ consuetudinem, & semper tanta, quanta opus est, vt inueniat maritum, & euitetur periculum impudicitiæ, & meretricandi. p. 64. n. 267. 268. Qualiter constituenda arbitrio iudicis. p. 63. n. 265
Vide verbum, *Auus Clericus, Beneficiatus, Dos.*
Spurij quoad alimenta illis iure naturæ, & humano debita.
Iure ciuili filiis spuriis alimenta denegantur. p. 42. n. 176. An omnibus spuriis, etiamsi non nati ex coitu damnato. ibid. & seq. n. 177. 178. Ius ciuile an solum permittat, non vero prohibeat spurios filios ex coitu damnato à parentibus ali. p. 43. n. 179. An minimè deneget patrem dare illis alimenta vitæ simpliciter necessaria. p. 44. num. 180. 181. an comprehendat etiam matrem. n. 180
Iure Canonico, seu de æquitate Canonica. *Cap. cum haberet, de eo qui in matr.* &c. Quibuscumque filiis spuriis adulterinis, incestuosis, & quouis alio coitu damnato procreatis pater tenetur præstare alimenta necessaria, & ad illa præbenda potest cogi. ibid. n. 183. ad 189
Ius Canonicum de præstandis alimentis filiis spuriis obseruandum etiam in terris principum secularium in foro ciuili laico, & Ecclesiastico. p. 47. n. 194. 195
Pater non potest prohibere in testamento dari alimenta filiis spuriis. ibid. n. 196
Filio spurio pater potest relinquere, & donare causa alimentorum. p. 48. n. 197. & quid si spurius aliunde viuere possit. ibid. n. 198
Relictum, vel donatum à patre filio spurio egeno non expressa causa alimentorum censetur relictum, & donatum pro alimentis. ibid. n. 199
In concursu filiorum spuriorum, & legitimorum, ac naturalium prius alendi sunt legitimi, quam spurij. Si pater non potest omnes vel anguſtiora alimenta spuriis danda. p. 64. nu. 271
Pater, & mater an æquè teneatur alere filios spurios, aut vero mater teneatur solum in subsidium, in defectum patris. p. 65. n. 272. ad 276
Quando certum est spurium esse filium Caij, vel Petronij, sed dubitatur à quo determinate sit procreatus, quis eorum debeat illi præstare alimenta. pag 66. num. 177
Vide verbum, *Auus paternus, Clericus beneficiatus, Fiscus, Frater, vt Frater.*
Spuriorum alimenta quoad quantitatem debitam.
Filiis spuriis præstanda sunt alimenta secundum diuitias paternas, & conditionem, ac dignitatem personæ patris & filij. p. 61. n. 255. ad 265. Non tamen ita ampla vt filio legitimo, & naturali. pag. 63. nu. 264
Spuriis qualiter arbitrio iudicis sint taxanda alimenta, & dos constituenda. ibid. n. 265
Filio spurio præstanda sunt cibaria, vestitus, habitatio & cætera ad corporis conseruationem necessaria, & ad disciplinas, honestasque artes percipiendas. ibid. n. 266 Et pro eius vxore, liberis, famulis, & ancillis, si illis indigent iuxta suam conditionem, & dignitatem. ibidem
Vide verbum, *Auus paternus, Clericus beneficiatus, frater, vt frater.*

Spurij quoad capacitatem succedendi, illis relinquendi directè, vel indirectè, & transmittendi relicta ad suos hæredes.

Pater an possit relinquere filio spurio aliquid nomine alimentorum, quamuis ex arte, & operis suis possit se honestè alere. p.13.n.39.ad 44

Quintum bonorum quod *l.10.Tauri* permittitur à patre dari filio spurio, an pater possit eidem dare, & relinquere, si spurios sit diues, vel ex aliquo artificio honestè alere se possit. p.14.& seq.n.42.& 44

Si quinta pars paternæ substantiæ non sufficiat alendo spurio, an pater teneatur augere maioremvè partem assignare. ibid.num.43

Filio spurio propter benemerita, & seruitia sibi præstita alias non debita pater potest vltra alimenta aliquid seruitiis æquale relinquere, vel donare. p.48 n. 199

Legatum à patre filio spurio pro alimentis factum, vel donatum eidem alimentorum nomine, si excedat notabiliter alimenta congrua, an sustineatur etiam quoad excessum. ibid.

Ei, cum quo filius spurius contraxit societatem generalem, an pater spurij possit validè relinquere, & donare. p.33.n.213.214

Pater spuriæ, vel spurij an possit instituere maritum spuriæ, & vxorem spurij. ibid.num. 215.216. Non prohibetur tradere marito spuriæ quodcumque voluerit. p.32.& seq.n.208.218

Quid si pater spuriæ, vel spurij sit Clericus beneficiatus attenta constitutione Pij V, p.53.n.216

Excessus dotis filiæ spuriæ marito traditæ dissoluto matrimonio per mortem mariti, an ab hæredibus patris possit reuocari, etiamsi supersint filij. ibidem n.217

Filij spurij an sibi à patre relicta, vel donata vltra quantitatem alimentorum congruorum possint præscribere. p.34.n.220.221.222

Si pro alimentis totius vitæ spurij, vel spuriç pater reliquerit, vel tradiderit fundum, vel certam summam pecuniæ non excedentem æstimationem alimentorum totius vitæ, facta computatione iuxta *l. hæreditatum, ff. ad falc.* Mortuo spurio, vel defuncta spuria, fundus transmittitur ad hæredes. ibid.nu.224. Quid si aliunde quā ex fundo habuit alimenta. ibidem. Quid si decesserit ante præsumptam computationem. ibid.

Fundus pro alimentis filio spurio à patre relictus, aut datus pro alimentis, si reddat annuos fructus sufficientes ad congrua alimenta, mortuo spurio, an reuertatur ad patrem, vel eius honores. p.55.nu.225. ad 231. Cautela Bartholi, vt talis fundus transeat ad hæredes spurij. p.56.n.226

Si fructus fundi non sufficerent ad integra alimenta pro parte deficiente proprietas fundi debetur spurio, & ad eius hæredes deuoluitur, & excessus restituendus patri, aut eius hæredibus. ibid.n.232

Fundus pro alimentis filio spurio datus, si non excedat valorem omnium alimentorum totius vitæ spurij facta coparatione iuxta *l. hæreditatum*, efficitur spurij, nec potest grauari, vt alteri restituatur post obitum. ib.n.233. Si autē fructus annui sufficiūt ad congrua alimenta potest à patre grauari onere restitutionis faciendæ ipsi, vel eius hæredibus spurio defuncto. ibid.

Iuxta *l. Tauri* 10. Pater potest filiis illegitimis etiam spuriis, & debet relinquere quintum bonorum in proprietatem, de qua filius potest ad libitum disponere in vita, & in morte, & post obitum eius transmittitur ad hæredes, nec grauari potest à fratre. p.57.nu.234.235.236. Quid si illud quintum excedat quantitatem alimentorum ad ea necessariam. ibid.n.237

Auus potest ad libitum relinquere, & dare nepotibus ex filio, vel filia spuriis. p.59.n.246. Nepotis tamen legitimi ex filio spurio institutio facta ab auo contemplatione eiusdem filij spurij non valet. pag.60. n.247. At in dubio censetur facta contemplatione nepotis. ibid.& p.60.n.248. quibus in casibus constaret factam contemplatione nepotis. ibid.n.249

Nepotibus ex filio spurio incestuoso an auus possit relinquere, & illos restituere. n.250. Quid quoad nepotes ex spurio filio clerici. ibid.n.251.

Auus habens filios legitimos, vel ex eis descendentes pariter legitimos non potest valide instituere nepotes ex filio spurio, vel eis relinquere, nisi vnam vnciam. p.61.n.252.253

Nepotes ex filio spurio ab intestato non sunt capaces successionis. ibid.n.254

Filius spurius ex damnato coitu non succedit matri, nec ei mater. p.79.n.335.& tali spurio mater non potest relinquere vltra alimenta. ibid.

Vide verbum præcedens, & verbum, *Dos spuria.*

Statuta.

Vide *alimenta quoad durationem.*

Stipulatio.

Stipulans sibi alimenta, non censetur stipulasse pro persona extrinseca, neque pro vxore. p.23.num.78

Stylus.

Fori stylos, seu obseruantia valet, & teneri debet in loco, vbi sit inductus, extra illum non extenditur. p.254.n.1079

Subrogatum.

Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. p.198.nu.862

T

Tacitum.

TAcitum non plus operatur, quam expressum p. 39.n.166

Tempus præstandorum alimentorum.

Vide verbum, *Alimenta quoad tempus.*

Testator.

Testator præsumitur velle id, quod leges volunt. p.39 n.166

Testes.

Vide verbum. *Iudicium summarium.*

Transactio, Transactio super alimentis.

Aliud est transigere, aliud renunciare. p.276.n.1256

Vide verbum, *Alimenta quoad durationem.*

Tutela.

Tutelæ officium est necessarium, & nemo potest ab ea se excusare. p.216.nu.925

Tutor.

Tutor iure communi gratis officium suum exercere tenetur. p.226.num.922

Tutori iudex salarium constituere potest ex causa, quando æquum sibi videtur. ibid.

Tutor quoad repetitionem alimentorum pupillo præstitorum,

Vide verbum, *repetitio alimentorum præstitorum.*

V

Variatio.

VIde verbum, *Seruitus.*

Vasallus.

Vide verbum, *Litigatores alij, &c.*

Venter.

Venter non patitur dilationem. p.264.n.1113

Vestes, Vestitus.

Vestitus nomine veniunt vestes laneæ, lineæ, sericæ, bombaginæ, camisiæ, cingula, clamides tapeda, seu coopertoria, diploides, culcitræ, capitis tegumenta, calceamenta, pelles iuxta qualitatem, & conditio

ditionem personæ. pag. 17.numer. 51. ad 54
Vestes quando comprehendantur, vel non, nomine alimentorum. p.18.n.58
Vide verbum, *Alimenta quoad tempus, &c.*

Vitricus.

Vitricus non tenetur alere priuignum pauperem in subsidium.p.140.n. 589.repetit alimenta priuigno præstita absque animo donandi.ibid.Non censetur tanquam pater, sed extraneus respectu priuigni. ibid.Præsumitur non amare priuignum.p.220.numer.938
Vide verbum, *Repetitio alimentorum præstitorum.*

Victus.

Victus & alimentorum nomine eadem continentur. p.17.n.50.Victus nomine continetur cibus,potus, vestimenta,& cætera ad viuendum necessaria.ibid.
Victum suum arctare nemo tenetur vt alium alat. p.151.n.644

Vidua quoad alimenta.

Mariti bona remanent vxori obligata, & hypothecata non solum pro ipsa dote, sed etiam tacite pro alimentis doti correspondentibus. p.200.n.872.& & bona vxoris,vel alterius qui viro dotem promisit, remanent hypothecata viro pro dote, & pro alimentis sibi debitis. ibid.
Vide verbum, *Actio quoad petitionem alimentorum, Alimenta quoad locum, &c. Alimentarius quoad operas,&c.Hæres mariti,interuxorium,vxor.*

Vita militia.

Vita militia à primogenito succedente in feudum debetur secundogenito diuiti etiam si pater eidem secundogenito aliquid certum, vel alia bona reliquerit. p.127.n.533
Vide verbum, *Fideicommissum.*

Voluntarium.

Voluntarium non dicitur,quod ab eo fit,qui cogi potest. p.40.n.171
Vide verbum, *Error, ignorantia, obligatio.*

Voluntas.

Voluntas tacita,quæ ex actu colligitur non debet vltra extendi, quam ex ipso de necessitate infertur. p.169.n.740

Votum, Votum simplex, Votum solemne.

Quidquid ea materiæ defectu impediret obligationem voti, si tempore eius emissionis adesset impedit similiter eius obligationem postea superueniens;& an id procedat solum quando ab initio impedit votum validè fieri,non quando solum licitè. p.327.n.1298
Quando res præciso voto melior est, quàm sua contradictoria, ea exequenda est post quodcumque, votum. p.328.n.1299
Votum tam simplex, quam solemne de natura sua includit conditionem, *Dummodo res, quæ est materia voti aliquando præcepto alicui natura,vel diuino non repugnet.* p 325.& seq.n.1293.1308
Maiorne sit obligatio voti professionis erga Deum, quam obligatio pietatis erga parentes ad subueniendum illis grauiter egentibus. p.327.n.1297
Per professionem Religiosus se tradit in potestatem Religionis, seu Prælati, ita vt reputetur mortuus mundo. ibid.
Differentia inter simplicem promissionem rei votumque simplex,& traditionem rei,ac votum solemne professionis quoad obligationem. ibid. n.1298. & p.330.n.1306
Filius, & pater etiam voto castitatis, vel Religionis adstrictus,qui nisi dote vxoris quam duceret, posset parenti, vel filio grauiter egenti subuenire, teneretur tale matrimonium inire.p.334.n.1319.finita necessitate, & mortua vxore teneretur exequi votum Religionis, vel si voto castitatis ad omnimodam castitatem, & viuente vxore ad abstinendum ab omnibus venereis coniugibus non permissis. ibid.
Vide verbum, *Hæres.*

Votum Religionis.

Vide verbum, *Religio quoad dilationem ingressus.*

Vsusfructus, Vsusfructuarius.

Vsusfructus aduentitiorum filij acceptatus per patrem non potest remitti filio ad effectum se liberandi ab onere illum alendi. p.5.num.13
Vsufructuarius non tenetur ad collectas, quando vsusfructus esset inutilis, si illas solueret.p.168. n. 735
Vsusfructuarius legata annua ex dispositione legis,vel ex dispositione testatoris debet soluere ex redditibus;& si redditus non sufficiunt,res debet alienari, vt legata solui possint.p.185.& seq.n.811.813.fin.
Vbi legatis alicui alimentis testator hæredi proprietatem,alteri vsumfructum reliquit;vsufructuarius tenetur alimenta præstare. p.186.n.812
Vide verbum, *Exponentes infantes.*

Vxor.

Vxor constante matrimonio,etiamsi aliunde possit viuere,potest à marito retinente dotem alimenta petere. p.202.n.877
Vide verbum, *Actio quoad petitionem alimentorum. Alimenta quoad durationem, Alimenta quoad locum. Alimentarius quoad operas, &c. Debita pro alimentis, Dos.*

Vxor prægnans.

Vxori repugnanti post mortem mariti alimenta debentur ex bonis mariti etiamsi aliunde habeat,vnde se possit alere.p.202.num.877.& sumptus prædictorum alimentorum non deducuntur in restitutione fructuum ex dote perceptorum. ibidem.
Vide *Alimenta quoad eos, quibus, &c. Mulier prægnans.*

F I N I S. h.58.